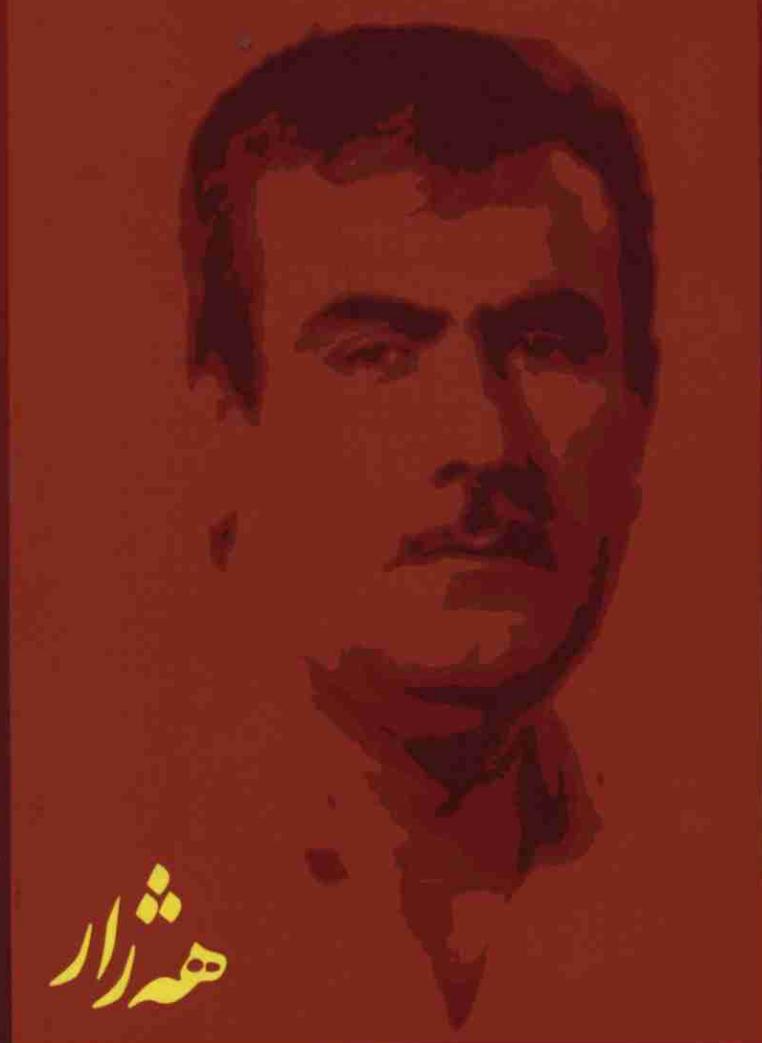

تصویر ابو عبد الرحمن الكردي

پیشە محیور

هەزار

پیش تحریر

هزار

ناوەندى چاپ و بلاو گردنەوەي كتىبى مېھرەكان

ناسنامە

ناوى كتىب: چىشىتى ماجىزىر

نووسىر: مامۆستا ھەۋار

نوسىيار: ماجد مەردۆخ رۆحانى

پىتىجىن: نازارەز مۇھەممەد سالىح

ۋازانىنەوەي لايپىرەكان: نازارەز مۇھەممەد سالىح

ەدىلەگىرى: ئەفшиن بەھارىزىپ، نازارەز مۇھەممەد سالىح

پوپىرگ: حەمىدەرەزا زەپىرى

چاپ دووهەم: ۲۰۰۷

نۇغۇ:

لە كوردىستانى عىراق ۱۰ دۆلار

لە كوردىستانى ئىران ۷۵۰۰ تىمن

﴿مافى لە چاپدانەوە پارىزراوە﴾

ناوەرۆک

	پیشج	دەسپیک
۱۹	۱	پیشەکى
۲۰	۱	زمانى ئەم كتىبە
۲۱	۱	هەشتىك لە مشتىك
۲۲	۲	بۆچى «چىشى مەجىور»
۲۳	۲	حالى شاعير
۲۴	۳	با شىعىم دىيارىيتكى بىن بۆ گەل كورد
۲۵	۴	دۆستى پاست و بىمنەت كتىبە و بىس
۲۶	۴	ئىرخى تەجرىبە لە زىاندا
۲۷	۵	نە هېننە تال بە تفتەن! نە هېننە شىرىن قۇوتت دەن!
۲۸	۵	كوبى خۆت بەو باوهېرىت بە خۆت بى!
۲۹	۶	نەچىروك بە! نە دست بالۇ
۳۰	۶	ئەگەر مىرىشكى لاساى قازماكوه!
۳۱	۷	هاوسەر دىلسۆز بىن شەرتە
۳۲	۸	شەرمە فەرۇشە و خويپەيش مەبە!
۳۳	۸	بۇوۇقۇش بەو زۇۋە هلەچۈزا!
۳۴	۹	دۆستى چاڭ پۇولى ناوگىرفانى خۆتە سەرەتا
۳۵	۱۰	ھاتنە دەنیام و كورتەيدى لەمەر باوک و دايىكمەوە
۳۶	۱۱	تالانى شاكاكان
۳۷	۱۲	مردىنى دايىم
۳۸	۱۳	لە قوتايانە
۳۹	۱۴	شۇولى سەركوش و پەتى فەلاقە و ...
۴۰	۱۴	پاپەپىنى مەلا خەليل
۴۱	۱۵	سەردانى مەدىرى مەعارف، میرزا مەممەدى قازارى (قازى مەھەممەد)
۴۲	۱۶	ھاوينان لە لادى
۴۳	۱۶	ناوفەقى
۴۴	۱۷	بەلائى گيائىن: عەبدۇپە حمانى سوق مىنە (زەبىحى)
۴۵	۱۷	كالۇ سەرنانى پەھلەوى و حىكاياتىكى خوش
۴۶	۱۸	خانەقاى شىيختى بورهان

۱۲۶	یارمه‌تی یه‌رمیای جووله‌که و وردەواله فریشی	۴۹	چون فیره قومار بیوم؟
۱۲۸	زیره‌کی جووله کەسپ و کاردا	۵۰	خەتىئىکى قورغان بە بەرتىل!
۱۲۹	عەزىزى نانەوا و ئىمامى شۇوخوشكى	۵۱	كۆمەللى «ز-ك»
۱۳۰	برايىم نادرى	۵۵	ناورپىك بۆ دواوه
۱۳۰	چەند شتى سەرنج پاكتىش لە ماوهى دووكانداريدا	۵۷	مەتمۇرپىيەت لە «ز-ك» دا
۱۳۲	مزگىتى رەفتق چالاکا!	۶۱	قازى مەھمەد
۱۳۳	تۇوشى سېلبوون و چوون بۆ «بەختنەس»	۶۲	باسى عەلیغا و پياواه‌کى (بابەكىرى سەلیم ئاغا)
۱۳۷	لە ئاساپىشكاي «بەختنەس»، لە چىاي لوپنان	۶۴	حىزىزى ديموکراتى كۆرسەتى
۱۴۲	بەجيمان دىلى!	۶۶	بارزانى
۱۴۴	تەفريخمان	۶۶	شەپى كۆمەلە و دەولەت
۱۴۷	چەند قىسەى خۇش	۷۰	پادىق
۱۵۱	دەرچوون لە بىمارستان	۷۲	وتۈۋىزىلەكەل دەولەت
۱۵۲	جىتكىاي مەردان قۇون تەندۇرۇھا!	۷۲	گىرلان لە سەقزدا
۱۵۳	دىسان وەيلان بە شوين كاردا	۷۷	چون ھەلاتم
۱۵۴	دىسانەكە تۆركى و شاڭىرى	۷۷	چەند كورتە باسيتىك
۱۵۴	چىزىكى وەستا برايمى وېنەگر	۷۸	بەرە و كۆرسەتىنى بەزدەستى عىراق
۱۵۹	بىك گىتنەوهى سىن تەنگىدار (ھەڙان، زەبىسى، قازىچى)	۸۰	موقۇتى تۇوتىنچى
۱۶۰	ھەلاتن بۆ كەركۈوك	۸۶	مېرىزا بە حمانى بانەبى
۱۶۰	دەركىزدىنى كۆشىارى «پىزگارى» دەگەل ئىبرايم	۸۹	لە مالى مېرىزا
۱۶۱	ئەحمد	۹۱	لاي شىيخ لەتىف
۱۶۲	گەرانەوه بۆ بەغدا	۹۲	لە «بىبى جان»
۱۶۲	دىسان بۆ كەركۈوك	۹۶	لە «سيتىك»
۱۶۳	كارو كۆزەران لە كەركۈوك	۹۹	چەند ئاشنای ئەسەردەمە
۱۶۵	دىسان باسى شىيخ قانىع	۹۹	پەفيق چالاک، مەحمود ئەحمدە، قانىع
۱۶۶	فستىيوالى لوان لە بۇخارىست	۱۰۱	يادىكى پېرەمىزد و فايق بىتكەس
۱۶۹	چەند ئۇرونە لە خۇ و ئاكارى بىراشىوعىيەكان	۱۰۲	بەرە و بەغدا
۱۷۱	شارى بۇخارىست و ئىتىانى ئەودەمەى	۱۰۵	بەدووى كارىكدا
۱۷۶	دامەززانى كۆنگەرە	۱۰۷	مەرقىدى غەوس و مام حوسىتى كەپەناجى
۱۷۷	ماوارىك بۆ كورد و كۆرسەتان بە شىعرو	۱۰۸	نەقىبىي غەوس
۱۷۸	پەخشان	۱۱۲	حوسىئىن حۇزنى مۇكۇريانى
۱۸۱	خواحافىزى لە پۇمانىا	۱۱۶	گارسۇنى پىستورانى خەبىام
۱۸۲	شوقىئىكى شۇفار	۱۱۶	حەمبالى بەرئۇتىلان
۱۸۴	خەبەرىتىكى خوشك و خىزانم	۱۲۰	تۆكۈرى سەيد برايمى ئەقىب
۱۸۵	بە سووتان چوونى كەتىبە كامن	۱۲۱	تۆكۈرى عەبوبۇ شالىچى وەكىل
۱۸۶	دووكاندارى لە گەل جەلال بىتۇوشى	۱۲۵	سەرەعەمەلەبى لە كۆوت و ...
۱۸۶	كار لە مەيخانەي «جىندىيان»	۱۲۶	ماومالى مەحمود ئەحمدە لە بەغدا

۲۳۹	له سه رکه شتی «لیدیا»	۱۸۷	جاریکی تر له که رکوک
۲۴۱	بۇنى دىيەشق و بەغدا!	۱۸۹	له که رکوک بىن بېش و له بەغدا بىن كارا
۲۴۲	تانه‌ی قەدری جان	۱۹۰	ستودیو سەماج
۲۴۳	له قاميشلى	۱۹۱	غەنئى بلۇرى [بلۇربىان]
۲۴۴	پەك گىتنى مىسىر و سورىيا: دەقۇچەقىنى ھەوالى	۱۹۴	مىزكىننىم دەيمى! مار و مەدارت لۆھاتىنە
۲۴۵	خالىد	۱۹۵	دىدارى ئىن و مەنداڭ پاش نىڭ سال
۲۴۶	بىنەن چوار سەد و چەل و چوار لىزە!	۱۹۵	مالى خات شەۋەكتە
۲۴۷	حوكىمى ناسىر دەگەل كوردى سورىيا	۱۹۶	«پىباو فەعلە و ئۇن بەتنايە»
۲۴۸	بەشى كوردى له پادىق قاھىرە و پادىق كوردى	۱۹۷	سېلەكەم لىنى ھەلدامەوه
۲۴۹	كرماشان	۱۹۸	چۈرۈكتىكى زەبىھى و قىلچى
۲۵۰	ھەوالى فستىوال	۱۹۹	كىرانى وەستا برايم
۲۵۱	لە عىراق كۈوەتتا كراوه!	۲۰۰	پەرە و سورىيا
۲۵۲	بەرە و بەغدا	۲۰۲	لە پەنائى مالە حاجى
۲۵۳	كەتنى مەلا عەلى كولتەپەمى	۲۰۴	حاجقۇ ئاتغا و بەنەمالەرى
۲۵۴	دىدارى زەعيم قاسم	۲۰۵	چەند كەسيك و چەند قىسى خۆش لە دىۋەخانى
۲۵۵	دىسان سەن تەقەنگىدار	۲۰۶	حەسەناغاي حاجى
۲۵۶	مامۇستاڭزان	۲۰۹	چىڭەرخۇين
۲۵۷	ھانتەوهى بارزانى	۲۱۰	چۈن فېرە كەمانچى بۇوم
۲۵۸	شەرييکى عەرەب و كورد لە عىراقدا	۲۱۰	وەرگىزىانى مەمۇزىنى خانى بە موڭرىيانى
۲۵۹	«كوردىستان» يان «قليلاسان»!	۲۱۱	سەپىرىتكى جىن ئۇوانى مەمۇزىنان
۲۶۰	هاربۇونى شىيوعىيان و له خشتەبرىدى قاسم	۲۱۲	دەگەل زەبىھى لە شام
۲۶۱	نامەمى دوكتور موسەد دېق بۆ قاسم	۲۱۲	شىيخ عابيد
۲۶۲	چەند نەمۇنە لە ئاكارى شىيوعىيان	۲۱۴	لاقە ئەولىيائى «ئەپپوبى ئەكراد»
۲۶۳	دوايىن ئەزمۇونى گۆزان	۲۱۵	جەمال حەيدەرى و كىتبەكەرى
۲۶۴	ئاۋىدانىسەۋەيىك لە شىيوعىيەكانى زەمانى	۲۱۶	زىيارەتى خالىد بەكداش
۲۶۵	پادشاھىي	۲۱۸	چۈن ببۇومە سورىيائى؟
۲۶۶	تاكىتكى عىلەمى و نىجىتىماعى مۇھىسىع!	۲۲۲	كېنىچى چاپخانە بۆ حىزىسى پارتى
۲۶۷	پادىقى كوردى بەغدا	۲۲۴	چەند قىسى خۆش
۲۶۸	لەپىنى قاھىرە و بۆ مۆسکو	۲۲۶	فستىوال لاؤان لە مۆسکو
۲۶۹	پەھاۋىقى كوردان لە ئازەھەر و شىشيخ عۆمەر وەجدى	۲۲۸	لە شەتوڭكارت؛ شەرتىكى خانى خانان، باقىشى تۈزى بانان
۲۷۰	شىعەر و ئاتار لە سەرپادىق قاھىرە	۲۲۹	لە بىرلىكى شەرقى
۲۷۱	بەرە و مۆسکو	۲۲۴	بۇن بىگە هاتم!
۲۷۲	تۆزىتكە خەيالاتى پاپىدوو	۲۲۵	پىباوهتى سەفیرى مىسر
۲۷۳	لە ئاسايشىگاڭ كېرىتسىن	۲۲۶	لە سەفارەتى سورىيا. «چاڭ كۆم نابىن»
۲۷۴	بە كورتى حال و بالى خەلک	۲۲۷	دىدارى سەفیرى عەراق
۲۷۵	چەند كوردى ئەۋى	۲۲۷	تا جواب لە شام بىتەوە
	خەبەر و باستىكى عەراق		

۲۲۱	شیعری کاوهی مهندن	۲۷۷	له مؤسکو
۲۲۲	کل بیوونه‌هی کونگره‌ی حیزب	۲۷۸	پروولی باران
۲۲۴	چهند ورده باستک	۲۷۹	نام حیکمه‌ت
۲۲۵	قرمه‌ی خرم به پرتویه‌ک نادهم!	۲۸۰	سن روزله لینینگراد
۲۲۶	چهند قسمی خوش	۲۸۴	ته رزی شیان
۲۲۸	بن‌سیمی شورش	۲۸۹	سه‌فهربق تاشکند
۲۲۹	قویشیلانی پیشگای «سریشمه»	۲۹۰	سده‌مرقد
۲۳۰	نه قلی کوژدانی سما‌یالاغای سمعکو	۲۹۱	بوخارا
۲۴۱	وه خز کوتنی به عسی و کارقايمی پیشمه‌رگه	۲۹۴	بانگهیشتی ره‌سمی بق باکو
۲۴۱	چهند پاله‌وانی نه ناسراو	۲۹۴	مسته‌فا سه‌لامسی
۲۴۲	لانکی نیازه، تفه‌نگی ده‌وئ!	۲۹۵	له فرگه‌ی باکزدا
۲۴۶	له ناو نه شکو و تانی چیای براندوقست	۲۹۵	جه‌مدی مه‌ولووده چرچ
۲۴۷	مام علی عجم	۳۰۳	له کنپی شاعیران و نووسه‌رانی نازه‌ریاچان
۳۰۰	چهند بیرونه‌هی نه‌چیا و جزله	۳۰۵	چهند شاعیر و نووسه‌ریک که له باکر دیتمن
۳۰۱	به‌ره و بارزان که شه‌پری تیدا توند بورو	۳۰۵	مه‌عشوقه‌نانگای له‌مه حموودی بن‌زهاد نه‌بورو!
۳۰۲	چهند روزله‌کوندی پیشان	۳۰۶	په‌حیم قازی
۳۰۴	به‌شه و میشوله و به پرچه‌تی پاره!	۳۰۷	ده‌عوهت بق کتابوونه‌هی ده‌وله‌تی نازه‌ریاچان
۳۰۴	مه‌شنا هزار سه‌ریاز و جاش به‌ریبوونه نه‌وناوه	۳۰۹	نه قلی نه‌سعهد خوش‌هی له رانمه‌نیش و ژنه‌که‌ی
۳۰۶	هزار توله من سازتری!	۳۱۰	نرخی و هخت له مؤسکندا
۳۰۷	کن بن له هرگیش نه‌ترسی؟	۳۱۱	سه‌یر و سه‌یاحه‌تی مؤسکو
۳۰۸	له و پرچانه‌دا که‌یف که‌یفی من بورو!	۳۱۱	گه‌پانه‌هه پاش یازنده مانگ و نیو
۳۰۹	به هومیدی خودا نه‌مجاره‌ش سار ده‌که‌وین	۳۱۲	چاپی مه و زین
۳۱۰	فرمانی کورد قرمان له که‌رکوک و سوله‌یمانی	۳۱۴	کارله نیداره‌ی مه‌بانی عام
۳۱۲	وه ک سلا‌حه‌ددین له‌گه‌ل دوژمناندا	۳۱۴	به‌هانیکه‌ری و عیلی‌هه روح
۳۱۳	له‌گه‌ل ناغاواتی لای ده‌وک	۳۱۵	رۆزنامه‌ی کوردستان
۳۱۴	وه‌فای مه‌لا مسته‌فا	۳۱۶	فه‌نده‌ل - فیلانی قاسم
۳۱۴	باریو بق شورش	۳۱۸	شهره‌لکرسا
۳۱۵	نه‌یئی کورد بورو فامی نه...!	۳۲۰	بؤختانی ده‌ولهت بق من و چهند که‌ستیکی تر
۳۱۷	ده‌هرم، به قوربانی کوردستان به!	۳۲۰	سیاسته‌ت نابین دایک و بابی هه‌بین!
۳۱۸	سه‌فره‌ریک بق لاهش	۳۲۱	چهند نوکتے‌یک له مامؤستا ته‌وفيق و ردی
۳۱۹	شه‌کالا خق پاویزه!	۳۲۲	به‌شیر موشیر
۳۲۱	چۆناوچونی نایینی یه‌زیدیان	۳۲۲	کووده‌تای به‌عسی، هله‌لیک که باش هله‌لکه‌وتبوو
۳۲۶	له ناو زنده‌کیان	۳۲۴	با تریزیک به‌ره و دوا بگه‌رینه‌هه
۳۲۷	گه‌پانه‌هه بق بارزان. خواهه هر نه‌مجار بژیم!	۳۲۶	له کانی ماران و داخوانی مام جه‌لال
۳۲۸	پازده شه و پرچه‌پیوه تا بنکه‌ی بارزانی	۳۲۷	نه‌حمده‌ت و فیق
۳۲۹	شه‌پری دقلی نزداران و چه‌می چامه	۳۲۸	کل‌بیونه‌هی کریه
۳۲۹	قانوونی تاییه‌تی بارزان بق زن و ژن‌غواز	۳۲۹	تەشقەلەی مامؤستایانی پارتى

۴۲۵	کاک عه بدولخالق	۳۸۳	شیخ باپ، پهپوله ینکی به هشت
۴۲۶	قهسری «شاید» له کیوی «گردیم»!	۳۸۴	حمدۀ مینی پژوهی
۴۲۸	باسی هه لاتوهه کان بۆ تاران و هەمدان	۳۸۵	چهند قسسه خوشی
	رۆژنامه‌ی «خهبات» و مجهلله‌ی «ئه خباری	۳۸۷	له سر ئور حاله، ئەم حاتمه‌یم کە یف نایگری!
۴۲۹	کوردستان»	۳۸۸	دیمه‌نى دلتزىنىڭ ژن و مەندالى بارزانیان
۴۳۰	کاره‌ساتى ۱۹۶۶/۱/۱	۳۹۰	شە خسیکی تۈرۈ و گېنۇتكى كېشىۋا
۴۳۲	خەنجەره کەت شیعىي هەرەچاكتە!	۳۹۱	لە ولاتى خوشناوھتى
۴۳۲	«تۈرى وشكە و تۆشە سۈلتۈن»!	۳۹۲	چهند قسسه خوشى مام نۇرۇ
۴۳۳	شەپىي هەندىرىن و بارىكە پىسى دەولەت	۳۹۳	ەبا ساغايى مامەنداغا
	ماقنى سەرەك جەھەور بۆ چاپىيىكە وتنى مەلا	۳۹۵	لە دۆلەپەق
۴۳۴	مستەفا	۳۹۶	وتۇرىنى پانىيە و بېپارى ئاڭرىيەس
۴۳۴	خەتەرىكى گەورە	۳۹۷	كۆبۈرەتەھى «گۈرلاغ» و «بەردەسپىيان»
۴۳۵	باسېك لە خۆم و مەندالة کاتىم	۳۹۸	كىشە دەگەن مەلا مستەفا
۴۳۶	چاپەمنى شۇرىش و ھاواکارانم	۳۹۹	قەرا مان وانە بۇ «لە سەر زۇبلە چەرم» بىن؟
۴۳۷	يادى چەند كەستىكى ئەسو سەرددەمە	۴۰۰	ماوه بىيىك لە قەلادزە و چەند قسسه خوشى ئەو
	داواي تىران لە بارزانى و كەوتىخەتەرى ئىمە	۴۰۱	سەرددەمە
۴۳۸	تىزانىيە کان	۴۰۲	مەرە خاسىيە ك پاش چواردە مانگ
۴۴۰	سولە يمان موعىنى (فایق) و ھەوالانى	۴۰۳	مەھمەدى مەلولود (مەم)
۴۴۴	مونتە قىيمى قازى	۴۰۴	يارى تەنگانە و ھەوالانى كاتى خوشى
۴۴۵	مۇجزاتى پىيانى پېشىۋو و ماستى گەرم!	۴۰۴	بۆ ناو شۇرىش
۴۴۶	كارى من بەگۈز و بىستە!	۴۰۴	ھەلاتنى مامۇستايانى حىزب بۆ تىران
۴۴۷	كارى چاپەمنى لە لىيۇزە	۴۰۶	سەن پۇزى كارلە دەفتەرى بارزانى
۴۴۸	بەزمى خوشىمان لە «سۇورەبان»	۴۰۸	پاش ماوه بىيىك بە دىلساردى كەپانەو بۆ بەغدا
۴۵۰	سەفرىتىك بەرەو «زىنۇئى»	۴۰۸	بۆ مەبەست سەر بەنە وىنە جارى!
۴۵۰	چەند قسسه خوشى	۴۰۹	دەست پېتىكتەۋە شۇرىش و حالى من
۴۵۱	تەرجمەي شەرەفnamە	۴۱۰	لە بەغداوە تا گە يىشتمەو ناو شۇرىش
۴۵۱	سەفرەرى «ماوهت» بۆ بىيىنى بارزانى	۴۱۰	ئەجەل لە كۆتۈم دەبىنتىھە؟
۴۵۲	دەزىيارە شیخ و دەروپىشى «شەدەلە» وە	۴۱۳	شەرى دەشتى ھەلپىر و چىزىكى بىرایم ئەفەندى
۴۵۴	پېتكەننېتىكى تال	۴۱۵	پەيامى حاجى مەھەممەدى لۆلان بۆ بارزانى
۴۵۴	شەپىي ۱۹۶۷ ئى عەرەب و ئىسراييل	۴۱۸	سەگى كورپى سەگ، لە سەگ ئەجىپتە!
۴۵۵	كاره ساتىكى دەلتزىن	۴۱۹	لە چىاى ھەلگىر، چاپ پېتكە وتنەوەي سەلكە
۴۵۶	دیدارى مام ھىمن، پاش بىستوسى سال	۴۲۰	پۇناسان؛ پاش بىستوچەند سال
	دیسان ھاتنەوەي بەعسییان و دیسان گەرمەتى تەبارە	۴۲۱	مەشقى پەرينى وە لە پەرىدى سىپاپ و چەند
۴۵۶	و گەرمەتى شىستىر و زىمەتى تۆپ و نالەي بومبا	۴۲۱	نوكتە ئىتر
	جيوازىتىكى گىنېڭ نىوان كوردى خوتىنەدەوارو	۴۲۲	بەرەو «زىنۇئى» و بەناؤچەدا
۴۵۷	نەخوتىنەدارى عىراق	۴۲۴	كارلە رۆژنامەي «خەبات»
۴۵۷	كواستنەوەي چاپخانە بۆ «بېخۇلان»		پادىقى شۇرىش

۴۹۷	شەرتى وەفا	۴۵۹	چاپى ديوانەكەم و چوارتىنەكانى خەيام
۴۹۸	کورى پەش	۴۶۰	لە مەيمەن بىكىرەمەوە
۵۰۲	لە عەزىزىيەتى كەرەج، بە ناو پەئامەندە	۴۶۰	يادىكى «عەبدولخالق» و «فرانسوا حەريرى»
۵۰۲	لە تاران بە دۇرى كارىتكا	۴۶۱	چارەنۇرسى ئەحمدەدەتەوفيق و مەلاسەيدەشىد
۵۰۳	تەرجمەمى «قانۇن» و چەند كەتىبى تر	۴۶۲	بېپارى خۇدمۇختارى
۵۰۴	شەرەحى ديوانى جىزىرى و مېڭۈرى ئەردەلەن بۇ رادىيە	۴۶۴	سەرەتكاياتى يەكىتى ئەدىيانى كورد لە بەغدا
۵۰۵	كوردى	۴۶۵	ھەشت ئۇمارە مەجلەللەي «نۇرسەرى كورد»
۵۰۷	شاھلات	۴۶۷	مەيمۇن جوان بۇو، ئاولەشلى لىھات (باستىكى سالىح يۈوسۈ)
۵۰۸	حەزدەكىن بەرئامەمى مازەبى بىنۇرسى!	۴۶۶	كىرىپى زانىارى كورد
۵۰۹	تىدارەسى سەرەۋەش و چەند لاۋى كوردى رىيش	۴۶۸	چاپى شەرەفناھە
۵۰۸	تەنكى!	۴۶۹	كىنگەرە ئۆزىمەلەنتىسانى دەنیا لە فەرانسە
۵۰۸	چاپى ديوانى مەلائى جىزىرى	۴۷۰	ديقىنى سادقى برام پاش بىستەجەوت سال
۵۰۹	ماجد پەزھانى و بىنەمالەى	۴۷۰	حەوت پىزىكىنگەرە و چەند پىباۋى كەورە
۵۰۹	كاك ئەحمدەدى مۇفتىزادە	۴۷۲	فەرىدىنالىد مىش
۵۰۹	هادى مۇرادى	۴۷۴	كاشتىكى شارى پارىس
۵۱۰	لەچاپدانەوهى «ھەزار بۇ كوردىستان» و	۴۷۴	كىپانوه بۇ بەغدا
۵۱۰	«شەرەفناھە»	۴۷۷	ەمراي شىعىرى «ھەلەق- مەلەق»
۵۱۰	دەربارەسى دوكتورانوھە	۴۷۸	ماوبىنان لە حاجى ئۆزەران
۵۱۱	سەت خۆشەويىستە لە عىراق	۴۷۹	دووجار كىتشە لە سەرشارىفيى
۵۱۱	سەت دۆستەم لە ئېرمان	۴۸۰	پېپارى دانانى فەرەنگىكى كوردى بە كوردى
۵۱۱	پېداچوونەويىتكى ژياناتىماكەم	۴۸۱	دىنار باران!
۵۱۲	مەلا حوسېنى ماربۇونسى	۴۸۱	ئىزىزەبى بىردىنى - بە ناو - زانىيان
۵۱۲	وەفاتى بارزانى	۴۸۲	داوەت لە لايەن ئاكاديمىي علومى شۇرەۋىيەوە
۵۱۳	سەرەتلەدانى كوردى ئېرمان	۴۸۲	دیدارى ئۆزىكى لە دۆستان و زانىيان
۵۱۴	كەن توڭىك لە ئېرمان دەولەت و حىزىبەكانى	۴۸۴	ھېچم بۇ نەماوه، دو جىتىپىش نەدەم چېكىم؟!
۵۱۴	ھېشىسى دەولەت بۇ سەرشارە كوردەكان	۴۸۶	داواي غەفوورىف بۇ مانەوەم لە مۆسکر
۵۱۴	پېلانى حەسەنى سەرى گرت!	۴۸۷	چەند بىرە وەرى ئەۋەلاتە
۵۱۴	ھىكايەتى مەلائى ماۋەرەنلى و سۆۋىيەكى شىيخ	۴۸۸	كىپانوه بۇ بەغدا بە ئەستەمبۇلدا
۵۱۴	پەشىدىلى لۇلان	۴۹۰	ھاتەنەوەي ھەلاتوان و لېپورىدىن بارزانى
۵۱۵	مەركى ھەمنى	۴۹۰	بەعسى ديسان كەوتتە گەندەل- فيلان
۵۱۵	ھەوالى قىزلىجى و زەبىحى، دومەوال لە سەن	۴۹۱	لە ۱۹۷۴ داداشەرقەومايدەوە
۵۱۵	تەفەنگدارەكە	۴۹۲	باستىكى خۆم
۵۱۷	من و كەرەج	۴۹۲	ديسان چۈپىنەوە سەرسىفر
۵۱۸	لىستەيىتكى ھەموو نۇرساراوه كانى	۴۹۴	چۈنماوجەننەتەمەوە بۇ ئېرمان
۵۱۹	ئەنسىتىتىسى كورد لە پارىس	۴۹۵	چۈنماوجەننەتەمەوە بۇ ئېرمان
۵۲۰	كۆبۈونەوهى لاگرانى ئەنسىتىتى لە پارىس	۴۹۶	چۈنماوجەننەتەمەوە بۇ ئېرمان
۵۲۱	كۆتايى	۴۹۷	تالقىرىن پۇئىتى ژيان

دەپىك

چىشتى ماجتىور - بەھەكورتى - بەسەرھاتى نۇوسىھەرىكە، بە قەلەمى خۆى؛ كە رۆزاوايان «ئوتوبىوگرافى»^۱ پى دەلىن. لە لاي ئىتمە - تا ئەم دواييانە - كارى وا زۆر باونەبۇوه و زىياتر، دېتران، بەتاپىبەت مىزۇونوسان لە مەرژيان و بەسەرھاتى كەسانى ترەوه نۇوسيويانە. خۇئەگەرىش تاك و تەرا چەند كەسىك بىرەوهەرى ژيانى خۇيانيان نۇوسىپىت، يان ھەر ۋۇنماكى نەدىيە و ھىچ كەسى پى نەزانىيە، يان ئەگەرىش بۇوبىتە كتىب و لەچاپ درابى، نەيتوانىيە لەناو خەلکدا جىيى خۆى بە جۇرى بىكالىدە. ئەگەر وايد، لەبەر چى چىشتى ماجتىور ئاوا بۇتە ھاودەمى زۇرىك لە خەلک و ھەركەسى جارىك خۇينىدە، واي بە دلەوە دەنىيشى و ئۆگرى دەمى، زۇوبەزۇو تاسەدى دەكە و لەسەررا پىيىدا دەچىتىدە؟

بۇ وەرامى ئەم پرسىيارە، چەند ھۇكارىك لە بەرچاوه:

۱. كات، نىوهى دووهەمى چەرخى بىستەمى زايىنى و پاش دووهەم شەرى جىهانگىرە. ھىزە سەرکەتووه کان، يەكىان بە ناوى ئازادى مرۇف و بىرۇپىرو، شىشاوهەتە زىد و نىشتمانى گەلە ژىرەست و چەھوساوه کانەوه و يەكى تر لە ژىر درۆشمى دېكتاتورى كريكار و جووتىاراندا، مىشك و كەسايەتى خەلکى دامائى زوپىل كرددووه و گىيان و ژيانيانى وەبەر داوه.
۲. شوين و هوى سەرەكى پووداوان، كوردىستانە؛ بە مىزۇوه ھەستبزوتنەوه، لەم رۆزگارە پېر لە هەرا و هوورىيەدا.

۳. نۇوسىھەرى كتىب، ھەستىيار و وىزەوان و وەرگىرى گەورە و بەناوبانگى كورد، مامۇستا ھەزارە كە ھەمۇو ژيانى بۇ گەل و نىشتمانى بەخت كرددووه و ماۋەيىكى زۆر لە عومرى خۆى، پىشىمەرگە بۇوه و بە شىعر و پەخشان خەباتى كرددووه و ھىچ زۇردار و گۈيكارىيەكىشى ھەلئەبواردووه. بەم بۇنۇوه چىلى چاوى ملھوران و گەلخۇران بۇوه و لە ولاتىكەوه بۇ ولاتىكى تر ھەلاتووه. بە قاچاغ ژياوه و قەت خۆى بەدەستەوه نەداوه.

۴. ھىزى بىر و وەبىرھىنامەوهى نۇوسىھەر، گالەھى پى دەكە. لەو ھەمۇو ناوى كەسانى ناسراو و نەشناسى و شوئىنى دوور و نزىك و پووداوى ورد و درشت و ورده كارىيانە كە يەك لە دووى يەك رىز كراون، سەرەرى ھەمۇو خۇينەرىك سوور دەمەتىنى.

۱. Autobiography : بە كوردى «زىنامە خۇنۇس» پېر بە پىستىيەتى.

۵. له باری ویژه‌بیشهو زمانی ئەم کتىبە زمانىكى زۆر پەوان و ئاسان و ساكارە كە بۇ رۆزىنامەوانان و
ھولگرانى كورد زمان، شياوه سەرمەشق بى.

ئەمانە هەممۇ راستن و ھەركام بە بەشى خۇيان بايەخى كتىبە كە يان زىاتر كرددووه؛ بەلام بە بىرۋاي
من ھۆى سەرە كى سەركەوتتوبىي و ھېزابى ئەم نۇوسراوەيە، راست و بىنپىچ و پا بۇونىيەتى. نۇوسەر پېش
ھەممۇ كەسىك خۆى دەداتە بەر تىرى تەوس و توانج و تانھوھ. ئەھى بەسەريدا ھاتووه يان كرددووې -
ئەگەرچى زۆر ناحەز و ناشيرىنىش بۇوبىت - خۆى لى نەبواردۇوە و بە راشكاوى نۇوسىيە. خوينەرلى
چىشتى مجىئور ھېشىتا پەنجا لايپەرى لى نەخۇيندۇتەوە، وا بە دل بىرۋا بە نۇوكوبەدى دەكە و خۆى
دەداتە دەستى قەلەمە كەھوھ، بى ئەھوھى بە خۆى بىزانى، جار - جار لەگەلى قا - قا پىدەكەنى و
جاروابارەش بەدۇويدا تك - تك فرمىسک دادەھەرەتىنى.

بەم بۇنەوە، بە بۇچۇونى من چىشتى مجىئور گەوهەرەنگى نايابە لە گەنجىنەي زمان و فەرھەنگى
كۈردىدا.

第十一章

رۆزیک مامۆستا هەزار چوار ده‌فته‌ری گەورەی دووسەد بەرگی بۇ ھینام و فەرمۇوی: ئەوا
بەسەرھاتە كەم؛ با لاي تۆ بى و تۆ يە كەم كەس بى دەي�ۇتىيەوە.
سى دەفتەريان -پېرى پېرى و پشت و رۇو- نۇوسرابۇون و چوارەم، چوارىيەكىكى و باقى سىپى بۇو. بە
ئارەزۇو چۆكم لە پىشى دادا و بىنۇچان و بىنۇشۇدان كەوتىمە خۇىندىنەوەي و - وەك عادەتمە- قەلەم و
كاغەزىكىم لە پەناوه، ئەگەر تىبىننېيە كە كەوتە بەرچاۋ، بىنۇوسم. بىرلا بىكەن شەو و رۇزم نەدەزانى و تا
تەواوم نەكىدلىنى نەبوومەوە. ئەمچار دەفتەرە كانم ھەلگرت و چۈومە خزمەتى مامۆستا.
- قوربان ئەوا ھەممۇم خۇىندەوە.
- وا بە پەلە؟!
- بەلى؛ چەند خالىكىشىم ھە يە.
- خالى چى؟ دە بىزە بىزانم!

یه ک به یه کم له رپووی ژماره‌ی لایه‌ره و دییر ده‌دوزینه‌وه و ده‌مگون. جیا له هله‌ی به ده
نیوسینه‌وه، زوربه‌ی زوریان پیشینیاری ناو نهبردن و باس نه‌کردنی که‌سانیک بwoo که خراپه‌یه کی وايان
کردووه، ئیمه‌مانان بۆمان دهست بدا، دوور نییه بیکه‌ین؛ ئیستا که‌ی خودا به‌داره وا ناویان له هه‌مwoo
کوردستاندا بزیر، نه ک به‌ته‌نیا ههر بۆ خۆیان، بگره بنه‌ماله که‌شیان هه‌تا هه‌تایه پتی شه‌رمه‌زار بن؟ من
دلیام تا کورد مابن، ئەم کتیبه - جار له دووی جار- له چاپ ده‌ریته‌وه و هرکه‌ستیک که‌چه
سیوادیکی هه‌بی دیخوینیته‌وه.
- بابه من چم داوه له هه‌مwoo کورستان و ئەم هه‌تاهه‌تایه تو ئیزی؟ قسەی دلی خۆم هه‌لرستووه،
گال و گەنمیشی تى کهوتووه. چاو له خوت مه‌روانه [بە پیکەنینیتیکه‌وه] کەس تاقه‌تی خویندنه‌وهی ئەم
ھەی منی نییه.

به کورتی چهند بابه تیک له ههوه لهوه نهی، ئهويش به نابهدلی، باقی هم ئاوري لى نهدايەو و به هیچی حيساب نه کردن. تهنانهت له سهرباسیکیان لیشم تووره بwoo و به گزیشمندا چووا!

سالیک و چهند مانگ پاش کۆچی دوایی مامۆستا، دۆستی خۆشەویستم کاک خانی شەرفکەندی (ھەزار) - کە ئەو دەم لە ئەنسنستیتۆی کورد له پاریس بwoo - داواي دەسنوسە كەی چىشىتى مەجىبىرى لى كردم و گوتى لى بپراوم كارى له سەر بكم و له چاپى بدهم. پىيم دا و راستوپاكى حىكاىيەتى خۆشم بۇ گىزيرايەوە.

ماوهىك راپرد؛ خەبەرم ھەبوبو كاک خانى بەردهام خەربىكى تايپ و تەرتىبى كارەكىيە؛ تالە چاپ دەرهات و بەرگىنلىكى بۇ ناردم. كە خوينىدەمەوە، تى گەيىشتم چەند بە ئەمانەتەوه كارى كرددووه و چەندى پىيوه ماندوو بwoo.

كتىب نەگە يېشتىبووه بەرھوھ، تەواو بwoo. ئەمجار دەستەيەك كەتىب دز وەخۆ كەتون؛ نە جاريک و دوان، دەيان جار بە خراپترین شکل و شىۋاز پەيتا-پەيتا لە چاپيان دا و رۈزىندايان بازارھوھ.^۲ ھەركەسم چاوابى دەكەوت، لە سەر ئەم حالە بەسەر ئەو كەتىبە هاتووه، گلە و گازنەدە لىيم دەگرد. سەيرى خۆش لەوەدایە كەس لە دز ناپرسى و كارى بەسەريەوە نىيە؛ ج دە كا با بىكا. بەلام ئەگەر ويستت بە رەسمى چاپى بکەي، رېت نىيە!

بەم بۇنەوە ماوهىك بwoo بە ئارەزوو بووم بۇ ئەم كەتىبە هيىزايە، ناوەرۆك و ناونامە و پاشكۆيەك دانىم و ئەگەر دەست بدأ، بە شىۋىيەك كە شىۋىيەتى لە چاپى دەم. لە سەر ئەو نىيازە، دەستم دايە ئەم كارەوە و دەورى سالىيکە پىيوه خەرىكىم. چاک يان خراپ، ئەوا لە بەر دەستتانە؛ لىرەدا نايەوى لەسەرى بېرۇم. تەنبا لەمەر ناونامە كەمە چەند تېبىنى ھەيە كە شىاوى باسە:

۱. وەك باوه، بۇ ھەر ناوىتك يەك جار ژمارەي لايپەرىيەك هاتووه؛ ئەگەرچى ئەو ناوە چەند جاريش لەو لايپەرەدا ھاتېتىوھ.

۲. ناوەكان ھەروان كە مامۆستا نووسىيونى؛ جاريک «عەبدوللا» يە، جاريکى تىر دەبىتە «عەولا» يان «عەبود» يان ...

۳. كەسى وامان ھەن بە دوو يان چەند ناو ناسراون. بۇ وىنە مامۆستا ھەزار بۇ خۆى، كە ھەلاتووه بۇ عىراق ناوى خۆى ناوه «عەزىز قادر»؛ چۇتە سوورىيە بوهتە «عەبدۇرە حەمان حەسەن»؛ جاروبار «مەلارە حەمان» و «مەلامەممەد» و «حاجى» شىيان پى گوتۇوھ. دوايىش ھەر لە عىراق بە ناوى «عەبدۇرە حەمان مەممەد» ناسنامە و پاسى وەرگىرتووھ. لە گەرانھەوشى بۇ ئىران، دىسان بوهتەوھ «عەبدۇرە حەمان شەرفکەندى». ھەموو ئەو ناوانە لە زىزىر ناوى «ھەزار»دا كۆ كراونەتەوه و ژمارەي لايپەرە كانيان بۇ داندراوه.

۲. لەو كەتىب دازانه دوانىانم ناسىيەوە؛ بەلام ئەم جارە ناويان نابەم. با خۇيان شەرم بکەن و چىتىر بەلائى ئەو كارە دىزىوهدا نەچىن.

۴. بُری له ناوه کان ئاوه لناو یان نازناویان ده گله؛ وەک: سەيد، حاجى، مەلا، شىخ، دوكتور، تىمسار و... کە بىرى جار وا بە ناوه كەوه نووساون جىايىي هەلناگرن و ئەگەر لىيت قرتانىن، كار تىكىدەچى. وەک: «سەيدەشىدى خانەقا»، «حاجى قادرى كۆپى»، «مەلا كەرىم»، «شىخ عوبەيدىللاي نەھرى» و... منيش -وەک نويسىارىك - ھەموو ئەو كەسانە ناناسىم تا بزاڭم كام نازناو دەكرى لەنىو كەوانى دانىم و كامىمى دەبىن پال بەپالى ناوه كەوه بنووسىم؛ ئەمجار بۇ رىز كردىيان بە تەرتىبى ئەلفوپېتكە دادەمېنىم. كەوابۇو ھەموو نازناوه ئايىننە كەنەن بىن جىا كردىنەو دانادە و باقى، وەک: دوكتور و موھەندىس و مامۆستا و... لە نىيو كەواندا ھىتىاومەن. جا بەو پېتىيە دەبىنن «سەيد تەھا» لە «س» دايىھە و «سەروان) خاكسار» لە «خ» دا.

۵. وەک دەزانىن، لە ئىران ناوى ھەموو كەسىك دوو بازە: ناوى خۆى (بچووك) و ناوى بنهمالەبى (خانەوادە گى)؛ وەک: عەبدورەحمان شەرفكەندى. لە عىراق و باقى ولاته عەرمەبە كان، ناوى خەلکى دوو يان سى پاژە: ناوى خۆى و بابى و بُری جار باپېرى؛ وەک مەسعوود مەممەد يان جوبران خەليل جوبران. بەم بۇنەو ناوە ئىرانىيە كان بە ھۆى ناوى بنهمالەبى ھەموو رىز كراون؛ وەک: (دوكتور) سەججادى (سەيد جەعفەر)، كە لە «س» دايىھە و ئەوانى تر بە پېتىي ناوى خودى كەسە كەوهەبى؛ وەک: شوکور مىستەفا، لە «ش» دا. ئەگەريش كەسىك دوو يان چەند ناوى بۈوبى، ناوى ناسراوتىم بەرچاۋ بۇوه و ناوى كەمتر ناسراو، لە نىيو كەواندا؛ وەک: ئەحمدە تەوفيق (سەيد عەبدوللا ئىسحاقى). چەند ناوىش ھەن كە بە ھەر دوو لادا ناسراون؛ ئەوانەم لە دوو جى ھىتىاون.

۶. گرفتى گەورەي ناونامە ئەم كىتىبە، كىشەي ھاوناوه كانە. بۇ وىتە بىيىت «مىستەفا» ناومان ھەبى. بُری ناوى باوي ئىسلامىش وەک: «مەممەد» و «ئەحمدە» و «مەحموود» و... لە چىل و پەنجاش تېپەريان كردووه. زۇر جارىش ئەم ناونە بە تەنبا ھاتۇون. دەجا وەرە و سەر دەركە كام ناو ھى كامە كەسە!

ئەگەر راستت دەۋىي ھەوەل جار كە لىتى بىرام ناونامە بۇ ئەم كىتىبە خۇش كەم، ھىچ بە بىرما نەدەھات كارىتكى ئەونەدە دژوار و كات گر بىت. ئىستاش بە تەنواوى لىتى دلىنىا نىم. بەو بۇنەو لە ھەموو خوينەرانى ھىزىدا داوا دەكەم ئەگەر ھەلە و ئالۇزىيە كىيان بەرچاۋ كەوت، ئاگادارم كەن كە بۇ چاپى داھاتوو لىتى بىرىنەوە.

ھەر بۇ ئەم ناونامە بىراي خۇشەويسىتم كاڭ مىستەفا شەرفكەندى (ھەزار) و بەرىز كاڭ ئارى مەممەد سالىح زۇريان زەحمەت كىشا و حەوليان دا يارىدەم بىدەن؛ بە دل سپاسىان دەكەم.

براتان: ماجد مەردۇخ رۇجانى
سنە، جۇزەردىنى ۱۳۶۸ (۲۰۰۷)

پیش‌نمایی

ژینامه‌ی فنون وسی هزار

پیشه‌گی

زور ده مینکه زور لهوانه‌ی که بعونه ناسیاوم، هله لیان‌پیچاوم که سه‌گوروشته‌ی ژیانی خۆم بنووسمه‌وه و بزانن چم به سه‌ر هاتووه!

من وه ک ده‌لین: «چویله‌که خوت چی و شورباوت چی؟!»، ده‌مزانی ژیانیکی زور قۆر و تبوره‌هاتم رابواردووه و رووی مه‌جلیسی یارانی نییه؛ هه‌میشه خۆم لى بواردووه. بله‌لام که‌وتمه فکر که بەلکو گیرانه‌وهی ئەم رابردوه پر لە هه‌وراز و لیئر و گەوه و کەندال و قوولکه و جاروباراهش ده‌شتاییه، هیچ نه‌بی بۇ کوره‌کەم (خانی) - که بە روالمت لە چوار کوران هەر ئەم ماوه و ئاره‌زوومه تەمەنی دریئر بى و ده‌شزانم ئەگەر زور بىزى، دەکەویتە ناو گونگەل و تەشقەله‌ی دنیاوه- رەنگە بى بهره نه‌بى. لەو گەرم و سارد و خوشى و ناخوشیانه‌ی بە سەر من هاتووه، دەرسیک وەرگری و تەجرەبەی بۇ پەيدا بى؛ يان هیچ نه‌بى لە تەنگانه‌دا ناهومید نه‌بى و لای وا نه‌بى رېگەی پزگار بعون بە يەكجاري پىتشى گىراوه. لە خوشى و ئاسوودە بى ژیانیشیدا زور خاترجم و مەغلۇور نه‌بى؛ وانزانى خوشى هه‌میشه ياریتى و بە جىنى نامادە کا کە ناخوشى و خەم لە گوران نزىكە، خوشى و شادىش هه‌میشه بەردەوام نییه. خۆي ئامادە کا کە ئەگەر لىئى قەوما، چۈن مل بىداتە بەر کار و كۆشش و حەولى پزگارى لە خەم و دەرد بىدا. ئەگەر لە خوشیانشیدا بۇو، لە بىرى نه‌چى کە رەنگە تۇوشى لېقەومان بىي و خۆي بۇ ئەر رۆزە نەهاتووه ئامادە بىكا. جا من رووی قىسم دەوبىيە و سەرگوروشته‌ی خۆم بۇ دەگىرمه‌وه؛ هەر چەند زۇرىش بىتام و پەرژ و بلاويش بى، لموانەيە لە ھېنديك شۇيندا تەجرەبەي لىنى ھەلکرىتى. خۇ ئەگەر دۆست و ناسياويش وەيخوينىن، با هیچ نه‌بى بەو قىسىه قورانه پېيىكەن.

گىرمانه‌وهی بەسەرھاتم لە ژياندا، قىسىي بەرئاگىردا و چىرۇكىنکە بۇ لاۋىنکى دەگىرمه‌وه. ئىتىر نامەوى بلىن ئەددە بى نىيە و عىلىمى نىيە. پىيى ناوى فلان بلى بۇ لەو جىڭەي واي نەگوتووه؟ بۇ فلان وشەي عارەبى يان فارسى دەكار ھېنناوه؟

ئەگەر راست دەوی بە زمانىك نووسراؤه کە لە مەجلیسان قىسىي پى دەکەم و هیچ خۆم پىتوه ماندوو نەكردووه کە ئاسەوارىنکى ئەددە بى بىت. ئەو كارى بۇ شەرفنامەم كردووه و خۆم دەگەل ماندوو كردووه و بىر و مىشكەم ھەلکوشيون، لېرىدا باسیان نىيە.

ئىستا کە ئەم خەنانه دەنۈسىم، تەمەنم شىست و سى سالى شەمسىيە و نزىك بۇومەوه لە شىست و چوار؛ کە بە سالى مانگى لە شىست و پىتىچ سالى دام و بەرەو شىست و شەش پەمل بۇوم. لەو بەرزايى عومرەوه دەرۋانمە شىست و ئۇوهندە پلەي خوارەوه، لە پىرييان فکرم ئالۇزاوه؛ زور كەمم لە بىر ماوه. هەر وەک چاوم بى حوكى بۇوه و بە عەينەك نه‌بى نابىن، چاواي بىر و مىشكىشىم كز بۇون و عەينەكىان دەست ناگىوى. لىيم بۇونە لە ھەزار شت كە بە سەرم هاتووه، سەتم لە بىر نەماوه. وا مىتىك لە نۇوونەي خەلسوارىتك، يان وەك كورد دەللىن «ھەشتىك لە مشتىك» دەگىرمه‌وه:

زەمانى مندالىم دام و دەستوور لە گوندى موکوريان وا بۇو: رۆزى جەڙن ھەموو پىاوى

که بخودای مال دهبوایه دوای خوبه‌ی جیژن و نویزی جیژن، تیر دم و فلچی یه کتر ماج کهن و سلاوه‌تی به شیعری کوردی لیدهن. ئه‌مجار بهریز دانیش و له ماله خویانه‌وه نانیان بؤ بینن و دانیش پیکمه‌وه نانی جیژن بخون. ده‌له‌مه‌ند و حال خوشه کان پلاوی برنج و قهیسی، یان گوشتاویان بؤ دههات. هی وا هه‌بwoo فهقیر بwoo، پلاوی برویش، یان زور شیوی فهقیرانه یان هه‌بwoo. ئه‌وه هه‌موو جوڑه خواردنانه له ته‌نیشت یه ک داده‌منران و هه‌موو پیکمه‌وه له نانی هه‌موانیان ده‌خوارد.

مجیبوری مزگه‌وت مه‌نجه‌لیکی خوی دینا، هه‌رچی به‌رماوی ئه و خه‌لکه بwoo، به سه‌ریه کی داده‌کرد و ئه‌مه‌ش جیژن‌انه‌ی ئه‌و بwoo؛ که ناوی نرا بwoo «چیشتی مجیبور». تیکه‌لایکی سه‌ریه بwoo؛ له ناو مه‌نجه‌لدا ده‌نکه برنج پالی به ده‌نکه برویشه‌وه ده‌دا. ده‌نکه کشمیشی پلاو، په‌رژ و بلاو بwoo و هه‌ریه که‌هی له سوچیکمه‌وه جیگه‌ی گرتوه. پارچه ئیسکینک - که روزی خوی له په‌نا قوچکه‌ی برینج داندراوه - ئیستا ده‌نا برویش و که‌شکه‌کی گه‌نمدا خنکاوه! من دیتم ئه‌و چیره‌که‌ی زیانه‌م - که پاش شیست و چه‌ند سال به سه‌ریه که‌مه‌وه - راست بوقه چیشتی مجیبور. نه ده‌می رووداوه کامن له بیر ماوه، نه ده‌توانم یه‌ک به دوای یه‌ک به زنجیره بیانگیزمه‌وه. لیکدراؤه و بؤ خوشم نازانم کامیاندا بعون؛ به‌لام ده‌زانم ئه‌هی نووسیومه، یان دیومه، یا له خوم قه‌وماوه، یان له ده‌می براوه‌رانی هاوشه‌فرم قوزتوت‌وه. ته‌مام وا بwoo ناوی بنیم: «فانگه لاشک»، «بابره‌له»، «بوقت بریم» که‌چی به بیرمدا هات «چیشتی مجیبور» پر به پیستیه‌تی.

ده‌مه‌وهی جاری به سه‌رچلی باسیکی گشتی له خوم بکه‌م. زورم باسی شاعیرانی کؤن و نوی خویندووه و بیستووه. لام وا به لهم روزه‌لاته‌ی خوماندا، یانی له ناو فارس و عه‌رهب و کوردادا، ره‌نگه من -وه‌ک شاعیر - له هه‌موان حالم خوشتر بwooی. ده‌خوینمه‌وه که فلانه شاعیر تاریفی فلان خه‌لیفه‌ی به قه‌سیده‌یه ک کرد، ده هه‌زار، سه‌د هه‌زار زیریان دایه. به‌لام حالي شاعیر چون بwoo؟ تو بینه بهر چاوت: سه‌د شاعیر هه‌ریه که‌هی چه‌ند شه و خوی جیره‌باوه، قه‌سیده‌ی پر له دروی گهوره‌ی به قدد و بالای نافه‌سالی خه‌لیفه یان پادشا هه‌لگوتوه؛ پرسیویانه:

- ئه‌مرا خه‌لیفه یان شا رووی خوشه؟ تووره نیبه؟ ئیجاوه هه‌هی بچینه خزمته‌تی؟

- به‌لی فه‌مون... ده‌هی شیعر بخویننه‌وه!

شا و خه‌لیفه - له که‌ر که‌رتر - له ناووه‌دا شیعری یه کیکیانی په‌سند کردووه؛ خه‌لات به‌و دراوه و ئه‌وانی تر دم له‌پووش ده‌رکراون. «نیزامی» که خودای شیعره، به حاکمی و هخت ده‌لی: من سه‌گیکی ده‌رکی توم؛ چاوم له ئیسکینکه بوم باویزی. «فیرده‌وسی» خاوه‌نی شانامه، و‌ها خوی له به‌رانبه‌ر «مه‌حمود غه‌زنوه‌ی» دا به سوالکه‌ر نیشان ده‌دا، پیاو به‌زه‌ی پیدا دیت. زوره‌یان، له شاعیره گهورانه به سوالکه‌ر زیاون. ئه‌وانه‌ی خوم دیتمن و زور له خوم شاعیرتر بعون، و‌هک مه‌لا مارفی کوکه‌یی، قه‌سیده‌یه کی سه‌د به‌یتی بؤ تاجریک ده‌نووسی، ده‌یگه‌یانده ته‌شقی عاسمان؛ نیو کیلۆ گوشتی دوو تمه‌ن بایی بؤ ده‌نارد.

من که تازه ده‌ستم به شیعر گوتون کرده‌بwoo، لام وا بwoo منیش ده‌بئ تاریفی پیاویکی گه‌وره بکه‌م و جایزه ورگرم. چه‌ند شیعریکم له مه‌دحی ئه‌حمده‌داعای حاجی بازاغادا گوت. جایزه‌که‌م ئه‌وه بwoo ده‌یگوت: «ئه‌و که‌ره باش باشی گوتون!». ئه‌م قسه بؤ من بwoo به ده‌رسینکی گه‌وره. ئیتر وازم له‌وه هینا بؤ جایزه شیعر بلیم؛ با هه‌ر بؤ عیشقی دلی خوم بئ. عاشقی ثازادی

کوردستان بوم؛ که یعنی پی ددهات. جا نه گهر مهدی قازی مخدومه دیان ستالین و روسیام ده کرد، بؤیه بوم که به رهمزی نازادی کوردستانم ده زانین. چاوم هه رگیز لمهو نه بوم پوولیکم بخنه گیرفانهوه. بؤ خوم کاسبیم ده کرد و شیعره کانم دیاریکه ک بوم بؤ گهله کورد.

له بیرمه جاریک شیعريکم له کوبونووه یه کدا خوتندوه؛ قازی مخدومه ده فهريمی کردم و گوتی سه دتمهنت به خشش بی. هر له مه جلیسه که گوتم؛ ئه و سه دتمهنت بدري به ده فتھر و قهلم بؤ منداله فهقیره کانی مه درسه. تهنانهت که «ئالله کوک» له «رهوا بیتی فرهنهنگی روسیه و ئیران» له تهوریز چاپ کرا، گوتیان چوار هزار تهنانهت حهقی تهثیف ههیه. هر چهند ئهوه قانونی و هیچ سوالیش نه بوم، نهمه و بست. له ئاواره بیشمدا له عیراق، هر خوم به ثاره قی ناوچاوان و رهنجی شانی خوم به ری ده چووم و شیعم پیشکهش و دیاری بؤ نازادی کوردستان بوم؛ که ئهم حاله حورمه تی زوری له بعرچاوی خلک بؤ پهیدا کردم و له نووسینی شیعرا دا زور نازاد بوم.

هه رگیز به شیعر سوالم نه ده کرد؛ به لام نه گهر داواي يارمه تی و قهزم له هه ناسیا و یک بکردايیه، زور به روسی خوشوه ده یکرد.

زور کهس هه بوم له باری سیاسی ناخوشیان ویستووم، جویتیان پیداوم. به لام له روسیان نه هاتونوه بلین شاعیریکی سوالکهره و مل له بر پیاوی خویری نهوي ده کا. توانیومه زور به سهربه رزی بزیم. زور جار نه گهر دیتوومه که سیک دلی لیم رهنجاوه، گوتومه چی داومی بالیم و هستینی.

دیاریشه له پاش ئهوه توانیومه به يارمه تی بارزانی کتیبی شیعرا خوم چاپ کهه، پولی کتیبانم زور ده سکه و تووه که مه منوونی هیچ که باریک نه بوم. من بارزانیم به گهورهی خوم قبول کردبوو؛ شانازیم بهوه ده کرد که نوکه ری ئه و بیم. پیشم شهرم نه بوم ئه و یاریدهه بدأ، چونکه لام وا بوم مه رد و رهندیکه نموونهی که م له دنیادا هاتونون. جاریک «حافظ مستهفا قازی» - که له بفردهستی «رهشید عارف سهقا»ی کوردي مليونیردا کاري ده کرد - گوتی: کاک رهشید خهیامه کهی تویی به خمت دیوه. ده لئی من له سه رهیابی خوم بؤی چاپ ده کهه. فرسه ته با پیچ چاپ بکهین. گوتم؛ حازر نیم ناوی رهشید عارف له سه رکتیبی من بی و بلی یاریدهی هه زاری داوه و ئه و فه خرهی بدھمنی!

له کاسبی کردن و فهقیر بشدا زورم که ساسی و هه ناسه ساردي دیتووه و زور جاریش سه رکه و توومه ووه. چهند جار نانی شهوم شک نه برد ووه؛ به لام ناهومید نه بوم؛ له کار ماندوو نه بوم. توانیومه جیگهی خوم بکه مه ووه. زور جاریش بومه خاوهن پاره و دیسان هاتوومه ووه سه رهیف و دیسان تی هه لچوومه ووه.

ئهوي ده بیزانم و به ئه دیپ و خوتنده وارم ده زانن، له سایهی ماندو بوبون و شهوبیداری خومه وه ده ستم که و تووه. سه ره هه وله وه زوو له خوتندنوه ماندوو ده بوم؛ به لام پیاو که له سه ره شتیک سور و ده سمت هه لنه گری، خووی پی ده گری و لیتی ده بیته سه بیران و سه یاحهت. ووه ک چون نازانی له مندالیه وه چون گهوره ده بی، له خوتندنوه وهش زور ناگا ناکه؛ که چی ده بینی زورت مهعلوومات وه سه ره ک ناوه و تو به خوت نه زانیوه. زور جار کتیبم خوتندنوه وه و تهواو له بیرم چوتنه ووه. تیا بومه تهنانهت ناوی دانه ره که یشم له بیر نه ماوه؛ که چی هه وه خست قسه له شتیک کراوه، من باسی ئه و شوینه وه بیر هاتوته ووه. وا دیاره میشک عه نباریکی زور

به رفرهوان و ئەمینه؛ له وەختى پەتىستىدا چىت دىيوه يان خويىندووتهوه، نىشانت دەدانەوه. دۆستى راست و بىمنەت كىتىيە و بەس؛ تارىخت بۇ دەلى؛ چىرۇكى كۆن و تازەت بۇ دەگىپرىتتەوه؛ لىيى پرسە جوابت دەدانەوه و منەتت له سەر ناكا.

لە تەجرىبەي ئەۋىزىانە تىكەل - پىكەلەمدا ئەوهندەم بۇ رۇون بۇتەوه كە له هەزار دۆستى بە دەم دۆست، يەكىيان لە رۆزى تەنگانەدا دەھاوارت نايەن. نابى چاوت لەوه بى كە ئەگەر لىيت قەوما، فريات كەون. ناشىنى دۆستايەتى ئەو تەرزە كەسانە نەكەي؛ دەنا بە تەنبا دەمەتىيەوه و پياو لە دەنبادا بە تەنبا نازى. لەوانەشە لە ناو زۇراندا، بەختت بېھىنە ئەگەر لە هەموو تەممەنتدا دوو يان سى دۆستى زۇر باشت دەس كەويى - كە له خۇشى و ناخوشىدا ھەر يارىكارت بى - خۇت بە بەختتەور بىزانە! رۆزانى كە له بەغدا بۇوم و لەپەرى ھەزاريدا رامدەبوارد، كەسانىك جار و بارە دەيانەویست، يان بە دەم دەيانگوت دەمانەوى پۈولەت بەدەينى، دەمگوت سوال ناكەم؛ كارم بۇ بەذۇزىنەوه. لەو «ئامەوى» يەمى من ئىستەفادەيان دەكەد، لاي ناسياوينى من دەيانگوت: پياوينى كەللەشەقە، پۈولى دەددەينى نايەوى!

كائىن كە دەگەل بارزانى گەينەوه يەك و نان و ئىختىرامم پەيدا كردىبو، ئەو كەسانە ئەخۇيان هەلکىشابۇو كە دەيانەوى چاڭەم دەگەل بىكەن و من قبۇول ناكەم، كەوتىمە تەجرىبە كەردىيان. دەمگوت فلان كەس! دەتوانى بە چەند دىنارىك دەستىم بىگرى؟ يان فلانە شتم بۇ بىكى؟ مiliان لە سوينىدان دەنا كە دەستىيان تەنگە!

جاپىك لە «تۆپزاوا»ي كۆيە، بارزانى گوتى: عومەر دەبابە دەلى ئەزار جازان ھېچى نەددەویست، ئىستىدا داواي قەلەم و كراسىم لى دەكا، ئەوه چىيە؟ گوتىم: كاكە! لاي هەموو كەس دەيگوت ئەگەر ھەزار قبۇول بىكا دەيکەم بە شەرىكە مالى خۆم؛ چونكە دەيزانى ھېچم ناوى. ئىستىدا كە زۇر سازم، ئەوانە تەجرىبە دەكەمەوه. نە كراسىم لازىم نە قەلەم؛ پىيم خۇشە و درۇ كەوۇتتەوه.

زۇر كەس خۇى كەردىتە رەفيقەم ھەر بۇ ئەوه لە چىشتىخانە، من پۈولى بۇ بىدهم؛ يان لە سەفەر و تاكسىيدا من زۇوتىر دەس بۇ گىرفانى بەرم. جارى واھبۇوه بۇ تاقى كەردىنەوه گوتۇومە: دەي با مخارجي ئەمەر لە سەر تو بى! خۇى دزىيەتەوه و تازە نەمدىيەتەوه. خولاسە زۇر كەس بە كەريان زانىيۇم؛ ويستوويانە بەھەر لە من بەرن و بۇ خۇيان خۇش بىزىن و گالىتە بە سادەيى و خۇش باوهەرى من بىكەن. لە راستىشدا من لە دىزىلەيى عومردا زۇر دل ساف بۇوم؛ باوهەرم بە هەموو كەس كەردىووه. زۇرم زەرەر لەو خۇش باوهەرىيەدا دىيوه؛ بەلام لە ئەنجامدا ھەر راستى و خۇش باوهەرىيە كەم فريام كەوتتەوە و توانييەمە وابىم، لە ناو زۇرەيى كۆرد و عەرەبى ناسياوەمدا پېزم لى بىگىرى.

قسىئىكى جوان ھەيە نازانم كىن گوتۇوې، دەلى: «پياو دوو عومرى لازىم بۇو؛ له يەكىاندا تەجرىبە خىركاتەوه، لە عومرە كەتى تەترا تەجرىبە كانى بە كار بىتىنى»؛ كە ئەو عومرە دووبارەيەش نىيە. زۇر تەجرىبەي تالىم لە زىياندا لە چىنگ ئەوانەي بە روالەت خۇيان كەردىتە دۆستىم دىيوه. زۇر گورگم بە مەرى پىنگەمبەر زانىيۇم و دەستىيان بىرىيۇم و بە عەقلەم پىكەنلىيۇم؛ كە نەمتۈانىيۇم و نەمزانىيۇم خۇميان لە چىنگ پىزگار كەم. ھەر گىز نەمۇيىستەوە منىش وەك ئەو نالەبارانە فېلىبازى بىكەم و دەستى خزم و دۆست بېرم. چونكە راست بۇوم، خوا ھەر راستى ھىنناوەتە رېيم. حەزم دەكەد و حەز دەكەم زۇر لەوه زىرەكتىر بام و نەمەھېيشتىبا پىاواي خوار و خىچىج بە زمانى خۇش

فریوم دهن و به قازانچی خویان چه رخم دهن؛ بهلام له پاش هزار ته جرمبه‌ی تال، چون به زیاندا بگه‌ریمه‌وه؟!

به کوردی ده‌لین: «نه هیننده تال به تفت کمن! نه هیننده شیرین به قوقت دهن!» سه‌عديش ده‌لی: «شوانيک نسحه‌تى کوره‌که‌ی ئه کرد: پیاوی چاک به! بهلام هيننده چاک مه‌به گورگ ده‌رفه‌ت لى بىننى!». به داخه‌وه زور جار قووت درام و زور گورگ تيم رهاتن. هز ده‌کم تو به قه‌دهر من دل‌ساویلکه و زووبواهه به هه‌موو که‌س نه‌بى. ئه‌وانه‌ي ده‌بنه دوست ته‌جره‌به‌يان بکه! وک ئوان له تو داواي ماندوو بعون و شت به قازانچي خویان ده‌کمن، توش بزانه ئايا ئه‌وانیش دلیان ده‌گه‌لت پاکه؟ يان هه‌ر ده‌يانه‌وي له به‌سته‌زمانی و دل‌سافي تو به‌هره وه‌رگون؟

له مالي دنيا په‌يدا كردن ماندوو مه‌به! بهلام نه له رىنگه‌ي ئابروو فروشتن‌وه. زور جيگه‌ي وا هه‌يه نانى لى په‌يدا ده‌بى. چونكه ئوه بزانه كه رووت و ره‌جال و بى‌مال بى، كه‌ست ره‌فيق و دوست نبيه. تا له رېي په‌يدا كردنى ئه‌سپابى ژياندا ماندوو بى كممه؛ بهلام ده‌بى ئابروو و شه‌ره‌في خوت له بير بى. هرگا كار گه‌يشته ئابرووچوون و ناموسى ميللى فروشتن، ده‌ست هله‌گره و كاريکى تر بکه با كه‌متريشت ده‌س كه‌وى. له نازدارى و خليسك و خاوي دووره‌په‌ريز به‌ا به‌شى ته‌نبه‌ل و ته‌نپه‌روره، هه‌ر نه‌بعونى و ئابرووچوونه و ناچار ده‌بى ده‌م له به‌نامه‌ردان پان كاته‌وه. ئوه‌نده‌ش بزانه ماناي ئه‌و قسه زور هاسانه: «هه‌ر كه‌س كارت كه‌وتى لاي و بو يارىده‌دان له به‌ری پارايه‌وه، نامه‌رده!». كه وا بى ئه‌و دواعي‌ههى كه ده‌لین: «خودايه موحتاجى ده‌ستى نامه‌ردم نه‌كه‌ى»، يانى موحتاجى ده‌ستى كه‌سم نه‌كه‌ى.

كه تازه چووبوومه عيراق و له كار ده‌گه‌رام، ده‌مدى ئه‌وانه‌ي له دووره‌وه عاشقى ناوابانگ و ناوم بعون، ئه‌گه‌ر ده‌مگوت كارم بدنه‌نى يان بزم په‌يدا كمن، به‌په‌رى نامه‌ردى خویان لى ده‌باردم. كه‌چى له مه‌جليسي خویاندا تاريقى شيعر و هونه‌رى منيان ده‌كرد!

قهت خوت به ناوي باب و باپيرتهوه به خه‌لک مه‌ناسينه. حهول بده خه‌لک بلين فلان كم‌س باوكى ئوه کوره باشه بwoo. کورى خوت به و ئيتعيماد و باوه‌ريت له سه‌ر خوت بى. ئه‌گه‌ر كسيكىش به راستى و دلسوزى يارىده‌ي داي، زور به‌خته‌وه‌رى. جاريک به جحيلى، پيره‌عجه‌ميك قسيكى گوت: «هه‌ر كه‌سى دىيت و بزانه دوزمنته و ده‌ييه‌وى زيانت پى بگه‌يەننى. ئه‌گه‌ر خواي كرد و نه‌بwoo، چاکه‌ي ده‌گه‌ل كردى، يان هسيچ زيانى لى نه‌دai، ئوه‌وه خوت و به‌ختت چاكت بتوهاتووه». تازه به پيرى بير لهو په‌نده به‌قيمه‌ته ده‌كه‌مه‌وه و له ده‌ستم ده‌رچووه. هه‌ر كه‌س ده‌بىتت ره‌فيقت، به دل‌ساده‌بى خوتى ته‌سليم مه‌كه! چاوه‌نور به‌و له سه‌ر هه‌ست به! ئه‌گه‌ر هه‌ر به راستى خوشى ده‌بوي، خوتست بوي، ئه‌گه‌ر دىيت نيازى خراپه و راست نبيه، به زمانى خوش ده‌گه‌لى رابويزه! بهلام ده‌ستت به گيرفان و ده‌مدى خوت‌وه بى! دوستيکى رواله‌تىش -با بشزانى به دل ده‌گه‌لت نبيه- به تووره بعون له خوتى مه‌ره‌نجينه! له‌وانه‌يhe زيانت لى بدا؛ بهلام كه‌م-كه‌م خوئى لى بذره‌وه و كاريک مه‌ك كه ببىتت دوزمنت. هه‌زار دوست كممه و دوزمنيک زوره.

تا تو له‌شى خوت زور خوش نه‌وي و كه‌يفت له ته‌نبه‌ل ئه‌بى، هه‌موو كه‌س خوشى ده‌بوي و به سه‌ر بلندى ده‌زى. رۆزگار هه‌ر چه‌ندى ماندوو بى، شه‌و ده‌حه‌سيي‌وه. كارت له رېي ژياندا پى عه‌يب نه‌بى. ئه‌گه‌ر ناتوانى ببىه و هزير، ده‌توانى ببىه حه‌ممال و كۆل كيš. شهرت ئوه‌ههى بىكار

نه بی. ئەگەر لە سەر کارىتىكى كە مايەى زىيانلى پى پەيدا دەكەم، تا كارىتكى لەوە باشتىر و بەقازانچى تەپەيدا نەكەم، كارى خۇت بەجى مەھىلە! مەلى دەچم كارى چاكتىر پەيدا دەكەم، كارەكەمى خۇشت لە دەست بچى. بىنكارى - با دوو رۇزىش بى - پىاوى تەنبەل دەكە! پىشتت لە كار سارد دەكاتەوە. ناشزانى چۈن وەخت رابوبىرى.

نە رەزىيل و چرووڭ بە، نە دەست بلاو. بايم دەيگۈت: «دەولەمەندى خەسىس و فەقىرى سەخى دەبىي هەر دووكىيان بۇ باييان عاقلى كرىن». ئەگەر ھەته، بىهخىشە! بەلام بە ئەندازە. پاشەرۇزىت لە بەر چاو بى؛ دنیا بى ئىتحىتىوارە. ئەگەر بىوانى شىتىكەت پەزمنەدە هەبى بۇ لېقەومان و نەدار بۇون. ئەگەر نىتە و فەقىرى، چاولەوانە مەكە زۆريان ھەيدە و زۆر خەرج دەكەن.

ئەو وردە نىسەتىنانە من ھەموو زىادىن. كىتىبى باش زۆر بخويتىمەوە. بە تايىبەتى لە بىرت نەچى ئەدەبىيات و نۇوسراوى را بىردووان، لە ھەموو بابەتىكەوە پىرن لە پەندى زۆر بەقىمەت. دەتوانى بەرناમە ئىزىانى ئابىر و مەندانە لەوانە فيئر بى و دەكاري بىنى. بە مندالى گولستانى سەعدىم دەخويتىد. بايم دەيگۈت: «دەلىن گولستان بە حەوت سالىھى دەخويتىن و بە حەفتا سالىھى تىتى دەگەن». گوتوم: بايە! ئەدى ئەگەر نە گەپىشتمە حەفتا سال عۆمر ج بکەم؟! بە راستى دەزانىم سەعدىي هېچى نەھىشتۇتەوە كە نە يىلىت.

بە خشىن و سەخاخوەت دوو جۈرە: ئەگەر دەستى فەقىر و بىدەستىك بىرى، ھەتىويك پۇشتە كە يەوهە، بىيۇزىنىكى ھەتىوابار يارماھەتى بىدە، بە خشىنى پىاوانە يە؛ بەلام ئەگەر بادى ھەوا، مەسەلەن لە داۋەت شاباشى زىياد لە خەلک بىدە، يان لە رىستورانىك، چاخانە يەك زىياد لەوەي كاپراي خاوهەن رىستوران دەيەۋىي بىدە، ئەو ناوى كەرىيەتىيە نە پىاۋەتى!

جارىك دەگەل سەيد برايمى ئازادى لە تەھۋىز سەرمان تاشى. لە جىاتى دوو تەمن - كە حەقى سەرتاشىن بۇو - پىئىنج تەمنى دا.

- ئەو بۇ زىيادت دا؟

- ئاخىر عەيىبە!

- يانى سبەي عەكىست لە رۇزىنامەدا چاپ دەكەن كە ئەو كوردەي نازانىن ناوى چ بۇ زىبادى دایىنى؟!

لە تەرەغە خەنچەرىكىم ھەبۇو، زۆر بە خەيالى خۇم بە باشم دەزانى. گوتوم وا باشه بىكەمە دىبارى بۇ كاكە رەھمانى حاجى بايزارغا. بە دل و داو خەنچەرم بۇ بىردى. لىتى وەرنە گەرتىم بىزانى چۈنە، بە نۆكەرىيەكى خۆى گوت: لىتى وەرگە و دەبەر خۇتى چەقىنە! زۆرم دل بە خۇم سووتا. ئىتىر بىريارم دا كە تازە غەلەتى وانە كەم. فەقىر ناتوانى شان لە شانى دەولەمەند بىدا. ئەو بە لاي منهوه زۆر شىتىكى بەنرخ بۇو، لاي ئەو ھەر لايقى نۆكەرانى بۇوا!

بۇ نان خواردن دەعوەتى كەسيك بکە لە نانە كەت مەمنۇون بى! دەعوەتى كەسانىك مەكە كە نۆكەرىيان لە تۆ تىترىرە و ھەميسە سفرەيان لە سفرەي رۇزى دەعوەتە كەت رەنگىن تە. يانى

«ئەگەر مەريشكى، بۇ ھەليلكە كەردىن لاساي قاز مە كەوهە!».

دنىيا پېرىيەتى لە پىياوى فېلىباز كە لە سەر فېرىودانى دل سادە و بەستە زمانان دەزىين. بىنادەمن لە شكللى تۆ، بىگەر تۆ جوانتر و رېنگوپېنگ ترىيشى لەوان: بەلام دەبىنى بە رەدىن، بە كەھوايى شۇرۇ، بە مېزەرەي زل و تەزبىح و مت و مۇورۇو خۇيان لە خەلک گۈرۈيە. دەلىن وەرە بتېمە بەھەشت! يان ئەفەندى عەينەك لە چاوه و خۆى لە سەر خەلک بە ھەيىت كەردووھە؛ كۆمەلەتكە

دل ساده دوای خوی دهد: «وهن حیزبم دروست کردووه، واتان بُو ده که، وا بکری...»،
له وانهدا زور ناگاداری خوت به! ده تواني بینیه بهر چاوت: ئهو کابرايیه دهلى شیخم، ریشی
بناشri، شورتیکی ده بهر کری، پیخواس بی، یان وه ک چیره که کهی «چیخوف» له حه مام
رووت بیتهوه، چون مه میموونیکی لئی ده رده چی؟ ده کری بلنی: بُو تو شتیک نادهی به من تا
من تو ببهمه بههشت؟ خو هی هه ردو کمان حه واله به دوای مردنیه! یان: کابراي سیاسی
خواهون حیزب! ئه گهر تو له پیشمهوه بی له سنه نگهدا، قبوللمه. بهلام تو بُو خوت له پهه ری
خوشیدا بژی و من به کوشتن و گرتن بدھی، خوا هله لناگری...
جاریک له شیعرنیکمدا -که چاپیش نه کراوه- گوتومه:

جحیل - ههموو جحیلیک - هر چاوی لهوهیه زنیکی جوانی دهست که هوی. حقیشی ههیه؛ چونکه ثاره ززووی جینسی غالبه و تا هاوسریکی جوانتری دهس که هوی، که یعنی خوشتره. به لام ده بیه ئهوده بزانی که جوانیه که هی زن هه رهتا دوو مانگ و ئۇپهپه ری شەش مانگ و یه ک سال زۆر لات بەنخ ده بیه؛ لهوه بەولاؤه تو خزم و کەسیکى دلسوزت دهوى. کەسیکت بۇ زن لازمه کە له خوشی و ناخوشیدا هەر پیت رازى بى و شانازى به رەفیقاھتى و ھاویەشى له ژیانتدا بکا. خۇزەخوازا کە مندالاپیش پەيدا ببۇ، ئىتیر خوشەویستى دايىك دە كەمۈتە سەر مندال. نابى باب لای و بى دەبىي وەك جاران، زنى ھەمۇو رووح و گیانى بە تەنها له سەر ئە و بى؛ هەرجەند باب و دايىك لە خوشەویستى مندالدا دووباره گەيونەوه يەك. جا پیاوا ئەگەر بە تەمايمە زن بىننى، دەبىي حەولى ئەوه بىدا زنیک بکاتە شەريکى زیان کە زنە كە خۇی بە زیاتر لە مېرددە كە نەزانى. منھتى بە سەردا نەكا کە تەنازولى كەردووه و بۇتە زنى! زنى وا زیان لە مېرددە كاتە جەھەنەمە. زنیک مەخوازە كە بە تەماھى دارايىيە كەت مېرددت پى بکا. چونكە مالى دىن و دەھچى ئەگەر فەقیر بۇوۇ دەگەلت ھەلناكا. زنى چاڭ رەحەمتى خودايە و فەقیر بى و دەولەمەند بى، لە بەھەشتاي و بە دلخۇشى دەزى. زنى خراپىش و بەبۇلە و پرته و لۇوت بەرز - با حۇزۇرى بەھەشتىش بى - ژیانت لى دەگاتە جەھەندەم و خەلاس بۇونت زۆر چەنۇونه.

دلم چووبووه سه ر کچیکی شیخ مهمهه دی خانهقا. به هوی کچی قازی زردا یکمهوه به بابم راگه یاند. گوتی: «کوری خوم! له باخت سی ژن، ژنیک بینی باشتره!» پیم سهیر بود، بوی روون کردمهوه: کچی شیخ خوی له تو پایی به زتر دهزانی. دهی کاره که ریکی بو بگری خزمه تی بکا. دهی، کاره که ریکیش بده خوت په پیدا کهی خزمه تی بکا!

نه گهر پیک بکهوى كىزىكى لادىيى بىنى و خۇشى بويى زۇر چاكتە له كىزىكى شارستانى نازدار و كارماندى شارستانى. كىزى لادى كە دىتە شار، حەمام چوون و جلى شارستانى بە لادە خۇشىيە كە بە هەۋى تۇوه دەستى كە وتۇوه؛ بەلام كىزە شارىيە كە كە عادەتى بە خۇسوى شارەوە گرتۇوه، بەهانەتلى نابېرى. من خۆم زيانى ئەم مىزد و زنانەم بە لادە زانە و زيان نىيە، كە ھەر دووك لە بەيانىيەو تائىوارى ھەر يە كە لە ئىدارەيە كى دورى لە يەكتە دەزىن و ئىوارە بە ماندووبى دىنەوە و مەندالىيان بە خەلکى بىيگانە سپاردووە. نە گهر مومكىن بىن زىن ناكاي لە مال بىن و پياو ماندووبى، بە لامەوە خۇشتە. پياو كە گرانايى زيانى لە سەرە و بە رۆزگاردا لە دەرهەوە دەزى و ھەزاران قىسى ناخوش لە دەرسەلاتداران و بىئاكاران دەبىسى، بە دل تۈورەيە؛ لە مالە خۇي -وھك دەرىپىتى ھەست- وادەبىي بە سەر زىندا دەقىرىتى. زىنى نەجىب ئەھوەيە

دلخوشی میردی بدانه و بزانی که چون دهرد و ناره‌حه‌تی روزگاری لهبیر دهباته و نه که ئویش چنه به چنه دهگمل بکا و مالی لئی بکا به جهه‌نهنم. ژنیش له مالداریدا، له بختی‌کردنی مندادا، له لای دهروجیرانی خراپه و دلی پر دهی، چاری ناچار ئه‌ویش وا دهی هله‌دهچی و بوله و دهدردی دل دهکا. دهی میردی عاقل ئه‌و کارهش هله‌سنه‌نگینی، به خوین‌ساردی و دلخوشی‌دانه و خمه‌ی شهربکی عمری بره‌ویتنی و به سه‌ریا نه‌گوریتنی و نه‌یکاته شهر و دمله‌دم نان؛ که هم زیان له هر دووکیان تال دهی و لوانه‌شله لیک جوی ببنه‌وه. که وا بوو دهی هردووک ئه‌وه‌نده عاقل بن، ئه‌گهر یه‌کیان خه‌ریکه توووه دهی، ئه‌وه‌تیریان نه‌رمی کاته و. توووه‌ییش هر سه‌ریکه و زوو ده‌روا و ئه‌وه‌لای وا به بؤته مایه‌ی ناره‌حه‌تی هه‌واله‌که‌ی په‌شیمان ده‌بیته‌وه. ئاوا ده‌توانن تا مردن یه‌کتیریان خوش بوعی و دنیا بکنه به‌هه‌شتی خویان.

کورد ده‌لین: «زن و مال»، زن بؤیه پیش دهخمن که تا زن نه‌بی مالیش نابی. کورد ده‌لین: «پیاو کریکاری قوره و زن به‌نایه»، پیاو هه‌رچه‌ند خوشی ماندوو کا و زور په‌یدا کا، ئه‌گهر زن‌هه‌که‌ی به سه‌لیقه و دلسوز نه‌بین بؤ مالی میردکه‌ی، خانوو سه‌ر ناگری. ژنی که دلی به مالی خوش بی و میردی خوش بوعی، هه‌رچی میردی بؤی دینی به دل و داو مالی پی ریک ده‌خا و حمز ده‌کا له مالی خه‌لک خوشتر بی. ترسه‌نؤکی و خه‌سیسی بؤ پیاوان ره‌وشتیکی زور عه‌یبه، به‌لام بؤ زن مهدح و کاریکی په‌سنده. «علی بن حوسین توغراسی» له «لامیه‌تولعه‌جهم» دا ده‌لین: «قسه‌ی زور چاک ده‌باره‌ی ئه‌و کیزانه‌وه ده‌کهن که ترسه‌نؤک و خه‌سیسین!»

پیاو ده‌بی ببه‌خشی؛ به‌لام زن هر دهی به دل و داو مالداری بکا. ترس و ئازاییش دوو جورن: تو که هر شهر بکه‌ی و گینچه‌ل ده‌خه‌لک هالینی، ئه‌وه ئازایه‌تی نیبه، بی ئه‌خلافیه. به‌لام که‌سیک به ئاشکرا زولمت لئی دهکا، ئه‌ویش یه‌کیکه وه ک تو. ئه‌گهر له به‌ری دانه‌وتی و دیفاع له خوت نه‌که‌ی، ترسه‌نؤکی و به خویریت ده‌زانن. چیروکینک له «الاغانی» دا هه‌یه: کابرایه‌کیان ده‌برد له توله‌ی پیاویکا که کوشتبیوو بیکورزنه‌وه، دوستیکی لئی پرسی: «بؤ ئه‌و کارت کرد؟»، گوتی: «من بی خه‌تا بوم، ئه‌و کابرایه زولمی لئی ده‌کردم. گوتیان دوعای لئی بکه و شکایه‌ت له خوا بکه. دیتم خوا پیم ده‌لین: من ئه‌ویشم وه ک تو دروست کردووه. شرم ناکه‌ی بؤ خوت دیفاع له خوت ناکه‌ی و هواور بؤ من دینی؟...». خolasه شه‌ری خه‌لک مه‌که‌ی خوت؛ به‌لام واش خویری مه‌به له‌سه‌ر خوت وه جواب نه‌یه‌ی. حه‌ول بده به شکایه‌تی قانونون، به یاریده دوستانت زولم له سه‌ر خوت لا به‌ره.

هه‌میشه زمان و روو خوش به. فیری جویندانی پیس و بازاری مه‌به. به رووی خوش و زمانی خوش دوژمنیش ده‌که‌یه دوست. ئه‌گهر تو راست بی و ناراستان قسه‌ت بؤ دروست کهن و غه‌یبه‌ت بکهن، روو هه‌لمه‌چو. راستی و بینگوناهی بؤ خوشی ده‌رده‌که‌وهی و قسه‌هه‌لبه‌ست شه‌رم‌هه‌سار ده‌بی. حه‌وسله و خوین‌ساردی له زیاندا بناغه‌یه کی زور پته‌وه. من لام وا به پشوو و له‌سه‌ر خوشی و کم توووه‌بیون و له پیست ده‌رنه‌چوون و پهله نه‌کردن، نیوه‌ی زیانی خوش و بگره زیاتریش. وه ک ده‌لین «پیاوی به حه‌وسله که‌رویشک به عه‌رابه ده‌گری».

له قسه ده‌گمل خه‌لک کردندا شرم مه‌که؛ به‌لام قسه‌ی ناسک و به ئه‌دهب هه‌لیزیه. که داوهای یاریده و کار پتکه‌اتن له هه‌وال و ناسیاوت ده‌که‌ی، تو قه‌زیکت له سه‌ری نیبه؛ که وا بئی

دهبی زور پشوو له سه رخو بی. ئه گهر له ده کار یه کیشت بؤ پینک بینی، دیسان شوکری خواي دهوي. ئیتر هر چی گوت و پینکی نه ههینا، نابی نیوانی ده گهل ناخوش كهی و له لای خهلك غهیبه تی بکهی. «به زمانی نه رم و خوش مار له کون دیته دهر». ئه مجار كاریكت بؤ ناكا؛ به لام له چهند جار، جاريک فایده يه کي هر لى ده بیني. له وانشه تووشی هه والی وا بی که به پینی توانا به دل یاریدهت بدا.

به که لیمه هی خزمتم و له تاریف کردن فریو مه خو، ئه خلاقی کابراي که خوت لى نزیک ده کاته و بینه بهر چاو. من له وهدا زورم زمره کرد... ده گهل برا و عالیله خوت تا باش بی کهمه. خوتی خوتون، قفت با مالی دنیا لیکتان نه کا. برایه تی من و «садق» و «عبدوللا» ده گهل «زینه بی» خوشکم بؤ من زور خوش رابراوه؛ به لام دیسان هه مهوو برایه ک ناکری وا بن. زور برای وا هه يه له دوزمن خراپتره. زور دوستی وا هه يه له دوزمن خراپتره. زور دوستی واش هه يه له برای دایك و بابی چاکتره. ئه وانه ته جره بهی ژیان بؤت دمرده خا.

خولاسه هی هه مهوو مه بهستان له هه دهستانه و - وه ک باسی کتیبم کرد - دوستی چاک، پوولی ناو گیرفانی خوتة. ئه گهر بتوانی په یدای کهی و به فیروزی نه دهی، هه چیه کت له و گیرفانه پولداره خواست، بی منهت ده تدانی.

کار زور بکه؛ زور خوت ماندوو که. با منهت هه له سه ر گیرفانی خوت بی. ئه گهر توانیت به که سب و کاری خوت به ری بچی، دوست و خزمیشت زوره. کورد ده لین: «تا دووکه ل له سه ر مدبهق دیاره، دوستایه تیمان هه ر به رقه راره». تا جھیلی و تا ده توانی بیزوویهوه، له حه ولدان وا ز مههینه. خوت زور ماندوو که. رؤزگاری پیریت له بیر بی؛ که به فه قیری که س ناتناسی. بؤ رؤزانی ته نگانه سنتایک بسانی زور به کاره. ئیتر هه سنتایک؛ با پینه دوزیش بی. ده لین برسیه تی دهوری مالی سنتاکار دهدا؛ به لام ناویزی بچیته ژووره ووه.

به بروای من ئه و ورده نسحه تانه ش هه مهووی زیادین. که زور بخوینیه وه، دنیا و کتیب پریانه له نسحه تی زور به نرخ. به سه رهات و ته جره به ش گهوره ترین مامؤستا و نامؤزگارن. به هومیدم ببیه پیاویک که زور سه رهه رز و شهر افتمه ندانه بڑی و بتوانی خزمت به لیقه و ماوان و نه خوازا دایکی پیرت بکهی و خهلك و خوا خوشیان بویی و نه لین پیاویکی بی ئاپرووه. ئیتر هه وه خوت و ئه مهه ش «چیشتی محبور».

له وانه يه له به سه رهاتی ژیانم - که سه فه رنکی زور دوور و دریز و پر هه و راز و لیز و خوتناوی و خه ماوی بوده - چهند ئه زمرون و ته جره به يه کت لى دهس که وي؛ یان جاروباره بؤ یادی ژیانی بابت - وه ک چیرۆکی بدر ئاگر دان - بؤ خوت و دایك و مندالی خوتی بخوینیه وه. لاشت وا نه بی هه ئه و هندهم به سه رهاتووه که نووسیومه؛ نه خیر. زور شتم بواردووه و نه منووسیوه؛ زوریشم هه له بیر چونه ووه. به لام لهم هه شت له مشته شدا، زور شت هه يه که سه رنج را کیشه و پیت سه ير ده بین که چون تاقه پیاویک سی سال له ئاواره بیدا ئاوا هه لیکردووه و به چهند ده رد و مه خسنه دا تیپه ریوه و ئیستاش هه ر به ئاواره بی له شاری که ره ج - وه ک له ناو جزیره يه کدا بی که س و بین ده قه تیس مابنی - به پیری و به ته مهنه نی شیست و چوار سالی پایده بوری و نازانی کام پؤز دنیا به جی دیلی.

سەرەتا

خوايە! به هومىدى تو

بۇ خۆم لە بىرم نىيە كەنگى بۇ يە كەم جار هاتوومە دنياوه! بەلام وەك بۇيان گىتراومەوه و باوکم لە بىرەوەر يەكانى خۆيدا نووسىبىووی، رۇزى شەشى شابان، سالى ١٤٣٩ ئى هجرى مانگى، بەرى بەيانى - كە رۇزىتكى زۆر تۇوش و بارانى بۇوه - لە دايىك بۇوم و بريا ھەر نەبووبام... دايىك و باب دلىان خۇشە و خەنى بۇون خوا كورپىكى داونەتى. مامان ناوكى بېرە و مزگىنى و ھەق دەست و ھەرگەرا باب ھەر بە پەلە، بەر لە حەوتە، پەل بۇوه ناو بۇ تاقانە كەى بىدۇزىتەوە. لە دەممەدا كە مەزدەيان داوهتى، خەرىكى خويىندەوەي كىتىيەتكى بۇوه كە زۆرى لى خۇش هاتوومە. دەسا بە خوا ناوى نووسەرى ئەم كىتىبە لە كورى خۆم دەنئىم. خاوهن كىتىب «عەبدۇرە حمانى سىوتى» بۇوه و زانا و شاعير و مىزۈوزانىتكى لەزىبرە. پىغەمبەرىش فەرمۇویە: ناوى ھەرچاڭ عەبدۇللا و عەبدۇرە حمانە. دەسا با مندال لە ناو پەرە و پالدا زىقهى بىن و فېرى مەممك مەزىنى كەن، تا كورتە باسىنگ لە دايىك و باوکە بىگىرمەوه:

باوک مەلايەكە لەو رۇزەدا كە خوا ئەم كورەي داوهتى، چىل و ھەشت سالى لە تەممەنى راپاواردۇوه، بەلام چۈن راپاواردىنگ؟ بابى و دايىكى ھەردۇوك مەلا و مەلزاڈە بۇون. بەر لەو ئەم چاۋ بە دنیا ھەلينى، ھىننەتكى ملکىيان لە گوندى شەركەند ھەبۇوه؛ بەلام كەوتۇونە فەقىرى. باب زۇو مردۇوه و كور كە ناوى مەحەممەدە و حەممەيان بىن گۇتووه و لە ناو مندالان، بۇرىشىيان لەقەب داوهتى بۇتە «حەممەبور». لە باوهشى دايىكى بىسۈزۈن و نەداردا بەخىو بۇوه و ھەر لاي ئەۋىش ماۋەيەك دەرسى خويىندۇوه. تەممەنى لە چاردە سالاندايە، دايىكى دەينىزىتە فەقىيەتى. لە بابىم بىبىت گۇتى: لەو دەممەدا كە دايىكم دەيگۈت بىرە بىه بە فەقى، من چىلىكىيە كەم دەعەر زەدەۋەزاند و كىز و مات بۇوم. پرسى: چىت لە دلدىايە؟ گۇتم: دايە! خۇزگە دەرىپتىيە كى تازام ببوايە، ئەممەم دراوه. گۇتى: كورم! بە خودا نەك دوو قىران - كە قىيمەتى دەرىپتىيە - تەنانەت چوار تاقە شايىش شىك نابەم. بېرى بۇ خۆت بىبە پىياو، پەيدا كە!

لە فەقىيەتىدا بۇتە موسىتە عىيد؛ بەلام نەگەيەتە ئىچازە و ھەرگرتەن. خالى - كە «مەولانا سادق» ئى خەلەفەتى شىيخى بورھان بۇوه - كەردوویتە خزمەتكارى خۇرى. مەولانا وەكىل و بەھەلسۇورە بىریكارى شىيخ بۇوه لە سەر مولك و مالى شىيخ و زۆر بىاۋىتكى بەبېشت و كارامە و بەھەلسۇورە داسۇور بۇوه؛ شۇئەوارى لە موكىياندا ھەر ماون: «پەردى قەرقىشلاغ»، «جادەي بەسىرى» و «پەردى قەلاتاسىيان» كەرددەوهى مەولانان. لە سالى گرانى گەورە ١٤٣٦ ئى كۈچى - مانگى، خەلکى ھەزارى ناوجەتى سەرددەشتى، لە مەردن و بىناني رېزگار كەرددۇوه و دەخلى بۇ ناردوون و بەخىرى خۇرى داونىيەتى.

مەولانا جارېك لە شىيخ زىز بۇوه و سەرى خۇرى و سەرى خۇرى كەلگەرتووه و ۋۇوى كەردىتە شارى «وان» لە ولاتى توركان و بۇتە میوانى مزگەوتىك. بۇ بەختى ئەم دووه، دارتۇوبىكى سورلە مزگەوتە كەدا بۇوه و لەو دەممەدا ھەرھەمى بەرگەتنى بۇوه. نانى وشكىيان دەئاۋى تۇو كوشىيە و

خواردوویانه. مهولانا خوارزاكهی خۆی خستۆتە ناو بازار و کاسبی فیر کردووه. دهیگوت: لە بازارى «وان»دا دەگەل ئەرمەنیيەك بۇومە ئاشنا. رۆزىك گوتى: من سەد لىرەت دەدەمەئى، کاسبى پىتوھ بکە؛ قازانچ بە نیوھىيى. گوتىم: با پېرس بە خالىم بکەم. خالىم گوتى: وا دىارە ئىمامتان لىك نزىكە! بچۈللىي وەرگە!

ورددە- وردە حەممە بۇتە قاچاغ فۇرۇش. لە نېیوان ئېران و پۇروس و عوسمانىدا تەھنگ و فەرش و جەوهەرى ئال و گۇر كردووه. زۇرى پىن نەچۇوه خالى دەولەمەند بۇوه و لە گوندىكى بە ناو «خۇرخۇرە» خانەقايدەكى بىنیات ناوە و چەندىن باخچە و رەزىشى لە دەھورى شارى وان كرپىوه.

دهیگوت رۆزىك چەند كەسىك هانىن سەرپىيم، گرتىيان و بىرىدانە ئاوابىي كە گوندىك بۇو ئىغاي مۇسلمان و رەعىيەتە كانى زۇربەيان ئەرمەنی بۇون. ئاغا گوتى: تۇ دەگەل كەشەي دى و تەۋوپىزى دىنى بکە! ئەگەر سەرنە كەوتى ئەوا رووت كراوى و ئەگەر سەركەوتى ئازادت دە كەم. ياخوا كەشە هيئىندا زانا نەبىن دەگەلى دەرنەبەم!». مەجلىس رازاوه، كەشە هات؛ ئەم و تەۋوپىزە رووى دا:

- ئىمە ئەگەر خۆشە ويستىكمان بە چەكىك بىكۈزىي، چاومان بىروابى نادا ئەپە چە كە بىيىنин. كەچى مەسيحى ئەپە دارەي «مەسيح»ي پى ئىعدام كراوه بە پىرۇز دەزانىن و ھەر يە كە دە مiliاندايە و بەرە كەتى لى دەخوازن.

- وا دىارە پىاويىكى ناتىڭكە يىشتۇرى! سەلەپ لە شكلى بىنیادەمە بۇتە رېزى لى دەگەرين. بروانە! كەشە خۆى درېز كرد و ھەر دەستى لىك بلاو كرد، بۇو بە سەلەپ.

- راست دە كەمى مامە كەشە؛ بەلام ژنە كانىش ھەر وەك سەلەپ وان، چۈن دەچنە لایان؟! حازاران بەق سەقۇرە ملىان لە پىيكتەن نا و رېگەي جوابى كەشەشىيان بىرى؛ مالە كەيان دامەوه. جارىتكى ترىيش چەتە رووتىان كردم. دەھاتىن بىرۇن گوتى من مالى خۆمتان لى دەستىنەمەوه، من خوارزايى شىيخى خۇرخۇرەم. لە ترسى مەولانا - كە ناويان بىسىتۇو- دايامەمەوه.

حەممەد بەر لەھە تۇوشى ئاوارەيى بىي، ژىتىكى هيئىناوه خزمى خۆى و ناوى «ئامىن» بۇوه. ئەو ژنەش لەو ئاوارە بىيەدا دەگەلى ژياوه و لەو ماوهى ئاوارە بىيەدا كەچىكىيان بۇوه. پاش حەوت سال ژيانى ئاوارەيى، شىيخ ناردوویە مەھولانى بىرۇتە لاي خۆى و گەپاونەتەوه ولات. ئەوسا «حەممەبۇر» كە ئىستا ناوى بۇتە «مەلا مەھمەدى بۇر»، پىلى مال و مەندالى گرتۇوه و لە شەرفەكەندەوه ھاتۇتەوه سابلاغ. لەم بەينەشدا - كە ئەپە ھېشتا فەقى بۇوه- دايىكى مردووه.

مالە لادىيەك بە چەند سىپالىيەكەوھ ھاتۇتە شار، لە چاوه خانويىك دەگەرى تىيىدا ستار بىي. « حاجى سەيد مەستەفای كولىجي» باوکى سەيد مەھىدىنە شىينە و باپىرى سەيد عەبدۇللەلى كولىجي، ژورىتكى پىشكەلدىانى دەداتى كە خاولىنى كاتەوه و تىيىدا بىزى و كرىنەدات. بابم دەيگوت «ئامىن» ئەپەندەي دل بەو مالەي خۇش بۇو كە ھىچ پادشاھىك ئەپەندە شايى بە كۆشك و سەرسەرای خۆى نەبۇوه.

با ئەپەشمان لە بىر نەچى كە مەھولانا بەو خوارزايە خۆى گوتۇوه «حەممەبۇر»، پاش خوتىندى بۇتە «مەلا مەھمەدى بۇر»، دوايىش كە چۈتە حەجى، كراوهەتە «حاجى مەلا مەھمەدى بۇر».

مهلا له شار ملى له کاسبي و کار ناوه. له ماوه يه کي زور که مدا توانويه تى خانوو بکري و مال و سهر يه ک نى. له شهري گهوره يه که مدا - كه روس قه تو عامي خهلكي سابلاغيان کردووه - تالان کراوه و له مردن خه لستووه. زنى ههولى مردووه؛ کيژه که شى له تهمه نى چارده ساليدا به مردى خۇي داخى به جهري باوكى يه ناوه. زنيكى ترى هيئناوه که کيژى «سلەمان ئاغا» ناوىكى كونه تاجرى له کارکمۇتە بوجو. له سهير ئەوه که ديتوبىه زەنە كه به بى روپوش هاتوته بەر دەرك و كۆلان، تەلاقى داوه و بى زن و بى عهولاد ماوه تەوه.

له کاسىي كردندا زور زرينگ و ليزان بوجو. دووباره پاش تالانى روس، خۇي گرتۇته و پاره و پوولىكى باشى و سەر يه ک ناوه و ههولى زن هيئسانى داوه. كچى « حاجى سەيد حەممەدە مىبىنى سارەوانان» خواتوتوه که تهمه نى شازى سالان و زور جوانىكى بەناوبانگ بوجو. فرقى عمرى مىزد و زن سى و دوو سال بوجو؛ بهلام پياوه که پارەداره به زەبرى پاره بەردىش نەرم دەبى.

له پاش سالىك له گويزتنەوهى بوجو، ئەوا خوا كورىك دەدا که باوك له وەجاغ كوتىرى و دايىك له بى بەرى رزگار دەكا. «مالى دنيا بۇ ئەمەرە نەبى بۇ كەنگى دەبى؟ هەر بۇ پلاوى حەوتەمى كۈپ، مەنچەلىكى چوار قولھەي زنجىردار دەكىم، هەر چى دەيناسىم بانگى دەكەم. دەبى مەلا تەھايد دۆستم بانگى بە گويىدا لىدا و ناوى بىنى عەبدورە حمان».

وەك دەلىن زور مندالىكى گرينىڭ و بەگروو بوم، كەم وەختان زېر بومەتەوه. بهلام دايىك و باب و نەخوازە دايىك ئەوهندەيان شايى و شانازى بەه تاقانە هەبوجو کە نەبىتەوه. گۇيا دايىك له پاش ھەموو نويزان دوعاي کردووه: «خوايە هېچ كورى دىكەم نەبى تا له مالدا نەبىتە شەرىكى عەبدورە حمان!»

كاتى کە هاتوومە دنيا، ئاخىر و ئۆخرى بەھارى ۱۳۰۰ شەمسى بوجو و له پىناسە كە مدا - كە جھوت سال دواى له دايىك بوجونم وەرگىراوه - رۆزى له دايىك بوجونم ھەزدەي جەوزا، واتا مانگى پووشپەرە. له پاپىزى ئەو سالەدا لەشكىرى «سمايلاغانى سەمكى» بۇ شەرى عەجمەم، سابلاغى داگىر كردووه و شاكاڭ رۈزاونەتە شار و مليان له تالانى كوردان ناوه. وا دىياره سمايلاغا هەر وەك ويستووپەرە له چىنگ عەجمەم رزگارمان كا، ويستووپەرە له و مالەش كە دەبەر پىسى عەجمەدا پەيدا كراوه، رزگارمان كا! جائە گەر خەلکى شار كەم تا كورتىك مالى خۆيان شاردېتەوه و له تالانيان پاراستىنى، بىلەكى من بەه وەمەنەدە کە كاڭ ھەمزەي بىرلىقەنیغايى مامەش بىرادەرىتى و راپىزكەرى سمايلاغانشە، ناهىلى تالان بکرى، دەستى له هېچ ئاشتەبايەك نەداوه. بۇ نەگەبىتى بىرادەر نەھاتووه، شاكاڭ رۈزاونە مال، ھەرجى بوجو بىردووپەنە. تەنانەت دەرسازە و پەرۋە و پالى لانكى منىشيان بىردووه و منيان له سەر خۆلەمەيش بە رووت و قووتى فرى داوه. بابم دلخۇشى دايىكمى داوه تەوه کە خەم مەخۇ؟ مالى دنيا پەيدا دەبىتەوه. دايىكم زرىكاندووپە: «من خەمى ھېجم نىيە، تەنبا خەمى ئەوهە كورە كەم رووتە، چى تىيە پېچەم؟!».

ئەو تالانى شاكاكانەش بۇتە چىرۇكىيى سەير له ناو خەلکى سابلاغدا: زىيان رووت كردوون بهلام روپيان وەرگىراوه و گوتوبىيانە: «خويشقا من! دەرپى خۇ بىدە من. ئەز ل تە نانھېرەم؛ خودى قەبۈول ناكە!». جەل لەوه ھەموو كەس و ھەموو مالىان تالان كردووه، پياوه كانى خەلکى شارىشيان بە بىنگار گرتۇوه، مالى تالانى بۇ بىنگە راگۇيزن. «مەلا مارف» يى شاعير لەو باسەدا دەلى:

ناؤال کراسی کیژ و ژن و خانمی و تنه دایانینین ئهوانی سه بابانی قوون ترؤل
فازی و مهلا و تاجر و ئئستافی خەلکى شار گیران به سۆغرە كەوتەنە ژىز بارى دار و كۈل
شاكا كوردى سابلاغييان هەر تالان كرددووه و نەيانكوشتوون؛ بەلام هەر ترک زمانىكىان
وەبەر پەل هاتووه كوشتوويانە. يەكىن لەو ترکە ئازەريانە برادەرى بابىم بۇوه؛ خۆى و ژنە كەى
پەنايان بە مالى ئەو هيئاوه و حاواونەتەوه. ژنى «كەربەلايى فەتھوللا زەنگانى» ساواى لە
بەريووه و شىرى زۆر بۇوه. يارىدەي دايكمى داوه و شىرى داومى. كە زۆر سالان بە جىلىلى تا
منى دەدىت دەگریا و منى وەك كورى خۆى خوش دەۋىست.

دايك لە تەمەنەيى حەفەدە سالىدا نۇوشى سېيل دەبى و زۆرى پى ناچى دەمرى.
تاقانە كەى لە تەمەنەيى دوو سالىدا لە دايىك بىبەش و هەتىو دەمەنلى. ژىنلەك بە ناوى «خات
شەرافت» لە سارەوانان ماوهەك شىرى داومەتى. لە پاش ئەو دوو سال ژىنلەك بە ناوى «خات
روقىيا» سەرپەرشتىم دەكا. تا بابىم سەر لە نوى بۇ جارى چوارەم ژن دىنلى و ژنە كەشى لە
بەنەمالەي قازىيەكانى سەردەشت بۇو. ناوى «مرىمە» بۇو؛ بەلام هەر بە ناوى «كچى قازى»
دەناسرا. پاش دوو سال ھۆگر گرتىن بە خات روقياوه، ديسان ھەتىو كراومەوه و دراومە دەست
دايكى سېتەم.

خواوراسitan زۆرى نەبرد كە خوشكىيكم بۇ پەيدا بۇو؛ هەم ھەوالى من و ھەم خەمەر ھۆينى
مالەوه. واتا ھەر پىنج سال تاقانەي مال بۇوم. بابىم بەو پىن و شوينە كە دەبىن بەچكەي سۈنە
مەلەوان بى؛ ھەر لە تەمەنەيى پىنج سالىيەوە دەرسى ئەلف و بىتكە و جزمى عەممە
پى دەخويىندىم. ئاي كە خويىدىن ناخوشە! ھەرجى فېرى دەكرام پاش سەعاتىك لە بىرم نەدهما و
لە تەنبەلەدا تاقەسوارەي مەيدان بۇوم. باب ھەر دەيگۇت: جزمى عەممە رەوان كەى دەتنىزىمە
لای مەلای بالەكى لە خانەقاى شىتىخى بورھان قورغانت پى رەوان كا. زۆر پىباولىكى ممبارەك و
قورغانزانىكى لە زەبرە. بەلام ئەو ئاواتە ھەر پىك نەھات. تا سوورەتىكەم دەخويىندى، نەك ھەر
سۈورەتى پىشىوو، بەلكە ئەلف و بىتكە كەشم لە بىر دەچۈنەوه.

«ئەي خوايى بە دەست ئەم ھەتىو دەبەنگ و نازىرە كەوه ج بىكم؟ تەگبىر، تەگبىر... بە خوا
بىنيرەمە قوتاپخانەي مەلا لە ھەموو چاڭتە، لە من ناترسى لەو دەترسى». بەر

لە بىرمە رۆزىك پىلى گىرم و رۆيىشىن. چووينە شوينىكى، تارىك، رەش بە دووكەل. چەند
حەسپىرىك راخراوه و بىست مندالىكى وەك خۆميان لە سەر دانىشتىووه. مەلابەكى مىزەر زلى
دەنگ گەورە دوو شووقىل بە دەستەوه، لە بەر بابىم ھەستا و بەخىرى ھىتىنا.

بابىم گوتى: مامۇستا دەستت بىنە.

دەستى منى خىستە دەستىيەو و گوتى: ئەم كورەم بۇ هيئاوى، گوشتى بۇ تو، ئىسىكى بۇ من.
شهرت و مەرجى قوتاپخانە چىيە؟

مامۇستا فەرمۇسى: مانگى قەناتىك. حەقى ئاوخواردنەوه دوو شايى. حەسپىرى بىنە بۇ لە سەر
دانىشتىن، ئەگەر باشىش نەخويىنى يان ھاروھاجى بىكى، بۇتى تەنبى دەكەم.

سەودا سەرى گرت؛ خىرى لى بىنى. لەو رۆزەوه دەبۇو سېپارە لە بن ھەنگىلدا بېچم تا نىسوھە
لە قوتاپخانە بىم و دواى نىمەرە بەرھەلەي كۈلان و سەرگەرمى گەمە و كايىھ بىم. رۆزانەم دوو
شايى واتا سەدىيەكى تەمنىك بۇو؛ كە لە پىيم دەھات و لە سەرم دەرەدەچۈو. بايى شايىك
كىشمىش و لەبلەبى گىرفانى داخنیم و مرى دەكەدەم.

ملاوره حمانی مامؤستا، زنیکی هبوو به ناوی خاتومان و دهروجیران ئامانی ملاوره حمانیان بى ده گوت. رۆزانه له بەرى بەيانهود له تەندۇورى ناوهراستى قوتاپخانه كەماندا نانى دەكىد و دەيفرۇشت. هەر لە بەيانىيەوە تا نىوهەرچەدۇوكەلىك بۇ چاۋ چاۋى نەددەيت؛ بەلام زۇرمان كەيف بەھو دەھات كە تىشكى رۆز لە كولانكەوە دەيدايە ژۇورە كە و دووكەل لە تىشك دەھالا و كۆلە كە يەكى جوان و لەبارى لى ساز دەبۇو. مەلا زۇر دەنگ گەورە بۇو؛ بەلام لە بەرامبەر خاتوماندا دەنگى وەك دەنگى مېش دەگەل گۈرە شىر وَا بۇو. هەميشهش چەققە و ھەرا و شەرەجۇتىيان بۇو؛ كە بە راستى لە چەققە و گۈرە ئەو دوانە ئىتمە كەيەمان دەكىد.

مامؤستا له لای سەررووی قوتاپخانه، يان بلىئىم دووكەلدانە كەھو دادەنىشت. دوو شۇولى درېتى لە سەر كۆش بۇو. چاۋى دەگىنرا كىن لە ئىتمە چاۋى بە سەر سىپارەدا چېر نە كەدوو، بى ئەھەستى، شۇولىتىكى تى دەسرەواند و جوتىتىكى حەوالە دەكىد. دارىكى كەوانى، پەتىكى تى خرابوو لە پاش سەريەوە بە گۈرى كۆلە كە يەكەوە ھەلواسراپوو، ناوی «فەلاقە» بۇو. هەر مندالىك ھاروھاجى بىكىدايە، پەتى فەلاقەي لە لاقى باھەدرە و يەكىك لە ئىتمە دەيگەرت و قاچى گوناھبارى بەرز دەكىدەوە؛ مامؤستا بە شۇولى تەر وەردە گەرا بەرى پاي و ھاوار و زىرە لى ئەلەستاند. مندالىك مىزى ھاتبا، دەبۇو قامك بەرز كاتھەوە و بلى دەچمە سەراوى. ھەقى دەرچۈونىش بۇ مىز كەرنى دەبوايە بەرى دەستى پان راخا و مامؤستا شۇولىتىكى لە بەرى دەستى بىدا ئەوسا بچىتە دەر. زۇر زۇو عادەتمان بە ئىشى شۇولى گەرت و رۆزى دوو-سى جار داواي چۈونە سەراومان دەكىد كە هيچ نەبىن تاۋىك لە خۇينىدىن خۇ بىزىنەوە.

ھەر كە مامؤستا بە فەرمانى خاتومان دەبۇو بچىتە بازار و كەل و پەل بىكى، سەرمان لە سەر سىپارە لادەبرد و ھەر كە خاتومان چەمبولۇتىكى بەرەپىشتى مامؤستا حەوالە دەكىد، دەمانزانى و چانى خويىندىنە؛ دەمانكىرە چەققە و ھەرا. گالتەتى ھەرمۇشمان مېش گىتن بۇو. خوانەپىرى چەندى خوا حەز كا مېش ھەبۇو. نەخافل مېشىكىمان دەقۇزتەوە، يان بەلە كىمان ھەلەدەمالى و تەفمان دەكىد و داوه بەننەكىمان لە سەر گۈيزىنگ بە ھەر دوو دەست رادەگەرت. مېش لە جى تە دەنلىشت، ھىدى - ھىدى بەنە كەمان بەرەپ ژۇور دەخزاند و لاقى مېش بە تەلەوە دەبۇو؛ دەمانڭەرت. پۇوشكە كە بارىكى حەسىرمان دەكىنگى دەچەقاند و بەرەلامان دەكىد و كىيەركىمان بە مىشى كىلە حەسىر دەكىد و دەتريقاپىنەوە. تا مامؤستا دەھاتەوە، بە سەدان لەو مۇوشە كە مىشانە لە ژۇورە كە سوورپان دەخوارد. زۇر جار دار و فەلاقە لە سەر ئەو مۇوشە كە فراندەنە وە كار دەكەوت.

رۆزىكى زستان و بەفر بۇو؛ وەخت چىشىتەنگا بۇو؛ لە پېر بۇ ھەمول جار لە ژىانى ئىتمە مندالىدا گۈپىمان لە دەنگى تۆپ و ئاگىبار بۇو، كە بە ئاگىباريان دەگوت «شىستىر». مامؤستا رەنگى زەرد ھەلگەر، ھەر تەپ قوقۇت دەدا. خاتومان بەرىبۇو سىنگ كوتان و ھاوار؛ ئىتمەش ويڭرا وەك دەستەتى سىيمۇنى بە يەك ھەوا دەستمان كەرد بە گەريان. مامؤستا بە دەنگىكى گېرى گەرياناوىيەو فەرمۇوى بېۋەنەوە مال. ھەر كەس بە گەريان، بى ئەھە بىزانى بۇ دەگرى، بەرەپ مال ھاتىنەوە. كارەساتم بۇ بايم گېپاوه. بىتكەنى و گۇتى:

- لەشكىرى مەلا خەليل - كە دىز بە دەولەتە و مەلا نايەۋى كلاۋى پەھلەۋى لە سەر مۇسۇلمانان بىنین و كاڤياپان كەن! - گەيشتۇونەتە بىلندىايى دەورى شار و دەولەت بە تۆپ و شىستىر دايگەرتوون. بەلام خوا مەلا خەليل سەر كەن توو بىك، ئىشاللا دەرەقەتى نايەن.

بابم و زور له برا ده رانی - که میوانمان ده بون - دواعی سه رکه و تی مهلا خه لیلیان ده کرد و ده یانگوت خوا روح م به مسلمانان بکا و لهو کافرانه رزگارمان بی. بهلام بهو حاله ش چونکه جاریک له شهری شکا کاندا دهستی به زاخاودا چووبوو، مال و نهغدینه ه خوی شارده و نهوده که مهندگوری له شکری مهلا خه لیل تالانی کهن. من ئه و کاته ته مهمنم حه و سالان بوو. له قسی بابم و میواننه و مهلا خه لیلی کوردم خوش ده ویست و رقم له دهولت هه لدستا. له ژوری مالدا ده گهله خوم گویزیتم ده کرد؛ پیکم داده دان. هر گویزیک بشکایه ده مگوت ئه و عجه مه شکا و دو عام ده کرد ياخوا هر بشکین و مهلا خه لیلی کورد سه رکه وی. مهلا خه لیل و مهندگوری له شکری، خویان زور بونه گیرا و شکان. سپای دولت به یاریده هی هوزه کانی گهورک و مامه ش، ولا ته که هی داگیر کردنده و هه رچی و هر پهله هات به تالانی برد و چهند ناغایه کی مهندگوریشی به دیل گرت و له زیندان توند کرد. کتیخانه هی مهلا خه لیل له بازاری سابلاغ هه راج کرا. بابم زور لهو کتیبانه کریمه و بونه گیرا کانی مهلا خه لیلی نارده وه.

لهو قوتا بخانه دا «جزمی عهممه و ته باره ک»، «سمایل نامه و ناگههان»، «یاقیده شیخ سه میع» و «ئه حمده دی شیخ مارفی نو دیسی» خویتند.

«قازی مهه ممه د» - که ئه وسا «میرزا مهه ممه دی قازی» ناو بوبو مدیر مه عارفی سابلاغ، به بین مه عاش و اتا ئیفتیخاری. جا ئه و که نویته ری دهولت ببوو - ده بوایه هه مه و فیرگه کان به سه رکانه وه. برباری دابوو بیته قوتا بخانه که هی ئیمه ش و بروانی چونمان خویندووه. مامؤستا به منی گوت: کورم! ئه گهر جاروباره لیتم داوه بهلام تۆم خوش ده وی. حهز ده کهم تو به مدیری مه عارف بناسینم. زیره ک به! به باشی جواب بدده وی! ئه وی به خیری ناسلامه تی، کەس نا، من! تو بلیتی مودیر ج بین؟ چیم لی بپرسی؟ روزیک له پر مدیر به گ خوی کرد به ژوری پر له دوو کهل و میشدنا. مامؤستا منی نیشان دا، گوتی: قوریان ئەم کوره تاقی کەوەا مدیر فەرمۇوی: دەی شتیک بخوینه و ا ملەم له ئە حمە دی بور نا:

رەئىس سەرە، عەين چاوه بەدەن قالب، ئىسىم ناوە

جەبىن و جەبەھەت توپىلە مەكر و كەيد و حيلە فيلە

گوتی: ئافەریم، بهلام بون گوتت فيلە و توپىلە؟ دەببۇ به لامى قەلەھەی بلىي. من ئافەریم و هر گرت و مامؤستاش لەوە که مدیرى دلخوش كردووه هەر بزەی سەمیلى دەھات. مودیریش لە بېرى چوولىم بپرسى توپىل و فيل يانى چى؟ تا وھ کەرامە ده قور چەقیبا! چونکە وھ ک تووتى فېر كرابووم و نەمدەزانى چیم خویندووه. هەر دەھنەنی هېچ نازانم.

خواراستان قوتا بخانه کەمان دانە خرا، ئەويش له سايىھی زيره کى من!

له تەممەنی هەشت سالىدا بوم برايە كىشم بۇ زىباد بوبو. ژمارەی منالى مال گە يشته سى: «عەبدورە حمان» و «زىنەب» و «عەبدوللا».

دهوانى مندالىم جىھە لەو خویندە خاۋىنە، دە گەل جىگىن و گویزىن و ھەلساتىن و قۆچەقانى چوبلە كە كۈز و كەللائى جوان و ھەللووكىن و جەغزىن، هەر لە پاش نویزى نیوھرۇوە تا تارىكانى ئىنوارە، بە پىتاخاوسى، بە سەر رپوتى هەلدىبەزىم و دادبەزىم و ژيانى پالشايەتى راستەقىنەم بۇوە؛ بهلام نەمدەزانى چەند بەختە وەرم. شەۋانەش دواي نان خواردن دەچۈرمە كۈلان، دە گەل مندالان تا خەو بە لايدا دەبرىدينە و، گەممەن دە كرد. گەممە شە، ئەوانى لە بىرم ماوە: «مەلا تەق تەققىن»، «كەرى سوورى پىشت درىز»، «كلاۋىن»، «ھەيجۇ»،

«چاوشارکتینه» و «هممزهل» بود.

چونکه دایکم به ناخوشی سیل مردبوو، ترسی ئهوه ههبوو که منیش گرتیتىمهوه. دهبوایه تا دهست دهرووا و دهلوی، له ههوابی سافدا بزیم. له لایه کیش بابم واي دهوبیست کوره کمی خلیسک و خاوی شارستانی نبیئ و به ژیانی زبرهوه خwoo بگرئ. ههموو بەھاران و ھاوینان دەیناردمە لادى، يان دەچوومە «ماسوی دایماو» له ههوارى «مالە مامە سەید» كە «سەيد مەھەممەدى لاجانى» ناو بوبو؛ من پىيم دەگوت مامە سەيد. يان له گوندى «سارهوانان» له مالى خالانم دەزیام. له راستیدا ژیانی مەندالى له لادى ھیچ ژیانیکى شارستانی ناگاتانى. پادشای بى جوققە، مەندالى لادىتىھە. هەر له تاوهەلاتەوه بە دەشت و کیيودا بەرەلا دەبوبون؛ ھیلانە مەل بەدۇزەوه، داوى بۆ دانى، ھیلکەھى لى بىزدە، بچو بېستانان، بە دار ھەلگەرئ. خۇ ئیوارە ھەر باسى ناگرى؛ سەعاتىك پېش گاراپان هاتن، بەرەو گاراپان غار دە و له ڑى تووشى بە و پىچى سەر يان تىتولە پېشىنىد، دەملی كەرىكى پۇوتى بى جل ھالىتىنە و خۇي باۋى سەرى. كەر بەرەو مال رادەكە، جووته داوى، ھەلدەتىزىتىنى، ئازا بە و خۇ بگرە نەكەوى. رەنگە پىتر لە بىست جار لەو گالتە خۇشەدا سەرم شکابى؛ بەلام سەرشکان له ۋېگەى كەرغارداندا خەلاتە!

له خالۇزاكانم دوو ھاۇمۇرم ھەبوبون: «حەمەدەمین» و «مامە رەحمان» كە دەگەل ئەوان زۇر كە يەنم ساز بوبو. حەزم دەكىد ھەر كۆي زۇر بلىننە بچەمە سەرى و بزانم لە دەبۈچە يە. زۇر جار بە تەنبا ملى پىيم دەگرت و بە چىا ھەلەدەگەرام. جارىك لەو جارانە كە دەمۇيىت بچەمە سەر دەندى قوچىچى كىيى «ھومام» له «ماسوی»، زۇرم بىچووبوبو؛ مالە مامە سەيد وەيازانىبىبۇو مار لە دەشت پىوهى داوم. ببۇھەرا و ھاوار و چەند كەسيان خىستبۇوه شۇينىم كە بەدۇزەوه. ئەوان لېيم ناھۆمید ببوبون و من بۆ خۇم ھاتىمەوه.

دەگەل شوانى مالە مامە سەيد دەچوومە بەر مەرى، ناوى گۈز و گىام لى دەپرسىن؛ چىرەكى خۇشم لى دەبىستن. بۆ ناسىنىي حەيوانان ببوبومە پىسپۇرىك، شوان ئاقفرىمييان لى دەكىدم. نان و شىرم دەگەل دەخواردن و لە سەر عەرزى ropyوت دەنسىتم و تەواو نازدارى شارم لە بىر دەچوو.

ناو فەقى

وا دىيار بەشى قوتاپخانە چوونم بە سەر چووبوبو. بىدىانمە حوجرهى مزگەوتى ھەباساغا كە بىمە فەقى. مامۇستاكەمى مەنیان پى سپارىد، يە كى بەزەبالى رېشبانى مۇورەش و چاۋەق و لووت بەرانى بوبو كە «مەلا سەعىدە شىتىھە مەنشۇور بوبو. يە كى ترىش لاي ئەھى دەخوتىندى: يە كى تۈپەلەھى گەردەبىنە چاۋەردى گۆي تەشكەبەر بوبو بە ناوى «فەقى بايز». بەر لە ھەمۆ كارىك فيريان كىرمەن كە چۈن ئىوارانە بە مالانەوه بگەرىم و ھاوار كەم: «نانى فەقى رەحمەتى خواتان لى بىي»! نانى گەرەك بچەنمەوه و بېھىنەمە حوجره. بە چەند رۇزىك شەرم كىردى و مېنگەمېنگ، لەو سەنخاتە جوانە راھاتم! بېپار درا دەرسى «گولستانى سەعدى» بە سايە بخويىم؛ جا پاشان بگەرىمەوه و بە ماناوه پىم بلين. قورغان خويىندە كەشم ئەھە لە جىتى خۇي؛ دەبىي ھەر خەتمى كەم و زۇرىشىم رەوان بىي. مەلا سەعىد ھەر عەرەبى كەتىبى دەزانى. تەنانەت نەيدەتowanى ناوى خۇي بە رەوانى بىنوسى. مەشق و خەمت و فارسى لە ملى فەقى بايز بوبو. رۇزىك وەك بەلائى ناگەھانى مەندالىكىيان ھەتىنا حوجره كە بە تەمەن لە من باوخۇش تر و بە بالا لە من كورتە بالاتر بوبو. يە كىكى سوورى چاۋىزىت، لېيم بوبو بە عىزرايىل. دەبوبايھ ئەپيش گولستان

بخوینی. هه تیو ئەوهنده زیره ک بوو که نبیتهوه. من بە هەزار گیئرە و نیزه دوو خەتم رەوان دەکرد، ئەو پەر و دوو پەری تى دەپەراند. وەک ئاگری قودرەتی واپوو. جا وەرە زلله و چەپۆک بخۇ، كە بۇ ئەو هيئىنده و هيئىندهى رەوان كردووه و تۆھەر منجە-منجىت دى؟! هەر لەھەر خۇمەوە لە خوا دەپارامەوە ئەو بەدفەرە بىرى و لە كۆل دنيا بىتىھوە. ناوى ئەھویش «عەبدورەحمان» كۈرى «سۈفى مىنە» بۇو؛ كە لە دوارۆزدا بە تاوى «زەبىحى» ناسرا. زەبىحى وەك من فەقىنى دائىمى و رەسمى نابوو؛ دەرسى دەخوينىد و دەگەراوە مالە خۆى. ورددە-ورددە پىنكەوە بۇوینە ئاشنا و لە دەرسى گۈلستان يارىدەي دەدام و ئەو ئاشنایەتىيە پىر لە پەنجا سال دەۋامى كەر و ئىستاش ھەر دۆستمە.

تەواو نازانم ج سالىنک بۇو، دەھولەت فەرمانى دابوو جگە لە مەلا و فەقى، دەبى ھەممو كەس كلاوى پەھلەوى لە سەرنى و مىزەرە و جلى كوردى قەدەغىيە. مەلا و فەقىش دەبى قاقەزى حاڪىمى شاريان بىن كە لە كلاو مەعافن. ئەو حوكىم بۇ پۈلىسى دەھولەت، بازارىكى زۇر بەقازانجى پىك ھېتىباپوو. ھەر كەس تىتۆلە پشتىنىدىك، بىزگۈرە مىزەرەيىك بە قەد و سەرىيەوە با، يان پاتۇل و رانكى نىفەك شۇرى كوردانەبى بوايە، بە دار و قاماجى بەرەبۇونە گىيانى و بە بىن بەرتىيل بىزگار بۇونى چەتونن بۇو. دەى خودايە مامۇستا مەلا سەعىد و ئىئمەي چارھەش ج بىكەين؟ پاش مەقۇ-مقوىيەكى زۇر، قەرار درا بېجىنە خزمەت حاڪىم و قاقەز ورگرىن. مەلا عەلەيەكى كويىرى بانگدەرى مىزگەوتە كەش گۇتى منىش دەگەلتانا دىيم؛ مەبارەك بىن.

پاش نويزى نىيەرپەريەكى گەرم، مامۇستا و فەقى بايز و مەلا عەلەيە كويىرە و من ملى رېمان گىرت. پرسىيار-پرسىيار مالى حاڪىمان دۆزىيەوە. بۇ نەچووينە ئىدارەكەي؟ نازانم. لە دەرگايىەكى زەلامى گالەدراومان دا، كەس بە دەنگمانەوە نەھات. ناچار مەلا سەعىد بە بەرد و مەلا كويىرە بە عاساكەي دەستى وەرگەرائە كوتانى دەرگا. تومەز ئەمە دەرگايى پشتەوەيە و بە سەر تەھۋىلەدا دەكىرىتەوە و كەس لەۋىوە ناجىتە مالى حاڪىم. ئاخىرى بە درنگ و ھۇرى بەرد و عاسايە، حاڪىم لە غورابى خەو رادەپەری و شىتىنانە بە پېزامەوە رادە كا بىزانى لەم جەنگەي گەرمایەداچ قەھوماوه؟ دەرگا كرايەوە. كاپرايەكى زېتە زەلامى سورھول، دەتىگوت بەرازى دابەستراوە، دەرگەي كردىوە و بە فارسى گۇتى: «چىتان دەۋى؟». من لە دېيتىنى حاڪىم ئەوهنەدە ترسام دەلەر زىم؛ ئىتىر نەمزانى ئەو سى فارسى نەزانە چۈنيان وەرام دايەوە. ھەر هيئىنده دەزانم حاڪىم بەگ بە ھەممو ھېزى خۆى نەراندى: «بىرۇن لە بەر چاوم گوم بن!»، دەرگايى تەق بە سەرىيە كدا دايەوە و گالەى دا و ئىئمە دەست لە گونان درېزىتە لە پشت دەرگا مائىنەوە. ئىتىر جوينى سى قۆلى و تەپەتەپى چوار قۆلى دەستى پىنكەد و لۇز-لۇز بەرە مىزگەوت پەل بۇوینەوە. مامۇستا مەلا سەعىد تەواو تەم دايگەرتبۇو، دەيگۇت:

- جەھەندەم كە دەرى كردووين، بە قۇونى بابىيەوە؛ بەلام لەۋەتا چاوم بەو كافە كەوتۇوە قەساوەت دلى داگرتۇوم! ھەر دوعايى بن لىيانى دەخوينىد و قربى بەرئى دەكىرد كە قەساوەت بەرھەلدا كا. نەخىر قەساوەت واي نەگرتىبو بە قىرپ و ورتەيى بن لىيو لە دلى دەرپەرى! چار ھەر ئەۋەيە لەم شارە بېرىن و بېجىنە «خانەقاى شەرفەتكەند» تا قەساوەتى كافر تەفر و تونا بىن.

وا دىيار كەوت كە حاڪىم لە داستان نۇوسىندا دەستىكى بالاي ھەبۇوە. لەو رۆزەوە كە ئىئمە چووبۇوينە خزمەتى و دەرىكىردىبۇوين، بۇ ھەممو كەسىنکى كە چووبۇونە لاي گىتىرابۇوە:

- كۈرە زۇر سەير بۇو. من لە كارى ئىدارە ماندوو، لە مال نىيەرپۇرم خواردووە و نوستووم. بە

گرم و هوری دهرگای پشتهوهی مال له خهو را پهروم. لام وابو خانه بگیر کراوم. به هزار ترس و لهز و دلهنهین دهرگام کردنهوه. ج بینم؟ یه کی دریزی ریش گهزی، توپنهیه کی گردهلهی قوت، کویریک به عاساوه، مندالیکی سهربیشکه، هاتونن نه هیلتم کلاویان له سهرنین. قهت به عومرم دیمهنه نهودنه سهیرم نهديوه و قهت به عومرم هیندنهش نهترساوم!
بابم زوری کهيف هات که ده گهليان بچمه خانهقا؛ که شويينيکی پيروزه و خوبندنی ثهوى بهره کهتي هه يه. بوخچه و پريشكه پيچرايهوه و هيликه کولاؤ و نان ئاماده کرا و بدره به يانيك بهره خانهقا له شار دهرچووين.

له خانهقا له حوجره يه کي تنهنگى دوو ميتر له دوو ميتردا دامه زراین و خوبندن دهستى پى كردهوه. له گولستانه و چووبوومهوه «بۈوستان» و ئەوجار دهرسى عارهبي له «تەسرىفي زەنجانى» و «عەوامل» را بەرهە «نمۇزەج» و «حەمدەج» رۆيشت. هەر دەرسىتكەم دەخوبىد دەبسوو له بەرى كەم. بەلام ئاخۇ تىدە گەيىشتى باسى چى دەكەن؟ نە خوداي تۆ شاهىدە! هەر تەقەم له سەرىيەوه دەھات و لام وا بوبو بريشكە دەخۇن.

جارى با بازىن ئەخانهقا يه کە چەند جار ناوم بىردووه چېيە و چۈن دامه زراوه و ئەم ورۇزەي کە من ديتومە له ج بارىكدا بوبو:

يووسف ناويك، كورى و هزيرىكى خەلكى قەشان و ماوهتى شاربازىزى كوردىستانى بەرددەستى عوسمانى ئەوسا و عيراقى ئىستا، چۆتە خويىندن، بۇتە فەقى، بۇتە مەلا و ئىچازە و مەركەتتە. خۇي گەياندۇتە «تەولە» و لاي «شىخ عوسمان سراجەدين» بۇتە مرىد و پله-پله سەركەتتە تا كراوهەتە خەلەيفە و هاتوتە «بورھان» كە گوندىكە له مەلبەندى موکريان. مرىدى پەيدا كردوون، زەوي لە ئاغا قەبەل كردووه و بە مرىدانى پەنئۇ هيئناوه و لە نانى رەنجى شانى مرىدان، مىواندارى مرىدانى لاوه کى كردووه و پسول و ديارى وەرنە گرتتووه. داواى كەشە و كەراماتى نەبۈوه، هەممۇ شىتىكى حەوالە به كىتىبى شەرع كردووه و لە شەرع بە مۇ كلانەبوبو. مەلايانى ولات بە دل و داوە هەممۇيان عاشقى ئەتكارەي بوبون و بۇنەتە مرىدى. خەلكى رەمە كىش بە شۇنەن مەلاياندا هروۋۇزمىان هيئناوه. جووتىر و وەزىزى بە خىرى خوا، رۆز بە رۆز زېدە بوبون و دارابى تەكىيە پەرەي گرتتووه. ملک كراوه و بەشى ئاغايلى نەدراوه. پاش چەند سالىك كە گوندى «شەرفەنەند» بۇتە ملکى خانهقا له قىلغانى شەرفەنەند بىنات نزاوه. جەڭ لە سۆفى تەركە دنیا، فەقى و مەلاي زۇرىشى لى كۆ بۇنەتە، كە شىيخىش لە سالى ۱۳۲۸ ئى كۆچى مانگىدا مردووه، دام و دەزگاي خانهقا تىك نەچووه و نانى مىوان و دانىشتوان لە مەوقۇوفەجاتى خانهقا دابىن دەكىرى و سۆفىلەكى تەركە دنیاش كاروبىار بەرىيە دەبەن. گەورە خانهقا شىيخ مەھمەدى كورى شىيخە كە مەلايە كى زۇر بەناوبانگە و داواى شىيخاياتى ناكا. دەرسى فەقى دەلىتتە و فتواتى شەرعى دەرددە كا. دەلىن دە پىشدا ئەو مرىد و سۆفيانە تەركى دنیايان داوه و خۇيان دە قەبەل خودا كردووه و خزمەتى شىيخ و خانهقايان لە مل بوبون، زۇر زۇر بوبون؛ بەلام ئەو رۆزانە كە من خانهقام ناسى ئەم جۆرە تەركە دنیايانە كەم ببوبون و وەك رەچەلاقى فيلى مامووت لە دوا بىراندا بوبون.

دەلىن جاريك شاكاكيك كە هاتتووه و سۆفى رەبەنى خانهقاى ديتىوون، تۈوشى دىرىيتكى مەسيحيان بوبو كە پى لە كىزى خۇ دە قەبەل خودا كردووی بى مىرددە، كە تۈشتىرى عيسا پىغەمەريان بى دەلىن. چۆتە بەر دەركى دىر و گۇنۇوې: «ھيندىكى نىرى مەحەممەد پىغەمبەر

له خانه‌قا ههن، با ئه و تویشتیرانه خۆ لهوان چا بکەن!».

«عەزىزى رابىيە شەل» دز بۇو، بەر لە نويزى شىوان نزىكەسى سەھاتىك دەخەوت. دەيگۈت كەمىك خەوى پاش رۇزاوا خەمو شەموم دەپەتنى و تا بهيانى خەموم نايە و بۇ دىزىه كەم بە كارە. زۇرم لەو قىسە بەھەرە وەرگرت؛ كە نووسىنى شەموم ھەبا ئەو كارەم دەكرد.

شىخ مەھەممەد، ناوىنگى فەرعى بۇ ھەموو كەس دەدىتەوە. بە منى دەگوت «جوجەلە»، مەلا خەمەدەمەن ناوىنگى ناو نابۇو «فەرييکە كەر». سەر زەلامىنگى لووت گروئى بۇو. گالىتەي خەللىكى خانه‌قا لە سەر ئەو بۇو. خۇرى دەيگۈت: «خودا خەللىكى دروست كىردوووه كە ماندوو بىن، ھېننەتكى ھەر بۇيە دروست كىردوون ماندوووه كان بەھەسىننەوە و پىيىان پى بىكەن!». زۇر چىرۇڭى سەبىرى هەن؛ خەونىنگى گىتراوه كە پىغەمبەر ھاتوتە خەونى فەرمۇویە: «مەلا تا ماوى دە حالى حەياتدا بە»!

ئەوانەي لە بىرم ماون: مام جەعفتر و مەھەممەد دىيار (تۈركى كوتىرە سوننى) ۱) مەلا رەسسىوی سولتانى، مەلا حوسىنى كاكى مەلزارەد، حاجى مام حوسىنى مەنگۈر، كاكى شىخەللى، شىيخى شامى، سەيد رەشىدى شاعير و زاناي بەناوبانگ و چەند كەسىنگى ترى وا بۇون. قەلەوقۇتە و تەنبەل و تەۋەزەللى نان خۇرى بۇرەپىاگىش هەتا بىئىرى فرييە بۇون؛ كە نان و دۆئى خانەقايىان دەخوارد و قاچيان بە دیوار ھەلدەپەسارد و بىكار را ياندەبوارد. بە قەھولى مام ھىيمىن: «خانه‌قا وەك كەشتى نووح وا بۇو، ھەرچى بىتىستا تىيىدا بۇو».

شىيخى شامى، ناوى مەلا مستەفا سابلاغى بۇو؛ تەركە دنيا لە حوجرە يە كادەزىيا. لەھەتا مەھەدى نامەي «بن الحاج» ي خويىن بۇوە حەزى دەكىد چاوى بە مەھەممەدى مەھەدى بىكمەوى. رۇزىكى لاوىنگى سەممەرى لۇوسى چاۋگەورە كە خالىتىكى لە سەر پۇومەتە، دەعوەتى دەكاكا بۇ حوجرە. لاو دەلى: من سەيدم و ناوم مەھەممەد. تا مەلا دەچىتە دەسنوئىز گىرتىن و دىتەوە، ھەتىبۇ نەماوه. پەل دەبىن و پرسىار دەكاكا دەلىن نەماندىبىو. خەيال دەكاكە ئەم كۈرە لۇوسمە يەقىن مەھەممەدى مەھەدى بۇوە. دىيارە لە شام زەھور دەكاكا، با بچەمە پى و شوينىيەوە. كەل-پەلى ھەرچاڭ كەن و رۇيىشتە. پاش دوو مانگ ھاتەوە، گوتى: چۈوم تا سولەيمانى، لەھۇيەن گەيمە كەركۈك و مخارجييەن نەما، بۇومە مىوانى خانەقاى سەيد ئەحمدە. لە جوابى «لە چى دە گەرپىي» سەيددا گوتى: دەچەمە شام بۇ دىتىنى مەھەدى. سەيد گوتى: وا دىيارە زۇر ساويلكەي، تو پەساپۇرتى عىراق و سورىيات نىيە، دەتگەن، پارەشت نىيە. ناچار پەشىمانى كەردىمەوە. پارەمى سەفەرى دامى؛ ھاتوومەوە. لۇ ساوه شىيخ مەھەممەد ناوى لىنى «شىيخى شامى».

خوا بىتحەسىننەتەوە، خانه‌قا ئەو تەمبەل بازارە بۇو كە ھەموو مەندالىك لە خوايى دەموى. مەندالانى مالى شىيخ جىگە لە بەدەفرى و تووشى، فىرىتى ھېچ نەكراپۇون. كاريان ھەر دىزى باغ و شەر و كىشە بە مەردم فرۇشتىن و ۋىيانى گەللايى بۇو.

لە خانه‌قا دەگەل ھاوتەمەننەتكى خۆمدا بۇومە ئاشنا؛ ناوى «حەمەدەمەننى شىخولئىسلام» و بۇورزى مەندا الله شىيخە كان بۇو. ئەويش دەبوايە بۇ بەرگەت دەرس لاي مامۆستا مەلا سەعید بخۇنلى و لە مالى شىيخ بىزى. نازارەم ئەو زىبرە كەن بۇو يام بەلام ئەھەننە دەزانىم لە دەبەنگى و ھېچ فېرنە بۇوندا، درۇزنىش فەرقى نەدەكەردىن. ھەر دووكەمان وەك يەك داركارى دەكراين و بە قەدىيەك بەر جىنپى دەدرائىن. تەنبا فەرقىكەمان كە ھەبۇو، ئەو بۇ نەگەتى، شىعىرى دەگوت و خۇرى لە من بە ھونەرمەنلى دەزانى. بەلام شىعىرى چۈن؟ ياخوا بە نىسيى دوژمنانت بى! من لە

به غیلیان گالتم به شیعره کانی ده کرد. تاخری هر واژی نه هینتا و له دوازده بادا بود به شاعیریکی هه ره بدرز و به ناوی «هیمن» ناویانگی کرد. کاری هه ره گرینگمان راهه دو پشک، دزی باغان، مریشک در زین له ماله شیخان و هه زار به دفره ری و کاری ناله باری دیکه بود.

جاریکیان که بود سه ردان هاتبو و مهه مال، مهلا یکی کی جحیل میوانمان بود؛ له ترسی سه ربانی له لای ئیمه خوی شارد بوده. بام به هه قوی دستانی، حمولی بود دا پیناسه که یان بود گوری و له سه ربانی خوی دزیوه. له بهرامیه ئه و چاکه یهدا به بابمی گوت عبدوره حمان بده دهست من پنی بخوینم. ئه و بود خوشی - که ناوی «سید محمد مهدی» بود - موسته عید بود؛ ده رسی لای مهلا یکه گهوره ده خویند. ده گهله ئه و چوومه په سوی؛ که بنکه کی قه ره نیاغای مامه ش بود. مهدره سهی فقیه ایانی لی بود. قه ره نیاغا ناشنای نزیکی باوکم بود. که بیستووی منیان هیناوه ته گوندی ئه و فرمانی دا که شهوانه له قهلا یه بهم و به روزه له ناو فقی. ئه و زستانه - هر چهنده زورم له بدر گران بود - ده گهله کورانی مالی ئاغای ژیام و ده بود به پنی ری و شوینی مالی ئاغا بیز و مهه.

قه ره نیاغا به راستی شتیکی سهیر بود. کونه پیاویکی زور شهرو شور دیتووی هه لکه وته و به ده ردی کورد گوته نی «گورگی باران دیتوو» بود. ئاغایه کی زور به هه بیمهت و به سام بود. زور کهم دوین بود. ئیواران که ده هاته وه دیوه خان، له لای سه ره رو ره دهندیشت، تا شه و شهق ده بود - وه که هه یکه لی بودا - متنه کی لی ده رنه دههات. ته زیبیه که کی هه لده سه ور انده و له بن لیوانه وه ده گهله خوی ده دوا و جارچاره پنده که نی و جاری وا بود و رووی گرژ ده کرد. وا دیار بود کاویزی ته منه نی پر له هه رهار و نشیوی خوی ده کرده. به لام ئیمه بدهه خت چی؟ دوو کوری و دوو نهوهی و من، به گویزه هی ته من له سوچیکی خوارووی نوده به ریز له سه ره چوک داده نیشتین. من ده که وتمه ناوهر است. هر که سه ورتی له بدر بهاتایه، لیدان و تیهه لدانی نوکه ران ئاماشه بود. من دال و هره و خوت را گره! پتر له شهش سه عات له سه ره چوک مه جوولی، ورتیه نهیه، و هر زیش مه به، ریگه کی چوونه ده ره و هش نهیه. ناچار بودم بود خویم به زمیکم ساز ده کرد. هر که ئاغا چاوی لی خافل ده کردین، ئاورم له من دالان ده داوه و زمانم ده دینا و لیچم لی خوار ده رکردنده. له پرمیه پیکه نینیان ده دا. ده ستیه جنی ئاغا بانگی ده کرد: «و هرن بیان بهن!» هر یه که هی له پاشخانه که کی خویان. ئاغا ده یقه رموو: ههی بی حه یانه! ئه نگو هیچ نهیه چاو له کوری ده هاته وه شوینه که کی خویان. ئاغا ده یقه رموو: ههی بی حه یانه! ئه نگو هیچ نهیه چاو له کوری حاجتی مهلا کهن چهند به شه ره و عه ده به! خو زاتی ئه وه شیان نه بود بلین تawan له بن سه ره ئه و دایه.

رۆزیک که بەفر بواهه، زه لامیک هه بود به ناوی «کوزه». ده بواهه له سه ره لاندو شم دانی و بمباته حوجره و ئیواران بمهیتیته و.

پاش ماوهیه ک لهو ژیانی ئاغایه تیبهش رز گارم بود. هر له حوجره به سو وخته بی ده زیام و ده رسم لای مهلا سهید مهه مهد ده خویند. ماموستا کم - که له سایه هی پیناس گورینه وه سئی نازن اوی «دا شاغلوجی» و «رەببائی» و «حەمیدی» هه بود - کابرایه کی رەشن بیری خەلکی زه مانی خوی بود. هات ئەزمومی، دیتی هیچ نه کراوم؛ هر وه ک تووتی شتم له بدر کردووه و مانانی نازن انم. گوتی تو ده بی له سه ره دهست پی بکه هی. کتیبی پیزمانی عاره بی تازه بابه تی میسری بی ده خویندم. به زوری زور داریش قه سایدی کونی عاره بی پی لبدر ده کرد. که له وانه ئه وی

له بیرم ماوه، قه‌سیده‌ی «ئەمرینولقەیس» له «سەبعەی موعەللەقە» و «لامیه‌تولعەجەم طوغرغائی» بwoo. بۆ خوشی زۆرى لە شىعرە کانى نالى لەبەر كردىبوو. عاشقى «سەيد جەمالەدینى ئەفغانى» بwoo. دنیا يەکى دەربارەئى ئەو كۆ كردىبۇو و رېكى كردىبوو.

«لە پاش سالى، سلامالى»، من تازە كەم-كەمە تامىنكم لە خوتىدىن دەكىرد. لەم سەرەدەمانشدا وەك دەلىن خەرىكى خۇناسىن و بۇرۇبۇن بۇوم، دەلم چۈوبۇو سەر كىزىك كە عەرز و عاسمانى لە بىر بىردىبۇومەوە. دەلىن عىشقى ئەفلاتۇونى درۆيە؛ بەلام باوهە دەكەي يان ناكەي، بە هيچ جۇرىك ئارەزووی جنسىم دەگەل ئەو كىزە نەبۇو. هەر پىتم خوش بwoo بىبىنەم و هيچى تر. قەت لە بىرم نەدەچۇو؛ گىرى چرام دەددى، گۈنئى لە دەنگى خوش دەبۇو، چاوم دەبىرىھە ئەستىرەئى عاسمان، مانگ، دەسبەجى دىدارى ئەم دەھاتەوە بەرچاو. ئاخىم هەلدە كىشا و فرمىنىڭم دادەبارى. قەت ورهى ئەوهەشم نەبۇو پىتى بېتىم تۆم خوش دەوى؛ چونكە ئەو زۆر نازدار و كۆك و پۇشتە و بايى دەولەمەند و من فەقىر بۇوم. ئەگەرچى بە رواھەتىش زۆر دۆست بۇوين و زۆرم لە مالى ئەوان رادەبوارد، بەلام هيچم نەدر كاند. خولا سەعىشلىقى پاک و خاۋىنەم بەسەردا هات و رابىد و پاش چەند سال ئەم ئاگىرە دامەرەد و كۆزايەوە.

جارىيکى تر هاتىمەوە و سىپالىم لە خانەقا بە زەمۇيدا دا. بەلام ئەمچار شىيخ مەممەد بۆ خۇرى دەرسى ئۇسۇول و ھىننەدىك شەرعى شافعى پىن گوتىم. دەگەل فەقىيەكدا - بە ناوى ئەسەد- هەر لە حوجرە تەنگەبەرە كونە گۈرینە كەدا بۇوين.

ئەسەدەي ھەوالىم شەرىيکى كردىبوو؛ دەريان دەكىرد. منىش بە ناوى ھەوالەتى ئەو گوتىم دەگەللى دەرۇم. شەۋىيکى درەنگ بوخچەمان بە سەر گۇچانەوە كرد و چۈوبىنە گۈننەك بە ناوى «ئىساكەند»؛ راست چۈوبىنە حوجرە ئەقىيان، كە لامان واپۇو ئاۋەدانە؛ بەلام چۈل و ھۆل و تەنانەت حەسىرنىكىشى تىيدا نەبۇو. حوجرە تارىك و رايەخ خۇل و ھەردوو كەمانىش برسىيمانە. دەي چ بکەين؟ گوتىم من دەچەم نان سوال دەكەم. وە ناو دى كەوتىم. شەو زۆر درەنگە؛ ھەممو مال نوسوتۇن. لە دەركى ھەر كەس بىدەم لەوانىيە تۈورە بى. لە دواي گەرە كە مالىك، ھەوشىتكى زلم دىيت. وېستىم بە سپاپى ئەرگا چەپەرە كەي بکەمەوە و لە نزىكەوە بانگى نوسوتۇو كان بکەم، كاپرايەك دەنگى دام: «كىي؟» بۆم گىزىاوه كە كىيىم و چىيم دەھوي. گوتى: دە بىرۇرەوە حوجرە، ئىستا دىيم. ھىننەدى بىن نەچۇو كاپرا كە خۇى زەلامىتىك بۇو دەگەل يەكى تىردا نقهيان دەھات. حەسىر و بەرە و نان و شىرىز و سەماواھر بە دامو دەزگاوه و چرايان ھېنلىبۇو. كاپراي خانەخۇى گوتى: شەرتىم دەگەل بکەن تا ئىيە لەم گوندە بن نەچەنە نان چىننەوەي مالان و من بە براي خۇتان بىزانى. ئەرى فەقى ئىيە گۇرانىستان بىن خۇشە؟ من ناوم «كەريمە كۈرىي گۇرانى بىتىھ». ھەر واي گوت و ملى لىنى، ئەھى دەيگۈت نېيدە گوتتۇو. وەك دەلىن ئىستاش بە سەرى پېرى، خۇشى ئەو شەوه و دەنگى كەريمە كويىرم ھەر لە بىنى دادان دايە. لەھى دامەزراين. راست دەھرىسى مەلا بۇ ئەھو نەدەبۇو پىاوى لە بەر بەھەسىتىھە؛ پاش ماوهەيەك وەرەز بۇوين؛ بېيارمان دا بېرۇين.

ئەھەم لە بىر چۇو كە بەر لەھو لە خانەقا دەگەل ئەسەد بىمە ھەوال، ھەر لە خانەقاوە رۆيىشتم بۇ ناو مەنگۇران، لە لاي «مەلا رەسۋوو كەرمىدارى» بۇومە فەقى؛ كە چوار فەقىي ترىيشى ھەبۇون. بەھار بۇو، مەنگۇر لە كويىستان بۇون. ئىمەش كەپىكىمان كردىبۇو نزىك بە ھۆبە دەزباین. ھەرمە لاؤھەتىم بwoo. دنیا يەکى ئازاد و ھەوا يەكى خوش و جوانى و لەبارى

کیزه مهنگوران گالهی ده کرد. مهستی لاهوتی بوم و عقل و خویندن له حمهوت کیوان ئاوا بیوون.

ویستم له که منداروه بچمهوه مال. سؤفی عهلى ناویک بارگینیکی جلکراوی دامی که به بی نهروم. له سهر که ده گه رامهوه، له کویستانی «کیفاراوی»، سهیدیکی خر کله، همه مو گیان فیشه ک و ده مانچه و تفهندگ، له کهندالی کانییه ک ده رکهوت و هه رای کرد: «فهقی ئاگرت پتیه؟»، سیغاریکی به دهستهوه بwoo. زور ترسام، هلمکوتا غار و سهربه ره زیر هه لاتم. تفهندیکی به سه ره هه لته قاند؛ بهلام ده رچووم.

له ره شه مالی مام حمهنه نی ئافان بوم. پاش نویزی شهوان، مهلاي دی - که ناوی مهلا ره حمان بwoo - هات گوتی: سهیدیکی چه کدار داواي ئاگری لیکردم، جلموی گرتم ماینی لى ساندم. هه ئهو شهوهش چهند گاجووت له «قوزلوی» دزرابون. دیار بwoo من چاکم خلاس بwoo. روزی دواتر له گددی کویستانی مهنگوران چهند که سیکم دی که له سفر کانیه کی چایان لیتبا بوو؛ چه کدار بwoo. زانیم چه تن؛ بهلام ریگهی هه لاتن نه بwoo. سه لامم کرد و چووم لایان دانیشتم؛ نان و چام ده گه ل خواردن. زانیان فهقیم و ماین ئه مانه تبیه. گوتوم: برا جومعانه نادهن به فهقی؟ یه کیان گوتی: ئیمه ده بینی چه تهین؛ رووتت ناکهین مهمنوون به! دیسان دوو قرانیه کی زیوبان دامی که دام به گیسکیک بوق حوجره.

له سه ره مانهدا، واتا له هاوینی ئهو ساله (۱۳۱۵) ای هه تاوی) دا گوتیان سیلاو هاتووه و شاري سابلاغی به جاریک و تیران کردووه. شه ویش خهونم دیت ددانه کانم که وتوون. که وتمه نیگه رانی ده بی باوکم چی به سه رهاتبی. به هه لده داوان هاتمهوه شاري سابلاغ. به راستی بهلایه کی گهورهی به سه رهاتبwoo. مهلا مارفی کوکی به قه سیده يه ک زور پر به پیست باسی کردووه، دمویدا دهلى:

له تاریخی هه زار و سیسه د و سی، پهنجی شه مسیدا
به روزی جومعه دوازدهی جیمی يه ک، نوی ماهی موردادا

يانی من تهمه نم پازده سال بwoo. دوو خانوومان هه بون سیلاو بردبوونی و سی که سی فقیریان تیندا خنکابوو. بایم که له يه کیکیاندا خه ریکی قور عان خویندن ده بی. سیلاو هیبرش ده کا به سه ریاندا. خوی خلاس ده کا و قور عان ئاو ده بیا. جومعه بوهه و زور بهی خه لکی شار له باغاتی خوارووی شار سه ریان ده که ن؛ دهست ده که ن به گرتنه وهی سرو سیپالی ئاومالک. يه کیک قور عانه که بوق بابم هینابووه.

پیوسته ئوهش بليم: بایم له دهوله مهندی که وتبوبو، قه رزداری خه لک بwoo. دو کانیکی چیت فروشی له قهیسهری سابلاغدا هه بوبو. همه میشه هه ره خه ریکی خویندن وهی کتیبی دینى و تاریخ بوبو. لای وابوو قازانچی گه زه چیتیک له دوو شایی پتر بی حه رامه. سهودای ده گه ل ژنان نه ده کرد. تهواو دابویه باری کزی. چاویشی کز بوبو. له ترسی کلاو له سه رنانتی په هله وی چهند مانگیک مالی بھجی هیشت و له خانهقا ده زیبا. ئاخري ناچار له شار بارمان کرد و چووینه گوندی «تهره گه» له نزیک بوكان که دوو دانگمان هه بوبو؛ بربیتی بوبو له چوار جى جووتی دیمه کار و كەم ئاوه که بھرهی ئوهندە نه دهدا پتی بزین. دوو خانووشمان له شار هه بوبو؛ زور فهقیرانه و قورین؛ كریيان زور کەم بوبو. جا له سیلاوه کەدا مالمان له گوند بوبو؛ باوکم بوق سه ردان هاتبwoo شار.

دوای نه و سه‌دانه‌ی باوکم، چوومه «که‌مندار». پاش ماوه‌یه ک چوومه تورجان و له وبرآ هاتمه سابلاغ. له مزگه‌وتی بازار بیووه فرقی له لای «مامؤستا مهلا حوسینی مه‌جدی» زانای مه‌شهور. جگه له ده‌رسی سه‌رف و نه‌حو، قه‌سیده‌ی «بانهت سواعد»ی «که‌عب ثیبن زوهه‌یر» و «لامیه‌تولعه‌رہب»ی «ئیبن‌لوهردی»م لای خویند و له بهرم کردن. له هه‌مان کاتدا مهلا سه‌ید مه‌همه‌مدی مامؤستای پیش‌ووم و یه‌کینک له مالله شیخه‌کانی بیاره به ناوی شیخ مه‌عسووم له مزگه‌وتی بازار، لای مهلا حوسینیان ده‌خویند و من لای هه‌ردوو کیانم ده‌خویند؛ که شیخ زور نزان و سه‌ید مه‌همه‌مد زور زانا بwoo.

شیخ کوره جھیلیکی ئامؤازی خوی له گهل بwoo به ناوی شیخ نه‌سردهین - که به‌روالدت دیندار و شه‌رمیون بwoo - بیوه فرقی لای شیخ مه‌عسووم. ئه و نه‌سردهینه کوری شیخ کامیل بwoo که له ولاتی «تالش» بیوه شیخینکی سه‌ر به‌رمالی زور مبارک - که له دواپیدا باسیان ده‌که‌مه‌وه ج بwoo.

دیسان چوومه‌وه خانه‌قا. لهم جاره‌ی دواپیدا ده‌گهل کچنکی شیخ مه‌همه‌مد - که ناوی فاتم بwoo - دلمان لیک چووبوو. براکانی رازی نه‌بوون خوشکیان بدنه به به‌چکه مه‌لایه‌کی که نه ئاغایه‌کی ده‌وله‌مند و نه کوری بازرگانی شاره؛ تا لیتی میوان بن و بھره‌یه کیان پی بگا. بابیشم که ئه‌وه‌ی بیستبwoo، ته‌واو تووره بیوو: «من هر ئاواتم ئه‌وه‌یه کوری من ببیته مهلا و به که‌واش شوره‌وه ببینم که دوو فه‌قیتی له دواوه ده‌رۇن. ئه‌گەر کوری منه ده‌بى له خانه‌قا نه‌میتني و له خزمەت شیخدا توشی شه‌رمەزاریم نه کا...».

ئه‌وه‌مو لا لی گیرانه و ده‌رتان نه‌مانه، زوری کار لی کردم و خم و په‌زاره دایگرتم. جا که ده‌گهل ئه‌سعده رویشتم، دوو نیشانه‌م به تیریک ئه‌نگاوت: یه‌کنی رازی بیوونی بابم و دوور که‌وته‌وه له یاریک که به هیچ باریکدا ده‌ستم پی راناگا و دووه‌م هه‌واله‌تی برادره‌که‌م. ده‌گهل ئه‌سعده له ئیساکه‌ندمه‌وه چووبینه و شتەپه‌ی خوار بۇکان، که «مهلا حمەددەمینی حاجی مهلای تورجانی» ده‌رسبیزی ئه‌وه بwoo.

ئه‌وساکه له هه‌ر کوی ئەمنیه‌ی ده‌وله‌ت توشی که‌سیک بان جلى کوردی با، جلیان دس‌سووتاند و پوولیان لی ده‌ستاند. فه‌قی له ترسان هه‌ر به شه‌و سفه‌ریان ده‌کرد. لای بھر بھیان گه‌یشتینه و شتەپه؛ که سی فه‌قیتی تری لی هه‌بوون. چیشتەنگاو مامؤستامان دیت و داوای دامه‌زرا نمان کرد. گوتی: ئه‌سعده ده که برازامه با لیت‌هه بئی و ئه‌وه فه‌قیتیم - مه‌بستی من بwoo - ناوی؛ با برووا. زورم دل به خۆم سووتا. مامؤستا گوتی: بەلام ئەمشه‌و میوانی من به و سبھی بېرۋا!

شھو له مالی مامؤستا - که نامنام خوارد - باس هاته سه‌ر لەغۇز و موعەمما. لېرەدا باو باوی من بwoo. له موعەمما حەل کردىدا له هه‌والانم چیتەر بwoo. بھیانی مامؤستا فەرمۇوی: تؤش هه‌ر بھیتەوه. تۆ به تەرح و دیدار زور گىز و نازىرەک هاتیه بھر چاوم؛ بەلام وادیاره وەک دیار ده‌کەی وانیت!

لای ئه‌وه ده‌ستم کرد به «شەرحى سیووتى» له سه‌ر «ئەلفييە ئىبۇنومالك»؛ که ریزمانی عاره‌بییه. ده‌رسی ئەددەبیاتی فارسی و حیساب و ئىنسایشى فیئر ده‌کردم. ئه‌ومندەش نیوانمان خوش بwoo که هه‌ر نه‌بیتەوه. بھ راستی قەت توشی مودەرپىسى ئه‌وه‌نده روحو سووك و بى‌دەعىيە نه‌بووم. فه‌قی له هه‌مو جیيان حەزیان له چاره‌ی مامؤستای گه‌وره نەدەھات؛ حەزیان ده‌کرد

جگہ لہ وہ ختنی دھرس، چاویان پیسی نہ کھوئی و بہ ئازادی گھپ و گالتھی خویان بکھن؛ بہ لام ئو مامؤستا یہ ہموالی گالتھ و گھپیشمان بوو. خوی لہ ئیمہ بہ زیاتر نہ دھزانی. تھناہت لہ شرہ شق و زرمہ زلیتائی دھرہوہی حوجرہ شدا بہ شداری دھکر دین. خواخوامان بوو شہوانی سی شہمہ و جومعہ لہ ناوماندا بی و لہ گھپ و گالتھدا یاریمان بکا.

تھنبھلی لہ خویندند کراسینک بوو بہ بہڑم بربابوو. سہر لہ ہھوہلےوہ، بہ مندالی چون بووم بہ موو لام نداببوو؛ بہ لام بیرم زور تیز بوو. هر چیم بیستایہ دھس بھجن لہ بھرم دھکرد. سہد بہیتم لہ ئھلفیہ خویندابوو، قفت سہرم نہ دابوو. روزیک مامؤستا گوتی: بزم بخوینہوہ برازمن لہ بہرتن؟ گوتم؛ ئیوارہ بؤت دھخوینہوہ. گوتی: دھزانم هر ئھمرا لہ بہرت کردوون، بہ راستی لہ تو تھنبھل تر و بھزہین ترم ندیبوہ!

مامؤستا لہ نویز و تھلقینی مردوو زور بیزار بوو؛ منی دھنارڈ کہ ئھو کارہ لہ جیاتیان بکھم. منیش لہو بیزار تر بووم. روزیک مردوویک مردوویک؛ رامکرد لہوبہری بھندی و شتھپه، لہ ناو داراندا ملم لہ دھور کردنہوہ نا. دیتم مامؤستا چاو دھگیری؛ دیتمیمہو. گوتی: روورہش ا دھزانم لہ نویز و تھلقین خوت دزیوہ تھوہ. بڑھئو مردووہ سہ گبایم لہ کوں کھوہ! ناچار چوومہ قہبرستان؛ کابرایہ کی لووت زلامی خوینتال لھوی قافھزیکی بہ دھستہوہ.

- قوریان! ئھمہ چییہ؟

- کورم! ئھمہ تھلقینہ. (مہلا دیار نہ بوو) منیش مہلام، نویز لہ مردوو دھکم و تھلقین دھخوینم.

تھلقینہ کہ نووسرابوو: «یا عبدالله». گوتم: ئھو چییہ؟ کہ دالہ کہ ھم سہری ھیہ، ھم رُنبر؟

- ھا، ئھو تو نایزانی. ئھگھر مردوو پیاو بی، دھلیم: «یا عبدالله»، ئھگھر ژن بی دھلیم: «یا عبدالله»!

ھاتھوہ گوتم: مامؤستا مزگینیم دھیہ! مھلایک لہ دیدا ھیہ بہ قولہقاپہشی رانگھی ا نہ جاتمان بووا! بزم گیڑاوه؛ زوری کہیف پی ھات ا زستانی و شتھپه زور سارڈ بوو؛ ئیمہش داری سووتانمان بؤ کوورہ نہ بوو. ھاوارمان بؤ مامؤستا برد. گوتی: دار بہ من پھیدا نای؛ خوتان عیلاجی خوتان بکھن. گوتمان مہ گھر بدزین. گوتی: بدزن! چی تیدایا؟ فتوامان و هرگرت و ملمان لہ دار دزین نا. دوو سووختہمان ھے بیوون بہ ناوی سہید حمسن و قادر؛ هر کہ ئیواران دھچوونہ نان چنینہوہ، داری مالانیان ھەلڈھنا و شہوانہ دھچوون، یہ کیان سہ گی بہ خزیوہو خھریک دھکرد و ئھوی تریان داری دھدزی. دار دزین گھیشتہ را دھیکہ ک نیر و ئامور و پنه و تیرہ کیش دھدزران و دھسووتیزران. روزانہ لہ مزگھوت باس ھر باسی دار دزین بوو. ھمہ مو خھلکی دی ئیمانیان وا بوو کہ جندوکہ ئھو کارہ دھکھن. دوعایان بہ مہلا دھنووسی کہ گیچھلی جندوکہ یان لی دوور خاتھوہ.

مالہ عھلیاغای ئیلخانی و ھممو مالہ ئیلخانی، مریدی زور دلگھرمی شیخ حیسامہ دینی تھویلہ بیوون. یہ ک لہ خھلیفہ کانی تھویلہ بہ ناوی خھلیفہ ممحوہمہ - بؤ بھرہ کھت - لھو دییہ دھڑیا. خوا ھلنگری ھممو دنیا بگھر تی دوانی و ا خوینتال و مروموچ و خوبھے زل زانت دھس ناکھوی. بہ راستی لہ شہیتاتمان ناخوشتر دھویست. ئیوارہ یہ ک کہ سہید حمسن لہ نان چنینہوہ ھاتھوہ گوتی: کورینہا کاریتھیکہ بہ سر دیواری زوریکی سہ دانہ پوشراوی خھلیفہ

رايەل کراوه، بهشى ئەم زستانەمان دەكا؛ بەلام هينانى كارى كەسيك و دوان نىيە. شەو مال نوستانەن ھەر شەشمان چۈوپىن و كاريته كەمان بە نقهەنگ كىشايدە حوجرە و سەماوهەرى تەنە كەمان جۇش دا و بە بىور و ھرگە رايىنە كارىتەبۇر و تا مەلابانگدان ھەممۇمان كىردى قەلاشكەرى سۆپە و لە حوجرە يە كىچۈلى تەنيشتمانەوە لە سەر يە كەمان كەله كە كرد. حوجرە لە سەر يە كەلە مزگەوت بۇو. تازە دەمانۇپىست بخەوپىن، خەلەفە لە مزگەوت ھاتە دەر و دوو سۆپى دەگەل، راست روو بە حوجرە هات. يە كىكىمان كە مەلا مەھەممەدى كورى مەلا عەملى حەماميان و برازاى مامۇستا بۇو گوتى: ئىيە خۇقان دە خەو كەن، خەلەفە بە كاريته دزىنە كەمى زانىوە، لىمان تۈورە يە. تەنبا من بە نەرمى و زمانى خۇش جوابى دەدەممەوه. بەلكو دەس ھەلگىرى و شەكتامان لى نەكا.

خەلەفە بەر لە ھەر شت چۈوه حوجرە چۈلە كە و دەستى كىردى بە تەق و ھۆرى دار بە سەرييە كەندا. ئوسا ھاتە ژۈورە و گوتى:

- فەقى! ئىيە خۇقان بە مۇسلمان و خزمەتكارى قورغان دەزانىن؛ عەيىب ناكەن دزى دار دە كەن؟

مەلا مەھەممەد - كە نسحەتى ئىيمە كىردى بۇو - سەرى لە بن لېفە ھەلینا و بى سى و دوو گوراندى:

- ھەي رىش كىلەسەگى سەگىب! وات لى ھاتووه قىسى سووك بە فەقى بلېنى؟ ھەستم ھەزار شەقت تىيەلدەم؟!

خەلەفە دەمى بۇو بە تەلەي تەقىو. «مال بىريا و بە كۆي زو خال بى». ھەر دەربەرى و سۆپى بە شويىندا پەل بۇون و بە بۇلەبۇل بەرەو مالى ئاخا رۇيىشتەن. بەختى ئىيمە مامۇستا لە حەوشە دەسۈپ دەشوا و پەتەبۇلە خەلەفە دەبىسى.

- ھا خەلەفە گىيان! خىزىھ؟

- بەلىن فەقىكانت كاريته يېكىان لى دىزىوم كە بە كورىكىم نەددادا. سەربارىش ئەھۋى خراپە پېيان كردووم. دەچمە لاي عەليغا، ئەگەر حورمەتى شىخى تەۋىلە لە لا بى، دەبىن ئەوانەم بۇ تەنبى كا.

مامۇستا بە زمانى خۇش خەلەفە خاو دە كاتمۇوه كە خۇى تۆلە بۇ دەستىنى. مامۇستا بە خەلەفەوە ھاتنە سەرمان. دەمى كىردى و چاوى قوچاندە ھەزار جىنۇيى دا:

- روو رەشىنە! چۈن فەقى دزى دە كا؟ ئەويش لە پىاپىكى وا مەبارەك!

سەرى خۇمان داخست و ملمان حىزى كردى، مەتقمان لە بەر نەھاتە دەر. جوين و ھەرەشە مامۇستا - كە بەم زستانە دەرتان دە كەم - گەيشتە رادەيەك كە خەلەفە گوتى: قوربان! من گەردىيان ئازا دە كەم؛ تۆش بىيانبەخشە. خەلەفە رۇيىشتە؛ بەلام مامۇستا لە جىنۇيدان و لۇمە كردن دەستى ھەلئەدەگرت. گۇتنم: قوربان! خۇت فەرمۇوت دار بىذن قەيدى ناكا. لەپەر لە قافاىي پېتكەننى دا، گوتى: ئەگەر وا بىن جىندۇكە كەمى دارەدزىش ھەر ئىيە بۇون! خوا بتانگرى، پەن و نىير و ئامورىشتان دىزىوه؟ ئەمما وەللاھى كارى چاكتان ھەر ئەوه بۇوه كە داغتان بە دلى ئەو خەلەفە سەگىبەوە ناوه. دا سۆپەي لى نىيل دەن با خۇم گەرم كەمەوه!

ئىيت بۇ خەلەتكى ئاوايىش ساغ بۇوه كە جىندۇكە داردۇ لە حوجرە فەقىيانەوە سەرى ھەلداوه.

شهوینک له هاویندا دوو میوانی مامؤستا ههبوون، يه کیان مهلا عهلى حهمامیان و مهلا یاه کی تریش به ناوی مهلا ئەحمدى سەممەیی. له بەر ھەیوانی مزگەوت کۆرمان بەستبۇو. مهلا عهلى باسى نوشته و ويفقى دەکرد كە زۆر بەكارن؛ مهلا ئەحمدە دەيگوت خرافات و درون. مهلا عهلى دەيگوت: من ويفقى چوار گۆشەی نابەتال دەزانم، دەتوانم ھەممو كارىكى بى بکەم. مهلا ئەحمدە گوتى: ئاخىر مامؤستا گیان! من دوو سال ھەر دەرسى ويفقى له خزمەت خوت خويىند كە ئە و ويفقهەشت فيئر كردم. جاريک لە پاش لېكدانەوە و حىساب، ناوی مهلا ئىكەتىكى لى دەرچۈو: «بى موجە غى غى تا شازادە غيو لائىلاك»! ئاخىر چۈن خوا لە ئىتمە نازىرەكتەر كە ناومان نراوه: عەلى، ئەحمدە، بايز، سوارە؛ سووك و خوش لە سەر زمان. خودا ناوی نەدىيەتەوە له مهلا ئىكەتىخى خۆى بىنى، ئىليلا وا درىز؟!

دامانە پېتكەننەن و كېشە خەلاس بۇو.

شهوینکى تر له و شەوانە كە ھەر خۆمانە بۇوين و له ھەیوانى مزگەوت رۇ نىشتبووين، باسى ويفق و نوشته دامەزرايەوە. مامؤستا گوتى: دەلىن لە ھيندۇستان دوعايەك دەزانن، كابرا ھەممو كەس دەبىنى؛ كەس ئە نابىنى؛ دىيارە درۆيە. گوتىم: نەخىر ئەمە راستە و دەيزانم! پېيان سەير بۇو.

- چۈنە؟ شانمان دە.

ئىشارەتىكىم لە مامؤستا كرد. قادرى سوختەي ناردەوە مال كە قەند و چايى بىنى و بەلكو ئە و سىحرە بېبىن. تا قادر ھاتەوە تىنگىمە ياندن كە مرازم چىيە. مامؤستا ھەلىپىنچام كە دەي سىحرە كەت بکە! دەمگوت جىندۇكەي كاربەدەستى ئەو سىحرە شەو لە خەودا دەمەنخىكىن. ھەممو تىكرا داواي پېكھەتىنانىيان دەكرد و قالە لە ھەمون شىلگىر تر بۇو؛ له بەر مامؤستا دەپاراوە كە زۆرىم لى پكا و ئەو سىحرە بېبىنى. ئاخىرى دواي خۇڭرتىنىكى زۆر گوتىم: دەبىي مندالىكى نابالغ بى ئەو سىحرە لى بکەم. قالە بە سويندانەوە رەش دەبۇوە كە من نابالغم؛ درەشى دەكىد!

قاقةزىكىم ھينا چەند چوار گۆشەيەكم لى كېشا و پېم كرد لە ژمارە و حرووفى عارەبى، وەك: «ط» و «ض» و «ص» و «ئ». قالەم بىرده ژورۇرى مزگەوت، پارچىكىم لە قاقەزەكە درى و خستىم باخەللى و پېيم گوت: من و كەسى تریش تو نابىنىن. بەلام ئەگەر دەنگت بى دەزانىن لە كوبىي. ئەگەر ئەم پارچەي لاي خۇم بسووتىنەم، تو وەك خوت لېدىتەوە و دىيەوە بەرچاو.

قالە ھاتەوە ناو كۆز؛ كەس ئاۋرى لى نەداوە و لە منيان دەپرسى: چى ليھات؟ بۇ كۆيت نارد؟ فيلىمان لى مەكە! قالە بۇ ئەزمۇونى تەھاوا كلاۋى بە دەمەوە گرت و چووە بەزەمى مامؤستا، ھەلتۈشكە و گالتەي بى دەكىد!

گوتىم: ناتوانىن بە چاو بېبىنىن؛ با بە پەلە كوتى و لاق ھاوېشتن حەول بەدين؛ بەلكو دەنگى لى دەرچىن. ھەممو راست بۇوينەوە. قالە لە ناوماندا چەقىيە. شەق دە سەرينېك ھەلدەدەين، پەل بەرە دىyar دەكوتىن و بە ھەممو ھېزى خۆمان شەقىك دە قالە ھەلدەدەين؛ ھەرنىڭىش ناسوورىتى! رەنگە پتەر لە سەعاتىك بەر شەقمان دا. ئەو ھەر دەمى لى خوار دەكىدىنەوە و لاي وا بۇ نابىينىن. ھەستمان كرد كابرايەكى گۇندى بەۋىدا دىيت. پارچە دراوا كەي سىحرە كەم خستە ناو ئاگردانى سەماوەر؛ دوو كەللى ھات و گوتىم: ئەوهتا قالە وەك خۆى لى ھاتەوە!

ئىتر ئەو ھاوينە گەمەي ھەرە خۇشمان غېب كەن و تىيەلدانى قالە بۇو كە ھەممو جار

خوی ده پاروه غهی بکهین و حلهای به شهقانی بوقتیون! تهناههت روزیک همه موومان له بهندی و شتهپه ملهمان ده کرد، قالمه غهیب کرد. چونکه شلپهی له ئاودا دههات، له سهر يه ک تیمان ههلهدها تا واي لیههات ده گربا و ده یگوت:

- مامؤستا بوقتی خودا به ملا ره حمان بلی وه ک خوم لی بکاتهوه؛ قوونگم دیشی!

- هه یهوو کوره خوئهوه دهندگی خویههتی آده بسا تیبههلهده!

ئه و دهندگ و باسی غهیب بونه هه ره زمانی قالمهوه که وته ناو ئاوايی. پیاوان ترسیان ره نیشتبوو نهوه کا من ئاوا خوم غهیب کم و خوانه خواسته بچمه جهسته کچ و ژیان. ناچار سیحری غهیب کردنمان بەریهست کرد.

سەیری خوش لەوەدایه پاش چەند سالیک، روزیک له شارى سابلاغ بە مزگەوتیکا راده بردم؛ دیار بوبو خەلکى زورى لیتیه. پرسیم گوتیان مەلا یه ک ئیجازه و مردەگرى و شیرنی خواردنی ئهوه. چوومە زور دیتم هەمان قالھى سووخته کەی خۆمە جبهیه کى تازەیان ده بەر کردوه؛ ئیجازەنامەی دەخویننهوه کە: شوکر بوقتە مەلا. چووم له پەنای دانیشتم و پیرۆزباییم لى کرد.

گوتى: مامؤستا بیکه له راهى خودا ئەو دواعايم فېر کە كە منت پى غهیب دەکرد!

گوتوم: جندة کە رازى نابن! با پير بى ئەو دەم تیندەگە يەنم كە چۈن!

لە وشتهپه ئاومان له بېرىيکى زور قولول، بە سەتل و گوریس هەلە كیشىا. جاريک لەو ئاوا هەلینجانە، قرقە لە پىشمەوه هات و پىشمە كور بۇوه و ڈانى زور گرانى دەکرد. شكسته بەندىك لە دىدا بۆئى هيئنامەوه جى و چەند رۆزان له سەر جى كەوتن.

سەيد عەولا شىتە يە کە بوبو مەسخەرە ئاغاييان بوبو. كچىكى لە وشتهپه خواست، هاتە خوجره کە بچىن مارەيى كەين. گوتومان حەقى مارەبرانەت نەھىيىناوه. سوئىندى خوارد كە ماوهى بەدەين تا دەچىتە بۆکان دوو كەللەقەند و توپىك كەتانى مىزەرمان بوقتىنى. گوتوم: خوت دەزانى بەستن هەيە؛ ئەگەر درو بکەي دەتبەستم. ئىتىر درۆي كرد و پىمان پىندە كەنلى كە دەستى بېرىوين. منىش دەمگوت بەستوومى. شەھى زاوابىي بەسترابوو. ھاوارىيان بوقتەندا و دوو توپ كەتانتان دەددەمى بېكەنەوه! هاتىمەوه خوجره و خەبەرمان دايە كراوهەتىو. كاپرا بوبو بە زاوا! دەسا باوهەر كە نە بەستوومان و نە هېيج؛ بەلام ترسە كەي واي بە سەر هيئنابوو.

رۆزى جىزىنە يە کە دەگەل مامؤستا چووبىنە مالى عەلياغا. عەلياغا - كە نە خوتىندەوارىك بوبو، بەلام زمانى فارسى دەزانى - پرسیارى لە فەقىكان كرد: فلان شت بە فارسى چىيە؟ بە فيسارە شت دەلىن چى؟ شىعىيکى سەعديم لى پرسىيەوه كە دەلى: چەند دەسکە گولم دىن كە لە سەر «گىندى» بە گىيا بەسترابوو. عەلياغا گوتى: ئىۋە نەتاندىو، من لە شيراز دىتم گول لە سەر گونبەز دادەنин!

گوتوم: نە تزانى، «گىندى» بە پىالە دەلىن.

- لە كويىد؟

- لە «بورهانى قاتىع» دا.

- خوت دىوتە؟

- بەللى.

- دا بچن بورهان بینن...

ئهم بھلینیہی من درو ببو، نہ مدیبوو؛ له ملا قادرہ پیرہم بیستبوو که زور فارسی زانی چاک ببو. هر مانای گونبھدی لی درایہ وہ و پیالہ نہات. هممو گیام وہ سر ئارهق گمرا. ئاخری تووشی هاتن که گونبھد بھ مانا پیالہ هاتووه. به زاھیر قسہی من سه رکھوت؛ بهلام ئیستاش پاش چلوشہش سال تا بیرم دیتھو، شہرم دھمگری. دروی بوج ببو؟ با بمگوتبايھ مھلا قادر وای ده گوت. ئیتر توبه یہ کی وای پی کردم که بوج همیشه تنبی بم. زور کھسی تریشم دیوه، که شتیکی بیان گتیراونه و، دھلین به سر خومان هاتووه؛ بهلام ئهوان ئهوان باشه درؤشیان له سه ر سوور بیتھو شہرم نایانگری!

له وشتھپه دھچوومه و مال. جاریک له و سه فهرانداد خوا برایہ کی دیکھی بوج نارڈبووم که ناوی نرابوو «садق». جاریکی تر چوومه وہ باوکم نه خوش ببو؛ نارڈمیه سابلاغ بولای دوکتھر یوناتانی کونه برادھری. تا من چووم و دھرمانم بوج هینا، به ساغی فریانہ کھوتم و له ئاخر دھمی گیاندانا دا گھیشتمه سه ری و هتھیو مامھو...

به مردنی بابم رووپھر لکی ژیانم هلدرایہ وہ و رووپھر دھورانی مندالیم دادرایہ وہ. بی جیسی نازانم به سه رچلی تا نہ مبہستوو سه ریکی بدھمھو:

ژیانی ناو فھقیان به راستی سه رنج اکیشہ. ئه گھر کومھلیکی هاوزمان و هاوللاتی به میللہ تیک داده نتین، به بروای من فھقی تا نہ بونونته ملا، میللہ تیکی سه ربھخون. هر ملا یا کی وہ ک باوکی من دھیھوی کوره کھی جینگھی بگریتھو. زور کھسی نه خویندھواری به ئیمانیش که خوشیان له ملا و یاسین خویندن هاتووه، کوریان دھنیرنه ناو فھقیان. زور بھی فھقی، کوره بیوھن و کوره هزاری جووتیارن. دھچنے حوجره دھبی سوالی نان له ملان بکهن؛ بھشی جلک و شمه ک له راتووه پهیدا کهن. که به هاران و پاییزان به ئاوانی و هؤبانه و دھگھرین، بون و پهنیر و کھشک و تووتن سوال بکهن و خوبانی پی پوشتھ کھنه و شه کر و چائی پی دابین بکهن؛ خلک له زه کاتی گھنم و دراو بھشیان بدهن.

خویندنه که بیان چونه؟ چھند کتیبیک له سه تان ساللاده بوجتھ باو، زور کھم وایه ئال و گفر بکرین؛ یانی بھرنامہ دھرس به سه تان سال نه گزراوہ. دھرس گوتنمھو ش هر لہ عودھی ئهوانیه که له و کتیبانو و فیره خویندن بعون و هم رگیز بھرنامہ تازه کردنھو و دھسکاری تیدا دھ کار نه کراوہ. نه فھقی تیدا گا چی خویندھو و نه مامؤستا خوی دھزانی چی به دھرس کو تو تھو. له سه د فھقی، یه ک یان دوان هله دکھون که له و حمودت خوانی روسٹھم دھرچن و ببنھو مه لای باش. ئھوی دیش هممووی لہ همودلی ریگه لہ ناوہ راست بھجی ماون و سه رنہ کھوتون. ریکوپیکی خویندن و ئیمتحاناتی سی مانگه و شهش مانگه و سالانه یان هر نہ بیستبوو؛ خوی و خوی. ته بنهل و ناته بنهل به یه ک ریدا دھرفن.

زور بھی وختیان به چاوبر کی له گھل کچولان و قسہی شر و قور رادھبری. زور بھی هم ره زوریان رووتن؛ چلکنن. زور جھمیان نانی هرزن و جویه و پیخوریان ئه و شتھی که مalan به خیز دھیاندھنی. له ناو ئه و همموو مایهی خم و پھزاردا داویانته باری بتعاری. شهوانی سی شمھ و جومعه لیک کو دھنھو و دھیکھنے بدمز و پیکھنین. کھمتر فھقینم دیوه زور گوئ بدانه باری ئایینی. همموویان بھرانبھر به شیخان بھدین و بی یاقیدن؛ گالتھ بھ زور شت دھ کھن که له لای خلک گوناھ.

قهسیده‌ی «بوردیه» هدیه که عاره‌بیه و له پهستی پیغمه‌بره و بُو بهلا لابردن و مباره‌کی به دهستی گهل دهیخوینن. فهقیه‌کی قوشمه که ناوی نه زانراوه کردوویه‌ته گالتله‌جار و به خواردنی حوجره‌ی هلگوتوه و له وهرن و قافیه‌شدا وه که قهسیده عاربیه‌که‌یه. شهوانی جومعه له «په‌سوی» - که سی فهقیه‌کی لئی بیو - کو دهبوونه‌وه، دهی قهسیده‌ی «بگنیه - ورگیه» بخویننه‌وه! ئه م چهند به‌یتم له و قهسیده‌یه له بیر ماوه:

فهقينه چاكى بزان مزگينيه كووده ده

زیافه‌تیکی زور چهور، بون دی به دستی شهمنی

ههـر چـيـشـتـيـكـيـ سـوـورـ چـوـوهـ، سـاـوارـهـ لـيـيـ دـوـورـ كـوهـ

شـهـو و رـوـزـهـ حـازـرـهـ لـهـ حـوـجـهـ وـهـخـتـیـ جـهـمـیـ

ئەستەغفیروللاھى من ساوارى و ئەلماشىنە

ئەگەر لە بىسان بىرم شەرتە دەمى ناكەمى

ئافه‌ریم مام بابه‌کرا ئەتۆی تایفه‌ی سەکر

زیافهت وہ کو شہ کر، دہلیٰ نی ٹھو جار کھمی

یه کیکی دهنگ خوش دانه دانه‌ی بهیته کانی ده خوینده و راده و هستا ئهوانی تر به گهل سه رینه ده که یان ده خوینده و ده یانگوت:

ده تیئی که! لیئی که! به چاکی پاروانی لی بکه

لولی ده! قووتی بده! هه تازگت ده جمهٰ می

یان لاسای ختم و تالیله‌ی ته کیهی شیخانیان ده کرده‌وه: به دهوره داده‌نیشن چراکه‌یان خه‌فه ده کرد. سهر تالیله بؤی داده‌مه زراندن: «لا ئیلاهه ئی لعر نا!». تاویکی باش به کومه‌ل نهمه‌یان ده گوت. ئه‌وخار بؤی ده گوپین: «داندوك»، تیکرا وک جهزم بیونی ده رویشان ملیان لئی دهنا: داندوك، داندوك. داندوك ده بیوه ساوار، هیلکا و...»

لایه‌نک، لا نامه‌ته لهنا تیلا شله قاو، مه، پلاو بنک به له حم و شه حممه‌هه.

گوویا جاریک چهند فقهی لیک کو دنهوه و دهست ده کهن به غهیبهت کردنی هه رچی دیته بیریان. کار زور دریزه کیشاوه و گهیشتوونه ته باسی مه لایکه تانیش. له پاش هیندیک رامان،
هه کیان، گه ته ومه:

- ناثاً نهقلی ثهوهیه خودای تهباره ک و تهعالا کاوره له پیکی بو برایمی پینغه مبهه ناردووه، سمه، که حمه، ک دوه هیندهه، سه بلله: «ةَ قَدْنَيَا بَذِحْ عَظِيمَه»!

به لام جگه لهو جوړه ګالته و ګه پانه، به تیکرایی له نویز و رؤژوو گرتندما زور خیرا بون. به لی هیندیک له نویزی سبې ینه تمنه لیان ده کرد؛ به لام ئه ويشیان به قهزا ده گئی رایمهو. له زینا و داونې بیسی زور به دوره بون. حمز له کچان کردنیان له دهستباری و ئه ګه ریک که وتباماچ مووجیک تی نه ده پهړی. ئهو چهند ساله‌ی فهقی بیوم نه مبیستووه فهقینه ک له سهر ژن ګیرابی. دوو جاریش له بیرمه که فهقی کیږی دلخوازی خویان هله لگرتښی. ئیمانیان به خوا و نور عان و نیسلام پتهو بوو. منیش که چهند سالنک له ناو نه و کومه لګایه دا رامیوار دووه و شه و

رُوزم دهرباز کردوه، دیاره له ژیانی فمقییه‌تی زورم پیوه نووساوه و خوم پی گرتووه.
 کاتن له وشته‌په فهقی بووم، له شهوي پازده‌ی شاباندا -که جیزئی بهراته- وک باوه
 قورعانمان هینا و یاسین و دواعی بهراتمان خویند. ئەسعەد بەشداری نه کردین. گوتی: ئیوه بهو
 دوغا خویندنده له باتی رُوزی زیادبوون له رزق و رُوزی بیبهش دهبن؛ من تەجرەبەم کردوهه!
 گویمان بین نهدا و خوشمان لى نوره کرد. جاران که هەموو بهیانیان هیچ نەبا ماستیک،
 شیریزیکمان دەست دەکەوت، بهیانی ئەو رُوزه نانی گەنمیشمان نەبۇ. دوو سى له تکه نانه جۆی
 وشکەه بەوومان خوارد. ئەسعەد پیمان پىدەکەنی و دەیگوت: ها؟ نەمگوت؟ ئیمەشی پەشیمان
 کردوهه. گوتمن دەسا چارى دەرد چییه؟ گوتی هەستن! قوربان سفرەی ناممان له ناو
 حوجره‌دا بەر شەقان دا تا ماندوو بوبوین. هەروا دواى تۈزىك ژنیك بە قاپىك ماست و چەند نانی
 گەنمی تازە و گەرمەوه هات و گوتی: فەقیکان نەزم کردوهه؛ ئەممەم بۇ ئیوه هیناوه!
 له وشته‌په فەقیی جىگەرەکیش، به زۆر نەفسەیک و دوو نەفسەیان خولق کردم تا بۇ خۆم فېير
 بووم. ئەوسا دەيانگوت عەيىه تو لاکىشى اناچار تۇوتۇن و پەرم پەيدا کرد و له سايىھى ھەوالى
 ناجنسەوه فېير جىگەرە کرام. چەند جاران تەركم کردوه و گەراومەتەوه سەرى. ئىستاش کە
 پېرم و نەخۆشم و دەلىن بۇت خراپە؛ بەلام ئەو بەلايم بۇ تەرك ناکرى.
 دەيانگوت کارخانەی قەندى مياندواو زور جوان و خۆشە. دەگەل فەقییه کدا له بەر وەرزىرەتكى
 وشته‌په بى پاراينەوه، گوتی: چەونەندرم دەگەل بار كەن! له بەيانەوه تا ئىوارە کامىيۇنمان پىر
 کرد. شەو له سەر بار سوار بوبوين. بهیانى له كن کارخانە دابەزىن. تازە دەزانىن برسىمانە و
 ھېچىشمان له گىرفاندا نىيە. له دەركى کارخانە رېگەی چۈونەزۈور و تماشىيان نەدىن. دەبوايە
 چاوهنۇرپىش بىن تا بىمانبەنهوه. چۈونەن سەر چۆم، مەلەمان کرد؛ بىسى تر بوبوين. نیوهرۇ له بىن
 دىوارىك قۇرە زگمان بۇو. مەلايەكمان لى پەيدا بۇو منى دەناسى؛ نانى دايىنى و کارخانەشى
 پىشان داین.

ئاھرى پاييز بۇو، به دەشتى شاروپىراندا دەھاتم، تۈوشى بەنداوىك بۇوم، ويستم بېرمەوه و
 كالە و پىتاو دانە كەنم. فكر، دار بىيە كى بارىكىم له سەر بەندە كە دىيت؛ به عەقلى تەواوى
 خۆم دەچمە سەر چلۇپىكى؛ دادى و فېرىم دەداتە ئەوبەر. به ناشكۈرى نالىيم حىساب راست
 دەرنەچۈو. چلۇپىكى دار داھات، خستمە ناۋەرastى جۆگە و له قورىدا قوم بۇوم! به ھەزار دەرد
 ھاتمە دەر. سەرما، ھەموو گیان تەر و قوراوى، غارم دا، له «وسو كەند» خۆم به مالىكىدا كرد.
 ژنە كە ھەر دىتىمى خودار بۇو:

- ئەي بىسمىللا ئەوه چىيە؟!

- دايە گیان جندۇكە نىم، فەقىيەم!
 لەبەر تەندوور خۆم وشك کردوه.

تەممەنم حەقدە سال بۇو كە بایم مەر. قەت بېرم لەوه نەكربىو كە رُوزىك باوکم دەمرى و به
 سەرى شلکى ھەتيو دەبىم. تاسام؛ واقم ور ما؛ فرمىسک لە چاومدا قەتىس ما. گريانم نەدەھات.
 خەمىتىكى تەماوى دەورى سەرى دابووم. دىنام باش نەدەدىت. له سەر وەسيەتى خۆى بىردىمانە
 خانەقا له پەنا گۆرى دايىك ناشتىيان. گەرامەوه مال؛ مەنداڭ دەگرىيان. گويم لى بۇو خوشىم بە
 بىراکەمى گوت: «خەم مەخۇ! كاكمان لە جىنى بايمانە». ئەو قىسەيە وەك دەمبىن لە گۆزەي

سهرهونخون هلهگرن، کونی فرمیسکانی بهره لا کرد و گریام ئەمما گریام؛ تا به تھواوى کول و کۆم دامىد. ناشنا و رۇشىنام لەملا و لەلوا هاتنه سەرەخۇشىم. ئىوايان تىيدابۇو ھەر لە ئىستاوه تەماھىان كىدبۇوه پارچە زەويەكانمان؛ دەيانگوت ئىتە ناتوانى بى بى بايان لېرى بىزىن. گۆئىملى دەبۈو دەيانگوت: ھەر بىتا لە بىسان مردىن. ئەمجار فىرم لەو دەكىدەوە كە دەبى لە بىسان مردىن چۈن بى؟ بۇم حەل نەدەبۇو...

بەپەرى ناھومىدىيەوە چۈمم لە وشتەپە كىتىپ و سىپالە كەم هيئايەوە و مۇرم بە دەرگاي خويىدىن و فەقىيەتىيەوە نا. ئى خودا ج بکەم؟ تا ئەمەرۇ نە زانىومە كاسېي چىيە، نە لە جووت و گا سەرم دەرددەچى، دوو براي پچۈوك و خوشكىن و دايىكىم بە سەردا كەھوتىتەوە. باب كە مردووه سىسىەد تەمن قەرزدارە و پاتالى دۆمان تەنبا مانگايەكى سىلدارە؛ بۇ گالتە ناوى نزاوه «شەمقار». ئەگەر بىزانى كە دە مىريشك بە تەمەنېك و پىنج گىسك بە تەمەنېك بۇو، دەزانى سىسىەد تەمن چەند زۇر بۇو. بەلام زۇرى بىن نەچۈو كە دەستىم لە ناھومىدى بەردا و شانم وەبەر كاردا. مەنچەلە زنجىردارە كە بۇ پلاوى حەوتىم كەدرابۇو، لەو ساوه نخۇون كرابۇوە؛ دام بە چوار بىزەزا و بە كاژىلەوە. گىسك و بىزىم دەكىرى و دەمبىرە بازارى «خورگە» و «قەباڭنىدى»، ماوەيەك چۈدارىم كرد. خۆم وەها شارەزاي كاسېي لادى كرد كە كۈنەپىاوان پرسىيان پى دەكىدم كۆي بە چىيەنин. كەم-كەم دەبۈۋازامەوە؛ بەلام دىسان ڇيان زۇر فەقىرانە رادەبرا و شوڭرى خوامان دەكىد. شەوانە تا درەنگ زستانان لە مزگەوت جۇراپىنمان دەكىد؛ چراشمان فتىلە بۇو. ھەميشه كە دەستىم بۇ ناو كەپۇم بىردايە، قورمى رەشى نەفت بەدەستمەوە دەھات. زستانىيەكى سەرانسەر پىتخارمان نەبۇو؛ بە نانى وشك رامانبوراد.

خويىندەوارىم چەند بۇو؟ لە سايەي لەبەر كەردىنى قەسىدە عارەبىيە كان، چەند وشەيە كى عارەبىم دەزانى؛ بەلام منىش وەك ھەممو مەلائى ولاتى خۆمان، نە قىسە كردىن، نە خويىندەوەي كتىبىي عەرەبى تازە و نە هيچ. لە شەرعىشدا تەپەتەپىكىم لە «فتح القرىب» و «منھاج» دەكىد و ناويان نابۇوم «مەلاؤرە حمان». لە فارسىدا خىرالەپ نەبۇوم؛ گولستان و بۈوستان و يۈوسەف و زلىخايى جامى و تارىخى نادرم بە دەرس خويىندېبۇو؛ دەمتوانى نامە بە فارسى بىنۇسىمەوە و بخويىنمەوە. كە نزىكەي دە-دوازدە سال ڇيانم بە گەللائى راپراپۇو؛ خۆم بۇ فېرىپۇون ماندۇو نە كىدبۇو؛ تازە پەشىمان بېبۇمەوە. دەستىم كرد بە مەتالا و خويىندەوە و خويىندەوە. كتىبىي چۈن؟ تەر و وشك، بىتام شەوانە چراي نەوتىم لە پىش خۆم دادەنا و كتىبىم دەخويىندەوە. كتىبىي چۈن؟ تەر و وشك، بىتام و بە تام، ھەر لە ئەمېر ئەرسەلانى رۆمەيەوە تا شىرووپە و سىمەن عوزار و فەلەكىنانز و تەرەماش و تەرەمسازەوە تا دەگانە خەمسەي نىزامى و مەسەنەوى و حافز و شانامە و شىتى تر... زۇر شەوان و بە خويىندەوە خافلاروم كە روانىومە وا تاو ھەلاتۇو و چراڭم دايىسى. لە ئاكامى ئەو شىلگىرىيەم، بىئەنۋە بە خۆم بىزام، بېبۇمە فارسى زانىيەكى مناسب.

ھېنديك بە قەرز و ھېنديك بە نەغىد جووتە گایە كم بە سى تەمن كىرى. دەگەل كاپرايەك بۇوينە شەرىك كە نىيە كارم بى؛ تووتىن و بىستانىشمان كرد. كاپرا كە گىيائى دروو، گىشەي خۆي لىيدا، گۇتى من تووتىن و بىستانىم ناوى، چارى ناچار خۆملىنى گىيف كرد و بە نەزانى خەرىكى تووتىنەوانى بۇوم. تووتىن بىن كۆل دەكىد و ئاوم دەدا. پايزى تووتىن بىرە شار، بىايى چىل و پىنج تەمن بۇو، پارەي گاكان و ھەقى كوقوتالى پۇشە كەردىنەوەي مندالانى لى دەرچۈو. دەمم لە كاسېي شىرىن بۇو. ورده-ورده مەرم كىرى، ماینە كىرى و بۇومە مالىك لە رېزى

مالان. به لام گیرو گرفتی تر هاته بهر: «садق» تهمه نی هشت مانگ بیو، دایک میردی کردده و به جنی هیشتن. خوشکم هیشتا مندال بیو؛ ناچار بیوین له ئى ناو دی یارمه تی بخوازین که به نان کردن و مالات دؤشین و مەشكە ژەندن پاگەن؛ کە ئەوانىش جگە له ھەقى خۆپان، نیوه بې نیویه يان دەدزى. گوتىيان چار ئەوهە يە زن بىتى کە ھەم ئاگايى له مال و ھەم ئاگايى له برا چۈكۈلە كەت دەبى. كەوتەمە حەولى زن هيئان. له هەر كوي كىيەتكىيان ناو دەبرد كە جوان و باشه، سەرم لى دەدا؛ يان من كە يەم نەيدە گرتى يان ئەوان پىيم رازى نەدەبۈون. رۇزىك كە دە گەل كاروانىك دەچۈومە بۈكان، له رى تووشى كىيەتكى بیوین كە دەچۈومە مەزراي باوکى. زۇزم دل گرتى؛ ئەويش نیوه ئاپرىيکى لى دامەوه. زۇرى نەبرد كە خواستىغان ئەو كچە دە گەل هەوالانى خۆي هاتبۈوه تەرەغە بۆ سەيران و ماينە كەي لە حەوشى ئىتمە بەستبۇوه و خۆي مىيانى حافزىك بیو. حافزم كرده دەلال و بۇي سازدام و خۇم و كەسىكى ترىش چۈوبىنه خوازىيەنى لاي باوکى. باوکى كچ گوتى:

- به مندلی له سهربیشکه له که سیکم ماره کردووه که نایه وی میردی پی بکا. به کنی فایل
پی بهوی دهد؛ با پرسی پی بکم.

دیار بیو پرسی، به قازانچم بیو. ئەو جار پرسی:

- دهوله منهندی؟ دتمه مالت زانم حت هه به.

گوتوم: باشه دواي دوو روز و هره؛ من هه مهو فه پش و نويتنی ئاوايي ده خوازمه وه؛ هه ره و
مانگاييکي کي زوريش ده خمه حه وشهه؛ ثهوسا ده ليم دهوله منهندم. مامي خوم! تو ئه گهر كچ به
دهولهت ده دهه، ئه گهر له ئيستا فه قيرتر بoom دهبي ليك جيا بىنهه وه. من شهرييکي عورم
دهويي که سواليشم ده گهه، بكتات.

کابرا پیکه‌نی و گوئی راسته. ته‌لاقی کیژم به سه‌د تمدن کریمه و مارهم کرد. وا بوشه خاوهن ژن. به لام هر ژن نهبوو، ره‌حمه‌تی خودا بwoo. هه‌ر چهند باوکی به چه‌ته و دز و تووش و جنگن ناوی دهر کربدبوو، ئو ته‌واو به پیچه‌وانه زور نه‌رم و نیان و به سه‌بر و حه‌وسله، زور فامیده، کارزان، له هه‌موو و هرزی‌رینک پتر له و هرزی‌ری سه‌ری ده‌رده چوو. کابانیکی که‌موبینه بwoo. زور زوو حه‌سامه‌وه. کاروباری منی گرتیسووه ئه‌ستۆی خۆی. به مه‌زا و مال راده‌گه يشت. هه‌میشە رووخوش و گەش بwoo. دوستانی گوندی دیکەم ده‌يانگوت خۆزگە ئه‌گەر میوانی ماله تو ده‌بین تو له مال نه‌بی؛ چونکە «سەيدزاده ئايىشى» له خوت پتر قەدرمان ده‌گرى.

له کچی «سه ید قادری بوغده‌داغی» کورنیکم هاته دنیا و پاش بینج روز مرد. پیریزنان
ده یانگوت ظاله و شوهه بردویانه. جاریکی دیکه حامیله ببو. لهو ناوهدا من نه خوشی گرانه‌تام
گرت و زور پیسی خستم. له ترسی گرتنهو نه ده بواهه که‌س نزیکم که‌هی. شه و زن‌ه شاره‌قی
هشمی به زمان ده لسته‌وه. من چا بومه‌وه به‌لام ئه و زوری نه برد که تووشی گرانه‌تا هات و
پاش نو روز به نه خوشی کورنیکی له بهر چوو؛ بخوشی مرد. له سه‌ررا بیکه‌س و هه‌تیو بومه‌وه.
هه‌مانه له باتی ئه تو توزه خوشیه‌ئی ژیانم، تالاو و ژه‌قنه‌مووتی به گه‌روودا کردم. له قه‌سیده
در، زیه‌که‌ی به، هو موک بانمدا باستکم لتهو که دووه.

زیانمان له تهره‌غه، جار تال و جار شیرن و پر له ههوراز و لیئز راده‌برد. له بیرمه زستانیک تا
ههار پیتخاره‌مان نهبوو؛ بهرچامان نانی وشك ببوو. له بیرمه سالیک قهند گران ببوو، چهند مانگیک
چامان به کشمیش و نوقل ده خوارده‌موه. به لام له دواویله کاندا به نیمجه دهوله‌مهندیک، لادی

حیساب ده کرام.

بۇ خۆم دەرسىم بە برا گچکە و براى گچکە ترم دەگوت. بەلام زۆر زەھمەتە مەندالىك بە تاقى تەنبا زەوقى لە سەر خوبىتىن بى. بىرم زۆرلى دەكىدەوە كە ئەو برايابىم ئامانەتى باپىن و لە مل مەندان. ئەگەر نەخوتىندەوار دەرچىن من خەيانەتم بە ئامانەت كردۇوە. زۇرىش گران بۇو دەست لە ژيانى لادى - كە دەگەلى راھاتبۇوم - بەردىم و بچىمە شار كە هىچ لە كاسېي شار سەرم دەرنىچى. تاھرى لى بىرام كە هەرجى دەبىي با بىبى؛ تەنبا برايابىم بتوان بخويتىن. لەپەر قەرارى خۆم دا. مالاتە كەم سەرچەم فرۇشت و هاتىم بۇكان. خانوپىكى پۇوتە كەم پىسە كەم لە لاي سەررووی مزگەوت و بەرانبىر بە حەزوپى بۇكان مانگى بە سى تەمن بە كرى گرت؛ كە حەوشە كىك و ناومالىك وەتاغىنەك بۇو. پاش ماوهىيەك بە حەسەد تەمن كرى و خانوپىكى شارى سابلاغم دا بە هەشت سەد تەمن و قىيمەتە كەم بىزارد.

جا هەتا مەعلوم دەمىن كە لە بۇكان چىم دەكىد، با چانىك بەدەين و بگەرىتىنەوە سەر ئەوانەى كە ناسىومن و لە بىرم ناچنەوە:

۱. سەيد رەشیدى خانەقا: پېرىكى قەد و بالا بلندى بە رىشىكى درىئىز و پانى زۆر جوانەوە. هەر لە فەقىيەتىيەوە دۆستى نزىكى «حەريقى» شاعير بۇوە؛ كە بايىشمەر لە دۆستانى زۆر خۆشەویستى حەريق و سەيد رەشید بۇوە. سەيد رەشید ئىنى نەھىنباپو. سالەھاى سال بۇوەر لە زەمانى مانى شىخەوە لە خانەقا بىۋە تەركەدنىا. حوجرە يە كى ھەبۇو؛ ھەمىشە سەماوەرى لە بەر دايىسا. ھەمۇو قورغانى لە بەر بۇو؛ بە ماناۋە و بە ھەمۇو ورده كارىيەوە. زۆربەي كاتى بە دەنگى زۆر خۆش قورغانى دەخوتىن. دەيتowanى بە كوردى و فارسى شىعىرى زۆر باش بەھۇنېتەوە. لە مەلا چاكەكانى عارەبى دەزمىردار. مەجلىس و قىسە ئەۋەندە خۆش بۇو كە ھەر كەس جارىكى كاك سەيدى دىبا، ھەرگىز لە بىرى نەدەچوو. من رۆزگارىك شىعىر و نامە دەسخەتىيە كانىم كۆ دەكىدەوە كە بە راستى لە رەخاندىن نايىن؛ بەلام بە داخەمە فەتوان. دوو غەزەلى ئەم دەس كەوتبوو كە يەكىان فارسى و ئۇمىتريان كوردى بۇو. ئىستا لە ھەر يە كەم يەك يَا دوو بەيتىم لە بەر ماون، بەيتىك لە فارسىيە كەم دەلى:

يكىي صىد گىشىتە داغ دل از اين رو
كە الـ بىنىاش دو خال دارد

لە غەزەلە كوردىيە كەدا دەلى:

وەرە ئەي گولبىنى تىراوم ئەمشەو
لە چاومىدای و چاوم پەر لە ئاواه
رەقىب زانى غەربىي كۆي نىڭارم
وە كۆ سەگ بۇيە دەھورى داوم ئەمشەو
جارىك رەعىيەتىكى قەرنىياغاي مامەش - كە ناوى يووسف دەبىي - دەچىتە لاي كە قەرنىياغا
لە سەر كىشە كەن دەگەل مالىك - كە مالىي ياقووبىي بىن دەلىن - دەرى دەك، تاكىيە كى بۇ بكا
دەرى نە كەن. نامەي بۇ دەننۇسى و دواي چەندىك دىتەوە دەلى: «ئاغا نامە كەم تۈي فەریدا و
گۇتى ئەو سۆفيانەي خانەقا ئاغايەتىم لى تىك دەدەن». سەيد رەشید كە تەخەللۇسى شىعىرى
«چاوش» يان «شەھىد» بۇوە، بۇي دەننۇسىتەوە:

زاھىرەن فەرمۇوتە من سەردارم و خاومن بەشم گىرودارم بىن دەوى چون شىرە كوللەي مامەش
دەست لە يووسف بەرمەدە بۇ خەرگەلى ياقووبىيان بەرەددەي بە گونم، چىكىرم بىن دەچى من چاومىش
ھەمۇو كەس جىنپىي كاك سەيدى لە پېيەلگۇتنى خەلکى پى خۇشتىر بۇو. بەختەمەر لە
خانەقا ئەو كەسە بۇو كە مەجلىسى كاك سەيدىدا حازر بىي. من ھەر چەند مەندالىكىش بۇوم،

چونکه کاک سهید با بامی زور خوش ده ویست، زور جار پیگه‌ی ده دام بچمه خزمتی و گوئ له فرمایشاتی بگرم. جگه له قسه جده نگیه کانی - که ئیستاش به سه ده و زارانه و ماؤن - زور چوارینه و تاک به‌یتی سه‌بر و سه‌مehrی هه‌بیون. له‌گه‌ل «عبدول‌لابه‌گی می‌سباح دیوان» دا نامه‌ی زریان به شیعر پینک گزرونه‌تهوه. باسی سهید به ته‌نیا کتیبوو کینکه و ئه‌گه‌ر ده‌رفه‌ت هه‌بین ده‌بی کۆکریتله‌وه و نه‌فقوتی.

۲. حاجی مهلا ره‌حمانی شه‌ره‌فکه‌ندی: مه‌لایه‌کی قه‌دبلن‌دی، پیشینکی چوار په‌نجه‌بی هه‌بیو؛ که من ده‌مدیت له نیوان په‌نجا و شیستا بیو. هه‌رگا که له شه‌ره‌فکه‌ندوه ده‌هاته خانه‌قا، وه‌ک ده‌لین «چویله‌که دهوری کوند دهدهن که دندووک له چاوه جوانه‌که‌ی بدنه» ناو خه‌لک داده‌روروژانه دهوری و به قسه‌کانی که‌یفیان ده‌هات. ده‌دم و زاراوی زور خوش بیو؛ قسه‌کانیشی هه‌مووی گالته و گه‌مه بیو. ته‌کیه که‌لامی «وهن‌کن بابه‌لی» بیو.

رۆزیک کۆمەلیک لینی کۆ ببیونه‌وه. سۆفییه‌کی ریش‌پانی مل‌ئه‌ستور، دری به خه‌لکه که دا و خوی گه‌یاندە حاجی مهلا و گوتی: حاجی مامؤستا ئه‌ری به شه‌رع ره‌دین خیری زوره؟ فه‌رموموی: وه‌ن‌کی بابه‌لی ائه‌ری وه‌للا ره‌دین ئه‌وندە باشە که هه‌ر نه‌بیتله‌وه. تو بروانه من لوه‌تا ئه‌ر ده‌تینه‌م هیشتۆتله‌وه قوونگم حه‌ساوه‌تله‌وه، جاران هه‌ر ده‌یانگوت له قوونگی بهم، ئیستا ده‌لین‌های له ره‌تینی بهم!

حاجی بابه‌شیخی تورجان له لای شای ئیرانه‌وه عاسای سه‌ر به جه‌واهیری خه‌لات کراپوو. جاریک دزی له مالی کراپوو. له زه‌نبیل بیوم حاجی مهلا هات. سهید مه‌مهدی زه‌نبیل لینی پرسی: له کویوه ته‌شریف دیتی؟

گوتی: له تورجانه‌وه، به حاجی بابه‌شیخی مامته‌وه بیوم.

گوتی: ئه‌ری مه‌علووم بیو چیان لئی دزیوه؟

گوتی: وه‌ن‌کی بابه‌لی! گۆیه‌کیان لئی بردووه!

جاریک له گوندی عه‌یشاد بیوم. حاجی مهلا هات. له جه‌نگه‌ی قساندا مسته‌فابه‌گی ئاغای عه‌یشاد کتیبیتکی به نلوی «شه‌مسول‌مەعاریفی کوبرا» هینا و گوتی: ئه‌وه ویفقی زور عه‌جایی تیدایه.

حاجی مهلا گوتی: ئاغا ئەم شستانه هه‌مووی درو و دله‌سەن. من باوه‌رم بھو سیحر و جادوانه نییه.

ئاغا گوتی: جا ئه‌گه‌ر عالمیکی وه‌ک تو گه‌وره ئه‌مه بفه‌رمومی، ده‌بی جاهیل کام قور به سه‌ر داکدن؟ ده‌سا وه‌للا ئه‌مه ئه‌تو ده‌فه‌رموموی، من دوعای وام لئی په‌یدا کردووه ئه‌گه‌ر ئیستا لەم دیواره بنووسم و قامیشینکی تئی چه‌قیتیم، چه‌ندی بمه‌وی هنگوین دیتە خوار.

حاجی مهلا فه‌رموموی: وه‌ن‌کی بابه‌لی! ئه‌وه هاسانه؛ ره‌نگه ئه‌ودیوی دیواره که ئاوده‌ست بین! جاریک حاجی مهلا له بن دیواری مزگه‌وتی شه‌رفکه‌ند خۆی دابووه بھر به‌رۆچکه و چه‌ند که‌سینکیش له دهوره‌ی بیوین. کابرایه‌ک بھویدا را‌دەبرد و هه‌ر پرته‌و بۆلەی بیو.

حاجی مهلا پرسی: ئه‌وه چیتە؟

گوتی: حاجی مامؤستا هه‌ر لیم گه‌ری. قه‌رم له سه‌ر سه‌عیدی مام حه‌مهدی سه‌گبایه، تری به ده شاییم بۆ ناکه‌نی.

حاجی مهلا گوتی: وه‌ن‌کی بابه‌لی! ئه‌گه‌ر زورت لازمه بئی بکه به یازده شایی!

جاریک حاجی ملا ده گهل سه ید ناویکدا به پی بهره و خانه‌قا دین. سه ید جووکه به کی لئی دی، بهلام ده بینی حاجی نه بزه‌ی هاتی و نه ناوری لئی داوه؛ دیاره ده بینی نه بیستبی. ماوهیه ک بی‌دهنگ ده رون و سه ید ده لئی: حاجی مامؤستا چونه وا هیچ فرمایشتیک نافه‌رموموی؟ حاجی ملا ده لئی: باهله‌ی! باوهه بکه له و دهمه‌وه نهوا هدر خوم ده جرینم و دهنه قینم، ج بکم بو به‌دبه‌ختی فرمایشتی وه ک توم نایه!

مه‌لایه کی دهوله‌مه‌ند و خاوند گوند به ناوی «مهلا که‌ریمی گول» که دهیانگوت سوودخوره، مردبوو؛ هینابوویانه خانه‌قا. که‌س و کار و کوری مردوو له حوجره‌ی شیخ محه‌ممهد بعون. حاجی مه‌لانش لسوی بسو. کوری کارای مردوو که‌ولیکی تیسکنی ثادامتنی له پیش شیخ محه‌ممهد دانا، گوتی: باوکم و هسیه‌تی کردودوه تو ده به‌ری که‌ی. شیخ محه‌ممهد که به حه‌رامی ده زانی گوتی: من پیرم و نهوا که‌وله قورسه، ناتوانم هه‌لیگرم. کوره که و خزمه‌کانی گوتیان نیلا ده بینی بته‌وی و هسیه‌تی له عه‌رز نه‌دهی. شیخ محه‌ممهد فرموموی: ده‌جا حاجی ملا با بو تو بی. حاجی ملا گوتی: قوربان قه‌دیمی گوتیوویانه: «میراتی کهر بو که‌متیاره». بینه نموده بو من باشه! باوهه که کور و خزمی مردوو له نیمه پتر پیکه‌نین.

بو نمدونه نهوا چه‌ند نوکتنه‌م گیزایه‌وه؛ باسی حاجی مه‌لانش دهشی ده ناو کتیبیکی وه ک رشته‌ی مرواری عه‌لائه‌ددین سه‌ججادی خری.

۳. مامؤستای فوزی: مه‌لایه کی خه‌لکی عه‌باوه‌یلی شاره‌زوروو بسو. شیخ محه‌ محمود له پاش کوژرانی عیرفان نه‌فهندی ویستبووی فه‌وزی - که شاگردی عیرفان بعوه - بکاته راویزکه‌ری. فه‌وزی له ترسان په‌هوازه‌ی ولاتان بعوه. ماوهیه ک له ناو که‌له‌هور بوته مه‌لادی. هاتبوو موکریان و له گوندی ناجی که‌ند ده‌زیا. زور عالم، زور کورد، شاعیر، نیتر و که‌ثاردی به‌هار بو هه‌ممو شت ده‌بوو. نسحه‌ت و ری شاندانی نهوا، بیری کوردایه‌تی خسته می‌شکی زور له لاواني ناشنای. دنه‌دانی نهوا هیمنی کرده شاعیر. پاش مه‌رگی بایم زوری پی ناخوش بسو و که ناچارم دهست له خویندن به‌ردهم، ده‌یگوت زور حه‌یفه تو نه‌خوینی.

نیمه له ته‌راغه ماله مه‌لایه کی بی‌ده سه‌لات بعوهین. بایم حورمه‌تی له ناو خه‌لکا زور بسو. دهوله‌تیش هه‌بوو. تا دنیا نه‌بی‌بووه پاش‌اگه‌ردانی و خه‌لک له نه‌منیه ده‌ترسان، نیمه‌ش توانیبوو‌مان بمینین. بهلام باب مرد، شیرازه‌ی دهوله‌تیش به هاتنی ئینگلیس و پروس و ئه‌مریکایی بو ئیران له به‌ریه که‌هله‌هشا و دنیا بسو به زوردار و بی زور. هه‌ر وا ئاغای زل بسو وه ک نه‌هنه‌نگ ورده ماسی قووت ده‌دا. قه‌باله نووسینی وه ک قدیم و پیش داهاتنی ئیداره‌ی سه‌بت زور وه باوهه تو بی‌بوو. ئه‌مما کوا نهوا میرزا فیله‌ته‌نانه‌ی که دهیانزانی قه‌باله‌ی ملک بنووسن؟

من چووبووم عیباراتی قه‌باله کونیکم به رهوانی له‌بهر کردبوو. ته‌نیا ناو‌گورپنی ده‌ویست تا بیتنه قه‌باله‌ی حیسایی. بسو هویه‌وه منیش گهشم کرد. له هه‌ر قه‌باله‌ی مولک کرینیک - یان ده‌بی‌بلیم ملک ساندنسیک - له لایه‌ن حاجی بايزاغا و کورانیه‌وه - که ئه‌وسا به‌که‌مین ده‌سه‌لاتداری ناوچه که بعون - من به ده‌سته‌وه بعوم و بعومه ئاشنایان. ئهم ئاشنایه‌تیه پاراستمی. جاریک په‌شیداغای نوبار، جاریک کوری عه‌لیغا، جاریک حوسیناغای قاجر ده‌یانه‌ویست نهوا دوو - سی زه‌ویم لئی بستینن؛ ماله حاجی بايزاغا لاغریان ده‌کردم و رازی نه‌ده‌بوون ئاشنای قه‌باله نووسینان به ده‌م گورگه‌وه بچی.

له تهره غه کابرایه کی بھر پتی من چووبوو گوندیکی دیکه. شھو نیر و ئامورى له مهزراکه يدا برابوونه وه. هرچند من ئاگام لھم کارھساتھ نھبوو، بھلام کابرآ منی بھ تاوانبار دھزانی. روزنیک له باراش هارین من بھ باره ثارده و دھھاتمه وھ، پیاویکی رهفیقە ئاشیریشم دھگھل بھوو. گھیشتینه وھ گوندھی کابرای کونه رهعیه تی لی بھوو؛ لھ رئی توشی هاتین. غاری دا سھر گردیک و هواری کرد: وھن تولھم بکمنه وھ. ئاغای گوند و نوکھریکی بھ تفھنگھوھ و بھ سواری گھینه سھرمان:

- رپوت بن دھنا کوژراون!

ئاغا بھ قونداغی تفھنگ رایھیشته هاوریکھم، بھر لھوھ لیی کھوئی تفھنگم گرت و رامتله کاند و بھ دھستمھوھ هات. چھ خماخم لی راکیشا کھ دھتكوژم. دایه باری باریک رستن و بارمان بردھوھ و لھ نزیک تهره غه تفھنگھ کھم داوه؛ کھ بھ قسھی خوئی ئابرووی نھچی. بھوھ حالھش چوومھ شیکایھتی ئەحمەداغای حاجی بايزاغا کھ ئھویش لھ بھهانیھ کی وا دھگھرا. واپزانم ئەسپنیکی لھ ئاغا ئەستاند.

رزوھ بھختوھرم کھ لھ هات و چوھ کردنی مالی ئەحمەداغا لھ قھرە گویز، دھگھل سھید کاملى شاعیری هرھ باش و ئاغا قوج بھ گی قسھ خوشی بھناویانگدا رامدھبوارد و یادی شیرینی ئھو رؤزانم هھر گیز لھ بیر ناچیتھوھ.

ھر لھو دھمانھی لھ تهره غه دھڑپاین، بھ هھوای لاوهتی و کھللہ پېرى بھ عھقلانه، جاریکی تریش لھگھل وردھ مالکیکی ئامپاماندا لھ سھر ئھو برام بھردی بھ سھگی ئھو دادابوو شهر ھلگیرسا. ئھو خزمی خوئی کوھ کرده و سھیدانی کولیجھ - کھ مالھ خالوانم بھوون - بھ هواری منھوھ هاتان؛ کھ چا بھو ئھویش بھ خوین ریزان داکوڑا.

دھبوايھ لھ بؤکان کاسپی پھیدا کھم و ژنیش بینم و بھ بیسوھ میردی نھمینمھوھ. بھلام ئاواتم پتیک هات کھ براکانم بنسیم مھدرسە. ئیستاش گریپی سھر دلمه کھ بؤچی خوشکم نھثارد و بؤ خوشم پیتم نھخویند؟ چونکھ تا ئیستا نھ کھر لھ خانھوادھی خۆمان، بگرھ لھ لاوهش ئىنسانى ئھوھنده زیرە کھم نھدیوھ. بھلۇن عھقلەم وا بھو کھ نابىن ژن بخوینتى؛ رزوھ بھ داخھوم...

بؤ باسى کاسپی و سھرمایھ هاوارم بؤ کاکھ رەھمانى حاجى بايزاغا برد؛ پیتىجسەد تمەنی دا کھ کاسپی پتیوھ بکەم. دھگھل کورپىكدا بھوینه شھریک و هەتا چل تەمنمان زەرھر كرد، گلکى و شتر گھیشتە عھرزى! بھ پەلە قەرزە کھى کاک رەھمانم گەراندھوھ؛ نھوھ کا توشى زيانى زۇرتىر بھم.

لھ پاش مردىنی ھەوھل ژنم ھھر دھ ھھولدا بھووم بھ دلى خۇم ژنیک بینم. رزوھ کىز و بیتھرئىنان بؤ دۆزىمەوھ؛ بھلام کھ یفم نھیدە گرتىن. روزنیک میوانى مالیک بھووم، خوشکىکى چكۈلە ھیشتا كالى خانە خويىکھم رزوھ دل گرتى؛ بھلام ھېچم نھدرکاند. دوايى بیستمھوھ کھ ئھو کىزە ئاشنای مالى قۇچ بھ گە و قۇچ بھ گېش ئاشنای قسھى قۇر و جەفەنگم بھو. خوازبىنیم لىن كرد و سھری گرت. «مەعسۇوم» كچى «كا حەمەدی نوبار»م لىن مارە كرا؛ کھ ھیشتا تەمەنی لھ چارده سالاندا بھوو. بؤ مخارجى بھووك ھېتىنان داما بھووم. کابرایه ک بھ ناوى عھبدولكھەریمى شەوکەت - کھ بازرگانى كوتال و دولەمەند بھوو، خەلکىش بھ سوودخۇرپان باس دھكىد - پیاوەتى كرد و گوتى من قەرزە دەدەمەنی و ھھر گا بھووت بمدەوھ. توانيم ژن بگویزەمەوھ؛ بھلام تا بھ خۇم زانى پتىر لھ سئى ھەزار تەمن بھ عھبدولكھەریم قەرزەدار بھووم. روزنیک لیی پرسىم: بؤ کاسپىيەك

ناکهی؟ گوتوم: ده سمايه چون؟ گوتی: تو زور به من قهزاداری، ها پینچ سهد تمهنی دیشت بدھمنی، يان گال دی يان پھمۇ. ده گەل كۆنه شەريکە كەم دامەز راندەوە. تۈوتىنى شىنى خراپى دەكپى، دەيکوتا و سەبىلەرىتى دەكەد و بە عەجەمانى دەفرۇشت. بە نىوه قازانچە كەھى وردە- وردە دەبوۋۇزامەوە.

زستان بۇو؛ رېنگەوبان گىرابۇو. ترسى عەجەميش بۇ ھاتىھ كوردستان زۆر ببۇو. رۆزىك حوسىن - كە ناوى شەريکە كەم بۇو - هاتە لام. شلەزابۇو؛ لووتى ئارەقى كردىبۇو. گوتى: مالىمان خراپۇو، تۈوتىنى شىنى زۆرم بە سەردا ماوەتهوە و مشتەرى نايەن. چارى ناچار عەنبارىكمان بۇ تۈوتە شىن گرت و سەر لە بەرى زستان و مانگىك بەھار لە ناھومىدىيان سەرمانلى نەدایەوە. رۆزىك دىتىم فەتحى بە ھەلەداوان ھات و بزەمى سەمەتلى بۇو. گوتى: لە سايىھى دلىپەھى زۆر و تەرایى بىنى عەنبار، تۈوتە كەمان ھەر چەند نىو گەزىك لە سەر و بىنەھەوە رېزىو، بۇتە زىپى بى غۇوش. تۈتنى بە دەرەجەي ھەرە بالا فرۇشا و لەپەر دەولەمەند بۇوۇن! ھەر يەكى چوار ھەزار و پىنج سەد تەنمان پىنگەيىشت و ھەر ئەر قەزە قەرزى عەبدولكەرىم دايەوە و دەسمايەشم بۇ مايەوە.

ھەر ئەو سالەش لە ئىدارەتى تۈوتى بۇكان بۇومە عەنبىدار مانگى بە سەدوبيست تەمن؛ بەھ شەرتەي دوو مانگ لە حقوقە كەم بۇ ئەو كەسە بەرتىل بىن كە دايەمەز راندە. تۈوتىنىش بە بەرەمە دەكىرى و دەفرۇشت. ھېنىدىك شىعەرم لە سەر تۈوتىن دىزىن ھەلگىز باونەھە: ھەرچى گۇوكارىيەكى لە ئىدارەتى تۈوتىدا دەكرا، دەرمەختىبۇو. بازەسى گىشتى لە تارانەھە ھاتبۇو؛ ناوى فەرھادى بۇو. داواي ئەو شىعەرانەيلى كە كەردىم؛ دە گەل خۇى بىردىن. پاش ماوەيەك نامەيەكى مەجەللەي گالتەي بابا شەھەملە بۇ ھات، دەلى ئەگەر بىتىھ تاران جىنگەمان بۇ توھەيە. دىيارە من كە لە بىنەھە «زى-كاف» بۇوم نەدەچۇمم؛ بەلام رەنگە ئەگەر ئەودەم لە سەر ئەم قىسە قۇرانە رۆيىشتىبام، بىتۇانيا بىم بە نۇسەرەتكى گالتەچى.

سالەدوا خۇم كەردى بازەگانى گەنم. دە گەل بىرادەرىنكا بۇوۇنە شەريک؛ گەنممان لە بۇكانھەوە دەبرە تەورىز و دەمانفرۇشت. چونكە زۆرمان دەبرە، ئەگەر كىلىۋى نىو شايى خىرى بىردايە، ھېشىتان زۆر بۇو. جارىكىيان سەدوبيست تەنمان زەرەر كەدە. ھەر ئەو رۆزە چۈوئىنە دىدەنەنی ھەمەدەمەن ناغايى مە حمووداغا - كە ئاغايى بۇكان بۇو. قەپان و سەرانەي مالاتى بازارمان ئىجارە كەد بە مانگى ھەشتاوايەك ھەزار تەمن. چوار كەسى دىش خۆيان كەردى شەرىكىمان. نۇ رۆزمان بە دەستەوە بۇو، يازدە ھەزار تەنمان خىر كەد؛ تا لە سەربىان زىياد كەردىن. جارىك حەمامى بۇكانم بە ئىجارە گرت. بەلام نەچۈوئە سەرى و بە ھەشت سەد تەمن خىر فرۇشتەمەوە. خولا سە لە بۇكان خىرۇيىرم بە سەردا دەبارى و تەھۋا ساز ببۇوم.

سەعدى دەلى: «دەنگى خۇش بىزىوي گيانە»؛ ھەمزە شەريکم زۆر دەنگى خۇش بۇو. بىريارماندا لە تەورىز نەچىنە ئەو ئوتىلەي كە ھەمەو كوردى ساپلاغى دەچۈونى؛ چۈوئىنە ئوتىلېتكى بىن كورد. كاك ھەمزە شەو لە ژۇورە كەدا گۇرانىيەكى گوت. خاونەن ئوتىلەت گوتى: ھەر چەند لە كوردى تىنائەم، بەلام ئەو دەنگە زۆرى كارلى كەردىم. وەتاغىكى دوو نەفەرى دوور لە جادەي دايىن و سوئىندى خوارد كە پولىمانلى ناستىنى و ھەرجى دەمانھەۋى بۇمان پىك بىتىنى، بەو شەرتە رۆزى جارىك گوبى لە گۇرانى ھەمزە بىن. جىگە لە كارى رۆزمان - كە سەردا ان لە بازەپى گەنەم فرۇشان و بە شارا گەران و سەير كەردىنى

قهیسه‌ری و راسته‌بازاران و چاوچه‌راندن بیو - شهوانه ههر له ثیواره‌وه ده چووینه سینه‌ما. ئەمما راستت دموی ئیستاش نەمانزانی کام فیلم باشه و کامی ناخوشە. خاوند سینه‌ماکان بۇ راکیشانی لاؤان، کچی زۆر جوانیان به خزمەتکار راده‌گرت. پیاو که له لۆز داده‌نیشت، کچینکى زۆر لووسى به ناز و نووز فیتر کراو، به شیرنى و ئابجۇوه دەھاتە ژور و به دەست بازىبەك و گا ماچىك و دوان، پوپولىتكى باشىتكى چوار و پېنج بەرابرى نرخى بازارى له مشته‌رى دەستاند. ئیمەش لهو دادۇشىن و دەستپېيىنە به ئاشكرايە خۇشمان دەھات و به ئانقەست ملمان به تەپکەوه دەکرد.

رۆزىك له سەر قسەئە خەلک چووینە مزگەوتىك له تەورىز بە ناوى «صاحب‌الامر» كە گوتىيان چوارشەممۇيان زۆر خۇشە. حەوش و ژورى مزگەوت له ژن و كچ جەمەئى دەھات؛ بەردى دىواريان دەلسەنە كە بە مراد بگەن. له ژورى مزگەوت گۇنبەزۆكىك ھەبۈ دەيانگوت ئىمامە. مەلايەكى پېرى ۋەدىن خەناوى بە زىارت رادەگەيىشت. دواى زىارت من دوو تەمنم دايە. كاپرا كە ھىچ كەس ھەرگىز له چوار شايى پتىرى نەدايىيە، لهو حاتەمېيەم واقى بىردىوه. هەر وەك بىرسى كە لىتى بىستىنەمەوه، نايە تەنكەي باخەلى و خۇي دايە سووچىتكى تارىك و زەق لە منى روانى. تا تەماشام دەکرد چاوىتكى لى دادەگىرم. تەواو دلخورد بىووم. ھەمزەم تىگەياند و لىتى چوووه پېش و بە تۈورەبى تىرى راخورى: - بۇ چاولە ھەوالىم دادەگرى؟

مەلا گوتى: كەس وەك ئىتەھە مەرد نىيە، له سەر يەك دوو تەمنتان داومى. ئیستاش ئەمەرۇ وەرنە مالە من، نۇ ژنى زۆر جوانم بەدەستە، كامىانتان ھەلبىزاد لىتان سىغە دەكمە و خزمەتکارم.

من گوتىم: ئاغا ئىيمە سوننى مەزەبىن؛ سىغە و قەحبە لای ئىمە وەك يەكە و بە حەرامى دەزانىن؛ ئەمە ناكەين. (ايا اينتر شود؟) ئاخىتكى ھەلکىشا و گوتى: - خوانە كا سوننى بن. پىاوى وا چاڭ حەفيە سوننى بىن!

چووشنىنە زىارتى سەيد ھەمزە كە عەزىزخانى سەردارى موکرى لە بارەگاي ئەو نىئىزراوه و گۇفرە كەشى زۆرى قەدر گىراوه؛ چونكە له دەورانى دەستەلاتيا خەلکى تەورىزى لە بەلائى قاتى و گرائى بىزگار كردووه. رەنگە نەشىانزازىبى ئەويش سوننى بۇوه! ئەھوی لە بىرمە كە سەرنجى راکىشامى دىدار لە مالى قەرە سەيد ناوىك بۇو كە دەيانگوت فال دەگىرىتەوە و نوشە دەننۇسى. خانووبەرە كە دوو حەسارى دە ناو يەكىدا بۇو. خېزەرەمى مىشەرى وەك مىررووى دەورى چەورى كۆملەل بىوون. دەبۈ سەيد وخت بىدا كە فلان رۆز بىنە لاي. كە زانى دوو كورد هاتۇون، گورجى رېتىكى لاي خۇي دايەن و قەدرى زۆرى گرتىن و تىرى قسەئە خۇش بۇ كردىن. پاش چەند سال بىستەمەوه كە سەيد جاسوسى ئىنگلىسان بۇووه.

له تەورىز بۇ رېش تاشىن و سەر چا كردىن دەچووینە لاي دەلاكىك. گوتى شىتىكم بۇ بىنۇسە كە رېش تاشىن بە قەرز نابى. من دوو شىعرى فارسىم بۇ نووسىبىو كە له بىرم نەماون، بەلام ماناڭكى ئەھو بۇو: «ھەي بى ئىنساف! تو رېشە كەت لاي من دەتاشى و قەرز نادەيەوه، من كويت بىرم؟!». كاپرا دە شووشەي گرتىبوو ھەلىواسىبىوو. رۆزىك گوتى: نازانم چەت نووسىبىو، بەلام هەر چى دەيخۇتىنەتەوە پىن دەكەنلى و پېشىم نالىن چىيە!

ئۇوندەم لە بىر چوو بلېم: بۇ ھەوەل جار كە هاتىمە تەورىز و چوومنە باغى گولستان، دېتم

تورکیک زورنا لیدهدا. هیچ شتیکم پی لهوه عه‌جایب تر نهبوو. پیتم وانهبوو جگه له لوتی کورد
کەس زورنا لى بدا. چەند سەیرە: تورک و زورنا لیدان؟!

دینداری

بابم زۆر موسلمانیکی بەراستی بولو: مەلاش بولو. ئەوانەی دەيانناسى بە وهلى و پىاواي خوابىان
دەزانى. هەر زۆر لە مندالىمەوه، لە تەمەنی پىنسىنج و شەش سالىيمەوه فيرى تۈزى جەماعەتى
كىردىبوم. لە بىرمە جارىك زۆر گريام چونكە جەماعەتى تۈزى سېھينەم فەتواوه. هەر لە مندالى
زۆر كاللهو رۇزىووی رەھەنۋەن بە تەواوى گرتۇو.

لە مەجلىسى بابىدا باس ھەر باسى دیندارى و پارىزىگارى بولو. زۆر جار دەمبىيىست كە فلانە
كەس زۆر دیندارە و فيسارە كەس دىنى كەمە. زۆرم بىر لە دىن دەكىردىو كە دەبىنچى بى.
ئاخىرى حەلم كرد: گىرتى ئەستۆم بە دىن زانى! منىش لە ناو مندالاندا كە پىاوايىكم دەدىت گىرتى
بەرئەستۆي زلە، دەمگۈت ئەو پىاواه زۆر بەدىنە ئەگەر گىرى ئەستۆي زۆر زەق نەبوايە، دەمگۈت
دىنى لازىھ. چونكە كورە مەلا بولوم مندالان باوەريان پىددە كەردم و ئەوانىش دیندار و بى دىنیان
دەناناسى. بۇ خۆشم دەستم لە گىرى ملى خۆم دەدە، بە داخەوه زۆر بچووک بولو. دەمگۈت با
گەورە بىم ئەمنىش دىئەمە رېزى دینداران. تانە كەوتىمە ناو فەقىيان و زۆريان دەگەل نەزىيابووم،
دیندارىيە كەم ھەروا گەرم و گۇر بولو. بەلام دەلىن: «گایەك دە پال گایەكدا بى، ئەگەر رەنگى
نەگرى خۇوى دەگرى»، لەم بارەوه ھاتىمە رېزى فەقىيان و لە تۈزى سېھينە چوون نەدەگريام.
بەلام خودا و پىغەمىھەر ناسىن و عاقيىدە بە شىخابەتى شىخى بورھانىم ھەر وەك خۇي ما. ھەر
چەند خۆم بە مەنسۇوبى شىخى بورھان دەزانى، دەگەل مالە سەيدى زەنبىليش ناشتاپىتى زۆر
گەرم و گۇرم ھەببۇو. شىيخ مەحەممەدى خانەقا وەك كۈپىتكى خۇي دادەنام و لەقەبى
«جووجەلە»ي دابۇومى. سەيد مەحەممەدى زەنبىليش زۆرى خۆش دەۋىستىم و هەتا بچوومايىھ
زەنبىل دەپەردىمەوه ژۇورى مال و ئۇپەرى لوقنى دەگەلەم ھەببۇو. واتا لە ھەر دووك بەرى جۆڭە
دەلەوەرام. ئەگەرجى لە دوايىدا تۈزىشىم دەچوون و زۆر جاران ھەر تەركىم دەكىردىن، بەلام رۇزىوو
گىرتىم تا توشى نەخۇشى سىيل بولۇنم لە بەغدا دەست لى بەرنەدابۇو.

دلىدارى و لاوقتى

وەك باسم كەردى تازە تەمەنەم دەببۇو يازىدە سال كىيىنەك دەۋىستى. بە بى ئەوه هىچ لە لاي
دلىبەر بدركىنەم. دە پال خۆمدا دەسووتام و پىباو ھەق بلى ئەو دلىدارىيە زۆرى دلىنەرم كەرم و
ھەست و بىرى ناسكى فىئر كەرم. دلىدارىيە كى زۆر پاك بولو. ھەر چەند دلىبەر كەم لە پاش زۆر
سالان ھەستى بىن كەرم و چەند خۆشى نىشانىدا، بەلام فەرقى دارايى مالى باوکى ئەو و باوکى
من نەيەيىشت پىنگ بىگەين و بەرھەمى ھەموو گريان و دل دۆراندىن لە يەك-دوو ماج تىنەپەرى
و بۇ يەكجارى لىك دىدار ئاخىرەت بۇوين و ئىستاش بە پىرى تا وە بىرم دىتەوه، ئاخىنەكى ساردى
بە دووددا دەنلىرم.

دۇوھەم جار دەلەم وەك پەپولەيەك بە پەپەرى گولى روومەتى كىيىنەكى كەچە مەرداۋەوه
نىشتەوه. ھەر چەند خەلک دەيانگوت دەم و چاوى دەنکە - دەنکە ئاولاۋىھە و سپىلەلەيەكى
زۆر جوان نىبىه، بەلام لەبەر دلى من وينووسى خوداى جوانى بولو. ئەويش زۆرى خۆش

دهویستم. رهشمالیان له نزیک رهشمالی خانه خوبی من بwoo؛ ههر چیغینکمان نیوان بwoo. رهژانه که پیاویان ده چوونه کاری و کاری مالی له سهر ئهو بwoo، زور ده رفته تمان بـه دمه خسا که يه کتر ببینین و به راز و نیاز و وردہ ماچان، کول و کۆی خەم دامر کنین. شەویک له شەو شەق بوندا، ئیستاش نازانم چۈن توانيم خۆم له سەگان بىزمەوه و چۈنم ويرا وەک دزى لەزېبر درگای چىغ لادەم و بچم له خەو خەبەری كەمەوه. هاتە دەر و له سەر ورده دروھ گوئىيان دەستەملان درېز بوبىن. ئەوەندە كىرىتىكى پاک و شەرم بەخۇ بwoo كە شەرمملى دەكەد و به ھېچ بارىك خەيالى خراپىم به دلدا نەھات. حەزى دەكەد ھەلېگرم؛ بەلام تارمايى باوكم دەھاتە بەرچاوم و دەتسام. له پاش ماۋەيەك له دلى خۆمدا بېپارام دا كە بچم و ھەلېگرم. بەلام ھەيھوو، گوتىان براكانى زانىوانە و پاسى دەدىن و توش ببىن سېبەرت به تىر دەنگىيون. هەر ئەوەندەم تواني لە دەرفەتىكدا نيو دەقىقە يەك بىبىئىم و داخ و عەزەرت به يەكتەر بىغۇرېنەو. راستى بىرىنىكى تازە هاتە سەر كۆنە بىرىنى قىتماغە گەرتۇوى دەل.

له پاش ئەو دوو جار ناھومىد بونەم، ئىتىر دلدارى راستەقانىم له بىر چۈوه. بومە پەپوولەيەك كە له گولىتكەو بـه گولىك دەفرى و له جىابۇونەوش تەم دايىڭىزى. له هەر دىيەكى خۇيتىدوومە، له هەر جىيەكى پيا رابىدووم، هەر جوانىكىم دىووه، چاوى بزم تى بېرىوھ. جا يان بە بۇلە جوانىيان بىن داوم، يان بىزەيان ھاتۇتە سەر لىوان و جار و ناجار بە دوو قىسى خوش بە سەريان كەرددوومەوه و گاگايەكىش ماج و مۇوچىكىم دەس كەوتۇوه.

ھېيشتا لاويىكى لووس و پووس بووم، زەن ئاغايەكى زور جوان و بە سەر و سىما و كەيخودا و پىاوانە، كە له مەجلىسى پىاوان دادەنىشت و له داكۈزانى كىشەي خەلک و گۈندىاندا قىسى لە سەررووی پىاوانەوه بwoo، تەمنەنىشى لەودىيۆسى سال بwoo، نازانم چۈنی چاۋ دابۇوه من، بە ھەزاران نەرمە فيل و لاۋاندەنەوهى دايىكانە كىشامامى بەر كەمەندى خۇي و بە تەپكەيەوه بسووم. ماۋەيەكى زۆر وەك دايىكە كەمى زان ڇاڪ ڕوسوی لىھەلت. تا نەمرد لهو دلدارى دەرنەچۈرم و له راستىشدا مەرگى ئەو داغىنەكى گەورەي بە جەرگەوه نام. ئىتىر ئەو دلدارى دەرنەچۈرم و درەيانە، گىشتى بە زىن هېتىنام دوايىي هات و له هەر دوو جارى زىن هېتىنامدا عاشقى شەرىكى زىيانى خۆم بووم و زۇرىش خۆم بە بەختەوەر زانىوه.

من و شىعىر

مرخى شىعىر شتىكى خودادادىيە و تەبعى مەوزۇون دەگەل مندال دىتە سەر دنیا. زۆر كەس لايان وايە شاعيرى بە ميرات له باوکەوه بـه منال دەچى، ئەم قىسى زۆرى رى تى دەچى. هەرچۈنۈك بىت، مندالىن كە لەوانەيە بېبىتە شاعير، شىعىر خەلک راست دەخۇينىتەوه، فەرقى لەنگ و لۆر دەكە، بەلام لە مابەيىنە ھۇنەر، شاعيردا فەرق و جىاوازى ھەيە. كەسى كە هەلبەستە دەلى و لەنگ و لۆر تىدا نىيە ھۇنەر، بەلام وشەي «شاعير» لە وشەي «شعور» وەھاتۇوه؛ واتا ھەست. هەموو ھەستىكى بارىك و پې لە ماناي ناسك، با مەوزۇونىش نەبى، دەتوانى ناوى شىعىر لى بىرى. كە واپوو وشەي «ھەستىار» بـه شاعير پر بە پىستە و وشەي ھۇنەر بـه «ناظم» راستە.

گۈرانى بېشى خۇويتىزى نەخۇيتىدەوار ھۇنەرن؛ كە له ھۇنەنەوەدا لەبارن. جا مندالىكى دەتوانى فەرقى شىعىر لەنگ و نالەنگ بىكى، دەتوانى حەمول بىدا و بىنى بە شاعير. بەلام دەبى زۆرى

شیعری شاعیرانی جوڑاوجوڑ له بیر بی و زوری متالای کتیبی ههموو جوڑه و ئاگاداری ته اووی
له خەلکى دنیاى دەوروبەرى خۆی ھەبى و به كورتى وەك مىشەنگوین وابى؛ شىرە لە گولان
ھەلمئى و له پاش دەسکارى كردىتكى وەستايانه، به شکلى ھەنگوين ھېقى بىاتەوه. رەنگە
نەتوانم له سەر ئەو باسە بىرم، چونكە مەسىلە يەكى زۆر گرینگە و زۆر لە پیاو عاقلان قىسيانلى
كىدووه. با باسى خۇم بىكم باشتە:

باپم تەبعى مەوزۇون بۇو؛ دەيتوانى شىعىر بلى؛ بەلام زۆرى رق لە شاعيرى ھەلدەستا و لاي و
بۇو ھەركەس لە كوردەواريدا دەبىتە شاعير، خوا نان و دۆيى دەبىر و به سوالكەرى دەزى و به
سوالكەرى دەمرى. ميسالىشى بە حەريق و مەلا مارفى كۆكى دەھىتاوه كە ئەو دوانەي لە
نزيكەو ناسىبىوون. حەريق كە مردووه نانى شەوى نەبووه. مەلا مارفيش ھەتا مرد سوالتانەمى بۇ
ھەرە پىاوى خويىش دەنۈوسى و ئىۋاھەبۇو پارەي دەنانى بۇ نەدەناراد. كە دەلىم بابم تەبعى
شىعرى ھەبۇو، جاروبارە تاكە بەيتى دەنۈوسى. جارىكىش فەقى نامەيان بە شىعىر لى نووسىبىوو
كە ھىندىك قەند و چايان بۇ بنىرى و بابم ھەر لە سەر وەزن و قافىيە شىعەر كانى ئەوان جوابى
داپونەوه:

عەزىزم شىعىر و بەيتى تۇ گوتوتە ھەمموسى سوال و زەللىي و هات و ھۇوتە
شتىكى زىادە قەند و چا، براڭ نە پۇشاڭە، نە پىلاوه، نە قووتە
لە باتى سوالى ئەسپابى زىادى وەرە تەركى كەمايى ئابرووتە
ئەواناردم دەزانىم تەركى ناكەي كە خۇوى بەد دوژمنە و دايىم لە دووتە
رەنگە شىعرى چاڭ نەبى؛ بەلام زۆر لە وەزن و قافىيەدا رېكوبىتەن و ئەگەر حەولى دابا
دەيتوانى شاعير بى. مامىكى دايىكىش كە ناوى «سەيد حەممە سەعىدى نوورانى» و يەكىن لە
نزيكەنى شىخى بورھان و مەلايەكى بەناوبانگ بۇوە، شىعىر زۇرن و زۆرىش شىعىر چاڭى
ھەن؛ بە تايىھەتى قەسىدە يەكى كوردى ھەيە كە لەته بەيتى سەرەتاكەي «پەرگەمائى قەلبىم، بە
پاشتە مىھەرى مەولا رۇو نزا» يە. زۆر بە تەرەستى پەسندى شىخى خۆى لە ناو چوارچىيە
سنعتى كلاش چىنندا جى كردىتەوه. بەو بەيتە دوايى دىتىن و دەلى:

با حەوالەي پاشى مونكىر بى سەرى نووكى كەلاش

چونكە عەف- عەف والە دەورى پادشاهي دىن دەكَا

جا ئەگەر تەبعى مەوزۇون لە باوکەوە يان لە بەنەمالەي دايىكەوە بە منال بگا، يان ھەر كەسە
بە تەننیا بەشى خۆى وەرگرى، من ھەر زۆر بە مندالى تەبعەم مەوزۇون بۇو. زۆر زۇو ھەستىم
دەكەر فلان شىعىر لەنگە و فلانە راست و بى زەدەيە.

تازە كۆتۈرە سىوانىتىكەم ھەبۇو، بابم دىوانىتىكى توركى بىن دەخويىندەوه. شاعيرە كە «مېرىعەلى
شىرىي نەوايى» بۇوە. من و ترکى؟ خواى تۇ دەزانىن وەك كەر لە داوهەتدا بىن وا بۇو. قەت يەك
كەلىمەشم مانا نەدەزانى. جار- جار لە خويىندەوهدا گەرىم دەكەر، رادەوهستام. دەيگوت بۇ
نایخويىنەوه؟ دەمگوت وابزانم تەواو نىيە. تۇورە دەبۇو: ھەتىو تۇ ترکى نازانى، چووزانى ناتەواوى
و تەواوى شىعەر كە چىيە؟! بەلام كە خۆى تماشاي دەكەر دەيگوت: بەلى لەنگە، فلان
كەلىمەلى لىن دەرچووه. مەلى ناتەواوه، بلى لەنگە!

ھەر زۆر بە مندالى لە ترسى شەرەشىعىر - نەوهەك بىدۇرىتنىم - زۆر زۆرم شىعىر لەر كەر كەر دەبۇو. وام
لىيەتابۇو كەم كەس بۇرى دەدام. تەنانەت جارىك لە گۈندىك وىستىيان بۇ شەرەشىعىر بە گىز

کوره مهلا یه کم داکهن. و ه ک گریوه نه سپ هه ر که سه له سه ر هله لبزاردهی خویی ده برى. سوْفی عهلى ناویک گوتی: ئه گهر کوری مهلا ی دی بر دیه و، مه ریک ده ده، ئه گه ر ئه م کوره ش بردیه و مه ریک ده نی: زور زو و سوْفی عهلى مه ریک برد و... شه ویکیش ده گه ل چهند فه قیدا چووینه گوندیک به ناوی «خورنج». ئاغا رووی خلش نه بیو؛ ده یه ویست جوابمان کا، بۆ بهانه گوتی:

- ئه گهر به شه ر شیعیر، کوری من بۆر ده ن راتان ده گرم و زور به خیر هاتن.
هه ر چهند من لهوانی تر من دال تر بوم، سینگم ده په راند و گوتی:

- من ئاما ده م به شیعیری فارسی، يان هه ر به شیعیری عهربی، يان هه ر به شیعیری کور دی شه ر شیعیری ده گه ل بکه م؛ با بۆ خویی هله لبزیری!
قسه ی خوامان بی دروم ده کرد؛ شیعیری عربیم هه ر له به ر نه بیو. به لام هه تیوی ئاغا زور ترسا.
وه ک ده لین «به په تیش نه یده کرد»، فسی خوارد.

نازانم گه لانی تر چونن؛ به لام هه ر به چکه کور دیکی دوو پیت و له تیکی خویند، تووشی گرانه تای شاعیر بوبون ده بی و لای وايه ئه گهر شیعیر نه لئی هیچ کاره نییه. ده توانین بليین ئه و کور دانه ی که ده رسیان خویندوو، سه دی نه وه دی خه ریکی شیعیر دانان! منیش هه ر زور زو و تووشی ئه و نه خوشیه ی بوم. ملم نابوو له شیعیر، يان باشترا وايه بلیم «میعر» هؤنینه و. بارو که بوم و لاسای قازم ده رکرده و. قله لم و ده فته ر بینه و رهشی کمه و ناوی شیعیر لئی بنی. به لام شیعیر ج شیعیر؟ ياخوا به نسبی دوزمنانت بی! نه شمده ویرا نیشانی که سی بدهم نه وه ک بمکنه گالتاه جاری خویان. به راستی قسه ی قور و بن شر بوبون و خوم پیم اباوو زور باش؛ به لام خویشم جیاوازیم له نیوان داده نان. هیندیکیانم پی شاکار و هله لبزارده تر بوم. بایم بیست بوبو وه که خه ریکی شیعیر، جا و هره جوینم بۆ داباری و به سویندی درووه رهش ببمه وه که من گوناهی وام نه کردووه.

جاریکیان به شیعیر جوانی نامه ی ئاغایه کم نووسیبوو. جگه له وه که کابرا زوری تاریف کرد و ئافه ریمي لئی کردم، بۆ خوشم له خوشیان ده تگوت فریم. پیم وا بوم هیچ مریشکیک هینکه ی وا دووزه ردینه ی نه کردووه!

رۆزیک له سابلاغ له سه ر تانه کانی مزگه و تی شاده رویش له لای مهلا مارفی کۆکی دانیشت بوم و داوا ی شیعیری تازه یم ده کرد که له به ری که م؛ چونکه همه مو شیعیره کانیم له به ر بوم. و ه ک دابی عهربی پیشيو من ببومه راویه ی مهلا مارف. به مینگه و سه رخوراندنه وه گوتی:
- مامؤستا! من شیعیریکم گوتوروه؛ بۆتی ده خوینمه وه. تکایه له به ر خاتری من مه فرمومو باشه.

ئه گهر پیت باش نه بیو، پیم بلی.

پینکه نی، گوتی: شیعیریش، ئه و سعناته ره زیله خاتر و ماتری ده وی؟! دهی بزانم!

شیعیره هه ره باشه که م - که جوابنامه که بوم - بۆ خوینده وه. که لئی بومه وه گوتی:

- رۆلەم! ئه مه میعیریش نه بیو؛ زور من دالانه یه. هه ر ئیستا بیدریتە و خوتی لئی نامو که.

شیعیرم دراند و فریم دا. پاش تاویک گوتی: راستی بلی! همه مووی هی خوت بوبون باله خله لکیشت دزیبیو؟ گوتی: همه مووی هی خوم بوبون.

گوتی: ئه گهر راست بکه ی، دوو به یتیان شاعیرانه و رینک و پینک بوبون. ئه گهر و ه ک ئه وانه بلینی، به هومیدم رۆزیک و ه ک خوم له برسان بمری!

جا نه گهر خانم ئاوا بى، قەرەواش چۈن سەگىك بن؟ نەوه شاكارە كەمە دەبى بىدرېنە، گۇوكارىيە كانىم چۈن؟! بى سى و دوو كردن دەفتەرە كانى جوانە كەم ئاگىر تى بهردان و خۆم لە شىعر و شاعيرى تەھرە كرد و بېرىاي - بېرىاي ئاورم و سەر نەدaiيەوە.

ئەو رۆزگارە لە وشتەپە فەقى بۇوم، رۆزىك كاكە رەحمانى حاجى بايزاغا هاتە حوجرە. تەرجىع بەندىكى لە شىعرى كوردى و كوردايدىتى خويىندهوە كە زۇرم لە لا خۆش هات. زۇرم حەول دا كە بىلىنى و بىنۇوسىمەوە، گوتى خاوهنىان كە خالىە مىنە سوينىدى داوم وانە كەم و دەست كەس كەوى. كە لەو ناھومىد بۇوم، بۇ خۆم كەوتەمە گارە گار و تەرجىع بەندىكىم دروست كرد. كە ئەويش ھەر لە لای خۆم مایەوە و بۇ كەسم نەخويىندهوە، چۈنكە لام وابو رووى مەجلisanى نىيە. ئاخىرى ئەويشىم لە ناو بىرد.

لە بىرمە لەو زەمانەدا كە شىعمە دەگوت، رۆزىك دەگەل فەقىيەك بە پىدا دەرۋىشتىن. فەقى دەمى لە شىعر وەردەدا و ھەر باسى شىعرى باش و شاعيرانى ناوبەدەرمەوە دەكىد؛ منىش فرسەتم ھىتنا و غەزەلىكىم لە شىعرى خۆم بۇ خويىندهوە. گوتى: بە خوا شىعرى چاكە، ئەوه ھى كىيە؟

گوتى: شىعرى مستەفا بەگى كوردىيە.

گوتى: ھەى ھەزاران ئافىرىم! تو خوا ئەو جارىشى بخويىنەوە.

دىسان زۆرى لا خۆش هات. گوتى: سا و للا شىعرى خۆمە.

گوتى: دادە ئەم جارىشى بخويىنەوە.

ئەم جار كە خويىندهوە، تفۇويەكى كرد و گوتى: مردووت مرى، ئەمە شىعرە؟ ئەمە قىسى قورە!

بەلام لە دوايدىدا كە بىوومە ئەندامى كۆمەللى «زى-كاف» و دىتىم كۆمەلە بە ئاواتەوە يە شاعيرى ھەبن و ھېنىدىك شىعرى پەسند كراويانم دىت و لام وابو منىش ھەرچۈنەك بىت دەتوانم وەك ئەوانە بەھۇنەمەوە، لە خۆشە ويستى كۆمەلە، بامدايدەوە سەر شىعر گوتى و بۇومەوە بە شاعيرى ناچارى و لەو ساوه نازناواي شاعيرىم بە سەردا سەپا.

بەرە - بەرى زستان بۇو؛ چۈبۈوومە شار و سەرم لە كۆبۈونەوە بىرادەرانى حىزىبى دا. تىيەيشتىم كە كاك ھېيەن ھېنىدىك سرۇود و شىعرى بۇ نۇوسىيون. چەند شىعرىكى شاعيرانى عىراقيشيان پەيدا كردىبو. گوتىيان زۇرمان نىياز بە شاعير ھەيە كە لە ئېنتىشاراتى خۆماندا بەرھەميان شاندەين و زۇر گىرىنگە. من ھىچ دەنگىم نەكىد. كە ھاتىمەوە دى، بىرى خۆم ھەلکۈوشى و توانىم قەسىدەي «عەقل و بەخت» دروووس كەم؛ بەلام زۇر دل كرمى بۇوم كە ئاخۇ بە كار دىت يان نا؟ شەۋىك كە لە بۈكىان دەگەرامەوە و میوانى كاكە رەحمانى حاجى بايزاغاي ئاغاي شىخىلەر بۇوم، سەيد كامىلىش لەوە میوان بۇو. باسى شىعر و شاعيرانى كورد دامەزرا. گوتى: بىرادەرىكىم شىعرىكى داناوه، سوينىدى داوم كە ناوى نەبەم و نوسخەي بە كەس نەدەم، بەلام ھېنىدىكىم لە بەرە، باوهەش ناكم بە كار بىت. ھېنىدىكىم لە عەقل و بەخت خويىندهوە. سېبەينى كالە و پىتاوم ھەلپىچا و مالاوايىم كرد. كاكە رەحمان دەگەلم هاتە دەر، دوو ئەسپ و سوارىك لە درگا بۇون. گوتى: سورى ئەسپ بە ئەم پىاوه دەگەلتە دى، گوتومە تا نوسخەي ئەو شىعرانەي پىدا نەنیرى نەيەتەوە. دەشزانىم تۆ تاقھەتى میوانى وات نىيە كە چەند مانگ بە خىتى كەي! ھەر چى حەولم دا رېڭارم نەبۇو. ناچار ھاتىمەوە نوسخەم نۇوسىيەوە و ناردەم. بەلام

نه زانیم کردبوو، له جوابی کاکه ره حماندا نوسیبوبوم:

به کوردى پیت دەلیم لیم مەگرە ئیراد دیاري شوانە وىلە، ئالە كۆكە بهو تاکە بەيته تىگە يېستبۇو كە ئەو شىعرانە ئى خۆمن. شىعرە كانى لە بەر كردبوون. جاريک بۇ قازى مەحەممەدى خوتىندبۇوه؛ بەلام نەيگەوتوبۇو هى كىن. قازى گوتوبۇو بىمەدەيە رۇزى جومعە لە سەر مىنبەر بۇ خەلکى دەخوتىنمەوه؛ نەيدابوبويە. دەمەو بەھار كە چۈومەو شار و سەرم لە حىزب ھەلينا، تماشام كرد وا شىعرە كانى منيان لە تايپ داوه و بلاوى دە كەنھوھ. كاتى گوتەم شىعرى منه و ئەوا نوسخەم بۇ هيتناون. گوتىيان دەسا دەبىي زۆرمان شىعر بۇ بنووسى؛ بەلام چونكە بە ناوى نەناسراوى «ھەزار» نووسراپۇون، زۆر كەس بە ئى خالە مىنيان دەزانى و زۆر درەنگ تىگە يېشن كە ئەۋ ئاڭاى لى نەبوبو.

بۇ ژمارە دووی گۇفارى «نىشتىمان» دەمەتەقەيە كم دانا و نىشانى زەبىحىم دا كە چۈنە چاپى بکەين؟ وەرىگرت و فېرىت دا، گوتى ئەوھەر زۆر عەيىە و شىعر نىبىي و پېتى ناكەۋى لە گۇفاردا بىي! بۇ كاکە رەحمانم خوتىندەوه، بە زەبىحى گوت: من ئەو دەمەتەقەم بە لاوه زۆر باشە.

زەبىحى گوتى: بەللى بە راستى شتى چاکە و چاپى دەكەين!

ترسان و وېران

منىش وەك زۆربەي مەندالانى دىكەي كورد، ھەر لە بىشىكەوە بە شەو لە بان و جندۇكە و غۇولى بىيان و ئەو شىستانى كە ھەر نىن و قەت نەبۇون، ترسىندرابۇوم. جا چونكە ئەو بەلا و موجزا تانە ھەر لە شەودا دەگەرپىن، لە شەودا دەترسام و نەخوازە لە تارىكەشەودا دەترسام ھەر دەركەم. بەلام ترسىك كە من ھەمبۇو رەنگە وەك ترسى كەس نەبىي. باوھر ناكەم ھىچ مەندالىك لە خۆم ترسەنۇك تر بۇوبىت.

جاريک لە خانەقاي شىيخى بورھان، جەنگەي چىشىتەنگاۋ چووبوبوم لە سەر مەرقەدى شىيخ قورغانم دەخوتىند. ڙەنگە سورورىيەك بە لاي سەروروو بەر ھەبوانى مەرقەددا وزەمۇز دەگەرا. ئەونەندەي لى ترسام وەخت بوبو گىيانم دەرچى. نەمكرا قورغانە كە لىك نىيم، بەجىم ھىشت و ھەلاتىم، بەلام ھەلاتىن! ئىوارى دەگەل زىارەتكەران ھاتىمەوه، قورغان لە سەر كورسىيە قورغان بە ئاوالەبىي بەجى مابۇو؛ ھەتىنامەوه. شەوانە ھەممو پېنجىك و دارېكىم لى دەبوبو بە جندۇكە و عىفريت. بە تايىھتى كە زۆرم چىرۇكى خىوئى ئاوان (خوايى كانى) بىستبۇو، بە تەنبا نەمدەھەۋىرا بچەمە سەر كانى و چۈماوان.

نازانىم چۈن بوبو بېيارم دا كە ئەو ترسە لە كۆل خۆم كەمەوه. ورددە ورددە غىرەتم وە بەر خۆم دەننا. شەو دەردە كەوتەم، تۈزىك دەگەرام. جاريک لە گۈندىك كە نزىكەي سەعاتە رىيەك لە خانەقا دوور بوبو، وەختى خەوتىنان گوتەم دەچەمە خانەقا. لە دى دەركەوتەم. ھاشەمى گەلای داران بە دەم باوھ، خورە ئاوى چەم و خرائى، ھارە ئاشان، ترسىكى زۆرى وە بەر نام. لە ترسان دەستىم كرد بە گۈرانى گوتىن. لەپىر بە سەر قەبرستانىيەكدا كەوتەم كە رېگە بە ناوىدا دەرۋىيشت. من و گۈرستان و شۇ؟ «زۇو لە جىيە كى سەختە و دەرناجى». ھەر ھىننە دەزانىم چاومۇن قۇنچاند و ھەلاتىم. دە ھەلاتىنە كەمدا ھارە لە گۈيىمەوه دەھات. نەمدەۋىرا ئاۋر دەمەوه. لە دەنگى سەگانى دىيە كى سەر رېت و شىيار بۇومەوه. چونكە ترس لە سەگانىش زۆر بە ھىز بوبو. رېگام لە دى لا و لەو لاوه ھاتىمەوه سەر رىئ و لە سەگ رېزگار بۇوم. تۈزىك دم و چاوم لە جۇڭە شىشت

و پشوم تهواو هاتهوه سه رخو؛ ملی ریگم گرت. هاتم تا خانهقا و چراکانیم له دوورهوه دهدیت. بهلام له پر و نه کاو چی ببینم؟ یه ک دانه جندوکهی پیریژن له تهنيشت ری هملترووشکاوه؛ دهستی ده بهر چنههی ناوه، زهق-زهق ته ماشام ده کا! چون عهز قووتی نهدام و عاسمان هله لینه کیشام؟ قاچم سست بوون؛ تف له ده ممدا و شک بوو. باوهر ده کهی یان ناکهی، دهستم بؤ کلاوه کم برد، موروی سرم وا گرژ ببوو، وه ک ده رزی له کلاوه کمهوه ده چووبوون. نازانم چون شیت نبیوم. هیندیک ثایت و دو عام ده زانی که بؤ دهمی وابه کار بی، بهلام کن له وختی وادا دعوا و مواعی له بیر ده مینی؟! هلیم، هیزی قاچم نییه. خوئه گهر سه عاتیکیش هملیم، جندوکه به دوو شه قالو ده مگاتنی. دیاره ئه جهلم هاتوه. به بيرمدادهات که ئه گمر له به رانبه ری دوزمنی کافردا پیاو دهست نه کاتمهو نیمانی نابا. ناعیلاج به دهستی لهرزوکهوه، به دارووکه یه کهوه که به دهستمهوه بوو، خوم به سه رجندوکهی ملعونون دادا. دهست و چاوم همه موروی به نووکی درپو بريندار بوو. چونکه جندوکه پوله شیلانیک بوو له دهه ریگه. جا وره له دهسته به تهنيا خوم به خوم پی بکه نم! نیدی لهوساوه نیمانم بهو همه مورو چیرۆکانه نه ما که باسی جندوکه و غوول دیتیان بؤ کردبیوم. زانیم ئه که سانهش هه رپنچکیک منچکیکیان دیوه و هه لاتونون و بؤ نیمه یان وه ک چیرۆکی جندوکه دیتن گیراوتهوه. ترسی تاریکه شهوم نه ما و لیکم ده دلاوه که بچوچی له ژوری دیوار سپی ناترسیم و ئه گهر رهشیان هه لگیرا لیی بترسم؟ سپیایی رقز و رهشایی شه و فرقی چییه؟...

شهویکی باران به ریگه ده ده ریشتوم؛ ماندوو ببیوم. توشی قهبرستانیک هاتم که قهبره کان به بهردی لووس هه لترابیون. ویستم و چانیک بدhem. زهوي قور بوو، به ترس و لهرزیکهوه قوونم خسته سه ره بهرده تابووتیک؛ مردووم لئی راست نه بیوه. نه خیر له و خوانی روستمههش ژگارم بوو. زانیم مردوو تازه حوسه لهی شه و کردنیان نه ماوه. تهناههت وام لیهات که شهوم ئه نگوسته چاو گریوم ده کرد بچمه ناو گومبهز و سه رقه برستانی زور به سام و نه ده ترسام.

نمچار دهمهویست هه رچونیک بی جندوکه یه ک ببینم. بهرده گهوره یه ک له دامینی شاخی ته رغه هه یه، به نامان و زامان ده یانگوت هه رکس به شه و به لایدا بیوا، جندوکه دهستی لئی دهه و شینن و ناوی چهند که سیان ده گوت که له وی شیت کراون. شهویک که ورد بارانی به هاری ده باری، بؤ چوونهوه مال به ثانقهست ریگم خسته ئه وی، چوومه ناو هلولاوی بهرده که و چاوه نور بووم. خشیه یه گهلایه ک، هاشه یه بایه ک، خرمه یه ورد بارانیک دههات، ده دلی خومدا دهه مگوت ئهوا هاتن؛ بزانم چونم ده نگیون؛ هه ره ده بی جندوکه ببینم. له سه رمان که سیره بووم و کس نه هات. به ناهومیدی ده رکه و تم و ملى پیم گرت. شهود رهشی به هار و کوتیره ری بوو؛ که متر ریگم به دی ده کرد. له پر دیتم شتیکی رهشی زهلام له بهر چاوم قوت بیتهوه. ئهها به خوا ئه وه جندوکه یه بن بهرد هاتوته سه ریگام تاقیم کاتمهو؛ به لام ترسان نه مابوو. بؤی چووم، فیشقاندی و ده رهه ری و بهره گوند پهله بوو. جاشکیکی یه کپر بوو؛ له گلاران به جنی مابوو. به شوینی ئهودا ریگم دیتهوه و پیکهوه گهیشتهوه گوند.

که تازه ش چووبوومه ناو فهقیان له سه گ زور ده ترسام؛ فهقی گالتیان پی ده کردم. لهوهش راهاتم؛ ئه گهر سه گم بؤ دههات داده هاتمهوه بؤ بهرد و ئه و رایده کرد. ده پیشدا له بهر مارمیلکهش هه لده هاتم؛ وهمده زانی ماره؛ بهلام که ده ممدي مندالی وه ک خوم به دار یان بهرد مار ده کوژن، منیش ورد- ورد غیره تم وه بهر خوم دهنا و فیر بووم له بهر

مار هله‌لنه‌یهم و بتوانم بیکوژم. «سه‌ید محیدینه شیته» هه‌بوو، پوورزای دایکم و پیتم ده‌گوت خاله، پیاویک بwoo زور به نازا و شهرکهر مه‌شهور بwoo. هه‌میشه پیتی ده‌گوتم هه‌گهر تو کوریکی ترسه‌نؤک بی، دیاره خزمی من نیت. جاریک من و خال‌لؤزایه کم که هه‌ردوکمان له سایه‌ی ولات تیکچونی شه‌هربوری بیست و پاشاگه‌ردانی تازه سه‌رو تفه‌نگمان په‌یدا کردیبوو، پاش نیووه‌ریه‌ک ویستمان له شاری سابلاغ ده‌که‌وین. گوتیان ریگه خه‌تله و چه‌ته هه‌یه؛ گویمان پی نه‌دا. سیبه‌ر شوپ بیوون تووشی کابراهه کی سوالکه‌ری گه‌ریده بیوین. گوتی: کورینه! له راهی خودا بگه‌رته‌وه، چه‌ته‌تان له سه‌ر ریگه به و نیستا له بهر چاوی من کاروانیکیان بهر گولله دا و رووتیان کرد. لهو خه‌بهره ترسام؛ رووم کرده خال‌لؤزایه گوتوم؛ نیمه تا ئیستا لیمان نه‌قهوه‌ماوه و دیاره تووشی شه‌ره تفه‌نگ ده‌بین. تو ده‌لئی چی؟ کابراهه کی خاوون قاوه‌خانه‌ی سه‌رجاده‌مان ده‌گهل بیو که به ته‌مای نیمه هاتبوو، گوتی: بگه‌رته‌وه، شه‌مو مخاریجتان له سه‌ر من. حمه‌ده‌مینی خال‌لؤزام گوتی: هه‌رچی تو بلیتی وا ده‌کهم. له بیر خاله محیدینم هاته بیر، گوتوم؛ ره‌نگه برؤین بکوزریین؛ نه‌گهر بگه‌رینه‌وه له‌وانه‌یه خاله محیدینم بزانی؛ نه‌وسا ئابرپووی به هه‌زار سالمان ده‌چی. حمه‌ده‌مین گوتی: توش بگه‌ریه‌وه من هه‌ر ده‌رزم. له بن هه‌وارازی جینگه‌ی خه‌تله نه‌سپه کانمان به کابرای قاوه‌چی نه‌سپارد، که به ریگه‌دا بروا. خوشمان هه‌ر يه که به لایه‌کی چیادا ده‌ست له سه‌ر په‌له‌پیتکه و له سه‌ر هه‌ست سه‌رکه‌وین. به‌لام به سه‌لامه‌ت گوزه‌را و تووشی چه‌ته و شه‌ر نه‌بووین. لهو ساوه که‌وتله دلمه‌وه که نه‌گهر قه‌ومبا شه‌رم ده‌کرد و بوم هله‌لکه‌وتایه چه‌تم ده‌کوشت. یانی منیش خوم به پیاو زانی و ده‌خوّم راده‌دیت که له کابرای ده‌ست دریزیکه‌ر که‌مت نه‌یم. هه‌ردوکمان هه‌ر خوینمان له لعش دیت؛ بُ دوزمن بویری هیترش بکا و من نه‌ویرم به‌ربه‌ره کانی بکهم؟

ماینیکم هه‌بوو، زینیکی کونی شینگلیسیم لئی ده‌کرد. به لای منه‌وه زور شتیکی باش و ئاسایی بیو. له سابلاغ میوانی مالی سه‌عید ناویک بیووم. تکای لئی کردم به سواری ماينه کهم تا قونقه‌لا بچی. ئیواره که هاتمه‌وه سه‌عید ده‌نالینی و له جیدا که‌تووه:

- ئه‌ی مالت ئاوه‌دان بی ا زینه که هه‌مموو قنگمی داما‌لیووا چوومه لای حه‌کیم، مەل‌حەم و دەرزى بُ نووسیووم.

تازه چووم سه‌یوری زینه کهم کرد، نه‌ونده‌یه باران و تاو لئی دابوو، وەک بەردی قرنچ قرنچی لئی هاتبوو؛ بەلام دیاره قوونی سه‌عید له هی من ناسک‌تر بیو، من فیزی بیووم.

کوردابه‌تى

وەک مەعلوومه له سه‌رتاي ئىسلامه‌وه هه‌میشه گەلی کورد ژىرده‌سته‌ی بىنگانه بیووه و هه‌رگیز رۆزیک - وەک لازمه - ئازادی کورد و کوردستان خۆی نه‌واندووه. جا ئه‌گەر له چنگ ئەمەھوی و عەبیاسیانیش دەرھېتزاوه، چۇنە ژىر بارى تۈرك و ئىرانه‌وه. ولاتیکی سەخت و شاخاوی و گەلیکی زور له شەر ئازا؛ زەھوی و زارى به بەر و بیووم؛ كراوهه‌تە مەيدانی شەپى تۈرك و ئىران و هەر كامەیان ویستوویانه کورد به كۆز بەنەن و بىكەنە به لاجەردانی خۆيان. نەخوازەلا له دەورانى سەفه‌ویه‌کاندا، له پاش ئەوهى كوردىکى ژەنگاوى خۆی كردۇتە شىيخى سەربەمال و له ئىراندا پەرەی ساندووه و مەريدى زۆرى پىتكەوه ناوە و بە ناوى «شىيخ سەھى ئەرددەۋىلى» ناسراوه و زمانى تۈركى كردۇتە زمانى ئەھلى تەرىقەتە كەھى خۆى، كورانى ئەو ویستوویانه بەھەرەي سیاسى

له و تهريقه‌ته و هرگز، بعونه‌ته شیعه‌ی زور دلگهرم تا بتوان به چالاکی بهربهره کانی زوربه‌ی سوننی مهزه‌به کان بکهن و نیزان بخویان ساغ کنه‌نهوه. سولتانانی عوسمانیش خویان کردته پاریزه‌ری سوننی مهزه‌بان و همه‌میشه ئه دوو هیزه به گز به کدا چوون و کوردی تیدا مال ویران ببوه. ئهه باسه زور قولله و زوری له سه‌ر دواون؛ نایه‌وی به دریزی لیره‌دا باسی بکری. بهلام نهونده‌ده هه‌هیه که سه‌دان ساله هیچ کوردیکی نیزان نهبووه که رکی زوری له دهسته‌لاتدارانی شیعه مهزه‌ب و به گفتی خویان له عهجهم نهبووی. هه‌ر به‌چکه کوردیک له هه‌وهل چاوکردنوه و زمان گرتنهوه، به ئاواته له چنگ عهجهم رزگاری بیت. عهجهم واته نیرانی دهسته‌لاتدار، بهلام چونکه کوردی موکریان هه‌ر کاربه‌دهست و پولیسی ترک‌زمانیان ناردوونه سه‌ر و جه‌زره‌به و ئازاریان لهوان دیوه، ناوی عهجهم بخترک زمانه‌کانی جیرانیان به کار ده‌هون.

منیش وک هه‌موو منداله کوردیک هه‌ر زمان پشکوتوه و هاتوومه ریزی مندالان، بوغزی عهجههم ده‌گه‌ل شیر مشتورو و به دل ناخوشم ویستون. گوتم له حه‌و سالانیمدا گوییزم پینکدا ده‌دا و ئه‌وی بشکایه ده‌مگوت عهجهم شکا. زور جار له بخودا ده‌پارامهوه پادشاهیکی کوردی چکوله و جوانم به نسبت بکا. له گه‌مهی شهوانه‌ی گه‌ره کدا ده‌بووینه دوو دهسته‌ی عهجهم و کورد؛ ده‌بوایه شهر بکه‌ین، عهجهم بشکین و کورد سه‌رکهون.

بابم له تورکیه مهلا سه‌عیدی به‌دیعوزه‌مانی دیبوو؛ زور به ممباهه کی ده‌زانی. که بیستبوویه‌وه له لایهن سولتانی رؤمه‌وه کوژراوه، جگه له ناخوشه‌ویستی عهجهم، جنیوی به تورکی عوسمانیش ده‌دا و به کافری ده‌زاردن. ده‌باره‌ی کورد ئازاد بعون و له دهست دوزمنی کافر رزگار بعون، لای هیندیک له میوان و هاموشکه‌رانی باسی ده‌کرد. چهند لاویکی سابلاغی حمزیان له قسه‌کانی ده‌کرد و زور جار ده‌هاته لای که گوئی لی بگرن.

من و زهیجی مندال بیوین و له بخ خۆمانه‌وه به ئهندازه‌ی عهقلی مندالی، که‌یفمان به کورد دده‌هات. زهمان زهمانی په‌زاخانی په‌هله‌وه بیوو. که‌س نه‌یده‌ویرا بیریش له کوردی نووسین بکاته‌وه و ناوی کوردی خویندنوه وای لیهاتیوو، ئه‌گه‌ر که‌سینک باسی بکرایه، سه‌رها‌ی جنیو، ده‌که‌وته بخ تیز و ته‌شر و شه‌ر و ده‌بوو به گالتله‌جار. له بیرمه روزیک زهیجی لیم په‌یدا بیوو؛ ٹیشاره‌تی بخ باخه‌لی کرد. گوتم چیه؟ گوتی با بروین ده‌زانی. له شار ده‌چووین؛ نزیک پرددی سورور گره بهدیک هه‌بوو، بنی هلول بیوو. خۆمان له بخ چاوان ون کرد و کتیبی ده‌ریتا؛ «ئهنجومه‌نی ئه‌دیبانی کورد» که هی پیاویکه به ناوی «ئەمین فەیزی بەگ» و له سالی ۱۳۳۹ (۱۹۲۰) له ئهسته‌مبوول چاپ کراوه. پر بیو له شیعیری شاعیران. جا ومه و بتوانه ساغی که‌وه‌ا هه‌ر چونیک بیو ته‌قه-تھقیکمان لی ده‌کرد و به‌شی خۆمان - ئه‌ویش به حالی سه‌گ - لی هله‌لده‌کرایند. چهند روزیک ئه‌و کاره‌مان کرد. روزیک توشی شیعیریکی شیخ رهزا بیوین و ده قور گیراین:

خزمینه مه‌دهن په‌نجه له گه‌ل عه‌شره‌تی جافا میرووله نه‌چی چاکه به گز قولله‌یی قافا
ده‌مانخویند: «میروو، له پخنی چاکه به که‌پور قولله‌یی قافا!»، من ده‌مگوت له‌نگه، ده‌یگوت ئاخر یانی چی له‌نگه؟ ده‌مگوت نازانم، بهلام ده‌زانم نه‌مانزانیووه. فکر، فکر، خواهی چی بکه‌ین و له کی پرسین؟ گوتم؛ هه‌ر چهند ده‌زانم ره‌نگه لیدانیکیش بخۆم، بهلام له بایم ده‌پرسم. شه‌و که بابم خه‌ریکی متالا بیوو، توزیک مینگه‌م کرد و سه‌رم خوراند و گوتم:

- باهه!

سهری هه لینا:
- ها چیمه؟

بیدنهنگ بووم؛ قرتم نه هات. دیسان پاش تاویک گوتم:
- بابه؟

- بهلی، ده لینی چی؟
دیسان پهشیمان بوومهوه. ئهوجار هه ستام چوومه لای درگا که ریگهی هه لاتن به دی بکدم.
- بابه!

- ئهی سندان! ناوم لى دهنی؟ ده بلی بزانم چت دهوى?
- ئاخر لیم نادهی?
- نا بۆچى لیت ده ده؟
- شیعریک هه يه من و زه بیحی نایزانین، پیمان بلی.

گوتی: زۆر باشه، کوانی؟

ئەنجومەنە بۆرم له باخەل دەرتنا و شیعرە كەم شاندا. گوتی؟ چۈنتان خويىدۇتمووه؟
كە بۆم گوت، له قاقای پىكەنینى دا، گوتی: پیاو ھەرچەندى بە ئانقەستىش حەول بىدا نازانى
واى غەلەت بخويىتىمەوە. بۆئى ساغ كەردىمەوە و گوتی: جا ئەگەر ئىۋە كوردى دەخويىتىمەوە من
زۆرم ھەيە.

ھەستايىن چووبىنە حەسارى مال؛ گللى لادا، سندوقە فيشە كىكى رووسى داپوشىبىو كە پرى
بوو له دىوانە شیعرى چاپ كراو و بە خەت نووسراو. ئىتىر خودا وەتحەسىتىنى، دىوانى نالى،
كوردى، شىيخ رەزا، سالم، حەريق و نازانىم چەندى تر، يە كە-يە كە وەرماندە گرت و غەلەتمان
دەپرسىيەوە. سەدىق حەيدەرى و سەعىد حەممە قالە تاویش كە لە ئىمە بە تەمەن تر بۇون
دەچوونە رەواندز و لە هاتنەوەدا چاپكراوى كوردييان لە لاي حوزنى موکريانىيەوە دەھىتىنا و
دەياندابىنى. تا زۆر باش خۆمان لە كوردى خويىدەنەوە راھىتىا و بەرە-بەرە دەممەن لە باسى
تازادى كوردستان و ئاوات خوازى بىزگارى كوردىمەوە وەردەدا.

نازانىم چۈناوچۇن بۇو كە چەند كەسىكى ترىيش بېبۇونە ئاودەنگىمان و شەرىكى بىر كەردنەوەمان
بۇون. له سابلاغ «حوسىتىنى زېرىنگەران» كە پاشان بە «فرووھەر» دەناسرا، «عەزىزى كاكاغا» كە
ئەفسەرىكى پۇلۇس بۇو، «مېنە شەرەفى»، «عەبدۇرە حەمانى كەيانى»، لە لادى «كاكە
رە حەمانى حاجى بايزاغا»، «مەلا رە حەمانى حاجى مەلائى عەزىز كەند» و رەنگە هي ترىيش كە لە
بىرم نەماون، واتا حىزبىك بۇوبىن بىع بەرنامە و تەنزىم. كارمان ھەر ئەوهندە بۇو كە دەگەيىشتىنە
يەكتىر دلى خۆمان بە ئاواتە كەمان خۇش دەكەد.

جارىك زەبىحى دەگەل خۇى بىرمىمە مالى پىياوېك بە ناوى «خالە مەلا». پىيم وايە جىڭە لە
ئىمە دە كەسى ترىيش لەوي بۇون. گوتىيان ئىمە دەبىنە حىزب و دەبى ئاگامان لە يەكتىر بى و
سويند بخۇين كە خيانەت بە يەكتىر نە كەين. ئەم كۆبۇونەوە زۆر مایە دلخۇشى بۇو؛
كوردا يەتىمان پتەو بۇو. دوو-سى كورتە باسم لە بارەي ئەو ھاوا كارىيەوە لە بىر ماوه:

دەگەل عەزىز و حوسىن چووبۇوينە قاوهخانەي حىكايەت خوان. حىكايەتى ئەسکەنەدەنامە
دە گوت. ھەر دەيگوت: «تۆز لە بىبابان ھەستا، باي رە حەمت تۆزى لادا، دە ئالا نىشانەي سەد
ھەزار چەكدارى فلان پالەوان دەركەمەت و دیسان تۆز ئالا و فلان پالەوان...» و ھەروا درېزەي

دهدا. عمزیز - که توزیک سه رخوش بود - بانگی کرد: «سه گباب نه دی کوا نالای کورستان؟» و ده مناچه‌ی دهرینا. خله‌کی قاوه‌خانه به جاریک تاسان، حیکایه‌تخوان سپی هله‌گمرا و لهرزی و ملی لی نا که: «تۆز هات و راپرد و سهد نالای نیشانه‌ی به ک ملیون له‌شکری سه‌لاحده‌دینی ئه‌بیووبی دهرکه‌وت...» حوسین عمزیزی له چاخانه وه دهر نا و من شوینیان که‌وت. ده مناچه‌که بان دا به من که من مندال و بی شکم، نهوه ک بیانگرن.

گوتیان ئه‌فسه‌ریکی دژبان سهر و بنی قسه‌ی، جنیو به ره‌گهز و دینی کورد دانه و ناو و نیشانه‌شی فلانه. عمزیز خه‌تی بؤ کیشا که ته‌مبئی بکا. شه‌ویک زستان و به‌فر له عه‌رزی بود. چووینه دموروبه‌ری دژبان قه‌ده‌ممان لیدا تا کابرا هاته دهر. عمزیز به هموای سه‌رخوشی يه‌خه‌ی گرت و به‌ربووه لیدانی، حوسین و منیش به ناوی ناوبزیکه‌ر چووینه یاریده‌ی و بگره کویندله‌ریت دیشی، شل و کوتمان کرد. دژبان هاتان، ناوبزیکه‌ر هه‌لاتن و عمزیز گیرا. وه ک خۆی گوتسووی به ته‌له‌فون خه‌به‌ر به فه‌رمانده‌ری له‌شکری سابلاغ درا و فه‌رمانی دا عه‌زیزیان بؤ برد که خۆی توله‌ی لی بکاته‌وه. هه‌ممووی شه‌وی پیکه‌وه ئاره‌قیان خوارده‌وه و قوماریان کردوه و سبی عمزیز هاته‌وه و ئازاد کرابووه.

کورپیکی سابلاغی به ناوی حه‌میدی سولتانی - که مه‌ئموروی دهوله‌ت بود - به سی ئه‌منییه‌وه هاته ته‌ره‌غه و داوای مازاد گه‌نمی لی کردم. گوتوم هیچم نییه و هیشتا دروینه نه‌کراوه و بؤ خۆم جۆم قه‌رز کردووه و نانی جو ده‌خوین. قسمه‌مان تیک په‌ری و گوتی مه‌لابازی ده‌رممه‌هینه. هه‌ر چه‌ند که‌س ئه و رؤزه نه‌یده‌ویرا به پیاوی دهوله‌ت بلئی پشتی چاوت برویه، من زۆرم رک هه‌ستا. کابرام به سی تمدن له پولیسے کان کری؛ دوو که‌سم بانگ کرد و خۆم، به‌ربوینه گیانی، «چت خواردووه ترش و چه‌وندھر؟». هه‌ر چی هاواری کرد پولیس خوبیان که‌ر کرد. واي لیهات له سه‌ر پشتی بارگین دایانبەست و به‌ره و شار بونه‌وه. منیش به رییه کی سه‌ربردا خۆم گه‌یاندە شار و هاوارم بؤ عمزیز و حوسین برد که له شکایه‌ت ده‌ترسم. هه‌ردووک له حه‌مید خه‌فتاپون. هه‌ر له مال ده‌چووبوو و هریگه‌رانوونی و سویندیان دابوو که شکایه‌تم لی ناکا. له ساوه مه‌ئموروی تریش که هه‌مموو گیانیان ته‌شقه‌له به خله‌ک کردن بود ترسابوون و له به‌رانبەر من پرکیشیان کەمتر ده‌کرد.

قسه، قسه دینی: ئه و ده‌مانه‌ی که له ته‌ره‌غه ده‌زیان، به دهست ئه‌منییه و مه‌ئموروی دهوله‌ت‌وه زیانمان جه‌حه‌ندەم بود. رۆز نه‌بیوو دهسته‌یه کمان لی په‌یدا نه‌بن و ته‌شقه‌لە‌یه کمان پی نه‌کەن و به‌تیلمان لی نه‌ستینن. جلکی کوردی، تتوون و په‌ری ناو قوتتوو، کەم خزمەتی خوبیان و ئه‌سپیان به گوناهی گه‌وره ده‌زیمان. هیچ نه‌با فیشه‌کیان ده‌خسته مالان و ده‌یانگوت. چەکت هەیه. ئیمە که هه‌مموو فه‌قیر بیوین و به‌تیلمان بؤ هەلنەدەسپورا، ته‌واو له په‌رپوچ بیووینه‌وه. له بدر چاوی من ئه‌وندەیان به قامچى له فه‌قیریک دا که وەزکى دا و دواي دوو رؤز مرد. گوناهی هه‌ر ئه و بود که زۆر زوو جله‌وي ئه‌سپی ئه‌منییه‌ی نه‌گرت‌وه...

سه‌رباری به‌هانه‌ی تتوون له مالى بیون و تۆمەتى قاچاچچىبەتى و بی‌ربیانووی بی‌پسانه‌وه سالیک که‌وتنه گیانمان که گەنم به دهوله‌ت بفروشین و «نیمه» قبۇول نییه. هه‌مموو چارمان له‌وهدا دى که ئیمە وردەمالیک، له شارى سابلاغ خۆ بشارینه‌وه و له لادى به‌ردەستى مه‌ئمورو نه‌کوین. چەند کەسیک له ته‌ره‌غه و قەره‌لی ریک که‌وتین، چووینه شار و له خانیکى کەران دامەزراين و وەتاغىنیکمان به کری گرت. رۆزانه له ترسى مه‌ئمورو تا ئیواره ده‌رکه‌مان له سه‌ر خۆ

داده خست؛ شهوانهش تا لای روز قوماری په رمان ده کرد. بهلام چون قوماریک؟ شهو تا به یانی که هم، له قراتنک و دوان پیتی نهد ده دراند و نه ییده برده ووه.

زنی کابای خانچیمان فیز کردبوو، ئەگەر مەئمۇرى دەدە، ھەرای دەکەد: «كىش-كىش ھەلە ھات»، دەرگەمان گالە دەدە و ھەستىمان لە خۆمان دەبىرى تا ھەلۇ نەدەما.

خانچیه دوو ژنی بیون، یه کیان پیس و پیر، ئه‌وی تریان لوس و جوان و مندال کار. شهوانه که قومارمان ده کرد، حه‌قی پین چراچ قومار - که ده یه‌کی براوه بیوو - به جوانه که ده گه‌بیشت. جا چونکه منی به لبار و جوان ده‌زانی و که‌یفی به من ده‌هات، ئاخري شه و پاچراکه‌ی به دزبه‌وه ده خسته‌وه گیرفانی من. واتا هه‌میشه نه‌دؤراو بیووم. هه‌قی کهر و ئیستر و بارگین، شهوانه قرانیک بیوو؛ هه‌قی پیاوان دوو قران. یانی هه‌ر پیاویک به دوو کهر داده‌نرا!

شهویکی زور سارد، یه کنیک له ئىئمە له سەر دراوى كەر، دەگەل پېرىزىنە كە بىبۇ شەرپاران؛
ھەممۇمانىيان دەركىد. سىپال دە بن ھەنگىلدا، بە سەر سەھۆلدا خرمە خرم بە كۈلانى شاردا
بەرھەلدى، لە جى خەھوی شەو دەگەرپاين و سىن كەس بۇوين. ژورپىكمان پەيدا كرد، بىن ناگر، بىن
دەرگا، پەتۈۋىيە كى لە جىنگاى دەرگا پېيدا كراپۇو. خانەخويشمان كاپرايەكى چارداوهروو بۇو.
ھېنىدىك رەزىيمان لە مەقلەيە كدا گەشاندەوە و لە بەر چىrai نەھوت ملمان لە قومارنا.
خانەخويكەمان خۆى كرده پاي قومار. ھەقى ئەھە شەھە و شەھەش حەو قەرقانى خۆيىمان لى بىردهوو.
بە دىزى ژنە كەھە قەند و چا و ئىستىكان و چە كوج و تەنانەت مەقللى و ماشە كەمان قەبلاند و
لىيمان بىردهوو. بەيانى ژن بە گىرئى داھات و زىقاندى. لاي ئىئمە گىريا، تا شتە كەنمان داوه و
رۇيىشتىن و هاتىنە و گوند.

ئه و فېيرە قومار بۇونە، هەر چەند لە هيچھەو و بۇ گالىتە دەستى پىكىرد، لىيم بۇو بە نەخۇشىيە كى گران. لە لادى ھەر دەگەل ئەو لات و لووته ورده مالىكانە دەمکرد و زۆر جاران زۇرم دەدۇراند. شۇويك لە بۇكەن تۇوشى قومار بۇوم، چىل تەمنىيىكىم بىي بۇو كەل و پەھلى مالى پىي بىكىرم ھەممۇم دۇرلاند. بۇ ئەوه ھەقى جى خەوم پىي نەمابۇو، نىۋەشەو چۈومە ھەمام. لە ھەمام كاپرايدە كى ئاشنام دىيت، داواي قەرزم لى كىد، بە ھەممۇو ھېizi خۇاي پىتىنج قىرانى دامى! بە دەستى بەتال و ھەناسەي سارد ھاتىمەو تەرەغە. قومار بازىيە كەم لى بىبۇو بە خۇو؛ دەستىم لى بەرنەدەدا. شەھەيىك ئەو رەفيقە سالحانەم تەنانەت ماینە كەشمىيان لى بىردىمەو. دوايى بەزەيان پىيىمدا ھاتەو و لېيان نەستانىدم. نازانىم چۈن بۇو كە دەلم بە جارىك لە قومار ھەلەنگوت و بە بىي سوپىند خوارىد: تە، كەم كەد و لە سىر خۇم بىردىمەو.

دوای چهند سالیک که «هیمن» ژنی دینا و من برازاوا بوم، شه و لیفه بُو میوانان - که
یه کجارت زور بعون و حیسایبی ته و همه موانه نه کرابوو - زور کهم بwoo. بابی هیمن گوتی: بهو شه وه
چاره‌ی نوین چون بکهین؟ گوتم: نیچازه بده من دهیکم؛ تو بچوڑوه مال. پهربی قومارم هینا و
خدلکم به قومارمه سرهگرم کرد. تا بهیانی که هس لیفه‌ی نه ویست و نه ویست. خُزم شتیکم
دُوراندبوو؛ به لام نه زور. جگه لمو جاره، تازه هر گیز دهستم بُو پهربی قومار نه بردهوه و لمه به لام
گهه، و به خُزم زگا، کرد.

هر ئەو سەروبەندە، كۆنە ئاغايىھە كى كورد - كە مە حممو داگاي سەگەنيريان پى دەگوت - بە مەئمۇریيەتى دەولەت ھاتە سەرمان و نەويش وەك ھەممۇ مەئمۇری تر لە بەرتىل دەگەرا. من ھېچم نەمەن بىدەمەي، ئەويش سوور بۇو كە ھەر لىيەم بىستىنى، دەننا كلاۋىكىم بۇ دروست دەكى. لە

پووی ناچاریه و گوتم:

- ئاغا! مهر حومى بابت له خانهقا نىزراوه. پولىم نىيە؛ بهلام له باتى ئەو بەرتىلە خەتمىكى قورغان بۇ روحى بابت دەخوينىم!

زۇرى لى خوش هات و پىك هاتىن؛ بهلام ئىستاش ئەو بەرتىلە قەرزدارم! ھەر ئەم چىرۇكەم بۇ قىلغى گىتىراوه، ئەويش بە تىكىدانوه كىردووېتە كورتە چىرۇكىك لە «پىكەننىيى گەدا»دا.

زيانى تەرەغەم جىڭ لە متالا و ترسى مەئمۇر، بە خۇرایى دەگۈزەرما. پايىز كە كاسبى دەشت نەدەما، ئىواران لە سەربانان دەگەل پىرەپىاوان و لەپەر دەركان دەگەل كۆنە پېرىزىنان و شەوانە بە گۇرمۇسى بازى و گۇئى گىتن لە بەند و باو و حىكايەتى قەدىم و لە بەقىبارىندا بە تەپكەنەوه و راوه كەروىشكمان راھەبوارد.

حىزبى خالە مەلا - كە ھىچ ناوېشى لى نەبرابۇو - سەرەخۇ پۇوجابۇوه و لە پەيوەندى دۆستانەي ئاسايى تىنەپەرى. ھەر كە بە هاتنى رووسان، شىرازە دەولەت لە موکريان ھەلۋەشا، «عەزىز زەندى» ناوىك كە بە «عەزىز ئەلمانى» دەناسرا و پياونىكى زۇر زانا و دەمپارا و بۇو، چەند كەسىكى بانگ كرده مالە خۇرى كە من و زەبىحىش دەگەلدا بۇوين؛ گوتى بە سەرەتكى خۇم «حىزبى ئازادىخواي كورد» دروست دەكەم. بىن لام و جووم قبۇولمان كىرد. زۇر كەسى تىريش هاتنه ناو حىزبەكەى. عەزىز زەندى بۇ تەبلىغاتى حىزب، گەشتىكى كىرد. شىيخ مەممەدى خانەقا، خەليلە مەلا عەلى زەنبىلى و زۇر ئاغايى ترى كەدبۇوه دۆستى خۇرى و بەلىنى ھاوكارى لى ساندۇوون. ھەتا سەقز هات و گەزايەوه. چووبۇوه تەورىز؛ زۇر ئەرمەنلى تەورىزىشى كەدبۇوه پەيرەوى خۇرى. بە تەنتەنە و سەنتەنە يەكەوە دەگەرما، چەندىن كېشىكچى ئەرمەنلى لە دوايەوه دەرەپىشتن. پاشان - راست يان درە - گوقىان لە ھەمان كاتدا پىاواي دەولەتى ئىران بۇوه و پۇولى لى ساندۇون كە نەھىلى بىرى ئازادىخوازى پەرە بىستىنى. بە ناشكورى ئالىم ئەويشمان لى پۇوچەل بۇو.

كۆمەلتى ژى كاف.

جارىك كە چووبۇومە شار، وەك ھەمۇو جار بەر لە ھەمۇو شەت زەبىحىم دىتەوه؛ گوتى وەر! بىرمىمە مىگەوتى قازى. گوتى بە قورئان سوينىد بخۇ كە ئەموى پىتى دەلىم لاي كەس نايلىنى. بۇ جارى دووهەم سوينىدم خوارد، گوتى شەو پىت دەلىم چىيە. پاش نوپۇزى شەوانىكى درەنگ، منى وە شوين خۇرى دا و بە كۈلانىكدا رۇپىشتن. لە سەرى كۈلان يەكىك دى راوه ستابۇو، دەستى دە بەر پىشىنىدى بۇو. دىيار بۇو دەمانچەي پىيە. زەبىحى شەتىكى پى گوت. چووبىنە مالىك. تەرىزى لە دەرگادان جۇرىكى ئائىسايى بۇو. زۇر زۇو يەكىك - كە نەمناسى - بىرمىمە ژوررىك. مىزىك پىشە مالىكى بە سەر ھەلكىشراوه، قورغانىك بە ئاوالىي پالى بە دىوارمۇ دراوه و لە سەر مىزە كە چەقاوه، ئالا يەكى بە دروشمى پۇزەوه لە دىوار دراوه، خەنچەرىكى چووت بە قورغانە كەوە ھەلپەسېراوه، پەرە كاغەزىك بە نووسراولى لە سەر كەنارى مىزە كەيە. كابرا گوتى «ئەو بخوينەوە و ھەمۇو جار دەست بە قورغانە كەدا بىدە، ئەگەر لەو سوينىنامە يە لادەي خوينت بەو خەنچەرە دەرژى».

لە سام و عەيىبەتى ئەو دىيمەنە دەلەر زىزم؛ زۇرىش شانا زىم بە خۆم دەكەد كە شىياوى ئەم باوهەم سوينىنامە كە حەوت بەند بۇو. بە داخەوە بە تەواولى لە بىرم نەماوه؛ بهلام تىيدابۇو كە:

«به قورغان و ئالای کوردستان و شەرەم سویند دەخۆم لەمپۇوه بە دل و گیان بۇ ئازادى کوردستان تىدەكۈشم و تا مردن قوسورو ناكەم؛ ھىچ بەرژەوندىيىك وە پېش بەرژەوندى خزمەت بە ولاتە كەم ناخەم؛ براي حىزبىم بە قەد خۆم خۇش دەويى؛ هەتا مردن بە زمان، بە قەلەم، بە ئىشارە و بە ھىچ جۇرى خەيانەت بە حىزب ناكەم و راستى لى نالىيم و ناوى نەھىنى ئەندامان لاي كەس نادر كىتىم» و شتى وا.

لە دواي سويند خواردن، دەستى نايە دەستىم و بىرمىھ ژورنىكى تر، كە لەھى پىر لە دە كەس لاوى كورد دانىشتىبوون. گوتىان ناوىكى نەھىنى بۇ خۇت ھەلبىزىرە و ۋەزارەت ئەندامەتىت بىستە. ئەى خودا چەند خۇشە! چۈن ئىتمە بۇوينە بىست كەس؟ قەت باوھر ناكەم! خوا شوکور زۇر بە ھىزىن. «ھەزار» م بە ناوى نەھىنى بۇ خۆم ھەلبىزارد. زۇر شەوان لە خۇشىان خەوم لى نەدە كەوت.

من تا ئەمۇسا لە بارەي ئالۇزبۇونى ولاتهوە ھەر ئەوندەم دەزانى كە رۇزىك تەيارە يەك بە سەر گۇنداھ كەماندا فرى و كاغەزى لى بەربوونەوە. دوو بەيان بۇون چۈچەن بلاۋىان كەردىبوونەوە كە: «خەلکى ئىران! خاتىجەم بن. ئىتمە لە گۈرگانى ھىتلەرى رىزگارمان كەردىون. دەولەتى شاهەنشاھى ئىران كە ھەوالى نازى بۇون، لە بەر يەك ھەلوھشاوه و سەربازە كانى تەسلىم بۇون». بۇو بە خۇشى خۇشىمان كە خوا شوکور لە چىنگ ئەمنىھ و شلتاغى مەئمۇر رىزگار بۇوين. سەر و بىنى قىسەمان سلاۋەت لە دىيدارى عرۇوس و تەيارە رەش بۇو. ھەر كەس لە شارەوە دەھات دەنگ و باسمان دەپرسى. ھەر يەك جۇرىكى دەگىزىواه. يەكىن گوتى: كاكە لىيەم چۈونە تىك چۈوه؛ چۈنكە گۈيىم لى بۇو بەقالىك بە موشتەرىيە كى دە گوت: «پەھلەمۇش گۇوئى واي نەخواردووه!». كويىخا سەجىلىكىمان ھەبۇو دەترسە بەراتە كەي نەدەيىنى؛ لە شار ھاتەوە و گوتى: درەيە، دەولەت ھەر وەك خۆيە و كاربەدەستانى ئەمنىھم دىيون زۇر بە كەيەن. دىلمان ساردەوە بۇو.

شەۋىك دوو میوانى نەناسىيۇم ھاتىن؛ بەلام چۈن میوانىك؟ رووت و قووت و تىتىقلىش. كەسىم ھىننەدە رووت و پەريشان نەدىيۇ. گوتىان: ئىتمە سەربازى لە ورمى بۇوين، بە تەھنگەمە دەھاتىنەوە بەرەمە و لات. شاكاكان ئىتمەيان وەك سەدان و ھەزاران سەرباز و ئەفسەرلى تىر رووت كەردووه و ئەو جلانەيان داوىنى. ھىننەتكىك كۆنه جلکم دانى. تىنگەيىشتنى كە كويىخا راستى نە گوتۇوه. تەواو كەردىمانە خۇشى و شادى.

بە راستى رىزگار بۇون لەو جەھەننەمە پەھلەمە كە بۇ خەلکى موکریانى نىيل دابۇو - ھىچ خۇشىيە كى نەدە گەيشتى. ئەمنىھ دەھاتىنە دى، ھەر قەبرىكى تازەيان بىباي، خەلکىيان دە خستە دارى سەماواتى: «ئەو كاپرايەتان بۇ كوشتووه؟» جا وەرە لىدىان و بەرتىل وەرگىرن كار بىكا. لە بىرمە شەۋىكى مانگەشە و درەنگىكى، لە مال دەر كەوت كە توزىك بچىمە دەشت. روانىم كەلاكىك لە بەر ھەيوانى مزگەوتە، خەنەخنى دىت! پېرىھەمەردىك بۇ خەرەك بۇو دەمرە. چۈوم كويىخا دىيم خەبەر كەردىوە. ئەسپىي هيئا و كەلاكى نەناسى بىرد و لە پەھنا نزىكترىن گوند فەرىنى دا؛ كە نەوە كە ئەمنىھ بىزانن و مال و ئەرمانمان كەن. ھەر ئەو شەھە كەلاك دى بە دى رۇبىيۇو تا گەبىووه «دەرويشان» كە مالى كچى كاپراي لى بۇو. مەعلوم بۇو لە «كەلەپەزاخان» مۇھ بە نەخۇشى ئاوا گۇر بە گۇر كراوهە!

خوا نەخواستە مەئمۇرلىكى دەولەت لە گۇنديك يان لە مەزراي گۇنديك بە سەكتە بىردايە،

ئیتر واوه بیلا بیوو. سه تان کەس دەکەوتىنە بەلاوه و لە سووجى رەشچالان توند دەکران. ئەگەر تەنبا ئەو دەردى كە تاقە گوندىك لە مۆكىيان لە دەست پیاوى دەولەتى رەزا خانىيەوە دىووه كۆبىرايەتەوە، كىتىپتىكى گەورەي دەويىست.

بىستمانەوە كە چۈن لەشكىرى ئىزدان - كە سەرتا پا لە چەكى ئەلماندا خنكاپۇو - بەبى شەر كىردىن لە بەر يەك بىلار بۇوە و سەرىي بىن كلاو ماۋەتەوە. سەرياز تەنگىيان داوه بە نانىك و لە كۆل خۇيان كەردىتەوە. بەۋەرى رەزىلى، دەولەت لە بەر يەك چوووه. پاش كۆكەنەوە خەلە و خەرمان، هاتىمە شار؛ دىتىم ھەواي سىياسى خۆشە. ئەوسا بۇو كە چۈممە سوينىد خواردن و دوايى بۇيان گېرامەوە كە حال و بال ج بۇوە و چۈن ئەو حىزبە پىنكەوە نراوه.

نايەجى نازانم بەر لە گېرەنەوە ئەم رووداوا، شتىك دەربارە باسى كورد و ئازادى لە كوردىستانى ئىزداندا - وەك بىستوومە ياخويندۇوەتەوە - بگېرمەوە:

تارىخ پىتمان دەلى كە «خان ئەحمدەدخان» لە حەمسەنبايىنى سەنە تانجى لە سەر ناوه و پىنج سالان پادشاھىتى سەنە و سابلاغ و ولاتى بەردەستى ئىستايى عىراقى تا موسىل بە دەستەوە بۇوە. لە سالى ۱۲۹۶. ك. (۱۸۷۸. ز.دا) «شىيخ عوبەيدىللاي نەھرى» داواي سەرەخۇيى كوردىستانى كەرددووە و تا مياندواو و بناوېشى گرتۇوە. لە سالى ۱۹۰۶ و ۱۹۰۷ ئى زايىنى، «شىشيخ باباي غەۋاساپات» بە بىركارى «حەممە حوسىن خان» و «سەيەھە دىن خانى سەقز» و «حەممە خانى بانە»، هات وچۇي رووسانى كەرددووە كە بۇ ئازادى كوردىستان يارىدەيان بەدەن.

لە جەنگەي شەپىرى يەكەمى گەورەدا، ئەفسەرلەك بە ناوى «مىستەفا پاشا ئەمروود» بە بەرگى گۇۋارا ھاتۇوە بە كوردىستانى موكىridا گەراوه و داواي كەرددووە كە كورد ئازادىخۇزان بىن. دەلىن شەپىك لە سابلاغ چۈتە قاوه خانىي حىكايەت خوان، گۈيى لە باسى رۆستەم و دىبىي سېپى بۇوە. لەپەر گۇتوویە: «الفاتىحە!»، خەلک فاتىحایان خوتىندۇوە. نەمروود دەستى ھەلىتىناوه و گۇتوویە: «خىرى ئەو فاتىحایە بۇ رەوحانەتى رۆستەم و دىبىي سېپى! برام ئەوان مردۇون. ئىۋوھ كە زىنەتىنەن بىر خەلک چۈونەوە و كەمتر وە بىر ھاتۇنەوە، بەلام رەنگە

ھەر چەند ئەو باس و رووداوانە لە بىر خەلک چۈونەوە و كەمتر وە بىر ھاتۇنەوە، بەلام رەنگە شوينەوارىكىيان لە بن خۇلەميشى ئەو چەند سالانەدا مابىن و گەرمائى بە يەكجارى نەفەوتابىي.

لە پاش قەومانى شەھرىيەر و ھاتىنى رووس بۇ مەلبەندى مۆكىيان، ئەفسەرلەك لە لايمەن كۆمەللى ھىوابى كوردىستانى بەردەستى عىراقةوە ھاتۇتەوە سابلاغ و دەبىيەوى كەسىك پەيدا كا كە گۈي لە ئامۇزگارى بىگرى. چەند رۆزىك لەم و لە پرسىيار دەك، پىتى دەلىن زەبىحى دەم لەو مەسەلانە وەرددەدا. زەبىحى حوسىنى بىن دەناسىتىنی و چەند كەسىش ساز دەمدەن كە گۈي لەو ئەفسەر - كە ناوى «میر حاجە» - بىگرن. يازدە كەس لە باغى سىسەي سابلاغ دەگەل مير حاج كۆ دەبنەوە. لە سەر ئامۇزگارى ئەم، حىزبى «زى-كاف» دادەمەز زىنەن، سوينىدەنامە كەمى دەنۇوستەوە. پەرەگرامى حىزبى ھىوا بە تۈزىك دەسكارىيەوە، دەكەنە پەرەگرامى «زى-كاف». حوسىن فرووھەر، زەبىحى، تەوحىدى مەلانە جمە، ئىمامى، مەممەدى نانەوا، قادرى مودەررېسى، مەممەدى ياشەوو، شاپەسەندى، مەممەدى سەليمى، قاسىم قادرى و خالى مەلائى داودى، يازدە كەسى بىناغەدانەر بۇون. جا كە زەبىحى منى بىر دە سوينىدەن، بە منهەوە بۇوبىنە بىست ئەندام. حوسىن ئەندامى ژمارە يەك و زەبىحى منى بىر دە سوينىدەن، بە منهەوە كۆمەللى «زى-كاف» بۇو.

تازه بیوینه «ژی-کاف»، وام له بیره سیلهه مین کوبونه و همان بیو؛ حوسین فرووهر گوتی:

- من پیشنهاد ده کم هزار ده رکین، چونکه هیچ کاریکی له دمست نایه.
- ره نگم زهرد هله لگه‌را، تف له زارمدا و شک بیو، به نوزده کهوه گوتوم:
- نا، تو خواه دهرم مه کهن! کارم پی بسپیرن. تاخر من مالم له لادیه و ئەنگوش تائیستا له لادی کارتان نه بیووه.

فرمیسکم هاتنه خوار... بهزه‌یان پیتمدا هات و گوتیان قهیناکا؛ راسته زور دهسته و ستانی، بلام هم له کومه‌لما دا بیته!

له دریزایی تهمه‌نمندا - که تیستا له پلهی حه‌وتم و له شیست و سی سالیدا ده‌زیم - زورم حیزب له نزیکه‌وه دیتونون؛ باسی ره‌فتار و رابردووی زوربانم خویندّوته‌وه. زور چه‌توونه هیچ کومه‌لیک وه ک ئەندامانی «ژی-کاف» تاوا فیداکار و دلگه‌رم و یه کتر خوش‌هه‌ویست بیوون.

ده‌ریاره‌ی ئەسحابه‌ی پیغمه‌مبه رزور باسی یه‌کدلی و فیداکاری هه‌یه، وخته بلىم ئەندامانی ئه‌و حیزب‌هش شتیکی واپونون. خودزینه‌وه له فه‌رمان، درو، خۆخوازی و فیلبازی به جاریک ته‌ره بیووه؛ له حه‌وت کیوان ئاوا بیووه. مالی دنیا هه‌ر بؤیه مايه‌ی دلخوشی بیو که کومه‌له پئی لازم بی.

جاریک له ته‌ره‌غفووه هاتمه شار، بیست تمه‌نم پاشه کهوت کرد بیووه که جلک بۇ مندالان بکرم و نه‌خوازه که دیتم خوشکم کولووجه‌ی پینه کرد بیووه، زوری دلتنه‌نگ کرد بیووم. هم‌گه‌یشتمه شار، ئیواره بیووه. ده‌چوومه قاوه‌خانه‌یه کی ده‌م چه‌م که هه‌والان بیینم. له سه‌ر پرددی داوینی چوم تووشی يه‌کیان هاتم؛ گوتی: فلانی تو پوولت نییه؟ هیندیک پوولمان پی لازمه ده‌بی کۆی که‌ینه‌وه. دهست بەجى بیست تمه‌نه که‌م دایه و هه‌ر له‌ویوه گه‌رامه‌وه و له شار ده‌رکه‌وتم و هاتمه‌وه مال؛ چونکه مخارجی شه‌وینکم بۆخۆم نه‌گیز اووه. که هاتمه‌وه خوشکم پرسی:

- جلکت کرى؟

گوتوم: به داخه‌وه به تەله‌ی قوماری سی خاله‌وه بیوم و هەموو پووله کەم دۆراند.

گوتی: ده‌زانم نه‌تدۇر اندووه؛ بلام خەم مەخۇ؟ تیئەمە هەر چۈنیک بى رايىدەبۈرىن.

ھەرچەند زور زوو زور‌تر بیوون و ئەندامان له سەد و دووسەدیان تېپەرلەندىبیووه، بلام هەموو رپوت و نەدار بیوون و بیولمان بۇ ھەلەندەسسورا کە پەر بە راگه‌یاندەنی حیزبی بىدەین.

دەمانه‌ویست گۇفارىک ده‌رکین بە ناوی «نیشتمان». حیسابمان بۇ کرد بیووه، دەرینەدەھینا.

برادریکمان چووبوو بە ناوی خۇی سەد و پەنجا تمه‌نى له حاجىه کە قەرز کرد بیووه کە بە مانگىك دەيداتوه. زەبىحى کە دەببۇ به کارى گۇفارە کە راپگا و كەسىش پى نەزانى، چووبوو دەگەل خەلifie‌گەرى هەرمنىيان له تەورىز رىتكە و تبۇو کە له چاپخانه‌ی كلىسا بۇي چاپ كەن. مانگ تى وەرسوورا و گۇفار دواکەوت. كابرا حاجى قەرزى خۇی دەمۇي و دەبىن مۇلەتى لى بخوازن.

تاخرى حاجى دەيگەت: ئەو قەرزە وەک قەرزى دى ناچى، بابه هەر پىتم بلى بۆچىت لى قەرز کردووم، نامه‌وى بىمەنەوه! ئاخىرى گۇفار دەركەوت و زور زوو بالو كرايەوه و دەسمایەي ژمارەي دووه‌مەمى قازانچى كەرد و ئىتىر نەپسایاهو و زورى دەنگ دایه‌وه. تەنانەت ۋەزنانامە كانى زور و لاوه‌ى ئىرانىش كەوتىيونە باس كردنى.

له بىرمە جاریک بىرمان له‌وه ده‌کرده‌وه کە چاپخانه‌یه کى دەستى پچووك بکرپىن و بىكەينه چەند بەشىكى پچووك و هەركەسە بە پئى توانا بەشە كانى بکرى. كاكە رەحمان - کە ئەوسا

بیوه نهندام و دمهلههند ببو - گوتی من ههمووی ده کرم. باوهر که زورمان فرمیسکمان ده چاو
گهرا، که له خوشیه ناهومید برووین و له کربنی چاپخانه بهشدار نایین.
که له خوشی کوملههود خۆم کرددهوه شاعیر. جگه له شیعری کوردایههتی، شیعیری تریشم
دهنووسین. جیزنه پیرۆزه بۆ ئەحمدەداغا، گالتە و گەپ، گولستانی سەعدیم و هرده گیزایه سەر
باری گالتە، شیعیری حافزم به باری گالتە و گەپدا و هرده گیزرا. نەندازه یە کی زورم له شیعر و
نووسراوانه ریک خستبتوو کە نیستا هیچیانم نەماون و بە کەجاري لەناو چوون. له بیرمە بەر له
گوفاری نیشتمان، تەمنیا دوو بەیتی من له سەر کاغه زیک چاپ کرايیو. بۆ يە كەم جار کە دیتەم،
ئەوهندام کەيف بىن ساز ببو، بە «شا»م دەگوت هەتيوها ئای کە چەندم شایي به خۆم بوا

ڈواؤہ بے کریم

گوتوم له سهرهتاي حوجره و دهرسي گولستانهوه، ده گهل زهبيخي بومه ناشنا. جا چونكه باي
نه و ده گهل بايم هردووک مريدى شينخي بورهان بون، نيوانيان خوش بwoo؛ ئيمهش پيكمهوه
هؤگرمان گرتبوو. همرچند ئويان بربووه مدرسهى دهولتى و من فهقيلهى مرگهوت ببوم،
به لام له كاتى بيرهه لداییدا پيكمهوه ده گهراين. هروا توزيك له خويىندنوه راهاتين، ملمان له
كۈنهكتىبيان نا و نوشته و جادووی كۈنهكتىبيان زورى سەرنجڭ راكيشان: چۈن مس بىكەينه زىرا!
چۈن سكە لى دەين! چۈن وا پىكەين خەون به خەزىئەن بىيىن...
لە بەزمى سكەلەيداندا دوو شتى سەيرم دىتە بىر: قالبىكى سكەلەيدانمان له كتىپىكەوه شكل
كىشى و چۈوينه لاي پىرمەتىرىدىكى تەنەكەساز كە بۇمان دروست كا.

کابرا پرسی : بُو چیتانه؟

گوتمان: بُخومان گالتهی پی ده کهین.

گوتی: روله گیان دهزانم بچیتانه، و هرن مامی خوتان بکنه شهريکا! پنجا ساله ههولی له دوو ددهم، بوتان دروست ده کم و خزمته تيشستان ده کمم!
هر وردہ-وردہ گهرمتر دادههات، کهوبتیوه پله و لرفوه، ئارهقى دەرداپوو:
- مامتان به قورباتنان، بېمكئنە شهريکا!

جاریکی تر له کتیبه په پووتیکدا ناوی ده ریچه و بُته و گله بُتهمان به رچاو هات که بُه سکه لیدان دهشی و زیرینگه هه یانه. پیره جووله که یه کی زیرینگه ری بُوری چلکنمان له گوشمی دوکانیکی تاریکی ته ریکدا پهیدا کرد. هر گوتمن گله بُته، دهستی کرد به پارانه وه، گوتی:

- ئیوه مەششاقى دەكەن، من خزمەتكارم. چىتان دەھۇي بۇتان دەكەم؛ بىمكەنە شەرىك!
های بە كلکى خىيىو! خۇ هيشتا نەپىرسراوه و نەپىتچراوه شەققەي دى! زۇر زۇو لە چىنگى
ئەۋىش ھەلاتىن و تازە نەمانوترا باسى بىكىنەوە. بۇ خۇمان بە دزىيەوە ھەرچۈنیك بۇو قالبىيىكى
وەك بەرگە شەمچەمان لىنىكدا و پىرمان كرد لە قورى خۆلەمېش و دوو قرائىيەكى زىومان تىيدا
جىنى كردووه. قەلايىمان لە سەر مەقەلى پۇلۇو بە فۇو - كە ھەممۇ شەۋىللىكمان گۇرماپۇو- تواندەوە
و بە سەرماندا كرد. خوا بە سەرتى نەھىتىنى، قەلايى بە دوو قرائىيەوە نۇوسا و ئىستىتا و ئىستاش
بەرى نەدا و لە باتى قازانچ زەرەرمان كىدا!

به گهوره بی بیرم لهوه ده کرددهوه: باشه ئهوا ئئیمه مندل و کال بسوین، ئاخر ئهوا دوو پیرمیزده بوده بی هیندنه که بن که له بهر دوو مندلۆکه بپارېنهوه نه شتمی خویان نایزانن فیرى ئهوانى كەن؟!

دواعایه کم دهس کەوت؛ نوسراپوو: «شەویک جەغزىك لە سەر خۇل بکىشە، چل جار سوورەتى «يَا أَيُّهَا الْمُرْسَلُ» لە بهر و زۇر بە رەوانى بخوينە، لە مابەينى ھەر جارىك خويتنى سوورەتا ئەم دوعایه له بهر بخوينە، جندۇكە دەيانەوى بتىرسىتىن، كىويك بە مۇويىك ھەلۋاسراو لە سەر سەرت رادەگەن. خۇيان دەكەنە شىئر، ھېرىشت بۆ دىئىن. نەكەى بىرسى. ھەر يەك حەرفتلى غەلەت بىن اووهيليا؛ دەمرى و گوناھى خوت لە سەر خوت. ئەگەر لەم ئەزمۇونە سەركەوتى و چل جارە كەت تەواو كرد، جندۇكە بىهك دەبىتە نۆكەرت، ھەرچى بلىنى پىتكى دىتىتتى...».

ئاي كەچەند شتى چاكە! شەرتە پىنى دەلىم كچى قاقانى چىنيم بۆ بىنى! خۇزىر و زىو ھەر باسى ناکرى! نەمە ويست زەيىھى بىكمە شەرىك، پىيم نەگوت. چەند رۈزان سوورەت و دوعام وەك ئاو له بهر كرد. شەو لە پاش مال نوستان بە دزىيە و چوومە وەتاغىنلىكى لاي درگامان كە ژۇورى میوانان بۇو. بەرە و حەسیرم لابىد، جەغزىم كىشا و بەرە و قىبلە ملم نالە ورتە - ورت. خويىدىن لە بىست جار تىپەرى و دەنگى پىن هات. چاوم كە چوقاندبوو ھەلمنەھىتى و گوتىم با جندۇكە بىن منه تىيان نەبى؛ من ناترسم. تەقەى پىن نزىكەوه بۇو، دەنگى كوتانى گۆچانىش دەھات. گۆيىم لە ھەناسەيەك بۇو. نەخىر بخوينەوه و رامەوهستە. لەپر زۇر بەقەو گۆچانىكىم وەپشت مل كەوت و جىنپى باپمى بەدوو دا:

- مەلۇون ئەوه خەرىكى سىحرى؟!

ھەر لە پەنجھەر وە خۇم ھاۋىشت و ھەلى ئەمما ھەلى! بابىم لە دەرگايى حەوشەوه بانگى كرد:
- جارىكى تر نەتبىنەمەوه!

بە ھەزار گىريان و پارانەوه راگىرامەوه و ئىتىر وازم لە جندۇكە و كچى قاقانى چىنيش هىتىا! كورتى بىرمەوه: پەرە شەرىدە كەم دەدىت و شىتىكى لەم بابەتى سىحر و جادوانە تىيدابوو، لام واپوو راستە. بەلام خاوهەنە كانىيان ئەوهەندە بە سەگىيەتى نووسيبىوويان كە مەپرسە: «مېشىكى مېشۇولە و ھېلىكە مېشۇولە تىكەل كە و چاوتى پىن بېرىزە؛ جندۇكە دەبىنى». «كىسەل دە خويىنى پەپووسىمانەدا بىكولىنە، ئىسکىك سەر ئاو دەكەوى، ودمى ھەيە و بەختوھەر دەبى». لە خانقا حاجى عەبدوللاى كورى گەورە شىيخى بورھان - بە پىرى - وەك منى مندل بىرى دە كرددەوه. بېيارى دابۇو ئەگەر لە سايەي نوشتهوه خەزىتە پەيدا كە، بەشم بىدا. رۈز نەبۇو بۆ پەيدا كەرنى شتى لە عەقل بە دوور نەمخاتە بىنگاروه؛ تەواو وەرەزى كردىبۇوم. رۈزىك گۇتى: بېچۇ پىستى لە بەر تاو سېپى بۇوى كىسەللى مەرددۇم بۆ پەيدا كە؛ ئاوى «ھەندەبا» شىم بۆ بىنە؛ دۇعائى لى دەنوسىم. دەملى كەلەبابىكى رەنگ شىنى بىن خالى دەكەم و رۈزى جومعە بەرى دەدەم؛ لە كۆي نىشتهوه خەزىنە تىدايە.

گۇتم: ھەندەبا چىيە؟

گۇتى: پىيم وايە ترۇزىيە!

گۇتم: قوريان! ئەگەر سىحرە كە بە كىرى كەر لە پشتى كىسەللى بىنۇوسى باشتە! ئىتىر خۆى لى تۈورە كردم و لە خەزىنەش بىتەش كرام؛ كە ئەۋىش ھەر وەك من دەم لە

پووش ما.
ده‌گهله زهی بیحتی دووبه‌دوو زمانیکمان دروست کردوو که تیکده‌گهی شتین و که‌س تیمان نه‌ده‌گهی شت. رؤزیک که به‌مو زمانه قسمه‌مان ده‌کرد، کابرایه ک گونی لئی بوو؛ رووی کرده کابرایه کی دی و گوتی؛ ئاخر بؤچی ئاخر زهمان نیبه؟ ئه و سه‌گبانه به زمانی جووله کان قسه ده‌کن، ده‌بلی له کوئی فیر بوون؟!

مهنمودورییهت له بُری کافیدا

مانگی جوزمردان بوو، دروینه‌ی جو له دهوری بُلکان دهستی پینکردوو، حیزب ناردي چوومه سابلاغ، ده‌گهله میرزا قاسمی قادری و زهیحتی -که دهبوونه سی که‌س- گوتیان ده‌بئ بچنه «دزه‌ی مهرگوهه» ده‌گهله نوینه‌رانی حیزبی هیوای کورستانی عیراق گفتوجو بکمن و همراه فهاریک نیوه بیدهنه نیمه پینی پازین. به سواری ترومبلیل به‌رهه ورمی کووتینه پی که لعوبیوه فایتونن ههیه و ده‌مانباته مهرگوهه. گهیشتینه گوندی «بالانیش»، شهر و هرايه ک ببوو سه‌گ ساحبیتی خوی نه‌دهناسی. زیره ئاغای هه‌رکی و دهولهت شهريان بوو. پوستی ئه‌منیه سووتابوو؛ هه‌شت که‌لاک دریز کرابوون. هه‌ر وا کورد ببوون له ورمیوه هه‌لاتبوون و ده‌هاتن. به پهله ترومبلیمان بجهن هه‌شت و به‌رهه چیا ره‌وین. چووینه گوندی «کوکنی» که ماله زیره‌ی لئی بوو؛ ویستمان میوانی بین. کابرایه کی گه‌رمیانی -که کونه ئاشنای زهیحتی ببوو- له ده‌گا گیتراینه‌وهه. گوتی؛ زیره دوزمنی شیخ عهدوللای دزه‌یه. لوانه‌یه رووتان بکا؛ چونکه ده‌چنه مالی ئه. له‌ویش بیده‌نگ خومان رزگار کرد و چووینه گوندی «فاسملوو» له دوالي قاسملوو له بن چیای دمم؛ که ئیستاش شوینه‌واری خانی له‌پزیرینی لئی دیاره. شهو له مالی مسته‌فالغا ناو میوان ببووین. کابرا ده‌یه‌ویست رووتمان کا؛ به‌لام که زانی ده‌مانچه‌مان پینیه وازی هینا. به‌یانی ولاعمان له سۆفی شیره ناویک به کری گرت و چووینه دوالي دزه. بۇ نیووه‌ر لای عهدولقادری کوری شیخ عهدوللای «گردونان» ببووین و ئیواره چووینه ره‌شممالی مالی شیخ له دزه.

نوینه‌رانی هیوا؛ «شیخ عوبه‌یدیللای زینوی»، «سید عهزیزی شه‌مزینی» که ئەفسه‌زیکی عیراق بوو، «سەعیدی کانی‌مارانی» ناویکیش -که تازلاویک و خوارزای شیخ عوبه‌یدیللا بوو- ده‌گهله‌یان هاتبوو. چەندین کوبونه‌وهمان پینکه‌وه کرد و له سه‌ر دوازده نوخته پیک هاتین که هه‌ردووک حیزب پینکه‌وه هاکاری بکن و مەعلومات پینک بگۈرنەوه. جا چونکه له شوینه‌ی که پینک هاتین بنازی «دالانپەر» و لایه‌کی شه‌مزینان و ئەم لایه‌ی ئىران بوو، نامان نا؛ «پەمانی سی سنوور». بپار درا هه‌ردووکمان بى خۇڭرىتىن -هه‌ر كىسى لای خۇی- بەیانه که بلاو کاتوه. دواى حەوت شهه‌وه دزه به رىگەی شنۇدا گەراینه‌وه. له شنۇوه به پى هاتینه نەغەدە و له نەغەدەوه به سواری ترومبلیکى سینمايی ئىنگلىسيان -که ده‌هاته سابلاغ- هاتینه‌وه.

ئیمە دەست بە جى نوسخە بەیانى خۇمان له نیشتماندا چاپ کرد. ھېشتا بلاومان نە‌کردوووه، خەبەریان دايىنى که حیزبی هیوا بەو پینکهاتنە رازى نەبوو و چاپى مە‌کەن. رووپەرە چاپ کراوه‌کەی پینک هاتنە‌کەمان له گۇۋارە کە درى. خۇش ئووه بوو کە له بەندىك لە پینکهاتنە‌کەدا دەلى؛ «ئەگەر ئىنگلىس لە عیراق بەشى بىدەن بە کورد، نابى کوردى دەرەوهى عیراق هەلاوىرى؛ چونکە کورستان يە‌کپارچە‌يە. با‌لائين

ئیمه بهشی کورد به حق ده زانین و به پنی توانا یاریده‌ی هه‌مoo کوردیک دده‌ین. که ئیمه‌ش ده‌گه‌ل رووسان هه‌ر نه‌و حه‌وله دده‌ین و موکریان له کوردی تورکیان و عیراق به جیا نازانین». حیزبی هیوا که به سه‌رۆکایه‌تی مامؤسستا ٽه‌فیق حیلی بیو، له مه‌سله‌حه‌تی نه‌زانیبوو که هیچ ناویک له رووس و کوردی ئیران و تورکیه هه‌بی.

باسی ئه‌و ریک که‌تون نامه میژووییه تائیستا له زور چاپه‌مه‌نى ناوخوبی و لاوه‌کیدا کراوه؛ به‌لام سه‌بیر له‌وادایه که ناوی «هه‌زار» له هه‌مواندا فری دراوه و نووسیویانه: «زه‌بیحی» و «میرزا قاسم» له ئیران و «شیخ عوییدیلا» و «سه‌ید عه‌زیر» له عیراق و «قازی خدر» (یان قازی مه‌لا خالید، جاری واش هه‌بیه گوت‌ویانه قازی عه‌بدولوه‌هاب) له لایه‌ن کوردی تورکیاوه ئه‌م په‌یمانی سی سنووره‌یان په‌سند کرد. هومینده‌وارم ئه‌م گۆرانی راستییه له رووی هیچ غه‌زیکه‌وه نه‌بووبی و هه‌له‌یه ک بی له دلپاکیه‌وه رووی دابی.

له بوكان ده‌گه‌ل هه‌والانی «زی-کاف» که نامه‌خوا زور بیوون، هاوكاریم ده‌کرد و به بره‌یشه‌وه کاسی گه‌نم و توتون فروشیم ده‌کاردا بیو.

زور که‌س لایان وايه که حیزبی «زی-کاف» رووسان دروستیان کردووه؛ که خوا هه‌لناگری راستی بو نه‌چوون. کاتئ که حیزب بو هه‌وه‌ل جار له سابلاغ دامه‌زرا، رووس هیچ ئاگایان لى نه‌بیوو. ده‌مانه‌ویست که به ره‌سمی بمانناسن و یارمه‌تیمان بکهن؛ به‌لام هه‌رچی کوششمان کرد جوایان نه‌داینه‌وه. له ئاخیریدا که دیتیان هیز و پیزیکمان پیکمه‌وه ناوه، ئه‌وانیش له‌سکری زوریان له ولاته‌که‌دا بیو، نه‌یانده‌ویست ولاته‌که ئه‌مین نه‌بی و نه‌وه کا ئینگلیس به‌هره‌مان لى وه‌رگری، گوتیان حیزبی که‌تان ره‌وايه و ئیمه مانعتان نابین و ئیوه‌ش له نووسراوه‌ی خوتاندا هه‌واله‌تی ئیمه بکهن. «کوییره! چت ده‌وی؟ دوو چاوه ساغ».

کورد له هه‌مoo شوینان، زور ئازادپه‌رست و ئازا خوش‌هه‌ویسته. کاتئ که هیتلر له سه‌ر بیو، ده‌گه‌ل رووسیا شه‌ری ده‌کرد، هه‌مoo که‌س چه‌پله‌ی بو لیده‌دا و تاریفیان ده‌کرد که ئازایه و رووس خویرین؛ ئه‌گه‌رچی هیتلر یاریده‌ی ده‌وله‌تی ئیرانیشی ده‌کرد و ده‌وله‌تی ئیرانیش له بره‌چاومان له شه‌یتان خوینتال تر و دزتوقر بیو. لمبه‌ر ئوه‌ش که له شه‌ری يه که‌مدا کوردی موکریان یاریده‌ی ده‌وله‌تی تورکی موسولمانیان کردبیو، رووس زوری کوشتبون و زوری به یه خسیر بردوو. تهنانه‌ت چل و هه‌شت سه‌عات قه‌تلوعامی شاری سابلاغیان کردبیو، عورووسی کافر زور ناخوش‌هه‌ویست بیو؛ به‌لام که ئه‌مجار له حومکی کمونیستیدا هاتبوونه ئیران، بیری خه‌لکیان گوری. چوونه هه شاریک - به‌ر له هه‌ر شت - ده‌رکی زیندانیان کرده‌وه و زیندانی سیاسی و ئاساییان هه‌مoo به‌هلا کردن. مه‌لایه کی شکاک ده‌یگوت: «ئه‌ز حه‌فسیدا بیووم. م دی رۆزه‌ک مه‌لائیکه‌تکه سوئری چافشین ده‌ری فه‌کر و گوت: ئیدی سودا. ئه‌م هه‌می قوتار بیوون».

چه‌کداری رووس زولمیان له که‌س نه‌ده‌کرد؛ هه‌مoo که‌س خوشی ده‌ویستن. خه‌نخوازا ئیمه‌ی نیشتمانپه‌رست که رووسمان به فریشته‌ی ئازادی کوردستان ده‌زانی، به قه‌د گلینه‌ی چاوه خومان ریزمان لیده‌گرتن. له خومان ده‌ویست ئیمه‌ش بکه‌وینه به‌ر قانونی ئه‌وانه‌وه. راستت ده‌وی ناوی کموونیستمان نه‌ده‌زانی؛ پیمان ده‌گوتون بالشه‌ویک. وا تیگه‌یبووین که ولاتی رووس هه‌مoo زور ئاوه‌دانه؛ له هه‌ر گمراه‌که ماله‌ی، له مه‌نجه‌لینکدا چیشت لى ده‌نین؛ هه‌مoo که‌س قابی خوی ده‌با و لهو چیشته بؤی تی‌ده‌کهن. ئیتر که‌س له هیچ باریکدا جیاوازی نییه. هه‌مoo کاریکیش به ده‌ست پیاویکه؛ ناوی ستالینه. نازانم خه‌لکی تر چه‌نده‌یان لهم باره‌وه

دهزانی؛ بهلام لهو کاتهدا نه مدی کهس لهمه پتری لئی بزانی و زوریش بهوه رازی و ئاواته خواز بووین و لامان وابوو هر ئهوان ئازادمان ده کهن و دهمانکنه دولمت. جا ئهوندی له توانادا بwoo، به په خشان و شیعر به رووس و بالشهویکیمان هله لده گوت. بهزم بهزمی من و هیمن بwoo که سهرو بنی قسمه مان سلاوهت له دیداری ستالین و دوعای به خیر بో سه رکه و تنى رو وسان بwoo.

ئه و ده مانه که له ته ره غه بعوم و تازه دولمەت تیک چووبوو، له شکریکی ده هزار کەسى به سەر کردایەتى «سەرھەنگ پزشکیان» ناویک له سەرەدەشت هەر ما و حۆمی خۆی ده کرد. گوتیان وا عەشاپری کورد دەچنە جەستەيان. زۆرم حەول دا کە چەند ھەوالیکم دەگەل بى بەلكو لهو تالانە تفەنگمان دەسکەوى، کەس نەھات. تەنانەت بە گالتە دەمگوت: ئەگەر ھیچیشمان دەس نەکەوى، خۆ تووشى پیاوی وا دەبین رو ومان کا؛ با بىکار دانەنیشىن! ئه و سەفرەم بە نسيب نەبwoo.

عەبدولکەریم کوره گوره شیخ محەممەدى خانەقا خەبەرى بۆ ناردبۇوم کە بەرەو خەلیفانى مەنگوران بچى منىش دەيگەمى؛ سەرەخۇشى لە مالى عەلیخان دەكەم. وا دیار بwoo کەسى لە من باشتى دەست نەدە كەوت کە راۋىيڭ كارى سیاسى بىم. لە رېتگەدا - كە تەنیا بعوم - تووشى دەستە سوارىك ھاتم. رېتگەمان لىتى دەدایەوە. سوارىك تاق بعوه و بەرەو من ھات: گورجى دا يەزىم و تفەنگم ھيتىبا سەرپىن و گوتىم: مەيە پېش دەتكۈزۈم! گوتى: بابه نەھاتوومە شەر، ئەوا من لە خزمەت سەيد کاميلى کورى سەيدى زەنبىلدام و دەچىنە «خەلیفان». لە رۆزەوە دەگەل سەيد کاميل بعومە تاشنا و چەند سالان زۆر دۆستى نزىك بووين.

عەبدولکەریم و سەيد کاميل ھەر دووک پاسپېراوون کە مەنگوران ساز كەن بچەنە يارىدەي حەمەرەشید خان لە سەقز. عەلى خان و مەنگور نەھاتن. دەگەرانەوە دەبەدولکەریم سەرى لە «قالۇي» دا و سەيد کاميليش ھەر ھاتە ئەوى. من دەستم لە عەبدولکەریم بەردا و دەگەل سەيد کاميل چوومە سەقز؛ كە بابه شىخى مامى سەيد کاميل ھەمە كارەي حەمەرەشید خان و لە سەقز بwoo.

حەمەرەشیدخانى بانەبىي - كە ئاغاي «ويىنه» و «داروخان» يى بەشى كوردستانى عىراق بwoo - عەشىرەتى بانەبىي دواي خۆى دابوو؛ بانە و سەرەدەشتى لە دەست عەجمم دەرەتباوو. پاش زۆر شەرى پالەوانانه و بەناوبانگ، بە يارمەتى بە گزادە فەيزوللابەگى سەقزىشى گرتباوو؛ چەك و چۈلى زۆرى لە دولمەت ساندبوو. بەيتى شەرى حەمەرەشید خان، گوند بە گوند و مال بە مال دەگەرا.

میوان لە مالان دامەزران. سەيد کاميل و دەست و پتوەندى - كە منىش يەكتىك لەوان بعوم - لە مالى حاجى عەلى ئەكەر ناویک دامەزرابىن. نان و خوان و خەو لە سەر حاجى. ھينىشان زۆر شوکرانەبىزىر بwoo كە بانەبىي تەشقەلە باز نەھاتوونە مالى و بە نیوهشەو داوابى كە باپى بازارى لى ناكەن!

كارى رۇزانە سەيد کاميل ھەر ئەوه بwoo لادىبىي ھاوارىيان بۆ دىتىا كەريان لى ساندۇون، ropyotian كردوون؛ تکاي بۆ دەنۇوسىن. خان حاشاى دەكىد و دەيختە ملى پیاوى سەليم خانى كىپۈرە؛ سەلەيم خان دەيختە ملى پیاوى خان.

لە دەرگاي زۇورە كەمانى نۇوسىبىوو:

كەر دىزىنى سەقزىيە كان بە مەسال ھەربىنا دىت بىيىتە ئىستقلال!

بینه شیکوا، لییان بکمن حاشا زوو مسووه فهق ده بی رهشید پاشا

بانه بی دهیان خوینده و پینده کنه نین.

دوو مانگیک له سه قز مامه وه. زار او هی سه قزیان فیتر بیووم؛ فهر قم پی نه ده کرا. له و ماوه یه دا خان هیرشی برده سه هیزی عه جهم له «دیواند هر»؛ عه شایری ده روبه ری سه قز و ئه حمه داغای حاجی با یزاغاشی ده گهله بیوون. عه شیره تی گه لباخی بیوونه پیاوی دهوله ت. له و شهره دا له شکری خان زور پیس شکا و چهند کوژرا و ئیسیری دا. ئه ویش دوو ناغای گه لباخی به دیل گرتبوو؛ له سه قز کوشتنی. «نافیع مه زهه ر» ئی شاعیر قه سیده يه کی به و هؤیه گوتبوو که زور قه سیده يه کی چاک بیوو. چهند بیت نه بی له بیرم نه ماوه. ده باره ده خاینه کانه وه ده لی:

دزی خانه گی! واجبه کوشتن
لەپە عیبرەتی غەیرە، خوین رشتنت

يان ده لی:

ج خوشە که يه ک سانیه بیته شیز نه ووک دوو هه زار ساله بتنینه زیر

ج شیرینه شاعیر! که ئەنجمامی کار لە سه ر پاسی ئەم قهومه بتدهن له دار

تفه نگه کەم پینچ تیرنگى زور خراپ بیوو. زور بە ئاوات بیووم تفه نگى بىر نۆم هەبى؛ بەلام ده دست نه ده چوپى بىکرم. شیعرىکم بۇ حەممە هشید خان نووسى، گوتوم جايىزه تفه نگم ده داتى؛ بەلام كەمس هەر نه يخوتىدەوه.

له و ماوه یه دا سه يد کامیل چوپىشت که سه ری مال بداته وه له «گەردیگلان» و من بە تمماي هاتنه وه لە سه قز مامه وه؛ بەلام کە ئە و زورى پینچوو نه هاتمه وه. له مالە کە گویىستمەوه بۇ خانىتىكى كەران. شەھى ده گهله كابرا يە ك قەرامان دا کە پىتكەوه بېرىيئەوه ولات. ئىواره سېبەر شۇر بیوون لە شار دەرجووين. كابرا سى خزمى خۆي ده گهله بیوو. زوو تېگە يشتم کە تووشى بەلا يە ک دەبم و ئەوانە كاريان دزى و خەلک رپوت كردنە. زور بە خۇپارىزى لە دواوه دەرپەيىشتم و تفه نگم لە سه ر پى و ئامادەي روودا و بیووم. نويزى شەوانىتىكى درەنگ لە دەوري گوندى قارماوی سەقز ھېتىدىك رەشەو لاغ و كەرى بە جله و دەلەمەران. هاوارىكەم ده گهله خزمە كانى درگايى كۈنە قاوه خانە يە كيان لە سەر كەرە كان دابەست و گوئىلک و پانىرە كانيان پېش خۆ دا و دزيان. زور دوور نە كەه تبۇوين، خەلکى دى كەوتىنە شۇپىنمان و چەند تفه نگىيان ھا ويشت. من کە دەمە ويست لە چىنگ ئە و پياو خارا پانە رىزگار بىم، گوتوم ئىۋو بىرون من لىرە پېش بە و ھاوارچىيانە دە گرم. ئەوان رۇپىشتەن و منيان بە جىيەتىشت. ھاوارچىيە كان دواي چەند گوللە تەقاندىن گەرانەوە. ئەوسا سوار بیووم و بىن رېگە ملم لىتىنا. تووشى جۇگە ئاۋىكى زل بیووم؛ ويستم باز دەم، ھەيم لە ماینە كەم كرد؛ بازى دا؛ بەلام تەنگەي زىن پسا و كەوتىم ناوه راستى قور و لىتەي جۇگە. ھەر چۈنىك بۇ ھاتىمە دەر و چرا يە كم لە دوور بەدى كرد و ھاوارم كرد. دىيار بۇ خەلکى دى دەترسان. ئاخىرى دوو كەس بە تفه نگەوە هاتن. كە زانيان جىيى ترس نىم، من و زىنى قوراوى و مائينيان را كىشا و بىرمىيانە مالىتىك. كابرا چاى بۇ لىتىنام و حەسامەوه. كە باسى خۇم بۇ گېڭىرا يە، بە لا يەوه سەير بیوو. گۇنى:

- ئەو ھاوارتىيەت كە ناوى حەممە كەريمى مە جىيدى بیوو، بۇ دوو قەران پياو يكى كوشتوووه؛ سەيرە تو نەجاتت بیووه. رەنگە لە ترسى سەيد کامیل نە يۈرۈپى بىتكۈزى و ماین و تفه نگەت بەرى. پتە لە سى سال بە سەر ئە و روودا وە دا را بىر دبىوو، رۇزىك چوومە خزمەت بارزانى. سۈوفى عەلى

ناویک زور به گدرمی نهحوالی دهپرسیم. بارزانی فهرمومی: له کنهنگیوه ههزار دهناسی؟ گوتی: قوربان له و ساوه که ئهو که هری له دهوری سهقرز دهذی! چیرۆکه کهم بتو بارزانی گیراووه؛ فهرمومی: نه مزانیبورو که ریشت دزیوه!

کۆمهلی «ژی-کاف» ده یه ویست خەلکی شار بترسینی؛ شەو تەقەیان له حاکمیتی ئیرانی کرد که وەبەر نەھات؛ بەلام له شار ھەلات. «عیسازاده» ناویک - که زەمانی پەھلهوی شەتیانی له خەلک دەکرد و زەبیحی و فاروقی بە گرتن دا و خەبەری له من و مەلا حەممەدەمینی حەدادی دابوو، له دەست دەولەت ھەلاتبوون و خۆمان شاردیووه - بە ئەمری حىزب كتىيىخانەكەي تالان كرا. ترس و لەرزىكى زور كەوتىبوو ناو خەلکی شار و له دۇزمىنى نادىيارى دەترسان. ورده-ورده هەر دۇزمۇن كەم دەبۈون و دۆست زور. تا واي لىھات كە دەستەلاتى كۆمهلە له شارى سابلاغدا تەھاوا پەرەي سەندىبۇو؛ ئەوي خۇشىشى نەددەویست لىئى دەتسا.

جارىك خەبەريان دا كە دەولەمەندى شارى، حىزبى خۇيان له دژى ئىيمە دروست دەكەن و فلانە شەو له مزگەوتى سەيد نيزام كۆدەبئەنەوە. قەرار درا لىيان تىك دەين؛ بەلام نەشدەبۇو بناسىرىن. حوسىتىنى سەرەكمان - پاش كىشە و ھەراي زور - ئەو نەركەي خستە سەر شانى خۆي كە وا نە كا بىناسن و لېشيان تىك دا. بە جلىتكى گۇراو، دەم ھەلىپىچراو، له مزگەوت چۈوبۇوە زۇور و دەمانچەي دەرھەتىنابۇو، كە: وا وا لىنکراوينە! رۇوح بتو كوى دەبەن؟...

ئۇ ھەموو دەولەمەندە قەلەوانە - وەك جندۇكەي بىسىمەللا لېكراو - ھەر ئەۋەندەيەن بتو كرابۇو كە له پەنجەرەوە باز دەن و خۇ دەرباڭ كەن. پەتلە دووسەد جووته كەوشى زور پاش لەوي بەجى مابۇو.

قازى مەھمەمەد

مالە قازيان زور له مىزەمەوە قازى و دەستەلاتدارى شار و بەناوبانگ بۇون. قازى فەتاحىكىيان ھەبۇوە كە له ئازايەتى و بە جەرگىدا ناوبانگى دەركەردووە و له شەرى عرووسان كۈزراوە. قازى عەلیش - كە قازى سابلاغ بۇوە - له پىاۋە ھەرە بەریزەكانى لات ژىتىرداوە. دوو كۈرى لە پاش بەجى ماوه: ميرزا مەھمەد، كە پىاۋىنگى زور خويىندەوار بۇوە و له زەمانى باوکىدا چەندىن ئەركى بىن حقوقى وەك مدیر مەعارف و سەرپەرشتى شىرىوخورشىدى سۈورى گىرتوتە ئەستۆ و زور خۇشەویستى خەلکى لات بۇوە و له پاش باوکى كراوەتە قازى سابلاغ. دووهەميان ميرزا قاسم، كە بە «سەدرولئىسلام» ناو براوە و له دەسگىرۈي داماوان و تىكا بتو زىندايانى بىتچارەدا زورى كۆشىش كەردووە و بە پىاۋى چاڭ ناسراوە و له زەمانى كۆمهلەدا بۇتە نايىب له تاران.

دەگەل تىكچۈونى دەسەلاتى دەولەت لە موکريان، قازى بتو پاراستى شار له تالان و بىرۆى عەشايىرى دەوروبەر، خەلکى سابلاغى ساز دابۇو كە تەھنگ بىرەن و شەوانە كىشىكى شار بىرەن. زور جارىش رەزانە كۆى دەركەنەوە و ئامۇزگارى دەركەن؛ دەسەلاتى سابلاغى تەھاوا لە دەستا بۇو. پىمان خۇش بتو قازى بىبىتە ھاوكارمان؛ بەلام ئەو ئىيمە بە هيچ نەدەزانى و بە لايمەو كە مايمەسى بتو دەگەل چەند رەش و رووتىكى بىن ناو و نىشان زرمە زىتىانى بكا.

ئىيمەش ھەستمان دەگەر كە عەشايىر و خەلکى دىكەي سەرناس، چەتوننە ھەتا نەزانى سەرەكمان پىاۋىكى زل و شىاوي حورمەت گرتەنە، بىن لە گەلمان و هيچ كەسى پايەبەر زەن حوسىن رازى نەدەبۇو. بەلام قازى چۈن چار بىكەين؟ راماندەسپارد ئەندامان و لەگر انمان كە له

کوبونهوه بۇ وتارى قازى بته كنهوه. تا واى لىيەت كە قازى خۆى هەستى بەوه كردىبوو حىزب بەھىزە و گالتىرى پى ناکرى. ئوسا داوامان لىتكىد كە بىتە حىزبەوه؛ قىبۇلىٰ كرد و زۆر زوو بېيار درا قازى سەرۋەكى كۆمەلە بىن. ئىتىر زۇر ناغا و پياوماقوولان - كە پچۇوكى قازىيان پى شەرم نەبۇو - هاتنە يارىمان و هاتنە ناو حىزبەوه. قازى كە مالە كەي قۇناغى مىوانانى رووس بۇو، توانى نىوانى حىزب و رووسان خۆشتەر كا و دەمانتوانى بە راشكاوى تىر كار بىكەين. دولەتى ئىران - كە لە موکريان پاشە كىشەي بىن كرابۇو - ئىدارەي موکريانى لە ميانداو دانابۇو؛ بە هەممۇ توانا حەولى دەدا ئاغاياني ولات لە خۆى دلخۇش بىكا. شەكر و قەندى زۆرى دەدانى، پلهى حاكىمەتى شارى بە عەشيرەتان دەسپارد. دوزمنى سەرسەختى ئە و رۆزگارەمان «قەرنىياغاي مامەش» و «عەلىياغاي ئىتلخانى» بۇون. قەرنىياغا زەبىحى گرت و هەرەشەي كوشتنى لى كىرد. رووس بەريان دا و هەرەشەيان لە قەرنىياغا كىرد.

باسى عەلىياغا و پياوهكەي (بايەكىرى سەلەيم ئاغا):

دنيا عەشايير بۇو. حىزب و كۆمەلە يەك نەبۇو. بۇ سەردارنى حەممەدەمین حەدادى چووبۇومە «كانييەرەش»؛ چوومە دەسنویز گرتەن. لە كونى دىيوارى ئاودەستەوه دىتەم عەلىياغاي ئىتلخانى دەگەل كابرایەك هاتن و پالىان دا بەو دىيوارەوه كە من لەودىويي گۈپىم لە قىسەيان دەبۇو. عەلىياغا گوتى: زۇر سەلام لە بايەكىرى سەلەيماغا بىكە ا بلى: عەلى دەيگۈت نە كا دەغىلى بىم، فريوی هەتيو - مەتىوان بخوا و كوردايەتى و شتى وابكى. ئەگەر ئىتمە ئە و كارە بىكەين ئاغايەتىمان لە دەست دەچى... .

جارىك رووسان زۇر پياوماقوولى ولا提ان بۇ باكزىيە بانگ كرد كە عەلىياغا و قەرنىياغا و حاجى بايەشىخ و زۇر ئاغايەتىش لەو بانگ كراوانە بۇون. كە هاتنەوه بىستەمان باغرۇفي سەرۋەكى وزىرى ئازەربايجانى رووسيا گوتبوو چىغان دەمىن بۇتەن بېك بىتىنин. يەك دەلى شەكر، يەك دەلى زىنى عورووسى، دەمانچە... من دەمەتەقە يەكم لە سەر نۇوسىن و لە «نىشتەمان»دا چاپ كرا. تىزم گالتى بە عەقلەيان كردىبوو. عەلىياغا هەرەشەي كردىبوو كە ئە و شاعيرە هەر دەكۈزم. ماوهىيە كى زۇر نەمدەويىرا بە گوندى ئەودا بىرۇم و رىنگەم بۇ شارى سابلاغ گۈپىبوو. رووسان چەكداريان كردىن و هىزى پىشىمەرگە پېك هات و مەشق بە پىشىمەرگە دەكرا و تەواو بۇۋۇزىيەنەو.

جارىك دەگەل مەلا رەسۋول ناونىكدا ناردرام كە مەلا خەليلى گۈزەمەر بىكەينە لەگرى شۇرش؛ بەلام هەرچى شىر و پىويمان بۇ ھېتايەوه ملى نەدەدا دەيگۈت سوينىد بە ئالا خواردن پىاو كافر دەكىا و بىستوومە كچان لە سەر خەيان رىزە دەرۋۇن! پاش چەققە و سوينىدى زۇر، راپىمان كرد بە قورغان سوينىدى بۇ خواردىن كە يارىدەمان بىكا و هەرگىز خەيانەتمان بىن نە كا. بەلام زۇر زوو خەيانەتى بىن كردىن و سوينىدە كەي وەبەر بىن دا.

بە شاعيرە ناوم زرابۇو. لە سەر داواي رەوابىتى فەرەنگى ئىران و رووس بە خۇ و شىعرە كانمەوه چوومە تەورىز. قەرار درا بۇشم چاپ بىكەن و تەرجىمەشى بە زمانى ئازەربايجانى بىكەن. گوتىيان لە ئوتىلىكى خۇش داتدەمەززىتىنин و چاوهەدىرت دەبىن كە پىاوى ئىران زيانىكت بىن نە گەيدەن؛ قىبۇلەم نە كرد. چوومەوه ئوتىلە كەي كە لە سايەي دەنگ خۇشى هەمزەوه بىبومە هەوالى خاۋەنە كەي. ژۇورىكى بە تەنبا دامى و رۆزى سەعات ھەشت دەچوومە لاي «جەعەر

خندان» شاعیری مهشهوری ئازه رایجانی و ترجمه‌مەی شیعره کانم بە فارسی بۇ دەبرد و ئەویش دەیکردنە شیعرى ئازەری، ئالەکۆکیان بە کوردی لە چاپدا. ترجمه‌مەشی بە ناوی لایلابى دەركەوت. ويستیان پارەی ئەو شیعرانەم بەدەنی، نەمەویست و گوتە دیارى من بى بۇ رووسیا!

چەند شتىكى سەرنج راکىشىم لە سەھەرەدا لە بىر ماوه:
لە ترجمه‌مەی شیعره کانم كە گەيمە ئەو بەيتهى دەلىم:

بە هەزار وەزنى هەزار شیعري دەگوت گەيپووه پىزى هەزار و پووشكىن

جەعفر خەندان پرسى: پووشكىن دەناسى؟

گۇنم: هەر ئەوهەنە دەزانم شاعيرىك بۇوه.

گۇتى: كورم! تو ھېيشتا مندالى؛ شانازىش بە شیعري خۇت دەكەى. لە کوردىيە كەدا بۇت چاپ دەكەين؛ بەلام ترجمه‌مەي ناكەين. پووشكىن زۇر لە پايەبەر زترە كە من و تو خۇمانى بىتىنинە رىزى.

زۇر بە خۇدا شکامەوه...

رۆزىك عەكسىنلىكى مەنيان بە ترجمه‌مەي شیعيرىكەوە لە رۆژنامەي «وەتهن يولىندا» دا چاپ كەدبىوو. ئەوهەنەم كە يەف ساز بۇوەر نەبىتەوە. پىر لە سەد ژمارەي رۆژنامە كەم كېرى و ناردەمەوە بۇكان و سابلاغ.

لە تەھورىز جىڭە لە ترجمه‌مەي شیعره کانم رۆژانە دەچۈوم دەستە كچىكىم فيئرى سرۇودى كوردى دەكەد. ئەو سرۇودەي كە جارجار لە «ئىئەوان» دەيلىن: «خاڭى گەوهەر، ئاواي كەسەرە...» يەك لەوانە بۇوەر. جىڭە لە «وەتهن يولىندا»، عەكس و ترجمه‌مەي شیعرم لە كۆمەل نۇسراويك بە ناوى «كۈرى شاعيران» دا چاپ كەدبىوو. ئىتىر بە كىل گۈيتىم دەشكەند. هەر كىيىتكى لەوانەي سەر بە ئىدارەي فەرەنگى رۇوان سان بۇون، كە لىيى دەپرسىم تو كىتى؟

گۇرجى عەكس و شیعري چاپ كراوم دەنە بەرددەمى!

لە بىرمە رۆزىك جەعفرەرۇف ناوىك لە رەوابىتى فەرەنگى گۇتى:

- بەزم و كۆبۈنەوەيە. خۇت كە هيچ، كارتى دۆستانىشت وەرگەر بانگىيان كە.

- كارتىكىم بۇ قاسىماغا دەيە.

- ئاغا؟

- زۇر پىباوى چاڭە و دەگەل خۇمانە.

- كورم! مار مارە، سېپى و بۇر و زەرد و سورى نىيە!

لە رۆزگارى كۆمەلەدا زۇر شیعرم نووسىيون كە ھېيندىكىيان لە ئالەکۆكدا كۆكراوندوو. پىر لە دوو هەزار بەيتنى بە خەت مایھوو و رۇوناكاييان نەديتى

بۇ جارى دووهەم قازى دەگەل چەند كەسىكىدا چۈونە باكۇ. لييان پرسىبىوو: چۈنە شاعيرە كەننان دەگەل خۇت نەھىناؤھ؟ ئىتمە زۇرمان رىزى شاعيران لەبەرە. ئەمەش زۇر بۇوە مايەي دلخۇشى من و هيمن و قازىش نازنانى [شاعيرى] مىلىلى لە هەردووكمان نا.

تا حىزب بە ناوى «زىئى-كاف» بۇو، ئەندامانى نەھىنى و كەس نەنالىس بۇون، هەممۇ كەس بە چاونىكى زۇر بەقەدرەوە لىتى دەپوانى. واي لىيەتابىوو هيچ لاوبىك بە چاوى هەرزە كارىيەوە لە هيچ كىيىتكى نەدەپوانى. دىزى و درۇ و دەستبىرىن بە يەكجاري بارى كەدبىوو. لە لادى ئەگەر

زیانیه ک بکرایه، ئه گر گوریس و ئامرازیک ون بوایه، قەت کېشەی له سەر ھەلئەدایسا و گومبوبیان دەداوه بە خاوهنى. خەلک لە سەر خەرمانان نەدەنۇستن كە دەيانزانى كەس دزیيانلى ناكا. كىز و لاو چەند شەوان پىكەوە شەو بە كىيى دەبۈون، بۇ رېواس يَا چرىش، كەس دل پىسى لە كەس نەدەكرد.

جارىك لە زەنبىل میوان بۇوم و خەرىك بۇوم بىرۇم؛ لەو دەمەدا دەستەيەك مەيدەتەن. سەيد گوتى راوهستە قىسمەتىسى ھەيدە. سۆفیە كىيى پىر دەستى ماج كرد. سەيد لېتى پرسى: سۆفی تۆش بۇوبە كۆمەلە؟ گوتى: قوربان خوا بە نىسيمان كا. بە خوا من دەستى باپېرىتم گلاؤ كەردووه، بۇومە مەريدى بابت، ئىستاش مەريدى تۆم، قەتم دەست لە خەرپەكارى و دىزى بەرنەداوه. بەلام لە سايەي كۆمەلەوە ھەممۇ خىراپەيە كەم وە لا ناوە. زەمان زەمانى مەھمەدى مەھدىيە... خۆم لاويك بۇوم لە تەمەنى بىست و دوو سالىدا. دەگەل براادەرېتكى حىزبى بە ناوى «عەبدولقادر دەباغى» رامدەبوارد. زۆر جار دەچوومە مالىان و دەگەل عەبدولقادر و خوشكە كانى بىتەقىيە گەمەمان دەكرد. رۇزىك يەكىن كېتى گوتىم: خۇشى لە خۇت! دەگەل ئەو خوشكە جوانانەي دەباغىدا كەيف دەكەي. باوهەر كە تا واي نەگوت نەمزانى خوشكە كانى جوانى يَا ناشىرين. لەو ساوه تەركى مالە دەباغىم كرد و ھەرجى كەردىان نەچوومەوە؛ نەوهەك بە چاوى خەيانەت بروانە خوشكى براي حىزبىم.

حىزبى تۈودە - كە سەر بە رۇوسان و لە ئىراندا زۆر بەھىز بۇو - نەيتوانىبۇو لە موڭرىيان خۆى دىيار بدا. رۇزىك قازى لە تەورىز گەراوه و كۆي كەردىنەوە و گوتى: قولىوف گوتۇوچى ئىيمە جىگە لە تۈودە هېيج حىزبىك قبۇول ناكەين؛ دەبىن خۇتان حەمل كەن و بىنە تۈودە؛ دەنا ناچارىن باتانكۈزىن. ئىيە دەلىئىن چى؟ زۆر زووج جوابىمان داوه كە ئىيمە بۇ خۇمان ئەم رېگەمان ھەلبىزاردۇوه؛ رۇوس ئاگايىان لى نەبۈوه. ئىستاش ھەر لە سەرى دەرۋىن و چىيان لە دەست دى منهتىيان نەبىي. قازى گوتى: خوا شوکور لاوي كورد وەك مىشك وان؛ تا بىانسووبەو بۇنىان خۇشتىرىدەن. جوابەكەي بىردهو بۇ تەورىز و گەراوه گوتى: لەو جوابە ترساون و «قولىوف» گوتۇوچى: تۈودە ج گۇويك دەخوا ئىيە ھەر وەك خۇتان بن!

قازى و ھەوالانى كە لە دووھەم سەھەرى باكۇ گەرانەوە، رايانگەياند: رۇوس لە ناوى «زى» - كاف» رازى نىن؛ چونكە حىزبىكە بۇ ئازادى ھەممۇ كوردىستان تىنە كۆشى و ئىنگلىس و تۈركان تۈورە دەكە. دەبىن ناوى خۇمان بىتىن «حىزبى دىمۇكراٰتى كوردىستان» و داواي خۇدمۇختارى لە ئىران بىكەين. زۆرمان ئەو خەبەر لە بەر گران ھات؛ بەلام چار چىيە، قبۇول كرا. من ئىستاش نەمتوانى ناوى «زى-كاف» لە خۆم دورى كەممەوە و كارتى حىزبایەتى دىمۇكراٰتى ھەر وەرنەگرت؛ بەلام لە چالاکى ناوحىزب كورتم نەھىتىنا.

حىزبى دىمۇكراٰت لە سەر دار و پەردووچى «زى-كاف» دامەزرايەوە؛ بەلام ئەوجار بە ئەشكرا كارى دەكەد. ئىتەر ئەھىيەت و ناوى پاكەي كە لە «زى-كاف» دا ھەبۇو - چونكە نەھىتى بۇو - زۆرى لە كورتى دا. ئەندامانى فيلباز و بەرۋەندى خوازى زۆرى تىيەت. زۆرى نەبرە زانىمان كە «فاسىماغانى ئىلخانى» كە برايەكى حىزبى زۆر خۇشەوېست بۇو، لە پاش گەرانەوە لە باكۇ، چۇتە باشگاي ئەفسەرلەر ئەنۋەنلىكىن بۇتە جاسووس بە سەر حىزبەوە. ئەوه يەكەمین داوى خەيانەت بۇو كە دە ناوماندا قەوما. ئىتەر شىرازەتى تەنزىم و تەكۈزى پېشىو ھەلۋەشا و خزمائىتى و ئاشنایەتى و خۆبەخۆبایەتى كە وته ناومان و ھەي لە وەي زىرىنگ بىن و خۆى وە پېش خا. لە

گوناهی خهیانهت خوش بعون و نهمانی زهبر و زنگی زهمانی ترساندنی «زی-کاف»، زور که‌سی شیلگیر کرد که خهیانهتیش بکهن و هر له ناوماندا بمیننهوه. ئیران و غیره ئیران دهیانتوانی نوکه‌رانی خهیانمان ده ناو خزینن. به جاریک دهرگای حیزب کربابوه و هر کم دههات سی لینکولینهوه- قبول ده کرا. قاسم ئاغا هر به برا مایهوه و زور ئاغایانی دیش هاتنهوه ناومان و به دل له گهل دوزمنان بعون.

روزیک پیشه‌وا فازی مجه‌ممه‌د له مه‌جلیسیکدا گوتی: زورم پی سه‌یره، زور باسی نهینی ههیه که مخابه‌راتی نینگلیس دسبه‌جنی دهیانزانی.

سهرم برده بن گوئی، گوتوم: شیخ مه‌عسوم خهبه‌ريان پیده‌دا.

گوتی: راست ده که‌ی، من هه‌موو قسه‌ی خوم لای ئه ده‌لیم. به‌لام شیخ زوری لاگیر له ناو شارستان و لادیدا په‌یدا کردووه؛ چوئنی دهست بۆ به‌رم؟

گوتوم: شیخ له مزگه‌وتی بازار ده‌خویند و مامی له تالش بwoo. ئامؤزایه‌کی به ناوی نهسره‌دین له لا بwoo. شیخ له سابلاغ خویندنی ته‌واو کرد؛ رؤیشتله‌وه بیاره. دیسان گه‌رایه‌وه سابلاغ و دهستی به خویندن کرده‌وه. من به خهیال لام وا بوبه‌پیاوی نینگلیسانه و کاریان پی سپاردووه؛ به‌لام دیسان ته‌واو لیم روون نه‌بwoo. زور سال که‌وته نیوانهوه. له به‌غدا دوکاندار بیوم، یه‌کیک هاته لام گوتی: من له زیندانی به‌غدا ده‌گهل نه‌سره‌دین ناویک گیرابووم که تۆی ده‌ناسی و ده‌یکوت زور کوریکی ساویلکه و ئه‌حمه‌قه. بابم له تالش و شیخ مه‌عسومی ئامؤزام له سابلاغ جگه له شیخایه‌تی و فقئیه‌تی، کاری گرینگ‌تریان له سه‌ر بwoo. ئه‌منیش گرووبان بیوم له له‌شکری لیفی نینگلیس‌هه کان. بۆ ماوهیه که مه‌ئم‌ووریه‌تیان دامی چوومه سابلاغ و سه‌قز و ده‌گهل بابیشم په‌یوه‌ندیم هه‌بwoo. خوم کردووه فه‌قیه‌کی زور به‌دین؛ هه‌زار لای وا بوو مه‌لائیکه‌تم!

نهوسا زانیم که‌ر له کوئ که‌تووه و کونده له کوئ دراوه. نه‌سره‌دین به گرووبانی له «دانکه‌رک» به دیل گیرا و ده‌گهل دیلی ئەلمانی ئال و گۆر کرا. له پاش ھەلۋەشانی له‌شکری لیفی، قەدەریک له ئیران له تەحرى چواری ئەمریکایی کاری کرد و له‌سەر ژن، پیاویکی له بیاره کوشت و له زیندانی به‌غداوه باسی ئه و ئە‌حمه‌قیه‌ی منی کردووه. شیخ مه‌عسوم له سابلاغ هەر مايه‌وه و ده‌ولەم‌هەند بیوه‌وه. ژنی له سابلاغ به سه‌ر ژنی بیاره ھینا و بیوو به پیاوی ساواک و خاوهن زه‌وه و زار و زور به ده‌سته‌لات. به‌لام دیسان زور له لاواني دلگەرم و پاک هەبوون که ئاخیان بۆ رۆزگاری «زی-کاف» ھەلدە کیشا و به و پەمری دلپاکیه‌وه حه‌ولی گەشە‌کردنی شورشیان دهدا و هیچ سارد نه‌بیوونه‌وه.

رۆزیک له میاندواو له‌بئر قاوه‌خانه له سه‌ر کورسیه ک دانیشتبووم. کابرایه کی ئەرمەنی به ناوی «ئارام کوردیان» هات له تەنیشتم دانیشت. بەمی ئه‌وه رۇو بکاته من له به‌ر خۆیه‌وه گوتی: من ناتناسم؛ به‌لام ئه‌گەر تۆ هه‌زاری، ھەلئى! سى برادرەت: زه‌بیحی، قاسمی قادری و دلشاد له بالانیش گیراون و ئىستا ده‌یانه‌وى تۆ بگرن.

واي گوت و رۆیشت. جا وره ھەلئى! به بىن تا ته‌ویله و ميانه يه ک بىن رام‌کرد. دهستم له کامیوونیک ھەلینا، گوتیان بچو سه‌ر باری گئیچ. بایه کی زور توند گئیچی به سه‌ر و چاومدا ده‌دا. له رئ ببومه ھەیکەلین له گئیچ؛ هیچ کویم به ده‌ره‌وه نه‌ما. جاریک تۆزیک خوم تە‌کاند و چاوم ھەلینا، رۆز له ناوابووندا بwoo، وەمزانی مانگە! ده رۆزیش ھەر گئیچم له لوقت و گەرروو پاک ده‌کرده‌وه. تاریخی ئه و رۆزه - که سه‌رتیپ زه‌نگەنە نووسیویه «اوایل آبانماه ۱۳۲۴» - سه‌ره‌تاي

گه لار تزانی سالی ۱۳۲۴ ای کوچی - هه تاویه.

بارزانی

ده مهابیسته و که له کوردستانی عیراق مهلا مسته فا بارزانی سورشی کردووه و ده گهله عیراق و نینگلیس شهربهتی. دوعای به خیرمان ده کرد و به دل ده گهله بوبین. میر حاجی دامه زرینه ری «زی - کاف» و ئئفسه ریکی تر که ناوی «مسته فا خوشناو» بسو، له سوپای عیراق ده رچووبون و چووبونه لای بارزانی و لعوبوه بؤ په یوندی ده گهله ئیمه هاتبونه سابلاغ و ته او ده گهله لیان مابه ینم خوش بوبو. به کورتی باسی شهره کهی بارزانی و نینگلیس و عیراقم له دوای چاپی دووه همی شهره فنامه دا نووسیوه.

پاییز بوبو باران ده باری. گوتیان بارزانییه کانی ئاواره هاتونه گوندی «قونقه لا» له نزیک سابلاغ. به پله ده گهله «حه مهی مهلووده چرج» دا دوو ترومیلی باریمان خواسته و چربی براومان له میشه یه ک لی بار کرد و بؤ بارزانیمان برد. زوری نه برد بارزانی هاتنه شاره و. خه لکی باربوو ددهات. خوم دیتم مندالیک که کومای جلکانی دیت. که وشه کانی خوی فری دا و به پتاخویی رایکرده و مال. بارزانی، ئوهی چه کدار بوبو له سه ریازخانه دامه زران، مال و مندال و پاتالیش له دیهات جینگه بیان دانی. بؤ یه کهم جار که چاوم به بارزانی که ووت زورم ده گهله رو و خوش و به ئیلیفات بوبو. ئیتر ئه و خوش و یستییه ده اوامی کرد تا بارزانی چوونه ولا تی رو و سان و که هاتیشنوه عیراقی، تا بارزانی و هفاتی کرد هه رزور لوقی ده گهله بوبو. کومه له و دهولهت له دهوری سه ریان بوبو. له سر دوای خوم ناردمیان که له و شه رهدا به شدار بم. ده گهله چهند پیشمه رگه یه کی خومالی و هری که وتن. رئ بەفر بوبو؛ دنیا کریوهی ده کرد. شه ویک له گوندی «قوزلوبی» له مالی ناغا ماینه و. یه کیک به گویندا سر کاند: کابرایه ک له دیهه دهیوه بتبینی و ناویری بیته مالی ناغا. خوم چووم. مالیک رووت و قووت و شهدار و تاریک. پیاویکی ردین سپی دانیشتبوو. خوم پئی ناساند و گوتی: تو شاعیری، منیش شاعیرم. ده مهی و شیعریکی خومت بؤ بلیم.

دهستی پئی کرد نزیکه ده ده قیقه به بیتیکی گوت که له سه رشورشی کورد و قازی دانابوو. به بیتی پر پیندا و لئی پرسیم: پیت چون بوبو؟

گوتوم: رزور خراب بوبو مامه تو زورت و شهی عاره بی مهلا یانه به کار هیناوه، تا بلین و هک خوتنده وارانت گوتووه. خوزگه به زمانی شوانانت بگوتایه و عاره بی تیندا نه بواهه. من که شیعر ده لیم هه ر ناره حه تی ئه وهم کوردی باش نازانم و ناچارم و شهی بیگانه به کار بینم.

گوتی: ده سا و هلا من خوم شوانم. گوی بگهرا له سه را دهستی پئی کردده، به بی رامان به بیته کهی ته او و گزوری. به راستی سه رم سوو ما: خودایه چهند هزارانی وا بیلمه تمان لئه هله لکهه تووه و وه ک بەفری پار توانووه و خه بەرمان نه زانیبوون و کهس قه دری نه گرتونون؟! نامه یه کم بؤ نووسی و گوتوم ببیه سابلاغ. ئه گهه منیش نه بیم تو له وی کارت ده دهنی و به خیوت ده کهن. به لام بیستمه و که مانگنیک دوای ئه و دیداره، پیره مردبوو؛ نه یک ابیو نامه به ریته سابلاغ. پیشمه رگه ئابلوقهی گوندی قولته دابوو که پینجسەد کەسیک سوپای ئیرانی لئی بوبو.

شهر که رانی نیمه جگه له بیست پیشمه رگه یه ک، چه کداری گهورکی دیوی سه رده شت و سویسنسی بون. زوری نهبرد مستهفا خوشناویش هاته لامان. روزیک ده گهل «دلشادی ره سولی» که لاویکی ئهدیبی کورد بwoo، به سواری به ملهی کیویکدا ده رؤیشتن؛ عه جهم به توب دایانگرین. نهود یه که مجار بwoo که تۆپم پیوه نین و بیینم گولله توب له نزیکمه و ده که وی. وا زانم من له شه مری دلشاد و دلشاد له شه مری من دانمان به جهرگی خومان رؤگرت و هله نهاتین و توبیشمان وئی نه که وت.

چهند جاریک له شه مری ناو سه نگه ردا به شدار بووم. جاریک خبه ریان دا که له شکریکی سیسەد و پەنجا کەسی له بانه و دین بۆ رزگار کردنی قولته. شه و چووین خومان لى داگرتن. بەره بەیانی گەینه بەره و تەقە دامەزرا. زوری نهبرد له شکرە که خۆیان دا به دەسته و به دیلمان گرتن. چەک و فیشه کمان دا به عەشاپر و کەل و پەھلی وردەمان گیڑاوه. که دیتمان دوو شووشەی تیدایه، امانزانی ئارەقه. دلشاد و یه کى تر کردیانه هەرا که خۆیان بیخۇنەوە. بەلام شووشە بە ئاولیمۇ دەرچوون و کردمانه چىشتەوە. نانمان هەبوبو، پارەشمان هەبوبو؛ بەلام قاتى و قرى پەنځور بwoo. زوربەی کات به نانى و شک و چا راماند بوارد. چووینه سەر گوندى «بیزیلا»، ناغاکەمان دەر کرد؛ که جاشى دەولەت بwoo. بۆ بیانی تەيارەمان هاته سەر و زورى شیست تىیر لى رشاندین؛ بەلام کەسمان لى بىریندار نەبوبو. نەوهش هەوەل جار بwoo که تەيارە بیینم شەر دەکا.

ھەوەل شەوی که چوومە گوندى «شینوی» چهند پیشمه رگه یه ک نۆرەيان بwoo بىنە کیشکچى لە سەنگەری دەوري قولتىدا. يە کيان ناوی «وەستا برايمى بەننا» بwoo؛ دەنگى زور خوش بwoo؛ قەتارى زور خوشى گوت. گوتى ئەمشەو تو مەچۈ؛ سبەي شەو پېكىھو دەچىن. گوتى سبەي شەویش دەگەل تۆدا دېمەوە سەنگەر. بەیانى نەو رەۋەز وەستا برايم شەھيد كرا. دوو پیشمه رگه بە ناوی «شەريف شاك» و «رەحمان چەتە»، چوون بە ئىستر لاشە كەيان هەننایەوە. قەبر هەلدەقەندرى، بانگى مەلا يەكم كرد كە له سەر قەبرە كەي باسى شەھيد بکا و بلى ئەمە شەھيدە و نامری. مەلا گوتى: چۈن قىسى و دە كەم؟ قەت ئەو شەھيد نىيە؛ خۇ نەچۇتە شەرى دينى ئىسلام ا

بانگم كرد: دوو قەبر هەلقەنن؛ يە کيان بۆ ئەو مەلا سەگبايە
مەلا زەرد هەلگەرما و بېھۆش تخىل بwoo. ئاویان به سەر و چاوبىدا كرد؛ وە ھۆشىيان هەننادە
ملى نا وەك بلىبل؛ كارىكى كرد كە وەستا برايمى وەك ئىمامى هەمزە و ئىمام حوسىن حىساب
كردا!

رەۋىزىك باران دەبارى. كابرايەك له شەودا بانگى له كەلە كەوان كردوو بىپەرنىيەوە. كابرامان
گرت:

- چىكارە ؟

- فەقيرم و لە خىز دەگەرىم.

برادەران كەوتە تەحقىقات و نووسىن. زوريان گوت فايىدەي نەبوبو. شەو بە دەنگىكى وا كە گويى لى بى گوتىم:

- نەرى بە شەو كى دەتوانى بە پىنج گولله نىشان بېنىكى ؟ نەو كابرايە بىنن، دايىكەين، بىزانىن
كى دەستى راستە!

کابرا کردیه هاوار:

- باو کم مه مکوژن! به خوا من جاسووسی عه جه مانم. کوتیری نامه بهر ده باخه لم ده نیم، خبې ریان بې به کوتدا ده نیزمه وه. ناردو ویانم بزانم ئیوه چهند کەس ن و له کام خانوودا ده زین. کابرامان نارده سابلاغ.

رۇزى کە تیاره مان هانه سەر و دایگرتین؛ ئیمەش بە تفهنج لە خوارمۇھە تەقەمان لى دە کرد. من لە بن دار تویکەوە لە حەوشەدا تفهنجم داویشت. «عەولاشکاک» ناویک - كە پیشىمەرگە يە كى سابلاغى بۇو - له سەر سەربانەوە تەقەى لى دە کرد. چەند جار ھاوارم لى كرد وەرھ خوارا لەھى خەتەرە! جوابى نەدامەمە؛ گوئى گران بۇو. دەورە ھەموو لە گوللە دابىشىرا بەلام خۆى بەرنە كەمەت. دوايە خۆم لى تۈورە كەد بۇو لە سەربان نەھاتۇتە خوار و خۆى بەنا نەداوە؟ حىكايىھەتىكى گېراوە كە جارىك شىخولىسلامى باوکى هيمن لە راۋ بۇوە، كەروپىشكىكى بە تەمال دۆزراوە تەوە. نۇكەرىكى گۇتوویە توخوا تازى تىبىرەمەدەن! من بە تفهنج دەيکۈزم؛ كە چى نېھەنگا تووە. ناغا لىنى تۈورە بۇوە كە بۇچى كەروپىشكەت لە كىس دايىن؟ گۇتوویە:

- بەلى ئاغا نەمەنگا توت، بەلام وام ترساند كە تازە رۇو ناكانەتە ئەم گردد!

دواي دەركىدىن مام حەسەنى بىزىلا، لامان وابوو تەيارەمان دىتە سەر. بۇ ئىتحيات پىش تاو كەتونن ھەموو خەلکى دىي وەتمانايىمان وەدەر نا. لە تاو گەرمبۈوندا پېرىزىتكىم دى بەرھە مالان دىت. دەنگم دا كە نەيە. پاراوە كە كارىتكى زەروروم ھەيە. لام وابوو پېرىشكەي پۇولى لە بىر چووه بىبا، گۇتم: ئەمما زۇو بېرە تەبارە دى. دواي تاوىكى دى دىتىم دىسان بەرھە مالان دىتەوە. گۇتم ئەمچار رېت نادەم. گۇتنى: بە قوربان! خال سەعيىدى پیشىمەرگە دەلى تەبارە دوزمىنى قەستەسەرە خورىيە؛ هېتىدىكىم خورى لە دېزىيە كە دايە دەچم دەرىدىتىم! عەجهم قوللەيان ھەبۇو؛ تۈپمان نەبۇو كە دەرى قوللە بىنى. رۇزىك كابرايە كىيان هيئىنا، رەش چەتەول، گۇتى من ئامادەم چەند نارنجۇك لىك بىبەستم و بېچم لە بن قوللەوە بىهاۋىمە سەرەي.

- ئەو خەتەرە بۇ دە كەيى؟

- كاكە من بە سەد سال حەبىس مەحكوم بۇوم. نۇ سالىم كىشا؛ نەوەد و يەك سالىم مابۇو، رووسى بەرياندام؛ له سەر زىيادى ماومەوە. ئەگەر بە سەلامەت ھاتمەمە تفهنجىكىم دەيە.

- نا كاكە، ئەو كارە مەكە. پیشىمەرگە بە و تفهنجىشت دەدەمى.

«عەلە گاۋۇر» كابرايە كى دز و چەتەي مەسھۇور بۇو لە ناواه؛ هات بۇو بە پیشىمەرگە. پىباوۇ و اتازام زۆر كەم دىيە. شەويك كە ئىمە دەچۈوبىنە پىش ھېيزى ئىرمان - كە بەرھە قوللە دەھەت- لەشكەمان بە سەر كەرددەوە و عەلە دىاران نەبۇو؛ بىن ئەو رۇپىشتىن. زۆر دوور نە كەھوبۇوبىنەوە، لە لاي قوللىتىو بۇو بە تەق و ھۆرىك ھەر مەپرسە! بە ھەزاران گوللە دەتەقىتىرا؛ شەر بۇو ئەمما شەر. خوايە ئەمە چىيە؟ ئىمە نەچۈوبىنە سەر دۆزىمن، ئەو بېرىشكە تەقاندەنە چىيە؟ ئىمە لە شەرى ھەورا زە سەركەوتىن و سەربازمان بە يەخسىر گىتن. كە ھاتىنەوە عەلە لە بىنکە دانىشتىبوو، تەھاوا وەك گۆلى قوراوى. ھەموو گىان قوراوى؛ تەنبا پېتىنج فيشە كى پېمامبۇو.

- عەلە لە كۆئى بۇوى؟

- كاكە ئەنگۇ بارى شەر نازانىن. ئەگەر قوللىنى بە ھاوارى ھەوالانى خۆيەوە هاتىا، دە كەوتەنە ئىي دوو ئاگرائەوە و دەرنەدەچۈون. ئەمن خۆم گەياندە كانىيە ژنان لە قوللىنى، تەقەم لە بورجە كان كەد. ھەر من فيشە كىكىم داویشت، ئەوان ھەزاريان دەتەقاند. لە بىرم بىردنەوە كە دەبىي بىتىنە

جهسته‌ی نیو! به راستی تاقه که سینک هزار کهس مه‌شغول کا، هر له چنگ عله‌ی دههات.
دوای نهانی «جمهوری»، دولتی ثیران پولیکی دابوو به سه‌لیماغای بازی، ئه‌بیش
ناردووی عله‌گاور و سمه‌د ناویک - که ئه‌بیش زور به ئازا مه‌شهور بوبو، هه‌والیش بیون - بینه
لای که بیانکاته نۆکه و چه‌ته‌ی خۆی. هردووک چوبوون. له ناو دیوه‌خانی خۆیدا خۆیان به
سه‌ردا دابوون و په‌تیان خستبوو ملیان و له گۆمدا خنکاندبوویان.

لئى برابووین که هیرشیکی بەرپان بکەینه سه‌ردەشت و قولتى و دوزمنيان لى دەركەين. بېرىار
درا شە و سوپىسىنى هیرش بەرنە سه‌ردەشت و گەرگ خۆ دەگوندى قولتە هاولىن. رۆزىك لە
كازىبەی بەيانه‌وه تا رۆزقاوا به كەلەك چە كدارمان لە «كەلۈي» پەراندەوه. دەپاش نوپىشى
شەواندا فەرمان‌هات کە دەبى لە دەوري سه‌ردەشت بکشىنەوه. رادىۋە لەندەن گوتۇوبىه
كوردە كان سه‌ردەشتىان گرتۇوه. پووسە كان لەو خەبەرە نىگەرانى؛ نايائەوى ئىنگلىيسيان تۇرۇ
كەن. گوتوم: من ئەم ئۇمرە گۈي نادەمى و دەست لە هججوم ھەلناڭرم. پاشان حالىان كردم كە
فەرمان لە عەرزى نادرى. لە داخان گرىيام. ئەو شەوه بە دزىيەوە لەشكىمان بەجى ھېشت كە
نەوە كا لە رقان بمانكۈژن.

لە رېنى گەرانەوەدا لە دۆلەتكىدا، زور دوور ورچىكمان دى. تەنگىكىم لى تەقاند. سوور دەمزانى
نەمەنگاوت؛ بەلام ھېنديك لە ھەوالان گوتىان گوشتت. بە راستى خاتىرى منيان گرت و
درۇپان دەكىرد. كە ھاتىنەوه سابلاغ، حەممە حوسىن خانى فەرماندەسى سوپا بۆ ئەو
دەست راستىيەم - كە هيچ راستى تىدا نەبۇوا - دەمانچە يەكى خەلات كردم و ھەرچەند گوتوم
راست نەبۇوه، باوهرى نەكىرد.

ماوه‌يەك شهر و هەرا مات ببۇو. منيان ناردە سەرای لای سەقز كە مابەين بىم و ئاگادار بىم
عەشايير ئالۆزى نەننەوه؛ نامەي نىوان دوزمن و دۆست پىك بىگۈرىپىنهو. جاريک خەبەرم
وەرگرت كە سەرپازانى دولت مەرى گوندىكىيان دزىوھ. گوندە كە دەبوايە عەمەرخانى شاك
بىپارىزى. نامەيە كم بۇ نووسى كە چۈن ئاگادار نەبۇوي و مەريان لە بەر پىيى تۆ بىردووه. بۇي
نووسىيۇومەدە: ئەو سەرپازانە گەنميان زۇر، پىغۇريان كەممە: منىش گۇشتىم بۇ ناردن!

جارىك «سەرتىپ ھومايونى» نامەيە كى نووسىيۇو ناوى پىشەواي «آقاي محمد قازى»
نووسىيۇو. لە جوابىدا لە باتى تىيمسار و تەرمەماش بۇم نووسىيەوە: «آقاي حاجى عەلى!» كە بەوه
زور تۇرە ببۇو.

لە «سەر» لەپر نەخوش كەوتوم. ئەو رۆزە بارزانى هاتبۇو؛ ھەلىگەرم و بىردىيە سابلاغ و لەھەنە
پەوانەي بىمارستانى رووسييە لە تەورىز كرام. مانگىك پىر مامەوه.

حەممە رەشيدخان لە شەرى پىشۇوپىدا شكا و گەراوه، بانەي سووتاند و گەبىيە عىراق. دولتى
عىراق بىردىيە جەنۇوب. لە شارى «رەمامادىيە» دەزىيا. لە جەنگەي شۇرۇشى ئىمەدا لەپر هاتەوه
مەلبەندى سەقز؛ دوو لاوى عىراقىشى دەگەل بۇون بە ناوى «يەھىا چەروستانى» و
«حەممەدەمین مەنگۈوري» كە يەكىان مەلا و يەكىان شاعير بوبو. پىشەوا منى دەگەل ميرجاج
ناردە لای كە بچىنە سابلاغ. لە گوندى «توركمان» دىتمان و بە تەنبا راسپىرىيە كەم پى گەياند.

خان زور شلەز؛ گوتى: نازانى بۇچىم بانگ دەكەن؟
- نە!

كە ھاتبۇو رووسە كان دواندبوويان، راستى گوتىوو كە ئىنگلىيisan ناردوويانم كارتان لى تىك

دهم؛ به لام قهول دهدم به قسهیان نه کهم و خزمه تکاری شورش بدم. دهستیان لئی بهردا و له
«سهراء» به ناوی ژنرال مایه وه.

دهوله توکهی ژازر بایجان به سهر کردایه تی پیشه و هری ملی له ئاغا کوشتن نابوو. ته مای
کرد بوبه ئاغا و هتی کور دستانیش. هاشمی خوسه روی ناویک له لایه ن سابلاغه وه حوكمی بؤکانی
ده گرد. پیاوی پیشه و هری، هاشمیان ساز کرد بوبه که شه ویک بین و ماله مه حمودا گاغا و عه لیغا
و حاجی بایزاغا قه تلوعام کهن. زور لام گران هات. بیگانه بئی و کورد به دهستی شورش
بکوژی. له بؤکانه وه به هله لداوان خوم گه یانده پیشه وها. فوره ن رؤیی بؤ ته وریز و له و کاره
په شیمان کردن وه. هاشمیشیان له بؤکان لابرد و دار کاریه کی باشیان کرد. ماله ئیلخانی که به و
کهین و بهینه یان زانیبوو، به سوپاسه وه ده یانگوت تو نه بواهی ئیمه نه ده ماین.

رؤزیک براده رینک - که نؤکه ری ماله ئیلخانی بوبو - گوتی:

- ئاغایان کۆبۈونە و یان کردبوبو؛ منیان دانابوو ئاگام له درگا بین و کەس نەزانى دەلىن چى.
من له پشت درگاوه گوییم گرت: بیست رؤزی تر لەشكىرى سەقز دین و هجوم دەكەنە سابلاغ.
ئیمه ده پیشدا له بەريان دەرپۇن و دوايە رەگەلىان دەكەوین.

ئو خەبەرم گه یانده پیشەووا. له نامە يە کى به خەتى خۆيىدا نوسېبۈوی: «ھەزار! ھەزار مامرى
شامىت به قوربان بى؛ مەترسە اھەمۇو كار به كەيفى تو دەبىن». لەشكىركى ھەزار كەسى هات و
پىشەمەرگە لە «قەرەمۇسالىان» پىشى لئى گرت و شەكاندى. ئاغایان رەموي بۇون؛ به لام فربىاي
رەگەل كەوتون نەكەوتبوون.

رەدیقا

له تەورىز رادیقا پیشه و هری هەبۇو. بىريار درابوو رؤزى نیو سەعات ئیمەش قسەی لە سهر
بکەين و بەرناھە تايىھەتى خۆمان هەبى. من بؤ ئە و كاره چوومە تەورىز. وە تاغىنكم لە مالى
شازادە خانمی ميرپەنج به كرى گرت. شەوانە تا نیوەشە، رؤزانە ھەر لە بەيانە وه تانويىزى
شىوان به تەننیا خەرېكى بەرناھە نیو سەعاتىيە كەم دەبۇوم و دەچووم دەمختىدەوە. پازدە رؤزى
ئو كارەم گرد. رؤزیک هاتن به ترومبيلىكە و بىرىانەم ئالى قاپوو (نىشىمەنی پیشه و هری). كە
چووم پیشه و هری لەوی بۇو.

پیشه و هری گوتی: ئیمە نازانىن توچ دەخويىتىه وە؛ پىتوىستە بەرناھە كەت تەرجەمە بکەی و
ئیمە بىبىنین.

گوتىم: من وەزمانى بەرناھە خۆمانە؛ ئەگەر بەرناھە ئىتىوھ بى من كارى لى ناكەم.

گوتى: ئاخىر نازانى ھەر چارە گە سەعاتىي سى تمەن حقوقى گۇوېندەيە؟

گوتىم: من لە مۇعامەلە ئە خۆم زور پەيدا دە كەم؛ ئە و كاره بە كەسىتكى تر بىسپىرن.

ئىتەر تازە نەچوومە و رادیقا تەورىز. ھەر لەو سەر و بەندەدا نومايشنامە ئارشىن مالالان» م
گردد كوردى و شازدە خانم - كە توركى باش دەزانى - يارىدە دە كردم. به لام فەوتا و نەچوو
سەر شانۋ.

بۇ دووهەم جار پیشه و هریم دىت. مانۋىرى هيپىزى ژازر بایجان لە نزىك تەورىز بۇو؛ پیشه و
منىشى دەگەل خۆى برد. لە دەمى نىيەم رؤزە خوار دندا، من شىعې يىكەم دەربارە بىرايەتى كورد و
ئازەر بایجانى خويىدەوە. كە بۇ پیشه و هریان تەرجەمە دە كردد. بە لایه وه خوش هات؛ ليوانىك

ثابجۆی بە دەستى خۆى بۇ ھېتىنام؛ وەرمەنە گرت؛ كە عادەتم بە مەشروعوب نىيە. حەممە حوسىئىن خان لىيم تۈورە بۇو كە چۈن لە دەستى پىشەوەرى وەرناغرى؟ بەلام فايدەي نەبۇو، وەرمەنە گرت. «حەممە حوسىئىن خان» كۇرى «سەيەقى قازى» و ئامۇزىاي پىشەوا بۇو. پىاوىتكى سوورھولى زۇر زەلامى چاوزەق و بەھەبىھەت بۇو. تا خوا حەز كا كوردىكى دلىسۇز بۇو. كرابۇوھە فەرماندەي ھېزى چەكدارى كۆمەلە. بە راستى لە ھېچ شىنى نەدەترسـا. رۇزىك لە تەھورىز خۇنواندىنى لەشكىرى فيدائىيانى پىشەوەرى بۇو. پىشەوەرى پرسىبىوو: «پىت چۈنە؟»، گۆتبىوو: وەك كۆمەلە ژىنېكى حىزم دىنە بەرچاۋ كە بەرمۇريان تەفھەنگى بىرزنۇيە. بەرگەي دە كەس كوردى چەكدار ناگىن! ئەم قىسە ھەرأيەكى نايەوە و پىشەوەرى زۇر تۈورە كەردىبۇو. كە دەگەل پىشەواش ئىعدام كرا، تەنانەت رۇزىنامەي لەشكىرى دوڑىمن (تىش) نوسىبىوو: پىاوى وانەترس ھەر ئابىتىتوھە، دوو جار پەتى سىدارە پەچا، بەلام ئەو بە دەنگى بەر زەھر دەنەنەپاندـا: «بىزى كورد و كوردىستان! كوردىستان ھەر ئازاد دەكىرى!» و لە قىسە بىي مانىانەي دەكىرد... لە نەخۆشخانەي سابلاغ كەھوتىبۇوم. كە ھاتىمە دەر گۇتىيان كراوىيە بەرپرسى تەبلیغات. سەرپەرشتى رۇزىنامەي «كوردىستان» و رادىيە چكولە كەمانم دەكىرد. دوو يارىدەم بۇ دىيارى كرابۇو. مندالىنکى توركى خۆبىي كە تەمەننى پازىدە و شازىدە دەبۇو، ژۇورى كارى بۇ خاوبىن دەكىرىدەنەوە.

من كە لادىبىي يەك بۇوم ھەميشه لە خەلکى شارستان و نەخوازە ئەوانەي كە زۇر كۆك و يۈشتە بۇون و عەينە كىيان بە فيز لە چاۋ دەكىد شەرم دەيگەرتم و زۇر لە خۆم بە زىاتر دەزانىن؛ كە يەكىك لە يارىدە كەنام بە ناوى «عەلى خوسەھوئى» لەوانە بۇو. رۇزىك مەقالىكىم نوسىبىوو، گۇتم: كاكە عەلى زەھمەت نەبىي پاكنويسى كە! تماشاي كرد و گۇتى: نايىزان!

گۇتم: ھەر شكل نووسى بکە بەسە.

گۇتى: ناتوانم!

بە مندالە تور كە كەم گوت: تو چۈنلى؟

گۇتى: خەتم خۆشە؛ كوردى نازانم؛ وات بۇ شكل نووس دەكەم بە نوخته فەرقى نەبىي. راستى كرد. ئىتەر ھەبىھەت و سامى جلى تازە و فشوفۇلم لە بەر چاۋ نەما.

لە كارەمدە نامە يەكم لە تەھورىزەوە بۇ ھات، كە دەبىي لە ھەممۇ ئازەربايجاندا ئاوا تەبلیغات بکرى. لە داخان لە سەر پاكەتە كەم نووسىيەوە: «ترکى نازانم» و بۆم ناردەنەوە. دواي چەند رۇزىك پىشەوا لۆمەي كىرىم. فەرمۇوى: بەو كارە مندالانەبەت كىشەيە كەت بۇ ساز كەردووين. گۇتم: من خۆم بە كوردىستانى دەزانىم و لام وانىيە كلكى ئازەربايجانىن. پىشەوا گۇتى وام نەزانىبىوو. نەويش گازىنە نامە يەكى نووسى. ئەوان عوزرىيان لى خواتىتىنەوە كە سەھوبىان كەرددوو!

برىار درا كە ئىمە و ئازەربايجانى لە گەل دەولەتدا بکەوينە و تەۋوویزى پىنگ هاتن. « حاجى بابا شىيخ»، «مەنافى كەرىمى» و منيان نارده سەقز. نويىنەر ئازەربايجانىش هاتن كە دەگەل «رەزمارا» قىسە بکەين. زەبىحى و سەدرولئىسلامىش دوايە هاتنە لامان. پىنگ هاتن كە دەولەت باانە و سەردەشت و تىكاب چۈل بکا، پىشەورىش زەنگان بە جى بىتلەي. تائەو كارەش دەكىرى رېنگە بىرى كە ئازووقە بۇ لەشكىرى باانە بىتىن و كورد رېنگە لى نەگىن. كاروانى ئازووقە دەبوايە

به ناگاداری من و ده گهله من بچی و من زهی و چامان له بارکردنی بی؛ نهود کو چه کی شهری تیدابی. به بانی گوتیان وا بار حازره، و هر برو. که دیتمان ترومبلیل بار کراون و نیشانمان نه دراون. زهی و من پیتمان داگرت که تا ناوه رؤکی بار نه بینین قبوقل ناکهین. پاش چقههی زور، سه درولئیسلام که برای پیشهوا و سه رؤکی و تتوویزکه ران بورو، گوتی: بار چیبان تیدانییه جگه له نازو و قهی خواردهمه نی و من ئه مر ده کهم که نه پیشکنین. ناچار بؤ ئه مر ملم دانه واند. ده گهله باران چوومه بانه و له مالی ئه فسهریک به ناوی «ستوان رهنجبهه» دامه زرندرام. من خه و تبومه تله فون له ستوان ده کرا، له جوابیکدا گوتی: به لی تانکیکیان ده ناو باراندا هیناوه. زانیم خه بانه تیکی گهوره به دهستی من پینک هاتووه و خه تا له سه درولئیسلام بورو. داخی نهودم ده خوارد که بؤچی له ریگه ئه کاروانهه به پیشمehrگه به روت کردن نهداوه و ده شمنوانی.

به فهرمانی پیشهوا مالم له بؤکانه و هاته سابلاغ. کوریکم هه بورو به ناوی «شیرکه»، ئهمه نی چوار مانگ بورو؛ که دیسان ده گهله سه درولئیسلام و زهی و حاجی حمه داغای شیخالی به ری کرام بؤ سه قز و گفتوجو کردن. سه درولئیسلام دواي دوو پؤز گهرايهه. بر دیانینه مالیک له سه قز و پاسه و اینیکیان له ده رگا دانابووین. ئه مجار ده بوايه يه ک له من و زهی و گهله کاروانی نازو و قه بچینه بانه. گوتی: زهی تو زور جار حمبس کراوی. لیره ده مانگرن. له ریگه و خوت ده ریاز که و حه ولیک بؤ ئیمه بده تا نه گیراوین. زهی له ری رایکربوو. له سابلاغه و هیندیک دراویان به «کاکاغا» ناویک و راندیه کی ئرمەنیدا بؤ ناردبوبین. گؤز و گومبەت هاتنه سه رمان و داواي چه ک دانیانیان لى کردین. من که لاویک خوین گهرم و بی ته جره به بوم لام وابوو چه ک لى ساندن زور شه رمه، ده مانچه خوم نهدا و به ئه فسهره کهم گوت: ده بی بکوژریم و ده مانچه له قهدی بکنه وه. ئه فسهره که گوتی: باشه له تو ناستینم.

ده ئیوارهدا هاته وه لامان، گوتی: تو حه ز ده کهی بچیه ناو شار، و هر بینکوه بروین. چووینه قه راغ چه می سه قز. زور به نه رمى گوتی: برام من کوردی کرماشانیم؛ تو شم زور و بهر دل که و تووه که بؤ ئازادی گهله کورد حه قول ده دهی؛ به لام هیشتا زور کالی. لیم روونه من پر کیشیم بکردايه به ده مانچه ده تکوشتم. ده روبه ری شار پتر له چوار هزار سه ربا ز تیدایه. ده رچونت محل بورو؛ ده یانکوشته وه. ئه و جار دهولت هزاران ئه فسمری له من زلتريشی هه بیه که به کوشیان ده دا و گویش ناداتی. تکایه له وه عاقل تر به احیفه له دهست بچی. چاوه نزی فرسهت به و ده نگ مه که. هر ئه مرؤ حه بستان ده کهن... ئوهوندھی بوم بکری یاریده تان ده ده ده. خولا سه خاو بومه وه. پینکوه چووینه بازار که کتیبی داستان به کری بگرم و له زینداندا خومی بین بخافلینم. ئه فسهره که ناوی وابزانم «ناسرپور» بورو؛ بر دمیه دوکانی کتیب فروشیک به ناوی «کولاھی». کلبرا گوتی: هر کتیبی شه وی به دوو قران به ئه مانه ده ده ده. خوی لى توره کرد: بین ئینساف ئیجاره کتیب شه وی چوار شاییه؛ به لام ناچار قبوقل کرد و چهند چیره کیکم و هر گرت.

هر ئه شه وی شویر حاجی حمه داغا و کاکاغا و مینیان شویر و مینیان گرت و له مالیکی نزیک چه می سه قردا حه بسیان کردین و شازده سه ربا زیان له سه ردانیان که ئاگادارمان بن. پووله که شیان که بؤ ناردبوبین نه داینی. ئه فسهره کورده که دواي چهند روزیک هاته لامان و گوتی؛ وابزانم شکه نجه تان ده کمن چونکه مینیان له سه رپه رشتی ئیوه گوریو. ئه فسهریکی تر

هاته سہرمان به ناوی «نهسیرزاده»؛ ئازه رایجانی بوو. دیار بوو ده دلدا لاگیری پیشہ و مری بوو. زور کوریکی باش بوو. ئه ویش زوری نہ برد که نہ ماندیتھو. ئه فسمیریک به ناوی «سہروان بیدار بخت» هات و چوی ده کردین؛ که هممو گیانی گالتھ و گھپ بوو. هر چند بندی بووین و شہوانہ هممو دوو سه عات خبھے ریان ده کردینه و ده یانبازار دین، به لام خواردنمان زور پادشايانه بوو. بیانی هنگوین و کھر و نھار و شام گوشت و برینچ بوو. پینچ روزی همه ولی، زورم حبس له بھر گران دھهات؛ به لام عاده تم پی گرت و پشووم هاتھو سہ رخڑ. قفسیده دی بوردیم له بھر ده کرد. روزانہ همموی بھ گالتھ و قسھی قورم راده بوارد. لھو سہربازه پاسدارانه یه کیک چیشت لینه ر بوو؛ یه کیان لوڑی سولتاناباد بوو؛ که ده یگوت من بوو مته کوئم لھ. همھ خبھر و باسیک لھ شاردا بوايھ پی ده گوتین. کتبی بؤ ده گوریمھو؛ روزنامه می بؤ دھھیناين.

شازدہ سہربازیان لھ حمبخانه دا - کھ خانوویک بوو - لھ سہر دانابووین و سہر گرووه بھانیکی لور گھوریان بوو. گالتھی خوشم بھو سہر گرووه بھانه لوره بوو. جاری گوتی: هر کھس هر چی بھ سہر دی لھ ناو چاوانی نووسراوه. گوتی: ناخیر نھ نووسراوه. ده کوا بیخوئنه وھ من چم بھ سہر دی. لھ ناو چاوی توش هیچ نھ نووسراوه. لھو سوئند که نووسراوه و لھ من ئینکار. لھ داخان دھستی خوی ده گھست!

بؤی گیرامھو که جاریک عیزرا بیل چوته دوکانی تاجریک. تاجر بردوویته مالھ خوی. عیزرا بیل دھمی لھ نان و چیشت نھداوه. کابرآ سوئندی داوه که دھبی نمھ کی بکا. عیزرا بیل کھرا فریوی خوارد و قامکیکی تھری لھ خوی دا و نمھ کی کرد. روزیک خوا گوتی: بڑا گیانی هو کابرایه بکیشە. کابرآ گوتی: تو نمھ کی منت کردووھ شھرم بکھا! هیچ نھ بی مولھ تیکم بدھ. عیزرا بیل خوی گھیاندھ لای خودا، نھقلی فریو خواردنه کھی بؤ گیڑاوه. خوا گوتی: باشه چل سال مولھ تی بدھ. به لام جاریکی تر ئو کھریتھی مه کھا!

روزیک ئاودھسته کھمان سہیری لى ریابوون؛ پیساي گھیبووھ بلندایی دیواری پشتھو. سہروان بیدار بخت هات بؤ دیده نیمان. گوتی ئیوھ چون مھشقی ئەنگیویی بھ سہربازان ده کمن؟

- دھبی لھ دووھه زار میتر خالی رہشی ناو هھدھف بپنکی.

- ئو سہربازانه مھشقیان کردووھ بان تازھ ھاتوون؟

- هیچیان لھ چوار سال کھمتر نییه که لیرهن؛ لھ بھر شھری ئیوھ ھیشتومان نھو.

- دھ ورھ با بچینه سہیری ئاودھست. کونی ئاودھست تا قوونی سہرباز بستیکه؛ زوریش لھ خالی هھدھف گھوره ترھ. سہربازیک نھ تواني ئو کونه گھوره بپنکی، مھشقی چی و فیریوونی چی؟!

زور پنکه نی و بانگی سہر گرووه بھانی کرد، گوتی: فلان فلان شوده! ئەلعن دھبی دوو تھنھ کھ ئاوبنی لھ چووم را و بیشویه وھ؛ بان دھبی بیلیسیه وھ! ناخرى سہر گرووه بان لھ چووم ئاوى هینا و شتیھ وھ.

زانیمان کھ شھر لھ نیوان دھولھت و پیشہ وھری هله لگیرساوه. بیستمان کھ تھوریز شکاوه. روزیک هاتن و بردیانمھ لای حاكمی نیزامی کھ «سہر ھنگ غھفاری» بوو. چوار سہرباز لھ پیشتمھو بھ تفھنگھو و چوار لھ پشتمھو بھ کھلھ پچھے کراوی بردیانم و نیزه کانیان لھ سہر قوونم را گرتبوو. بھ کولانیکدا ھاتین. چند مندالیکی سہ قزی دریان دا و چوونه بھریکی کولانه کھ و

ناماده باش راوهستان. لام وابوو جرتم بُ ده کیشن و گالتهم بی ده کهن؛ چاوم داخستبوو. هر گهیشمته لایان، ههموویان کلاویان داگرت و سلاویتکی گرمیان لی کردم. سهرباز تیبان خورین و هه لاتن. ئهو قهدر گرتنهی منلان زور دلگهرمی کردم. چوومه لای سهرهنهنگ؛ حمه‌داغای سهراي له لا بوبو. گورجی ده‌سبهندیان کردمده و له بهرم ههستا و چینگهی نیشاندام و ناردي چایان بُ هینام. حمه‌داغا باسى خۆی کرد که چون مولک و مالى چووه و چون له شاپه‌رسنی لای نهداده.

سهرهنهنگ گوتی؛ تو ده‌زانی ئازه‌ربایجانمان گرتووه؛ قازیش يه ک-دوو روزی تر ته‌سلیم ده‌بئ. شتیک بُ روزنامه‌ی «اطلاعات» بنووسه که قازی به زور توی کردوته کۆمه‌له؛ بەلكوو له مردن پزگارت بئ.

دوو به‌سته ئه‌سکیناسیشی له سه‌ر میزه که دانا، گوتی؛ واپزانم پوولت نییه؛ ئه‌مهش بُ تو. گوتوم؛ جه‌نابی سه‌رهنهنگ! قازی به زور نه‌یکردوومه کۆمه‌له؛ بەر له ئهو کۆمه‌له بوم. حمه‌داغا له باسى خۆیدا ده‌رسیکی دادام. له کوردی‌په‌رسنی په‌شیمان نیم و په‌شیمان نابمه‌وه. گوناهی منیش به تو و به «اطلاعات» و به «قوام‌السلطنه» ش نابه‌خشدري.

گوراندی؛ «وهرن بیبهن!» نه‌یهیشت چایه‌کەم بخۆمه‌وه؛ تیئری جنیوی زور پیس پیندام و هه‌رشه‌ی کرد. ده‌سبهند له ده‌ست هاتمه‌وه حه‌بسخانه‌کەم.

رۆزیک له سه‌ر داواي خۆم بردیانمه حه‌مام. دیسان هه‌شت سه‌رباز بردیانم و له ده‌ركى حه‌مام ده‌ستیان کردمه‌وه و له درگا راوهستان که دواي چاره‌گینک بیمه ده. ریشم زور هاتبیوو، تیخی ریش تاشین مه‌منوو بwoo. کابرايەکم دی له حه‌مام، ناسیمه‌وه که رۆزیک له بۆکان پینکەوه ناشنا بوبوین. ئهو خۆی لى گیل کردم و تماشاي نه‌کردم. گوتوم؛ برا با گیراویش بم، بُ نامدوتني؟ سویندی خوارد که ناتناسم. که پیم گوت تو له بۆکان بوبو، گوتی؛ خوا ئه‌یزانی ئهوه برام بوبه و من ئه‌فسه‌ری ئه‌رته‌شیم! بُ خۆی ریشی تاشیم و زور عزور خوابی کرد.

که هاتمه ده‌ر له حه‌مام، کابرايەکی سیسەکەی کورتەبala گوتی؛ هه‌زار! من نافیع مه‌زه‌ری شاعیرم؛ هاتووم له حه‌مام بتبینم. ئیتر سه‌رباز نه‌یانه‌یشت بیدوینم و ئهو حم‌سره‌تەم ئیستاش هه‌ر له دل ماوه.

له سه‌ر تای دامه‌زنانی ده‌وله‌تی عیراق -که دادگا به ده‌ست مه‌لایانه بوبه- ده‌لتین نافیع مه‌زه‌ر له هه‌لە بجه فه‌قییه‌تی کردووه. «من بُچی قورغان به شیعری کوردی ته‌رجه‌مه نه‌کەم؟...» له سوره‌ی «القارعه» ده‌ست پینده‌کا: «نەلکوتینه، وەلکوتینه، نازانی چییه ئەلکوتینه؟ رۆزی که خەلک ئەبن به په‌پوله‌ی سه‌ر لیشتووا و کێوان ئەبن به خوری پشەوه کراو. ئهو کەسەی قورس بی ته‌رازووی، واله عەیش و خوشییه. ئهو کەسەی سووک بی ته‌رازووی، دایکی ئهوه چییه؟ ئاگریکه گەرم...» قر ده‌یگرن. مه‌لای حاکم دوو مانگی حه‌بس ده کا!

ئه‌مجار شیعریک له سه‌ر هه‌زاری و چاره‌شی فه‌قی ده‌لتی و تیایا «سه‌رگونی خۆی شین نه‌کرد جبریل» هاتووه. ده‌بینه‌نوه بەردەستی حاکم:

- هه‌تیو بُ کفترت کردووه؟

- بُچی قوربان جبریل گونی هه‌یه؟!

- وست ابی ئه‌دەب! گونی کوا?

- دهسا گوتومه هیچی شین نه کردا

به تکا و ره جای خهلك واژی لای دیتن.

دوو مانگ بwoo حمبس کرابووین. سهروان بیداره خت روژیک هات؛ زور کز و کنهفت دیاري دهدا. گوتی: خهبری زور ناخوشم پیتیه؛ زور خهمبارم بو ئیوه.

گوتوم: ئاخر يا لیره دهمانکوزن يان دهماننېرنه تاران، ده بلی چیيە؟

گوتی: ئئیوه ئەمە ئازادن و نانی نیوه روتان نادەینى. بویەش کزم كە تازە مەجلیسى گەپ و گالىتە ده گەل ئیوهم نامىتى!

باوه رمان نه کرد. گوتوم: ده چمە لاي غەفارى. ئىجازار درام. غەفارى گوتی: بەلى ئازادن. گوتوم: كە وا بىن ده توام بچمە سالحاوا؟ خزمم لهوى هەن.

- نا، دەبى ئىمە به حورمهت بەرىتان كە يېنەوه.

تىگە يىشتىم كە بەردىنى راستى نىيە و هەر دەمگەنەوه. چوومە مەنلى حەمەدەمیناغا و قاسماغا لە سەقز؛ كە هەر دەووكىيان براى حىزبى بۇون. بۆيان گىترامەوه كە لە پاش شکانى ئازەربايجان، پىشەوهرى و زور لە دارودەستەي هەلاتۇون بۇ رۇوسىيە. قازىش ھاتۇتە حەماميان و بى شەرت خۆى تەسلىمى دەولەت كەرددووه. ئە داواى لە سەرتىپ ھومايۇونى كەرددووه كە ئئیوه بەرىدەن. بە كۆتۈرى نامە بەردا فەرمانى ئازادى ھاتووه. گوتيان زەبىحىش پەنای بە كۇنسۇولگەرى رۇوس لە ورمى بىرددووه؛ رايانتە گرتووه. دە گەل سەيد ئەممەدى سەيد تەها و دلشاد بە ماشىنېتكى حىزبى رايىكىرددووه بۇ عىراق و رادىيە لەندەن خەبەرى داوه.

گوتوم: ئئیوه ناترسن؟ حەممە دەمین دەستى بى سۆپە راداشت، گوتی: هەممو روژى گۇزارشىكىم نۇوسىووه، رەنگە پې بە سۆپە بىن. من ھەوالى دەولەت بۇوم! قاسىم ئاغا گوتى: نە گەر قازى نەفەوتابا ئىمە ھەمومان دەفەوتاين.

بە راستى خەبەر و باسېتكى دلتەزىن بwoo...

لۇ حەپسەدا زورم قەرزى ئىجارتى كتىپ كە وتبۇوه سەر. چوومە دوكانى كولاھى:

- كوا حىسابت چەندە؟

گرييا، گوتى: بريما مردباب و ئەر رۇژەم نەديبا. يەك شايى پوولم ناوى. ئەر رۇزەش لە ترسى ئەفسەرە كە داواى ئەر پوولە زىادييەم كرد.

پاش نیوه رە كە دەبۇو سەفەر بکەين و چاوه نۇرى ترۇمبىيل بۇوين. سەرتىپ ھومايۇونى هات و ئەحوالىيکى پرسىيم. گوتوم: من دەمانچە كەم لى سىندرارە، حەز دە كەم بىمەنەوه. گوتى: جا بۆچىتە؟ خۇ ئىمە زور زوو چەك لە ھەممو كوردىك دەستىتىن. گوتوم: بەلى ئەر دەم قەيدى نىيە، بەلام ئىستا بۇ من شەرمە بە تەنزا لە چەك كرايم. گوتى: دەمانچە كەى بىمەنەوه دايامنەوه. ھومايۇونى گوتى: من سوارى ترۇمبىلى عەلەغاي ئىلخانى دەبىم. قاسماغا و حەممە دەمیناغا و ھەزار سوارى ماشىنى من بىن و لە بۆكان يەكتە دەبىنин. جىگە لە ئىمە سىان، سەربازىيکى راننە و ئەفسەرەتكى سەررەشتەدارى لە سەقزەوه بەرە و بۆكان هاتىن. لە رىگە تۈوشى پۇل پۇل سەتى و دووسەتى لە فيدائىانى پىشەوهرى دەبۇوين كە كورد تەنگىيان لى ساندبوون و بە كۆمەل زور- زور دەگریان و ياحوسىتىيان دەگوت. ئەفسەرە سەررەشتەدارى دەيگوت من شاعيرم. ئاغايان گوتيان ئەوهش شاعيره. ھەلىپەتچام كە نموونەيەك لە شاعرى خۇمى بۇ بخويىنەوه و تەرجەمەي بکەم. ئەوەم بۇ خوتىندهوه كە دەلىم:

پروله! نامووسست و هک خزمه کافت
 نهدهی به شه کر، دهستم دامانت
 شه رهف گوهه ره، قیمه تی نایه
 دهوبیت رووره شی هه رد ووک دنیا يه
 شه و که سه پیاوه، بو خاک و ناوی
 روح دانی و به چاک بمینی ناوی
 نه تبیستووه و آنه زانای سه رزه مین
 مه دانه مردن نه ک حیرانه زین
 بوم تهرجهمه کرد؛ نافه ریمی لی کردم. منیش مه بستم لهو دوو ئاغایه بwoo که به بى شەرم
 شانازی بە خەپانەت بە گەلی خۆپان دەکەن.

نویزی شیوان له بُوکان توشی سه رتیپ هومایونی بووینهوه. گوتی: با همزار له مالی قاسماغا بی، سبهی همومان ده چینه مههاباد. چوومه مهزلی قاسماغا که له ماله عهدوللای بارامی بوو. کاک همزهی کونه ههوالم هات. گوتی: وهره له مالی من بخهومه گوتیم: وا بزانم قاسماغا پی نادا. چونکه وا دیاره منی پی سپیراوه به هیچ کویندا نه چم. ههمزه داوای له قاسماغا کرد که من بهریته ماله خوی. قاسماغا گوتی: لیرهش نوین ههیه؛ بُو بیت؟ ههمزه گوتی: من بهلین ددهم که سبهی بیهیتمهوه لای تو و ئهگه روانهبوو، با من ئیعدام کهن. قاسمناغا گوتی قهیدی نییه با بیت. هر چووینهوه، ههمزه هله لیپیچام که راکه و خوت خهلاس که! زوری حمول دا، گوتی: چونکه تو بوویه زامن هرگیز راناکهم، با بزانین چون دهیي... به خهیالی خۆم وام دانابوو که له میاندواو ئیجازه و هرگرم و بچم به پی و شویتی عهدوللای برام؛ که له تهوریز دهیخویند. ئهوسا له تهوریز خۆم بشارمهوه؛ که شاریکی گهورهیه و

به بانی ده گهله همه مزه هاتینه وه لای قاسماغا. شه پیپوری سه فهر لیده درا و له شکر بهره و
سابلاغ ده رچوو. عه شایریشیان ده گهله ده رچوون.
له قاسماغا پرسی: کوا کاکه ره حمان؟ گوتی: نه خوش و له گوندی شیخلهره. گوتوم: ناتوانم
بیینم؟ له پاش تاویک بی جواب مانه وه گوتی: من وام بی باشه بچیه لای کاکه ره حمان و پیش
بلنی بتینیریته قه ره گوییز لای ئه حمده داغا و هرگا به مهسله حتمان زانی؛ ده توانی بینیه سابلاغ.
ئه مزه ده گهله له شکر مه يه! هر ئهو واي گوت، ئهو پیاوه هی که وختی خوی خبهه ری خه بانه تی
دیبکریانی دابوومی، گورجنی له نه سپ دابه زی و ئاوز نگی گرت و گوتی: وهره سوار به و بچو
شیخله را! له بن لیوانه وه گوتی: من ئهم ئاسپیم ناویته وه؛ ئیتر خوت ده زانی. سوار بیووم و ههر له
کولانی حه مامه وه کردمه غار. له شار ده رچووم و تمقله کوت رووم کرده شیخله ر. له رینگه وام
حمل کرد که ئه حمده داغای قه ره گوییز زوری خراپه ده گهله ده ولهت کردووه؛ منیشی خوش
ناوی. قاسماغا ده يه وی من ببمه دیاریه کی دهست و ئه حمداغا بمگری و گوناهی به هؤی منه وه
بې خشری. به هومیدم ئهم خه بالام راست نه بوبی، به لام واي بې چو بوبوم...
گه يمه بهر دیوه خانی شیخله ر. کاکه ره حمان و چهند که سیک را و هستابیون. دابه زیم و گوتوم:
«حولله مه رسی، هاتینه وه سه رسی» رسیه کانمان بې چو خوری!

کاکه ره حمان و هک نه بیستی وابوو. ره نگی بزر کابوو، لیتوی دله رزین؛ دیار بو زور ترسابوو.
چووینه و تاغ، تاوینکی پیچوو، کمس چای بو نه هینام. گوتوم: مردن مردن، لینگه فرته کمه
چیبه؟ کاکه چایه کم بدنهنی! شیعریکم له باخه لم دمرینه، گوتوم: له حبسدایم شیعره
گوتوهه؛ زور بهزم و گالتهه. باسی چونیهه تی حه بسخانهه، با بوتان بخوینمهوه. کاکه ره حمان
زوو له دهستی رفاندم و ده ناو کوورهه هاویشت و سووتاندی. حه یعنی ئه و شیعره شم چوو که

وینه یه کی تھاوا لہ ڑیانی حہ بسخانہم ببو.

راسپیری قاسماغام راگه یاند کہ ئے سپینکم بدھنی و بچمہ قہرہ گویز. کاکہ رہ حمان گوتی: نہ ئے سپت دھدھمی، نہ لاشم وایہ مہسلہ حه تہ بچیه لای ئہ حمہ داغا. بُو خوت یا بچو خانہ قايان تھرہ غہ. گوتم: بھلی خوم دھ گورم و دھ چمہ لای تھرہ غہ. جلکی تازہ و باشی خوم بھ جلکی پیس و خرابی فھقیانہی مھلا عبدولالای حمساری گوربیوه. کتیبی جامی و هیندیک قاقہز و قله مم خستہ بو خچنکه و بومو و بھ فھقی. داوم لہ مھلا عمولا کرد کہ سی ہزار تمہنت لہ لایہ ئہ گھر دھ کری بمدهوہ. گوتی: ھیچم نییہ. میرزا عمولای بارامی گوتی: من پینج سہد تمہنت دھدھمی و لہ مھلا عمولای دھ ستینمہوہ. دھ مانچھ کم دا بھ کاکہ رہ حمان کہ ئہ گھر توانی بیفروشی، پولہ کھی بدا بھ مندال و برائیں. ہر ئھ روزہ بھر لہ نیوہرہ بھ بیانووی چوونہ تھرہ غہ دھر کھوتم و بھرہو مھ حموداوا رؤیشتہ تا لہ دیی شیخلہر نہ دیوو بوم. دامقہ لاشتہ خواری و هاتھ ناو میشہ مھ حموداغا و روو بھ جھنووب بھ میشہ دا رؤیشتہ. لہ میشہ نہ هاتھ دھر تا لہ گوندی قافلاوا تاوم لئی ناوا بوبو؛ لام دا.

جا بالیزہ و چانیک بدھین و چند کورت باسیک بکھینہ شہ و چہرہ:

لہ سہرہ تای کوئہ لاموہ تا برا نہوہی، ہیمن و من بھ ناوی دوو شاعیری میلی، گوئی بھ گویوہ و زور برا یانہ و ہمیشہ پیکھوہ شاعیری ہممو مناسہ باتی خوش بوبوین. لہ کوئی جیڑنی نیشتہ مانی گیرابا، یاد و بیرہ وہری پیراؤز کرابا، ئیمہ دھ بوبو شیعرا نامادہ کھین و بیخوینی نہوہ. ئہ وندہش لیک نزیک بوبوین کہ زور کھس ناوی ہر کامیکیان نابووین: «ھے ڈار - ہیمن». لہ مناسبہی ھو مل ٹالا ھلکردنی جمھوریت لہ سابلاغ، لہ ٹالا بردنه بُوکان و زور جیگھی تر، ویرای شاعیرانی تر شیعرا نام دھ خویندھوہ. پیکھوہ دھ ڈیانی و لہ برا لیک نزیک تر بوبوین.

لہ سہرہ تای کوئہ لامی «ڑی - کاف»، چاپخانہ یہ کی دھستی چکو لہی ہر زانمان کر یوو. چووسان بھ ناوی یارمہ تی فھرہ نگی، چاپخانہ یہ کی گھورہ یان داینی کہ روزنامہ ہی پی چاپ بکھین و بُو ہر کاری دھ کاری بیتین. چاپخانہ چکو لہ کہ درا بھ بُوکان. دھ گھل کاک حھسہ نی قزلجی چند نہ شرہ و نووسراومان پی چاپ کرد و گوشاری ہل لالہ مان دھر خست. ہھو ہل ژمارہ مان بُو پیشہوا برد. تو نیک کاغھزی خھلات کر دین. کہ ہاتیشمہ وہ سابلاغ، قزلجی دھ گھل کوئہ مامؤسنا کم (سہید ممحممدی حمیدی) کہ سہر نووسہ ری رؤزنامہ بوبو، ہاو کاری دھ کرد. ھل لالہ چوار ژمارہ ی دھر چوو.

ناوی مہشایخی نہ خشہ بھندیم بھ شیعرا ہونیبیوو، لہ بُوکان چاپمان کرد. ہزار نوسخہ بھ دوو - سی روز فرورشرا؛ لام وابوو شیعرا کانیان پھ سند کردووہ. دوایسی دھر کھوت وہ ک نوشته کر یویانہ و دھ بھ رگیان گرتووہ و بھ کلا لویانہ وہ درووہا

شوانہ لہ بُوکان لہ بن دیواری قاوه خانہ یہ ک، بھ رانہر بھ حھوز، دھ گھل قازی کاکہ حھمہ، حھسہ نی قزلجی، مھلا ئہ مجھدی قہلا یہ و مھلا عمولہ حمساری تا نیوہ شہو مھ جلیسمان دھ گرت کہ زور باد گاریکی خوشہ و لہ بیر ناکری. لہ تھرہ غہ زور حافز خوش دھویستن؛ نہ مددہ ہیشت بچنہ مزگھوت و دھمہ بنانہ مالہ خوم. چونکہ چاویان نییہ، شہرمہ حزووری نایانگری؛ گھر یدھش زور قسہی خوش فیر دھبن. لہ بُوکانیش ہر چند دھولہ مہند بیووم، نہ متواتی ببمہ ھدوالی پھو ولداران. خوشیم بھ حوجرہ فھقی و حافزان دھهات. شہوی وابوو دھ دوازدھ حافزم لہ خوم کو دھ کر دھوہ. خوشکم دھیگوت: لوهتا سازی، بوبو تھے چاوساغی حافزان! جگہ لہ قسہ

خوشہ کانیان، حافر ده چوونه هر دییه ک، ملیان لہ تاریفم دهنا و زور کہس دوور بہ دوور خوشیان ده ویستم.

کہ لہ بُوکان بھرہو شیخلہر هملدہ هاتم، سہید عہولا شیتھ - کہ لہ باسی و شتہ پہدا ناوم هینا - بیوہ جاسوسی حکومت؛ دیتبوومی کہ دمرؤم، خبھری بہ حاکمی نیزامی (سہروان خاکسار) - کہ کوردیکی سنہی بیوو - دابوو کہ بنیتن هزار بگرن. خاکسار بہ ناوی نہوہ سووکایتی بہ سہر ئه فسہر هیناوه، زور باشی دارکاری کر دببو!

کاتی لہ ریتی هے لاتنا بہ ناو میشی مہ حمووداغا ده چووم، مامؤستا کھی و شتہ پہم (مہلا حمدہ ده مین) - کہ ئہ وسا لہ قمرہ گویز بیوو - دہ گھل چمند فہقیہ ک بھریدا دھرؤیشتن و گویم لہ قسہ یان هلخست. بہ هلکھوت مامؤستا لہ و ده مہدا پرسی: ناخو دھبی هزار چی بہ سہر هاتبی؟

فقیہ ک گوتی: دھلین لہ حبی سہ قز دهستیان پھراندووہ؛ له وانہ شہ کوشتیتیان. مامؤستا گوتی: ئہ و رہ حمانہی من ده بناسم ئه وند سہ گہ ئہ گھر ده کونی قفلدا ڑاکا، هل دی. هتیو تو چوں، نایناسی؟ ئه دی چوں توی بہ هہوای زہ کاتی ئالوبالو نارده وہ تمیش؟

میشہ و میشہ بُو نیوارہ خوم گھیاندہ «قالاوا». لهوی چوومہ مالیک. خاونن مال دوای نان خواردن بردمیہ مزگہوت و نوینی دامی کہ لهوی بنووم. جھیل جو رابینیان ده کرد. هتیویکی زیتھ که چمند سرتھیہ کی کرد؛ روویان تیکردم گوتیان: فقی گیان ئہو کورہ دھلی ئه وہ شاعیری قازیہ، ده تو خواه ہیندیک شیعerman بُو بلی! گوتی: ها، ئہو کورہ و دھزانی من مہلا رہ حمانی تھرہ غم؛ چونکہ زور کھس لئی ده گوریں؛ ئہویش وہ ک من دھچی. من ناوم مہلا محمدہ، شیعیریش نازانم، بريا بیزانیسا و بوم گوتیان. کورہ کہ گوتی: بہ خودا و مہزانی هھوی؛ بمبه خشہ! بھیانی نان و چام خوارد و بہ کابرما گوت: ده چمہ عیراق. گوتی: لہ گوندی «مووسی» بچو مالہ سُوفی سدیق، بلی خه جنی ناردوومی.

بہ فر باریوو، توانووہ؛ قوریکی زور پیس بیوو. کوشم پاڑنہ دار بیوو. بہلام ترس شوہ نازانی، تا ئیوارہ گھیشمہ «مووسی»؛ کہ بار گینیک ئه وندہ بُر ناکا. لہ ریگہ توووشی میوز فروشیک بیووم؛ چنگیک میوزی دامی؛ بہ ریوہ خواردم و قفت دھقیقیہ ک وچانم نهدا و هر بہ غار دھرؤیشتم. چوومہ مالہ سُوفی سدیق، جوابی سہلامی نہستاندہ وہ. پرسیم مزگہوت هیہ، گوتیان نییہ. چوومہ سر کانی ده سنویژم گرت کہ نویز بکدم. سُوفی سدیق چاوی لہ ده سنویژ گرتنه کہم بیوو، پنی سہیر بیوو. گوتی: تو ملای؟

- ئه چوں!

- دھی فہرموو با بچینہ مالہ وہ.

بردمیووہ مال، وہ تاغیکی زور گھورہی هے بیوو. سہ ماوہری هینا و خورما لہ جیاتی قهند. لہ تی خورما نا گوپمہو، وا بزانم بیست و چمند چام خواردہو. سُوفی گوتی: بُو دهست بُو خورما نابھی؟ لہ تی خورما لہ گوپم دمرینا، وہ ک سوینکہ سابوون لووں بیووا دیسان نامہو گوپم. قاورمه شمان خوارد. شہو سُوفی - کہ دھیگوت مریدی خلیفہ خملیم و مہریکی بُو ده بہم - گوتی قاقہ زیکم بُو بنوو سه بُو کابرایہ کی سہر دهشتی؛ کہ: فلاں کھس! پاش ماج کردنی دهستی تو و چاوی مندالانت، چوں فہرمووته جوانوو ئه سپہ کہم ئه گھر بہ خیو ناکری بنیر وہ؟ حیہ یفت

نه کرد؟ من براتم؛ مالی من مالی تویه. جایستاش دوو ته وریزی قهند، دوو گه روانکه چایی، قوماشی کراس و دهربی - به خواهه سپه کهت وه گول به خیو ده کم - ههشت نو کیسه برینج - چونکه بابه غلایفه میوان دهی - به سهرت قهسمه و لاغی خژم بمن لهبر بی تفاوتی، نه سپی تو هر به خیو ده کری. هیندیکیش ساپوون بنیره. له مالوهش داوای خنه ده کهنه. نه سپی تو نه سپی خۆمه. دیسان چاوتان ماج ده کم. باسی پوول نه کهی به خودا دلم دیشی. نه سپی تو له مالاتی خژم فەرزتره. سەرماش سەخته؛ تفاقیش گرانه؛ به لام نه تو براي منی!... بیرم لى ده کردهوه: نه و سۆفیه ده سبېرە قیمهتى جوانوو نه سپه کهی پتە داوا ده کرد تا بۇ کاپارای بەختیو کا! بۆم نووسە:

بەيانى له خەمودا بۇوم، گۈيىم لى بۇو سۆفى دەيگۈت: هەر كەس ئەمەرە لە كويستان بىدا بە هيلاك دەچى، سەرى كەكى كۆزىد بەتمە. سۆفى هاتھە وە زۇور. لىيەن پرسى: دەتوانىم سەفەر بىكەم؟

- بهلی هه‌وای زور خوش، سه‌یر که تاو هه‌لاتووه!

گوتم: نه شاره زام، که مس هه یه ده گله لدمدا بین؟ گوته: سئ تمهن بد. کابرایه کی ره گه ل خستم
که تا سه ری کویستانی گللمزه رددم به ری. ههوا تاو بwoo. ههر گه یشتینه بناري کویستانی، بwoo به
تهد و کریوه یه ک چاو چاوی نه دده دی. بهله ده که گوته: دهست ده قایشی پشتیندی من گره و
شوینم که وه. بهفر یه کجارت زور بwoo؛ دنیا زور تاریک بwoo. ئه و کابرایه شاره زایه کی سهیر بwoo؛ ئیره
قولکه یه، ئیره بهرد... که چی دنیا لووس و پر له بهفر بwoo، چونی ده زانی، نازانم! له نیوه راستی
چیا راوه استا. گوته: تو چت دیته بهر گوی؟

- دهسا تو له شويني خوت بچهقهه، نه بزووي، من ده چم و ئىستا دىيمهوه.
پاش تاوىك هاتهوه. گوتى: خىرا كە بىزىن تو رۈزگار كەم بىگەر ئىمهوه. سەد تەنگچى بانىيى لە¹
بەردا قەتىسىز ماؤن و رى دەرناكەمىز ئەنۋانىگەمىز، هەممۇ قىرىدە كەن.

منی گهیانده لای به روزی کویستانی؛ دنیا یه که رهشانگ و دارستان. گوتی: ده چیه «سووتوو» میوانی ماله سهید عهولا به و گهرا یهود. به غار دامقه لاشته خوار، کلاوه کهم به پهليکه و جوو؛ ناآورم نداوه. گوتم ئوهش بۆ توا! گهیمه سووتوو، چوومه ماله که. پر بیو له ژنی جوان و بى پیاو. گوتیان پیاومان چوونه گه رمین بۆ مالی فاجاع؛ فرممو میوان به! گوتم ده روم. گوتیان ئه و ریگه یه بگره و بچو «سەرتەزىن». توشی جاده‌ی بانه-سەردەشت بیووم؛ ترۆمبیلیتکی پر لە سەرباز لهویو ڕابرد. زۆر ترسام؛ به لام به خیز ڕابرد. له گوندیک دەنگی گۇرانى داوهت دەھات. لهویو چوومه ناو دولیتک و پرسیم، گوتیان سەرتەزىنە و مالى حاجى شىيخە لىيە و میوان رادەگرى. چوومه ژوورىک دوو كەسى لى بیو؛ دیار بیو میوان. ژن سەماوەريان و ھۈۋىر نا كە خۆمان چاى بخۇينەوە. پاش نويزى شىوان حاجى و چەند كورىتکى هاتەوە. له داوهتە كە بیوون. حاجى ھەر دەيگوت: شەرت بىن دەستى ده پېرىزىنام كوشىووا! به خىرى هيئاين؛ جله كانى لى ساندىن و ناردى تيان وەشاند. زۆر پیاوتکى نان بده و مەشرەف خوش بیو. به يانى گوتیم لەم بیو گوتە:

- مهای هلمهستین با بخه‌ی؛ به خودای مهای به بیگاره و له نویزی سبه‌ینان بیزاره!
پاش نان و چای، حاجی جووتیک کالمه هدلهستراوی به گوریه و پروروه هتیا، گوتی: مهای

تۆ دنیات کم دیوه! به کەوشی شارانی پاشنهدار، لە بەفر و قوردا سەفەر ناکرى. کالە کانى ده بىن كىرمى. بە كابرايەكى سپاردم، گوتى: تا دەگانە «سياوما» هەرچى بە سەرى بى لە تۆى دەزانم؛ من حاجى شىيخەم و دەمناسى. لە رې بەفرىكى زۆر گەورە دايىدا. تا گەيشتىنە گوند، بەفر لە ئەزىزلىقى دەدا. مالى كابرا ھاورىم تەپ و تارىك و تەنگ بۇو، زۆرىش سارد بۇو. چۈومە مزگەوت؛ مزگەوتى زۆر خۇشى قەدىمى بە خىشتى سورى. خەلکىكى زۆر لە دەورى سۆپەي زەلامى نىتلەرداو دانىشتىبوون.

- كاكە تۆ مەلاي؟

- بەلنى.

- سەرچاوان. دە ئەورە پېشىۋىزىمان بىكە. پېشىۋىزىم كرد و دواعى زۆرم لە پاش نويز خويتىد. شەو كابرايەك بىردىمەوه مال بۇ شىو خواردن. هاتىنەوه و لە مزگەوت خەوتىم. بەيانى كە چاوم كردىمەوه، دەوراندەورى مزگەوت دانىشتىبوون. كابرايەك هاتە قىسە:

- مەلا گىيان بۇ دەچىتە ئەو خوارە؟ ج دە كەى؟

- دە خويتىم.

- پاشان دەبى بە چى؟

- دەبىمە مەلاي چاڭ.

- ئەو دەم ج دە كەى؟

- دەبىمە مەلا لە گوندىك.

- دە جا كاكى خۆم ئىمە تۆمان بە دلەوه نووساوه؛ ھەر لە ئىستاوه پىت رازىن.

- ئاخىر...؟

- ئاخىرى ناوى. جارى با قىسە كانم تەواو كەم: مال و بىزىھىزلىق دەددەينى. دۆزى بخۇ، كارە كەشى بۇ خۆت. زەكاتىشت لە دەغلى و دانەولىلە دەددەينى. ها! دەزانم دەلىتى منى بى زۇن چۈن مال بە خىبو كەم؟ حەوت رۇزان بېچۇ سەر پىي كانى، ھەر كچىكت كەيف گرتى لىت مارە دە كەين. بە خوداي دەزانم كچى من ھەلدەبىزىرى. چونكۇو لە ھەممۇ كچان جوانترە. من ناوم بىرایماغا يە.

- ئاغا بە راستى ئەوى گوتت لە سەرى من زىادە. بەلام برايەكەم لە عىراقە؛ دايىكمان زۆرى پەرۋاشە؛ دەمچەم دەيىنەمەوه

بە هەزار زمان لە كۆل خۆم كردىمەوه. بەفر وىستابۇو. رىنگەم پرسى و لە سەر بەفرى مۇر رۈوم كىرده «بلەسەن» كە نىشانىيان دابۇوم. تا رېچەى كوتراوى حەيوانان بۇو خەمم نەبۇو، لۇوه بەھوللاوه دە بەفر دە كەوتىم و ناو لىنگەم لە سەر دادەنا. لە بەيانىمەوه تا ئىتارە دە بەفردا تلامەوه؛ با بەفرى دە سەر و چاوى دە كەرمەم؛ ھېزم لى برابۇو. تا لەپىر تووشى شۇنىنى سەگان بۇوم و شوينم ھەلگىرت. لە سەر گىرىدىكى بلەندەوه گوندى بلەسەنم دىت. بە خشكە خۆم بە سەر بەفردا خلىڭر كردىمە و چۈومە نزىكترىن مال. چۈومە وە تاڭىك لىنگەم درېز كرد و پالىم بە دىوارەوه دا. نەخۇشىك لەسى دەينالاند. وا هاتە بەر چاوم كە گرائەتاي بىت. ژىنگىك لە درگاوه دىتىمى و رۇپىشت. چوار پىتىج ژىنى دى دەگەللى ھاتىنەوه و لىيمىان دەرۋانى و دىيار بۇو سەير ماون. گوتىم: خوشكەم بۇ تماشام دە كەن؟

- ئۇ خوا شوکور خۇ تو ساغى؟ برا به خوا وەمانزانى مردووی؛ رەنگت لە مردوو دەكا. رەنگە بىسى بى.

- نەخىر بىرسىم نىيە، سەرمامە.

گورجى سۆپەيان پېكىرد و ۋىنىك قاپە شىرىيەتى بۇ ھەينام. گوتى: پياو لە بەفردا گىر بخوا، لە بىرسان دەكەوى و ھەست بە بىرسىيەتى ناكا. دواى شىرىھە كە نان و پەنلىرى ھينا. ئەمەندەم خوارد زكم ھەلزا. كالە كانم كە لە پىيان داکەندىبۈوم، دە پى كىردىوھ و ھەرجى خولقىيان كىرم چوومە مىزگەوت و لە بەر سۆپەي مىزگەوت خۆم وشك كىردىوھ. خاوهن مالە كە كە ناوى كويىخا حەسەن بۇو - كە زانىبۇوى ميوانى چۇتە مىزگەوت، ناردبۇو بىچمەوھە نەچۈممەوھە. مەلاي دى بىردىيەوھ مال و دانووی گەنمى دامى. خواراستان مەلا لە من كۈلکەمەلاتر بۇو؛ زۇرى من بە لادەن و بىزنان دەبەنھەوھ «كەناروی»؛ دەگەللىيان كەوتەم. بەلام بىزنان لە بەفر دەرنەدەچۈون؛ دەبوايە رېنگەيان بۇ بشكتىنин و زۇر بە ئەسپاپى بىرۇن. ھەستىم كىرد نىنۇكى پىيم ژانى دەكىد. گوتىيان تو بىگە «ئەنجىنە» و جى بىگە تائىمەش دەنگەينى.

- ئەنجىنە لە كويىيە؟

- ھەر لەم پېچە ئاوا بى، دى دىيارە.

لە پېچ پېچم خوارد، سەربانى رەشى دىيە كەم دىيت كە لە خوار ھەزار بە ھەزارىك بۇو، ھېچ رېشى بۇ نەددەچۈو. دامقەلاشتە خوار، گەيىمە پارچە رەشانىكىك، قورىكى ھەينىدە شل بۇو ھەلخلىكىم و لە سەر بەردىكى پان گىرسامەوھ. روانىمە خوارچ بېبىم؟ تىشە بەردىكە بە قەد خانوينىكى سى قاتى بىلندە، گورگىش ناتوانى لىي بازدا. بە رەشانىدە بە چىنگە كىركى سەر كەوتەمەوھ. دىسان خزىمەوھ سەر بەردىكە. ھومىدىم بىرا. سەرماش گالەي دەكىد. گوتەم حەي ئەللا خۆم ھەلدەدىم. بوخچە كىتىپ و گۆچانە كەم ھەلداشت. خۆشم چاوم قولجاند و بە خىشكە چوومە سەر لىتىوارى بەرد و خۆم ھەلداشت. لام وا بۇو ھەپروون بە ھەپروون دەبم. كەوتەمەز چاوم ھەللىتىن، بە حال عاسمانى لە كولانىكە يە كەھەوھ دىيت؛ ھېچ كويىش نەدىشا. تۆمىز كەھەوھ سەر بەفرىكى باپەستاوتەي زۇر ئەستورو. بە چىنگ بەفرم لە خۆم لادا؛ لە كونىك ھاتىمە دەر. جىنگە بوخچە كەش بەرچاوا هات كە دە بەفر قوبابۇو. گۆچانە كەش چەقاپۇو. لە سەر بەرزايدىكە كەھەوھ لە بەفرى مۇرم روانى، شوينىكى درىزى قوباباوم بە دى كىد. زانىم جۆگەيە و ئۇسوسەرى دەگاتە ئاوايى. بە شوين قوبابودا هاتم؛ زۇرى نەبرد دوازدە سەگى زەلام لە گەردىكەوھ پەلاماريان دام. دەستىم گۇئى نەددە كەد كە بە گۆچان لە خۆميان دەركەم. ناچار دانىشتم (سەگ كارى بە دانىشته و ژن نىيە). سەگەل هاتن لە چوار دەھەر ئالقەيان بەست و چەمبۇلەيان دادا. دەنگوت ھاتۇن دەرس لاي مەلا بخۇتىن! كابرايەك بە بىلەيكەوھ لە گىردىوھ هات و ھەرای كەد: ھاتۇمە بارىدەت. ئۇ بە بىلەلە لە پېشەوھ و من بە گۆچان - قۇون بە قۇونى كابراوە - گەينە ناو دى. چوومە مالى؛ ژنە كەھى كالە و پېتاۋى بە گەسک مالىم و دامكەندىن و پەلامارى ئاگرى نىيۇ گۇرۇم دا. كابرا گوتى: لە ئاگىر بە دوور بە! نەوهەك لاقت وەزان كەھى. تو سەر پەنجهت شىن ھەلگەراوە، سەرما بىردىوویە.

- ئەرى كاکە ئىرە ئەنجىنەيە؟

- بەلى؛ ئەمما ئەنجىنەي سەختە. ئە ئەنجىنەي تو دەلىي لە دىو ئە و كىيە. ئە و شوينەي

تؤی پیدا هاتووی پره له ورج و گورگ. بهلام بهفر هیندنه زوره که درهندesh ده رناکهون.
له حهسانهودا بعوم، کچیکی ده - دوازده سالی کراس جاوی سور، وه ژوور کهوت؛ گوتی:
وهستا هاوینه و بريمهت پئیه؟ (به جووله کهی وردهواله فروشی ده زانیم)
کابرا گوتی: های ره زگت نیم! نهود جووله کهیه یان مهلاهه؟!
له پاش نان خواردن و حهسانهوده، کابرا ده گه لاما هات تا خستمیه سه ری. گهیمه سه ر
کانی ئهنجینه. مندالیک ولاغی ئاو دهدان؛ گوتی: مامه ده بیه میوانی ئیمه؟ هم ر که گوتمن ئا،
ولاخی بهجی هیشت و به غار رهو به ملان بپوه و گوتی شوینم کهوه ا له در گاوه باشگی کرد:
- دایه میوانیکم بؤهیننای، میوزم ده یه!
- ئهی به خیری؛ وهره چنگه میوزی خوت و هرگره!
سه رسور مام: خواهه لهو کوردهدا ئیوا ههیه به رتیل دهدا به مندالی که میوانی بؤهه ری؛
«حاته می تهی» ج گوویکی خواردووه؟...
مالی خهليفه سالح بعوم. تائیواره ههشت میوانی تريش هاتن که دوویان ههواله چوداره کانم
بوون. جلکیان بؤهیوه شاندین. بؤه نویزی شیوان ده گه لیا چووینه مزگهوت. دواى نویزی له هه موو
مالانهود نان هات و میوان و خهلكی گوند له هه موو خواردنه کاندا شه ریک بوون. مه جلیسی
مزگهوت گه رم بعوم، يه کئی گوتی: فهقی تو سبه ینی مه ره؟ پیاوی شیخ له تیف که له ناوه ده گه ل
پژده ری شه ریانه؛ پرووت ده کهن و سه عاته کفت لئی دهستینن.
گوتهم: ئو ده ده چمه کن شیخ له تیف ده لیم سه عاته کهم له تو ده ویتهوه.
کابرا یاه کی سو فیلکه کزوولکه گوتی: تو فهقی نیت؛ تو ره نگه پیاویکی گه وره بی. فهقی
ناویری بلی ده چم و شیخ له تیف ده دوینم.
زانیم غله تیکم کردووه؛ بهلام خهليفه خانه خویم قوزتیهوه. گوتی: سو فی تو که مفامي؛
فهقی که قورغان له سنگن دیاره پیاوی گهوره ن
خهليفه چوار کوری گه وره ههبوون که بؤه ئال و ویر، گه رمین - کویستانیان ده کرد. به یانی
که خواهافیزیمان کرد به کوریکیانم به دزیوه گوت: دهوله سابلاغی گرت توههوه. تفه نگ له
لادی زوره و له ترسان هه رزانی ده دهن. بگه یه و تفه نگ بکره!
که بدهو چه می ئهنجینه ده چووین، سو فیلکه کی شهوم دیتهوه دانگه بزنانی دهدا. گوتی:
فهقی ئهوا رهیشتی؛ بهلام ده زانم تو فهقی نهبووی. نازانم ده تبینمهوه تا بزانی راستم بیر لئی
کردوویهوه. خوا حافیزت بی. به بزنه گه لمه هاتینه سه ره چوم؛ بهستبووی. به بده سه هؤلمان
شکاند و رچه بزنانمان پهیدا کرد. خهمان هه لکرد. شاخی هه وهل بزنم گرت و په راندمهوه. که
چوومه ئه وبر له خوم روانی ده تگوت چه کمهی سورم ده پیدایه، له ئه زنومهوه تا قوله قاپه
خونن ده هاته خوار. سه هؤل و ساردى ئاو بپیووی. هه واله کانم بانگیان کرد: ئیمه به کاله و
گوریهوه ده په رینهوه؛ تو ئاگریکمان بؤه لکه. هیندیک وشكه ل و پوششم له قسینیک هینا و
ئاگرم دا. قاچی نیوه سه ره مابر دووی سی بەش قه لاشتوو، جا وره ئان بکا...
که وتنیه ری. لبه ر بهفر ری دیار نییه. به شوین به رازاندا چووین؛ به سه ره کو خنکدا که وتنی،
تهنیا ماله به بنهندنیکهوه. خوشک و برایه کی لئی ده زیا. زوریان به خیر هیناین؛ میوز و گویز و
ههنجیریان ده پیش کردن. کوره که ده یگوت: خهونم دیتبوو تری سپیلکه ده خوارد؛ زانیم ئه و
به فره قورسنه ده باری. ئه گه ده خهودا تری ره شکه بخوم، باران ده باری. هه موو زیانیان ره زیک

بwoo له بناري گوندي «ورچه ک» و له دنيا تهريک ببوون. بهيانى ئاوا ببوينه ديوى عيراق، نهفه سييکي ئاسوودم هەلکييشا: ئۆخهى له بەر حوكىمى عەجمەم خەلاس بboom... پاش نويزى شىوانىك، بە بىزنه گەلهەو روومان كرده گوندىك «بيورە» يان «بيوران» يان پىنده گوت. حەشر و حەلەلا بwoo؛ ديار بwoo شىواوه. زىنېك گوتى: زوو برقۇن لىرە مەممىتىن! هاوارى سەر و مالە. تازە بۇ كوي بچىن؟ بىزنان كردنە حەسارىك و چۈجىنە مىزگەمەت. مىزگەوت له خەلکى گوند جەمەي دەھات. مەلا يەكىش بە ناوى مەلا عەزىز بە دەنگى بەرز دەيگوت: من مالى خۇم راگۇزىتۇوه. ئىوهش ھەلىن ھەتا نە كۈزراون و تالان نە كراون و خانووه كانتان نەسووتىنراوه. كەس ھۆشى نەبۇو جوابى سلاوامان بىستىنېتەوه. مەسەلە چىيە؟ پرسىمان، گوتىيان شىيخ له تىيف دەگەل پىزدەرى شەرىيەتى؛ گوندى تەتمانى سووتاندۇوه. ئەم گوندە سەر بە شىيخ له تىيف؛ ئەمشەو پىزدەرى له تولەدا دەسىسوتىن و تالانى دەكەن.

جارجار تەر و تۆپ بە كار دى. دەمزانى ئەگەر ئەوان بە قىسەي مەلا بکەن، ئىيمە سەرمان بى كلاو دەمەننى. قىسەم لە دەمەي مەلا قۆزتەوه. گوتىم: برا بۇ شاكايەتى پۆليس ناكەن؟ گوتىيان شەكتامان كردووه، ناوىزىن بە شەۋىپىنە هاوارمان.

- بۇ خۇتان چەكتان ھەيدە؟

كەوتىن بىزاردىن: بەلى سىزىدە تەھنگ و چوارسەد فيشه كمان ھەيدە.

- برام! كەس نەروا. بچىن دوو ئاگر لە دەورى دى بکەنھەو و خۇتان لە بەرى دامەنىشىن.

دەستە-دەستە كىشىك لە دى بىگرن و تا سەرماتان بwoo وەرنە بەر ئاگرى مىزگەوت و دەستە بىگۇرن. ھەتا ھېرىشىپ نەيەتە بەر سىرەي تەھنگ، تەقەيانلى مەكەن. ئەمشەو بەو چوارسەد فيشه كە دەتوانى خۇ بىبارىزىن. ئەگەر تەنگانەشتان بۇ ھات. ئەوا من حازرم سەد پىشىرىتان بۇ بىكۈزم!

بwoo بە ھەرا:

- مەلا عەزىزى خويىرى! تو كىيە دەچى بچۇ. ئەم كورە جحيلە گەورەمان بى و بە قىسەي ئەو دەكەين!

سەرت نەيەشىنەم، تەواوى شەو لە ناو لىفەي زۆرى مىزگەوتا خەوتىن و كەس نەھات بۇ پىشەرە كوشتن بانگم كا! بەيانى كابرايەك بىدىنېي مالە خۆى. زنان شانىيان ماج دەكرەم. كە ئەگەر توى وا ئازا و رەشيدا نەبای مال و بىران دەبۈوپىن. بۇ يەكەم جار پلاوساوارىكەم خوارد كە تا ئىستاش تامى لە بن دەدانىم دايە. هاوارچى لەشكىرى شىيخ له تىيف گەينە گوند و بەجيمان ھېشىت و بۇ ئىۋارە گەينە «كەناروئى»؛ كە مالى ھەوالەكەم لەمۇ بۈون.

شەو لە مالى ھەوالىكى چۆدارم میوان بoom. خەسسوپىيەكى پىرىز زۇر ناحەزى ھەبۇو. لېنى پرسىيم:

- كاكە مەلا راستە دەلىن كەسييک دلى جىرانان بىشىتىنى، لە قەبرا دەبىتە مەيمۇون؟

گوتىم: نا دايە گىيان، خودا دوو جار كەس ناكاتە مەيمۇون!

زىنى كابرا جھىل و جوان بwoo. نازانم لە خۇشى ھاتنەوەي مىزىدە كەي بwoo، يان كەيەن بە من دەھات، تەواو دردۇنگى كرەم. ھەر چەند جىڭەش ھەبۇو، لىيەم برد و چۈومە مىزگەوت كە لە بەلا بە دوور بەم. سېھى ئەر ۋەزىر بە تەنبا ملى رېيم داگىرت. لە رېنگە تووشىم بwoo بە تۈوشى دوو پۆليسى كوردى عېراقىيەوە. دەمەويىست خۇم وەك خەلکى ولات نىشان دەم؛ گوتىم: مانگۇو

نه بن ا

لیتیان پرسیم: کوینده‌ری؟

- خه‌لکی که‌نارویم.

پولیسیکیان پیکه‌نی، گوتی: دیاره خه‌لکی نیرانی. برو کارمان بیت نیبه؛ بهلام مه‌لئی مانگوو
نه بن؛ سه‌بری ده‌لئی!

گه‌یشتمه قاوه‌خانه‌ی ئهزمر؛ شهش چام له سهر يه‌ک خوارده‌وه. کابرايه‌کی قوله‌خره‌ی
میوان، لئی پرسیم: چکاره‌ی؟ قاوه‌چی شانی گرت و فرییدا دوری؛ گوتی: حهقت چیه له
موشته‌ری من ده‌پرسی؟

پولی نیرانیم بؤ ده‌رینا، پینچ قرانیه‌کی هه‌لگرت. له گوییزه سه‌که‌وتم. توشی کاروانیک
بووم ده‌چوونه سلیمانی. له نیو قساندا تاریقی ئه‌سپه‌هشی شیخ له‌تیف بwoo، که زوریان موباله‌غه
تیدا کرد. پیاوی ساده و ده‌شته‌کی، ده‌سه‌لاتداران زور له‌وه زیاتر ده‌بینن که هن. ته‌ناته
باس گه‌یشته ئه‌وه که تازیه‌کانی شیخ له‌تیف نیومرۆز و شیویان هه‌ر پلاو و گوشته. هیندیک
ده‌یانگوت بريا تازی شیخ بوبینایه!

ئیواره دره‌نگ گه‌ییمه ناو شار. له دلدا بريارم دابوو بچمه حوجره‌ی مزگه‌وتی گهوره و ببمه‌وه
فه‌قی؛ بهلام دهمزانی له‌وه ئیستراحت ناکم. زور ماندوو بووم؛ نۆ رۆز بوا بمه‌وه موو ده‌ردوه
بهریوه بووم و له حه‌پسیشه‌وه هه‌لاتبووم. با ئمه‌شه و بچمه مسافرخانه. له کابرايه‌کم پرسی:
مسافرخانه له کوییه؟ بانگی کردمه لاوه گوتی: بلی هوتیل؛ مسافرخانه قاچاغه.

بردمی و له دوور هوتیلیکی نیشاندا. برديانمه و تاغیکی دوو ته‌ختی؛ که‌سی تریش نه‌بwoo.
سهرما بwoo؛ گوتوم ئاگر. گوتیان نیمانه؛ ئه گه‌ر خوت خه‌لوز بکری بؤت ده گه‌شینینه‌وه. به
خه‌لوز خۆم گه‌رم کرده‌وه. شه‌و میوانیکی تر بؤت‌هه‌ختی دوه‌ههم هات؛ لاونکی بی موسوی
جوان چاکی شازده و حه‌قده ساله، به تفه‌نگ و فیشه‌کدانه‌وه. هه‌ر که زانی مه‌لام، هه‌لیپیچام
نوشته‌ی بؤ بنووسم کیزیک حه‌زی لئی بکا. تیمگه‌یاند که من لمو مه‌لایانه نیم.

شه‌و ده تمه‌نیکی نیرانیم دا به خاوه‌نى هوتیل، چوار په‌نجایی دامی و چوومه قاوه‌خانه. هه‌ر
په‌نجاییه‌کانم هه‌لگیز و هرگیز ده‌کرد و ده‌مخویندن‌وه و زورم پى سه‌یر بwoo. نه‌شمده‌زانی
به‌رانبه‌ر به چهند پولی نیرانه.

خه‌یالات بربوومیمه‌وه. هه‌یاران له بؤکان بیستمان که شاری پینچوین به بووم‌له‌رزه ویران
بووه. کابرايه‌کی شاعیری پینچوینی به ناوی «موقتی» که جاریک له بؤکان له کاتی نه‌خوشیمدا
سه‌ری داوم. تو بلئی لیزه نه‌بی؟ ده‌ی ساچون بویرم و له کئی بېرسم؟ دوو کەس له نزیک من
ته‌خته‌یان ده کرد. به نووزه‌یه که له يه‌کیانم پرسی: تو موقتی تووتچی ده‌ناسی؟
- نا نایناسم.

ئه‌وه تر گوتی: کوره ئه‌و کابرايه‌کی له جاده‌ی تازه دوکانی هه‌یه؛ بۆچیتە؟

- بؤ هیچ هه‌ر پرسیم.

ده‌لئین خنکا په‌لاماری پووشیش ده‌دا. من که ئاواره‌یه کەم لهم شاره‌دا کەس ناناسم، ئەمەش
ھه‌ر باشە. ده‌يدۆزمه‌وه.

شه‌و هه‌واله‌که‌ی هاوه‌تاغم گوتی: سبھی سه‌عات پینچ ده‌چمه حه‌مام، تو نایھی؟

- نای ده‌خیلت بم به‌جیم مەھیلە!

به یانی هر تاریکان بwoo چووینه حمام. لاوه که دهیگوت کوره ناغام له بازیان. گوتی: مهلا وهره پشتم بشوا! گوتوم: تووش پشتی من دهشوى؟ گوتی: نا! ج حددت هه بيه؟ گوتوم: من ره عیه‌تی بازیان نیم؛ هر که سه کوری بامی خۆی.

بەچکه ئاغا دیار بwoo دلى ئىشابوو، بەر لە من له حمام دەرچووبوو. تاو ھەلنەهاتبوو له حمام درچووم. له سەر دوکانىكەم خويىندەوه: «گەلاؤز». له چاخانە مامەوه تا دوکان كرانەوه. چوومە گەلاؤز پرسىم:

- دوکانى موقتى توتىچى له كويىيە؟

كابرا به ترسىكەم دەستى بە دەمەيەوه گرت، يانى دەنگ مەكە. تەواو ترسام. مشتەرييەك لهۇي بwoo دەرچوو. خاونەن دوکان گوتى: وەرە! زۇر لە دوورەوه وتى: ئەمە جادەي تازەيە و گەرەيەوه. پىداچووم تۈۋىشى «موقتى» بۈوم كە ناوى چكۈلەي «مەلا كەرىم» بwoo. له سەر دوکانىكى رووتەكە دانىشتىوو. هەر سلاوم كرد بە گەرمى بەخىرەتىنى كردم:

- دەى چۆنى؟ چاكى شوکور؟ مال و مندال چۆنن؟

- ھەممو لا بە كەيىن.

- فرۇشتتۇ؟ شوکور خىرت كرد؟ دەى سەر چاوم هاتى!

زۇرى پىست. گوتوم وا دىيارە ئەو كلىشەي دوکاندارە؛ بۇ ھەممو مشتەرييەكى دەلىن. - دەزانم نامناسىبى.

گوتى: راست دەكەي. دەتۇ كىتى؟

- من ھەزارم.

دەستى كرده گرييان و فرمىسىكى دابارىن.

- بريا كويىر بام و نەمدىپيا شۇرش تىكچووه.

- ئەم گريانەي پى ناوى. ئىستا من ج بىكم؟ چۈن كەس نەمناسى؟

گوتى: من مال ويزانى بۈومەلەزەم. دوو منالىم هەن سەروپىچىكە. ژنه كەم شەش سالە ئىقلىيچە و بە دەست ئەودىي ئەمدىيۇ پى دەكەين. تاقە زۇورىكى بن عەرزى تارىك و شەدارم بە كرى گرتۇوه. رۆزانە بە ھەزار زەحمەت نانى وشك و چايى لەم دوکانەم پەيا دەكەم. له مېررولەش بىن دەسەلات قرم. من ناتوانم بىتحاونىنەوه. لىمگەرئى باسى تو بۇ براادەرىك بىكەم.

- ئاي نەكەي! نامەوى كەسى دىكە بىزانى. دەولەت پىيم دەزانى و دەمداتەوه بە ئىزمان.

- نا، خاتىجەم بە ئەو براادەرە سەد جار تواوهتەوه و ساف كراوه تا تەواو بۇتە كوردىكى تەواو عەبار و بىعەيب.

واى كرد كە ملم دا بەو بلنى. موقتى شاعير رۇيشت و زۇو ھاتەوه. زۇرى پى نەچوو كابرايەكى درىزى رانك و چۈغە پېپىنهى عەينەكى ئەستىور لە چاوى رېش و سەمىئەل تاشراوى تەمنەن بە ناوداچوو، پەيدا بwoo. نە سەلام و نە كەلام هەر لە رېيە پېتى گوتوم:

- ئاي ئەو پىشىنەدە گرى چەنە! مەلا دەلىن ھەر گرىيەكى شەيتانىكى تىدايە. ئەو مىزەرە سېپىيە رىشۇودارە چىيە؟ تېيى رېيم!

گوتوم بە خوا ئەو كابرايە شىتە. دانىشت گوتى:

- ھەزار نايەوۇ خوتت كز كەي! من چەند جارم وەك تو بەسەر هات؛ دروستمان كرد و لىيەن رۇوخايەوه. ئىستاش ناھومىد و دلىسارد نىم...

موقتی له پیشدا پیی گوتم ناوی «میرزا په‌حمنانی بانه‌بی» يه و به مام میرزا دهیدواند. گوتی هسته با برؤین. له ریگه لئی روانیم گوتی: رهنت زمرده، وا دیاره برسیت؟
 - نه خیر برسی نیم.
 - دهی دره مه که، زکرت برسییه.
 بردمیه که بابخانه تیزی کردم.
 - شهو له کوی بووی؟ چییان لئی ساندی؟
 چووبنه هوتیله که. به گژ خاوهن هوتیلدا هات که:
 - تو چون ده‌سیریکی، چوار په‌نجابی له باتی ده تمدن دهدی؟
 له حیسابدا ده‌کموت که به‌چکه ئاغا پوولی نهداوه و له سر من حیساب کراوه. کاتی له ده‌فترمان روانی، من خله‌لکی کمناروی و ئه‌و بازیانی نوسراپوو. پوولی ئه‌ویان له من نه‌گنیراه و زانیان کلاویان له سر نزاوه!
 میرزا بردمیه دوکانی ده‌لاکیک. گوتی: وستا ئهم کوره هم ده‌رویشه هم سوی؛ من په‌شیمانم کردته‌وه. چونکه خزمتی پرج و ریشه‌که بُوناکری، تکایه بُوناکری،
 ده‌لاک تماشایه کی سه‌ری کردم، گوتی: مام میرزا ئه‌مه کاکولی هه‌بووه پرچی نه‌بووه؛
 گالته‌ی خوتم پی مه که!
 پاش سر و ریش چا کردن هینامیه‌وه ماله خوی. حه‌وزیکی هه‌بووه، گوتی: ئه‌م قاچه پیسمهت بشو با بُونگه‌نت نه‌یه! چووبینه و‌هتاغیک که بُوناکری باست نیم، تینووته به جه‌هه‌نهم! بچو له مال به شه‌رمه‌وه گوتوم: تینوومه. گوتی: من نوکه‌ری باست نیم، تینووته به جه‌هه‌نهم! بچو له مال داواي ئاو بکه! وست بوبوم. دیسان تینووه‌تی زوری هینا. ناچاری کردم بچم بانگ له مال‌هه‌وه بکهم که ئاثوم ده‌منی. خیزانی ئاوی بُوناکری، هه‌موو نیازی میرزا ئه‌وه بوبو شرم نه‌کهم و خوم به پاژیک له خله‌لکی مال بزانم. شه‌و نویتني دامی و به جیی هیشتتم که بخهوم. سه‌عاتیک به دیواره‌وه بوبو. هه‌موو سه‌ری سه‌عاتیک به گرم و هوری راده‌په‌ریم. خواهی ج بکه‌م؟ هه‌ستام به پشتینده‌که‌م کلکی سه‌عاتم بهسته‌وه به بزماریکدا و هه‌ستم لئی بپری. بیانی میرزا هات و دیتی؛
 گوتی: های شه‌یتان! هه‌ر ده‌مگوت ده‌بی ده‌گه‌ل سه‌عاته که چونی رابویر!

زور زوو بوبومه کوری مال و شرمی میوانه‌تیم نه‌ما. که‌وتمه لیکولینه‌وهی مام میرزا. پیاویکی زور سه‌یرم دی. به دل و داو هه‌والی لیقه‌وماوان بوبو. له کاسپیدا شه‌ریکه دوکانی بیه‌کنی تر بوبو که خوی هیچ کاری نده‌کرد. زور زانیاه کی خاوهن مه‌علوومات بوبو. به سه‌تان کتیبی له هه‌موو باهه‌تیکه‌وه متلا کردبوبو. هه‌رجی خویتدبوبوه له بدری بوبو. دژی شیخ و ده‌رویش و مه‌لای نه‌زان و میشکوشک بوبو. هیچ مه‌لایه‌کیش له کیش‌هدا ده‌گه‌لی ده‌رنده‌برد. زوریان به کافریان ده‌مزانی و به بی ئه‌وه بزانن «بابی» چییه، ده‌یانگوت میرزا بُونه بابی. خوی نه‌زری خزمت به داماوانی کورد کردبوبو؛ له کوردایه‌تیدا سوونابوو.

شه‌ویک چیره‌کی زیانی خوی بُوناکری، گوتی: مال‌مان له بانه بوبو. من‌دالیک بوبوم. بابم مرد و قه‌رزو قله‌یه کی زوری له سه‌ر بوبو. به رووتی و پیخواسی هاتمه شاری سوله‌یمانی و حه‌مالی بازآرم کرد. پاش چهند سال هه‌وای چوونه به‌غدام کرد. له‌بهر کاروانچیان پارامه‌وه ده‌گه‌ل خویانم بهرن؛ خزمتی لاخ و باران ده‌که‌م. گوتیان: تو پیخواسی و ده رفذه ری ده‌رنابه‌ی. ئیواره‌یه ک له کاتی جه‌مامعه‌ت چوومه مزگه‌وه‌تیک جووته که‌وشنیکی تازه‌هی

پهنه‌گزه‌ردم دزی. تا قهراگ شاری به‌غدا ده‌گهله کاروان بووم و جیا بوومه‌وه. شهوله حهوشی باره‌گای غوس -وه ک سه‌تارن رووتی بی‌جی - خه‌وتم. وا دیار بوو غه‌وس ده‌بیزانی من عاقیده‌م پتی نابی، بؤیه کاربده‌ستی غوس -زیاد له هه‌موان - منی ده‌کرد. گوتی: تو لوهانه‌یه دز بی! له کولانیک خه‌وتم. بیانی جووله‌که‌یه ک خه‌بری کردمه‌وه، که ئه‌گهر شتیک ده‌کرم له خوی بکرم. سه‌رگه‌ردان ده‌خولامه‌وه، له شوینیکی دهم ده‌جله چومه قاوه‌خانه‌یه ک. جایان بؤهینام نه‌مخواردده‌وه. گوتم: پاره‌م نیبه؛ هه‌ر لیم گهربین دانیشم. نیمه‌ر و شهوله‌یشیان له‌سهر نیمکه‌تی بنووم. بیانی دیسان نانیان دامی، نه‌مخوارد؛ گوتم: تا کار نه‌که‌م و نانی پهنجی شان بیان نه‌که‌م، هیچ ناخویم. ده‌باغچی به‌ویدا راده‌بردن. قاوه‌چی گوتی: ئه‌م کوره‌ش به‌رن چه‌رمان بؤه‌بشا. ره‌گه‌لیان که‌وتم. زور زوو ده‌ربانکردم؛ گوتیان کار نازانی. هاتمه‌وه قاوه‌خانه. ئه‌و شهوه‌شم به برسیاتی راپورد. بیانی ئه‌و رپوژه‌یه کیک هاته قاوه‌خانه و به قاوه‌چی گوت: لاویکمان ده‌وی له به‌ر ده‌ستی ئاشپه‌ز کار بکا و ئه‌مین بیت. قاوه‌چی منی نیشان دا؛ گوتی: خزمی خۆمە، من زامن؛ بیهین. هاتمه دانشکده‌ی علومی عه‌ره‌بی و درامه ده‌ست ئاشپه‌ز. هه‌ر ئاشپه‌ز چاوی پینکه‌وتم وا زهد و لاواز و بی‌تین، پالینکی پیتوه نام و به‌ره‌و ده‌گای ره‌تاندم. وختا بوو ملم بشکن.

- برة ده‌ره‌وه تو به کار نایه‌ی.

گریام گوتم: برسيمه بؤیه بی‌هیزم. به‌زهی پیمدا هاتمه. نان و چیشتیکی دامی و ملم له پیواز پاک کردن نا. وه ک ئاگری به قودره‌تی کارم ده‌کرد؛ دامه‌زرام. ورد-ه ورد-ه خۆم خۆش‌هه‌ویست کرد. زوره‌ی کاری ئاشپه‌زخانه‌که‌م گرتبیووه ئه‌ستوی خۆم. گهیمه پله‌یه ک که کرینی که‌رسته‌ی بازاریان به من ده‌سپارد و ده‌ستیان پئی له کاری ناو ئاشپه‌زخانه به‌ردا و حه‌سامه‌وه. خویندکاره‌کان که زانیان نه‌خویند‌هه‌وارم، ده‌رسیان پئی ده‌گوتم. که‌م-که‌م وام لیهات که ببمه‌یه ک له خویندکاره‌کان و به ره‌سمی ناوم بنووسن. توانيم له ئەمموندا سه‌رکه‌م و پله- پله به‌ره‌و زوور چومه تا دانشکده‌که‌م تهواو کرد. له دهورانی خویندندما- که عه‌ریم باش ده‌زانی و له سارد و سه‌ودای ناو بازار شاره‌زا بیووم- بازگانی کوردی سوله‌یمانی زوریان خۆیان کرديبووه ئاشنام و مالم بؤه ده‌کرین. ده‌گهله ئه‌وهشا خۆم شتم پیندا ده‌ناردن‌هه‌وه بؤیان ده‌فرۆشتم. تهواو ببومه خاوه‌ن پاره. ته‌نیا شتیک که به لامه‌وه گران بوو، تکای میوانانی سوله‌یمانی بوو که ده‌میوو بیانبهم زیارتی شیخ و مشایخی به‌غدايان نیشاندەم که زۆر و هختی ده‌گرتم. فیلیکم دوزیه‌وه: هه‌ش- نۆ حاجی و ماجیم و ده‌دو خۆ ده‌دا، هه‌ر له دهوری دانشکده‌هه توشی هه‌ر کاولینک ده‌بوبوین، ده‌مگوت: ئەلفاتیحا، دوعا بکهن! له جوابی پرسیاراندا ده‌مگوت: ئىرە ئاشپه‌زخانه‌ی هارونه‌ر په‌شیده‌ا ئه‌وه ئاوده‌ستی ئەلقادر و بیللاه‌یه فلاته جى خه‌وى ئەعوزه‌ن بیللا بوبو و هه‌روه‌ها... هیتندم ئاوده‌ستی خوله‌فای عه‌باسی پیشان ده‌دان تا ماندزوو ده‌بوبوون و ده‌میان له دوعا کردن و هر مز ده‌بوبو؛ ده‌یانگوت: میرزا با ئه‌و جار بەس بی، بؤه جاری‌تر!

له پاش تهواو بوبونی دانشکده‌ده، جووتی که‌وشی زه‌ردی زور باش و عه‌بايه کم کرى و چومه‌وه سلیمانی. ده‌وله‌مەند دۆستی زوره. له‌بهر ده‌عوت کردن سه‌ری خۆم پئی نه‌ده‌خورا. هه‌ر جه‌مەی له مالیک بوبوم. رۆزبیک له میوانی حاجیه که بوبوم که که‌وشم لى دزبیوو. حاجی هه‌ر داخى که‌وشەکەی له دلدا مابوو. بە ئانقەست باسى که‌وش دزانم کرد. گوتی: میرزا گیان ا سالینک نازانم ج سه‌گیابینک جووتی که‌وشی له مزگه‌وت لى دزیم؛ ئىستاش له بیرم ناچى!

کهوش و عهباام له پیش دانا، گوتمن: من دزه که بوم. ئەم عهباایهش سووتی کەوشە کەم. چوومەوه بانه قفرزە کانی باوکم دایوه و له سلیمانی ملم له بازرگانی نا. هەر له زەمانی عوسمانیهوه تا برانهوهی شورشە کانی شیخ مەحمود، له هەر کوئی داواي ئازادى كورستان كراوه، بهشداریم كردوه. تەنائەت هاتمە سەقز بۇ يارمەتى حەممەرەشید خان و كە دىتم بەرھەلدايىه، به جىئەم ھېشت. ئەوا ئىستاش كە پىر بوم و دارايىم زۇرى لە كىرى داوه، دلم بەوه خۆشە كە بتۋانم يارمەتى داماوان بکەم... .

ئېرانى كە به قاچاغ دەھاتن بچەنە حەج، مىرزا دەرك و دىوانى بۇ دەكىدەن و پاسپۇرتى بۇ ساز دەر كەرن. له بىرمە رۆزىك دەگەل مىرزا له دوكانىك بۇوين. كابرايەك هات لە تەپلى سەرىيەوه كەسک بۇو تا سەر كەوشە كەي. سەيد بۇ ئەمما سەيدا بە زاراوه مەربىانى گوتى: سلام، مىرزا زۇرە حەمان كامەيە؟

- ها كاكە چەت دەوى؟

- دەچەمە حەج، وتىيان بىتمە لاي تو.

- باشە كاكە! دوو عەكسى خۇت بىنە بەلكوو كارىكت بۇ بکەم.

- مىرزا نابى مەحتەلم كەي، من ئەمشە دەبى بچەمە بەغدا.

سەيد گوتى: سەيد لاجۇ خۇت لادە! مال و يىران ئىستا كەرىك بىتىنى قەپالتلى دەدا وادەزانى بارە وىنجەي! كورە ئەگەر بە بىست رۆز بۇت جىئەجى كەم دەبى شوکرى خوا بکەي. ئەرمەنیيەكى ئارەق فرۇش جارىك بە شەرمەوه و لە بن لىوانەوه گوتى: مام مىرزا! تو دەلين پياويكى لە پرسىار تۈورە نابى. ئىتىو دەلين دىنى ئىسلام ھەقە و دىنى گاواران بەتالىه. كەچى ئىمەي گاوارە كان نە شهر دەكەين؛ نە زىن ھەلدە گىرىن؛ نە دزى و چەتەيى دەكەين. ئەو كارانە ھەمووى لە موسىلمانان رۇو دەدا؛ چۇن وا دەبى؟

مىرزا چاوه کانى كز كرد و گوتى:

- كەسپەرە هەر نانىكى دەس كەوت لەتىكى بکە بە خىرى مەسيح كە بە سەلتى مەردا ئەگەر مەسيح زىنى هيتنابا و سىن چوار جاشە كەرى بەجىي ھېشتبا، ئىستا ھەزار خۇزگەنان بە موسىلمانان دەخواست. ھەتىو كىيە كارى خرآپ دەكا؟ دە بروانە ھەمۇويان عەولاد رەسولە كانن و سەيدى بەرزنەجەن، كام كەمانچ خرآپە دەكا؟!

جارىك مەلا شىيخ نورى ناوىكى زىگلى بە گىر هيتنابوو، پرسىارى لى دەكىد:

- مامۆستا شىيخ نورى! چۇنە خواي تەبارەك و تەعالا دەربارەي زىن عەدالەتى بە خەرج نەداوه؟ جەڭلەلەيى كە لە شايەتى و میراتدا دوو زۇن بە پياويكە، دەلين پياوي بەھەشتى حەفتا حۇرى دەدەنلىنى و زەنە كەي سەر دىنياشى دەدەنەوە. واتا ئەگەر ژىنلىكى زۇر خوداپەرسىتى وەك رابىعەي عەددەھى - كە بە ئەولىا حىسابە - لە پاش مردن بچىتە بەھەشت، حەفتا ھەۋى زۇر جوانى ھەيە كە لە سەر دىنيا دەگەل ھەۋىيە كە نەدەحەواوه؟!

مەلا گوتى: زىن لە بەھەشت زۇر كە يەفيان سازە؛ ئەم پەنيرە لەزىزەي بەھەشت دەخۇن؛ خەمى چيانە؟!

- واتا مامۆستاي بەرپىز! كچى من كە شۇو دە كا ھەر بۇ پەنيرە؛ خۇ لە مالىش پەنيرى ھەيە! لەمەوه باسى بەھەشت و جەھەننەم دامەزرا. شىيخ نورى گوتى: بە قورغانەي لە سەر رانى پاستم دانادە شتىكىم دىووه رەنگە ئەگەر بىگىزەمەوه بىۋام پى نەكەن.

- بهلی بیفه رموو، کییه بروانه کا.

شیخ نوری دیسان سی - چوار سویندی خهستی خوارد و گوتی: له گوندی سیته ک، شهونک چووبوومه سهر ئاو. دیتم زنجیریکی ئاگرین هر ورشەی دەھات له عاسمانەو داهیلرا، خایە ملى ماریکی زەلامى بە قەد ھەزدیها. ماره دەیزپاند. ھەلیان کیشا و بەرەو ژووریان برد تا له بەر چاومون بۇو. سەیرم دەکردى، دیباره بردیانە ویزەی جەھەننمە کان.

مام میرزا گوتی: باوهەت پى دەکەم؛ تو درە ناكەم. بەلام پىئىم بلی جەھەننمە لە كۈي و بەھەشت له كۆيیە؟

- میرزا تو خوت دەیزانى كە بەھەشت له ژوورى عاسمانان و جەھەننمە لە ۋېر حەو تەبەقەی زەویدايە.

- دەسا مامؤستا گیان، بە قورغانەي تو سویندت پى خوارد ئەو ماره يان بردۇتەوە بەھەشت بۇ گیانى بەھەشتىيە کان! ئەگەر بۇ جەھەنندەم با، دەبوايە عەرزى بۇ ھەلکۈلن و كىونى كەن و مارە كەن تىخەن. بە خوا مام میرزا قسە كەت جىنگەي فيكىرى لى كردنەوە يە!

«سەيد عەلی بىسمىلا» تاوىك ھەبۇو، بەرزمەجەيىي؛ تا خوا ھەز كا ناشيرىن و خوينتال و زمانپىس و شەرفروش بۇو. رۆزىك میرزا لىي پرسى: دوو ئىشىكالىم ھەيە بۇم حەل كە! يە كەم: دەلىن ئەگەر مىزگەوت رووخاوه مىحرابى ماوه. دەلىن پىنگەمبەر زۆر جوان بۇوە، تو كۆيت وەك ئەو باپىرەت دەچى؟! دووھەم: دەلىن موسىلمان چوار سەددە مىليونن. ئايدا به تووه حىساب كراوه يان به توپا چوار سەددە مىليون و دانەيە كن؟!

دياره جوابى سەيد عەلی ھەزار جىنلىي سەر بە كولكە بۇو!

میرزا له تارىخ، سیاسەت، ئەدەبیاتى كوردى و فارسى و عەربىدا بەحرىك بۇيى بن. هەر خۇش بۇ ئەو قسە بىكا و گوتى لى بىرى. بە راستى ئەو كاپرايە مامؤستايەكى زۆر گەورە بۇو بۇ من و زۆر شتى لى فيئر بۇوم.

میرزا له نەورۆزدا بىرمىيە بەغدا.

رۆزىك گوتى: دەترىس لە مالە من بىتگەن؛ دەسەلاتم نىيە رىزگارت كەم و ئابپرووم دەچى. با بتکەمە پەناھەرى شىيخ لەتىف و واش ناكەم بىزانى تو لە لامى؛ تا نەزانم قبۇولت دەكە.

شەرۇيىشت و زوو ھاتەوە. پاش تاوىك شىشيخ لەتىف بە تەننیا بە تۈرمىبىلىكەوە ھات و بىرمىيە مالە خۆى.

با ئەوهش بلىم؛ وەك دەلىن «ناوى گەورە و شارى ويغان». منىكى وا نەزان و دنيا نەدىتىوو، ناوه كەم وەك شاعىرى شۇرۇشى كورده وە پېش خۇم كەوتبوو، دەوروبەر دەيانناسىم. شەونك میرزا پرسى: تو جەھىلى، شىشيخ نەجمەدىنىك ھەيە دەلىن ھەزار ئاوالى فەقىم بۇوە؛ كە ئەو زۆر پىرە. تو دەيناسى؟

- نە بە خوا.

- باشە گالتەيەك دەكەين!

سبەي شەو شىيخ و چەند براەرنىكى بانگ كردىبوو. كە دەيانپرسى: ئەمە كىيە؟ دەيگوت: سۈفيە كى جاھيلە و من رېش و بېچم پى تاشىوه! لە ناو قساندا لە شىشيخ نەجمەدىنى پرسى:

- ھەزارى ئاوالىت لە كۆيىە؟

گوتى: دەلىن لە بىيارەيە. بريا بەھاتايەتە ئىرە، ئاي چەند بۇي بەتسەوەم!

دهستی کرد به حیکایت گیرانه‌وهی همواله‌تی گرمی خوی و من که چهند سال پیکه‌وهمان خویند ووه.

میرزا گوتی: سویند بخو که دره ناکه‌ی!
شیخ قوت بwoo؛ تماشایه‌کی منی کرد؛ گوتی: ناکا ئه‌وه هه و بی؟ به خوا نهمدیوه، به لام خوشم دوه.

شیخ له‌تیفیش ههر به ناوه‌کهم خوشی دمویستم. له مالی ئه‌وه دامه‌زرام. له‌ویشه‌وه چهند که‌سینکی وه ک «ره‌فیق چالاک»، «مه‌حموود نه‌حمدہ» موعده‌لیم و زور که‌سی دیم بونه ناشنا. چاوم به «برايم نه‌حمدہ» که‌وت که ئه‌ویش نه‌ندامی کومه‌له بwoo. شیخ له‌تیف لئی پرسیم: برایمت چون دیت؟ گوتیم: پیاویکی زرینگ و زانایه و زوریش کورده، بهو شه‌رتی خوی بکنه سه‌رخه‌کی گورستان!

کاتن مه‌لامسته‌فاله سابلاغ بwoo، «هه‌مزه عه‌بدوللا» ناویکی راسپاردیبوو که حیزبینک بزو کورد له عیراق دامه‌زرتی و کاغه‌زی دابوویه. شه‌ویک گوتیان مامؤستا دیت. هه‌مزه عه‌بدوللا پیدا بwoo. پیاویکی زور لوت‌به‌رزی قوره‌ده‌ماغم هاته به‌مر چاو. گیرایه‌وه که له سابلاغ - وه ک پیویسته - قه‌دری نه‌گیراوه و قسه‌ی وای کرد که هر شه‌لاتیه‌ک پتی شه‌رمه بیلی. ده‌باره‌ی ده‌وله‌تاني نه‌مریکا و رۆزآواوه فرموموی: هیچ جیگه‌ی نیگه‌رانی نین؛ کارگه‌ران له جیاتی بارووت خویل ده‌کنه ناو بۆمباکانه‌وه و سه‌رکوتن ههر بزو ده‌وله‌تی سوّفیاتی خۇمانه‌ا دیاره قسه‌ی مامؤستا زور به ئیحتوباره و که‌س ناکری بلئی وانییه. ههر چى ده‌مدی و دوو بیت و لەتیکی خویندبوو، کومونیستی دوو ناتاهش بwoo. سه‌ر و بنی قسه‌یان سلاووت له دیداری ستالین بwoo. من که هیچم ده باراندا نه‌بwoo، هرگیز له کومونیستیش تینه‌گه بیووم، جاریک ویستم گله بکه‌م که رووس ئیمەیان به جى هیشت و شه‌ریان نه‌برده سه‌ر، زور به توندی به گزمدا هاتنه‌وه و به هه‌زار و يه ک ده‌لیل حالیان کردم که رووسیا له مه‌سله‌حه‌تی کورد ئه‌و کاره‌ی کرد. نه‌مریکا ده‌یه‌ویست یاریده‌ی ئیران بکا و کورستانیان ویران ده‌کرد. رووس به ئامانه‌ت خوی کیشاوه‌تەوه؛ رۆزیکی نه دوور دیته‌وه و ئازادمان ده‌کا! ئیتر ئه‌وه جار منیش عوزرم بزو رووسیا دیناوه و دده‌مه‌ویست ئه‌وه خو له کورستان بى خاوه‌ن کردنەی به سه‌د باردا پینه بکەم! تا نەلین ریجعی و نەزانه!

له بیرمه يه ک له ده‌لیلله باشە‌کان ئه‌وه بwoo: مه‌سەله‌ی کوردى ئیران و هەراتی یونان هەبwoo. چینی شەشسەد ملیونیش هەبwoo. رووسیا بزو ئه‌وه چین بکاته هەوالی خوی و تاقه‌تی ئه‌وه هەمموموه جەبھەی نه‌بwoo - چونکه له شەپی ئالمان زور زیانبار و لاواز ببwoo - دهستی له قازی و مارکوس هەلگرت و چینی بردەوه. دوو دەسرەی سووتا و قەیسەریه‌کی وە گیئر که‌وت. پیاو قەیسەری هەبى دەسرەش پەيدا ده‌کاته‌وه. رووس و چین ئامريکا ده‌خنکىنن و ئیمەش له چىگ ئیران و تورک دەردىن. کى بى ئەو قسە خوشەی وە بەر دل نه‌کەمۆی؟! به‌لام کەی؟ ستالین دەزانى! ها، راست ده‌کەن. منیش له شیعیریکمدا له تەوریز گوتبووم: ستالین دەزانى چېیە حالمان. کاک ھیمنیش گوتبووی: ستالین گوتبووی: «یه‌مان پریسکی کوردیسکی خەرەششۇ». ئەمما ئیمە مانای قسەی خۇمان نەدەزانى، ئەوانە زانان و دەزانن دەلین چى! خولاسە منى ئاوارەی مال ویران و كلولى پاشە‌کشەی رووسان له ئیران، خواخوام بwoo به ریجعیم نەزانن و به کومؤنیستم له قەلم دەن و له گەل هەلمناواپن:

بۇ شوینهونى ناردارامە گونديك بە ناوى «بى بى جەك»، مالى «مە حمودى بە گ» ناوىك كە پياوى شىخ له تىف بىو. زۇرى نېرىد «عەبدولقادر ئە حمەد» و «باقي بامەرنى» هاتنە ئەھۋى و يەكتىمان ناسىيەوە. باقى ناوى «مام غەفور» و «عەبدولقادر «كاخدر» بىو؛ تا نەناسىرەن. مەلامستەفا لە شىزۋە ناردبوونىيە عىراق؛ نامەيان بۇ چەند كەسىك ھىنابۇو. كە دە گەرانەوە، گۇتوم: مىش دېمە لاي مەلا مەستەفا. گوتىيان تا پرسى بى نەكەين ناتوانىن بىتىھىن. نامەم بۇ بارزانى نووسى، نامەم بۇ مالى خۆمان نووسى كە ساغىم و حەق و حىسابى قەرز و قۆلەم بىو بۇون كەردىنەوە. مام غەفور ھاتنەوە و خەبەرى دا كە كاخدر لە دەورى شىز لە بەفرا گىرى كەردووە و لە بىرسان كەوتۇوھ و خۇى داۋەتە دەست دەھەلت و بەرەو تازانىان بىردووە. مەلامستەفاش ropy دەھەلت و لەتى ropy و لە ناوه نەماواه. ئەويش لە ناچارى ھاتۇتەوە عىراق. جوابى مالەوهىشى بۇ ھىنابۇوەمەوە: كاكە رەحمان گوتىبۇو دەمانچە كەمى ئەويانلى ساندەم. قاسماغا - كە نوسيبۈوم سىسەد و پەنچا تمەنى لايە - تىۋورە بىوو: حەددى چىيە قەرزى لاي من بى؟! مەلا عەلا گوتىبۇو: سىن ھەزار تمەنم لا نىيە؛ سوئىندە خۆم. دىيار بىو پىاۋ ھەرجى بىي، تا لەبەر چاوانە لەپەر دلانە. تەنبا برایك كە لە بىرى نەچۈوبۇوم كاك ھېمىن بىوو؛ لە جەنگە سەرباز و عەشارىر رېزانە ناو شاردا، مال و مەندالە كەمى بىردووە گوندى شىلاناۋى و لە خەتەر پاراستبۇونى. كە دواي ئىمە ئاغايىانى كوردىيان بىردوونە تاران، شا پرسىبۇو: ئەو ھەزارە كە چى لىيەت؟ حاجى بايزاغا گوتىبۇو: قوربان! ئىمە كوشتمان ...

دواي ھەلاتنە كەم لە بۇكان، عەلەغايى مە حمودادا جىنپىو بە كويىخاکە دابۇو كە: دلى پېتىج قۇرانى فېيشە كىنكتان نەھات ھەزار بىكۈزۈن ...

چوبۇومە سولەيمانى لە وەتاغىكى تارىكى دىيەخاندا دەزىيام؛ بۇ ئەوه كەس پىيم نەزانى. كە مام غەفور ھاتنەوە و بىو بە ئاودەنگىم، رۆزىك درگا كرايەوە، «عوسمان دانىش» كە لە سابلاغ دەمانناسى و دەرسى كوردى بە مەندالان دەگوت، وە ژۇور كەوت؛ كە ئەويش تازە گەرإپۇوە.

- كاك عوسمان ماندوو نەبى.

- عەفوو بىكەن من ناوم مەلا كەرىيە، عوسمان نىيم. ها! من ئىيە دەناسىم: تو باقى! تو ھەزارى! باقى گوتى: ئاخىر عوسمان گامووش! مانگىكە يەكتىمان نەدىيە؛ بۇ تو دەمانناسى و ئىمە ناتناسىن؟!

رۆزىك دېستم كاپرايەكى ملپانى، پالتۇيەكى بەرگە و شىتىرى ھەشتەرۈيانە لە بەردا و كەوشىكى باش پانىيەدرىزى قەتارە چيانە دە پىدا ھاتە ژۇور. باش تاوىك ناسىمەمە ھەسەن قىزلىجىھ و ماوەيەك لە بىارە سۆفى بىوو و ئىستا ھاتووە. پىك شاد و شوكور بۇوين. ناو بە ناو كاك ھەمزەمى كۆنە شەرىكىم و مەلا عەلەغايى ھەسارىش بۇونە پەنابەر.

رۆزىكى تى سەر لە بىيانى، كەشىدە بە سەرىك - كە دەتگوت زەردە چىيى ۋېندا رېزاوە - ھاتە لاي شىخ كە چارىك بىكا. حاجى عەليم دەناسى لە بۇكان، ئەرزىيابى تۈوتن بىوو. ڇىنگى شۇخى خەلەفەمى ھەبۇو. زۇر دەولەمەند و وەجاخ كۆپر بۇون. مالىان چووبۇوھ سەقز.

- حاجى گىيان! تو و ئىيە چى؟

- ئاي قوروغان! حەقايدەت من دۇورە: خانم ھەلىپىتچام، وتنى ھەمەل شام و ئاخىر شام. ئىمە كە ھەشىمان لە شام ئەكىرىيە، بۇ ئىيسە نەچىن؟ گش مالە كەمان فروشت؛ فەرەشمان ھېشىتەمە و بارمان كرد و چووبىنە قەسرىشىرەن. قالىھ كامىمان دا وە قاچاچقى، كە خۆشمان و فەرەشە كائىش

بهرنه ئەودیو. قەرار دریا سەھات دوانزەنی نىمەشەو بىانبىنەم. قوروان خۇت ئەزانى ئەسلەھەن موسولمان چىيە؟ دەستنۈزۈم گىرت. چۈومە سەر كۆلان ھاوارم كىرد: عەبدۇلقدار! تومەز كاۋايرىكى پۇلىسى شەو ناوى عەبدۇلقدار! بە غار ھات و منى دىت و كەلەمچەنى كىردا دەستمەوە. وە هەزار نارعەلى، وە سەد تەمن بەرى دام. بى ئەددەبىيە لە خزمەتتا، قالىيە كانىش لە خانەقىن گىران و گومرگىان لى ساندىن. گەيىنە بەغدا وتم لاي عەبدۇلقدار گىان دائىبەزم. فەرش و خانم و من لە بن دىوارى غەوەس لە پەنا جادە ماينەوە. لە زوان كەس تىنەدە گەيىشتىن. ئېوارە وختە، كاۋايرىك وە كوردى وتى: ئىبوھ چىن و بۇ لىرىن؟ كە تىنگە يىشت، بانگ حەمالى كرد و قالى و ئىمەن بىرە مال خۇى. وتى: لە ئىرانەوھ قاچاغ ھاتگىن؛ پۇلىس بىانى ئەتانگىرى. پاسپۇرتى سورىيەتان نىيە؛ ئەشچەنە شام گشتى دەسپر و نامەرد. من نايەزىم ئەو ئەيىوت: «حەشرى چە و مەشرى چە؟» تۆبە ئەستەخفيروپلا! لە سەر قىسى ئەو گەرایىنەوھ سولەيمانى و ئىستا ھاتگەمە لاي شىيخ فکرى بىكانەوھ چى بىكم.

ئەو بەينە زۆر بە تاسە بۇوم «شىيخ مە حمودە» بېىنم؛ بەلام تا داوام دەكىرد، شىيخ لەتىف بەھانە يېڭى ئەدۇزىيەوھ و دەيگۈت جارى!

شىيخ لەتىف بۇ خۇى شاعير بۇو؛ بەلام باوھر ناكەم شىعىرى كەسى خويىندىتىوھ. تەنانەت ئەو كاغەزانىلى يەقۇمماوان بۇيان دەنۈوسى، قەت يە كى نەدەخويىندەوھ و وە بن دۇشەگى بن قۇونى دەدان. كە لە «بى بى جەك» بۇوم، سوارىتك بە غار ھات و نامەي شىيخ لەتىفى دامى كە: زۆرم تارىفي تۆ لاي شىيخ مە حمودە كردووھ؛ پىتى خۇشە نموونەي شىعرەت بېىنى. تکايە شىعىرىك بىنۇوسە با بۇي بخويىنەوھ. من كە دەمزانى حالى چۈنە، كاغەزىكى سېيم خستە ناو پاکەتەوھ و ناردەم. كە شىيخ لەتىف دىتەوھ گۇتنمۇ: ها؟ شىعرە كەم چۈن بۇو؟ فەرمۇوى: زۆر خوش بۇو؛ شىيخ مە حمودەيش زۆرى پەسىند كەدا

بەرھەرى نەورۇز قىزلەجى و مام گەفۇور و من و ھەمزە چۈوبىنە گوندى «سيتەك»؛ لە ژۇوريك دايانكىرىدىن. لايەكى چەپەرينى شەق و شۇ، كە دىتىمان تازىيەك لەتونھ خۇى كرد بە ژۇورا. دنيا تەرى و قورى بۇو. خۆمان بە قورى حەوشە، چەپەرمان كونپىر كرد. دارى تەرى سۆپەمان بە بەرھەوھەلچنى. رايەخمان لباد و پېر لە ئەسپى بۇو؛ ھىتىنەمان «دى.دى.دى.تى» پىتە كەلىدەنا تۆز ھەلدەستا. پاش دوو پۇز مېرىزا رەھمان يەك بارى كوتەكى كىتىبى بۇ ناردىن كە وەرھە نېبىن. كىتىبى چۈن؟ ھەر لە تالىفاتى ماركس و ئىنگلەسەوە تا «خەباتى من» ئىھىتلەر، لە حەدىس و شەرعەوە تا تەرجەمەي كىتىبى بىن شەرمانەي بازارى «سان دۇنى» پارىسى، تا كەراماتى شىيخ حىسامەدىن! خولا سەئۇندەدى دىلىك كۆ كەرىدىبۇوە كە باسى نە كرى.

رۇزانە من و ھەمزە بە تەفنىگىكى تاپرى شىخەوە دەچۈوبىنە راۋ، سويسكە و كۆتىر كەۋامان راۋ دەكىرد. قىزلەجى لە مالۇوھ كىتىبى دەخويىندەوھ. شەو حاصلى راومان دەخوارد و گويمان لە قىزلەجى دەگرت كە وەك حىكايەت خوانى لە زەبرە، چى خويىندېبۇو دەيگىزراوه.

شەويك قىزلەجى لە مەلا عەولاي پرسى:

- ئەگەر كەرىك زۇريش تىير بى، وىنچەي تەرى بۇ بەرن نايخوا؟

- جا ئەوھ پرسىيارى دەھى؟

- دە بروانە لەم كىتىبەدا دەلى: شىيخ حىسامەدىن چوبۇوھ باغيك، كەرىك لەۋى بەسترايۇوھ. فەرمۇوى ئەو كەرە دەلى برسىيمە. وىنچەيان بۇ بىر خواردى!

گوئی: ج سه گبابیتک نووسیویه؟

- خله لیفه مه حموده.

- جنیو به خله لیفه ناده، به لام قسیتکی بینتمه!

پرورشیک ده گهله همه مزه له سمر گردیکمهوه به رازیکمان له قامیشه لانیکدا به دی کرد. تا پرمان

پی بیو. وتم: با بیوی بچین!

- به راز خه تره!

- نه خیز، ده یکوزین.

پاش مقوم مقویه کی زور، پینک هاتین. همه مزه به قریوه و ههرا و من به تا پر ریسکمان کرد و په لامارمان برد. که چی به راز به کولکه سووتاویک ده رچوو!

پرورشیک که نه ده چووینه راو، له سهربانی مزگهوت راویچکه مان ده کرد و گویمان له خله لکی گوند ده گرت. «کویخا تهوفیق» عاقلمهندی دی بیو، چه کداری عوسمانی کردبوو؛ له شهربی «به سرا» به شدار بیو. ریی به نوون ده گوت. باسی شهربی ده گیر اووه که به سه ره نیزه کراوه، ده یگوت: سولتان عه بدولحه میدا خوا غهنیقی نه حمه ته کا ا تو ئه گهن به غدات هه بیو، به سنات بچوو؟ ئه و هه موو گه نجحت به سونگی تاق به کوشتن دا!

جاریک قاو داکوت خله لیفه شیخ حه سنه قدره چیوانی به ریوهه. لای ویله ده ریوهه ک به ره پیری هاتووه، ده رویش خه ریک بیون بیوی بچن بیگرن، خله لیفه فه رموویه لیگه رین. ریوی شاوزه نگی خله لیفه ماج کردوه و سهربی پیندا ساویوه! خله لیفه دهستی به سهربی داهینتاوه و فه رموویه: «ئهوا کردمی به خله لیفه ریوی ئه ناوه، تو تویه یان داده!» و به ره لای کردوه. بیو به قریوه: ئای لهو پیاوه ممبارة که! ئای خو زگه بهو ریویه به هه شتییه! زور گرم داهات بیوون و کویخا توفیق له گشتیان زیاتر. « حاجی قادری کوئیی» ده لی:

سُوفی وَهْكَ تَهْشِنَهْ بَوَوْ لَهْ زِيَّرَيْ هَهْتَأَوْ هَهْمُوْ دِينِيْ دَهَدَا بَهْ كَاسِيَكَ ئَأَوْ

شِيعَهْ وَهْكَ تَهْشِنَهْ بَوَوْ لَهْ سِينِهْ زَهَدَهَنْ بَهْ دَوَوْ قَهْتَرَهَيْ دَهَدَا حَوْسِينَ وَ حَهْسَهَنْ

خله لکی سیته ک هه موو بزیوی سالیان له سمر دار فروشتنه و راوه ریوی بیو. له تهنيشت مام کویخاوه دانيشتمن:

- خه به ر چییه؟

- چون تو باسی خله لیفه و خله لیفه ریوی نابیسی؟ به خوا ئه بی خومان ساز کهین خزمه تیکی باشی ئه مه خله لیفه و ده رویشانه بکهین.

- کویخا گیان! تا ئیستا خله لیفه ریوی هه موو ریویه کانی شار بازیکی کرد ته ده رویش. به خوا هه رچی ریوی بکوژی، ئه چیته جه حه ندهم. بهم خله لکه بفه رموو له راوم ریوی ده س هلگرن.

کویخا تاسینکی برده ده، بانگی کرد:

- کوره ورن، ههی بکهم به کنگی باوه خله لیفه وها! خو نابی راوه ریوی بکهین!

- دیسان غله لبه غله لب دامه زایه وه. به کومه ل دوای خوم دان بی لای شیخ له تیف که ئه وسا له سیته ک بیو:

- یا شیخ! خوت ده زانی ئه شار بازیکه پاوانی ته ریقه تی کاک ئه حمه دی شیخه. خله لیفه گه رمیانی حه قی چییه ئاسوگ بپه ربته و مرید له ئیوه داگیر کا؟

شیخ گرم داهات:

- داده‌ی سوار! سوار بن ثم باوه‌حیزه بهره‌و شاره‌زوور بره‌تینن!
 مهلا شیخ نوری - که باسی کرا - تیتووله شالینکی سه‌یدانه‌ی به دهوری ورگیدا هینابوو؛
 ده‌تگوت که‌مهربی دهوری ده‌هوله. لاقی کورت، سهر دریزه‌که، لیچ‌شور، هم‌مشهه دههات.
 ژنیکی زور له‌بار و قه‌دباریک و بناز و نوزی - ماره به جاش - له خوی ماره کردبوو؛ ته‌لاقی
 نه‌دادبوجه. ژن شارستانی و خونده‌وار و تووشی بیبوو بهه علامه‌تهوه و له سیته‌ک ده‌ژیا.
 خواخوای بیو مهلای توره کا و ته‌لاق بدری. خله‌لکی دی که ده‌یانگوت بلج و سووکه، مهلا
 ده‌یه‌رموو: قوربان! ثم ژنه‌ی منه خونگه‌واره‌یه! قورغان له سینگه‌یه! چونکه مهلا بیو، تیی
 نیشانه‌ی میوبینه‌ی عاره‌بی ده‌خسته سهر وشهی کوردیش!

روزیک زور به شیزه‌بی هات و گوتی:

- مهلا محمد‌محمد، مهلازن نه‌خوشه و تؤی ده‌وی که ده‌رمانی که‌ی!

- ماموستا من حه کیم نیم.

- به خواه‌لی نه‌بین هه‌ر بین.

مهلازن له سهر جینگه که‌وتبیوو؛ سنگ بهره‌لا. دهستی گرتم و له‌سهر مه‌مکی دانا. زانیم داوه و
 بیو منی ناهه‌تهوه. هاتمهوه و دوو بنیشتی ره‌وانیم بیو نارد. مهلازن له سایه‌ی من ساغ بیووه و ناوم
 له دیدا به حه کیم زرا. جا وره و سوینند بخو که حه کیم نیم. «نه‌ی بوجی مهلازنت چا
 کرده‌وه؟» تا خوم له مهلازن و سیته‌کیان رزگار کرد. شه‌یتان گوتی چهق!
 جاری شیخ له‌تیف هه‌لیپینچا که ثم ژنه‌هه‌لاق بدای، بیو ئه‌و نایی. له وراما ده‌یگوت: قوربان!
 من ته‌لاقی بهم و بچی شوو به نامه‌حرمه‌منی بکا؟ ثم چون نه‌بین؟!

پیتم گوت: ماموستا ئه ورگ و گیپاله‌ی تو بیو خه‌لیفه‌تی ده‌نالی.

گوتی: خو ئه‌م گه‌وادیه‌شم کردووه‌ا شه‌ش مانگ خه‌لیفه‌ی سه‌ید بیووم. من شه‌شسید تمه‌نم
 بیو کو کردنده‌وه؛ ئه‌و سی تمه‌نی دامی، وازم لی هیننا!
 نانمانه بیوو؛ پیخورمان کم بیوو؛ ماست هر ده‌س نه‌ده که‌وت. روزیک ده‌گه‌ل قزلجی له
 سهر مانای شیعیریک کیشهمان بیوو، قزلجی گوتی: به ماست، به مریشك سوینند ئه‌خوم قسه‌ی
 من راسته!

- یانی چی؟

- تاخیر ئه‌گه‌ر ئه‌وانه موقدده‌س نین، بیو که‌س نایانخوا؟!

شیخ له‌تیف حه‌فتا گوندی ده‌خوارد؛ به‌لام هه‌میشه قه‌رزار، نیو مال رهووت و بی فه‌رش و لیفه،
 له پیخوردا ناساز، تا خواش حه‌ز کا دلاوا و میوان دوست، تا خواش حه‌ز بکا بین سه‌لیقه و له کار
 نه‌زان. زور جار فزوولی دنه‌ی ده‌دام و لۆمەم ده‌کرد:

- تاخیر یا شیخ! تو ئه‌و هه‌مو خله‌لکه ده‌پروتینیبه‌وه، هه‌موو داهاتت چه‌ند نوکه‌ریکی شه‌لاتی
 ده‌یدزرن. تو نایی پیو دانیک بیو خوت دانیی؟

ده‌یگوت: ئیمه بهره‌ی کاک ئه‌حمدہ دیمانه‌وه نایه رینک و پینک بین؛ مالی شیخ مه‌ Hammondیش
 وه ک مالی من واایه!

زور به ناشکوری نالیم، لهم کوردستانه‌ی ئیمه‌دا گهوره‌بی به میرانه نه‌ک به هونه‌ر و جه‌وهه‌ر.
 عه‌ولادی کاک ئه‌حمدہ دی شیخ تا دنیا دنیا به له خله‌لکی تر پایه‌به‌رزترن؛ نایی گوی بدریتے زانین
 و هونه‌ریان. جا چونکه کوری گهوره‌مالان لهه و نوکه‌ر به‌ختیویان ده‌کهن، به ئاره‌زووی خویان

رایاندیتن که قازانچی نهوانی تیدابی. زوربهی لله و نوکهره کانیش له ئاکاردا پاک نین. زور به ده گمنه هله لده کهونی کوری پیاوی گهوره ناله بار هله لنه کهون. ماله سهيد تهه، عه ولادی شیخی بورهان دوو نمومونه. هونه ری شیخ له تیف هر ئوه بولو کوری شیخ مه حموده و بوس ا هر له سیته ک، قازی کاکه حمه می بولکانیشمان هاته لا و له ئیران رایکرد بولو؛ تهه او پیسی حه ساینه. زور زانا، زور قسه خوش و رووخوش، تاخواش حمز کا ترسنهنگ. به گشتی بهرهی ماله قزلجی هر سهربیان له هیلکه جو ولا یهه عالمن. هه ممویان زیره کی بی هاوتان. بهلام هه ممویان ترسنهنگ کیک خولقاون که ناوین تمنانهت هونه و جمهوره خویان دهرخنه.

«تورجانی زاده»، «محمه ممه دی قزلجی»، «قازی کاکه حمه»، «حمسه نی قزلجی» نمومونه ئه و ترسه له را ده بهدهن. هر کسی تر ده يه کی نهوان زانا با، ناویانگی دهندگی دهداوه؛ بهلام ترسی وا به توهه ژم ریگه خوده رخستنی لئی برویون. جاریک شیخ له تیف هاتیوه سهربانمان له سیته ک. کاتنی سوار ببورو، ده رؤیشت و ئیمه به ریمان ده کرد. «قازی کاکه حمه» له پیز ده رکه و چۆکی دادا و دهستی به نه زنؤی ئه سپی شیخ گرت. شیخ له تیف به سهرسور مانه و پرسی:

- مامؤستا چیت لئی قهوماوه؟

- یا شیخ ده ترسم دواى تو سی پولیس بتن بمگرن!

- جا بؤ سی؟ بؤ بیست و ههشت بان سی و دوو نهین؟

- قوربان لیبره ده ترسم؛ بمنیره لای شیخ مه حموده.

قازی به جنی هیشتن و ئیمه له خهتمدا ماینه وها

قزلجی و من و له بیرم نه ماوه کئی تریش - پیم وايه همه مزه سلهمانغا بورو- ناوی خۇمان گوری. قزلجی ناوی «سەعید رەحیم» و من «عەزیز قادر» مەلبزارد و شیخ له «چوارتا» پیتاسی عیراقی بؤ وەرگرتین و بوبینه عیراقی و ترس و لەزمان له گرتن به سەر چوو. لە سایهی راوی هەممو رۆزه ده گەل هەمزه، ببوبینه پیاده يه کی وا قوجاغ تازیمان نەدە گەیشتن. جاری بە غاری بى وجان له سیته کووه به هەورا زى «ھەرووته» دا سەركوپتین. رۆزیک سەر لە ئیواره لە قەدى چیای «کوره كازاۋ» حەيوانە كیويه كمان بەدى کرد. دامەز زاین كە بىكۈزىن؛ كەچى مەعلۇوم بورو كە ئەويش راوكەرىكى كولەبال لە بەرە و ئیمە بە حەيوان زانیو و لېمان دامەز زاواه.

دەلین جاریک چەند مەلا يەك لە دم چوومى «كەلۈئى» چونه سەر پېشاو كە دەسنۈز بگرن؛ كاپرايەك لای وابووه پۇلە كەلكن و تەنگى پیوه ناون. ئیمەش وامان بە سەر هات.

لە بەھارا شیخ بە حەلاؤي كاره كەرييەو - بؤ راوه كەو - هاتە سیته ک. كەيەمان ساز بورو. دە گەل شیخدا شەو بە كىيولە راوبوبىن. كاتنی لە بەغدا دەزیام دە گەل قزلجى - كە لە سولەيمانى بورو - دوو پارچە شىعەمان پېك گۈرېھو، كە زۆر بە وردى ژيانى ئەر رۆزانەي شارباڭىز يان وينه دە كىيشا. بە داخوه نەممائون و هەر ئەھەندەم لە بىر ماوه كە نووسىيەمە.

عەولا ناویك لە سیته ک بورو، جىگە لە ناوی ئاغا ھىچ عەشتەبای شىك نەدەبرد. هەمېشە دەست لە كەلە كەدا و بە فيزە دەيگوت: من جىگە لەوه كە ئاغام، رەعيىسەلۈزەراي شیخ له تیفم! نەوسن و چەورە يەك بورو هەپرسە. قادرغا ناویك بۇي دانابوو: ئەگەر نایناسن، ئاغا ھەرووته لە تەقهى كەوگىر گوئى وەك كەر جووته

روزی به فیزیکمهوه ده گهمل مه حموده به گهه کهی «بی بی جه ک» هاتنه لام؛ گوتیان؛ ثاغا گهوره تره يان به گ؟ گوتیم؛ نازانم. «محیدین چناره بی» دریزی لواز، نوکه ری شیخ دههات؛ عهولاغا بانگی کرد؛ مجه رهق! تو خونگهواری. ثاغا گهوره تره يان به گ؟
- به خوا نه مانه وه ک سه گ و تازی وان، فرقیکیان ناکم!

مه حموده به گ گوتی؛ ساوه للا ده لین تازی به گزاده هی سه گانه؛ من نه حیب ترم!
کابرایه کی ویلی بی مالی روتوه که هبوو، پهسته کیکی سه دینهه دریزی تا سه ره زنی ده ببردا ببوو. سمر و بنی قسهشی «زالیکه» ببوو، خوی به پینغه مبهه ده زانی؛ شیخ گالتی پی ده کرد. گوتی؛ زالیکه هی ماکه را تو چون پینغه مبهه ریکی؟
گوتی؛ پینغه مبهه ری که رانم و خوا ناردومه ته سه رئیوه!

له روژگاره دا باو باوی «خوله پیزه» ببوو. نازایه تیه کهی ببوه دلخوشکه رهی داخ له دلان و بینچاران. له ترسی سهربازی رایکردوو؛ له دهوله تی عیراق یاغی ببوو. خلکی شاربازیز به دزیهوه یاریدهه يان ده دا. علیغا ناویک هبوو له گوندی «نه حمه داوا» زور زمان لووس و به چاپ و گوب؛ ده شیگوت دیبکریم. له سوله یمانی پینجسده دیناری له ئهستاندار ئهستاندبوو که خوله پیزه بیو بکوزی. عهلى ثاغا به شات و شووت ئه و قسمی در کاندبوو. بیانیه ک خه بربان هینتا که شهول له جیندا سهربی ثاغا براوه و کمس تا به یانی دره نگ نه یزانیوه. خوله پیزه لهو یاخی بونهه یدا دوو سه دوهه شتا پولیس و پتر له سهد جاشی دهوله تی کوشت. له ئاخريدا به دهستی هاوكاریکی خؤفروش له خهودا کوژرا. ئیستاش باسی نازایه تی ئه، چیرۆکی شهوانه هی شاربازیز بربان و بؤته زاپتایه ک.

له گهمل شیخ هاتینهوه شار و ثاشننا کانمان به سه رکردنده و زوریش دوست و ئاشنای تازه مان بؤ پهیدا بون. جگه له میرزا ور حمان، ئه و که سانه هی بیونه ناسیا و مان و شیاوی باسن ئه مانه نه:
۱- رهفیق چالاک؛ موعده لیم، ئاهنگ ساز، دهنگ خوش، ئه دیب، هونه رپیشه و نومایش نامه نووس ببوو. زور خوشمان ده گهمل راده بوارد. له ئاخريدا له حیزبی کومونیست پله هی بزر بؤوه و کرا به رهئیسی حیزب و گیرا و ببو به جاسوسی دهوله ت و له شورشی بارزانیدا هاته شورش و له رادیو کاری ده کرد و به نه خوشی دل مرد.

۲- مه حموده ئه حمده؛ موعده لیم و همه کارهی شیخ له تیف و خوش ویستی شیخ مه حموده ببوو. له لایهن شیخ له تیفهوه ناردار ببووه باکویه؛ هاتبووه سابلاغ. ده گهمل حمه حوسین خان قسمی تیک گیرابوو؛ ده کرابو. هاتبؤوه سوله یمانی و گیرابوو. دایکی شیخ له تیف (ئایشە خان) چووبووه تکایه که به ری دهن و سوینتى خوار ببوو که مه حموده له عیراق ده نه که و توه و له سه ره مولکی ئیمه ببووه. ئهستاندار گوتبووی؛ خانم فرمایش ت له سه رهان؛ به لام مه حموده دوو شاهدی وا عادلی ده گهمل خوی هینناوه که ره دن اکریتیوه.
- ئه یره شایه تی چی؟ به خوا دره ده کهن.

جووتیک چه کمههی لبادی فش و فولی سالداتی رووسان و کلاویکی کهوله به رفی به ئه ستیرهی سورمهوه هینابووه بدردهمی که؛ بابه! ئه گهر ئه و نیشانهی چونه رووسیا نه بن له کوئ دهس ده کهون؟! بهو حالدش بربان دابوو.

۳- قانیع؛ هر له بؤکان بوم که قانیع هاتبووه موکریان و بؤ يه کهم جار له «قهه گویز» چاوم پی که وت. ماوهیه ک پیکمهوه بیون؛ گهراوه عیراق. له زه مانی ده سه لاتی کومه لمه دا هاته وه

سابlag و ده گهـل عهـبدولقادـر دهـباغـي ژـوورـيـكـيـان لـهـ کـارـوـانـسـهـرـايـ سـهـيدـ عـهـلـيـ گـرـتـبـوـوـ. حـهـولـيـ کـارـيـ دـهـداـ وـ جـوـابـيـانـ دـهـکـرـدـهـوـهـ.

چـوـومـهـ لـاـيـ پـيـشـهـواـ، دـاـوـاـيـ کـارـمـ بـوـ قـانـيـعـ کـرـدـ. فـهـرـمـوـوـيـ: دـهـلـينـ جـاـسـوـوسـيـ ئـيـنـگـلـيـسـهـ.
گـوـتـمـ: ئـهـمـ کـاـبـرـايـهـ پـتـرـ لـهـ شـيـسـتـ سـالـيـ عـوـمـرـهـ، کـهـسـ نـهـيـبـسـتـوـوـهـ تـيـرـيـ زـگـيـ نـانـيـ خـوارـدـبـيـ.
ئـاـخـرـ ئـهـوـ بـهـخـشـشـيـ جـاـسـوـوسـيـيـهـيـ بـوـ کـهـنـگـيـيـهـ؟ـ! بـاـهـاـ منـ دـهـبـيـهـ زـامـنـ. ئـهـگـهـ رـخـيـانـهـتـىـ کـرـدـ منـ
ئـيـعـدـاـمـ کـهـنـ.

پـيـشـهـواـ فـهـرـمـوـوـيـ توـ رـاـسـتـ دـهـکـهـيـ: بـهـلامـ هـاـ بـخـوـيـنـهـوـهـ: پـتـرـ لـهـ سـهـدـ گـوزـاـرـشـيـ عـيـرـاـقـيـيـهـ کـانـيـ
ناـوـ شـوـرـشـ هـاـتـبـوـوـ کـهـ قـانـيـعـ بـيـاـوـ خـراـپـهـ! فـهـرـمـوـوـيـ: خـوـيـانـ بـيـكـوـهـ خـراـپـ...
پـوـزـيـكـ نـامـهـيـهـ کـيـ شـانـدـاـمـ کـهـ بـوـ «ـعـهـلـيـ مـهـدـهـوـشـ»ـ نـاوـنـكـيـ، هـمـ خـهـيـاتـ وـ هـمـ شـاعـيـرـيـ
نوـسـيـبـوـوـ: کـاـكـهـ! ئـيـرـهـ زـوـرـ خـوـشـهـ، لـاـيـهـ کـيـ رـيـشـتـ لـهـ سـوـلـهـيـمانـ تـاـشـيـيـ لـاـيـهـ کـيـ بـيـنـهـ سـاـبـلاـغـ.
چـاـوـهـرـيـتـمـ.

- قـانـيـعـ نـوـهـ يـانـيـ چـيـ؟

- ئـهـوـ حـيـزـبـاهـ هـاـتـهـ بـنـ کـلـيـشـهـمـهـوـ، وـتـيـ توـ بـچـوـ؛ ئـهـگـهـ رـخـوـشتـ لـيـگـوـزـهـرـاـ خـمـبـهـرـ بـنـيـرـهـ منـيـشـ
دـيـمـ. دـهـمـهـوـ ئـهـوـيـشـ بـهـ دـهـرـدـيـ منـ بـچـيـ وـ کـارـيـ دـهـسـ نـهـکـهـوـيـ!
ئـيـوـارـهـيـهـ کـهـ دـهـ گـهـلـ قـانـيـعـ چـوـومـهـ مـهـنـزـلـهـ کـهـيـ. لـهـ دـوـوـرـهـوـ بـانـگـيـ کـرـدـ.
- عـهـولـقـادـرـ ژـوـورـهـ کـهـ چـاـكـمـتـ دـهـ.

- يـانـيـ چـيـ؟

- گـزـکـمانـ نـيـيـهـ بـهـ چـاـكـمـتـ ئـيـمـالـيـنـ!

قـانـيـعـ کـرـاـ بـهـ مـوـعـهـلـلـيـمـ لـهـ «ـبـالـاـنـيـشـ»ـ، پـاشـانـ لـهـ «ـکـهـلـبـهـرـهـزاـخـاـنـ»ـ. کـهـ لـيـيـانـ دـهـپـرسـيـ جـ
کـارـهـيـ؟ـ دـهـيـگـوتـ: هـامـ لـهـ «ـسـهـگـيـ پـيـشـهـواـ»ـ! ئـهـمـ گـونـدـهـ نـاوـيـ کـهـلـبـهـرـهـزاـخـاـنـ بـوـوـ، «ـکـهـلـبـ»ـ
سـهـگـهـ وـ رـهـزاـخـانـيـشـ نـهـماـوهـ.

مالـ وـ مـنـدـالـيـشـيـ هـيـنـاـ وـ ماـوهـيـهـ کـهـ لـهـ بـوـکـانـ زـيـاـ. لـهـ گـهـلـ تـيـكـجـوـونـيـ شـوـرـشـ بـهـرـهـوـ عـيـرـاـقـ
رـايـكـرـد~وـوـ. کـوـرـيـكـيـ لـهـ پـيـگـهـ لـيـ وـنـ بـوـوـ، بـاـشـ ماـوهـيـهـ کـهـ بـوـيـانـ هـيـنـاـبـوـوـ.
لـهـ بـهـيـنـهـداـ کـهـ لـهـ ئـيـرـانـ بـوـوـ، دـيـوـانـيـ شـيـعـرـيـ -ـکـهـ نـاوـيـ رـاـسـتـيـ «ـدـايـكـيـ كـتـيـبـ»ـ وـ نـاوـيـ
رـوـالـهـتـيـ «ـبـالـهـ کـوـلـاـرـهـ»ـ بـوـوـ -ـلـاـيـ منـ دـاـنـابـوـوـ. دـهـ گـهـلـ شـيـعـرـهـ کـانـيـ نـاـشـنـاـ بـبـوـومـ. قـانـيـعـ لـهـ
سـهـيـدـهـ کـانـيـ «ـچـوـرـ»ـ بـوـوـ. باـوـکـيـ شـيـخـ بـوـوـ؛ کـهـ مـرـدوـوـهـ لـهـ فـهـقـيـيـهـ تـيـيـهـ وـ هـيـنـاـوـيـانـهـ تـوـهـ لـهـ جـيـگـهـيـ
باـوـکـيـانـ دـاـنـاـوـهـ کـهـ هـيـچـ زـهـوـقـيـ لـهـ سـهـرـ نـهـبـوـوـ. شـهـوـانـ، شـيـخـانـهـ زـيـكـرـ وـ تـالـيـلـهـيـ بـوـ مـرـيـدانـ
دـاـمـهـزـرـانـدـوـوـهـ وـ هـهـرـ کـهـ چـاـوـيـانـ نـوـوـقـانـدـوـوـهـ بـيـنـ هـهـسـتـ بـهـ جـيـيـ هـيـشـتـوـونـ وـ چـوـتـهـوـ مـالـ وـ مـلـيـ لـهـ
چـاـيـيـ خـوارـدـنـهـوـ نـاوـهـ وـ تـاوـهـ تـاوـهـ زـيـكـرـيـ بـوـ تـازـهـ کـرـدـوـوـنـهـوـ وـ گـهـراـوـهـتـهـوـ وـ بـهـ ئـهـقـلـيـ
دـهـرـوـيـشـهـ کـانـيـ پـيـكـهـنـيـوـهـ. دـهـرـوـيـشـ بـهـمـيـانـ زـانـيـوـهـ وـ دـهـرـيـانـکـرـد~وـوـ. لـهـ کـارـ گـهـرـاـوـهـ، بـوـتـهـ پـؤـلـيـسـ،
بـوـتـهـ جـهـنـگـهـلـيـانـ، کـراـوـهـتـهـ مـوـعـهـلـلـيـمـيـ دـيـانـهـتـ. زـهـمـانـيـکـ لـهـ مـالـيـ شـيـخـ مـهـمـوـودـ زـيـاـوـهـ وـ
کـارـيـهـ دـهـستـ بـوـوـ. هـرـگـيـزـ لـهـ عـوـمـرـيـداـ نـانـ وـ دـوـيـ نـهـگـهـيـونـهـ يـهـکـ وـ هـمـيـشـهـ شـرـ وـ وـرـ زـيـاـوـهـ. بـهـلامـ
ئـهـوـهـنـدـهـيـ ئـهـوـ گـالـتـهـيـ بـهـ خـهـلـكـ کـرـد~وـوـ وـ ئـهـوـهـنـدـهـيـ ئـهـوـ لـهـ عـوـمـرـيـ خـوـيـداـ پـيـكـهـنـيـوـهـ، باـوـهـ
نـاـکـمـ بـوـ هـيـچـ شـاـزـاـدـهـيـ کـيـ بـيـكـارـ ئـهـوـهـ لـوـابـيـ. مـهـجـلـيـسـيـ لـهـ شـيـعـرـيـ خـوـشـتـ بـوـوـ. شـيـعـرـيـشـيـ -ـکـهـ
زـوـرـ بـهـ زـمـانـيـکـيـ سـادـهـ وـ شـارـهـزوـورـيـانـهـ بـوـوـ -ـيـهـ کـجـارـ کـارـيـ کـرـد~بـوـوـ سـهـرـ چـيـيـ نـهـخـوـيـنـدـهـوـارـ وـ پـتـرـ
لـهـ هـهـرـ شـاعـيـرـيـکـ كـورـدـاـيـهـتـيـ بـلـاـوـ کـرـدـوـتـهـوـ. شـيـعـرـهـ کـانـيـ زـوـرـبـهـيـانـ خـهـمـبارـانـهـ وـ دـاخـ وـ ئـاخـ بـوـ

حالی بن دهستی و پهربخشانی کوردستانه، بهلام قسسه کانی ئەوهنده قدیلکەدار بیوون مردویان ده خسته پیکەنین. شیخ و مەلا، ناغا و خان، دەسەلاتدار و دەولەمەند لای ئەو گالته جار بیوون و زمانه کەی لى بیوه بەلا و لە هیچ کوئی دانەدەمەزرا. نەویستانی بە کافریان دەزانی و بەم تۆمەتەش پیکەنینی دەھات.

چەند نوکتەیەک لە قانیع دەگیرمەوە کە دەزانم لە دیوانە کەی چاپ ناکرین:

* شیخ مە حمودە لە سیتەک میوانی شیخ له تیفە. زۆر کەس لە بەغدا و شارە کانی ترەوە ھاتوونە لای. شەو دەبىت بە فەن - فەنلىقە و زۆردار لە دەست بىزۆری دەرفىنی. ئەفەندىيە کى زۆر بە شەرم و حەبا کە لای شیخ دانیشتەوە و دەبىتی قانیع ھەلەددسوورى، بەسرتە دەلى:

- شیخ قانیع دەستم دامانت. منت لە بىر نەچى.

- ئەفەندى رازیت تووش وەك خۆم بى؟

- زۆرت مە منوونم.

شەو درەنگىك لە كەلىنى درگاوه بە قامك ئىشارەتى بۇ دەكا. دەچنە بەر ھەيوانى مىزگەوت.

دوو حەسىرى بورىاي درېتى لىيە، قانیع لە سەر يەكىان رادەكشى.

- دەمى ئەفەندى لەلەم دە!

ئەفەندى لەلەم دەدا تا ئەو سەر، لاق و مل بە دەرەوە و حەسىر دە زگ پىچراوه.

- تووش راوهستە بەلكو يەكىك بىتە مىز كردن، بىتە لەلەم بىدات!

* جەنگەل بانه، گوتۈويانە ھەر كەس گوئى بەرازىك بەرى بۇ دەولەت دووسەد فلسى دەدەنی. قانیع شەش بەراز دە كۆزى، دوازدە گوئى دەباتە ئىدارە فەرماندارى لە چوارتا.

- قوربان بەقەرمۇ دوو دينار و چوارسەد فللس بەنى.

- كاوارا ھەروا گۆتەريي؟ بە چىت كوشتوون؟ كوا پاسى تەنگە كەت؟ فيشە كەت لە كوئى ھىنما؟

- قوربان! مودىرىبەگ! كوشتنى چى و تەنگى چى و پاسى چى؟ من مەلادىم و ئەم گوئى بەرازانەيان بە زەكات و سەرفىترە داومەتى. خوا خىرييان بىنوسى!

پۇلىسيك بە سەردا دەيت و دەلى: شیخ قانیع ماندو نەبى.

مودىرى دەلى: تو كە قانیعى بۇ دەنگ ناكەي؟

- جەنابى مودىرى خەرىك بۇوى گوئى بەرازە كانم بخۇي!

* كاوارايەك ھاوار بۇ شیخ مە حمودە دىتى: قوربان امار وە كورمەھە داوه؛ نان بجاوه با خاسىي كاتاوه.

قانیع ھەلەدداتى: باوه حىيزا نوشته مارى ئەۋى و نانى خۇشى نەھاوردۇوه شیخ بۇي بجاوى؛ ئەشى لە نانى خۇي كەم كاتاوه!

* رۇزىك شیخ مە حمودە لای ئاغاوهتى میوانى باسى تازىيەك دەكا كە نازانم دەشگاتە كە روپىشك، بۇچى نايگرى. قانیع دەلى: قوربان! ئەمەر بکە كە روپىشكىكى ساغت بۇ بىنن. نانىكى لە پشت بەستە؛ ئەو تازىيە بەرددە. بە ھەواي نان دەيگرى و ئىتىر ھەر كە روپىشكىكى دىت وادەزانى نانى بە سەر پىشته و رىزگارى ناكا! شیخ لە سەر ئەۋە دەرىيەدە.

* قانیع و فەقىيەك لە مىزگەوتى دىتىكەن. حاجىيەك تۆپىك خام بۇ بەرمالى مىزگەوت دەكىرى. قانیع دەرفەت دىتى و بە فەقى دەلى: ئەم مىزگەوتە چەند سالە بىنات نراوه؟

- سەد سال.

- چند ساله روو خاوه و به مردوو حهساوه؟
- چووزانم، پهنجا ساله.
- خاسه، پازده سال منال و نابالغ بسوه، ئەمینىتەوه سى و پەنج سال، خۇ ئىسقاتى بۇ نە كراوه!

بەرمال دەپىچىتەوه و سى و پېنچ جار دەلى: ئەم بەرمالمەم دا بە تۆلە كەفارەتى ئەو تر و تسانە و درۇيانە لادىيى لەم مزگۇتەدا كەندوويانە و كردوويانە. بلى قبۇولىم كرد و دامەوه بە خوتا بەرمال لەت دەكەن و دەيکەنە كراس و دەرىپى. لەسەر ئەمەش لە دى دەرى دەكەن.

- * ماپۇستايى دىينە لە گوندىك، بە منالان دەلى: كۈرم! ئەگەر بازەس هات و باسى دروست بۇونى خەلکى سەرزەوي پرسى، بلىن ئادەم لەقۇر دروست كراوه، دارە سىواكىنى لە كۈونىڭى خراوه تا كونە كەي و يىك نە كەويتەوه. كاتىنى وشك بۇتەوه داريان را كىشاوه، دار گىر نەبووه جۇتە لای خودا بۇ شكايات: خوايە بۇ كردووتمە گالتەجاري داران؟ خوا فەرمۇويە: خەم مەخۇ، وا دەكەم مۇسلمانان رۆزى پېنچ جار بىتخەنە دەميانەوه! بازەس كە گۇنى لەم جوابە دەبىن دەلى:

- ئەوه لە كام كىتىپ دايە؟

قانىع دەلى: قوربان «قصص الانبياء» نۇوسىيوبىه.

- كە وائى گالتە بە دەولەت دەكەي؛ ياللا بۇ دەرەوه!

- * كە لە سابلاغ گەرابۇوه، كاپرايەك نىيە ئاشىتكى دابۇويە؛ بىبۇ ئاشەوان. لە سەر جادەيى گىشتى تابلۇي نوسىبىو: بۇ ئاشى قانىع. تابلۇي بە دارى دەورى ئاشدا چەسپاندبوو: ئاشىز لىرە دادەنىشىن، كەرەكان لەم بن دارە مۇل دەخۇن. شىيخ حەممەدەمىنى خاومن ئاش رۆزىك دەچىتە سەردانى قانىع و چاوهنۇر بىبىنى. قانىع لە ئاش دىتە دەر و لە قاقا دەدا.

- بۇ پىنده كەنى؟

- ياشىخ خۇ تو خويىنەوارى، لە جىتى كەران مۇلت خواردۇوه!

- بە خوا كەسىك ھەوالى قانىع بىن ھەر مۇلگەدى كەرى رەوايە ئىيۇئاشلى لى سىنندرايەوه!

- * شۇرشى كوردى عىراق دەستى پىن كردىبوو. رۆزىك قانىع دەچىتە سەيرى خۇپىشاندانىتكى گەورە لە سولەيمانى. و تاربىزىك دەنھەرىتى:

- بە شانا زىيەوه ئەم شۇرشە لەسەر شانى راندە و كۆمەگ راندە پىنگ هاتووه.

قانىع دەست بلىند دەكا:

- مامۇستا كە وا بىن مەكتەبى سىياسى ھا لە ئاكاراجى عەبدە!

- لە سەر ئەوه برايم ئەحمدە لە عىراقى دەركەردى و لە مەريوان گرتىيان و بىرىانە تاران و تا درەنگ نەھاتەوه عىراق.

ئىستاش ھەر بە داخەوم كە نەيانھېشت «پېرەمېرىد» و «فايق بىكەس» بىيىنم. دەيانگوت فايق سەرخۇشى زمان شەر و راستىت لى دەلى. پېرەمېرىد يش خۇ دىيارە جاسوسە! پېرەمېرىد رۆزىنامە ئىيى دەنۇوسى. بۇ يەكەم جار لە دىنيادا و بۇ ئاھىر جارىش رۆزىنامە يەك لە رۆزگارنىكدا چوار ژمارەلى لى چاپ دەكرا. چونكە ئىعلانى چوار ئىدارانى بلاو دەكىدەوه. نە كەس دەيکىرى، نە كەس دەيورى بىفرۇشى. گوناھىشى ھەر ئەوه بۇ كە دەيگوت با بە دل كورد بىن و كومۇنىست نەبىن. جىزىنى نەورۇزىشى دەگرت كە بە لاي كومۇنىستانەوه كفر بۇو.

فایق بینکه‌سی شاعیر زه‌لامینکی ورگن بیوو؛ ملی نهبوو؛ شهوانه نهیده‌توانی به راکشانهوه بخه‌وئی. هر تاکه لیفه‌یه کیشیان ههبوو. یان دهبوو فایق له سمر کورسی دانیشی و به شانیدا بدأ، یان دهبوو زن و مندالی پی بخهون. هممو شهو چهند لاویکی ریکوبینک ده‌چونه بهر مالی فایق تا گوئی له شهره جنبوی فایق و زنه‌کهی بگرن له سمر لیفه...

جاریک شیخ له‌تیف ده‌گهله خویدا بردمیه گوندیک به ناوی «چوارتاق». ٹاویان به کونده له عربه‌تهوه دهه‌تینا بو خوارنهوه و مهشکه. حیسابم کردببو کاروانه‌ناؤیک له سه‌عاتیکی پتر ده‌خایاند. شیخ هله‌لیپیچان که سه‌دینار پوشانه‌م بدنه‌نی. هر چهند زن گریان و پیاو هاواریان کرد که نه پوولمان بو هله‌لدسه‌سوروی، نه پوشانه‌کهش نهوند ده‌کا، قامچی نوکه‌ران وه‌کار که‌وت و سه‌دینار کوکراهیوه و شهو گوشتی مه‌ری برزاو خورا و هاتینهوه.

- یا شیخ ئه و سه‌دیناره‌ت چوون وا به پهله و بچی ئه‌ستاند؟

- کاکه! عهلى که‌مال به‌گی به‌غدابی هاتوته سوله‌یمانی و ده‌عوه‌تی ده‌کهم!

زور که‌سی ده‌گهله عهلى که‌مال بانگ کردبوو. فایق بینکه‌س هات، هر له درگا بیوو گوتیان ئه و سه‌گبابة مه‌جلیسه که پیس ده‌کا. من له پشت درگاوه له مه‌جلیسه کم ده‌روانی که نه‌بینزیرم. داواش شیعريان له فایق کرد. لایلايه‌کهی خوی خویندهوه. له‌پر ده‌گهله ره‌فیق چالاک کینشه‌یان لئی په‌یدا بیوو؛ مليان له شهره‌جوانین نا. ئه و همه‌مو ماموستا و نه‌فهندیه ماقوولانه له سمر چالاکیان ده‌کردهوه، که جلکی جوانتر و به دیمه‌ن ریکوبینک تر بیوو. نوکه‌ران فایقیان به پاله‌په‌سته وه‌در نا. وه ک ده‌شزانین له مه‌رگی فایق بینکه‌سدا هر ئهوانه‌ی ده‌ستیان نه‌ده‌چووه گیرفانیان که لیفه‌یه‌کی بو بکرن، به هه‌زاران دیناریان له سه‌هخوشیه که‌یدا خه‌رج کرد. پیره‌میردیش هه‌روه‌تر. ئیستاش هر بیوی ده‌نووسن: «پیره‌میردی نه‌مر».

جاریک له مه‌جه‌للای «هه‌ولیر» دا مه‌قالیکم نووسی که: له دوکانیکی به‌غدا چه‌قه‌لیکی موومیایی کراوم دیت؛ له بنی نووس‌رابوو نرخی بیست و پینچ دیناره. مات مام: خواهه ده‌بئی ئه و چه‌قه‌له شاعیر بیووی یان خزمایه‌تی ده‌گهله شاعیر هه‌بئی؟! په‌نجا چه‌قهله بیزندوویی که‌س به فلسيکی ناکری، به مردوویی نرخی بیست و پینچ هزار فلسه‌م مرادیشم هر شاعیرانی کوردستان، وه ک مه‌لا مارف و قانیع و فایق و پیره‌میرد و جگه له‌وان بیوو.

پیره‌میرد چاپخانه‌ی خوی هه‌بوو؛ له مالی دنیاش ناساز نهبوو. هممو سالان جیزئنی نه‌ورؤزی له گردی مامه‌یاره ده‌گرت و لاوی کو ده‌کردنوه و شیعر و وتاری تیدا ده‌گوترا و داوه‌تی جیزئن ده‌گیرا. که کومؤنیستی په‌رهی ساند نه‌یانه‌یشت نه‌ورؤز بگری. مه‌قالیکی زور جوانی نووس‌سیبیوو؛ ئه‌وهم له بیر ماوه که له پاش باسینکی جوانی نه‌ورؤز نووس‌سیبیوو؛ به‌لام ئه‌مسال له سایه‌ی حیزبی حیزباهه نه‌ورؤزه که‌مان لئی تال بیوو!

زور که‌س به دایمی هات و چوئی مالی شیخیان ده‌کرد. له‌وانه دوو لاوی برا و زور نوچوان و جوان چاک بیوون که شیخ زوری خوشده‌ویستن و به گفتی سه‌عدی: «سمر و سیریکی» ده‌گهله‌لیان هه‌بوو. زور شتی تری پشته په‌رده‌شمان ده‌بیسته‌وه که باسیان شیاوی گیزئانه‌وه نییه...

قزلجی و من هه‌ردووکمان له و زیانه په‌نابه‌ریه و هرهز بیووین؛ بریارم دا دوایی پی بیسم. شیخ گوتی: مه‌رؤ؟ من دوو گوندت ته‌سلیم ده‌کهم، به سه‌ریان رابگه.

- یا شیخ تو ده‌فرموموی من دزی بکه‌م؟ بؤیه نه‌گه‌یوومه ئیره. ده‌چمه به‌غدا و کار ده‌کهم.

نامه‌یه کی بُو عهلى که‌مال به‌گ نووسی که ملیونیریک بُوو. نووسی کارم بداتی. قزلجیش به‌و ههوایه که مام و ناموزای له به‌غدان، ملی دا و چووینه به‌غدا. له پینچ سه‌د تمه‌نه که - که دینار دوازده تمه‌ن بُوو - شازده دینارم مابوو. قزلجیش بیست دنیاریکی هبُوو. عاره‌بیمان نهدهزانی؛ به‌لام له ترسان چووینه ئوتیلیک که هیچ کوردی لئی نه‌بی. شه‌و ده‌مانه‌ویست شیو بخوین، کابرای خاوون ئوتیل - که خوی جهرگی بزراوی ده‌خوارد - حالی کردین که ئیمه‌ش وه ک ته و بکه‌ین. جهرگیان بُو هیناین. پاش تاویک مندالیکی چلکنی بوره‌لُوکه، ده‌تگوت مشکی چهوره و ده خاکه ره‌زیدا گه‌وزاوه، هات گوتی : کوا قاپه‌کان؟

- قاپی کی؟ (خاومن هوتیل پرسی)

- قاپی ئیرانیه کان!

وشه‌ی «ئیرانی» له قزلجی بُوو به عیزرایل : ئه‌وه جاسووسه و به گرتمان ده‌د!

- کاکه! هر که‌س عهرب نه‌بی به ئیرانی ناوی ده‌بَهْن. ئه‌م هه‌تیوه پیسه چووزانی جاسووس ماسووس چییه؟!

هر چی کردی ده‌گهلى نه‌پُوشتم که جیگه بگُورین و ئه‌و شهوه خهوى لئی نه‌که‌وت. له زه‌مانی ره‌زاناندا که چهند هاودلیکی کورد بوبین و دلی خۆمان ده‌داوه، باس باسی عهلى که‌مال بُوو که ده‌مانبیست شه‌وانه سر له ئوتیلی به‌غدا ده‌دا، هر کوردیکی ده‌سکه‌وی یاریده‌ی ده‌دا و هینده‌هینده کورد په‌روهه. به دلی خوشوه نامه‌ی شیخمان هەلگرت و ده‌فته‌ری که‌مال به‌گ بگره و هاتم! زه‌لامینکی چاو هەلپزاوی سوره زرته بُوو. نامه‌ی وەرگرت؛ بەر له‌وه بیخوینیتیوه به تالییه‌وه گوتی : ده‌ستم لئی هەلناگن! بابه من پوولم له کوی بُوو بیده‌م به‌و خله‌لکه؟ بُو نارونه‌وه سوله‌یمانی؟!

گوتوم: جه‌ناب نامه‌که‌ت نه‌خویندۇته‌وه؛ ئیمه سوالکه‌ر نین. نووسراوه کارمان پى بسپىرى. خویندیوه، گوتی: ناویرم کارتان بدهمی؛ ئیوه خەتەرن. بُو خۇتان کار پەيدا کەن! من ده‌توانم سى دینارتان بدهمی!

- جه‌ناب ا سى دیناریش مەدە و خوداحافیز...

به‌لام نابی جوانان بشکتینین: عهلى که‌مال کونه ئەفسه‌ری عوسمانی، مودیری ئەمنیه‌تی عیراق بُووه. ده‌ستی کردووه به تیجاره‌ت؛ بُوته ملیونیر. زۆری یاریده‌ی حیزب و کۆمەلانی ئازادیخوازی کورد کردووه. پوولى بُو شورشی مەلامسته‌فا ناردووه و زۆر دۆستی بُووه. له هەمموو ده‌ورانی پەرلەمانی عیراقدا وھ کیلی سوله‌یمانیه بُووه. مولکی زۆری له ده‌وری شاری «کووت» دەبئر دەستا بُوو. هەممو سالیک مندالی فقیری سوله‌یمانی به جلک و کاغه‌ز و قەلەمی عهلى که‌مال خویندۇویانه. مندالی فقیری شاری کووتیش - ئەگه‌رچى کورد نبۇون - هەرروه تر. ئەمما هەولیر و کۆ و کەرکووك و شاره‌کانی کوردنشینی عیراق لهو خېراته بېبېش بُوون. پیاویک بُوو دەبیزانی دەولەمەند دەبین ج بکا و عهرب گوتەنى : «له کوتیوه شان دەخورى». له سوله‌یمانیه هەلیدەبزىن؛ له کووت له کىشەی مولکدا یاریده‌ی دەدەن و قازانچى دوو سەرەيە. مانگى ده دیناری داوه گۇفارى «گەلاویز» بەو شەرتە هەممو ژمارەيەك شتىکى دەربارەی پیاوه‌تى عهلى که‌مال تىدابىن. به‌لام دوو رووتە لىقە‌و ماوی شورشى فەوتاواي قازى مەممەد و بازارانی (قرلچى و من) هەرچى دەگەلیان بکرى، بە فېرە دەرۋا و هەرگىز خېر ناداتەوه. به‌لام دىسان ئىداره تېبلىغانە كەى بلاؤيان كردىبۇوه كە دوو كوردى ئیرانى لىقە‌و ماو هاتنە لاي كەمال بەگ؛

پریاری دا ههر مانگی یه کنی پینچ دیناریان بداتی. پیاوه‌تی ئاوا ده بی!!

په نامان به مام و ئاموزای قزلجی برد. ئاموزاکه‌ی جمهمنانیکی دایسی؛ مامیشی نسحه‌تی کردن بینه واکسی له به‌غدا و ئیتر نه‌ماندیته‌ووه. با بُخومان حمه‌ولی کار بدهین. ئوتیل ده‌ری نه‌ده‌هینتا، به‌جیمان هه‌بwoo به ناوی «منزل السرور»، چهند و تاغیکی شر و شه‌ویقی تیدابوو؛ و تاغیکمان مانگی به دیناریک گرت. دوو ته‌ختی هه‌زانی نووستن، مه‌نجه‌لیکی ئه‌لمونیوم، دوو قاپ و که‌وچکیک، که‌تری و چادان و ئیستیکان، تاوه‌به‌کی قورکیشی بُجل شوتنمان کری؛ دامه‌زراين. و تاغه‌کانی ته‌نیشتمان هر یه‌که‌ی یه‌کی له ئیمه به‌دبه‌خت‌تری تیدابوو. من که‌رس‌تم له بازار ده‌کری و قزلجی ناشپه‌ز و چاپه‌ز بwoo. سه‌ر و حه‌سیر و په‌تووشمان هه‌بwoo. به‌قه‌ولی قزلجی «سیرمان ده‌خوارد و زورنامان لئ ده‌دا». چیشتی ههره خوشمان یاره‌لماسی و پیوازو بwoo.

هه‌ر له به‌یانیه‌وه تا نیوهره، له پاش نیوهره تا ئیواره، سه‌ر له به‌ری جاده و بازارم ده‌پیوا، به به‌ر هه‌موو دوکانه‌وه را‌ده‌هه‌ستام؛ به ملکه‌چیه‌وه ده‌میرسی: شوغل ماکو؟ (کارت نییه؟). بُخ کابرایه‌کی که‌س نه‌ناسی زمان نه‌زان کار کوا؟ به ناهومیدی ده‌گه‌رامه‌وه و تیرم گله‌یی له زه‌مانه ده‌کرد و له خه‌مخانه‌دا کزووله-کزووله ده‌نووستین.

و تاغه‌که‌مان دیواره کانی زوریان قه‌لش تیدابوو که بُر بون له مارمیلکه‌ی مالی؛ که به‌غدایی پیسان ده‌لین: «بالداری سوله‌یمان». هات‌وچوی مارمیلکه به دیواراندا بیوه ئاوده‌نگی خه‌مره‌ویتمنان. جیرانیکی دیوار به دیوارمان بwoo به ناوی «صالح ئه‌فهندی» پیره‌میردیکی بینکه‌س بwoo؛ خوی به خودا ده‌زانی. نه‌وه‌شمان بعوه‌دا بُخ ده‌که‌وت که هه‌میشه قورعانی ده‌خویتند؛ جار-جار سه‌رینکی بُخ باده‌دا، لیچی لئی هه‌لده‌قرچاند، له‌بهر خویه‌وه به بوله ده‌یگوت؛ با وابی‌ا ده‌مانپرسی: ها! صالح ئه‌فهندی؟ ده‌یگوت؛ له بیرم نییه من وام گوتی؛ به غه‌له‌تیان نووسيوه؛ به‌لام ده‌سلاط چییه؟!

خانه‌که هه‌ر ئه و چهند و تاغه شره نه‌بwoo. شه‌وانه پتر له سه‌د که‌س پیاوی بئ جیگه، ده‌حه‌ساره‌که‌یدا ده‌نووستن؛ شه‌وی به بیست فلس. ئاویش له بوشکه ده‌کرا و به ده‌ستنده ده‌ماندرایه. دوکانیکی کابرایه‌کی جووله‌که‌ی «منه‌شی» ناویان نیشاندام که خزمه‌تکار بُخ مالان ده‌گری. په‌نام پئ برد. گوتی: نه ده‌تناسم، نه زمان ده‌زانی. ئه‌گه‌ر هر بتنانیبا قاوه‌ی تالیش دروس که‌ی شتیک بwoo. کاری توم نییه.

به‌یانیه‌ک به قرپ و هوری پینکه‌نینی قزلجی و خه‌به‌ر هاتم:
- خیره؟

- خه‌ونم دیوه؛ کابرایه‌ک له خه‌وما گوتی؛ بُخ ناچنه مه‌رقه‌دی غه‌موس بُخ کار بیارننه‌وه؟ قزلجیه‌ک که به عمری خوی عه‌قیده‌ی به‌و شستانه نه‌بwoo، له‌و ناچاریه‌دا ته‌واو دلگه‌رمی خه‌ونه‌که‌ی بwoo. چووینه زیارتی غه‌موس و پاراینه‌وه؛ به‌هره‌ی نه‌دا. چهند رۆزیکی پئ چوو؛ خه‌ونیکی دیکه‌ی دیبوو:

- کابرایه‌ک له خه‌وما گوتی: غه‌موس چکاره‌یه؟ بُخ ناچیه زیارتی ئیمام مووسا کازم؟ ناچاری هه‌موو کار به پیاو ده‌کا. چووینه کازمین و داوای کارمان کرد؛ به‌لام له گه‌رانه‌وه‌دا بیست فلسي ئوتوبووسمان نه‌بwoo. به پیاده‌یی گه‌راینه‌وه به‌غدا. ئیمامیش وک غه‌موس گووی به کلاوی نه‌پیواین.

گوتیان: «حدهمه سه عید کانی مارانی» له به غدا ده خویتني. ئۆخه‌ی! برا ده ریکم په یدا کرد که له سەفەري مەرگە وەر دە گەلی بۇومە ناشنا و مانگىك لە سابلاغ میوانم بۇوه. بە پرسیاران دۆزیمه‌وه. دیتمى گریا... قەولى دا کارمان بۇ په یدا کا. جاريک گوتی: ئائىنگە ریک دەناسم، تکام لى کردووه؛ قەولى داوه بتکاتە شاگىرە؛ بەلام تا شەش مانگ هېچت ناداتى.

- برا گیان وا بکە رۆزى دوو نانى وشكى بدانى قبۇولمە.
- نانت دانى؟!

بۇ خۆى كوره دەولەمەندىكى زۆر زل بۇو؛ ئەوهندەي دەخۇ رانەدەدى بلى من دوو نانه كە دابىن دە كەم. ئەو كارەشم بە نسيب نەبۇو.
زۆر لە مىئى بۇو شتىكى چەورمان نە خواردبوو. شەۋىك كە بە خەيانىدا دە گەراین، دیتمان قاشە باينجانى ڦەش سورى دە كەنهوه؛ هيتدىكمان كرى و دە كاغەزمانوه پىچا و هاتىنه‌وه مال كە چاشى بۇ لىتىنین و ئەمشە جەزنى بکەين ا بەلام داخە كەم باينجان تالىك بۇو لە قوزەلاقورت تالتر.

قۇچى و من دوو كراسمان دە بەردا بۇو كە هەر دوو كىيان يەخەيان لە پىشته‌وه زۆر شەر بۇو.
نەشماندە توانى كراسە كۈنىش بکىرەن. گوتىمان با بچىنە لاي خەياتىك يەخە كەمان بۇ وەرگىزى؛
بەلام سەوداى دە گەل دە كەين، نابىن لە دە فلس زىاتىر بەدەين. هەر خەياتىك چووين، بىن سەھۇدا
كردن دەريدە كردىن: ئەوه كارى من نىيە! كاكە با خەياتىكى خۇتىرىلەي بىتكارى بىرسى پەيدا
كەين. بە كۈلاناندا دە گەراین، عەرەبىكى عەگال بە سەر لە پىشت ماشىنېكى خەياتىيە وە
دانىشتبۇو. بە مل كزى و مىنگە - مىنگ گوتىمان: برا ئەو كراسەمان بۇ وەرگىزە.

گوتى: بىدەن!

- ئاخىر چەندىمان لى دەستىتىنى؟

- ئىيە بىتنىن، دواپىي پىتەن دەلىم.

- نا بە خوا پۇولمان نىيە. ئىستا بلى چەندىت دەھوى؟

- دە فلس بۇ هەر يەكىان.

- هەى مالت ئاوا!

يەخەي كراسى وەرگىزرا. دراوى لاي ژۇورە وەشى پىنە كرد. دە بەرمان كرددە. بىست فلسمان دەرىيىنا. گوتى: هيچم ناوى، بە شەرتەي هەر كاريکى واتان هەبۇو بىنەوه لام. من عەكسى جوانى خۆم لە ئىيەدا دىت.

- چۈن؟

لە نەجەف هاتىمە بەغدا كار بکەم. دورمانى بە دەستم دەزانى. يەك فلسىم دە گىرفاندا نەبۇو.
خودايە! لە كوي بىنۇم؟ نان چۈن پەيدا كەم؟ پاش نويز بۇو، بە بازارى ئە حەممە دىدا بە خەياتانە وە
دە گەرمام. بە دوگەمە و دراو دەرۇونە وە بىست فلسىم پەيدا كرد. چوومنە مىزگە وەتى ئە حەممە دى، لە سەر حەسىرى بەر هەيوان بەر دەمۇرەم دانا نويز بکەم، مجىيور هات بەر دەمۇرە كەمى فەرى دا و بە پالەپەستۆ دەرىيىرەم. مەلايى مىزگەوت بەزەي پىيەدا هات، خۆى لە مجىيور توورە كردى؛ گوتى:
كۆرم! بېرۇ نويزى خوت بکە. ئە گەر جىنگە خەويشت نىيە شەوانە لە حەسارى مىزگەوت بخەوه.
رۆزەنە دە چەرچۇمە كار پەيدا كردى و پاش عەسر دەھاتىمۇوه حەوشى مىزگەوت. پاش عەسر كە مىزگەوت چۈل دەبۇو، چارەگە قالبىكىم سەھۇل بە بىست و پىنج فلس دە كىرى و دە مەختى

کوویهی ناو خواردنده و کم س نهیده زانی منم. رۆزئی سەھۇلە خستە ناو کوویه، مەلا خۇی لى گىرتىبوم، دىتى من ئەو كاره دەكەم. لە پاش جەماعەتى نويزى شىيون گوتى: ئىيە چەند سالە لەم مزگۇتە نويزى دەكەن قەت دەستتان بۇ گىرفانتان نەچووه سەھۇل بىرىن. ئەم كاپرا غەرېيە نەجەفييە كە لە حەسەر دەنۋى، سەھۇلە لە ئىيە ساز كەردووھ... ئىتىر لەو ساوه لە بەر ھەيوانى مزگۇت لە سەر حەسەر دەنۋىستم. جا ئىستا رەنگە ئىيە بە فەقىرم بىزان. نەخىر، ئەم دوكانەم ھەيە؛ خانووبەرەشم لە شارە كەمى وەششاش كېيۈھە: زن و مەندالىشىم ھەيە و زۆر سازم. بەلام ئىيە ئەو رۆزانە تان بىر خىستمەوه.

ئىتىر لەو ساوه تەواو بېبە دۆستمان و ئەگەر لە ھەفتەدا جارىك سەرمان نەدابا، گلەى لى دەكىدىن.

جارىكى تر حەممە سەعىد گوتى: ئەگەر «عەنبارى» دەكەن كارم بۇ دىتوونەوه. دىيارەعەنبارى يانى «عەنباردارى» و زۆر كارىكى چاكە. بەلىنى زۆر مەمنۇنин. بىرىنە لاي تاجرىك. تاجر تەلەفۇنى كرد و ئادىرىسىكى دايىنى كە بچىن لاي «رەشيد جەودەت» عەنبارى بىكەن. چەند ئۇتۇبوبۇسمان گۇپى و نزىكەي چوار كىليۋەمىتىر بە جادەي خاكىدا بە پىادە رەيشتىن. گەيشتىنە كارخانەيە كى سەھۇل و خۆمان ناساند كە ئىمەين تەلەفۇنمان بۇ كراوه. رەشيدى خاوهنى كارگە كوردىك بۇو؛ قەدەرەنگ روانىيە سەر و سووكتمان و سەرىكى راوهشاند و گوتى: برا عەنبالى سەھۇل بار كىردىن كارى ئىيە نېيە؛ وەرن! بىرىنەي سەرىرى حەمبالە كان، لە ناو قۇر و تەرىسا تلىسا بۇونەوه، ھەمو زەردى رەنگ تولخى بە كۆخە كۆخ.

گوتى: هەر سەعاتەي دەمى كامىيۇنىك بار كەن. شەو و رۆز ھىچيان لە بىست دەقىقە پىر ئىستراختەت ناكەن. ھىچ كارگەرەنگ دوو مانگ بەرگە ناگىرى و دەمرى و ئىدىكە پەيدا دەكەم. من دەلم بىروا نادا ئىيە بىكۈزم.

من حىرس گىتمى، گوتىم: هەر چەند عەنبارم بە عەنباردارى دەزانى بەلام ئەو حەمالىيەش دەكەم.

كابرا قۇولى نە كرد و بەرگە دوورەدا ھەناسەسارد گەزايىھەوه.

گوتىيان جولە كەيەكى سابلاغى دەلالى بازارە و لە خانىتكە. چوومە لاي و دەردى بىتكارىم لە لا ھەلرلىشت.

- سابلاغىت؟

- بەلىنى.

دەبچۇ لاي «منەشى» بلىي «يەرمىيا لاوى» نار دوومى.

- چوومە لاي منەشى، جوابى كردم.

- ئەو جارىش بچۇ...

«منەشى» كە زانى «يەرمىيا» رايىسپار دووم، گوتى: ئەمەر بىست و سىتىيە؛ سەرى مانگ وەرە كارت بۇ پەيدا دەكەم. خەبەرە كەم بۇ يەرمىيا ھىنايىھەوه.

- باشە راوهستە.

- كورە چۈن حەوت رۆز راوهستەم؟ هەر ئىستا ئەو لە بىسان قۇرە زىگە، چوار فلس شىك نابىم بىدەم بە ئانىك.

- من خواردىت دەدەمى.

- خوا بتھیلی؛ بهلام بپارام داوه له رهنجی شانی خوم نهی نانی کھس نه خوم.

هه رچی کردى و کراندی فایده نه بیو. پولی دھرتنا بمداتنی نه موبیست، گوتی:

- دهسا بچو مهرقه‌دی غموس، حوسینی که رنچی ببینه و بلی یه رمیا ناردومی؛ کارم بدھیه. کابرایه کی پیش سپی، لیباسی عاره‌بی، له حه ساری دیوه‌خانی نه قیبی غموس له سه رکورسیبیه ک بھرانبهر به قاوه‌جاخ قلیان ئاولی ده کیشا و لینگی له سه ر لینگی دانابو. ئه سپاراده‌ی یه رمیام پینگوت. گوتی دانیشه.

- چای بؤ بیتن!

- دهی مامه کارت ههیه بیکمه؟

- بھلی، من چیم کرد و چیم خوارد، توش وہ ک من. ههسته با حه سار ئاوبیرئین کهین.

نیوھرۇ گوشت و پلاو به پیی فیلان بیو؛ زورمان له بھر مايھو، به شەرمىكەوھ گوتوم: هەوالىتكىم ھەيە، دەتوانم تۈزىتكى بؤ بھرم؟

- چۈن ناتوانى؟ ھەممۇ رۇز بؤی بھرە.

بە پلاوی ماله نه قیبیه مژده‌ی کارم بؤ قزلجى هینا و گەرامەوھ سەر کار. هەر دله‌تەپەشم بیو کە نه وھ کا ناهومىتم کەن و دەرىكريم.

نانی نیوھرۇ و شەوم دايین بیو؛ بهلام بھرجاپى باسى نه بیو؛ پولیش نه بیو؛ نه شمده‌کرا تا نیوھرۇ ھېيج نه خوم. فکریکم کرده‌وھ: بەيانیان چوار فلسم دەدا به خورما، ھەم نان و ھەم چا؛ تا نیوھرۇ ھەر دەمبەم دەھات. چابوو شوکور ئەو دەمە جىگەرم تەرك كىدبىوو؛ دەنا مەخسەرەی سەگم بە سەر دەھات.

مام حوسین کۈنە سابلاغى بیو. زور لەمیز سال بیو له زەمانى عوسمانىدا بیو جەندرەم؛ بیو قاوه‌چى. پاش ھەلگىر - وھر گىر کردنىتكى زور جۆرە کاسبى، كەوتبوھ مالى نەقىبان و بیو سفرەچى. جا چونكە زور کاردارىتكى لە مىزىنەيان بیو، حورمەتىتكى زورى دەگىرا. بە نەقىبى غەوسى گوتبوو - كە ئەو دەم سەيد عاسى بیو - ئەو كورە خزمە و زامنى دەكم. ئەمینە با دەگەل من کار بکا. ڙنه كەشى بیوھزى ئەحمدەداغا ناویك و كچى فاتىمە سورى دەھزەنى سابلاغى بیو. كورىتكى ئەحمدە ئاغاشى پى بیو. منىشى وەك كورى خۆى تماشا دەكەد.

رۇزانە دەگەل مام حوسین وەتاغمان دەمالى و کاشىمان بە گونىھى تەر دەستىريھو و حەسارمان گەسک دەدا ئاوبيرئىنمەن دەكەد. بۇ دانان و ھەلگىرنى نان و خوانى نەقىب و میوانان، مام حوسین ھەمە كاره بیو؛ منىش يارىدەم دەدا. شەوانە چىشت و نانى زور بھرم او دەممايەوھ: مام حوسین لە نیوان قاوه‌چى و خۆپىدا بەشى دەكەد. كاپراي قاوه‌چى ئەوي لە خۆى و مالى زىياد بوايە دەيفرۇشت. مام حوسین بەشى زىيادى خۆى دەدا به فەقیران. لەو چىشتە زور و حەلال و زەلالە كە بەرھەمى ئەركدانم بیو، بەشى قزلجىشىم دەبرد كە ھەر لە خانە كە مابۇو. شەوانە ھەر لە دیوه‌خانى نەقىب لە سەر نىمكەت دەنۇوستىم. زور ماندۇو دەبۇوم؛ بهلام تەواو دلىم رەحەت بیو؛ كارم دەست كەوتبوو.

ئامۆزايەكى قزلجى شىرەشوانەي ھېتايابووه! دوکانۋىتكى پەيدا كىدبىو كە قزلجى شەربەتى تىدا بفروشى. بەختى قزلجى، لە تەنيشت ئەو ئۇتىلىك دروست دەكرا كە پىشى دوکانە كەھى ئەو گىرابۇو؛ كەسى پىدا رانەدەبرد. شەربەت گەرم دادەھات و سەھۇلى تى دەخرايەوھ و بە نەفروشراوى دەمایەوھ. ئوبىش چى لى پەيدا نەبۇو.

رۇزىك لە چىشىتەنگاودا چوومە لاي قىزلجى، بۇ ھەۋەلچار دىتىم گرىيابوو.

- حبہ، حبہ؟

- کاکه ئەوه ژیان نییە؛ وەرە با بچینەوە سولەیمانى. هىچ نەبى كوردىستانە و ئاشنا و روشنایە كمان ھە يە.

- تو خوت ده زانی، به لام هر گا بیسته ووه که لاکیکی له برسان مردوویان له کوؤلانی به غدا دیتۆته ووه، ئەوه بزانه منم. يان کار پەيدا دەکەم يان به ناھومىتى سەر دەنئىمە ووه.

- ئىستا پولى قەتارم ھەبا دەچۈممەوە كوردىستان.

دهست به جی چوومه هراجه بازار، ته خته تیله کانی نووستنمان به چوار دینار له کابرایه ک
کریبوو، پیتم گوت: به چندی لیم ده کریه وه؟

کریبو، پیم گوت: به چهندی لیم ده کریبهوه؟

- سی دینار، حه مباليش له سهر خوم.

پوولم لی ساند و شووتیه کهم کری و ده گهل حمهال هاتمهوه و تهخته کانی برد. قزلجی
بلیتی کری و نیواره لیم دورر که وتموه. ورده کهل و پهلم هینا مالی مام حوسین و به تهنجا
مامهوه.

پُرژیک گوتیان و هر نه قیب بانگت ده کا. سهیره فیرعهونیک بانگی مارمیلکه یه ک بکا. چوومه خزمه‌تی. راوه‌ستابوو. دوازده سهر حاجی کورد نیودایره دهوره‌یان دابوو. نه قیب پرسی: ئەمه‌یه؟

حاجی پهک - یه ک تماشاپان کردم؛ گوتیان: نه ختیر هه و نییه!

مام حوسین که له پشت نه قیبه و بیوو، دهمدی زهرد هلگه راوه و زور په ریشانه، رهنگی هاتهووه په ره و نه راندی:

هاتهوہ بھر و نہ راندی:

- مامه نهقيب له پاش سهيد عهبدور حمان پياويان لى پهيدا نه ببووه. هيچ شه رم نه يگرتى كورپىكى كه من بومه زامن و گوتومه خزمى خۇمه به دز بزانى؟ به راستى نهقيبىكى نامەردى!

بیب روری دانہ والد و حور رحوایی

- کوره هر خوا پاراستمی. ثم دوازده گوئره که به ده چنه حج. له حه ساری غه وس له
ژووو ریکدا بعون. يه کینک چووه خزمته تی کرد وون؛ شتی له بازار بو کربوون. گوت ووشیه من ناوم
عه زیزه و خزمه تکاری دیوه خانی نه قبیم. پیی گوت وون: حاجی! خاولی ئیحرام لیره به پینچ
دیناره و له مه که به بیستی نادهن. سهر و پینچ دینار بدنهن تا بوتان بکرم. ئیستاش ئه وه
ده بکری! شکایه تیان له نه قبیب کرد ووه. توش که ناوت عه زیزه که تو وویه بهر تو مهت. ده مگوت
که من نه مناسیو، چوون گوت وومه خزممه و زامنی ده بیم؟ بهلام که تو بی توان ده جووی، کول و
کله، خدم به نه قبی. ماکه، شاندا

دوایی روونمان کرده و نه عه‌زیزه‌ی منی له باتیان بانگ کردبوو، عه‌زیز ناویکی قهد بلیندی
شنبه سه به ناوی، کله‌لاته؛ گی فانس تک بمه له بع‌دادا ناوی، ده، ک دیوه.

با بزانین نه قیب چیه؟ به عاره‌بی «نه قیب» یانی سه‌رده‌سته؛ «شه‌ریف» یانی سه‌ید و عه‌ولادی پیغمه‌بر. بنه‌ماله‌یه ک له به‌غدا به سه‌ید و سه‌رده‌سته‌ی سه‌یدان ناسراون و به گه‌وره که‌یان ده‌لین «نقیب‌الاشراف» و اتا سه‌رده‌سته‌ی سه‌یدان. نه‌مانه ده‌لین ئیمه له ئه‌ولادی غفوسيين. نه گه‌رجي له راستيدا غه‌وس سه‌ید نه‌بووه؛ به‌لام تاريختي دواي خزوی به سه‌يدى حه‌سه‌نى داناوه. مهوقووفه جاتي باره‌گاي غه‌وس -له مهزرا و دوکان و خانوو- له راده به‌دهره.

همر چهند زمزیشیان و هچه لی که تو تدهو، همه موبایان زور دهولمه ندی قورسن. جگه له دارابی خوشیان، پوولی نظر و ناو شباکی مهرقه د و خبری هیندی و کورد و عهربان به لیشاوه. له و نه قیبانهی ئه چه رخه «سەید عەبدۇرە حمان» و «سەید مە حمود» و «سەید ئە حمەد» يان بەناوبانگ بۇون.

ئەوسا کە من نۆكەرى دیوه خانیان بۇوم، نەقىب «سەید عاسىم» بۇو. پیاوېتى زۆر جوان و بەسەرسىما و تەپۈش بۇو. دەيانگوت نويز ناكا؛ بەلام هەممۇ رۆزى جومغان دەچووه نويزى جومعه و هەز-نۆ مەلای زگىلى فش و فۇلى دەگەل خۆي دەھىناؤه بۇ نەھار خواردن. دەشیانگوت هەممۇ شەو ئارق دەخواتەوە دەيانگوت و دەيانگوت... بەلام من ئەمانەم پىتوه نەدېبۇو. هیندە دەزانم كچ و كوريان له هەممۇ كەس بىشەرمىر بۇون. كچ نیوەرۇوت و كور كاڭلۇ لە فەدرارو، هەرجى پاکى و خۇپارىزى بۇو رووی تى نە كردىبۇون. تەنانەت جارىكىيان كە له بن مىزى نان خواردن نوستىبۇوم، دېتىم دوو له كورە جەھىلە كان خەرىكىن پېتەكەوە بنووسىئىن؛ بەلام يەكىان گوتى: با لىرە بېرۋىن نەوهەك ئەو كورە بەخەبەر بىي...

سەيد عەلی ناوېتىيان هەبۇو؛ چىل سالىك عومرى دەبۇو. بەرگى شباکى غەوس - كە ماھووتى بە زېر چىندرار بۇو - سالو سال هەيندوستانى دەيانگورى؛ كۆنه كەشى بەشى سەيد عەلی بۇو كە پارچەمى بارىكى بە حاجى و زيارەتكەران بۇو مەتفەرك دەفرۇشرا. ژنه كەسى دلىپىسى لە سەيد عەلی دەكرد. ئەو ساله شباك گوم بىبو. رۆزىك ژنه تىپ ئىنېكى بانگ كردىبۇوه مالە خۆي كارى پىي سپاردبۇو، بۇ خۆي چووبۇوه مالە كەى، پېر و پېسکەمى گەرابۇو. شباك كرابۇوه كراسى ژنه كە؛ كە ناوى «نۇورىيە» بۇو؛ باشىشىيان نەدەگوت. بۇو بە چەققە و شىرە - شىرىك، دەتگوت كاسە قەرەچى ئاو بىردوویە.

سەيد عەلی سىلىي هەبۇو؛ مەد. له و تاغىتىكى بارەگادا ناشتىيان و شباكتىكىيان لە سەر قوت كردىوە و هەر زيارەتكەرىك دەھاتە زيارەتى بارەگاي غەوس، زيارەتى سەيد عەلىشىيان پى دەكەد و زيارەتانە يەكىان لى وەردەگرت. خۇم سەيد عاسمى ملىيۇنىم دىت كە سەر زيارانى هەيندەي لە لەشكىرى ئىنگلىس دەموريان لىيدابۇو، پووليان دەدايە. ئىوا هەبۇو چوار فلسى دەدايە. تەشەكورىكى لى دەكەد و وەرىدەگرت.

لە مۆكىريان بىستىبۇوم كە ئەگەر گۇشت بە بن سېيەرى غەوسدا بىروا ئاڭر كارى لى ناكا؛ بۇيە مردووان بەر لە ناشتن دەبەنە بەر سېيەرى بارەگا تا ئاڭرى جەھەندەم نەتوانى بىانسۇوتىنى. تەنانەت جارىك دەگەل «تۈرچانى زادە» چوومە بەخېرەتىنە وەي «حاجى عەبدۇللاي تۆكمەچى» لە سابلاغ كە لە حەج دەھاتەوە. گوتى: له بەغدا من و حاجى فلان چووين لە دوكانىك بۇرەكى زېر تواندەنە وەمان كېرى. هاتىنئەنە سابلاغ. بۇرەكى من كارى نە كەد، لام وابۇو دەستىمان بېراوه. چوومە لاي هەوالە كانم. گوتىيان بۇرەكى ئىتمە زۆر باشە. خۆ هي تۆش هەر لە قوتۇوه كە ئىتمە تىنکرا. ئاي دلى خافل! وە بىرم هاتەوە كە لە زيارەتى غەوس دەرمانە كە دەبەر پېشىتىندىم دابۇوه!

لە سەر ئەو باوه رانە رۆزىك لە چاوشى شىيخ، واتا كاربەدەستى بارەگام پرسى: ئاي راستە گۇشت بەكەوتىنە بەر سېيەرى مەرقەد ئاڭر كارى لى ناكا؟ زېتىكى زۆر زەلامى بۇ كېشام: كەرە رۆزى سى كېلۆ گۇشت دەكەرين و لە بەر سېيەرى بارەگاوه دىتە ژۇور و دەكەپتە شۇرپا و دەكولىندرى! ئىتەر نەمۇيزا باسى بۇرەكى حاجى عەولا بېرسىم!

وه بیرم دههاته و که به چکه خه لیفه یه کی باب مردوو، سه فهربیکی ده رۆزه‌ی کرد و گوتی چوومه لای نه قیبی به غدا کردمیه خه لیفه.

مانگی ره مه زان تیپه‌ری و جیزنهات. مام حوسین زور به توره‌بی هاته لام گوتی:

- کوره ئو دموله‌مەندە زەلامە! گوتم: ئەم کوره‌مان دوو مانگە له لاته. تۆ بۇ حقوققىنى نادىيەئى؟ چاره‌گە دینارىکى دامى کە به جیزنانە بتىدەمى و گوتى: حقوقق نىيە؛ نان دەخوا بەسە!

چاره‌گە دینارم تورر ھەلدا و گوتم: له لات نابى.

- مام حوسین من به نانه زگ رازىم کار بکەم.

- نا، مەترسە! کارت ھەر بۇ پەيدا دەکەم. کارى ئەو خوبىيە مە کە!

لەو بەيندە کە نۆکەرى دیووه‌خان بوم، يەكىن هات گوتى: حوزنى موکريانى بىستوویه ھەزار لېرە يە. حوزنى بە جاسوسى ئىنگلىس ناوی زرابوو؛ نەعوزوبىلا! مام حوسین گوتى: شتى وا لېرە نىيە. رۆزىيکى دى - سەر لە ئیوارە - سەيدىيکى پىش سپى تەنك، دەستە بالاي لاواز هاتە حەوشەي دیووه‌خان و قىسى دەگەل مام حوسین کرد. مام حوسین هات گوتى: ئەو سەيد حوسین حوزنىيە؛ دەيھوئ بىتىنى. چار نەما بولو. تەلە فۇنۇيىم لە دوكىتور «جهەنەر مەممەد كەرىم» كە دەمناسى و ناوی زور چاكى ھەبۈو. گوتى: سەيد حوزنى پىلواي چاكە و دىتنى زيانىكى نىيە. دەگەل حوزنى بومە ئاشنا. ئىستاش له بىرم ناچى کە دىتمى، فرمىسىك بە رىشە سپىيە جوانە كەيدا هاتە خوار... ئادرىسى رۆزئامە «دەنگى گىتى تازە»ي دامى کە خۇي سەرمۇدىر و ھاوا كارىكى بە ناوی «جەنە عەلەي بەگ» خەلکى سولەيمانى، سەرەنگى بازىشىستە ھەبۈو. جار جاره ئىجازەم لە مام حوسین وەردە گىرت دەچوومە لای. ئەو كابرا پىرە موحەرەمە يە كېپىن لە بەرم راست دەبۈوه؛ دەيگوت: تۆ يادگارى جمهورى كوردىستانى.

حوزنى لە گوندى «نىچكە»ي نزىك «بوغەدە كەندى» سەر بە بۆكان هاتۇتە دنیاوه؛ کە ئىستا نىچكە نەماوه و زەمانى من شوينەوارى دىتىه کە مابۇو. باوکى لەو سەيدە كەندى و ناوی «سەيد لە تىف» بۈوه و زوو مردوو و دايىكى (خات سەلما) مىرىدى كەردىتەوە بە كاربايە كى ورمىزىار كە «گىويى موکريانى» دەبىتە دايىك براي حوزنى. ھەر لە مەندا لىيەوە حوزنى پەرەوازەي ولاتان بۈوه: لە ئەستەمبۇول فيرى مۇرەھەلکەنى كراوه و بەو پىشەوه گەراوه. بۇتە سەياخ لە كوردىستاندا. سەرى لە كورده كانى توركىا و ئەرمەنستان و عىراق داوه و لە زەمانى فەرماندارى «سەيد تەها» لە رەواندۇز دامەزراوه. بە سەليقەي خۇي كەتە چاپخانە يە كى ليك ناوه. كلىشەي لە دار ھەلکەندۇوه و بۇ يە كە محار لە كوردىستانى عىراقدا نووسراوى بە كوردى بلاو كەردىتەوە. لە زەمانى رەئىس ستادى «فايق كاكە مىن» دا - كە كوردىك بۈوه - لە عىراق دەركراوه. چۇتە شارى حەلەب؛ لمۇيش چاپخانە يە كى چكۈلەي دەست و پا كردوو و ملى لە كارى كوردىايەتى ناوه. لە حەلەبىش ئاويان دەبن كردوو و بى دەرهەتان ماوهتەوە. لە سەرەتاي شەرى ئالمان - كە فەرانسە لە سوورىيە لە رىنگى گۇفارى رۇوناھىيەو دلى كوردىيان خۇش دەكەد - ئىنگلىس لە بەغدا بۇ كوردى زەمانى خويندەوار گەراون و داوايان لە حوزنى كردوو بىتەوە بەغدا و گۇفارى «دەنگى گىتى تازە» يان بۇ بەرپۇوه بەرلى. حوزنى لە «رەواپىتى فەرەنگى ئىران و عىراق» بە ناوی «عەلاقاتىي عاممه» دەست بە كار بۈوه. لە روپەرىك و دواندا خەبەرى شەر و لە پىر لە حەفتا رۇپەردا فۇلكلۇرى كۆنلى كۆنلى زىندۇو كەردىتەوە؛ شىعرى شاعيرە باشە كانى لە چاپ

داوه. ئیستاش هه ر که هس هه مهو ژماره کانی لابی، زور به ختیاره و زور مه علوماتی باشی لى دهست ده که وئ.

حوزنی له کوردایه تیدا سووتابوو. دین و نیمانی کوردستان و ئازادی کورد ببوو. جنسنی عاره بی زور ناخوش دهويست. لاشی وابوو ههر به لایه ک له دنیادا هه يه توانی ئینگلیسه. تهناست دهیگوت: به دووری نازانم ستالین کاربه دهستی ئینگلیس بی!

جاری گوتوم: تو سه ییدی؛ ده بی ره سه ن عه رب بی.
پیکنهنی، گوتی: بیستم که ئالمان له خوینه و ره سه نی گه لان دهناسن. خوینی خۆم نارد و جوابم بۆ هاتوه که تو ئازیبیت. شوکور ئەم سهی سه یهم له کۆل بۆوه!

جاری گوتی: کوره سهیری که رهیتی من که! له گهشت و گوزاره کەم له ناو کوردستانی ترکیه دا، شه ویک له گوندیکی حەنەفی مەزبەن لە سەر ئیمامی شافعی - کە گوتوم باشه - ئەوەندە یان دارکاری کردم، دوو رۆز و هەوش نەھاتمه وە. کەس نەیگوت تو کوردیکی، چت له شافعی داوه؟!

ئەوەندە گفت و لفت خوش و ئاگادار ببوو، پیاوە حەزى ده کرد هەر گوئى بۆ رادیرى. رۆزیک گوتی: به داخه وە کورد چونکه هەمیشە ژیر چەپکە بیون، شاعیر و نووسەری گالته چیمان لى هەلنه کە وتوون؛ کە گەپ و گالتهش بەشیکی گرینگە له ئەدەبیاتدا. من باسى «مەلا حەسەنی دزلى» م بۆ کرد کە زور گالنه چى ببووه و به داخه وە له برسان مردووه. نموونەی کردهی ئەم پیاوەی لى خواتىم. شیعریکم بۆ خویندەوە کە له مەريوانەوە بۆ فەقییە کى برادری خۆی به ناوی «حەمەدەمین ھەمەوندی» بۆ شارى سابلاغى نووسىيە. من - وە ک عادەتمە - له خویندەوە شیعری له بەردا، چاول له سەر يە ک دادەنیم. له ناوەدا چاوم ھەلتىنا: ئەو پیرە پیاوەدا بگەرى و له رۆزنامەی دەنگى گىتى تازەدا بلاوى دە کەمەوە؛ کە به داخه وە مەرگ رېگەی نەدا. ئەمەش بلىم کە له پاش نەمانى شهر، گۇفارە کە ھەلگىرا و ئىمتىازە کە یان دابوو به حوزنی؛ به رۆزنامە يە کى چوار لاپەرى دە کرد و ئەدەبیاتى کوردى تیدا دەنوسى.

شیعرە کان ئەوەندى لە بىرم ماون ئەمانەن:

ای عازم ساوجبلاغ! عرض سلام این حزین
برخوان برای آنکە نامش در دهانىم انگبىن
برکنده بىزها پوست را، درویشها را پوستىن
اول محمد آمده، آخر نقىض لا امىن
منعش نىباشد زان مکان، گر غافل است ازما چىن
تعطیر ناف دلبرش چون نافەی آھوی چىن
فووارا ش بىلا رود، تا آسمان هفتىم
قتالله بالفمزە، با آن دو چشم نرگىسىن
آيند بىرون از حمام با آن خددو آتشىن
جنبيدن دسمالشان گە بر يسار و گە يمين
صادر شود بى اختيار، از وى رياح فا و سين (فس)
سەرچۈلە كەي، گون كوللە كە، مانند جامووس بطين
با بولە بول و فيشه فيش، با لرفەلر و ئاخنین
بىنند چون آن لعيتان، چون ديوشان درېر كشنىد

رنهنگه چهند به یتیکم له بیر نه مابی.

له خوشه ویستی موکریان و تایبه‌تی سابلاغدا له راده‌ی تیپه‌راندبوو. روزیک که منی ده دواند و زور باسی سابلاغی کرد، مامه‌مهد علیه‌که‌ی یاریده‌ری پرسی: مامؤستا وا دیاره تو خه‌لکی سابلاغت زور خوش ده‌وی؟

گوتی: بهلی، سه‌گینکی سابلاغم له کاکه‌حمده‌دی شیخ خوشتر ده‌وی!

گوتمن: کاکه‌حوزنی! چونکه کاری ئینگلیسان‌ت کردووه، هه‌موو که‌س به جاسوس و خه‌تهرت ناو دهبا و منیش لام وابوو تووشم بی، ده‌مخوی!

- خودا ده‌بیزانی، به‌لام له عیراق ده‌کرام په‌نام به عه‌لی که‌مال برد که زور ده‌ستی ده‌رژیشت. له گه‌رمای نیوه‌رژی چل و هه‌شت ده‌جهدا له ده‌گام دا، هاته ده‌ر:

- مامؤستا خیره؟

- له عیراق ده‌رمده‌کهن.

- راوه‌سته ئیستا دیم.

تاویک له بدرگا ویستام. درگا کرايه‌وه. هه‌ر نووسر اویکی به دیاریم بۇ ناردبوو ده باوه‌شیدا بوو، له بدرگا هه‌لیپشت و ده‌رگای له روو پیوه‌دام. زور که‌سی‌تری وه‌ک ئه‌و، وه‌ک ئه‌ویان له‌گەل کردم. که به ناوی کارمه‌ندی ئینگلیسان‌هاتوومه‌وه، ئیستا نه شەرم و نه حەیا، هه‌موو ئەپیاو زله کوردانه فەخر ده‌کهن که قسەیان له‌گەل بکم. به‌ناویم له ناو لاوه کورده‌کانیش هه‌ر ئەوه‌ندیه ده‌لینم زگئىشەی بەتەنیتان نېبى. ئیوه عاشقى رووس و ستالین و مەعشوقە تفیشیان پیدا نادا. با بۇ بەرژه‌وه‌ندی کوردستان خەبات بکەین و له رېگەی ئازادیدا ده‌گەل شەيتانیش ببینه دۆست. با جىگە له ئازادى کورد کەس نەپەرسىتىن...

له ئاکارى شیخ مەحمود زور ناچەحت ببوو، که ئینگلیس کردىانه فەرمانزه‌واى کوردستان؛ کەچى به هەواى دىن و دەندانى تورکان، ده‌گەل ئینگلیس بە شەر دەھات؛ دەنا هەر وەک يارىدەي فەيسلیان دا و دەولەتلىقى عیراقيان بۇ دامەزرايد، ئەۋىشىان - كە جىگەي مەتمانه بوايە - دەکرده دەولەت توکىك و له مەسىلەتەتىان ببوو. دەگۈوت: کاتى خەبەرى تىكچۈونى کوردستانى مۆکریم بىست، زور بە تالى گلەم له سەفيرى ئینگلیس کرد. گوتی: حوزنی ارەفيقانى ئىران راستیان کرد و رەفيقانى کورد درۆزن دەرچۈن ...

مەحمود ئەحمدە گوتی: خەریکن بىمگەن و حقوقىم بېرپەن. ده‌گەلم وەرە: حوزنی دەلین تۆخ خوش ده‌وی. مە محمود وەک هەممۇو کوردىكى دىكە، جووتىك سەمیلى سەتالىنى و كراواتىكى سورى نىشانە ئۆمىنۇستى پېتە ببوو. حوزنی زورى بە خىراتن کرد و کە باسە كەم پى گوت گوتى: باشە هەرچى له دەستىم بىن قوسوور ناكەم؛ بەلام کاک مەممۇود تو دەزانى عەرەب عەقلیان له چاودايە و له مىشكدا نېبى. ئەگر دەکرى تو زىك سەمیلە كانت سووك بکە تا بېتەمە لای كارىبە دەستان.

مەحمود خۇى لى توورە کرد: جەناب تو جاھىلى! نازانى كومۇنۇست چىيە! من فەخر دەكەم کە بە كومۇنۇستىم بىزان!

حوزنی زور بە نەرمى گوتى: راستە جاھيلم. تو دەتوانى بە زمانىكى سادە پىم بلىي كومۇنۇستى چى زور باشە؟

- تو نازانى له رووسييە هەممۇو کەس نان و کارى دەدرىتى؟

- کاکه مه حمود گیان ا خو زیندانی به غدایش نان و کاری ته اویان هه یه
کاری مه حمودی هاسان جیبه جی کرد و زوری مه منونی خوی کرد.

جاریک باسی بده فری هیندیک نه جیمز ادان بیو، حوزنی گوتی: من له ئیداره گوفار بوم
قهت نه چوو بومه سه فاره تی بریتانیا. تله فون کرا که سه فیر ده یه وی بتینی. بردمیه پهنا یه ک و
به سرته گوتی: کوردیکی زور گرینگی روو سیه مان له لایه؛ تو بیدویه و دلخوشی بدموه.
له ژوو ریکی تایبیه تی کور ده کم دیت. خواه من وه ک ئه و کابرا یه بناسم وايه.

- کاکه! ناوت به خیر؟

- مامؤستا حوزنی ا نامناسی؟ من عهمه راغام، نوکه ری حاجی سه ید عهولا؛ چهندم چایی بو
داناوی؟

- تو و ئیره چی؟

- بده بختی. سه ید پوشوی سه ید تهها هه لیفریو اندم؛ وهر ده تکه مه کور دی روو سیه و
ده تبهم بو سه فیری بریتانیا و پولیکی باشت دهست ده کم وی. وا لیره وه ک حه پسی وام و ئهوا
له ترسانیش زراوم چووه. ده خیله رز گارم که!
سه فیر له ده ری دههات و ده چووه؛ چاو منوی خه به ری خوش بیو. نووک و بدهم بو گیڑایمه و.
وه ک بیست که مس قدیلکه بدهن ملی له پینکه نین نا: ئه و پوشویه پتر له بیست جاران دهستی
بریوم؛ به لام دیسان فایده لی ده بینم!
پولیکم بو عهمه راغا ساند و ناردمه و سنوری ئیران.

هر حوزنی گیڑایمه که: له هه ولیر بوم، ده چوومه دیده نی حاکمی ئینگلیس، مه لایه کی
له باری که لاه گه تم دیت له ده رگای حاکم کز ویستابوو. گوتی: سه ید تو خوا وا بکه حاکم ببینم؛
چهند روزه ریم نادا.

حاکم له جوابما گوتی: ئه و مهلا خه لیلی گورومه ره؛ ئه وی پیمان سپارد بیو، باشی پیش
نه هینا؛ ئیستا داوای پوول ده کا! پینی بلی ئه گه ر خوی نه شاریته و پولیسی عیراق ده بیگرن.
ئه وسا تیگه یشتم که ئه و پیاوه مباره که هه مو و مه نگره بی به کوز دا و مالویان کرد،
کی ناردوویه و ره سوول ناجی که ئیتمه له سابلاغ گرتمان و ده رکه وت جاسوسیکی گه ورده
بریتانیا و دامانه دهست روو سان، له خه زای مهلا خه لیلدا را اویز که ری هه ره نزیکی بیووه.
«توفيق و هبی» وزیری کار و ری و بان بیو؛ له ئه دیبیه بمنابانگه کانیشه. روزیک شیعری
«لیفه شره»ی من بو حوزنی ده خوینیته و ده لی: که متر شیعری وا باشم دیوه؛ خوزگه ئه
شاعیره م بدیبا.

حوزنی ده لی: ئه و له بده دایه و پیخوان و رووت و بر سیبه؛ بیکه به کار گه ریکی ساده.

- ئه و ده غیله حوزنی ا پینی بلی خوی بشاریته وه ئه و ک بیگرن!
حوزنی ئیمیازی مجه للهی «زاری کرمانجی» - که له ره واندز ده بیووسی و لیتی
هه لوه شیترابوو - و هر گرته وه. بریاری دا که بیداته دهست من.

به یانیه ک برادریک هات، گوتی: حوزنی کوت و پیر مردووه؛ با بچینه سه ره بران. چهند
دیمه نیکی دالته زین بیو؛ جه نازه که هی له سه ره خاک دریز کرابوو تا قهبری ته او ده بی، جگه له
من و برادره که هیچ که سی له لان بیو. بیرم له قهدر نه زانی کور دان ده کرده وه، گریانیکی زور به
کول گرتمی و پیم وايه ته نیا که سیک که بو مه رگی گریانی من بیووم.

حوزنی که به جاسوس و همه کارهای ئینگلیسیان دهزانی، زور به فهقیری مرد. جگه له کتیبخانه کهی، هممو ناومالی، یه ک- دوو بهره و چوار نیمکه تی دار بیو. منالی نهبو. ژنه کهی کوردی تورکیه بیو. «گیو» کتیبه کانی برد؛ ناومال بیژن ما و کاره که ری مالانی ده کرد.

له کاتی شهزادا ئینگلیسیان رادیویه کیان له شاری «حیفا» خستبووه کار که «مامؤستا گوران»، «رفیق چالاک» و «شیخ حمه سن» ناویک، روزانه دوو سه عات بمنامه کوردیسان له ویوه به ریوه ده برد. له بیرمه بیو یه کم جار له «گهه دیلان» گوییم لئی گرت. رفیق چالاک و تاریکی له سفر چاره هشی کورد خوینده و کول هله لیگرتم و تیر گریام. شه ویش دوای شه لگیرا.

تووشی هر کوردیکی سه رناس بام، داوای کارم لئی ده کرد. دوکتور جه عفره حه ولی دا بیمه فهراشی مه دره سهی فهیلی؛ نه کرام. مامؤستا قادر قه زاریک هه بیو زوری کار به دهست بیو؛ ده شیناسیم کیم. له باشی کار، پهنجا فلسفیه کی بیو را داشتم! بیدهندگ به جیم هیشت.

شه ویک برادریک هات گوتی؛ حیزبی پارتی رایسپار دووم، کاریکم له رستورانیک بی دیتوویوه؛ مانگی به چوار دینار و نان و پیخور. نای لهو خوشیه! رستورانیکی زور گهوره به ناوی «خه بیام»، دوو کورد به ناوی «نه حمه د خواجا» و «روشدي به گ» ده گهل عمره بینکدا کرد بیو بیانوه. نه حمه د خواجا له هه والانی شیخ مه حمود بیووه؛ میژوویه کی به ناوی «چیم دی؟» نووسیوه. روشنی کوردیکی حله بی بیو. کاری من نهوه بیو قاپی به تال له به رخه لک هه لگرمده؛ ولات بمالم و کاشی بسترمه وه؛ یاریده قاپ شور بکم. ئیوارانه بیست و دوو میز و هه شتاوهه است کورسی ئاسن بهرمه سهربان؛ سه عات یه کی پاش نیوه شه و بیانه نیمه و خوار. سه عات دووی پاش نیوه شه و له سهربان خو دریز کم و سه ری سه عات پینج دیسان مل لئی نیمه وه. له سه عات دوازده کی تیدابوو که یه کیان کوردیکی سابلاغی به ناوی «محه ممه دی ره شادی» بیو که ئیستا زیرینگه رینکی زور دهوله مهنده. چهند کورنکی خله لکی سوله یمانیش هه بیوون؛ که باب و شه ربته میوزیان دروست ده کرد. تاره قیش لهوی ده فروشرا.

روزانه تینکرا بیست سه عات پتر ماندوو ده بیوم و سه ری خویم پی نه ده خورا. نیوه ره و شه و نه فردا شه راویان ده داینی. به یانیان سه موونیکی ره قه هه لاتووی له که لکی خوران که توویان به چایه که وه - که به حه بی سوکرین [ساکارین] شیرن ده کرا- جیره مان بیو. نه و ده م سی ده سک که رهوز به فلستیک بیو. روزیک ده ستم برد نیوه ده سکه که رهوز بیکم هینا که بیخه مه ناو سه موونه کم، دوژمنی رای ئیمانت بی، خاوهن رستوران له دهستیان ده رهیتمام و فزیحه تی سه گیان پی کردم. شه لواریکی زور نه ستوری پینه کراو، کراسینکی شر و بی قول، جل و به رگم بیو. پیخواس بیوم. له گه رمای هاوینی به غدا هه مه و لشمان هه میشه له به ره تاره قه جله هی ده هات؛ ته ناهن نه یانده هیشت نیوه ره بیان له بهر دووشی ئاوده ستخانه ش ئاو به خودا کهین؛ نه یانده هیشت له بهر سیبه ره خو دریز کهین.

له بیرمه روزیک نار دیانمه شوئنیکی دوور که قالبه سه هولیان بی بینم. پیخواس بیوم؛ عزیزی خه یانان لاقی ده سو و تاندم. له تاوان هر غارم دهدا که نه مدهویرا زور پیم و عه رز که وی؛ زوو هاتمه وه. خاوهن رستوران گوتی؛ ئافه ریم زوو هاتیمه وه؛ نه وجار هر تو ده نیم!

سر له همه له وه له شاگرد گار سوئنیه زور به خومدا ده شکامه وه؛ به شه رمه وه ئامان و

ده فرم له پیش موشته ری لاده برد؛ به زهشم به خۆمدا دههات. بە یتیکی مسته فابه گی کوردیم
هاته و پیر کە دەلێ:

سهبا! یارانی مه‌جلیس گهر دهپرسن حالی زارم لیت
بلن کیشاویه مهیخانه دوو چاوی بیچووه عه‌بیاریدک
بیچووه عه‌بیاری شهو شاعیره، به‌چکه ئاغاییه کی لووسکله بیوه. بیچ
کوردستان و چهندین مليون کوردی لى قهوماوه؛ بوشی بچمه سووجی
ره‌زیل تر بم جئی شاناژیمه. ئیتر به راستی ئەم بەیته شیعره، شەرم و تەقیه
راشکاوی کاری خۆم ده‌گرد.

- شهويك ميواني بووك هيتنان بwoo؛ زور شلووغ بwoo. ئەممەد خواجا گوتى: دەزانى بنووسى؟

- وهر له بهر سندوق راوهسته! هر شیویک ده چیته ده بینووسه!
 کلبرای خاوون میوانیش ده بینووسی. که هاتینه حیساب کردن، حیسابی کابرلا هی من پسر
 ببو. ئەحمدە خواجا ده یگوت هی ئەو راسته؛ له من توره ببو که سەھوم کردووه. چەقەه پەيدا
 ببو. کاتنی له ئاشپېزیان پرسی حیسابی من راست ببو. خاوون میوانی نیو دیناری به خەلات
 دامى؛ ئەحمدە خواجا ده دەستم نووسا، لېي ساندم!

روزنامه به ده فلس بیو؛ نهمده توانی بیکرم. جارجاره له خلهک به جی دهه، دهه برد و تماسام
ده کرد. روزیک دوو پؤلیس به باوهشہ کتیبه وه هاتن، به کابرای خاوهن رستورانیان گوت
یه کیان بکره. هر چهند زیقاندی که ناکرم، چاره گه دیناریکیان لئ ساند و کتیبیکیان بُو دانا و
رُویشتن. کابرا له کتیب نهوي و تا هیزی تیدابوو فربی دا و چهند جوینیکی حموالهه دهولهت
کرد. چووم کتیبم له ناو خول ههلگرتنهوه؛ داستانیک بوبو به عارهبي جلقهی ناو بهغدا نووسرابوو.
زؤرم کهيف پی هات که زور وشهی به غدایانهه فیر ده کا. رهنه بیست جارم خویندېتنهوه.
رُویتک کابرایه کی زور به سهر و سیما هاته رستوران. من که چووم قاپه به تاله کانی بهردنه می
هه لگرم، به بی ئوه چاو له من کا به سرتوهه گوتی: تو ههزاري؟ - بهلم.

- من ئەمین رەواندزى ئەفسەرى مەشھورم. ويستم حەولت بۇ بىدەم لە سەھرا سەرەعەمەلە بىت بىدەنى؛ بەلام لام وا باشە بېچىھە ئىيان. دەلىن عافواتى، شا دەر جوو.

- قوریان! هیچ زه حمهت مه کیشه! ناچمهوه ئیزان؛ ناشچمه سەحرات. لىرە هیچ نەبى سېبەر
ھەنە: نانش، ھەبە، ۋە، سوباست دەكەم.

پژوهشگران از این نظر می‌گفتند که این اتفاقات از دیدگاه اسلامی نباید در آن سیاست مذکور را تبرئه کرد و باید از آنها برای ایجاد امنیت ایران استفاده کرد. این اتفاقات را می‌توان از دیدگاه اسلامی به عنوان ایجاد امنیت ایران در آن سیاست مذکور را تبرئه کرد. این اتفاقات را می‌توان از دیدگاه اسلامی به عنوان ایجاد امنیت ایران در آن سیاست مذکور را تبرئه کرد.

جاری و بیو خواردنم له رستورانه و دهبرده نوتیلان. جاریک که با بهم برد بُو شیخ عهربینک
لایوی عهدوللا پاسین بیو؛ له شیخه هر ه زله کانه، نیوان کووت و عهماره. که باهه، سوله بمانه،

زور لی خوش هات. روزی دوایش داوای کردبوو؛ بۆم برد. هیشتا له بەر دەمیم دانەنابوو، قاچم تیک هالا و کوتوم و قاپ شکا و کەباب پەرژ و بلاو بیونەوە. لەترسان و لە حیرسان فرمیسکم پەریه چاو. گوتى: گوئی مەدەبە. تەلەفۇنى كرد كە من قاپەكەم شکاند. دوو دینارى بۇ ناردن؛ نیو دینارىشى بەخشش دا بە خۆم. گوتى: ئەگەر دەبىيە خزمەتكارم و دەتوانى له سەحرا بىزى، زىنت بۇ دىتىم، رەشمالت دەدەمى، مانگى دە دینارىش حقوقق.

- چۈن نايەم؟ دەستىشت ماج دە كەم؛ ڦىشىم ناوى. خوا راوه ستاوت كا.

- دەجا سېھى سەھات شەش وەرە بەر ئوتىل.

شەو له خوشیان نەمزانى خەو چىيە. شەرە و پەتۈوم پېچايدەوە. لە جەنگەي گەسكىدەن بەيانىدا، كۆلەپشت له سەر شان، لە بەر دەركى ئوتىل «شەطالعرب» وىستام و نیو سەھات هەلەر زىيم تا شىيخ تەشرىفى هاتە دەر. تىلە كەيان لە سەر ماشىن دابەست.

- خۆ دەزانى كەبايم بۇ دروست كەى؟

- نا بە داخموو، بەلام ھەممۇ كارىك دە كەم.

- شەرە بۇ فرى دەنەوە! وەمزانى كەبايى سولەيمانى دەزانى.

بە هەناسە ساردى ھاتەمەو جەھەننەمە كەي خۆم و نەمدەزانى جوابى پرسىيار كەران چى بەدەمەمە.

مالى مام حوسىن لە رىستوورانەوە چارەگە سەھاتىك رى بۇو. نىيەرۇيان ناچار دەچوومەوە ئەۋى ئاوم بە خۇدا دەكىرد و بىرپىك رادە كىشام. رۇزىك لەم پىگە بەمدا تووشى مغازىبە كى كىتىب فرۇشى بۇوم كە ھەممۇ كىتىبە كان باسى ئايىنى خاچ پەرسىتى بۇو. تابلوىك بە پەنچەرە كەوە درابۇو: «رۇزنامە خويىندەو بە خۇرایى». بە خوا باشە با بچىم. كاپرايە كى پىر، هەشتا - نۇهدە سالە، لۇوت كورتى سوور، گوئى پان، لە سەر كورسىيە ك قوت بىبۇو، جىنگەي نىشاندام. دوو لاوى عارەبىشى لى بۇو. پرم بە رۇزنامەدا گرت و بە خۇشىيەو لىتىم دەرۋانى. گوتوم ئىستراخەتى نىيەرۇم لىتە دەگۇزەرىتىم. چەند تابلوىك بە دىيوارەوە بۇو، نۇسرا بۇون: «ئەگەر مجادەلەي دىنى دە كەن ھەرگىز تۈورە مەبنى بە زمانى نەرم و خوش يەكتىر بدوينىن». كاپرا كە بۇ بەخېراتن دواندىمى گوتى: بە لەھجە تدا وادىيارە عمرەب نىت. وتم كوردم.

بە كوردى گوتى: زور باشتىر، من سى سال لە سابلاغ و دە سال لە تەھورىز ڈياوم. تەبلىغاتى دىنى مەسيحىم كردووە. ئىستاش ئەوا تەرجەمە كىتىبىيكم بە دەستەوەيە كە بە فارسى بلاوم كردى تەوە و دەيکەم بە عارەبى. خۆ فارسىش دەزانى؟

- بۇچى، كەم تا كورتىك.

- با بىرپىكت بۇ بخويىنمەوە.

- بە خوا من ھاتۇوم رۇزنامە بخويىنمەوە.

- نا، دەبىي ھەر گوئىم لى بىگرى، زور بە فايىدەيە.

ملىيكم لار كردىوە:

- بەلىن بىفرەرمۇوا

- رۇزىك لە رۇزانى بەھار كەربەلائى زەينەل عابدين و يۈوسىفى ھاواكىان چووبۇونە سەيران لە شاگولى. يۈوسىف خەرىكى چا لىتىنان بۇو، كەربەلائى نويىزى دەكىرد. لە دەمى نان خواردىنَا يۈوسىف

پرسى:

- چهند ساله نویزد ده کهی؟
- چل و پینچ سال.
- چهند نویزت کردوه؟ چهند رکاتی تیدا بووه؟
- نازانم.
- من حیسابم کردوه، ده کاته نهونده ههزار رکات. نه و همه مهو موسولمانه له دنیادا له همه مهو رکاتیکدا له بهر خودا پاراونهوه: بمانخه سه ریگهی راست، ئهدی خودا کهی دوعایان لى قبوقل ده کا؟!
- گوتوم: به سمه، تیگه یشم. جهناپ! فاتیحا قسهی خودایه. فهرمانی داوه موسولمان له رکاته نویزدا بیلین، وه ک نهوهیه که ئیواران سهربازان فیتر کراون بیلین بژی مهلهک. فهرمانه؛ دعوا نیبه. رهنگه تو قورغان به قسهی خودا نه زانی؟
- شتی وا مهلهی! قورغان زور گهوره یه. له چهند جنی به ئاشکرا باسی مهسيحی تیدایه که له فووی خودایه.
- بهه - بهه! چهند مباره که! لات وايه هیچ قسهی پیغامبری تیدا نیبه؟
- بهلئی، نهوانهی «قول» یان تیدایه، واتا: «بلئی» بیشک فهرمايشتی خودایه.
- که واپن محمد ممهد «قول» هکانی بؤ خۆی لئی زیاد کردوه که قورغان دهلهی: «هەر کەس جگە له ئىسلام دينيتكى دىكە هەلبىزىرى لئى قبوقل ناكرى» قسهی خودا نیبه؟
- من نهوه ناليم...
- تو بلى ا شرم و تەقىھى پىنلەي. وەرە هەردوو كمان بلىيەن محمد ممەد بە ناوى خوداوه تايىتى خستۇونە ناو قورغان و دىزى کردوه. كەسىك دز و بختانكەر بى بؤ پىغامبر نالى.
- ئوسا وەرە پىتم بىھەلمىنە کە مريھم لە فووی خودا ئاوس بوبه و نه و كچە جوولە کە جوانە كەس لاقەقى نەکردوه!
- كورە تو دەلەيی چى؟! قورغان ئاشكرا دەلەي.
- گوتمان قورغان برواي پىن ناكرى چونكە خاونە کەی بە زمانى خواوه هەلبىھەستووه.
- جا دەلەنی چى؟
- دەلەيم نه و همه مهو موسولمانه دەربارە پاکى مريھم و عيساوه بە هۆي قورغانە و دەميان بەستراوه. ئىيە حەول بىدەن قورغان زور چاپ بىھەن با موسولمان همه مهو بىزانن کە مەسيح زۆل نېبوبووه. چارتان هەر نهوه یه.
- تو ناوت چىيە؟
- عەزىز.
- عەزىز ھەستە بىرۇ! جارىتكى دىكە نەيەوە ئەم دوكانە!
- كلك له گەلۈزدە دەركەوتىم و پەكى رۇزنامەی بە خۇرایيم كەوت. حوزنیم و بىرەتەوە کە له سەر شافيعى تىيەلدانى خواردبىوو!
- دۇو مانگ بەۋىھىرى چەۋسانە وە كارم كرد. مانگى يەكەم گوتىيان دوايە حقوقىت دەدەينى؛ مانگى دووهەم گوتىيان نىمانە و نايىدەين! حەمەي رەشادىش وەك من ھەشت دىنارى دوو مانگە يان نەدایە. گوتى با شكايات بىكەين؛ گوتوم من نايىكەم. نه و چوو دوو پۈلىس و دەرەجەدارىكى له گەل خۆى ھىتا. گوتىيان: حەقى نه و فەقيرە بؤ نادەن؟ خاونە رىستوران

گوتی: جاری فهرمومون نیستراحه تیک بکنه! بوتلی نارهق و کهبايان بتو بردن. تیریان خوارد و حمههيان و بهره شهق و زلهه دا: نامه ردی لاتا ئهو پیاوه نه جیبانه چون ههقی تو ده خون؟! من ههر ئههوندهم بتو کرا حمسیر و په تووه کدم له سهر شان دانیم و بیمهوه لای مام حوسین. له رستورانه کهدا نامه بتو کریکاره کان دهنوسی ئهوانیش تیغی ریش تاشین و سابوونیان بتو دابین ده کردم؛ په کم له سهر ئهو دوانه ندهه کهوت. روزیک کریکاریک که چهند جار نامه بتو نووسیبیو گوتی: وهره له سهر حیسابی من بچو لای قهحبه یه ک!

گوتی: چندی تی ده چی؟

گوتی: نیو دینار

گوتی: کاکه چاره گه دیناریکم دهیه و ناچم.

گوتی: سا به خوا نهچی فلسيکت نادهمی!

پیم سهير بتو؛ چونه بتو کاري خراپه وا دلاون و بتو خيریک وا دل کويین؟! زوربهی خه لکی تريشم وادیوه. نازانم سور چیيه؟

دهستم کرد به حمهبالی کردن؛ بهلام حمهبالیه کی لوکس. ده چووم لمبهه رئوتیلی گهوره را دوهه ستام. گارسون بانگیان ده کردم، چهمه دانی میوانان - که ده رؤیشتمن - بهره ده و بتویان بار کم. خویان و خودایان شتیکیان ده خسته مشتمهوه. شهوانهش له بهر ههیوانی دیوه خانی نه قیل لی و هر ده کهوت.

سهيد عاسم مرد؛ ئامۆزایه کی پیری ئهويان که ناوي سهيد برايم بتو کرده نه قیبی غهوس. مام حوسین لای نه قیبی تازه به نوکه ری دائم زراند که مانگی چوار دینار و نان و پیخورم بداتی. گهسک لیدان و کاشی مالینم نه ما. حاجی حه سه نیکی ئه فغانی، حاجی که رامه ت ناویکی پاکستانی و ئە حمەد ناویکی هیندی کاره گرانه کانیان ده کرد. کاري من ئهوه بتو نه هار و شام سینی بتو سهيد برايم بهرم و له ماستاو دروست کردنی من زور که یفی ددهات.

سهيد برايم پینجسەد خانوویه ری عمر مسەی گەرە کی ئەرمەنیانی ههبوو؛ پتر له دووسەد دوکان و خانووی ترى له بەغدادا به کرى دابوو. دېيانگوت پېتىچ ملىون دیناری له بانکدایه؛ بهلام ديسان چاوى له فلس و دوو فلسی زيارەتكەرانی هیندی و كورد بتو. جينگنیک بتو هەمیشه دەتگوت دپرووی و بىن كلکى دراوه. بە راستى شتىتىکى تەواو بتو. بايغىكى خورمايى ههبوو، بە دوازده هەزار دینار بە نىجارە چۈوبۇو. شەويك ده گەل نىجارەدارى باغە کەی له سهر ناوي جۇره خورمايان بتو بە هەرایان. دايى بەر جىنپىدان و وەھاى دەنھەراند کە هەممو نووسىتىوی حەسارى غەوسى لە خەو راپەراند:

- سەگباب چون من دەلىم ئەو خورمايە ناوي سورە کيپىلە يە و تو دەلىنى نە خىر قامكى بتو كە؟!

رۇزىك دىتى رۇزنامە دەخويىتمەوه، كردىيە هەرا:

- مەمنوعە رۇزنامە بخويىنیه وە؛ مېشكەت تىك دەدا. تو نوکە ری منى؛ نابى کاري وا خراپ بکەي!

بتو نه گېبەتى خۆى لای وابوو فارسى دەزانى؛ شتهايە کى کاۋىيىز دە كرد نەمدەزانى ج زمانىكە. رۇزىك وېرام بلىم؛ ئەفەندى ئەو فارسى نېيە؛ من شتىك لە فارسى دەزانىم. سەير بتو كە تۈورە نەببوا گوتى: باشە فيرم کە! نازيرە كىنک بتو لام وابوو خوا مېشكى نە خستۇتە سەرىيەوه. خولاسە

ببوومه ناجودانی نه قیب. ده گهله لی ده چوومه با غه که هی. خانوویکی خوشی لی دروست کرد بwoo. جاریک نیجاره داری با غه من و شو فیره که هی گوت: سه ر و ده سره م بدنه خورماتان بو تی ده کدم؛ به لام ئه فندی نه زانی. هه رچهند من نیجاره دارم و ئه و حه قی به سه ر به ریه و نیه و من له مالی خوم بهشی ماله وه دده ده و ده بیته میوانم؛ به لام بیینی من خورما به ئیوه ده بخشم، هه ر دووک چاوی کویز ده بیه له خه سیسیان.

ئنی نه بwoo؛ کوریکی هه بwoo به ناوی «شه مسهد دین». له قه سریکی دووردا ده زیا. کابانی مال ئه نووریه بwoo که باسی کرا. سفره چیش من بwoo. ئه فندی زور مسلمانیکی به نویز و روزوو بwoo؛ همه میشه ورتی دههات؛ دواعی ده خویند. زه کاتی پوول و خورمای نه ده دا؛ به لام روزانی جومعه دووسه د تاق فلسی ده کرده کیسه یه که وه، به سوالکه رانی به ده گای باره گای غه سه وه ده گهرا، فلشیک و دوو فلسی به هه ر به کیکیان ده دا. ناوانگی به خیره ومه نه رؤیشتیو. لهو خیر به خشینه وه دا مه لایه کی به ناوی غهزالی له دواوه ده رؤیشت. رؤیتکی جومعه پهنجا فلسيه کی دامی، گوتی؛ بچو بیده به فه قیران و بلی هی فلان که سه. له به ر ده رگا زنیکی کویرم دیت پهنجا فلسيه که م دایه و گونم سه دید برایم ناردوویه و گورجی هاتمه وه خزمتی. سرتیه کی ده گه ل مه لا کرد. مهلا گوتی؛ پووله که ت ج لی کرد؟

- بردمه لای ژنه کویره که.

لینی پرسی: که س پهنجا فلسی داویه؟ ژنه که - پووله که هه ر له ده ستیدابوو - نیشانی دا، گوتی؛ سه دید برایم بیو ناردم. ئه فندی که دلی خاترجهم بwoo نه مدزیوه، گوتی؛ تو کوریکی ئه مینی؛ به لام ده بواهه بیده به پهنجا سوالکه را

- ئه فندی جاریکی تر من خبری تو نابه خشممه وه؛ با مهلا ئه و کاره بکا.

شهویک له خرمه تیدا ده چوومه وه مال، له پله کان فه رمووی وه پیشم که وه. له سه ر که وتنا دووپشکیکم دیت؛ پیم ری خست. گوتی؛ ئه وه ج بwoo؟

- دووپشک بwoo کوشت.

به پله کانیکی دیکه دا سه رکه وت و ئیستاش نه یویرا لهو پله کانه وه سه رکه وی. له لای هه مومه میوانانی تاریف، تاریفی باله وانه تی و نه تسانی من بwoo که توانیو مه دووپشک به پی له قه بکوژم ا روزیک له حه وشی دیوه خان گویم له زیقه و هه رای ژنان بwoo؛ رامکرد، دیتم تولله ماریکی باریکیان دیوه. کلکی مارم گرت و له کون ده رمکیشا و بوم کوشتن. ئیدی کار لم وه دا نه ما. هه مومه روز ده یانگوت ئه فندی توی ده وی. نیشانی میوانانی ده دام؛ بروان! ئه و کورده بیه که ماریش له کون ده دینی و دووپشکیش ده کوژی! ئاخري واي و هره ز کردم. ده بیارد له دووم نه ده چووم.

« حاجی که رامه ت» چل و پینچ سال بwoo له به غدا ده زیا؛ قهت چوار که لیمه عه ره بی به باشی فیر نه بwoo. باشی له بیر بwoo که سالیک رووس هاتونه خانه قین و چونکه وه ک شوومن، قاتی و گرانیان به پیوه هاتووه و هه ر نانی وشکی به ئاو خواردووه و شوکری خوابی کردووه. رؤیتک به یانی چووبوو نانی گه رم بکری، گوم بwoo نه هاته وه. ئه فندی شیوا؛ تله فونی بوه هه مومه پیست و بیمارستانان کرد، سو راغ نه بwoo. ده ستمان لی شوشت. پاش یازده رؤیز، به یانی به باوه شیک نانی گه رمه وه لیمان وه ژوور که وت.

- حاجی چت به سه ر هات؟

- و هلا گویم لی بwoo شوپیران به گورانی دهیانگوت: ههر چی نه چیته زیارتی سهلمان، عمری به زایه چووه. وه بیرم هاتهوه زور له میزه نه چووه نه زیارتة. به پین ملم لینا، به دوو روز گهیمه سهلمان پاک. حه و روز لهوی بووم و به پین هاتمهوه و نام کری! جا و هره زاری ئەفندی بکریتهوه و جنیو دابیارن!

ئەفندی نه خوش کهوت. ئەحمدهدی هیندی و من بووینه ده رکهوان که ههر کەس دیته لای، بی پرسی نه و ریگهی نه دهین.

لهو بیکاری ده رکهوانیها مرخم خوش کرد عارهی کتیب فیتر بم. مونجدىکی چکولهی دانشجویان - که فەرەنگی عەرەبی به عەرەبی و ھاسانه - پەيدا کرد. ژمارەیەکی مەجللەی ھیلالی میسری - که دەربارە ئەحمدە شەوقى بwoo - دەستم کهوت. هەر وشەیەکی نایازانم له فەرەنگ دەیدۆزمهوه و به میداد دەبن وشەکەی دەددەم. وا دیار بwoo ھیچم هەر لى نەزانیبۇو؛ چونکە مەجهللەکە وەک سەر و بەر تەرجەمە کرابىي وابوو، بە میدادى من سەرتا پای بور ھەلگەرابوو. لهو زەحمەت کىشانه بی و چانەمدا - کە ھەمیشە جگە له وختى کار دەمخوتىدەوه - تا ئەندازەیەکی باش خۇم له عارەبی راھینا.

رۇزىك دەرۈشىشىکى كوردى سەيدى پارسانى ھات؛ گوتمان رېت نىيە بىبىنى.

- كوره ئەوه دەللىن چى؟ دىو دەتوانى پىشىم پى بىگرى؟! بىرۇن بىتى بىزىن من چوومە گەيلان زیارتى موسسا جەنگى دۆستى باوکى غەوسم كردووه؛ سلاوى ئەوم بۇ غەوسى كورى هيىناوه. بە خوا تا مخارجي گەر انەوەم بىن نەدا له گەر نابىزوم و چاوىشى دەرتىزم! چوومە زۇور بۇ ئەفەندىم گېپ اوھ. زۇرى جنیو دا، ئەوهندەشى گوت: ئەوه كورده و خزمى خۇتكە بۇيەت رى داوه.

- جا دەفەرمۇوی چى؟ لىنى دەم؟

- نا نا دوعام لى دە کا دەمەرم! بچۇ رازى بکە؛ بەلام تا دەتوانى كەمى بىدەيە! بە ھەزار چەق و تەف دەرۈش بە نيو دىنار رازى كرا و شلتاغى بە ئەفندى نەما. ئەفندى تا دوو رۆزىان جنتىو بە موسسا جەنگى باپىرى دا، بۇ دىيارىيەکى بۇي ناردووه! كارى ئاودەستى بوايە، بە چوار دەستان بە تەختەوه ھەلېگىرين و له بەر دەركى ئاودەستى دانىين و پاشان ئاوا بىھىنېنەوە شويىنه كەھى خۇى، كە له ھەسار بwoo.

لای مام حوسىن درکاندم كە خواردنە كەمان تىيرمان ناكا، چى بکەين؟ چووبوو گوتبووی فلان كەس له لات دەرۋا. توورە ببۇو: چۈن دەرۋا؟ ئەدى كى ماستاوم بۇ دروست كا؟! بە پۇلیس دەللىم بىگرن؛ سەربازى نە كردووه. حوسىن بە گىزىدا ھاتبۇو؛ شەش دىنارى لى ساندبوو. گوتى:

نابى لای ئەو خوتىرە بىي. نانىتىم هەر دەبىن تو بىخۇى. بۇ كارىش خوا كەريمە. هەر لهو دەر كەوانىيەدا جارىك «جەلال تالەبانى» - كە تازە خەتى سەئىلى دەدا - هاتە لام و بۇو بە ئاشنام. كورىكىش بە ناوى «عوسمان مەجىدى كۆپى» دېتىمى و گوتى:

- حەز دە كەھى لە فەلسەفەي ماركسى شارەزا بى؟

- چۈن حەز ناكەم؟

چەند نامىلەكە يەكى دامى: بىخويىنەوە!... جارىكى تر ھات گوتى: مامۇستايە كمان بۇ دىيارى كردووى زور زانايە؛ بچۇ لە فلان قاوه خانە بىبىنە باشت فېر دەكا.

لاؤیکی سمیل زمردی، سهر چکوله‌ی، چاو شین و عاره‌ب، بهر لعوه ده‌رسیک بلی فهرمووی:
- کارت چیه؟

- نوکه‌ری کابرایه کی عره‌بی دهوله‌مندم.

- مهله عره‌ب، ئوه بیری شوقيئیه!

- کابرایه کی بەغدايی؟

- مهله بەغدايی، ئوه سیاسەتی ئىقلیمییه!

- عیراقیه و بە زمانی من قسە ناكا.

- ئوهش مهله، دنیا يەكىنه و ئىستعمار كردوویه تە چەند بەش!

خولاسه وەك بەيتى مىشۇلەلى لىن ھات: ھەر من بلىم، ئو بلنى مهله! وەختى دەرس بە سەر چوو؛ بە جىنم ھېشىت و ھەر لە بەر خۆمەوە دەمگوت: مهله! مهله! عوسمانم دىتەوە:
- ھا؟ مامۆستاڭەت چۈن بۇ؟

- ج لعوه باشتى دەبى؟ مهله «مامۆستا» ئوه سیاسەتى تەبەقىيە!
کە بۇم گىراوە لە قاقاي پىكەننىيى دا: بە خوا نەمدەزانى كەرى ناواش ھەيە!
رۆزى دوايىي ھاتەوە. كومۇنيستە كانىي بالا زۆر لە سەمیل زەردە تۈورە بۇون:
- قەرارە مامۆستايە کى زۆر زانا لە خۆيان بىتىن؛ ئىوارە دىتە لات.

مامۆستايى نوئى ناوى «ئەحمدە بانى خىتلانى» بۇو. چۈوبىنە قاوه خانىيەك، گوتى:

- ئىتىر نامىلەك و مامىلەكتە پى ناوى، ھەرچى ماركسىيەتە والە سىنگىمدا؛ ھەمۈوت لە بەر پى دەلىم!

ملى نا لە باسى كومۇنيستى بنىادەمى بەر لە تارىخ كە لە نامىلەكتىكدا خوتىدبوومەوە. بەر لە قسە كەرنىش گوتى:

- دەزانىي دىالەكتىك چىيە؟

- نەخىر.

- ماناي وەرام و پرسىلارى دەم بە دەمە؛ تا گرى كۈرە نەمىننى.
لە سەر قسە كانىي رۆيىشت:

- لە ژيانى سەرتايىدا هيىندىك فيلبازى تەنبەل پەيدا بۇون، گوتۇويانە ئىمە راسپارددەي خوداين و عاسمان ئىمە كىردىتە گەورەتان. بەو فيلە چەوساندۇۋياننەوە و بۇ خۆيان خوش ژياون.

- مامۆسا ئىچازە ھەيە قسە بىكمەم؟

- ئەي دىالەكتىك بۇ چىيە؟ بلى!

- لەم بارمۇھ ئەوا گوتمان موسسا خۆي كىردىتە سەرۇكى جوولەكە و مەحەممەد دەھولەتى بۇ عەرەب دامەززەندۇۋە؛ بەلام بۇ مەسيح دەلىيى چى كە ھەتا كۈزراوە نانى شەھى نەبۇوه و بە پىتىخواسى و بە سوارى كەر گەپاوه؟ چەوساندۇۋەي خەللىكى لە كۈندايە؟!

گوتى: ها كابرایه کە تماشامان دەكە؛ نۇوه كا جاسووس بى. با بىزىن دوايە جوابت دەدەمەوە ئىستىش مامۆستا نەھانەوا عوسمان گوتى گوزارشى داوه كە ئەم كورە لە دەردى كۆنەپەرسىيىدا خنكاوە و چارەي بە كەس نايە! پاش چەند سالىك دەگەل چەند ھەوالىك تووشمان بۇو بە تۈوشىھەوە، گوتى: دلخۇشم كە من مامۆستات بۇوم؛ لە بىرته؟

- بهلی، بهلام نیستاش پرسیاره که مینجوابه!
نیستی که ثم باسه دهنوسنم، ثم پیاوه له ماموستا هره پایه به رزه کانی حیزبی کومونیستی
عیراقه!

پاش ماوهیه ک مام حوسین گوتی ناشنایه کی عه کاسم ههیه دهلى کارم بتو دوزیوه ته وه.
عه کاس بردمیه لای وه کیلیکی دادگوسته ری، به حهوت دینار و نیو دامه زرام که روزانه
ده فته ره که خاونین که مه و نیواران له پشت دهر که دانیشم، چا و نووشابه بتو میوانانی بیتمن.
شمویش له ده فته ره بخهوم. نیوهره بیان ده بنا درمه مالی خواردنم بتو ده هینا و بهشی منیشی
ده کرد. ماله که زور دوره ببوو؛ ده بواهه دوو ئوتوبووس بگورم و زوریش به بی بروم. زور ماندوو
ده بوم؛ بهلام نانی نیوهره که ده رده چوو رازی بوم.

ناغاکه ناوی «عه بود شالچی» ببوو. وه کیلیکی زور پرکار ببوو و زور دهوله مهند و ئه شرافی و له
ئازادی خوازانی حیزبی چادرچی ببوو. کتیسی زوری له ده فته ره که هه ببوو. که تریه کی بهرقی
هه ببوو شهوانه چام لیده نا و کتیتم ده خوینده وه. یه ک لهو کتیبانه هی خوینده وه و زورم خوش
لی هات، نووسراویکی «ئه دگار سنو» ببوو که له سه رژیانی مندالی و لاوه تی مائوتسیتونگی
نووسیبوبو؛ ناوی نابوو؛ «پیاوی ناسیا». ناغاکه زور هؤگری متلا کردن ببوو؛ تنهانه ت که ده چووه
سه ر پیشاویش شتیکی ده برد لهوی بیخونیته وه.

رۆزیک گوتی؛ وهه بهندی که شه کانم توند کمه وه! کردم؛ بهلام ههستی کرد که زورم به لاوه
گران ببوو. ئیتر واژی لهم کاره هینا. دوکتور ناجی مراد ناویک هه ره ناپارتمانه دا ببوو.
فه راشه که روزانه که له بیمارستان ده گله ببوو. نیواران ئه ویش ده گهله من له پیشخانه
داده نیشت و بیووینه ئاشنا. بیوی گیزامه وه که رۆزیک دوکتور به عاره بیکی ده شته کی گوتوه:

- خرووچت بینه.

- خرووچ چییه؟

- گوتوه بینه معاینه نهی بکری.

سبهی کابرا بوخچه یه کی گرانی بی ببوو، شهش کیله ده ببوو، گووی له رۆزنانه یه کدا نابووه
بوخچه وه:

- فه رموو دوکتور!

دوکتور بانگی کرد:

- سه لمان ومه مامت دیاری بتو هینا وین، لینی وه گره!

- دوکتور بی بهمه وه ماله خوتان؟!

- نه خیر بیبهه ماله با به سه گبابا که ت!

ناغام رۆزانی جومعه له بیانه وه ده هاته ده فته؛ کوریکی عاره بی ده گهله خوی دینا که له
ئیداره دایمه زاندبوو. ده یگوت تو برو ته عتیل به و تا نیواره مه یه وه. هه ستم ده کرد که ئه و کوره
ده چی زنی بینگانه بتو دینیتە ده فته و ناغای وه کیل خهيانه ت به ژنی خوی ده کا و حه زیش
ناکا من بزانم.

له و رۆزانه دا به غدا له پر وه ک گومی خوینی لی هات. خوینشاندانی خه لک دزی په یمانی
«پورتسموس» و سالح جهبری سه ره کوه زیر له په پری ته وزیمدا ببوو. رۆز نه ببوو چهند کور و
کچینک له سه ره جاده نه کوژرین. نیوهره ببوو، له بازار بوم تقه قهوما. به غار هاتم بگه مه وه

دەفتەر، تەنگىيان تەقاند و كاپرايەكىان لە نزىك منهوه كوشت. خويىنى لە بەر دەچوو، غارم دايە سەرى كە بەلكو خويىنەكەي بىبەستم، لەپر قۇنداغە تەنگىيەكىان بە پېشىدا كىيشا؛ هەر ئەوهەندە بىو نەمرەدم. بە كۆمە-كۆمە رامكەر و خۆم دەفتەر ھاوېشتمەوە. شالچى زانى لە خۇپىشانداندا وام بە سەر ھاتووه، گوتى: وا ديازە تۇش سەرت لەو كارانە دەخورى. لەو ساوه زۆر بە هيىدى تىرى دەيدواندم.

رۇزىك كاپرايەكى رەشى سوودانى دەگەل خۇى هيئنا و گوتى يارىدەت دەكى. تىنگەيىشتىم كە رەشەي پى لە من چاتەر و دەفتەر دوو كەسى ناوى. داواى حىسابەكەم كرد و خواحافىزىم لېكىرد. خەراتمەوه مالى مام حوسىتىن.

بە هۆى دىزايەتى دەولەت و خۇپىشاندانى سالى ۱۹۴۸، گوتىيان دەبى شىعە و سوننى بىنە برا. كامىيۇنىكى زۆر لە بەر بارەگايى غەوس راگىراپوو، ھەرايان دەكىد: كى دىتە نەجەف؟ ھەزار ۋووته و پۇوتە و لات خۇيان تى دەخزاند و دەيانگوت پلاو دەخۇين. سەركەد مەلاتەها ناۋىك بىوو؛ گوتوم: حەز دە كەم بىتىم؛ لاي شۆفۈر دەگەل خۇى سوارى كىرمەن. خۆم لە پلاو دىزىبە؛ چوومە ئۇتىلىم، چوومە زىيارەتى ئىمام عەلى. لە كاپراي خاوهن ئۇتىلىم پىرسى: لە ولاتى ئىتىمە دەلىن ئىمام لە سەرەمەرگىدا فەرمۇویە مەمنىيەن تا دىن دەمبەن. عاربىك بە وشتىرىكى سېرى چاۋەرەشەوە ھاتووه تەرمى بىردووه و كەس نازانى قەبرى لە كوبىيە. كاپرا پېتكەنلى گوتى: بېخشە ديازە لە ولاتى كەرانوھ ھاتووو! ئىمام لە كۇوفە مردووه، ھەيتاۋىيانە تە ئەو تەپكە سىلاو نەيگەرىتەوە و نەجەف يانى تەپۆلکە.

مەممۇود ئەحمدەدى ئاشناكەي سولەيمانىم نەقل كراپۇوە بەغدا و لە ئىدارەي ئاموزش و پەروەرشدا دەفتەردار بىوو. گوتى: نامەيەكت بۇ دەننۇوسم بچۇ كۈوت، لەۋى كارت دەدەنلى. نامەم دا بە مۇھەندىسىكى كورد كە ناوى نۇورى بىوو؛ ناوى بابىشىم لە بىر نەماوه. شاياني باسە كە لە بەغداوە گەيىشتمە كۈوت و لە گارازى دابەزىم، كەل-پەلە كەم دىزرا. زۆرى بۇ گەراین دىتىمانەوە؛ بەلام كەترى چا لىتىنام ھەر فەوتا و زۆرم خەم بۇ خوارد. مۇھەندىسىس گوتى: ئەمشە دەگەل باغچەوانە كە بە! دوو ماسىيەن دابۇو بە باغچەوان بىيرىزىتى. ماسى لەسەر ئاڭ بۇون، باغچەوان گوتى: نویز دە كەم ئاگات لى بن چەقەل نەيانبا. لە نویز خەلاس بىوو، بەجىم ھېشت. كەدىيە ھەرا: ئاي چەقەل بىرى! بىتىم سەير بىوو لە ناو شاردا چەقەل ماسى بەرى.

بەيانى مۇھەندىسى ناردەمە لاي چەند كارمەندىك كە دەگەللىيان بىزىم. ماوهىيەك مامەوە. كۈوت ئەوسا شارىكى زۆر پىس و پۇخل بىوو؛ لە شار نەدەچوو. تەنبا كاپرايەك رۇزىنامە بەغداي دىتىنە لە قاوهخانە بە كىرىي دەدا؛ تەواو چوار خەتت نەدەخويىنەوە دەيساندەوە و دەيدا بە يە كى تر. لە كوى نان بخۇم؟ كارمەندە كان بىردىيانە ناو بازار چىشتاخانە يە كىيان نىشاندام كە: ئىتىمە ئابۇونەين، مانگى چوار دىنار دەدەن و ھەرجى بىمانەوە و كاپرا ھەبىي دوو جەمە دەخۇين. بۇومە ئابۇونە! سىنەماش ھەبۇو، ھەر بە دوو رۇز فىلم دەگۇرا.

رۇزانە بىتىكار و وەرز دەبۇوم، دەچوومە سەر سەدى «غەراف» سەيرى ماسىيەن و قولكەي ماسى گرىيم دەكىد و پىتى دەخافلام. رۇزىك چاوم لى بىوو عەربىك بەرە كۈوت دەھەت؛ بۇچە يە كى دە بن ھەنگىلدا بىوو. گەيىشتنە سەر پەرىدى سەد، دانىشىت جووتى كەوشى لە بۇچە دەرىنە، خاوتىنى كردىوە و كردىيە پاي و ھەستا. وەك ژنە لادىبىيەك كە تازە بازىنە بەرزا دەپى دەكى، ھەر تلاوتلى بىوو. كەرىدى و نەيكەر نەيتوانى بىروا. دانىشىت و دايكمەند و نايەوە ناو بۇچە و

به پیشوایی روحی له شار نا.

خوپیشاندان دزی سالج جمهبی له کووتیش بهرد هوا م بwoo. دهرؤین و به تیکرپایی دهیانگوت: «بکهوى! بکهوى!» عاره بیکی رهوتی پیشوایس که له کمناره وه ویستابوو چهند جار هاوایی کرد: «یا خوا بکهوى! ده با بکهوى!».

پرسیم: مامه چی بکهوى؟

- دینار بکهوى و من هله لیگرموهه!

له کووت ده گهل کوردیکی کوئی و عاره بیکی کوردی زانی باش بومه ئاشنا و خوشم لى دههاتن. کورده که ناوی ئەحمد حەویزی و عاره بە که ناوی خالید بwoo.

رۆزیک موھەندیس گوتی ده تیترمه «بەدرە» يان «جهسان» کارمان ھەیه. باعچەوانە کە تیگە یاندم کە ئە دوو شاره ئاویان سویرە و ھەوايان زور پیسە، گوتم ناچم.

- دەچیه نوعمانیه؟

کلبرا جاوى لىن داگرتەم، گوتم بەلئى دەچم. ده گهل بەننایە ک و دارتاشیکدا چوومە نوعمانیه کە ئىدارەی پۇلیس تەعمیر کەینەوە و من سەرەممە لە بىم. بىست فەعلەیە کى عەرەبى دەشتە كىم تەسلیم کرا و دەسمان بە کار کرد. بە قانوون دەبوايە کریکار رۆزانە لە چارە گە دیناریک كەمتر نەبىن و ھەشت سەھات کار بکا. بەلام عارەب گوتمنى: «كى دەبىي و كى دەخوئىتە وە؟» فەعلە دوازدە سەھات کارى پى دەکرا و کریبايان رۆزانە سى پەنجايى بwoo. ھەر وا دواي يەك دوو رۆز ھەستم کرد کریکارە کان سرتە دەکەن و لە من دەروانى.

- برا ئەوه دەلەن چى؟

- دەلەن ئەو کابرايە ھېچ لە سەرەممە لەيى نازانى. ئەوانى پېش تو قسەی خوشیان «سەگى كورى سەگ» و «فاحبە دايىك» بwoo. تو ھېچ جىتىمان پى نادەي؛ جىگە لە کارى دەولەت کارى خۇتمان پى ناكەي! پىمان سەپەر...

من و بەننا و دارتاش لە وەتاغىتكى چكۈلەدا دەزىيان؛ کرېكارىش لە ژۇورىكى زور بەرفراواندا - كە عەنبارى گىچىچ و سىمانىش بwoo - دەنۇوستىن. ھەر لە بەرەبەيەنەوە تا تارىكان دە ناو تۆز و خۆلدا ھەلدەسۋوراين. نىوھەرۇيان سەھاتىك وچانى فاعلان بwoo. دارووجانى ناو بىرنج بە بار لە کووت دەفۇرۇشا. فاعلە کان داروچانىن دەکرى و بە بەرد دەيانكوتا و لە سەر تەنە كەيە كى رەش بە ئاگرى كۇنەقامىش دەيانكىرە سەولە و دەيانخوارد؛ كە وەك زەھرى مار تال بwoo.

رۆزىك بە خىشارى شارەت گوتى: ئەگەر ھېننەيىك مالە كەم تەعمیر كەنەوە مەمنۇون دەبىم. گوتم: باشە وەختىكت بۇ دەدزم. پىاويكى زور ناسك و ھېمەن و خەلکى نەجەف بwoo. ويستى نەجاپەت بىنويتى، بە عەممە لەيە كى گوت: تۆزىك لەو نانەي خۇتىم دەيە! گوتم مەخۇ! نەخىر، وەریگرت و نايە دەمى؛ دەس بە جى تفى كەدەوە و گوتى: تالە، ناخورى. چاوم لى بwoo فەرمىسىكى دە چاۋ تزا، ملى نا لە جويندان بەو دەولەتە دەولەمەندەي خاوهن نەوت و داھاتەي عىراق، كە ھېشتا زۇربەي دەشتە كى عىراقى ناتوانى ھېچ نانى جۇ بخۇن و پەنا بە دارووجان دەبەن.

سبەي ئەو رۆزە كرېكارم بىدە مالە كەي. بۇ نىوھەرۇ گوشت قەلەمۇون و خۇرشت و پلاۋى زۆرى دايىنى. گوتم: جەنابا بەدەختىتى كردىن؛ تا چەند رۆز تام لە دارووجانە كەيان ناكەن و تازە تا مردنىش جەمەنەكى و ماھەر دە خەون بېتىن.

رۆزىك دىتىم بۇ كرېكارىتكى پىرى كۆل كېش خىزى زور تى دەكەن. گوتم: خاترى ئەو پىرە

بگرن! باری زور گران مه کهن! له و رُوزه‌وه بومه موقعه دده سیان و زور به دل کاریان ده کرد که لینیان نهره نجیم و رُوزه بیست جار باسی روحمن کردنه که میان بُو یه کتر ده گتیراوه. رُوزیک کریکاره کان گوتیان کارمان به قمهبل بُو دانی، زووتر مهره خسمان که که جیزنه ده کهین. کاری خویان به زیاده‌وه کرد و سه‌عات چوار گوتم بچن. پاش تاویک گهرامه‌وه خورمای زهدییان له پیش بُو. گوتم: خورمای زهدی کیلوی به چوار فلس، بُو جیژن کردن نابی؛ نیوه فربوتان داوم. یه کیان گوتی؛ چون نابی؟ به یمام حوسین سوینده که سالیکه دم لی نهداوه. سه‌د و پهنجا فلس بُو زن و مالم خمرج کهم یان خورما بکرم!

شمیک باران بُو، ده گهل دارتاش و بمنا به چراگاز چووبنه شهواره‌ی کوتران، له تمولیله کونیکی نیداره‌ی پولیس؛ چوار کوتorman گرت. دارتاش گوتی؛ کریکار دینم پنی چا ده کهم.

- دوو کوتري بدده‌یه!

- کوتري چی؟

- من رازی نیم بینگار بکهن.

- برا تو ناته‌وه زور رازی بن و که یفیان ساز بی؟ ده بروانه!

«بهدر» ناویکی له کریکاره کان هینا، پاکی کردن. له نرخی ماندو و بونی، سه‌ر و پی و ریخوله‌ی کوتره کانی برد و هر هملده‌په‌ری. چووم له کونیکه‌وه خوم لی گرتن، یه ک ده یگوت: کونه قامیش بسووتینین سه‌ر کارگه‌ر تسووره‌ده‌بی. ثه‌وانی تر ده یانگوت: پیاوی چاکه ده‌مانبه‌خشی. گوتم: بسووتینن بزانم ج ده‌کهن؟ لاقه کوتريان کهول کردبوو، سه‌ر کانیان پاک کردبوون، پیخوله‌یان شوشتبووه، خستبوویانه سه‌ر تنه‌که‌یه ک و نابوویانه سه‌ر ئاگر و هم‌بیستیان ویکرا له خوشیان گورانیان ده‌گوت و چه‌پله‌یان لی ده‌دا.

مندالیکی شازده ساله ده گهل کریکاران بُو. نیواره‌یه ک باوکی هات و ده‌گریا و کوره‌که‌ش گریا؛ چون پیتان نه گوتوم؟ برای چکوله‌ی مردبوو؛ ناشتبوویان تازه خبه‌ریان ده‌دایه. که من لومه‌ی بابیم کرد، گوتی؛ ده‌ترسام تو نیجازه‌ی نه‌ده‌هی و کاره‌که‌ی له دهست بچن.

رُوزیک وه ک هم‌موو رُوزان پاش کار چوومه مزگه‌وتی سوننی که نزیکمان بُو ده‌م و چاو بشوم. ئهو شاره چوار مال سوننی و مهلا‌یه کی لی بُو، کاروباری مولکی پادشايان به‌پیوه ده‌برد. له ده‌م‌دا یه کنیک له مه‌لاکه‌ی پرسی: مامؤستا شیعه‌ش وه ک نیمه موسلمان؟

- بهلی کورم ئویش وه ک نیمه‌من.

گوتم: ئوستاد مه‌فرمود وه ک نیمه‌من، بفه‌رمود ئه‌وانیش دینیکیان هه‌یه!

مه‌لا که یه کنیکی دم و چاو ئاولاوی کورت‌هه‌بالا بُو پرسی: خله‌لکی کویی؟

- کوردستان.

- ها که‌ر کووک!

- بهلی وه ک که‌ر کووک!

- له کوئ ده‌ننووی؟

- له نیداره‌ی پولیس ده گهل دوو که‌سان.

مه‌لا و ئه‌وانی تر گوتیان نابی له‌وی بی؛ وره حوجره‌ی مه‌لا. حاجی عهدوره حمانیش - که مجیوره - ئان و چات بُو ساز ده‌کا.

هر ئو نیواره، مه‌نجمل و قاب و قاجاغ و برینچ و رُون و زور شتی پیداویست گیشته

مزگهوت. حاجی کهنه لینا. حاجی چ حاجی؟ پیشیکی دریزی دولتیقانه‌ی ماش و برج، بلندبالا، پیسه‌واقد، قفت دهدی رانده‌وستا، له سمر یه ک قسه‌ی ده کرد، تینه‌ده گهیشتم ده لئی چی، بو خوشی نهیده زانی چ ده لئی! قسه کانی ده تگوت دیوجامه‌ی که‌وگرتنه؛ ههر پینه‌ی له ره‌نگیک و لیکی ده دان و ده بیرست تا خه‌و به لایدا ده بردمه‌وه. مه‌سه‌له‌ن ده یگوت: به‌سرا دووره، شبلى پیاوی خوا بwoo، له به‌غایه گه‌رمایه، ماستی گامیش شله، جه‌واهی‌رول قه‌لاید، بایه‌زیدی به‌ستامی، سه‌ده‌ی غرف، عهدولقادر فادخلی جه‌نه‌تی... ئیتر له و قه‌بیله قوماشه له دووی ده‌دا. منیش هه‌ر بو سبی شه‌و ده‌فتهر و میدادم ئاماشه کرد هه‌چی ده‌یفه‌رموو، ده‌منووسی. به‌زمیکی سه‌یری لئی ده‌رچووبوو. به داخه‌وه فه‌وتا.

روزانه حاجی کلاویکی لوتی چه‌قوبانه‌ی له‌سهر ده‌نا، هه‌ز-نؤ ئاوینه و لیزگه مووری پیوه کرده‌بwoo. سواری داریک ده‌بwoo به کولا‌ناندا رمیازی‌تی ده کرد. ده یگوت هه‌تکی نه‌فسه و ئه‌ولیا وايان کردووه. سه‌د مندالی و دوو ده‌که‌هوت و ده‌یانکرده قریوه. به راستی حاجی له کن سوننی و شیعه‌ی شار به ئه‌ولیا ناسرابوو. شوپیران هه‌زار سویندیان ده‌خوارد که حاجی به پئی و ئه‌وان به ترومیل رېیشتون، حاجی ده‌پیشدا گه‌یوه‌ته به‌غدا! حاجی نامه‌ی له به‌غداوه بو ده‌هاتان؛ من بوم ده‌خوینده‌وه. ژنه و هزیر و جی گه‌وره داوای نوشته‌یان لئی ده کرد؛ ده‌عوه‌تیان ده کرد که به سه‌ریان کانه‌وه. دیار بwoo له به‌غداش به ئه‌ولیای ده‌زانن. نوشته کانیشی هه‌ر خوم بوم ده‌منووسی که ده پیشدا مه‌لا بؤی نووسیبیوو.

روزیک له پاش کار و چاوشون، به جاده‌دا ده‌چووم، توووشی کتیبخانه‌ی شار بwoo. هه‌ر چوومه زوور کابیرای کتیبدار يه کپی راسته‌وه بwoo؛ به غار ئاوي سارد و چای بو هینام؛ له په‌یتا کتیبی دینا و قوربان قوربانی بwoo! زور له خوم در دنگ بwoo: ئهم کابیرایه که نامناسی، ئه‌و کلکه‌سووته‌ی له چیه؟ به زمانیکی زور لووس گوتی: خیره لیره‌ی؟!

- سه‌رعه‌مه‌لهم و کار ده که‌م.

- قوربان! من توم له «شوعبه‌ی خاسه» دیوه؛ هه‌چی ده‌فرموموی ده به‌ر ئه‌مرت دام!

کابرام بو که‌ر بwoo ده‌نگ بکم؟! زور در دنگ زانیم «شوعبه‌ی خاسه» به ئیداره‌ی پولیسی سیرری ده‌لین. ئه‌و که‌ره منی لئی گورابوو؛ خراپیش نه‌بwoo!

شه‌وانه ده‌چوومه قاوه‌خانه؛ ته‌ویله‌یه کی زور دریز و بان، په له نیمکه‌تی ړه‌قی دریز، عه‌کسی جوچک و مریشکی ئینگلیسی، جوچ و ئه‌لیزابت، کچی کافروش و هه‌زار جینجر- فینجری دی به دیواراندا کرابوو. نیمکه‌ت هه‌مو په ده‌بیونه‌وه و ده‌بیوه هه‌را و چه‌قیه‌یه ک مه‌گین خوا بانی. من که هیچ که‌سم نه‌ده‌ناسی، ده‌فتهر و میدادیک و خوم کردبیوه خه‌به‌رنیگاری خوم! که‌چله‌ه کان، يه‌ک چاوه‌کان، زگزله‌کان و لوط‌خواره‌کانم ده‌بڑاردن. ئه‌و جار قسم ده‌نووسینه‌وه؛ چه‌ند ماسیت گرت؟ گامیشت کری؟ تازه له به‌غدا هاتمه‌وه، چوومه زیارتی که‌ربه‌لا... هه‌چی ده‌یانگوت ده‌منووسیه‌وه.

شه‌ویک په‌یمانکارهات که به کریکاره کان بلی؛ باره گئیچ و خشته به‌تال که‌ن. چووم پیم گوتن: نه‌چن به بی پوول بیکن! داوای ده دینار بکه‌ن. گوتیان: هه‌ر به خزراییمان کردووه!

- هه‌تیو روژی دوازده سه‌عات کار ده که‌ن؛ شه‌و هی خوتانه!

کار‌گهه رئیتسابیان کرد و کابرا ناچار گوتی شه‌ش دینار ده‌دهم. فه‌وره‌ن گوتیان باشه رانه‌وه‌ستان بؤیان زیاد کری. په‌یمانکار زوری رق له من هه‌لگرتیبوو. روژیک ریزه خشم

دەبىزاد، گوتىم: چەندن؟
- دوازدە هەزار.
- نەختىر ئەۋەندە نىن.

قىراندى: تو دۇزمىنايەتىم دەگەل دەكەى! پۇولىنىكى نا گىرفانىمەوە. پۇولەكم دايەوە، گوتىم:
شارىدە هەزارە و چوار هەزارەت لە بىر چۈوه. بېرىتىلم مەددەيە و ھەقى كارگە رانىش مەخۇ!
كارمان تەواو كىد؛ موھەندىس ھات گوتى: لە حىسابى كە من كىردوومە، حەوت هەزار دىنار
لە پىشىن؛ چونكە نەتەپىشتۇوە دىزىم لى بىكىرى. تا ئىستا حقووقت مانگى دوازدە دىنار بۇوە، بچۇ
بەغدا چەند وەرقىك وەرقىك تا بىوان بېت بىكەمە هەزەد دىنار. كەچى بەو حالەش دەرچۈو كە
لە ئىدارەت تەلەفۇنات چىل گۇفتۇگۇي نىوان نۇعمانىيە و كۆوتىيان زىياد لە سەر حىساب كردووپىن!
لە بەغدا كارە كانىم كىد؛ وەرقەقى عەددەمە مەحکومىيەتم سابۇو، شەش رۆز ھەر دەچۈوم،
كۆمەلىيک ئەفسەرى دەرەجەدارى گەورە دەيانگوت سېبىي وەرمەوە! رۆزى شەشم پۇلۇسىك لە
دەرگا پرسى: ج بۇو؟

- دەلىن سېبىي!

- كاكە چارە گە دىنارىكىم دەيە!

گورجى رۆيىشت و وەرقەقى بۇھەتىنام. سوئىندى خوارد كە تەنبا سەد فلسى بەو گەيىه و سى
پەنجايى داوه بە ئەفسەرە زەلامەكان!

تا ھاتىمەوە كۆوت، موھەندىس تەسادۇفى كىردىبوو؛ بىردىبووانە بەغدا. ھاتىمەوە بەغدا؛ دەگەل
مەحموود ئەحمد بۇومە ھاومەنلىز؛ كە ماۋىيەك لە بەغدا مال و مەندالى دەگەل بۇوە و خەرجى
دەرنەبردۇوە؛ ناردۇونىيە سولەيمانى و ژۇرپىكى لە خانووپىكى ھەشت مالىيدا گىرتىبوو؛ بە تەنبا
دەزىيا. مەحموود نىوهى ژىيانى لە زىندا دەندا گوزەرەنديبوو؛ سەرى زۇر لە گۈنگەل دەخورا. لە پەرەز و
بلاويشدا وەك من كۆلەوار بۇو. شەوانە ئارەقى ھەرە گرانى بە لىوانىكى لىتو قىرنجاوى شىكاو
دەخواردەوە؛ بە جووتەش چامان پى دەخواردەوە. دەبۇو لىتو بىگىرپىن خۇ لە قىرنجاو لا دەين؛
نەوەك بىرىندارمان كا! لىوانم دەكىرى دەيشكەنە كە من وام پىتۇشە بەو لىوانە پايىزىم!
جارجارە دەعوەتى گۇزانىبىيىز و مۇسىقادانى دەكىرد؛ بەلام لىوان ھەر نەدە گۇۋا!

شەوانە جلى كوردى دەبەر دەكىد و دەر دەچۈو. دەچۈو قەحبەخانە، يە كىتكى بانگ دەكىد؛
پۇولە كەت دەدەمىن و كارم ھەر ئەۋەندە پىتە بۆم بىگىرپەوە چۈن گەيشتۇويە ئىرە و
سەر گوزەشتەت چىيە؟... چەند جارىك لە لايەن گەۋادانەوە داركارى كرابۇو. ترسابۇن
قەحبە كانيان لى بىفرىتىنى. ئەو چىرە كانە كۆ كرددەوە و لە چاپى دا بە ناوى «لە سايەمى
دەر بە گىدا». ھەر فۇرمەيەكى دەر دەچۈو دووسەد دانەم پى دەھىتىناوە مالىنى. كىتىب لە چاپ
دەرچۈو، گىرا و مەحمۇددىيان گرت.

پاش بىست رۆز بىردرە. كىتىب نىخى بىست و پىتىنج فلس نووسرا بىوو. كە لاوان بىستيانوھە
خاوهنى گىراوە و نووسراوە سووتىنراوە، بۇي دەگەران. ھەر نوسخەم بە دووسەد فلس فروشت و
كە ھانە دەر، بارىكىم پارە بۇ و سەر يەك نابۇو.

بۇي گىنارامەوە كە ئەو دەم ھېشىتا مال و ژنى لە بەغدا بۇوە و بۇ چىرۇك چۈتە قەحبەخانە،
نیوهپۇيەكى گەرمە، ژىنچىخۇي بە مالا كىد. يەك لەو ژنانە بۇو كە مەحموودى ناسىبىوو: كاكە
مەحموودە لاتۇوم؛ بىكە بە خاتىرى پىاوهتىت رىزگارم كە! ھەر ئەو دەمە ترۇمبىلىكى گىرتۇوە و

بردوویه تاقه راغ شاری سوله یمانی و گهراوه تهوه. پاش چهند مانگیک پیگهی که توته شیخه دیتیه ک، له حه ساری ته کیه سو فیه ک پیتی گوتووه: وهره دایه خانمی حه رهه می شیخ بانگت ده کا. که ده چی، دایه خانم هه مان ژنه. خانم شانی ماج ده کا:

- کاکه مه حموده! قهت له منه ته ده ناچم.

- دایکم! به غله ته چووی؛ به خوانه ده تناسم، نه ناوم مه حموده؛ لیت گهراوه.

خانم ده گری و ده لی: به راستی پیاوی...

- نا نا، دایکم! به خودا ناتناسم، خودا حافیز.

له سو فی و مفیانم پرسی: دایه خانم چون ژنیکه؟ ئوه نده بیان تاریفی خیره و مهندی و ئیمانداری و به زه بی گیزایه و که باس ناکری.

مه حموده به عاقیده چه پی بوو؛ به لام له حیزبی کومؤنیست و پارتیدا ئهندام نه بیو؛ هه ردووک لاش خوشیان ده ویست. زور دلوا بوو. جاریک له بهر دوکانه کهم کا برایه ک سرتی ده گهمل کرد؛ مه حموده رویشت و زوو هاته و، سی دیناری دا به کاپرا. کاپرا رویشت.

- مه حموده ئه و سی دیناره ته کوی هیننا؟

- کاکه ئه و پیاوه گوتی پوولی سه فه رم پی نییه. چوومه هه راجه بازار کوتاه کهم بې فروشت!

زور کاری سه یترم له مه حموده دیووه؛ به لام پتویست ناکا زورتی له سه ربوه.

دوای هاومالیم ده گهمل مه حموده رویزیک له روزان خانووه که بیان تینکداین که تازه هی کنه وه.

مه حموده بش خوی نهقل کرده سوله یمانی و ناچار سیپالم برد وه مالی مام حوسین ا تووشی براده ریک بوم گوتی؛ وهره من هه شتا دینارم هه يه. دوکان به شهربیکی ده که بنه وه؛ مایه له من و کاریش له هه ردووکمان. دوکان نه بیو، ده بی بلیم تاقه یه کی پهل بیو له دیواردا. هیندیک ورد و اله و کتیبمان لی دانا. له بیانی زوووهه تانیووه شهو به نوره له دوکان ده بیوین. خوار دنمان سه مموون و شهربهت بیو. زور ماندوو ده بیوین و که ممان دهست ده که وت. کتیب فروشیکی شیرازی له بازاری کتیب فروشان خوی کرده ئاشنامان؛ به ده میش زور کومؤنیستی غله لیز بیو. چهند کتیبی داینی، گوتی مه منوو عه به لام زور خیر ده کهن. نازانم چون بیو کتیبمان نه هینابیووه دوکان، له پر پولیس هاتن دوکانیان پشکنی و سه لامه ده رچووین. دیار بیو کاکی شیرازی وه ک قژال به دوو سه ده روا.

دوو مانگی نه کیشا شهربیکه کهم وازی له دوکانداری هیننا. حیسابیکی کرد گوتی؛ دوازده دینار مان زه ره کردووه؛ بده شهش دینار!

- کاکه خوت ده زانی شهش ئه سپی شک نابه ما!

هر چونیک بیو به خشیمی و یه ک فلسیم دهست نه که وت.

له دوکانه رویزیک مندالیکی ده - دوازده ساله هات پرسی: مالی ئیمامی له کوییه؟ من خله لکی سابلاغم، ناوم عهزیزه و له مالی نانه وام. ئیمامی میردی خوشکم له به غدایه و سو راغی ناکم. ده گه لیا چوومه مالی برآگه وریه ئیمامی که ناوی مجه ممه د بیو.

پاش دوکان فروشنن بیکار مامه وه. یه رمیا جووله که دیسان وه ک فریشته ده هاوارمه وه هات. دوکانیکی چکوله هی به تالی بی به رقی پهیدا کرد له سه رخه بیانی ره شید؛ له لای حه بیده رخانه. هیندی قهه سه و جامه کی بې کری و شستومتی ورد و پورده هی تئی خست؛ گوتی؛ سه د و په نجا دینارم پی قه رزداری. ئه گه ر بیوت بمده وه؛ دهنا گه ر دنت ئازاد بی. مه شترسه! من

همو روژ پاش نویزان دیمه لات و فیره کاسبیت ده کم. برق به نوره ببو؛ دوکان و مالی وا هه ببو به سی سال نوره‌ی نده‌هات. یه‌رمیا جووله‌که‌یه کی کارمندی برقی ساز دابوو که به سی و پینج دینار بهرتیل، برقی بُو بدزی. نویزی شیوانیک دوو کریکار به ناریوانه‌وه و کابرای کارمند هاتن و بوبینه خاوون برق. رووی کرده یه‌رمیا:

- ده بدنه سی و پینج دینار.

- ههی جووله‌که‌ی سه‌گ دین! تو دزی له دهوله‌ت ده که‌ی؟ دهی له زینداندا بتزینن.

کابرا توقی؛ خواخوای ببو هه‌لی. به تکای من که خوا هلنگری، پینج دیناری دایه.

له دوکان زور نه‌زان بboom. نه هه‌مو ورد شته چون بناسمه‌وه؟ له سه‌ری هه‌مو قتووه کانم نووسیبیو. ماوه‌یه کی زوری ویست تا شاره‌زایی ته‌وام په‌یدا کرد. یه‌رمیا رازی نه‌ببو کتیب بفرؤشم به‌لام به قسمه نه‌کرد. به بر کتیب فرؤشتنه‌وه، مجه‌لله و روزنامه‌شم داده‌نا. ده‌بایه سه‌عات چواری به‌یانی - که هیشتان تاریکان ببو - بچمه ده‌فته‌ری روزنامه‌یه ک - که نه‌وسا نزیکه دوازده روزنامه ده‌ردۀ‌چوو - چهند ژماره‌یه ک و مرگرم. له ده فلیس دوو فلیس بُو خوم. روژی دوابی نه‌فرؤشراو برمده و تازه‌دم ده‌نی. ناوی دوکانه کم نابوو «مه‌خرزه شوه‌هدا» به یادی نه‌وانه‌ی که له خوپیشاندانه کانی به‌غدا کوژراون. بلاوکراوه کانی حیزبی شه‌عیم ده‌فرؤشت که «عه‌زیز شه‌ریف» و «زره‌حیم شه‌ریف» ده‌ریانده کردن و ده‌سته‌چه‌پی بعون.

«حیزبی نیستقلال» دروست ببوو؛ دزی ده‌سته‌چه‌پیان ببو. هه‌مو و نه‌نامه کانی، وه ک هه‌مو عه‌ره‌بی‌تر، لات و چه‌ققکیش بعون و هه ترساندیان ده‌زایی. شه‌ویک هاتنه سه‌رم، ملیان له شکاندی جامخانه و دراندی کتیبان نا، که «بُوچی ناوی دوکانت شوه‌هدایه؟». «زره‌حیم شه‌ریف» به‌یانی ناردی که قه‌ریبووی زیانم بکانه‌وه و شکایه‌تم بُو بکا، گوتم لیم خراپتر مه‌کهن و هیچم ناوی. روژیکی تر پولیس هات و دووسه ده‌تیپکه‌یه که‌پی لئی زه‌وت کردم. نیتر یه‌رمیا نه‌پیشست چیتر کتیب و روزنامه بفرؤشم. دوکان به پته‌وی کرا به خه‌رازی؛ ناویشمان کرده «موختار». یه‌رمیا ده‌گه‌ل خوی بردمیه ناو بازار. به جووله‌کانه‌وه گه‌راین که عمده‌فرؤش بعون و هه‌موویان ده‌یانناسی و له کاری فرؤشتنا زوریان ثیحتاج به ده‌لالی بازار بسو. ده‌یگوت: ئه‌م کوره ئاموزامه و بانی مسلمان ببووه؛ هه‌رچی ده‌یه‌وی بیده‌نی و من زامن. به قهولی شیخ ره‌زا: «من که یه ک پاره‌بی جلقم له نه‌زهل شک نه‌دبرد»، هه‌میشه بانی سیسهد تا چوارسهد دینارم نامانه‌تی جووله‌کان له دوکاندا هه‌ببو. هه‌مو پینج شه‌موان داخلم حیساب ده‌کرد؛ بُو هه عومده‌فرؤشه شتیکم ده‌برد و شتی تازه‌م و هرده گرت. تیواران یه‌رمیا ده‌هاته لام و ده‌رسی کاسبی فیز ده‌کردم. له هه‌واله‌تی و ری شاندانی ئه‌ورا زور باش روون بومه‌وه که جووله‌که چه‌ند له مسلمان و عه‌ره‌ب و مه‌مانان زیره کترن. ده‌مدی که هه‌موو ئابووری عیراق و بازاری به‌غدا سه‌ری به جووله‌کمه‌وه به‌نده و هه‌موو هاورده‌یه ک له ده‌ستی نه‌وانه‌وه به عه‌ره‌ب و بازرگانی عیراق ده‌گا. نه‌وانه‌ی که خوم لیم دیون چه‌ند نمونه‌یه ک ده‌گنیمه‌وه:

روژیک یه‌رمیا ده‌گه‌لم هات عه‌تر بکرین. زور جوهره عه‌تری به مارکی فه‌رانسه و ئه‌لمان و ئیسپانیا و کوئی و کوئی هه‌ببو. یه‌رمیا گوتی: غه‌زمیان لئی باری! هه‌مووی لیره دروست کراوه‌ا توخوا ئه‌گهر هه‌تانه عه‌تریکی ۷۷۷ م بدنه‌نی بُو خوم، که عه‌سله. شووشه‌یه کیان بُو هینا؛ بُونی کرد گوتی: بُلی ئه‌وم ده‌گوت که خارجیه. کابرا جرتیکی بُو کیشا: مردووت مری بُو

که ریه تیت! سی سالیشه هیچ عه‌تریکی خارجی نه‌هاتوته به‌غدا، هه‌موموی ده‌سکردنی خومانه! به‌ره جیزنان بwoo، چووینه بازاری «شوریجه». تاویک به دالانیکی تاریکدا رویشتنین. به گالسته گوتمن: یه‌رمیا ده‌لینن جووله که بُو جیزنه فه‌تیره، محمد‌محمد ناویک ده‌تلیس ده‌نین و شووژن ئازنی ده کهن؛ کوره من باؤکم ناوی محمد‌محمد بwoo، بُو کویم ده‌بئی؟! پیکه‌نی. سه‌رمان له عه‌نباریک ده‌ره‌تینا. منه‌جه‌لینیکی يه‌کجار زه‌لامی تیدا ده‌کولی. ده‌گه‌ل چه‌ند که‌سیک به جووله کانه کردیانه قلی و بلی.

- بچین مارک هه‌لبزیرین.

ده‌سکاری ئالمان، بریتانیا، ئیتالیا... ووه ک ته‌مری پؤسته، شووشه له کۆما هه‌لگرین. چکوله، ناوەنجى، به گرنچ، ساف، بوتلی ئاسايى. نرخى شووشه و مارک برا و رون به خۇرایى. رېنى سه‌رمان بُوهات، یه‌رمیا نرخى بُو دانان. بوتلی پېشیست فلس، شووشەی هەرە چکوله چوارسەد، ناوەنجى و به دەرەجە له سەتەوە تا سیسەد و دیاریشە ئەلمانى له‌وانى تر بەنرخ ترە لە جیزنه‌دا هه‌مومو شووشە رۇزە‌کانى سەر فرۇشان جگە له بوتلە ساده‌کان، كە هه‌موموشيان يەك رون بون و له يەك منه‌جمل تېکرابون!

کوریکى چکولەی حەوت سالەی هەبwoo. روژیک هاتە بەر دوکان. گوتمن:

- گورجى! ئەدو دوو دەستە گۆرھويه بُو بابت بەر بىگۇرەتتەوە، نافرۇشىن.

- مامە ئەوە نرخيان چەندە؟

- تو چەت بەو قسانە داوه؟

- جا بُو پىيم نالىي؟

- جووتى بە حەفتا فلس كراوه.

دواي دوو سەھات يه‌رمیا هات. رەنگى پەربىوو:

- گورجى كۈرم گوم بwoo، كەس نازانى چى بە سەر هاتووه.

- من دىتۈومە و بۇم گىتىراوه. بە راکىدەن رویشت. گۇنى گورجى گرتبوو بە گريان ھىتىايى:

- ئەم ھەتىووه لە سەر پىرى گۆرھويه کانى دەفرۇشت! تاقە دوو جووتى ماوه و هه‌موموی بە نەوەد و سەد فرۇشتۇووه!

بەلى، بىچۇووی مشك ھەنباھ دەبىرى...

نسحەتى دەكردم دەيگوت: ئەگەر تو لە سەر ئەم خىابانە قەوغايىه دەسرە يەك راخەى، لە سەد كەس يەكىنچ چوار فلسى بخاتە سەر تا ئىيوارە زۆرە. دەسا ئەگەر مشتەرى بە نرخى تو راپازى نەبwoo، چەنەي لىدا، ئەگەر مالەكە سەدى يەكىش خىبر بكا، بىدە؛ با نەچىتە جىڭەي تر، بازار نزىكە و دەيکرپەوه.

موسلىمان و جوولە كە يەك لە دەم بازارى شۇريجه شەمچەيان دەفرۇشت. مايەمى قوتۇو شەمچە چوار فلس بwoo. موسلىمانە كە دەبwoo بە پىتىنج فلسى بىدا تا فلسىك خىبر بكا؛ جوولە كە دەيدا بە چوار فلس. جوووه روژى پىتىنج سندووقى دەفرۇشت و موسلىمان بە حال نىyo سندووقق. روژى بە جىنۇدان جووهدى داگىرت و ملى گرت كە: تو بُو كەسادى من ئەوە دەكەي! جووه!

گوتى: نا برا، من هەمومو روژ دوو دىنارى سندووقە بەتالاھ كان خىبر دەكەم!

جوولە كە يەك هاتە دوکان. تىزى چاک و خۇشى دەگەل يەرمىا كرد. گوتى كراسىيىم دەيە. كراس مايەى دينار و سەد فلس بwoo. يەرمىا گوتى: ئۆسەد فلس. من لىيم هەلقورينجاند كە

زه ره رمانه. لیم مور بیووه. مشته ری نه یکری و گوتی گرانه و رژیست. یه رمیا گوتی: ده زانم مایهی چندنه. ئەم جوولله کەیەش دەناسم چەند قیرسیچمه يه. راوەسته تەپکەم بۆ ناوەتھو. سبھی ئەو رۆزه ئیواری هاتھو. جگە لهو کراسه، يە کجار زور شتى ماله وھی کېرى و چەقھی نەکرد. كە حیسابم کرد حمود دیناری زیاد لى ساندبووا!

دەیگوت: ئەگەر زن مشته ری بیووه، سوئىند بە چاویان، بە سەرى مندالیان بخوا دەنابە خودا و قورغان بەھرە نادا. ئەگەر مشته ری شووشە عەتر يان شتیکیان کېرى و گوتیان نەگەر خراب بى دەیھینیئەنەو، قبۇول بکە! موسولمان زور تەنبەلنى؛ لە سەتى يەکى حەوسمەلەن نىيە بىت بىننیتەنەو. ھەمیشە شتیک کەمتر له نرخى بازار بفرۇشە. لەوانەنە لىت نزىكىن و زوريان دەبىنى قەت زیاد مەستىتەنە. ناوی فروشىيارى راست، سەرمایه يەکى گەورە يە.

خolasە له سايەن ئەم مامەستىتەنە زور شارەزاي ئال و گۆرى دوکاندارى بیووم. كارە كەم بە گۆۋەرە دەسمایه كەمە كەم، يان بلىم دەسمایه قەرزە كەم باش بەریوھ دەچچوو. جى خەويىشم هەر لای مام حوسىن و دیوھخانى نەقىب بیووه.

رۆزىك «عەزىزى نانەوا» (مندالە كەم باسم كەم) هاتە بەر دوکان، زور كز بیووه. گوتىم؛ وابزانم بى پۇولى. من چەندىتەن بە قەرز دەدەمەنی، دوايە بەمدەوە. لەپە گریا، دەردى دلى كەد كە لە مالە ئىمامى و خوشكى ناپازىيە و نايەوى دەگەليان بىزى. كوردە؛ سابلاغىيە؛ مندالە؛ بەغدا پەرە لە سەگ و گورگ؛ چۈن بىتلەم ھەلەوەدا بى؟ راپىم كەد كە پىنکەوە بېزىن. وازم لە مالە مام حوسىن هەنینا. ژۇرېكىم لە مالىنەن نىزىك دوکان لە ژۇنەنەن تازە موسولمان بە كرى گرت. ناومالىنەن قشپىلەم كېرى و دەگەل عەزىز تىۋىزىابىن. حەمولى كارم بۇدا. حەممە عەلەيە كەمە هاوكارى حوزنى، كارى لە چاپخانە يەك بۇ پەيدا كەد؛ رۆزى بە چارە كە دينارىك تا فېرەكار دەبىن. قەرار درا حقوقە كەمە كۆ كاتەمە بۇ رۆزى خۇرى و داھاتى من بەشى ھەر دوو كەمانى دەكەد. رۆزىك كە هاتەمە مال، بۇيى گىتەرە كە ئىمامەنە كە ئىمامى گوتۇویە: لای ھەزار بى و نەيەنە دەلەم، وا دە كەم، وابچى! وا بىزانم پۇولى لیم دەمەنی. راستى كەد؛ بە شەش دینار سەرانە، هەرا داكۇزا و بارە كەم دا. رۆزانە من لە دوکان و عەزىز دوايى كارى چاپخانە پېيىسىتى مالى دە كېرى.

ئىمامى لە ھەوالانى «زى-كاف» بیووه، ھەلاتبۇو. ماوەيەك لە سولەيمانى دەگەل قىزلجى و سەمەدى - كە ئەويش ھەر ھەوالانى سابلاغى و ئاوارە بیووه - لە مالى شىيخ لە تىف ژىبابۇو. ناردبۇوی ژىنى بۇ ھاتبۇو. لای موھەندىسىك لە بەغدا بە سەرەعەمەلە دامەزرابۇو. تەنبا عەيىپىك كە لەو ئاوارە بىدە لىنى پەيدا بېبۇو، خۇھەلکىشانىكى بىتىام و درۇزى زل بیووه. لای من دەيگوت: سەرەعەمەلە نىم، ھاوكارى مۇھەندىسىم! سەھات ھەشتى بەيانى، شوفىرىك بە ماشىنى ئاخىر مۇدىلەوە دى لە دوام و دەمبانە سەر كار و ئىپوارەش دەمھەننەتەوە! بە ھەلکەوت دوو دینارم كە تېبۈو سەر كەنكارىك، گوتىيان لە مەدەنەنە مەنسۇورە. بەيانىكى زور سارد، سەھات چوار، سوارى خەت بیووم كە بېچە قەرز ساندەنەوە. كاپايەك لە سووچىنە كەوە لە سەرمان ھەلدەلەر زى، كە دنیا رۇوناڭ بۇو دەبىن ئىمامىيە! ناچارە بەو بەرە بەيانە ساردە، بە ئۇتۇوبۇسى شەق و شەرى تايىبەتى دەرەمەھى بەغدا بېچىتە سەر كار!

رۆزىك بە بولەبۈل ھاتە لام: «بۇوانە ئەو قىزلجى و سەمەدىيە سەگبانەنەن بۇ نووسىيوم؛ شەرت بىن بىيانبىنەن بەر شەقىيان دەم!». لە نامە كەدا نووسرابۇو: كاکە! نامە كەتمان خوتىدەوە. زور شادىن كە سازى. نووسىبۇوت من لە بەغدا رۆزى دوو پاکەت دەخۇم، نەتتۇوسبىبۇو دوو

پاکهت ج ده خوی، تهواو نیگهارانین!
لهمه شات و شوتی - که له سابلاغ وابووه و واچووه - پؤلیس گرتی و رهوانهی ئیران
کرایهوه.

رۆزىك له پر زېبىحەم دىتهوه كه له ناسىرىيەوه رايىكىدبوو. پىنك شاد و شوکور بىوينەوه. رۆزى
دوايى بەرەو سولەيمانى رۆيىشت. دوايى بۇي گىتىرامەوه كه له سولەيمانى خوی كردووه به دوکانى
عەلى مەدھۆشى خەياتى شاعىردا، دوور و درىز چېرىۋە كى هەلاتنى بۇ گىتىراونەتمەوه و تىرى باسى
كەساسى خوی بۇ كردووه. گوتى لە جوابما ھەر ھېتىدەي گوت: «گوايە ئىستا داماوى!».

«برايىم نادرى» - كە دەيگۈت كرماشانىم و خانەقىنى بۇو-له مەھاباد بەرپرسىيارى فەرەنگ
بۇو. حىكۈمەت گرتى؛ دوايى چوار سال بەرەلا كرا. هاتە دوکانە كەم لە بەغدا؛ گوتى دەچم دەبىمە
سەربازى لوژىيۇنى فەرەنسى لە ئەفريقا. لە سوورىيە گىرساوه و پىناسىيىكى بە ناوى ئەممەد
حەممىدى پەيدا كرد و هاتە شام. عەرەبى و ئىنگلەيزى باش دەزانى؛ لە ئىدارە لولە نەفتى
عيراق - سوورىيە بە موتەرجىم دامەزرا. سورىيا ئەفسىرى بىڭانەشى دەۋىستەن كە مەشق بە
لەشكەركەن. دەھورى ئەفسەرى لە تاران دىببۇو. سەنەدى نىشان دا و بە وادىي سالىك بە
روتەبەي سەرowan وەرگىرا. سالەودوا بۇي تازە نەكرايەوه. عەرەبستانى سوغۇودى ئەفسەرى
بانكى عەرەبى، فەرعى قامىشلى؛ لە رىنگ، دەتەيىارەدا سووتا.

يەرمىيا كەس و كارم بۇو؛ بەلام دايىكى لە خوی بەرەنەم تر بۇو. ئەۋەندە تاسفى سابلاغىيەرىيەتى
ھەبۇ باس ناكىرى. ھەر چىشىتىكى سابلاغىانە لىتىبا، ئەگەر من لىيم نەخواردايە، دمىلىنى
نەددەدا. قەت پېرىزىنى ھېتىدە نۇورانى و دلىسۇز بە كوردم نەدەببۇو. لە ماوهى دوکاندارىمدا زۆر
شتى سەرنج را كىشىم دەدىت و بە لامەوه سەير بۇون، بەلام كەم لە بىر ماون:

لە دوکانە كە رۇوبەندى رەشى ڙنانە زۆر دەفرۇشرا؛ بەلام ھەر لە ئىتارانى نىزىك نويىتى
شەواندا موشتەرىم بۇ دەھات و ئەۋىش ھەممۇ جار پىاۋى تازە لاو بۇون. بە لامەوه زۆر پىچەوانە
بۇو. بۇ پىاۋ دەكىن و ڙىن ناكىن؟ بۇ ھەر لە تارىكى تەنگى نويىتى شەواندا دەيکىن؟ تىيە يىشتىم
كچ يان ڏىنى بىن رۇوبەش كە دەيانوويسىت بە دىزى كەس و كاريان دەگەل عاشقىيان دەرکەون و
بىچە سىنهما و جىيگەي نادىيارى، چارشىپيان بە خۇدا دەدا، بۇ ئەوه دوکاندار نەيانبىنى.
كۈرە كەيان دەناراد پەچەشىيان بۇ بىكىرى و لە رىنگ نەناسرىتەوه و كەيەي خۇيان بەكەن.

شىعرە كانى ئىرەج مىرزا مەتەپ بىر كە دەربارەي حىجابەوه گوتبووی ...
جارىك شىخ عارەبتىكى زۆر بە كەش و فش و سەمتىل باپ لە ماشىتى كادىلاك دابەزى و هات.

گوتى: سوبەتتە يە؟ (سوبەغ واتا رەنگ بۇ كەوش و دىبور و هەرچى).

- بەلىن ھەمه. و گورجى دوو قوتۇوئى رەنگى كەوشم بۇ ھېتىنا.

بە مۇرلەكمە تەماشى كەردىم:

- تو كوردى؟

- بەلىن.

- لە مىزە دوکاندارى؟

- نه خیر تازه م.

- وا دیاره زور ناشاره زای. ئەگەر وا نەبا دارکاریە کى باشىم دەکردى! رەنگى كەوشانم بۇ دىنى
كە سەمیلى پى رەش كەممەوە؟!
باوهەر كە تازە زانىم كە سەمیل و تۈوکە سەرىش رەش دەكىتىھە و دەرمانى تايىھەتى خۆيان
ھە يە!

رۇزىك پىش جىئىنى كىرسىميس، ژىنېكى زور بەسەروسىما چەند پارچە جلىتكى جىئىنى لى
كەرىم. دىتىم لىوي خۆى گەزت. چوار جووت گۇرھۇي مندالانەي دامەھە، گوتى پۇولە كەم
دەرى ناھىيەتى. جىئىن و مندال بىن گۇرھۇي؟ زۇر ناخۇشە.

- خوشكم گۇرھويە كان ھەر دەبىن بەرى. وا دەزانم لەو سەۋدايەت قازانجىم نەكىدووھە.
ھەرچى گوتى نابى، بە زۇر رازىيم كرد بىبىا. دواي دوو رۇز پىاپىك هات:

- بۇچى گۇرھويت دا بە ژىنېك و پۇولەت نەستاند؟

- پىيم خوش نابۇو مندال لە جىئىنەدا بىن گۇرھۇي بن.

- برام تۇ دەبىو شاعير بى؛ بۇ دوکاندار نابى، جارىكى تر كارى وامە كە.
پۇولە كەشى دامى.

ژىنېكى زۇر بە دىمەن موحتەرم، كاغەز و پاكەتىكى كىرى. گوتى: قەلەمت پىيە؟
- بەلىن.

- ئىجازە ھەيە لە سەر جامخانە كەت نامەيە كى بنووسم؟

- فەرمۇو.

نامەي بۇ مىزدى نۇوسى كە ئەفسەرە و لە جەبەھى فەلەستىنە. سوپاسى كەردى و رۇيىشت.
خانىمى موحتەرم دە رۇيىشتىدا شۇوشەيە كى گەورەي پې لە شوکولاتى دابۇوه بن چارشىيە كەي
و لېنى دىزىبۇوم!

مەلايەكى پېرى پشت كۇرى لەرزوڭى رېش دوفلىقانە و تەنك، لېنى پرسىيم: ھەل عىيندە كە
جەورەبۇون؟ (گۇرھويت ھەيە؟). پىيم فەقىر بۇو؛ وىستم قازانجى لىنە كەم. گوتى: نىخى سەت و
بىست و فلسە.

- وللاھى چونكە كوردى لە تۇ ناكىرم؛ دەستم دەبىرى!

پاش نيو سەعاتىك ھاتمۇ، جىنۇيى دەدا:

- ئەو بەغدايىھە سەگىباھە عەرەبى نازانى؛ كەچى گالتە بە من دە كەن!

- مامۆستا گىيان اتۇي كە چاردە قەرن بە جى ماوى. ئەو عەرەبىيە تۇ زۇر لە مىزە بە
رەحىمەت چووھا!

- دەسا گۇرھويە كەم دەيە!

نەمچار سەت و سى فلىس لى ساندا!

دىتە بىرم كە تازە دەگەل قىلغى لە خانە كەي بەغدا بۇوین، چووم برىيىچ بىرەم، بەقال گوتى:
«شىگەت؟». بە غار ھاتمۇ لە قىلغىم پرسى، نەيزانى. خۆم گەياندە مام حوسىن، گوتى: يانى:
چەند؟ بە قىلغىم گوت: ئەوھە عەرەبى نىيە؛ گۇوخواردنه! گوتى: برام ائىمە ئىختىاجىمان بەو
گۇوخواردنه ھەيە!

دەگەل زۇر لە دانشجوويانى شەرىيعەت ببۇومە دۆست. شەوانە كە بچوونىاينە سىنەما، فينەيى

سورو و جبهه کانیان له لای من داده نا تا ددهاتنه وه. شه ویک فهقیه کی مزگه و تیک که ناوی عهزیز شیخانی بwoo همان کاری کرد. نازانم چون ببو بمر لمه بیشهوه، دوکانم هملگرت و ده گهله برادره ریک چوومه گهران. سه عات دوازدهی شهه بیرم هاته وه. گوتیان یه کینک چهند جارهات له تؤی ده پرسی. فهقی عهزیز که بین جبهه و کلاوه، ناویکی له درگای مزگه و بدا و مجیور ببینی. وه ک دز به دیوار هملده گهرهی و له تاخرین خشتی دیوارهه بهرده بیته وه. به خرمه کهی مجیور ده رکه ده کاته وه. جگه له خه جاله تی، ده روز له سهر جینگه کهوت!

رهفیق چالاک ببوه یه کینک له زه لامه کانی حیزبی کومونیست و به پرسی بهشی به غدا بwoo.

رژیک هاته دوکان گوتی:

- مزگینه کم ده يه!

- خبره؟

- تؤ ده زانی حیزبی کومونیست دوو ده رجهه یه، ئهندام تا دوو سال ده چیته حیزبی «تەھەرپوری وە تەنی»، له زیز چاوه دیریدا ده بی. ئه گهر له ئەزمۇون دەرچوو، ئەودەم دکریتە کاندید بۆ حیزبی کومونیست!

- بەلئی بیستوومه.

- جا کاکی خۆم! تؤ که پیاویکی باشی و نەشەراتی نیمهت بۆ دى و دەیکری و پیگەی پولیس و گۇزارشدان نازانی، سەرانی حیزب بە گشتی تویان بە ئەندام قبۇول كردوو و دوو سالەی پینشە کەیان له سەر هەلگرتووی. دەستت بینە، تەبریکت دەکەم!

- کاکه رەفیق! زۆر شانازی دەکەم کە ئیووه باوهرتان بە من ھەيە و بە پاکم دەزانن؛ بەلام بېرىارم داوه پاش «زىز-کاف» نەچمە هېچ حیزبىكەوە. ئه گهر بە بین بۇونە ئەندامى رەسمى پىيم رازىن باشە؛ رازىش نەبن من ھەر ئەو ھەزارم کە ناسىوتەم...

ھەرچى حەولى دەگەل دام، نەھاتمە رەدایە و بە جىيى هيىشم.

بە ھۆى مە حەمەدەوە بیوومە ئاشنای جوبایل ناویکى ئەرمەنى؛ زۆر ھاتوچۇي دەکردم و نیوانمان زۆر خوش بwoo. له داروخانەیکە بە ناو «سەعادەت» کارى دەکردد. رژیک لېي پرسیم: تؤ له ئېران ئەفسەرلەکى شۇرەویت دەناسى بە ناوی یەعقووب؟

- بەلئی له بۆکان بیوومە ئاشنای؛ دەرچەھى سەروان بwoo. له ناسىنىنەن لاتى كورد و عەشايىرە کانىدا پىسپەرلەکى بىھاوتا بwoo. جا تؤ بۆ دەيناسى؟

- كورە ئەو دوو سال بwoo بە ناوی عەجەمەنیکى باغەوانى ئىراني، له «قصر الظھور» مالى پادشادا باغچەوان بwoo. تا بىدىيام ئەحوالى تؤى لى دەپرسیم. من له مە حەمەدەوە دەپرسى و جوابم بۆ دەبرد. ئەو رۆزانە رۆيىشتمە؛ گوتى سەلامى منى لى بکە و پىنى بلى من ياقووبە کەم کە له بۆکان دەيناسىم.

پاش ماوهەيەك جوبایلیش ھەلات و دەرچوو؛ کە داروخانە کە مولکى حیزبی کومونیستى عېراق بwoo.

له سەعات پىنجى بەيانەوە تا دوازدهی نیمه شەو له گەرمای چل و ھەشت و پەنجا دەرچەدا، له دوکاندا بە پیوه و بە تەنیا رامدەبوارد. خواردنى بەيانى و نیوھەرۇم نان و شەرىبەت بwoo. زۆر لاواز بیووم؛ رەمەزانىشىم گرت. له پىنخوش كەوتەم. چوومە بىمارستانى «مەجیدىھ». پاش حەر رۆز بى ئەوه چا بىم گوتیان بىرۇ! تۆمەز سىلمە و پىيان نە گوتۇوم. يەرمىا گوتى: کارىکى باشىم بۆ له

سهر کهشتی نیوان ده جله پهیدا کردووی. دوکانه که هی بۆ فروشتم؛ پاش قه رزدانه و ههشتادینارم بۆ مايهوه. رۆژ بۆ رۆژ خراپتر ده بوم. عومه ر ده باهی کۆبی لە تەرهف حیزبی پارتھوە هات که ئىمە ناگامان لیت ده بی. رۆژانه ده بردەمە لای دوکتور «نه جیب مە حمود» ناویک، ده رزی و ده رمانی بۆ دەنوسیم. هەر نوسخەیە کى دەنوسوی هیچ داروو خانەیە ک نەبیوو جگە لە يە ک داروو خانە. زۆريش گرانجان بwoo. دوايى پىتەن زانى كە ئەم دوکتورە خاوهنى داروو خانە کە شە و ده رمانان بە ناویکى نەھىنى دەنوسى، كەس سەرى لى دەرناكا. ئىجاھەی چوونە لوینانى سىلدارانىش بە دەست ئەو بwoo. تا نەخوش فرانتىکى دەمما نەيدەھېشىت لە دەست دەرچى!

گەيشتمە رادەيە ک خوین دەرشامەوە و چاوم كەمی دەدىت. بىدیانمە ئوتىلىك، رايانكىشام و بە کۆل دەيانبردمەوە سەر حەكيم. كاکە زيادى كورى حەمە ئاغايى كۆپە - كە زۆر كوردىكى دلسۆز بwoo - جگە لەوە كە خەرجى ئوتىل و ده رمانى خستبووە سەر خۇى، حەولى دەدا بمنىزىنە لوینان.

با ئەۋەشم لە بىر نەچى: لەو كاتەوە كە هاتبومە دىبوي عيراق، تەنیا سىي جار شىعەم گوتىبwoo. يە كىيانم لە پىشت عەكسيك دەگەل سدىق حەيدەرى نووسى كە سەرەتاڭەي: «بە دەربەدەرى يان لە مالى خۇم» جوابىتكى نامەي بە شىعەرى قىلغى و لەو ئوتىلەش: «بۆ كىلى كەبەم» و «خۇشى دوار ئۆز».

عەلى حەيدەر سولەيمان - كە كوردىك بwoo - بیووه وەزىرى لەش ساغى. بۆ خاترى كاکە زياد جىيگەي بۆ گىتم و بە پەساپۇرت ناردىمە ئاسايشىگاى «بە حەنەس» لە چىاي لوینان؛ لە سەر حىسائى حكۈمەت. بەر لەوە بىرۇم، ناو مالە كەم دا بە عەزىزى نانھوا؛ كە بىمال نەھىنى و كارى چاپخانە كەي بىكا.

ھېنديك خاولى و مالولى و ئەسپابى سەفەرم لە چەمەدانىك نا و بلىتى قەتارى بەغدا - ئەستەمبوولم تا حەلەب بىرى و شەو رەشىد قادر ناویك - كە دانشجۇوو حقوقق بwoo - بىدىمە سەر قەتار و لە دەرەجە سى دامەزرام. رەشىد لە كورىدۇرى قەتار كابرايە كى رووتە كەي دواند؛ رۆيىشت و بلىتىكى قەتارى بۆ هېتىنا. گوتى: ئەوه مەلا شەريف بwoo كە سەرەتكى حىزبى كومۇنىيىتى عيراقە. دەيدۈپىست بە قاچاغ سەفەر بىكا؛ رازى نەبىوو بلىتى تا مۇسلى بۆ بىرەم. دەلى دەممۇئى رىسک بىكەم! بلىتى تا تکرىيەت بۆ كىرى!

قەتار گەيشتە «تەل كۆچەر» كە لە سەر سنورى سوورىا يە. دەبوايە ئەفسەرى سوورى تەسلىمى وەرگەن و لە شارى «نوسە يېپىن» تۈركى بە سەر رابگەن. پاش نىوەرە بwoo دايابەزاندىن كە سەيرى پەساپۇرتان بىكەن. پاسپۇرتى من سىلدار و بىمارستانى سىلى لى نۇرسارابوو. گوتىان دەبىن دوو رۆز راھستى بە قەتارى بارى بىرۇي و سىلدار بەو قەتارە مەمنۇوعە. - ئاي بىكەن بە خاترى خودا! من ئەوا لە سەر مەندىم؛ چۆن لىرە لەو سەحرایە دەزىم؟ ھېزى مانەوەم نىيە.

بەھەرى نەدا. بەلام لە تاوان ھاوارم بۆ هەر كەسى تۈوشى بام، دەبرد. جەنلىك بە كوردى گوتى: كوردى؟
- بەلنى.
- دادەپ پاسپۇر تەكەت، بىزانم...

- وہ ریگرت و روپیشت. پاش تاویک هاتهوہ: جیبہ جیم کرد، برو سوار بہا!
- ظاہر چون؟
- من کارمندیکی عیراقیم لہ ئیزگہ. ده گھل زوریہی ئه فسہرانی سوری - کہ بہ قہتار را دے گئن - ئاشنام. رازیم کردن ئهوان تا نوسہ بیین بتیه و دھلین چونکہ پاسپورت کہ بہ عارہ بی نووسراوہ - هیچ ئه فسہریکی تورک جگہ لہ خحتی لاتینی نازانی بخوبیتہوہ - ده توانی تا حلہب بروا.
- کاکہ من ئهو یارمہ تیھی توں کرد؛ تو ش چاکہ یہ ک ده گھل من بکہا!
- بہ چاوان هرچی لہ دھستم بی.
- من ناوم مہ حمودہ. برایہ کم لہو بیمارستانیہ کہ تؤی بُو دھچی، نامہ یہ ک دھنوسم بیدہ یہ.
- خزمہت گران و داوا هہرزان! هر تو و نامہ؟ کوا بتنه!
- لہ قہتاری ئہم جاردا «عہببود» تاویکی عارہ بی خلکی موسل و شہش کھسی تر - کہ دوویان کوردی حلہبی و دیاربہ کری بیوون - شہریکی ری بیوون. واگونی دھر جہ سیتی قہتارہ کہ ہہشت نہ فری بیوو. ده گھل عہببود بیوینہ ئاشنا. باسی تھل کوچہرم بُو گیڑاوه، روانیہ پاسپورت کہم، گوتی: کورہ تو ویزہی تور کانیشت نیبی!
- یانی دامدہ بزرتن؟
- تور کی دہزانی؟
- کہ مینک.
- کہ مینک و زوری ناوی؛ بشزانی نہ چی قسہی پئی بکہی. ئه گھر گوتیان ویزہ، پہری پاسپورتیان بُو ہلدوہ. من دھبمہ دیلمانجت رز گارت ده کہم. هر پوولیکت پنیہ بیخہ ناو گورہویت. تھنیا چوار دینار بیلہوہ. پوولی زور لہ خلک دھستین، تا ده گھر پیتھوہ سنور و دیدہندوہ. من حموالہی حفتا ہهزار لیرہی سوریم لہ پنچی عہ گالہ کہ مدا شاردوتوہ.
- شیست دینارم ہببوو، پہنچا و شہشم نا نیو گورہوی. لہ نوسہ بیین ئه فسہری تورک بہ جہندرمہوہ ہاتنہ پشکنیں. تھواو ئیزانی خومانم وہ بیر هاتهوہ: ئه فسہر شوخ و شہنگ و جل تازہ، سہ ریاز رپوت و نیوہ پیچوانس و پینہ بہ قنگہوہ، ئه فسہریک ہاتنہ واگونہ کہمان.
- ویزا!
- پہساپورتم دایہ.
- دھلیم ویزا!
- پہرم ہلدانہوہ:
- ئه موہ دہ ویزاش پترہ!
- عہببود تیئی گھیاند کہ زور گیل و بہستہ زمانہ، نہیزانیوہ دھبی ویزہ وہر گری.
- جہریمہ ده کہین.
- چہندے؟
- دوو لیرہ.
- عہببود دوو لیرہی دا، ویزہ درا! (لیرہی ترک حمقدہ فلسوی عیراق بیوو، یانی لہ چوار قرآن کھمت).

کورده کان ده گهله خلک و به ئاسایی، به تورکی دهدوان؛ له قسەی خۇيانەدا - كە قاچاغچى مەرفروشتن بۇون - به كوردى دهدوان؛ تا كەس نەيزانى. كوردىكىيان بھوي ترى گوت: كچىكىم هەيە عومرى ھەشت سالە حەوت زمان دەزنانى: كوردى، عەرەبى، فەرانسى، ئىتالى، كەلدانى، يۇنانى. مالەكەمان لە گەرەكىنە پەر لە ھەموو مىللەتىك. كچەكەم لە مەدرەسەي يۇنانىيان دېبەر خۇىندن ناوه و بۇتە تەرجمانى ھەممۇ جىرانە كانمان.

عەببىود كوبىھى موسلى بىن بۇو، به زۆر نانى دەرخوارد دام و ھاودەمىتىكى زۆر خوش بۇو. پىش نىوهەرە لە حەلەب دابەزىن. لە ئىزىگە بانگىان دەكىد: «تاكسى بۇ بىررووت». بلىتەكەي قەتارم درى و خستەمە سندووقى زېلەوه. چەمەدانم دا بە خاواهن تاكسيك كە بىباتە بىررووت. دىتەم عەببىود پەيدا بۇو، بانگى لە خاواهن تاكسى كرد: حاجى ئۇ كوره دۆستى منه! حاجى وەك جىندۇكەي ناوى خوا بىبىه، به ترس و عوزرخوايى چەمەدانى داگرت و به جىيى ھېشىتم.

- كوا بلىتەكەت؟

دراندم و فرىئم دا.

غارى دا سندووقە زېلەكەي پىشكىنى، پارچە پارچەي بلىتى دۆزىيەوە. داي بە باجەي ئىزىگە و بىرمىيە دەرى و بە فايتونىك دەگەلە چۈومە ئوتىل.

- كاڭھە عەببىود بۇ نەتهىشت بىرۇم؟

- برا ئىيمە رەفيقى را بۇوين. ئەم خاواهن تاكسيانە دز و سەگباين؛ خلک لە رىنگە رووت دەكەن؛ دەيانناسىم. لەوانە بۇ توپى و نەخوش كە شىپىت دىنارت پىيە، ھەرتىكۈزۈن. شەو بە قەتار دەتنىرم؛ سەلامەت تەرە.

لە ئوتىل نەھارى بۇ كىرىم. چۈونىنە كورتە سەيرانىكى مەيدانى بەر ئوتىل. منىش قەرتالە پىرەقالىكىم كىرى، دەگەلە ھىنامەوه ئوتىل. بلىتى بىررووتى بۇ بىرپۇوم. دواى شىيو خواردن بە فايتونىك بىرمىيە ئىزىگە و چەمەدان و كەلۋەپەلى لە سالۇنى چاوهدىرى دانا و گەراوه. بە ھەزار زەھمەت پىرەقالەكەم بە جىي ھېشىت؛ دەيگوت من حەقى زەھمەتى خۇم ناوى.

بە چاوهنۇپى قەتار لە ئىزىگە ويسىتم چەمەدان بەكمەوه، قفل نەكرايەوه كە نەكرايەوه. ئەفسەرىك و سى پۇلىس هاتن لە جىڭەرەي قاچاغ دەگەرەن.

- برا ئۇ چەمەدانە چى تىدايە؟

- ئەفەندى ھېچ نىيە، ھىندىك چغارەي لەندەننەيە!

- بىكەوه!

- من نەخۇشم، خۇتان بىكەنهوه.

ئەفسەر و پۇلىس شل و كوت بۇون بۇيان نەكرايەوه، وازيان لى ھيتنا. جىڭەرەشى تىدا نەبۇو. ھەر ويسىتم بۇم بکەنەوه. دوو كىيلە سجۇوقم كىرى. واڭۇنى قەتار دوور و درىز و جىنگەي پەنجا كەس. ھەر دوو كەس لە سەر كورسى تەختەي دوو نەفەرە دادەنېشىن. جىرانم لادىيە كى سوورى بۇو، دىيار بۇو زۇر مەندالبار و ھەزارە. دوو كىيلە سجۇوقم كەم دايە كە بىيا بۇ مەندالان. لە سوباسى ئەمەدا جىنگەكەي خۇشى دامىي و كەولى بەرى خۇشى پىندادام و راكسام. قەتار تا شارى «حومس» رۆيىشت و دەبوايە سەعاتىك و چان بىدەين تا دەيگۈرن. لە حەسارى ئىزىگە لە كاپرايە كەم پرسى:

- «مرحاج» له کوییه؟

کابرگوتی: به عاره‌بی نازانی چت ده‌وی؟

ئه‌ی خودایه له بەغدا «مرحاز» به ئاوده‌ست دەلین، لىرە دەبىچ بىچ بى؟

- مەبال؟

- به خواشک تابهم دەندا دەمدایه‌ی!

- خەلا؟

- كەس لىرە خەلا نافروشى!

کابرایه‌ک لهو لاوه تىيى گەياند، به تۈورەيىه كەوه گوتى:

- دە بللى «بيتالمائى» و رىزگارم كە! هوچۇ لەلوى بىمизە!

سووارى قەتار بۇومەوھ. ئەم قەتارەش واڭنۇنى ھەشت نەفەرى بۇو. تەنبا كابرایه‌کم دەگەل دەواڭنۇدا بۇو كە چوار چەمەدانى پىن بۇو، حاجىيە كى مىسىرى بۇو. من بە لەھەجە بەغدايى، ئەو بە زاراوه‌ى مىسىرى، جا وەرە و كەر لە قورە دەرتىنە! زۇر بە گرمان، ئەويش بە نىوھ ئىشارەتى دەستان تىنگ دەگەيشتىن.

باران زۇر باربىبو، رووخاوى كىيۇ رېتى قەتارى بەستبۇو. حاجى لهو ماۋەدا كە رېتى قەتار خاونىن دەكراوه دابەزى كە لە دەشت گۇوبكا. لمپر قەتار رۆيىشت و حاجى بە جى ما. هەر چەند داد و ھاوارم كرد دەنگم بە كەس رانە گەشت و عەقلى ئەۋەشم نەبۇو زنجىرى ئاژىرى راکىشىم. لەو رى بەقورگىرانە، قەتار دوو سەھات لە وەخت درەنگتر گەيىھ ئىزىگەي بىررووت. قەت تاقھە گەوارەيە كى لى نەمبابۇو، نە پېشوازىكەر، نە عنېنال. چەمەدانى حاجى لېم بىبۇونە توق. توپلىنى حاجى چى بە سەر ھاتبى؟ لەپىر چوار كەس لە تۇرمۇبىلىك دابەزىن و ھاتنە بەر واڭنە كە.

- كوا چەمەدانى حاجى؟ بۇيى دەبەين.

- تا حاجى خۆى نە يە نايىدەم.

دەيدەم! نايىدەم! ھەرام له ئەفسەرلەك كەر. ھەر بىستيان ھەرا دەكەم، خۇيان خستەوە تۇرمۇبىل و رايانكىردى. ئەفسەر ھات بۇم گىپراوه. گوتى: باشت كىردى؛ ئەگەر حاجى نەھات لە ئامانىتى قەتار ھەلياندە گىرين. لهو قسانەدا بۇوين حاجى لە تۇرمۇبىلىك دابەزى. گوتى: كە بە جى مام، له سەر جادە دەستم بۇ تۇرمۇبىلى چوار كەسە كە ھەلينا، كە زانيان چوار چەمەدان لە قەتاردايە، بە جىيان ھېيىشتم. تو فرشتەيى منى! نەتەھىشت چەمەدانە كامن بېچن. ھەرجى دارايى ھەمە دەواندىايە. نويىزى شەوانە. حەمبال و تاكسى دەس ناكەۋى، چار چىيە؟ ناچار منى نەخۇش و حاجى ملبارىك و لاواز، يەكمان دوو چەمەدان چەند مېتريك دوور دەخاتەوە و ئەم جار نۇرە ئەويى تر دى. زۇر ماندوو بۇوين و چى واش نەپۈبۈوين. حاجىم بەجى ھېيىشت و سەلتە رۆيىشتم. لە خىيەتىكى دۆمانەوە گويم لى بۇو يەكى بە كوردى دەيگۈت: «ئەمە قەزەتەت خۇيىندەوە؟» (قەزەتە يانى پۇزىنامە). بانگم كرد، دوو لاو ھاتنە دەر و ھېتامان چەمەدانە كانيان لە سەر شان دانا. پاش تۆزىك گەشتىنە تاكسيك و ھېتامان چەمەدانە كانيان لە ئاشنا. من گوتىم دەچەمە ئوتىيل و نەشارەزام. حاجى سوينىدى خوارد تا تو بە خاتىرچەمى دانە بەزىنم نارۇم. لە مەيدانى بورج له ئوتىلىك ژۇورىكى بۇ گىرمى. سەرمائى قەتار و گرمانى چەمەدانان زۇرى كار تىي كىردىبۇوم. لە ئوتىيل ئەۋەندە خوين رېسامەوە كە لام وابۇو خۇيىنم دە لەشدا نەماۋە. ئىشتىام نەبۇو، شەۋىپى نان خەوەتىم. بەيانى دەركەوەت و لە رېستورانىك داواى كەبابىم كرد.

ژنیکی زور به ده عیه‌ی جگه‌ر به لایوانه‌وه لهو به رمه‌وه دانیشتبوو، له پهستا چاوی لى داده گرتم. ئائی به کلکی خیویه‌وه! کەس ناقینچکه! به مۇرىکەوه تماشام کرد و به قەلسی رووی لئى وەرگىزام.

بە تاکسى چوومە سەفارەتى عيراق كە بزانن من نەخۆشيانم. دوو ليرەم دا بە تاکسى. سەفیر گوتى: پياوی نەشارەزا دەبى تاوانى نابەلەدى بدا. سوارى ترام باي پىنج قورشت دەچوو، نە دووسەد. بە ترام بگەرىۋە بچۇ خەيابانى پشت سەر؛ تاکسى لين. بە ليرەيەك دەتبەنه ئاسايشگاى سىلداران.

مە گەر خەلکى سورىيا بۇ پۇول پەرسىي بگەنه لوپىانىان، دەنا عەجمەميش دەسکيان لە دوو ناكا. لە كابرايەكى بە سەر و سىمام پرسى: خەيابانى پشت سەرالە كويىه؟

- چم دەددەيەپىت بلېيم؟

- چەت بىدەمى؟

- چارەگە ليرەيەك.

لىيى وەرگرتم، گوتى: ئىرەيە!

لە درگاى ئاسايشگاوا له پاش پرسىيار و وەرامى پىويسىت، بىدميانە تەبەقەي سىلدارانى فەقىر و تەختيان نىشاندام.

لە ئاسايشگاى بەحنەس

«بەحنەس» يان «بەجەنەس» گوندىكى مەسيحىنىشىنى لوپىانە. لە رۈزھەلاتى بىررووت و هەزار و بەنجا مىتر لە بەحر بەرزترە. ئاسايشىاگاکە بەن نىتوەيە و سەر بە كلىساى كاتولىكى فەراسەيە. دەيرى ژنانى راھىيە و تەركەدنىايە. ژنیك كە «ماماپىر» يان بىن دەگوت (وانا دايىك) ئىدارەي دەكرد. ژنە تەركەدنىاكان كارىيان بۇ دەكىردى و پىيان دەگوتىن «ماپىر» (خوشك). هەرچى لە دەرمان كىردىنى نەخۇشان قازانچ دەكرا، دەدرابە سوپاي فەرانسە. ئاسايشگا سى ئەبەقه بۇو؛ تەبەقەي چوارەمى سىنەما بۇو، تەبەقەي سىيەھەم تايىبەتى دەولەمەند و خاونەن پارتى زل بۇو؛ مانگى شىىست ديناريان بۇ دەدان. خۇراك و دەرمان و ئىستاراھەتىان لەوبەرى چاكيدا. تەبەقەي ناوهراست بۇ فەقىر و بىتكەسى ھەزان بايى نەخۇشى عېراقى. تەبەقەي خوارى بۇ نەخۇشە فەقىرە كانى لوپىانى و شوپىنى تر بۇو. ئىمەي عېراقى مانگى بە حەقىدە دينار بەخىتو دەكراین؛ بە دەرمانەوه. خۇراك هەتا بلىي خراب، دەرمان زۆر كەم و بە دەستەندە. حورمەت؟ خۇزگە بە حالى سەگا...

دوكتورە كان بە هەتىوي لە كلىسا بەخىتو كرابىوون؛ لە فەرانسە پىن خويىندرابوون. ھەر شەش مانگ دەستەيەكىان دەچووه فەرانسە بۇ زانىن زىياد بۇون و كە دەھاتشەوه دەستە كەيى تر دەچوون. تەنبا شتىكى كە خوداپىتداوه كان و داماوه كان تىيا شەرىك و بەرانبەر بۇون، ھەواي سازگار و تىشكى خۇرەتاو، دىمەنلى جوانى چىاي لوپىان و دوكتورە كان بۇو.

ھەمۇو رۆز بەيانى، لىستەيان بۇ تەبەقەي سى دەبرد كە جۇرى خواردنى بە ئاواتى خۇپىان ھەلبىزىن و بۇيان لىنلىن. ئىمەش حموتەي جارىك شۇرباى گۆشت و شتر و ھەمۇو جەمەي زستان نىسک و باقلە، لە دوو مانگى بەھاردا زۆربەي جەم كەنگى لە ئاودا كولاو، ھەمۇو ھاولىن

شوربای کوله که بوو. سالی دوو جار: رؤژی کریسمیس و جه‌زنی فه‌سح، گوشت مریشکمان به برنجه‌وه هه‌بوو.

رؤژی چهند جار ماسیر سه‌ریان ده‌داین. دوو رؤژ جاریک دوکتور ده‌هات به سه‌رماندا ده‌گمرا. حمه‌تهی جاریک مامیر و هه‌ممو دوکتور و ماسیره کان - که په‌رستار بون - گه‌شتیکی به کومه‌لیان ده‌کرد و به سه‌ریان ده‌کردینه‌وه. شه‌وانه باشمان داپوشین؛ به‌لام - زستانیش با- ده‌بوو سه‌رمان له ده‌ره‌وه بی. ده‌رک و په‌نجه‌ره‌شیان ده‌کردنه‌وه تا له خهواهه‌وای پاک هه‌لمزین. زور جار به خرته‌کانمان و خه‌بهر ده‌هاتین که به فربان لی ده‌باری.

تا چل رؤژیک زور که‌له‌لا بوم و گه‌رام گه‌بی‌بووه چل ده‌ره‌جه. ورد-ه-ورده هاتمه‌وه حال و به پای خوم ده‌گه‌رام. ئه‌و ده‌م چاره‌ی سیل زور له نیستا که‌متر بوم. ته‌نیا عمه‌هی په‌راسوان و هه‌لکیشانی پیه له پیی لامله‌وه هه‌بوو. ده‌رمانیش ده‌رزی «ستروپتوماسین» بوم؛ ئه‌ویش زور گران و ده‌ستی فه‌قیر نه‌ده که‌وت.

زوربه‌ی نه‌خوشه‌کانی هه‌والم خوینده‌وار و رؤشنبیر و مامؤستا و نووسه‌ر و شاعیر بون. ئه‌وی ده‌مانه‌وه، کونه پولیس و راننده و توزخوری ده‌شت و سارا بون. پله‌ی ناونجی زور که‌م بوم. مه‌گین چلوتکابی با، ده‌نا ده‌بوو له سه‌ر ته‌خته‌کانمان نه‌بزوین و خه‌ماندوو نه‌که‌ین. چینه نه‌خوشه‌کانی پیش ئیمه ورد-ه-ورده کتیبخانه‌یه کیان پیکه‌وه نابوو. پتر له دوو هه‌زار جلد کتیبخانه زور چاک و به‌تمامی تیدا کو بی‌بووه. به هه‌لبراردنی نه‌خوشان سه‌ریه‌رسن و ناگاداری کتیبخانه ناودیر ده‌کران. پاره‌یه کی زور کم نابوونه‌ی کتیب خوینده‌وه ورد-ه‌گیرا؛ که ئه‌ویش ده‌درایه‌وه به کتیب. ئه‌گهر جاریک ده‌وله‌مه‌ندیک بوم سه‌ردانی خزمی نه‌خوش یان بوم سه‌ری خوشانی سیل بهاتایه و له رووی ختیره‌وه‌ندی بی‌گوتایه: چیتان بوم بکرم؟ ده‌یانگوت: کتیب بوم کتیبخانه. له بینکاریه و نه‌بزوونته‌دا، هه‌ممو که‌س سه‌ری به سه‌ر کتیبدا ده‌گرت. تائمو راده نه‌خوینده‌وار کانیش ده‌رسیان ده‌خویند که بتوانن بخویننه‌وه. ته‌نامه‌ت کابرایه‌کی لی بوم، مسته‌فا سینچه‌لی ناو بوم؛ پتر له شه‌ش سال بوم له ئاسایشگا مابووه. ده‌لالی هه‌راجه بازاری به‌غدا و نه‌خوینده‌وار، له ئاسایشگا خویندبووی؛ بوم خوینده‌واریکی عه‌هی، مه‌لای ده‌هزاندن. منی وا تینووی خویندنه‌وه، ده‌ستم بهو هه‌ممو کتیب‌را بگا و جگه له دانیشتن و راکشان هیچ کارم نه‌بین، ده‌بین ج بکه‌م؟ قوربان شانم لی داختست و ملم لی نا و بیزم لی گرتن؛ وشك و ته‌ر، ئایینی و کفرنامه، تاریخی و ئه‌دی، بی‌وچان و سانه‌وه، رؤژ تا ئیواره و شه‌و تاخو به لاما ده‌باته‌وه، چاول له کتیب ناتزووکتیم. نووسراي ته‌ها حوسین، عه‌قاد، سباعی، یزبه‌ک، سه‌لامه مووسا، حه‌سهن زه‌یات، دیوانی حافظ ئیراهیم، شه‌وقی، دیوان و کتیبی نووسه‌ر و شاعیرانی کون، تاریخی کون و نوئی جیهانی و مه‌لبه‌ندی، زنجیره نووسراوی قه‌دری قه‌لعله‌چی، کومه‌له گوقاره‌کانی دنیای عه‌هی ... راستیه که‌ی نازانم چهند و چهند کتیب خوینده‌وه. ترجمه‌له له شکسپیر، ئاناتول فرانس، ویکتور هه‌گو، مارک تواین، بالاواک، ماکسیم گورکی، چیخوف، گوگول، کتیبی کونه بی‌تی عه‌هی، فلسه‌فه کان، ئیلیاد و هر چی له نووسه‌رانی ئورووپاوه کراوه‌ته عه‌هی. خولا سه‌ر له بھر خوینده‌وه. دوو سال بوم خوینده‌وه و فیئر بون زور ده‌رفه‌تیکی زیپینه. هم له مه‌علووماتدا، هم له عاره‌بیدا ده‌سمایه‌یه کی زورم ده‌س که‌وت.

له ناوماندا که شیشیک و مهلا یه کی نه جمهفی په بیدا بیوون. مهلا ناوی شیخ خه له ف و زور وریا و قسنه خوش. له بیرمه جارینک لینیان پرسی:

- له قور عاندا دهلى: «زهوي به میرات بوجالحان دهمینی»، یانی چی؟

- مهندزوری قور عان له سالح ئه و که سانه یه که به زهوي ده چارین و ئیسلامى ئه رازى ده گەن؛ نه که سوپیلکه و مهلاي ده سبېر و تەنبەللى وەك من. لۇوانه یه ستالين له و سالحانه حىساب بىي. كەشەپپاپىك بىو له تەممەنى بىست وحە سالىدا، ناوی «نوغىستىن» بىو. تا نەخۇش نە كە و تبۇو بە عمرى خۆى لە دېرىيکى سەر چىايە کى عىراق دەرنە كە و تبۇو. لاتىنى، ئىسپانى، فەرانسى، ئىتەگلىسى، فارسى، تۈركى، عارەبى، كىلدانى و كوردى بە ھەر دوو زاراوهى كرمانجى و سۈرەنلىنى وەك ئا و دەزانى. زۆرىش رووح سووك و لە شانان خوش بىو. لە خواى دە ويست پەرسىارى لى بىكەي و جواب بدانەوه.

- باوکى ۋوچانى! ئەمۇي تۆ فيئىرى بىوو بە ھەزار زانى عەرەب نايزان. تۆ لەو كىبوھ كۆپە ئەمە هەممۇوه فيئىرى بىوو؟!

- كاكە! عەرەب زمانە كە يان بۇتە بەلايان. ئەمەندە يان لە خۇيان گران كردووه بە سى سال فيئىرى نابىن. خەتكە يان ئارامى كۆنى چوار ھەزار سالەيە؛ لايىن وايىھە كفرە بىگۈرن. ناچار گرامىرى چەند جلدى بوجووسراوه كە راست بخويتىيەوه. ئەگەر وەك لاتىنى بىنۇوسرايە بە پەنجا پەر گرامىرى ساز دەبۇو. ھەر خەريكى زمان فيئىر بن تا قور عان راست بخويتنىھەوه. ئىتەر نايپەر زىيە سەر عىلەمى تر و بە جاھىلى پىر دەبن.

رۆزىك پرسىم:

- بەيانىان راھبەيەك بە چرايە نەفتىيکى داگىرساوه و كەشە یەك بە زەنگولەوه بە دەورى كلىسا دادە گەرەپىن و زەنگولە را دەزىن، ئەمۇي بوجىيە؟

- چۈن لە كاتولىكى ئەمەندەش نازانى؟ ئەوانە شەيتانى دەوري كلىسا - كە شەمە ھاتۇون - دەردە كەن!

جا بۆچى دەريان دە كەن؟

بۇ ئەمە ئىتمە كەشىشە كان جىنگە يان بىگىنەوه!

لە سەر داواي ئەمە، داستانى «كرانك بىل» ئىنان قول فرانسم كرده كوردى. ھېنديك دەسكارى زانىانە تىدا كرد و پەسندى كىد. نوسخە خەتىيە كەم فەوتا و بە چاپ نەگە يشت.

لە ئاخىر و ئۆخىرە كاندا ويسىم ئىنگلىسى فيئى بىم. فەرەنگى عەرەبى - ئىنگلىسى، ئىنگلىسى - عەرەبى و فەرەنگى لەھەجە دەرىپىن لە دەوري خۆم دانان. وشە بە وشە مانا و لەھەجە دەرىدىن و دەينۇوسىم و لەبەرى دە كەم. بەھۆزەممەتە گرانەى كە كىشام دەمتوانى داستانى ھاسان بخويتىمەوه و كەمتر كارم بە فەرەنگ بىي. بەلام بە داخەوه لە پاش چا بۇونەوهەم لە بەغدا و لە پىنناوى نانى رۆزانەدا، نەمتوانى لە سەرى بىرۇم و لە بىرم چۆۋە.

زۆر ئاشنای باشم ھەبۇون. لە ھەمۇوان نزىبكتىر «حسىئەن وەتتار» ناوىك بوجو خەللىكى عىمارە عىراق؛ لە خۆم رووت و رەجال تر. لە دنیادا تاقە برايە كى ھەبۇو ئەمۇي سەرباز بىو. حوسىئەن زۆر لە ئەددە بىي عمر بىدا زەوقى ھەبۇو. بۇ خويتىنەوهەش پرسى دە كەرم، كېتىم بوجەلدە بىزارد.

زۆر نىوانمان خوش بىو. پىتكەوه دە گەراین. كورد گۇتهنى: «وەك گۇيى كەر جووت بۇوين» و

بیووینه خمه‌هويتني يه كتر.

سينه‌ما له تهقهقى چوار بwoo. ده‌بوايي ههر كمه‌سه كورسي خوي بهري و له فيلم بروانى. كليسا بwoo؛ له بهر خاوهن سينه‌مايان ده‌پارانه‌وه، به خير فيلميان و هرده‌گرت و سهرو چاره‌گه ليري يه‌كيان له نه‌خوشى تماشاکه‌ر ده‌ستاند! ههر ژووره‌ي جينگه‌ي ههشت نه‌خوش بwoo. كابراييه‌كى سه‌رثاشى لى بwoo، راديوئي ده‌دا به ئيجاره، مانگى به شازده ليري. من ههر زوو راديوئي‌كى كونم كرى و هاووه‌تاغه‌كانم له ئيجاره رزگار كرد. كاتى چا بومه‌وه و ده‌چووم به قازانچ فروشتمه‌وه.

كومؤنیسته‌كان حلهقى ده‌رسیان بwoo. سه‌برى يووسف ناویكى كوردي مه‌سيحي ده‌رسى پى ده‌گوتون. گوتى: حوسین بۇ نايە شتىك فىر بى؟ حوسینم بردە ده‌رسى. گوتوم: عيلم ئەگەر خوشيشت نهوى هر باشه بيزانى. بۇ نەگېتى ده‌رسى ئەو رۆزه له مانيفستى ماركس و ئينگليس بwoo كە دەلى هىچ خوايى كى نىز و مى نەبwoo و بەرى بىرى مرؤبە و راست نىيە. حوسین هەستا رۆيىشت. كە ليم برسى بۇ رۆيىشت، گوتى: برا تو گوتت به‌هەر لە عيلم دەبىنى. من شيعەم؛ حوسین و عەبباسم زۆر خوش دەوي. راست يان درە به خوشەوبىستى ئەوانەوه ھۆگرم گرتۇوه و زۇرى پى شادم. سه‌برى هەر گوز و گومبەت بى ئەوه هيچم بدانى مایەي دلخوشىم لى ده‌ستىنى. تا شتىكم نەدەننى نابى دە شتم لى بىستىن. سه‌برى گوتى: راست دەك، حەق بەوه. سه‌برى بۇ دەنگى‌وابسى كورستان زۆر كوشابwoo. هەر رۆزنانە و گۇفارىكى ئوروپا و عەربە، هەرجىيان دەربارەي كورستان نووسيببىو، باسە‌كانى بېرىبۈن و دە به‌رگى گرتۇبون؛ عەكسى زۆرى ھەبۈن. تەنانەت رۆزىك عەكسىكى لە رۆزى ئالاھەلكردىنى سابلاغ نىشاندام و ئىشارەي بۇ عەكسىكى بچووكى دوور گىراوى نەناسراو كرد كە لە سەربان لە كن دارى ئالا بwoo. گوتى: من لام وايد ئەم عەكسە ئى تۈبە. راستى دەكىد و زۇرم پى زېرەك بwoo. تەمرىكى حكىومەتى شيخ مەحمودى بە يادگار دامى. دوو خەنچەرى تىك پەريپوو، لە سەرى نووسرابوو: «حكىومەتى كورستانى جەنۇبى» لە دىويش نووسرابوو: «چوار ئانە» هىندەم ئەو تەمرە خوش دەويىست و تاقەتم دەكىد كە ليم ون بwoo.

شەۋىك دەستى هەيكلى مەسيح شاكابوو، ورده پوللى زيارەتكەران دزرابوو. كليسا زۆر رقى هەلسا. گوتيان تا گوناھبار خوي دەرنەخا، نانتان نادەينى. دەمانزانى كى واى كردووه؛ بەلام هىندە هەزار بwoo، بەزەمان پىدا دەھات و بېشىمان. تا نىوهەر بى نان ماین و ئەۋسا هىندىك باقلەي كولاويان دايىنى. ماسىپىكى كىزەعەربى مەسيحي زۆر جوانى لى بwoo، بە دواندىن كەيەن دەھات. لە منى برسى: كى ئەھمەتى كردووه و دەستى خوداي پەراندووه؟ گوتوم: لە خودا خويى پرسن ھەممو شت دەزانى! بە بىزىكەوه گوتى: لەسەر ئەو قسانە خوت تووشى بەلا دە كە!

گفتۇگۆمان دەگەل ماسىپر - كە ناوي «مارى لويس» بwoo - هەر لە دەورى دين و رەب دەگەر. من دەممۇت: ئەگەر مىردىت بىكىدايە، دوو مىندالت باش پەرورەد بىكىدايە و مەسەلەن بیوونايه‌تە دوكتور و دەرمانى هەزارانيان لە مل بايە، لەو چاتىر بwoo كە خوت ئەستىپور كردووه و بە سەرى تاشراو، بە كراسى جاو، لە زىندانى دىردا دەمىزى. ئەويش لە جوابما كارى خويى بە باش دەزانى و دەيگوت خزمەتى رەب دەكەم. بەلام زۆر جار دەھاتە لام و دەگەلما رەۋو خوش بwoo. رۆزىك

گوتوم: ماسىپر دەچەم بېرۇوت بۇ معابىنه‌چاوم، فرمائىشت نىيە؟

- نا، هەر ھىندەم دەھوي قەھول بدهى كە خوت زۆر ماندوو نە كە!

تیگه یشم چی له دلایه؛ به لام خوم گنیل کرد. گوتم؛ به پی ناروم؛ ماشین ههیه!
وا دیار بوو هردووک يه کترمان خوش دهوبست و سد کیوی شاهومن له نیواندا بوو...
له سهر خواردنی زور خراپ ههموو نه خوشانه کان مانیان گرت. يه کیک ئالایه کی به لولاكه
و شتریکوه کردووک؛ کرديانه همرا. خبهر به بیرووت درا. سهفیری عيراق و دوكتور غوسن
(وه کیلی عيراق دهرباره نه خوشانی ئاسایشگا) هاتن؛ بونه میوانی مامیز. گوشت به راز و
مریشك و پلاو، ئاشی پی ده گهرا. خو شه رابی کونی کلیسا هر مه پرسه! من له سهر تەخته کەم
نه بزووتم. گوتم مان ناگرم. شکایهت لای سهبری کرا، گوتی: با نه یه؛ من به پیاوی باشی دهزانم.
خبهر به مامیز درابوو. گوتبووی؛ يه کیک ههیه له پرسن تا بزانن ئەمانه کومۇنىست و
تەشقەلە بازن و درۆ دەکەن. رەگەل مامېرىك بانگ کرامە لای سەفير. به ناو سەفدا کە
تىدەپەريم، «خاین! خاین!» كەرى نىز نەيدە كىيشا!

سەفیر گوتی: كورما تو بلی خزمەت و خواردنتان چۈنە?
- قوربان! سەگ دەزى و ئىمەش دەزىن!... به درىزى باسم كرد.
رووی كرده وەکيل و مامیز:

- پولولمان لى دەستىئىن و ئەوهش حالى نه خوشانە؟ ئەوه قبۇول ناڭرى.
سەفیر هاتە دەر و گوتی: ئەم كوره باشى تىگە ياندىن كە ئىۋە چەند مەزلۇومن. ئەگەر ئەو
نەبا لهوانه بىو لىرە بىرۇين و نەتائىنىن. خواردن و خزمەتنان چاڭ نەكى، دەتابىھىنە
شۇيىتىكى تر.

ئىتىر خاین گورج بىو به براي باش و سەبرىش ئافەريمى كردم. حورمەت و خزمەتىش زۇرى
فەرق كرد.

چىل رۆز بىو له بەحنەس بىوم. دەگەل ئەحمد ناوىكى كورد بۇومە ئاشنا. زۇرى ژمارەي
گۇفارى گەلاۋىز ھېبىو. دواي چىل رۆز ھات و چۇ كردىنى يەكتىر، لىنى پرسىيم:

- ئەرى كەس نامە يەكى بۇ ئەحمدە نەداوېي؟

- ئاي خەجالەت خۇم، نامە كەم هەر دە باخەلدایه!

لو تىگه یشم كە مە حمودە و ئەحمدە بەچكە عەرەبىن؛ له سولەيمانى گەورە بۇون و بۇونە
كوردى دلسۇز.

رۇزىك نامە يەكم بۇ ھات؛ عەزىز نانەوا نووسىبۇووی؛ كاڭە هاتوومە شام؛ له ئوتىلىغەزىم. حالم
خرابە! ج بىكم؟ جوابم بۇ نووسىيەو له ئوتىلىم بەزۇوا نامە يەكم بۇ برايم نادىرى نووسى كە فرياي
كەوە! برايم بىرىبۈويە مەنزلى خۆي. رۇزىك عەزىز بە دووجەرخە گەيشتە لام.

- تو چى و ئىنەرە چى؟

- دواي تو ناو مالە كەم فرۇشت؛ به قەتار هاتىمە سنجار. مىوانى شىيخىكى يەزىدى بىوم.
ناردىمە قامىشلى، مالە جىگەرخوين. خەرىك بۇوم كچە كەي بخوازم، سەرى نەگرت. به دواي
تۇدا ھاتم، گەيشتە شام. ئىستا هاتووم بۇ لات؛ چەند رۇزىك له لات دەبم.

- لىرە رېنگەي میوان نادەن.

- كە وا بى دە چەممەو، خواحافىزا!

بەيانى ئەو رۇزە گوتىيان لاۋىك له ئوتىلىغەزىم، دەلىن پارە نادا، ھەرايدا روانىم عەزىزە و داوى
بىست و ھەشت لىرە لوبنانى لى دەكەن؛ دەلى ئىمە. لهو بەلايە رېگارم كرد و رۇيىشت. برايم

بُوی نووسیبیوم له بُری دووجهرخهی به کری گیراو شکاوه و من تاوانه کهم داوه.

عه زیز له چاپخانه یه کی شام دامه رازابوو کاری ده کرد. جاریک برایم نووسی: «نسخته تی بکه! ده لئن ده چمه میسر. ده لیم نهود نه خشنه، پیگهت نییه. ده لئن من به نه خشنه ناروم؛ بُو خوم ده چم!» له جوابا نووسیم: «تو بزانه عه زیز خوی له من به عاقل تر نازانی، تا نسخته تی بکه؟!»

عه زیز و هر چههی پهناهه رانی فله ستینی سازدابوو؛ موریکی به راوه زوو پیوه نابوو؛ جووبووه نوردون. گه رابووه له بُری زانیبویان فیلی کرد و خستیانه زیندانه وه. پاش ده رُوز حوسنی زه عیم کووده تای کرد و جگه له خوی - که کوردیک بُوو - حوسین به زاری سره ک و هزبریشی له کورده کانی شاری حمهما بُوو. عه زیز به ردراء.

رُوزیک نامه هینی ناسایشگا باانگی کرد:

- کی عزیز ناوه و نیرانییه؟

نامه یه کی به دروشمی پشیله و کله لمی نیرانه وه هینابوو. ته او ترسام! خواهه ج قهوماوه؟ نامه سه فاره تی نیران له لوبنان بُوو که: «ثاغای عه زیز نانهوازاده! کارمان به تو نییه؛ بُو ناچیه وه میهه نی عه زیز!؟» ثادریسی عه زیز من بُووم. رُوزیک له به گداوه نامه یه عه زیز بُوهات: «دمرؤمه وه ولاط، کارت نییه؟» نووسیمه وه خبه ری ماله وه بُوه بنتیره. پاش ماوه یه که عه کسی کور و زن و خوشک و برامی بُوه ناردم؛ ده گهمل چهند رُوزنامه یه کی نیرانی و نووسیبووشی: مه جه للهی هیلال ئه و زماره هی باسی رووسیای سوروه؛ بنتیره فلاں ٹوتیل له ورمی. نیدی خبه رم له عه زیز بُرا. له سالی ۱۳۵۴ ای هه تاویدا - که هاتینه نیران - بیستم که ناوی دوکتور عه زیزی زیانه و ماموستای دانشگایه.

پینچ مانگیک بُوو له بیمارستان بُووم؛ رادیو به غدا بلاوی کرده وه که ره فیق چالاکی کومؤنیست گیراوه و نیراری له سه هممو ئندامانی حیزب کرد وه و ئه وا هه رُوزی ناوی چهند که سیکیان له سه رادیو بلاو ده که نیه وه. دلم له رزی! نه کا ناوی منیش بلی و له بیمارستانه وه بمبهنه زیندانی به غدا. سه ریاریش ره فیق ده مناسی که له کومه لاهه هاتووم. خواهه هوارا هه مموو رُوز گویم به رادیووه دهه؛ رُوزنامه یه بگدام ده پشکنین؛ له ناوی خوم ده گه رام. نه خیر، ناو نه هات.

نه ناسه یه کی ئاسووده هەلکیشا. ره فیقیان کرده گووینده رادیوی کوردی به غدا؛ حقوقی جاسوسی و گووینده گی و هر ده گرت. راستی گووینده و ئه دیسی وا که مه ده بیته وه. واى و مه سه زهوق خستم، چهند جاریک ئینتقاد و پیشنيارم به ناوی «قویتاس په پوله» بُوه نارد و له رادیو دا جوابی ده دامه وه.

نه خوشانی کورد چهند سال بُوو له لایه مامیز و دوکتورانه وه به ئازاتر بنیاده ناسرابوون. بُوه نموونه سینچ عه بدولقه هاریکیان ناو ده برد که بُوه عمه لیاتی په راسوو به مشار برين نه یهیشتووه بیهقشی کمن! که هاتون خه لاس بن، گوتوویه: دوکتور، پینچه مبیر فرمومویه خوا روحه به وانه بکا که سمعاتی خویان باش ده کمن! کوردیکی تر به ناوی «سه یدی» له جهندگی عمه لیاتدا - که نه یهیشتووه بیهقشی کمن - گوتوویه: دوکتور باشی بیره، تازه ناتوانم بیمه وه! زور داستانی واله کوردان ببسو شه و چهرهی دوکتوران. چونکه عه ره هه مهه ستیان دهدی ده گریان و ده بانه راند و هه زار جوینیان به مه مسیح و جهه و عابادی دوکتوران دهدا. ئه و ناوی ناوی ئازایه تیه بُوه کورد رُزا بُوو؛ هه رکوردیک بینالاندایه ده بانگوت: تو کورد نی؛ کورد زور به غیره تن!

جا ئیمه چهند کوردیک که لهوی بووین زوریشمان ئیش پینگه بیبا، پیمان شرم بوو هاوار کهین. من له کەله کەمدا ئاوی پیس پەيدا بیوو. به جۆره ترومپایه ک خالیگە بان کون دەکردم؛ ئاویان لیده کیشا و دەرمانیان تىدە کرد. حفته‌ی دوو جار ئەم کاره دەکرا. رۆزیک دوکتور هات، وا به دوو ماسیتیر تیم بەربوون و کەولم دەکەن. دیتی حالم زور شره.

گوتی: دەمرئی! دەستى لى بەردهن ا کەس ئەو ئازارەی دەرنالا.
گوتیان: ئەدى بۆچى هاوار ناكا؟

- کورد هاوار ناكا! شیخ قەھارتان له بىر نەماوه؟

جاریک دەبۇو دەرزى له زگم دەن. هەلەکەن. دوکتور گوتى: وەک زگە بىن دەچى! گوتىم: دوکتور وا دىياره شارەزاي نووسراوى داروينى ئى؛ من وەک باپىرە مەيمۇونە کان دەچم ئەم دوکتوره له ناوەممۇ دوکتورە کانى تر بەچكە مۇسلمان و ناوی حەبب بۇو. ئەويش بە مندالى مامىتى بەختىوی كردىبوو. وەک كورى خۆى لى دەرۋانى و كردىبوو يە سەرۋەكى دوکتوران و نازدارى باوان. هەرچى بىگوتایه بە قىسى دەکرا. جىڭ لە دوکتورىيە كەشى، زور ئەديب و لە ئەذىبى عەرەبىدا شارەزا بۇو.

لە بەحنەس - پىچەوانە بىمارستانانى تر - نەخۆشى كە حالى زور شە با و هومىد بە چابۇونەوهى نەمابا، رەپ و رەوان پىيان دەگوت بچۈرە و مالە خۆت؛ تو زور نازى! جاریک لە سەرداندا بە منى گوت:

- تو بچۈرە لاي كەس و كارت!

- دوکتور هيچ كەسم نېيە و لە عىراق غەریب ترم تا لوبنان. لات وايە دەمەرم؟

- بە خوا هەرچى بۇت دە كەم حەرە كەت ناكەي؛ لام وايە بەجىمان دىلى...

- دوکتور بلنى چا نايى؛ مەھەرمۇو حەرە كەت ناكەي. چونكە بەرە پاش گەرانەوهش هەر حەرە كەتە. وا من بە غار بەرە سەردىن پەل دەبەم...

تماشا يە كى كەرم: تۆم بىن شتىكى سەيرە! جا مەگەر ئەو هەنەزى دەلت دە هاوارت بى. بە ئاشكرا حوكىمى ئىعىدامم درا. قەت نەمدىيە دوکتور بۇ كەس درۆ بىكا. بەللى دەمەرم. لام وايە ماوهى دە دەقىقە يە ك تاسام. تارمايى عىزرا يېيل دەھاتە بەرچاوم؛ وەختە بلىيم گۈيىم لە فەرىي بالى دەبۇو. لەپر ھۆشم ھاتەوە بەر: هەياران! من نزىكەي سى سالە دەزىم؛ زىيان هەر ئەو شەرەشق و كەربازارە يە ك دىومە. بە جىچىلى ئەو هەممۇ دەرددەم دىيت؛ بە پىرى دەگەمە كۆئى؟ سىنەمايە؛ تماشاي خۆت كردووە؛ بە جىنى بىلە و خەمى بىن ناوى. بەس نېيە لە خەم رىزگارم دەبى... هاتەمەوە سەر دەقى جاران. شەش رۆز دەرمانیان نەدامى. گوتىم: دوکتور تو هيچ نەبى بەقەستىش بى شتىكىم بۇ بنووسيه با پىتى بخلافتىم. دەرمانیان بۇم نۇوسىمەوە.

ئەوانەي ھاتىبۇونە ئەو نەخۆشخانە - فەقىر و دەولەمەند - يان بارتىيە كيان هەبۇو يان زورىيان زمان لووسى دەگەل ماسىتىران دەكىد و كارى خۆيان پىتى دىتىنا. من كەسم نەبۇو؛ نەشىمە توانى لە بەر پىرىزىنە فەرمانسىان مل كەچ كەم و خۆم شىرىن كەم. ماسىتى سووزانىك هەبۇو زور تۈورە و زمان شەر؛ خۆشى نەدەوېستىم. رۆزىك دەرمانىم بۇ نووسرا بۇو، نەيدامى. زۆرم دل بە خۆم سووتا. نامەيە كم بۇ دوکتور حەبب نۇوسى؛ شىعىرى شاعىرىيە كم لە سەرەوە دانا كە بۇ «مەعنى بىنى زائىد» ئى نۇوسىيە، دەلى: «ئەنى بەخىنەدە بى مەعنى! دەربارەي من سرتەيە ك دەگەل مەعنى

بکه! جگه له تو هیچ تکاکاریکم نییه». له باسی ئیرانی بعون و چونیه‌تی هاتنم له عیراقمهوه بتو لوبنان، چون بوروه تیمگه باند. نووسیشم نه پارتیم ههیه، نه دلم بروا دهدا له بهر پیریزان ریایی بکه؛ با ئینسانیه‌تی خوت تکاکارم بی... کاغه‌زه که‌ی خوینده‌وه، نایه گیرفانی و رویشت. هاتن گوتیان دوکتور له وەتاغی خۆی تۆی ده‌وه. لای خۆی جیگه‌ی نیشان دام. گوتی: برا من ده‌بمه کەس و کارت. حەبیک تازه پهیدا بوروه دهولته‌تی عیراق نایدا به فەقیران؛ چونکه زور گرانه و هەزاری به شەش سەد لیره‌ی لوبنانه و رۆزانه دەبىن بیست و چوار دانه‌ی بخوری. بتو تەبەقەی سی هەتا بلئى زۆر. من لهوان دەگىزمهوه و دەتەھمی. به دوو هەزار حەب له خەتەر رەخسام و رۆژ بە رۆژ له چاکى بعوم.

ناودەرھینان له خالیگەممه، ریهی راستی هەلقرچاندم و پەردەیه کی وەک ئىسک و له ئىسک رەقت بە سەردا کىشا و شانى خوار كردم و ئىستاش كە شانم وەک تەرازووی لەنگ تاوتایه، ئاسەوارى ئەوساوه تەنیا سیه کم کار دەکا.

تەھرىچمان

ئیوارانه دەچۈوينە قەددەم لىدان له ناو باغچە زور و هەراوه کانى سەر بە كلىسا. رۆزانى يەكشەممە دەچۈوينە كلىسا، له رېزى نويزى كەراندا دادەنىشىن؛ كە زور نويزىكى خۇش بۇو. ئىن و كچى دىنى بەخەنس خۆيان تاس ولۇس دەدا، جوانترىن جلکىان دەبەر دەكىر، پىاواش بە جلکى خاونىن و رىشى تاشراو له كلىسا رېز دەبۇون. ھەممو بۇنى عەتربىان لى دەھات.

لە پاشت پەنجه‌رەيە کى پەرددەدارى نادىياروه ئەرگ لىدەدرا و دەستە كچىكى خوابەرسەت بە گەل گۇرانى كلىسايان دەگوت؛ مەردووشى دەخستە زەۋەوه. كەشەسى سەرسە كۆزى قوربانىش دادەھاتنەوه؛ هەلەدەستاننەوه؛ بخوريان بلادو دەكەدەوه، مىتالى چىكۈلە له دواوه داۋىنى شۇرپان دەگىرتىن؛ دەتكۈت «دايە مەمدە بە گورگى» دەكەن ا بە راستى سەيرانى خۇش، والە يەكشەممە كلىسايى كاتۇلىكانە؛ نەزەريش گوناح نېيە و ئازادى.

رۆزىك دواى بلاپۇونى نويز، چووبۇوم له سەر بەردىكى قەراغ رې دانىشتىبۇوم. كچىكى قەلەوى جوانى دى - كە ناوى فيكتوريما بۇو - هات راپىد. ئاورىكى داوه گوتى:

- ئەوه بۇوا بە وردى و سەرنج دانوه زەق لىيم دەپوانى؟ نيازىت چىيە؟!

- دوکتور دەلى شەش كىلۇقەلە و بىي چا دەبىيەوه. بىر لەم دەكەمەوه: هەر لا سەمتت دە كىلۇي زىادە. ج دەبۇ شەش كىلۇي بەھاتايەتە سەر من؟ تو جوانتر دەبۇوی و منىش دەبۇومەوه گۈزى ئازا!

پىكەنى و رۆيىشت.

چىچ، كەسيف، رەنگىزەردى تولخ، بىھىز و توان، بە مرخەمەخ، سەر لە ئیوارەيەك لە سەر بەردىك هەلتۈشكابىووم، سەيرى رۆزاابۇون له دەرىام دەكىر. دىمەنىكىم بۇو، باوهەر كە بەرازىش بىزى ھەلەدەستا بىمبىنى. كچىك بە لاما تىپەرلى، ئەحوالىكى پىرسىم. له وەرامىيا گوتىم:

- بە راستى كىزى لوبنانى زور له عارەبى تر بە مارىفەت تر و جوانترىشىن.

گوتى: لاوى عيراقىش كە وەك تو بچن، له لاوى لوبنانى جوانترن.

قەفت گالتەھى هىند سەير نەبۇوا تىز بە خۇم پىكەنىم.

كىزىكى لوبنانى - كە ناوى سەعده بۇو - دوکانى لە نزىك ئاسايشىگا بۇو. رۆزىك نازانم چەم

کریبوو، لیره یه کی لو بنانیم دایه؛ قسیکی جو بران خه لیلم لى نوسیبوو: «کەسى کە پوول بە ھەممو شت دەزانى، ھەممو شت لە پى پوولدا دەکا». گوتى: ئەوه چىيە؟

- بېھىشە! كاغەز نەبۇ لە وەم نووسىيە؛ هيچ نىازىكىم نەبۇوە.

- زۆر مەمنۇونم، ئەو نىسجەتە لە سەد لىرىش بەنرخ تەرا...»

قاوه خانەبەك لە ناو باغچە كانى دەھورى ئاسا ياشىگا تايىبەتى سىلداران بۇو؛ ئىسواران دەيجىوينى.

دەمىتىك بۇو هيچ پوولم نەماپۇو؛ نەمدەتowanى پوولى چايەك يان كۆكاكلايەك - كە تازە پەيدا بىوو - بىدەم. زۆر باش داما بۇوم. ئەو ماپەينەش ھەرگىز لە عىراققۇوھە كەس نامەي بۇ نەدەن نووسىم.

ھەر رۆزە كە نامەبەر دەھات و نامەي كەس و كارى نەخۇشخانە دابەش دەكرد، دەمپرسى:

- ئەدى ئەمن؟

- نىته!

زۆر دەلتەنگ دەبۇوم. تو وەرە هيچ كەس لىت نەپرسى. تەنبا بە ھەمموسى سى يان چوار نامەم بۇھات؛ ئەويش ھەمموسى پى لە خەم و پەزارە. لە يەكىاندا خەبەرى مەرگى مىرزا وەرە حمان بۇو كە گۈزىا لە سەرەمەرگىدا چەند لە بىرادەران لە دەھورى بۇون. يەكىان پىرسىيە:

- مام مىرزا وەك لە مەرگ نەترسى وايە؛ ئىستاش ھەر قىسى خۇش دەكەي.

مىرزا ئىشارەتى بە چرايەتى كە نەفت كەردووھە كە لە لايەوە داندرابۇو، گۇتووپە:

- كۆرم! من ئەو لەغەزەم ھەلىتىاھە. من وەك ئەو چرايەتە؛ تا رۇنى تىدا ماۋە، دايىسى و زىندىووھە، ھەر نەھەتەي وشكاوى ھات، دەكۈزۈتتەوھە، بەلام نەوتى تى ناكىتتەوھە...

ماۋەيەتى كە زۆر بە خەممى لە دەست چۈونى ئەو مامۇستا گەھورىيەمەوە دۆز دامام.

حسىن وەتتارى ھەوالى زۆر خۇشەویستم دەرددەكەي وە بنى دا؛ جواب كرا. لە بەغدا لە بىمارستانى عەزل، واتا جىنگەي گولى دوورئاوا خەمەتىندرە. نامەيەكى بۇ نووسىبۇوم؛ بە درىزى

باسى خواربار دىزىنى دوكتوران و بەرتىل داواكىرنى پەرستاران و فەزايىسى سەگى بىمارستانەكە زەھلىلى نەخۇشانى نووسىبۇو. نازانم چەند رۆز نەينار دېبۇو؛ چۈنكە لە حاشىيەدا نووسىبۇو: تاقە برا سەربازەكەم - كە مانگى بە پىتىچ دېتار دەبوايە دايىكم بەخىتو كا و يارىدەي مەنيش بىدا - بلىتى

بەخت ئەزمۇونى بۇ دەرچۈوه؛ دووسەد دېتارى دەس كەتتەوھە؛ ھەر دووسەدى لە بن سەنپىرى من داناواه. ئىستا من دەولەمەندىكىم! بۇم نووسى: خودا رۆزى بۇ تو نەپېرىۋەتتەوھە. لىيم روونە ئەو

پوولە بۇ حوسىن ناوىتكى زۆر زىگىل ھاتتۇوھە؛ فرشتەتى رۆزق بە سەھو بۇيى ھەتىاواي؛ زۆر دەترىسم نېيخۇي!

رۆزىك نامەيە كم وەرگرت، نووسىبۇو: من نەخۇشىكىم؛ لە سەرەمەرگا حوسىن گوتى تەنبا كەسىكىم لە دنیادا ھەيە، ناوى عەزىز قادره و لە بەھنەسە. خەبەرى منى بۇ بىنوسىن ...

لە خەبەرى مەرگى وا تاسام، سى رۆز نان و ناوم لە خۆم حەرام كرد و تا توانىم بۇيى گريام.

جارىك لە رەمادىيەي عىراققۇوھە كوردىكى كۆنە شۇوناس بۇيى نووسىبۇوم: حەز دەكەم بىزانم تەرزى نەخۇشىت چۈنە. لە وەرمادا گۇتم؛ وەك نالى شاعىرم كە فەرمۇوې:

وەك تۈرپەيى پىچىدەيى تۆ ساغ و شىكىتىم وەك دىدەيى نادىدەيى تۆ خۇش و نەخۇشىم

زىيت و ور يا هەلدىھ سوورپەن؛ دەلىن نەخۇشىكى لە مردى!

لە چىای لو بنان، پەريشان و سەرگەر دان، پوولى چايەك شك نابەم كە بىكەمە بىنانوو لە قاوه خانە دانىشتىن و تەختە كردىن و راپواردىن. «كىچى لە باغەلما ئامانە خانىم دەلى!». ھومىدىيىش

بر او که هیچ کهس به دادم بگا. روزیک فیس به سه ریکی تمزهی عهره ب هات:

- توی عه زیر قادر؟

- به لی! فهرمایشت؟

- ئەو قەبزە ئیمزا کە! بیست دینارت له مووسلموه له لایمن کاکه زیاده و بۆ هاتووه. به لام من - کە له حەلەبەوه بۆم هیناوی - چوار دیناری لىن ھەلدە گرم!

خوایه له ناو ئەو ھەمووه ناسیاوانەدا چونه ئەو پیاوە منی وەبیر ھاتوته و و ئەو ئاپرەی لى دامەوە؟... له پاش چا بۇونەوەم زانیم، کە پیاوی زۆر گەورەی عیراق وەکو ئەمین رەواندزى و شیخ له تیف باربوبیان بۆ کۆ کردومەوە کە بىچارە نەخۆشە با پەکى نەکەوەی. کاتى بە کاکه زیادیان کوتووه، راستەخۆ باربوبى خۆی ناردووه. ئەگەر بیدایە بەوان - وەک باربوبە کانى تر - ئاو دەبىرد و بۆم دەکرا بە وشترا!

زۆر له کوردە کانى شام و جزیرە و دانشجووی کورد له لوپنان دەھاتن سەریان دەدام و كتىب و میوهيان دىتىنا. «جهلا دەت عالى بەدرخان» و «زەوشەن خانم» و «قەدرى جان»ى شاعير و «جه گەرخۇون» و «عوسمان سەبىرى»م لهوى ناسىن. کابرايە كىش له جزیرە - کە بیستبۇوى من مردووم - کورى خۆی ناو نابوو ھەزار.

مەسىلهی مردىنىش سەبىر بۇو: مۇسلمان مەلايەكى خۇبىان بۇو؛ شىعە بۇو، فەرقى دانەدەنا و نويز و تەلقىنىي بەرپوھ دەبىرد. مەسىحى ئەگەر پېۋىستانت يان ئورتودۇڭس با، دەبوايە كەشە خۆى بۆ بىتنىن و كەشە كاتۋىلېك خۆى تىنەدە گەياند. بۆ مردووم مەلاسکەي دادەنرا: ئەگەر نەخۇشىتكى مەسىحى له سەر مەردن بە رەوانى و رووخۇشى دەمەلاسکەي كەشەي له دوعا و توبەدا نەكەردايە، نەياندەھىشت له گۈرستانى كلىسا بنىتىزى و دەبۇو پیاوى شەھردارى بىررووت بىنن و بىبەنە گۈرستانى گىشتى. سەبىرى يۈوسىف دەردى لىن گران بۇو، كەشە هاتە سەرەي:

- دەى كۈرم! بىن له گۇناھانت بىنى و له مەسىح بپارپوھ.

چاوى ھەلەتىنەت تىنى راخورى: ھەى دەسىرى كورى دەسىپرا دەم لە منىش خوار دەكەيتەوە؟ لاجۇ لەبەر چاوم! جەھەندەم پېر لە خۇشت و مەسىحىشت!

كەشە هەر ھىننەدەي پېتىما بلى: لە گۈرستانى ئىيمەدا جىت نىيە!

ھەر مردوونىك بەردايە - تا ئىدارەي كلىسا دەيزانى - نۆكەر و قەلە و قوتە خزمەتكار ھەرچى پۇول و جلى بۇو دەپانە فاند و شرت و گوميان دەكەر.

عەزىز ھەمزە ناوىتكى خەلکى سولەيمانى كە پېش من چووبووه ئەوى و له ماوهى دوو سالدا بە قەد پېشكەلېك عەرەبى فىئر نەببىو. ھەر من چووم و بۇومە تەرجمانى، ئىتىر لىيم بۇو بە قىلى كەواپىسى و ھەر دەبوايە تەختى لە تەنىشت منه و بى زمانى حالى بىم. ئىوارانە قورغانى بەغدانم بۆ دەكەددەوە. بە كەواي شۇر و شەدە و جامانه و چوار مىزدە كى لە سەر تەخە كەى دادەنىشت و تا قورغان خەلاس دەبۇو خۆى رادەزاند و ئەللا-ئەللاى دەگوت. يانى زۆرم بىن خۇشە! جارىك گوتىم: كاك عەزىزا مەلاي قورغان خوبىن زۆر دەنگ ناخۇشە؛ دە ماناي ئايەتىش ناگەي؛ ئەو خۇ رازاندنهت له چى؟!

- ئائى كاکە وا مەلى! بە خودا له سايىھى سەرى تۇوه له سولەيمانى رادىيۆبە كم ھەيە چوار ئەوەندەي ئەو رادىيۆبە؛ بە سى دېنارم كېپىوه!

ئیواره یه ک له پر تنهنگی نهفه سیکی وا بو به حال ههناسهی دههات. ناردمانه شوین دوکتور. سه رم بردہ بن گویی: پوله که ت له کوئ تاقهت کردووه؟ با بزانم نهوده ک بیدزن ا نه خیر، گویی له هیچ نهبووه! دوایی که هاتهوه سه رحال دهیگوت: هیچم نه ده بیست جگه له باسی پوله که، نه مویرا نیشانت دهم!

پیره میردیک ره گهز کورد و به زمان عهره ب، به ناوی «جه عفر بابان» هاوژووم بwoo. روزیک نامه یه کی و هرگزت؛ دهیخویندهوه، سه ریکی راوه شاند و بزه بینکی تالی هاتی.

- ها عه موو جه عفر را چیه؟

- که له به غدا بهره و نیره دههاتم، دوازده برادر هاتبونه به ری کردنم؛ تیکرا بوم ده گریان که مهسلولوی و ناتبینینهوه. هر بهره و دوا مردوون. ئهوا نووسراوه دوازده هه میش عه مری خوای کردووه؛ که چی من هه زیندووم.

«جامس» ناو کوری شیخنکی عاره بی چؤلی عیراق، هات؛ که س ده له هجهی نه ده گه بی. ببومه ته رجمانی ئه ویش. هه تیگیراویه کی ده بوم من جینگهی هاوار و بانگی بوم. جاریک گوتی: خه برم دا به بام که تو چهند به منهوه ماندووی، ئه ویش دیاریه کی زور خوشی بوا ناردووی؛ با بچین له ناو داران بیخوین. قوتووه شیرناتیکی ده نایلوون پیچراوی به نهوار به ستراوی ده رتنا. دیاره خوشه! که هه لیچری کوللهی برزاوی سویر کراوه! هیتلنجم هاتی و رامکرد.

جامس نهقلیکی خوی بوا گیرامهوه که جاریک ئه وندیه تینسو بوبه ناچار ئاوه له مالی سوننی خوارد ته و نه یه پشت ووه دایک و بانی بزانم! ئه گهر جنبیه به که سی دابا دهیگوت: ئیسکی سوننی به قهبری بانی! روزیک گوتیان جامس حالی شره. چوومه لای.

- ها خیره؟

- سه ید عه زیر! ئه و سوننی کوری سوننیه به بانی زوو دیتم وام به سه رهات!

- سه گباب چهندم پین گوتووه به بانی سوننی نه تبینن!

- حقهته به لام چ بکه؟!

ئه و سوننیه سه یدیکی سامرایی بوبه، به ناوی سه ید عه لی. بوم گیراوه؛ زور پیکه نی. گوتی: شررت بی هه موو روزی تولحی به بانی خومی نیشان دهم!

جا هر وه ک جامس نه یده زانی من سوننیم، که متربیان ده بیانزانی که سه بروی مسلمان نییه و مه سیحیه. روزیک لای سه بروی بوم، یه کی سوریا بی خوی به زوررا کرد:

- سه بروی من له فلان که سی هاوه تاغم داوه؛ له سه رم بکه وه!

- له سه رچی؟

- ئه و سه گبابه مه سیحیه. من دوای نویز ده مگوت خودایا هه رچی مسلمانه رو حمی بی بکه! ئه و دملی بوا نالیی چی مه سیحی و مسلمانه؟!

- چاکت کردووه؛ مه سیحی ج گوو خوریکه تو دواعی به خیری بوا بکه؟!

راهیبه یه ک عاشقی عیراقیه کی «فارس» ناو ببوبه؛ زگی پر کرابووه بوبه هه را. هه چونیک بوبو کیش داکوزرا و راهیبه بان بوا «بیت له حم» تبعید کرد. فارس دهیگوت: من هه خمه می

نهوهه له بیت له حم به بی میرد مندالی ببی؛ مه سیحیکی دیش په بیدا ده بی!

«ئه بوبو ئه بیوبه» - سه رتاشه کهی ئاسایشگا - مه سیحیه کی زور قسنه خوش، زوری نوکته هی

سهیری له بهر بیوو. ده یگیتراوه که:

* دوو ژن چوویوونه لای حه کیم. به یه کیانی گوت: میزت بینه و ده لیرهش بده تا بزانم
چیته. ژنه کهه تر پیلی ئەمهه راکیشا:

- خوشکم ئەم حه کیمە زۆر گرانجانه. من یه کئی ده ناسم به چوار لیرهی ده کا و میزیش له
خۆی!

* کەشیشیک له وەعزى خۆیدا گوتى: کلکى ئەسپى مارئەلیاس له حیفاوه ده گەيشته
بېرووت. کابرايەک له گوینگران گوتى: ئای لەو درؤیە!
کەشە گوتى: له حەرسەوە تا ناو شارى بېرووت دەبۈو.

- به خوا جىي باوھر نىيە!

کەشە به تۇۋەھىيەوه:

- لەم هىنەئى منووه تا ناو گەللى دايكت چۈنە؟!

- بەلی ئەوه رېي تى دەچى!

* کابرايەکى زۆر درىز لە بازار چاوى به کالەك كەوت. بانگى كرد:
- قەيسى بە چەندە؟!

- ئەحەمەق من قەيسى دەفرۇشم؟!

کابرا تا نىوقەدى ھاتەوە:

- دەھى پرتەقال بە چەندە!

* کەشیشیک رۆزى نەخوش بیوو. کەشە يەکى ترى تۆمامس ناوی له بىركارى خۆی نارد، گوينى
له ئىعترافات بىگرى و له پاشت پەرددەوە دانىشت. لاويك هات و هەر لای وابۇو کەشە خۆيانە:

- باوکى موختەرمە! گوناھم كرد؛ ژنى کەشە تۆمامس والى كرد.

- دەھى چىدى؟

- به خوا كچە كەھى و كلەفەتە كەشى!

- دەھى چىدى؟

- به خوا خوشك و كورە كەشى!

تۆمامس قوونى رووتى له پەرده دەرخست:

- سەھى كورى سەھى! وەرە خانەوادەمان تەواو كە!

* کابرايەکى پرتەقال فرۇش گلەھى بەختى لای ھەوالىيکى كرد كە خوا رېزقى بېرىوم.

- كاکە تۆ بۇ خۆت رېزقى خوت بېرىوە! له كاسپى نازانى. واى دانى تو سەلە پرتەقالت له سەر
سەرە و بانگ دەھەي؛ تاجرىيک مندالىيکى خوتىتتالى له لايە، داوا دەكا. تۆ دەبىي بلېيى: ئەو كورە
جوانەي كېيە؟ عەمر درىز بى؛ چەند خوين شىريينە! ئەو دەم له جىياتى پرتەقالىيک چوارتلى
دەكىن.

بەيانى سەلە له سەر سەر، بە ناو بازاردا دەچوو؛ وەك کابراي دوتىنى غەيىي زانىبىي، مندالىيکى
سەرزلى، چىمنى لوت زلى خوين تال گرىيا: «پرتەقال!»

تاجىر بانگى كرد. سەلەي دانا و له ھەتىوي ھەلروانى. بە لا لووتىكەوه پرسى:

- كورى كېيە؟

- كورى منه چۈنە دەبىنى؟

- چی بلئی؟ چون ریایی بکا؟ پرته قالی له دهست ههتیو دهربینا و سله‌ی خسته‌وه سهر سه‌ره، گوتی: به دهستی خوت بینیزی و رزق له سه‌ره خودا!
- * لاویک لای کمده گوتی: بمبه خشه کچه که تم ماج کرد.
- کوره جائمه چیبیه؟ من سهد جار دایکتم ئیلاقه کردووه و ناشلیم بمبه خشه!
- * زنه لادیبیه کی ساده‌ی زور جوان خزمتی کلیسا و ئوده‌ی کهشیشی ده کرد. روزبیک دیتی که شیش نووستووه؛ ئەسپایه کهی ده رکه و تووه؛ له سه‌ره زهرد، له ناوه‌راست شین، له بنه‌بانه‌وه سوره‌ا بو میرده کهی گنیرایه‌وه، گوتی: هه رچونیک بی ئه و سوره بپرسه!
- له دهرفتینکدا به شهرمهوه پرسی:
- بابی پوچانی، ئى تو بپوچی وايه؟!
- کورم! نهوه نهیتیه که تهنيا لای توی دهدرکینم. هه رزنه له بهشه زه‌رده که ثاوس بی، که شهی ده‌بی، له زه‌رد و شینه که «مهتران»، له هه سئی ره‌نگ «ئەسقەفی گهوره»!
- ژن و میرده که پینکهوه له بری پارانه‌وه که روح‌میکیان پی بکا، به هه‌زار ده‌بی و نابی که شه پازی بیو مه‌ترانیکیان بداتی! له جهنگه‌ی زه‌نیندا کابرا له پشتموه له پر پالیکی توندی به قنگی که شه‌وه نا:
- ده ئەگهر ئەسقەفیکمان بده‌یهی مالت ویزان ده‌بی؟!
- * پیاویک به لیره‌یه ک بهری له لای ده‌لاکیک تاشیبیوو. هات زنه که شی برد و ده‌لاک بهری تاشی. گوتی: هەقم پینچ لیره‌یه.
- چون بهری من لیره‌یه ک و هی خانم به پینچ؟
- قوربان! ئى تو ده‌سگیره‌ی هەببوو، ئى خانم زوری زەممەت دام!
- قسەی خوش له ناو نه‌خوشان زور بیوو؛ کەمم له بیر ماون.
- حاجیه کی نه‌خوشی کوپتی هاته به‌رانبرم له ژووره که‌دا. ناوی «حاجی عەبدولله تیف بیوو».
- زور زوو بیوینه ئاشنا. جاریک گوتیم: تو که حاجیت چونه نویز ناکه‌ی؟!
- گوتی: نهوه مانگیکه پینکهوه‌ین. قەت نه‌تپرسی کارت چیبیه و به چی ده‌زی؟ من گه‌وادی شەرعیم!
- دوور له تو حاجی، بمبه خشه!
- دوور له توی چی و به‌خشینی چی؟! با بیوت بلیم: ئیمه له کویت چەند کەسیکین قاچاغچی. ئەو قەحجانی له مووسل و بەغدا له رمین ده کەون و خوشیان به گهادان فروشتووه، ده‌ھینریتنه به‌سره. يەکی به سی، به بیست دینار ده‌یانکریپن. به سه‌حرادا باریان ده‌کەین و بۆ پانه‌ختی سعوودی. يەکی به سه‌دد پاوه‌نی زېر به ئەمیران و کاربەدەستانی سعوودی و ئەگهر زوریش بەرچاو بن به خودی ماله شایان دەفرۆشین. ناویان ناون: «کەنیزی سپی». کارتمان پیتیه، له هەر کوی لهو سەحرایه ماشینمان خرا بیی یان ړیگه‌مان لی بگوپی، پولیسی سعوودی پاریده‌مان ده‌دا.
- ویزای قەحبه، جغاره‌ی ئورووبایی، ویسکی و جنسی زور ده‌بیهین؛ قازانجی زور ده‌کەین. هه‌زاران کەس لهو ریازه هەن کە هەممو رۆزی هەزاران دینار تەختو به‌خت ده‌کەن، وە کچیرۆکی نەلف له بیلا ده‌زین. لهو سەحرایه‌دا عەشاپی و اهەن شەرمیان دانه پوچشراوه؛ ئەگهر زه‌رده قوپه‌یه ک راو کەن جیزئيانه. رووتن؛ له برسان دەمن؛ بەلام نایه‌لەن له وەختی حەجدا

بینه مه که و مهدینه، له خیره حاجیان به شدار بن؛ نهود کا ئابرووی دهولهت بچى. به ناوی ئیسلامی راست و قورغان حومه ده کهن ائمہ من دیومه ئه گهر حاجیان بیاندیبا، ئه بیش وه ک من له همه موشت پەشیمان دەبۇونەوه. لیم مەپرسە، دلە پەر لە بىرىنە...
حاجى دەيدى دىشلەمە دەخۆمە، پرسى: ئىرانت دیوه؟
- بەلەي.

- دەلین لە ئىران «نهزەرلەمە» دەخۆنەوه، راستە؟
- نەزەرلەمە چىيە؟

- چا بە تالى دەخۆنەوه و له دوورەوە تماشاي قەند دەکەن.
- حاجى بۇ نافەرمۇسى «نهزەرلەمە»، «نهزەر» مانای نىيە!

ئەسەد ناوی كرماشانى، كۆنه پېلىسى عىراق و سەگەوانى مالە ئىنگلىسيان و بىسەوار، كەتىبووه ئەو بىمارستانە. لە سەگ سوالى دەكىد؛ بۇ چايدە ك بە حەوادا دەچۈو. بەزمەن پىدا دەھات؛ بانگ دەكىد چام دەگەل بخواتەوه، ھەزار دوعايى بەخىرى بۇ دەكىردە. براادەرانى كۆمۈنىيست گوتىيان: ئەسەد جاسوسى عىراقە و ھەممۇ رەزگەر گوزارشىكمان لە سەر دەننوسى، باھات و چۆت نەكا. ئىوارە چەند كەسىكەم لەو براادەرانە بۇ چا خواردن بانگ كىرد. خېبەرم دا بە ئەسەد، ھەر بە غارەتات. گوتى:

- ئەسەد! حىزىزەر دەننوسى: عەزىز دوو بەلغەمى گەورەمى فرى دا. فلان كەس ھەزىدە جار كۆخى. فلان شەو دەينالاند! جاسوسى سەر سىلداران لەو زىاتر چ دەننوسى؟ خۇ تو خەتىشت نىيە.

ئەسەد لە حىرسان گرىيا؛ گوتى: بەغىلى بەو چايدەش دەبەن كە تو دەمدەيە! خوا
ھەلەينە گىرى...
جەزنى فەسح بۇو؛ بە سەدان ژن و پىاۋ ھەيكلى مەرييەميان ھەلگەرتوووه و كەشەيە كى تەپلە سەرتاشراوى كورتەبالايان لە پىشەو بە حەساري كلىسادا دەھاتن و كەشە دەيھۈتندە ئەوانىش بە دوايدا، جارى كەشە چووه سەر پلە كانان و بانگى كرد: من چىم گوت ئىۋەش بىلىن:
- دۆستانم!

ھەممۇ گوتىيان: دۆستانم!
- وش!

ھەممۇ تىكىرا گوتىيان: وش!
كەشە دىتى حال خراپە، دابەزى و ملى نايەوە لە دوعايى خۇى!
بەوهدا نو كەتەيە كىم بىر كەوتەوه: گۇزىا لە شەرفەتكەند مام فەرەج ناوىكى كەلاشكەر، ويستوو يە لاي مەلا، ژن مارە كا. مەلا گوتۈويە: ھەرچى گوتىم وەدۈوم كەوه: دەي فەرەج بلى.

- دەي فەرەج بلى!

- جارى دەنگ مەكە!

- جارى دەنگ مەكە!

- بە خواي سەگبایىكى كەرە!

- بە خواي سەگبایىكى كەرە!

مەلا لىنگە كلاشىكى لە دەمى دەدە، فەرەجىش لىنگە كەلاشكەر بە دەم و فلچى مەلا دا

ده کیشی. مهلا ههدیته سوچی مزگهوت و دهلي لیت ماره کرا.

لپی ده پرسن: مام فهره ج ماره ت بربی؟

- کوڑه خو ماره یعنی نیوه شه ریکه من نه من آنسیووا

حسهنه عهسهنه و حسهنه غرهريب دوو توركماني دهوري که رکووک و شيعه بعون و
نه خوشی به حنهس. حسهنه عهسهنه فيرکاري فيرگه بعو؛ ميشكى له خهرافات ناخنرابوو. باسى
خه يېرى ده کرد که دهوازه کهی شمش هزار تون ئاسن بعو. ئيمامى عهلى له سەر دەستى
دانابوو؛ كردىپويه مەتالى شەر.

- کاکه حهسهنه خوئه و زهمانه کیلە و تۇن نەبۈون!

ئەو جار دەيگۈت: دووسەد ھەزار رەتلىي بەغدايى بىوو.

- ئەوسانە رەتل ھەبۇو نە بەغدا.

- سه‌رم گیز بوو ناهیلئن قسه‌کهم بکهم؛ ئەدى چەند بار گۇو بۇو؟!

سهیدینکی که له گهتی چاو به کل رژاوی پیش تپی لاریش پیکوپیک کراوی کهوا شوری پشتیند و پیچ کمسکی نه جهفی په یدا بwoo. بردانه و هتاغیک که پیمان ده گوت و هتاغی کومؤنیستان. سهید مرومچ، تهسبیح به دهستوه، دهستی به ورتهورتی بن لیوان کرد. حال تال بwoo. «مار سیری دهدزا، له دهر کی کونی روا». گالته و گهپ و هستیزرا. کهس به لایدا نه ده چوو. سهید که دیتی بیمارستان جینگهی که رپروزو زان نیبه و نهzan فربوی دهس نادا، گورجی خوی کردهوه بنیادمه خۆمانه و له هەموو هەرزه کارانیشی تیپه راند. شال و میزه رهی دانا، چەقنهی لئى دهدا؛ قوونی با دهدا؛ جنیوی پیسی بهم و بهو دهدا تا جویتی پی بدنهوه. دهستیان بۇ قوونی دهبرد و دهیگوت قدیلکەم دى! تهواو ببوه کەللەی شەکر. ئیمانمان هینا کە «خەربوزه بە رەنگ نیبه».

عه زيز همه زهيان مهر خهس کرد و به منيان گوت مانگيکي تر مهره خهست ده کهين. عه زيز لاقى چه قاند: هيئندم سويند و قور عانه، فلانم ده گهمل نهبي ليره ناروم. منى زمان نه زانى قور به سه رچون ده گهمه موهه عيراق؟

چاری ناچار هیشتیانه و مانگه و دوا پیکه و له بیمارستان ده چووین!

تهواو دوو سال و ده روز زیانم لهو بیمارستانه را برد. دوکتور که مهره خهسی ده کردم گوتی؛ نابی خوت زور ماندوو که؛ ده بی خوارکت خوش بی؛ نابی سه رما و گهرمان لیت دا و ده بی و نابی، زور...

نهی خودایه! من ساغ و سهلیم روزی بیست ساعت گرانترین کارم ده کرد، قهت نانی و شک و پیخوریکم ندهد گهینه یه ک. عاسمان دور و زهی سه خت! هم جارچ بکهه؟ ژان والریانم دههاته به رچاو که پاش زیندان، شه و لهبه بر باران ده تلیساوه؛ ئهنوایه کی نهبوو خوی ده بنداده و هشیری. دهیگوت: حه بسه کهم چاتر بوو؛ هیچ نهی سه ربانیک له بارانی ده پاراستم و رایه خم ته ختهه بوو...

له چیاوه بهره و بیرووت دههاتین و من لهو خهیالاتنهدا خنکابیوم؛ ئاگام له مه حمودی بى زهاد نه مابوو. له بیرووت چووینه ئوتیل. قهارمان دا چهند رۆزیک و چان بدەین و شاری بیرووت ببینین. شهوله سهر داوای عهزیز چووینه تیناتر. تیناتری عهربیش یانی هەلپەرینی ژئی رووت له بھر چاو تماشاچیان. كەيفم نەیگرت؛ زوو هەستام. عهزیز گوتی: زۆر خۆشە! تو برو من شاره زام بیمهوه ئوتیل.

رۆزانه به شاردا ده گەراین؛ ئیواران عهزیز راست ده چووه تیئاتری خۆی و من ده چوومه سینه ما یەك. گوتمان با بچینه مەتبې دوكتور حەبیب و سەرەو بیست و پینج لیرەی حەقی موعایەنەی بدەینی و لیرەش خواحافیزی لى بکەین. دوكتور دەزگایه کى ھەبوو شاهانە؛ مونشی و پەرستار و ھەيتەوھوت. گوتی: من له ئاسایشگا مەرەخەسم کردن، ھاتوون پوولم بدەنی؟ وەرن تماشاڭان دەكەم؛ بەلام باسی پوول نەکەن!

عهزیز دیاری بۇ مندالانی خۆی دەکرى، گوتی: دەرسەم پوولى سەھەرم نەمیتىنى.

- مەترسە! من شیست لیرەم له لاي براەرەنگى كوردى شامى دان اوھ بۇ رۆزىكى وا؛ هەردوو كەمان دەگەيەنیتەوھ بەغدا.

ھاتینە شام؛ سى رۆز مائىنەوھ. چووینە زیارەتى جاميعى ئەمەوى و قەبرى سەلاھەدىنى ئەبوبى. كە چووینە مزگەوتى ئەمەوى، من شاپویە كم له سەر و كراوات له مل، مجيئور خۆی ده من نەگەياند؛ چوو به لاي عهزیزەو - كە جلى حاجى كوردى سولەيمانى فشوفۇلى دە بەردا بۇو - عەترييکى دە بەرى دەستى ھەلسۇو؛ بەلام ئەھىچ پوولى نەدایە و شوين من كەوت. كابرا قسىيکى كرد. گوتى:

- ئەوھ دەلى گۇوم بىردا يەته ناو دەستى باشتى بۇوا!

- كاكە حەوز و ئاو له كوييە؟

- بۇ چىتە؟

- دەستم له گۇوى ئەو كابرا يە دەشۇمەوھ!

شەۋى كە دەببۇ بەيانى له شام بروين، كاك عهزیز ھىچ پوولى نەمابوو؛ به تەماي پوولى من بۇو. ئەو شەوه براەرە كەم دۆزىيەوھ؛ گوتى: پوولە كەم بۇ ناردۇوویەوھ.

- ھەي نەكەي!

«مۈشىك ھەر قاچىتكى ھەيە» - بۇم ناردۇوویەوھ.

- بە كىيدا؟

- نازاڭم!

ھېچم بە عهزیز نەگوت. چىشته نىڭاۋ چووین بلىتى ئوتۇرۇبووس بېرىن، بلىتىكەم بە بىست لیرە بېرى. دوو لیرەم دا بە ترى و نان، بۇ خۆم سى لیرەم پى ما. عهزىزم بە بلىتەوھ دامەزراند.

- ئەدى تۇ؟

- حال و حىكايەت ئەوھىيە. تو بگەوه، من دە بەحرىشم ھاوين تەر نابىم.

عهزىز فرمىسىكى ھاتە خوار و بە نىگەرانىيەو دەستى بۇ ھەلپەنام و رۆيشت. ھەر ئەو رۆزە چوار فيركارى كوردى شام ھاتنە لام؛ نەقلىم بۇ گىيرانەوھ. ھەر چواريان شەو چووبۇونە سەر كابرا و بە چەقه و ھەرا چەل و پىنج لیرەيان لى ساندېبۇو. دواي دوو رۆز منىش بەرەم بەغدا بۇومەوھ. «جىيگايى مېردان قۇون تەندۇورە»! چوومەوھ مالى مام حوسىين.

- برای دور و لات به خیر هاتیه و!

دو سال و چندیک له سهر ته ختیک راکشی، بیست و حهوت کیلو گوشتی سست و فشهلهت لی زیاد بی، چون ده توانی کار بکهی؟ چهند روزیک بیست میتر بر چویام دهبوو دانیشم تا نفه سم دیته و سه رخو. روزیک ده گهل برادریکا چووینه چاخانه بکه. قوونم خسته سه کورسی، قرچهی کرد. زور به خودا شکامه و. کابرای چایچی هات، باوه رکه من له کنگیه و ده چووم! هر نیخه ددهات:

- پین خوش بوو شکانت؛ به قوریانت بی! من پیاوی وام خوش ده وی!
زور له ناشنایانی پیشوو، تا نه مگوتا من کیم نهیاند ناسیمه و. ورده- ورده له سایهی قهدهم لیدانی زوره و توزیک هاتمه و سه رحال و به دوست و ناشنایانه و گهرام، کاریکم بؤ بدوزنه و. برادریک گوتی له گاراجینیکی کوردان نووسه ری باریان ده وی؛ به غار چووین. خاوهن گاراز ده ستوری کاری نیشاندام. زور هاسان بوو.

- زور سوپاست ده که!

توزیکم تیوه راما؛ برادره کهی بردہ که ناریک و سرتے یان کرد.

- وره با برؤین! ئه و کابرایه لئی پرسیم: ئه و هه زاره؟

- بھلی

- به خوا من ریم ناکموی هه زار نو گهريم بکا.

ببومه سه یدی رووت: پولی نادمنی، ده لین سه ید زه کاتیان پی ناشی!
ویستم کونه فروشی بکهم؛ چوومه لای جووله که یه کی کونه سابلاغی به ناوی ئه بوسه لمان.
کونه لی له ئه مریکاوه بؤ ددهات. تئی گهیاندم که ئه و کاره بؤ من دهس نادا. ده بی خهیات و
ئوتوقیم هه بی و دوکانی بؤ بگرم و زور شتی تر...

عه کاسه کورده کهی ناربومیه لای شالچی، گوتی فیره عه کاسی فهوریت ده که. که چه
ماشینیکی کونی دامی و دوو سی روز ده رسی دادام و که وتمه کار. سندووق به سه رشنه و به
کولاناندا بگهی کی عه کس ده گری. له پیاوی شه رداریش بترسه که نه تگرن و ماشینت لئی
نه شکینن. روزی باران و ههور کار نییه. ماشین زور شل کاره. کابرام له به رانبه رم راست و
پاسته ده کرد:

- بروانه ئیه! بزه بینه لیوت! یه ک، دوو، سی، چوار، پینچ، شهش!

کابرا و هره زده بیوو له جن ده بزووت. من هر هه تا شهشم گوت؛ جاری وابوو ده بی بیست یان سی بزمیرم. روزانی تاوساو هر له تاو هه لاته و تا خوارا، که روز چاره گه دیناریک و زور روزان سهد و پهنجا تا سهد فلسم کار ده کرد. ثویش ده بیوو مهسره فی کاغه ز و ده رمانی لئی بدhem. گالتهی مندال و بیکارانیش له جئی خوی. له هیچ چاخانه بکه نه یاندنه هیشت دانیشم چونکه بیست مندالیم به شویته و بیوو. له سه ری کولانیک راده و هستام، برادریکم ده کرده ته پکهی مشته ری؛ هر که کھسیک له و لاوه ددهات، برادره که هم له به رانبه رم قیست راده گرت، سه رم ده بردہ بن په ردہی رهش، ده مگوت: تاریفم بکه تا پیواره که ش عه کس بگری.

ده گهل حمه ره شادی کونه ها کاره کهی [لریستورانی] خه بیامم، چاوه خانوو بیکمان له گه رکی سابوونکه ران به کری گرت و پنکه و ده زیاین. حمه ببیوه قاوه چی له سووچیکی تاریکی بازاری زیر بینگه ران. روزانه هر کھس ده چووینه کاری خومان و شهوانه ده هاتینه و

کونه‌رهاش.

رُوژِیک ههور ببو، حمههش نه چووه کار، گوتمان با یاره‌لماسی بوکلیتینین، من چوومه بازار یاره‌لماسیم کری هاتمهوه، حمهه له مال دهرچووبوو. زورم چاوه‌نقری کرد، نههاتهوه. نانی خوم خوارد و چوومه دهه؛ چوومه سینه‌ما. ده گهراه‌وهدلا له کؤلانیکی تنهنگ، رهفیق چالاک رووبه‌رووم دههات. جا وره بگهربیوه و ههلی. به دله کوتنه هاتمهوه مال. مالی چی؟ کورسی شکاوه، لیفه ههلدر اووه، ده‌تگوت شه‌ره گای تیدا کراوه. ده و جیران هاتن، گوتیان: حمهه‌یان به کله‌بچه کراوی هیننا، مالیان پشکنی و بردیان. ئای به خبری ناسه‌لامه‌تی! خو حمهه حالی له من خراپتره! ههه هیندهم بؤ کرا لیفه و سنه‌نیریک هه‌لگرم و ده‌رکه داخهم و بهو تنهنگی نویزی شیوانه خوم به ماله مام حوسیندا که‌مهوه. دوای بیست رُوژ حمهه گهرايهوه. پیاویکیان له سوله‌یمانی له سه‌ر دزی حمهس کردووه؛ ده‌ناو پرسیاراندا گوتوبه که‌سینک که سالیک له‌مه‌به‌ر بؤمبای ده‌مالی حاکم سه‌عید هاویشت‌ووه، نوکه‌ری شیخ له‌تیفه و ناوی حمهه‌یه. حمهه‌یان به‌ره و سوله‌یمانی بردووه و زکریان تیجه‌لداوه و پاش چند رُوژ نیشانی دزه‌یان داوه، گوتوبه ههه نییه؛ به‌ریان داوه.

ماشینی عه‌کاسیم بردهوه بؤ کابراتی خاوه‌نی و گوتم بهو کاره به‌ری ناچم و ده‌ر نابهم.

- ئهی چونه رُوژانه دوکانه که‌م بؤ خاوین که‌بهوه و کاروباری بازار چوون و شت بؤ مال کرپن و هستو گری؟ مانگی چوار دینارت ده‌ده‌می.

که‌تمه سه‌ر پیشه‌ی پیشوو. دوکان گه‌سک ده! کاشی بماله! شووشه خاوین که‌وه! که‌وه و که‌لم و گوشت و مؤشت بـره‌وه مالی و هستا؛ جار-جار ئاگاشت له مندالان بئ و توزیکیان بگیزه و تیر گویت له پـره‌ویله و چقهو و شه‌ر جنیوی و هستا و هستازن بئ!

کونه سه‌گیکم له گه‌ره کی «فهوزهت عه‌رهب» گرت که خانووینکی کونی يه ک تـبه‌قه و چوار مالی تـری تـیدابوو. به‌یانی نان و چام ده‌خوارد. ده‌چوومه سه‌ر کار. دوکانم پـاک ده‌کردهوه تـا و هستا دههات. له پـاش کاری بـیگاری مـال، دهـهاتـمهـوه بـهـرانـبهـر بـهـ و هـستـاـ له سـهـرـ کـورـسـیـهـ کـدادـهـنـیـشـتمـ؛ خـهـوـ دـهـبـرـدـمـهـوـهـ. سـهـعـاتـهـشـتـیـ شـهـوـ، جـارـیـ وـابـوـ سـهـعـاتـ دـهـ بـهـرهـوـ مـالـ دـهـبـوـمـهـوـهـ. نـیـوـهـرـؤـیـانـ سـهـمـوـنـیـکـمـ بـهـ تـوزـیـکـ پـهـنـیرـهـوـ دـهـکـرـیـ وـ دـهـمـخـوارـدـ؛ شـهـوـیـشـ هـهـ شـتـیـکـیـ وـاـ. مـانـگـیـ دـیـنـارـیـکـمـ کـرـیـ خـانـوـ دـهـداـ. دـهـبـوـیـاهـ رـُـوـزـیـ بـهـ سـهـدـ فـلـسـ کـهـ دـهـکـاتـهـ دـوـ تـمـهـنـ بـزـیـمـ. خـودـتـراـشـ وـ تـیـغـ هـهـبـوـ؛ نـهـمـدـهـ توـانـیـ ثـاوـینـهـیـ کـیـ تـرـنـ بـکـرـمـ. لـهـ بـهـ ئـاوـیـ قـابـیـ بـنـرـهـشـیـ دـهـرـمـانـیـ عـهـ کـسـداـ رـیـشـمـ دـهـ تـاـشـیـ؛ چـونـکـهـ مـهـمـنـوـعـ بـوـ بـچـمـهـ بـهـ ئـاوـینـهـیـ خـوـ لـهـ بـهـ جـوـانـ کـرـدنـیـ مشـتـهـرـیـهـ کـانـ!

نازانم تـاوـهـنـگـازـ بـبـوـومـ یـانـ چـیـ، زـوـرـ خـرـاـپـ نـهـخـوـشـ کـهـوـقـمـ. وـهـستـاـ بـهـزـهـیـ پـیـمـداـهـاتـ؛ بـرـدـمـیـهـ ژـوـرـیـکـیـ چـؤـلـ لهـ مـالـهـ کـهـیـ خـوـیدـاـ؛ کـوـنـهـ مـدـبـهـقـیـکـ بـوـ تـارـیـکـ. درـگـاـکـهـیـ کـهـ دـهـکـراـوهـ جـیرـهـیـ مـیـشـکـیـ پـیـاوـیـ دـهـزـرـینـگـانـدـمـوـهـ. تـهـختـیـ ژـوـرـهـ کـهـشـ خـوـلـهـ بـوـتـینـهـ وـ مشـکـ جـلـیـتـ باـزـیـانـ تـیدـاـ دـهـکـرـدـ. وـ کـهـسـاسـ بـوـومـ نـهـمـدـهـ توـانـیـ سـهـرـ هـهـلـیـنـمـ. تـینـوـومـ بـوـوـ؛ کـهـسـ نـهـهـاتـ سـهـرـ بـداـ وـ بـلـیـمـ تـوزـیـکـ ئـاوـ. لـهـ بـهـیـارـهـ بـهـ نـوـبـهـتـیـ وـ تـیـنـوـایـهـتـیـ مـاـمـهـوـهـ وـ کـهـسـ چـراـشـیـ هـهـلـنـهـ کـرـدـ. وـهـستـاـ کـهـ شـهـوـهـاتـوـهـ، هـهـرـ لـهـ رـیـوـهـ دـهـ گـهـلـ ئـنـهـ کـهـ بـهـ بـرـبـوـونـ. خـوـیـ هـاتـ، چـرـایـ هـهـلـکـرـدـ وـ ئـاوـیـ دـامـیـ وـ چـوـوـ دـوـکـتـورـیـکـیـ هـینـاـ. دـواـیـ حـهـوـ رـُـوـزـ رـاـسـتـ بـوـمـهـوـهـ. چـیرـکـیـ وـهـستـاـکـهـشـ تـوزـیـکـ سـهـیـرـهـ: پـیـاوـیـکـ لـهـ «تـیـلـهـ کـوـ»ـ کـوـزـراـوهـ؛ دـوـوـ کـوـپـیـ نـوـ سـالـهـ وـ

ههشت ساله‌ی له پاش بهجی ماوه؛ به ناوی حمه و گهردالی. دایکیان میردی کردوتنه و بهره‌لدا کراون؛ که لاشکه‌ریک و خوی گرتون. وه دیهاتی خستون کونه‌پهرو کو کنه‌وه. لهو کاره و هر ز بوون؛ هه لاتون. یه کیکی تر کردوونی به دواشوان. ئه و جاره که توونه لای خانه‌قین و میوه‌یان پی چنیونه و. «با بچینه به‌غدا، کار زوره». به بی که توونه ری؛ له هیز که توون. تووشی عه‌جمی گاریه‌سوار بوون که ده‌چنه زیارتی که‌ربه‌لا.

- مامه گیان سوارمان که!

- کنی جنیو به عومه‌ر بدا سوار بی!

حمه ده‌لی: سا و هللا بشمرم جوین به ئیمام عومه‌ر نادم!

گهردالی ده‌لی: وه قنگ باوک عومه‌وه! ئه گئر پیاگ با که‌ریکی بؤ ئه‌ناردم سواری بیم! گهردالی سوار و حمه‌ی کاکی به پا ده‌گنه به‌غدا. هر يه ک له گه‌ره کیک ده‌بئه ئاوكیشی مالان. گهردالی ههشت ساله ئاوكیشی گه‌ره که ئه‌رمه‌نییه؛ که زور ماله ئاشوری و ترک‌زمانیشی تبدایه. ئاوكیشه و سه‌ر به هه‌مو مالاندا ده‌کا. زور زوو له ناچاری فیری زمانی ئه‌رمه‌نی و ئاشوروی و تورکی و عه‌هی ده‌بئی و کوردیش زمانی خویه‌تی. کاتی نووسینی پیناس ده‌بیته باو، ناو گهردالی ده‌گوری و ده‌لی ناوم برایمه. ئیتر له‌وی ده‌مینی و ئاوكیشه تا به سه‌ر باز ده‌گیری. له جیاتی ئه‌ركی سه‌ربازی ده‌بینه دادگای نیزامی، ده‌بکنه ته‌رجومانی سه‌ربازانی عیارقی؛ که زمانی هه‌موانی ده‌زانی. له دواي سه‌ربازی دیتنه‌وه گه‌ره کی خوی. لووله کی‌شراوه و ئاوكیشی نه‌ماوه. ده‌بیته نوکه‌ری ماله هه‌رمه‌نییه ک که يه که‌م عه‌کاسی به‌غدايه. ئه‌رمه‌نی ده‌بیوه به‌هره‌ی پتری لی هه‌لکریتی، پاش کاری مال ده‌بیا کاری دوکانیشی پی ده‌کا. له‌وی فیله‌عه‌کاسی ده‌بئی و کویره‌خه‌تیکیش فیئر ده‌بئی و ده‌بیته وه‌ستا برایمی وینه‌گر. زرکچی کابرایه‌کی خانه‌قینی ده‌خواری و له ده‌مه‌دا که من شاگردی بوم کوریک و دوو کچی هه‌بوو. وه‌ستا - که ده‌ردي بیکه‌سی و هه‌زاری زور چیشتبوو - پیاویکی نه‌رم و نیان و خوش‌زمان و خاون بهزی بیو؛ به‌لام خات مله‌کی زنی، زن نه‌بوو زان بwoo. که‌س له و روو‌گرژتر، لووت‌به‌رزتر، ناحه‌زتر، خویی و بیکاره‌تر، پیس و پوچل‌تر، زمان‌شرت‌نه‌بووه و نابیته‌وه. له به‌هانه ده‌گهرا که شه‌ریک به میرده که‌ی بفرؤشی و خوی لای خله‌ک هه‌لکیشی و به چاوی سووک بروانیتی شاگردی میردی. هر ده‌تدی منداله چکوله کانی پینیان ده‌گوتوم؛ تو شاگردی ئیمه‌ی، ئه‌توانین ده‌رت‌بکین ا!

وه‌ستا خانوونیکی باشتري به‌کری گرت؛ وه‌تاغیکی له خوی زیادی ته‌رخان کرد، که زم خه‌زووره که‌ی و من تیا بزین و کری نه‌ده‌ین. مام که‌ریمی زرخه‌زووره‌ی له پیره‌پیاوه‌کانی میشکر زیوی بیرعه‌شاپیری بیو. ساله‌ها چه‌تی کرده‌بوو. بیوه کریکار و پاسدار له که‌میی له‌شکریانی ئینگلیسدا. به سه‌ری پیری و فه‌قیری له به‌غدا عه‌مله‌یی ده‌کرد. رایه‌خمان حه‌سیری بوزیا بیو؛ سه‌ر و لیفه‌مان له سه‌ر راده‌خست. مقه‌لیه‌کمان ده‌گه‌شانده‌وه بؤ چا لینان و پولووی قلیانی مام که‌ریم. قلیانی وه ک موسلمانان نه‌بوو! داره‌که‌ی سه‌ر وه‌ی ده‌ناو شووشه ده‌رمانیکی ده‌مزل دهنا و ده‌ستی به قرفشت ده‌کرد. ئه‌غله‌ب شه‌و له بیری ده‌چوو شووشه‌که‌ی هه‌لبری، له داره‌که‌ی ده‌نه‌وه و شووشه ده‌شکا و پولوو بلاو ده‌بوونه‌وه. ههی بگه‌یه تا حه‌سیر و لیفه‌نه‌سووتاون!

- به خوا به‌دبه‌ختی گرت‌وومی به‌رم نادا!

- مام که ریم گیان! شووشه که ت بایی ده فلسه؛ سبھی بوت ده کرمهوه!
- شهوانه له چیزکی خۆی و باسی چه ته و درانی ته و او خوشم دههات. شهويك لئي پرسيم:
- باران چون ئەبارى؟ ئېشن له به حرهوه ئاو هەلئەمۇرى.
- خۆم لى كرد به پسپور و باسی باران بارینم بۇ كرد؛ بۇ نموونەش دەورييە كەم به سەر ھەلمى كەتريدا گرت و ئاواي لى چۈپا و گوتوم: ئاوا.
- ھەی گووی وھ قفور باوک ئەو كەسە ئەمەھى و تۈوه! ئەمە قىسەي كافرانە! سا من له مەلام شەفتىگە له قورحانا ئېشى: مەلايە كەتىكى وھقاي مىشىولە، وھ قامچى ھەورە كان پىتش خۆى ئەدا، وھ ك گاگەل ئەيانباتە سەر بەحر. ھېننە ئاو ئەخۇنەوه تا ورگيائ ئەماسى. ئەيانھېرىتى، وھ قامچى لييان ئەدا كە بوارن. تو نازانى ھەورە ترىيشقە چىيە؟ قامچى مەلايەكە مىشىولە كە يە!
- بەلىن با واپى!
- شهويك لە جەنگەي باسی خۇيدا گوتى:
- ئەو سالە كە زالى زەر، باوک رۇستەم وەفاتى كرد و فاتىحاماڭ بۇ خۇندى...!
- كەمى؟
- ئەم سالانە كە من له خانەقىن بۇوم، زال لە مال سىمرىخ لە جەوهەل قاف ئەزىيا. خەورىيان ھاورد كە عەمرى خوابى بەجىي ھېنناوه. ئىمەش لە مۇگەوتا ئازىيە تبارىمان دانا و فاتحاماڭ بۇ خۇندى!
- مەمبارە كە!
- رۇزى لە حەمام مام که ریم لفکە كەي خۆى داناوه و سابۇونى له سەر و چاوى داوه؛ دەستى بىردووه لفکە كە ھەلگرىتەوه، گونى كابرایە كى عارەبى وەبەر دەست ھاتۇوه كە داھاتۇتهوه خۆى بشوا- كىشاۋىيەتى. عەربە لە زىقهى داوه:
- ئاي گونم!
- مام که ریم كە عارەبى نازانى:
- لە كە تىنى گەمال باوک! لفکەي خۆمە و پىت نادەم!
- توند گرتۇويە. كابرلا له ھۆش چووه و لە دەستيyan دەرپىناوه.
- دەبى ئەمەش بىزانىن كە كوردى شىعە بە سوننى دەلىن: «جاف» سوننىيە كانيش بە شىعە دەلىن: «لەك».
- مام که ریم بە نەخۇشى بىرىبۈۋىانە بىمارستانى دەولەتى؛ سەرم دا.
- ها، مامە! چۈنى؟
- عەزىز گیان! باشم؛ بەلام شهوانه مەلايەكتان دەس ده گونم و مردەدەن!
- بەغدايى بە جىنكە دەلىن مەلهك واتا مەلايەكت. چىزكى وا خۇشى مام که ریم زۇرن؛ با واز بىتىن و باسی خۆم لە دوو دەم.
- وەستا كە دەيدى زۇرەي وخت قىر و قېپ لە دوكان دانىشتىبۇوم و خەو دەمباتەوه، ويسىتى وەختە كەم بە كار پې كاتەوه. لە ژۇورى تارىكىدا بەرددەستى پى دە كردم. ورددە- ورددە چاوم كرايەوه و چاپ كردنى عەكس فيئر بۇوم و زۇرم زەممەت لە سەر ھەلگرت. حقوقە كەمى كرده مانگى حەوت دينار و نيو، شهوانىش لە دوكان لە خوارىندا بەشدار بۇوم. ئەو بەستە زمانە زەنە كەي تىرى نەدە كەد؛ لە دوكان بە جەرگى بىرزاو بەركولىكى دە كرد تا بە بەشى مال تىر بخوا.

سالیک پتر لای مامهوه. له دوکانیش نهبا کاره کانم به پیوه دهبرد؛ ئەمینداری پوول و پارهشى بوم. رۆزئی گوتى: تو باش فيرى کار بىووی؛ ئەمەوى مەعاشە كەت بكمە رۆزئی چوارسەد فلس.

- وەستا سویتىد و قورغانم واپىن تا له لاتم چاره گە ديناريک زياترم نھوي.

- دەسا دەبى کار له لايەكى تر پەيدا كەي. من پىيم شەرمە دەستت بىرم.

رۆزئی جومعە کار زۆرە و نابى عە کاسى دابخرى. وەستاكەم - وەك ئەرمەنیان - يە كشەممە دايىدە خىست. گوتىم: بۇ ئەوه هەممو رۆز دوکان ھەبىن، من شەممە بەتال دەبىم، يە كشەممە من دوکان دە كەمەوه. هەوەل شەممە وچانم دا. تا لاي سەعات يازادە گەرام و سوورامەوه. وەرەز بوم؛ ھاتمەوه دوکان. هيتنىتا لهوبەرى خەبابان بوم، ثارتىن ناوىتكى ئەرمەنى - كە ناشنامان بوبو - به غار له دوکانەوە هات:

- مەچۈوه دوکان! خەتهرا! بېۋە فلان قاوهخانە تا من دىيم.

له قاوهخانە بۇي باس كردم كە سەعات نۇي بەيانى، سى ئەفسەرى ئەمن و شەش پۈلىس بېۋانە دوکان:

- كوا عەزىز قادرى شاگىرىت؟

- دەمىكە له لام نەماوه.

دوکانىان پىشكىنيوه و زۇربىان ھەرەشە له وەستا كردووه. قەوليان لىساندۇوه كە ئەگەر زانى له كۆتى خەبەريان بىدانى.

- ئەرى ئەوه بۇچى له تو دەگەران؟

- ئارتىن! بەدبەدختى و نەزانى خۆم. رۆزىك جىڭەرە لوكسى ملۇوكىم بەراوەزۇ داگىرساند؛ عەكسى تاجە كەم سوقاتاند!

- ئەي مالى وېرانم! بە خوا منىش چەند جارىك ئەو خەتايەم كردووه! خوا شوکور پىيان نەزانىيە. باوكم ئاگات له خۇبى!

لە دەمەدا ئارتىن شەلەزى و چاوى بە مۇلەق وەستا:

- هەستە بېۋە! دەتگەمى.

- ها! ج بۇ؟

ئەو ئەفسەرانەى له نزىكىمانەوه له قاوهخانە بوبون، ئەوان بوبون له تو دەگەران.

ديار بوبو بە روخسار نامانسان.

لەم بەينەدا لە بەغدا مەعاشىم چاره گە دينار بوبو، وەتاغىكىم له نزىك دوکان له مالە مەسيحىيەك بە كرى گرت و بە تەنبا لىيى دەزىيام - بەش بە حالى خۆم - تەواو ساز بوم.

زېبىحى كە له ناسرىيەوە هاتبۇوه، چۈوبۇوه سولەيمانى، ماوەيەك لە سىتەك، له مالى شىخ مابۇوه و دوايە ببۇه ھاواکارى «ھەمزە عەبدۇللا» رەئىسى حىزىبى پارتى و له سولەيمانى دامەزرابوو. جارىك هاتە بەغدا و گوتى: دەمەوى چاپخانەيەك پىتكەوه نىيم. لوولەمومولە مەنگەنەم لىك داوه؛ ھېندىك وردەئامراز و حرۇوف ماوه؛ با بىكىرىن. نيازم واپە «نىشتەمان»ى كۆمەلە زېنندۇو كەمەوه.

نهخشە يە كىمان كىشا، چۇن پىمان نەزانى و پىشمان بفرۇشىن. چۈوبىنە چاپخانەي نەجاح - كە زۇرى كېتىبى كوردى لى چاپ كرابوو.

- سەلام! مامۆستا پىيرەمبىزد زۇر سەلامى دەگەياندى. چەند شىتىكى راسپاردووه كە بۇي

بنیری و ئیمه پاره کهت دهد یعنی.

- دهی خو حاجی توفیق ساغ و به ده ماغه؟

- له سایه‌ی سه‌ری تووه!

ورده‌ئامرازمان کرپی و گوتی: به‌یانی و هرن ههشت کیلو حرف حازره؛ کیلوی به ههشسه‌د فلس. لیسته‌ی فروشراوه کانی گرت و گوتی ئیمزا‌ی کمن. ئیمه‌ش کهر بـ شوینهونی دوو ئیمزا‌ی شیعنه‌مان کردوده: «جه‌عفر مووسا»، «حسین عهله». سبه‌ی چووینه‌وه. کابرا گوتی: خـلکی سوله‌یمانی زوربیه‌یان عومه‌ر و عوسمان و که‌مان. ئه ناوانه‌ی ئیوه‌م زور پـ خوش بـوو؛ به‌لام به داخه‌وه حرووف نه‌ماوه بتانده‌می! زانیمان چـ غـلـتـیـکـمانـ کـرـدـوـوـهـ. چـوـوـینـهـ چـاـپـخـانـهـ تـرـ، گـوـتـیـانـ مـهـمـنـوـوـعـهـ؛ بهـلامـ کـیـلوـیـ بهـ دـيـنـارـ دـوـوـ سـهـدـ فـلـسـ پـيـتـانـ دـهـ فـرـوـشـينـ.

زه‌بیحی لـه سـولـهـیـمانـیـ دـهـ گـهـلـ هـمـزـهـ عـهـبـدـولـلـاـ کـیـشـهـیـانـ لـیـ پـهـیدـاـ بـبـوـ زـهـبـیـحـیـ گـوـتـبـوـوـیـ؛ توـ شـهـوانـهـ دـوـوـ بوـتـلـ نـارـهـ، چـیـشـتـ وـ مـهـزـهـیـ شـاهـانـهـ وـ مـانـگـیـ حـمـفـتاـ دـيـنـارـ لـهـ رـهـشـ وـ روـوتـانـهـ وـ وـرـدـهـ گـرـیـ؛ چـوـنـ واـ دـهـبـیـ؟ـ لـهـ دـاـخـانـ چـوـوـبـوـوـ حـیـزـبـیـ «ـتـهـ رـرـوـرـ»ـ وـ بـبـوـ شـیـوـوـعـیـ. ژـمـارـیـهـ کـ نـیـشـتـمـانـیـ چـاـپـ کـرـدـ وـ تـیـرـ تـارـیـفـیـ شـیـوـوـعـیـ وـ غـهـبـیـهـتـیـ کـارـبـهـدـهـسـتـانـیـ پـاـرـتـیـ کـرـدـبـوـوـ. شـیـعـرـیـکـیـ نـیـشـیـ کـ نـازـانـ کـامـهـ بـوـوـ تـیدـاـ بـلـاـوـ کـرـدـبـوـوـ. پـاـرـتـیـ گـلـهـیـانـ لـیـ کـرـدـ.

- ئـهـوـهـتـ بـوـ کـرـدـوـوـهـ؟ـ

- منـ نـاـگـامـ لـیـ نـهـبـوـوـ وـ زـوـرـیـشـ توـوـرـهـ.

نـامـهـیـهـ کـیـ پـرـ لـهـ گـلـهـیـیـمـ لـهـ زـهـبـیـحـیـ نـوـوـسـیـ، کـهـ بـوـچـیـ بـیـ پـرـسـیـ منـ شـیـعـرـ چـاـپـ دـهـ کـهـیـ؟ـ لـهـ ئـیـسـتـاـوـهـ دـهـنـگـتـ لـیـ دـهـ گـوـرـمـ. شـهـوـیـکـ یـهـکـیـکـ لـهـ دـوـکـانـ بـهـ گـوـیـمـیدـاـ سـرـکـانـدـ: زـهـبـیـحـیـ لـهـ فـلـانـ باـغـچـهـ لـهـ سـهـ نـیـمـکـهـتـیـ چـهـقاـوـ کـرـوـشـمـهـیـ کـرـد~و~و~هـ. هـمـموـ گـلـهـ وـ گـانـنـ لـهـ بـیـرـ چـوـوـ وـ غـارـمـ دـاـ، زـهـبـیـحـمـ دـیـتـهـوـهـ. لـیـمـ مـؤـرـ بـؤـوـ وـ روـوـیـ لـیـ وـهـرـگـیـرـامـ.

- کـاـکـهـ وـهـخـتـیـ توـوـرـهـیـ نـیـیـهـ؛ هـهـسـتـهـ بـاـ بـرـؤـینـ.

چـوـوـینـهـوـهـ مـالـهـ کـهـمـ.

- دـهـیـ کـاـکـهـ بـوـمـ بـگـیـرـهـوـهـ!

- دـهـ گـهـلـ حـیـزـبـیـ کـوـمـنـیـسـتـ بـوـوـمـ. لـهـ سـولـهـیـمـانـیـهـوـهـ هـاتـمـهـ کـهـ کـوـوـکـ؛ بـهـ نـهـیـنـیـ دـهـ یـامـ وـ خـهـرـیـکـیـ نـوـوـسـیـنـیـ خـوـمـ بـوـوـمـ. ئـهـوانـهـیـ دـهـمـانـسـینـ گـیـرـانـ وـ سـهـرـگـهـرـدـانـ مـامـهـوـهـ؛ هـاتـوـمـهـ بـهـغـداـ.. سـهـرـمـانـ پـیـکـهـوـهـ نـایـهـوـهـ.

رـوـزـیـکـ لـهـ کـارـ چـوـوـمـهـوـهـ مـالـ، کـابـرـایـکـیـ مـلـ بـارـیـکـیـ سـهـرـ چـکـوـلـهـیـ چـلـکـنـیـ پـوـوـتـهـ کـهـ، دـهـ گـهـلـ زـهـبـیـحـیـ دـانـیـشـتـبـوـوـ.

- کـاـکـهـ توـوـ کـیـیـ؟ـ

- دـهـمـیـکـ بـوـوـ لـهـ مـامـؤـسـتـاـ زـهـبـیـحـیـ بـیـ خـهـبـهـرـ بـوـوـینـ، وـ ئـهـمانـهـوـیـ «ـئـیـتـیـصـالـیـ»ـ پـیـ بـکـهـیـنـهـوـهـ.

«ـوـهـضـعـیـ»ـ مـادـیـمـانـ باـشـ نـیـیـهـ؛ ئـهـ گـهـرـ باـشـتـرـ بـیـ مـانـگـیـ دـوـوـ دـيـنـارـیـ يـارـمـهـتـیـ دـهـدـهـینـ.

وهـختـ بـوـوـ لـهـ دـاـخـانـ بـدـرـیـمـ:

- ئـاخـرـ نـالـیـنـ ئـهـمـ مـامـؤـسـاـیـهـ بـهـ چـیـ دـهـزـیـ؟ـ ئـهـ گـهـرـ وـهـزـعـیـ مـادـیـتـانـ - خـواـنـهـ کـاـ - باـشـتـرـ بـوـوـ، کـیـ هـرـ جـیـ خـهـوـیـ شـهـوـ، بـهـ نـانـ، مـانـگـیـ بـهـ دـوـوـ دـيـنـارـ دـهـدـاـ؟ـ دـهـیـ خـواـ لـیـتـانـ بـهـ زـیـادـنـهـ کـاـ. ئـهـواـ منـ کـارـیـکـمـ هـهـیـهـ، دـهـ تـوـانـیـنـ هـهـرـدـوـوـکـمـانـ بـیـتـیـ بـزـیـنـ. بـوـ کـارـیـ ئـهـوـیـشـ خـواـ کـهـرـیـمـهـ.

کـابـرـامـ توـوـرـهـ کـرـدـ؛ رـوـیـشـتـ. بـهـلامـ رـهـفـیـقـ چـالـاـکـ گـوـتـهـنـیـ: «ـشـیـوـوـعـیـ وـهـ کـقـیرـ وـ زـهـفـتـ وـانـ،

هر پیتهوه نووسان تازه به ئامان و زامان بهرت نادهن»، هات و چوی زهبيحى يان هر ده گرد.
«وهضعي» ماديشه هر چاک نهبوو!

به هوی وهستامهوه کارينک بوزهبيحى پهيدا بwoo. كۆپيە عەكسى بە ماشين بۇ ئەرمەنیەك دەگرت و مانگى شەش ديناريان دەدایه.

زورى نهبرد سەر و كەلھى قىلغىش پهيدا بwoo. سى تفهندىدارى ئەلكسەندر دوومسا گەينە يەك. قىلغى لە خانىتكى تووتون و مازووكىرين لە لاي عەبدولقادر ئەفەندىيەك كاري دۆزىيەوه. كەسيك «پىكەنینى گەدا»ي خويتبىتەوه دەزانى قىلغى لەوي چۈن ژياوه و بۆچى دەركراوه. بەيانى زوو من دەچۈومە سەمموونى گەرم و پىخۇر كرىن. زهبيحى چاي لى دەنا. قىلغىش هەر خواردنى لە سەر بwoo!

نيوهەرپەيان دەچۈوبىنه كەباخانەيەكى زور ھەرزان لە بازارىكى چەپەكدا. باجي رەجىئى خاونەن مال رۆزىك برسى:

- لە كۆئى نيوهەررۆزە دەخۇن؟
- لە كەباخانەي بازارى سەدرىيە.

- ئەي دەغىلە نەكەن! شەھى دىيم نيوهەشەو، لەو مالە جىرانەمان - كە فايتونچىيە - سرت و خورت دەھەت؛ ترسام. لە دىوارەوه روانىم، سەوداي ئەسپىنلىكى تۆپىي بوو؛ ئەو كەباچىيە كىرى! تۆزىك بىزمان ھەستا و ھېنىدىك جىتىومان دا و بىپار درا نەچىنەوه لاي. ھەرچى گەراين لەو تزىكانە كەباخانە نهبوو؛ ھەر چىيە كىشمان بخواردايە، زور گرانتى دەكەوت. پاش تۆزىك منجە - منج و مقوّى - مقوّى، وەك تىكولە خەيارى فەقىيان خۆمانلى گىل كرد و ملمان لە كەبائى گۆشت كەر و بارگىنى تۆپىي - كە ئىشاللا و نەبووه - نايەوه.

رۆزىك لە دەم بازارى گەورە، رووبەررووی رەفيق چالاکى جاسووس ھاتم. زور ترسام؛ بەلام وەك جارى پىشىو دەرفەتى ھەلاتنم نەبوو. رەفيق گوتى: تو و قىلغى وا دەزانىن ناتانناسىمەوه. نە كۆيىرم، نە ھېنىدە گىزىم. قويياتس پەپولەش تو بwoo! بەلام ھېنىدەش جاسووسىتىكى بىنامووس نىيم كە خەبەر لە ئىتەھى ئاوارەيى كوردايەتى بدهم. مەترىسن! ھەلمەيەن...
- كاك رەفيق سوپاپاست دەكەم. بەلام ھەر ئىستا ئاشنایەك بمبىنى دەگەل تو قىسە دەكەم،
ج فکر دەكى؟ نەگەر پىاوهتى دەكەي، مەمناسە و نەتناسىم.

گوتى: قىسە كەت راستە؛ خواحافىز.

بە هوی «مسەتەفا كۆتۈر» ناوىكى بە چاوبىك! كە خۆى بە خزمى زهبيحى دەزانى، زهبيحى و قىلغى لە كافە رەستورانىكى ھەرە بەناوبانگى بەغدايە - كە خاونەنەكەي عەبدوللا شەرىفى كۈنە سابلاڭى و ملىقىنير بwoo - بە نووسەر دامەزدان.

زور جار شىووعى زەردى ملبارىك - كە من ناوم نابۇون «تۆپىي» - دەھاتنە لاي زهبيحى و پىيانەنۋە راھاتبۇوم. شەۋىكىيان ھاتىمەوه، دەبىنەم زهبيحى و ھەشت كەس لەو تۆپىوانە، بە سەر چىنچىكان بە ھەللىرىووشكانەوه، لە سەربان سەريان بە سەرى يەكەوه ناوه سرتە دەكەن؛ چىاشيان نە كۆزۈندۇتەوه. بەيانى ئەو رۆزە لىنە شەرم پىچايهو.

- خواحافىز!

- بۆچى بەجىمان دىلى!

- كاكە! ناترسىم بىمگەن؛ بەلام لە سەر كارىك كە خۆم كردوومە. نامەوى بلەن زهبيحى

گیراوه؛ ههزاریش چونکه هاومالی بوبه تووش ببوه. نانی خۆم له سه‌ر سفره‌ی تۆ ناخۆم.
سیپالام هه‌لگرت و ببوومه هاوه‌تاغی حمه‌می ره‌شادی.

شوانه لهو ماله - که ده چووينه سه رجي، له سه ريان - زهبيحى له سهريه ك «ثارسين لوبين»ي ده خويندهوه. دهمگوت: چرا بکورئنهوه؟ من سهيرى ئهستيران ده كمه. ده پاراوه: مهلا هه ئهودندهشم لي گهري؛ هه ئهم چهند په رهه ماوه! گوتمن: چرا بهش ده كهين؛ سه عاتيک بؤ تو، سه عاتيک بؤ من! سهري وخت، ئه و هيشتا ئه تو زه» و «ئه و چهند په رهى؟ هه ده ماء، بهشه چرای خوم به كيلويه ك خورمای تهر (روتەب) بېن ده فرۇشت؛ بهو شەھە دەبۈو بچى بېكىرى! له پاش چرا كوزاندنهوه، كە تبۈوينه باسى رىشەمى وشەمى كوردى: بؤ واى ناو نزاوه؟ رەگە كەي - كە دەمى دوو حەرف و بزاويىك بىي - كامە يە؟... به راستى ئەوه زۆرى بەھەرە ھەبۈو؛ چاوى رۈون كەرىنەوه و زۆر شتى سەيرمان دەبرىدەوه سەريه ك. قىلغى گالتەي پى دە كردىن؛ له پاشان ئەويش ئەو نەخۇشىمىي گرت و يابىدە، دەدان.

له پاش ئوهى زانيم پۈلىس لېم دەگەرى، نەموىرا له بەغدا بىم. چۈوم لە مەيدان سوارى ماشىن بىم، جەمال رەفعەت ناۋىكى ئاشنام تووش بىو.

وھر سوار بھے!

ماشینی مارسیدی ئاخر مودیل، پشتی پر له رؤست و ئابجو. له تهنيشت جەمال دانىشتم؛
كەركووك بگەرە و هاتم! له رېنگە جەمال دەلى:

- خه جاله تم! جيگه ت ناخوشه!

گوتم: راست ده کهی! ئهو دهم که سواری باره گیچ دهبووم و رۆژم لى دهبوو به مانگ، جىنگەم لىئرە نەرمەر بىو!

له رینگه زوری حمول دا، نه چوومه سوله یمانی که میوانی بم. له بهر دهر کی ئوتیل سیروان
که هی کوردان بwoo - دایبه زاندم و رویشت. له ئوتیل بر دیانمه و هتاغی ژماره سیزده که له
نه حسی سفریان لئی نووسیبوو. له دیوار ته قویمیک هه بwoo، دیار بwoo سیزده مانگه. پوولی
گیرفانم بزارد، سیزده دینارم هه بwoo. کوبونه وهی ئه و سی سیزدهم پی سهير بwoo! له پر
میوانیکی تریان هینتا و هتاغه کهم، چاوی چه پی کوییر بwoo. سهرباریش کابرا له درو هه لبستندا
بی وینته بwoo. ئه فسه ری تورک بwoo، زنی ژنه رالی رووس له جهنگه هی شهزادا عاشقی بwooها
مۆسیقاریکی زور زهبر به دهست بwoo، بهلام ئیستا له بیزی چوته و هه زار دروی سهربه
کولکه.

شہو چوومہ چیشتاخانہ شیو بخوم، کاریہ دستی، چیشتاخانہ کھم دهناسم..

- کاکه غریب! من پوولم زور کمه؛ تا ده تواني خوارکی هه رزانم دهیه. ده ترسم زور بمینمهوه و ده رینه هه نینه.

- تو بمکہ وہ کیل و حہقت نہ بی۔

گوشت به رخ و برنجی، به هینام.

ھے تیو نئہ مہ جیبیہ؟ -

- بخة دلم مهشکینه!

سبهی که، و هدنه‌گویی

— تو خوا بخہ!

نیمه ره مریشک و برینج.
- تکایه مهیگیره!

پازده روز لهوی بوم، هر چی دادم کرد، غریب به تکا و «خوش» و «لهبر دلی من»، ظای خنیو کردم. دواروژ گوتم: حیسایی ئوتیل و خواردن چنده؟ من تنهبا سیزده دینارم ههیه، ئیتر گوناج له خوته، چت دهمینی با قدرز بی.

گوتی: ئه و روزه که هاتی و جهمال رؤیشت، پاش تاویک گهراوه، گوتی: ههزار ئه گهر پارهی بددهمی لیم توره ده بی. هر چهندی لیره بی، هرچی دهخوا و حهقی ئوتیلی له سهر من حیساب کهن ا برو خواحافیزت بی.

بیستووم برایم ئه حمهد - که ئهوسا رهیسی پارتی بورو - له که رکووکه. دیتمهوه و چیرهکی خوم پی گوت. خانوویتکی چکولهی دوو ژووری به کری گرت. جیرانیکی ده رکه به ده رکه و - که ناوی مامؤستا «علی حمهدی» بورو - راسپارد که له خواردنی مال بهشم بدنه و شتیکیان له باتیان بدانی. یانی هر چهند ئهندامی حیزب نه بوم، بوم به میوانی حیزب. رایهخ و لیفهه بۇ هات. پولی کوپیه کیان هینا و فیریان کردم. شهوانه برایم دههات و به دزی گوفاری «رژگاری» مان ده رده کرد. له کاتی چاپ کردندا رادیوم له سهر دنگی تهواو ده کردهوه که ریبوران خرهی چاپ نه بین. دوو ژماره مان له دوو حهوتدها بلاو کردهوه. تهواوی روز له بینکاری لهشم گران ده بورو. به علی حمهدی خانه خویم گوت: به کاک برایم بلئی کاریکی روزانهه پی بسپیرن؛ حهوتی تاکه شهويک چاپ کردن زور کمه. نازانم چونی پی گوتبوو، هاتهوه گوتی: کاک برایم ده لی جا ئه گهر هر حمز ده کا با بچیتهوه به غدا!

ده لین جاریک «خرداغای قزلجه» نوکه رینکی ناردوته لای ئاغه یه کی تر، که واي پی بلئی و ئاواي تى بگه ینه و جوابم بۇ بیننهوه. نوکه ر دیتهوه، جوابه کهی هیچ فری به سهر سپاردهوه نییه.

- کوره ئهوه چیبه؟

- ئاغا له ریگه فکرم کردهوه، فه رمایشته کانت زور بیتام بونو! بۇ خوم ئه مەم گوت و ئه ومه تى گه یاند؛ ئه ویش ئەم جوابهی داویهوه!

لیم نه پرسی تو چت گوت؛ بهلام به بی خواحافیزی هاتمهوه به غدا. چوومه ماله کهی حمەه. له و کاته له ماله کهی که رکووک بوم، توشی «سەيد ئه حمەدی سەيد تەھا» هاتم.

- کاکه! چون وا دهی؟ ئیمه برای کۆمەلە بین. من چەند دیم ههیه. هیچ پۆلیسیک ناتوانی بینته ملکی من. بشزانن ناتوانن بتگرن. قورغان به حهقت به ساحیت! سبھی ده گەل خۆمت دەبەم.

- کاک سەيد ئه حمەدا پولی کوپیه که ههیه با ده گەل خۆمی بینم؛ که دییی تو بۇ شتی و دەنالی و زۆریش خزمەته به کورد.

- به سهر چاو، ئه ویشت بۇ داده مەزریتىم. سبھی سەعات هەشت وەرە به ترۆمبیل دەچىن ماشىن و کەل - پەلت ھەلدە گرین؛ بهلام نەچى پەشىمان بېھووا له پیاوی بەدقۇول تۈورەم! لە برایم پورسى، گوتی: زور باشه. سبھی هەر سەعات حهوت گەییمە ئوتیل. هەبەوو سەيد ئە حمەد دەمیکە رؤیشتووه! ئىستا و ئىستاش نەمدىتەوه. رؤزیک مامؤستا «علی حمەدی» جیران و خانه خویم هاتە لام. دەربارهی مارکسیستىيەوه

دهدوا و هیندیک پلیخانوْف - ملیخانوْفی تیدابوو؛ که دهیگوت فلان ریجعی و فلان تهقهده دومی ببوو. من تی ناگهم و هر دهلیم بهلی. له پر گوتی: من زورم مورته جیع ناخوش دهوی.
- بهلی، بهلی؟! مورته حیم زور سه گیابه.

- ئەری ھەزار مۇ تەھجىع بە حىزى دەلىن ؟

- به خود امامه ستا منش نا: انه: بهلام ناخ

نهاده هاتینه که ائمہ دویم انتخابات را

نهودم هنامه و بیز نه نهو دهمه نه نهوریر نه بیمارسانی روووسان بوم، مودیری دزبانی تمهوریز نه حوكمی پیشنهوریدا - که ناوی «نهمازی» بوبو - ده گهل مندا نه ژورریک بوبوین؛ که ئهويش نه خوش بوبو. هر قسه ده قسه ده که هوت ده یگوت: من كومؤنيستم، ئەي تۇ؟

- دیاره منیش کومؤنیستم.

بروژیک دوای ئەوه گوتى من كومۇنىستم، پرسى:

- ههزار! پیغم نالیٰ کومونیست چیہ؟

- نه‌مازی گیان! حه‌رام ثه‌گهر پیتر له تقوی لیه؛ بی‌انهم!

نهده کرا بچمهوه دوکانی وهست؛ دیسان بینکار ده خولامهوه و ده مپرسی. به لام نهه مجرار بررسی نهه مام؛ قزلجی و زهیجی کاریان همبوو، یاریدە پيان دهدام.

رېزىك توشىم هات بە تۈۋىشى ئارىتىنەوە؛ گوتى: ئەرمەنىيە كى دەرمان فرۇش دەلى بچۇ
كە كۈوك شاگىرىد عەكاس بە، مانگى شازىدە دىنار وەرگەرە. من ناچىم. تۆ لە جىاتى من بچۇ!
- مالىت ئاوا سە!

١٢٥

بلیسی که تار و دوو دیتاری له نهرمه نیه له ساید: کونی: نه که قبوبولیان نه کردی، بهو دوو
دیناره دیتتهوه بعضا و زیان ناکه. له سه رپرا چوومهوه که رکوک. لای نهرمه نیه که «پورتیان»
له «ستزدیو سوئنا» بوومه شاگرد. شاگردیکی سووریابی مهسیحی ههبوو، جامی رتووش ده کرد و
نه کسی گهوره ده کردهوه ناوی «حهنا» بوو. من له ژووری تاریکا عه کسم چاپ ده کرد.
مندالیکی ناشوریشی کردبوبوه بهرد هستم.

پورتیان موهنهندیسی نهفت و له شرکهته که رکووک ببوو؛ دهر کرابوو. له عه کاسی نهدهزانی و
کاره که که ئیمە بومان ده گه راند. ئەرمەنیسە کی زۆر بە دین ببوو. زۆر ده چووه کلیسا و زۆر جار
کەشە ده هاتە لای. کاره کەم - کە به شیعريش باسم کردودوه - له هەشتى بەيانەوە تا نیوھەر، له
چوارى پاش نويزەوه تا حەوت ببوو. کەرکووک ھاوين له بەغدا گەرمتر و زستان له کوردستان
ساردترە؛ جەھەندەمینکە لە دەسته. له زۇرۇي تارىكى بىن مەنفەزدا، باۋەشىنى بەرقى وەها گەرم
دەببۇ دەمكۈزۈنده دەوه. رۇزانە له دەمى گەرمادا چەند جار فانىلە (زېركراس) کەم دادە كەند،
دەمكۈشى، وەك دە جار دەئاوه ھەللىكىشراپى ئارەقى لاي دە چۇرا.

له سه رلیواری چومی خاسه - که همه میشه و شکه و تهنجا له رؤژی باران و سیلانودا ئاواي
بیدایه - ژووئیکم له ئوتیل «سەرەجىز» گرت. بەلام چۈن ژۇورىك و چۈن ئوتىلېك؟!
ئۆننەخانووپىكى به قۇركرادى دوور و درىيەز كە لە ناودا چاوه - چاوه كراوه، ھەممۇ دىيوار قەلشاون.
ھەو و ژۇورانەي روو بە خاسه نىن، دەبىي بە رۆز چىرايان تىدا ھەلکەي. بۇنى تەرەشوح گىزىت دە كا.
دۇورە كەي من لە رۇوی خاسه بۇو؛ رۇوناڭ بۇو. پەنجەرە كانى دارى كون چكۈلەي خاشتى
چچوار گۇشەي بىن شۇوشە بۇو. دەرگايى وەك دەرگايى زەمانى عەباباسىyan بە بىزمارى سەر بە قوبىيە
خاشابۇو. لە گىرىزە نەچچەبوبۇو، هەتا دەتكىرددەوە جىرىھى توومار بە توومار دەرەۋىشت. كەريش

مانگنی دیناریک.

وه ناو بازار که وتم. گوزه یه ک، که تریبه ک، خه لوز و مقه لی و گه سک، دوو حه سیر، دوو ئستیکان، مەنچەلیکی ئەلمونیوم و دوو قاب و که وچکیک و خوی و شە کر و چا و برينج و مال هەی مال! کابرايە کيش - که وہ ک من له ئوتیل بۇ - رۆزانە دەچووه کار، تەختیکی دارینى دامى بە قەد دوو نىمكەت پان. گوتى من جىنگەم نىبە لىنى دانىم؛ با لای تو بى. لېفە له سەر تەخت را خە و تەخت خوت درىز کە!

جىگە له يە كشەممە - که وچان بۇو - نیوەرۇ لە چىشتاخانە و شەو و بەيانى به نان و پىخۇرىتكى وەک پەنير و ماستم دە گۈزەراند. لە چىشتاخانەش - وەک زۆربەي كىركارانى فەقىر - داواي فۇگەم دە كرد؛ كە هيئىدى خۇرشت بە سەر بىرچ داکەن؛ نەك خۇرشت و برينج هەر يەك بە جىا - كە گرانتىر دە كەوت. رۆزى يە كشەممەن كە تملىدەنا و لە جىاتى خۇرشت، ترى رەشكە يان كىشمىشىم تى دە كرد. كەوشىشم بۇ خۆم رەش دە كرده وە؛ پاتشا بۇوم و تاجم نەبۇو! تەنبا لە زستان و سەرمادا زۆر حالم شر بۇو. نە كونى زۇور دە گىرا، نە ئاگرى سۆپەش خەبەرى ھەبۇو. كە دەھاتم بەخۇم، ئاوم دە كولاند، دوو شووشەم لى پىر دە كرد، دەم خەستە ناو توپى ئىفەوە. لېفە كەشم بە پەتىك بە تەختە كەوە دەبەستەوە كە لە سەرم لانچى و دەچوومە ناوېيەوە. ئارەقەم دە كرد. لەپىر بە لەرزەلەرز خەبەرم دەبۇۋە؛ شووشە ئاوا سارد بېبۈنەوە. دىسان و دىسان ئاوا گەرم كە و دە شووشە كە! شەوانە سى چوار جار ئەم كارەم دە كرد.

نیوەرۇيانى گەرمە - كە دەمە و يىست ئىسەتراحت بىكمە - واوه يىلا بۇو. هەراجە بازارىك و چەند مىوەرە فەۋىشىك لە دەم خاسە و بەرانبەر بە ژۇورە كەم ھاواريان دە كرد: تەنزىلات، شەربەت بە دوو فلس؛ ترۆزى بلاوه؛ خەبارى ئىمام قاسم...» چەققە يەك بۇ مىشكى سەرم دەزرىنگا.

«مەلا شوکور مستەفا» لە فەقىيەتىيەوە گەيىبوو بەغدا؛ زۆر زىرەك بۇو. لە دانشىكەدەي شەرىعە قبۇل كرابۇو؛ دانشجوو بۇو، دايىكىكى فەقىرى بۇو لە گۈندىكى دەوري كەركۈك، مىئىدى كردىۋوە. ھېچى نەبۇو يارىدەي كورە كەى بىن بىدا. دانشجوو شەرىعەش جىگە لە خواردن و جلى مەلايانە، رۆزى پەنجا فلسى بۇ گىرفان پۇولى دەدرايىھە؛ بەلام لە چوار مانگى و چانى ھاوبىنەدا دەرگا دادە خرا. نە خواردن، نە پۇولى گىرفان. تا دانشىكەدەش دە كرايەوە دەبوايە خۇبان بەرى بەرن. مەلا شوکور دەچوو دەبۇو بە شاگىرد قاوهچى، شاگىرد نەققاش و ھاوبىنى دە گۈزەراند. پېتىكەوش ئاشنا بۇوين. رۆزىك لە كەركۈك ھاته لام.

- كاكە چم لى دە كەى! هەر چى گەراوم كەس كارى نەداومى.

- ئەوهى بۇ چىيە؟ وەرە پېتىكەوە دەزىن تا دەچىيەوە دانشىكەدە. حقوقە كەم لاي تو بى. تا لە كار دىمەوە چىشتە و نان ساز كە و لېفە يەك بۇ خوت پەيدا كە و جىنگەي ھەردوو كمان دەبىت. مەلا چووبۇو پەريموسىنەكى لە دايىكى ئەمانەت وەرگەرتىبوو؛ كارمان زۆر بە مقەلى نەما. مەلا ئاشپەزىك بۇو قەت نەمدى برىنج و شلە كەى بۇنى دوو كەلى لى نە يە!

شيخ مارفى بەرزنجى - كە بە عسى ئىيەداميان كرد - هات وچۇي دە كردم. جار - جار بۇ نەھار دە بىر دەمەوە مالى. زانىبۇوى كە من چەند تىنۇوی خويىندەنەوەم و ناشتوانم ھەمۆ كىتىبىك بىر كەم؛ رۆزىك كىتىبىكى تازە لە چاپ دراوي ھېينا، گوتى: نیوان ھەلپىرىنى پەرە كىتىبىم زۆر لە لا زە حەمەتە، ئەم كارەم لە باتىيان بکە و بىشىخۇينەوە؛ جا بىمەدەوە! ئىتىر ھەر كىتىبى دەرچووبىا يە - ميسىرى يان لوپانى و عېراقى بوايە - دە يېكىرى و من دە پېشىدا دەم خۇيىتىدەوە.

جاریک حهنا بۇ پازده رۆز مەرخەسی وەرگرت کە سەیرانیک لە عىراق بكا. هاتەوە گوتى: برا ھەر خوا دامىھەوە! لە بەسو اوھ دە بەلەمینىكدا دەگەل شازدە كەس دەچۈوپىنە دېتىنى ئابادان. لە تەنیشت قەسابىيەكى بەسرايى دانىشتىبۇوم. لىيى پرسىم: كۆتىنەرى؟ وتم: خەلکى شامىم. يەخەى گرتىم، رايپەرانىدم، رايتنە كانىدم، چەقۇى دەرتىنا زگم بىدىرى. وا حەپەسام ھاوارىشىم بۇ نەكرا. خەلکە كە دەستىيان گرت.

- چىتە بە سەرەيەوە؟ چى كرددووه؟

- چۈن چى كرددووه؟ شامىيە و ئىمام حوسىئىنى كوشتووه! تا دەرنە كەوت كە من مەسيحىيم دەستى لى بەرنەدام! دەگەل وەستاكەم (پۇرتۇيان) جار-جار باسم لە ھەينىدىك خرافاتى مەزھەبى دەكىد. كەشەي ھەرمەنى - كە پىباۋىكى سى سالىھى پىش دووفلىقانە بۇو- ھەرگا دەھات دەيدوانىدم. پۇرتۇيان رۆزى گوتى: ئەبۇونا (باوكمان)! دەگەل عەزىز مەدوئ با كا فارت نە كا!

- شتى وا بۇ دەلىي؟ زۇر كورىتكى باشه. ئەوه بۇ وات پى دەلى؟

- ئەبۇونا تو شوڭور جوان و بەھىز و توانى؛ ئەگەر چىل مريشكەت لەو دەشته بۇ بەرھەلدا كەم و بلىم بىيانگەر بۇ خۆت، چەندت بۇ دەگىرىن؟

- خۇم بىسىنەن دەم بۇ ناگىرى.

- ئەدى ئەگەر بلىن پىباۋىك بە تەنبا سىيەد رېتى لە دەشت گرت، كلکى ھەر دوانى پىنكەوە گرى دا، شاپلىتە لى قايمى كردن و گەنمى دوزمنانى پى سووتاندن؛ دەفرمۇسى چى؟!

- دەلىم ئەوه درۆيە كى ئاپرىلە.

- دەسا ئەوه لە كىتىبى موقىددەسدا دەربارە سامسون نۇوسراؤە!

- زۇرم كىتابىي موقىددەس خويتىدەتەوە؛ بەلام ھەرگىز فىركم لەو درۇ زلە نە كردىتەوە! پۇرتۇيان گوتى: نەمگوت كا فارت دە كا؟!

- پىا! ئەگەر ئىمان باوھر كردن بە درۆي و شاخدار بى، با ھەر نەبى! دەگەل بېرە ئەرمەنە كەدە بۇوە ناشنا؛ كوردى زۇر باش دەزانى. رۆزىك لىم پرسى:

- ئەو كوردىيە چۈن فير بۇوى؟

- كوھر من بىست سال ميرزا خانى كەلھور بۇوم!

گوتى: رۆزىك خان ھەر بزەي سەمىلى دەھات. چوار مىردا كى قاچى خىستبۇوه سەر قاج، تەپلە بە لاتىلاگى سەرەيە، فيتۇوى لى دەدا. رووى تىكىردىم:

- مىرزا! ئاخ خودا سالىك منى بىكىدايەتە شاي ئىران!

- لەو سالە شايەتىيەدا چىت دە كىرىد؟

- وەللاھى وادەرىيامە ئەم مەملە كە تەوە، ھەزار سال بىان لىستايەتەوە پاک نە كراباوا! لە ئوتىلە بۇردا حاجىيە كى مەككەيى مىيان بۇو؛ هاتبۇو خەلک بە تەپكەوە كا، لە حەج بىكەنە شارەزاى خۇيان. ئاوى ئوتىل دەبر، بى ئاويمان دەكىشا. گوتى:

- حاجى دەگەل ئاوى دەسنىز چۈنى؟

- باشم. ئەسحابىي پىنگەمەر لە تىكولە گۈزىكدا غۇسلىيان دەكىدا مەلا شوڭور بىردىمە دىدەنە «مەلا سەعدوللا» ناو كە: «پىباۋىكى زۇر بەدىنە». لە مزگەوتى شۇرۇچەي كەر كووك بە خزمەتى گەيشتىن. مەلا شوڭور پرسى: فەقىيە كەت لە لا بۇو، كوا؟

- نه و که رم ده کردا ئەمن دەمگوت هىتلەر نويزى بە جەمماھتى لە مەدینەي پىرۇز دەکرد!
باوهرى نەبۇو، كەچى دەيگۈت بېغەمبەر دوعاى لۆ ساتالىن كردى! كەرى وا بۇ من نەدەبۇوا
هاوبىنى گەرم، يان بلىيم جەھەندەم بۇو. كاپراي خاومۇن ئۇتىل پانكەيەكى شەق و شرى بە تىل
پىچەراوى دايىن باوهشىنى خۆمانى بى بىكەين. مەلا شوکور گۇتى: مالە دەولەمەندى بە غەدائە
وشتەخۇرە بە بەر پەنجەرە وە گەرن و تەرى دەكەن، ھەواي پانكە ساردەر دەبى. قەفسەيەك
وشتەخۇرەمان دەللاي پەنجەرە ئاخنى، تەنەكە ئاوىيكمان پىدا كرد؛ دەركەمان داخست، پانكەمان
پىتكەر. بە نسيبى دوزىمنت بى! ھەلمىك دە ژۇرۇز گەمرا نەفەسمان تەنگ بۇو، وەختابۇو
بەخنکىيئن؛ لاي دەركەمان نەددەيەو بىكەينەو. بە ھەلمەو يەكىك دەركەي كردىو كە بىزائى
ج باسە، رامانكەر. تاوىكى باش كۆخىن و ئاوى چاومان سېرى. وشتەخۇرە كەمان تۈور ھەلدا.
لاسای دەولەمەندى بە غەدامان بىتەھات.

رۇزىنگ مەلا گوتى: خويندومەنهوه كە مىيوه ھەر تىكولەكەي زۆر بە كارە؛ پىستى پىاو ساف و رۇوناڭتىر دەك. جارى كە لە كار دەھاتامەوه لەپەر گوتىم:

- ئەمە زەلەمىكى سەبىرم دىت: زەلەمىك بەرانبەر بە چەروچاوى گامىشىك رېشى دەقاشى!
- حا جۇزۇن؟

- گامیش هینده‌ی تیکوله شووتی خواردبوو، نیوچاوانی بیوه ئاوینه!
مەلا تورو بیوو، گوتى: قەت عاقل نابى!

قانیع مالی هاتبووه که رکووه؛ هات و چوی ده کردين. بپارمان دا که فیره بلویز لیدان بین. هه و هل دهرس ده بی و اپکه (له بلویزه نیدا) نه فهس بخوبیه و نه بیری. قامیشمان له ئیستیکانی پر ثاو دهنا و فوومان بهو سه ریدا ده کرد. نه فهس خواردنده کاریکی گران بیو. نه گهر ئه حیانه جاریک فوومان بؤ ده خورایه و، ئه ونده پینده که نین تا له بیرمان ده چووه. سه رنه که و تین.

- قانیع! مالت چون ده سکه وت؟

- به خوا باوک! پیاوی خیره مومن و تی تو سه یدی و کور شیخ ده لاشی؛ چاوه یه ک خانووی داوه پیتم.

- قانیع گیان! کابرا ههر که زانی تو وه بابت ممبارة ک نی دهرت ده کا.
- نا باوه پیاوی خاسه.

رمهزان بو، روزنگ قانیع به قafa هاته ژوور.

- باوک دهريانکردم! کاورا ديمتى نان ده خۆم، وتنى: هەي فاسق مالە كەم چۈل كە! تىناغەم،
من وە پارەي خۆم نان بخۆم خراپاپىم دەگەل كىنى كردوووه؟!

حولی دابوو کاریکی ده‌سکه‌هی، نهبوو. گوتمان عهربه دهستی بگیره، ورده‌واله بفرؤشه.
سدلوقه ساپونینکمان بو کرپی. مهلا شوکور گوتی: چوار بولبرینگیشی ده‌موی.

- باوه! بولبرینگ چهس؟

- کارت نییه، بوت په یدا ده کهین.

ئیتر وەک تالیله‌ی دەرویشان لە سەر يەك دەیگوت: «بۈلبرىنگ!». لە سەقەت فرۇشى دەورى خانەقا دوا نمان كىرى. چووينە بەرى قۇریبە بۇ سانەوە، لە چايخانە يەك دانىشتىن. دوکاندارىكى ئەرمەننى -كە ئامازى ترۆمبىلى دەفرۇشت- لە پىشتوھ قانىعى ناسىبۇوە هات.

- مهلا قانیع ماندوو نه بی!
- باوک بولبرینگت همس؟!

- ئەرئ وەللا هەسم و ناتدەمی! توھیج نەبى جوابى سەلام و ماندوو نەبىم بدهوو!
بۇلبرینگى دا، عەرابە ساز بۇو. مەجید كاكەش - كە عمومە فرۇش بۇو - كەل - پەلى بە قەرز
دايە كە پاش توانەو بىدانەوە. دوو دەستە پزدان (تىزانگ)ى بۇ هيئا كە بىفرۇشى. بۇ تەجرەبە
يەكىنى فۇو كرد، درېز و ئەستور وەك ھەرامە كەرى! قانیع گوتى: ئاي باوک! ئەمە نافرۇشم؛
ئەمە بۇ دايىك كوتەك خاسە! (دaiىك كوتەك خىزىانى بۇو).

توھنگە قانیع نەديبى اشتى هيئىدە ناحەز و ناقۇلا نەبۇوە: درېز، لاواز، چاوجىكۈلە و
پرۇوش، لۇوت شۇپ، لاروومەت بە كەند و كلۇ، جل بە پىنە و كەلاش چەك و بەدنىمود، لە
گالىتە و گەپدا بىتكۈلاندىيە ئۆخۈنى نەدەھات. عاقىدەي شىيخ سەميمۇم بۇ باسى چىروچاوى قانیع و
گەرىپىدەبى و بىنانى وەرگىنابۇوە سەر گەپ و گالىتە. رۆزى دە جار بۆم بخۇيندىيە تەھوو لە پىنەمەنин
رەش و شىن ھەلدەگەرا. دوايە گوتى: باوک بىدرىنە! بە خوا ئەمە شەم ئەبىتە بەزمىكى منالان!
بە داخەوە دراندم و لە بىرم نەما. دانە-دانە يىكىم لە نزىكەي پىنچ سەد بەيت دىتەوە بىر، باسى
بەھەشتى شىيخ سەميمۇم كەربابۇوە باسى چىروچاوى قانیع:

باسى چىروخساري نايەته گوفتار ھەمووى قولكەيە و شىۋوھ و چىلچار

دۇو كويىرە كانى ناونراون چاوا دايىم دەتكىيەن زەرداوى گەناو

مۇوى كونەلۈوتى و دۇو كۇنای وەك غار جەنناتوون تەجري تەحتىيەل ئەنھار

لە باسى نەسەبىدا بە دەمەلاسکەي شىيخ سەميمۇم توسيبوبوم:

ئەم شىيخ قانىعەي هيئىدە جوان و قۆز سەر و سەمىيل بىلز، نەجىم و پىررۇز

بۇ لاي كەركۈوكى ھىجرەت فەرمۇوە لە كۆلۈس شەريف بە وەلەد بۇوە

حەفتا سال ڇىبا، بىن كەوا و كەلىش باوکى شىيخىك بۇو لە تەكىيە دەلىش

دايىكى شىيخزادە، نازانم كەچ كى! دايىكى شىيخ مارف گوتى: وا دەكەم ھەدارى

ئابا و ئەزىز دادى لەم سەرتائەو سەر گەدارىدە بۇون سوالكەر فەل سوالكەر

قانىع توركى كەركۈوكى نەدەزانى؛ بەلام بە لامەوە سەير بۇو؛ بە توركى ھەجوينى شىيخ
چەمەلى كەربابۇو؛ سەرتاكەي ئەمە بۇو:

شىيخ جەھمەن ئەكىيەسى ھەر عەينى ئاودەس خانەدەر ھەركەرى ھىچ عەقلى يۇخىر، يارى نەو شەيتانەدەر
پىتر لە سالىك لە كەركۈوك رامبوارد. سەرتاتى ھاوينى ۱۹۵۳ بۇو. باسى فەستيوالى جەوانان
لە بۇ خارىست داڭەوت. شىيخ مارف گوتى: وا دەكەم ھەدارى لەلەنلىنى حىزىبى شىيۇوعى بچىيە
بۇ خارىست. ئىتىر بەر ئەمەرىشيان نەبى و بە ئازادى بىرۇپەۋاى خۇت بە خەللىكى دىني راپگەيەنلى.

ئاخ چەند خۇش بۇو ئەم سەھەرم بىردايدە! دوو عەكسى كالىي ناثاشكرايلى وەرگرتەم. رۆزىكى
پاسپۇر تىكى بۇ هيئىنام كە بە دە دىنار بەرتىلىل دروست كەبابۇو. گۈرجى كەل و بەلم ھەراج كەدە.
ھىسابى خۆم لە وەستا وەرگرت، گوتىم دەچىمەوە بەغدايدە. سىن چەمەدانى تەنە كەي پىر لە
كتىيەم هيئىتا و نامەم لە شىيخ مارف وەرگرت و چۈومە سەر قەتار. لە قەتاردا كە بەرەو بەغدا
دەھاتىم، لە سەر كورسى دوو نەھەرلى، پۇلىسيكى رووتە كەي سىسى پۇخە كەم لە تەنیشت بۇو.
چايان دەگىز، گوتىم دوو چامان بۇ بىتىنە. پۇلىس زۇرى سوپاس كەدم. پاش تاونىك ھەستا رۆيى.
زۇرى نەبرە ئەفسەر تىكى پۇلىس بە دوو پۇلىسيەوە هاتىن:

- ئەفندى ئەوانە چەمەدانى تۇن؟

- بەلى.

- مالى قاچاغ، تۇتن - مۇوتىيان تىدا نىيە؟

- خۇتان تماشا كەن و ئەوهش كلىلى.

چەمەدان جىڭە لە كتىب چى تىدا نبوو. كابراى ئەفسىر لە بەر خۆبىەدە:

- ئاي تەرسى! ئاي بى ناموسوا ئەفندى بىمانبەخشە. ئەو پۈلىسەى لە تەنىشتىت بۇو، هات گۇتى ئەو كابراىلە لە من ترسا؛ بۆيە چاي بۆ كېيم. دىارە قاچاغى پىيەغا نسحەت بى لە منهوه: پووحىم بە بەراز بىكە! بە پۈلىس مە كە! ھەموو حەرامزادە؛ منىش يەك لەوان!

- دوور لە تۇا بى زەممەت چەمەدانە كامىن وە ك خۆلى يكەنەوه و لە سەرە دايانتىنەوه! شياوى باسە، لەو رۆزانەوه كە رۆزانەم سەد و سەدوبىست فلس بۇو، لە ئانى خۆم دەگىزپاوه و كتىب و گۇوارى كوردى و عەرەبى بە دلى خۆم دەكىرى و زۇرم شايى پىييان بۇو. شىيخ مارف گۇتى: كتىبان لاي من دانى! ئەگەر نەشەتايىوه بۆت دەدمەم بە كتىباخانى گشتى؛ با نەھەوتىن. بە قىسم نەكىد؛ لە بەغدا بە مالە مام حوسىئىم ئەسپارد. نامەمى شىيخ مارفم گەياند. گۇنیان: سى دىنار بەدە و فلان رۆز حازىر بە! يازدە كەس و من بە سوارى ئوتوبۆسى نىرن، بە پىگەي چۆلى شامدا كەھوتىنەرى.

لە سوورىيا حوكىمى «شىيشە كلى» بۇو؛ شىووعى لە جەوهەر قاچاغتر. گەيشتىنە ھەوھەل پۇستى بىۋانى سوورىيا - كە ناوه كەيم لە بىر نەماوه - وا بىزام ئەبۈشەماتە بۇو؛ چەمەدانىان پېشكىننەن، پېر لە عەگالى عەرەبى و كلاش و خەنچەرى كوردى و بەيانات. سوينىد بخۇ، بىارىيۇ، ئىمە دەھچىنە سەيران لە لوپىنان و لە سىياسەت دوورىن. كابراى ئەفسىر دەيگۈت: ھە ئەوه كە لە سەر بەيانە كان نۇوسراوه «وەتەنى ئازاد و گەلى بەختەور» - كە لە جىيى بىسمىللايە - لاي شىووعىيان شایىتى چاكە! بە گىرە گىرە جاتىمان بۇو. تۈزۈك لە شام مائىنەوه و جۇوينە بېررووت. دەبوايە ويزەي ئوروپا وەرگرىن. لە سەفارەتى ئىتاليا پاش پەرسىيار و وەرامى زۆر، كابراى سەفارەت - كە عەرەبى لوپىانى بۇو - پرسى: بۆچى دەھچىه ئىتاليا؟

- بۆ سىياحەت.

- كى دەناسى؟

- كەس!

- ئابى، دەبى يەكىن بىناسى.

- بېھەشە وە بىرمەتەوه، مەللىك فاروق دەناسىم كە لە جىزىرەي كاپرىيە! دەستى كىردى پېكەننەن.

لە بەينەدا سەھەرىكى شامىم كرد، كە دوو سەعاتە رېيە. چۈومە سۈراغى بىرایم نادرى كۈنە ھەوالىم؛ دىتمەوه.

- ج دەكەى لېرە؟

بۇم گىزپاوه. گۇتى: تۇ ھېيچ فكر ناكەيەوه، پاسپۇرتى جەعلى دوو سالى حەبس لە سەرە؛ من قانۇون دەزانىم. ئەمچار وەدۇوى كلاۋى بىارىدە كەن تووى؛ نەدەبۇو دەست لە كاسېبى خۇت بەردى. من خوا شوکور عەقلەم ھاتۇتە سەرم و پوول پەيدا دەكەم.

- كاڭ بىرایم! لە لەيلە و مەجنۇونى وە حەشى باقىقىدا دەلى باوکى مەجنۇون نسحەتى

کوره کهی ده کرد: دهست له له یلی بهرد و وهره وه ناو خومان! مهجنونون له وهرامیا گوتی: سه د کیوم له سه دله؛ چون ههستم؟ سه د چقلم ده پی چه قیوه؛ چون راکم؟ هیندهم لهو ریگه یدا غار داوه که تازه گهراوه وه هیهاته! تو که خوا شوکور تازه عاقل بووی؛ من تازه سه ره تای که ربوونمه... تا ماوم ناگه ریمه وه و ئیتر ره فیقا یهتی عاقلانیش ناکم.

کوت و شالواریکی تور کیا حازر و شاپویه کی پووشم کری و هاتمه وه بیبرووت. سواری ده ره جه سه ریانی کهشتی سامسونی تور کیا بووین؛ بهره و ئیتالیا. چارده لاوی لو بنانیش هر بُو فستیوال ده هاتن؛ هه والی ناو کهشتی بوون. ده گهله فسه ریکی تور ک قسی خوشمان ده کرد.

ده یگوت: پیغمه بهر ئه فندی هر نه حلته له عهرب و چینی کرد ووه! شه وی حه وی جولای بوو، به حر کهوته فه رهنه. جگه له کار که رانی کهشتی من نه بی - هه مهوو کهس گیز بیوون؛ ده رشانه وه. له پهستا په توومان به سه ره خوشاندا بهش ده کرد. عیراقیه که به ده م نالمه ده یگوت: ئافریم کهشتی اهه زار پیریزنه یونانی قوون زلی له سه ره؛ چون قوم نابی!».

حه وت رُوْز و ههشت شه و له به حرا بیوین. ئه فسنه ره که ده یگوت ریان له ژیانی ناو کهشتی خوشتر نییه. گوتمن: کهشتی وه ک بیانیکه بی ناوه دانی. دهنگی که له شیریک، حمپهی سه گیک، بُرھی مانگایه ک، هوقهی گامیشیک ناییسی؛ خوشیه کهی چییه؟ ده یگوت من بیرم لهو شتانه نه کردو توه.

به یانیه ک گهینه «ناپولی». شوینمان له قهقاری رُقْم گرت و چووینه ناو شار. بر سیم بوو چوومه بهر دوکانی سهندو ویچ فروشیک. ده جووره گوشتی لی بوو. یه کیان گرانتر لهوی دی. به نیشاره و عه کس حالی کردم که به نرخه که گوشت که ره و هه رزانه که گوشت بارگینه. پیاو تا بُوی بلوی ده بی شتی باش بخوا! دوو ساندو ویچی گوشت که رم وه بهر گاز دا. هه واله عیراقیه کانم گوتیان وهره بُو ئیمه ش لهو ساندو ویچه خوت بکره. پاش قووت دان و ناو له سه ره خواردنده، گوتمن: کورینه به راستی گوشتی که ره بله زته! بوو به هوق هوق و هیلنجدان. گوتمن: مهترسن! ئه وه گوشتی که ری قوبروسی بوو!

له ناپولی سئ که لمیه فیر بیوم: پینه (نان)، ئاكوا (ثاو)، له قهقاریش له ده رکی ناوه دهست نووسرا بیوو: (ریتی راتا) دهی چی ترم ده وی؟ نان و ئاو و ریان ده زانم و دانامینم!

ره ئیسی ئیمه عیراقیه کان کوردیک بوو به ناوی «غه فوری میرزا که ریم»؛ به کوردی قسیه نه ده کرد که شو قینی نه بی! عه بیشی هر په لخور ده کرد؛ ده تگوت که ره و گووی شل ده خوا! حوسین ههور امانیه کیش بوو؛ ئه ویش پتی شرم بوو بلی کوردم. ره ئیس له بیبرووت گوتی: ئه و سه رو سئ دیناره داوتانه، خه رجی ریگامانه و کریش له سه ره حیزبه. به برا یه تی و به شه ریکی وه ک یه ک ده خوین و راده بیورین؛ له ناو شیو و عیدا فرق و جیاوازی نییه.

ریگیک له سه ره کهشتی کو ببويته وه، یه کی له منی پرسی:

- تو له فستیوال ده ته وی ج بکهی؟

- ئه گهه بتوانم هاواریک بُو کورد و کوردستانی لیقه و ماو ده کم.

ره ئیس هه لیدایه:

- چی؟ کور دهستان؟! حیزب قهت به وه رازی نییه!

- برا له بعغا قه رار درا من هه ره ریگه ره گه لتان کهوم. لهوی ئازادانه بیر و بپوام ده بیرم.

- دهی دهی! ئەم قسە قورە! سالح دیلانیش وایگوت و هەر تا سەر دەریا بىرى كرد. دەمت
بجولى بلتى كوردم، خۇت دەزانى!
- باشە با بىزائىن چۈن دەبى...

دەعوهەنمەئى رەسمى حىزبى شىيوعىيم بىن بىو كە بەشدار بىم لە كۈنگەرە؛ قاچاغ بىو دەبىو لە
پى بىشارمەوە. زەبىحى لە بەرى كىدنىدا گوتى: من لە ئارسىن لوپىنەوە زۆر شەت فېر بۇوم؛
ورد پىتچاھىوە و دە نىوان توپى پانتۇلدا، لە پشت قوونەوە تاقھى تى كرد. كەچى بە ناشكۈرى
نەبى، لە «ئەسکەندەرەرىيە» كە دەچوومە سەر كەشتى، ئەفسەرەنگ پېشىنىمى؛ زۆر زوو دىتىھەوە.
زۆر ترسام. پېتكەنلى و دەستىكى لە شانى دام: بىرە بە سەلامەت!...

لە ئەسکەندەرەرىيە بىر دوو سەھات چووينە شار. بەر لەوە چوار دىنارم لە پاش جل كەرين و
بىزرووت مابۇو ئەويشىم دابۇو بە جەنابى رەئىس. دەگەل كورىك دابەزىن نامەي دە پۇستە
خىست. سوارى ترايم بىووين كە بە شارا بىگەرەين؛ لەپىر دىتىم كور نەماوە؛ نازانىم لە كوى دابەزىبۇو.
پىنج تەھرىفەم - كە دەبىتە قرانىك - بىن بىوو. بلىتېرەت بەلامەوە، خودنويىسم لە گىرفان
كىردىھە، گوتىم پۈولىم نىيە.

- تا كوى دەچى?
- تا بەندەر.

- بە خۇرایى سوار بە!

دەستەيە كىيان دەگەل رەئىس كالەك و شووتى زۇريان كېرىبۇو، خۇيان لە ھېنديك بىراي
حىزبى گىيل كردىبۇو! هەر لە ئىستاوا بۇلۇۋېرته پەيدا بىبۇو، كە منىش يەك لە بەش خوراوان
بۇوم. بە ھەزار نارى عەلى دوو دىنارم لە رەئىس ساندەوە؛ كە نەوهەك دىسان بۇ بلىت دامىنەم.
لە ئىزىگەي رۆم دەبوايە چاوهنۇرىمان بىكردايە تا سەرەرۆكى لاوانى رۆم دى لە سەر حىسابى
لاوان داماندەمەزىتنى. چەمەدان و ھېنديك پارچە بەرە و شتى وامان لە دەھورى خۆمان دانا و
لە سەر عەرز تەخت دانىشتىن. زۆر وەك خىلىقەرەچ دەچووين! ھەرچى دەپرسى: چىن؟
دەمگۇت: «جىسى» (قەرەچ).

- كارى ئاومان ھەيدە، لە كى پېرسىن؟
- ئاي لە منتان نە كەۋىي! ئەي من چىم؟

لە حەنبالىكى ئىزىگەم پېرسى: رېتى راتا (بە شلىكەوە گوتىم). نە خىر تىنالىغا. دەستىم بە
زىگەمەو نا و خۆم كۈور كردىھە و نەقاندەم. پېتكەنلى ئەنلىكى ئەنلىكى ئەنلىكى ئەنلىكى ئەنلىكى ئەنلىكى
زىمارە يازدە ئاودەستە. لە دەرگاوه روانىم ئاۋىنە بەندىكە وەك مالى شا! چەند كەسىك لە بەر
شىرە پىش دەتاشن. بىن و نەبى دەلەك خانەيە! كە چوومە ژۇور زانىم چەند ئاودەستىكىشى
لىتىيە. مەزگىنلىم دا و بە كۆمەل رايانكىد. هەي لەوە زوو بىغانى و لە خۇ نەرئى!
پاش نىوهپۇرە كى درەنگ هاتىن بىردىيانىن لە چاكتىرىن ئوتتىلى بەناو «پلازا» دامەزراين. جەمە
نان لە سەر لاوانى ئىتالى. شەوانهش يەكىن دەبىو بە سەرگەلە و دەچووينە چاخانە و
چايه كەمان دەخواردەوە، گويمان لە مۇوسىقا دەگرت. بە رۇز بە كۈلان و خەباباندا وېلى بىووين.
شارى رۆمام زۆر بىچ جوان بىوو. دەتىغۇت ھەممۇ مالە كانى خەبابانىن بە مشار خىشت بېرىۋە؛
ھەممۇ جىيگا وەك يەك دەچوون. كۆتەلى زۆر ھونەرمەندانە لە ھەممۇ ئاقاران بىوونە خشلى
شار. رۇزىك چوومە رەستورانىك؛ ليستيان بۇ ھېننام. هەر تەقەم لە سەرەيەوە دەھەت. تۈوشى

وشهی «فراید فیش» بوم؛ دهستم له سهر دانا. بهلئی ماسی سورمهه کراویش خراب نییه. خوایه ئه و ماسیبیه من دهمناسی جوریکی تر بود؛ ئهه پارچه‌ی چکوله و لیک هالاو، هیندیکیان له رانه چوکله که دهچن. خواردم؛ خوش بود. له هاتنه‌ده مردا کوریکی لوبنانی گوتی پیکه‌وه ده‌رؤین. له ری گوتی؛ منیش هه وه ک تو بوقم خوارد!

عهدبولکه‌ریم شیخ داود ناویک - که حقوقی بود - له جیاتی سی دینار، پهنجا دیناری دابوو. داوى سابونونی ده کرد کراسی پی بشوا. قانونون نه یگرت! ناچار من سابونونم بُ کرپ و ئهه‌ویش هزار جنبوی به دزی بهو قانونونه دا.

به گهل چووبن بُ «واتیکان». سه‌رم له کاری کلیساي «سان پتروس» گیز ببود. چاو به مؤلهق و هستا و ده‌مروانیه میچه‌که‌ی که ده‌سکاری میشیل ئه‌نژلیویه و ماشه‌للا و بهه به‌هه ده‌گوت. هه‌تا به خوم زانی له گهل به جی مابووم و فه‌تالیه کیشم پی نه‌ببود. گیز و ح قول ده‌خولا‌مه‌وه، تووشی هه‌والان نه‌ببوم. تازه قه‌وماوه قه‌وماوه؛ با پتر سهیر بکه‌م. ویستم بچمه مووزه‌ی واتیکان، پاره‌ی ده‌ویست؛ نه‌مکرا. له ده‌رگایه ک دوو پاسه‌وان به جلی ره‌میانی قه‌دیم، ربب به ده‌سته‌وه ویستابوون. ترۆمبیلینک هات. شازنیکی ره‌شی وه ک قیری تیدابوو؛ کرنوشی بُ کرا و ده‌رباز بود. منیش ویستم بچم، ربب له دوو لاوه تیک په‌رین و ریگه‌م نه‌درا. دیار بودو ژنه‌ره‌ش ده‌چووه دیده‌نی پاپ. هاتمه‌وه سهر خه‌یابان. سواری ئوتوبوس بوم. بلیت‌بر هات! فیر بیوم؛ خودنوسیم راداشتی. که زانی چیم پی نه‌بیه بليتیکی دامی. بیرم له‌وه ده‌کرده‌وه؛ کابراتی میسری له ده‌وله‌تی دزی و پیاوه‌تی ده‌گهل من کرد، ثیتالیه که له گیرفانی خوی زه‌ری بُ کیشام.

پاسپورت‌که‌م به خه‌تی عه‌بهی نووسرا بود که خاوه‌نی تا سوریا و لوبنان بچن؛ ئه‌گهه به ئینگلیسی باسی ئوروپایشی لی نه‌نووسرا با نه‌ده‌ببود. ئیبراهمیم عهدبوره حمان خال - که ئه‌ویش هه‌وال بود - ده‌گه‌لما هات بُ سه‌فاره‌تی عیراق. گوتی؛ خویت به ده‌وله‌مه‌ند نیشان ده‌ا جله‌کانیشت باشه. چووبنے خزمت سه‌فیر؛ منی زگ‌زلی جل‌باشی به ملیونیت‌هاته بهر چاو. منیش تا توانیم فروشالیم کرد که: هه‌تا ئوتريش ده‌چم چه‌ند روزیک راید بوبیرم!». «بهلئی که‌ری نیز نه‌یده کیشا! په‌سپورتی به ئینگلیسی نووسی و ئوتريشیشی خسته سه‌ر. له خواحافیزیدا فرموموو:

- بیره‌دا وه‌ره‌وه با دیسان به خزمه‌تت بگه‌م.

- جا چون تا دیاريیه ک بُ ئاغازاده کان نه‌هینم ده‌چمه‌وه؟!

چووبنے سه‌فاره‌تی ئوتريش. کچیک گوتی؛ بهو نیشانانه سه‌ری سه‌عات پینچ و هرنه فلان ئاپارتمان ویزه و هرگرن! پینچ دوو ده‌قیقه که‌م چووبن؛ داخرا بود. راوه‌ستاین و ده‌روانینه سه‌عات؛ دوو سانیه مابوو، کچ په‌یدا بود. برایم گوتی؛ وهمانزانی نایه‌ی، گوتی؛ وختم زایع نه‌کرد.

ویزای تایبه‌تیشمان له سه‌فاره‌تی ره‌مانی و هرگرت؛ که له پاسپورت‌نا نه‌نووسرا؛ تا له عیراق نه‌مانگرن. پاش چوار روز یان سی روز به قه‌تاری «تیری زیرین» و هری که‌وتین. چه‌ند سه‌عاتیک له ئیزگه‌ی «وینیز» ماینه‌وه؛ به‌لام قانونون نه یگرت بچین ئه‌و شاره جوانه ببینین. نووشابه‌ش بهر قانونونی سه‌فاره نه‌ده که‌وتا! یاریده‌ی لوبنانیه کم دا چمه‌دانم له گهل گویزت‌سهوه، حه‌نالیه که‌ی نووشابه‌یه کی بُ کریم. شه و دره‌نگیک گه‌ینه «ویهن». چووبنے شوئنیک، له لوان

جمهی ددهات. نارديانيه يانه يه ک که لهوي بخه وين. چهقهه و همرا و بليارد کردن ببو؛ ده رزیت هلاویشتایه نده که وته عه رزی.

- ياللا ههستن ا چهمه دان هه لگرن ده تابنه هه جي خه ويکي باش.

چهمه دان به دهستوه، شهه تاريک و سه رما، له ماندوبيي ئاره قمان کردووه؛ گورانى ئىسمەھانم هاتبوبه بير که دهلى: «شهانى خوش را بواردن له ويهن!». چووينه ميوانخانه يه کي قشپيله له ناو باغيكدا. نانيان دايىنى و نووستين. بهيانى نان و چامان خوارد و گوتىان بروئين. ببو به هه را:

- تا جهوانان پولى ئيوجمان نهدەمنى نارقۇن.

تەلەفۇن له سەر تەلەفۇن. جواب نەبۇو. خاومن مال گوتى: يه کيک به گريو ده گىزىمەوه تا پوولىم دەدرىتى. گورجى چوومه ئەو لاوه گوتى: من به گريو دەمېنەمەوه. بە خەيال گوتىم: دوو- سى رۆزىك دە خۆم و دە خەموم؛ با بىنېرىنە حەبس ا بەلام پاش دوو سەعات ئازاد كرام و بىردىيانمەوه لاي هەوالان.

ئىتمە و لوپانى و جوولە كە و ميسىرى و ئوردۇنى و نازانىم كىيى دىيش بە قەتاريک و مرى كەوتىن. لە سنورى مەجارستانەوە خەلک دەھاتنە پىشوازمان. لە شوينىك كورىكى لوپانى گوتى نوتق دە كەم. دەست بىلند دە كا، دەنەرىتى، بە عەرمەبى دەلى: ئاۋ ئاۋاھا! هەوا هەوا يە! هەرچى باوھر ناكا ئاۋى سارد بخواتەوە! ببو بە هەرا و چەپلەر ئىزانى گوينىگە خۆشەويستەكان و پىتكەننى ئىتمە!

شاپيرىكى جوولە كە بە ناوى «حەننا ئەبۈلەھەننا» كە عەرمەبى قسە دە كرد، لە زىيكمەوه ببو. زۇر قسە خۆش ببو. جاريک گوتى: ئەو هەمۇوه دەولەتە عەرمەبانە لە هەمۇو شىتا دەزى يە كەرن؛ بەلام لە جىنپۇ به ئىسرائىل داندا يەك قسەن!

لە بۇودا پىست سەعاتىكى لە ئىزىگە ماينەوه. سەر و پاكەتىكى سەندۇويچ و ميوھيان دايىنى. گەيشتىنە شارى بوخارىست. عيراقى و ميسىرىيە كان لە مەدرەسە يەك مەنزىلمان گرت. لە قەتاردا ورزشكاريکى سەر بى تۆوكى ميسىرى دەيە و پىست سەر دەرەتىنى، نەيزانى شۇوشەى لە پىشە، شەقۇتىكى دە شۇوشە قەتار هەلدا، شۇوشە خرمەى كرد و سەرە كەچەلە كەمى چى لىنى نەھات. يەك لە ميسىرىيە كان «تەھىيە كارىپوا» سەماكەرى مەشھۇور ببو. دەستىيە كى مۇوزىكى دە گەمل ببو دە تىگوت بە دانستە هەلتىزىار دوون؛ زۇرىيەيان رەشى ئاولاوى و يە كيان يەك چاۋىش بۇوا!

لە قەتارى رۇمانىدا دوو ژنە لادىيى هاتنە ناو و آگونە كەمان؛ مريشك و هىلەكەيان دە بىردى شار. بە ئىشارە لە مريشك و كەله بابەوه تا گۇرستان و ئەو شىتەنە لە رى دەماندىت، پرسىيارم لە ژىتكىيان دە كرد و دە منووسىيەوه. توانييم چەند و شەيە كى زۇر لازم فيئر بەم. لەم پرس و جوابانەدا پۇلىسىك بەيدا ببو؛ ژنە كان زۇر ترسان؛ دەرپەپرین و دەرس ناقسى ما!

بەيانيان هەمومان دە چووينه ژۇرىكى نان خواردن. هەرچى زۇر نە گەيبايە بەشى دەبرا. من لە سينە مادا تەھىيەم زۇر بە جوانى دەدىت؛ بەلام بەيانيان - كە نەيدەپېزى لە تاۋى نانە كەمى سورا و سپياو بىكا - شەلزەردىك ببو بېزىت لى هەلدەستا.

نيوھەۋە و شەو بلىتى نەھار و شاممان هەبۇو؛ دە چووينه رىستوران. دەبوايە بىست و دوو رۆز لەھىيەن. دەبوايە هەمۇو رۆز كۆ بىنەمەوه هەيئەتى دەولەتىك بېنېن؛ كە دەيانگوت هەشتا

و دوو ميله‌تى لىيە. زۆر زوو من وازم هيينا و له دىتنى گشتيدا به شدار نهدەبۈوم. رۇزانه به شاردا دەگەرام. توشىسى هەر كەس بام چەند كەلىمەيە كى رۇمانى لى فېر دەبۈوم. له چاوهەمەوالانم زمان زان بۈوم؛ زۆر كارى خۆم پىيەك دىتىنا. شەوانە دەچوومە سينەما يان تىئاتور. بۇ ئەم شوپىنانە هەر كەسىدى ھەقى بلىتىكى ھەبۈو. من كە بموسىتايە يە كىكى تر دەگەل خۆم بەرم، بلىتە كەم دەدا بەه؛ كلاۋىكى سور و شىنى سولەيمانىانەم لە سەر دەكىد، هەر زۆر رىڭە يان دەدام و داواى بلىتىيان نەدەكرد.

لە نويەرانە هاتبۇونە بۇخارىست، ژنى ئايسلاندى و بىباوى بلىزىكى لە ھەمووان جوانتر بۇون. لەوان بەرەزىرتەر فينلاندى بۇون. بۇ ئىتاليا يە جوانە كانىش، وەك وىتەگران فىركەم دەكردەوه: خودا لە دروست كردنى نەزادى سېپى بە چاوى شىن و قىزى زەردەوه بۇتمۇھ، رەشى ئەفريقا و گەنەرەنگى ئاسياشى دروست كردوون. تۈزىك لە ھەر دوو رەنگى لىك داوه، ئىتالى بە چاوى كال و قىزى خورمايى و رەشى لى ساز داوه.

عيراقىيە كان بەيانىكىان چاپ كرد لە دەرىي دەھەلەتى عيراق و ئىستىعماز، دەبۈو بلاو كرىتەوه. تا ئىوارە پتەر لە دووسەد دانە يان بلاو نە كردىبۇو. گۇنم چەندىنان ھەيە بىمەنلى. جلى كوردىم دە بەر كرد و له سەر پىادەرەوى خەيابان وىستانم. دنیا لە جىلکە كەم كۆ بۇوه. پتەر لە ھەزار دانەم لە دوو سەغاندا لى وەرگىرا.

رۇزىك لە خەيابانى ڤيكتورييا رادەبرىم؛ ھەستىم كرد دەستىك لە سەر شانمە. جەوانىك بۇو پرسى: توركى دەزانى؟
- كەمەنچە.

- منىش تۈزىك تۈركىم دەزانى لە بىرم چۈتهوه؛ حەز دەكەم لىت فيئر بىمەوه. ناوم ميرجەيە؛
فيئر كارم؛ ئەندامى حىزبى كومۇنىستىم.

بەو شەرتە كە ئەويش فيئر رۇمانىم كا، پىيەك هاتىن. ھەموو رۇز ميرجە لە بن دارىك چاوهەنۇر بۇو. سەھات نۆ دەمدەيتەوه؛ تا ئىوارە پىتكەو دەگەرائىن. ميرجە جارىك بىرمىيە مالە خۆى. خوشكىنلىكى جوان و سەھەداخۇش و دايىكىكى پىرى ھەبۈو؛ بە ماشىن خەياتى دەكىد. تۈركى دەزانى؛ زۆرى جىنپۇ بە دەولەت دەدا. دەيگوت: ئەو ھەموو خەلکە يان بۇ تەبلېغا تى خۇبىان دە بۇخارىست خزاندۇوه، ھەر لە لادى و له شارمۇھ ھەرچى پىي بلەن رېقى خەرجى ئەوانە دەكىرى
و ئىمەش ھېچمان دەست ناكەۋى.

لە پەرسى: تۆ كومۇنىستى؟
- بەلىن مەعلۇومە!

- كورم درۆ مەكە! مەترسە! بە خوا لەم گەرە كە ھېچ كەس كومۇنىستى خوش ناوى؛
ميرجە كورىشىم درۆ دەكا.

ئەمەرى پاست بۇو؛ چونكە ميرجە بە منى گۆتبۇو كە ھەر چەند لە حىزب دايە، پەنسلىنى قاچاغ دەفرۇشى.

زۆر گەرما بۇو؛ ئارەقىم كردىبۇو. كراسە كەم زۆر چىلەن بۇو؛ ھەرچى گۇتىيان كۆتە كەت داکەنە!
گۇتم لە ولاتى ئىمە كۆت داکەنەن زۆر عەيىبە!

جل شوشتىنىش بەزمىك بۇو. جله چىلەن كاممان دادە كەند، دەيانىرىد، دەيان شت و ھەموو يان
بە خاوىتى لە سەر مىزىك كەلەك دەكىد؛ كە ھەر كەس ئى خۇمان بىناسىنەوه. بىرادەران

هه رچی زوو بگه یشتایه، کام کراس باش بwoo دهیدزی! جا وهره گوئی له قره و ههرا بگره ا یه کیک نیعلانی به دیواره دابوو: زور شهرمه؛ کراس مهدزن! ئیمزا: یه کیک له کراس دزراوان! کراس دزین تەشەنەی کرد: تیغ، پوول، تەنانەت شەمچەش له چەمەدانی یه کیکدا با و دانە خرابا، ده دزرا!

ئەودەم کە له بپرووت دەچۈوبىنه سەبىرى مەلەکەران له دەم بەحر، براەدەریک - كە خەللىكى شارى چكۇلەي «كۈوت» بwoo - لە كومۇنىستىدا زور وشك، لە دىيمەنە ئىنى رووتى مايدۇ لەبىر زور تۈورە بwoo. دەيگۈت: ئەوه كارى ئىستىعمازە؛ دەبى لە دىنيا نەمىتى! لە بۇخارىتىست دەرىياچە يەكى زور گەورە و خۆش دەناو شارادىيە؛ پىتى دەلىن «تشەمچۇو» يانى چەشمە و جۇڭە. لە دەورى سەبىرمان دەكىد. كچانى مەلەوان زور لەوانى بپرووت رووتىر بwoo. بانگم كرد: سەلمان! خۆىلى ئى دە خۇ كىرمەن. هەلساندى:

- بۇ ئەوانە ج دەفەرمۇسى؟ لېيم رونە ئەوانەش ئىستىعماز رايسبار دوون تەخرب بكمەن! دەولەتى رۆمانى هەر يە كە پەنجا «لى» پۇلۇيان - گىرفان پوولى - دابووبىنى؛ دەگەل ئەحمدە عوسمان تىتكەلمان كىردىبوو. رۆزىك گوتى: بچۇ لە فلان جى سابۇون بىكرا! پارووو بە پىنچ لى دەددەن. دوو سابۇونم كېرى و خىستەم گىرفانى پاتۇل و لە خوشىيان بە غار هاتمەوە. كە دەستىم بىر گىرفان دراوه و سابۇون كەوتۇون! تا گەرامەوە سابۇون لە دوكان نەمابۇو.

لە كەرکۈكەوە كە دەھاتم، كەوشم لاي ئەرمەنیيە كى ئاشتا بە رادان دا. گوتى: كەوشىكت بۇ دەدۇورم كەس دە پىتىدا نەبىي. كەوش لە نوو كەوە يە كىسەر كۇندار و دەبىو ھەمۇوى بە قەيتان داخەي. رۆز نەبۇو جووتىك قەيتان نەپىتىنى! بەلام قەيتان له عىراق جووتى بە شەش فلس و زور ھەرزان بwoo؛ ھەمېشە دە جووتىم دە باخەلدا بwoo. لە رۆمانيا لېيم خەلاس بwoo؛ كەوش لېيم بwoo بە ورگە ماسى ھەلدىراو. پىتم دە پىن نەدەننا. ئىاي نەحلەت لە بابت بۇ كەوشى بۆت درووم». وە دواي قەيتان كەوتىم. هەر چى لىي دەپرسىم، دەلى مغازە.

- مغازە كوا؟

- نازانم!

بە كوتە بەن، بە تىل دەبىبەستىمەوە، قرت دەپسا. رۆزىك ويستم بچەمە بىنكەي ئېرانييە كان، كۈلانىكىم دى. گۆتم رىنگە كورت كەمەوە؛ بەۋىدا رۆيىشىم. ئۆخەي! شوکور تووشى مغازە قەيتان ببوم.

- جووتى بە چەند؟

- بە حەفتا ... (نازانم پوولە ورده كەيان ج بwoo).

- ئەگەر چى زور گرانە، حە جووتىم دە دىيە.

حەسامەوە. بەلام سەرى قەيتان بە چىرىش توند كرايىوو؛ تەنە كەي تىدا نەبۇو!

بە لاي دوو بۈياغچى كەوشاندا راپىردم. يەكىان گوتى:

- ئاغا فارسى مى دانى؟

- بىر حىزا! تو سەنەييەت، بۇ بە كوردى قىسە ناكەي؟!

- ئاي قوروان! چۈن زانىت سەنەبىم؟ من بىست و پىنچ سالە ھام لىرە؛ واكسى كار ئە كەم. فەرمۇو وەرە بچىنە مزگەفتا!

جارىك تووشى يەكىكى پشتىندە كەزۈوي كلاولبادى سېي ھاتم. بۇم ھات:

- موسولمان؟
 - موسولمان!
 نئیشاره‌ی به خوی کرد: موسولمان! «بسم الله الرحمن الرحيم، اعوذ بالله من الشيطان الرجيم!»

هر به ملمه‌وه نووسا و ملی له ماج کردنم نا. تیگه‌ی شتم ئه لبانیاییه و ناوی عه بدوره حمانه. ئیواره‌یه ک تووشی پیاوی پهنجا ساله هاتم کچیکی ده گهله بwoo، نه پکه‌ی نه پخوی، تماسای سای گهه‌دنی که‌ی. لیتی پرسیم: هایک؟ یانی ئه رمه‌نیت؟ زور جاری تریش خله‌لکی بوخاریست به ئه رمه‌نیان ده زانیم.

- نه خیز کوردم.

- کورد؟! نه که‌ی قسه ده گهله کچه‌که‌م بکه‌ی؛ نابی بیتیه ئاشنات. باوکی من جیله بwoo، سمايلاغای سمکو کوشتی.

- زور به داخه‌وه! باوهر که من رازی نه بوم باپیری جوانی وا بکوزری! شهويک چوومه کافه‌یه که خله‌لک له حه‌سار دانیشتبوون. ته‌نیا له سه‌ر میزیک بوم. کچیک - یا ژنیک - هاته لام و گوتی: ئیجاڑه هه‌یه؟

- فرموا!

داوای بوتله شهراینکی کرد. به بزه‌یه کی حیزانه دواندمی؛ گوتی: ناوم کارمینه، حه‌ز ده که‌م ببینه ئاشنا و زورتر يه کترمان چاو پی بکه‌هوي.

- با بزانین... چونکه من ئه گهه کاری خوّم هه‌بی به‌جئی نایه‌لام؛ به‌لام له‌وانه‌یه بیمه‌وه سوراغت.

ویستی بچین پتکه‌وه سه‌بری سه‌مای به کومه‌لی مه‌یدان بکه‌ین؛ پیم ناخوش نه بwoo.

- دهی من ده چم پوولی گارسونه که ده ده‌م. تووش که‌یفت لیتیه وره پوولی خوت بده، يان بمده‌یه من ده دیده‌می؛ با ززو در چین.

به‌نده‌ش که‌ر-که‌ر ا پهنجا لی رؤمانیم شک ده‌برد، دامه ده‌ستی که باقیه‌که‌م بؤ بینیتیه‌وه. ته‌شریفی رویشت و ئیستاش نه‌هاته‌وه. گارسون هات: بینه پاره!
 - پیم نیبیه.

خاوه‌ن کافه‌پی زانی. سه‌ریکی راوه‌شاند، گوتی: داد له ده‌ست کچه رؤمانی! عه‌فووی کردم و هه‌لتک - هه‌لتک به گیرفانی به‌تالمه‌وه هاتمه‌وه. بیرم له «ئوبیزای کارمین» ده کرده‌وه که ئه‌مه‌ی منیش به خیز بزمی ئوبیزای کارمینیک بwoo!

رؤمانی چاوه‌مشی گه‌نم‌رنگ بوون؛ خوین‌شیرین و رووخوش. نه‌و شته‌ش که ئیمه ناومان ناوه ناموس‌پاریزی، نه ک هر له کن ئهوان، بگره له نورووپا و رووسیاشدا که‌متر ته‌رفداری هه‌یه! شهوانه مووزیک له مه‌یدانان لى ده‌درا و سه‌ما و هه‌لپه‌رکی به کومه‌ل ده‌کرا؛ ئیمه‌ش ده‌چووینه سه‌بری. شهويک ژنیک پیلی کیشام: وره برؤین! خوّم له ده‌ستی راپسکاوت! گرتمه‌یه‌وه. زور که‌سمان لى کو بچووه؛ ژنه‌تیو به‌رم نادا! باوهر که له شه‌رمان بومه تنؤکیک ئاو.

قه‌تم ئه‌وه به سه‌ر نه‌هاتیوو. کابرایه ک هات زوری تکا لى کردم:

- له‌گهله بچو!

- ناچم ده‌ستم لى بردمن!

گوتیان: بو ناچی، ئوهه میرده که يه تکات لى ده کا!
ئاخرى ئەرمەنیەك لە دەست ژنه تیوی پەزگار كردم. بە راستى زۆر زەممەتە رۆزھەلاتى،
ئەويش نەخوازا كورد، لەو بى شەرمىيە خۇشى بىت.

رۆزىك ئەممەد عوسمان و من تۈوشى پېرىزىتكى زۆر شەر و شەرۇل بۇوين؛ سوالى لى كردىن؛
شتىكىمان دايە. رۆزىكىش لە ئۇتوبووسدا سوالىكەرەتكى مۇدىرن بە كاغەزى كەشە يەكمەد
دەگەرا؛ بەويشمان شتىك دا. بە ميرجەم گوت: دوو سوالىكەرم ديوه. گوتى: هەيھوو! ھەزاران
ھەيدە. لەۋەتا ئىيە ھاتۇنون، داڭراون نەيانبىن. وەبال بەستۇرى ميرجە.

ئىوارە درەنگىتكى تارىكان، پېرىمەزىدىكى رېش سپىيم دىت شتىكى لە بەر دەم بۇو؛ وەمىزانى
تۆپى گوللەھاۋىزە.

- مامە ئوهه چىيە؟

- من فەيلەسۈوفم؛ ئوههش تەلسکۆپە. لى يەك بەدە و تماشى عاسمان بکە.
لە كاكەشان و ئەستىرە كانم ڕوانى؛ زۆرم بە لادە سەير بۇو. ئىتلە عومرمدا تازە تەلسکۆپەم
تماشا نە كەردىتەوه.

رۆمانيا حەوت سال بۇ بىبۇھ دەولەت؛ نەيتوانىبۇو لە ھەموو شوپىنان كەلخۇز دانى. گوتیان
دوازدە كەلخۇز ھەيدە. بىرىدىانىنە سەيرى يەكىان. خانووی چاڭ و رادىيە، سىنەما، كىتىباخانى زۆر
جىتى ئافەرین بۇو. كويىخاى كەلخۇز قىسىم بۇ كەردىن و پاشان گوتى: كىن پرسىيارى ھەيدە جوابى
بىدەمەوه؟

من دەستم ھەلىنى. دوكتورىتكى عەرەب گوتى: ج دەپرسى؟
- پەلە تۈوتىنەك ديوه، وەك لە دىئم بى وايە؛ پېيم سەيرە. چونكە لە كوردستان ھىچ نەبى
تۈوتىن رۆزى سى ئاوى دەمەوى.

- بەلى كوردستان كوردستان؛ ئىرە ولاتى كومۇنىستانە. ھەر بە حەوت رۆز بارانى لى دەبارى!
بەو جوابە جوانەشەوھەر پرسىم. كويىخا گوتى: ئەم شىوه لە نزار و نمدارە؛ تۈوتىن
پىددە گەيەنى و دىئمە كارە. لە جىيگەي ترى رۆمانيا بى ئاۋ نابى.

- با بۇ ئىدارە خۇمان ئىنتىخابات بکەين. بىر و بىرلە خۇتان بە ئازادى دەرىپەن؛ رووبىنى
مەكەن!

چەند خۇشە با لە كۆمەلەتكى كەميشىدا بى، ھەلبىزادەن ئازاد بى. با دوو سبەي ئەم كارە
بکەين. قوربان بۇو بە سرت و خورت و پارتى بازى.

- من ھەلەنەبىزىرى خوت دەزانى!

- فلاڭ كەس ھەلەنەبىزىرى! دايىك و بابى جاسووسى نۇورى سەعىدىن!

- ھەر كەس ھەلەنەبىزىرى دايىكى وا لى دە كەم و دەلىم خايىنە!

خەوا! خۇ ئەمەش دەسکى دەرھات! ئازادى قوربەسەر لىزەش جىيگەي نىيە...

«سەلىم شاھىن» ناوىتكى عەرەبى بەغدايى لە پېيشىدا دوو جار چووبۇوھە فستيوالان؛ تامى
خواردنى خۇش و رابواردنى خۇشى جەھىللانەي ھەر لە بن دەداندا مابۇو. ئەم جارەش كە ھاتبۇو،
خۇرى زۆر بە خەتەور دەزانى. كە لە سەر كەشتىش گوتیان نابى بلىتى كوردم، ئەو لە ھەمۆوان
شىنلەگىر تۇر بۇو. لە رېيگەش بۇو كىشەمان و لېك تۈورە بۇوين. لە ھەلبىزادەندا گوتیان توھماسابى

ناويکي ئيراني گوتويه سهليم جاسووسه. هله بئزيرا و بزمى سەگى پى كرا. به هەلکەوت توھماسبيم دىت؛ بۇم گېراوه. گوتى: به حەياتم سەليم ناناسم و ھەرگىز باسم نە كردووه. ھاتىمهوه به كۆممەل بۇم گېزانەوه. سەليم گوتى: ئەگەرچى ليشىم قەلسى، به شەرهەم ھەرتۇ دە ناوماندا بە شهرەفە! ...

عیراقی تر له ئورووبیاوه زۆر هاتبیونه فستیوال؛ ئیمەد دوازده بیووینه حەفتا و يەک نەھەر و
ھەر له زیادبوونیشدا بیوو. کۆنگرە دامەزرا. بەشی عیراقیان بە ئالای عیراقەوە له دوو ریزدا بیوو.
رانکە و چۆغە، میزەرمىتکى زل، پشتىنە، كەلاشى تازەی ھەۋامانى، چۈوم له ریزدا دانىشتم. تەواو
ورچى موومىيابى كراو! وەك كوندەبۇو كە دەلىن چۆلە كە دەھورى دەدەن؛ حەز لە چاۋى دەكەن،
ھەرچى وينەگر و خەبەرنىيگار بۇون دەوريان گرتىم و بۇو بە فەچەفچى دووربىنان. كىيى؟ خەلکى
كويى؟ ... له روپەرىك نىيەو نەخشەيەكى ئىئران و عیراقىم كىشاپۇو، كوردىستانى ناسەرەبەخۆم
نىشانە كردىبۇو. زۆر نوسخەم نووسىبىۋو. ھەر كەسە دەنكىيکم دەدانى. ھېيندىيەك بە قەلەم
وينەى كېشام؛ بەلام ئەشەدەمبىلا لاھىج وەك خۆم نەدەچۇو. دوای جەلسە هاتىنەوە؛ كۆرپىان بۇ
گرتىم.

- له دیسیلین لات داوه!

- برام من پاژی هه پئه تی عیرا قی نیم، قانوونتان به سه ر مندا ناروا!

- ئەو قسانە بە خۆت باشە! کورد و مورد حەقى، نىيە خۇي دەرخا!

- ده مانگوت ئەگەر بە جلى كوردييەوە بىئى و داواي قسەي خۇت بىكەي، ئىجرائاتت دەر حەق دەكوبىن!

توزیک ترسان:

- کاکه اکن دهلى پیاوی خرابی؟ به لام دهلىين تو ده گهله نيمه هاتووی ده بى به قسسه

ثیواره چوومه دفته‌ری کونگره؛ کابرایه‌کی نیرانی، تزووده‌یی به ناوی نه‌مازی همه‌کاره
کاره، به‌شهلاتن بمو.

- خواهش ده که می شنید که نووسنگ؛ بدم به فه انسه، یا: انگلیس، ته حمه بکه،

ئیواره. بؤیان گیزامهوه که عیراقییه کان گوتولویانه بؤی مه که و مهحته‌لی که! ئیواره چوومهوه، گوتى: سبھی و هرمه‌وا گوتوم: وەمزانی تووده‌ی، لە ئیرانیتی شۇراویوه‌وه؛ بەلام ئیرانی و درە بى یەکتیریان ناکری! دەیکەی يان نایکەی؟!

- هەرەشم لى دەکەی؟ نایکەم و ناشیەلم بۆت بکەن!

چاوم عەرزى نەددەدى؛ كراوائەكەم گرت و بەر مىست و شەقىم دا. سى كەس لەوي بۇون ھانى دەستم بىگرن، لە قەلسىيەكەم ترسان؛ بانگىيان كرد: ئاغايى كازمى! كورە جەيلەيەك بە غار ھات. دەستى گرتىم.

- هاچ خېبەرە؟

گوتوم: ئەمە بۇم تەرجمە نەكىرى واوه بىلا بە حالى! من كوردم و گۈئى نادەمە دوازىچ دەبىي. كازمى گوتى: نەمازى زۇر بى ئەخلاقى! ئەگەر هيچ بىباو باي درەت دەگەل ئەو پىباو نەدەكىد. دەستى خوش بى؛ بىريا پىتى تىيەلدايابى!

نەمازى هەر شان و پىلى راست دەكىرده‌وه و بە كىزىكەوه گوتى: خەتاي عیراقیيە کان بۇو! كازمى گوتى: كوا چت پىيە بىنە! قەت سەعاتىكى نەبرەد تەرجمەمە فەرەنسى و ئىنگلەسى تايپ كراوى بۇ ھەتىنام. گوتى هەر كارىكى تىريشتەھىيە حازرم.

- دە توخوا سبھى سەعات دە، وەرە كۈنگەر بىمبىنە! بىبە بە تەرجمومانى قسانام.

سبھى بە جلى كوردىيەوه چوومەوه لە سەفى عیراقيان دانىشتم. كازمى ھات. راست بۇومەوه، گوتوم: وەرە! سەركەوتىن، چۈوينە لاي سەرەتى كۈنگەر - كە ئىستا ناوه كەم لە بىر چۈتەوه - فەرەنسى بۇو. گوتوم: من كوردىيەكەم سەر بە هيچ دەولەتىنەك نىيم. ھاوارىكەم ھەيە لە تەرەف تەننیا خۆمەوه. ئايا ھومىدىم ھەبى كە لەم مىنبەرەوه رىنگەم بدرى ھاوارە كەم بکەم؟

من دەلىم و كازمى بە فەرەنسى بەو دەلى. لە دەمەدا «دوكتور سەفا حافز» - كە حقوقىي بۇو - و سەرەتكەوت. ھىدىئى قىسى دەگەل رەئىس كرد؛ تىنەگەيىشتم. رەئىس لە جوابما گوتى: ئىزە مىنبەرەنىڭ ئازادە؛ ئەگەر يەكىن بىھوئى جوئىتىشمان پى بىدا رىنگەي ھەيە. باشە ناوت دەنۋوسم، ھاوارى خۆت بکە!

سوپاسمان كرد، ھاتىنە خوار. كازمى گوتى: سەفا حافز پىي گوت: ئەوه دەگەل دەستەي عیراقە؛ عیراقىش قىسى خۆى كردووه. بە قانۇون حەقى نىيە. رەئىس پىي گوت: ئەو پىباو دەلى من بە تەننیا قىسە بۇ خۆم دەكەم و سەر بە هيچ دەستەيەك نىيم. قانۇونى ئىۋە لېرە كار ناكا!

رۇزىك لە جەنگەي جەلسەدا، خەبەر درا كە چىنى ھېرىشىان كردووه و ئەمرىكايى و ھەوالاتيان قەلت و بىر كردوون و كۆرپىاي شىمالى سەركەوتوه. بۇو بە چەپلەر ئىزانىكى بىپسانەوه و ھۇورا كېشان. لاۋىنگەت نىوزىلاندې چۈوه سەر كورسى، گوتى: زۇر سالە ئاشتى خوازىن؛ لېرەش ھەر بۇيە كۆ بۇونەوه كە دىزى شەر و خۇينىزى ئەنلىكى خەبات بکەين. پىيم سەيرو بۇ ھېرىش و خۇينىزى ئەنلىكى خەلات بکەين. شەر ھەر شەرە؛ نابىي بۇ هيچ بىباو كۆزۈيىبىيە كە چەپلە دەپىن.

لە جەلسە چۈل بۇوندا كە دىسان وەبر حەملەي وىتە گران كەوتۈوم، رەئىس دەستى لە شانم دا، گوتى: دوو سبھى سەعات دە، نورەتە. ھاتىمەوه مەنzel. ھەر كەسە لە بەر خۆيەوه دەستى دەگۇوشىم:

- تمبریکت پی ده لیم! رهئیس فرموموی داده‌ی بزانین چ ده خوتنیمه وه؟!
- کا غفورو! خواهی بزانی نه ئیستا نه پاش خوینده‌وه، چاوتاب به نووسراوم ناکه‌وه؛
خاتر جهم بخوه!

دوسوبه‌ی هات. چوومه سه‌ره سه‌کو؛ به کوردی وتار و شیعرم خوتنده‌وه. وام دنه‌راند
ده تگوت له ئەشکه‌وت دام. لهو کوننگه چوار زمان په‌سمی بwoo. ده‌بوایه وتار ته‌رجه‌مه کرابا بدو
چوارانه که بریتی بونون له: رووسی، فه‌رانسی، ئینگلیسی، ئەسپانی. ورگیر له پشت په‌ردده‌وه
کله‌یمه به کله‌لیمه ده‌یانگوت. له میزی پیش گوینگاندا چهند کونیک هه‌بwoo ناوی زمانه کانیان لى
نووسراابوو. گوئی پوشت له گوئی ده‌کرد و سه‌ره که‌ی دیت ده و کونه زمانه راده‌کرد که ده‌ترانی.
جیگه‌ی ئوه‌وش هه‌بwoo که راسته‌و خو ده‌نگی کابرای ویزه‌ر به زمانی خوی ببیسی. ده‌جا بـو
ورچه قوله له چه‌پله دهن! چه‌پله زوری کیشا، کیزک به ده‌سکه گولنیکه‌وه هات؛ ده‌ستی
کوشیم. گوتی: من تورکم. ده‌زانم ده‌وله‌تی من چه‌ندی ناهه‌قی له کورد کردووه؛ به‌لام تو من
ببیه‌خشە ا زور خه‌جاله‌تم... که هاتمه‌وه مه‌نzel گوتی: هیچ نه‌بین له و کچه تورکه شه‌رم بتانگری،
چیتران بی نالیم....

روزیک، کاک غفوروی رهئیس - که يه‌کی دریزی شان و پیل خواری تؤزیک پشت‌کووپری
مووزه‌ردی چاومه‌ری و خله‌لکی سوله‌یمانی بwoo - به عاره‌بیبیه که‌ی که هیچی لى نه‌ده‌زانی، بانگی
کردم:

- پین خوشه ده‌گه‌لم بی؛ ده‌چممه دیده‌نی ئیرانییه کان.
 - باشه، به‌لام لیره پیت گوناچه به کوردی بدوبی، من عه‌ربیت بـو ته‌رجه‌مه ناکه‌م.
 - بـو خۆم فارسی ده‌زانم؛ توم پینناوی. هر پیکمه‌وه بین باشه.
- ئیرانییه کان دهوری چل که‌سیک ده‌ببون. زوریان کچ ده‌گه‌مل بwoo که يه‌کیان لاقی له
خۆپیشاندا په‌ریبیوو (وابزانم ناوی په‌روانه بwoo). رهئیس‌که‌یان شه‌لیک بwoo ناوه‌که‌م له بیر
نه‌ماوه. کا غفوروی چه‌نبه‌ری ملی له شتیک نا به خه‌یالی خوی فارسییه. بwoo به پرمه-پرمی
کچه ئیرانیان و پرمه بwoo به تریق و هه‌را! کابرا شه‌له که خوی وخت بwoo بته‌قی گوتی:
بی‌شەرمینه! بچنه دهرا! جه‌نابم که گوتبووم نه‌وه رهئیسی عیراقيیه کانه، له شەرمان ئاره‌قم کرد.
گوتی: ئاغا چی فرمومه ته‌رجه‌مه‌ی که!

- غفورو! ده و فارسییه جوانه ناگمن؛ ئابرووشمان چوو. به کوردی بفه‌رمومه تا پییان بلیم؛ که
ده‌بوایه من به ئەندازه‌ی عه‌قلی خۆم بیانگوژم!

من که ره‌زانه به جلکی کوردییه‌وه ده‌گه‌رام، زور کیز و لاو ده‌فتھری بیره‌وهریان ده‌دامنی
بۆیان ئیمزا که‌م. به ئینگلیسی له ناو نه‌خشەیه کی زور مندالانه‌دا، له ناوه‌ر استه که‌یدا ده‌منوسی:
«کوردستانی ناسه‌ر بەخۆ». له دهوریشی تورکیه و ئیران و عیراقم ده‌نوسوی. لهو ده‌فتھرانه‌دا
ده‌مدی به خه‌تی فارسی ئیمزا کراوه: «که‌ریم حیسامی نه‌غه‌ده!» ئه‌و ره‌زه له مه‌نzelی
ئیرانیه کانم دیت. گوتی: برا تو هیچ نه‌بین ته‌نیا بنووسه کوردستانی، که‌س ناپرسن نه‌غه‌ده له
کوییه!

رهئیس‌که‌شله لیتی پرسی: حیسامی قسمت کرد?
- بـه‌لین!
- به چی?

- به فارسی!

- ناخرا مردی حیسابی! وا ده بینی چهندین دوکتور و خویندهواری له زهبرمان هیناوه و جل و ته پلهی که ربه لاییه کانمان ده بهر کردون. کهس نهبو قسهی فارسیم له رادیو بو بکا تو نه بی؟!

من گوتوم: بچو به کوردى قسه بکه تا بازان قمه دری کوردمان له بهره. ههسته بچورهوه به کوردى بلی.

ته له فوئنیشی کرد رادیو تیگه یاند.

نهو دهمه له ولاتی دهراهوه کهس جگه له نیسرائل و لوپانی نهدهزانی. منه نزورم ره شایی کومه له نه سیاسی. تهناههت میسر و عیراق و سووریه شیان نه بیستبوو. له وهرامیاندا که ده مگوت: «کورستان»

- ها تور کیستان! عیراک!

سه ریان راده و شاند: به غدا، ها ها! که لفه به غداد! هاروون ره شید! نهوش له تاهه نگینکه و به ناوی خه لیفه به غدادهوه کدو تبووه بهر گویچکه یان.

ۆزی جهژنی خوپیشاندانی گشتی دیاری کرا. هه موو کهس، نافریقایی، ئاسیایی و گەلانی تر به لیباسی میللی خوپیانهوه هاتن. دوکتوری نافریقاییت ده دی کهوله پلینگیکی ده شان و پیلهوه پیچاوه، باس قمنه یه کی دریزی له پشت مليهوه قیت کردۇن توه؛ بهلام عیراقیه کومۇنیسته کانى خۇمان که له به غداوه چەندین دهست بەرگى کوردى و کلاش و کلاوى سور و شینیان بۇ ئەو مەبەسته هینابوو، کوردە کان به لایانهوه دىزى ئیمانیانه دە بهرى کەن. نهوانیش وەک عەرەبە کان عەگال و کەواي شۇرپیان کرده بەر. تەنیا کوردىك کە له لەندەن هاتبۇو دەگەل من جلى کوردى پۇشى. چوپینه خوپیشاندان. تەھیيە کاریوکای ماکەرىش لای او بوبو دەچىتە سەر سەکۆى سەمما، لام وايە پۈوتىك دەبۈو؛ زېرى له خۇ دابۇو؛ وەک ئىستىرى پېشەنگ ھەر زەھى دەھات! لە پېش میسریانهوه دەرۋىشت و ئالاى میسرى ھەلکردىبۇو، پېشیان دە گوت: «سیتى توحە ییە!». خەیال پلاویکم کرد: ھەياران! من کە له سابلاغ و تەورىز ھینىدە خۆشەویستى شۇرپیوه کان بوبوم، بۇ نەچمە رپوسیا و لهو شەرەشەقە رىزگار بىم؟

کوردە کەی لەندەن - کە وا بازان ناوی نەوزاد بوبو دەگەلەم هات - چوپینه سەفارەتى رووسى.

- چىتان دەوی؟

- سەفیر؟

- زەھمە تە بىبىن.

- کارى گرینگمان ھە يە.

- راوه ست!

بىدىانىنە خزمەت سەفیر.

- کاكە بۆم تەرجەمە کە! من شاخەم وا و بالەم وا؛ فلان و فلان دە مناسن؛ شىعە وا، نووسراوم وا؛ بۆم بېرسە ئەگەر بىمېنە رپوسىيە يان ئازربایجان و باکۇ زۆر مەمنۇونم.

سەفیر لىيم بوبو بە قانۇونى:

- ھەوال! ئىتەر رۆمانىيە؛ سەرەبەخۆيە؛ رپوسىا ھەقى نىيە باسى شتى وا بکا! چى بە سەر چىيە وەيە؟ دەلين بە مەلائى مەزمۇرە يان گوتۇوە گورىسمان دەيە، گوتۇویە

هه رزني له سهر را خراوه.

- ياني چي؟

يانی نايددهم و بيرپتهوه!

ديسان «ئهبله به خه يال نهبو به مال»...

من قوريه کي ئەلمۇنىيۇم و چاي عيراقىم بىن بىوو. لە سايىھى ئەھەمەھ زۆرم دۆستى عيراقى بۇ پەيدا بىبۇو. يەك لەوانە دوكتور نەزىبەھ دلىمى بىوو. يەكىكى رەش و بىر شەكىر لە زەمانى قاسىدا وەزارەتى دەست كەھوت؛ بەلام لەبەر دىزبىي مىرىدى ھەر دەس نە كەھوت! كوردىشى دەزانى. چوومە نومايشىگاي سەنعتە لە بوخارىست. ۋىنېكى ھىندى زۆر جوان دەگەل دوو كەس لەھەن بۇون.

مات مام: خوايىھ وەك ئەھۇ زىنەم دىبىي وايە؛ لە كۈيىم دىيە؟ لە يەكىك لە پىاوه كانىم پرسى: وەك ئەھۇ زىنەم دىبىي، نازانى لە كۈى؟

- چۈن نازانى؟ لە سىينەما؛ ھونەرىپىشەسى سىينەمايدا!

ھات وچۇرى مەنزلى ئىزرايىلە كانىم دەكىرد. گوتىيان دەگەلمان وەرەھە لە رېڭىھە پۇوسىياوه دەتبەينەوه؛ نەمۇترا. كابرايە كى ئىزرايىلە كەدا نەمدىبۇو، ھات پرسى:

- تۇھەزارى؟

- بەللى.

- وەرە كارمان پىتە.

برەدەمە كافەيەك، سى كەسى ترىشى ھەوالى ئەھۇ لى بىوو.

- ئىيمە توودەبىي و ھەوالى دوكتور جەعفەرى رەھمانىن، باسى تۆى بۇ كردووين. توودە ئەمەر زۆر بەھىزە و پۇلىس و ئەرتىش ھەممۇسى بە دەست خۆمانە؛ دادگا لە تکامان دەرنەچى. رۇزى تۆيە. زۆرمان كار بە تۆيە كە شاعىرىتكى كوردى. وەرەھە ئىزرايىلە، خۇت ئاشكرا كە! دەتەرن؛ بەلام خاتىرجم بە لە حەوت رۇز زىياتەر لە حەبسا نابى، بەرت دەدەپىن.

يەكىان سەرى خىستە بن گۈيىمەوه: موسەددىقىش فرى دەدەپىن و ھەر بىنا حوكىمان گىرته دەستە! ئاي برا، كەيفە!

- ئاخىر ھەر دەبىي بچەمەوه بەغدا. جا ئەگەر پىيم بىرى ئەھەنەن بىنم.

- زۆر ھاسانە: سىبەي دەرقۇن! چوار رۇز دەرىي؛ دوو رۇز لە بىر ووتەمە تا بەغدا؛ رۇزى حەوتەم دەچىيە كازمىتىن؛ كارتى من بە (ليوان تور) نىشان دەدەپىن. بى ترسى پېلىسى سەنۇور دەگەبە تاران، ئىيمە چاوهنۇرتىن!

ئەي خەنلى لە خۆم اكارتم وەرگەرت. ئىمزا كەي «حەممەد رەزا» يان «رەزا عەلى» شەتىكى وابۇو. نامە تەنكەى باخەلەمەوه. ھەر دەرۇيىم و دەستىم بۇ دەبرەد نەھەك و نەم كەدبىي. نەخىتەر دىيارە بەخت رۇوی تىكىردووم!

رۇزى خواحافىزى لە رۆمانيا، ھەر يەكەي بىيىت دۆلار و كراسىتكى باشى يادگارىيان دايىنى و سوارى قەتار كراين بۇ سەر بەحر. لە شارىكى كەنار دەرىيا بە پېشوازمانەھە هاتن. دايىزىن. سەما و ھەلپەركىيەك بۇو سەگ ساحىبىي خۇي نەدەناسى. دەھەل و زورپۇنا ناشى بىن دەگەرا. شارى كۆنستانىيە بۇو؛ زۆربەيان موسولمان و زۆريش لە بوخارىستيان جوانتر بۇون. سوارى كەشتى بۇوين؛ نازانىم چەند شەھەمان بىن چوو. بەربەيانىك بە ئەستەمبۇولدا تىپەرىن بەرەو لوپىنان.

به یانیه که له رستورانی که شتیدا خه ریکی به رچا خواردنین، میکرۆفون قیراندی:
 - خوش و برايانی به بیز! جیزئی قوربانان مباره کا داخی گرانم دوو به لای گهوره رووی داوه: مهليک مەھمەدی پينجم له مهراکيش ته بعيد کراوه. شای ئيرانيش - که ده کرابوو- گه اووه تهوه تاران و موسه ددیق روو خاوه...

له فيلميکدا ديتومه چارلى چاپلين که ده چيته شه ھمست، رەشىكى ديوه ئىسكيك ده ملي دهساوى بۇ بەرهە كەت. له بەرى دەپارپەتەوه که ئەويش بۇ پېرۈزى رەھلى خا. له پەر دەبىنى رەشە به تابوتتەھە لگىراوه. بە پەلە جى ئىسىكە کە له مل دەسرپەتەوه امنىش بەر لە هەر شت، کارتە كويتم له باخەل دەريتى، ونجىز نجىم كرد و چووم له پەنچەرەوه بە دەريامدا دا. ئەمېشىم چوو، ئەويشىم چوو، بە جارى مالى و ئىرانم». ئەم خەيال پلاوهشم كەرووی هيتنا...

كەشتى لە بېرۈوت لهنگەرى گرت. پىاواي ئەمنى لو بنان سەر كەتون. هەر دەستە يەكى ھاولاتى بە جىا دابەزى. لە سەر زەوي پۇلىس چاوه نۆرمانە، واماندەپشىكىن دەلىي پېشكى كالە مستىن تاقەت دەكەن. هەر چى بۇنىكى كومۇنىستى لى دەھات، كتىب و گۇوار و شتى يادگارى كە نىشانە سوورى پىوه با داگىر دەكرا. هەر لە بەر خۇشىانەوه دەيانبۇلاند. سە گەل! ستۇونى پينجمەن نەمدەزانى ستۇونى پينجمەن يانى چى! تەنانەت من نو سخەت تەرجه مەمى «كranck بىل» و ئەلمونجىدى چكولەى چاپى بېرۈوت و دەفتەرى شىعرە كانىم لى سىندرارا.

- گيانە ئەو ئەلمونجىدى نو سەرە كەى بېرۈوتى و چاپى بېرۈوتە و لە بېرۈوتەم كېرىۋە.

- بىرۇ بەو لاوه ستۇونى پينجمە!

ميسرييە كان هاتىن؛ «تەحىيە كارپۇكما» يەك دانە سەمای جانانەي كرد، ئەوانىيان نەپشىكىنى. بە قوربانى چاوى سىت تەحىيە بى! دەبوايە بە دالانىكىدا تىپەرين و ئىجازە چوونە ناو شار وەرگرىن. لە شوينىك ھەموو شتە زەوت كراوه كان بە سەرە كەدا درابۇون و ئەفسەرە كە دىياريانەوه بۇو. لىتى پارامەوه كە نو سخەت كانىم باتاھەوه، گۇتى نەرۇي دەللىم بىتگەن. دەفتەرە شىعرە كانىم لە سەرەوه دىيار بۇو. هەر چاونىكى خافل كرد پېم پىدا كرد و دە ساكە كەم راکىرد. حەنبىلىك گوتى: ج دەكەى؟! لېرىھە كى لو بنانىم نايە مىتى: ئەو ساكەم بۇ بەره دەر!
 - بە چاوان!

شىعم رزگار كرد و كرانك بىل چوو. پەساپۇرتى عيراقى و ئوردىيان نەدرايەوه. پاش دوو رۆز وەرمانگەرنەوە و پۇلىس دە گەل چوار پېنج كەس، پەپىچە كيان دايىن و گەياندىيانە وادى حەریر و تەسلىمي نوخەتەي سنوورى سوورىا كراين.

با ئەوهشىم لە بىر نەچى: كراسە خەلاتىيە كانى رۆمانيا لە لاي رەئىس و معاونە كانى مانەوه كە لە بېرۈوت دەتاندەينى. لە بېرۈوت گوتىيان مالى حىزىبە و لە بەغا تەسلىمي حىزىبى دەكەين؛ بەلام كەللىكى كەلەشىر دىيار بۇو؛ بۇ خۇيان لەو كراسانەيان دەبەردا بۇو!

ماشىنى يەكجار زۇر لە سەر سۇورى بۇ ئىجازە چوونە سوورىا رېز بۇوون. زۇر سەرماش بۇو. زۇر درەنگ نۆرەمان دەھات. دوو ئەفسەرە سوورىابى - كە يەكىان لووسكەلە يەك بۇو- بە لاماندا تىپەرين:

- ئىۋە عيراقىن؟

- بەلىنى.

لووسكەلە كە بە گالىتەوه پرسى: ئەگەر من لە بەغدا بۇوما يە چۈن دەبۇوم؟!

من گوتمن: به راستی روزی سه دینارت ده رامهت ده ببوو!

هدودو کیان زور پیکنهنین. کوره جوانه که غاری دا نوبه بری بُو کردین. گوتیان هم دو روز
هه قتان هه یه له سوروریه بمیننه وه. ده گه ل هه واله کان وای بُو چووین که ئه و پاسپورت
گیزنه وهی دوو رُزه بُو پولیسی عیراق بوروو؛ ناویان نوسیوین بمانگرن. با نیشانه یه ک دانیین
نه گهر یه کنی گیرا خبه بدا. نادره سی ئوانه و مرگرت که ده چنه وه به غدا. هر هاتمه شام،
گیر نه بوم چوومه حله ب. سواری ئوتوبوس بوم. خوم گه یانده قامیشلی و له ویوه چوومه
«ترپه سپی» (قبورالبیض) ماله حاجو. دواي چوار رُز تیلگرافم بُو عهد بولکه ریم شیخ داود کرد:
«حالت چونه؟» نووسیبوبی: «تهنیا سه لیم براوه ته بیمارستان». ده ترسام ئه گهر به په ساپورت
بچمه سنور، پولیس - قر - بمگری. ده رُزبک له ترپه سپی مامه وه. به جیپیک ده گه ل یه کیک
له کورانی ماله حاجو، له رتیه کی چه په کوه، چوومه گوندیکی عیراقی که له سه ر سنور و ناوی
«سه عده» بورو. چوومه دوکانیک، قاوه خانه ش بورو.

- که س هه یه بمباته موسل؟

کابرایه ک که شوپیری کامیون بورو گوتمن: به چوار سه د فلس ده تبه م.
- باشه.

پشتی کامیون چهند باره ده غل و زور زن و مندل و پیاوی عاره ب و چل - پهنجا مریشك و
قهلمونه هی لی بار کرابوو. له ته نیشت شوپیر دانیشت. ئیواره دره نگ گه یشتنه چاخانه یه کی
سه ری (چاخانه ی گوندی که سک). پوستی پولیس له پشتیوه له سه ر گردیک بورو. شوپیر
گوتمن با لیره شیو بخوین.

- برا تو ده لینی ب موسل بیست ده قیمه مان ماوه، ئیستاش هر ئیواره یه. بُو بگه ینه موسل،
شیوی به که یفی خوت بُو ده کرم.

- نه خیر هر لیره داده به زم.

چووینه قاوه خانه، دواي چام. شوپیریش دواي شیو. پولیسیکی گرووه بان رُووی تئ
کردم: چکاره هی؟ بُو کوی ده چی؟ کوا پاسپورت؟ بُو له تمل کوچه ره وه نه پیشتووی؟ و هرامم
ده داوه، له ناو قساندا له جیاتی بلیم «ماکو» که عیراقیانه یه و یانی «نیبه» گوتمن «مافي» و هک
خله لکی سوریا.

- هه هه! تو جاسوسی جووله که هی! پیشم کوه بُو پوست. شوپیر توش نایی برؤی.

- ده ناو هه را و چهقهی سوارانی پشت کامیون و غله ب - غله لی چاخانه نشینه کان به گردیان
هله لکیرام. بر دیانمه ژوریک که هم ده قهه ری کار، هم جی خه وی سی پولیس بورو.
سه ر گرووه بانیک و چوار پولیس ده ستیان کرد به پرسیار کردن. سه ر گرووه بان و پولیس سه کان
بیسسه واد بون؛ یه کی تریان بانگ کرد که کویره سیواتیکی هه بورو. روانیانه پاسپورت که.
عه کسه کهم بریقه هی برقی له سه ر مدا هه بورو.

- ها هه! ئه و عه کسی تو نیبه؛ تو جھنلی و لیره دا سه رت سپی بورو!
کئن تیده گه یه نی؟! با سه واده که گوتمن: ئاخر عه کسی شای پیوه هی؛ که س له دنیادا ناتوانی
عه کسی شا جھعل بکا! ده لیلیکی باش بو!

- دهی بُو گوتونوته «مافي»؟

- له سوریا فیر بوم.

- تو ئەمشەو دەبى ئېرە بىمىنى تا بەيانى بە تەلەفۇن لە ئەفسەرى تەل كۆچەر دەپرسىن؛ با خۆى لىت بکۈلىتەو.

ماندو ببۇوم؛ خۇم ھاوىشته سەر تەختى نووستنى پۈلىسىك، گوتىم: بە ئىجازە ئىۋە من خەموم دى. شۆفيئر پەيدا بۇو:

- جەنابى سەر گرووهبان! ئەم پىاواه زۆر موسولمانە، بە قورغان قەت نويز و رۇزۇو ئاچى! ئىي بە بابهۇت بە قورى دابا. شەرت بى دە سالىشە نويزىم نە كەرددووه! رەمەزانىش نىيە تا بىزانى بەرۇزۇوم. ئەوان خەرپىكى چەنەلىدانى خۇييان، دىتىم چوار شووتى دە بن تەختە كەدايە.

- برا كى چەقۇى پىيە، قاشىك شووتى دەخۇم!

- شووتى چى؟!

- برا خۇ پىاواهتى نەبرَاوە. ناكا لە سەر قاشىك شووتى بە گىزمدا بىن! چەقۇيە كىيان دامىن و ملم لە شووتى خواردىن نا. شەو گەببۇوه نىوهشەو، چەقە و ھەرا ھەر نەبرَاوە:

«جاسووسە؟ جاسووس نىيە».

گوتىم: برا جاسووس نىيم؛ زگم بە و ڙن و مندالانە دەسووتى كە لە سۈنگەي منهەو قەتىس ماون؛ سەرمایانە. وەرن دىنارىكتان دەددەمى، سى بوترى ئارەقى پى بىرىن و لىيم گەرىن بىرۇم!

- بەرتىل دەدەي بە پىاواي دەولەت؟ ئەو ھەۋىرە زۆر ئاو دەگرى؛ دەبى ھەر ئىستە خەبەر بە ئەفسەر بىدم، ھەر ئەمشەو بىتەنە زېيدان.

- ئەمشەو نا! با لە سەر ئەم تەختە بنۇوم!

تەلەفۇنى ھەلخاند: «ئەلوا! ئەلوا!»، مالى ئەفسەر دەست نەكەوت. خىخرا ئەلوا! ئەلوا! ئىدارە پۈلىس خەبەر بە جەناب سەرowan بىدەن كارىكى زەرۋۆریم ھەيە. دەيانەویست قىسە بىكەن و من تىنە گەم. بە تۈركىيە كى نىوه عەرەبى و كوردى شەق و شەر دەستىيان پىتىرىد.

- دەي كاكە ئەگەر ئىۋە تۈركمان و لە خۇمانن بۇ دەنگ ناكەن؟!

قوت بۇون:

- تو خەلکى كۆنلى لە عىراق؟

- ئەگەر سىۋادتان ھەبوايە زۇو دەتائزانى من خەلکى تىسينم لە پەنا كەركۈوك.

- لە كەركۈوك كى دەناسى؟

- مالە ئاۋچى!

- لە تىسين كى؟

- عەممو نەجەف!

- چەند كۈرى ھەن؟

- حەسەن و عەسکەر.

- بىرام نەمانزانى تۈش موسولمانى (يانى شىعە)، دەبى بىهخشى؛ خزمە تكارىن!

تەلەفۇن لىيى دا، ئەفسەرە كە بۇو:

- ها چىيە؟

- قوربان كورىكى زور باشمان مىوانە و لە خۇمانە؛ زۆر سەلامى بۆت ھەيە!

- سەگى سەگباب! لە خەۋا راستم دەكەيەوە تا سەلامم بىن بىگە يەنى؟ بۇچى رۆز نەدەبۇوە؟!

قرم داخرايهه و.

- داده‌ی چه‌مدانی بُو هه‌لگرن و به‌رئی کمن!

- برا من ئەمجار دیناره کەت به مزگىنى دەدەمى؛ ئارەقەکەی ئەوشەوتان به سەلامەتى ھەر چى موسولمانە!

گروهبانەکەی گرتمى، چەمدانى ھەلگرت و كەوتە شويىم. لە رى گوتى: تۆ كە توركمانى بُو به زمانى سەگان (بىانى عەرەبى) قىسە دەكە؟ ئىيمەت تووشى شەرمەزارى كردا! يەكىش كە داواي شووتىت كرد و لە سەر تەخت راڭشاي و ھەر گالىت دەھات، زانىم تۆ كاربىدەستىكى گەورەي! تىكەتلىي دەكەم خاوهەن مال و مەندالام، خراپىم مەلى!

- خاترچەم بە!

بۇشى گىتىرامە و كە شۇفېرى خېبەرى لىدىاوم؛ گوتۇوېھ من حەقىم سەد فلس بۇوه، چەنەيلىنى نەدا و چوار سەد فلسى دامى. دىيارە جاسوسە و پۈولى موقتى پېيىھە! لە جىنگەي خۆم سوار بۇومە و بە شۇفېرى گوت: ئەمەي بە سلامەت نە گە يەنە موسىل، باوكت لە كەر دەكىشىم!

- خواحافىز؛ بەلام لە بىرەت نەچى لەم رى و بانانە بە زمانى سەگان ماخىيە!

لە رى شۇفېرى لە پاش «خوا شوکور نەجاتت بۇو» گوتى: قەولەت دا شىيۇم بۇ بىكى.

- تۆش قەولەت دابۇو شۇفېرى بى؛ شۇفار نەبى. بە گىرتىت دام و ژەقىنەمۇوتت دەۋى؟ ھەبەھاتە... دەببۇ تا ئىوارە لە مۇوسل بىم و بە قەتار بچەمە و بەغدا. بۇ فراوين چۈومە رەستورانىك. لە دەركەوتىمدا كە ويىستم پۈول بىدەم، گوتىيان دراوە.

- كىن داي؟

- ھۆۋ پىياوه.

مامەحەمەدى حاجىاللاي سابلاغى كۆنە ھەوالىم بۇو. دانىشىتىن و دەنگ و باسى ولاتم پرسى. گوتى: خوشكەت لەو ساوه تۆ رەپىشتىوو - ئەوه حەو سالە - يەك بىن بۇت دەگرى. ژىنت بىۋەڙن و كورپىكت ھەتىوو؛ چارىك بکە!

- منى وا بەدبەخت و ئاوارە چۈنم چارە پى دەكى?

- خوشكەت چەند جار داوا كراوهە مىرەن ناكا. من لام وايە ئەگەر ژىنە كەت بىتە لات، ئەوپىش لهوانەيە بىتە رەدايە و دامەززى. ئىستا كە دەبىنى ژىنت بەو مەندالىيە و ھەر چاوهەنۋىرى تۆيە و بىۋەڙن كۆشى دەكە، رەنگە شەرم بکا ئەو بەجى بىلىٽى و مىرەن بکا.

- كاڭە! ژىن بە چى بەخىيو كەم؟

- دە توانى كار بکەي. ژىنە كەت حازارە سواليشت دەگەل بکا! من دەزانم...

- چۈنى بىننم؟

- من بۇت دىئىم. نامەيە كىش بۇ خوشكەت بنووسمە؛ با لەم گىريانەي بەم س كا. نووسيم: «خوشكەم زىنەب! ئەوا من ژىنە كەم دىتىمە لاي خۆم. ئەگەر تۆش مىرەنە كەي و كارت ھەر گىريان و نووكەننووک بى، من برات نىم و لە خوشكایتىم شۇرایەوە...». ئىوارە چۈومە ئىزىزگەي قەتار؛ «كوتىك لە سەر رەمبان بۇو»! خىزانى مالى شالە كوبىستانى سوارە تۆو كەوە دەچۈونەوە؛ نىيەھى پىرى و اگۇنە كانىيان بۇ تەرخان كرابىوو. فيلم دەويىت جىنگەي بەركەوى. تۆوشى كۆنە ئەفسەر يەتكى عيراقى بۇوم بە ناوى «عەبدۇرەزاق عەبايچى» كە لە بەحەنس بىبۈينە ئاشنا و لە بىر نەخۇشى سىل بازىنىشت كرابىوو. ئەوپىش وەك من سەرگەردانى

جیگا بوو.

دوو تهليس گویزیشی بی بوو.

- ههزار! جی دهس ناکمودی؛ ج بکهین؟

- تو کارتی شوناسایی ئەفسەریت ماوه؟

- بەلئى له گیرفانمدايە.

- واگونیکی دور و دریز بۇ ئەفسەران تەرخان كراوه؛ كارت دەرخە.

- چۈن دەبى؟

- چۈن نابى؟

چۈپىنه بەر واگونەكە. سەرگرووهبانىك كارتەكەي دىت، چەستىكى جانانەي كېشا: قوربان فەرمۇوا گویزىيان بۇ بار كەد. منىش خۆم تىخزاند و لە پىزى پشت قوربانەو تەخت دانىشتىم. بەر لە رؤيشتنى قەتار، سەرگرووهبان پىتىدا گەرە بازانى كى بە قاچاغ سوار بۇوه. لە ژىتكى ئەوبەرمى پرسى:

- تو چىت؟

- من عايىلەي ئەفسەرم.

خۆى تىنەگەياند. گەيشتە من:

- برا تو چىت؟

- من عايىلەي ئەم ئەفسەرم!

بۇو بە فلق و هۇزىزى پىيكتەنин! لە واگونى ئەفسەراندا ھاتىمەوە بەغدا. وەك پىشىلەي پاشا، راست چۈپەمەوە مالى مام حوسىن! مام حوسىن لە دوورەوە بە پىرمەوە ھات و گوتى: چۈپىوون زەبىحى بىگرن، ترسمان رى نىشت، كتىبەكانمان سووتاند. بايى چەند بۇون پۇولە كەت دەددەمەوە. كىزم لە جەرگەوە ھات. قەدرىك تاسام، گۇتم: مامە! ئەگەر كەسىك سەرى كورت بېرى يە چەندى لى رازى دەبى؟ ئەو كتىبانەم زۇر بە خوتى جەرگ پەيدا كەربىوو؛ سىياسى و قاچاغ نەبوون. خۇت سەلامەت بى!

حىكايەت ج بۇو؟ شا - كە لە ھەلاتىدا چۈپىوو بەغدا - زەبىحى شەو نامەيەكى دابۇو بە لاۋىتكى خەللىكى سولەيمانى، بىرىبوو لە بەر دەركى دەربار بلاوى كەربىوو؛ گوتىبوو قادىر دايىمى.

- كوا قادر؟

- لە كافە عبدوللايە.

چوار ئەفسەرى سىپەرى دەگەل چەند پۆلىس دەچن. لە زەبىحى دەپرسى:

- كوا قادر؟

- نە كا قادر كومۇنىستە كە بلىن كە زۇر بەدەفرە؟ دادەي قاوه بىنن! ئىيە بىدەنگ دانىشن با قوشقى نەبى. ئىستا دەيھىتىم و بىگرن!

- زەبىحى لە جادەي لاي ئەبۇونەواسەوە رادەكە. پۆلىس لە سەر لاق قاوه دەخۇنەوە. لە خزمەتكارىك دەپرسى:

- قادر بۇ نەھات؟

- قادر لاي خۇتان بۇو، بۇ كويتان نارد؟!

زیانی کتیب سووتان زور کاری تیکردم. نیتر تازه لہ کتیب کوکردنہوہ دلم ساردھوہ بوو. کہ دہمدین -وہ ک نزہریان حہرام بی- چووم وہردہ گیڑا. بہ گفتی مہولانای پرمی: «ماوهیہ کی ویست خوین بقوہ به شیر»، سالینکی بردا لمو تاسانہ دھرچووم و ملم لہ کوکردنہوہی کتیب نایہوہ.

کاتنی گھیمہوہ بھغدا - پاش سہردانی مام حوسین - چوومہ کن یہرمیا. گوتمن: دار و نہدار حھوت دوئارم ہدیہ. گوتی: بینہ! لہ همراهے بازار، لیفہ و دوشه گیکی تھنکی کوئی دھگھل سہنیریک بُو کریم بہ چوار دوئار. سی دوئارہ کھی تریشی - کہ کردبوبوہ دینار - دامہوہ. گوتی:

تا کار پہیدا دہ کھی لہ مزگھو تیک، دیوانی ندقیبیک بنوو! ثوتبیل بُو تو نایی.

فھقی سہیدیکی هھولیریم پہیدا کرد کہ لہ مزگھو تیک، بہانہ ری وہزارہتی داخلہ دیخوپند. بربار درا لھوی و لای فھقی را بیوڑم. ناوی فھقیم لہ بیر نہ ماوہ؛ بہ لام مملایہ کی زگ لزی قہ پوزہ رانی شال لہ پشت و میزہ رسپی کوردانہ، شہوانہ دھھاتہ حوجرہ؛ ناوی شیخ مستھفا بوو. بہ راویتی دھمی هھولیری بوو.

شہویک حافریک «حھسیب» ناوی عھرہب هاتھ لامان. شیخ مستھفا گوتی: حھسیب ا تو لھو دنیاپش هھر کویر دھبی. دھلین عاقیدت سستہ. حھسیب هھلیدایہ: یا شیخ! لہ کتیبدا نووسراوہ و بؤیان خویندوومہوہ کہ رُوڑیک نیسرافیل گوتی خودایہ تاسیہ میکایلم کردووہ؛ ئیجاڑہ بده سہری بدهم. خوا فرموموو بچووا بہ لام زہ حمہتہ بیگھیہی؟ نیسرافیل سہ دسال فڑی و ریگھی پیتو؛ ماندوو بوو. خودایہ! کھی دھیگھمی؟ خودا فرموموو: ھیشتا مھودای نیوان لچی خواری و لیوی سہرووی میکایلت نہ بیوہ! دھلیم زہ حمہتہ؛ دھلیتی دھچم! یا شیخ! ئہ گھر باوہر بھو توڑہ هاتھ چاؤ لہ قیامہت بُو پیاو پہیدا دکا، سہ گم دھو چاوه ریاندا

فھقی زور بھتماح و من زور بیج بیوو. هھر دھیگوت: تا دھنیترم رُونم لُو دی، هھر وو ببریکی بکرہ، هھر وو ھیلکہ بکرہ، هھر وو گوشت و... ناچار بارم کرد. شرہم لہ سہربانی دیوہ خانی نه قیب بھ زمودا دایہوہ.

لہ کن وہستا برایم دامہ زرامہوہ؛ رُوڑی بھ نیو دینار. شاگردیکی کوئی تریشی ھبوبو بھ ناوی «جھلال بیتھوویشی». پینکہوہ ریک کھوتین دوکانیک لہ سہر حیسابی خومان بکھینہوہ. وہستا نہوہد دیناری دھست گرتین. دوکانیکی چؤلمان لہ خھیابانی مھلیک فھیسلی دووھھم گرت و دھستمان کرد بھ کار. ستودیوی تازھ کھم کارہ؛ ئیمہش فھقیر بھووین نہ ماندھ کرا جوان و ریک و پیکی ھلخینہوہ. ئه وہندہ لی پہیدا نہ دھبوبو هھر دووکمانی بی بژین. سی جھمہ نان و ماستمان دھ خوارد؛ ئھویش تیر نا. دھمپاییمان دھ پیدا بوو. تھانہت باوھشینیکی بھرقیمان نہ بھوو. گوتمن من دھچم کاریکی شہوانہ دھبینمہوہ؛ ھیج نہبی نانی شھوت دابین بی.

بھ ھوئی قزلجی و زہبیحی - کہ عھبدوللا نہ جاتی دابوون - لای عھبدوللا شھریف کاریکم دیتھوہ. مھیخانہ یہ کی ھببو بھ ناوی «جنديان»، ٹارہق لی دھفروشرا و لہ سہر خھیابانی سہعدوون بھوو. لہ سھعات حھوتی ئیوارہوہ تا مھیخانہ چؤل دھبی، حیسابی ٹارہق و خھرائکی فرخشرا بنووسم. شہوانہ بھ برویعہ دیناریک و شیویش ھرچی بخوم: جھلال کھیفہ! من نیوہ رُویان کھم نان دھ خوم؛ تو خوت تیر کھا! شہوانہ تیھل دیتمہوہ. سھعات دھوری یازدھ و نیو - دوازدھ دھ چوومہ ژووریک کہ دھ گھل حمہی رہشادی لہ مالی «عملی عھزیز» ناویکی سابلاغیمان بھ کری گرتبوو. رُوڑانہش لہ دوکان کارم دھ کرد.

شهوینک داوای دوو پورس جهرگی سوورهوه کراوم کرد به دوو سه موونی دوو قاتهوه؛ که
ده بوبه چوار سه موونی ئاسایی. له پشت میزیک ملم له خواردن نا. مشتهریه ک له نزیکم ئارهقى
دەخواردهوه، پرسی:

- ئەرئ ئەوهی هەموو دەخۆی؟!

- بلیم چى مامه گیان! دوكتور دەلى ئەبىن شیوت سووكەلە بى!

- کابرا - کە پیالەی نزیک دەمى کر دبوو - له پرمەی دا و چلم و لىكى تىكەل بwoo. له بەر
پېنگەنین ژانى كردا!

عملی عەزىزى خاوهنى مال، له سەر تەلەفۇناتى ئىدارەي پۈليس بwoo. شەو درەنگ تەلەفۇنی
دەكرد.

- كەنگى دىيەوه مالى؟

- نيو سەعاتى تر، سەعاتىكى تر، هەروا چەند دەقىقە يەكى دىكە!

- يانى چى؟ تىناغەم.

- كاكە! ئارەق خورە كانى بەرىز، ئەگەر تازە كەوتنه گۇرانى گوتون، سەعاتىكى هەر دەمەننەوه.
ئەگەر دەستىيان كرد بە قىنگبادان و چەقەنە لىدان، دىارە نيو سەعاتىكى ماوه. ئەگەر بىھىز
كەوتون و دەستىيان بە سەمیل ماج كەرنى يەكتى كرد، هەر بىتا رۆيىشتن!

ئەمچار عملى لە تەلەفۇن شەوانەيدا دەپېرسى: گۇرانىيە؟ يان قىنگ بادان؟ يان سەمیل ماج
كەرن؟!

نەمدەھېشت گارسۇن ئارەق بىزىن. بە ماوهى پازدە رۆز قېباھى يەك ئارەق لە حىسىابى مانگى
پېشىو مايهوه. ئافەرىيمم لە ئاغا وەرگرت؛ بەلام زۆر لە كارە كە وەرەز بومۇم؛ مانگەمودوا وەلام نا.
لەم بەينەشدا وەستا داواي قەرزە كەي دەكىد و خات مەلە كى ژنى مېشىكى بىر دەبۈسىن. گۇتم:
جەلال! من دەچەمەو كەركۈوك و پۈولىت بۇ دەنئىر و تۆش لىئەر پەزەندە بىكە تا قەرزە كە
دەدەينەوه. مەلا شوکور دەچۈوه كەركۈوك؛ گۇتم: بە پۈر توپىان بلى ئەگەر رامدە گەرىتىھەو
دىمەو. مەلا چۈوبۇو گوتبووی هاتووم بىمە شاگىرت! كە ئەزمۇوبۇو، ھىچى لى ئازانى،
گوتبووی فيرم كە!

- بۇ من مەدرەسەم داناوه؟!

- بەخوا عەزىز گوتى رامبىگى دىيەوه!

- خەبەرى بىدەيە مانگى ھەۋىدە دەنارى دەدەمەن.

چۈومەو كەركۈوك. شاگىرىدىكى ئاشۇرى بە ناوى «لازار»م لە بەر دەستا و دەستىم بە كار
كىردهوه. بەلام ئەمچاره زۇرى دەموا نەكىد؛ خەبەريان دامى كە جەلالى شەرىيكت لە
خۇپىشاندانى كومۇنىستاندا گىراوه و دوكان بى خاوهنى ماوه. لەم سەھەرەي دوايىمدا ژۇورىكىم لە
مالىكىدا گرت، كە عومەر ناوىكى تانھوا بە كىرىي گىرتىبوو، خۇى بە سەلتى تىيىدا دەزىبا؛ ئەويش
جەلال تالەبانى پىيى ناسانىد؛ گوتى: زۆر كۈرى باشە؛ كادرى حىزبمانە؛ ئاڭاشى لىيت دەبى ئەم
ئىمەش لە حالت ئاگادار دەك. ھەفتەي يەك - دوو شەو دىار بwoo چەند كەسىك دەھاتن، عومەر
دەرسى سىياسى بىن دە گوتون. عومەر سىواتى نەبۇو؛ له قىسە كەرنىش بە گىنلۈكەم دەدىت. بەلام
كى دەلى لە سىياسەتدا مامۇستا نىيە؟!

من رادىيەم ھەبۇو؛ ئەو نەبۇو. بەيانىيەك گۇتم: كاك عومەر تو زانىوته ئەمشەو سەتالىن مەد؟

- عومه‌ر قهده‌ریک مات بwoo، گوتی:
- کاک عه‌زیز - به پسکی خوی - من ده‌لیم «تحجه‌تی» باش نه‌بwooه بؤیه مردووه!
- ئه‌ئی ئافه‌ریم! باشی تینگه‌یشت‌تووی! پیاو سحه‌تی باش بین بؤه‌دمری؟!
- باسی ئهو زیره‌کیبیه‌ی کادری هله‌لزاردهم بؤ جه‌لال گیزراوه؛ زوری بین سه‌یر بwoo!
- پژویک چیزتنه‌نگاو هاتمه‌وه؛ وا کا عومه‌ر له ماله.
- ها! خیزه؟
- مانم گرت‌توووه! به نانه‌واخانه‌م گوت‌توووه مه‌عاشم زیاد نه کا کار ناکهم.
- کاکه لهم بینکاریبه‌دا، ئیستا بینکاریکی مل‌ئه‌ستورر کاری تو ده کا و به كەمتى لە توش رازیبیه!
- من ده‌لیم مانی کریکارانم کردووه؛ وەک له فەرانثە (فەرانسە) ده‌کرى!
- پاش نیوهره هاتمه‌وه گوتی: تو «دەدانی» يە کیکیان له جیگەم داناوه، بچم به لایه‌وه ملم دەشكىنى! ناچارم بچمه‌وه «شولەيمانى»!
- ئیواره‌یەكى ھەینى عومه‌ر گوتی: ئەمەر چووبووینه دەشت، ترومبيلیتکی «اثتعمار» به لاماندا راپرد. ذور هوتاقمان كېشا: بمرى، برووخى اثتعمار!
- تۆمەز ترومبيلى اعمار (ئاوه‌دانى) بwoo!
- شەويك بە بۈلەبۈل و جىنپۇدان هاتمه‌وه. ھەر لە بەر خۆيەوه دەيگوت:
- قەحبەی سۆزمانى كى فەريو دەد؟
- ھا کاکه عومه‌ر! خەبەر چىيە؟
- مامۇشقا! «ئوممو كولشووم»ى قەحبە دىسان خۇی ناوه‌تە پىانقۇ (بەخت ئازمايى). ئەوە شالىيکى تر واى كرد، بؤ حەمبالىيک دەرچوو، شووی پى نەكىد؛ ئەمجارەش ئەيمەوى بىمانخەلەتىنى!
- دەبوايە به سەتل ئاولە قاوه‌خانە‌يەك بىتىن. ھەرچى دەرۋىش و سەيدى نوشته‌نووس و پیاوە به روالەت سالحە كان بۇون، زۆربەيان دەھاتىن ئەوى. دەرابە كانى ھەرگىز ھەلنى دەرلانووه؛ تارىك و تنووك بwoo. لىمان ببۇھە مەتەلىيکى دژوار. شاگىرد چاخانە‌كەمان بانگ كرد، پەنجا فلسەمان دايە ئەمە مەتەلەمان بؤ ھەللىنى: ئەمە مەمۇ سەيد و پیاواچاکە رىشدارانه بؤ لە قاوه‌خانە ئەوان كۆمەل دەبن؟ بؤ ھەمېشە تارىكە؟
- ھەمۇويان بەنگ دەكىشىن! ئابى پۈلەيس بىن بزانى. وەستاكەم بەنگ فەرۋەشە.
- لە خانىيکى سەوزەفرۇشى، دەگەل كۆنە سەنەبىيە كى تازە توركمانى كوردى نەزان ببۇومە ئاشنا. كاپرا ھەر لە خۇوە رۇح و گىانى لە سەر من دەگەر. خۇی ئىجارتدارى چاخانە‌كە و چاخانە‌دارىش بwoo. دەببۇ ھەمۇو پژۇ بچمە چاخانە‌كە و چاچىيە كە بخۇمەوه. كە زانى لە خانۇوی عومه‌ر دەرۇم، وەك قىل پىيەمەوه نووسا: دەبىن ھەر بىيە خانە‌كە؛ كە چەند ژۇورىكى لە نەھۇمى دوو ھەبwoo.
- بەرقى نىيە.
- ھەر ئەمەر بۇت دەكىشىم.
- ئىجارتدارى چەندە؟
- هيچ!
- نەخىر نايەم!
- مانگى دينارىك.

تهواو نه مگوتبو باشه، حمنبالي هینا کەل پەله کەيان بىردم. تا مال هات بەرقى لە چاخانه وە بو بىردبوو. كورىكى خزمەتكارى خانەكەي بە ناو جەببار - كە لاويكى پازدە سالە بۇو - نارد بۆم خاونىن كاتوهە؛ تا منيش لەويم هەممۇ كارم بۇ بکا.

دەگەل ھونەرمەندى بەناوبانگى كورد «بەدىع باباجان» زۆر بىبۈينىھە ھۆگرى يەكتىر. ئەويش سەلت بۇو. نىوھەرپۇيان لە پاش كارى ئىدارى - كە نەخشە كىشان بۇو - بۇ نىوھەرپۇزە خواردن دەھاتە لام. مەنچەلىيڭ ماست، لا باوهشىك كەوەر، نانى گەرم، هىننەمان دەخوارد وەك «دالاشى سەر كەلەك» نەماندە توانى بىزۈين!

وە كىلىنگى دادگۇستەرى كورد بە ناوى «سالح روشدى»، هەر لەھ خانە لە نزىك ژۈورى منهوه، ژۈوريكى كىرده دەفتەر. رۆزىك شىيخ مارف بە زۆر بىرمىھە مالە خۆى. بەدىع بە دووچەرخە بۇ نان و ماست و كەوەر ھاتبۇو؛ بە پەلە لە پەلە كان سەركەوتبۇو. ئاي مالىي وېرانم! ھەيوان پەر لە پۇللىس. دەرگاكەي من داخراوه. گورجى دەيگىن و دەيېنە ژۈورى سالح. پ - جەلادى مەشهورى كومۇنىستان - دەگەل چەند ئەمنىيکى تر دانىشتۇون. سالحيان بە بەلگەي تاوانەھە گرتۇوه؛ بەرپرسىاران داوه. دەلىن: سالح ئەۋەش رەفقىق و مىوانى تویە؟ - بەلىٰ كاڭ بەدىعى دۆستمە!

جا وەرە و رەووح دەرنەچى! ئەو كابرايە خۆى گيراوە؛ منى بى خەبەرى بۇ بە درە پىسوھ كرد؟ نايل دەلىٰ: تو بەدىع باباجانى؟ - بەلىٰ.

- بەدىع! هەر كەسى تۆي دىبوھ خۇشى دەۋىتى؛ بېرە خوات دەگەل. - لە ساوه ھاو فراوينە كەم تازە نەھاتەوە و من دەچوومە لاي ئەو. لە سەربانى خانە كە دەنۇستم؛ دوپىشكى زۆر بۇو. خاونە خانى ھەوالىم چوار قەفسە مىسوھى لە گەلای خورما لىيک دا و بۇيى كىردىم تەخت. لە سەرى نۇوستم، شەھ نىوھەشم وەك چەترباز بەرە و عەرز دەچم! تەخت قەمىي كردا رۆزىك كورىكى شناسى شىووعى «بەيانى ئاشتى خوازانى» بۇ ھىنام ئىمزاى كەم. - كاڭ ناوېرم و نايىكەم!

- ئاخىر ئەوانە ئىمزاى زۆريان لە من دەۋىت! تو ھەرجى دەنۇوسى بىنۇوسە، هەر ئىمزا بىن بەسە! نۇوسمىم: «عەزىز مۇسى» نوخنەيە كە مەرە كەب كەوتە سەر سىنە كە. بەيان گىرا و جا وەرە تىبيان ھەلدى: فلان فلان شودە! ئەو عەزىز مۇوشى جوولە كەتان لە كۆئى پەيدا كردى! زۆرم ئاشنای باش لە مەلا، دانشجوو، بازارى و ھىتى تر پەيدا كەردىبۇو كە زۆر خۇشملى دەگۈزەرە؛ بەلام بە گىرانى جەلال رىسە كەم ئالۇزا. كەل - پەلم فرۇشت؛ ھاتمىھە بەغدا. وەستا برايم - بۇ نەفەوتانى قەرزە كەي - سەرچەم دوكانە كەي دابۇو بە نەھەد دىنار؛ كە بە ھاسانى چوارسەد دىنارى دەكىد. لە كەركۈك بىنېش مام و لە بەغدا بىن كار. چۈومە لاي كاڭ كە زىياد: - دەمھەوى دوكانىيەك دانىيم؛ بە سەد دىنار پىتىك دى. دەس بەجى دايىمى. گەرام، دوكانىيەكى چۈلەم لە «ئەعزىز مىيىە» گىرت. كەچە ماشىنەكى و ھىننەتكى ورده ئەسبابىم كىرى. ژۈوريكىشىم لە نەھەمى سەرەھەي بازارچەيە كەوە گىرت كە سەرەبانى بەينى پىش ژۈورە كەم و سەر بازارە كە بە شىشى ئاسنى لىيک بىلە داپۇشرا بۇو. ئەگەر يەكىن كە بازارە كەدا سرتەي بىرگەدايە، من گويم لىنى دەبۇو. لە نىيارەوە كە لە كار دەگەرامەوە تا بەرى بەيانى، خەو حەرام و ئىستراخت دەرد و

سندان بwoo. نزیکه‌ی بیست رادیو بهوپه‌ری ده‌نگی بلند تا سه‌ ساعت یه‌کی شه و ده‌یانه‌راند. له یه‌کی شوه ووه چه‌ققهه و ههرا و گوشت ورد کردنی قه‌سابان بwoo؛ تا وختی کارم نه‌ده‌پساوه. سه‌ر له هه‌وه‌له‌وه پیتم وا بwoo که‌وتومه ناو جه‌هنه‌ندم، به‌لام ده‌لین جه‌هنه‌ندمیه کانیش فیئر ده‌بن؛ فیئر بoom. به‌هه‌مو گوره و نه‌ره و ته‌قه و ره‌قه‌شه‌وه، خرب خهوم لی ده‌که‌وت.

«حه‌مه سه‌عید کانی مارانی» - که خاونه ملک و ده‌وله‌مه‌ندی گه‌وره و بو خوی لیسانسی حقوق بwoo - روزیک برایه‌کی خوی به ناوی «وریا» هینا که بیستووه جینگهت هه‌یه! با لای تو بی و ده‌رسه کانی له ده‌بیرستان بخوینی. «عومه‌ر ده‌بابه» - که له به‌غدا ده‌روی - دوو وختی نووستنی هه‌رزان‌بایی دابوومی؛ زیلوی زبرم له سه‌ر راخستیبون و له سه‌ر یه‌کیان ده‌خه‌وت. «له‌گهه بدهه رازی ده‌بی سه‌ر چاوان». شه و گوتوم؛ وریا با بچین شیو بخوین.

- مامه‌ستا بیان و که‌وه‌ریک، نان و خه‌باریک نه‌خوین؟!

- کاکه‌ا من نه گوندی کانی مارانم هه‌یه، نه میلیونتیرم. من ده‌چم گوشتی برزاو ده‌خوم؛ تو که‌وه‌ری خوت بخوا

پیم وايه مانگ و نیوبنکی نهبرد، که لینکم دایه‌وه، زورم له ده‌سمایه‌ی دوکان زیان کردووه؛ چونکه کولانه‌که‌ی جن دوکانم زور چوّل بwoo. روزی مشته‌ریه کم به حال ده‌س ده‌که‌وت. ئه‌ی خودایه خه‌حاله‌تی کاکه زیادم نه‌که‌ی! پیاوته‌تی کردووه و ده‌بی بیده‌مه‌وه. ناچار دوکانم به ته‌خت و مه‌خته‌وه، جگه له ماشینی عه‌کاسی سه‌رجهم به حفتا دینار فروشت. له وه‌تاغی سه‌ر بازاره که‌شم گویزت‌وه، ژوریکم له ئوتیلیک به دوو دینار به کری گرت. ئوتیل نه‌بwoo، عیماره‌تیکی گه‌وره بwoo، مولکی حافزیکی قورغان خوینی سه‌ر رادیو بwoo. هه‌مو ژوووه کانی به پیاوی سه‌لت و ره‌بن - که زوریان شوپنیر و شاگرد شوپنیر ئوتوبووسی خهت بوون - به‌کری درابوو. دوو وخته شاهانه‌کم برده نه‌هی؛ وریاشم کردموه هاومه‌نزا؛ که فه‌فیره حه‌قی خه‌و نه‌دات

دوکانیکی مولکی ئه‌وقافم له موزایده‌ده به‌که‌وت که له په‌نا مز‌گه‌وتی فه‌زل بwoo. تابلیه‌کم لیدا: «ستودیو سه‌باح»؛ مانگی چوار دیناری ئیجاره بwoo. بیست و دوو دینارم له موزایده‌ده که دابوو. چی وام نه‌بwoo. ته‌نائت نه‌متوانی ویترینه‌که‌ی شوشه تی بگرم. زوری نه‌برد کاره‌کم وه برهه‌که‌وت. له ماوهی چوار مانگدا سه‌د دیناره‌که‌ی کاکه زیادم بردده‌وه؛ گوتی من به فه‌رزم نه‌داوه‌ی. له من کیشنه له و سویند، هه‌تا نه‌وه دیناری لئ ورگرتمه‌وه چه‌قی ره‌شم کرد. پاییزان و زستان و جیزان نه‌برد کارم باش بwoo، به‌لام به‌هاران و هاوینان که‌مم په‌یدا ده‌کرد. ماوهیه‌ک له هاویندا وای لیهات بهشی نانی خومی لئ په‌یدا نه‌ده‌بwoo. ناچار چووم تا ده‌مه و پاییز کاریک په‌یدا کم. کاکه زیاد له لای ره‌شید عارف سه‌قا - که موهه‌ندیسیکی کوردی ملیونتیر و بساز- بفروش بwoo - روزی به نیو دینار دایمه‌زراندم که سه‌ر کارگه‌ر بم. حه‌وتیه‌ی یه‌کم گوتیان با حقوقه که‌ت بمیتنی. هه‌فتنه‌ی دوه‌هم له قه‌راری روزی حه‌وت په‌نجاییم درایه. هه‌چی گوتوم؛ وانایی، خوا هه‌لناگری، شیله‌وا، بیله‌وا، به‌هه‌ری نه‌دا. گر - گر هاتمه‌وه سه‌ر دوکانه‌کم. تازه ئه و دوکانم دانابوو، روزی ئه‌حمد عوسمانی هاوالی بوخارستیم هات:

- کاکه تو ناویکی چاک و پاکت هه‌یه. ده‌لین گوتووه له رومانیا سوالکه‌رم دیوه؛ گوتووه ئئی داوین بیسی لئ هن؛ تو بوختانی وا بی ده‌که‌ی؟

- ئه‌حمده‌داد گیان! هه‌ر مه‌رامیک - با تایینی عاسمانیش بی - ئه‌گهه دروی بو بکری دیاره

به تاله و به فلسيکم ناوي. هه تيو! نه گبهت! پيکمهوه دوو سوالکه رمان نه ديت؟ تو نه بوروی ده تگوت زوربه‌ي هه‌والان شه و له ماله ژنه رومانيان راده‌بويزن و نايده‌نهوه ناو نويتنی خويسان؟! چت پي بلينم؟

- راست ده‌كه‌ي، بهلام نابي خه‌لكي ره‌مه‌كى بيزان!

سه‌لت بووم؛ له دوکان نام ده‌خوارد. به‌يانى و نيه‌هر و شه و ده‌بوو بچمه چي‌شتاخانه يا قاوه‌خانه، كه ئوه‌ش زورى تيده‌چوو. هيچ په‌سنه‌ندازىكم بۇ نه‌ده‌كرا. ته‌نيا پاره‌ي ئه‌سپاب كرپىنى عه‌كاسى و مخارجه‌كەم ده‌ردىنا. به ته‌نيا بووم. هر له به‌يانه‌وه تا سه‌عات ده و يازده كارم له ژورى تاريک و له بەرى كردنى موشتەرى و پاك و خاونى كردنەوه و شتى وا بwoo. پۈزۈنە دەبوايە پتىر له شەش سه‌عات به پتىو راوه‌ستم؛ زور ماندوو دەبwoo. بهلام دلەم به‌وه خوش بوبو كه له نۆكھرى و شاگىرى دېزگارم بوبو و كارى خۆم ده‌كەم. كوردىكى نه‌ناسياو بووم له گەرە كىنلىكى هەممو عەرەب و زبر. لات‌وپاتى گەرەك سەر لە هەوهەلەوه شەپيان بۇ نامه‌وه گالتىيان پى ده‌كىردم و ده عەزابيان دەنام. بهلام زورى نەبرىد كه زور لە جيرانانم بوبونه دۆستم و حورمه‌تىيان ده گرتىم.

به گەپ و گالتى يەكتىمان دەدواند و پىتكەننەيمان ساز ده‌كىردم. تابوتکەريك دىوار به دىوار مەوه بوبو پۈزۈك سەيدىكى پشت كوور، سەرى گەببۇوه بەرانبەر ئەۋەن، دەله‌رزاى، داواى خىرەتلىكى لى كىردم.

سەيدا! جلت ناوي بۇت بکرم؟

- ئەى خودا راوه‌ستاوت كا.

- بىردمە دوکانى تابووتکەر.

- وەستا شاكرى لە حيسابى من دەستىك جل بده به سەيدا!

- فەرمۇو بۇ پشت دوکان هەلپىزىرە!

سەيد كە لە پشت دوکان چاوى به تابوتان كەوت قىيەوه بوبو؛ باوهە كە تازى وا هەلنىايدا! له و بەرى جادەوه ملى لە جىنپىدان نا: «دەتائىنەوي بىرمى؟!» ئاي ترسى مردىن!... وەستا شاكرى تابوتکەر دەستى مردووئى دەبىرى! دەگەل مردووشۇرەتىكى درېش و پان پىك كەوتبۇو خزمى مردووئى دىتنا.

- وەستا! ئەوه خزمى خۆمە؛ تابووتى باشى بىدەيە.

- تابووتى «ئەبۇو ئەنگەر» بە شەش ديناره. ئەپىاوه كاسبە تابووتى دەھى.

- تابووتى «ئەبۇو كاسب» بە چوار دينار.

ھەر تابوتەش - ئەبۇو ئەنگەر و ئەبۇو كاسب - چوار سەد فلسى پتىر نەدەبىرد.

دواى مردوو ناشتن، رىشە دەھاتەوه بەشە فيلى خۆي وەرگرى. دەببۇوه شەرە چەققەيە كە نەبىتەوه. تا نىو دينارى لە شاكر دەستاند قىر سېى دەببۇو.

رۇزىك غەنلى بلوورى [بلۇورىان]م لى پەيدا بوبو. ماوه‌يەك میوانم بوبو. هات و چۈمى شىيۇوعىانى دەكىردى؛ كە ئەو دەم ببۇونە دوو دستەى دىز بە يەكتىر: «ئەلقاعىدە» بە سەرە كاپىتى سەلەيم نازانم چى و «رايەتۈشىشەغىلە» بە سەرە كاپىتى «جەمال حەيدەرلى» كە كوردىك بوبو. غەنلى كە يخودايەتى دەناودا دەكىردىن، پىكىيان بىتىنى. كە غەنلى هات، ورىيام لە لا نەماپۇو. پىكەوه لە ژورە كەى مندا دەزىيان. هەوەل پۇز زورى لۇمە كىردىم: بۇ ھىننە پىس و پۇچلى؟ ژۇورە كەت

تیکھل - پیکھل و ناموره تتبه به؛ من ده بئ فیترت کهم چون بزی! له پاش حموته یه ک، هله مده ستاند: هسته نان و چا حازره! هر له سه رجیوه دهستی به خواردن ده کرد، ده م و چاوی نه ده شوشت!

کونه کوردیکی خلکی « حاجیالی کهندی » لای سابلاغ، چل سال بیو له بعبدا بیو؛ کوردیکی له بیر نه مابیو، عاره بیش فیتر نه بیو، سه رایداری ئه و ساختومانه بیو، زمانیکی قسه ده کرد، عیفریتم ده ویست بیبانه و سه ریه ک! شه و نه بیو چهند جار ئیجاره داره کان راستم نه که نه ووه: به خیری خوت و هر ئه و که ره مان بیو تیگه یه نه!

هر من له مام برایم تیده گه یشتم و که سی تر، رؤژنیک سه ره بیه روزوره که ماندا ده کا و چهند قسه یه ک ده گهل غنه نی ده کا، غنه نی تیناگا، لہ پر به تور کی ده لئی: برو دهرا! که ری کوری که را مام برایم رایکرد بیو، ئیواره به دزیوه له منی پرسی: ئه و میوانه وختابیو و مکوڑی، ئه وه چیمه ۱۹

- مام برایم ئه وه شیته و تازه له شیتخانه ده رچووه!

- هم... م! ده مزانی!

شویک خه ریکی دوکان داخستن بیوم، غنه نی هات گوتی: کوا پریسکه کهم؟

- پریسکه چی؟

- چون؟ ئه دی ئیواره که سه رت به مشته ریبه کچه کانی مهدره سه وه گهرم بیو، نه مدایهی؟

- نازانم.

- بگه ری.

زور گهرام؛ نه بیو، ئه و شوه تا لای رؤژ هه دادانی نه ما. به خه یال سازی دابیو: من بیوم هاویشتی، یه ک لهو کچانه هه لیگرتونه وه. باوکی کچ مودیری پولیسیه؛ لینی و هر گرتونه. مهدره کی گرینگی تیدایه؛ باسی سه ره! جار - جار به لہپ، شهق له ناو چاوانی خوی ده دا، ده گریا:

- ئاخر بی تینیسف ده سرهی پریسکه که ش هی ده ز گیرانم بیو به یادگاری دابوومی!

- ده ئیستا قه و ماوه؛ چار چیه. قه دیمی گوتوبیانه باسی قدیم و مهلا یه تیم بیو مه که! من چبکه؟

- بھری بیانی دین له دوکان ده تگرن توش منیان نیشان ده دهی؛ له زینداندا ده مرزتن! بیانی گوتوم: تو مهیه! خوم ده چمہ دوکان. ئه گھر پاش چاره گیک نه هاتمه وه، ئه تو خوت ون که! به ترس و لرزه وه له دووره وه روانیمه بھر دوکان، دوو کھس لھوئ را وھستابوون. را وھستام تا ئه وان رؤیشتن؛ چوومه دوکان گھسکم ده دا، تووشی پریسکه زه رد هاتم. قامکم ده گریکه کرد و گوتوم غنه نه مدیتیوه، زهق - زهق نیشانیشم دا؛ له پهشیوی خوی نه یده دی! تا پینم گوت و له خوشیان گھشكه بیو!

جا هر وھ ک هات و چوی گهرمی ده گهل کومؤنیسته کان هه بیو، هات و چوی پارتی و برایم ئه حمہ دیشی ده کرد و خوشیان ده ویست. گوتی ده رؤمه وه سابلاغ.

- کاکه! ده تناسن، ده تگرن؛ ئیزه ت چاتره.

رؤیشتم؛ له سوله یمانیمه و بیو نوسیبوم: کوتیکم بھجی ماوه، سروودیکی کومؤنیستانی دنیام ده ناو قوله دراوه که بیدا تاقهت کردووه، بیوم بنیزه را نوسیم: کوتھ که تم دا به سوالکه ریک. واپزانم به ده دی پریسکه که ت چووه رنگه ئیستا مودیری پولیس فیتری پولیسانی بکا! ایستر

هر ئه و گه رانه و بوو، بیستم غەنی گیراوه و بیست و چوار سال له حەبسا مایه وە.
ھەر وەک پارتى دەھاتنە لام، دەگەل شىيۇغانىش رېك بۇوم. شەو نامەي ھەر دووك دەستە
(شىيۇغىيە كان و بلاقۇكى پارتى) م بۆ دەھات. جارىك جەمال حەيدەرى بىرمىيە سەربانە
قاواخانىيەك، دلى، دامەوه كە، رەگەل حىزىزە كەي كەوم.

- کاکه جه مال ! من کوردم. نهوا حیزبی تווوده که ئیوه دەلین مامۆستامانه ددان به مافی کوردا دەنئى؛ ده ئیوهش باسیکى ئازادى کورد بکەن تا فریو بخۇم. هەر دەھرمۇن زەھى ئەددەن، يە ھەممۇ دەشتى، ھەولۇرم دەبىھى، نامەھى ئەندەن.

- حیزبی تووده مامؤسٹمانه، راسته؛ بهلام باسی بهشی کوردنی خهتاویه کی گهوره یه.
ئەمجار با بشنووسى، درۋ دە کا و حۆكمى بکەويىتە دەست بەلین پىك ناهىنى.

- ۵ کاکه توش دروم بې بکه!

- ناخرا به فه رموده هی ستالین، روپه رئوه ندهی سه تر ئهمه نده، کورد میلله ت نییه!

- برا و من و تو به کوردى قسە دەکەين، دىارە هەين و زمانىتى سەرىيەخۆمان ھەيءە. با ستالىن نا، بايى لىينىن بلى، چۈن لە مىللەتى كورد دەشۇر ئىمەوه؟... لېت بەزىياد بى!

دوکان و ماله کدم جیگه‌ی قاچاق- قوچاغان بwoo. نازانم چون بwoo که زبیحی راو نزاوو؛ خزوی بwoo ماوه‌یه ک له ژووره که‌مدا شارده‌وه. شه و ده‌یگوت: سبهی خوم ته‌سلیمی پولیس ده‌که، ج ده‌بئی با ببی. دلی تهواو تهمنگ ده‌کردم.

دهبی با ببی. دلی تهواو تهنج ده کردم.

• ४५ -

- ئەو خاولىش دەدەم.

- باشید.

- ئەسپابىي رىش تاشىنە كەشت بەرم؟

- ٢٠ -

سبهی زوو یه کترمان ماج ده کرد، ئاوم ده چاو ده تزا. تا لای ئیواره بیرم به چار منووسی ئهو خه ریک بیوو. شهو که به سەرکزى دەھاتمەوه، زەبیحى لە ناو دووکەلی جغارەدا خنکاوه و جاوە گانى، كىسکە كىسکيانە.

- مهلا! نه مرؤش نه چووم، سبهی ده چم!

دیسان سه‌رهنگی: فلان و فلان شتهت بُو من باشه!

- بهلی بڑا تو!

دیسان هر بهزمه کهی پیشwoo، نده چجوو. رؤژیک سمیلی تاشیبیوو، سور وه ک چهونده؛
کراواتی له خوی دابوو.

- ملا ددهموی شهپکه یه ک بکرم خوم بگورم پولیس نه مناسی. ها عهینه کیشم دهه!

- بخواهه سه گینکت که مه فیتهی بلو لیدهی و دوات که وی! با بچین شه پکه بکرین.
سهرمان به مغازه یه کی زور گهورهی شه پکه فروشیدا کرد. هر له سه ری نا و روانیه تاوینه و

که یعنی نه یگرت، ماندووی کردبوم. شه بکه یه کی رهشی له سهر نا.

- ها مهلا! چونم؟

- چونی؟ به خودا هه ر له پیره هه رمه نه ئىبىنە دەچى!

کابرای خاوهن موغازه - که لامان وابو عهره به - له فلجهی پیکنهنینی دا و جوشی خوارد و خاو
بپوه.

- دهی نرخی شهپکه کهت چمنده!

- کوره ئەگەر ده دینارم له هەر شتیکی قدىلکەدەر و دلخوشکەر خەرج بکردايە ئەوهندە پى
نەدە كەنیم، بە شەشسەد فلسی دەفروشىم؛ بەلام ئىۋە چوارسەتم دەنلى.

قالەی رەحەمەتى مەنسۇورى ناوى سابلاغى، شاگىرد عەكاسى دەكىد؛ لەويەرى نەداريدا بۇو. له
ئۆتىل دەخھوت. ھېتىنامە لاي خۆم کە حەقى خەو نەدا و ھېچ نەبىن بەرچاپىش بۇ خۆي دروست
كا.

دوگانە كەم ھەموو دەستە يەكى دەھاتى. تىڭىھېبۈون کە من ئەمەنیم و خەبەر له كەس نادەم.
كۆمۈنىست، پارتى، ئىخوانلۇ مۇسلمىن، عەكسى قاچاغىيان بۇ من دىننا. رۆزىك بەك لەو
شىعووغايانە - كە نەمدەناسى - هات عەكسى گرت. جەمال قادر ناوىك ھاتە ژۇور، كابرا پۇيىشت
گوتى: ئەوه ناوى ئىسماعىل رەسوللە؛ له كۆمۈنىستە زەكانە؛ مالى لە فلانە ساختماندايە.
شەرتە ئەمەرە بە گرتى بىدەم. ئىسماعىل رەسوللە دىتەوە، گوتىم ئەو كوره وا دەلى. ئەگەر تو
ناوت ئىسماعىل رەسوللە خۇ بشارەوە.

- نا كاكە! ئەتوو غەرتى. ئەمن ھەو نىم، ناوم عوسىئە!

سبەي ئەو رۆزە پۇللىسىك ھات، گوتى: شەو ئىسماعىل رەسول گىراوە؛ تکاي ھەيە وىنە كانى
بە مندا بۇ بنىرى!

پياوىك لە ناو شار فيلمى دەگرت و له دوگان بۇم چاپ دەكىد. گوتى ناوم ئەبۇ باسمەيە.
ئىتىر وەك شاگىرىدىكى باش كارى دەگەل كردىم. رۆزىك براادرىك گوتى: ئەو پىاوا خەتهەرە؛
مەحکوموم بە ئىعدامە، رايىركدووھ. شەو پرسىم: ئەبۇ باسمە وا دەلىن. خۆم قاچاغ و تو قاچاغ
پىم وايە وەك دەلىن: «ھەيلكە كان دە يەك قەرتالەدا بار مە كە» بۇيى دركانتىم كە راستە. پىنک
ھاتىن فيلمە كان بە مندالىكىدا بىنىرى و بۇ خۆي نەيە.

مانگى ئاگوستى سالى ۱۹۵۴، رۆزى لە دوگان رۇوتۇوشى عەكسىم دەكىد. پېرىزىنىكى
رەواندىزى - كە دەمناسى - هەر لە دەرگا ھاتە ژۇور، وەك ژنە عەربەبان لە ھلولولۇ دا، گوتى:

- مزگىنیم دەيە! مار و مندارت لۇ ھاتىنە؛ ئەوه لە مارى خات شەوكەتىنە!

واقىكىم بىردوھە؛ تاسام. لە دەممەدا شەش درەم (يانى شەش تەمن) نەبىن، پارەم له عەرز و
عاسمان شىك نەدەبرد. زۇن و مندال بە چى بەخىتو كەم؟... پېرىزىن كە دىتى مات بۇوم و
رەنگىنكم ھىتىنَا بىردى، بىرەست و چىرىپە لە دوگان دەركەوت؛ وازى لە مزگىنی ساندىن نا دوگانم
داخست و بە بارىك بىر و خەيالاتھو بەرھە مالى خات شەوكەت دەچۈوم، لە كۆلان تۇوشى
برادرىك بۇوم بە ناوى حەمەي عەزە كوتى كۆنە سابلاغى كە لە پاش رۆيىشتى يەرمىا بۇ
فەلهستىن لە جىنگەي ئەو دەلالى بازارى دەكىد.

- ها! خىرە، پەشۇكاؤى؟

- حەممە خراب قەموماوه...

حەممە دەگەلم گەراوە. چۈوبىنە بازار، زىلۇ، پەتىو، قاپ و قاچاغ، ھەرچى مالە فەقىرىتكى پى
تاوهدان دەبىن بايى سى وشەش دينارى كىرى. جەنبال ھەلگەرە!
- كاكە خۆت مەخە تەنگانە، هەر وەخت بۇوت ئەم قەرزەم بىدەوە.

مالی خات شه و کهت خانووییک بwoo له نیجارتی «محمده ممهدی خات زیبا» ناویکی سابلاغی، نامؤزای «عبدالله حمانی کهيانی». خات شه و کهتی زنی به قسسه خوی کونه به گزاده باجه وند بwoo. جا چونکه میرید هیچ کاره نه بwoo، مال به ناوی خاششوکهت بwoo. ژورنیکمان لئی به کری گرت و سیپالمان به عه رزدا دا. ناو ماله کهی زهمانی سه لتیشم به قاله به خشی.

له هاوینی سالی ۱۳۲۵ هه تاویرا که بو و تو وویز چوومه سه قفر - که دهبووه سالی ۱۹۴۶ - من مال و مندالی خوم نهدیتبو؛ خه به ریشم نهدیبیستن. مه عسوومی خیزانم که به جیم هیشتبوو تمهمه نی هه زده سالان بwoo. تمهمه نی شیرکوئی کوریشم - که ناوی کراپووه محه مهد - چوار مانگ بwoo. ژن چاوه نزیری میردیهتی و له مالی عه بدوللای برام ده زی. چهند جاریک برای هاتونه لای که وره مالی ئیمه! نه چووه. خه ریکی به خیو کردنه تاقانه کهی خوی بwoo. واله پاش هه شت سال و شتیک، به سواری ئه سپ و ده گهله مامه حمه مهی حاجیاللا، گهیوه ته سوله یمانی و له ویوه به ترومبل و قه تار گهیوه ته به غدا. کوری چوار مانگه، نو ساله یه و باوکی ناناسی. پاش نو سال جودایی زور تال، پینک شاد و شوکور بوبینه وه. هر چهند هر پیده که نیم و شادیم ده نواند؛ به لام له خه جاله تیان کزدم له جه رگی دههات. هه شت سال ژنیکی هه زده سالانه به بیوه زنی چاوه نویم بی و مندالیکی بی بابی له باوه شدا بی و سه بربی کردی و تاوانی ئه و هه موو چاره هشیهش من بوبیم... نه مده زانی چونی ده دوینم و چونی دلخوشی ده ده مه وه. به لام باش بwoo، ئه و هیچ گلهی له زهمانه و من نه بwoo؛ زور شکرانه بیزیر بwoo که دووباره گهیشتووینه وه یه کتر. جا با فقیریش بین، دلمان خوش و گله له دنیا ناکهین. نازانم له کویم خویندوته وه، ده لئی: «پیاوان بو ناو ده رکدن حمول ده دهن، ژنان به فرمیسکی چاوه نرخه کهی ده بیزیرون...». به لئی فرمیسکی خوشک و ژنی من، نرخیکی زور گهوره بیان بزارد بwoo. ئه و نرخ بیزیره فرمیسک هه لوه رانه ش وه ک سه رباری بی ناو وان؛ کهس به هیچیان ناگری؛ به لام له راستیدا پاله وانی گهوره دیستان هر نهوان. ئه گهر کاری دنیا له رووی عه دالهت بوایه، ده بوایه له جینگه کوتاه لی پاله وانانی مبڑوو، کوته لی دایک و خوشک و ژنه کانیان له مهیدانی شاراندا به رز کردایه ته وه. به داخمه وه، کوا عه دالهت؟ کوا دواکه وتنی حه قیقت؟!

دلی ژن - هر ژنیک - له نه مری و بهزه بیدا ده ریایه کی بی بنه و بو هیچ مه له وانیکی بیره وه و شاره زا پهی نهداوه و هیچ زانایه ک لام وايه وه ک هه یه پهی پی نه برد ووه. ئه و کهسانه به بروای من زور ساویلکانه و نه زان که به لایانه وه که ما یه تیبه باوکی کچان و کوریان نه اوانه. له سه رچاوهی بهزه و خوش ویستی لاده دهن و ده ب گه ناویکه و ده نین که هیچ که سی تیراوه نه کرد ووه. له هه زار کور به ده گمن هه لکه و تووه که بابی پیری په ک که وته خوی بحاوینیتیه وه و بلاوینیتیه وه. به لام قفت کچیک یان خوش کیک نه دیوه که ده رباره کهس و کاری بیچاره دی خوی بیزاری نیشان بد. خو دایک هر باسی ناکری. خودای بهزه بی ئه گهر هه بی دایکه. که نه من، هه رچی نووسه ری کارامه دنیایه نه اوانن سه دیه که خوش ویستی دایک بو عه ولاد بخنه سه رکاگه ز؛ یان به ده م - وه ک پیویسته - شی کهنه وه.

من برآکانم (عه بدوللا و سادق) که هه ردووکیان هه میشه زوریان خوش ویستووم، وه ک ده لین برای نموونه بون، پاش نثاره بیم، مانگیک و دوو مانگ یادیان کرد و دز داماؤن؛ به لام پیاوانه خه خواردن و گریانیان وه لا ناوه و مه دانه ملیان له کار و خویندن ناوه ته وه و بونه پیاوه ریزی پیاوان. خوشکم نه وه ک پیاوان، وه ک هه موو ژنی به ره حم بو برای، ساتیک

له بیری نه چووم و سالهها بوم گریاوه و من که نتیرینه، هه میشه لهو فینگه و مینگه تووره و عاجز بوم!

وا دیاره ملم له فهله سه فه بافی ناوه که هیچ له ددم و کاویزی من ناوه شیته و. «چونله که خوت چی و شورباوت چی؟!». با باسی زبری پیاوان و بهزه بی و دلنهرمی ژنان بُ پیاوی عاقل به جن بیلین و بیمهوه سه ر باسی ژیانه کلوله که می خوّم ...

پیشینیان گوتوبیانه: «پیاو فه علیه و ژن به نایه». به ننا خانو دروست ده کا. فه عله هم که رسته بینی و که س نه بی بُی له سه ر یه ک دانی، جگه له ولاس پیس کردن و توز به با کردن، شتیک ده گوریدا نییه. هر بُیهش گوتوبیانه ژن و مال؛ واتا: تا ژن نه بی مال نییه. ئه وه زور باش له من رووی دا.

جهند سال ناواهی سه للت و ره بنه، رُوز و شه و له که ری به ربار ماندوو تر، تیکوشابووم؛ گه بیوومه دو کانداری؛ به لام هر نه و نده بُو که رُوز به رُوز بیخوم و ئاو بینه و دهستان بشو. جاریکیان بیرم هاته وه که له ماوهی سالیکی ره بقدا هیچ میوه بیه کم نه چیشتبوو. به لام که بیوومه خاوهن ژن، زور به پهله و هز گورا. چاره گه کیلوبه ک گوشت، که می رون و برنج، پیاله ماستیک و نانی بازار - که سی که سه پیمان راده بوارد - بایی ئه و ته نیا جمهه نیوهره نه بُو که به سه لتی له چیشتاخانه ده مخوارد. ثیواران که ده هاتمه وه، میوه بیه کیشم ده کری. ده رامه ته کهم هر وه ک جاران، رُوزانه له شهش تمدن تا ده تمدن بُو؛ به لام به ننا به مشوروه مالداره کهم واي پینک دینا که په زمه نده شمان هه بی.

سه هو لدانیکی ته ختم کری که بُو گه رمای بعبدا زور لازم بُوو. وردہ - وردہ پانکه کونیک و رادیو کونیکم له هه راجه بازار کری و هر وا به ره و پیش ده چووین و رُوز به رُوز تهیارت و تیرتر ده بُووین. کوره کهم زورم لی نه بان و نامو بُو؛ هر ده گریا: «ده چممه وه مالی خومان»، نیازی ماله مامی بُوو. به بی من له دایکی ده پرسی: «ئه رئ ئه و کابرایه کییه؟!».

زور کوردم دیبوون - ژن و پیاو - چل سال له به غدا ژیابوون و فیره عاره بی نه بُوون. خواهه ژنم ده بی به چنگ عمر بیه وه چوّن پیو بی! که چی سالیکی تی و هرنفسورا، واي فیر بُو که وه ک هه موو ژنه به غدایی دیکه بُو خوی ده چووه بازار و که رسته مالی ده کری و زه حمه تی بازار چونی هه موو رُوزه له کول من کرده وه.

- ده وه ده درس بخوینه!

- حای! تازه به سه ری پیری!

به هه زار چه ققهه و پارانه وه له چهند شهودا جاریک ده رسیکی له لا ده خوینندم. که چی به وه هه موو بیزاری له خویندنیشه وه فیری کوردي خویندنیه وه بُوو. مجه محمد له سابلاغ ده بُر خویندن نرا بُو؛ به رواللت پُولی يه که می ته او کردوو، به لام هر ده تگوت خوّم به مندالی: گیل و نازیره ک! ته نانه ت حرووفیشی نه ده ناسی. وام کرد حرووف بناسی؛ لیکیان دا؛ وشی کوردی وه خوینی. چیره کی قوری مندالنه سه بیرم بُو ده نووسی؛ له ویش چاوی کرایوه.

له بیرمه جاریک دهستی بُو رادیو که برد. دایکی دهستی گرت.

- رُوله گیان! بابت ئه و هه موو ره نجه ده دا، نه وه ک رادیو که بشکی؛ بُوی ناکردرینه وه ا

- لیبی گه ری بیشیشکینی خم نییه، په یدا هر ده که مه وه ...

- که سی له کویستانه وه بگاته به غدایه و نه خوازا هاوین بی، واوه بیلاهه. مه عسووم له گه رمان

وه ک به چکه چویله کهی سوره ساقه ههر دهه می پیک داده دا؛ زورم به زه پیدا ددهات. سالی دوايی ده گهمل مالی عه بدوللا عهلى کانی مارانی، هاوین چووینه شهقلاوه. با گيكمان به ناوی «کانی گروو» به ميوهوه به چارده دينار گرت و خومان له گهمرا دزيهوه. دوايی به گهراشی عادهت کرد و ده یگوت ماله خوم به جي نايهم. له هاویني ۱۹۵۵ دا منداليکي ترمان له شهقلاوه هاته دنيا. ناومان لئي نا «ناگري» که ئيستا ناوی مستهفايه.

چهندىك له ماله شهوكهت ماینهوه. يه حيا چزووستانيه کهی گوتوم ده گهمل حمه رهشيدخان، له به غدا (ئيمام تابور)، به زاوابهندى لهوى ده زيا. روزيک چاوي به كتبي «دايك» نووسراوي «ماكسيم گوركى» كه توپووه لييم كه توپووه پرته و بوله.

مالم گويزتهوه. ده گهمل وريا عهلى - که ئهودهه ژنى هيتابوو - ماليكمان له «فهزوهت عهرهب» گرت. سيله کهم لىي هه لدامهوه؛ له بيمارستانى «توبىسى» روزهه لاتى به غدا كوتوم. بيمارستان دوو نهوم بwoo. پتر له ده سالۇنى درېزى بۇ نەخۆشان تىدابوو؛ که ناويان به عارهبي «قاوش». هر قاوشى بىست تەختى تىدابوو. دهرمان و خواردنى باش بwoo. تەنبا فەرقى ده گهمل لوپنان ئهوه بwoo ناويان نەدەگوت؛ ژماره تەختيان باشگ ده کرد: «ئىماره نۇ ده گهمل ژماره شەش وەرن». كتبييكم خويىندهوه: «يادداشتى كەرويىشك». كەرويىشكەش فەرمۇبوبو لە ناو كەشتىدا حەيوان نەماين. بويىنه ژماره و له سەر پىشمان نوسرابوو. نەخۆشە كانى ھاۋاقلاشم تىگەياند، پەسندىيان کرد کە يەكترىش بە ژماره ناوېرىن. ئىتر تا لەۋى بۈوم «عەزىز» بیوه ژماره نۇ. جەلە لە خويىندهوه، بىسىهه واده عهره بە كانى دەرس دەد؛ دوانىانم فيرە خويىندهوه کرد. گوتىيان مەلابەركى كورد لە نەھۆمى دوو نەخۆشە.

- مامۆستا منىش كوردم، ئەگەر كاريكت پىنم ھەبى.

- برا دامە دەزانى؟

- كەم تا كورتىك.

ورده بەرد و تەختە دامەي لە تاقەي پشت سەرى هيتنى.

- تو كەيفت بە شىعرى كوردى دىيت؟

- بەلئ نالىيم زۆر خوش دەوى.

- ئۆخەي من لە يەكى وەك تو دەگەرام!

نالىيەكى بە خەتى لە بن سەنېر دەرىتى. ئەو پىلاوه چل سال بwoo خەرىكى ساغ كردىنهوهى شىعرى نالى ببwoo؛ حاشىيە زۇرى لى نوسىبۈون. بە راستى لە ناو نالى زاناندا ويئەم نەدييە. ھەمۇ رۆز دەچۈوبىنە قۇزىنىك و بە نالىيەوه خەرىك ببwooين. ناوى «مەلا مەممەدى چزووستاني» و باوکى يەحىاكە بoo. نالىيەكى ئەمۇم بە خەتى خوم نووسىيەوه بە داخموه پاشان لىيم دزرا.

زۆر لە بزاده ران دەھاتىنە سەردارم. رۆزىك مەلا شوکور - کە ئهودهه ببوه دەبىر و كەيفى ساز ببوا - گوتى: حىيزىپا تارى گوتۇويانە سى دينار بده! باربوبى هەزار دەكەين؛ گوتۇومە با لە خۆى پېرسم. زانىيم دەيھۆي منەتبارم كا.

- نا مەلا گىيان! نەكەي بىاندەيەي! دلىم خوش كرد.

لەو نەخۆشىيەم مندالە كانىم ناچار ببۇون مالىيان گویىستبۇوه ماله خزمى ئاشنايەكە كە مەممەدى ئىمامى ببوا. ژوورىكىيان بە كرى گرتىبوو لە ئەحمد ناوېك. مالەكە لەو پەرى به غدا

و نزیک مزگهوت و گوری شیخ عومه ربوو؛ نزیک باتلاعیک. شهوانه له بهر دنهنگی بوق گویت له دنهنگی هیچ نهده بیوو. میش و میشووللهش باسی ناکری. قوری کولانیش ورچی لئی ده چهقی. له بیمارستانه وه هاتمه وه ئهو ماله. له دوکانه کممه وه زور دوره بیوو؛ ژوروئیکم له نزیکتر گرت. شهش یا حهوت مالی دیکهش لوه حهسارهدا بیوون. به روز چهقهه و هه رای ژنان و به شهه دنهنگی حهوت رادیویی بلیند تا سه ساعت دووی شهه. خههی چی؟ ئیستراحت کوا؟ سه گیش ده زیا و منیش ده زیام... له یویه هاوین چووینه وه شهقله وه و ئیتر هه ئه و دهمه و هاوینه دیسان لیم شیوا و سه رگه ردانی ملی گرتمه وه.

تازه مال و منداله کانم هاتبیوون، جه لال بیتتووشی کونه شه ریکم له حه بیس ئازاد کرا و له کار ده گهرا. گوتیم: هه روک شه ریک بیوین، ئیستاش شه ریکین. هیچم لیت ناوی و به شه ریکی کار ده کهین. جا که چووینه شه قلاوه، ئه ویش ده گهلمان هات و به دهه هاوینه ههوارمه و عه کاسیشمان ده کرد.

زه بیحی و قزلجی له «مه حه للاتی عه بدللا شه ریف» گیران و خرانه گرتتوخانه. زوو ئیقراریان کردوو که ئیرانین؛ ئیتر عه بدللا شه ریف نه یتوانی به ریان دا. نزیک سالیک مانه وه و ئاغا که یان زور مردانه یاریده ده دان. دایانه وه دهست ئیران؛ که ئهم چیروکهش ناخوش نییه:

سه رده مینیک که من شاگردی و هستا برایم بیووم، قزلجیش هات و چوی عه کاسیه که ده کرد و فیری رتوض و وردہ کاری تر بیوو. روزیک سه یدیکی جھیلی که واشتو، له دوکانی و هستا رپووی ده ئیمه کرد: برا من ناوم سه ید ئیراهیمی... نازانم چییه (له بیرم چوته وه). ئه گهر دنیا بیوو ریگه تان که وته قهسری شیرین، سرم لئی بدمن. له هه رکهس بیرسن ده مناسی. عیراقی له خانقینه وه داویانن به پولیسی ئیرانی و ره سیدیان و ره گرتتووه. له و ساله حه بیس و زور لئی پرسینه دا، ناو تیکه لاو بیوون. زه بیحی که ناوی رواله تی «قادره سوره» و له پاش گیران گوتوبیه عه بدوره حمانی حمه ده مینم، ناوه که بوقه «حه مه ده مینی قاله سوری»! «سه عید ره حیم» که هی قزلجیش - که دوایه بوقه و «حه سهن عهلى» - بوقه «عهلى ره حیمی سه عیدی»! ئه ناوانه ش و ده دوو گوناچباری سیاسی له ده فتری سنوور و انانی ئیرانیدا نییه. ئه وانیش و ده که هه ممو بیانچیانه حیساب کراون که له پهستا عیراقی ده یانده وه به ئیران. ئه وه شمان له بیرم نه چوی له و چهند ساله دا زه بیحی و من زور باش فیزه عاربی بیوین؛ به لام قزلجی - هه رچهند مهلا بیوو، عه رهی ناو کتیبی زور باش ده زانی - ئیستا و ئیستایش و ده لازمه فیری عه ره بی به غدایی ده کا! زور جار جوابی عه ره بانی به کوردی ده داوه!

زه بیحی کوتی ئه و روزه که دایانه وه به ئیران، سه ره نگیکی زور بی شه رمی قسمه قوت بازجویی لئی ده کردن. به منی گوت: ئیوه چکاریکتان کردووه که دهوله تی هاو سامانتان توووه کردووه؟

- جه ناب! ئیمه ده سفره شی ناو بازار بیوین؛ بی خه تاین.

- باشه ئاقای سه عیدی تو قسه بکه.

- نه عهم!

سه ره نگ هه نه عه می بیست، راسته وه بیوو، چه قنه نهی لئی ده دا و قنگی باده دا:

- فه نه ئه م! ئاغای ئیرانی، ئه نه ئه مهت له کوی هینلاوه؟!

- کاکه قزلجی گیان! تو به کوردی جوابی عاره ب دهدیه وه؛ چون بتو لیره عهه بیت
ههستاوه که گالتهه مان پی بکهن؟!
ده یانبنه نه قه سری شیرین و ده یانخنه نه گرت خانه وه. ناوی سه یده که یان بیه ده که ویته وه. له
پاسه وانیک ده پرسن: سه ید فلانی ده ناسی؟ پاسه وان کرپوشیک ده با و ده چی بانگی ئه فسهریک
ده کا. ئه فسهر ده لئی: بتو چیتا نه؟

- خزممانه ا!

- ئیمه خاک بھر پینی ئاغاین، فھرمونن بتانبھم.

سه ید که تومه ز شیخی نھلی حمه و زوربھی خه لکی شار مریدیه تی، ده لئی: به لئی خرمی
منن. شیویان ده داتی و ئه فسهر راده سپیزی که زوری ئاگا لئی بن و دینه وه گرت خانه. به یانی
ئه و رؤژه ده یانھینه کرماشان.

- کویتان دھوی بتانبھین؟ ئازادن ا!

- له کرماشان ده مینینه وه؛ خواحافیز!

به جووته دینه تاران. ده چنه مالي عهولاغای ئیلخانی زاده که پورزای قزلجیه و زور نزیکه له
دیوان. عهولاغا ده لئی عیلا جتان نایه. برؤن خو بشارنه وه. قزلجی بھره و کرماشان بتو لای
سەعیدی حافیدی ئاموزای که «موده عیلعام» بتو ده پروا. زه بیحیش ده چیتھ گوندی شیخ
موعته سەمی شیخ حیسامە ددین، له نزیک سنه؛ ده گھل سۆفیه کی شیخدا دیته و سووری
عیراق؛ دیته وه شاری سوله یمانی. زه بیحی گوتی: له سهر جاده کن هله بجه ده ستم بتو
جیبیک هەلینا، سواری کردم. پولیسی ریگه لیم و مشک کھوت؛ پرسی ئوه کیبیه؟ شوپنیر گوتی
برامه.

- درو ده کھی!

- هەر سیک تەلاقەم کھوتی برامه و ده بیمه سوله یمانی.

نه جاتمان بتو. کابراي شوپنیر گوتی: نه گھر پرسیبای ناوی چیبیه، چم بگوتا بیه؟ خو ھیشتا
ناوت نازانم! له سوله یمانی له هەوەل کوچان خوم به مالیکدا کرد:

- خوشکم میوان راده گرن؟

- سهر چاوان فھرموم.

پیاوه که شه و هاتھو. تىگه بیست قاجاغم. ده ستنی رانک و چوچه و پشتیند و پیچی دامی.
به یانی وانیتیک هاته بھر دھر که، رايسپارد نەم کوره م بتو ده گھینه ئه و جى که خۆی ده لئی،
نابی بشگیری. تا دەشتی کەرکوکی هەتیان و بھریم کرده وه.

- سهر و کھللەی زه بیحی له بەغدا پەيدا بتوو:

- کاکه! هەموو پولیسی بەغدا ناسیویانم تە گبیر چیبیه؟

- بچو سووریه لای ئاشنای من!

نامەم بتو ماله حاجۆ نووسی. له سهر بیرى زه بیحی دەرە جەی دووی قفتار گیرا کە ده یگوت
بەھی دەولەمەندانی دەزانن و بی شکترە. زه بیحی گەبیه مووسل و خۆی گەياندە سووریه و له
ماله حاجۆ دامەزرا. پیتیانی مردوویکی بە ناو عیسا عەرەفات پەيدا کرد و خۆی گەياندە شام.
رؤزیک گوتیان وەستا برايم گیراوه. من و جەلالی شەریکم بېيارمان دا هەر شەھو يە كىكمان
بچینه مالی، چیيان ویست پیکی بیتینن و له پوول پەکیان نەخهین. شەھوی هەوەل جەلال چوو،

نه هاتمه وه. ئەویشیان له کۈلانە كەدا گىرتبوو. ئىستايىش نازانم بە چۈن ترس و لەرزىكەم، ھەر شەو بە فيلىك خۆم بە مالدا دەكرد. لە بىرمە جارىك بە كابرايەك كە بە پۈلەسىم دەزانى و لە كۈلانە كە بۇو گوت: برا من شاگىرى ئەو وەستايىه بۇوم دوو سال پىش. ئەم سەگبائى، دەكەم- ناكەم حەقە كەم ناداتى. گوتى: بۇ خۆي شىووعى بۇو گىراوە. بچۇ بەلكو ژنە كەپ پۈولەنىكت بدانى! لە جەنگەي ئەو ترس و لەرزىدا، كابرايەك هاتە بەر دوكان بە فارسى پرسى: ئىئىرە ستودىيە سەباح؟ بە عەرەبى گوتىم تىيت ناگەم. ھەر چاوم دەگىزرا لە كويىه ھەليم. ئاخىرى دانىشت:

گوتىم: تۆ چى؟

- ئاغا من ئىرانىم. «غەنلىق» رايىپار دووم تۆ بىمبەيە لاي حىزبى پارتى!
دەك سندانت لە سەرى دا غەنلىق بۇ دىيارى بۇت ناردۇوم! شەو، سەھەزاي مالى وەستا،
ئەوپېشم لە حەساري كازمىنەوە بىردىنەمە پۈستى ئىمام تەها، لاي ئەفسەرىتك. كابرايەك زۆر -
رۇزىك دوو پۈلەسىم لە دوكانەوە بىردىنەمە پۈستى ئىمام تەها، لاي ئەفسەرىتك. كابرايەك زۆر -
زۆر دەگىريا. ئەفسەر عەكسىنىكى نىشاندام:

- دەيناسى؟

- بەللى.

- ناوى چىيە؟

- فلاان!

- مالى لە كويىه؟

- نازانم

- بۇ دەيناسى و نازانى مالى لە كويىه؟

- من عە كاسىم؛ ناوى مشتەرى دەننۇسوم؛ نالىيم مالت لە كويىه. ئەو عەرەبىك و من كوردىك،
كارم بە مالى چىيە؟

كابرا گىريا و گوتى: درۇ دەك باشى دەناسى، دەنگ ناكا!

ئەفسەر گوتى: ئەوه كوردى، وەك ئىيە حىز نىبى راستى بە دەمدانى يە. بىرخواحافىزىت.
لە دەركەي زۇورە كەي هاتەمە دەر و كەرىدەنەمە تەھۋىلەيە كەوه پىر لە حەفتا كەسى تىدابىوو.
ھەي دايىكتان چاڭ، بابتان چاڭ، نەخىر بەھەرى نەدا. خواوارستان ئەفسەر سەرى بە
تەھۋىلە كەدا كەردى و بەرەلايى كەردى. دىتىم كوردىكى خانەقەينىيە.

كابرايەكىم دەناسى خەلکى سولەيمانى بە ناوى «مەلا عەلى كولتەپەبى» دەيگوت كۆنە
ئىرانىم. جەيلەيىكى چاۋ بۇرۇ سەمیئىل بەشى بە شان و باھو، زېرەك و خوينشىرىن، كارمەندى
ئىدارەي رىۋيان چاڭىرىن بۇو. نزىك ترىين ھەوالى زەبىحى و قىلغى و من بۇو. رۇزىك لە دوكان
ھاتە لام: كاكە! دوو رۇز پېشتر خەبەرم دا بە قىلغى و زەبىحى كە ھەلىن، دەنانگرن، بە
قسەيان نە كەردى. ئەمشە لە قەتاپ پۈلەسىكى سېرىپىم دى؛ سەرخۇشىم كەردى؛ پىيم دركەند كە
فەرمانى گىرتىنى تۆي پېتىيە. تۆ دوو رۇز مەيدە دوكان! لە دوكان خۆم دزىيەوە. رۇزى پاشتىر پۈلەسى
ھاتبۇو لىيم گەزرابۇو؛ دوكان دا خابۇو؛ جىريان دوكان بۇيان گىئرەمەوە. دەبۇو ھەليم. خۆم گەياندە
مالى عەبدۇلا شەريف، گۇتىيان ئاغا خەوتۇو، لەپەر ھاتە دەر. بۇم گىئرەمەوە و گوتىم: چۈن بېرۇم بۇ
سۈورىيا؟ زۆرى حەول دا كە دەتنىرىمە ھاوينەھەوارى سەلاحەددىن؛ بە سەر كافە رەستورانە كەى
رابىگە؛ قبۇولم نە كەرد. بە يەكىنلىكى گوت حەفتا دىنارى بۇ بىنە! نەمۆيىت. كارتىكى دەرىنە،

ساده؛ تهنيا ناوي خوي پيوه بwoo. هيچي لى نهنوسى: ها! له مووسل ئەم كارتە بده به «حەسەن تۆحەلە». جەلال حەوت ديناري له دەخلى دوكان دامى و ئەنگوستىلە يەكى زېرى قامكى خوي دە قامكى كرد كە ئەگەر پەكت كەوت بىفروشە. بەرتى كەر كۈوكەدا ھاتمە شەقلالوە؛ كە مندالە كانم لهوى بوون. عەبدوللا عەلى و عومەر دەباھە - كە له حىزبى پارتىدا زۇر گرینىڭ بوون - گوتىيان: خەمت نەبىي! حىزب مانگى دوازدە دينار دەدا بە مندالە كانت، تا خوا روحىتىك دە كا. عەبدوللا چەولى دا كە وەك برايەكى عەزىز مندالە كانم له مالەخوي چاودەيى بكا و ھەست بە بىنکەسى نە كەن.

لە شەقلالوە چوومە مووسل. حەسەن تۆحەلەم دىتەوە؛ له دەولەمندە ھەرە زلە كان. كارتە كەم دايى، گوتى: عەبدوللا شەرىف زۇر زېرى كە، دەيھوئ ھەموو كۆمۈنىستە كان لە عىراق وەددەرنى و لە شەپىيان خەلاسى بىت.

- من شىوووعى نىم.

- من دەزانم، تا ئىستا پىر لە بىست كەس وەك توپى بە مندا ناردۇتە سورورىيە. تەلەفۇنى ھەلگرت: شىيخ شەعلان! يەكىنكم ھەيە سېھى دەيگەينىيە كۆمباینە كانى من! نابى كەسيش بىگرى. گوتى: ئەمشە مىوانم بە!

- دەچمە ئۆتىل.

دەسا سېھى سەعات ھەشت وەرە دەفتەرە كەم.

سەعات ھەشت و چارەگ ماشىننىكى رەنسگ شەرابى تازە كۈورە لە دەرگا وىستا. شىيخ عەربىنلىكى عەگال بە سەر، بانگى كىرمىم: سوار با! بەرە سۈرۈيە وەرى كەوت. بە كىن چاخانەي كەسکەدا ھاتىن. پۈليسە كانى پېشىو گرتىبويانم لە رى رېز ببۇون و كېنۇوشىyan بۇ تۈرمىبىلى شىيخ كەنگە ئەيشتىنە رەشمەلى شىيخ؛ نىيەر رۆزى خوارد. بە قولەر مىشە يەكى گوت بە ماشىننى من بىيە بىنكە ئۆتكۈزۈپ تۆحەلە. تۆحەلە عىراقى بwoo؛ دروينە خەلکى سۈرۈيائى دە كەردى. ئەرمەننىيە كە وەكىلى بwoo، تەحويلى وەرگەرمى. چەند كەنگە ئەيشتىنە كۆمباین لەوى بوون كە چواريان كوردى بوون. شەو لە سەحرى مامەوه. ھېيشتا نانى شىو نەخورابwoo، لەپ بwoo بە شەرى كەنگەرلەر.

- لەسەر چى شەر دە كەن؟

- ئاي ئەو سەگىباھ نۇيىز دە كا؛ يانى حەنماندا بەنلەو گەنماندا، بە بىيىنە كەنگەرلەر بەرینەوە! سېھى بەيانى شۇفۇرلىكى ئەرمەنلى بەنلەو گەنماندا، بە بىيىنە كەنگەرلەر تەرسىيە كەنگەرلەر بە سەر چوو. چوومە دىۋەخانى حاجىق. قاوهچىيەك لەوى بwoo. بە كوردى خۇمانە پېرسىم: كى لە مالە؟ كەي دەتوانم حەسەناغا بېيىم؟ زۇر لەسەر خۇ گوتى: ئەز بەھەربى نىزانم!

ئەر رۆزە پېنجشەمە بwoo. شەوئى جومعە هيچ، بەيانى رۆزى شەمە بە چەققە و ھەزا و خەرمە ئەلاقان وە خەبەر ھاتىم. ھەر كەس پارچە چەكىكى ژەنگاۋىشى ھەبۇو لە بن عەرزى دەرىتابوو، بەرە چىيا راي دە كەردى.

- خەبەر چىيە؟

- قاچاجىچى بە پەزى قاچاغەوە لە زەمىنلى توركىيا دەرچوون و جەندرەمە بۇي نە گىراون. ھاتوون مەرى دىرۇنى (گۇندىكى سورىيا) بەرن كە مولكى يۈوسفى حاجۇي براي حەسەناغايە. تەنيا تەنەنگىكى ھەبۇو. تەقەھى لە جەندرەمە تورك كەردوو، چىوار جەندرەمە ئەفسەر ئەنگەرلەر كوشتوو و تورك ھەلاتوون. دەترىستىن بە هيئى زۇرەوە بىننەوە. دەچىنە يارىدەي يۈوسفى.

جه میل حاجو که برای حمه ناغا و کاری ره عیه تی له مل بسو، ده گهله يه کتکدا ههرا و
چه ققهه يه کیان بسو مه پرسه. جمه میلا غا گوتی: سهیدا (یانی ماموستا) بروانه ئم هه تیوه تو تو وو
چوبله که کوژی هیناوه - که گولله بیست میتر بر ناکا - ده لئ ده چمه شهپری تور کان! وا ده بی؟
گوتوم: برا تور کی ده زانی؟

- چون نازانم؟ دوو سال سه رباری تور کان بسو.

- جا که وايه له سه نگه ردا بانگ بکه: هه والی جه ندرمه! توزیک ماریفه تیت بی! و هره به رده مم
تا چوبله که کوژیک پیوه نیم!

کابرا گوتی: بزانه سهیدا چونی خهت کیشا! واي گوت و بی ئاور دانه وه رایکرد. چووینه
جه بهه که. پولیسی سوریش هاتن. ئفسه ره که يان به پارانه وه گوتی: ئیمه خاوون مال و
مندالی؛ حه یفه بکوژریین. چه که کاممان لئ و هر گرن! ئیمه ش بهرنه مالیک. خوا گه یاندی،
بوونه خاوونی بیست و یه ک تفه نگ. به لام شه نه کرایه وه و به که بخودایه تی مه عمورو انی سنور
دا کوزا.

له پهنا دیوه خانی ماله حاجو و تاغیکم بؤ تهرخان کرا. سالیک مامه وه. له مال و مندالم هیج
خه بهرم نه بسو، حاجی مهلا سالھینکیان راسپاراد که منداله کامن بؤ بیتني. مهلا له به غدا
دیبیوونیه وه و هینابوونیه مووسنل و لهو یوه به قاچاغ بؤ سوریه. له ریگه، شه و پولیس تفه نگیان
پیوه نابوون؛ به لام دهرباز ببوون. به ناو عه شیره تی کوچه ردا تیپه ریبوو؛ که مه عسوم گوتنه نی:
ئنه کانیان عه گالیان به سه ره وه بسو

که من سوریا و مال له به غدا بسو، و ههابی بلوری و مینه شه ره فی هاتبونه به غدا و له
منیان پرسی بیوو. وه بال به ستوي خه لک، گوتیان له لایه ن ئیرانیانه وه هاتبونون بتیبینه وه! له
زه مانی قاسمدا نامه يه کی شه ره فیم بؤ هات. سویندی خوار دیوو که له تو مه ته دووره و پاکانه ی
خوی کر دیوو. جاریک مه عسوم گوتی: به مندالی بیستو و مه کابرا یه ک چهند سال دیار نه بسو،
گه بیوو و لاتی شه یتان په رستان؛ ئه ری له کوییه؟ گوتوم: ئیمه سی روزه ری و لاتی
شه یتان په رستان نهان به جی هیشت ووه!

پر زیک زور به سه برو که پرسی: ئه ری ئیمه تا کهی ماله و مال و ئاواره ده بین؟ گوتوم: تو چاوت
به ره و زور در روانی. له ماله دؤمان بروانه! هه ره و تهی که دییه کن، زوریش به ژیانی خویان
پازین. وه بزانه ماله دؤمین... ئیتر نه مدیته وه هه ریگز گله له بهختی خوی بکا.

لهم بینهدا من له و هر زیبان چووبو و مه شاری قامیشلی، و تاغیکم گرتیوو. سووکه ناومالیکم
بؤ پیاویکی ره بن هه بسو. ئیواره یه ک کوریکی ماله حاجو هات: هه سته مالت بپیچه وه! مال و
مندالات هاتون و له ماله محیدین حاجوون. چون مالیک؟ دایک و دوو مندال وه ک خوی ماون.
به لام مال؟ کوا مال! هه رچی هاتبوو باری که ریک نه ده بسو! بیستمه وه که ده گهله عه بدو للا عه لی
برای عهزیز گه راونه وه عه بدو للا نه سپابی ماله خوی جی به جی کر دووه و ناوماله کمی ئیمه له
حه سار هه لر شتووه.

- کاکه! ئه دی ئیمه؟

- ده تو اون چاوه خانوویینک بؤ خوتان په بیدا کهن!
چاری ناچار په نایان به کاک مجه ممه دی ئیمامی بر دووه. له حه سار بکدا - که خوی ئیجاره هی
کر دووه و سی و تاغه - خوی و ژنه که هی وه ک خوشکی دایک و بابی له مه عسوم ناگادریان

کردووه و چاویان له منداله کان بوروه. کاک ممحنه‌مهد له زهمانی عوروسی ههوه‌لیوه که‌وتبووه ولاتی تورکان. جهندره‌می، قاوه‌چیه‌تی، فهعله‌بی و زور کاری دیکه‌ی فهقیرانه‌ی کردووه. له شورشی شیخ مه‌حiamoوددا به‌شدار بوروه. بوته کریکار له بهنین خانه و بازخرید کراوه و دوکانی داناهه و دوکان دزراوه و له‌په‌ری دهسته‌نگیدایه؛ بهلام له پیاوه‌تی و شره‌ف زور بالایه و که‌مترا وینه‌ی دیتراوه. واپانم شکسپیر دهله: «ئهی شمه‌رف! توش وه ک پینغه‌مبهان هر له جینگه‌ی نه‌وی و کؤخی ویرانه‌دا ده‌زی!». زنه‌که‌یشی خله‌لکی «خه‌فته‌خاری» دهوری که‌رکوک بوروه؛ به بیوه‌زی میردی به ئیمامی کردبووه. دوو مندالی له میردی پیشوو هه‌بوروه ئیمامی به‌ختیوی ده‌گردن. ناوی زنه‌که «ب‌ههیه» بوروه پیمان ده‌گوت «دایکی که‌ریم».

دایکی که‌ریم، مسته‌فای وه ک عه‌ولادی خؤی و زیاتریش ده‌زانی. کاتی ئیمامی له‌بهر کری‌گرانی و دهسته‌نگی له خانووه‌که‌ی گویستیووه، مندالی منیشی بردبووه مالی تازه به کری‌گیراو، له و‌تاغیک دایمه‌زراندونون که هه‌میشه ئاگای لی بن.

- ئه‌دی حیزبی پارتی و دوازده دیناری؟!

- پارتی چی و دیناری چی؟! ته‌نامه‌ت نه‌یانزانیوه له کویین و چمان به سه‌هاتووه‌لا له سال‌دادا، وردە - وردە ناو مالمان فروشتووه و زیانیکی نه‌منزه‌زی گوزه‌راندوومانه و ئه‌وندەمان ماوه که هیناومانه...

له ناو گوندی تربه‌سپی - که نیمچه شاروکه‌یه ک بوروه - زورویکمان له ماله کلدانییه ک به‌کری گرت و حه‌سیر - مه‌سیرمان لی راخست و دیسان لیک کویووینه‌وه. مسته‌فام - که هاته سوریا دوو سالانه بوروه - تا ماوه‌یه کی زور ناوی مامه مه‌مهد و دایکی که‌ریمی هر له سه‌ر زمان بورو. ممحنه‌مهدی کورم - که له سابلاغه‌وه هات و له مال ده‌رسم پی ده‌گوت - پاییزی سالی ئائینده بردمه مه‌درسه. ئezموویان، له کلاسی سیتھه‌می سه‌هاتایی قبوقول کرا. که هاته سوریا، له کلاسی چوار دامزرا و سالی تر پینچی ته‌واو کرد که له جینگه‌ی پینچ و شهشی عیراق بوروه.

ماله که‌مان زور پووت بوروه. هر حه‌سیر لی راخراهوه. جولا‌لیه کمان دیتھه‌وه جله کونی بتو ریشال ریشال که‌ین و به ته‌شی بؤی باده‌ین، میتری به لیره‌یه کی سوری ده‌یتمنی. کونه پات قول و کراس و هر جوره کونه‌یه کمان باریک دادری و جؤلا دوو به‌ریه میتر له میترونیودا بتو ته‌نین. سه‌کویه کی دهورانده‌ور له و‌تاغه‌که‌مان بوروه، له سه‌ر ویم راخستن. گوتم: «جینگه‌ی میوانه جی گهوره کانه‌ا!» بهلام ئه‌وهی خراب بوروه که داوه کانمان ده‌ناسییه‌وه: «ئه‌وه داوى پاتؤلی خۆمە! ئه‌وه هی کراسی توییه! ئه‌وه و ئه‌وه و...».

نان گه‌نم و پیخور ساواره. مه‌عسووم قولی لی هه‌لمالی و به ته‌ندور نانی ده‌کرد. هه‌رگیز له‌وی برسی نه‌بوبین. گه‌نم له ماله حاجو بومان ده‌هات و نهوان خؤیان به بی‌ئه‌وه به من بلین به زه‌کاتیان حیساب ده‌کرد. شهوانه وه ک هه‌موو خله‌لکی گوند ده‌چوومه دیوه‌خانی ئاغا. چه‌قه و هه‌رای گوندیان، قسه‌ی قور و لابه‌لا. هه‌رچی ئه‌بیستراوه ده‌تیبیست. ده پیشدا لام واببو ئاغا هه‌موو وه ک ئه‌وانسی موكوریان؛ بهلام خراپی تیگه‌یبیوم ماله حاجو ره‌ئیسی عاشیره‌تی هه‌ویرکان بعون که گهوره تر عه‌شیره‌تی دهوری سعیرت و میدیادن. به شیکی زور ده‌گهل حاجو ئاغا له چنگ تورکان هه‌لاتuron و له جزیره‌ی «ئیبین عومه‌ر» - ئیوانی ده‌جله و فورات - گیرساونه‌وه. دیمه کار و دهشتی زوریان داونی؛ چهند گوندیکیان ئاوه‌دان کردوته‌وه و نیشته‌جي بعون. بهشی هه‌ره زوریان له تورکیان. هه‌موویان موسولمان نین؛ يه‌زیدی هه‌ویرکیش زورن.

حاجو ناغا له شورشی شیخ سه عیدی پیراندا بی تهره ف بووه و هیندیکیش یاریده‌ی تورکانی کرد و داده بیله لام تورکیا له پاش شکستی شیخ سه عید و هموالانی، به ئاغاوه‌تی کورد و داده گهراوه، زوری ئیعدام کرد و داده بیله لام شوینی خویان کوچ داون. حاجو ناغای بی تهره فیش گیراو و له زیندانی نوسه‌ییبین خزینه‌راوه. دادگای تورکان گوت و ویانه: تو یهزیدی و شهیتان ده په‌رستی!

- نه خیبر موسولمان و دنیا ئهوه ده زانی.
- ده ئه گهرا یهزیدی نیت بلی نه حلتم له شهیتان.
- نایلیم.

- ئهوه ده رده که‌وی که شهیتان په رستی.

- من نویز ده کەم؛ ئهوى ئیوهش دەلین من له هەموو نویزیکدا دەیلیم؛ بهلام بو ئیوهی نالیم. یهزیدیه کانی خزمی له بەرى دەپارېنه: بلی نه حلتم له شهیتان! با تومان بمتىنى.
- نا کورم! هەرگیز ناموهی سەر بو زالم دانه‌وئیم. بو کەوچکه خوینیک ناپارېمهوه...

له زینداندا چاونقۇرى ئیعدامه. شەو ھەوپرکی یهزیدی و موسولمان پەلاماری زیندان دەددەن و دەبینیرنە سووریا بەر حۆكمی فەرانسە. ئەو دەشتەيان پىن دەسپېرن کە له سەر سنورى تورکیا بە. مستەفا كەمال داوايان دەكتەوه، ژەنەرالىيکى فەرانسى دىتە جىزىرە كە تەحويلى تورکىيان بىداتەوه. حاجو ناغا دەچىتە دىدەنە ئەنەرالى؛ له مەجلىسدا بەر دەمانچەمەدەدە. ھەوپرکی کە له دەورى شوينە كەدا دامەزراون؛ دەيکەنە تەقە و حاجو دەپارېزىن. فەرانسە له تەسلیم كەردىيان واز دىتىن و خویان تى ناگەيەننى و دەيانكاتە دۆستى خۆى. دەلین ژەنەرالىيکى فەرانسى ھاتۇنە جىزىرە، عەشايىرى كورد و عەرمەبى تىنگەيەندووه كە خویان رائىنن و رېزە بىرون. بىۋەزىنى ژەنەرالە كۆزراوه کە دەمانچەيە كى دەكىفە دەستىيە كەيدا بۇوه، بېيارى داوه كە تۆلەمى مىرەدە كە بىكاتەوه. دەپرسى: كامە حاجو ناغايىھە؟ كاتى ئە حاجو دەبىنى ئەو شورەسوارە ئەسمەرە چاوبرە جوانەي بە شان و باھۇي مەرداň و بەھەيپەت، سارد دەبىتەوه، دەلى: حەيفە پیاوا و بکۈزۈرى...

حاجو ناغا کە له شورشی شیخ سه عید بەشدار نەبۇوه، پەشيمانە، حەھول دەدا له جىزىرە ئەمارەتىك بو كورده کانی جىزىرەتى؛ بهلام كوردى تەھاکارى دەگەل ناكەن. ئەوانەي بە ناوى رەعىيت لهو ناوه بۇون، ھەموو خزم و له عەشىرەتىك بۇون. له پاش حاجو، حەسەناغاي كورى سەرەت كورى حاجو لە گۇندى تربەسپى دەزىيان كە بىنكەي چەكدارانى فەرانسى بۇوه و ئىستاش قىشلە كەيان ماوه. كورىيکى يووسوف كە باس كرا لە گۇندىكى سەر لىوارى سنورى تورکان و دوو كور لە شارى حەسەنە كە دەزىيان. ناغا و رەعىيت هەر ناو بۇوه، ناواھەرەك نەبۇوه. گاوانىتكى بە كەسى نەدە گوت ناغا، حەسەن، جەمیل، حەمەشەريف، چەچان و ھېچى تر. تەنانەت ھەلبىزاردنى شوان و گاوانىش بە بىرى ھەموو خەلکى گوند بۇوه. ناغاش تاقەرەتىيە كى ھەبۇوه. رەعىيت لىنگىيان را دەكىشى. ئىوا ھەبۇوه پەرخەمى خەھوی دەھات و ناغاش لە دىيوهخان دانىشتووه. ئەرمەنلى و كەلدىانى و ئاشۇورى زۆر بۇون؛ جوولە كەيە كىش ھەبۇوه. چەندىم پىن جوان بۇوه: له دىيوهخانىكدا مەلا، كەشىش، فەقىرىي یهزیدى، دەگەل موسولمان، مەسىحى، جوولە كە و یهزیدى دەبىنرا كە ھەموو وەك برا يەكتريان دەدواند و كەس دەربارە دىنەوه قەت شتىكى واى نەدە كرد و نەدە گوت كە دلى كەس بىشىنى. قەت نەمدى موسولمان تەپ رۇكى يان ناوى شەيغان له مەجليس بىنى؛ نۇوه كە دلى یهزیدى لى بمتىنى.

رۆزیک لە قاوه‌خانه بیووم، کاپرایه ک بە یەکیکی گوت: برو بیچووی شەيتان! یەزیدیه کە دلی ئىشما و دەنگى نەکرد. کاپراش ھەویرکى نەبۇو. بانگم کرد: برا! ئەوه كورده و براتە. دەزانى بە ناوی شەيتان دەپەنجىنى؛ حەيفە دلى فەقیرىكى وا بشكىنى. جنىوی تر زۇرن! کاپرا پەشىمان بۇوه؛ هات عوزرى لە یەزىدى خواستەوە. پاش چەند رۆز لە مالەوه بیووم، گوتىيان میوان هاتن. فەقیرىكى یەزىدى (فەقیر رۆحانىيە) دەگەل چوار كەسان چوار بار كولۇپيان هىتىناوە. فەقير وىستى دەستم ماج كا: «سەيدا تو ناهىللى بىسلمان خەلەتان بىكەن؛ زۇر منه تبارتىن». ئىتر ئەوه سەرتايى دۆستىايەتىم دەگەل یەزىدىيە كان بۇو؛ كە زۇر خەست ببۇو؛ زۇريان خوش دەويىستم.

مالە حاجى زۇريان حورمەتى شاعير و نووسەرى كورد لە بېر بۇو. سالەها ژيانى «جىڭىرخۇن» لە سەرئەوان بۇو؛ كە چى ببۇو چەپى و جنىوی پى دەدان و ھەپەشەي كومۇنىستانەيلى دەکەن! بەلام دېسان ھەر زۇر حورمەتىان دەگرت. ژيانيان وەك عەشايىرى عەربە. تەنبا يەيانيان چاي دروست دەكەن؛ دەنا ھەر قاوهە تالە. ئىواران قاوهچى دەبىنى قاوهە خى و كال لە سەر ساج بۇ بدا، لە دەسكاونگدا بىكىتى، دەنگى دەسكاونگ بىگاتە مالانى دى، يانى وەرن قاوه بخۇنۇو. دەبىن ھەر جار بەشى رۆزىك ساز دا. ئىوارە قاوهچى بە فەجانى چكۈلۈدە بە خەلکەوە دەگەرى و بەرىلى دەگرى. بۇ ھەر كەسە چەند دلۋېپىك تىدە كا و ھەر تاو ناتاونىك تازەي دەكتەوە. من كە تازە قووبۇوم، قاوهى تال لە دەمم ژەھرى مار بۇو. ھەرگا قاوهچى دەگەيىشتە من، دەمگوت ناخۆمەوە. حەسەناغا - كە بە تەنبا بۇوين - گوتى: سەيدا نازانم تو بۇ لە ئىيمە عاجزى؟!

- من؟ خوا نە كا. بۇچى دەفرەرمۇسى؟

- پىاۋى لە دىيەخان قاوه وەرنەگرى، يانى دۆزمنايەتىم دەگەل خاوهەن دىيەخانە.

- بىمبەخشە بەلام زۇر تالە! بە قاوهچى بلىنى فينجانى بى قاومە بىاتى؛ وە بىانن دەيخۇمەوە! كەچى بۇ خۆم وائى فيئر ببۇوم، تەنبا داواى قاوهى تالىم دەكەر. شىعرىكىم كە بۇ جەلال تالەبانى نووسىيە و لە «بۇ كوردستان» دا چاپ كراوه، باسىكىم لەو بارەوە كردووە. تورك لەو مەلبەندە، خەقى سنورىيان دۇرۇ و درېز مىن چاندبۇو؛ كە لە قاچاچىچى بىتەقى. زۇر جار كوردى بەستەزمان بەو مىننانە دەكۈزۈن. بەلام زۇرېي قاچاچىچى - كە سەربازى تورك يان كورد بۇون - مىنە كانيان كۆ دەكەدەوە. بەردى دوكاندارانى ترىبەسپى، بەشى زۇرى قاپۇرەمىن بۇو. بەرتىليش زۇرى كار دەكەر. جەندرەمە مەريان بۇ قاچاچىچى لىيەخۇرى! تەنگىيان دەدانى؛ لە عەرەزى سورىيا تەنگىيان وەردەگرتەوە.

مەلا زوپىر ناوىتكى، لاۋىتكى خەلکى دەورى شارى «مېدىا» دەھاتە جىزىرە، كتىب و شىعىرى كوردى كۆ دەكەدەوە. جارىك درەنگىر لە پىشۇوھات؛ بۇي گىزىامەوە: لە شارى نوسمەبىين پشكىيانم. دىوانى جەگەرخۇن و چەند شتىكى دىكەيانلى گىرتم. بىسىميان بۇ دىياربەكر لىيدا. ئەفسەرلىكى دەرەجە سەرۋان هات، كەلەپچەي كىردم و خىستىمە ناو جىپ بۇ دىياربەكر. لە رى زۇر گىريام؛ پارامەوە. لە ناو شىويك دەمانچە بە دەستمەوە دايىھەزانىم. گوتىم دەمكۈزى. تاوىتكى باش بەر شەق و زللەي دام. بە كەمانچى گوتى: سەھى كورى سەھى! كەرىتكى وەك تو مالى هەزار كورد وېران دەكە. كتىبى كوردى لە پۇستى سنورەوە دىتىنە زۇور؟! بېرە راکە! خۇى بەرەو نوسمەبىين گەراوه. كە لە مېدىا لە پاش سەردارنى مالەوه بە نوسمەبىيندا هاتىمەوە، جەندرەمە كان دەستىيان ماج كردم: خۇجە تۆمان گىرت عەفوومان بىكە! جەناب سەرۋان هاتىمەوە فەرمۇوى

کتیبه کانت هه ممو مانای قور عان و حه دیس بون!

حه سه ناغای حاجو - که مه زنی عاشیره ت بوو - به جینی لی ته نبورو ره نیکی زانا بوبه. گوت: بریا منیش بمزانیبا. ته نبورو یکیان هینا؛ ثاغا حه ولی دا فیرم کا، به لام هه رچی کردی و کراندی نه متواتی قامکی هه دووک دهستم و نکرا کار بکا! ناچار وازم لی هینا و زورم زگ به نازیره کی خوم سووتا.

زور له قه دیمهوه یه کن لوه ماله هه ناوی « حاجو » بوبه؛ حاجوی نازانم چهند پشت پیشوه؛ عبدی ره شی هه بوبه و قاوه چی دیوانی بوبه. پشتاویشت ثم و ره شانه ش بیونه کورد؛ هه ره ش بوبن و هه ره قاوه چی؛ به لام عهد نه بوبن.

تایله یه ک لاه ناو هه ویرکان ههن ده لین قه دیم له هیندوستانه و هاتووین. به وانه ده لین موتربیب یانی به زمگیر. له ناو خویاندا زمانیکی تایله تیان هه يه. هه ممو پیاویان زورنا و دنبه کرžن و ئه گهر ده نگ خوش بن، گورانی بیژیشن. یه ک له وانه ناوی « شیخو نادو » بوبه؛ نه خویندوار؛ قهت نه چوو بوبه شاران. جگه له زورنا و ده هولžنی، قسه خوشیک بوبه ئه گهر له ولا تانی لاوه کی بوایه، نابانگی دنیای داده گرت. لاسای هه ممو جانه و هریکی ده کرده و ده بوبو به هه و. چهند نوکته یه کم لی کرد و ته شیع و له دیوانه که مداریه. شه وانه که ده هاته دیوه خان، مردووی دینایه پیکه نین. که من ده مدی: که چهل، پیر، بور، ده و چاو دریز، به کوخه کوخ بوبه. نومایشانه مه پیکه نینی وای دروست کر بوبو که له بهر ده یگوتن؛ هه ده بوبو نافه رینی لی پکه. شه ویک زور کلخی، یه کیک گوتی؛ شیخو مردنت هاتووه. گوتی؛ ده مت ببره ا نیشانه مه مردنی من زورن؛ هیشتا په یدا نه بوبن. که مردم نزیک بینه ووه، سه گ ناوه رن، که نازه رن، بزن ناتر، قهل ناقرن، زور علامتی دیش په یدا ده بن که پیت نالیم!

لاسای که شهی کلدانیانی ده کرده و، له خووه شتیکی به مینگه وه ده گوت. کلدانیه کان سویندیان ده خوارد ده بانگوت ته او و که شهی؛ به لام له قسه کانی تیناگه بین! - بو تیناگه ن؟ ده لینم؛ ئه کلدانیه خوش ویسته کان! ئه گهر پیر میر دیکی لاوازی بی هینزی حفتا ساله، له تاودا قوم بکن و به پیلاقه بچنه سه ری، له وانه یه نه فه سی ته نگ ببی؛ ئامین!

- شیخو قهت نه چوویه هیچ شارنیک؟

- به لی، جاریک بردیانمه قامیشلی زورنا بؤ داووهت لیدهم. کاری ئاوم هه بوبو. بردیانمه ژووریک گوتیان ئاوه دسته. میزیکم کرد، له قاپیکدا سوری خوارد و چنگیک بؤگه نی کو کرد و به لوتمی دادا له تاون گووم له بیر چزووه اهاتمهوه داووهت؛ ته نگه تاو ببوم. کورینه ا من هه ر له دهشت ریاوم؛ به ختیری خوتان بمنگه یه نه چولیکا! لاویک پیشم که وت. دهستم له سه ر شانی بوبو که ون نه برم. له بازاره وه تیپه رین، له وبره له وبره ده یانپرسی؛ ئه رئی ئه وه شیخو نییه؟ به دهست ئیشاره م ده کرد نا!

- جا بؤ به قسه نه تده گوت نا؟

- ده ترسام هه ره بزم بگه ری له خواره وه هه لرژی!

ده یگوت شه ویکی مانگه شه وه، له سه ر گردیک چوو بومه سه ر پیشاوی. خه یالات برد بومیه وه. له پر دیتم ژووز کیک له پیشم وه ده روا، که وتمه سه ری؛ بؤ کوی ده چی؟ ئه ز باقی (له تو) مه؛ هه ر ده بی بتگرم! هه ر په لم بؤ ده برد و به ر دهستم نه دهه هات و سه ر بره هزیز په ل ببوا. له خوار گردی پرم پیدا کرد. به داخه وه شله گووی نانی هه رزني خوم بوبوا

چیره کی شیخو نابرینه و، یہ کجارت زورن. زوربھی خلکی جزیر لہ بہریان و بو یہ کتری ده گتیرنوه و دلخوشکه رہی شہونشین.

شہویک شیخیکی هممو گیان کمسکی مل بہ مت و موروی پیش سبی و عاسا بہ دهست، بہ چوار مریده و دابهزین؛ کہ نہناس بون. شیخ لہ تہنیشت حمسه ناغا لہ لای سہرو دانیشتبوو. هر یہ ک دوو ده قیقه شووشے یہ کی تہنکھلہ می لہ باخلی سہلتہ دمردینا، قومیکی لئی ده خوارده و. بوئی عاره قی زہ حلاوی دیوه خانی داده گرت. شیخ ده میشی لہ دعوا خویندن نہ ده وہ ستا!

- قربان! ثہوہ چیبہ دهیخویہ و؟

وللا من نہ خوشی دلمه؛ دہرمان ده خوم. ئیوہ نامناسن، من شیخی شہبہ کام؛ دایکم خزمی هویک کان بوو؛ هاتووم سہری خzman بدھم.

کور و کالی ماله حاجو - جگہ لہ پیاوہ پیرہ کان - هممو شہو ئاره قیان ده خوارده و؛ بہلام لہ شوئنیکی نہ دیاری دیوه خان. بو شیو گوتیان: یا شیخ فرموما! هینیانہ ژوریک، پتر لہ بیست بوتری ئاره ق لہ سہر میز ریز کرايوو.

- فرمومو یا شیخ! ئیمہش هممو نہ خوشی دلمانه!

شیخ کہ زانیبووی ئاره ق ده ناسن و فریویان نہ خوارد، هر نیوہ شہو رؤیشتبوو.

شیخ برایم حدقی شیخی هر گھورہ جزیری بوو؛ هاتبوو دیده نی حمسه ناغا؛ لہ لای سہرووی م مجلسیس دانیشتبوو. گوتی: بہ داخھوہ حمسه ناغا پیر بووی!

- بہلی یا شیخ! تو ش پیر بووی؛ زمانہ یہ.

- ثہری برا! پیری لہ کھنگیوہ دهست پیندہ کا؟

- لہ پہنچا، لہ شیست، لہ حفتا... هر یہ کہ قسہ یہ کیان ده کرد. گوتوم: ئیجاڑہ همیه من کیشہ بیرموہ؟ شیخ نیده ناسیم. حمسه ناغا گوتی: بلی!

- پیاو هر وخت کہ لہ خو ہے ستا و نہ سپا به کہی پیش خوی ہلنه ستابوو، ثہوہ پیری گھیوہ تی! ئیتر نہ بہ عومره، نہ بہ ممو سپی بونه!

شیخ خوی بہ ویقار کرد و توزیک نیو چاوانی تیک نا. لہ پر لہ پرمہی پنکھنی دا و گوتی: خبہری ویہ؛ ثہو ج کھسہ؟! ثہو جار ببوه میڑوو دیتنه وہ: «تو لہ کام سالہ وہ ملت لہ پیری ناوہ؟!».

کابرایہ ک بوو: «عہ بدکی!»، کھردار و نہ خویندہ وار؛ بہلام لہ دم بہ ده مدا زور زیرہ ک. شہویک لہ دیوه خان، مهلا عہباس - کہ بہ قھولی خوی هم سہید، هم خلیفہ، هم هہشت جار چوتھے

حج، مهلا یشہ - گوتی: عہ بدکی تو نویز ناکھی، کافری!

- ماموستا نہ گھر شادہ وئیمان بتینم موسولمانم؟

- بہلی.

- لہ بہہشت، حفتا حوری جوانم ده ده نی؟

- بہلی، نہ گھر نویز بکھی.

- خزمینہ! لہ سہر دهستی ئیوہ، جگہ لہ شادہ وئیمان هینان وا ده کم یہ ک نویزم نہ چی. با ماموستا سہ و دایہ کم ده گھل بکا: زنیکی ہمیہ لہ تہ بالہ پیستر، حفتا حوری خومی نہ زر ده کم، ثہو ڈنیم بداتی! مهلا بہ گوچانہ وہ بوی چوو. عہ بدکی لہ پہنچرہ وہ ده رچوا ده یگوت: ئہ ویش

باوه ناکا حوری ههیده؛ دهنا کام بی سه لیقہ سه و دای وا به قازانچ ناکا؟!

به پوالدت سهیدیکی ردین زهرد له تور کیهه وه هاتبووه جزیره. دهیانبرده سه رقہ بران، بزانی مردووه که یان چونه! تاویک چاوی لینک دهنا و له پر یاهووی ده کیشا: مردووت حالی خوش؛ مزگتینیم دهیده! مردووت له عهزاداب دایه؛ خیری بو بکه! به ههر دووک باراندا هر قازانچی خوی بوو. روزیک عهدکی به سئی باره وه له ریگه قامیشلی تووشی سهیدی مردووناس دی؛ داوین و دهستی ماج ده کا.

- قوریان فه رموو سوار به!

- نه! حرامه، کهرت به باره.

- قوریان تو بھر که تی؛ کهره که م به هیزتر ده بی!

شیخ له سه رباره وه سواره، عهبدکی کهری بو لئی ده خوری.

- قوریان با گرینویک بکهین.

- گریو؟ حرامه!

- نا نا، حرام نییه. پرسیاریکت لئی ده که م، ثه گهر زانیت که له شیرنیکم ههیده بوقت سه رده برم.

- باشه.

- ئهو باره سواری بووی چی تیدایه؟

- دهستی لیده؟

- به لئی.

پاش هله لگلو فینی جه وال، ده لئی:

- گه نمه شامی.

- نه خیر، نه تزانی! ئهو جاریش خاترت.

- ها، زانیم جویه.

- ئهو جاریش قانت بی.

- ها، تیگه یشتمن، هه رزنه.

عهبدکی بهو کوته که هی بو که لیخورینی پییه، یه کنی به ناوشنانی گورنناسدا ده کیشی. سهید به رده بیته وه؛ بوکتہ کویندہ ریت دیشی!

خه بمر هات سهید بیهؤش له قه راغ ری ده ناو گیادا دیتراوه ته وه؛ پووله که شیان نه بدووه. جه میل حاجو گوتی؛ عهبدکی کارتنه! ئه گهر جگه له تو با، پووله که یان ده برد. ده یگوت: گوتمن حیزبای! تو له بن دوو میتر گلکه وه ده زانی مردوو حالی چییه؛ له دوو چه وال یکه وه نازانی به غله تیش بلنی گه نمه! ئاخر له جزیره دیم، هه رزن و جو و گه نمه شامی ج ده کا؟!».

کومونیستی «خالید به کداش» گالهی ده کرد. به ههزاران له کوردی جزیره ببوونه شیوووعی و هر به قهد زمانی مندالی من و نه ما زیه که کی له تهوریز لئی حالی ببیون. ده بوایه له سه ر خه رمان چوار ته لیس گه نم نابوونه هی روزنامه نوروری عهربی بدهن و بیان ده هات؛ به بی نه وه که سیان عهربی بزانی! هه ر خوپیشاندانی له شام بکرایه، کورده کانیان به گوپال ده برد؛ له به گزدا چوونی پولیس و سه رشکاندا هه ر ئهوان بن.

وه کیلیان له تربه سپی، «له حمہ د عنتمه» ناویک بوو. له قلاوه خانه کؤی ده کردنمه وه روزنامه نوروری بو ده خویندنه وه. له سه ری رووپه ر به ری لیده گرت، ستونن متوننی نه ده زانی؛

راست ههتا ئهو سهر ده چووا گالته جاریکى واپوو، پیاو له پیکەنینان دەمدا جاریک گوتەم وا نابى، نىشانم دا كە هەر ستوونە سەرىيە خۆيە: بروانە لە هيئىدىكىيان نۇسراوە: پاشماوهى لە فلان روپەر... گوتى: هەھۇ، تو منت گىز كردا من هەر وەك خۇمى دەخويىنمەوە، كىيە پىيم سلى خەلەتە؟!

له موسكۈ ئەم قىسم بۇ پىاويكى زۇر زل بە ناوى «لۇشىن» كە ئەندامى سىتكا بwoo، گىردا، زۇر پىتكەنى: بەلام گوتى: تو لە نوكتە دروست كردندا وەستاي! رۇزىكى پىنج كەس گوندى و مەلا يېك بە ناوى مەلا سولەيمان لە گوندىكى تىرمەهاتبۇونە لام:

- سەيداى ھەزار كىشەمانە، ستالىن نويزى بە جەماعت دەكىد يان نا؟!
- كاكە ئەوه دەبىن ھەوال خالىد بە كىداش بىزانى!

بۇ يە كەم جار كە چوومە قامىشلى، زۇر بە تاسەوه چوومە دىدەنى «جىڭەرخوين». رەئىسى فەرعى حىزىمى كومۇنىيىتى جزىرە - كە ناوى «رەمە» بwoo - لە لاي بwoo. سەيدا جىڭەرخوين فەرمۇسى: ئەمەر زۇر تارىخييە: ھەزار و جىڭەرخوين يەكتەر دەبىن. رووى كىرەدەرمە: ھەوال ھەزارىش لە خۇمانە و لە سەر فكىرى منه. گوتەم: ئىۋاھە يە خۇى لە بىر دەچىتەوە لە رېگەمى كومۇنىيىستدا، من بۇ يە كومۇنىيىت خوش دەوى كە قازانجى بۇ كورد بىسى. جا تازانم فىكمان يە كە يَا لېك جودايدە... لە ساوه دەگەل جىڭەرخوين تەواو بۇوينە ئاشنا.

جىڭەرخوين خەلکى گوندىكى بە ناوى «ھەسار» يە برەدەستى تور كان و تا گەورە بسووه ھەر شوان و نەخويىندەوار بwoo. بە گەورە يى چۇتە ناو فەقىيان؛ بۇتە مەلايى مىزگەوت. لە مەلايەتى بىزازە؛ جىبه و شاشكى فرى داوه و ملى لە كوردايدەتى ناوه. شىعىرى لە «رونাহى» و «ھاوار» دا چاپ كراوه و بۇتە خۇشەويىستى كوردانى تىنۇو ئازادى لە سورىيە و توركىيەدا. دىوانى - كە بۇ يە كەم جار چاپ كراوه - و نادر بwoo لە دېھاتى ناو كورداندا، دىيەك دىوانىتى بەر كەتوووه. پەر پەر بەشىان كردووه و بۇ پېرۇزى وەك نوشىتە لە سەرى مندالاتيان دروووه. كەم - كەم لە كوردايدەتى پاشە كىشە كىرددووه، بۇتە ھەوالى كومۇنىيىستان و شىعە كانى سورە لە لىگەرلەون! من كە دىيتىم، ھاوكارى لېزىنە ناوجەمى شىيوعى قامىشلى دەكىد؛ بەلام بە ئەندام قبۇول نە كرابوو. لە ژيانىدا زۇرى چەرمەسەرى دىببۇ؛ چەند جار حەبس كرابوو؛ چەزىرە بە درابوو. مندالى زۇر و نانى كەم، لەپەرى نەداريدا دەزىيا. خۇراكى خۇى و منالى ئاغلەب نانى وشك و چا بwoo. جارى با بwoo چاش نەبwoo...

رەمەيى رەئىسى لېزىنە، كەچە سىواتىتى كەببۇ ناوه كەيم لە بىر نەماوه (بىيم وایه ناوى برق بwoo)؛ رەش و سېلىك نەدە كرددووه؛ بەلام زۇر وشك و دۇۋاناتەشە بwoo. ھەر دەيگەوت: من بە دەلىلى عىلىمى پىتان ئىسپات دەكەم! رۇزىكى جومعە دواي نويز، گەلە سۆفىيە كى رېشدار، تەسبىح بە دەستەوە، بە دوغا خويىدىن دەچنە مالە رەممە. دايىكى رەممە دەلى: لە مال نىيە، كارتان چىيە؟

- خودى، خوها مە، ئەم شوعىنە! هاتىنە جەم رەممە، ژەمە را بىزى!

- ئاي بەلا بەم لە سەر و سە كوتانە! لە نويزى جومعە وە هاتوونە شىيوعى فيئر بۇون؟ پېش سەگ! رەممەيى من ھەزار جىنلى بە خودا دەدا!

كاتى لە قامىشلى دەزىام، زۇر كەس دەھاتنە لام. كوردى زۇر تۆخ، كومۇنىيىت، مەلا، حاجى

و ههموو باههتیک؛ مهجلیسی ئیوارانمان خوش بwoo. جاریک يه کیکی زور گهرم له کوردایه تیدا -
که ناوی «عهبدی تیلۆ» بwoo - گوتی: هر کوئ ده نیوان ده جله و فوراندایه له سه رکوردستان
حیسابه و داگیر کراوه. سهیدا جگه رخونن فهرومومی: نه خیرا ئهم جزیره ش مالی عهربه و ئیمه
به نارهوا تیا ده زین. عهبدی چاوی پهريه پشتی سه ری، کراواته کهی گرت و بهر مسٽ و زلله
دا. ههی نه کەن ا سهيدامان له دهست دهريتا و به عهبدیم گوت جاریکی تر نایمه دیده نیم؛
ده رمکرد. پاش ئهوه به ماوهیه ک، کوردیکی دهوله مهندی حهسه که بی به ناوی سه عید، به
ماشینی خۆی سه بدا و منی برده گهربان بقانو عهشاپری عهربی شه مهمر. شهونک میوانی
شیخ عوبید ناو بووین که شیخی به ره باینکی شه مهمر بـو. ره شمال و قهسری له سه حرا و
چهندین کادیلاکی له دهوری ره شمال بـو. شیخ دلخوشی ده دامهوه که سکرتیری بهم، زنم بـو
بینی و دهوله مهندم کـا؛ دیاره نه مده کـرـدـ. شـهـوـ شـهـوـهـ نـارـدـیـ لـهـ شـارـاـ کـهـیـ کـیـ
تورکیا نـزـیـکـ سـنـوـرـ،ـ هـهـمـوـ جـوـرـهـ جـفـارـهـ وـ تـوـوـنـ وـ پـهـرـیـانـ بـوـ هـیـنـامـ.ـ عـهـرـبـیـ کـیـ شـارـسـتـانـیـ
لهـوـیـ بـوـ قـهـدـهـرـیـکـ لـهـ قـامـیـشـلـیـ حـاـکـمـ وـ تـیـسـتـاشـ لـهـ حـهـسـهـ کـهـ مـهـرـکـهـ زـیـ ئـهـسـتـانـیـ جـزـیرـهـ دـهـبـیـتـهـ
«مودـهـ عـیـلـعـامـ»ـ،ـ گـوـتـیـ منـیـشـ دـهـ گـهـلـتـانـ دـیـمـ.ـ بـارـانـ وـ لـهـنـگـیـزـ بـوـوـ.ـ شـهـوـنـکـ لـهـ سـهـ حـراـ مـایـنـهـوـهـ.
رـؤـزـیـ دـوـاـیـ مـیـوـانـیـ رـهـشـمالـیـ شـیـخـیـکـیـ عـهـرـبـیـ کـوـنـهـ کـوـرـدـ بـهـ نـاوـیـ شـیـخـ مـحـهـمـمـهـ دـبـوـوـنـ.
زـمـانـیـ بـهـدـهـوـیـانـهـ بـوـوـ؛ـ دـهـیـگـوـتـ کـورـدـ؛ـ لـهـ پـهـسـتـاشـ جـنـیـوـیـ بـهـ نـهـسـلـیـ عـهـرـهـ دـهـدـدـاـ.ـ لـهـ بـهـ پـیـرـیـانـ
هـرـ چـنـگـیـکـیـ لـیـ مـابـوـوـهـ.ـ بـوـیـ گـیـرـایـنـهـوـهـ:ـ ژـنـهـرـالـیـ فـهـرـانـسـیـ هـاـتـهـ حـهـسـهـ کـهـ،ـ لـهـ عـهـشـاـپـرـیـ
گـیـرـاوـهـ:ـ هـرـ سـهـرـوـکـیـکـ نـهـسـهـبـیـ عـهـسـلـهـ عـهـرـهـ بـیـ،ـ حـقـوقـیـ بـوـ دـهـبـرـیـتـهـوـهـ.ـ نـورـهـ هـاتـ،ـ چـوـوـمـهـ
زـوـوـرـ،ـ خـنـجـهـرـهـ کـهـمـ لـهـ سـهـرـ مـیـزـ دـانـاـ،ـ گـوـتـیـ:ـ نـهـوـ نـهـسـهـبـهـ وـ خـنـجـهـرـیـ کـورـدـ نـاوـیـ بـاـپـرـمـهـ.
حقـوقـیـ زـیـاتـرـیـ بـوـ بـرـیـمـهـوـهـ.ـ وـ دـیـارـ بـوـوـ عـهـشـاـیـهـرـیـ جـیـرـانـیـ زـۆـرـیـ لـیـ دـهـ تـرـسانـ.

له دهوری چیا عهـبـدـلـعـهـ زـیـزـ مـیـوـانـیـ عـهـشـاـیـرـیـکـ بـوـوـینـ،ـ عـهـرـبـیـ سـهـ حـرـانـشـینـ.ـ دـیـانـگـوـتـ:
ئـیـمـهـ ئـهـ کـرـادـ بـهـ گـگـارـهـینـ (ـیـانـیـ کـورـدـیـ گـاـوانـیـ).ـ بـیـوـونـهـ عـهـرـهـ بـ وـ بـیـوـونـهـ سـهـ حـرـانـشـینـ.ـ کـاـبرـایـ
شـامـیـ هـاـوـرـیـمانـ زـوـرـ پـیـاوـیـکـیـ رـوـوـخـوـشـ،ـ زـمـانـ خـوـشـ وـ لـهـسـرـ خـۆـ بـوـوـ.ـ لـهـ سـهـفـرـهـ دـاـ لـهـ هـرـ کـوـیـ
بـاـیـنـ،ـ دـهـیـگـوـتـ منـیـشـ کـورـدـ.ـ زـوـرـیـ هـۆـگـرـ بـبـوـوـینـ.ـ دـوـامـیـنـ رـؤـزـیـ سـهـفـرـمـانـ بـوـوـ؛ـ لـهـ نـاوـ مـاـشـینـداـ
گـوـتـیـ:ـ ئـوـسـتـادـ جـگـهـرـخـوـوـنـ!ـ دـهـزـانـمـ توـ شـاعـیرـیـکـیـ گـهـورـهـیـ کـورـدـیـ.ـ حـهـزـ دـهـ کـهـ شـیـعـرـیـکـیـ خـوتـ
بـخـوـتـیـهـوـهـ.ـ سـهـیدـاـ سـرـوـوـدـیـکـیـ خـوـتـنـدـهـوـهـ:ـ «ـبـیـ دـهـ جـلهـ،ـ بـیـ فـورـاتـ،ـ ئـهـمـ چـنـوـ،ـ کـورـدـنـوـ»ـیـ تـیدـابـوـ.
کـاـبـراـ پـیـکـهـنـیـ،ـ گـوـتـیـ:ـ نـهـگـهـرـ منـ پـیـاوـیـکـیـ بـهـ دـهـفـرـ بـوـوـمـایـهـ،ـ ئـیـسـتـاـ بـهـ ئـیـعـدـامـ کـرـدـنـ دـهـ دـادـایـ.ـ توـ
عـهـرـزـیـ سـوـوـرـیـاـ هـهـمـوـ بـهـ مـالـیـ کـورـدـانـ دـهـ زـانـیـ!ـ عـهـرـزـیـ سـهـیدـامـ کـرـدـ:ـ بـهـ نـاـشـکـورـیـ نـهـبـیـ توـ کـوـنـیـ
دوـعـاتـ وـنـ کـرـدـوـوـهـ ئـهـ گـهـرـ ئـهـمـهـتـ بـهـ عـهـبـدـیـ تـیـلـۆـ بـگـوـتـایـهـ وـ قـسـهـیـ بـهـوـتـ گـوـتـ بـهـ مـوـدـدـهـ عـیـ عامـیـ
عـهـرـهـبـتـ بـهـ فـهـرـمـوـیـاـیـهـ،ـ هـهـرـدـوـوـکـ ئـافـهـرـیـمـیـانـ لـیـ دـهـ کـرـدـیـ!

دـهـ گـهـلـ شـیـخـیـ هـهـرـ گـهـورـهـیـ عـهـشـاـیـرـیـ شـهـمـهـرـ:ـ «ـدـهـهـامـ ئـهـلـهـادـیـ»ـ بـبـوـوـمـهـ ئـاشـناـ.ـ لـهـ چـهـنـدـ
جارـهـاتـ وـ چـوـچـ کـرـدـنـیدـاـ زـوـرـ باـشـ شـارـهـزـایـ دـامـ وـ دـهـسـتـورـیـ عـهـشـاـیـرـیـ عـهـرـهـ بـبـوـوـمـ.

کـهـ چـوـوـمـهـ جـزـیرـهـ هـیـچـ کـرـمـانـجـیـمـ نـهـدـهـزـانـیـ؛ـ بـهـ عـارـبـیـ قـسـهـیـانـ دـهـ گـهـلـ دـهـ کـرـدـ.ـ دـهـفـهـرـ وـ
قـهـلـهـمـ وـ کـارـ خـسـتـ.ـ رـۆـزـانـهـ لـایـ چـهـچـانـغـایـ حـاجـۆـ -ـ کـهـ هـیـچـ زـمـانـیـکـیـ نـهـدـهـزـانـیـ کـرـمـانـجـیـ
نـهـبـیـ -ـ دـادـهـنـیـشـتـمـ،ـ ئـهـوـ دـهـیـگـوـتـ وـ منـ دـهـمـنـوـوـسـیـهـوـهـ.ـ لـهـمـ وـ لـهـوـیـشـمـ هـهـرـ دـهـبـرـسـیـ وـ خـۆـمـ فـیـرـهـ
کـرـمـانـجـیـ کـرـدـ.

منـیـشـ وـهـ کـهـمـوـوـ کـورـدـیـکـ زـوـرـ عـاـشـقـیـ مـهـمـ وـ زـینـیـ خـانـیـ بـوـوـمـ.ـ لـهـ ئـیـرـانـ دـیـسـوـومـ،ـ هـهـرـ

فارسیه کانیم ده زانی. که عاره‌بی فیتر بوم کرمانجیه کم نده زانی. به لام به کرمانجی فیتر بون
نه گری کوئی هشم بُورها بُوو. مه لایانی جزیری - که فارسیه کانیان نده زانی - رُوری تیدا
کوُل بُون. «بُونه یکمه سُورانی؟» شانم لی داختست. شهوانه پاش مندال نووستن، چهند
به یتیکی مهم و زینم به په خشانیکی ساده و مرده گیرو. کتیم و هلا دهنا، په خشانه کم به شیعر
ده هُوندهوه، تاقفیه و دهقی شیعران دوپاته نه بندهوه. گونده که بمرقی هه بُوو؛ که ماله حاجو
ماتقره که یان کرپیبوو. به ناسایی سه‌عات یازده، پاش دیوه‌خان چُول بُون ده کوزاوه، ده بوایه له
به چراي نهوت بنووسم. به لام نه گهر لوان خمریکی رابواردن و نارهق خواردن بونایه، نعمت
بُوو؛ بهرق تا دره‌نگانی شهه و هه بُوو.

نه خوش بُوم؛ زور ده کو خیم. شهوانه له نووسیندا زورم سیغار ده کیشا. مه عسووم به کزیکه‌وه
ده پاراوه؛ روحم به خوت بکه! هینده مه کیشه! ناچار زوو زوو و قونچکه جغاهه کانم ده شاردهوه تا
وا بُانی کهم کیشاوه!

ده پیشدا، پیشه کییه کانی - که سوْفیا یه‌تییه - له بهر گرانی بُوم نه کرا. کاتی خلاسم کرد.
بامدایه و سه ر عیرفانه پیشه کییه کان.

وهک له چاپی مهم و زینه که مدا نووسیومه، له بیست و دووی به فرانبارهوه تا بانه‌مه‌ری ۱۹۵۸
و هرمگیرا. زستان که شهوانه له مال ده منووسی، له به هاردا پُرُزانه ده چوومه با غی گوند که زور
شوینیکی و هک ده لین شاعیرانه بُوو. سه‌عات نیوی پاش نیوهره رهش نووسه کم ته او و کرد. له
خوشیان ده تگوت فریم. هاتمهوه مال، هر له ده رکی حه سارهوه قیزاندم: «ته اووم کرد!». ئای
لهو خوشیه!

خریکی نان خواردن بُون، محیدین حاجو (کوری یووسف حاجو) هاته مال.
- سه‌یدا! نایه‌ی بچینه گه رانیک؟ به هاریکی زور خوش.
- بُو کوی؟

- ده چینه «عین دیوه‌ری».

ده گهل محیدین و دوو لاوی تری ماله حاجو، له ناو جینیدا بیرم ده کردهوه: هه بیاران! له
هاوینی پهنجا و شهشهوه لیره‌م. چونه زیاد له ههموو ده مان، ئه مره ده مبهنه سه‌یرانی؟! عه‌ین
دیوه‌ر به راستی شوینیکی خوش. له سه ر چیایه کی نه رمی زور به رزمهوه ده روانیته رووباری
ده جله و پره له باغ و باغات. شهه تا پاش نیوهره بیانی له‌وی ماین. گوتیان با بچینه شاری
جزیر و بوتان.

- چی؟ جاریمان ده دهن؟

- به لی، هات و چوی سوریه کان بُو ناو شار ڭازاده، شتی خوشیان له بازاری ئه‌وی ده کرن.
مودیری پؤستی پؤلیسی عین دیوه‌ر گوتی: منیش بەرن! دوور بینم هه یه سه‌یری چیای بۇتاني
پېن بکەن! گەینه بەستینی شاری جزیر. له بەر ئه‌و بؤلیسمن ده گەله رېگەی چوونه ناو شاریان
نەداین؛ به لام ههموو مالى شار و دهور بەری، و هک ھیلکه لیمانهوه دیار بُوو. کور دیکی تەمەن
چل-چل و پینچ سالى هاته لامان؛ خەلکى شار و زور شاره‌زا بُوو. به ئىشاره‌تەوه بُوی گوتین:
- ئه‌و کۆشكى بەلە کە کە مالى میرانی جزیر بُوو و ئىستاش سه ر بازخانه تور کانه. ئه و
کانی و ناو له قەدى گردى پشت مالانه، «کانی قەستەلی» بە؛ کە جى زوانی مهم و زینان بُوو.
بە ھۇوه دلین «نیزگزان»، ئه دەشتۆكە «وەستان». ھۇو نیوان گردا نەش کە ده جله‌ی بە نالدا

تینده پهربی «دهروازه» و نهود ناقاره «هومه ران» و نهولاتری «مهیدان»ی ناوه... له پیر دلم گهرم داهات؛ رامکرد و دوور کهوتمهوه. چوومه ناو کونه قهبرستانیکهوه، سهرم به کینیکهوه نا و گریام، نه مما گریام... سهرم به همنیسکانهوه ههلهه گیرا. لام وايه پتر له ده دهقیقه کولی گریانم له جوش نه کهوت. هیندی - هیندی ئارام بوممهوه و چاوم سری. روانیم هاوریکانم لیم دور ویستاون و له عانی گریاندا نههاتوون سهبهیم لئی پرسن. لهو دهمهدا که پیاوه جزیریبه که ناوی شوینه کانی ده گوت، که وته دالمهوه: من دوینی له تهرجهمهی مه و زین بوممهوه. تو بلیخی خانی له تهرجهمه کهم ژازی بوبی و له پاداشتا نهه و سهفهرهی بُریک دایم؟ که شاره خوشهمیسته کهی، لانکی دلداری مه و زینانم نیشان دا؟ رهنه وابی... نیتر گریان ملی گرتم و ئارام و توقرهی پی نه هیشم. واتاوه که دهرویش جهزمه گرتمی.

زورم شیعر له جزیره نووسیوه له دیوانه که مدا ئیشاره یان پی کراوه. زور جار له جزیره و ده چوومه شاری شام.

ده گهله زهیبی - که سه رکارگهه ری ده کرد - رامده بوارد. ده چووینه مالی «رهوشمن خانم» بینوژنی «جهه لادهت عالی بهدرخان» که مودیر مهدرسه و زنیکی زور زانا و نه دیب و کوریکی جھیلی به ناو «جهمشید بهدرخان» و کچنیکی گهورهی به ناوی «سینهه بهدرخان» ههبوو.

جاری وابوو دوو مانگ له شام ده مامهوه. هرگا بُو مه خارجی داده مام، به عه کاسانی ئه رمه نییه و ده گهرام، جامم بُو رتووش ده کردن، عه کسم بُو چاپ ده کردن و حهق دهستیکم دهستاند. مه خارجیم کهم بوبو.

له ئوتیلیک ده زیام هی کوردیکی عه رب زمانی کورده کانی شام و ناوی «ئه بوبو ئه بیوبو» بوبو. شهوانه لیرهیه کی سوریم دهدا که ده بوبو دوو تمهن. بهر چایی دوو نانی گهورهی خۆمالی ژنه درووزان که هه نانه جوانه کانی سابلاغ بوبو، ده مکری و ده چوومه دوکانی «فولی موده ممهس» فروش. چهندی ده خۆی به سی فلس. باقلهی کولاوی ناو ماست، رون و پیواز به سه رهه، هیندەم ده خوارد هه درینگەم دههات. ئیتر تا شهه برسی نه ده بوبوم. شهوانش چهند دانه فلیفله - که توزیک هه ویره و ده تۆز بیباری سور، له روندا سور ده کریتهوه؛ خواردنی فهقیرانه و زور هه رزانه - ده مکرده شیيو. رۆزی دوو تمەن له سهرم دههات و له پیم ده رده چوو؛ بەو شەرتە پولولی چایخانەشم دهدا. چاخانه یەک هه بوبو خاوه نه کەی ناوی «ئه بولعیز» بوبو؛ ببوبه مەکۆی هەممو پەنابرانی ناوارهی عیراقی. چایه ک بە چاره گه لیره یەک (پىنج قزان). يەک چات خواردباوه، تازه نه رۆزه بیست جاریش بروپیا و هاتبایه ووه، کەس نهیده گوت کەرت بە چەند. رۆزانه لهو چایخانه ده گهله «عوسمان سه برى» شاعیر - که بە «ئاپو عوسمان» ده ماندواند - تەخته مان بازی ده کرد. زور جار له سه رەفیل کردن بە گز مدآ دههات و زوو ناشت ده بوبو نه ووه. پىکەنینی خوشمان بە سەلیم ناوە کەی کونه سەرۆ کى شیووعی عیراق بوبو کە هەمیشە چۇرتى دەدا و دەمی ئاوالە ده کرد و مېش له زارى ده چوونە ژور و دەردە کەوتەن ا

شیخ عابید: بە خەیال بینە بەر چاوی خوت: دریزىکی باریکی ناقلاي شان داتەپیو، ملیتىکى سیسی چلکن، دەم و چاویکی دریزۆ کە، دوو چاوی پرروش، لوقوت دریزى دەندوو کە دالاشى، سەریکی دریزى کەچەل کە يەک تۈوكى پىتوھ بى، لە خەنە درابى، شلەیەك بى پر لە پەلەھى سپى و خەنە بى، ئەو شیخ عابید بوبو! کورى مەلايەکى زاخۆبى، لە ئىتران ده گەل مەلامستە فا بوبو، لە گەر انھوھى بەرەمە عیراق، لە سەر بىریندارىکىيان بە جى هېشتىووه کە لە بەفردا گىرى

خواردووه؛ تفہنگہ کھی رفاندووه! له ههولیر مال و مندالی پیکھوہ ناوہ، چوار کور و کچی ههیه.
لات و سهرسه ری و گھللای رایدہ بیوری. قهدریک لہ سوریہ مالیات کوکھر وہ بسووہ؛ دزی
کردووه و ناویوری بچتہ سوریہ. کوریکی دانشجوو بسووہ؛ تا خوا حمز کا نہ جیب و بهئه خلاق.
لهوهوه باوکیم ناسی کہ کور روزی جومعان کاری نہ قفاشی مالانی ده کرد و باوکی لیسی ده دزی!
شکاتی لای من ده کرد. روزیک لہ جیزیر پیدا بسووہ:
- سهیدا ج بکھم؟ له بهغا به تو مهتمی بینکاری چل روزیان گرتم. هاتوومه ئیره، لیره ش پیم
برانق قاچاغم...
...

نامہم بؤ نہ کرمی حاجو له حمسه که نوسی: «تو ده تواني پیناسیکی سوری ده گھل ره عیه ته
عمر بھے کانت بؤ وهر گری، تکایه یاریده بدها». تیمگه یاند راست بچو مالی نہ کرم؛ له هیج
کوئی لا مهدہ! تھشریفی له ریوہ چوبیووہ قاوه خانه، به عاره بی عیراقیانه ملی شات و شوت نابوو:
سیسہد سهرباز و ئفسه ری ئیرانیم بھ ئسیری گرت و بؤ مه لامسته فام بردا؛ تانکیکم شکاند؛
چیم کرد و چیم کرد! پولیس قر گرتوویه. خبہری بؤ نہ کرم ناردووه، نہ کرم له زیندانی
دمريناوه؛ جلی بؤ کریوہ و هاتوته شام، بؤتھ پهناهندہ عیراقی. له ئوتیله که دیتمووه:

- دھی چونی؟

- خودی مانگی ده دینار و هر ده گرم، تیرا ئاره قم ناكا!

- مال و مندال چی؟

- گھلے ک باشن ا

روزانہ کتبیکی - کہ پشتہ کھی چھ کچ و داس یان عه کسی شیوویه زله کانی پیوہ با-
ده بردہ قاوه خانه کومؤنیستان، له سه را ده کشا که هه مو پشتی کتیب ببینن؛ یانی ها
منیش شتم! مامؤستا، مامؤستا کھری نیز نیده کیشا. نامه بھ کی له بھ گداووه بؤ هات؛
ھلمپچری، کورہ کھی نوسیبیووی: بیستوومنه حقوق و دردہ گری. تو لهوی ئاره ق ده خویه وہ
ئیمہ یان له سه ر کری نه دان ده رکدووه. له ناو کاولیک داین؛ جا وادھی؟ شیخ عابیدم لومه
کرد: نامه رد وا دھبی؟!

- سهیدا من سه دلیری سوری و هر ده گرم؛ چی بنیرم؟

- ئە گھر وھ ک من بکھی، روزی بھ ئوتیله وھ به دوو لیره بھری ده چی. چل لیره ش بؤ
مندالا کانت بنیرم!

- تو بھ له سه ده ست: تو خوت پولی من وھ گرھ، چی دھلی و ده کھم، ده میش له ئاره
قادم. سه ری مانگ هه شتا لیره ھیينا و مهستیش بسووہ:

- به خوا بیسته کھم له قه رز دایه وہا

- ئە مجار قانت بی؛ ئیتر بھ سه.

- تو بھ له سه ده ست...

گوتم: بؤ عھریزه نادھی بھ دھوله ت که من باوکم هه زار تفہنگچی ههیه؛ له زاخویه. سوری
سھعید لیی ده ترسنی. شیله وا بیله وا. عھر ب کھرن؛ لیکی نادھنمه؛ لهوانه بھ حقوقت زیاد کھن.

- ده بؤم بنووسمه دھیخمه پؤسته وہ.

- دوای چهند روزیک بھ پله هات: سهیدا! سه بری عھ سھلی سه رؤک و هزیر داوای کردووم.

- بچو!

- قهت و هزیرم نه دیتونون؛ سام ده مگری. فیرم که!

- بچو زور، کلاوت داگره، سهرتی بُو دانه وینه، بلی ئه و سهرم له ری دایه! ئه گهر گوتی چت دهونی؟ بلی قوربان ئارهق و قهحبه زور گرانه، بُو پهناههندان کۆپۈنمان دهنی باله سەر حىسابى دەولەت بى!

- سەيدا تو گالتەم پى مە كە!

گوتىم: هەر چى لە عەریزە كەدا نۇوسرابە بىلىٰ و بلی پارەي بايم نامگاتى، حقوقىم بۇ زىاد كەن؛ برايەوه.

شىيخ لە وەتاغى چاوهنۇرى چاوهنۇرى.

- فەرمۇ بچو زور.

گوتى: هەر وە زور كەوتىم، باسى كلاو داگرتە كەم هاتە بىر، لە پەرمەي پىكەننېم دا. سەرە كۆه زير ترسا، گوتى: چىيە؟ شىيە؟!
- ناقوربان، هەلامەتمە.

- چاي بۇ بىتنى.

چام بە دەمەوەيە دەي�ۇمەوە. پرسى: دەي دەتهوى چت بۇ بکەين؟ نەقلى كۆپۈنەم وە بىر هاتەمە، لە پەرمە دا، لىك و چىلم دەگەل چابى تىكەل بۇو! بانگى كرد: بىبەنە دەر! ئەمە شىيە! دەريانكىردم. ئەوهش بەزمى تو!

پاش حەتوتى يەك بە پىكەننەن ھات: سەيدا! ھەشتا لىرەم حقوقىم بۇ زىاد كراوه؛ زۆرت مەمنۇنەن. ئەمجار ھەشتام دەدا بە خۆى، سەرتىم بۇ مەنالە كانى دەنارە.

شىيخ غەيىپ بۇو؛ نەھاتەمە. ئۇتۇچى و خاوهن ئۇتىل گوتىيان پۇولى ئىمەمە لە سەرە. گوتىم لە سەر من. پاش پازدە رۆز شىيخ هاتەمە. لە دوورەم دەيگوت: بەتالىم كردا! نامەمە ئەسەرى سەرە گىباب!

- وەرە سەرسەرى! لە كۆي بۇوي؟ راستى بلى!

- كورە دە گەل پېرىتىنىكى ھەشتا سالىي رووس، كە لە شۇرۇشى ئۆكتۈبر ھەلاتتووه، بۇمە دۆست؛ چۈومە مالى. زور خۇش دەزىيام. شەوانە لەبەر رادىيە گرام رەقسىمان دەكىد. چاوىكى دەسکەرد بۇو؛ مەمكى پەرە بۇو؛ سەرى كەچەل بۇو - وەك خۆم - پىچى لە بازار كېرىبۇو؛ ددانى تاقىم بۇو. كەچى دەپتى شەو لە رەقسا قىنگى لى كەوت! ئەۋىشى نەبۇو! بەتالىم كرد و ھاتۇومەمە ئۇتىل!

- دەي سەندان لە سەرت دا بۇ ئە و دلدارىيەت!

لە كوردستان بىستبۇوم مەرقەدى ئەولىايەك بە ناوى «ئەييوبى ئەكراد» لە شام ھەيە؛ لاقىكى لە قەبرە كەمى دەرىتىناوه و هەر ھەفتەي لاقەلۋاق دەكى. بابىم كە لە رېتى حەج چۈوبىووه زىيارەتى؛ دەيگوت: ئەو لاقە بە فىل دەزانم، رەنگە مۇم بى. چۈومە زىيارەتى. لە سەر دەرگائى مەرقەدى لە بەرەد ھەلقة نەدرابۇو: «پۇنبوغ بابا ئەكرادى ئەييوبىيەن ئەولىائەللەسلى بىرى در»؛ بابەلۈكە يەكىكە لە مشايىخى كوردى ئەييوبى. بەللى لاقىكى سېپى و جوان و قەلەو، دە ناو لۇكەدا لە شباڭەم دىبارە. ناهىئىن دەستى لىدەي. بە خاوهن ئۇتىلەم گوت:

- ئەبۇ ئەييوب! ئەم لاقەت بى راستە؟

- بهلی موجزاته.

- جا بچی له قهبرهوه دهربهیناوه؟

دهلی: نهم لاقه به هینی ژنی ئهو عهرهبانهی لایان وايه کورد ئهولیای نیبه!
ئیوارهیه ک ئهبوو ئهیبوب گوتی: میوانیکی عیراقی زور رووتم ههیه؛ دهله لیرهیه کم حهقی
خو پین نادری. بچی بیبینی؟ خوی پن ناساندم: «جهمال حهیدهرهی» سکرتیری حیزبی
شیووعی عیراقی:

- ئهمسال له پاییزی پهنجا و شهشدا، له کونگرهی حیزبدا، بپار درا کوردستان مالی کوردانه
و کورد حهقی ههیه کوردستانی گهوره درووس کا و ئیمهش یاریدهه ۵۵هین. بهرههه
کونگرهمان کردوتە کتیب. دوو نوسخه‌مان زیراکس کردووه؛ يه کیام بخالید به کداش هیناوه.

- سهیره! ئیوهی نه تاندەھیشت ئەندامی کورد به زمانی خوی قسه بکا، چونه ئیستا باسى
کوردستانی گهوره ده کەن؟!

- ئاخرا برائیستا کە فشاری دهولەت زور بسووه و برا کورده کانیشمان هیزیکی باشن،
سیاسەتمان دهیبی بگۆرن!

- بهلی: «بوز به لەرى»... ناتوانم بیخوئىنمەوه؟

- هەر ئەمشەو دەتەھمی. بەيانی تاوەلات دەبى بېبىم بچەھەوالى خالید.

ھەر لە نويزى شیوانەوه، بەر لەھەوھیج بخوئىنمەوه، بە پەلەپەل بە میداد تا بەرەبەرى
تاوەلات سەر لەھەری کتىبە بۆرم نووسىھەوھ. ۋەزارە سەفحە کانىش نىشان كرد كە باسى
کوردى تىايدە. كتىبىك پەتر لە چوارسەدد رووبەر بسوو، تاوەلات كتىبىم داوه؛ گوتى: چاوايىكەم پىدا
خشاندۇوه؛ زور باشە! ئەمچار بە کاۋەخۇ ھەرچى دەبارەی کورد و کوردستان بسوو جىام كردهوه؛
كە لە فلان رووبەردا وادهلى و لە فلان جىيدا، وا.

- ئاپۇ عوسمان فرياكەمەوه!

- ھەر زور زوو کردىيە نامىلکەيەكى سەربەخۇ. پىشەكىيەكى بە عارەبى لە سەر نووسى كە: با
بىمن ئەوانەی دەلەن شیووعی بچەھەوالى نادەن و باوەریان بە قەومىيەت نىبىه!

- چۈنى چاپ كەين؟

پىلى كىشام بچاپخانەي تەرەققى لە گەرەكى شىعەنшиنى شام. گوتى: عەزىز ئەمە چاپ
كە، ناوى خۇتىلى مەدە!

- دىيارە قاچاغە؟

- بهلی؟

- فۇرمەيەك چل لیرەي حەقه كە ھەزار نوسخە بىن.
ھەر بە چوار رۆز ئاماذه كرا. ئاپۇ و من، جا بە باوهش ھەلگەر و بە چاخانەي عیراقى و
كومۇنىستاني سورىيەوه بگەرى. ھەر يەكەي سەررو نوسخە بە خۇرایى وەرگرن. ھەوالى خالید
جەمالى ھەنابووه دارى سەماواتى:

- بە من دەلەن كەس نەيدىووه و كەس نايىينى و قسە كە لە ناو خۇماندا دەمەنلى؛ كەچى
دەچى پاش ملە ئەو گووكارىيە دەكەي؛ كە نىخ و ئىعتوبارى ماركسىسىمى راستەقىنەش لە بەرد
دەمى؟!

- ھەى بە تەلاق! ھەى بە قەبرى لىنىنى چۈتى! عىيلم و خەبەرم لى نىبىه؛ دىيارە پىاوى

ئامريكا ئەم كاره يان كردووه!

بەلام بىي بهره بۇو، جەمال تېۋە كرا. وەك دەرمانى چاوشى لە نوسخە كان دەگەران كۆى
كەنەوە و بىسۇوتىپىن!

جىڭەرخويىن و «ھاراكىل» ناوىتكى ئەرمەنى هاتنه شام، كە بچنە زيارەتى خالىد بەكداش.
«دوكتور نۇورەدىن زازا» و منيش رەگەلىان كەوتىن. چۈوبىنە مال لە گەمرە كى كوردان. خالىد
بەكداش - كە پىاپىتكى كەلەگەتى چوار شانە زۆر بە سەر و سىما بۇو - هاتە لامان. بە خىرتانى
گەرمى كەردىن و بە كوردى دەيدواندىن. قاوه يان هىينا. بەر لەوه هېيج گفتۇغۇيەك بىكەين،
سرتەيە كىيان دەگەل كرد، گۇتى: كارە كە گرىنگە! تکاتان لى ۵ دەكم سەرم بەدەنەوە؛ ئىستا دەبى
بىرۇم.

ھەر ئەو رۆزە توشى ھەر شىووعىيەك دەبۈوم - عەرەب يان كورد - دەستى توند دەكوشىم:
تەبرىكت عەرز دەكم! ھەوالى خالىد تۆى زۆر پەسىند كردووه و دەلى زۆر زىرە كە؛ خۆشم
دەۋى! سەرم سوور ما: خودايە! «بە خىر هاتى، سەلامەت بى، چۈنلى؟ خراب نىم»، زىرە كى چى
و تاريفى چى؟! رۆزى سېھەم چۈوبىنەوە. قىسە زۆر كرا، پرسىيار دەكرا، وەرام دەدرايەوە. گۇتم:
- ھەوالى خالىدا ئىجازە بەدهى چەند پرسىيەم ھەيە.
- فەرمۇو!

- ھەرمەننەيە كانى سوورىيا چەند دەبن؟
- دە ھەزار كەس.
- يانى دوو ھەزار خانەواھ. ھەممۇوبىان كومۇنىستن؟
- نەخىر، سەتى ھەشتا داشنانىن، سەتى بىست ھەوالى ئىمە، يان لاگىرمانن.
- ھەوالى كوردى سوورىيا چەندن؟
- جىگە لە دانىشتووانى ئىعزاز و عىفرين، رەنگە چوار سەد ھەزار نفووس بىن.
- سەتى چەندىيان لაگىرى حىزىبى شىووعىن؟
- سەتى نەوەد و دۇو، رەنگە پەتريش.
- نەشرەدى حىزىبى بە چەند زمان بلاو دەكىتىھە؟
- بە عەرەبى و بە خەتى ئەرمەنى، ئاراكىل دەزانى!
ئەدى چۈنە بۇ ئەمەمۇ كوردى كە ھەوالى و عارەبى نازان، نەشرەيەك بە كوردى و بە
خەتى لاتىنى كە زۆرەيەن دەيىزان بلاو ناكەنەوە؟!
ھەوال خالىدى وا گران و سەنگىن، وەك درووپىن كىل كەن، لە سەر چۈك چەقى، سوور
و رەش ھەلگەر، هەتا ھىزى تىدابۇو نەراندى:
- دىسان كوردى! دىسان كوردى! ئاي چۈن لىيم بۇتە بەلا! بۇ ناجىن لە ئىرمان كە نىيە ملىيۇن
كوردى ھەيدە داواى حقى كوردى ناكەن؟! نەقلى ئەمە بە يامنېرى پۆزىنامەي تايىز و تۆۋىتىزم
دەگەل دەك، باسى ولاتى عەرەبى بۇ دەكم، دەلى: تۆ كە كوردى دەربارەي كوردىستان فىكىت
چۈنە؟!

من رەئىسىي حىزىبى كومۇنىستى سوورىيە و لوپانىم، قبۇول ناكەم جىگە لە باسى عەرەبىم لىنى
پېرسىن؛ ئىنگە يېشتى؟!

- ھەوالى خالىدا من گۈنۈم گران نىيە؛ لاشت وانەبىن قىسەي بەقەو كەردىن كارم چاكتىر لىنەدە كا.

زۆرم دەنگى بەرز بىستووه. بۇ لەسەر خۇجوابت نەدامەوه؟ ئەو جار پرسىيارىكى دىكەم ھەيە؛ تکايىھ لېيم گەرى عەرزىت بىكم.

- بلى! (وەك لە نەشكەوتدا بىنەرنى!)

- تو پىاپىكى، بە شايىتى ھەموو خەلکى ولاتى عەرب، لە ھەموو كەس زاناترى بە ئەحوالى دنيا و گەلانى دورى و نزىك. ئىرانى داگىرگەرى كوردىستانى پادشاھىتى كۈنەپەرسىت ئىقراار دە كا كە كوردى ئىران خۇ لە چوار ملىيون دەدەن؛ تو كە لېيم رۇونە دەزانى لە شىلى و بەرازىل چەند مريشىك ھەيە، چۈنە دەفەرمۇسى كوردى ئىران نىو مىلييۇنە؟!

- وام خويىندۇتەوه!

من وا بىر دەبەم تو لە «دائىرە تولىمە عاريف»دا بۇ ناوى كورد گەراوى. لە ropyهرى ھەۋەلدا دەلى كوردى موکريان نىو ملىيون دەبن. نەشپەرىپەوه بۇ ropyهرى بەرانبەرى كە دەلى ئەگەر كوردى لاي سەلماس و خۆيە و ورمى بە موکريانى حىساب كەين، كوردى ئازەربايجان نزىكەي ھەشتىسىدە هەزارن.

نازانىم دەپەپىست چىم جواب بىدانەوه، دوكتور «نورەدىن زازا» بە فەرانسى قىسىكى كىرد؛ ھەوال خالىيد گىرژ بۇو، ئىتىر نەھەت. دىyar بۇو بەھە قىسە زۆر رېقى ھەستابۇو. ھەستاين خواھافىزىمان كرد. ئىستا و ئىستاش ھەر چەند لمبەر دوكتور زازا پارامەوه، پىنى نەگۆتم چى بى گۇنۇوه. ئىتىر لەو رۆزەوه تەبرىك عەرز كىردن نەما. توشى ھەر شىيۇوعىھە كە دەببۇوم لۇوتوى ھەلدە كرد. دەيانگوت: ھەزار عەلامەتى ئىستەھامى لە سەرە؟ كە نەمدەزانى ماناي چىيە؟!

دوكتور زازا گوتى: شەۋىيەك چۈومە سەردىنى «فوئاد قەدرى» كە وەكىلى پارلەمان بۇو. خالىيد بەكداش ھات؛ زۆر زۇو رۇيىشت. فوئاد - كە بۇ بەرى كىردىنى چۈوبۇوه دەر - ھاتەوه، پىنده كەنى:

- خالىيد بەكداش دەلى: نورەدىن مەعمۇرەتى ھەيە و گۇمانى لى دەكىرى، خۇتى لى بىپارىزىھە!

لە بىرم چۈۋەمەش بلىيم: لە سەرتاي دانىشتىماندا كورىك ھاتە ژۈور و بە سرتە دواندى. خالىيد بەكداش زۆر گەشاوه:

- بە خوا خەبەرىكى خۆشە! ئۇوه لە كۆيدا نۇوسراوه؟

- لە رۇزنامە تايىمىزى لەندەندا.

- وامزانى تاس نۇوسىسيوەتى! ھىچ نىيە!

چون ببومه سوریا؟

که له عيراقهوه هاتمه ماله حاجه، گوتیان نابي بچيه ناو گوند؛ پوستى پۈليس لېرە يە؛ دەتگىن. سى رۆز ماتەمم ھەلگرت؛ خۇم پى نەگىرا، چۈومە قاوهخانە. مودىر پۈلىسە كە گوتى:

- نایهی تھختہ یہ ک بکھے ہیں؟

- با بیکهین!

- خدھبەری عێراق چییە؟ -

- چونی خرپه وايه! پوليس وا زالمه، نوروي سه عيد واسه گيابه، هر ياسي، ناکري.

نه و مودیر پژلیسه ناوی عهد بیو؛ عهره‌بی لای حله‌ب. کرمانچی زور باش قسه ده کرد. مالی حاجز - که ده گهل نه‌ویان دیبووم - نیگهران بیوون؛ به لام به خیر گوزه‌را و ده گهل عهد بیوینه تائشنا و هاودهم. دهمه‌ویست پیناس و مرگرم، بیمه خه‌لکی ولات. عهد گوتی: چندی له ده ستم بی یاریده‌ت دده‌م؛ به لام پیناس و مرگرت زوری زه‌حمه‌ت ده‌هی.

عهربیزهم دا که من له تورکیا بوم و خله لکی جزیره. پیناسم نییه؛ بمدهنی. همه مهو رؤژی
بچو قامیشلی، بچو حسه که، هزار کوناکون بکه. تا پاش نیوپه روپیان زمانم ده کیشا و هانکم
دههات. پهروهنده ئوهنده ئهستور ببوو لیتی ده ترسای. بیبه شام. هزار و پهنجا کیلو میتر به
ئوتوبوس، نیوه ریگا پتری توز و خولی سه حرا. چهند رؤژیکیش له شام سهرم به سه د
ئیدار هدا کرد و مل کز ویستانم. بچووه قامیشلی، شایهت پهیدا که قهبری باست له گوندی
مهعشووقه. پولیس دهی ئیمزا بکا. چه چاناغا دهی گوت: تى ناگهه بچوی گویی باوکت بوته
مه رقه دی مووسا پیغمه بردا ده یانه وی زیارتی بکهن! دیسان هه لسووری. ئوهنده له نیوان
قامیشلی و شاری «دیریک» دا هات و چوم کردبوبو، پولیسے کانی پوستی «جه لاغا» همه مهو
ده یانناسیم و بهو جو لانه واه وهم پیده کنهين. رئیس پوستی چه لاغا گوتی: به زهم پیتدا دی!
بیننه من و پولیسے کان بوت ئیمزا ده که بن که گویی باست له مهعشووقه و ئیمه له شاردنوهه بیدا
حائز بیون.

بینیزه وه شام. له شام دله لین ناقیسه؛ بُو خوت بچو! دیسان ئوسه ر و ئوسه ر، دوو هه زار و سه د کیلۆمیتر به ناو گهرما و توزدا سەھر بکەم. لەم دەفتەر بُو ئەو دەفتەر ھەلەن، بگەریوھ. له بەيانه وه تا نیوھرە ئان بکە، بگە كارمەندى گەورە.

پهروهندہت ناتھه واوه!

فوردانیا

- ته میز ه کانی، یه ک ق شا، که مه!

- بُو يه شایی نه و عه زابهم دراوه؟! تاغای موحته رهه! ندهه کرا به خیری خوت - که ده تزانی چهندم زه حممت دیوه و چهند دوورم - تاقه شایه ک ته مری پیتوه نووسینی؟!

- من بو پولی خوم خدرج ده کدم؟ خوت هاتووی تهمری يه ک شایي بینه!
پهرونه کهت بهرهوه حمه که. له شامهوه چوارسهده کیلومیتر تا حللمب. له حللمبهوه تا
قامیشلی شهسده و پهنجا کیلومیتر، هیندیک کونه نیسفالتی به کهند و لمند و بخشی زوری به
ناو توژی سهحرادا که بهرازیش ده خنکینی. ههر روزه تهنيا ۋەتۆپوسىك به ناوى پۇست وەرى
دەکھوى، دەگەل بىردى موسافىر نامە پۇستىش دەبا. بەرەبەيان ھىشتا نېبۇته رۆز، سوارى
پۇست بۈوم و پەرونه کويت لە باوهىدا، لە قاوهخانەي «رەققە» بە ئىستاراھت داھىزىن.

چووبوومه سهربیش او، هاتمه ده گوتیان پؤسته رویشت.

- چی؟ ئەی مالى وېرانم! پەروەندەکەی شەش مانگ لە دووی وىلەم لە سەر جىنگاکەم لە ماشىندا بەجى ما. ئەو جار چى بکەم؟

بە جادەدا غار دە! ھەناسەپەركەت بىگاتى؛ دەست بىلند كە! ھاوار كە! ماشىن دوورە، دەنگى نايگاتى و لە پېش كەوتۇم، لەپىر دېتم ماشىن راوهستا. وە باو كەوتىمەوە ئۆخەي، گوپىان لە دەنگى بۇو، رايىنگرت. گەيشتەماشىن بۇيە رايىرابۇو چونكە مەندالىيکى چۈزۈلە گۇوپى كەدبىپۇو، دابەزىپۇون خاوېتىيان دەكردەوە. پەروەندەيەكى سەپەرە: لە سەر گۇو گومم كرد، لە سايىھى گۇو دەستم كەۋەنەوا ئارەقى رەش و شىئىم كەرددەوە. بە دەلەكتى و ھانكە- ھانك سوار بۇوم، بە شۇقىرم گوت: برا بەجىتان ھېشىتىم؛ خواھەلناڭرى.

- لە سەر كام كورسى بۇوي؟

- ھۆۋە!

شۇقىرم ھەستا، شاگىردى كەشى ھىتىنا، عەرەبىيکى كە لە تەنىشىتمەوە بۇو، ملى گىرت و «چت خواردۇوە ترش و چەمەندەر؟»، بە شەق، بە مىست شلى كەدە؛ دەمى دە خوين ھىتىنا. لە درگاي ماشىنەوە ھاوېشىتىيە دەر:

- سەگى كورى سەگ! دەبىن لەم سەحرایە بەرەلات كەم. پېش حەرە كەت چوار جار بانگم كەدە: موسافىر تەواون؟

- بەلنى، بە سەگبايەم گوت: كوا كاپراي تەنىشىتى؟

- روېشىت بۇ شارى رەققە، گوتى چىدى نايەم. تۆمەز تەماھى كەردىتە ئەو پەروەندە؛ لاي وابۇوھ پۇولۇ تىيدا يە. ئەگەر ماشىن رانوھستايە، ئەو بىتچارە چى دەكەد؟ بە تکا و رەجاى من و چەند كەسيك، دزەيان سوار كەرددەوە و سى چوار زللە و شەقى ترىشى خوارد.

گەرمایەكى سەخت بۇو، تۆزى ماشىنېش گالەي دەكەد. نەفەسم زۇر تەنگ بىبۇو، پەنجەرە لاي خۇم كەرددەوە، تۆز ھاتە ژۇور، لەو سەرمەوە كاپرايەك گوتى:

- دايىخە!

- لە گەرمەلەلناڭەم، دەممەوى باي بىي.

- دايىخە بە تۆز خنكام.

- دايىنامەم! وەرە جىيمان بىگۈرۈنەوە، ئەگەر تو توانىت خۆت دايىخە.

- ما فيكىرى تە چىيە؟

منىش گوتىم: ما فىكىرى تە چىيە؟

ئەم قسە وەك دىندووك لە عەرزىدانى دوو كەلهشىران بۇو كە دەيانەوى پىيك ھەلپەزىن.

- هەستم تەنبىيت دەكەم!

- تو ھەستە تا باشت بىراز بکەم!

- راپە!

- بۇ ويستاوى؟

كاپرا مات بۇو، سەرى ھەللىنە: تو ھەزار نىتى?

- با.

- خله‌تی وا ناکه مده گه لت به شهر بیم. بهلام پیم نالی: تویی له تیران فاچاغ، له عیراق
فاچاغ، له سوریا بیکه س و بی عاشیره ت، چون ده ونری شهر بکه‌ی؟

- ئاخر هر بؤیه له دنیا راو نراوم که له شهر خۆم وه جواب هاتووم و دیفاعم له حەقی خۆم
کردووه. به خواهه ستایبی، به پیلاقه له سەر زگت هەلدە پەریم!

گەیشتنیه حەسە کە. لام وایه پتر له شیست حەنبالى کوردى ملئەستور، به کورتان و
گوریسەوە، هاتبۇونە بە خیر ھینانى کابراى تمامان بۇ لىك دەین. شوتى و ترى و دیارى تریان
بۇ ھینابۇو. ترسام حەنبالانم لى دەنگ دا، کەھولم داکەن. ئەو پیاوه «برایم مەتینی»، سەرۆکى
مەتینیه کانى ئاوارەی لوپنان و سوریا بۇو؛ کە عەشيرەتىكىن و ئاوارەی ئەو ناوه بۇون. ئىستر لەو
ساوھ دەگەلیا زۆر بۇومە دۆست و ئىستاش کە له بېرروتە، سەلام بۇ يەكتەر دەنپىرىن.

له حەسە کە حەوالەی لېزىنەی نىزامى كرام، عمرە كەم بەراورد كەن. چوار ئەفسەرى گەورەي
شان بە بىرقە لييميان روانى:

- درو مە كە! عومرت چل سال نابى؛ دەتهوئى سەربازى نەكەي. راست بلى چەندى؟

- قوربان منيان بۇيە ناردوتە لاتان كە ئىتوھەممو پىپۇر و له تەمن زانن. خۇتان ئەگەر بە
عىلىمى خۇتان عەمەل بکەن، دەزانىن كە راست دەكەم؛ قىسى من زىادىيە.

كە يەفيان بەو تاريفە هات. يە كىيان ھەستا، دەتگۇت كەر دەكىرى: تماشاي پشتى گوى، لاملى
كردم.

- درو ناكا! عومرى چل و دوو سال و چەند مانگىكە!

نووسرا، كەچى عومرم سى و شەش بۇوا!

- بچۇ دىريك، مەحەكمە قەرار بدا و پىناس وەرگەز.
ھاتمەوە تربەسى. باس و خواسم گىراوه.

- من نۇوسييەمە ژىن ناوى مەعسوومە مەممەد؛ كورىكەم مەممەد، كورى چكۈلەم ناوى
ئاڭرىيە؛ مال و مندال لە بەغدايدە. چۇن بکەم؟

حمدە شەريف حاجۇ - كە كارى ئىدارى لە لايەن حەسەنەغاوه پىك دىنا - خۇي گەياندە
دىرىك و هانووه.

- حاكمى دىرىكىم بە بەرتىلىك راىزى كردووه كە سەنگ و سووكىمان دەگەل بكا و بىتە
مالىك بازجۇوبي بكا. بهلام دەبىن ژىن و مندالە كان حازر بن، ژىن كە خۇي جوابى حاكم بدانەوە.

- دەي ژىن بە مندالەوە چۇن پەيدا كەين؟

ئىتكىيان لە عەشيرەتى كۆچەر دىتەوە، فيريان كرد خۇي بە ناوى مەعسوومە كچى
مەممەد و «نازى» ژىنی «عەبدۇرە حمان» و دايىكى مەممەد و ئاڭرى بە حاكم بناسىتىنى. ژىن
ئەوهندە زېرەك بۇو، ھەر بە دوو سى جار گوتىنەوە لە بەرى كرد و مندالى باوهشى ئامادە كرد.
شاھىدى پىاوېش دەبىن دوان بن. حەمە شەريف يەكىك بۇو، عەزىز ناوتىك كە ئاشنای مالە
حاجۇيە فيز كرى و كورىكى دە سالەي لە جىنى مەممەد بى. ژىن - كە ئىستاش نەمزانى ناوى
چىيە - بە مندالى خۇيەوە.

حمدە شەريف جىپى لى خورى، چووينە دىرىك، مالى عەزىز. عەزىزمان فيرە شايەتى كرد.
كورىكى دە سالەي ھەر ناوى مەممەد بۇو، فيرمان كرد ئەگەر حاكم پىرسى، دەست بۇ من و
ژىن كە رادىرى، بلى ئەوه باب و دايىمن. حاكم پاش سەھات دوو هات. حەمە شەريف ھەر پىم

- حمه شه ریف! تو حمه شه ریف حاجو، یانی بابت ناوی حاجویه. دهی عبدره حمان حمه سن، بابی ناوی چیه؟

- قوربان به سه رت ده مزانی؛ ئیستا له بیرم چوتاهوه!

حاکم له قاقای پیکنه نینی دا: بابه شایه تیه که تم قبوله و کار تمواوه!

و هر قهی داینی پیناس و هر گرین. چهند روز هر بهوه پیکنه نیوین ژنه کوچه روا زمان رهوان و حمه شه ریف ئه گولهی به ئاودا دا. به لام بهرتیلی کاره کهی راپه راندبوو. چووینه ئیداره شوناسنامه. لویش ئه فسه ریک پیناسی ده نووسی. ناوی «ئاگری» قبول نه کرد، گوتی ده بین ناوی عه ربی بی. گوتی: نه گهر ناوی بنیم کیلا (سه گهله) چونه؟!

- ناوی کی خوشە! ناوی يه کیک له ئه جدادی پیغامبره!

- ئه دی «شیر» چونه؟

- شیر چیه؟

- یانی ئه سه د.

- قبول نیبه!

- ده سا بنوو سه مسته فا.

له ساوه ناوم بwoo به «عبدره حمان حمه سن»؛ به لام خه لکی قامیشلی ناویان نابووم «حاجی».

حمه ناغا مه زن بwoo؛ خوی ده کار و بار نه ده گه یاند جمه میلا غا کاری دهشت و باع و کاسبی له مل بwoo. چه چاناغا شه ریعیه تانی ده کرد. حمه شه ریف پیاوی ده رک و دیوانان بwoo. پیاوی کی زور قله لوی زگزل، روح و سووک، قسه خوش، زور له سه رخو و پشوودریز، قهت تووره نه ده بwoo. همیشه پنده که نی به لام به روز لیت بپرسیبا ئه مشه و چت خواردووه، له بیری نه ده ما. له کن پیاوی دهولت له قامیشلی و حمه که زور خوش ویست و موحته ره بwoo. روزیک تیلگرافیک هات: «حمه شه ریف حاجو! دوو شه مه سه عات ههشت خوت به دادگای حمه که بناسینه». يه کشمه ممه بwoo. حمه شه ریف روزیست. سبھی ئیواره هاتوه.

- ها، خیر بwoo؟

- خیری لهو خوشرت چون ده بی؟ دادره س عاره بینکی عه گال به سه ری نیشان دام:

- ئایا وختی که تو له حمه که کلاسی چواری ئی بتایی بwoo، زهوي ژماره ۲۵۶ له دهشتی برچیای عه بدل عه زیز، به دهست ئه پیاووه بwoo؟ دهلى حمه شه ریف شایه تمە!

- برای عه رب! جگه له من شایه تی ترت نیبه؟

- نه به خوا.

- ده سا ده راندت! جه نابی حاکم! بوو مه گالتە جاری برا و ئامۆز اکانم. به یانی لیم ده پرسن شه و چمان لینابوو؟ له ده جار جاریک نایزانم! سی و شه ش سال له مهوبه، پارچه زهوي ژماره ۲۵۶، له دهشتی حمه که، خوا ئه یزانی دهشتی بھر چیام له بیر نه ماوه تا ژماره و کابرای و هرزیزی، جای پارچه يه کی بناسم!

حمه شه ریف ده یگوت: روزیک من و جگه رخون - که ئه ویش وه ک من زگزله - له دیوه خان نوستبووین. کابرایه کی گوندی سه ری به زورا کرد، گوتی: حمم! خوزی ئه هر دوو گای من بان!!

هر ل شه قلاوه به یتی سه ره مر و لاسایی سه گ و مانگه شهوم نووسیبیوو؛ که یه کهم ته رجه مه له «سه باحدین علی»، نووسه ری تور کمه و دوو هم نومایشنا مه کی یه ک په رده بی دژی ئه مریکا و شا و «جه لال به یار» و «سینگمان ری» بُ نوری سه عید بwoo. له شام له چاپخانه قاچاغا کهی ته ره ققی چاپم کرد. چوار فورمه به ک ده بwoo. ده گه ل زه بیحی نوسخه مان بُ چهند که سینک نارد. باقیه که یشم - که هه زار نوسخه و شتیک بwoo - بردوه جزیره.

حیزبی پارتی خه به ری نار دیوو که به لکو چاپخانه به کی چکولهی هه رزان بکرین و بُ مووسلى بنیرین. له شام هر چونیک بwoo کریمان. رُوئیک من له جزیر بعوم، نامهی زه بیحی هات که: لووله سوپه کانم ده گه ل باری تیجاری به نادره سی حاجی میرزا بُ ناردووی؛ بُ خه به ری گه یشتنت نهداوه؟ نهی خودا! چاپخانه وا قاچاغ، حاجی کوتال فروش، چی به سه ر چییه وه؟! چوومه راسته بازاری قامیشلی، دوکانی حاجیم دیته وه؛ تاویک به ماتی دانیشتم. نازانم بلیم چی؛ ناوتم. حه نباليکی گاراز هات:

- مام حاجی ده لین کری باره کهی سندووقمان بُ بنیری.

حاجی گوتی: نه ئی منه، نه ده زانم کنی ناردوویه، نه ده زانم چی تیدایه؛ چون کریکه بدده؟!
گوتوم؛ کریکهی چهنده؟ حاجی تیگه یشت. دهستی برد شهش لیره دا به کابرا.

- بر! ده گه ل عه بدولای کورم تماشامان کرد. من گوتوم ماشینی به رده هارینه؛ ئه و گوتی مؤتوري بهرقه!

- به لی مؤتوري بهرقه؛ بُ ئه محمد حوسینم کریوه که رایسپارد بعوم!
محیدین حاجوم به جیپنیکی سه دا پؤشراوه وه هینا ده رکی بازار؛ چاپخانه قوله مان بار کرد و بردمانه وه تربه سپی. له رئ تیمگه یاند ماشینی چاپه و قاچاغه. بردى له کادینیک بن کای دا. کاغهز له سه ر کاغهز به ره مز بنووسه: «وهرن شته که بهرن!»، جواب ندهه هات. دواي دوو مانگ يه زيدیه ک هات؛ نامهی حیزب و نامهی يه زيد خانی يه زيدی - که ده مزانی ئه ندامی پارتیبه - هینا. حیزب ده لی ماشینه که بدمن بهو؛ يه زيد خانیش ده لی دوو گلوس جگره و چوار بوتری ئاره قم بُ بنیره. من که نه مبوو، جه میل حاجه بُی نارد. محیدین ده بواهه بُی به ریته سه ر سنور و تسلیمی کا. تکام لی کرد هر ل عه رزی سوریا دایینی؛ نه چیته نزیکتر.

- بُچی؟

- نازانم، هر وام بی باشه.

- چاپکراوه کهی خوشم ده گه ل چهند کتیبیکی عه ره بی باسی کورد، ویرای چاپخانه نارد. دواي دوو شه و رادیو به غدا گوتی: چاپخانه و نهشیراتی حیزبی پارتی له موسل گیراوه. وه ختنی له زه مانی حوكمی قاسمدا گمراهه، زاهید مه مهد - که به چکه کورد دیک بwoo، ببوا به عره ب و ئفسه ری سنور بwoo - گوتی: من دانیشت بعوم، يه زيد خان هاته لای مودیر ئه من: قوربان! چاپخانه که لم له فلان جی دانله. من خه برم بُ که سینک نارد که لام وا ببوا پارتیبه: نه جن به لایه وه ئه وانیش ده گرن؛ يه زيد خان جاسوسه.

هر ئه و زاهیده ببوا ناجودانی سه لام عارف و ده گه ل ئه دا له ته بیاره دا سووتا. ئیتر هم کتیبی من، هم چاپخانه فهوتا. سه بیری خوش له وه دایه که ئه منی سوریا بی ئه وه بزانه ناوه ره کی کتیب چیه و چهند گالتله به نوری سه عیدی دوزمنیان کراوه، هر ل ناوه کهی قوشقی ببون: به یتی سه ره مر به «بی. تی. سی.» زان در ابوبو! مراد ناویکی کورد که مونشی

به خشداری دیریک بwoo گوتی: نامه‌ی نهینی هاتووه، ده‌لی: گوفاری بی‌تی‌سی. له عیراچه‌وه هاتووه؛ مه‌نوعی بکه‌ن!

زه‌بیحی - که گوتمن ناوی عیسا عمره‌فات بwoo - ولامی بoo ناردم ده‌یه‌وی نه‌قلی مه‌کان بکا بـ شام. یانی شوناسنامه‌که‌ی له سهر شام بنووسری؛ تا بتوانی به هاسانی داوای پاسپورت بکا. چوومه دیریک، له هه‌مو نئداره کانه‌وه رامپه‌راند؛ مالیات مابوو.

- کوا مه‌ئموروی ئه‌و کاره؟

پیره‌میردیکی مل‌چرچی به نیخه‌نیخیان نیشاندام، له قاوه‌خانه ونه‌وزی ده‌دا. ئه‌وراقم له پیش دانا. کابرا له پشت عه‌ینه کنیکی کلکباریکی مه‌لایانه‌وه تو زیکی لئی مۆر بـ بـ. چوو نازانم له کوی ده‌فته‌ریکی بـهـرـگـرـهـشـیـ پـهـرـبـوـتـیـ زـوـرـ زـهـلامـیـ هـیـنـاـ؛ـ تـاوـیـکـ پـهـرـپـهـرـیـ کـردـ.

- بـهـلـیـ،ـ بـهـ بـرـایـ خـۆـمـ بـلـیـمـ،ـ عـەـرـفـاتـیـ بـاـیـ عـیـساـ هـەـرـ لـهـ زـهـمـانـیـ عـوـسـمـانـیـداـ چـلـ وـ پـینـجـ لـیـرـهـیـ مـالـیـاتـیـ بـهـ رـیـگـهـداـ رـۆـیـشـتـنـ لـهـ سـهـرـهـ.

- مـامـۆـسـتاـ گـیـانـ!ـ بـیـسـتـوـومـ مـالـیـاتـیـ هـەـلـمـزـینـ هـەـبـوـهـ،ـ ئـهـوـمـ نـبـیـسـتـوـوهـ!

- تـۆـ منـدـالـیـ،ـ چـتـ بـیـسـتـوـوهـ؟ـ

- ئـهـوـ عـیـسـایـهـ زـوـرـ فـقـیرـهـ،ـ منـ پـوـولـیـ بـۆـ دـهـدـهـمـ.ـ تـکـایـهـ سـهـنـگـ وـ سـوـوـکـیـ دـهـ گـەـلـ بـکـهـ.

ئـۆـیـانـ - بـۆـیـانـ پـیـکـ هـاتـینـ؛ـ هـەـزـدـهـ لـیـرـهـمـ دـایـهـ وـ نـوـوـسـیـ قـەـرـزـدـارـ نـیـیـهـ.ـ نـامـهـ بـۆـ زـهـبـیـحـیـ نـوـوـسـیـ:ـ ئـهـوـ عـەـرـفـاتـیـ بـاـبـتـ وـهـکـ سـهـگـیـ پـیـ سـوـوـتـاـوـ -ـ هـیـنـدـهـ گـەـرـاوـهـ،ـ بـاـیـ چـلـ وـ پـینـجـ لـیـرـهـ مـالـیـاتـیـ تـۆـزـ لـهـ وـلـاتـیـ ئـیـمـپـهـرـاـنـزـوـرـیـ بـهـ باـ کـرـدوـوـهـ!

«عـەـرـهـ بـ شـەـمـ»ـ لـهـ کـتـبـیـ بـهـرـبـانـگـداـ دـهـلـیـ:ـ «ـلـهـ گـەـرـ مـهـئـمـوـرـیـکـیـ تـورـکـانـ لـهـ هـەـرـ مـالـ گـونـدـیـ يـهـکـ نـانـیـ خـوارـدـبـاـ،ـ دـەـبـوـ پـوـولـیـکـیـ بـدـهـنـ بـهـ نـاوـیـ مـیـوـانـانـهـ!ـ»ـ

ئـهـوـسـاـ کـهـ هـەـزـدـهـ لـیـرـهـ کـەـمـ دـاـ،ـ سـىـ لـیـرـهـمـ لـهـ گـىـرـفـانـداـ مـاـبـوـ.ـ لـهـ دـیرـیـکـ هـەـتـاـ تـرـبـهـسـیـ سـىـ لـیـرـهـ کـرـیـ رـیـگـاـ بـوـوـ.ـ رـاـسـتـ روـوـمـ کـرـدـهـ گـارـاـزـ.ـ کـابـرـایـکـیـ دـهـلـاـکـ پـیـمـهـوـهـ نـوـوـسـاـ:

- سـهـیدـاـیـ بـهـرـیـزـاـ فـەـرـمـوـ لـادـهـ،ـ بـهـ خـواـ چـایـهـ کـەـمـ لـهـ لـاـ دـهـ خـوـیـهـوـهـ.

ھـەـرـچـیـ قـوـنـھـ جـۆـھـمـ کـرـدـ،ـ کـیـشـامـیـ دـوـکـانـ وـ لـهـ سـەـرـیـهـ کـهـ دـهـیـگـوـتـ:ـ «ـتـۆـ مـایـھـیـ شـانـازـ کـورـدانـیـ!ـ»ـ

- دـهـ قـورـبـانـ بـاـ بـیـشـتـ بـتـاشـمـ،ـ ئـهـوـ فـەـخـرـمـ بـهـ نـسـیـبـ بـبـیـ!

- بـبـیـشـاـهـ!

چـەـقـوـیـهـ کـیـ بـهـ پـیـشـ دـاهـیـنـاـ،ـ گـوـتـیـ:ـ پـیـرـۆـزـ بـیـ.ـ کـورـکـیـ دـهـ دـواـزـدـهـ سـالـهـیـ گـوـتـیـ:ـ بـابـهـ چـەـقـوـیـ بـوـ پـیـداـ بـیـنـهـوـهـ،ـ زـۆـرـیـ تـۆـوـکـ پـیـوـهـ ماـوـاـ!

- بـرـۆـ حـەـرـامـزـادـهـ!ـ سـهـیدـاـیـ وـاـ بـهـرـیـزـ چـۆـنـ هـیـنـدـهـ عـەـزـیـهـتـ دـهـمـ؟ـ!

ھـەـسـتـامـ،ـ گـوـتـیـ:ـ سـهـیدـاـ حـەـقـمـ چـوارـ لـیـرـهـیـهـ!ـ لـهـ شـامـیـشـ دـوـوـ لـیـرـهـ بـوـوـ!ـ سـىـ لـیـرـهـ کـەـمـ دـهـرـنـتـناـ:

- لـهـوـ زـیـاتـرـمـ نـیـیـهـ.

- باـشـهـ خـاتـرـیـ چـاـوـیـ تـۆـ تـۆـ فـەـخـرـیـ کـورـدـسـتـانـیـ!~

ناـچـارـ بـهـ پـیـ مـلـیـ رـیـمـ گـرتـ.ـ دـەـبـوـیـهـ هـەـشـتـ سـهـعـاتـ رـیـ بـیـتـوـمـ تـاـ دـهـ گـەـمـهـوـهـ.ـ بـرـسـیـشـ بـوـوـ.ـ نـیـوـ

سـهـعـاتـیـکـ رـۆـیـشـتـمـ؛ـ خـوارـاـسـتـانـ تـوـوـشـیـ حـەـمـهـشـرـیـفـ حـاجـوـ هـاتـمـ وـ هـیـنـانـیـمـیـهـوـهـ تـرـبـهـسـپـیـ.

رـۆـزـیـ حـەـسـهـنـاـغـاـ گـوـتـیـ:ـ دـاـ بـزـانـهـ ئـهـمـ نـامـهـیـهـ چـیـیـهـ؟ـ ئـهـوـیـ بـۆـیـ نـوـوـسـرـاـوـهـ،ـ نـهـنـاسـرـاـوـهـ.ـ لـهـ سـەـرـ

پاکت نووسرا بیو: «برای بهریز موسسا عمه‌هفات». دیوی ژووری نامه بُو من بُو. غه‌ففور که‌ریمه‌که‌ی له سه‌فره‌ری پُرمانیا سه‌رُکمان بُو نه‌حوالی پرسیبیووم. ئه‌و که‌ره که زانیبووی زه‌بیحی ناوی عیسا عمه‌هفاته، لای وا بُو من - که ره‌فیقی نهوم - ده‌بی ناوم موسسا عمه‌هفات بُی! له تربه‌سپی ئاغاکان کتیبه‌خانه‌یه کی قشپیلانه‌یان هه‌بُوو؛ خه‌لکی دیکه‌ش هه‌بُون کتیبم لئی بدده‌می بُو مانگینک به‌سته؛ خه‌تو دنیات و هره‌ز کرد. هه‌ر کتیبی ده‌بیه‌ی هه‌ر شه‌ویکه، ده‌یخوینیه‌وه و ده‌لیتی ئیدیکه‌م ده‌نی! ده‌گه‌لی چوومه‌وه مال. باوهر که کتیبیکی شاندام به هیچ حمه‌بالیک نه‌ده‌بزووت.

- ئه‌مه شه‌حری تهوراته، بُو تو باشه!
نه‌مویست.

بەقال بەزاریکی ئه‌رمەنی - که ناوی سه‌عید و کوردى تهواو عه‌یار بُوو - گوتى: مالمان له گوندیکی بەر چیای تؤرس بُوو. فەرمانی ئه‌رمەنی قرآنی سولتان ده‌رچوو؛ رامانکرد. له پی شوانیک تەھنگینکی راداشتمى:

- سه‌عید تو فله‌هی! خۇت مەگۇرە دەتناسم؛ ده‌بی بتكۈزم!

- برا دەزانم دەمناسى و شوانى گوندى خۆمان بُوو. ناكى چاره‌یه ک بدۇزىيەوه و نەمكۈزى؟
- بەللى شاده‌ۋئىمان بىتىنە بىسلمان بەنا تاتكۈزم!

- دەی تو پېشىم كەوهە! من نازانم شاده‌ۋئىمان چۈنە.

- ها! ها! بە خوا منىش نازانم!

- دەسا و هەر بىمكۈزە!

- نا، نا، بېرى!

ھەر ئەو گوتى: چەند ئەرمەنیه ک - لەو تەق و رەوهدا - چەند کوردىك ھاتىھ سەر پىيان. يەكىيان بەوانى ترى گوت: من دەزانم خۇم بە بىسلمان نىشان دەم، ھەرجى پرسىيان من جواب دەددەمەوه. ئىيە وست بن. ئەگەر هاتوو له يەكىكى ئىيەيان پرسى ئەركانى ئىسلام چەندە؟ بلى پىنجە. ئەو دەم خۇم لە بايتىانى جواب دەددەمەوه. گەينه پىگەكان:

- ئىيە فەلمەن!

- قوربايىن بە سەرت بىسلمانىن و ھەموو داب و دەستوورى شەرعى دەزانىن.
لە يەكىكى جىگە لەوە دەپرسن:

- ئەركانى ئىسلام چەندەن؟

- قوربايىن حەوتا!

لىيى رادەسىن.

- كاکە! ئەو ترساوه؛ دەنا دەزانى پىنجە!

پىزگاريان دەبى. کە دوور دە كەونھووه، پىنى دەللى: سەگى سەگباب! نەمگوت بلى پىنجە؟
- هەھە! هەھە! ئەو بە حەوتىش رازى نەبُوو!

يەك لە دەستانى قاميشلىم «مەلا ئەحمدەدى نامى» بُوو. کوردى چاک و شاعيرىكى تەبع برەوان و فەرەنگىكى كوردى - عارەبى نووسىبىوو کە بە داخمەو چاپ نەكرا و دەگەل شىعرە كانى وا بىزانم فەوتاوه. چاوى له مالى كەس نەبُوو. سوالى له ئاغاييان نەدەكىد. خانووينكى

شري ههبوو؛ باعچه يه کي تيدا بwoo؛ بنه ميويتكى تيدا. مايهى زيانى گەلاميو و تەرەپپيازى كە دەيچاند و هيلىكەي چەند مريشكان بwoo كە رايگرتبون. جاريک وەك زور جاري تر چوومە مالى.

ھەر لە دەركىيە باڭگى كرد:

- ھەزار وەرە، جىزئەن. دايىكى سامى بە هيلىكە و شۇرباۋ منىش و تۈشى كوشت! ئەمەرە دوو مريشكت بۇ سەرەدەبىرى.

- خېرى؟

- مرىشك قريان پىوهر بwoo؛ دەمنىن.

- دوكتورى مرىشكان لەو شارە نىيە؟

- بەلىنى ھەيە؛ بەلام چۈن بچم؟ پىنم عەيىيە.

پلامارى كەلەشىرىيەكم دا و دەگەل نامى چووينە دوكتور. گوتى تاعونىيانە؛ ئارەقى زەحلائى عىلاجيان دەكا.

- پەككوا! جا چۈن بە سەر و مىزەرىيکەو بچم ئارەق بکرم؟!

- تۈزى ناوى... چۈوم نيو بىتل ئارەقىم كىرى. يەك بە يەك مرىشكە كانم دەگرت، سەر دوو كەوچكى چا، ئارەقمان دە گەررو دەكىدىن. مرىشك سەرىك دەتسان و مات دەكەوتىن، لەپە بەزمە ئەمما بەزم! مەست ببۇون! سەرىنەك بwoo نەبىتەوە! ھەر چى حالى زۆر شر نېببwoo، چا بۇونەوە.

جارىك سەرەتاي رەمهزان، لە شام دەگەل نامى لە ئوتىيل بwooين. وەتاغە كە سى تەخت بwoo؛ تەختىك بى مىوان ما. بەيانى كە هەستايىن، كاپرايە كى زگزلى گەنگ تولخى تىراكىيانە چاوتەنگى لە سەر نوستىبوو؛ فۇتە حەمامىكى سوورى وەك بەرھەلبىنە بە قەددەوە بwoo. گوتى نامى! ئەو خەلکى بەحرەينە. ئەو نوستىووه، من باسى بۇ دەكەم: دەلىن خەلکى بەحرەين و ھىندىك لەو ئەميرنىشىنانە خەلچىچ، كور مارە دەكەن! نامى گوتى: تۈ بۇ بەو درۈيەت باوەر كردى؟ موسىلمان چۈن كارى وا دەكا؟ كابرا وە خەبەرەتات.

- برا خەلکى كويى؟

- بەحرەين. من بىسەۋادم؛ دەكىرى نامەيە كم بۇ بىنۇسنى؟

- بەلىنى.

كاغەز و قەلەممەنەندا: فەرمۇوا!

نامە بۇ يەكى بىزرووتى بwoo كە: مروارى زۆرم ھىنناوه، بۇ مانگىكىش مىواناتم...

- بۇچى مانگىك دەمەننەيەوە؟

- لە ترسى رۇزۇو گرتىن. ھەر كەس رۇزۇو بخوا، شەش مانگى دەگرن.

- جەى جەى! لە سەر رۇزۇو شەش مانگ حەبس، كەچى ھەتيو مارە دەكەن و خەبەر نىيە! بە پىنكەننەننەيىكى گەرەوە: خۇ نا، لە پاتەختى بەحرەين مارە ناكەن، لە «تۈزىپە» - كە لە نزىك

«مەنامە» يە - شىيخى ھەتيو مارە كەردىنى لىيە. پىشى دەلىن «شىيخ خەنپ»!

نامى دەمى گەزىك داپچىراندېبو، زەق لىنى دەرۋانى: «پەك لەوى عەجيىبى!».

سەرەتاي ھاوينى ۱۹۵۷ دەنگ داکەوت، فستيyoالى لاوان لە مؤسکە دەگىرى و كىن دەچى خۇ ساز كا. لىزئەنەي مەھللەي كومۇنىستى قامىشلى ناونووسى خەلکيان دەكەد. هاتنە لاي منىش؛

که به رواله‌ت هر دوست بتوین. سروودنیکیان پی دروست کرد. هر که‌س بیگوتایه ده‌چم، ده‌بوو شه‌شسده لیره بدا به حیزب؛ یانی هه‌زار و دووسه‌د تمدن. چووبونه لای عهدوللای حاجی میرزا که تاجریکی دهوله‌مند و نهندامی حیزبی کومؤنیست بتو.

- توشمان نووسیوه ده‌تبه‌ینه مؤسکو؛ بدنه شه‌شسده لیره!

- برا من کابرایه کی نه‌زان و ده‌سته‌وهوستانم. چوونی من هر ئوه‌یه خانووی بلیند و خه‌یابانی جوان ببینم. شه‌شسده لیره ده‌دهم، هه‌زار له جیاتی من بنیترن؛ هیچ نه‌بی هاواریک بتو کورد ده‌کا.

- نه‌خیر هه‌زار که‌للله‌شەق! گوئ بۆ فه‌رمانی حیزب شل ناكا و هه‌رابه‌کمان بۆ ده‌نیته‌وه.

- ناو؟! یانی هر چی گوئ له مست نه‌بی به کارتان نایه؟ جاریکی تر به لامه‌وه بین سه‌گتان پیوه ده‌نیم. هه‌یدن له بهر چاوم لاقن! جاری ئوه‌هه‌ندامیکت قت...

نامه‌یه‌کم له جه‌لال تاله‌بانییه‌وه بۆهات:

«حیزبی شیووعی عیراقی - به‌رانیه به قهاره‌کانی کونگره‌ی پاییزی ۱۹۵۶ - هاتوونه ره‌دایه که ده‌سته‌ی کورستان سه‌ربه‌خۆ بچینه مؤسکو و نازادانه باسی کورد بکا و ئه‌وانیش یاریده‌یان بدهن. من نه‌متوانی پاسپورت و هرگرم؛ ئه‌م نامه‌یه نیشانی هه‌والانمان له شام بده و تو سه‌رۆکایه‌تی بکه و بچنے فستیوال. به‌لام پاره‌ی سه‌فر له سه‌ر خوت. خوت پیکی بینه...».

که‌وتمه باربوبو کۆ کردنوه‌ه؛ یان بلیم سوال کردن. نزیکه‌ی شه‌شسده لیره‌م پیکه‌وه نا. یه‌ک له‌وانه‌ی که گوتیان هیچچی نه‌داوه، «عارف عه‌بیاس» ناویکی مليونیری قامیشلی بسو، که له هه‌موو که‌س پتر به‌ردي کورادیه‌تی له سینگی ده‌دادا که‌چی تووشم بتو، ده‌لئن؛ ئه‌و پاره‌ی بوت کۆ کراوه‌ت‌وه نوشی گیانت بی؛ بیخۆ هه‌ر بۆ تو باشه!

چوومه شام. نۆ که‌سیش بۆ ئه‌و سه‌فره له لایه‌ن پارتییه‌وه گه‌یبوبونه شام و چاوه‌نقری جه‌لالیان ده‌کرد. به دل قبولیان کرد که من له باتی جه‌لال بم.

شەویک سه‌عات دووی پاش نیوه‌شه، له مه‌یدانی «ساحه البرجی» چاوه‌نقری قهاری حیزبی شیووعی بتوین و پیکه‌وه به کوردی قسه‌مان ده‌کرد. کراس شوریکی و که کویتی به‌ویدا هات.

گوتی: برا ئیوه کوردن؟

- به‌لئن.

- منیش حاجیم و بۆکانیم.

گوتی: تو ئه‌و سمایله نی که قه‌حبه‌یه کی تهوریزی خۆی به سه‌ردا بربیوو؟

- به‌ریوه‌للا راست هه‌وم!

- حاجی له بۆکان مه‌لئن هه‌زار و زه‌بیحه دیوه؛ ده‌تگرن! به‌لام حاجی هه‌ر له پیوه گوتی‌بوبو دیت‌ومن. گرتبووبیان و بردبوبویانه ره‌زائیه و زۆربیان چه‌رمه‌سه‌ره دابوو.

ده‌گەل زه‌بیحی دانیشتین هه‌چی ده‌مانه‌ویست له فستیوالدا باسی بکه‌ین، له ۱۵ رووبه‌ردا نووسیمان. بۆ ئه‌وهش که نه‌وه که ته‌رجه‌مه کردندا بۆ زمانانی دی تووشی زه‌حمه‌ت بین، کردمانه فارسی که له مؤسکو فارسی هاسان ته‌رجه‌مه ده‌کری. نامانه ناو پاکه‌تاهو و ناما‌داده.

دبه‌وایه هه‌یئه‌تی شیووعیه کانی عراق - که له شام بتوون له سه‌ر گفتی حیزب یاریده‌مان بدهن تا ده‌مانخه‌نه سه‌رفه‌ر؛ ویزه و میزه پیویستمان بۆ و هرگرن. چووبینه بنکه‌که‌یان. هه‌ر گوتی: «کورد سه‌ربه‌خۆ ده‌چن»، ئای نه‌عوزو‌بیللا هه‌ر له دین ده‌رچوون، شتی وا نابی!

- کاکه! حیزبی شیووی - زلامه کانی - برباریان داوه که دهسته کورد له ژیر فهرمانی پارتیدا بی و شیووی یاریده یان له سفره و بدمن.

یه کیان گوتی: گووم کرده قهاراتی حیزب! دوکتور سهفا حافز - که له رومانیا ده گهلم بیوو - گوتی: ثم ههزار ههزار کهس ده رقه تی نایه؛ من له رومانیا دیومه چند به غیره ته...

هر چی ده لیمان هیناوه و قیراندمان، «گه زی چی و جاوی چی؟!» هم رئوه کانی رومانیا بون... له ده که وتندا به سهفا حافزم گوت: تو ده مناسی؛ وا ده که باشتریشم بناسی! رویشتن. له ناکاو جه لال تاله بانی په یدا بیو. ثیتر جه لال رهئیسه و خوی زانی ج ده کا. جه لال گوتی: شیووی به هیچ باری قبول ناکهن ههزار و زمیحیمان ده گهلم بی، ئیوه نه گهر توانیتان به رینگه یه کی تردا خوتان بگه یننه مؤسکه، لهوی یه کتر ده بینین.

- مام جه لال! هرچی ده منه ویست له مؤسکه بیکهین و بیخوینه ووه، به کوردی و فارسی نووسراوه. نه گهر ئیمهش نه توانین بگه ینی، ووه که هاتینین وايه.

جه لال خویندیوه گوتی: قفت لهو باشتر نابی. من ده بیهم و به هر هی لی و هر ده گرم. ئه مجار به هوی ره وشن خانم به در خانمه و سه فاره تی چیکوسلواکی، ویزه زه بیحی و سینه م به در خان

و منی دا. جه لال هیندیک پوولی به جی هیشت. پوولی سوالی من و پوولی ره وشن خانم حه قی ته بیاره تا پراگی دابهش کرد. گوتمان له پراگه و به خویرایی ده منه مؤسکه. گه رانه وشن له سه رشواره ویه. روزنامه یه کی عه ره بی له شام به ناوی «ئله وتهن» کارتی نوماینده گی خلوی دامی؛ که ئیستاش که لیمه یه کم بؤ نه نووسی!

جه لال و هه والانی ده گهلم دهسته عیراقی و سوری له بیرون و توه به سواری که شتی رویشتن. ئیمهش رؤزیک له بیرون و توه - ویزه له باخه لدا - به ته بیاره چووینه ژنو، زورویخ، شتوتگارت.

شهو له ئوتیلیک به سه رمان برد، پادشايانه! سه نیری توروکی قوو، له دوشکه کدا قوم ده بوبین. سه بی سواری قه قهار بوبین، بھرو پراگ. زور له دهسته ولاتانی تریشمان ده گهلم بیو. بھر لهو و بگه ین، له شاری «پلیزتر» پولیسی چکوسلواکی سه رکه وتن. پاسپورت و ویزه یان بردن، پاش دوو سه عات هاتنه وه. زه بیحی و سینه م خان و منیان دابه زاند و قه قهار فیکه کرد و رویش.

- ئیوه ویزاندان تهواو نییه.

- ههی داد! ههی بیداد! ویزه یان له سه فاره ت و هر گر توه.

- قسەی وا مه کمن!

ئه فسەری پولیس ووه که یکھلی بودا متهقی نایه و هر به سه ده لی نابی. سینه م به فه رانسی و ئینگلیسی، زه بیحی به که چه فه رانسی که ووه: جه نابی ئه فسەر! ریمان بده تله فونیک بؤ پراگ بکه ین؛ شوناسی باشمان لهوی هه بیه. به کی ده لیتی؟... تله فونیان ری نه دا. ده منه ویست تله فون بؤ قاسم لوو بکه ین. خستیانینه ناو قه قهار، پولیسیکمان به دیاره و پا وستا تا له سنور ۋاواي ئەلمان بوبینه ووه. نه گهر لهو قه قهار دان بھزیابین، تا پاریس و مادریدیش چووباین، کەس نه بوبو بلی پشتی چاوتان برقیه. سه ری شهو له شتوتگارت دابه زین. له ئیزگه کاندا و تاغۇكىکى شووشە هه بیه، ئىنیک مەنزىل بؤ مسافران په یدا ده کا. نه خشەی ئوتیلە کانیش به دیواره وه. کام زوور له کام ئوتیل بھتاله، يان تەختیک بى میوانه، به کار بنا

نیشان دراوه و نرخه کهشی نووسراوه. تهنيا ته ختيکمان دهست که هوت که سينهه چونکه زنه لهوی بنوي، نرخى ۱۷ مارک. تاکسى به قومار بازى، زورى سوراندینه ووه؛ ئهوپيش حيسابى حدقده مارک و هرگرت. جيئگه بۇ سينهه دايىن بولو؛ خوشمان له ئيزگەدا سەرگەردان ماينهوه. كيلوپيه ک چا، كيلوپيه ک قاوهى هاراوه، چارشىپوتىكى رەشى زنه عەجەمانمان پى بولو که له مۆسکو بىدەين به زنه ئەفسەريکى هەلاتوو ئيرانى له مۆسکو. رېزە سندوققى وەك سندوققى پۇست هەبۈ بۇ چەممەدان تىنان. بىست «فنيك» باۋى ئونهوه، دەكىرىتەوه. دايىخە و كليلە كەمى لاي خۇت بى. له قەددەم لىدان ماندوو بولوين، خەومان هات. له سووجىكى ئيزگەوه له سەر بەردى فەرەش تەخت راكساين. زېبىحى چارشىپوه رەشى بە خۇدا دا. تا پەرخەي دەھات. تىيم كوتا: هەستە!

- بۇ نايەللى بىنۇم؟

- هەتيو! تو بەو چارشىپوه تەوه له تەنىشتم راكساوى، زنه عەجەمم دىتە بەر چاوه، وازم
ھەلدەستى!

ھېشىتا خەومان لى نەكەتىبوو، سەربازى ئەمرىكايى دوان راستيان كردىنەوه:
- مەمنووعە بىنۇن.

- بە ئىنگلىسيي کى شەق و رەق -ھەر دەتكوت عەرەبىن و بە كوردى قىسە دەكەين! - تىمان
گەياند:

- ماندوو دەبىن، ئەدى ج بکەين؟

پېشمان كەوت، بىدىنە كافە يىكى زۇر خەفە له ناو ئيزگەدا. گارسۇن هات. بە ئىشارە گوتى: بولۇلتان پىئىه؟ لە بولۇ ئالمانى چىل فنيكمان پى بولو، بولۇ سۈوريا ياشى نەدەويىست. بە هەر دەوكەمان كۆكايىك و دوو ليوانى بۇ ھېتىانىن. سەعاتىك دانىشە، دوو سەعات دانىشە، وەرەز بولوين. چووبىنە قەددەم لىدان تا ماندوو بولوين. رۇز ھەر نابىتەوه! چووبىنە كافە؛ لە بىلە دەرىانكىرىدىن. ئەسەر ئۇسەر ئيزگەمان كرد، تۇوشى سەربازە ئەمرىكايى كان بولۇنەوه. تىمان گەياندۇ دەنگوباس چىيە. ھېتىانىه و كافە و گوتى: تا سېبەي تاوهەلات لىرىدە دەبن! ناوانىن دەرتان كەن. بە دانىشتىنى كافە و بە قەددەم لىدان رۇزمان كرددەوه. سينهه خانمان دىتەوه. ھەر چۈنۈك بولو پاسىيۇنىكەمان پەيدا كەرد. بە دە مارک. غار دە تەلەفۇن بکە:

- قاسىلۇو دەغىلىت عىلاجمان بکە! (ئۇ دەم لە پېاڭ ئۇستاد بولو).
ئىوارە تەلەفۇن، بەيانى تەلەفۇن.

- كاكە! خالىد بەكتاش لىتىك داون، وا بۇتان لە حەمول داين.

جارىك گوتى: لە دواى چوار رۇز وادە كەين بچەنە برلىن و لەپەيپەر راست دەتابىنە مۆسکو. دانىشتىن حيسابى دارايى بکەين: حەقى پىنچ رۇز پاسىيۇن، ئەوهندە؛ كرى لە شەتوڭار تەوه تا برلىن، ئەوهندە؛ ئەدى چى بخۇين؟ هيچ! بۇ گاندى مانگىك هيچى نەدەخوارد و گوپىشى نەدەدايە؟ بولۇنە گاندى! چوار دانە رۇز زەوادم نەچووه سەر زار. وام لىها تابولو لە رى كردىدا لىنگم دەلەر زى. ئەوانىش ھەر وەك من؛ بەلام تۈزۈك باشتى بولۇن. وام ھەست كردى جەمىكىيان بە دىزىوه خواردبوو! ئىشاللا وانەبۇو...

نامە يەكمان بە كوردى و بە خەتى لاتىنى بۇ رەوشەن خانم تىلىگراف كرد. لە پاش ھەر دوو دىئر و دوو دىئر و لە تىكدا نوخته مان دانابۇو؛ يانى ھا يەك كەلىمە! تىلىگرافچى پاش ناردىنى - كە

هممووی شهش که لیمه بwoo - وتوی: زمانیکی سهیر تان ههیه؛ که لیمه یه کی له دوو دیز زیاتره!

- بهلئی ئیمه زور زمان دریزین!

پاش نیویه روزی چوارم گوتوم: ئهو قاوه و چایه بوقنه فروشین؟

- فکری باشه. بهلام کی بیفرؤشی؟

- من!

- زمان ههر نازانی.

- چشن!

کلاودیکی سپی کوردانم له سهر نا، به دهور و بهری ئیزگهدا بگهربی، بنه پتنه:

- ئەرەبیان کافنی!

سەرى پاكىتە كەشم هەلچىرىبۇو. تووشى هەر پېرىزىنە ئەلمانىيەك دەبۈوم وە بەر لەوتىم دەدا تا بزانى قاوهى چاکە. قاوه له مغازان كىلىۋى بە پەنجا مارك بwoo. كەس له منى نەكىرى بىست و پىتىنج. ئاخىرى له بەر ئیزگە ئۆتۈپۆس بە بىستووسى مارك دام بە پېرىزىنەك. زىنگىكى باش سۆسىسى بەرازمان خوارد. چایەكە بىتىنە:

- ئىندىيان تى! ئىندىيان تى!

دەتگوت دەلالى هەراجە بازارى سەقزم. ئەويش كەس نەيدە كىرى. لابان وابوو تەخلیتە و خۇرى نىيە. زور سوورامەوه، فايىدەي نەبۇو. لاقىم ماندوو بwoo، دەنگم خەريك بwoo بىنوسى. بەزمىش ئەوهەي سىنەم و زەبىحى دورى بە دوورم دىن و تا هاوار دەكەم لە بېرمەي پىتكەنەن دەدەن! فكىرىكىم بۇ ھات. خۇم كەد بە چاخانەيە كى ناو ئیزگەدا. چام نىشانى ژەنە چايچى دا، كە دەتگوت گامىشە: «ئىندىيان تى!» دەستىكى پېتە نا، يانى نامەوى. بە ئىشارە دەستىم بۇ قۇرىيەك برد. چىنگىكىم له چاکە دەرتىنا، تىيم گەياند ئەوه لىنى تا بزانى چۆنە. ژەنەتىوبە حەيە زانى ئەو زيانەلى بىكەۋى، بىستوويەك ماركى لە پېش دانام و چاي وەرگرت.

مالى خودا ئاوا، سۆسىسى شەويش دابىنە!

بەيانى پارەي پانسىون درا، نان و سۆسىس و پەنير كەدرە. بازدە ماركمان بە بلىتى قەتا ردا، ھېشتا پىتىنج مارك و شتىكىمان - نەغد - مائۇوه! كى وا سازە؟! قەتا دەرۋا و باران دەبارى. لە «لايىزىك» راوهستا. ژىنلەك دەپروانىيە پاسپۇر تان. زەبىحى گوتى: تو زمان شىرى! ھىچ قسە مەكە! سىنەم خان جواب داتمۇه. ژەنە كە پرسى: ئىۋە چىن؟

من نسحة تم له بىر چوو؛ گوتوم: دەلە گاسىيون، فستيوا، مۆسکو!

- وەرنە خوار، بېۋە ئىدارە!

- دەك زمانت بە بېرىن چى! ئەو توركىيە كىيولىكەت لە كوى بۇ ھات؟ بە خوا دىسان دەبىن لە بىر سان قۇرىيە زىگمان بىن و لە سەر جادە بخەوين!

- تۆبە! غەلەتمە كىدا! لە بىرم چوو!

چەمەدان هەلگەرە و دە ناو بۇلە و پەرتهى هەوالاندا له بەر باران قور بىشىلە. گەينە خانوو يىك، چووينە سالۇنىيەكى - خوا هەلناڭرى - سارد. ئىمەش تەروتلىس. زورى نەبرە، كابرايە كى قوتۇوكەي مل بارىك ھات له بەرانبەرمان دانىشت. بە فارسى پرسى: كىن؟ لە كويىرا دىن؟ بۇ دەچنە برلىن؟ راپورتى من كارىيەكى نە كردىبوو بىنە بىكى. سىنەم راستىيە كەمى گوت. كابرا گوتى چايان بۇ بىنن. سەر و چاي بىزەنگى گەرممان هەلدا. تماشاي سەعاتى كرد:

- نیو سه عاتی تر به ریتان ده کم. هانی پازده مارکه که شتان بدنه موه؛ ئیوه میوانی ئیمه نا
- ها، زه بیحی! ده ئه گهر مهردی بکۆخه! زمان شریه کهی من پازده مارکی سانده و، چاکم
نه کرد؟!

قه تار هات، خۆمان تى خزاند. حۆل - حۆل چووبینه واگۇنیکى پېر لە مندالى ورد دانىشتىن.
ژنیکى دەرە جەدار، تەنگە ئەستوور، دم و چاو ھەلبزاو، فىت فىتە بە قەدموه ھاتە ژوورى، واى
گوراند باوەر ناكەم ھىچ مارشالىكى هيتلەرى واى نەراندىي. دىيار بۇو دەيگۈت: ئیوهى زەلام
چۈن ھاتونونه ناو واگۇنی تايىبەتى مندالانوه؟! چەمەدان ھەلگرە و راکە بۇ واگۇنی زەلامان. لە
قەتار موه دەمانروانىيە دەشت: بە سەدان ئىنى وەك پەرەرى گول ناسك، لاقيان تا ئەستوورايى ران
ھەلماڭىو، قۆل بىرۇوت، قىرەتاوى جادەيان بىي دەكەن. گوتوم: سىنەم تماشا كە! زۇرتان فەرمۇو
بەرانبەرى زىن و پىباو. خوا كەرىمە ئاوات بىبىمە وەلە ئىزگەى برلىنى شەرقى دابەزىن.
چەمەدان بە نىخەن يىخ ھەلگرە و بىرۇ. سىندوقە پۇستە كەش نىيە دايامەززىتىن. لە دەمى
مەيدانىك لە سەر عەرز را وەستاين. كەس نىيە جىڭ لە ئەلمانى بىزانى. ژنیکم دى جەپلىل بۇو؛
ناشىرىن نەبۇو؛ بەلام بىرۇ تاشىبىو، بە قەلەمى شىن بىرۇ بۇ خۇى خەت كىشاپىو. شتىكىم
گوت، ليچىكى ھەلقەچاند و رېبى.

- ئاي دايىكت لە قىنگت خوا! چەند بە دەعىيە!

دەي ئەدى ج بکەين؟ مۇرى لاوانى جىهانىم لە سەر رېزىنامە يەكى پېر چكۈلە دىت؛ مندالىك
دەيگىزرا. دىتمەمە وە ئەو رېزىنامە لە كۆئى بى لاوان لەوين، با بچىن. كورمان تىيەيەناد؛ گەراوه،
پاش ھەز - ئۆ ھەنگاۋ بە دەست نىشانى دايىن.

- خوش ھاتن! چەمەدانە كانتان بە ئامانەت دانىن.

- لە كۆى؟

- لە ھۇو سالۇنە.

يەك دانە ئەفسەرى دەرە جە سەرەنگى پىرى لە رزۇك بە سەر ئامانەتى قەتار رادەگا.
پۇوسىيەك دەللى، دەلتى زمانى بە پەلولەي گەرم سووتاوه! زه بىحى گوتى: لاجن من بە
پۇوسى دەيدۈتىم. ھىشتا چوار كەلىمە نە گوتوبۇو، گوتى: مەلا! پۇوسىيە كەم لى خەلاس بۇوا
سىنەم بانكە! نیو سەعاتى پتر كىشا تا چەمەدان تە حوپىل دران و رەسىدمان وەرگىرت. لاويك
پېشىمان كەوت، بىرىنە وەتاغىتكى لە سەر ئىدارە رېزىنامە كە.

- ئەلۇ كاکە قاسملۇو! گەيشتىنە برلىن، دەمى چى بکەين؟

قسە درىزە كىشا، كوتىم بىدە بە من:

- برا ھىچ دە كەى، ھىچ ناكەى بە قىر و بە توون! تو بلى نامان دەنى، برسىمانە و شوئىنەك
ھەبى لىنى وەر كەوپىن.

- تەلەفۇن بەدە بە يە كىنگ لە خانە خويكانتان.

دوای ھىنديك «گوت- گوت» و «شلىختن- پلىختن»، كابرا تەلەفۇنى دانا و گوتى فەرمۇون.

- ئەى خودا ساحىب فەرمۇودەت كا!

چووبىنە رەستوورانىك - بى تو ناخۇش - گۇشت بە رازى سوورەو كراو، لىكاوى بابە غەلەپەشى
دە تىكاند! بە ھەلپە وەرى گەراينى، ئىتسكە كانىشمان دە كرۇشت! مە، ھەر دنبەمان دەھات، دە
ماشىنیان ناين، بىرىانىنە مەدرەسە يەك بە ناو «شلىمان شولە» لە سەر جادەي نازانم چى.

سینه‌م له لای زنان، ئیمه‌ش دوو به دوو له وەتاغیکی دریزی هراودا. سەرو دۆشەگ و سەنیری فوودراوی لاستیک و دوو پەتھویان داینی. بەيانیان سەر وەتەلکەی کولاؤ، دوو جەمەی تریش کۆپونی يارەلماسی و گۆشت بەراز؛ كە بېۋىن لە رەستوران نوشى گیانى كەين. داواي ئاومان بىكدا يە نەبۇو؛ دەيانگوت زكتان وە زان دەكەوی؛ ئابجۇ بخۇنەوە. بە دزى دەمچۇوم له دەستشۆبى ئاوم دەخواردەوە. هەوالەكانىشىم فيئر كرد؛ دىتىيان زگيان زانى نەكىد.

تۇوشى تاو و لەرزىكى زۆر سەخت هاتە؛ بىرىدانىمە بىمارستان. ژىنلىكى پىسىپورم هاتە سەر، گوتى: تۆ لە شۇينىكى پې مالاريا هاتوویه دنیايد؛ هەر گا گەيشتىيە جىڭەيدە كە ھاوهەواي ئەھى، لىت دەزىتەوە. مىتىش كاتى دىل بۇوم له لىنىنگراد وام بە سەر هات. دەرمانى بۇ نۇوسىم و ھاتىمەوە شۇينى خۆم. لە تاوى تا دەمنالاند. زەبىحى دۆشە كە كەلى لى فىش كەردىبۇممەوە.

كەوتىم سەر زەھى. ئەۋىش لە دەمەدا گالاتىنەي ھاتبۇو!

كچىتكى بارىكەلەي گەنەرنگى ئەلمانى - كە ناوى «زگريتا» بۇو - تەرجومانى دەكىدىن. فەرانسى و ئىنگلىسى و ئەسپانى دەزانى. ھىنندى رۇح سووک و بە دەستەوە بۇو كە زۆر خۇشمان لى دەھات. ھەممو رۆز تەلەفۇنمان بۇ پۈرائى دەكىد. گوتىيان لە موسكۆ مەلامستەفا بارزانىش بۇمان دە حەولدايد؛ بەلام وەختى فستىوال بە سەر چووە. ئىمە ھەر لە برلىن مايىن. زەبىحى فيئرە شەترەنجى كەردم و رۆزمان پى رادەبوارد.

دىبۇوم كە چا لە ئورۇپا كەمە و زۇرىش زەرد دەخۇنەوە. قۇرىيە كەم پى بۇو، بۇ خۇمان چاي عيراقىمان لىدەنا. چام دەكىدە چادان و دەمبىر ئاوى كولىييان بۇ بە سەردا دەكەرم. رۆزىك كە تام ھاتبۇو گوتىم: كاكە تو بچۇ ئاوى كولىي وەرگرە.

- مەلا من نازانم بلىم چى؟

- زمانى ئاوى، كىرى لە سەر فەگاز دەكولى، لىنى پى كە.

- نامەنەن!

پرم بە قۇرىدا گىرت و چوومە حەسار، پېرىزىنېكى قۇون قەلەوي تۈپەل راپىد. غارم دا، دەستم لە شانى دا، گوتىم: «شىلخن بىلخن، ئاوى كولاخن!». پېرىزىن دەست و پىت بىرىبا وەخۇ نەدەھاتەوە! ھەر لىنى وەرگەتىم و پىرى كەد لە ئاوى گەرم.

لاويكى عەربى عيراقى بە ناوى «فالح غەننام» كە لام وا بۇ ئەۋىش وەك «سەلەيم شاھىن» ھەنر لە ورگ لە وەرەندىن دەگەرا، ھاتە لامان و بۇونىھ سى كەس لە وەتاغە كەدا. دانشجووی هەندەسەي مىعمارى بۇو. رۆزانە تماشاي سەمتىلەمانى دەكەرد:

- لا سەمتىلى چەپت لە ھى راستت كورت ترە!

- بە راستى مۇھەندىسىكى شارەزاي!

زۇرى عاقىدە بە زانايى زەبىحى بۇو. جارىك لە منى بىرسى:

- مامۆستا لە كام دانشگا دەرچووھ؟

كوتىم: لە دانشگاي «ترکەش»!

- بەللى بەللى، بە خواي دانشگاي چاکە!

خۇ نەدەكرا بلى ترکەشم نەبىستووھا!

پەردهيەك لە ۋۇرۇك ھەلواسراپۇو؛ سەرمان پىتىدا گىرت، فالح غەننام دەستى دە ناوا گەللى زگريتا دابۇو؛ دەمىشيان بە دەمى يەكەوە بۇو. فالح ھاتۇتە دەر سوينىد دەخوا ئەم كەچە شىووعىيە

و زور داوینپاکه؛ خهیالی خراب مهکهن!

- نا، کاک فالح! ده زانین تو ده ته ویست هیتلکه‌ی لی ده ریتی؛ دهنا فکریکی تر تان نه ببوو!

کابرایه کی کور ته بالای مل کورتی ثیرانی هاته دیده نیمان:

- من ئاغای یه زدیم. ژنیکی ئەلمانیم هینناوه؛ ده یهیتمن بتانبینی:

- لازم ناکا، خوا پیتکان بیلی!

- به خوا هر ده یهیتمن!

ژنیکی شله‌ی که‌ز، که چاوی له بهر تاو هه لایه؛ قاج باریک، لاواز، ده تگوت دار دوزه‌نگه، هات و دهستی ده دهستی ناین.

- ئاغای یه زدی که است دهست نه که هوت ئهو تازیه رووته نه بی؟!

- تو خوا سهبر قسه بکه! ژنه کهم توزیک له فارسی تینده گا!

هر که چووینه مه در سه که، دوازده مارکی ئەلمانی غەربیمان مابوو. به قه تار چوومه بر لینی غەربی، گۆریمهوه به چل و هەشت مارکی شهرقی و قاچاچقیه تیه کی باش بwoo. ئەوهش زگریتا فیرى گردم؛ دیار بwoo گونه کاره!

ھیشتا فیرى ئاوخواردنی ده ست شویی نه ببوم. شەو گوتم ده چمە ده ری لیوانیک ئابجو ده خۆمەوه؛ تینوومە. زەبیحی گوتی: زور زوو و هەر وو، نیگەران دەبم. تەھاو داواي ئابجوم نە کر دیبوو، ئالمانیه کی سەد کیلۆنی پالهوان گوتی: ئەرەب؟ کایرو؟! به سەر گوتم بەلی.

مەچە کی گرتم؛ ده تگوت شکاندی. بانگی گرد و دکایه کیان بۇ ھینام:

- بیخو!

- ناخۆم!

دهستی توند کرد.

- ئای دهستم!

خواردمەوه. باوهر که له دەممەوه سووتاندی تا ناو زگم.

- یە کى ترا!

حاصل، بەری نەدام تا سى پىالەی بە گەروددا گردم. ئەمە تۆمەز ئىس ئىس (S.S.) ئىھىتلەر بوبو و له قاھيرە حەبس کراوه و بويىنه خزم! به تکاي بارمەنە کە بەری دام. هاتمەوه لاقم مەقسەتەی ده کرد. زەبیحی تۈورە بوبو:

- وامزانى گوم بوبى.

- هەتيو خزمم پەيدا گردووه. قسه مەکە!

تەخت نوستم تا رۆز درەنگ خەبەرم نەبۇوه.

رۆزیک لەو تەلەفۇن كردىنەدا، قاسىملۇو ئادرىسى «نەورۆزى» ناوىكى دايىنى، گوتى پىيم گوتۇوه كارتان بۇ پېنچ بىننى. زەبیحی و من چووين. لە سەر جادە لە ترام دابەزىن. زور گەرائىن، كولانە کە ئادرە سمان نەدىتەوه. دەسا جارى با بىزائىن لە مالە؟ تەلەفۇن ئىكمان لە سەر جادەوه كرد.

- بەلىن لە مالە؛ دەلى وەرن!

دایخستەوه.

- بۇ نەتپرسى چۈن مالە كەت بدۇزىنەوه؟

- ئای راست ده که!

گیرفانمان گەر ابن ده فنیکمان پى نەبۇو تەلەفۇن بىكەينەوه، دىسان وېل بۇوين. تا دۆزىيمانەوه شەيتان گوتى چەق! ئارەق كردوو، ماندوو: «سەلامون عەلەيكم!» تارانىھى كى ۋەشتالەي بالابەرزى لۇوتتەرەنى، چوار تەلەفۇن لە دەورە، دەتگۇت عالاعەززەتە! بە مىنگەيە كى تارانىھەوە پېرسى! دەلىن چى؟ لە سەر جواب مەحتەل نەبۇو، تەلەفۇنىكى ھەلگرت؛ وەختى بۇ چىتىك دادەنا!

- بەلى چىتەن گوت؟!

ئەو جار بە تەلەفۇن دەگەل ژىنگى فارسى زماندا جىزوانىيان دىيارى كرد.

- ها، چىتەن فەرمۇ؟!

پاش زمان لووسى و تەعاروفاتىيکى خەستەخۇل، نووڭ و بەدى حالى خۇممان بۇ باس كرد؛ بەلام ئەو لەپەر تەلەفۇن ھەلگرتەن و دانان زۇر كەمى گۈي لى بۇو.

- وا ئىستاش قاسملۇو بۇ لاي تۇي ناردۇوين كە باسى ئىتمەي بۇي كردوو.

- قاسملۇو ناناسم، كىيە؟ لە كويىھ؟!

- كوردە و لە پېرگ ئىستادە.

- كورد چىيە؟ زۇر تازەگى ھەيە بۇ من! قاسملۇو بۇ ناچىتەوە ئىران؟ لە پېرگ ج دەك؟! گۇتن با بىرۇپىن بىقادەيە. زەبىحى دەستى بىن كرد؛ بە خاترى نەوع پەرەرمى، ئىنسانىيەت و چى و چى! كولى پىنگەننەتىم ھەستا و خۇم بۇ نەگىرا، دەركەوتىم. زەبىحى بە دوومدا ھات:

- مەلا بۇ پېيدە كەنى؟

- كاكە! عەينەن سوالىكەرىكىم ھاتە بەر چاو كە بە كافرىك بلى: بۇ خاترى غەلifieي ئىندىرقاش لېرىدە يە كى زىزم دەيە!

زەبىحى لە من پىر پىنگەنلى! خىرى ئەويشمان بەخشىيەوە.

لە مۇسکۇ ناھومىد بۇوين. دەبى بىرۇپىن، بۇ گۈي؟ بە چى؟ قەليش گۇومان ناگەيەننەتەوە شام. سەفارەت مەفارەتىيکى سوورىيە، ميسىر لە برلىن نىيە؛ كۆنسۇولگەرىشيان دەس ناكەوى. با بچىنە بۇن». خانە خويكەنمان كىسەيەك نان و پەنيريان دايىتى و سەرو سىيۇ. بلىتى قەتاريان بۇ بىرۇن؛ پىنچى ماركىشيان دايىتى. بۇن بىگە و ھاتىم ئاي بەدبەختى! جى لە قەتار دەس ناكەوى، دەبى لە كۈرىدۈرەدا شەشىسىد كىلۆمېتى رابۇرپىن. ھەر چۈنۈك بۇو سىنەم لە واڭۇنىكى شەش نەفەرەي ژناندا خۇي سەپاند. ئىتەم جىنگە قىنگەلەفس دادانىشمان نەبۇو. سەرما بۇو. بەرەمە خۇم وەك عارەبان ھەلپىچابۇو. چۈوم لە بەرانبەرى ئاودەست، لە سەر عەرز دانىشىم. زەبىحىش ھات. دوو كچى ھەز - نۆ سالە لە پەستا دەھاتنە ئاودەست، لە سەر عەرز دانىشىم. زەبىحىش ھات. دوو ئىتەر خوا وەتحەسىنىنى قەت مەندالىك بە لاماندا نەھات. بەلام بۇنى ئاودەستە كە پىاوى وەرەز دەكەرد. ھەر چۈنۈك بۇو ئەۋەشمەن گۈزەرەند.

دەلىن دوو كابىرى سوورىيابى، بە رىستان چۈوت و بە ھەر دوو كيان لېفەيە كيان ھەبۇو. شەو بە خوياندا دەدا، رۆز لە بەر تاۋ دەشانىانەوە دەپىچا و بە بەرىھەوە ھەلەدەلەر زىن. بەھار ھات؛ يە كيان گوتى: زستانە كەمان را بوارد.

- بەلى، ئەمما بە حالى سەگ!

لە ئىزىزگەي «كۆلۈن» دابەزىن. غار دە سەر تەلەفۇن! تەلەفۇن نامە سەر و بن كە! سەفارەتى سوورىيە لە بۇن نىيە. ھىچ شىتكى لەۋە تالىر نەبۇو. ھىزى دىلمان نەما و بە ھەناسە ساردى

تماشای یه کترمان ده کرد.

- سه فاره‌تی میسر چی؟

- هه یه؛ به لام کن جوابی ئیمه ده داته وه؟

- ده با ته جره بهی که بین؛ خو لیمان نادهن.

- ئالو، سه فاره‌تی میسر؟

- بهلی.

- ده خیله ئیمه سوریا بی لیقه و ماوین، سه فاره‌تی سوریا له بون نییه. چارمان چیه؟

- من ناوم «عه بدولفه تاح دیدی» يه. له کوین؟ ئیسته دیم.

- جا چوئت بناسین؟

- یه کی در بیزی رهش وه ک قیلم.

رەشە هات، گوتى: جارى هېچ قسە مەکەن. بردىنيه رستورانى ئىزگە، بەر چايىھە کى شاهانەی دايىنى. پىنج مارکى له سەر مىز دانا:

- ئۇوه ھەلگرن!

- بە خوا قبۇولى ناكەين.

- برا چۈنكە دەزانم بەو پىنجە دەگەنە سە فاره‌تی سوریا، ئەمەندەم دا؛ دەنا دەبوايە زۆر تران بدەمی. لە خەتى ڈمارە چوار سوار بىن! پىنج ئىزگای ئوتوبووس بژمیرن! دابەزن! باغچە يە کى سى گۇشە يە؛ سە فاره‌تى سوریا له ويىھ.

پاش چەند سال بۆمان دەركەوت كە دىدى داستان نووسە و لە زۆر شوپنانىش بۆتە سە فيرى ميسىر.

شارە كە ناوى بادگودىز بىزگە، بەو نىشانە گەينە بەر دەرگائى سە فاره‌ت.

- راوه‌ستن جارى مەچن! چۈزانن سە فيرى بە عسى سە گباب نىيە؟ چۈزانن دەرمان ناكا؟
چۈزانن ئەگەر بىزانى كوردىن هەر بە گرتەمان ناد؟

- دەن سا قورى كوي بە سەردا كەين؟ لە سەر خوا! سەرى خۆمان دەكەينە كوتىك.
دەريشمان كا، لە سەر رىگاي ماشىنە كەي را دە كشىن! با بە سەرماندا بروأ.

بە سەد ترس و لەرزە و زەنگى دەر كەمان زىراند. ۋىنيكى ئەلمانى دەر كەي كرددەوە؛ سالۇنىكى شان دايىن، دانىشتىن و چاوه نۇرپى چارەنۋوسين. كورىكى عەرەبى حەلەبى له وي بۇو، دەيگوت:
عەریزم داوه پوولىم دەنلى ڙن بىننم. ئىيە شەتونگارتان دىيە؟

- بهلی.

- نەچۈونە سەيرى كارخانە مارسىدىس؟

- نە خىير.

- ئاي عمرتان بە زايە چووه! كورە چۈن پياو سەيرى وا لە كىس خۆى دەد؟ هەمۇوى دوو
ماركى تى دەچۈو!

ھەستم و بەر شەقى دەم؟ حىزباب! ئىيمە نان نەبۇو بىخۇپىن؛ شەش ماركمان دابا بۇ سەيرى
مارسىدىس؟!

لە دەممەدا بانگ كرا، چووه لايە كى تر؛ بۇو بە هەرا و جوين دان بە عەرەبى:

- فلان فلان شودە! بۇ سە فاره‌ت گەداخانە يە؟! هەر رۆزه چەند دە سېرى وەك تو پەيدا

- ده بن: «قوربان لیمان قهوماوه، پولمان نه ماوه». تو بهوهش رازی نی، ده تهوى زنی ئەلمانیت بۆ
بینم. هەيدى لە بەر چاوم گوم بە! تا نەمگوتۇوه بىتگەن!
هەتیو ھەلات. دلمان كەوتە خرت و پرت. بە خودا ئىمەش بەو دەردە دەچىن. كاپرايەكى
قولەخرى دەمچاوا چكۈلەي گىد، كە هيچ پىيمان وا نبۇو سەفيە، هات. لە بەرى ھەلەستايىن.
- بە خىتىر بىن!
- سەلامەت بى!
- فەرمایشى?
- سەفيەمان دەۋى!
دانىشت.
- من سەفيە، فەرمۇون!
- جەناب لە بىررووتەوە دەچۈوينە مۆسکۆ... ئەو چىرۇ كەمانە و ناشتوانىن بىگەينە سورىيا.
- ھەرسىكتان كوردى?
- بەلىنى.
- كە وا بى داواى ئىستيقلالى كوردىستان دە كەن؟
- قوربان! چۈن شتى وا دەفەرمۇوى?
- بۈچى؟ ھەر ئىستا ئەنگۇ سى و من يەك. ئە كىسەرىيەت بەنگۇيە!
- ئىمە لېقەلەپاپىن؛ پەنامان ھەتىناوه، چۈن تو دلت بىرلا دەدا ئەو تەرزەمان بدۇتى?
سەفيەر گوتى: من جارىك كوردىك لە ئىعدامى نەجات داوم؛ ژيانم لەو كوردىوە دەزانم. ھەر
چى بۆم بىرى تەقسىرتان دە گەل ناكەم.
- كوردىكە كى بىو؟ دە كرى بىفەرمۇوى?
ھەناسەيەكى ھەللىكىشا:
- جەلادەت عالى بەدرخان بىو. خوا رەحىمەتى لى بكا، لە چىنگ فەرانسىيان ھەلاتم كە
حوكىمى ئىعدامىان دابۇوم. دوو مانگ لە مالەكەي خۇى شاردمىيەو تا عەفووی بۆ ساندەم.
- ئەم خانىمە كچى جەلادەت بەدرخانە.
واقىكى بىرددووه. باڭگى كرد: خانم! وەرە دىيارىيە كىيان بۆ ھەتىناوى!
خانىم لە پلە كانان ھاتە خوار و چاوى بە سىنەم كەوت:
- سىنەم! شاگىرددە خۇشەويىستە كەم! كام فريشته تۆى گەياندە من؟
بۇو بە فلچ و ھۆرى ماقچان. خانىم سەفيەر لە شام ئۇستادى حقوقق بۇوە و سىنەم لاي ئەو
دەرسى خۇيندۇوە. سىنەم بىردى و رۆپى. سەفيەر - كە ناوى ئىبراھىم ئۇستاوانى بۇو - گوتى:
دەزانم بە سىنەمەو زۇر نارەحەت بۇون. ئەو لە مالە من دەبى، ئىۋەش دەنئىرەم ئوتىل. لە شام
دەپرسىم ھەر گا بىرياريان دا كە بتانىزىرمەوە، لە سەر خەرجى دەولەت دەچەنۋە.
نيوهەرۇزەيە كى زۇر سەفيەنەي دايىنى. سەر و بىست ماركى نەغدى دايىنى كە گىرفان بۇولى
بى و حەقى ئوتىل لە سەر سەفارەت. پاش نيوەرۇز بە ترۆمبىلى سەفارەت چۈوينە ئوتىلۇكەيە كى
خشپىلانە لە سەر لىتى چۆمى «راين». ھەر ژۇورەي تەختىتىكى دوو نەفەرەي لى بۇو، ھەممووش
ھەشت وەتاغ بۇو. وەتاغىكىمان بۆ سىنەم گىرت كە رۇز لە سەفارەت لاي خانىم سەفيەر بى و
شەو بە ماشىن بىبەيننەو ئوتىل. ئىمەش لە سەر داواى خۇمان بە ژۇرپىك رازى بۇوين -

بیلامانی - وه ک زن و میرد له سهر تهختیک بنووین.
چووین که له دوکانیک قهند و چا و نان و پیخوریک بکرین. شووشه شهراپی نیلزاسی گهاردن
بلندی لئی بوون؛ به چوار مارک. هه رزانه، زوریشم دهاردي ماندوویی و سهرما دیوه؛ یه کیکی
ده کرم.

- نایهلم بکری!

- هه تیو به تو چی؟ له بیست مارکی خومی ده کرم!
- مهلا ناهیلم بیکری!

- جا نهوا دهیکرم؛ تو پیاوی ڭازای مەھیلە! شەرت بى پشتت له زگت نەرمەر دەکەم! بۇ من
مندالى بەر دەستى توْم؟!
کریم و بى ئەوه يەكتىر بدوينىن ھاتىنهوه ژۇورە كاممان و دەنگمان لېك گۈرىوه. چوومە
سەر تەختە كە، پەتۈوېكم بە سەر لاقان ھەلکىشا؛ سەرى بولىم كرددەوە. زەبىھى - كە لېم
قەلسە - پشتى دە من و رووی دە پەنجەردەيە. بە پىوه وېستاوه و بەو دەنگە ناخوشەى كە
دەنگوت مىز بە تەنە كەدا دەكا! شىعى حافر دەخوينىتەوە. رووم تى ناكا؛ لە بەر خۇيەوه:
- مهلا! ھەمووی دەخۇيەوه؟

- بە تو چى؟

- ئاخىر مهلا ئەو ھەمووھ حالت تېك دەدا!

- تو پىتم نالىيچ كارت بە من داوه؟ من خۆم دەكۈزم. بە تو چى؟!
پشتاپشت ليوانىتكى لە دەستدا، بېن دزە لېم نزىك بۇوه.

- مهلا خۆت كەر مەكەما سەرى بابت تۆزىكىم بۇ تېكە!
- ياخوا ئەگەر بۇت تېكەم غەزىمى عەرز و عاسمانانم لى بىارى!
دەمى بولىم بە لىيومەوە نا و قورت - قورت ملىم لى نا.

- مهلا دەمرى! توخوا تۆزىكىم بۇ بىلەوه!

قرتەم له بولى بىری و پەتۈوم ھەلکىشا و نوستم. لە ئىوارەوە تا سەھات دەھى بەيانى يەك بىن
خەوتىم و وھ خەبەر نەھاتم.

ھەفتەي جارىك سەفیر نىۋەرۇزەي دەداینى. وەختى دى دەچۈوينە چىشىتخانە و ھەر
پەتاتەنە كولالو و گۈشت بەراز بۇو. جارىك گوتمان با شىتىكى دى بخۇين. زەبىھى دەستى لە
سەر شىتىك دانا، بە گارسۇنى حالى كىد: ئەمە! ھەشت ھەيلەكى نىمروويان بە قاپىك پەتاتەوە
ھېتىنا. بە دەست، بە چاۋ داواي نانمان كرد. دوو گۈزۈولە نانيان ھېتىنا، حەوتى پارويك نەدەبۈون.
پارايىنەوە، ددانمان بۇ چىز كرددەوە، دەنگوت تەبلیغاتى خەمیر دەندان دەكەين! رۇيى، جۇوتىك
پشکەلى دىكەي بۇ ھېتىناين و بە سەر گوتى: بەسە!

رۇزىك بىستىمان كە عەلى حەيدەر سولەيمان سەفیرى عىراقە و لە شارى بادگۇزىزىرگە.
- زەبىھى با بچىن.

مونشى گوتى: وەختى نەداونى؛ مەمنۇوعە بچىن. لە كاغەزىك بە كوردى خۇمانە نۇوسىم دوو
كەسى سوورىيابىي ھاتوننە دىدەنىتى.
- تكايىھ بىدەيە!
هاتهوھ گوتى: فەرمۇون!

- نووسیوتانه سوری و کوردی به که تان عیراقی به.

- من ئەو کەسەم کە ناردەن لوبنان، بە حنەس.

- تو هەزاری؟ لىرە ج دەکەی؟

- جەناب! ئۇمۇ خۆت بە لاوهتى دەتكىرد، ئىستا من دەيکەم؛ حال و مەسىلە ئەوهى يە...
كە ھەستاین، روانىھى كىسەكەی، سەد ماركى تىدا بۇو. گوتى: دەبى ھەر بىنەمە؛ جارى ئەم
كەمەم لى قبۇول كەن.

- نامانەوى.

- دەبى بىنانەوى.

- دەبى.

وەرمانگرت. سەرو سى و سى ماركمان پى بىرا. ئىتىر نەچۈپىنەوە لاي. زەبىحى رۆزى دوو
پاکەت جغارى چىستەر فىلدى دەكىشا؛ دەبىرىدە ھەشت مارك، نەمدەمۇيىت پەكى بىھوى.
خۇم سىغارىيىكى بەلگەم دەكىرى بە ماركىتكە، دەدانە ئىتابوو حوكىمى لى كەرددۇم: مەلا ئەم
جارەت بۆگەنى دىت ا بچۇ لە دەرى بىكىشە!

- ھەي دىن سزا من بۇ خاتىر تووا دەكەم، تو دەرم دەكەي؟!

- كە وا بىن مەلا بىمبەخشە!

سەفيرى سوورىيا جارىيىكى تىريش سەرو بىست ماركى دايىنى. چەند رۆز بۇو ھەر دەيگۈت دوو
جارم نووسىو، جوابى شامم بۇ نەھاتۆتەوە. تەنانەت گوتى دەترسم خالىد بە كىداش بۇي
تى چاندىن. باڭى نامەبەرى سىياسى كرد: دەچىيەو شام، بەر لەھە بچىيەو مالە خۆت، بچۇ
وەزارەتى دەرەوە؛ بىانە بۇ جوابى نامە ئەوانە يان نەناردوووا نامەبىر بۇ سېھى ئىتوارە ھاتەوە؛
پارىدە ئىتمە قبۇول كرابوو. بە سەفيرى گوت: پاكەتە كانت ھىشىتا ھەلئە پەچىراپوون؛ ئەگەر من
چۈمم خۇيندىيانەوە! سەفيير گوتى: ئەمەش دەولەتە كەي من!

ئەو رۆزانەي بىكار لەو شارە بۇوين، كارمان خۇلانەوە بۇو. ھەر كەسيكى گەنمەرنگمان دەدى:
«خەللىكى كويى؟»، جارى وا بۇو هيىندى دەرددەچۈون؛ بەلام زۇر جار ئىرانى دەبۈون. يەك لەو
ئىرانيانە گوتى: كورد لىرە زۇرن. عەلى قازى لە سەفارەتە، بىچارە چۈنكە بايان عەزىمت داوه
مەعاشى زۇر وەرددە گرى!

رسەتوورانىيىكى دانشجوويان ھەيە لە بۇن، كوردى زۇرى بۇ دەچن. با بچىن كورد پەيدا كەين.
چۈونىنە بۇن، چۈناوچۇن بۇو لە پۇليسيكى راھنمايىمان پىسى: «رسەتوورانى دانشجوويان»، باڭى
پۇليسيكى دى كرد، ھاتە جىگەي؛ خۇي پىشمان كەوت. دە دەقىقە دوايى لە كۆلانىك
رسەتوورانى نىشان دايىن و گەراوه. سەركەۋىتىن. لاۋىكى فارسان دى، گوتى كرماشانى ھەن و
كوردى عەرەبىش زۇرن. لە پىشتوو سەرىزىكى كەچەلم دى.

- ئائى دېتىمەوە، ئەو ئۇستاد شەھابە. ئۇستاد شەھاب!

مدىر مەدرەسە بۇو لە مەدرەسە فەيلى بەغدايدە. ھاتبۇو بېشىشكى دەخويىندى. جەمەن كەمان
دەگەل خوارد و ھەموو رۆز بە شارا دەيگەراندىن.

ئەو شارە گەرماوى لى بۇو؛ وەك گەراوى ولاتى خۇمان؛ بەلام ھەمۇو چاوه-چاوه و شىرە-
شىرە كرابۇو، چۈونىنلىستىكىيان دايىنى: بۇ گەرى، فلان. بۇ خوروى ھاسان، فيسار، بۇ ئەعساب،
فلان نۇمرە... زەبىحى گوتى: من ئاۋى لەش خورانە كەم دەمۇي. گوتىم: من ئەعسابىم تىك چۈم،
دەمەمۇي تۈزۈك عاقىل تىم! دوو نۇمرەمان نووسى، پوپولەمان دا. چاومان لى بۇو ھەر لە يەك

شیره دوو لیوانیان بۇ تىكىرىدىن!

پاش چارده رۆز، باد گودزىيرگمان بە سوارى قەتار بە جىنى هيىشت. بە رىنگەسى دەرياچە كانى ناو سوپىسا گەيشتىينه مىلان. لە بانكى ناو ئىزىگە پوللى ئەلمانىمان بە ئىتالى گۈرۈھە. پوللە ورده كانيان نەويىست. ئەدى ج بکەين؟ گوتىم ئىوه زمان دەزانن، بچن لە شوينىك بىيگۈرنەوه. گوتىيان بانك نەيەوى كىن دەيەوى؟ با فېيان دەين.

- بهشىكىم دەنى بىزام چۈن دەبى.

چوومە بەر دوكانى دەلاكىك، پوللم نىشان دا و بە ئىنگلىزبىيە شەق و شەركەم شتىكىم گوت. كابرا لە جىاتى هەر ماركىك، سەد و بىست لىرەمى ئىتالى دامى. دەستى بىرىبۈوم! سىنهم و زەبىحى گوتىيان ئەوى تىرىش بەرە. خۆم گىنخاند: نەخىر جەناباتان قانۇونزازان! بىيەنە بانك يان فېرى دەن! نەويىشم گۈرۈھە. شەو لە ژىنەوا ماينەوه. لە بەينى مىلان و ژىنەوا، قەتار وىستابىوو. دابەزىم، زۆرم تىنۇو بۇو. دەبۇو بە ناو رېشال-رېشالى خەتى ئاسىدا بېرەمەوه ئەوبەر، بچىم نۇوشابىيەك بخۇمەوه. وە ناو كەوتىم، مەعمۇر يېك ھەراي لىكىردىم؛ دىيار بۇو دەيگۈت لەويۇو مەمنۇوعە. راوه ستام، بە كوردى گوتىم: ئەدى لە كۆى لە سەر گۈپى بايت بېرىم؟! ئىشارەرى دا كە بىر، قەيناكا!

ژۇورىكمان لە ئۇتىلىك پەيدا كرد. سىنهم ملى لە فينگە فينگ نا. گوتىم: دايىكم مە گىرى! خۆشت بى ناخۇشت بى هەر ئەوهە. دوو برا و خوشكىك دەتوانى لە ژۇورىكدا بىنۇون و كەسىش باى لى نەبىتەوه! ملى لە پىنگەننەن نا.

بەيانى چووينە سەر كەشتى. زەبىحى هەر لىيم دەرپوانى و بزەدىتى.

- چىيە؟

- مەلا حەبى گىزىنەبۇونم بۇ خۆم كېپىوه؛ تو نىته با گىزى بى!

كەشتىكەمان ناوى «لىدىيا» بۇو، يۇنانى بۇو. بلىيتمان دەرەجە دوو بۇو. تەختى خەومان دوو تەبەقە لە سەر يەك بۇو. چەقه و ھەراي ژەنە يۇنانى و ئىتالى مېشىكى سەرى دەبردىن. بۇ چاولىكىنەكىش زمانيان لە كار نەدە كەوت. زەبىحى دەيگۈت: مەلا! ئەوه دەرەجە دوو نىيە، دەرەجە گووه! بەلام خواردىمان لە سالۇنى گشتى بۇو؛ زۇر باش بۇو. رەۋىزى دووهەم تازە تاوە لەلەھات، دىتىم زەبىحى لە سەر بانى كەشتى چاوى سوور و دەرپەرىپىوه؛ دەلىنى بىزە و شەرەشاخ دەكى! لاولا دەتلەتىمە؛ سەرە گىزى بەحرى گىرتووه.

- حەبە كانت بخۇ سەگم تى رىاندىن!

نەخىر حالى شە. نانى نەخوارد.

- بچىم شۇوتىت بۇ بىنەم؟

- كوا دەندەن ؟

چوومە ئاشپەزخانە. خوا شوکور سەدى شىستى يۇنانىكەنلى سەر كەشتى توركى دەزانن. لەتە شۇوتىتى كى گەورەم هىنا.

- مەلا ناخۇم!

- چاتى! لە بەر چاوى ئەو قرتەم لى بېرى! تا دوو رۆز سەرگىزە بەرى نەدا.

بەيانيان كابرايەكى خاولى حەمامى سېپى بە كلاو دەبەر، لە سەر مىزى نان خواردن دەھاتە بەرامبەرمان. دىيار بۇو دەبۇو لاساي پادشاي مەراكىش بىكانەوه. سەفىرى مەراكىشە بۇ سۇورىا

ده چی. عهره بی نازانی، چهند که لیمه به کی کونی مهلايانه پهلوخور ده کا. ده یه وی بمدوینی تا فیره عهره بی قسه کردن ببی. به زمیکمان بۆ ساز بwoo، مه پرسه! جنیوی کوردیم بۆ تیکەل به عاره بی ده کرد؛ هەر ده یگوت: «ئینشائە للا». تەنانەت جاریک گوتوم: «رەئىسە ک بە قوونگم!» گوتى: «ئینشائە للا!»

دەستە مندالیکی شەل و سەقەتى ئاتىنى ده گەل مامۇستاكە بان هاتبۈونە سەپەران و گەران. يەكىكىيان تۈزۈك توركى شەق و لەقى ده گوت. لە باىي (ها، ئا) ده یگوت (خى خى!) ببۈينە هەوال. دەپېرسى:

- فلاں شت بە توركى چىيە؟

- دەمگوت من زمانى يۈناني كۈن دەزانم!

- وەك چى؟

- تەرسە كورولەمى مامى خۇتا!

- سەعاتىك ماندوو دەببۇو فيرى بى. دەچووه لاى مامۇستاكە:

- پەۋىسىر! تەسە كولومە خۇى! گرىك؟

. نا.

دەھاتەوە: «نۇ گرىك!». دەرسىتكى دىكەم پى ده گوت. پىكەنینمان ساز دە کرد. بە يانىكە سەپەر دەرىام دە کرد، لە ناخافل يەكى گوتى: «يا خەرا!» (بە يۈناني لە جىياتى رۆز خوشە؛ بە عاره بى يانى: هەى گۇو!). گوتوم: ياخەرا و نىوا

ھەوالا كانم گوتىان تۆلەھى ھەمەل و ئاخىرى لى كردىيەوە!

لائىك هانە لامان. بە دەنكىكى عەرەبى و دوو دەنك ئىسپانى دەلى: عەرەبى حەلەبم. سى سالىم عمرە. سى سالە لە كارا كاسىم. پازدە هەزار دۆلارم پەيدا كردووه. عەرەبىم لە بىر چۇتەوە. توخوا بە خىرى خۇتان فيرى عەرەبىم كەنھوھ؛ سى سى!

- سى سى گىيان! بە سى سال زمانى بىست و حەوت سالەدى دايىك و بابت لە بىر بىر دەۋەتەوە؛ ئىستا چۈن بە شەش رۆز و حەو رۆز فيرى دەبىھەوە؟ لە بۇول پەيدا كردن وا زىرىك، لە زماندا و دەبەنگ؟!

- سى سى، سەھىج!

دە گەل يۈنانيكى ئاتىنى -پىرەپىاوىك- ببۈينە ئاشنا.

- تو ناوت چىيە؟

زەبىحى گوتى: ناوى حاجى عەبدۇرە حەمانە!

بە ترکى قىسمان دە کرد؛ لىكى دەھالاند. بە زمى و خۇش نابى. قەدەرىك مات بwoo، گوتى: ئەرى حەيوانىك هە يە زۆرم پى جوانە، عەكسە كەيم بۆ بنىزە.

- كام حەيوان؟

ناعىلاچ دەستى لە جىيگەي گوپوھ ھەلەتىنا و لەقاندى. گوتوم: ها، ئىشەگ!

- بەللى بەللى دېتەوە!

- بە سەر چاوا شکللى خۇت و بابت بۆ دەنيرم!

سەد جارى گوت: حاجى ئەبدۇرە خەمان لە بىرت نەچى!

له بهنده‌ری پیریه‌ی ثاتین دابهزین، گوتیان ههشت سه‌عات کهشتی ناروا. له نوتبوب‌سیکمان

پرسی:

- ئەتینا؟

- بەلئى ئەتینا.

چووینه ئوسه‌ری شار، داوای بلىقی تازه‌یان کرد که ده گەریتھوه. يەخھى بلىتبرم گرت، به ترکى دەلیم: کوا ئەتینا؟ ترکى زانیك له کۆل کابراي كردمەوه و قەتارى بەرقى نیشان داین کە به ھاسانى چووینه ناو شارى ئاتن. له ناو قەتارى بەرقىدا کوپریك به كەمانچە ئاهەنگىكى لىدەدا پیاوى سەرخوش دەکرد. بىست دراخمم ده كلاوه‌کەھى ھاویشت. زەبىھى گوتى: وەللا
قەرنیاغا گۇوى واى نەخواردووه
- كاکە ئەم مۇوزىكە پېرىشى دىتىنا...

وەك عاشقىك چەند سال له يارى دوور كەوتىي و له پېر چاوى بى بکەوي، هەر گەشكە بۈوم: ئۆخەى! بروانن ئەمەمۇ مىشە نازداره له سەر دوکانى بەقالان حەلولاي بە شەقان دەكەن! بە هەزاران مىش پىنكەوه ھەلدەفرىن. شوکور له بى مىشى ئەلمان پەزگار بۇوين و مىشى ئاتن بۇنى دىمەشق و بەغداي لى دى! بەر له هەمۇ شت باقلادىيەكى ئەستەمبۇولىمان نۇشى گىيان كرد!
سوپىند خواردن و درە كردنى دوكانداران، دىمەشقى و بىر دىتىناوه. بەلام هەمۇ شت ئەوهەنەدە هەر زان بۇو نەبىته‌و. سىنەم خان كراسى كىرى و دىيارى بۇ دايىكى. زەبىھى گىرفانى پېر كرد له پاكەتە جغارە. من سەبىلىكى بە جىنچىر - فنچىرم بە دوازدە درە خەمە كىرى. كابرا - كە دەستى بىرىبۇوم - دە بەر دە چەخماقى بە خۇرایى دامىن. ئەم سەبىلە له دىمەشق بە پەنجا لىرە بۇو، كە پىت لە دە قات گرانتىر دە كەھوت. چووینه سەيرى «ئاڭرۇپۇل». بە راستى پىياو سەرەى لە شارستانىيەت و ھونەرى چوار ھەزار سالەي يۇنان گىيىز دەبى. له سەر كەشتى وھەكىلىكى داد گوستەرى عەرەبى عىراقيمان بۇو بە ئاشنا. باسى يۇنانى دە كرد:
- كورە ئەم ئەتىنيانە ئەوهەنەدە كەرن نەبىته‌و. من لە رىستوران داوای ھىلىكە دە كەم، مريشكىم بۇ دىتىن!

- چۈن؟

- لە كاغەزىنک عەكسى مريشكىم كىشا، دام بە گارسۇن.

- دەمى جەنابىي مامۇستا! عەكسى ھىلىكەشت لە بن مريشكە كە كىشا و ئىشارەت لى دا!

- جا ئەمەمى بۇ چىيە؟ ئەم كەرە ئابى بىانى من چم دەۋى؟!

- بەلئى، كەرى سەير لە دنیا ھەيدا!

لە سەر كەشتى سرۇوودىكىم دروست كردىبوو لە سەر وەزنى: «ئەم جەزنى سالى تازە يە نەورۇزە ھاتوهو» سەربەندە كەھى ئەمە بۇو:

رۆبىم هەتا پلىزنه رۇ، لەولا گەرامەوه نەيەيشت ھەرم پڑاگى، شىيوعى لە شامەوه شەش بەيت بۇو باسى ئەۋىزىنە گواويھى دە كرد كە لەو بەينەدا رامانىوارد. من دانە - دانەم دەخويىندەھو و سىنەم و زەبىھى كۆرس بۇون، سەربەندە كەيان دەگوت. بە داخھوھ ھەر سى بەيتىم لە بىر ماوا؛ ئەۋىش تىكەلاؤ، مەسەلەن:

برلين و دۇشەكى لە هەوا، گۇشت بەرازى پىس ئاودەستى ناو قەتار و بە پىتوھ سەر و قەتىس «دەيدى» بە خۇى و فينف و لە رېتى گۈزبىرگەوه مالى سەفىر و جووته لە سەر تەختى وەركەوه

میلان و جینهوا و له سهر «لیدیا»، له دیک رووت و رهجال و سیس، له بیریکانیه دریک شه و له دهربادا دیمه‌نی ئاگرپرژتني «سترومپولی» به لامهوه زور جوان و تماشایی بوو. که له ئاتین وهري کەوتین فەتالىه كمان پى نەبۇو. كەشتى له بەندەرى ئەسكەندەرىيە راوهستا. خەلکىكى زور هاتبوونە بەندەرگا. له سەربانەو سینەم دەستى بۇ كاپرايەكى زەلامى، سەر بى تۈوكى، زىگزىل راداشت: ئەمە ئاپۇ حىلىمى خۇمانە. ئاپۇ حىلىمى! ئاپۇ حىلىمى!

ئاپۇ ئاپرى دايەوە، دايىبەزاندین؛ بىرىدىنە پەستورانىتىكى دەم بەحر. بى تۇ ناخوش ئەمەندەرى ئامېرى (قرزالى بەحرى) و ئابجۇي دايىن، ھەلمساين. سینەم تېلگرافى بۇ دايىكى كرد كە بۇولى تاكسيمان پى نەماوه له بەندەرى بېررووتهوه بىئىنە ناو شار. بە گومانىم نۇ رۆز و ھەشت شەو له بەحردا بۈوپىن. نويزى خەوتانانىك گەيىشتىنەوە بەندەرى بېررووت. تايەكى سەختم ھەبۇو.

رەوشنەن خام بە تاكسيه كەوه چاوهنۇرمان بۇو راست بىرىدىنە شام و ئەمن لە نويىسىدا كەدمە نالەنال. له شام، قەدرى جانى شاعير دىتىمى؛ پىيم پىنگەنى، گوتى: تۇ زەبىحى ھەر مل له خەتەر دەننەن! كوا چىتان كىرىد؟! لەوه زۆر پەست بۈوم؛ بەلام جوابىتىكىم نەداوه.

پاش سى رۆز بەرەو مال ھاتمەوه؛ گەيىمە ھەلب. مىوانى ئۇتىل يەرمۇوك بۈوم كە خاوهنه كەى (مەجىد ئاغا) كوردىكى خەلکى عىفرىن بۇو. مەممۇودى فەقى مەممەدى ھەممەندىش لەھۇى بۇو؛ كە زۆر باسى كوردايەتى بە دلىسوزى دەكەد. لە گەشتىكى ئەستەمبۇول گەرابۇوه. لە دوايى ھەوھەل كەسى بۇو بە جاش لە سولەيمانى، ئەم ھەممەندە بۇو؛ ھەوھەل كەسىش بۇو كە پىشىمەرگە لە ناو شاردا تىرۋاريان كەد.

چىشتەنگاول له سالۇنى ئۇتىل دانىشتىبۇوم شىتىكىم دەخويىتىدەوه؛ ئەم سەعىدەي باسم كە من و سەيدا جىڭەرخويتى گەراند - ھاتە زۇور و لەو لەو دانىشت. گوتى: ھەزار دەگەل خالىد بەكداش چۈنى؟ ئەم نەپەيىشت بە مراد بىگەي، وا نىبىي؟ پىنگەنى. گوتىم: بىا! منى ئاوارەي بىنگەس، ھېچ ھونەر نىبىي گالىنە خۇت بە من بىكەي. كارىك بۇو، بۇي چۈوم؛ سەرى نەگرت. خەشاش لە كەس نىبىي، وېزەمان ناتەواو بۇو!

- پىت وايە گالىتەت بىن دەكەم؟
- بەلىن قەدرى جانىش تەشەرى لىدام...
كۈرسىيە كەى هيتنا بەرانبەرم، گوتى:

- تا ئىستا سال نەبۇوه دە ھەزار لىرە كەمتر باربۇوي حىزبى شىووعى بىكم. لاقى ئەسپە كەم دەخەمە كۆبىي دايىكى خالىد بەكداشەوه. جا بىزانە چۈن ئابرووی خۇزى و سەگەلە كەى دەبەم؟! تۇ چۈوبۇوي لە سەر كورد وە جواب بىنى! ئەگەر ئىتمە وېجدانمان بى، دەمى ئەۋەمان دە چاودا بى و دۆست و دۆزمنى خۇمان بناسىن...
ھاتمەوه تربەسپى و كروشمەم كەرددەوه.

دوكتور نافىز (برا گەورەي دوكتور نۇورەددىن زازا) له پاش شۇرشى شىيخ سەعىد لە توركىياوه ئاوارە سوورىا بۇو؛ لە قامىشلى بېشىكى دەكەد. ھەر كوردىكى گوندى و فەقىر بچوايە لاي، دەرمانىشى بۇ دەكەری و بە راستى زۆر بەھەرە بۇو. گىزپايدە: جارىك چۈومە گوندىك كە گوتىيان نەخۇشىكى فەقىرى لىيە و جەوانىكە. قوتويك شوکولاتىش بۇ بىردى. دايىكى گوتى: كورى من رابە! دوكتور جوكلىتى بۇ ھېنناوى.

- ھەپەو ھەپەو! ئەم دەلەن ناجىتە پىوازان دەلىن جوكلات بخۇ!

گوتوم: حهقی ههبووه، منیش پیوازم پن له جوکلیت خوشتره.
شمونیک له قامیشلی میوانی حاجی میرزا بوم؛ ئەحمدەداغاییه کی کۆنە ئەفسەری عوسمانی زور
قسە خوشیش میوان بوو. شەو جینگەيان له بەر هەبوان بۇ را خستین و زور درەنگ نوستین. تەواو
چاوم گەرم نە كىرىدوو، به زىزەرە چوار مىكىرۇفۇنى مزگەوت راپەریم. ئەحمدەداغا دانىشتبوو
جىگەرهى دە كېيشا، گوتى: با چىرۇ كېكت بۇ بىزىم: مالىم لە گۈندىك بوو. مجىيورى مزگەوت سەيد
بۇو؛ كەرىكى هەبۇو كۆلۈوۈلىنى بار دە كىرد. هەر لە ئىوارەوە يەك بىن دەيىزەر اند تا بەيانى.
جيزانىكىم هات گوتى: تو پىاپىتكى دنیادىدە، لەبەر زەھەرە كەرى سەيد خەموم لى حەرامە.
چارىك بىكە! دەلى سەيدىش نەيەشى.

- به دزىيەو سەرى شەو هيئىندىك رۇنى كەرە بخە ناو قىنگى نىزە كەرەوە؛ حەقت نەبىي!
بەيان زوو سەيد هات: ئەحمدەداغا كەرە كەم مایەي ژيانمە! دەنگى نووساوه. دە خۇى
دەنۇوسى بىزەرە، لەپەر نووزەيە كى دى و پەشيمان دەبىتەوە؛ چم لى دە كەى?
- مام سەيدا سالىك لە لاي قارس و بايزىدان كەران تووشى شەو نەخوشىي بۇون؛ قىرانيان
كرد. ئاوى ئەم دىيە بۇ نىزە كەر دەس نادا. ماكەرىك بىكە و ئەمە بىرۇشە تا نەتىپىو!

ئىتىر خەللىكى دىيم لە زەھەرە كەر نەجات دا!
پەنجا كەسىك لە كوردە شىووعىيە كانىي جىزىرە، سەر و شەشىسەد لىرەيان دابۇو، دە گەل
كاروان خرابۇون و چووبۇونە مۇسکو. هەر رۆزى ھەوەل لە مۇسکو قىسەيان بۇ كەرىدوون:
- فەرمانى ھەوالى خالىدە: ھىچ كەس نابىلى كوردم. دەبى ئىتووهش بەرگى عارەبى بە
عەگال و كراسى شۇرۇو دەبەر كەن و بلىن عەربى سوورىيان. هەر كەس خىلاف بىدا دەرەي
دە كەين!

ئەوانە كە گەرابۇونەوە بە تالى و قەلسىيەوە گلەيان لە حىزب دە كىرد. كە خەبەرى
سەفرە كەى زېبىحى و منىشيان زانبىوو، گلەبىي بن لىتوان تەقىبىوو؛ بىوه ھەرا و لۇمەي بە
ئاشكرا. حىزبىش - وەك زۇرەبەي حىزبە شىووعىيە كانى تىر - لە هەر كەسى گلەبىي بىبىستايد
كلىشەي جاسووسى پىنۋە دەنۇوساند و دەيگۈت پىاۋى ئىستىعماრە؛ دۆلارى دە باخەلدايە. دەس
كرا بە باكىرنەوەي حىزب لە ئەندامانى گلە كەر؛ زۇرەيان دەركىرد. تەنانەت ئاراكىلە ئەرمەنەي
قوربەسەرە كەش وە بەر كەوت. دەركراوېش وە خۇ كەوتىن؛ لە دەشىتەدا راپويان لە شىووعىيان
دايەشى. لە هەر كۆي بىانگرتىبان دووجەرخەيان لى دەستانىن و تىرى زىگىان پىلاقە دە كىردىن.
لە دىيەت نانيان نەدەدانى. خولاسە بىبۇه راوه بەراز.

ئىوارەيەك لە قامىشلى رەمۇئى بەرپرسى لىيېنەي قامىشلى بە تىكا بىرمىيەوە مال كە شىو
بىخۇم. دەستى كەد بە جىنپۇدان بەوانەي دە گەر حىزب راچچوون:
- نە ھىچ دەدەن، نە دەھەيلەن گەنم بۇ ئابۇونە كۆ كەينەوە.

- ھەوال رەمۇئە گەر كوانىك لە پىنست بىت، دوكتور خۇينى نەخۇش دەزمۇى، بىانى لە
دەروننىدا چى ھەيدە كە بۇتە مایەي كوان و زىپكە. ئەوانەي دەرتان كەدوون ھەموويان ئەندامى
خۇشەوېستى خۇتان بۇون. قەت بىرتان نە كەرەت دەپەر كام سەھومان ھەيە؟ نەخۇشىيە كە لە
كۈنۈيە؟ كەچى هەر ماركسىيەتە كەى خۇتان دەملەن قەزا و قەدەر درۆيە؛ هەر كەس بە غەلەت
نە چى، تووشى بەلا نابى. ئىۋە ھەزار كەستان كەرەت دەپەر بىاۋى ئىستىعماز. ئە گەر ھەر يەكەي دوو
خزميان ھەبى ئەۋە بۇونە سى ھەزار. سى ھەزار دەركراوى دۆلاروەر گەر حىزبىتكى بەھېزە و

به ره است ناکری.

- زوریه بیان له سهر تو به گزماندا هاتون. لایان وايه خه تای ئیمه يه نه گه يشتويه موسکو.
- من دهرباره‌ی ئیوه هیچم به كهس نه گوتوروه. هر گوتوروه ويزه كه مان ته او نه بیو. ئه گه ئهوان ئهمه شیان كردته ما يهی گله‌ی خه تایه کم نییه.
- ده جا چاریک بکه!

تاغا قوچ به گ دهیگوت ده گه لیک شه رمان کرد؛ شه قیکم ده بهر زگی هه لدا. شه و دایکی هاتبوو:

- قوچ به گ گیان! كوره کهم تری پیتوه بهند نابی، عیلاجیکی بکه!
- بؤ دایکم من دو عام لى كردووه؟ جي شهق چون به من چاره ده کری؟!

حیزبی شیووعی له سوروریا زور به هیز بیو. پیاو لای وا بیو ده توانن حوكم بگرنه دهست. باسی يه کبونی سوروریا و میسر پهیدا بیو. حیزبی شیووعی هه مموو ته بلیغاتی خوی بؤ سه رگرتی ئه و کاره ته رخان کرد بیو. چهند مانگ هه مموو روژ له سه ره يه ک، وتاری سه ره کی رۆزانمەی «نور» - كه ئۆزگانی حیزب بیو به تاریفی ناسر و يه کیهتی پر ده کرایه وه. يه کیهتی سه ری گرت. ناسر له جوابی ته بیریکی خالید به كداش سوپاسگوزاری کرد. عه بولحەمید سه راج - كه كوردیکی شامی بیو - كرا به وه کیلی ناسر له سوروریه. عه بولحەمید ئوپەری هاوکاری ده گه ل خالید به كداش ده کرد. پیاوی دهولهت به ولا تاده گه ران، ئهندامی گهوره کی حیزبیان ده گه ل بیو: هر چه عیه تیک دوستی شیووعیانه زه وی ده دهه بینی و به کھسی تر نادری. هر کھسی به شیووعی ناسیئن را، ئادرەس و دوو عه کسیان لی و هر ده گرت. له هه مموو شارانیش بهو ئازایه ناسران. له پر له نیوه شه و نیکدا بچن خالید به كداش بگرن! له مال نه بیو، وه بېر نه هات. هر چی دهنکه جویه کی به خالید پاشا (ا) دابیو، گیرا و له زیندان توند کرا؛ مه گه ئهوانه که توانیبوبیان هه لین و خو بشارنه ود.

پاش نیوه رؤیه ک رەمۇ خوی به ماله مەدا کرد و هر لە ریوه ملى لە جنیودان به ناسرى فاشیستی پیاوی ئیستیعما دا.

- رەمۇ گیان اشتى وا مەلئى. ناسر پیاوی چاکه! ئه گه ر باومر ناكەی ئەوه پەنجا ژمارەی نور، بزانه چونى باس ده کا؟!

جممیل حاجچو لى پرسیم: شیووعی زور به هیز بیوون. ده بانتوانی يه کیهتی تیک دەن. خالید به كداش بؤ اوی کرد تا واي لى بى؟

گوتم: دەلین هەتیویکی زور به دەفر دواعی ده کرد: دایکم بمرى، باوکم زنیکی حیز بینى؛ منیش پى فېر دەبۈم. باوک مرد، دایکى میردى به هەتیوبازىك كرد فریاپا هەر دوو كیان ده كەوت! به كداش سوروریا پى كەم بیو، خەبالي كرد ئه گه ر میسر بکەویتە سه ر سوروریه، حاكمەتی سوروریه و میسر زور باشە. بەلام ئیتیر....

زەبىحى لە شام لىيان وە خۇ كەوت. نامىلکە يە كى بە ناوى «كوسسۇپلەتىيە» بە زمانى عەرەبى دەركرد. بە قەولى عەرەب «قوره كەتى تەر تر كرد». زەبىحى گوتى: رۆزىك چوار كومۇنىستى تۆپپىوی پايە بەرز هاتنە لاي رەۋشەن خانم، گوتىان: خالید به كداش دەلى: ئەو نامىلکە خانم نووسىيوبە و بە ناوى زەبىحى دەرچوووه؛ گله‌ی لى دە كەم. خانم بە كاموا چىنинە وە

گوتی: به هموالی خالید بلین من نهمنووسیو. ئەگەر ببیسمەوه گلەبی لیم ھەیه، «بەرە لە سەر ھەتیوان لادەدەم، زەرەر دەکا.» ھەوال خالید وست بۇو؛ بەلام ئىستاش نەیگوت چۈن رازىنکى لە لایه و نايدرکىنی.

شىوووعىيە كانى قامىشلى بە روالفەت دۆستم بۇون؛ لە بنەوه بلاويان دەكىردىوه كە ھەزار جاسووسى نورى سەعىدە. شەۋىيىك لە مال دەركەوتم، توشى كورپىكى مالە حاجۇ بۇوم. سەرخۇش بۇو؛ گوتى: جاسووسى نورى سەعىد! لېرىھ بەمىتى دەتكۈزم. دەنگم نەكىد؛ گەرامەوه مال و نەچۈوم بۇ دىيەخان. كاپرايەك باڭگى كەرمەدەرئى. ھانكەي دەھات و زۆر پەريشان بۇو؛ سەيدا بگەيە. ئەمشە حوسىن دەكۈزۈن و دە چالىيکى دەخەن. حوسىن ھەرنەوه بۇو كە ھەرەشەي لى كەرمەد. غارام دا؛ خىستبۇيانە ناو زۇورپىكى لای مالى. گوينم لى بۇو بابى دەيگوت: ئاپروومان بۇ نەما! تو ھەرەشە لە مىوانى غەربىي ئىيمە دەكەي؟! پالم بە دەركەوه نا: بىكە بە خاترى خودا! من ھىچ دل ئىشاۋىيە كەم نىيە. تا حوسىنەم خەلاس كەرد، زۇر بە زەممەت. ئەمجار دەگەل حوسىن وا بىبوينە دۆست، ئاومان بىن يەكتەر نەدەخواردەوه.

چەند رۆزى دواى گەرانەوەمان لە سەفەرى ئۇرۇپا، نامە كى زەبىحىم بۇ ھات:

«برا! دەولەت بە چۆرت حىسابى كەردووه سىنەم و من و تو ھەر يەك چوارسەد و چەل و چوار لېرىھ و دە قىرووش قەرزىدارىن؛ كە بۇمان خەرج كراوه! خانمى دايىكى سىنەم - كە مودىر مەدرەسەيە - قەرارە بە ئەقسات بىدا. رۆزىك بىدىانە ئىدارە: يان پۇول بىتنە يان بچۇ زىندان، لە ناو مۇقۇمۇنى ھات و چۈكەراندا فىزمالكمادايە و خانووه كەم گۇرى و خۇم دزىھەو. تۈش ئاگات لە خۇبىن...».

چوار مانگىك بە سەردا راپىد. لە بەر دەركى قاوهخانە دائىشتىبۇوم؛ سى پۇلىس و ئەفەندىيەك ھاتىن. پۇلىسەكان چۈونە قاوهخانە ئەۋەرى جادە. مەعمۇر ھاتە لای من. كورد بۇو؛ گوتى من كورپى فلان كەسىم.

- ئاي چۈنى؟ چاكى؟ باوكت چۈنە؟!

- ئەرى سەيدا تو قەت چۈوبە ئەلمان؟

- چۈن نەچۈوم؟ ئاي خودا ئەو سەر چۈمى راپىنە و ئەم باد...

- سەيدا بەر لەوە باسم بۇ بکەي، ئەمە دەنگە لە شوين تو بەو سى پۇلىسەوه دى بە دى دەكەم. كەس نەيگوت عەبدۇرە حەمان حەسەن دەناسىم. ھەر نۇوسيۇمە جىڭگايى مەعلۇوم نىيە. بىتنە ئىستا چوارسەد و چەل و چوار لېرىھ و دە قىرووش نەغىد بخە مشتىمەوه. خۇ من دۈرام ھىننەدى لىت بگەرىم!

تاسىك بىرمىيەوه. ئاي خوايە چۈن پىيە بۇوم!

- برا با پىت بلىم: بە خودا جەنگە لە ھىننەدىك ساوار و ئارد شك نابەم، ناچارى دەبى بىمگرى و حەبىم كە ئامادەم. بەلام رەنگە باوكت كە شەۋىيىك لە گوندى « حاجى رەشك» مىوانى بۇوم دلى لىت بىرنجى. ئىتەر خۇت دەزانى!

پەرىك داما:

- دە باشە تەبلېغە كە ئىمزا كە با من خەلاسىم بىن.

- جا ئەگەر ئىمزاى كەم يانى ھا وەرن بىمگىن! فەرقى چىيە؟

- ئەدى چار چىيە؟

- چار هر ئوهه یه بنووسه نه مدیمه و ببریته وه.
- باشه خوم ناخه مه بهر نه حلھتی باب و دایکم. خواھافیزا ئینتخابات بۇ ناسر ده کرا. عەبد، مودیر پۆلیسی تربیه سپی ھات:
- وەرە ھەلبازاردنی.
- به خوا نایمە!

- پیناسه کەم دەیه بېت مۇر کەم دەنا لە کار دە کەھوئ.

وەک ھەمیشە ئىعلان كى!^۱ سەدى نەھەد و نۇ و نۇ لە دە (۹۹/۹%) ناسريان ھەلبازاردا حۆكمى ناسر زۆر دەگەل کوردى سووريا خاراپ بۇو. تەنانەت لىدانى سەفحەي کوردى لە قاوه خانان قەدەغە بۇو.

ترس و لەرز پەيدا بېبو. خەبىر داکەوت پۆلیس دىھات دەگەرین بۇ كتىيى کوردى و ھەرچى باسى ئازادى کورد دەكە. مالە حاجى ئىگەران بۇون كە تۈوشى ھەرايەك بىن. گوتوم: ئەم جۆرە كتىيىانە مەسووتىنىن! دەيانبەمە مالە خۆم. ئامادەم سالىك لە پىتاۋىياندا زىندان بىتىش. بەم شەرتە كۆملەھ مەجەللەھ ھاوار - كە دە بەرگ گىراوە - بىدەن بە خۆم. نابى، دەبى، سەھەدا سەرى گرت. كتىبىم ھىننانە مال، لە سەر تاقە رېزم كردن. ڙىتكەت گوتى: خىزانى حەسەناغا دەلى ئەگەر شتىكى واى ھەيە لە فەوتانى دەتىرسى بۆم بىنېرى من دەشامەمە. دەفتەرى شىعران و دەفتەرى يىداداشتى عومرى خۆم نارد. پۆلیس بە دى وەربۇون؛ مليان لە پاشكىنин نا. بەلام بۇ تووتىن بۇو؛ نە بۇ كتىب. ھەر ئەم رۆزە بارانىك بارى، سىلاۋەت، ئامانەتىھە كەمى بىردى؛ كە ئىنى حەسەناغا لە دەم كەندالى چەم شاربۇونىھەو! مەجەللەھ كە بۇو بە ئى خۆم؛ بەلام پۇزى كە بەرھەو بەغدا دەھاتىمە، بۆم بىرداھەو، گوتوم حەيەلە كە كتىيىخانە كەمە خۆتائىدا نەبىن.

تا ئەھەشم لە بىر نەچووه؛ جارىك زستان، لە شام، لە كۈلانىك تۈوشى دوكتور ئەھمەد عوسمان ھاتم. بەفر دەبارى. گوتى ھەر دەبى شەم میوانم بى. لە رىگەھى چۈونھەو مالدا، زۆرى گۆشتى بىرزاو كىرى و چوار بۇتلىش شەراب.

- ئەحمدە، ئەھى تۇ كېرىت بەشى چوار كەس پتە.
- قەيناكا.

كە سەرم بە ژۇوردا گرت: جەمال حەيدەری، رەئىسى حىزبى شىيوعى عيراقە، كە ٻى زۆرى ھەمیشە لە ناوى كورد و كوردستان بۇوە؛ دانىشتىن. بە كوردى قىسەي دە كەندا لىوانىكى شەراب خواردەوە، رۇوى كردد من:

- كاڭ ھەزارا تۇ دەبى شىعىرى باشمان بۇ بلنى. ئەوانەي تا ئىستا نۇوسيوتىن باش نىن. باسى كۈريا و دىنیاى دەرەوە بە كارمان نايە. باسى كوردايەتى، ئازادى كوردستان بنووسمە!

بىدەنگ تا پشت ئەزقۇم ھەلكرد، راست بۇومەوە و تەھ دەستىكەم كرد.

- بۇ كوي؟ ج دە كەم؟

- كاڭ جەمال! نامەخوا بە پىالەيەك شەراب ئەھەندە كە وتۈويە سەر مىللەت پەروھرى، بە خوا و نە كەم ناتگەمە!

لە شام دەگەل زېبىھى - كە ھەمیشە فکرى قۇر و خەيال پلاومان دە كرددەوە - «فوئاد قەدرى»مان دىت. چۈوينە لاي عەزىز شەريفىش - كە حقوقى و چەپبىيە كى بەناوبانگ بۇو - زۆرمان بۇ رىستن: ناسر ئەھەندە دىرى نۇورى سەعید و پەيمانى بەغدايە؛ شەش ملىون كورد لە

عیراق و نیرانه؛ ئەگەر ئەوان لە خۆی دلخوش کا و دنهیان بدا، چاکترين چەکى بە کار بردۇوه... بە هەر فەر و فيشالىك بۇو، ئەو دوانە گوتىيان فکرى باشە. فوئاد چاوى بە «سدىق شەنەشل» و «فایق سامراپى» كەوتىبو كە عېراقى و دۆستى ناسى بۇون و دەگەل عەزىز شەريف دەچۈونە قاھيرە. خواوراستان تىرى كويىرى گرتى. بەشى كوردى لە رادىيە قاھيرە كە كرايەوە. ئەمكار خەيالمان كرد كە رەنگە شاي ئىرانيش لەبەر ناسى كىچى بەكەويىتە كە ولى و رادىيە كوردى دامەزىتنى.

ماوهىيە كى پى چوو رادىيە ئىران گوتى: لەسەر مەنۇوياتى شاھەنشا، رادىيە سەد كىلىۋاتى لە كرماشان دادەمەززى، كوردى لە سەر بلا دەكەيتۇوه.

شەسى دەست پېتىكىنى رادىيە، گويمان بە رادىيە و نۇوساندۇوه بىزانىن دەلى چى؟ ئايەتوللا مەردىخ بە وتارىك كەردىيە، كە ئەگەر عەرەبىيە كەت لى بىزاردبا، فارسييە كى رووت دەمایەوە دوو سى «كىركە» و «بۇوگە» ئىيدا بۇو، لە قىسە و گۈرانىيە كانى تىريش ھەر كوردى و دەمى خوار دەكتەوه تا وەك فارسى بچى. بە داخەمە...

نامەيە كى بلندبالام لەو بارەيەوە نۇوسى كە: «بابە هيچ كوردىك دو زمانە دە ناو فارسى ھەلشىلدراوه ناڭا. بە ھەزاران لە كوردى سوورىيا چاوهنۇرى مەرەمەتن، ئىيۇھ يېچ نەبىن گۈرانىيە كان با كوردى بن و مەيانگۇرن. ئىمزا: موحىسىن ئىراندۇست». پاش چەند شەۋىيەك رادىيە كرماشان لە باسى نامەي گەيشتۇودا گوتى: ئاغاي موحىسىن ئىراندۇست! نامە كەت گەيشت. دامان بە لېزىنە تايىبەتى.

نامەيە كەم بۇ «سەعید قەزار» نۇوسى كە وەزىرى داخلەي عیراق و كوردىك بۇو، كە: «فلان! من بىستۇومە دەلىن كوردىكى بە شهرە فى. راستت دەھى باۋەرم نە كرددۇوه؛ چونكە بەر دەستەي نۇورى سەعىدى. رادىيە بەغدا لە پەستا جىنۇي بە ناسى دەدە، قەت جارىك نالى ئە و كوردانەي سوورىيا چەند بە دەستىيە زەليلن؛ ناۋىرن گۈي لە رادىيە كوردى بېگرن؛ سەفحەي كوردى لىدەن. لە باتى ئەوه باسى و شتر بىكەن، باسى ئەوهش بىكەن كە زۇر كارىگەرە و ئابپروو ناسىرى پى دەچى. ئەگەر ئەوه بىكەي باواھ دە كەم كە شەرىيە. ئىمزا: بابە كەر». لە سەر پاكەتكە كەم نۇوسى: «خسوسى». لە بېررووت خىستەمە پۇستەوه. وا بىزانم پىي گەيشتىبۇو؛ تەئىسirىيىشى ببۇو. چونكە زۇر زۇو بەغدا لە سەر كوردى سوورىيا، ناسىرى و بەر حەملە و جىنۇي دا.

فشار تا ئەندازاھىك لە سەر كوردە سوورىيا، دوومان بە يەك پىياو حىساب بوبۇن. تەنبا كرددۇوه. زەبىحى و من - وەك مەلا شىخيان - دوومان بە يەك پىياو حىساب بوبۇن.

جەلال تالەبانى و دەستە كەي لە مۇسکۇ گەر انھو. گلەم لى كرد كە بۆچى لە سەر رادىيە مۇسکۇ و تارى بە عارەبىي داوه و بە كوردى نەبۇوه.

- رېنگەي كوردى خۇيندەنەو نەبۇو؛ بەلام وامان كرد، وا بچى، زۇرمان خزمەت بە كورد كرد... - كاكە نۇوسراوه كەي ئىمەت دا بە كى؟

- ئاي بە خودا لە بىرم چووا ئىستاش ھەر لە چەمەدانە كەم دايە!

- دەكىرى بىدەيەوە بە خۆم؟

- بۇ چىتە؟

- وھسىت دە كەم دەگەلمى دە قەبر خەن! ئىمە ئەوهندەي پىيوه ماندوو بوبۇن، تو لە بىرت بچى!...

عه زیز شه ریف که له موسکو گه را بیوه. له مالی رو شهن خانم به سرته پی گوتوم: له موسکو به ذیه ووه مه لامسته فام دیوه؛ گوتوویه: «هه زارم بو ماچ که و سلاوی منی پی بگه ینه». پاش یازده سال، ئه ووه هه وهل جار بوو خه به ری بارزانی بزانم.

نه حیب خه فاف لاویکی عیراقی که چووبووه موسکو گیزایه و - وه بال به ستؤی خؤی - گوتی: چووبویه لای نازم حیکمهت، گوتمان: چون وا بکین زور له لاوانی دنیا کو که ینه ووه و ده ردی خومانیان بو بلین؟

- ئه ووه له ملی من. من ده عوه تی گشتیان ده کم. خه رجیش ده خهمه سهر لاوانی شوره وی. ئیوه چیتان دموی بلین، بؤستان تهرجهمه ده کری.

سهری وه خت، سه عات چواری ئیواره، پتر له پینجسهد که س نوماینده دهسته جاتی روسیا و نامو و لاوه کی له سالون کو بونووه. چاوه نفرین مام جه لالی سه رذکمان ته شریف بیننی قسه یان بو بکا. چاره گنیک را برد نه هات؛ نیو سه عات پیچوو نه هات. نه خیبر هه رچی ته له فونمان کرد پیدا نه بwoo که نه بwoo. نازم حیکمهت رووی کرده میوانان:

- من کراومه وه کیلی کورده کان قسه تان بو بکم.

تیزی هاواری کورد کرد. زوریان بو له چه پله دا. يه ک له قسه کانی ئه ووه بwoo: «من که به کوردستانی ئازاددا نه چمه وه تور کیه، لام وا یه تور کیه دوله ت نییه و بونی ئازادی نه کردووه...». میوان بھری کران و هاتینه وه مه نزله که مان. شه و دره نگنیک جه لال هاته وه.

- له کوی بwoo؟

- کارم هه بwoo!

- کاری لوه گرینگ تر - که نه هاتی - چیه؟!

- کارم هه بwoo، برا یوه!

که ونینه پی و شوینی ئه و کاره گرینگه. روون بwoo جه لال له ئاسان سوئدا موھەندسیکی میوینه دیوه. بوونه ئاشنا و لای داوه ته مالی ئه ووه؛ له کو بونووه خؤی بواردووه. نازانم نه حیب دروی ده کرد يان نا؟ خوا ده بیزانی...

زه بیحی هاته جزیر گوتی: ده مه وی سه ریک له عیراق بددهم؛ بزانم بو پارتی هیچ نه شره و مه شره مان بو نانیریتیه شام.

- مه چو خه ته ره!

- نا مه لا مه لا عملی کولته پهی له جوابی تیلگرافمدا گوتوویه بشیهی قه بینا کا. جاران هم بی ده نووسیم نه که هی بیمه وه.

زه بیحی له موسسله وه تیلگرافی کرد: «ماری له بیمارستان زا». خوا شوکور به سه لامه تی گه يشت. پاش شه ش روز سه ر و کله لی پیدا بwoo:

- مه لا خراب قه ماما! چو ومه ئوتیل له که رکووک. پیاویک بردمیه ماله خؤی. پولیس پڑابونه ئوتیل من بگرن. نازانم چونیان زانی بwoo. به پهله له ریی موسسله وه هاتوومه وه.

- ئه دی ئه و نه عله قوره چیه ده پیتدایه؟! کوا که وشے کانت؟

- شه و له مالی عھ رېنکی چو لی میوان بووم. بیانی گوتی: چون دلت قیوول ده کا مامت پیخواس بی؟ نه و که وشانه م ده بیه! نه مدابا ده هات له ری ده بکوشتیم!

- ئافریم بو که ره می عھ ره ب!

تهواو لهو زیانه بیتامه و ئەم شەرە چەققەی شیووعى و بىکارى و سەربارى خۆم وەرەز بیبوم.
ھیچ ھومىدىشم به ھیچ نەماپوو، بېیارم دا به مالەوه بچەمە میسر و حەولى شاگرد ھەکاسى بىدەم
و ھەزارى خۆم بکەم و كەس نەمناسى. ھەر دەو فکرانەدا بۇوم، شەرەپادىۋە بەغدا خەبەرى دا كە
سبەئى نۇورى سەعىد و مەلیك دەچنە توركىيە. بەيانى مەعسسوم گوتى: بۇ رادىيە ناكەيەوه؟
- رادىيە چى؟ ئەو سەگابە دەچنە توركىيە داخواچ داۋىك بۇ كورد دەنینەوه.

كردەمەوە مۇوزىكى مارش بۇو، بەستم.

- ھا نەمگوت؟ ئەو خەريکن دەفرن.

قەسابىيکى عەبدۇ ناو، عەرەبى حەلەبى - كە سى سالىك بۇو لە تربەسپى قەسابى دەكىد و
كۈردىش باش فېر بېوو - لە حەسار وە ژۇور گەوت و بە لرفە و ھەلپەوە پىلى كىشام:
- وەرە بېرقىسىن! مەلیك و نۇورى سەعىد كۈزىان و كۈودەتا كراوه!

رادىيە دەكەمەوە، راستە. قەدەرىنگ دەگەل عەبدۇ رەقسىم. خۆم گەياندە شام: دەي كاکە با
برۇيەنەوە بەغدا. پۇللىس گوتى: تو دەبىن لە قامىشلى پاسپۇرتت تازە كەيەوه. يان نەقلى
مەسکەن بکەي بۇ شام، ئەها دىسان وە كە پىتىناسە كەم دەبىن شەش مانگ تۆز بخۇم و ماندوو بىم؛
جا دەمدەنلى يان نامدەنى. لاي كۈردىيکى شامى ئاشنا، ئەو دەرەدەلەم كردى؛ گوتى: بەينى خۆم
و خۆت بىي! بچۇ ئىدارەي بەرزى ئەمنى عام، بلى سەرەھنگ عەبدۇلقدارم دەمۇي. پىنى بلى
عەبدۇلقدار ناردۇومى؛ كارت بۇ پىنگ دىتىنى.

- جا خۇ تو ناوت عەبدۇلقدار نىيە!

- حەقت نەبىي، بچۇ!

لە دەرگای ئەمنى عام گوتىم: سەرەھنگ عەبدۇلقدار؟
- بىرە سەرەھنگ.

بەئەفسەرىتكەم گوتى.

- دانىشى!

قاوهيان هيينا. گوتىيان بىرە بىبىنە. پياويكى كەلەگەتى چوارشانە، سەر زەلام، چاۋەشى،
برۇپىرى، سېلى و سۇل، جووتىك سەمىيلى زۇر لەبار.

- چىت دەھى?

- عەبدۇلقدار ناردۇومى، ئەوھەش كارە كەمە.

- ھەر ئەوەندە؟

- بەلنى.

لە زەنگى دا؛ ئەفسەرىك ھاتە زۇور.

- ئەم پاسپۇرتە بەرە تازەي كەوە! بە كامىلى بىھىنەوە، بەلام زۇو.

- بەلنى قوربان!

باوەر كە، دە دەقىقەي نەبرد پاسپۇرتىم وەرگەرتەوە.

- زۇر سوباس، خوداحافىز.

- سەلام لە عەبدۇلقدار بکە!

گەيمە بەر دەرگای ژۇورە كەي. گوتى: بۇ كەس ئەم نەقلە مەگىزەوە.

لە بىرادەرە كەي شامىم پېسى مەسەلە چىيە؟

- کاکه ئەوه کورده؛ ئامۆزای منه. كەس نازانى عەرەب نىيە. ئىدارەي ئەمن ئەو
ھەلیدەسۈورىنى!

بە کوودەتاي قاسىم زۇر شاد بۇوين. رادىيە بەغدامان دەكىردىم و گوئى بىگە و بەھ- بەھ بلى! ا
شەۋىك قاسىم نوتقى كرد. گۇتم: زەبىحى خۇمانەين، ئەگەر بويىرم دەلىم ئەو كابرايە دەلووکارە،
نېوه شىتە.

زەبىحى لىيم دەرھەل بۇو:

- مەلا قىسى قۇرە كە! كوا پياوى وا گەورە و زانا؟
- گالىتم كرد، بىمەخشە!

زەبىحى خۇي تىك نا لە شامەمە بىرواتەوە. منىش ھاتمەمە مال، شەھەر و بېرىمان پېچايەوە كە
بىرۇن. رەمۇي شىيوعىملى پەيدا بۇو:

- سەيدا! بە هيچ بارىكدا راپىزى نىن تو بەجىمان بىلى. تو زۇر بۇ ئىمە بەفایدە!

- كاکە هەر بۆيە دەرەمەمە تا بىزانى من جاسوسى نۇورى سەعىد نەبۇوم...

بە ماشىنى كۈرى حاجى ميرزا چووينە «تەلکۈچەر» كە لە سەر سنۇورە. جىپېكىمان بە دوو
دىنار بە كرى گرت بىمانگە يەننەتە مۇوسل. دەبوايە ئىچازە چوونە عىراق لە ئەفسەرەي سنۇور
وەرگىرن. گۇتىان ئەفسەر لە مۇوسلە، دوو پۇز سەپەر بىكەن تا دىتەمە. كابراي شوفىر كە
نەيدەويسىت دەست لە دوو دىنار ھەلبىرى، كاکە و بىرالەي دەگەل سەرگىرووهبانىك كرد كە
وەرەقەمان بۇ ئەفسەر بىدانى لە مۇوسل پاسپۇرتمان بۇ مۇر كا. بارە كەمان ج بۇو؟ دو بەرە
مېژۇويەكانى كە جۇلا لە كۆنە پەلاسى بەرمان چىبىوو، دوو سى پەتتۈرى كۆن، هېتىدىك قاپ
و مەنچەلى ئەلمۇنىم. لە وەختى باركىدىدا مەعسىووم ھېتىدىك ئارد و پىنج شەش مىست
نىىسکى هىتىنا.

- ئەمەمان بۇ چىيە؟ بارگانىيە. خۇ بە رۆزىك دەگەينە مۇوسل.

گۇتى: ئەوه لە دەشت ماینەمە و مەندالە كامىن بىرسى بۇون، ج بىكم؟... ناچارى كەدىن ئەۋىش
بار كەين. ھەممۇ بارە كە تىزى كۆلى حەنبالىك نەبۇو. بەر لە نىيۇرۇ گەيشتىنە مۇوسل. مەندالىم
بردنە ئوتىلىكى سەر دەجلە. چۈمىمە ئىدارەي پۈلىسى سەفەر كە بىتاوانم بېچەمە بەغدا.
كاربەدەست روانىيە پەساپۇرت:

- كوا مۇرى ئەفسەرەي سنۇور؟

- لە باتىيان نامەي سەرگىرووهبانى پىتىيە.

- حەى حەى! سەرگىرووهبانى سەگباب حەقى چىيە رىيگەت بىدا! هەر ئەمەرۇ لە سنۇور
دەتكەينەوە بە دىيدا.

- من بە ئىچازە ھاتۇوم. ئەگەر گۇناھبارىك ھەبى سەرگىرووهبانە؛ من نىم.

- نەخىر ھەر دەپى دەرت كەين.

گۇتم: لە ھەممۇ عۆرمىدا ئەوه يەكەم جارە بە قانۇون دەبىزۇمەمە؛ ئەۋىش تووشى كىشە بۇوم!
دەنا بۇ خۇم بە قاچاغ ئەھاتم؟

- قاچاغ؟ بۇ تەير دەرەدەچى؟ ئىمە باشمان ئائىغا لە سنۇور ھەيە.

- جا با گىرتو بىكەين: ئەمەر دەرۇم سېھى دېمەمە و پىشىم نەزانى.

- مەحالە!

هاوکاریکی پینکه‌نی:

- محاله! رۆزى سەد كەس بە قاچاغ دىن و خەبەريشمان نىيە. باوكم گريو ناكەين!
پاش هزار چەقه و چەنه چەن، قەرار درا بچەمه لاي ئەفسەرى سنور، ئەگەر بۇي ئىمزا كىرم
لىئىم گەرپىن. هەر چوومە دەر، تىلگرافىكىم بۇ عەزىز شەريف - كە لە قاسىم نزىك و لە شام بىبويىنە
ئاشنا- لىدا. هاتمۇوه لاي مىنداالەكان كە نىوەرۆزە بخۇپىن. لە ئوتىيل چوومە خوار لە دوكانى
شۇوتى فروشىك گوتىم: شۇوتىكىم دەديه!

- ھەلبىرىرە!

باوەر بکە شۇوتى واى تىدا نەبۇو كە بۇم ھەلبىرى.

- برا شۇوتى مۇوسلە! تو چەند كېلىۋەت دەھوئى؟

- ھەشت تا دە.

لەتىكىم كىرى. پاش نىوەرۆ چوومە مالى ئەفسەرى سنور «زاھيد مەممەد» كە باسم كرد.
كە زانى من ھەزارە كەى میوانى مالە حاجى بۇوم، بە رووى خۇشەوە دواندىمى و بۇي ئىمزا كىرم
و تەلەفۇنىشى كىرد كە پۈلىسى سەفەر دەستم لى بەرددەن. ئىوارە درەنگ چووبىنە سەر قەتار و
لە واڭۇنىك جىيمان گرت. دوو كەسم دىن لە خوارەوە بە واڭۇنانەوە دەگەرپىن و دەرۋان؛ ترسام.
زانىم پۈلىسى نەھىنин و لە من دەگەرپىن. بە مەعسۇومم گوت: ئىۋە خۇ لە من مەكەنە ساحىب.
ئەوانە دەرمەد كەنھوھ سوورىيە. بچەن بەغدا. خۇم بە قاچاغ دېمەوە. پۈلىس دىتىيان، گوتىيان:
دابەزە! كارمان پىتىتە. برا خۇ دەزانى ئىمەھىي خراپەمان دەگەل نەكىردووى. تكايىل لە بەغدايە
شكایايت لە پۈلىسى سەفەر مەكە! مودىرىي پۈلىسى گشتى ئەحوالى توپىرسييە و چاوهنۇرەتە!
دىيار بۇ تىلگرافى عەزىز شەريف كارى كىرىدبوو.

بەيانى گەينە بەغدا. «نۇورى ئەحمدە تەھا» لە ئىزىگە چاوهنۇرە دەكردىن؛ كە لە برىكارى
حىزىبى پارتىيەوە هاتبۇوو. بارمان داگىرت. توورە گەى نىسەكە كە درا و لىنى پڑا. تىرى گالتە پى
كردىن: ئەمە چىيە؟ بۇ پىتە وابووه بى كەسى و حىزىبى پارتى دەھانات نايە؟ دەگەلمان هاتە
ناو شار؛ بوبىنە میوانى ئىمامى. نۇورى رۆيىشت بە بى ئەھوھ بلى چىتان لازىمە! جەلال بىتتووشى
شەرىكىم هات پىنج دىنارى دامى، بۇۋامەوە. چونكە نىيۇ دىنارىشىم شك نەدەبرد. جەلال گوتى
بىست و سى دىنارم بە واسىتەي مام جەلال بۇ ناردۇوویە سوورىيا.

- پىنم نە گەيىشتووھ...

خانووېكمان بە شەرىكىتى چاچىيەكى كۆبى لە گەرە كى «بارودىيە» - كە نزىك بە دوكانە كە
بۇو - مانگى بە پازدە دىنار (ھەشتى من و حەوتى ھاومالە كەم) بە كرى گرت. لە دوكان دەستم
كىرده و بە عەكاسىيە كەى جاران. چووشىمە لاي مودىرىي پۈلىسى گشتى سوپاسىم لى كىرد.
چوومە لاي جەلال تالەبانى لە ئوتىيل (وابزانم دىانا) وەتاغىتكى تەننیاى گرتبوو. باسى بىست و
سى دىنارە كەم كىرم كەد.

- چۈن پىت نە گەيىوھ؟ داومە بە مەسئۇولى پارتى لە مۇوسل، چاوى دەردىتىم!

دواى دوو رۆز گوتى: بۇت بە ئەندامىتىكى خۇماندا بەرىتكراوه، ئەم خواردوویە.

- كاکە تەسلىيمى تو كراوه؛ وابزانم تو دەبىي بىدەيەوە.

دەرھەل بۇو:

- بۇچى من دزم؟ تو بۇ ئەھەندە بە تەماھى؟ دە با ئەم پۈولە نەبىي!

- کاکه جهلال! لمو روژهوه من ئاواره بوم هرگیز مخارجى مانگىكىم به قىد مخارجى روژيکى تو لم ئوتىلە نېبووه. هەردووكىشمان دەلىپىن بۇ كورد كار دەكەين، هەزار ئەوهندەي تۆم كويزەھەرى دىيوه. ئىستاداواي حەقى خۆم بىكم پياو خراپىم؟ با وا بى، ئەوا نەمۇيىست...

بىاوى ئەمن، زەبىحى و منيان دىتەوه. گوتىيان جاسوسوسىكى زۆر گەورەي سەر بە ئىنگىلىسمان گرتتووه؛ ئىقرارى كردووه كە حىقوقى هەممو جاسوسانى ناو كوردىستانى عىراق بە دەست ئەو بوم. بەلام دەلى من زۆرم پياوهتى دەگەل پياوانى باش كردووه و لە گرتىن بىزگار كردوون. بىرۇن لە زەبىحى و ھەزار پىرسن تا بىزان من راست دەكەم. جاسوسە كە ناوى «مەلا عەلى كولتەپەيى» و خەلکى سولەيمانىيە. ئاي نەگېت! مەلا عەلى براي گيانىمىان كە هەممو سرى خۆمان پىدەگوت؟ دىيارچى كردووه. خەبەرى داوه دەتانگرن، هەر خۇي دواي پۇزىك و دوو روژ بە گرتىن داوابىن! دەركەوت ئوتىل پىشكى كەركۈكىش، هەر فىتى ئەم برا خۇشەيىستە بوم بە زەبىحى بىگرن! «كاکە بىرۇن! نە شايەتىن، نە دەيناسىن». نزىكەي سالىكىيان گرت و بەرياندا. كەچى لور-لور بە زمانى لووس، خۇي كرددەو براەدرمان!

سەفارەتى برىتانيا لە لايەن حەشامەتهو داگىر كرابۇو؛ ھەيكلى «مۇد» شىكتىراپۇو؛ كاغەز-ماغەز و پەروەندە سووتىنراپۇون. پتروس ناوىتكى ئەرمەنى نامەيەكى دىببۇو ناوى منى تىدايە، بۇي ھەلگەرتىبوم. كە چۈومەو بەغدا بۇي ھەنام. گۇزارشىك بۇو بە سەفارەتى ئىنگلىس درابۇو؛ «ھەزار - كە لە ئىرانەو ھاتووه - ناوى عەزىز قادرە و دوكانى لە فلان شوئىنە؛ زۆر خەتەرە. ئىمزا؛ عەبدوللا». گۇمانىم پەرييە سەر چەند عەبدوللا ناوىك؛ ئىستاش بۆم ساغ نېبۈو كىيە. مەلا عەلى گوتى من نېبۈوم و باوهرىشم بىن كرد.

پۇزىك جهلال تالىبانى گوتى: تۆمارنىكى درېزمان ساز كردووه؛ پىرى لە ئىزمىزى كوردە كانى سوورىيە. زەبىحى و تۆمان كردىتە وە كىيليان. داومان لە قاسم كردووه بۇي بەرين. خۆ ساز كەن بىرۇن! گوتىم: منى وا شەر و شرۇل بە خوا نايەمە لاي زەعيم. ناچار كراسىكى زۆر باش و پانتۇلىكى حازرم بىن كرىن. دە كەسى ترىش كە جهلال و خوشكە زەكىيە فەيليمان دەگەل بۇو-چۈوبىنە وزارەتى دىفاع. زەبىحى تۆمارە درېزى راخست؛ بە عارىيى سوورىيابىانەش فەرمایشاتىكى فەرمۇو. ئىت قاسم ملى لى نا، سەغانىكى لە سەر يەك نوتقى كردى؛ گىزى كردىن. فەرمۇوى با عەكسى پېنكەو بىگرىن. ئىتى بى ئەو كەسى تر زمانى بىگەرى، وەخت نەما و ھاتىنە دەر. داوى كراس و پانتۇلە كەيان لى كردىمهو، جوابىم نەدانووه!

لە شۇرشى كوردىستاندا - كە دەولەت بىبۇ دۇرۇمنمان - كابرایە كى توركمانى ھەولىرى دەگرن؛ عەكسە كەى نىشان دەدەن؛ دەلىپىن تو ھەزار! چەند چىن داركارى دەكەن. تا شايەت پەيدا دەبىن كە ئەو كابرایە بىن ئاكاگىيە؛ ئەو سا بەرى دەدەن.

دەگەل زەبىحى كەوتىنە نىگەرانى: خوايە قىلغى لە ماوهى ئەم سى سالەدا چى بە سەر هات؟ دەيانگوت بۇتە فالچى لە كرماشان، تور و گىزىز دەفرۇشى. سۇراغمان ھەر نە كرد. دواي دوو مانگ كە ھاتىنەو بەغدا، قىلغى بەيدا بۇو. كە دەگەل زەبىحى لىك ھەلبىراپۇون، بېۋە مىوانى حافىدى ئامۇزى و خۇي گەياندبۇوھەلەبجە. ئەو ھەممو مابېينە بۇتە سۆفييە كى پىش درېز لە تەكىيە شىيخىك و نوشەتى لە باتى شىيخ نووسىيە و نان و دۇي تەكىيە خواردووه. تا كوودەتاي قاسم چەند مانگى بە سەردا تىپەپىو، تازە وىراویە دەركەوى. ديسان سى تەفەنگدار گەيشتىنەوە يەك!

هر که تازه هاتبووینهوه بهغا، گوتیان مامؤستا گۇرانى شاعير لىريه يه. هەر دوور بە دوور ئاشنای بوم و نەمدىبۈو. چوومە زەبارەتى لە ئوتىلى سېرىوان. فەرمۇسى: ھەزارا جار- جار دل خەبەر دەدا. وا كۆمەللى نووسەران و شاعيران دامەزراوه؛ سەد و پەنجا ئەندامان. داوام كردووه ناوى تۆش نووسراوه. هەر چەند گوتیان كەس نازانى لە كويىيە؛ تازه نايەتهوه؛ دەدلەم چەقىبۇ دىيەوه. دەل خۇشە كە ناوت نووسرا.

- مامؤستا سوپاست دەكەم؛ بەلام نايەكم.

- چۈن ئەو شانازىيە قىبۇل ناكەي؟

- قوربان! چىرۇ كەمان چىرۇ كى موسولمانى ھينىدە: بەۋەرى ئازادىش رەئى بىدەن، هەر كەمايمەتىن. پاكسitan بۆيە دروست بۇو... نۆ كورد دەگەل سەد و چىل عەرەب چۈن دەربەرى؟ ئەگەر براەرەن راست دەكەن، با فەرعىنىكى كوردىستان بۆ ئىتمە دانىن؛ كىتىبى كوردىمان بۇ چاپ كەن. ئەوان ھەر دەلىن كوردى بە عارەبى تەرجمە كەن، بۇتان بلاو دەكەينەوه. يانى ھەر دەبىن نۆ كەريان بىن و خزمەت بە فەرەهنگى ئەوان بکەين...

ئەو زۆرى فەرمۇو، من كەمم بىست. لە ناو قساندا فەرمۇسى:

- زۆر كەس دەلىن تۆ بۇ چووويە حىزبى شىيووعى؟ بەوان چى؟

- بېخشە! منىش يەكىن لەوانم. مامؤستا ئەگەر حىزبى بۇوى، يەكىكى وەك جەمال حەيدەرى پىت دەلى: شىعرىكەمان بۇ بلى! فلان و فلان شتى تىدابىي. ئەگەر خۇي شاعير بى بە تۆ نالى. تۆش ئەگەر خۇت بۇ خۇت فىكىر نەكەيەوه، شىعرە كەت فەرمایىشتى ئەحەمەقىكە تۆ ھۆندۈرۈتەوه. دەبىن شاعير ماسى بىن كىتىد بىن، بۇ خۇي بىنۇسى. ئەوسا دەستەيەك ھەر لەگىرى دەبىن. ھەر لە خۇت دەپرسىم: توخوا شىعرى «داوهتى قەرداغ»، «گەشتى لە ھەورامان» كە ئەوسا حجىل بۇوى، دەگەل شىعرى «بىت و بىتەوان» كە بە پېرى فەرمۇوتە، كاميان باشتىن؟

- دىيارە ئەوانى پېشىوو.

- ئەمە يە تەئىسپىرى حىزبىايەتى لە سەر شاعير...

ھەر ئەو جارە، مامؤستا گۇران - كە لە پېرسى ئەو، جوابىم داوه بە مال و مندالۇوه بە دوو دىنار لە تەل كۆچەرەوە هاتتووينە مۇوسل - سەير ما:

- چۈن وا ھەرزان؟

- مامؤستا مال باوهشىك بۇو؛ لات وايە مالە قەرتاۋىدىن بار كردووه؟! رادىيە خەبەرى دا بارزانى و ھەوالانى دىتىنەوە عىراق. ئۆخەمى لە پاش دوازدە سال دىسان چاوم بەو پالھوانە خۇشەويىستە دەكەويتەوه. برايم ئەحەمەدى سەرۋەكى پارتى و چەند ھەوالانىكى و شىيخ سادقى برازاي مەلامستەفا چوونە پراڭ و لە گەلەيا ھاتانە قاھىرە؛ دىدەننى ناسىريان كرد و بەرھەو بەغدا فۇين. لام وايە بىست ھەزار كەس پىر لە فەرگەنى بەغدا هاتبوونە پېشوازى. عەرەب و كورد تىكەلاو، شىعاردان گوبىي عاسمانى كەر دەكىد. ھەر كوردىكى بە جىللىكى كوردىيەوه بوايە، لە سەر شانان دادەنرا و شىعاري برايەتى كورد و عەرەب دەدرا. گوتیان كوردىك كە لە سەر شانان داندراوه، دىزىك كلاشەكانى دىزىووه. كوردە ھاوارى كردووه: «كلاشە كەم!»، حەشامات لىتكرا گوتۈپىانە: «كلاشە كەم! كلاشە كەم!»، لايىن وا بۇوه ئەمەش شىعاري كە بە زمانى كوردى!

بارزانى لە ئوتىلىيک دابەزى. گوتیان بەر لە ھەر كەس لە تۆ و زەبىحى پرسىووه. دەيەوى

بتابانیبینی. فهرموموی: «دوو سه‌عاتم به دیاری بُو هیناون. بُو که‌سی تر هیچم نه‌هیناوه...». لهو رُوزه‌وه که دیتمهوه، ئیتر هه‌موو برینی دلم - که لهو چهند ساله‌دا قرتماخه‌ی به سر قرتماخه‌دا هاتبوو - ساریز بروونهوه و هه‌موو ده‌رد و ئاخم له بیر چوونهوه.

شوهینک - که دوو به دوو برووین - زوری دلخوشی دامهوه که: بپار بی من و تو له خوشیدا شه‌ریک بین و تازه خدمی بینکسی مه‌خوا!

گوتوم: کاکه بمیه‌خشنه ا من لام وايه نه‌وعه شیتییه کت تیدایه. ئوه چهند سال و زه‌مانه که من ئواوه‌م، که‌س نه‌بوبو به روروی خوش جوابی سلاوم بدانهوه. يان ئوه هه‌موو خه‌لکه شیتن، يان تو؛ که چهند رُوزتک له سابلاغ دیتومی و نه‌تناسییوم که چهند نه‌حسنم!

- هه‌رچی بین، تازه تا ماوم بروات به ئاشنایه‌تی من هه‌بین! قولوم قهولی پیاوانه... دوو عه کسی پینکه‌وهی بارزانی و قاسمنان گهوره کردبوقه، ده‌مانفره‌شتتن. زور بـهـبره و بـوـون؛ به‌لام يه کيـانـ چـهـنـدـ ئـهـمـنـدـهـ ئـهـويـ تـريـانـ دـهـفـرـؤـشـراـ. سـهـيرـهـ اـهـهـرـدوـوـكـ وـهـكـ يـهـكـ يـهـهـهـرـ چـيـهـ؟ تـيـگـهـ يـشـتـينـ يـهـ كـيـانـ «بـسـمـ اللـهـ» يـهـكـيـ تـيـداـ دـيـارـهـ. بـوـ بـسـمـ اللـهـ كـهـيـ دـهـيـكـنـ، نـهـ بـوـ خـوشـهـوـيـستـيـ زـهـعـيمـ!

به‌ندی سی له بـهـانـیـ قـاسـمـ کـهـ «عـهـرهـبـ وـ کـورـدـ لـهـ عـيـراـقـداـ شـهـرـيـكـنـ»، دـلـیـ هـهـموـوـ کـورـديـکـیـ مـيلـلـیـ شـادـ کـرـدـبـوـوـ؛ زـورـيانـ هوـمـيدـ بـهـ دـوـارـوـزـ هـهـبـوـوـ. حـيزـبـیـ کـومـؤـنـيـسـتـيـشـ - کـهـ لـهـ زـهـمانـیـ پـادـشـايـهـ تـيـداـ هـهـمـيـشـهـ لـهـ زـيـنـدـانـ وـ خـوشـارـدـنـهـوـهـداـ بـوـونـ وـ زـورـيانـ لـىـ دـهـکـوـزـراـ - بـهـ کـوـوـدـهـتـايـ قـاسـمـ زـيـنـدـوـوـ بـبـوـونـهـوهـ؛ مـليـانـ لـهـ جـمـ وـ جـؤـلـ تـابـوـوـ. چـونـکـهـ مـهـلـامـسـتـهـ فـاشـ دـواـزـدـهـ سـالـ لـهـ روـوسـيـاـ رـابـوـارـدـبـوـوـ، بـهـ کـومـؤـنـيـسـتـيـانـ دـهـزـانـيـ وـ ئـهـوـپـهـرـيـ دـهـستـيـ قـهـدـرـيانـ لـىـ دـهـنـاـ.

حـيزـبـیـ کـومـؤـنـيـسـتـ لـهـ هـهـرـ وـ لـاتـيـكـداـ - باـ چـوارـ کـهـسـيـشـ بـنـ - بـوـ حـوكـمـدارـ خـوـبـيانـ لـهـ هـهـموـوـ کـۆـمـهـلـيـکـیـ تـرـ بـهـ لـايـقـ تـرـ دـهـزـانـ. بـهـ تـايـيـهـتـیـ لـهـ عـيـراـقـداـ کـهـ کـورـدـ قـهـمـيـهـ کـانـيـشـ هـهـرـچـیـ دـوـوـ پـیـتـ وـ لـهـتـيـکـیـ خـوـتـنـدـبـوـوـ، بـهـ فـرـهـهـنـگـیـ کـومـؤـنـيـسـتـیـ فـرـچـکـ کـرـابـوـونـ وـ هـرـ کـهـسـ چـهـپـیـ نـهـباـ بـهـ خـايـنـ حـيسـابـ دـهـکـراـ. پـارـتـیـ دـيـمـوـکـراتـ، حـيزـبـیـ کـومـؤـنـيـسـتـیـ بـهـ مـامـوـسـتـایـ بـهـرـيـزـ وـ بـرـاـگـهـورـهـیـ خـوـیـ دـهـزـانـ. مـلـ بـهـ مـلـهـ بـوـوـ کـهـ خـوـیـ بـهـ کـومـؤـنـيـسـتـیـ دـلـگـهـرـمـتـرـ لـهـ کـومـؤـنـيـسـتـانـیـ حـيزـبـیـ نـيـشـانـ دـاتـ. هـهـرـ حـهـولـیـ بـوـوـ حـيزـبـیـ کـومـؤـنـيـسـتـیـ لـىـ پـازـیـ بـیـ وـ روـوـ لـهـ قـيـبـلـهـیـ مـؤـسـكـوـ وـهـرـنـهـ گـيـرـیـ. پـهـتـ شـلـ کـرـدنـ قـاسـمـ، شـيـوـوعـیـ بـهـرـهـلـاـ کـرـدـ. وـهـاـ غـلـوـورـ وـ يـهـرـغـهـ بـبـوـونـ بـهـ هـهـزـارـانـ لـغـاـوـ رـامـ. نـهـدـهـ کـرـانـ کـهـ ئـهـودـهـ رـهـشـمـهـشـيـانـ لـهـ مـلـ دـاـپـنـراـبـوـوـ.

قـاسـمـ بـهـرـگـرـیـ لـهـ کـورـدـ نـهـدـهـ کـرـدـ کـهـ بـيـرـیـ خـوـبـيانـ دـهـرـبـنـ وـ تـهـنـانـهـتـ مـهـلـامـسـتـهـ فـاـ تـوانـیـ حـيزـبـ بـکـاتـهـ رـهـسـمـیـ وـ رـؤـزـنـامـهـ وـ نـهـشـرـاتـیـ بـارـتـیـ تـازـاـدـ بـیـ. مـهـلـامـسـتـهـ فـاـ لـهـ قـفسـرـیـ نـوـورـیـ سـهـعـیدـ جـيـنـگـيرـ بـبـوـوـ، بـبـوـهـ قـيـبـلـهـیـ کـورـدـ وـ عـهـرهـبـ. لـايـ قـاسـمـيـشـ زـورـ بـهـ قـهـدـرـ بـوـوـ. کـومـؤـنـيـسـتـیـ رـاـسـتـهـقـيـنـهـ دـزـیـ مـيلـلـيـهـتـ؛ بـهـلامـ کـهـ لـهـ روـوسـيـاـ زـمانـ وـ عـادـاتـیـ گـهـلـانـیـ جـوـرـبـهـ جـوـرـ پـارـيـزـراـوـهـ وـ زـورـيانـ بـهـ روـالـهـ جـومـهـوـورـیـ وـ خـودـمـوـخـتـارـیـ تـايـيـهـتـیـ خـوـبـيانـ هـهـیـهـ، کـومـؤـنـيـسـتـیـ عـيـراـقـ بـرـوـاـیـ بـهـوـ نـهـبـوـوـ. نـابـیـ ئـهـوـشـمانـ لـهـ بـيـرـ بـچـنـیـ کـهـ لـهـوـتـاـ حـيزـبـیـ کـومـؤـنـيـسـتـیـ لـهـ عـيـراـقـ دـامـهـزاـوـهـ - جـگـهـ لـهـ فـهـهـدـ نـاوـيـکـ کـهـ لـهـ مـهـسـيـحـيـهـ کـانـيـ «تـهـلـ كـيـفـ»ـ بـوـوـ - هـهـمـيـشـهـ، مـهـگـهـرـ بـهـ دـهـگـمـهـنـ، دـهـنـاـ رـهـئـيـسـیـ حـيزـبـ کـورـدـ بـوـوـهـ. ئـيـسـتـاشـ کـهـ مـنـ شـيـسـتـ وـ سـيـ سـالـمـ رـابـوـارـدـوـوـهـ وـ نـهـمـ خـهـتـانـهـ دـهـنـوـوـسـمـ، رـهـئـيـسـیـ حـيزـبـ شـيـوـوعـیـ عـيـراـقـ کـورـدـيـکـهـ. دـهـگـهـلـ ئـهـوـهـشـاـ نـاوـيـ کـورـدـ وـ کـورـدـسـتـانـ بـيـسـتـنـ وـهـكـ درـوـوـ وـهـ بـنـ کـلـکـ دـانـ وـابـوـوـ. ئـهـنـدـامـيـ کـورـدـ بـهـ عـهـرهـبـيـ دـهـدـوـاـ؛ بـهـ لـايـهـوـهـ شـهـرـ بـوـوـ بـلـیـ کـورـدـمـ.

کورد له سلیمانی له خوپیشاندانیکدا داوای خویندنی زمانی خویان و پهره‌پیدانی فرهنهنگ و ئەدەبیاتی کوردى کردوو. حیزبی شیووعی له سوله‌یمانی شیعاریان دەدا: مەغاریقى قلیاسانمن ناوی! بە سووکایه‌تی کوردستانیان کردوووه «قلیاسان»، كە پرد و ئاویکە له خوارى شارى سوله‌یمانی. دەيانگوت پتر له سەد هەزار ئیمزا - كە هەژەد هەزار ئیمزا کوردى كومۇنىست بوو- بۇ قاسىم ھاتووه كە: «نەكەئ ئىدارەئ فەرەنگى سوله‌یمانى بىدەي بە کوردە كان! چونكە ئەمە جىاوازخوازىيە»! بە راستى شیووعى، حیزبى پارتىيان خستبووه مالى كولەوە و هيشتا هەر مامۆستا و براي گەورەمان بوو.

من تارىخى ئەو دەمانە نانووسىم و ناشزانم بىنۇوسم. بەلام ھېتىدىك بىرەورەرى خۆم و بىر دىنەوە - ئەوبىش زۆر كەم - كە بە پىتوستى دەزانم باسیان بىكم:

حیزبى شیووعى له شار و دېھاتى کوردستان زۆرى پەرە ساند. دەستە - دەستە به وەرزىرانوو دەگەرەن؛ لە ھېچ درۆيەك بۇ دلخوش كردنى حەشامات نەدەپرىنگانەوە. شەرم كردن و درۆ نەكەن ئاسەوارى يۈرۈچۈزى بۇو؛ دەبوو نەمىنى! هەر كەس ناوى ئاغايى پىتوه با - هەر دەرقەقەتى ھاتبان - گۈرسى لە مل رادە كىشىرا تا دەمرەد. گۇتىيان يە كىان لە دەشتى ھەمولىر كوشت، مجىيورى مىزگەوت بۇو؛ هەر چونكە ناوى عوسمان ئاغايى! لە قەبرىستانى كۆيە كىلى مەرمەرى قەدىميانىان وردو خاش کردووو. تەنانەت كىلى قەبىرى جەمیلاغا، حاجى قادر ئەو ھەممۇ تارىفەى لىن کردوووه. ھەرجى لە ھەزاران سالەوە ناوى ئايىنى و ئەخلاقى باش و پىاوهتى و ۋۆحم بە كەس و كار و بەھەر وەرگەتن لە كىتىيانى جىگە لە كومۇنىستى با، نىشانەت ئىرتىجاع و كۆنەپەرەستى بۇو. لە دېھات لە سەر ماشىن بە مېكروۋۇن بۇ گۈندىشىنائىيان بلاو دەكىرددەوە: «ئەي بەدبەختى كلۇل! سالى ئۆ مانگ بە چاندىن و دروئىنى گەنەمەوە ماندوون. لە روسىيا گەنم بەرە دارە! وەك دارگۇزى دارتۇو! وەرزىرىنىك هەر چوار دارى ھەبى - كە پتريشى ھەبى - ھېچ خۆى ماندوو ناكا. سالى جارىك دەيانتە كىتىنى و شوئىنى نامىتىنى گەنەمى تى كا! لە شەردا پتر لە حەقەد ملىيون پىاو لە روسىيا شەھيد بۇون. بە ملىيونها ئۆنى بى مىزىد ھەبى؛ ھەمووبىان دوكتور و موھەندىسىن. سەرەر ئىنچىن دەدەبىنى! وەرن ناوتان بىنۇسىن. ئىۋوش لەو گەنەم بىن نىرخەى كە لەم دەورانە رەشەدا بەرەھەمتان ھەتىناوه يارمەتى حىزب بکەن. پولىش بىنن لىتىان وەرددەگەرىن. زوو بن، بىگەنەن تا لە كىستان نەچچوو!...».

گۇتىيان كاتى لە سالى ۱۹۵۹دا، عەبدولكەرىم قاسىم لىيان وەخۇ كەوت و شارەزوورىيە كانى سەر بە حىزبىيان بەرەو حەبسى سوله‌یمانى دىتىا، شارەزوورىيەك دەينەرەند: باوه حىزانە ئىزىم خاتە ئۆخۈم بەسمە، ئىزىن ئۇن دوختۇرت بۇ تىرىن!

ھەموو رۆز لە شاران و لە پاتەختدا خوپیشاندان بۇو. تارىيف لە قاسىم و سەد لەقەبىيان بۇ تاشىبىوو: «زەعيمى ئەوحەدە»، «موعەللەمى ئەوحەدە»، «نابىغە ئەوحەدە...»، ئەوحەد و ئەوحەد! قاسىم سەر لە ھەوەلەوە زۆر نەرم و نىيان و خۆى بى مىزىد ھەبى؛ بەلام شیووعى ھەتىدان ئەوحەد پىگۇت و چەپلەيان لىيدا، خۆى لە خۆى گۇرا: (تۆ بلېي ئەو ھەزارە زىلە بە خۆرایى بە نابىغە و يە كەمین پىاوى سەرزەمىن بىنان، نەزان بىن؟ نەخېر راست دەكەن!).

يەكىك پىتى گوتىوو: زەعيم شكلى تۆم لە مانگدا دىيواه! ھەموو شەۋىيەكى مانگ دىيار با، وەزىرە كانى ھەلدەپىچا بە دوورىبىن تماشاي مانگ بکەن بۇ شكلى ئەو بروان. فيلبازىك عەكسى قاسىمى بە مىدادىكى كەم رەنگ لە سەر ھەيلكە كردوو، گۇتبۇوى مەيشىكە كەمان ئەو

هیلکه‌ی بهو شکله‌وه کردووه! جایزه‌ی و هرگرت و قاو داخرا که موجزات رووی داوه!
له بیرم نه ماوه کهی بورو، ملامسته‌فا فه رموموی: زه عیم نامه‌یه کی فارسی داومی که بؤی
بکهین به عره‌بی و که‌سیش نه زانی. تو تهرجه‌مهی که و بیدوه به خوم بؤی ده به‌مهوه؛ به لام
نوسخه‌ی لی هه لمه‌گره بؤ خوت ا نامه «دوكتور موسه‌دیق» بورو، نووسیببووی:

«نوری چاوی به پیزم، عبدولکه‌ریم قاسم!

له پاش سلاوی گرم و دؤستانه...

خوا شوکور تو سه رکه‌وتی و پایه‌ی تهختی پادشاهیه تیت له به ریه ک برد. به هومیدم همر
سه رکه‌وتوو بی. دهمه‌وی نامه‌گاریه کی باوکانهت بکه‌م: نه که‌ی به زمان لووی و تاریف و هوورا
و چه پله‌ریزانی کومؤنیستان فریو بخؤی! ئهوانه ماری خالدارن و له پر پیتوه ده‌دهن. من
دهمه‌ویست خزمته‌تی زور گهوره به خه‌لکی ئیزان بکم و کاریک بکه‌م تامی ئازادی بچیز، تیر و
ته‌سهل و بی‌ترس و سه‌ریلند بزین؛ به لام تووده ئه و به‌لایه‌یان به سه‌هیتام. ئهوان واپان کرد
که ئه‌مریکا، شا بگه‌رینیتیه‌وه و حوكمی من بکه‌وهی. تکایه زورت ئاگا له خوت بئی. چه‌ند
هموالیکی من هاتونه به‌غدا. لیم روونه به‌خیریان دینی و له یاریده‌یان دریغی ناکه‌ی.

دؤستی دلسوژت: ممح‌مهد موسه‌دیق

ره‌نگه ئه‌مه تهرجه‌مهی و شه به وشهی نامه‌که نه‌بی؛ به لام ئه‌نم ناوه‌رکه‌ی ده‌گه‌یاند.
نافه‌رمانیم نه کرد و نوسخه‌م لی نه‌گرت.

له رووسيه چیان بؤ ستالین ده‌کرد، ئوهش و زیاتریش بؤ قاسم ده‌کرا. ئه‌ویش که‌یفی
ده‌هات. قاسم بیوه ته‌ریزیکی سه‌یر: هه‌میشه نوتفی ده‌کرد؛ سه‌لم و تیوری لیک ده‌هالاند؛ له
پاش نوتف ده‌بواهه چه‌ند جار له سه‌ر رادیو بلاو بکرایه‌وه. هه‌ممو دوکانداریک - که گش
دوکانداریش رادیویان له دوکان هه‌بورو - ده‌بواهه رادیو له سه‌ر ئاخر ده‌ره‌جه بکنه‌وه و نوتفی
زه عیم بیسیری. له‌سه‌ر تا ئوسه‌ری خه‌یابان و بازار، هه‌ممو که‌س، هه‌ممو ده‌م، گویی له
فره‌مایشاتی زه عیم، که‌ر و سه‌ری گیز ده‌بورو. شهوانه هه‌ممو و هزیره کانی له خؤی کو ده‌کرده‌وه،
نهواری نوتفی خؤی بؤ ده‌کردنده‌وه. هیچ و هزیریک تا ده‌بوروه روز نه‌ده‌بورو بخه‌وه و له په‌ستا
ده‌بورو گویی له نهواری نوتفی زه عیم بگری. گوتیان جه‌نازه‌یه کیان ده‌برده قه‌برستانی غه‌زالي.
کارایه‌ک به لایدا راپرد، گوتی: خوزگهم به خوت کا! له ئه‌قولی زه عیم نه‌جاتت بورو!

شیوعی ورد-ه ورد-ه پیبان لی هه‌لینتا. ده‌گه‌ل نه‌وحه‌د نه‌وحه‌د، شیعاري حیزبی شیوعی له
حوكمدا ده‌دردا. ده‌سته‌ی روزیان له جه‌وانانی به‌ناو «مقاؤه‌مهی شه‌عبی» (په‌دافتند) بؤ
پاریز‌گاری له ئینقیلاپ پینکه‌وه نابورو. هر کم‌س بؤنی دزایه‌تی کومؤنیستی لی ده‌هات، لیدان و
شه‌قی زوری ده‌خوارد و زوریشی به بئی قانونون و بئی پرسی کاری‌ده‌ستانی ده‌ولهت، ئیعدامی
ئینقیلاپی ده‌کران.

ئاشنایه‌کی زور وریالم - بؤ مهسله‌حهت پاریزی خؤی - بیوه یه‌کیک له و جه‌وانانه و راستی
زور شتی له لا ده‌گوتمن؛ یا خودا درؤی کردنی:

- دوکانداریک له کازمین داوای قه‌رزی له جه‌وانانیکی په‌دافتند کرد، گوتی نه‌مده‌یه‌ی
شکایه‌ت لی ده‌کم. سبه‌ی ئه و روزه به ته‌زاھورات چووینه سه‌ری، گوتیان ته‌وتیئه‌چین
دؤزراوه‌ته‌وه. په‌تیان خسته مل، کوشتیان.

وای به سه‌رهات که له ته‌زاھوراتی چه‌ند سه‌د هه‌زار نه‌فریدا، هر یه‌که‌ی په‌تھ گوریسینکی

پی بوو، تا دزی خویان بترسینن. رۆژیک دهوری ترۆمبیلی ئەحمدە سالح عەبدییان دابوو، کە رئیسی ستادی سوپا بوو. پەتیان راداشتبوویه. پەت ھەبى خەيانەت سەر ناگرى... بەریان لە مالان دەگرت، قەت مالیکیان نەدەبوارد. دەبوا چەندى خویان بلین، خاونە مال بى خۇڭىرنە بىاندانى، نەک تووشى پەت پەتىن بى. رۆژیک سەریان بە مالە كەماندا كەربلا، سەرەتە ھاومالە كەميان چا كەربلا، سەریان بە مالى ئىمەدا كەربلا، عەكسى مەلامستە فایان بە دیوامە دېبۈو، بىھەست و چۈپە گەرابۇنەوە.

سالح حەيدەری، براي جەمال حەيدەری مەشهور، گوتى: چوومە لاي كاكم دوو دينارى لى قەز كەم. شەش تەلىسى خەتسوورى بە پىلاقە داگىراو لە دينارى و پېنج و دە دينارى لە گوشەی وەتاغە كەم لە سەر يەك داندرابۇن. گوتى: ئەوه مالى حىزبە و فلسىكىم نىيە بىندەمەن! تەنانەت لە ھەموو ئىداراندا ھەر شىيووعى حىساب بۇون. رۆژیک چوومە مەركەزى «يۇنىسيف» بۇ لاي مودىرە كەم، كە دوكتوريكى زۆر بەناوبانگ بە ناوى جىهاد شاهىن بۇو. تماشى كەردىم و دەرمانى بۇ نووسىم. بانگى لە فەراش كەرد، جواب نەبۇو. چوومە دەر هاتەوە گوتى: خزمەتكارە كان چوونە بەر تاولىنگىان درىز كەردوو، دەلىن ئىمە جوابى مورتەجىع نادەينەوە! دەبى لە رووسىياش وابى؟!

مەلامستەفا ئەو كارانە دەبىستەوە. جارىك گوتى: دوو كوردى لاي ھەلەبجە هاتۇنە لام. يەكىان دەلىن كاپرايەك سەر بە شىيووعىيە كان خەنچەرى رووتى لە سەر ملم داناوه: سەگباب! بلىنى كوردم تا بتکۈزۈم! ئۇنى تر دەلىن: چەند كەسىك راوبىان لى دابەشىم، گرتىانم. جا وەرە بىكۈزۈم دەكەد: وەرن بىكۈزۈن! ئەمە ئىزى كوردىچىم و پارتىچىم!

مەلامستەفا لەو ناكارانە يان زۆر ناھەخت بۇو. باسى دە كردن، پىسى وا بۇو كارى زۆر خرالپ دەكەن. جارىك جەمال حەيدەری سەرۆكى بالاي شىيووعىيە كان چووبۇوە لاي:

- مەلامستەفا خۇت دەزانى منىش يەكىكىم وەك جەنابت...

مەلامستەفا نايەلىنى قىسە كەم بىكا، دەلىن: ھەستە دايىك فلان! تو دەبى بە بهراز بلىي وەك تۆم، نە بە من...

برادەرەيک ئەفسەرەيکى بىنناسىندىم كە ئەمە رئیسی پەداھەنە و كوردى ھەولىرە و ناوى مەھىدى حەممىدە. پىنى خۇشە تو بىناسى.

- كاکە رۆز باش!

تماشا دە كەم بە عارەبى جوابىم دەداتەوە! واى خۇ نواند كە ھەرگىز كوردى نەبىستۇوە! گوتىم: گوتىيان كوردى، پەشىمانم كە دىتۇومى...

گوتىيان گۇران و چەند كەسىك چووبۇوە ئەرمەنسەستانىش، لاي كورده كان؛ بەلام - بە قىسەي ئەوانەي بۇيان گىتىرابۇومەوە - نەيفەرمۇوبۇ منىش كوردم؛ چونكە ئەوه لە مەسلىخەتى حىزىسا نەبۇو!

جارىكى تر گۇرانىم دىتەوە كە بە داخەوە نەخۇشى سەرەتانى گرتىبۇو؛ دەبۇو بىبەنە مۆسکو. حەممەي مەلا كەريمىشى لە لا بۇو. لە گفتۇگۇدا عەرزم كرد: ئىمە تا كورد - بە گىشتى - وەقدەر نەكەۋى، ناتوانىن گول بىكەن. جوولە كەم بە مىسال ھېنائە كە قەدرى سەگيان نەبۇو؛ بۇونە دەولەت، پاپى كاتۆلىكىانىش موخلisisانە و لەعنەت نامەي نويزىيان بۇ دەرداویرى! دىيار بۇو ئەو قسانەي من قبۇول نەدەكران. ھەر لەو مەجلىسەدا، مامۇستا گۇران باسى «مەھداوى» حاكمى

مه حکمه‌هی قاسمی کرد، که زور که‌ریکی چنه‌ندریزه و نه‌نگه بُو دهوله‌تی عیراق. له پر مه‌هدادوی ده گهله سالح به‌حرولعلومی شاعیر وه ژوور که‌هوت. قوت‌وویک باقلاوه و دوو گلؤس جغاره‌ی «کاتی» هینابوو. پاش تاویک رُویشت. گوران فرموموی: به راستی مه‌هدادوی پیاویکی نه‌جیب و عاقل و زمان رهوان و قانون‌زنانه! هه‌زار وانیه؟!

- مامُّوستا تا توْزیک باقلاوه و پاکه‌تیک له و جغاره‌یهِم نه‌ده‌یهی، ته‌سدیقت ناکم!!
زور پیکه‌نی.

که له رُووسیاشه‌وه هاته‌وه، دیتم. فرموموی: بُو مردن هاتوومه‌وه. تازه ثیمانم هیناوه که قسه‌کانت به جی بون. هه‌تا کورد خُوی به گشتی وه‌قدره در نه‌که‌وهی، نابی ئیمه چاومان له حورمه‌ت گرتن بی؛ به‌لام تازه هرچی چوو، چوو. فرموموی: که رُووس زانیبوویان قاسم له حیزبی شیووعی ره‌نجاوه، هیچ قه‌درم نه‌گیرا. ئه گهه قه‌ناتی کوردیف پینجسەد رُوبولی بُو به جی نه‌هیشتبام، پاره‌ی چایه‌کی قاوه‌خانه نه‌بورو... رُوژئ گوتیان چا بورویه‌وه؛ بُرُوا راست خستمیانه ته‌یاره‌وه و له به‌غدايان دابه‌زاندم.

پاش ئه دیداره، به بیست رُوژیک خه‌به‌رم بیست که مامُّوستا گوران له سوله‌یمانی وه‌فاتی کرد.

له جه‌نگه‌ی ئه‌م هه‌را و پهت‌پساوی و به هیزیه‌دا، رُوژئ بارزانی لیسی پرسیم: هه‌زار چونی ده‌بینی؟

- ئه‌زبه‌نی حوكم هی خُویانه و هه‌ر بینا ثیعلانی دهوله‌تی کومونیستی کرا.
فرموموی: تو شیتی ائه گهه ئه‌مریکا هه‌زار ملیار دُولاری له دُزی شیووعی خه‌رج کردا، هینشنا نه‌وهی بُو ساز نه‌ده‌بورو که ئه‌مانه‌ی عیراق بُوی ده‌که‌ن. ئابرووی خُویان و بگره موسکوشیان برد...

لیزه‌دا ده‌مه‌وه به‌ره و پاش ئاور ده‌مه‌وه و باسی شیووعیه کانی زه‌مانی پادشاھی بکم:
هممو خه‌لکی شارستانی عیراق، به تایبەتی رُوشنبیران، زوریان رق له ئینگلیسی داگیرکه‌ر بورو. نه‌وانیش وه که ئیمه له ئیران له دُزی ئینگلیس شه‌باتانیشیان بی باش بورو. له زه‌مانی هیتلردا هه‌زاران لاوی عیراقی له سه‌ر نازیه‌تی گیران و خرانه به‌ندیخانه‌وه. ته‌نانه‌ت مامُّوستا مه‌لاچه‌میل رُوژیه‌یانیش به تۆمه‌تی نازیه‌تی سالیک پتر له گرتوخانه‌ی عه‌ماره‌دا مایه‌وه. له سایه‌ی ئه‌و گرتنه توانی شه‌رفنم‌اه بدلیسی له فارسیمه‌وه بکانه عه‌ره‌بی. سوپاس بُو ئه‌و زیندانه!...

که هیتلر نه‌ما، ئیتر لافاوی دلان رُووی کرده موسکو. حیزبی شیووعی نه‌تینی بورو؛ نه‌ده‌ناسران. له‌به‌ر ئه‌و نه‌ناسینه وه که ئه‌ندامانی «زی-کاف» خه‌لک به پیرۆز و پیاوچاکی ده‌زانین. نه‌ک هه‌ر خه‌لکی ره‌مه‌کی و باراپی، ته‌نانه‌ت دهوله‌مەنده هه‌ره زله‌کانیش خوشیان ده‌ویستن. ئه گهه شیووعیه که له دهست پولیسی نوری سه‌عید هه‌لاتبا، خُوی به هه‌ر مالیکدا کردا ده‌یانشارده‌وه؛ به‌خیویان ده‌کرد. کەس دلى بروای نه‌ده‌دا بیانداته دهست دهوله‌ت. ئه‌ندامیان له‌په‌ری فیداکاری و نه‌داری و بی‌ناریدا ده‌زیان. به جلی شر و نانی وشك قنیاتیان ده‌کرد و شوکری ستالینیان ده‌بزارد. به‌لام هه‌ستم ده‌کرد که له ئاخر ئۆخریه کانی زه‌مانی نوری سه‌عیدادا، زور پیاوی دهوله‌تیان ده پال هه‌لکیت‌شراپوو. جار-جار ره‌فیق چالاکم له دوکانی به‌شیر موشیر ده‌دی و ترسم لیسی به سه‌ر چووبوو. مه‌سەلەن ده‌بگوت: فلاں رُوژ،

سنهات ئوهوندە، شىووعى لە فلان و فلان شوينەوە تەزاھورات دەكەن. راست دەردەچوو. بەلام ئاخۇ مامۆستا پايىه بەرزە كانىشيان لە زياندا وە ك بۆرەپياوه كان بۇون؟ دەيانگوت ئەوان زور خۇش دەزىن. چەند كەسىك يان كەسىكىيان كە دەبوايە خۇ وەشىن، مالىكىيان بۇ دەگىرا. هەر چى پىداويسى ئيانە دەھاتە بەردەستيان. چەند كچ و زىتكى شىووعىش خزمەتىان دەكەن دەگەللىيان دەزىان؛ كە ناويان لىن نابۇون «مايەي خۇشى مامۆستايان». ئەو خوشكە شىووعىانە مولكى حىزب بۇون؛ دەيانتوانى بىيانبەخشن! بۇ قەدرگرتى «مامۆستا مەممەد تەھفيق وردى» كە ھەم شاعير، ھەم نووسەر و پىر لە پەنجا نامىلکەي نووسىيە و زور كورتەبالا يەكى تاھزىز و بىن فەسال بۇو، يەكىن لەو زيانەيان بىي بەخشىبۇو، دەتكوت حۆرى بەھەشتە. ئەنە كە خوشكى ئەو عوسمان مەجيده بۇو كە باسم كردووە. جارىك مامۆستا تەھفيق وردى تاردار اوھتە تاران كە پەيام و كەلامى حىزب بە تۈودە بگەيەنى و شتىيان لى فېر بى.

- براڭان ئەو زىنم بە تەنبا لە بەغدا چۈن بىزى؟

- خەمت نەبى، براڭەكى حىزبى دەنيرىن ئاگاى لى بىن و زيانىشى دايىنە.

وردى پاش دوو مانگ دەگەرپىتەوە. لە دەرگا دەدا. ئەن سەر دەردېتى:

- غەربىيە تو كىنى؟

- چۈن كىنى؟! ھاتۇومەوە مالە خۇم!

- پىاوه كە وەرە دوو شەق دەو رووته - پۇوتە ھەلدە!

براڭىزى بە دارەوە بۇي دى! ئەن نەما؛ وردى وەخت بۇو شىت و ھار بىن؛ ملى لە قەسىدە ھۇندىنەوە نا. باسى هيچران و فيراق و ئەم قىسە قورانە. بەلام دلى بىرواي نەدەدا بلى شىووعى خراپەيان دەگەل كردووە. دەيگوت: ئىوايان تىدا ھەيە زور باش لە لىينىن و ليوشاوشى نەگەيشتۇوا ئەو كاپلارى زىنەكەي وردى بەركەتىبۇو، ناوى عومەر حەممەشىن، خەلکى كۆيە بۇو؛ دەمناسى. لۇمەم كرد كە ئەو زوللمەي بۇ كردووە. گۇتى: كاڭە! خوت تەرح و ديدارى وردىت دىووه، لە مەيمۇون ناھەزترە. حىزب ئەو زىنەي بىي بەخشىوە و ناچار بۇوە مىردى بىن بىكا. حىزب قەرارى داوه لەوى بىستىنېتەوە و بىدا بە من. زوللىمى چى و حەق و حىسابى چى؟!

من لام وا بۇ زور لەو قسانە كە بە شىووعىانى عىراقى دەلىن، لە رووى غەزىكەوەيە؛ زىاديان بۇ و سەر دەخمن. پاش چەند سالىن، لە شۇرۇشى بارزانىدا، كە لە گۇندى «ليۋۇزە» بۇوم؛ حەميد عوسمان - كە ماوهىيە كى زور رەئىسى حىزبى شىووعى ببۇو - لى كەتىبۇو؛ دەگەلەن ھاومەنzel بۇو. شەۋىيىك زورى خواردەوە، تەھوا سەرخۇش ببۇو، نەھىنى و سىياسەتى لە بىر نەماپۇو. گىرنى زمانى كراوه و باسى رۈزانى سەلتەنتى خۇي دەكەد كە ئەوسا لە سەرۋە كىدا - كە بە نەھىنى لە خانووينكى كەركۈوك ژياوه - دەيگىراوه، گۇتى: ھەر شەھە والان كىزىكىيان بۇ دەنام. شەۋىيىك تازە كېيەتلىكىيە، براڭەيەت: مامۆستا ئىئىمە لە رېڭەي ئىۋەدا سەرمان پىتە نىيە؛ بەلام دايىك و بایم كۆنەپەرسىن. بىانن ئەو كېيە دەسكارى كراوه، سەرى دەبرن. چاكەم دەگەل بىكە، خۇم لە جىاتى خوشكم لات دەمىنەمەوە! دېتىم كورە كە زور لuous و جوانترە لە خوشكى، قبۇلەن كرد. ئىنسانىيەت ھەلىنام كە تىكاي بگرم و خوشكى لە بەلا يەك كە جا كە دەلىن قىسىمە ئەستىت بىسىسە يان لە مندال، دەبۇو بىانگوتايە: «يان لە سەرخۇش!». دەلىن قىسىمە بە حەميد بلىن - ئەگەر مابىي - ھەزار تەلاق دەخوا كە نەمگۇتۇوە.

شیخ رهشیدی لولان له حکومهت را پهربی. شیووی کورستان دهسته به کی سی که سیان به سهر کردایه تی عهلى سهوز هفروش ساز کر دبوو، که به قهولی خویان «برولیتار» ئەم ئاگره دا کوژین. له سهر داواي قاسم، مەلامسته فاش چووبووه بەراپی شیخ رهشید. شیووی کان به باسک بلند کردن و بزی - بزی ده گەنه جەبهه، له سهر چەمیک که مەلامسته فا و بارزانی لهوین.

- ئىمە تاكتىكى عىلەمى بە كار دەبەين و دۆزمۇن وا راۋ دەنئىن بە داستانى بىگىنەوە. سۈفيات له ستالىنگراد چىيان كرد، ئەوه دەكەين. بزى عملی سهوز چى!

لە دەممەدا، دوو كەلاکە پۈليس له چەم دەپەرىنىئەوە.

- ئەوه چى؟ بۆ مردوون؟

- كاكە شەرە! پیاوى تىدا دەكۈزۈ، پۈليس و پیاوى شیخ رهشید كوشتوو يانن.

- ها! كە وايد دەبىن ئىمە «ئېجىتىماقى مۇھىسىع» بکەين (يانى بە فراوانى كۆپىنەوە).

پاش تاوىك دىنەوە لاي مەلامسته فا:

- ئېجىتىماعمان قىرارى دا تەھنگە كامان بەدەين بە تو. توش سى پياومان رەگەل خە تالە رىگە روتىمان نە كەن!

- زۇرم پى خۇشە، بەلام دوو كەستان دەگەل دەنېرەم و خاتىجەم كەس ناۋىرى بىتە سهر رىگاتان!

مەلامسته فا تەھنگە كان دەدا بە بارزانىيە كانى خۇى:

- بۇ ھەر چوارتان يەكىن. ئەگەر خاومەن تەھنگ كۈزۈ، يەكى دى ھەلىگەر.

گوتىيان بارزانى تەھنگە كەيان ماج دەكەد و نىيۇچاوانيان رىدەخت.

مەلامسته فا فەرمۇسى: زەعيم قاسىم گۇتۇویە: دەلىن رادىيە كەمان زۇر بىتامە، كەسى وات پى شىك نايە پىنى رابگا و چاكتىرى بىكا! گۇتۇوە يەكىن ھەيە ئەگەر ئەو بىكە، من زامن بە كەيفى تۆى ساز دەدا. دەس بەجى فەرمانى بە سەر راگە يېشتى بەشى كوردى بە ناوى تو نۇوسى و خەبەرى لە وەزىرى رۇشنبىرى داوه كە چىت دەۋى پىكى بىتىنى. ئەگەر ئىشكارلىكت بۇو، بە فۇئاد عارفى وەزىرى دەمولەت بلى!

چوومە لاي وەزىرى رۇشنبىرى؛ كە ناوى «فەيسەل سامر» بۇو. زەننۇون ئەبىوبى چىرۇكىنۇسى لە لا بۇو. وەزىر پىسى:

- بەشى كوردى رادىيە كەمان چۆنە؟

- لەو باشتىر چۆن دەبى؟

- خۇنا، دەلىن زۇر خراپە. دەي دەچىه سەرى و چاكتىرى كەي؟

- بەو شەرتەي دەسەلاتم ھەبىن بە كەيفى خۇم راگرم و دەركەم.

- باشە تەنبا نابى زەعيم وەحيد دەركىرى، چونكە زەعيم قاسىم كەرددۇويتە كاربەدەست و چاۋەددىر.

- جەناب! ئەگەر دە پىش ھەممو كەسدا زەعيم وەحيد بامەرنى دەرنە كرى، نايكم. ئەفسەر يكى بىسەواڭ، خويزى، كوردى نەزان، براكەي خۇى (فەخرى بامەرنى) كە ھەر دوو چاوى كويىرە و دەنگىشى زۇر تاخۇشە، ھەم قورئان خوين، ھەم گۈرانى بىز، ھەم تارزەنی رادىيە و مەنداله كانىشى كۆرسىن. زەعيم وەحيدىش - دوور لە رووى تو - بە گەواڭ ناوابانگى دەرچووە.

- ئاخىر قاسىم دايىناوه، دەرناكىرى.

- منیش نایکم!

- هاتمه لای فوئاد عارف بؤم گیزاوه. عهونی یوسف که وهزیری نیسکان بوو لهوی بوو، گوتی:
تو مانگی چهند له عه کاسی پهیدا ده که؟
- نزیکهی پازده دینار.
- ده به شهره فم له رادیو مانگی دووسه دینار پتر پهیدا ده که. تو خوا ئه و عه قله تو
هه ته؟!

- کاکه عهونی! ئه گهر نه توام به که یفی خوم کار بکه، هه ر به مانگیک دووسه دینار و
ئبروو چوونم ده که وی، ده لین ئویش له و دز و حیزانه يه.
وام خهیال کردبوو ھر که بعومه به رپرسی رادیو، ئه و هممو گورانی بیزه مباره که بانگ کهم:
ھر که س بچی که لیماتی گورانیه کانیم له سفر کاغھز بؤ بنووسیتەو. ده مانی چهند گووکاری
کراوه. به قهولی زهیبی دهیگوت: ئه گهر دهستم رۆپیا، ئه و گورانی بیزانه و قسه که رانه رادیو
کوردى بەغدام دەژووریکدا حەبس دەکرد؛ ھەممو رۆز لە کولانکەوە بە سەریاندا دەرپام تا
دەختکان! خۇ ئowan زۆر ساله بە سەر ئىمەدا درین!
ھیچ شتیک له رادیو کوردى بەغدا ترکەنتر نییه. گورانی بیز ئاهنگ و شیعریش له خۆیەتی،
جا با کەری گیزیش بى، ھەمموی ھر پارتی بازى و خزم-خزمینه و ئه وی قەدری نەبى
فەرەنگ و ئەددەبی کورده. مەسەلەن نەسرین شیروان له گورانیه کدا تەنیا دەلی: «ئەز دەست
ل نارینى خۇ بەرنادەم- کراسى زەرد ده بەر ناکەم. سەد جارى دووباتە دەکاتەوە. ئە گھر
کەسانیتىكى وەک تاھیر تەوفيقيان دە ناودا ھەلکەوتە، بە ھەلکەوتە و ئىۋا بە قابلييەتىش گۈل
ناكا. دەمەويست ھەممو زېل و زالەكان راماڭ و تۈزىك پاڭ و خاوىتى كەمەوە. چا بۇو شوکور
قبولیان نەکرد.

جه لالى شەریکم چووه ئەلمانى شەرقى كە لهوی فيرى عە کاسى رەنگى و فيلم گرتى
تەلەفيزیون بى. برايەكى خۇ لە لا دانام كە شەریکم بى. زۆر زۇو براکەی- ھەر چەند
مايەيە كیان تىدا نەبۇو- لىم كەوتە تەشقەلە و توشقەلە. كىشە كردن فايىدەي نەبۇو؛ بە پۇولىيکى
كەم دەستم لە بەشى خۆم ھەلگرت.

مەلامستەفا لە مۇسکۇ ھەولى دابۇو كە لە بىلەنەوە بچىنە مۇسکۇ، بەلام خالىد بە كىداش لىيى
تىنک دابۇون. مەلامستەفا زۆر لەوە تۈورە ببۇو. ھەر دەيەويست لە داخى خالىد بە كىداش تولە
ئەو كارەم بۇ بکاتەوە. گوتى دەبى بچىيە مۇسکۇ، موعالەجەي بکەي.
- کاکە! من نەخۇش نىيم.

- ھەر دەبى بچى!
دەعوەتم لە نووسەرانى شۇرەویەو بۇ ھات. مەلامستەفا پاسپۇرەتە كەي گۇرپىم، كردىه
«عەبدورەحمان مەممەد» كە تەھوا عيراقى بىم. كە پاسپۇرەتى بۇ وەرگەرم، سەد و بىست
دینارى دامى، گوتى: بچۇ بلىتى تەبىارە بکرە! ھەستام گوتى: بە خوا نەخۇش نىيم؛ قەتىش لە
سەر يەك سەد و بىست دینارم لە باخەلدا نەبۇوە. خواحافىز دەچمەوە مالى! فەرمۇسى: عوبەيد
(کورە گەورە كەي) پۇولە كەي لى وەرگە! بېرە بۇ خۇت بلىتى بۇ بکرە؛ لەوانەيە نەچى!
لە پىش ئەوەدا بە ماوەيەك، دیوانى شىعرە كامن نووسىيەوە، ناوم لى نا «چىشتى ماجىور». دام
بە دەولەت كە ئىجازەي چاپى بىرى. زەعيم وە حىدى رادیو بە كارە كە رادە گەيىشت. لە ھەر

کوئی ناوی کورد و کوردستانی تیدابوو، له هه کوئی باسی مؤسکو ببوو، تهناههت ناوی چومی «می سی سی بی» ئەمریکای قەلەم کیشابوو، كە مەمنووە چاپ بکرین. نەقلم بۇ مەلامستەفا گىنزاوه. شەوینک زەعیم وەحید ھاتبورو لای مەلامستەفا. لە وەرامى مەلامستەفادا گوتى: نەمزانبويه، بمبەخشىن! ھەممۇسى ئىجازە دەدەم.

گوتىم: مەلامستەفا! قەلەرەشە يەك رۆزىكى جىقنهى لە سەر ناقووسى كلىسايەكى قامىشلى كىرىدبووو. رۆزىكى تر پارچە گوشت بەرازىكى لە پىش كەشە رفاند. كەشە ئاڭرى گرت: دەخيلتان ئەو قەلەرەشم بە ساغى بۇ بېگىن. بۇيان گرت. لاقى گرت و بە داروو كەيەك لېيى رادەوهشاند: تاخىر ئەگەر مەسيحى باي لە سەر ناقووسى نەدەريايى، ئەگەر مۇسۇلمان باي گوشت بەرازى نەدە خوارد. تۆى رۇورەش لېيم رۇونە كرمانجى، گوئى بە هيچ دىنىتىك نادە!

زەعیم وەحید تۆ ئەگەر كوردى، بۇ وشەى كورد قەلەم دەكىتى؟ ئەگەر دۆستى كومۇنىستى، مۆسکو بۇ دەكۈزىتىيە؟ ئەگەر دەرى شىووعىيانى، چىت بە سەر مى سى سى بى داوه؟ ديوان چاپ ناكەم ...

كە دەھاتىم بچەمە مۆسکو مەلامستەفا فەرمۇسى: چىت پى خۇشە چاپ بکرى؟ گوتىم: مەم و زىنە كەم.

- من بۇت چاپ دەكەم. بەلام كى ئاڭايى لىنى بى؟
- زەبىحى و كەسى تر نا.

بە فۇركەي سۈوريابىي لە رېيى دىيمەشقەوە گەيىمە قاھيرە. دەبوايە چوار رەز راوهستىم تا تەيارەمى مۆسکو دىئى. لە ئۇتىليكى لە سەر حىسابى شىركەتى فەرە كە دامەزرام. ياللاوه ناو شار كەمە. راست رۇوم كرده «ئەزەھەر». لە ئۇتوبوبوسدا يەكىن قورغانى دەخويند. لە دەركى ئەزەھەر پېرسىم: «رەواقى كوردەكان» لە كۆنييە؟ شارەزايان كردم. «شىخ عومەر وەجدى» - كە مامۆستايى رەۋاقي بۇو - نويىزى دەكەد. لە نويىز بۇوە. گوتىم: من هەزارم و ناوتىم بىستوو، هاتووم بتېينىم. كرمانجىيەكى زۇر رەوان قىسى دەكەد. زۇر كوردىكى دلىسووتا بۇو. پياويكى زۇر بە كار، قالب سۈوك، هەتا خوا حەز كا عالم بۇو. جىگە لە شىخايەتى رەواقى كوردان، رادىئۆ كوردى قاھيرەشى بە دەست بۇو. دەيانگوت بىست و پىتىنج كارى عىلەمى پىنك دىنى كە هى وا هەيە رۆزى دە دەقىقە وەختى دەگرى.

شىخىكى دىكە لە ئۆستادانى ئەزەھەر هاتە ژۇور و دانىشتىت. شىخ عومەر باسى كورد و كوردستانى دەكەد و بەپەرى دل گەرمىيە دەددا. كابراي میوان گوتى:

- ئۆستاد من تىنائەم ئىتىو دەلىن چى، بەلام وادىارە بۇ كوردستان تەعەسسوبت زۆر.

شىخ عومەر گوتى:

- هەر چەند مەلائى بەلام نازانى قسە بکەي. تەعەسسوب غەيرى حەقىقەت گوتىنە و لە عالمان ناوهشىتەوە.

- راست دەفەرمۇسى لەم سەھووم بېبورە!

- مەلا تو ئۆ عاقيدەت بە غەزالى چۈنە؟

- ئىمامىكى گەورە ئىسلامى و قسەي مۇعەتبەرە.

- لە فلان كىتىبى بېۋانە! دەلى: «ئەم دىنى ئىسلامە لە سەر سى كۆلە كە راوهستاوه: ئامىدى، شارەزوورى، دىنەورى». تو دەزانى ھەر سېنک كورد بۇون؟ دەلىم ئەگەر كورد دەولەت بوايە و

به ئازادى، كورد بیانخویندایه، ئیستا دینى ئیسلام بەو رۆژه رەشە دوچار نەددبۇو. من بۇ ئیسلام
ھاوارمە.

کابرا گوتى: بريا زورى وەك ئۇ كۆلە كانەمان ھەبوايە. لە فەرمایشتت بەھەمند بۇوم.
گوتىم: سەيدا! فەلەيەك لە نزىك قامىشلى چووبۇوھ سەر مالى جىرانىك:
- ئەرى شامؤشۇ سېھى نايھ يارىدەم؟

- بە سەر چاوان لە بەيانىيەوھ ھەر چى بەھەرمۇو دەيکەم، كارە كە چىيە?
- دەچىن قەبرى بايم بە گىچ سېپى دەكەينەوھ.

- بېھەخشە بۇ ئۇ كارە نايھ، چونكە من ھېشتا قەبرى بايى خۆم سېپى نە كەردىتەوھ، خەلک
ھەزار تەف و نەحلەتم دەكەن!
شىخ عومەر پىكەنى، فەرمۇوى: تىگە يىشتىم؛ بەلام گوتۈۋيانە ھەر كەس بەرانبەر بە عەقلى
خۆى بدوينە...

كە زانى چوار رۆز دەمېنەمەو گوتى دەبى قىسە لە سەر رادىۋ بکەي. بەيانى چوومە رادىۋ.
كارىغىرە كان دانشجووى كوردى عىراقى بۇون، گوتىان شىعىتىكمان بۇھەلبىزىرە كە
كارىبەدەستانى عەرەب قبۇولى بکەن. دەفتەرى شىعەم دانى كە خۇبىان ھەلىبىزىرەن. رۆزى
سېھەمى سەھەرم بۇو. گوتىان: ئەو شىعەنە قبۇول نەكراون، نابى سىاسەتىان تىدا بى. شىخ
عومەر وە ژۇور كەوت، قىسە كەي بىست: گوتى: ئاخىر ئىۋەن نەزانى! عەرەبى مىسرى چۈوزانى
كوردى چىيە؟ و من راپى دەكەم. لە كاغەزىك نووسى: «مانگ واي تىشك دابۇو، باغ و دەشت
وا بۇو، وا چۇو...». لەم باسانە پىرى كرد و نووسى: «تەرجەمەي شىعەرى ھەزار!». بە منى گوت:
كام شىعرت پى خۆشە ئەوه بخۇينەوھ. حەز دەكەي ھەزار جوين بە عەرەب بدها
شەو چوومە سەر رادىۋ. دانشجووە كان گوتىان:

- بەر لە شىعە خوتىندەوھ گوفت و گوئە كە دە گەل دە كەين و چەند پرسىيارىكمان جواب
دەوھ.

- ھەر چەند دەبۇو بە رۆز پرسىيارە كان بکەن و خۆمى بۇ ئامادە كەم، بەلام دىسان فەرمۇون.
ھەممۇ پرسىيار و جوابە كانم لە بىر نەماون؛ بەلام لە جوابى ئەم پرسىيارەدا كە: ئايا ئەدەبىياتى
كوردى چەند قۇناغى بىرپە و ئىستا لە كام حالتايدە؟ گوتىم:

- ھەرگىز لە سەرەتاي ئىسلامەوھ كورد نەيكراوه بە زمانى خۆى وەك خەلکى تر بنووسى.
ھەميشه كۆسپى زۆر دژوارى هاتۇتە پېش. بەو حالەشرا كورد لە ھەممۇ بەشە كانى ئەدەبىياتى
باوي رۆزگاردا بەرھەمى بەنرخى بۇوھ. لە پىتەلگوتى دەسەلاتداران، شىعە تازىھمانى، بەيت و
چىرەك؛ لەم چەرخەشدا لە باسى نىشتەمان پەرەورى و قەومىھەت، دەستى بالاي ھەبۇوھ و
تەنانەت خانى سىسەد سال لەممۇ بەر داهىتىھەرى شىعەنى نىشتەمانى بۇو. لە جىرانانى خۆمان
بەجى نەماوين، بەلام لە غەزمەل و دلداريدا لە ھەممۇ عەرەبمان تىپەراندۇوھ.

پرسىيار كار گوتى: دەتوانى دەلىل بۇ ئەم قىسەت بىتىنەوھ؟

- بەلى، لە ئىسلامدا چاكتىرين كەس گۆشە گىرى خوابەرسىتە، خراپتىرىن كەس رېڭىرە. با
بۇوانىن «مەحوى» شاعيرى عارف چۈنى ئەم چاڭ و خرابە لىك پىلەز كەردىوون، دەلى:
نەگەبىيە دامەنى دەستى دوعا، سا دەبەمە خاڭى كى ئەرىقەھى گۆشە گىرى بەرددەم، ئەمجاھەر ئەدەگرم
يان خورما كە مىوهى تايىھەتى عەرەبە، داخوا كى بۇ بەربانگى رەھەزان خورمايەكى داوه بە

«نالی» که سوننه ته رؤژووی پی بشکینی، دهلى:

د خیل! باری نه خیلی یان پوتایی و ها شیرین و سینه نهرم و دلرمه

ئاخو هزار ساله عهرمیک عهقلی بهوه شکاوه یاری خوی به خورما بشبهینی؟!

شیعره کهشم «چه پکه گولیک» بwoo که له دیوانه که مدایه. وا دیار بwoo کوردی داواکاری زور

بوبون، چونکه چوار جار له رایو بلاو کرايهوه.

رؤژی پازدهی مانگی یازدهی پهنجا و هشت چوومه فرگهی قاهره. بارزانی ئادریسیکی

دابوومی که ئه گمر له مؤسکو دامام، بچمه ئهوى. له فرگه کاپرايه ک لئى پرسیم: تو ههزاری؟

- بهلى.

- له فرگهی مؤسکو چاوه نورتن.

له ته بیاردا کاپرايه کی مووز مردی چاوشینی خوین شیرنۇكەم له تەنىشت بwoo، گوتى: من ناوم

خالید محبیدینه، سەرنووسەرى رۇزىنامەی «ئەلمەس». .

- کە وا بىن تو برای زەکەریا محبیدینى ھەوالى ناسرى؟

- نه خىر! منىش ھەر كوردم وەك ئەم؛ بەلام بنه ماھەمان جيایه؛ فكريشمان جيایه. ئەم

ئەمريكاپەرسە و من شيووعيم.

له قاهره دنیايه کى گەرم و خوش. له رېگەدا له فرگهی «تیرانا» پاتەختى ئەلبانى دابەzin.

چاوه خوشىکى ئەلبانىش سوار كرا كە له مؤسکو موعالله جە بکا. به راستى فرگەيە كى زور پرووت

و رەجال بwoo. به ناو ھەتاودا گەيىنە مؤسکو؛ بەلام لەوی بەفر و كەرىيە رېگەي دابەزىنى نەدا.

پاش چەند خولدانىك له فرگەيە كى دوور دابەzin. تماشاي چەمەدانان دەكرا. چووم له سەر

نیمکەتىك كروشمەم كرد. كىزىكى رووس پەيدا بwoo، به عەرمىبىه كى زور رەوانى ميسريانە گوتى:

- ئىشاللا تو ههزارى؟

- بهلى.

بە غار چوو چەمەدانە كەي وەرگرتم. چووبىنە ناو ماشىنېكى بە سۈپە و شۇفېرىيەك لئى خورى.

گوتىم: نينا! تو ئەمەر بىبىه چۈن فير بwoo?

- له مؤسکو دەرس خويتدووه.

- فيلم لى مەكە! كەس بە دەرس خويىندىن ئاوا فيرە زمان نابى.

- راستىيەكەي پىنچ سال لە قاهره بووم. مامۆستاكەمان دەيگۈوت: زمانى عەرمىبى زور

ھاسانە؛ ھەر حەوت سالى ھەوەلى تۈزۈك دۈزارە! عەبدولوھاب بەياتى شاعير دەناسى؟

- بهلى.

- جا وا دەمبى؟ دەلىن ناوى منى له شىعىرى خۆبىدا گۇتوووه. زۇرى لى قەلسىم!

- نينا وا بازام پىت خوش بwoo ناوت له شىعىرى عەرمىبىدا ھاتى!

من كە فيرى خۆگىل كىرىن ببۇوم له دووم نەدا...

بردمىھ ئاسايىشگاي «گىرتىسن» لە حەفتا كىلۆمېتىرى مؤسکو. له رېگە، شەش حەو كەلىمە

وەك: «ئەمەر چىيە؟»، «نان»، «ۋاوا» و شتى والە نىينا فير بwoo.

«گىرتىسن» ناوى شاعير و نووسەرىكى خۆشەويستە كە مالى لە نزىكە بwoo. ئەم ئاسايىشگايە

كۈنە قەسىرى ئەميرىك بwoo؛ لىنىن كەردوویه بە ئاسايىشگا و بەردىكى تى گىراوی رۇزى ھاتى

لىنىنى بۇ كەردنەوهى ئاسايىشگا كە لى ھەلقەندراوه. وەتاغىكى بە تەنىيای زور سازيان دامى و

تلەفون و رادیویەکی گەورەی سى مەوجىشى تىدابۇو دەمتوانى گۈى لە بەغدا و ھەمە شۇينىك بىرمە.

با جارى بى دەنگ لە سەر تەختە كەم راست راكسىتم و تۈزىك خەيالاتى را بىردووم بىنەمە بەر چاۋ ئۇسا بىگەريمەوه:

كاتى لە بۇ كانه وەھاتمە سولەيمانى، حىزبى بارتى بە ناوى بارزانى ساز درابۇو. ھەمزە عەبدوللا بىرىكارى بارزانى سەرۆك بۇو. برايم ئەممەد - كە ئەويش وەك ھەمزە حقوقى خوتىندبۇو - ببۇ وەكىلى دادگوستەرى. تا كۆمەلەي ئىمەھەبۇو، لقىتكى كۆمەلەي لە سولەيمانى سەرپەرسى دەگردى؛ دواي تىكچۈنمان ئەويش ببۇ پارتى. ھەمزە تاوانىتكى چىكۈلەي كىردىبۇو: خوشكى برايمى نازانىم ج لى كىردىبۇو! بۇ داكۇزانى ھەزا، خوشكى برايم درابۇو ھەمزە، ھەمزەش برازايەكى خۆى دابۇو بە برايم؛ بىبۇنە خزم. بەلام لە سەرپەرسەت زۆر زۇو تىك چووبۇون و ھەر يەكەي دەستەيەكى بۇ خۆى گل دەداوه. وەك گوتىم ھەمەو لايەكىشيان رووى نويزىيان دە مۆسکۆ بۇو؛ بە تايىەتى كە بارزانى سەرۆكى كوردانىش میوانى مۆسکۆبە. تەننە فەرقىيەن دە گەل حىزبى شىوووعى ئەوه بۇو: پارتى بۇ ئازادى كوردىستان لە زېرى سايەي شىوووعىتەدا حەمولى دەدا، حىزبى شىوووعى بۇ ھەمەو دنيا و لە باسى كورد و كوردىستان رازى نەبۇون؛ چونكە بەرانبەر بە پىيودانى سەتلىن، كورد بە مىللەت حىساب نەدەكرى! منىش ھەر چەند - وەك گوتىم - بە بىن عىlim و خەبەر، سورى دوو ئانەشە بۇوم، حەزم لە پارتى دەگردى كە باسى كوردىستان بۇ دەكَا و دەلىنى دەنى كورد ئازا بىن و دەولەتى كۆمۈنىستى دامەززىتى. لە مەلانەي دوو سەرۆكى پارتىدا هەر جارە يەكىن سەردەكەوت؛ بەلام ھېچ كاميان لە تا دەرنەدا و ئەزىزىان.

لە بەغدا بۇ جارى دووهەم چۈومە لاي ھەمزە و ئىتەنەمدىتەوە. دە گەل شىوووعىان نىيوانى خوش بۇو؛ دە گەل پارتى - ھەر دووك بەرەش - رىك بۇوم. بپارىشىم دابۇو پاش «زى - كاف» نەچەمە ھېچ حىزبىتكەوە. كاتى لە كەركووك شاگىرد بۇوم، جەلال تالەبانى - كە لە پاش برايم ھەمە كارە بۇو - جارى گوتى: بە ئەندامىم نۇوسىسى و ناوى فەرعىيت «چەلەك» بىن. بەلام كە ھېچ گويم بە فەرمانى حىزبىيەتى نەدا، بىتەنگەي لى كرا. شىعرە كامىن لە بلافۇكى پارتىدا چاپ دەكەن و ھەمەو ھاوا كارىيە كەم دە گەل دەگردىن. شىوووعىش دەيانەوېست ئەندامىيان بىم، قىبوولىم نەدەگردى. لە لاي ھەر دووك لا بە پاڭ و بىتەرەفييکى بىغەرهەز ناسرابۇوم و بەھە قازانچىم كىردىبۇو. جا كە پارتىش خۇيان بە كىللىكى شىوووعى دەزانى و لایان وا بۇو وەك سۆفى و دەرۈمىش ھەر دووك ھەر بۇ خوايەكى دەكەن، كەس گلەي لى نەدەگردىم: «بۇ دە گەل فلان شىوووعى دۆستى، يان بۇ شىعرەت بۇ پارتى نۇوسى؟!». كارى باشىشىم ئەوه بۇو كە چاوم لە پوولى كەس نەبۇو. زە حەمەتى زۆرم دە كىشا و بە ثارەقى ئاوجاوانى خۆم دەزىيام. نەدە ترسام بلىن وانە كەھە مەعاشە كەت ناڭا. «ئۆتكەرى بى خەلات و بەرات، تانجى سەرى ئاغاي خۆيەتى». لەم بارەوە بەرھەلدايەك بۇوم، كورى بايى خۆم!

لە پاش ئەوه زەبىحى لە سولەيمانى دە گەل ھەمزە عەبدوللا نىيوانى تىك چۈوبۇو، چۈوبۇو لاي شىوووعىان و لە كەركووكەوە ھاتبۇو بەغدا و پىنگەوە دەزىيائىن. رۆزىتكە ھەتىونىكى قوتىم لى پەيدا بۇو، بەيانىكى چاپكراوى دامى و نامەيەكىش. بەيانە كە بە ھەزار و يەك دەليل ئىسباتى دە گردى كە زەبىحى جاسوسى ئىنگىلىسى! نامەش دەيگوت: «ھەزار تو ئابى دۆستايەتىت دە گەل ئەو جاسوسە حەقىرە بىن كە حىزبە كەمان كەشىنى كەرددووه!».

گوتم: یانی تو و حیزبتان دهزان که سه‌ری بورج، زبیحی له بن دیواری سه‌فاره‌تی بریتانی هله‌لده‌له‌ریز تا حقوقه‌که‌ی دهدنی؟
- نه خیز ناوه‌للا.

- ده بچو به مامؤستا بلئی من به جاسوسی نازانم! ده‌شزانم له سه‌ثاره‌ق دلی له زبیحی ئیشاوه. حیزبیش نیم حوكم لی بکا. با تیر ثاوی سارد بخواته‌و... .

قسه‌که له بهینی خوماندا بی: پیم وا بوو هر که‌سی دلی کومؤنیستم، مه‌لایکه‌تیکه و ئه‌وپه‌ری ئخللاق و ئاکاری باشی گرتونه بهر و عهیب ده‌چاوی مندا هه‌بی، له کومؤنیستدا نیبه. له سه‌فره‌که‌ی بوخاریست توزی فکرم گورا: «کوره خوئه کومؤنیستانه‌ش هر بنياده‌می خومانهن؛ دره ده‌کهن؛ دزی ده‌کهن؛ بوختان بیوه‌کتر هله‌لدنه‌بستن!». دیسان ده‌مگوت: نا هه‌ر ئه‌وانه‌ی عیراق و سوریه وان؛ کومؤنیستی دیکه زور باشن! . به تایبته‌تی کیزه تورکه‌که‌ی له بوخاریست دیتم، زوری کار لی کردم.

له سه‌ره‌شتی لیدیا بیوه‌که‌م جار به ئاشکرا خوئم کافر کرد و شیعریکم له سه‌ر شیووعیه کانی عیراق دانا. له تربه‌سپیش له زیر ناوی «شهویک له زیندان» بوره گله‌ییه کم له ریووسیا کرد؛ ئه‌ویش زور ده په‌رده‌دا. که چونه هیچ له حالی ئالی کورد ناپرسن؟! له به‌غدا شیعره کانی سه‌ر که‌شتیم بیوه‌که‌م مامؤستایانی پارتی خوینده‌وه که چابی بکهن. قبولیان نه‌کرد، گوتیان بعهیه؛ بهلام هه‌موو رۆز ده‌یانگوت: دا ده‌ی ا به خواشتیکی خوشه‌ا نیتر له دیداری خالد به‌کداش و له دوو سه‌فره‌ی ئورووپاوه دلم له کومؤنیستی عه‌ره‌ب رهش ببوو. هر ده‌مگوت ئه‌وانه‌ه له ریزی راست لایان داوه. خolasه بیوومه نیوه «وردي» یه‌ک.

که بازمانی هاته‌وه و پارتی زیندوو بیوه، له یه‌که‌م کوبونوه‌وه پارتیدا، بازمانی هه‌مزه‌ی وه‌دهر نا و برایم ئه‌حمده‌د کرا به رازداری حیزب؛ واتا سکرتیر. هه‌مزه‌ش به پانه‌وه ره‌گه‌ل شیووعیان که‌وت. ده‌بی ئه‌وه‌ش بزمانی له و چهند سال‌هدا که من له عیراق بیوم، هر که‌سی له سه‌ر هر کاریکی خراب له پارتی ده‌کرایا، شیووعی به حورمه‌ته‌وه و هریان ده‌گرت. پارتیش بیوه‌که‌م شیووعی ده‌کراو، هر وا ببو. که له سوریه هاتینه‌وه، ده‌گه‌ل زبیحی به ته‌واوی کارمان ده‌گه‌ل پارتی ده‌کرد. زبیحی گوتی: پارتی دلی هه‌زار ده‌که‌ینه سه‌رپه‌رستی لاوانی پارتی. گوتم: نایکه‌م؛ کاسبی ده‌که‌م و یاریده‌ش ده‌ده‌ده.

له ئاسایشگای گیرتسن

چگه له دوو دوکتوری پیاو، هه‌موو دوکتور و په‌رستار و خزمه‌تکاری تر ژن بیون. دوکتوریکی ژن به ناوی «نیکولا یه‌فنا» به سه‌ر چهند وه‌تاغیک راده‌گه‌یشت که من یه‌کیک له نه‌خوشه‌کانی بیوم. سه‌عات شه‌ش و سئی چاره‌گی به‌یانی ده‌چووینه و هرزش، سه‌عات حه‌وت به‌رجایی، سه‌عات دوازده نیوه‌رۆز، سه‌عات شه‌ش شیوه، نیتر ته‌نبه‌ل و به‌رلا... ده‌ستم کرد به ریووسی خویندن له کتیبی مندالان. ژنیک -که دوکتوری مندالان بیو- بیوه‌که‌یستراحت هاتبوبه ئاسایشگا؛ خوئی کرده مامؤستام و به هه‌زار زه‌حمه‌ت شتیکی تیده‌گه‌یاندم. رۆزانه پتر له دوو سه‌عات خوئی ده‌گه‌ل ماندوو ده‌کردم. ده‌یگوت: دوو کورم هه‌بیوه؛ خوشکم کوری له شه‌ردا کوژرا و ته‌نیا مایه‌وه؛ کورنکی خوئم دا به‌و. ئیستا کورنکم هه‌یه و میرد. تەله‌فریون و پیانو ده‌گه‌ل عه‌کسینکی گه‌وره‌ی بالانومای «مارشال کوتوزوف» له سالون بیو.

سینه‌ماش ههبوو؛ حهوته‌ی چوار فیلمی نیشان دهد. تا زستان بwoo، وهرزشی زور خوشیان سه‌مای سه‌هههول بwoo. له پاش بهرچایی تا شل ده‌بیون لبه‌ر ده‌نگی سه‌فحه موزیکی خوش، سه‌گه‌رمی ئه‌م بازیه بیون. بؤیه ده‌لیم «بیون» و نالیم «بیووین» چونکه هه‌هههله جار که‌هشی بن چه‌رخم ساز کرد و چوومه سه‌میدانی سه‌هههول، ته‌ختی پشتم عه‌رزی ماج کرد و درینگه له سه‌رمه‌وه هات! ئیتر تازه ههر له دوره‌وه تماشام ده‌کردن. هه‌ئه‌و رۆزه که گه‌یمه گیتیسن، بالتویه‌کی تایبەتی دووبه‌ر و که‌هشیکی ناو به کولکه‌م پی بwoo - که له بەغدا بۆ سه‌رمای سه‌ختم کریبیون - گوتیان ئه‌وانه به کار نایه‌ن. پۆتینیکیان دامى، له کن خودا دره‌نه‌بی له چوار و پینچ کیلۇ قورس تر، بالتویه‌ک ئیستر هله‌لینه‌دەگرت کوریکی عه‌ربی بەعداپیشی لئی بwoo به ناوی «عه‌سکه‌ر ئل عیبی». رۆزیک پیکه‌وه له سه‌یری سه‌مای سه‌هههول ویستابیووین. هه‌هوا به روالت زور خوش بwoo. دیتم هه‌ر دوو گوچچکه‌ی عه‌سکه‌ر وه ک به گویزان چورقیشت کردىي خويتنيان لئی هاتووه.

- عه‌سکه‌ر گویت بۆ برینداره؟

دهستی لئی دا و راکردا ده‌گیوت هیچ نه‌دیشا. گوتیان: هه‌هوا ئه‌وه سه‌رمای پووسیايه، پیاو له ده‌ره‌وه ده‌بی ده‌ست به گوئی و لووتی دابینی؛ ده‌نا بی ئه‌وه ئاگا بکا، خوتینیان وشك ده‌بی و هەلدەوه‌رن.

هه‌ر که زستان و بەفر نه‌ما، ده‌ستی ده‌روبه‌رمان - که هه‌مووشی جه‌نگه‌لی چوغور بwoo - به‌هه‌شتیک بwoo به هه‌ممو مانا. دار هه‌ممو سه‌ریان له عاسمانی، ده‌ر و ده‌ست دارمال له وەن‌هه‌وشه و سویسینی زه‌رد و سوور و گولی هه‌مه ره‌نگه. به‌لام پیم سه‌یر بwoo: ئه‌وه هه‌ممو گوله جوانانه جگه له یاسه‌منه و تەنیا گولینکی تۆبی سووری ئاگری ره‌نگ - که ئه‌ویش ده‌سچین بwoo - بۇنیان نەددەدا. ئیتر سه‌ر له بەیان و نیواران و پاش شیوخواردن تا ده‌می نوستنان، له ناو جه‌نگه‌ل و ده‌ست ده‌گه‌راین و خۆشمان راده‌بوارد. زوربەی ئه‌وانه‌ی له ئاسایشگا بیون - که لام وايە نزیک به سەد و پەنجا کەسینک کیز و لاو، نیوان سال و پیر بیون - هه‌ممو زور ته‌یار و ساز و جلک جوان بیون. وا ده‌بیو به ماشینی خۆيانووه ده‌هاتنه دوویان بیانبەنه‌وه سه‌ردانی مال. رۆزیک لە کوریک «شۇرا» ناوم پرسى: ئىنەر جىنگەی بۇرۇۋازى مۆسکۈيانە؟ پیکەنی، گوتى: نا، به‌لام کەس و کاری موحتەرەمە کان لىرەن.

لە نزیکمانه‌وه کەمپیکی مندالانی پیشەنگ هه‌بیوو. نزیکەی دوو سەد مندالى لە نیوان هەشت ساله و ده ساله‌ی تىدا بیوو. چەند مامۆستايەکی ژنیان به سه‌ر راده‌گەیشت؛ به‌لام هه‌ممو کار دەبوايە به ده‌ستی مندالان پیک بېت؛ ئه‌ویش به نۆرە. هه‌ر دوو سه‌عاتی شەو بیان رۆز، دوو مندال لە بەر دەرکە پاسه‌وان، بۆ له خەو هەستان و چوونه و هرزاش و جەمە ئان و خۇتون، مندالى شەپپورزەن شەپپورى لئى دەدا. هه‌ممو مندال فىرى کاریک ده‌بیون. ژنە کان هەر ئامۇزگارى کردن و فيئر کردنی کاریان له سه‌ر بیوو. جەھوورىھەتىکى چكولە به ده‌ستی مندالانی چكولە بەریوھ دەچوو. بە نۆرە له مەجلیسى سەرۆ كايدەتىدا بەشدار ده‌بیون. ئەپەپری تەکووزى و نەزم و تەرتىپيان هه‌بیوو. له سەعات يازدەی رۆزه‌وه دەيانبردنه مەلە. جىنگەی خۆيان له چۆم دىيارى بیوو. رۆزى دىم كچولە يەك دەمەقالە دەگەل كورىزگە يەكى هاوكەمپى بیوو. دەپگىوت: تۆپە كەم تۆ بە ئاوت دادا و چۆم بىرى. ئەپەپش حاشای دەکرد. كە زۆرى بۆ هات گوتى: به شهرەفی پیشەنگىم سوپىند دەخۆم من خەتام نەبیوو. كېزۆلە گوتى: بەسىهە! باوهەرم کرد.

دهستیان کرده ملی یه که وه و ئاشت بونه وه.

له و چانی هاوینهدا منالانی پیشنهنگ ئاوايان راده بوارد و دههاتنه که مپی هاوینی له دهشت. دوور تریک له ئیمه چندین قفسرى هاوینه ههواری کرنکاران ههبوون؛ که مانگی مهره خهسی له دهستیان راده بوارد. سی یه کی مخارج له سهه کریکار و دوو بهش له سی بهشی، یه کیه تیبه که يان دهیدا.

شیر و گوشت گا و ماسی زور بیو؛ که ده يانداینی. خواردن زور له خواردنی باشی کوردستان ده چوو. بوقیان بی پیس بیو؛ به لام ده بانگوت زور له گوشت کیسه‌ل حمز ده کهن! جگهه و مه شرووب له ناو ئاسایشگا مهمنوع؛ به لام له دهه دهه ناسایشگا مشرووب قهیدی نه بیو. ناو ناوه ئیجا زه ده درا شه و له جهنه‌ل تا دره‌نگی دهسته‌جه معی بیگوزه‌رتین. بیست یا سی کهس، هه ر که سه پاره‌یه کی دهه، خواردن و خواردنوهی بی ده کردر. له جهنه‌ل ده تاوریان ده کردموه و له دهوری رایانده بوارد. له خوار ئاسایشگاوه چه‌می موسکو بیو. که لخوزیکی قه‌وغ - که سه ده مالیک ده بیو - له وهه‌ری چهم بیو. شه‌وهی وا هه بیو کومه‌لیک ده چووینه نه‌وهی. له بیرمه شه‌وهیک دوو کیز چوونه بهه دهه کی گوتیان یاسه‌مه نمان پی بفرؤشه، پیره‌میردیکی ریش دریز به داره‌وه راوی نان که نافرؤشم. به منیان گوت تو بچو بومان بکره. به رووشه لهه و پهته که‌ی خۆم داواي یاسه‌مه نه کرد. کابرا باوه‌شیکی بیهینام. هه‌رچی کردم پولی نه‌ویست.

- تو غه‌ریبی! میوانی! من یاسه‌مه نافرؤشم؛ پیم جوانه. به لام بی تو ده بیهه خشم.

پیاو هه‌ق بلی ئه‌وهنده من رووسم دیتن، هیچ وه ک خله‌لکی ئورووپا و به تایبه‌تی ئه‌لمانی و فه‌رانسی ناچن، که له راست غه‌ربان زور به ده عیه و لووت‌به‌رزن. لادیی روووس وه ک لادیی کوردستان میوان راده‌گرن؛ با نه‌شیناسن. ئه‌خلاقیانم زور که‌یف گرتیووی. زور دلره‌حه و به روح بیوون. رۆزیک هه‌شت زن و کیز له دهه دهه داریک هالابوون، ده يان‌روانیه هیلانه‌یه ک.

- خه‌بهه رچیه؟

- ئه‌و جووچکه له هیلانه‌وه که تووه. دار زور به‌رزه، چونی به‌رینه‌وه لای دایکی؟

- جووچکی قه‌له سابونه‌ی بهدفه‌ری سابون دزا فریتی دمن!

تیکرا به تووره‌یی گله‌یان کرد:

- تو ئىنسانى! ده‌شلین شاعیرى! چون ده‌توانى هیننده زالم بی؟

گوتىم: بچن تله‌فونچى بانگ کهن، بوقان سه‌رده خاتمه.

- نافقريم! فکرى چاکه، توله‌ی قسه ناخوشە كەت کرده‌وه!

له ناو لیره‌واردا زور لۇدە گیای زور لزم ده‌دیت. پرسیم: بۇ نایانکیشنه‌وه مال؟ گوتیان: خەلک به زیاده ده‌بىدوون و جىئى دىلن تا زستانان ئاسك و مانگای جهنه‌ل لىئى بله‌وه‌رین و له سەرمان نەمن.

رۆزیک له زستاندا، هەممو خەلکی کەلخوزە کە - پیر و لاویان - هه ریه کە هیلانه‌یه کی له تەخته دروووس کراویان دیتا، له سەرەووی دارانیان داده کوتا؛ تائەگەر بالدار له گەرمىن هاتنه‌وه، هیلانه‌یان ساز بی. ئه‌وه زور فەرقى ده‌گەل خەلکی لادیی لوپنان هەبیو کە لهو هەممو باغ و دارستانهدا قەت دەنگى تەیرىك نەدەھات؛ هەمموپیان ده کوشتن. تەنانەت جاریک يادداشتى لوپنانیه کى باغه‌وانم له رۆزnamەدا دەخويتىدەوه کە چووپیو له سوار توکەی عيراق به باغى پادشا رابىگا؛ نووسىببىووی: ئه و عيراقيانه ئه‌وهنده ئەحەمەق، له گله‌گ له سەربانی مالان هیلانه‌یه

کردووه، نایخون!

من میوانیک بوم، له خارجی مؤسکو، تهنيا که لخوزیکم دهدی که پازیکی زور بچووک له گهلهکی دووسه د و پهنجا مليونی بورو. دهشانین که پیش ئینقیلاب، پروسیا له حاند دهوله تانی ثوروروپا و ئەمریکاوه زور له پاش بورو. تازهش به برینداری له شەپىرى هيتلەر رىزگارى بیوو؛ خەربىکى ساز كردنەوهى وىرانى و مەلھەم دانان له سەر بىرئە كانى بورو. ئەو كەلخۆزەش، ئەلمان - جىگە له جى ناقووسى كلىساكەي - خاپۇرپىان كردیوو؛ سەر له نوى درووس كرابىووه. سەنگەرى ئەلمانى هەر لى مابۇو.

دياره من ناتوانم وەك پېيوستە باسى حال خۇشى و ناخۇشى خەلکى ئەو دەولەتە گەورەيە بىكم. جا مەگەر درە دروست كەم؛ يان بى خەبەر - وەك شىيوعىيە كانى عىراق - مل لە فەر و فيشال نىم و كېچ بىكم بە گا؛ يان وەك نامەركاپەرسەتە كان بە باشە كەشيان بلىم خراب. تهنيا نىازم وايە من ئەو رۇزە كە دەبىتە بىستوپېتنج سال لەمەوبەر (سالى ۱۹۵۴)، ئەو كەمەي دىيۈمىھ باسى بىكم. حەزىش دەكەم وەك كاپرا نەبىن كە دەيگوت: له ولاتى كومۇنىيەتى ھەممۇ ھەفتە باران بۇ توتۇن دەبارى! يان لامان وا بىن ھەر ئىعلانى دەولەتى كومۇنىيەتى كرا، دەسبەجي شىر و ھەنگۈين لە عاسمان رۆدەرۈزى. دەبى بىزانىن ولاتىكى فەقىر كە رېزىمى گۇرما، دەبى ئەو فەقىرانە زور ماندوو بن، ورده ورده حالى خۇيان خۇش كەن. «كەس لە پېرى نايىتە كورى». مەلامستەفا - كە تازە لە روسىيا هاتبۇوه - دەربارەي ژيانى ولاتى روسىيان لى دەپرسى. جارىك گوتى: حالى گوندىشىنە كانى دەشتى ھەولىر لە حالى گوندىشىنە كانى روسىيە خۇشترە. دىيار بۇو نەيدەويست درە بىكا. شىيوعى و پارتى لچىان ھەلدە قرچاند و دەيانگوت ھەرەي لە بىرە نە كردىتەوهە، ھېچى لى تىنائاگا.

بىزنه گەلەنکى كەم و گارانىكى زور لە كەلخۆزەوە دەردەچىوو. بۇيان گىرامەوە كە ھەر گوندىيە كە بىھوئى مانگا راگرى، دەبىن لە دەولەت وەرگرى؛ رۇزى ئەۋەندە شىر و ئەۋەندە رۇن بدا. مانگا و گوپىلەك ساغ بن، ئەگەر بىرەن، دەبى شايەتى دوكتوريان لە سەر بى كە بە فلان نەخۇشى فەوتاون. دەبىن سالى ئەۋەندەش گۆشت بدا. ئەگەر مانگا و گوپىلەك سەر نەبرى، گۆشت لە چى بدا؟ دەبىن لە بازار بىكىرى و بىدا بە كاربەدەستى كەلخۆز ئەم قسانەم لە غەير بىست؛ پاست يان درە وەبال بەستۈيان. بەلام خۇم رۇزىك لە سەر گۇلاؤك شەش مراويم دىيت، پىاوىتكىيان بە دىيارەوە بۇو. سەرىتكى لى راوهشاندەم: بىرا! بە دەست ئەوانەش پىتو بۇوم. ئەۋەندە ھېلىكەي لىم دەستىيەن ھېچم بۇ نامىنى. جا ئەگەر ئەو شستانە روو بىدەن، دىيارە حالى ئەوانەي لە كوردىستان حەيوان بە دۆخە وەردەگەن، خۇشترە. دوكانىكى لە نزىك دەروازە ئاسايشىغا بۇو؛ خەلکى كەلخۆزە كە دەھاتن، سەفيان دەكىشا، تا ماشىن لە مۆسکوو نانى دەھىتىنا؛ ئەوسا بە نۇزە نانى خۇيان دەكىرى. دىيار بۇو خەلکى گوند بۇ خۇيان ئارد ناكەنە نان. رۇزىك لە يەكىم پېرسى: زەھى ئەگەر تەپى و قورى بىن، لەوانەيە ماشىن بېھقى. ئەو خەلکە بۇ نان ج دەكەن؟ گوتى: قەت ماشىن ناچەقى و نان ھەر دىت!

رۇزنامەم لە بەغداوە بۇ ھاتبۇون. لە «اتحادالشعب» ئۇرگانى حىزبى كومۇنىيەتى عىراقدا لە شوئىتىكىدا نۇوسراپىوو: «خانەواھى وەرزىپان لە زەھمەتى چىشت و نان كردن و قاپ شتن رىزگار بۇون. ھەممۇ شت ئۆتۈماتىكە: زەنگىكى لى دەدا، فلان خواردن بنىتىرە! سفرەيە كە دىتە سەر مىز

راده خری، قاپه شیوه کان به شوین یہ کدا ریز دهین. پاش نان خواردن، زنگ لئی دهد ریته وہ سفره و زرف سه رب خو ده چنهوہ مدبهقی مهر که زی گوند، لهوی دهشورین». باوہر که لهو دهمہدا که ئەمہم ده خویندہو، سهفی نان کرپان سهدان میتر له دیاری دوکان ویستابوون؛ تا ماشین دیت و نان ده کرن!!

رُوزِیک ده گھل کیڑیکدا «ناتاشا» ناو، له دھری جمنگھل له بھر هتاول له شوینیک دانیشتبووین. ئهو رووسی فیٹر ده کردم؛ من ئازه ربايجانیم بھو ده گوت. کابرايیه ک هات، وہ ک جھریمهی موحاللهفهی ماشین بنووسی، دھفته رنگی دھرینا:

- ناوت؟

ناتاشا زور ترسا، ناویکی تری گوت.

- له کوئی دھڑی؟

شوینیکی نهناسراوی گوت.

رووی کرده من.

- ناوم هزار، خەلکی عیراق، له گیترسنم.

- ئیزه کەمپی مندالانه، نازانن مەمنووعه زەلامی بىنى؟

- نەمانزانیبو.

کابرا رؤیشت. ناتاشا هەر دېگوت: لهوانیه له ئاسایشگا دەرمکەن. تو بۇ جىنگە و ناوی خوت گوت؟ ئیوارەی ئهو رُوزِه، خانم دوکتور لېی پرسیم: کیت ده گھل بۇ؟

- نامەوی دروت بۇ بکەم؛ بەلام پىت نالىم.

- پىم بلى، شەرتە هىچ نالىم.

- ناتاشا بۇ.

- چونكە تو دیاره پیاویکی راستبىئى، ئەوا ئەویشم بەخشى.

رُوزِیک خانم دوکتور گوتى:

- يۈنانى زمانىتىكى قوبروسى هاتووه، كەس تىيى ناگا. حەولىم داوه، فەرھەنگى رووسى يۈنانىش نىيە. وەرە بىزانە دەلى چى؟

- خانم، من و يۈنانى؟ بۇ هەموو چەرمەسەرە ئهو دەنكە رووسىيە فیئر بۇوم؛ ئەویش دەلىنى ئەرمەنیم عارەبى داخىتوما

- تو ھەر وەرە

فکرم کردهو لهوانیه له تورکى سەری دەرچى. بەلىن ئەلحەملای ترکىيە كېۋىلەكىيە كى دەزانى. وەک مەلاي خۆمان كە فارسى دەلىن وا بۇو. دوکتور گوتى: من دەمزانى تو ھەموو شىيڭ دەزانى! ئىتىز زۇرى عاقيدە به من پەيدا كردىبوو، حورمەتى زۇر دەگرتەم.

کابرايیه كى لە قىير رەشتەر، ددان و چاوزىرد، بارىك و درىز، سەرنووسەرى رُوزِنامەيە كى «كولكوتە» بە زمانى بەنگالى، «نیپال» ناو، هاتە وەتاغى تەنيشتم. زۇر روح سووک و خويىن شىريين بۇو. زۇر باش ھۆگرى يەكتىر بۇوين. ئىنگلىيسي بە لەھجەي هيندىيانە دەزانى؛ خوداموزى رووسىيشى ھەميشه بە دەستەوە بۇو. پىنکەوە دەگەرپاين؛ شەو تا دەمى خەو له لاي يەكتىر بۇوين. جغافارە كىشىيکى لە زەبر بۇو؛ لېيى مەنۇنگ كرابوو. رُوزِیک لە خانم دوکتورى پرسى:

- من ھەقم ھەيە دە گھل كچان بچەمە گەپان؟

- نه ک ههقت ههید، زوریش باشه، به که یفی خوت بگه ری.
 - دهسا دوکتور من عاشقی شازاده خانم نیکوتینیم؛ با ده گه لیا رابویرم!
 - شازاده له رووسیا جینگهی نیبه. نایی بکیشی!
 کورده کانی موسکو و لینینگراد دههاتنه لام. «پروفسور قهناٹی کوردیف» و «کولوزی شهرو» و
 چهند که سینکی تریشم لهوی ناسین.

زهمانی نیکولا، له ئەرمەنستان، کورد - که هەممو شوانزاده و فهیر بیوون - نەیانتوانیوه بچنه
 مەدرەسە و ئەرمەنیش رکیان لى بیونەوه. لازار ناویکی زور خیز ھومەند، مندالە کوردى کۆ
 کردوونەوه و کردوونیه مندالى خۆی و دەبەر خوتىدنی ناون. چەندىن پیاوی گەورەی
 پینگەیاندوون کە «قهناٹی کوردیف»، «حاجى جەندى» و چەندىکى تریشم لهوانەن. کولوزی شەرە
 له کورده يەزىدييە کانی تفلیس بیوو. له زەمانی مولوتوفدا کرابووھ بەرپرسى بەرنامە کانی
 رۆزھەلاتى (وەک عەرەبى، فارسى، توركى، هېينىد). بەلام خواھەلناگرى هىچيانى نەدمەزانى ا
 له زەمانى گورجى و رووسیدا زور شارەزا و کوردى كەمانچىش زەمانى خۆی بیوو. ئەوسا كە من
 دەمدى، رۆزنانەمى ئۇرگانى گورجستانى چاودەدیرى دەکرد. رۆزنانەمى «کوردستان» - کە له
 ئىران ساواک دەرييە کە دەدرابە كە له چەل و ھەشت سەعاتدا تەرجمەمە بکا.
 بەغار دەچووه لای سەلماسى، تەرجمەمە دەکرد. بىست و چوار سەعاتە كە تریشم من
 دەمھۇئىندەوه.

کولوز گلهى له دوکتور عەزىز شەمزىنى ھەبیوو كە: من له ئەرشىويى وەزارەتى دەرەوه،
 سووھى تىزە كەيم بۇ ھەتناوه، كە چى ئەو بىئىنسافە ھەر باسيشى له كەتىيە كە بىدا نەنۋوسيووه! له
 سابلاغيانىش «كەريم ئېيوبىي»، «رەھمانى حاجى باغر»، «مەستەفا سەلماسى» و «سۈلتانى
 وەتمىشى» سەريان دەدام. هەمەوشيان لەقەمى دوکتوريان ھەبیوو. كەريم ئېيوبىي ھاوا گالىتەي
 كولانى سابلاغم بیوو. لېم پرسى: تو دوکتورى چى؟

- زمان شوناسى.

- رووسى، کورد باش فيرى دەبى؟

- نا.

- حالى نابىم، شتىكىم بۇ بلنى.

- له کوردستان وشهى «گ» (له گافى زىز) نىبىه، له زەمانى رووسیدا ھەيدە.

- ھەتىوا «گى» له کوردى لای كەركووك و كفرى ھەيدە؛ به «گۇو» دەلىن!

- ئاخىر تو له سەرانگۈيلكى تەرمەغە بەختىو كراوى، چۈن له من حالى دەبى؟!

خانم دوکتور، مىردى لە شارىكى دوور و بۇ خۆى لۇ ئاپايسىڭىلەي بیوو. رۆزى گوتى: مىردى كەم
 ھاتۇتە موسکو. نىپال و تو بە ماشىنى خۆم دەبەمە موسکو؛ بەلام پاش سەعاتىك دەبى بىنھەوه؛
 من گىر نابىم. منى بىرده بەر ئادرەسىك كە گۇتبىووم. كورگەلى سابلاغى - كە دوانيان له باكۇشەوه
 ھاتبىوون - گوتىيان پلاۋى لىنەننېن و نايى تا نىوارە بىرۇي. گوتىم: دوکتور! خواھەلناگرى به
 سەعاتىك ئەو مىردى ھەناسە ساردەت بەجى بىللى! رازىمان كرد پاش چوار سەعات بىتەوه
 شۇنەمان. نىپال چووه سەفالەتى ھىند و من دەگەل سابلاغيان مامەوه. باس دامەزرا كە ئىمە
 كارىك بکەين ھەممو كورد يەكتىر بىگەن. گوتىم: بىرا ئىتىوھ ھەممو شەش كەس نابىن. له نىو
 دووسەد و پەنجا ملىيون رووسدا غەرپىن. ھەر يە كىنكتان دىيار نېبى ھەمۆوتان جوپىنى بى

- دهدهن. جاری بُو خوتان يه ک بگرن؛ بُو کوردان خوا کهریمه! ئیواره ده گهل دوکتور ده گهراينهوه. له ری پرسى:
- میستر نیپال! به تو و هزارم گوتووه نابی هیچ مهشروعیک، تهناهت ئابجوش بخونهوه. به قسهتان کردووم؟
 - بهلی! جا چون فهرمانی تو له عهرزی ددهدین؟ قهتره يه کیشمان نه چوته دهروونهوه.
 - ههزار تو چون؟
 - چت عهرز کهم؟ تهنا دوو جار ده گهل نیپال ئابجومان خواردوتهوه؛ له فلاں دوکان!
 - نیپال گوتى: ئای خهجالەت خۆم! تو بُو گوتت؟
 - دوکتور گوتى: بُویه ده پیشدا له تۆم پرسى بزانم هيتدى درو ده کهن؟ ده مزانى ههزار - به زيانىشى بى - درو ناكا. ئه گهر هەردۇو كىش حاشاتان بىكىدىيە، دوکاندارە كە سەعات و دەمى ئابجۇ خواردنوه كەتاني خېبر پى دابۇوم!
 - نیپال باسى شاعيرىكى بەنگالى بُو کردم كە له تەمەنى بىست سالىيدا بە سيل مردووه. له يەك لە شىعرە كەنيدا دەلى: «ھەزاران كەس هاتۇونە سەيرى مانگى چاردە، شاعيران بە دلبەرى خۇيانى دەشېھىتنىن، دەولەمەندان ئارەزۇويانە ھەزار سكە زېرى وايان بوايە، زۆر لە روت و رەحالەكان پەلەي رەشى نامانىڭ دەناسىن كە وەك پارچە نانە سووتاوه كانى خۇيان دەچن...». رۆزىك لە بەر دەرگا ويستابووين؛ ژىنلەك بە نیپالى گوت: له رۆزنامە كەتدا بە ئىنگلىسي فكر دەكەيەوە و بە بەنگالى دەنۋوسى! هەردۇو كمان پىكەنин.
 - نا، من جۆكم نە گوت. كەسەنکەن ھەر لە مندالىيە زمانىتكى خويندىي، جوملەي نووسىنى بەو زمانە لە مىشكىدا گەلالە دەبىن و تەرجەمەي دەكا.
 - نیپال گوتى راستە. من وەك لە خەرامىپەرىتنىن: «بە خواشتىكى سەيرە: ھەموو كوردەتكى نووسەر، يان بە عەرەبى، يان بە فارسى و تۈركى جوملە لە مىشكى دادەپىزى. بُویه ھەر چى دەينووسن فرى بە سەر كوردىيە ئاسايىھە كەن نىيە». دەرسەنکى گەورە بۇو...
 - رۇوسىيا زۆر دەرمانى قەدىمى - كە ئىئىمە دەلىيىن دەرمانى پۇ و پېرىتىنان - بە كار دىين. تهناهت ئەو كۆنە حەكىمانەيان كردوونە مامۆستا لە دانشگاي بىشىكى. پىالە لە پاشت گرتىن [حىجامەت] زۆر باوه. رۆزىك لە پىيى مەلەي چۆم، باران تەرى كردم؛ لەشم رەق بىبوو. چەند پارچە مىشەممایەكىيان دە لەشم گرت، بە چارەگە سەعاتىك چا بۇومەوه. دوکتور گوتى مىشەممای خەرددەلمان بە كار ھېتاواه.
 - نیپالى ئاودەنگم رېيشت. خەمم بۇو، له ژۇورە كەمدا كز داما بۇوم؛ بىرم لى دە كردهوه؛ گوتىيان پىاويك بانگت دەكا. كە دەچم «ھەمزەي خوشكىنابى» يە. له تەورىز نووسەرى ئازىياجانى زەمانى پىشەوهرى بۇو. له دەممەوه بىرادەر بۇوين؛ چاردە سال بۇو لىك ھەلپىراپووين. له رۆزەدا كە نیپال نەماپوو، ھەمزەم دەسكەوت كە هاتۇوه بُو دوو مانگ لۇ ئاسايىشگايە ئىستراخت بىكا؛ شۇرەتىشى «فەتحى» بۇو. ئاي لهو خۇشىيە! هاتە وەتاغى نیپال.
 - بىپار درا فەتحى و من رۆزى دوو سەعات لە چەمدا بەلەم لىخورىن كە وەرزشىكى زۆر باشه. من دە پىشدا دەچوم بەلەمەن كە وەرددە گرت و دوور دە كەوتەمەوه. فەتحى دەھات: كوا بەلەمى من؟ بەلەمەوان دەيگوت: ئاي بە داخەوه دە گهل رەفيقە كەت نەھاتى تا پىنكەوه بەلەمەنكتان بدەمى. ناچار ئەۋىش بەلەمەن كەتەنەن دە گرتەوه. هەردۇو كمان سىنگ و سەرشان

و پشت پر له تنوکی رهش، به رووتی تهواو ده تگوت گوریلاین! پیاوی رووس هه مهو بی تووکن.
ببوینه سه بیریک مه پرسه! به سه دان له ژن و کیزی رووس ده پارانه و سواریان کهین و
سه بیرمان بکهن!

رابواردنی هه ره خوشی رووسان راوه ماسی بwoo. شه ممه و یه کشه ممه دهیان هه زار مسکه وی و
خه لکی لادی له دهه ئه و چومه - که له چومی سابلاغ پتر نه بwoo - یه ک له پهنا یه ک قولاپیان
داویشت و به دیاریه و سیس ده بون. هه ره گه ره کیک ماسیه کی به قه د قامکه تووته بگرتبا،
ده بوبه هه را و هوریا یه ک ده دشت و ده دنگی ده دایه وه: «گرتی! گرتی!».

فهتحی پیریکی پیشداری به دی ده کرد، به ٹانقه است به لمه کهی به لای ئهودا لیده خوری و
ناوی لی ده شله قاند. پیره جوینی ده دا. فهتحی ده باری جوینی رووسی له بهر بwoo، ملی ده گه ل
پیره له شه ره جنیو دهنا و دنیای ده هینایه پیکه نین.

له ده می بی به فریدا، تۆپی سه رمیز و والیال هه بwoo؛ شه ترەنچ هه بwoo. گه مهی هه ره له بره،
دؤمینه بwoo. هه مهو پیاویک داشی دؤمینه ده باخه لدا بwoo. ده تگوت گولله بمندی کاک
ئه حمده دی شیخیان پیکه! هه ده بونه چوار کس و ملیان لی دهنا. که گوتوم دؤمینه نازانم،
گوتیان نابی پیاو له رووسیا بی و دؤمینه نه زانی! هه ره ده بی فیر بی. گیانیکم به قوبروسیه
یونانیه که بwoo که له بهر زمان نه زانین بیوه کلکم. دؤمینه لی له هه مووان ده برده وه دزی
لیده کردن و من و ئه و شه ریک ده بوبین. ناوی میخایل بwoo؛ پیم ده گوت میخایلوس. ده مگوت
نابی یونانی بی (تۆس) بی!

پراپای خه لکی جغاره کیش، سیغاری «بیلۇمور کەنال» یان ده کیشا و هه رزان بwoo. جارتک له
دوکان، میخایل جغاره يه کی دیت عه کسی «لایکا» سه گه کهی فزاپه یمای تیدا و دووقات گرانتر
بwoo. دوو پاکه تی کری. له ریگه جگه ره يه کی دامی؛ به راستی زور ناخوش بwoo. گوتی: ها، چونه؟
گوتوم: تووتن نییه؛ گووی لایکایان تیکر دووه! هیندە پیکه نی له سەر بەر دریز بیوو ده حیلکاوه!
له نزیکمانه و دیواریکی بلند و زور دریز بwoo؛ که ئهودیوی شارۆکه کی فرۆکه و انان بwoo. له هه مهو
ده می رۆز و شه ودا، بی پسانه وه مەشق کردن به فرۆکه بwoo. وا دیار بwoo شووبنیکی زور تایبەتى
بwoo؛ چونکه کەمتر له سەرانی ولاته کومۇنىستە کانیشیان دینایه سه بیری ئه و شارۆکه. گرمەی
مەشقى فرۆکان، خەوی دەزراندین؛ بەلام ورده-ورده گوییمان لی راھاتبۇو.

ها ئووهم له بیر نه بwoo: که فهتحی هاته ئاسایشگا، له یه کشه ممه نائیندەدا، دوو ئازربایجانى
که يه کیان ناوی مەدحەت و ئەوی تریانم له بیر نه ماوه، هاتبۇونه دیدەنی فهتحی؛ که دیت بوبیان
منیش هەم. مەدحەت گوتی: من هاتوومە لای تو، میووم بۆ ھیناوى. چووینه ده دشت بۆ گەرمان.
مەدحەت و من پیکەوە له پیشەوە، فهتحی و کابراي تر له دواوه دەرۋېشتىن. فهتحی بانگى کرد:
مەدحەت و وەرە قسىكىت بىن بلىم! سرتەيان کرد. گویقولاغ بیوم، گوتی: هه زار زور کەرە؛ تازە له
عيراقەوە هاتووه. کومۇنىستىكە ئا دانادا. لای وايە ئېرىھ عەرزى موقەددەسە و هەمۆ شەت پېرۇز
و ممبارە کە. تو له هەواي ئەو قسە بکە تا بۆ خۆم ورده-ورده عاقلى ده کەم! گوتوم: کورى
سەگ! کىن کەرە؟

- راستە کەی تو! هەتیو ئېرەش وەک دنیای ترە. ئەو هەمۆ بەھ- بەھەت له چىيە!
كچىنک لىتى پرسىم: فهتحى دەلى من كورى فيئۇدالىم. مىتزوی گوندە كەمان لە ئازربایجان،
لە مىتزوی مۆسکو چاكتىرە!

- فهتحی ئەو درۆيانە بۆ دەکەی؟

- کاکە هەوەل جار کە هەلاتین، بە بارىكى دىكەدا درۆم دەکرد کە بە خەيالىم حورمه تم بىگرن. دەمگۇت: بابىم لە سەر كۆمۈنىستى كۆزرا؛ خۆشىم دە سال لە زىنداندا ئەشىكەنچە كراوم؛ خزم و كەسم لە بىرسان مردوون و... دىتم كچان بىزىم لىدەكەن. ئىستا كە بەو بارەدا خۆم هەلدە كېشىم ناتىم كەمۇتۇتە رقۇن!

ھەمزە گوتى: بابىم (كەربەلائى فەتحوللا) شوانىك بۇو لەو هەشتەرۆبىيە رووتانەى كە وەك ورج دەچن! نانى شەھوى شىك نەدەبرد. من خوتىندبۇوم؛ گوتىم: بابە دەچمە تەورىز پۇول پەيدا دەكەم. بۇومە نۇوسەرى رۆزىنامە. رۆزىك گوتىيان كابرايەكى شىرى پىسە كە ناوەت دەپرسى! باوکم بۇو:

- ھەمزە كوا چىت كەردىووه؟

چىنگىنگ رۆزىنامەم نىشان دا:

- ئەوه كارى منه.

ھەتاھىزى تىدا بۇو تىيلايەكى بە ناو شانىم كىشا:

- سەگىباب ئەوه پۇولە؟!

ملى نا لە رۆزىنامە دراندىن. ھەر دەيگۇت: ئەوه پۇولە؟!

بىسىت تەنەنم نا دەستىيەوە؛ خالو بۇوه:

- ھەمزە كورم، وەرە ماچت كەم!

قسەي شاعيرى عەرەب «عومەر ئەبۇپورىشە» م بىر كەوتەوە كە نۇوسىبۇوى: لاۋىكى دانشجوو بۇوم. ھەوالاتام تاريفى شىعىريان دەكىرمەن. چاكتىرين شىعىرى خۆم بۇ باوکم خوتىندەوە كە: پىت چۈنە؟ لىتى وەرگەرم؛ نايە باخەلى؛ جوابىتىكى نەدامەوە. گوتى: عومەر وەرە بچىن باقلەي كولوا بىخۇين. دواى باقلە خواردىن، باوکم بە باقلەفرۇشى گوت: حىسابت چەندە؟ كابرا سويندى خوارد كە هيچى ناوى و فەخر دەكا كە پىاپىكى وا گەورەي بۇته مىوان. بابىم شىعە كانى لە باخەل دەرىتىن، گوتى: دەبىن ھەر بىته ئى؟ ئەوشىغانە بۆ تو! كابرا كە دىتى بابىم گالىتەي پى دە كا زۇر نارەحەت بۇو. كاغەزى شىعە كانى فرى دا:

- قورىبان گالىتەم بۆ پى دەكەي؟ ئەوانەم بۆ چىيە؟!

بابىم رۇوي دە من كەد:

- كورم چاكتىرين شىعىرت چىنگە باقلەيەك ناكا؛ تو بە چىيەوە خەرىكى؟!

نەقلى كەريم ئەبۇبىبىم بۇ فەتحى گىنزاوە. يەكشەممە هاتە دىدەنیيم. فەتحى لەو لادەنەتەنەزىمى بۇ كەد. بە «ئۇستاد، ئۇستاد» دواندى. كەريم قوت بىبوو. فەتحى پرسى: دوكتور نافەرمۇوى زمانشناسى چىيە؟ حەز دەكەم تىيگەم.

گوتى: ناسىنى هىنە كەي دايكتە! تىيگەيشتى؟

- بەلى باش تىيگەيشتىم!

رۆزىك لە گەرانى ناو جەنگەلدا تۈوشى گۈرستانىك بۇوين. ژىيىك عەكسى ژىيىكى بە قەبرىكەوە دىت. گوتى: ئەوه ھاوعمرى من بۇوه كە مردۇوھ. رۇوي كەد من:

- تو بېروات بە خودا ھەيدە؟

- بەلى.

- لاشت وايه پاشه مردن زيندوو دهبيوه؟

- بهلئي.

- من بروام نبيه؛ کامياب باشتمن؟

- هي من که بروام به زيندوو بونووه هه يه. چونکه ئوميدىه؛ هي تو ناهومىدىيە.

- نا، هي من باشترە. چونکه لام وايه هەر ئەم ژيانىيە و يەكجاري دەبرىتىوه. حەول دەدەم لەم ژيانە كورتەدا زۆر لە دنيا بزانم. بەلام تو بە هيواي ئەو لا، زۆر گۈي بە خۇشى دنيا نادەي و كەم فير دەبى.

- دەي باشه؛ هەر كەس لە سەر دينى خۆى!

پېتم سەر بۇو: رۈوسەكانى پۇشىپير و زۆر خويىندەوارىش لە سەبرەاتن (پىشمىن) دەترسان. پۇزىك لە ناو جەنگەلدا پەپۈسىمانىيەك دەيخويند. هەوالە رۈوسەكەم بە قامك دەبېئاراد.

- نيازىت چىيە؟

- پەپۇ سىزىدە جارى خويىند. وا دىيارە من سىزىدە سالىم تەمەن ماوا!

گۇتم: نا، ئەوه حىسابى عومرى منى دە كرد؛ نە ئى تو!

لە رادىيە زانيمان «شەۋواف» و چەند ئەفسەرىك، بە دەنەدانى ناسىر لە قاسىم ھەلگەراونەوه؛ قاسىم بە سەرياندا زال بۇوە. رۇزىنامەي مۇسکۇ نۇوسيان: «بارزانى توانى ھەراتى شەۋواف لە ناو بەرى».«

شىووعى و خۆ كەوتبوون؛ دادگايى گەلىان لە مۇوسل پىك ھانىبۇو. عەبدۇرە حمان قەساب ناۋىكىيان كەدبىووه دادستانى دادگايى پۈزۈلتىارى. بە سەتان كەسيان لە خەلتكى مۇوسل پاشه دەۋو دەقىقە محاكىمە بە دارى چرابەرقىدا ھەلا وەسىبىبۇو. لە كەركووك وە ناو شار كەوتبوون، هەر تۈركەمانىك و كوردىكى ناھەزىيان بەر چىنگ ھاتبۇو، بە گورىس رايانكىشىشاپۇو؛ قەتلۇعامىكى زۆر بەساميان كەدبىووه. بۇ نۇموونە: ھەر دوو لاقى ناھەزىيان بە دوو جىپەوه بەستووه، جىپەكان ھەر يەك بۇ لايەك لىتىخوراون تا كاپرا لە بەر يەك ھەلقلىشىاوه. ئىتە قاسىم گەيىدە ئىسکانى؛ چەند زەلامىكى لى گەرتۇون و لە سەر رادىيە ھەجومى بۇ كەرددۇون.

جەلال بىتتۇوشى نامەيەكى لە بېرىنەوه بۇ ناردم؛ نامەي جەودەت مەلا مەحەممەد ناۋىكى شىووعى كۆپى بۇو. دەلى: «...جەلال نازانى چەند خۇش بۇوا! ھەر چى لە مۇوسلدا دەمانگۇت و دەمانزانى ھەوال نبيه، بەر شەقمان دەددا، داركارىمان دە كرد؛ دەماندا دەست مەحکەمە، دەس بەجى دەيگۇت بىبىن بە دارى داکەن. بەو سەرە شىرىنەت سويندە كە هيتنىدەم شەق دە مورتەجىغان ھەلداوه ئىستاش لاقم دېشى!...».

كچىنگى زۆر جوان و زۆر ناسك و نازدار، كە دەمدى جار-جار دەگەل «عەسکەر ئىل عىيى» دا دەگەر، بە منى گوت: من حازرم دەگەل عەسکەر بېچەم بەغدا، خۆى لى تۇورە كەرددۇوم. تو پىنى بلە!

- عەسکەر ئەو كىيە لە باب و باپىرىشت زىادە! بۇ نايىبە يە بەغدا؟

- كاکە بەزەيىم پىتدا دىتەوه. ئىتمە لە بەغدا زاغەنشىن و يەكجار فەقىرىن. ئەو كچە حەمامى دەھوى؛ ئاۋى خاۋىتنى شىزىھى لازىمە؛ فيرى سىنەمايە؛ ھەر دوو رۇز مال و حالى من بىبىنى دلى دەتۆقىن. گوتەن ئافەرین بۇ وېجدانت...

پاش گەرانەوەم بۇ بەغدا - بە چەند مانگىك - كورىك ھاتە لام؛ گوتى: عەسکەر گلەبىتلى

- ده کا. بُوچی کارتی ده عوه تم بُو ناردووه نه هات؟
- کارتی نه دیوه، ده عوه تم چی؟
- خبهرت له چیه؟ قه سری له گهره کی و هزیریه کریوه. زنی هیناوه؛ پتر له پتنجسهد که سی له ئوتیل به غدا - که جه مینکی به پتنج دیناره - ده عوه ت کردبوو!
- ئاخر ئه و ده یگوت زاغه نشینم و زور رووت و ره جالم.
- به لئی، ئوسا وا بورو، ئیستا وا يه. عه سکه ر خالی منه.

تىنگه يشتم زاغه نشيني كريکاري ساده ي کارخانه ي جگره، خوا بُوي ره خساندووه بگاته مؤسکو، بُوته حاجي و لاي شيووعيان وه قدر كه و تووه؛ ده ستی به کونی پولولدا چووه. ئیستا بُوته ئه و پياوه و ناويشى نراوه: «مامۆستا عه سکه».

ده ستم ده کرد رووشه کان هيچ خوشيان له نهزادى زهرد نه ده هات. ئه گهر فیلم چىنى با - كەس جگه له نامۇكىان - نەدەچۈونە تماشاي. چوار چىنى و ژنه ژاپۇنیيەك و يەكى فييتىماملىلى بۈون. كوره چىننې كان هەر چەند هاتبۇونە ئىستراخت، هەميسە سەريان به سەر كتىبەوه بورو. نەياندەپەرزا ھەوالەتى كەس بىكەن. فييتىمامىيەك لە عە كاسى دەزانى. من كە لە عە كاسىم دەزانى پارووم كەوتبووه رۇن. ھەوالانى ئاسايىشىگا دەببۇو دەرمان و كاغەز و فيلمى نەغىراوى خۇيان بىنن، وەك دوكتوري تارانى وەختم بُو دادەنان! ئه گهر رۇزى باران بىي، فلان سەھعات بۇيان چاپ دە كەم، بەوه زور مەمنۇون دەمبۇون. كوره فييتىمامىيەك بە دووربىن و فيلمى خۇي عە كسى دەگرت و بە كاغەزى خۇي بُوي چاپ دە كەردن. لە جوابى مندا كە بُو وەك من ناكەي گوتى: من زەردم؛ تو ئەسمەرى چاپەشى. بە حالەش هەر چەندى دە كەم لييم رازى نىن و ھەوالەتىم ناكەن! لە ئاسايىشىگادا ژۇورى تارىك و ماشىنى عە كەس گەورە كرنەوهى تىدابۇو.

فەتحى گوتى: لە سەر بابەكى خورەمدىنى شىتىكم نۇوسى؛ چاپ كرا. ئىستا دەممۇي شىتىكى لى زىياد كەم كە دىسان بۈم چاپ كەنەوه. لە تەۋىزىھە كاروان بە كوردىستاندا بەرھەو بەغدا بىرو، تووشي چەند جى دەبىي، بۇم بنووشه! دەيگوت: ئاي ناوى «گەنەدار»، «ئافان» و «دۆلەسىر» يان چەند بىن گەرينگ بۇوه؛ بۇيان چاپ كرددوه!

دوكتور رەحمانى حاجى باغر نامە يە كى رەسمى لە «فۇلۇشىن» ناو - كە لە كومىتەمى مەركەزى حىزبىدا و بە سەر سياسەتى رۇزەلەتى ناوه راست رادە گەيىشت - بۇ هىنام: «تکابە حال و ئەحالى عىراقمان دە مەقالىكىدا بۇ بنووشه». بە كوردى نۇوسىم:

- دەي دوكتور بە رووسي تەرجمەمى كە!

- كوردىكە نازانم؛ بىريا فارسى با.

كەردىمە فارسى.

- بە خوا رووسييە كەش نازانم!

سەلماسى تەرجمەمى كەد. لە مەجهللەي «ئەدەبیات و زىن» دا چاپ كرا. چوار ھەزار پوپلىان بۇ ناردم. بەلام لە جىياتى ناوى نۇوسەر، فۇلۇشىن داندرابۇوا زۇريان لە ئاسەوارى نۇوسەراني رووس بە عارەبى بۇ هىنابۇوم. لە ناوياندا نامىلکە شىعىرىكى «مايا كۆفسكى» ھەبۇو؛ لەزەتم لە خويىندەنە كەنەبرد. مەسەلەن «ھەور لە پاتۇلدا» بە لامەوه قسىكى سەير بۇو، وەك «زېقەي مۇر» دەچوو! داوم كرد فارسىيە كەيان بۇ هىنام؛ فەرقىيەكى نەبۇو. خوايە چۇن ئه و كابرايە دەبىي وەك گۈگەل و ماكسىم گۈرگى و چىخۇف و كىي و كىي

حساب کربای و زیاتریش؟! لام وایه هم چونکه دهلى: «شانازی ده کهم که لاویکی کومؤنیستم» ئه و ریزه‌ی لى گیراوه و کوتله‌ی له کوتله‌ی هه‌ممو نووسه‌ره بەناویانگه کانی رووسی بەرزتره. رەنگیشه من وەک لازمیه‌تی تیئی نه گەیشتیم و عەقلم هەر ئەوهندەی پر کردبی...
 رۆزیک دوو زەلام، به باریک دووربین و زېبى سەھوتەوە وە ژوور کەوتەن:
 - جیزىنى ئۆكتۆبرە؛ شتیک بلی له رادیودا بلاو بکریتەوە.
 - دەبى شیعەیک بنووسم. سبەی وەرنەوە! سبەی لیم پەيدا بۇونەوە گوتوم شیعرە کەم کوردیبیه.

- تو فارسی يان عەرەبی نازانى؟
- لە فارسیدا مەلەوانم؛ لە عەربیدا تام لە دنیادا نیبیه.
- جا چونکه کوردی جینگەی لە رادیو مۆسکوڈا نیبیه، بە عەرەبی تەرجەمەی کە.
- برا من کوردم! بە کوردی دەتانەوی مەمبارەکە، دەنا کەسمان لە کەس.
- هەرچى قونە جورە و منجە-منجيان کرد فایده‌ی نەبۇو. رۆپەنەوە. دواى دوو رۆز ھاتنەوە:
- باشە بە کوردی بلی.
- ئاخىر پىشەكىيەكى پەخشانىشم بۇ نووسىيەوە کە خەلک دە شیعرە کە بگا.
- باشە ئەويش بلی!

شەۋىيک لە رادیو بلاو كرایەوە. تىنگەيىشم بۇچى تالەبانى بە عارەبىي قىسىم كىدا!
 دەعوەت كرامە سەفارەتى عيراق؛ كە جىزىنى دامەزرانى كۈودەتا بۇو. بە جىلکى كوردىيەوە چووم. جىلکى كوردى سېحرە ئەوهندەم لى كۇ بۇونەوە و ئەوهندەيان عەكس گىرمى و پرسىيارلى كىرىم كە سەفیرى عيراقى عەبدولوھاب مەحموود گوتى: بە راستى تو سەفیرىنى كى لە من چاڭتىرى بۇ عراق ناساندىن. لەو جىزىنەدا كورىنگى عيراقىم دى بە ناوى حەممە فەرەج كە دەيانگوت لەو سوورانى بە ناوى كورد و كوردستان جووتە هەلەدەختانەوە! هات بە لامەوە، رووم لى وەرگىبرا. گىريا، گوتى: هەزار راستە من دىرى مىللەتى خۆم بۇوم، بەلام هەميشه دلەم بۇ كورد و كوردستان سووتاوه و نەمۈپراوه راستى دلى خۆم بلىيم. گوتوم: بىرادەر تو زۆر سەرخۇشى؛ سبەي لە بىرت دەچىتەوە و پەشىمان دەبىتەوە كە باسى خۆشەويىستى گەلە خۇت كردووە!

ھەشت مانگ لە گىرتىن زۆر بە خۆشى رامباوارد. هاتىمە مۆسکو لە سەر حىسابى نووسەران لە ثوتىلى مىتەپۈل دامەزرام. رۆزىك بىرىانىمە بىنكەي يەكىيەتى نووسەران. سەرەك ناوى مىدويدۇف بۇو؛ تەمەنلى سى سال دەبۇو نەدەبۇو. پىاپىنگى يەكچار رەخۆخۇش، قىسىخۇش و زۆر زىرەك بۇو. لەو مەجلىسەدا نىينا عەرەبى زانەكىھى ھەمەل جار لە فېگە دىبىووم لەھۇي بۇو. تورسون زادە - كە شاعيرىنى كە مەشھۇورى تاجىكە - زۆرى خۆشى و بۇشى دەگەل كىرىم.

گوتى: من كوردم هەميشه خۆش ويسىتوون و ئىستاش هەر زۆرم خۆش دەۋىن. من چوومە عيراقىش، وا تازە گەراومەوە.

گوتوم: مىرزا تو كە هيىندا كوردت خۆش دەھى، چووې بەسرا نەچووې سولەيمانى و هەولىر. لە بەغداش زۆر نووسەر و شاعيرى كورد ھەبۇون ھېچيانات نەدەيت. شىووعىيە كان نەيانھېشت خۆشەويىستە كانت بىبىنى، يان ئارەق و رەقسى بەغدا و بەسرا لە كورد خۇشتىر بۇو؟

گوتى: ئەو ئىيەنەتە بە من؛ دەبى عوزرم لى بخوازى.

مىدويدۇف لە نىنایا پېرسى: دەلىن چى؟

- نازانم. به فارسی قسمه پان کرد.

من به عهربى بؤ نينام شهرح دا. ميدويديووف گوتى: تورسون زاده! تو دهبي عوزر لهو کارهی خوٽ بخوازى. يان دهبو نهليي کوردم خوش دهوى، يان دهبو بچيه لاي کوردانيش. حهقى ههژاره.

- تؤکونونیستی؟

- نہ خیر ناسیو نالپیستم.

دیسان میدویدؤف گوتى: هەزارى ناسیونالىستم بى لە زور كومۇنىستان باشترە. شىعىرى ئەو زۇرى ھاوار بۇ چىنى چەرساوه كردووه. شولۇخۇقىش كومۇنىست نەبوبو و پىاپى چاكىشە.

زور جاری تر میدویو فم دیتهوه. جاریک لیئی پرسیم:

- چوویه بازار؟ پیت چون بود؟

- شت زور گرانه.

گوتی: یانی ههیه و گرانه. برای زهمنی شهردا و دوو سالیش دوای شهر، پوول له گیرفاندا همبوو، بهلام ههیج نهبوو پتی بکرین. شوکور بکه که ئیستا ههیه و گرانه. له کۆپىنهوه دوو جووت گۇرۇپىم بەركەوتىبوو، لە بازارى رەش فرۇشتىم. من کە حىزبى بىوم، ناچار چۈوم ئىقرارم بە گۇناھ كىد.

جاریک گوتم: تو پیاویکی زور زیره کی! پیکهنه، گوتی: جا با بوت بگیرمهوه: ئەزمۇونى
كلاسى شەشم دابوو. فەراشى مەدرەسە گوتى هەر كەس دوو رووبىلە نەدانى، كارنامەنى نىشان
نادەم. بە هەزار گېرىھ و بە تىكاي دايىكم دوو رووبىلەم لە باوکم ساند و بىردىم. لە كارنامەكەمدا
ھەوەل بىووم؛ بەلام ھەوەل لە تىشكالوھ كان! لە نمرە كەم ھىنناندا، لە ھەمووان لە پىشتر بىووم!
دوو للەي جانانەم لە باوکم خوارد كە دوو رووبىلە كەم، بە خەسلىق، جەۋە!

ژنیکی نووسه و جووله که شیعره کانی منی به روسی ترجمه ده کرد، ئه ویش به یاریده مسته سله لاماسی. و هخته بلین بودجه و لاتی شوره وی نیوه له نووسه و شاعیر و هونه مهندان و به تایبته هونه رمه ندانی سه رشانو خبرج ده کرد. زار کی کیسه ئاواله يه... به هم دیپیک - که له ته به یتیک به دیپ حیساب ده کرد - چارده روبلیان دهدا به خاوه نی و چارده روبلیش و هرگیز و هریده گرت ا پوول بو من دهباری. پتر له شیست هه زار رووبل نرخی شیعر و نووسراوی په خشانم پینگه یشت. ویستم چاپخانه يه ک بکرم؛ سله لاماسی زوری دهرک و دیوان کرد، گوتیان بو ده روه به روبلی نافروشین. لهوی ناهومید بووین. ده هه زار روبلیان بو به هه زار دلار گور پمه و، به و شه رته که له به غذا بمدنه نی.

ئەو ھەمەو پوولە - كە لە رپووسيا نەبى، ناچى - ج لى بکەم؟ ملە نالە تەخشان پەخشانى! دەمعوهت ئاشنایاڭم بى دەكىد. رۆزئى مىدىويدۇف و زەنەكەيىم دەمعوهت كىرد. ھەزار و دووسەد رووپىلس لە جەمەنگىدا بىزاد. سەرەراي پوولى زۇرىش، حەقى ئۇتىل و خواردن و سەفەرم لە سەر نۇو سەران بىو.

گوتیان: دهمانه‌وی بتگیرین؛ کارخانه‌ی ماشین‌سازی و ثمانه‌ت نیشان دهین. گوتمن: هیچی تیناگهم و ناشچم. حمزه له موزه و نه‌ققاشی هونه‌رمه‌ندانه و هیچی تر. به زور موزاندا گهرام و راسته، زورم که بفیره دههاتن.

له ئیداره‌ی رۆزانمەی پراڤدای جهوانانه‌و داوم لى کرا کە مەقالیک دەرباره‌ی ئاشتى بنووسم.
مەقاله‌کە وا بۇو:

«لە میسری قەدیمدا -کە سنتات له شاران پەرەی سەندبۇو - وەرزیزیان و ماسیگران دەھاتنە كريکاري بۇ شاران. گەنم و ماسى زۆر لە كەمى دا. كاھینانى ئايىنى و ناو خەلک كەوتىن: كە بابه ئىۋە ئازان دنیا له سەر پىشتى گا و ماسى بەندە؟ ئەگەر گەنم و ماسى بەرھەم نەھېنن، دنيا تىك دەچى و خەلکى شار لە بىسان و بىن گۈشتىيان دەمەرن. كارناسانى دنياش دەلىن: ئەو سەربازە‌ی لە جەبەھى شەرە، بەرھەمى يازدە كارگەر دەخوا، خۇشى يەكىك، ئەوه دوازدە كەس لهوانى گەنم و گۈشت بەرھەم دىتنىن لە كار دەكەون... ئەوهەم لە سەر باشى ئاشتى و خرابى شەر دوابۇوم. مەقالە كەم لە رۆزانمەدا چاپ كرا. دەعوەت كرام بۇ ئىداره. سەرنووسەر گوتى: زۇمان تەلەفۇن و تىلەگراف بۇ هاتۇوه، دەلىن شەش مانگە لەو مەقالەيە بەھېزىز لە سەر ئاشتى چاپ نەكراوه. تو نووسەرىكى باشى.

گوتىم: هەلە مەبە! من نووسەرىكىم ھەر ناوم نىيە؛ بەلام فرق ئەوهەم لىرە بۇ نووسەران فکر دەكەنەوە. من بۇ خۆم فکر دەكەمەوە دەيىنۇسوم. بۇولى زۆر دەمدەن بە نووسەر، پىيى دەلىن لە فلان باسدا ئەوهەنە كەلىمە -نە زىاد نە كەم- بىنۇسەر بۇ بۇولە كە خواخوايەتى كاربەدەست لىتى رازى بى؟ نە كە بۇ خۆى لە نووسىنە كە خۆى. بۇ نموونە كىتىبىكىم بە عمرەبى خويىندۇتەوە چوارسىد سەفحەيە؛ لە داستانىكى رووسى تەرجمەيە بە ناوى: «كەنارەي رووناڭ». ھەمۇوى بە پۇختى باسى گۈلەكىكى رەسەنە! كەلخۇز بە كەلخۇزى فروشتوو و پاشان لىتى ساندۇتەوە. ئەگەر من تەرجمەم بىكىدaiيە بە سەفحەيەك تەواو دەبۇو.

لېم روونە قىسەكانى منى بىن ئەحەمەقانە بۇو، بەلام گوتى: تاكايە شتى تىرىشمان بۇ نووسە.
گوتىم: من لە بىن مەقالە كە نووسىبۇوم: «ھەزار شاعيرى كورد»، ئىۋە نووسىيۇتانە «ھەزار شاعيرى عېراقى»، يانى چى؟
گوتى: وامانزانى وات بىن خۇشە!

- مامۇستاي بەپىزى! تو بىنېرىيە بازار بلىتى شووتىم بۇ بىرە، من بىچ سىنجووت بۇ بىرە، بلىتىم
وامانزانى سىنجووت پى خۇشتە! نەخىتە لە ناوى كورد خوت پاراستوو، ئىتتى بۇتان نانۇسوم.
دەگەل سەلماسى و نىبا جوولە كە كەھى وەرگىتىر شىعەر كانم چووينە دىدەنە نازم حىكمەت.
پىاوىتكى بالابەرزى چوارشانە، چاوشىن، مۇوزىرد، هەتا بلىتى خوينشىرن. لە سەر تەختى پىشت
لە سەر تەخت راڭشاپۇو. نەخۇشى دلى بۇو، نەدەبوايە زۆر بىزۇي. گوتى: زۆر بە داخەوەم ئەم دەلى كە لە گۇشەيە كەمە كوردى تىيدايە ئان بىكا.

گوتى: ياهو! ئەوه قىسە شاعيرانىيە. كورد لە ناوهندى دەلمىدaiيە نە كە گۇشەدا. من بە مندالى
لە مالى بەدرخانيان زياوم و مەمكى كوردانم مژيۇو. خۆم لە تو بە كوردىر دەزانم... خەلک لە
عېراق و شوينى ترى عەرەب چۈنم باس دەكەن؟

- ھەممۇ كەس دوور بە دوور عاشقته و ناوابانگت زۆر بەرزە. بەلام كومۇنىستە كانى عېراقى
(كورد و عمرەبى) و كومۇنىستە كانى سورورىا لىتى رازى نىن؛ ئەوپىش ھەر لە سەر ئەو قسانەي كە
باسى كورد دە كەھى.

- چىم پىن دەلىن؟

- چىت ئەرز كەم؟ دەلىن ھاي لە دايىھى نازم حىكمەت بەين! بەلى شتىكى وا!

زور پیکه‌نی. گوئی: ئەوانه کەرن؛ با جنیو بدهن. هەر كەس بتوانى و يارىدەي ئەم گەلە بهستە زمانە لىقەوماوه نەدا، نابى بە خۇى بلى بنيادەم. دەلم بەم خەبرەت خۇشە... دوو ژن خزمەتىان دەكىد. گوئى: تا فراوين نەخۇى نابى بروى. ئوسا مۇوزەت خۇمت نىشان دەددەم. دواي فراوين، بە سەبرە - سەبرە پىشمان كەوت. هەرچى لە هەمو دنیاوه دىارييە كيان بۆ هيئابۇو، مۇوزەيە كى لى پىتكەن باشىپ.

گوئىم: ئۆستاد! دەفرەمۇوي كوردم خۇش دەمۇي، ئەدى كواشتىكى كوردانە؟

- ئاي چەند بە پەلەي! وەرە...

لە سەر تاقىيەك مەخەمەرى سەوز را خرابۇو، جووتىك كلاشى هەورامى، چەند كەوچك و ئەسکۈيى دار، چەند سەبىلەي كىلەدار و گلىن، زور بە جوانى رېز كرابۇون و نووسرابۇو: «دىيارى برا كوردە كانم». گوئى: بەر لۇوه لە تۆ پىرم، بىستىبوم كە كۆمۈنىستانى سوورىيە مەقالىكى منيان تەرجمەمە كردىبو؛ ناوى كورد و كوردىستانيان دەرأۋىشتبىو كە من نووسىبىبوم.

عەكسىكى خۇى و چەند كەوچك و گولدىانىكى دارى زور جوان كە دەسکارى ئەمەرىكاي لاتىن بۇو - بە دىيارى دامى؛ كە لە بەغدا وەك عەزىزترىن يادگار هەلەمگەرتىبۇون؛ بەعسى بە تالانيان بىردى. كە ويستمان بېرىن گوئى: دوو نومايىشم لە مۆسکۆ نىشان دەدرى، چەند بلىت دەمۇي؟

نینا گوئى: دوازدە.

گوئىم: ئۆستاد ئەوه جوولە كەيە؛ دەيھەوى بىفەرۇشىتەوە! لە سى پىرم ناوى.

گوئى: نا، دوازدەت هەر دەددەمى.

تەلەفۇنى كىردى بۇ زىنەك: «چۈنى؟ لاجاوت ماج دەكەم. دوازدە بلىت بە ناوى ھەزار بىنېرە»، رووى دە من كىردى: ئاوا دەپى ئۇنان بدوپىنى، فېر بە دوايە هەر خۇى گوئى: بە خواپىم وايە لە من شەيتان ترى؛ دەزانى چۈن خەلک بدوپىنى!

چۈممە تماشى يەكىك لە نومايىشىنامە كانى؛ بە راستى بە شاكارم زانى.

بىپار درا بېچەمە لىپىنگراد. زور لە دۆست و بىرادەران ھاتبۇون بەپىم كەن. قەتار سەھات دەمۇي پاش نىيەشە دەرۋىشىت. گوتىان بۇ سى رۇز ئەو چەمەدانە گرائەت بۇ چىيە؟ يەكى چىكۈلەمى سووكت پىي بى بەسە.

- ئاخىر نىيمە.

«كۈلۈزى شەرۇ» كە لە كوردە كانى گورجستانە و چاوهدىرى پرافاداي بە زمانى گورجى دەكىد؛ گوئى من دەچم بۇت دىتىم. ساكيكى گول چىندرارى بۇ هيئام. چووينە ئىزىگە. ئاغاي قىامى ناوىك، پياولىكى حەفتا و پىنج سالەي كۆنه وەزىرى ئىرانى و دۆستى نزىكى بارزانى لە مۆسکۆ، ھاتبۇوه ئىزىگە بۇ بەرئى كردىم.

- ئاغاي قىامى زور شەرمەزارت كردىم.

- نا تۆ دۆستى بارزانىي، لازم بۇو بىتىم...

دوكىتور سولتان وەتمىيىشى پتەر لە دە جاران دە بن چىنگى كوتام: «دىسان بچۇ تەشە ككورىلى بىكە، بەو پېرىيە زەحەمەتى كىشاواھ». كچىك كە لە ئاسايىشىغا دەمناسى و ناوى «گالاھ» بۇو، دەگەل خوشكى ھاتبۇون. گوئىم: تكايە تۆ و خوشكت لە باتى من سوپاس لە قىامى بىكەن. هەر دوو كەچ چوون و قۇلىان كىردى قۇلى. گوتىان: چونكە تۆ زەحەمەت كىشاواھ، ئىمە دەگەلت

دینه و مالی. قیامی گوتی: ئەگەر جەوان بام نەدەھاتن؛ مەمنونم!
خاولى و ماولى و ئەسپابى پىش تاشىنەم لە ساڭ دايى، دەگەل «على ئۆف» ناوىكى ئازەرى -
كە دىلمانچىم بۇو- لە واگونىك دايىن. تاو ھەلات گەيشتىنە ئىزگەى لىنىنگراد. زۆر لە
نووسەرانى ئەھۋى ھاتونە پېشوازى شاعيرى كوردا! يەكىك ھاتە دەركى واگون:
- كوا چەممەدانت؟

ساڭھەشم دا دەستى. لە فلقەي پىكەنинى دا و يەكى تر لېيى وەرگرت. ھەر فلق و ھۆر بۇو!
- خەبەر چىيە؟

عەلى ئۆف گوتی: تۆ ساڭى خانمانت ھيتاوا!
دوكتور كەرىم ئەييوبى پەيدا بۇو. گوتىم: بىگەيە، وەرىگەر و بىبەوه بۇ خانمان كەت تا ئابروومان
بە يەكجارى نەچۈوه!

سى رۆز لە لىنىنگراد بۇوم. پىتش نىيەرۆيەك لە مووزەمى ئەرمىتازم راپوارد، كە بە راستى
مانگىنلىكى دەھۋى تا ھەممۇي بە باشى بېبىنى. بە سەدان تابلىقى وای تىدايە كە سەرت لە كارى
خودا سور دەھەتىنى. لە تاۋ ئەوانەدا، تابلىقى كە يۈوسەنى نەججارى زىباڭى مەسيح داراتاشى دەكە
مەسيحى دە- دوازدە سالە شەمەنگى بۇ راگرتۇوه. ئەو دلپاكى و خۇشەويىتتىيە كە لە رەپوو
مەسيح نىشاندراوه، وەك بىزمار دايىكتام. چەند جار بە جىيم دەھىشت و دەگەرامەوه و سەيرم
دەكەردى. گوتىيان ئەم كۆشكە چوارسەد وەتاغى تىدايە. ھەممۇ لىوارى بانە كانى بە دەيان ھەيکەلى
لە سەر چەقاپۇون. بىرم دەكەردەوه پادشاھىك بە خۇى و ژۇنى و كورىكەوه، ئەم ھەممۇ
خانووبەرەي بۇچى بۇوه!¹⁹

چۈومە مزگەوتى لىنىنگراد. مزگەوتىنىكى زۆر جوان و خۇش و فەرەوانە. پەرە لە ماسفوورە
جوان. مەلايەكى ملئەستۈر - دەنگوت تەگەى دابەستەيە- بە پېرمەوهەت و لە بەر خۇيەوه
بە عاربىي مەلايانە دەيگۈت: «شۈكۈر بۇ خوا نۇيىز كەردن ئازادە!». بە عەلىيۇفي تەرجمانم گوت
وا دىيارە نۇيىز كەردن لىرە ئازاد نىيە؛ چۈنكە مەلاي ئىيمە ئەم گەلسەنە نازانن. فيئر كراوه بۇ میوانانى
لاؤھى ئەمە بالى. عەلىيۇف گوتى: «لام وايە راستى بۇ چۈوى!».

قورغانىنىكى يەك پەرىم دىت. مەلاكە ناوى عەبدولبارى بۇو، گوتى: ئەمە دىيارى جەمەيل
رۇزبەيانىيە؛ سەلامى لى بىكە! تۆش كە چۈوپەتەوە بەغدا ناوم لە مەجەللەي ئادابى ئىسلامىدا
بنووسە!

لە پاش گەپانەوەم بۇ بەغدا، لە مالى مەلامىتەفا، مامۇستا مەلاجەمەيل رۇزبەيانىم دىت.
گوتى: چۈويە مزگەوتى لىنىنگراد؟ مەلا عەبدولبارىت دىت؟ چۈنە؟ گوتىم: مامۇستا باسى ئەم
بىنامووسە مەكە! دەيگۈت مامۇ مەلا جەمەيل گاوه! گوتى: هەتيو تو بۇ لىرە قىسەي وادەكەي؟
مەگەر من ئەم گائى! بارزانى زۆر پىتكەنلى.

ئۇوي سەرنجى راکىشام، لە دەركى ئاودەستە كان بە توركى و بە خەتنى عەرەبى نووسرابۇو:
«زنانە- پىاوانە». نەمزانى بۇ تاڭرى ئاودەست بە رووسى بنووسىرى؟ كام زيانى ھەيە؟!
چۈومە دىدەنلىكلىسىاي «ياكوبسى گۇرۇد» كە گۆيەكى تىدا دى و دەچى، حەرە كەتى
زەمينت نىشان دەدا. چۈومە دىدەنلىخانووپۇوشكىن؛ ئەلمانى ناشىرىنىان كەدبۇو. زۆر
جىگەي جوانى ترم دىتن كە ئەلمانان خراپىان كەدبۇون. ئەلمانم وەك عەرەبان ھاتە بەر چاو كە
دەرى جوانى و ھونەرن...

چوومه ئۆپتارای حەوت پەيکەرى شاعير «نیزامى» كە مۆسیقارى گەورەي ئازەرى «قەرەبىف» كەردووبىته ئۆپتارا رووس بۇ گۈنى گرتىن لە مۇوزىكى بەنرخ وە ك سۆفيلىكەي ئىمە بۇ قورغان بىستان وان. بە سرتە ويستم شىتىك لە عەلەي يۇف پرسىم، لە دە جىئوھ پىر «وشت، وشت» يان كرد. يانى با گويمان لى بىن، قىسە مە كە!

چوومە بىتكەي رۇزەھەلاتناسى، بەشى كوردى لە لىنینگراد. «ئوربىلى» ئەو پىلاوه گەورە و بەریزەي ئەرمەنى كە بە فەرمانى ئەو، خەۋەشۇف ئىچازەي كەرنەوهەي ئەو ئامۇزگايەي دابۇو؛ دەرسى كوردى لى ئەخۇيندرا و كتىبى كوردى چاپ دە كرد؛ بە زىارتى سەرفراز بۇوم. خۇنخوازا كە بىستى من مەمۇزىم وەرگىزەوته سەر سۆرانى، ھەر تەواو كەيفى هات.

ئۆربىلى لە زانى ھەرە بەناوبانگە كانى رۇزەھەلاتناسى شۆرەوي بۇو؛ بە دل و گىيان عاشقى ئەممەدى خانى و نیزامى گەنجەوى. دەيانگوت لە رۇزىكدا ئۆربىلى ويستووبىه دەربارەي نیزامى قىسە بىكە، كە بۇمبارانى شار كراوه. بۇمباي ئەلمانان دە سالۇنە كە كەھتووھ و بانە كە لايەكى رۇوخاوه. دانىشتowan وېستوويانە ھەلىن، گوتوبىه: باسى نیزاميتان بۇ دەكەم؛ پىاودەبى شەرم لە نیزامى بىكە. ئىئو چۈنى بە جى دىلىن؟! ھەممۇ گەپرەونەوھ جىئى خۇيابان.

قەناتى كوردىيۇف يەكىن لە مامۇستاياني ئامۇزگاكە بۇو كە زۇر شاگىرى كوردى خۇين و كوردنەژادى پىنگەياندۇون. خانم سېيدا رۇزىكىن - كە مەمۇزىم و بەيىتى شىيخى سەنغان و چەند كتىبى ترى بە شەرەجى رۇوسىيەوە لە چاپ داوه - لەۋى بۇو؛ دەگەلەيا بۇومە ئاشنا. ئەو خانمە لە دايىكىنى ئەرمەنى و باوکىكى گورجى بۇو. كەرمانجى وەك خەللىكى بۇتان و فارسى زۇر باش دەزانى. خوايشتى كەنەنە رۇزىك بمىتىم، دىوانى شىيخ سەنغانە كەى دەگەل و خۇيتىم كە خەتە مەلائىنە زۇر ناخۇشە كەى بۇ ساغ نەددەبۇوه. نەمدەتowanى بمىتىم. قەرارمان دالە مۆسکۈرا دەعوەتى لى بىكەم كە ئىچازە وەرگرى و لە مۆسکۈ دەگەلى بخۇينمەوھ. دوكتور كەرىم ئېيىوبىش ھەر لەو ئامۇزگايە زمانشنانى خۇيندۇوه. زەتكەشى «ثىرا» فارسى دەزانى.

چوومە وە مۆسکۈ رۇزىك ۋۇلۇشىن - كە باسم كەد - هاتە لام كە پرسىيارم لى بىكە؛ سەلماسى تەرجىمانمان بۇو.

پرسى: رادىيە يەريوان بە كوردى، لە كوردستان نرخى چۈنە؟

گوتوم: راست دەھىنە كەسيك ھەيە لە ھەممۇ كوردستان كە تىنى بىگا. ئەويش ئىستا لەۋى نەماوه. ئەو كەسەش منم!

پرسىيارى كرد: ئايا لە خاوهن زاراوه كانى كوردستان كاميان بەشى زۇرن؟

گوتوم: كەرمانچ، پاشان سۆران.

گوتوم: نا، يەكى تر لە ھەمووان پىرە

- جەناب من باشتى دەزانم.

- نە خىن ئابىزانى!

ھەر دەستى بە ناواچاوانىيەوە دەگرت و لە پې لە رانى خۇى دەدا و فيتەيە كى دە كىشىا:

- ئەى! بۇ وە بىرم نايەتەوە؟!

گوتوم: دەزانم تو مەنزوورەت زازايدە.

- ئەرى دىتتەوە، راست دەكەى!

- كاڭى خۇم! بە داخەوە بە ھەلەيان بىدووى. زازا كۆمەلتىكى كەمن. عىراقى بە ھەرچى

سوزانی نه بین ده لین بادینی، یان زازه کی، یان زازا.
من پرسیارم لهو کرد:

- روزنامه‌ی حیزبی شیوعی عیراق چاپخانه‌ی تیوهیه، پولی دهدنه‌ی. روزنامه‌ی «خهبات» (روزنامه‌ی پارتی) ههر به خوارایی همه‌مو روز دو و نهونده‌ی شیوعیه کان له سهر تیوه و له سه‌ر چینی کومونیست دمنووسی و پستان هله‌لدنی. همه‌مو رادیو مؤسکو له «اتحادالشعب» نه قل ده‌ک، بچی قهت باسی خهبات ناکهن؟

به مؤنیکه‌وه لئی روانيم:

- خهبات؟ ئیبراخیم ئەحمیت؟! نوری ئەحمیت تەخا؟!

پشتهدستی را ده شاند؛ یانی هر باسی مه که!

دانیشتم عه‌ریزه‌یه کی زور به ثاب و تابیم بچیزنه‌ی مه‌رکه‌زی له کرم‌لین نووسی، به همزار و یه‌ک ده‌لیل نیسباتم کردبوو که ئه‌گه‌ر رادیو مؤسکو به‌رنامه‌ی کوردی هه‌بی چهند باشه و چهند به قازانچی شوره‌وی ته‌وا و ده‌بی. ئەمجار هر کوردی‌تکی دمراه‌وه هاتبا مؤسکو، ده‌گه‌یمه سه‌ری و داوانامه‌یه کم بین دمنووسی و به ته‌رجه‌مه کراوی ده‌منارد، به‌لکو به‌خته کویت بیگری و مؤسکو به کوردی به‌رنامه‌ی هه‌بی؛ به‌لام که‌س گووی به کلا‌لومان نه‌پتووا...

دوو که‌س هاتنه لام گوتیان: له ئەنساکلوبیدیا شوره‌وبدا ناوی هه‌زار و که شاعیری کورد و ناوی جگه‌خوون چاپ کراوه. له گۇرانیشمان پرسیو که جگه له خوی کی هه‌یه له چاپی تازه دا - که هر به ده سال جاریک چاپی تازه ده‌کریتیوه - بنووسرى؟ گوتوویه: هر من هه‌ما!

گوتوم: رەنگه تیتان نه‌گه‌یشتی؛ دەننا ئەو دەزانی زور کەسی وامان هه‌یه. نه‌خوازه نه‌ماوه‌کان و که خانی و جزیری و نالی و مەوله‌وی و زوری تریش که دەبوایه پوپه‌ری ئەنساکلوبیدیا داگیر کردا. من بوتان دمنووسم. گوتیان زورمان پى خوشە. واده‌مان دانا. وېکو وتمن ناوی حفتاويه ک شاعیر و نووسەری کوردم ریز کرد و دامنی. دوای چهند روز هاتنه‌وه لام. گوتیان: دوکتور که‌ریم ئەییووبی دەلئی ئەوانه مەعلووم نیبیه راست بن، دەلیلی ده‌می!

- بەلئی راست ده‌کا! له مؤسکو دەلیلی چى بىتنمەوه؟! «دار، هئۆرە له خوی نه‌بی، ناقەلشى»! ئەویش چوو...

که‌ریم ئەییووبی تیزی دوکتورای له سهر «شاعیر هه‌زار» وەرگرت. دیار بwoo دەبوایه له شیعره کانم شایه‌ت وەرگرئ. رۆزیک له ئاسایشگا نامه‌یه کم بچه‌هات، دەلئی: برا «پەروووعه» به چی دەلین؟ ئەوه کوردی کوییه؟ نووسیم: نازانم. تو شیعیریکم بچو بنووسه که ئەمەی تیدایه. بەیته‌که ئەمە بwoo: «توقون و پەر و عەتر و بون». نووسیم: برا تو مانای «تەر و بون» لیده‌وه، ئەو دەم پەروووعه رون دەپیتەمەوه!

که‌ریم ئەییووبی بردمیه ئامۆزگای عەرەبی له مؤسکو، گوتى: ده‌بی له‌وی به عاره‌بی قسە بکەی، من وام گوتووه، خەجالەتم مەکە! مامۆستاي هەرە گەورەی دەرسى عەرەبی «سولتانوف» ناویک بwoo. دەستی ناوه دەستمەوه و «ئەخلن وە سەخلن» به خیزی هینام. بچ خاتری که‌ریم به عەرەبی فەسیحی قورغانی نوتقىکى دوور و دریزم کرد. هەممو مامۆستا و شاگردد کان سەر دەجوجولین. پاش ماندوو بون بەسم کرد. تیریان له چەپلە دا. ئەو جار به که‌ریميان گوت: تکایه بۆمان به رووسى تەرجەمه کە، چونکە ھیچى تینە گەیشتىن! که‌ریم دەلئی: جا منیش له عەرەبی نه‌گەیشتۈمم! ناچار له سەررا من به کوردی و ئەو به رووسى ملمان

لہ چھے چھے نایہ وہ!

چوومه مووزه‌ی پیتری گهوره. کوتله‌ی پیتری گهوره‌م له جوانترین شوین، له سه‌ر لیواری چه‌می «نیوا» دیت. له چهند جی کوتله‌ی مهله‌که کاترینم دی که زور به حورمه‌ت به یادگار ملاؤن. شیووعی خُمانم دههاتنه بهر چاو که کنیلی قهبری پیاوه گهوره‌کانی کوردیان دهشکاند...

تہریزی ڈیان

پهنهگه به ههزاران کتیب و مقاله له سه رژیان له شوره ويда نووسراي؛ که نووسهره کانيان په يامنيري روزنامه جييهانيه کانى موحته بهر، يان زانا و دورناسي بهناوبانگ بون. ليرهدا من - که وهک له بهسرهاتي پيشووم تيگه يشتوو - له لينكدانه و زانيني ماركسىسمدا وهک کويز و که پي ناو زه ماوهندم؛ تو چهند له گوراني و شيعري ژاپونى ده گهه، منيش لهه باره وام و کولى تريش. بهلام من وهک ديومه باسى ده گهه و ئه گهر خوار و خيچيشت تىدا ديت، به لى نه زانيه کهم بيهخشه! من چيزو کي خوم دهنووسم؛ نه شى گردنوهه ماركسىسم.

چون له عيراق و ئيران -مهسهلهن- ئوتوبوسى ناو شاران مالى دهولته و پولى بليت به دهولته ده گا و شوفير و كاركه ران سهري مانگ حقوق لە دهولته و هرده گرن، لە شۇرهوئى هەممۇ شت كراوهەتە مالى دهولتهت. بەھەرى كارى هەممۇ كەس بە دهولته ده گا و هەممۇ كەس حقوق لە دهولته و هرده گرى؛ هەر كەس بە پېسى كارى خۆي. هەيە مانگى پېتىسىد ۋوپل، ھەيشە مانگى خوا دەزانى چەند و هرده گرى. واتا له ۵۰ دۆلارەوه تا نازانم چەند. كارم بەھە نىيە كە زانيانى ئانۇم و پايەرەزە كانى عىلىمى چىان دەدرايە؛ بەلام نووسەرى وا ھەبۇو سالى مىليونىك رووبلى داھات بۇو. چۈنكە جىڭە لەو پوولەمى دەھولته بۇ ھەقى نووسىنە كەي دەدە، نووسراوه كەي چەند جار لە چاپ بىدرايە تەوه، نۇوهى بۇ ئە بوو. كەوا بۇ ئەگەر تەبەقەي دەھولەمەندى زەمانى نىكۇلا له ناو چووبۇو، تەبەقەي يېكى تر بە داھاتى زۆرەوه پەيدا بېبۇو. بەلام فەرقە كە لىرەدا بۇو كەس ھەر چەندى پوولى ھەبا، نەيدە تواني خەلکى دى بخاتە بەر كار و خۆي بە تەنبەللى بە سەريان راپىغا. كابراي كە زۆرى پوول پىن دەگەيىشت ھەر دەيتوانى ئەسپابى ناومالى زۆر بەنرخ بىكى؛ خوش بخوا و خوش رابوپىرى. دەھولتهت كە خۆي خاوهنى ھەممۇ شتىكە، نرخى ھەممۇ شتى دىيار كردووه. كارىك كراوه كە ھەر پوولىنىكى دەگەر دايە، راست بېرىتىتوھ ناو داخلىي دەھولتهت. نرخى شتى زۆر پىندادا ويستى ژيان، وەك نان و پىخۇرى كە لە مال دروست بىكى، ھەرزان و شتى زۆر ناپىندادا ويست و دەھولەمەندانە، لەو پەرى گۈزىدا بېبۇو. ماشىنى مۇسکۈۋىچ -كە لە بەغدا بە شازدە ھەزار رووبىل دەفرۇشرا- بۇ خەلکى ناوخۇ پەنجا ھەزار بۇو. كارى بىن ماندوو بۇون ھەرزان و كارى گران، گران قىيمەت بۇو. بىزىشك حەمۆت سەد و پەنجا، موھەندىسى و ھەزىزى [كىشتوكال] ھەزار و سەد، كارگەرى كارامەي كارخانە دوو ھەزار و سېيسىدەي و هرده گرت. كارى شاعير و نووسەر و ھونەرمەند و ھونەرپىشەي تئاتر و سينەما، لە كارە زۆر بەنرخە كان بۇو. وەك دەيانگوت: ئەندامانى حىزب لە خەلکى ڕەمەكى زۆر خۆشتەر دەزىن. تەنانەت جۇكىك ھەبۇو كە لە قەتاردا دوكتورىكى ھاوارىيمان گىتايەدە:

«پولیس شه و به کولان و خه یاباندا ده گه ران، هر سه رخوشیک توش بونایه، ده یانسارده گرت خانه تا به یانی. چند کمیکیان گرت و نارديان. چوونه سه ره یه کینکی که له به فردا دریز بیوو. ئەفسه ره بونی به ده میوه کرد و گوتی: ره فیق به تاکسی به رنه وه مالی؛ چونکه بونی

کۆنیاکی گرانی لى دەھات!».

راديۆی چند مەوج بە دوو ھەزار و پىنج سەد تا سى ھەزار بۇو؛ بانى كريپ چوار مانگى بىشىكىنک. راديۆي يەك مەوج ھەبۇو - كە ھەر مۇسکۇرى دەگرت - بە بىست و پىنج رووبىل؛ كە دەيکردى ھەقى بوتلىك ودكا، يان دوازدە ئىستيكان چاي لە چاخانە. ئەو خەلکە كە لە دە ھەزارى يەكىنى زمانى لاوە كى نازانى، كارى بەو راديۆه ھەرزانە پىك دەھات. خوا ھەلناگرى دىزىش لە دەولەت و مىللەت دەكرا. بۇ نىمۇنە: خەياتە، بۇي دىيارى كراوه دەستى جىل بە دووسەد رووبىل بىدروى. مشتەرى كە دەچىوو، دەفتەرىنى زەلامى لېك دەكرىدەوە:

- ناوت؟ ئەندازەت؟ فلاتت؟ ... باشە پاش حەوت مانگ وەرھو!
- كاكە ئەوه زستانە، سەرمامە، چۈن حەو مانگى تر؟!
- بېھخشە، ھەموو شت بە نۇرەي خۆى. ئەوندەت خەلک لە پىشەوەيە.
- دايىكت چاڭ، بابت چاڭ، فكىرىك، چارەيەك. وەك تو دەلىتى «قەل گۈوم ناگەيدەنە بەھار!».

- ھا! لەبەر خاتىرى تو دەبى لە مالەوە بېت بىدرووم؛ بەلام دەبىن ھەشىسىد رووبىل بەھى!

خۇ ئەگەر نەشتىدا با وەوت مانگەش راۋەستاباى، جىلىكى بۇ دەدرۇوی لە تازى كەن بىتۈرى!

سەدان تەلەۋىزىيەن لە مغازەيىكە، نرخيان لە سەر نووسراوه، بەلام دىسان دەفتەرەبۇر ھەيە:

- ھەر وەخت نۇرەتەتەت، چۈنكە ئەوانە ھەموو گىراونەوە.

- ئەدى ئەگەر زىاتىت بەھەمى؟

- باشە يەكىكىيان ھەلگەر، خاۋەنە كەي راىى دەكەم!

لای دەلاكىك سەرم تاشى، شەش رووبىلى ساند. سەلماسى پرسى:

- ئۆد كۈنۈن لى داي؟
- بەلى.
- نىرخى دوو رووبىلە. بەلام چوارە كە حەقى ئۆد كۈنە كە يە كە بۇ خۆى بىدروو!
- لە ماشىينىكى تايىبەتى وەزارەتى لەش ساغىدا چۈومە وەزارەت. لە خەيابانى گۈركى پۈلىس رايگرت. شۇفىر دابەزى و سرتەيىكى كىرد، ھاتووه. سەلماسى پرسى:
- چەندى لى ئەستاندى؟
- پىيم گوت میوانى لاوە كىم پىئىه، دوايە پىنج رووبىلت دەدەمى! ھىچ موخالەفەشم نەبۇو؛ بەلام ناوى نۇرسىيام چەند رۆزىك لە كار دەكەوتن.
- جارىك خاونەن تاكسيكى گوتى: پۈلىس تەشقەلە بە ھەموو تاكسيكى دەكەن. لە رىدا ئەم پىرس و وەرامە لە نىيوان شۇفىر و سەلماسىدا رايدى:
- حقوققىت؟

- چوار سەد رووبىل.

- جا چۈن پىئى دەزى؟

- پىاۋى پۇولدار نەبى سوارى تاكسى نابى. حىسابى تاكسيش لە سەر مىتازە. پىيم دەلىن لە سەرمان راۋەستە، نىيو سەھعات، سەعاتىك. ئەوسا بەخىشىكى باشىم دەدەنلى.

- ئەگەر تاكسيكى كەت شتىكى شكاراچ دەكەي؟

- ده چم له ئیداره دهینووسن، نمره و تاریخنیکم دهدهنه‌نى. ئهو جار خۇم ده چم چاکى ده كەمفووه له سەر حىسابى خۇم؛ چونكە لەوانەيە له ئیدارە كە دوو مانگ مەحتەلم كەن. ئەوان بۇ خۇيان پۇولى چا كەردنەوە كەي له سەر دەولەت حىساب دەكەن و دەي�ۇن؛ منىش كارم پەكى ناكەوى.

بەلام هەر چەند دىزى بىكى لە دارايى دەولەت زيانىك ناكەوى؛ چونكە ھەممۇي ھەر دىتەوە گىرفانى خۇي. ئەگەر ملىيون رووبلت ھېبى، لە دەرەوەي رووسىيا بە فلسېك ناچى. لە مالەوەي دانىتى، لەوانەيە لىت بىزىن؛ لە بانكى دادەنەتى، لە ئىزىز چاوه دىرى دەولەت داي: «بۈچى خەرجى ناكەى؟ مەنزۇورت چىيە رايىدە گرى؟...»؛ لىت دەبىتە بەلا و ناچارى خەرجى كەي، شتى لووکسى پى بىكى. ئەويش وا گران كراوه وەك مار پىتەوە دەدا. دەبىتە ئاگىر پۇولە زىاديە كەت دەسۋوتىنى.

لە پىستوران تا سەھات يازىدە و نيو كريكاران جەمەيىكىيان بە دوازدە رووبيل دەخوارد. هەر ئەو پىستورانه له نيو مرۆزە موزىكالى دەھاتنى، جەمەيىك خۇي لە سەد و دووسەد رووبيل دەدا. جەمى ئەعیانانه زۇرى پى دەويىست. ئەگەر كەرسەت بىكىپا و لە مال لىت نابا، زۇر ھەرزان دەكەوت. لە شۇرەوەي كەسى كارى دەولەتى نە كردىبا، بە زۇر نەدەخرا بەر كار؛ بەلام حقوققۇ نەبۇو. وەستاي تەلەفۇن و تەلەۋىزىقۇن و رادىئۆ چاڭرەنەوە ھەبۇون كە ئازاد بۇون و لە مالان كاريان بۇ پەيدا دەبۇو. ژىن ھەبۇون، دەبۇونە كارە كەرى مالان، بەلام دەبوايە وەك كريكارى دەولەت پۇزى ھەشت سەھات كار، ھەفتەي دوو رۆز و چان، سالى مانگىك مەرەخەسى بە حقوققۇو وەرگرن. سەلماسى كەلەتىكى واي ھەبۇو كە وەك فېرەعەون حوكىمى دە كرد. شەۋىك لە داشىگاي گىرىدى لىتىن چووبۇونى دەعوەتى خۇىنەتكاران. مەشروعب ھەبۇو، نان نەدرا. سەھات دوازدە هاتىنە دەر، زۇرم بىرسىبۇو؛ گۇتم: سەلماسى تازە نان دەس ناكەوى. دىمەوە مالە ئىتۈھ نان دەخۇم و هەر لەۋىش دەنۇوم.

- جىيىگەي خەومان نىيە.

- كاکە دە چم لە ژۇورى كەلەتە كە دەخەموم؛ لىيم روونە دەرمناكا.

گۇتى: نايەلەم بىتى، دەتبەمەوە ئوتىل.

بەيانى ئەو رۆزە هات:

- كاکە چم لى دە كەي؟!

- خېرى؟

- كورە غەلەتىكىم كرد، بۇ كەلەتە كەم گىراوه كە تو چت گوت. ئەوالىيم بە قىين داچوووه؛ دەلى: پىاپۇنگ حورمەتى منى لە بەر بۇوە تو نەتەپەشتووە بىن؛ ھەر ئىستە دەرۇم!

- مستەفا گىيان ھاسانە، بىمبە بېت ئاشت دە كەمەوە!

- ها! لە بەغدا بلىرى گەۋادىم بىن كەرددۇوە؟ نايەلەم!

سى كارى زۇر گېينىڭ لە رووسىيا پىنگ ھاتۇوە: بىمەي ھەممۇانى، كار بۇ ھەممۇ داخوازى كارىك، خويىندن بۇ ھەممۇ مەندالىك؛ كە ئەم سى شتە بىن خەمن. مەسەلەي مەسکەنىش لە پىنگەي حل كەردىدا بۇو. قەرار وا بۇو تا سالىي ھەزار و نۆ سەد و حەفتائە و گىروگىرفتەش نەمەننى. چوومە سەيرى خانوو كەردىن: لادىوارىك لە قالب دراو دەگەل سىن لادىوار و سەربانى ساز، لىنگ دەدرا و ھەر ھېننەدى بلىنى يەك و دوو دەبۇو بە وەتاغىيىك. دەبانگوت و اھەيە

نهومیک له زه وین لیک دهدن و ده بنه سه ر نهومیک؛ که من ئه وهم نه دیت. خانوو زور گهوره ن. هی وايه جيگهی سه دان ماله. ئاسانسۇر هېيە؛ تەله فۇن بۆ چەند مالیک ھېيە؛ گاز لووله کىشى كراوه. دەولەت له سەدى شىتىكى كەم له حقوق دەبرى، وە بەرى دەخا. مالە كان چۈلەن؛ لە وەتاغىك و ئاشپەزخانە يە كەوه تا سى وەتاغ ھېيە؛ بى سالۇن. چەند مال لە كۈرۈدۈرۈك دان؛ درگايىان بەرانبەرى يە كە. كاپرا دەبىي ھەمىشە درگا پىسوھدا، ئەگەر نەيەوى ژۇورى مالى بىيىن. كە ئەمە رەنگە بۆ خەلکى دەرهەوي خاوهن مال زور ناخوش بى. بەلام لەوئ ئەگەر ئەمە دەست كەوى نىعەمەتە.

لە سەرمای زور سەختىدا و لە گەرمادا، بازار و مىترو و ثۇتىل لە مەركەزەوە گەرم و فينك دەكىنەوە. رووس بە گشتى و مەسکەوى و لىينىنگرادي زور تەپۋىشنىڭ جىلىكى جوانيان زور حەز لىتىه. هەرچى دەستىيان كەوى لە پۇشاكى جوانى خەرج دەكەن. سىنەما و تىتاتر مايەى سەرگەرمى ھەموانىيە. نەخوازا بالشۇرى تىتاتر كەسىك بە دوو مانگىش بلېتى دەس كەوى، شانا زى به بەختى دە كا. چوومە بالشۇرى تىتاتر، باليەي «پشت كۇورى نۇتردام» بىوو.

خۇتىنەوە يە كچار بەرمىنە؛ زۇريش ھەر زان دەست دە كەوى. تىراظ ھەرچەند بىن، كىتىپ زور زوو لە بازار نامىتىنى. شەويك لە بەر دەركى تىتاتر يك كىتىپىكىم دىتى: (چەند چىرۇكى كوردان)، سەلماسى نەيەيىشت بىكىم: «لە پاشان دە يېكىن...». هاتىنە دەر نەمابۇو. گۈرم گرت ھەر دەبى پەيداى كەى. زور شۇينان گەرابۇو دەستى نە كەوتبوو. بە رۇزىك خەلاس ببۇو.

بە تىتكارى خەلکى شار دە گەل خەلکى لادى زۇريان فرق ھەبۇو. خەلکى لادى جىل شىر و پىخواسى زۇريان ھەبۇو. بەلام ئەمە راست بى خانووی دىنىشىنە كان - كە لە دار كراوه و لە ناو باقچەدا ھەلکە وتۇون - بە چىزەيى من زور لە خانووی شارستانىيە كان خۇشتىر ببۇو. دەمگۇت ئەگەر مالىم لە رووسىيە با، لە خانووی لادىدا دەزىام و كارى شارستانىم دەكەدا ئازادى قەلەم و بىر و راي تاكە كەسى دەربىرپىن وەك ولاتاني عەرەبى و ميسىر و ئىرانە، كەس ناتوانى رەخنە لە دەولەت بىگرى. خەلکە كەش زور سالە فىرى بۇون و پىيەوە گەورە بۇون، گۈرى نادەنە ئازادى فەردى، ھەيە يان نىيە.

بۇ جىھىلان - كور و كچ - ئۇپەرى خۇشىيە؛ بەو شەرنە نان و بەرگىيان دابىن بىنى. من دىتىوومە كچ پىش بە كورىك بىگرى و لە نىيۇ ھەوالان و خەلکىدا بىلى: «تۆم پى جوانە، وەرە با پىتكەوە بىگەرىن»، كە هيچ بە عەيىپ حىساب نە كراوه. لاويك بە ھەر ژىنلىك بىلى: تۆم خۇش دەۋى و دەعوەتى بىكا، ئىتىر پىتى نالى: «دە دەمى بابت رىيم!» ئەگەر نەيەوى بە پىتكەننەوە دەلى: «من كارم ھەيە، ناتوانى، بېخەشى!».

جىگە لە سىاسەتمەداران و ھېنديكى كەم لە رەشابى گەل، ھەممو زور لە دنیا يە لادى بى خەبەرن؛ لايان وايە زيان ھەر لە سۆرەوي دايە و خەلکى ولاتى سەرمایەدارى، يان لەو خاوهن كارخانەن كە بە ھەزاران كارگەر وە بەر قامچى دەدەن و لە سەر كەمترىن بىيانو دەيانكۈزىن، يان كېيكارە بەر قامچىيە كەيە؛ ناونجى تىدا نىيە. لە منيان دەپرسى: تو كېيكارى؟

- نە خىتىر دوكانى خۇم ھەيە.

- چەند ھەزار كېيكارەت دە بەردەستىدایە؟!

- ھىچ، ھەر تەننیام.

- باوەر ناكەم! دەي چەند پەيدا دە كەى؟

- روزی هدقی پیاویکی کولبهر.
- نای لهو قسه درؤیه!

پرژیک له باججه ناسایشگا، زنیک - که بژیشکی مندالان بwoo - پری به چنگی گیادا کرد.
پرسی: له عیراق شتی وا هه یه؟!

- نه خیر! لهوی پژیم سه مرایه داریبه؛ گیا شین نایی!

- راست ئیمه له بهه شتاین، ئو هممو گیا یه ده بینی!
فه تحری گوتی: بو درؤی ده گهله ده کهی؟

گوتوم: نامه وی لهو خمه خوشی را په ریتم...

فه تحری گوتی: یه کی لهو ئامفسه رانه ئیرانی که له قله عمه مور غیبیه و رفینرا بیون، بؤی
گیزامه وه: که هاتینه وه مؤسکو، ههر یه کهی ده گهله شاره زایه ک ده گهه راین. شاره زا کم گوتی:
شتیکم هه یه دو گمه باده، گوتیت له تاران و زور شوینان ده بی؛ ده سکاری شوره ویه. و هر
نیشانت ده.

بردمیه وه مال، پیچی رادیویی با دا، دمنگ نه هات. له خه جاله تیان مات بwoo: دیاره با وه رم پی
ناکهی! کوتاه کم دا کهند، گوتوم: جه رباده ریکم بو بینه! رادیو م بو چاک کرده وه. گوتوم: من
وهستای ئو شستانم!

نومایشگایه کی سنه نعهتی ئەمریکا هاته مؤسکو، زور کەس له ئاسایشگاوه چوون. ده بانگوت:
زور سهیره، خو ئەمریکا شد تواني هیلی کۆپته دروس کا!
رۆزی که هه وەل مانگی ده سکردى شوره وی له سه رمانگی عاسمان نیشته وه، به دو گتوريکی
ئەرمەنیم گوت: به راستی ما یه شانازیه. گوتی: راسته؛ به لام بريا له جیاتی ئوه کارخانه یه کی
سرورنجی باشیان بو دروست بکردنیا!

له مارکسیسمدا که دین هیچ جیگای نییه، پیم سهیر بwoo که له شوره وی دینیکی سه ربه خو
په بیدا بwoo؛ ئه ویش به پیروز زانینی لینینه. لاشه کهی ده نیو قهبره شووشه که بیدا مۆمیابی کراوه
و ماوه و بوته جیگه زیارتی هه موو کەس. له زستان و هاویندا، هەمیشه بچو، به دریزایی
کیلۆمیتریک خەلکه بو نوره زیارت راوه ستاوه. دوو-دوو ده چنە زور، چاویان به لینین
ده که وی و له دەرکى ترەوە دەردەچن. قەت له ولاتی موسولمانان ئەوندە ریز له گوپى
پیاواچاکان نەزاواه. کە دەرسی پووسى مەدرەسەی مندالان دە خویند، زور فەرمایشى لینین
دەھاتە بەر کە زور سال بwoo له بەرم بwoo؛ حەدیسی پېغەمبەر كرابوبو و تەلینىن!

رۆزیک چوومە كتىباخانە لىتىن لە مؤسکو. له دەرگا جزوو يە كيان دامى، نۇوسرا بwoo جگە لە
مەجللات، بىست ملىيون كتىبىي تىدا يە. سالقۇن سالقۇن، هەر كەسە بە زمانى كتىب
دە خوينىتەوە، له سالقۇنى تايىبەتى دادەنىشى، فيشى ناوى كتىبان و فيشى ناوى نۇوسەرانى
كتىبان دەس بە جى پەيدا دە كرى. كارتىك بە شمارە كتىب دە خەنە بەر لاقى خۇيانە و كە
كونىكە. پاش مەدەيە كى زور كەم، شتى وە كە تارى چكولە كتىبە كە دىتى و لىتى وەرگەرە.
پاش خوينىتەوە، قەتارە كە دە بىباتەوە شوپىنى خۇي لە ناو عنبارى تايىبەتىدا، كە هەرگىز مۇرانە و
شە كارى تى ناكا. ئەگەر مېكرو فىلم لە كتىب بوي، ئە داوا دە كەي، زە بىنت لە سەر
مېزە كە لە بەر دەممە، بە درشتى نىشانت دەدا.

من چوومە بەشى فارسى، گوتوم بەشى كورديم دەوى. لە بەشى كوردى، زنیکى سەرسپى

وهک چوری شیر، زور به سهرو سیما، به خیری هینام. گوتی: کورد له کتیب ناردن تنهبلن. کتیب لیره تا ههتا ده مینی، بهلام نانین. گوتوم: ئاخر عه بی خوشتان بلى. زور کهس کتیبی کوردی دهنیری؛ بهلام به واسیته‌ی ئاشنایان له شوره‌وی، ئهوان نایدهن به کتیبخانه. بتو نموونه من چهند کتیبم بتو هیناوی له مؤسکو به پوول کرپومه‌تهوه و خاوه‌نه کانیان بتو ئیره‌یان ناردووه و دزراوه. واى دانی کتیبم به ناوی تو نارد، کى دهلى توش بهو ده رده‌ی نابهی؟!

گوتی: دهین له سهرو ئو قسمت عوزرخواییم لبی بکهی. من کوردم؛ زور حمز ده کهه بشی کوردی زور دهولمه‌ند بی. من ناوم زینه‌ب که‌ریم ئوقایه. باوکم خله‌لکی شاریکی کوردستان به ناوی سابلاغ بوو. زوری زمان ده‌زانی، تاجران له‌ویوه ده‌گهل خویان ده‌هینا بتو ترجومانی. ئاخری له تاثاریا دامه‌زرا و دایکی منی هینا. نابی قسمی وا ده‌باره‌م بکری.

گوتوم: سه‌د جار عوزرخوایت لئ ده کهه، بمبه خشے!... سه‌یری خوش ئوه بوو، به‌یتی سه‌ره‌مه‌ره کهه - که گوتوم ته‌نیا سی نوسخه‌ی نفه‌هاتابوو - له‌وی هه‌بوا!

چوومه سیرکی مؤسکو. چوومه سینه‌مای «پانیراما» که زورم پی سه‌یر بوو، هه‌ر ئوه جاره‌شم دیتبووه. چوومه مووزه‌ی ته‌بیعی، نامه‌یه کم بتو فه‌تحی نووسی که: «مه‌رحوومی که‌ربه‌لایی فه‌تحولام زیارت کرد!» تینگه‌بیبوو که مه‌نزوورم ئیسکلیتی قه‌دیمی گوربیلایه بووه! له سمر داوای خوم، عه‌لی‌فیان ره‌گهل خستم، چوومه تاشکه‌ند. ئادریسی سابلاغیه کم پی بوو. کارمه‌ندیکی شه‌هداریم ده‌گهل هات، زور گه‌راین نه‌ماندیتهوه. لم سمر ده‌چووبن، که‌ریک به زین و لغاوه‌وه له بهر ده‌رکیک بوو. گوتوم: ئوه که‌ری ئاخوندە! که ده‌گه‌راینه‌وه، ئاخوندیک سواری که‌ره شین ببوو. کابرا پرسی: ئوه چوخت زانی؟! گوتوم: زه‌وچی مهلا ده‌ناسم! به ناشوکری خودا نه‌بی، له هه‌موو شوینان موسولمان و میش و چلک وهک برای ئاوال دوانه‌ن و بی‌یه کتر نابی ا تو که له لینینگراد و مؤسکو میشیکت بتو ده‌رمان ده‌س نه‌ده‌که‌وت، له بازاری تاشکه‌ند سه‌د هه‌زارت به قوشیه که بکریبا! مه‌نجله شوربا و پلاو له سمر لیسوی جاده داندراعون و هه‌را و چهقهی فروشیاره و له ناو توز و غوماری کامیون و باره‌بهردا موشت‌هه‌ری پیز بوون. ده‌تگوت عه‌لاؤیل حیله‌ی شاری به‌غدایه! قاوه‌خانه هه‌مووی سه‌کویان ده‌ورانده‌هه‌بووه؛ به چه‌کمه‌وه چوار میرده کی له سمر سه‌کو داده‌نیشن، چای سه‌بزیان ده‌خوارده‌وه. پیاله‌یه کی چینی پر له ناوی کولاو، هیندی گه‌لا چای بتو نه‌داروی به سه‌رموه؛ به حال ره‌نگی ده‌گورا، فر ده‌کرا.

ئۆزبەکی جۆره ترکیه ک بوو زور کمی تینده گه‌یشتم. شه و چووبینه ئۆپتارای «میرعلی شیری نه‌وابی» که زور ده‌گایه کی جوانه. نومایشناهه و سه‌ما و گورانی کیزه ئۆزبەکانم زور پی خوش بوو. بهلام هه‌را بوو: سه‌ودای بزن و گاجووت و چهقهه‌ی ئه‌حوال پرسیه ک بوو، وهک بازاری قه‌باکه‌ندی!

رۆزى دوايى، کابرايەکی شاره‌زاي شار له ئيداره سياحه‌تهوه به ناو شارى دا گييراي. هه‌ستم كرد كه ده‌گه‌ينه پيريزن ميريزن به رووبه‌ند و چارشيوی ره‌شهوه، خۆي ده‌دا بهر چاوم كه نه‌يابينيم. گوتوم: برا ئەمە پيتاوى؛ ئەمە بەلگەيە كه شوره‌وی به زور كهس مەجبور ناكا بەرگيان بگۇرن.

چووبينه سه‌مه‌رقەند. شاریکى كۈنم دىت، زوربەي گه‌رەكە كانى خانووی خشتى به قور سواغ

دراو بون؛ وه ک سابلاغی زهمانی مندالیم. بهلام چهند گهره کنیکی تازه‌ی کارگه‌رانی له ته‌رزی خانوویه‌ره کانی موسکو لئی کرابوو؛ که زور پیک و بهرچاو بون. پیاوینکی زور خوشیان ره گهل خستم به ناوی «شه‌هیدوف»؛ فارسی زور چاک ده‌زانی. چووینه زیارتی قه‌بری «قوسم بن عه‌باس» که سه‌رداری نه‌سحابان بوهه و لهوی شه‌هید کراوه. به سه‌دان ژن به منداله‌وه هاتبوون چل دانه‌یان ده‌گرتوهه؛ نیازیان لئی ده‌خواست.

شه‌هیدوف گوتی؛ بیچاره دایکم ئوهه چوار چوارش‌مئیه دیتله ئیره و نیازی رهوا نابی!
- چون؟

- ئوه پله کانانه‌ی بؤ مه‌رقد ده‌چن، بیست و يه ک پله کانن. ئه گهر له سه‌رکه‌وتون و دابه‌زیندا هه‌ر بیست و يه ک بن، نیاز رهواهی. لم سه‌ره ژماره بیست و يه ک تهواوه، له و سه‌ر چونکه له بیست و يه که که پئی ده‌نینه سه‌ر عه‌رز، حیسابیان لئی تیک ده‌چنی، دایکم بؤی ساعن نه‌بته‌وه ا چووینه سه‌ر قه‌بری ته‌یموروی له‌نگ. گونبه‌زینکه، تابلویه کی له به‌رد هه‌لقة‌ندر اوی به سه‌ر ده‌ر گاویه‌یه. له ساراداوی گونبه‌زدا گوئری ته‌یمورو و به ئاقلم ده که‌س له خزم و مامؤستای دینییه‌که (تاج‌الدین) نیژراون. به هنه‌گاو ده‌وری گوئر که‌م پیوا. شه‌هیدوف پرسی؛ نیازت چییه؟

- ئه و کابرایه‌ی به ئاوات بوبو زه‌مینیکی دیکه‌ش هه‌بواهه نه‌ویشی داگیر بکردايه و بیخستایه‌ته سه‌ر سه‌ر قه‌نند؛ ئیستا له ده هنه‌گاو زه‌میندا قیره‌ی لئی نایه!...

چوومه سه‌یری ره‌سه‌دختانه‌ی «شاروخ میرزا»، کوری ته‌یمورو. قه‌بری زانایه کی ره‌ووس له نزیکه بوبو. شه‌هیدوف بؤی گیزامه‌وه؛ شاروخ له زانست و زانایان خوشی ده‌هات؛ ئهم شوینه‌ی بؤ ئه‌ستیره‌ناسان دروست کرد. مه‌لایان گوتیان کوفره و حه‌شامه‌تیان دوای خویان دا و تیک و مه‌کان درا. ئه‌م عالمه ره‌ووسه ئاسه‌وارناسه، لئی براوه شوینه که بدوزنتموه. هاتوته سه‌ر قه‌نند، بیست و بیتچ سال لهوی نیشتنه‌جی بوبو، سوراغی نه‌کردووه. رېزیک له مه‌حکمه‌ی شه‌رعیدا قه‌باله‌یه ک ده‌خوندریتنه‌وه که فلانه زموی خوراواکه‌ی تا ره‌سه‌دختانه‌یه. ده‌چن ئه و شوینه ده‌کۆلی و په‌یدای ده‌کاتنه‌وه. له سه‌ر و مسیتی خوشی لئی نزیکی نیژراوه. به داخوه ناوی زانایکم له بیر نه‌ماوه؛ بهلام ئافریم بؤ ئه و هه‌موو حه‌سله‌لیه له رېیگه‌ی زانستا...

له ده‌مه‌دا کابرایه‌کی شرولی تۆپنه‌ی گردهل په‌یدا بوبو، به فارسیه کی تیکه‌لاوی ره‌ووس و تۆزبە کی فرموموی؛ من بابایزق، زور باش له میژووی ئه‌م ره‌سه‌دختانه‌یه ده‌زانم. قه‌دهری چه‌نه‌ی لیدا. من هیچ، شه‌هیدوفیش ده‌نکنیکی لئی تئی نه‌گه‌یشت. پوولیکمان نایه مسٹی و زور سوپایسان کرد. چووینه دیتني «ریگستان» که دوو مزگه‌وت و مه‌دره‌سەی فەقىی زه‌مانی ته‌یمورو بوبو؛ يه کیان ژنه‌که‌ی دروستی کردووه. شوووره‌وی ویستوویه پاش ویزان بوبون ئاوانیان کاتنه‌وه تا دنیاگه‌ران به‌ره‌ی لئی ببینن. دوو داموده‌زگای زور جوان و به‌رچاون. لمو ده‌مه‌دا و هستا و فەعله کاریان لئی ده‌کرد. به قسەی شه‌هیدوف و هستا له کشمیره‌وه هینتراؤه که کاشی کاریبه کان ساز کاتنه‌وه و کریکاران فیزی سعناته‌که بکا. داستانیک ده‌ناو تۆزبە کاندا هه‌یه که؛ «بی بی خانم پیگستانی بنیات ناوه تا که ته‌یمورو له هیندووستان گه‌رایه‌وه پیشکەشی بکا. کار تەواو بوبو. به وەستای کوتوووه؛ هەقت چەننده؟ گوتوویه؛ ماجچیکم دەیه هەقم ناوی! گوتوویه؛ جاریه‌یه کی جوانت ده‌ده‌مئی، قبولی نه‌کردووه. خانم ماجچیکی له لاپوومه‌تی داوه‌تى. جى ماج بوبو به خالیکى رەش و پان و زور جوان. وەستا له ترسى ئوهه که ته‌یمورو پى

برازنیته‌وه، چوته سه‌ربان و له شهقهی بالانی داوه و فریوه؛ که‌س نازانی بُو کوئ!». شه‌هیده‌ف گوتی؛ په‌یام‌نیریکی ئه‌مریکایی هاتبووه سه‌یری ریگستان. کاتی کوتم؛ بی‌بی خانم، نامیلکه‌یه کی لیک کردده‌وه گوتی؛ دی دی خانم نووسراوه، تو ده‌لیتی بی‌بی خانم! هه‌رچی کردم ئو هه‌ر باوه‌ری به من نه‌کردا!

چوومه بوخارا، نویش وک سه‌مرقه‌ند له شاره هه‌ره کونه‌کان و هه‌ر وک خوی مابوو. جگه له گه‌ره کی کارگه‌ران، بازاری قه‌یس‌هه‌ری تاریک و تنووک، به رُزْد‌هه‌بwoo چرا له دوکاناندا هه‌لکمن. ئه‌وه‌نده‌ی مزگه‌وت و مناره لیتیه، پیاو خه‌یال ده‌کا که هه‌ر به ده مال مزگه‌وتیکیان هه‌بwoo. کولان سه‌نگ‌فرش و ته‌نگ و به ته‌قه‌تهق. زوریه‌ی مزگه‌وت‌هه کان کرابوونه مالی رهش و رووتان. هه‌ر حوجره‌یه کی فهقی مالیک و پانایی مزگه‌وتیش بُو چه‌ند مال تیغه‌ی قور و دار کرابوو.

کاتی که تازه چووبوومه روسیا، له‌شی ستالین ده‌گه‌ل لینین به مۆمیا‌بی کراوی داندرا بوو؛ به‌لام له دوايدا-زه‌مانی خروشوف -لاش‌که‌یان نازانم چ لى کرددبوو؛ کوتله‌له کانیشی له مه‌یدانی هه‌موو شاران لا برابوو. له مزگه‌وتیکی بوخارادا، کوتله‌لیکی مه‌رمه‌ری ستالینم دیت به دیواری مزگه‌وت‌هه هه‌لپه‌سیزابوو. گوتم؛ «سه‌گ و مزگه‌وت؟!».

شاره‌زامان له لایهن شه‌هه‌داره‌وه پیاویک به ناوی «شاهیده‌ف» سه‌ریه‌رستی کتیبخانه‌ی شار بوو. فارسی باش ده‌زانی؛ تا ئه‌ندازه‌یه کیش کوردی سوله‌یمانیانه فیز بیوو. ده‌یگوت: زورم گوئ له رادیو کوردی بع‌گترووه و له خومه‌وه فیز بیوم. له مزگه‌وتیکیشدا جحیلان بیلیاردیان ده‌کردا گوتیان مه‌دره‌سی دینی به عاره‌بی له مزگه‌وتی میرعه‌ره ب هه‌یه؛ بی‌بینه. چیشنه‌نگاویک ده‌گه‌ل شاره‌زاکه و عه‌لیوپ چووین. چه‌ند مه‌لایه‌کی مل ئاستوری گوئ‌ره‌پ و تیکسمراؤ، لامل به ده‌ره‌وه، له ده‌رکه سه‌فیان به‌ستبوو بُو به‌خیره‌هینانم. چوومه زوریک، پیش، مامؤستا‌که‌یان به سه‌ره‌وه هه‌لوبیستابوو.

گوتی؛ من خه‌ریکی ده‌رس بیوم، ببه‌خشە به پیریته‌وه نه‌هاتم.

- ده‌ی مامؤستا تیکی مه‌ده! ده‌رسه که‌ت بلی!

- ده‌ی کورم! بسم الله، «بی» حرفی جه، موزاف بُو ئه‌للا موزافون ئیله‌یه‌ی...

ده‌ستم هه‌لینا:

- مامؤستا فیتو! قوربان وا دیاره هه‌ر ئه‌مره ده‌س کراوه به ته‌دریسی عه‌ره‌بی. ئه‌و موزاف و جه، و مه‌ره ده‌بی دوای دوو سال ته‌دریس بُو مندال بگوئری. به بروای من، ئه‌و پاله پاله‌وانانه بچن له مه‌زرا کار بکهن له‌وه چاتره که لیزه گوئ له‌وه جادووه بگرن! مامؤستا به مینگه شتیکی فه‌رموو؛ نازانم جوتی پیدام يان چی؟ تیزمان چا و شیرینی خوارد و ده‌رکه‌وتین.

بازاری گوندیانم پی سه‌یر بیوو. له رُزْدیکی حه‌هتوودا، به هه‌زاران گوندی دین و له‌وه ده‌فرهش و ده‌کرن. زورم ژنی به چارشیوی رهش و روبه‌ندوه ده‌دیت؛ به‌لام دیمه‌نی ژنیکم پی سه‌یر بیوو که له‌وه بازاره، له بن روبه‌ندوه، که روبه‌نده که وک حه‌سیری دیواری وايه، جگه‌رهی ده‌کیشا. دووكه‌ل به کونی روبه‌نده که‌دا ده‌رده‌چوو، ده‌تگوت کارخانه‌یه و کار ده‌کا! دوو که‌سم لى په‌یدا بیون، گوتیان: زېرت هه‌یه لیت بکرین؟ له و ده‌مه‌دا عه‌لیوپ هات؛ نازانم

چون هه لاتن و خویان ون کرد. گوتیان نهوانه دیاره قاچاغچی بیوون. سه ری شه و ده گهله عه لیووف چووینه تری کرین. تری زور خراپ هه بیوو، کیلویی به هه شت رووبل. گوتیم: نه گهر تری چاکترم بدھیه زیادت دهدھمی. تری هه ره چاکی حوسینی و ساحیبی له پشت دوکان هینا، کیلویی به دوازده رووبل!

شوه له عهليوفم پرسی: تو تیزه کهت چیه؟ گوئی: زمانی تاتم ههلبزاردووه؛ بهلام هیچم بو به هیچ ناکری. کهس نییه مانای وشه کانی کوم کردوونهوه بزانی. ئه گهر تماشام کرد. کوره ئه ووه ههمووی ئه گهر فارسی نه بی، کوردی و کرمانجی و لوری تیکهله. عهليوف له خوشیان گهشکهی کرد و ئه و شوه ههمووی به ماناوه نووسینهوه.

له ناو بازار ده گهارین. نه جارینک بلوپری لانکی کچانی ده فروشت. يه کيکم هله لگرت، گوتوم: به چهند؟ گوتوم: يه کي ئينگاليسى وەك تۇ ھەللىگرت و مىزىكى لى دا؛ وەيزانى سەبىلە يە! گوتوم: نا، ئۇوه سەنعتى لاتى خۆمە!

پېرىڭىز چەند شتىكى وەك مۇوكىيەتى زمانەدارى لە پېش بىو.

- مامه ئەوھ چىيە؟

- ۲ -

- یانے جئے؟

ههر پېرى دا يه کېیک، زمانه کېي خسته سهړ زمانی و ملي لې نا؛ مړو زیکېيکي زور خو شم دیت.

فیرم که لیٹ دہ کرم!

هر دهلى و فير نابم. دنيايه كمان لى کو بوتهوه پيمان پيده کهنن. گوتمن: شاهيدوف
فرموده اديار بwoo له پياوه موحته رمه کاني شار بwoo. گوتى: چون من له بازار چهنج لى ده؟
گوتمن: منجه منجي ناوي، به خودا منيش دهبي به تو پين بکنهنم! ئهويش به دهري من چوو؛
بهلام زورتر بهو پيکه نين!
له شاره زاكهم پرسى:

- ئەرى شىخىك لىزە مىردووه بە ناوى «بەھائەددىن مەھەممەد»، نايناسى؟

- ناکا شاهی نه قشبهندت نیاز بی؟

- بهلی خویه‌تی، ده چمه زیارتی.

تله‌فونی بُو شه‌هه‌دار کرد، گوتی: مهرقد سی کیلو‌میتر له شار دووره. ده‌لین چونکه خارجی سنتوری شاره، ناتوانین ریگه‌ی بدهین. گوتوم: به تله‌فون پیی بلئی کوردیکه میوانی نووسه‌رانی شوره‌ویه. ده‌لی ئیجازه بدا و نهدا هه‌ر ده‌چم! تله‌فونی کرده‌وه، گوتی: شه‌هه‌دار ده‌لی من ده‌ره‌قفتی شتی وا نایمه! نموا ترۆمبیلی خۆم نارد پیی بچن. له ریگه چاوم به قه‌بری ئەمیر ئیسماعیلی سامانی که‌وت که گونبزه‌که‌ی له تەرزی مناره‌ی سامرا و قه‌بری «سته زوبه‌یده» دروست کراوه. گوتیان زیاره‌تگایه. ته‌کیه‌ی شاهی نه‌قشبەند سی بەش بووه؛ دوو بەشی چۆل و لە کار که‌وت‌ووه؛ بەشیکی ئاوه‌دانه و مالیکی زیره‌وانی تىدايه. قه‌بره که لە ناوه‌راستی حەساره؛ بە سیمان بلند کراوه؛ بالا پیاویک پتر. گویا حەزویکیش له حەسەر بووه؛ خەلک ئاوه‌که‌یان بُو متنھەرک بردووه. دەولەت له ترسی میکرۇبى ناو ئاوا، پېرى كردۇت‌ووه و شىئەرە لە جى داناون. بُو يە كەم جار له رووسييا سوالكەريکم له درگايى مهرقد دىت. سندووقى نەزەتكىشى لى بwoo، سەد رووپەلەم تىي ھاویشت. شۆفیرە كە -كە رووسيك بwoo - بىست و بىتچ رووپەلى تىي ھاویشت. شاھيدووف

پرسی: ئهود موسولمانه، تو چی که رووسيکی؟ گوتى ده گەل زور كەسان هاتووم، هيچيان پووليان ده و سندووقه نەخستووه. به کاري ئەمە دلەم گەرم داھات؛ منيش بەشى خۇم تى خست.

له ناو جادەي بوخارا دووھەمین سوالكەرم دىت كە به زمانى رووسي دەيگوت: ھاونىشتىمانى يارىدەم بده! ئىتىر ئەۋەندە لە رووسييا بۈوم نازە چاوم بە گەدا نەكەوتۇوه.

لە ولاتى ئۆزبەكستان - كە گەرم و نەرمان و بەراوە - زۆربەي حاسلاتى پەممۇ و ترى و مەردارى و دەغل و دانى ولاتى شۇرۇھوی لەھوئى پەيدا دەبى. خەلکە كەن لە چا رووسمەكان زور دەولەمەندىن؛ بەلام بە ناشوكى نەبىن وەك عارەبان پىس و چىلىكىن. دەلىن پووليان دەدەن بە زېرى ئىنان و مافۇورەي باش. لە ھەر كۈيش كام كارى زۆر گرانە، كارگەرى رووسمەدىكەن، موسولمانە كان زور تەنبەل ترن. پىيم وا بۇو كە دەلىن رووسمى بىرا گەورەن جىنى خۆيەتى؛ زور بەكار و زور خاكى و بىن دەعىيەن.

لە بوخاراوه تىلىگرافم بۇ حەميد خوسرەھوی كرد كە بەيانى سەھات يازدە وەرە ئوتىلى تۈرىست لە تاشكەند. سەھات دوازدە تەلمۇزىنیك لىيى دا:

- ئەزىزى ئەز حەميدم. كاڭ ھەزار تە چاوانى؟!

- كاڭ بېھخىشە! حەميدە كەن من سابلاغىغانە قىسە دەكى؛ جەنابىت كىنى؟

- كورۇ ئەزم ئەزا!

حەميد دە گەل بارزانيان ژىابۇو، زاراوهى ئەوانى ھەلگرتىبۇويە و ھى خۆى لە بىر چووبىۋو. حەميد گوتى: موھەندىسى وەرزىزى [كىشتوكال] م. ھەمۇ رۆز كە دەچمە مەزرايە چەمەدان دە گەل خۇم دەبەم؛ چۈنكە نويزىزى جومۇھىيان دە گەل دەكەم، خۇشىاندەۋىم و چەمەدانە كەم بۇ پى دەكەن لە بامىيە و باينجان و سەۋەھوات، يانى لە دەولەتى دەدەن و دەدەن بە من!

لە تاشكەند شەۋىنگى ماينەوە. زىنگىك لە لايەن رادىيەوە ھات كە قىسە يان بۇ بىكمە. گوتىم بە كوردى خۇم قىسە دەكەم. پىنگ نەھاتىن. پاش ماۋەيە كە ھاتەوە، گوتى: زور تىكەن لى دەكەن بە فارسى قىسە بىكە؛ چۈنكە كەسى وامان نىيە كوردى تەرجمە بىكا. بە فارسى ھىندىنیك قىسىم كەردى كە: من بە مندالى لە كوردستان لە چىرۇكى كوردانەدا زۆرم باسى سەمەرقەند و بوخارا بىستىبۇو، ئارەزۇوم بۇو ئەدوو شارە بېيىنم. كە ھاتىشىم تىيەقىنلىك شەھەنەر ئەھىم سالەھەي سال وەك كوردستانى خۇم ژىرچەپە كەن بىنگانە بۇوە؛ وەك كوردى بە دىلى ژىاون. با جەوانانى ئەمە داستانى كۈنەپىاوان لە بەر كەن و كارىنگ نەكەن بىگەرىنەوە ژىانى دىلى و كەساسى و بە دەردى كورد نەچىن... سوپاسىشىم لە شارەزا كانى بوخارا و سەمەرقەند و شۇفېرە رووسمە كە كەردى. زەنگە رۇيىشتىت و چوارسەد رووبىلى بۇ ھەينانم. گوتىم بۇ خۇت. عەلييوف وە تەماح كەوت؛ بىيى گوت: زەبت دەوربىنە كەت بۇ ھەلدە گرم؛ قورسەن. دە گەلى رۇيىشتىت. كە ھاتەوە گوتى: پىس دەستى بىرىم اتا بەر دەرگای مالەوەي چۈوم؛ كە زور دوور بۇو. لە دەركە شىتەكانى لى وەرگەتم، ماجىيىكى دامى و گوتى سوپاس! دەركە داخست و كالەم درا، چم پى نەبرا!

كە بەرە مۆسکو گەرائىنهو، دىيار بۇو بەفر رېگىنى نەدابۇو. لە فرگەي تەلىپس دابەزىن. ھەمۇ حەنباڭ و گەسکلىنە كان كورد بۇون. لە كافەي فرگە سى كەس كە عەلييوفيان دەنەنسى ھاتەنە لامان. عەلييوف بە يەكىانى گوت: تو تاتارىنگى زۆر قابىلى، بەلام بە داخەوە زمانى خۇت لە بىر چۇتەوە. كاڭرا يەخىي عەلييوفى گرت و جوينى پى دا: چۈن ئەو تەوهىنەم بىن دەكەي؟

قبوول ناکم! تاسوفه که بیم پی سهیر بwoo، چونکه تهنانهت گه سکلیده‌ری کؤلانی بوخاراش پینکه‌وه به رووسی قسه‌یان ده کرد. هه‌میشه گه‌لانی که‌مینه له ناو زورینه‌ی به دهسته‌لاتدا ده‌توبینه‌وه؛ جا با گه‌وره‌ش وای نهوى.

شه در نگینک گه‌یشتینه مؤسکو. له باکوڑا نووسیبیوویان سهرمان بدهن، میدیوپ گوتی: هه‌ر یه کیه‌تیه ک له شوره‌وه بودجه‌ی سه‌ره‌خوی خوی هه‌یه. زیاد لوهه‌ی که سه‌ره‌سال بؤی داندراوه ناتوانی خه‌رج کا. جگه له توش زور میوانی نووسه‌ران لیرهن که نه‌ره‌سکین کالدویلی ئه‌مریکایی یه کیکه له‌وان. هات‌وچو به فروکه زوری خه‌رجه، ته‌رجومان جگه له مخاریجی رفزانه، سی روویلی زیادی ده‌ریتی. بودجه‌مان کز بwoo، ئیمه ناتوانین بتتیزینه باکو. به‌لام ئه‌گه‌ر ره‌سمه‌ن له باکو ده‌عوه‌تت بکه‌ن و له سه‌ر حیسابی ئه‌وان بچی زورمان پی خوشة، مه‌سره‌فی موته‌رجمیش ۵۵۵هین.

له سه‌ر کارتیکی چکوله‌ی سی، نامه‌یه کی دور و دریزم به خه‌تیکی زور ورد نووسی و ده بؤسته‌م هاویشت. به ده ده‌قیقه کؤپی نامه‌که‌ی من به دهستی ره‌حیم قازی گه‌یشتبوو. ده‌وله‌تی باکو ره‌سمه‌ن بؤ پازده رۆز بانگه‌یشتتنی کردبوم. گوتم: چونکه خۆم ئازه‌ربایجانی ده‌زانم و کوردیش زور له باکون، ته‌رجومانیشم ناوی.

جا هه‌تا خۆم بؤ سه‌فه‌ر تیک ده‌نیم، با مسته‌فا سه‌لماسیت پی بناسینم:

کوری حاجی ئه‌حمده‌دی شه‌لماشی که له «شه‌لماش»ی لای سه‌ردشت‌وه هاتبونه سابلاغ و تاجریکی گه‌وره بwoo. نازانم چون بسو شه‌لماشی بیوه سه‌لماسی. مسته‌فا له زه‌مانی کومه‌لە‌دا چوویووه باکو، گه‌یشتبووه مؤسکو، بیوه دوکتوری دل؛ به‌لام که من دیتم دوکتوری نه‌ده‌کرد؛ یارمه‌تی په‌ناهه‌ندی بیشی و هرن‌ده‌گرت. سووری چاوشین، سه‌رتاس، کورت‌هه‌بالای باریک، ته‌واو رووس بwoo. هه‌موو که‌لتن و قوزنی مؤسکوی پی ده‌زانی. ده‌گه‌ل زور له پیاوانی لاوه‌کی و‌ک سه‌فیری عیراق و هیندووستان و ئه‌فغانستان بیوه دوست. هه‌ر کوردیکی بگه‌بایه مؤسکو، مسته‌فا ده‌دیده‌وه و زوری یارمه‌تی ده‌دا. مه‌لامسته‌فا زوری خوش ده‌ویست. له و ساوه که من چوومه ناسایشگای گیترتسن تا هاتمه‌وه عیراق، هه‌موو کاروباریکی دیوان و ناو شارم، ئه‌و پینکی دینا؛ ته‌رجه‌مه‌ی بؤ ده‌کردم. ریگه‌ی ماله‌که‌ی ریگه‌ی سه‌عاتیک له ئوتیلی منه‌وه دوور بwoo. ئه‌گه‌ر له شه‌ویشدا ته‌له‌فونم بؤ بکرده، خوی ده‌گه‌یاندی. زنیکی رووسی «ئیرا» ناوی هینتابوو، ته‌رحی له مه‌یم‌وون ده‌چوو! دوو کوری زور جوانی بیون به ناوی زیان و سیامه‌ند. ژنه‌که‌ش دوکتوری مندالان بwoo. ئه‌ویش کاری نه‌ده‌کرد؛ بگره کل‌غه‌تیشی هه‌بیوو.

کاسبیه‌که‌ی قاچاغ‌فرۆشی بیوو. ده‌گه‌ل ره‌ئیسی دانشگای کابول بیوه دوست؛ هه‌ر ئه‌فغانیه‌ک له کابوله‌وه به‌اتبایه‌ته مؤسکو، له سه‌ر سپاراده‌ی ره‌ئیسی دانشگا، سه‌لماسی ده‌دیته‌وه. ئه‌فغانی زوریان قهدر ده‌گیرا؛ چه‌مه‌دانیان نه‌ده‌پشکنین. مالی قاچاغ و‌ک زیر، پالتۆ و ئه‌سپاپاتی دیکه‌یان دینا، سه‌لماسی بؤی ده‌تواندنه‌وه. هه‌ر به‌ینایه‌ینیک له براکانیه‌وه پارچه فاسونیای به ناوی «دیاری بؤ دانشجوو» بؤ ده‌هات که ئه‌ویش قازانجی زوری ده‌کرد. سه‌ره‌رای ئه‌وهش، سه‌رو‌کاری ده‌گه‌ل زور له قاچاغ‌فرۆشانی ولاتانی دیکه‌ی شوره‌ویدا هه‌بیوو. له هیچیش نه‌ده‌ترسا. بچووبایه ماله‌که‌ی بیست پالتۆ، ده زه‌بیتی سه‌هوت، به دهیان سه‌هعات و هه‌یت و هووتی له سه‌ر تاقه و به دیوارانه‌وه بیوو. ته‌نانه‌ت جاریک له زمان سه‌فیری عیراق‌وه، ده‌رمانی به‌هیزبوبونی جنسی له سه‌فیری هیند و هر‌گرتبوو؛ فروشتبیوو!

سالیک پاش گه رانهوم بـ عیراق بـیستم که گـرتـوـیـانـه و شـیـسـتـهـزارـ دـلـارـ و زـورـیـانـ چـیـ به سـهـرـ هـاتـ و جـ دـهـ کـاـ؟

بـهـ لـوهـ بـرـؤـمـ بـأـكـوـ،ـ گـوتـیـ:ـ هـهـمـزـهـ عـهـبـدـولـلـاـ (ـکـوـنـهـ رـهـنـیـسـیـ پـارـتـیـ)ـ دـهـگـهـلـ جـهـمـالـ حـیدـهـرـیـ (ـسـهـرـؤـکـیـ کـوـمـؤـنـیـسـتـیـ عـیرـاقـ)ـ هـاـتـوـنـ وـ چـوـونـ لـایـ سـوـلـسـوـفـ کـهـ هـهـمـهـ کـارـهـ دـهـولـهـهـ تـکـاـشـیـ کـرـدـ گـوتـیـ لـهـ بـاـکـوـ بـمـ تـهـلـهـفـوـنـهـ سـهـلـامـ لـهـ فـلـانـ ئـهـرـمـهـنـیـ بـکـهـ اـ بـهـ چـاـوـانـ اـ

لـهـ نـیـوـرـپـرـیـهـ کـدـاـ لـهـ فـرـگـهـیـ بـاـکـوـ دـابـهـزـیـمـ.ـ حـهـشـامـهـتـیـکـیـ زـورـ بـهـ گـولـهـوـ هـاتـبـوـنـهـ بـهـ خـیـرـهـیـنـانـ.ـ وـهـتـاغـیـکـیـانـ لـهـ ئـوـتـیـلـ تـورـیـسـتـ دـامـیـ.ـ کـورـدـهـ کـانـیـ وـلـاتـیـ خـۆـمـانـ لـهـ بـاـکـوـ:ـ دـوـکـتـورـ رـهـیـمـ قـازـیـ،ـ عـلـیـ گـهـلـاوـیـزـ،ـ دـوـکـتـورـ قـادـرـیـ مـهـحـمـوـدـزـادـهـ وـ زـنـهـ سـابـلـاغـیـهـ کـهـیـ،ـ عـهـبـدـولـلـاـ (ـبـرـازـایـ دـوـکـتـورـ مـرـادـیـ رـهـزـمـاـوـهـرـیـ کـرـمـاشـانـیـ)ـ حـمـمـدـیـ مـهـمـوـوـدـهـ چـرـجـ -ـ کـهـ کـوـنـهـ هـهـوـالـیـ زـهـمـانـیـ کـوـمـهـلـمـ چـوـوـ.ـ یـهـ کـجـارـ زـوـرـیـ ئـازـبـایـجـانـیـ هـهـوـالـیـ دـیـتـتـهـوـ کـهـ لـهـ تـهـوـرـیـ ئـاشـنـاـ بـوـوـینـ.ـ فـهـتـحـیـ خـۆـشـکـنـبـیـشـ هـاتـبـوـهـ مـالـخـۆـیـ لـهـ بـاـکـوـ.ـ وـهـ کـهـ لـهـ سـابـلـاغـ وـ تـهـوـرـیـ بـمـ وـ بـوـوـ.ـ پـیـاوـیـکـیـ بـهـ نـاوـیـ رـاـوـیـزـکـهـرـیـ شـوـرـهـوـیـ لـهـ مـهـهـبـاـبـاـدـ،ـ بـهـ نـاوـ «ـئـهـسـهـدـوـفـ»ـ هـهـبـوـوـ.ـ بـرـادـهـرـیـکـیـ عـیرـاقـیـ (ـبـاقـیـ بـامـهـرـنـیـ)ـ هـهـرـ پـیـیـ دـهـ گـوتـ:ـ «ـکـوـرـیـ خـهـجـهـ کـوـرـیـ!ـ»ـ دـهـشـیـگـوتـ فـایـتـوـنـجـیـهـ کـهـ لـهـ عـهـقـهـ بـهـ نـاوـهـ هـهـبـوـوـ؛ـ ئـهـمـهـشـ رـهـنـگـهـ لـهـ بـاـکـوـ فـایـتـوـنـچـیـ بـوـوـیـ!ـ کـهـ چـوـوـبـوـمـهـ بـاـکـوـ،ـ ئـوـتـیـلـچـیـ بـوـوـ.ـ لـهـ پـیـاوـهـ زـلـانـهـیـ کـهـ بـاـکـوـیـ بـوـوـ وـ لـهـ تـهـوـرـیـ دـهـمـنـاسـینـ «ـمـیـرـزاـ ئـیـرـایـمـوـفـ»ـ کـهـ ئـهـوـدـمـ وـهـزـیـرـیـ فـهـرـهـنـگـیـ ئـازـبـایـجـانـیـ شـوـرـهـوـیـ بـوـوـ،ـ دـوـایـهـ بـوـوـ رـهـیـسـیـ دـهـوـلـهـتـ وـ ئـهـوـ کـاتـهـ کـهـ چـوـوـمـهـ بـاـکـوـ بـهـ نـاوـیـ نـوـوـسـهـرـیـکـیـ زـورـ بـهـنـاـبـانـگـ نـاسـرـابـوـوـ.ـ «ـجـهـعـفـرـ خـهـنـدـانـ»ـ کـهـ لـهـ تـهـوـرـیـ شـیـعـرـیـ منـیـ تـهـرـجـهـمـ دـهـ کـرـدـ،ـ پـلـهـیـ پـرـؤـفـیـسـوـرـیـ بـیـ درـابـوـوـ.

دـلـمـ بـهـ دـیدـارـیـ ئـهـوـ هـهـمـوـوـ دـوـسـتـ وـ ئـاشـنـاـیـانـهـ گـهـشـایـهـوـ.ـ شـهـوـانـهـ تـاـ سـهـعـاتـ يـهـکـ وـ دـوـوـیـ شـهـوـ دـهـوـرـ چـوـلـ نـهـدـهـبـوـوـ.ـ کـهـ خـهـلـکـ بـلـاـوـهـیـانـ دـهـ کـرـدـ،ـ تـازـهـ حـمـمـهـیـ مـهـمـوـوـدـ سـهـرـیـیـکـیـ قـسـانـیـ فـتـ دـهـ کـرـدـ وـ قـهـتـ نـهـدـهـهـیـشـتـ تـاـ لـاتـ روـنـاـکـ دـهـبـوـوـ چـوـرـتـیـکـ بـدـهـمـ.ـ قـسـهـیـ رـاـبـرـدـوـوـیـ خـۆـیـ بـوـ دـهـ کـرـدـمـ؛ـ دـهـشـیـگـوتـ:ـ «ـنـهـوـهـ کـبـرـمـ،ـ توـ لـهـ بـیـرـتـ نـهـچـیـ،ـ بـیـنـوـسـهـ...ـ»ـ.ـ وـاـ بـیـسـتـ وـ چـوارـ سـالـ لـهـ وـ دـهـمـهـ رـاـبـرـدـوـوـهـ؛ـ حـمـمـهـ مـرـدـوـوـهـ؛ـ مـنـیـشـ زـوـرـمـ سـهـرـگـورـوـشـتـهـیـ ئـهـوـ لـهـ بـیـرـ نـهـمـاـوـهـ.ـ بـهـلامـ هـهـرـچـوـنـیـکـ بـیـ سـهـرـچـلـ بـوـتـ دـهـ گـیـرـمـهـوـ.

جارـیـ باـ باـزـانـینـ حـمـمـمـ لـهـ کـهـیـوـهـ نـاسـیـوـهـ:ـ حـمـمـهـیـ مـهـمـوـوـدـ،ـ پـیـاوـیـکـیـ نـهـخـوـینـدـهـوـارـ،ـ دـزـ،ـ زـورـ سـهـرـشـیـتـ وـ شـهـرـفـرـوـشـ بـوـوـ.ـ سـابـلـاغـیـ وـهـ زـالـهـ هـیـنـابـوـوـ.ـ دـزـیـ بـهـ ئـاشـکـرـاـیـ دـهـ کـرـدـ.ـ جـارـیـکـ دـهـ چـیـتـهـ زـوـورـ لـهـ مـالـهـ جـوـوـلـهـ کـهـیـکـ.ـ جـوـوـلـهـ کـهـ دـهـ گـهـلـ ژـنـهـ کـهـیـ نـوـسـتـوـوـنـ.ـ حـمـمـهـ دـهـسـتـهـ نـوـتـنـیـکـ هـهـلـدـهـ گـرـیـ،ـ پـانـهـوـپـانـ لـهـ دـهـرـکـهـوـهـ نـاـچـیـ؛ـ جـوـوـلـهـ کـهـ بـانـگـ دـهـ کـاـ:ـ کـاـکـهـ هـهـمـهـ گـیـانـ،ـ تـیـلـاـوـتـیـلـ !ـ ثـاـواـ بـوـتـ دـهـ دـهـرـکـهـوـهـ نـاـچـیـ !ـ

لـهـ دـامـهـزـانـیـ «ـزـیـ-ـکـافـ»ـ دـاـ هـاـتـهـ حـیـزـبـهـوـهـ.ـ پـیـاوـیـکـیـ بـهـبـرـشـتـ وـ مـوـخـلـیـسـ بـوـوـ.ـ «ـزـیـ-ـکـافـ»ـ کـهـ دـهـ پـیـشـداـ خـهـلـکـیـ دـهـتـرـسـانـدـ،ـ تـفـهـنـگـ هـاوـیـشـتـنـ وـ تـرـسـانـدـنـ لـهـ عـۆـدـهـیـ حـمـمـهـدـ بـوـوـ.ـ دـهـ گـهـلـ هـیـزـیـ چـهـکـدارـیـ کـوـمـهـلـهـ لـهـ هـاـوـکـارـهـ هـهـرـ نـازـاـ وـ بـهـ کـارـهـ کـانـ،ـ لـهـ شـهـرـیـ مـهـکـلـاوـیـ دـهـرـدـهـشـتـ،ـ لـهـ ئـهـتـرـاـفـیـ سـهـقـرـ نـاوـیـ دـهـرـکـرـدـ.ـ پـلـیـنـگـیـکـ بـوـوـ لـهـ بـهـرـ هـهـزـارـ کـهـسـ نـهـدـهـپـرـیـنـگـاـوـهـ.ـ هـهـمـوـوـ زـوـرـمانـ خـوـشـ دـهـوـیـسـتـ.

ثارهق خورنیکی بی وینه بwoo. پیره پیشنهاد رگه یه ک بُوی گیترامهوه که حمهه دله مه کلاوه،
ده ناو مالیکدا قهتیس مايوو؛ دوزمن دهوری دابوو؛ ناگریان به ماله کوهه نابوو. چمند که سینکی
گیانباز خومان گه یاندی. دیوارمان بربی:
- حمهه د وره خوت خه لاس که.

- ئارهقتان بُو هینتاواه بُون، من هلنایه ما!
دوای ئوهو قازی خوی ته سلیم کرد و بارزانی بهره شنۇ كشانهوه، حمهه د ره گه لیان که ووت و
له هه موو شەرە کانى دهوری قارنه و دهشتى شنۇدا زۆر بە ئازا ناوي ده رکرد. ئه ويش وېرى شىخ
ئه حمهه د بارزانىيە کانى كە چۈونە وە عىراق، خوی ته سلیمی عىراق کرد و دوو سال لە
كەركۈك گىرا. پاش حەبس ماوە يە كى زۆر سەرگەر دان مايە وە. بىستبووی کە شىخ له تىف بُو
ناسرييە لاي بەسرا دوور خراوه تەوه، خوی گەياندبوو يە. بە خىرى ناسەلامتى ببۇ
چىشتلىنەر و پياوی بازارى شىخ. شىخ له تىف دەيگوت دەمالى كولى كردىووم و نەمدەمۇردا
ھېچ مەتەق بكم. زۆرم شىخە عەرەب و پياوی گەورە كورد لى میوان دەببۇ. چىشت يان زۆر
سوپەر، يان زۆر بى خوييە!

- كاكە حمهه د بُو وات كردووه؟

- ئەم میوانانەم بىن خويتىال بۇون!

كالە كى دە كىرى، هەمووی قاش دە كردن. كامى بى تامە لە بەر من و میوانانى دادەنا!
رۇزىك ئىشتىايى گونە بەرائىم كرد. حمهه د روپىش پېرى بوغچە يە كى هینا.
- ئەم هەموو چىيە؟

- كورە هەر لىتى گەرى! چۈوم بە قەسابە كەم گوت: «گونا»، تىيم نە گەيىشت. هەر دووك
دەستم كرده گۈنى و باراندەم و دەستم بُو گۈنى كاپرا بىدا چەندىن قەسابىي بانگ كرد و بۇي
گىپانەوه. هەر كەسەيان چەندى گون لە لا بۇو هینايىان و قەرارە هەموو پۇز بۇم كۆ كەنەوه و
پۇولىش نەستىن!

لە بەغدا شاگرد عەكاس بۇوم؛ رۇزىك لە بەر دەرگايى دوكان وىستابۇوم؛ حەمە پەيدا بۇو:

- هەزار دىنت والى دە كەم! دىنيات بُو گەرام. وازم لە شىخ هینا!

برەمەوه مەنزىلە كەم كە دە گەل حەمە رەشادى پىتكەوه بۇوين. شەۋىك حەمە رەشادى
چوار بىرادەرى ترى لە سەر شەرفى حەمە مەھلۇود دەعوەت كردىوو. سفرە ئارەقىان ساز دا.
- كا حەمە د فەرمۇو.

- كاكە ئەم جىقىنە-جىقىنە ئارەقى زۆر خواردنه وەم بە كەيفى نىيە. ئىۋە بخۇنەوه، تا نۇرەم ھات
بۇم دە قاپە قۇولە بىكەن!

پېر لە نيو بولۇت ئارەقى بُو كۆ ببۇوه. بە يەك بىن بە سەرىيەوه نا و يەك جى تەخت لىنى
كەوت و تا بەيانى درەنگ وە هوش نەھاتەوه!

چەند رۇزىكى زۆر خۇشمان پىتكەوه راپوارد. ئىوارە يە كى سەرما كە چۈومەوه، حەمە د خوی
ساز كردووه دەرۋا. رەشادى گوتى: دەترسم دلى لە ئىتمە ئىشابى. گوتى: نا، حەمە د چەند سالە
دزى و چەته يى نە كردووه، فيل كەوتۇتە يادى هىنەدۇستان! حەمە د گوتى: ئاي رەحەمت لە
بابت، بە خودا بۇيە دەرۋەم!

لە گوندى خەلان، لە نزىك سەنورى ئېران ببۇ میوانى شىخ عەلائەددىن. وەزارەتى

دەرەوەی ئىران چەند جارىك لە عىراقى خواتىووه كە حەممە مەلۇووە چىچ زۆرى سەرباز و پۈلىسى ئىمە كوشتووه و دەگەل بازمايان هاتۇتە عىراق، بىماندەنەوە، فايىھەي نەبوبو. كە زانراوه وا لە خەلانە، قولىخانى قەرەپەپاغ و سەرەنگىك دەنيرىنە رەواندز، دەنيرىن حەممە دەگرن. حاكم لە رەواندز كوردىكە.

- كورە تو ئىرانىت؟

- نەخىر قوربان خەلکى خەلانم و عىراقىم.

- ئەو قولىخانە دەلى دەيىناسىم و هاوسمەنگەرم بىوو.

- قوربان ھەر سېك تەلاقىم كەوتىي، بە حەياتىم نەفەسم لە ترياك نەداوا!

- يانى چى؟

- يانى ئەگەر ئىرانى بام وەك جەنابى سەرەنگ ئاۋ بە لووتىدا دەھاتە خوار و ملم چىچ و بارىك و رەنگ تولخ دەبۈوم!

حاكم دەلى: بىر، تو عىراقىت، ناتىگرم!

كابرايەكى زىنوجىي ناوى حەممە مەلۇووە، دەچىتە دىبوي ئىران چا بىرۇشى؛ دەيگىن:

- ناوت چىيە؟

- حەممە مەلۇودا

بىبە ورمى و رۇزى دوو جار داركارى بىكە تا دوو مانگ.

- راستى بلى!

- نازانم.

قولىخان دەبەن كە: ئەوه كوشتومانە لە بن داراندا؛ دەلى ئەوه نىيم كە ئىيە دەلىن. قولىخان كابرا دەبىنى، دەلى: خوا هەلناڭرى ئەو بەدبەختەنان بۇ گىرتۇوە؟ ئازادىان كرد و هانەوە زىنۈي. منىش وەك خەلکى تر پىيەوە چۈوم.

- دەي كاكە حەممە چۈن گىرای؟

- كورە ھەر لىنى گەرى، نازانم چ سەگىباينىك ناوى وەك ناوى منه، دەلىن زۆرى پۈلىس و ئەفسەر كوشتووه. دواي دوو مانگ لىدان و تىيەلدىان بەرلا كرام. ئاخ ئەو سەگىباهم گىر بىنایە و خوتىمىم بخواردايەتتۇوه!

- چىم دەدەيەي پېت بلىم؟

- ھەرچى تو بلىتى.

- بوغچە جغارەيەك بىنە

- ها بە قوربان!

- كاكە ئەم برايە خۇت بۇوا منم ئەو حەممەدى مەلۇووەدى تۇيان لە باتىيان گرت!

- دەك مالت بە سى چەپى قولى گىرئ! جا ئىستا بلىم چى؟!

- ھېچ مەلى، تۆزىكىش تۇوتنم بەدەيە و چايە كەش بلى دەم كەنەوە

لە كەركۈك شاگىرد عەكاس بۇوم. حەممەم لى پەيدا بۇو:

- كاكە لە كەركۈك كاسىبىيەك دەكەم...

ماوهىك فىشەكى بە قاچاغ دەبردە سولەيمانى. بە ھۆى مەجيدى كاكەوه كارىكەم لە بىمارستانى گەورەي كەركۈك بۇ دۆزىيەوە، شەوانە پاسدار بى و بە پۇز ئازاد. حقوققىش مانگى

ده دینار. زور زو خوی خوشبویست کرد. دوکتور عهدبور هزار (سهرۆکی بیمارستان) گوتبووی: شههاده جنسیهت بۇ ورده گرم تا بتوانم حقوقوت زیاد کەم.

رۆزىک گوتى: قەرزىکم لە سەر عەبدولخالقى حاجى ئەللايە - كە سابلاغىه کى فاقاچاغچى بۇو - قەرار بۇو دەمانچەم بۇ بىكىرى، پۇولەكە خواردۇووه. ئىستا بە قەtar لە بەغداوه دىت. دەلىيىچى؟

- حەممەد شەر و ھەرا ساز مەكە! تو بۇ خۇت قاچاغى.

رۇپۇشت. ھاتەوە گوتى: لە قەtar ھېتىنامە خوار پۇولە كەم لى ساندەوە. جارىيەتىرەت گوتى: من دەچەمە رۇوسىيا، تو نايەي؟

- نەخىن.

ھەر ئەو شەوه تەھنگى دابۇوه بە بیمارستان و رۇپىشتىبوو. ئىتىر لەو سالەوە كە ھەزار و نۆسىد و پەنجا و يەك بۇو، نەمزانى چى بە سەرەت. لە سالى شىپىت سەفەرە كەم بۇ گىزىماھو: «لە كەركۈشكەوە ھاتەمە دزەي مەرگەوەر، حاجى سەيد عەبدوللا ئەفەندى گوتى: منىش پىاپىك دەنیزىم خەبەرىتى سەيد عازىزى كۆرم بىزانى. كابرا سەيدىكى تووتۇن فروش بۇو. بارىك تووتۇنى قاچاغى ھەتىنا و رۇپىشتىن. لە رى نىسحەتى كىردى: تو شەكاكى نازانى لىت درەنگ دەبن؛ خۇت لال و كەر كەي باشە. دەچۈوينە ھەر مالىيەك بىبۇمە بەزمى ئىنان! ئاويان بىي دە كېشام؛ دەستىيان بۇ قۇونم دەبرىدا! بە حالە بە ناو جەلالىاندا گەشتىنە نزىك سنور. خانەخويىكەمان دەمانچە يەكى لى ساندىن كە شارەزايى سەر ئاراسمان بىكا. دەگەل سەيد، بەرە-بەرە خۇمان لە ناو گىشە گىدادا شارەدەوە كە بە رۇز ئىتەنەي نەمانبىين. شەو كە خەبەرم بۇوە، عاسمانى پېر لە ئەستىرە، نازانىم چەختە:

- سەيدا سەيدا

نەخىن خەبەر نىيە. بە تەنباھاتەمە سەر جۇمى ئاراز. جىلە كامى نايە نىيو رانكە كەم، قوتۇوى تووتۇن و پەرم دە كەنارى سەركلەوە چەقاند. خۇم بە چۈمدا دا. لە نىرىنەي چۈم ماندوو بۇوم، ۋاندەمى، بىتەپۇش بۇوم. بەرەبەيانىتىكى تارىك چاوم ھەللىتىن: رۇوت، نە رانك نە كەل، لە ران بەرەزورىم لە سەر رەمل و لاقام لە ئاو دايە. چرا دىيارن. خوايە ئىرە ئىرانە يان رۇوسىيائە؟ سەگبایىك جارىك فيرى دوو كەلىمە رۇوسى كەربۇوم، ملم لى نا:

- ئىدى سودا! (وەرە ئىرە)

لە پېشەش سەربازى رۇوس رووی تەھنگىان تى كىردىم و دەستىيان بەستىم. دەلەر زىيم، يەكىيان پالتۇكەي خۇي بە شانم دادا. ھاوارم دەكىردى: سىغارا سىغارا چەند نەفەسىكىيان بە دەمەوە كىردىم. بىرىدەنەمە باكى، دە حەبىسىكى تارىكىدا خۇم دىتەوە. تاقە يەك نەفەرى تىدا بۇو، لە سووجىتكى كەرسەمەي كەربۇوم. سىغارا سىغارا كابرا پاكەتىكى تووتۇنى ماخۇر كا كە ھەممۇى قىل و زەرنىخە، بۇ ھەتىنام. لە تە رۇزىنامە يەكىشىم دىتەوە. وە كەچاي بەقالان پىچامەوە و كابرا ئاڭرى بۇ پىتوە نام. يەك مژ كېشام. ھەر راست بۇومەوە و ملم دە ملى كابرا نا، يەكتىمان و بەر شەقان دا! پاسەوان لە فيتەمى دا، ھاتن:

- خەبەر چىيە؟

- ھىچ قوربان گالتەمان دەكىردى!

كابراي ھاوزىندانم جوولە كە بۇو؛ گوتى: بە تۆمەتى دزى لە بانك گىراوم، ئەدى تو؟

- جاری نازانم...

بردیانم بهر له ههموو شتیک به زهره بینی دریزد که له قوونمهوه تماشای ناو ریخوله بان ده کردم که وهر قمه نه خواردی.

- چکاره‌ی؟

نه قلی خوم گیراوه.

- دهی بؤ دهليي رووسى نازانم؟ ئددى بؤ له سەر چۆم به رووسى دەدواي؟

- هەر ئەو دوو كەلىمەم دەزانى، ئەگەر ئەو كابرايەي فېرى كردووم تووشى بىم دەبى بىكۈزم!

- نەختىر تو جاسووسى ئىنگلىسانى، شىخ عەبدوللا تۆي ناردۇووه.

- دە ئىئە دە تەيارىكىم نىن، بۇمباام بەندىنى؛ تا بېچم بە سەيد عەبدوللاي دادەم!
ئەو قسانە بؤ خوت باشە...

جوولەكەي هەوالىم بە شەرەشەقە زۆر كەيفى هاتبۇو، هەممۇ رۆز حەلوايەكى بە شەقانمان دەكىرد. رۇزى يەكشەممە خزم و قەمومى هاتبۇونە دىتنى، گوتى: هەممۇ تان بچن جغارة بىتنى! باوهشىك جنارەم بۇ هات و بۇومە شاي لە سەر تەختا

لە باكۇرا رايانگوپۇزىتم بۇ زىندانى فلان، لەويىدە بۇ فلان شار... (رەنگە ئاوى پەنجا شارى گوتىنى كە لە بىرم نەماون). لە زىندانىكدا ئەفسەرانى ئەلمانىش ھەبۇون؛ زۆر خوش دەۋىتىن. لە تاوا ھەلاتتهو دەھاتنە بەر تاوا، وەرزشيان دەكىد، جىڭەرە باشىان ھەبۇو. دواي ئowan بۇ نيوسەعات ئىمە دەچووينە حەسار، قونجىكە جىڭەرە كانيانمان ھەلدەگرتەوە. زىندانىكى پرووسمان دەگەل بۇو، نەقىزەي دروست كەدبۇو؛ تا من دوو قۇنچىكەم ھەلدەگرتەوە، ئەو ھەممۇ دەچىنەوە. خاکئەندازىتكى ئاسىنم لە سەرىدا، نوقمى خوپىم كەدە. لەويىش رايانگوپۇزىتم. تىزىكەي دوو سال لەو زىندان بۇ ئەو زىندان راگۇزىرام، تا ستالىن مەرد. بارىان كەردىم ھەتىمانىيە سەحرى كەرە كەلىپاڭ، چەندىن ملىقون حەشامەتى ترىلى بۇو كە لە سىبىريا و ھەممۇ زىندانە كانى شۇرۇپىوه ھېنزاپۇون. دەتكوت حەشىرى نىزەرە كەرە! برسى و پرووت و سەرگەردان بە ناو ئەو ھەزارە زىلەدا دەخولامەوه بەلكو يەكىن پارچە ئانىكىم بەتاتى. كابرايەكى ئەرمەنى، دىيار بۇو پۇولى زۆرە، گوتى: ئەرى تۆ لە ئاشپەزى دەزانى؟

- عەجەب كەريكى! بەدبەخت من ئاشپەزى كورى شىخ مەممۇود پادشاھى كوردستان بۇوم! چىشىتم بۇ لىيەنە و خزمەتم دەكىد و لە خىيەتە كەي دەنۇستىم. گۇلاويىكى گەورەلى لى بۇو، قاپە كانىم لى دەشۇشت. ھەتىويكى قوتەم لى پەيدا بۇو، بە توركى تىئى را خورىم:

- ناوت؟ كۆيندەرى؟ چکارە؟

ھەر تۆقىم، بىنى و نەبى ئەو پۇلۇسى سرىيە و دەمبەنەوە زىندان.

- برا من فەقىرەم، كوردم، هاتووم بەرىيەم كەنەوە بۇ عىراق.
بانگى كەد:

- مارف وەرە ئەو حەممەدى مەلولوودە لە من ترساوه!

قادرى مەممۇوزدزادە و مارفى فەرھادى، ھەردووك سابلاغى، كە سى سال پېش هاتبۇون دەربارەي دروست كەردىنى حىزبى لاگرى رووسان قىسە بىخەن؛ ھەر لە سنور گرتىووپىان و بىردوپىاننە سىبىريا. ئەو ماپەينە بە رۇز دارىيان پىشكاندۇون و بە شەو دە حەبسىيان كردوون. ئەوانىشيان ھەتىناوهتە لاي من. قاپ و قاچاغۇم ھەر لەويى بە جى ھېشىت و چوومە لاي سابلاغىان.

نهوانیان قبیول کرد بچنه باکه، ههولیان بؤ منیش دا، بریانمه ئازهربایجان له گوندیک به ناو «کووبایا» له سهد کیلومیتری باکه کرامه پاسهوانی باغانی دولهت. ئه ویم زور خوش بسو. بهلام رەحیم قازی ناچاری کردم بینمه باکویه. حقوقوقی پەناھەنده‌گی وەردەگرم؛ خانووم دراوه‌تى. ئەوه تۆم لیزه دیتەوه...

- باشه کاکه حەممە، وەختى له بەغداوه چووینە خەلان به ھەواي دزى و چەته‌يى كردن- چت به چى كرد؟

- لە خەلانەوە تەھنگىكىم پەيدا كرد. دە پىشىدا بە تەننیا دەچۈومەوە دەورى سابلاغ. لە ھەركوئ ئەمنىيە يەك، ئەفسەرىيکىم دەس كەوتايە دەمكوشت و كەلۋەلە كە و ئەسپ و چە كە كەم دىتىاوه بە دزى دەمفرۇشت. پۈلىس وەك چاۋىئىشە لېيم دەگەران. رۆزىك خۇم كرد بە چايخانەي قازياودا، كە لەو بەرى چۆم بسو. قاواھچى گوتى: نامە خوت بىشارەوە! دەستەيەك ڇاندارم و شارەبانى هاتن لە تۈيان دەپرسى و رەنگە بگەرىتىوه. غارم دا لە بن كەندالىك، لە ناو سپىندراندا خۆم درىز كرد. شارەبانىكى كوردى سابلاغى هاتە سەر كەندال، راست بە سەر مەدا مىزىت! لىنى راست بۇومەوه:

- سەگباب دەتكۈزمە

- حەممە دەغىلە راكە، ئەوه لە تۆ دەگەرىپىن!

بۇ شەرىكە چەتە، «بلىوت» ناوم رەگەل كەوت كە ئازىربايچانى و زەمانى پىشەوەرى ناوابانگى ھەبسو، قەدەرىيکىش چەتەيى مستەفاخانى خورىاوا بسو. ئەويش لە حەبسى كەركوک ئازاد كراپوو. ئەو جار دەگەل قالە تەگەرانى و چەند چەتەيىكى تر كە ببۇينە ھەزىدە كەس لە ئىران كەوتىنە كار. جارىك برايمەسسورى قاچاڭچىمان رووت كرد كە دەيانگوت خەبەر بە دولەت دەدا. دوو بارى بارگىن كۆوتالمانلى ساند، ھەنمانە وزەندەرە، لە دەشت دە ناو گىشە گىامان خىست. سېبىي هاتىنەوە بارمان كرد و چووينە پىشى دەرمانى. لەوى زانيمان كە گىا خراوهەنە جىيگەي كۆوتال و چەند توپىكىمانلى دىزاوه. هاتىمەوە تەشقەلەم دە خەلکى وزەندەرە ھالاند. ئاخىرى بە تەھنگىكى تاپىر دەستم لە شەر بەردا. مالمان بىرده قاراوا. دايىكە دزىكىمان پەيدا كرد كە لە بۇكان بۇمان بفروشى. مالى برد و نەھاتووه. مايەباش دەرچووين ا

شەۋىك لە پشت تورجان لە كىيىو وەستا مستەفاؤه ناردمانە مالى حاجى بابهشىخ كە نامان بۇ بىتىرى، بۇ ھەزىدە كەس نۇ نانى ناردبۇوا! قەرام كرد تۆلەمى لى بىكمەوه.

بپارمان دا ئاغاي زەلام زەلام رووت كەين. چووينە سەر شەھابى بەرەزەرە، دەست و لاقمان بەست، بىردىمان ئەشكەوتىك. «پەپولە زىرەم دەيە بەرت دەدەم»، داواي پەنچا ھەزار تەنمەنمان كرد. مەلا ھات و پاش چەقەي زۇر پىك هاتىن بە شەش ھەزار پازى بىن. پولىمان وەرگرت و ئاغا رۇيىشت و پىتر لە چوارسەد تەھنگىچى كورد و ئىرانى دەوريان دايىن. كەندمان شەر، پياونىكىمانلى كۆزرا. لە تارىكايى شەھودا - كە دەورەمان گىرابوو - يەك لە دوزىمنە كان گوتى: وەرن لە لاي منهوه دەرباز بن! بىنگەي دايىن و كەلاك بە كۆلمەوە دەرچووين. ئىتىر لىك بلاو بۇوين. خۆم و سى كەس هاتىنە قاوهخانەي گىردد بەردا، ھەز- نۇ بارگىن و ئىستىر بە بارھوھ بەسترابونەوە. گۇتىيان جىازى بسووكى حاجى بابهشىخە. دەمم ھەلبىست و بارمان برد و رۇيىشتىن. گەرامەوه گۇتم: بە حاجى بابه شىيخ بلىن حەممە مەولوود مالەكەي برد، چونكە ئەو بۇ ھەزىدە كەس نۇ نانى ناردبۇوا مالمان لە عىراق فروشت. نامەي حاجى بابهشىخ بۇ شىيخ

علاءه دین هات. گرتیانم، تا خر پوشکه یان لی ساندمه وه. نه مده زانی شیخ له سه ریه کتری ده کنه وه!

کاک ههزار! من له دنیادا زورم تال و سویری دیوه؛ با نه و هشت بُو بگیرمه وه:
 نازانم کام سال بمو، رهنه تو له بیرت بی، زوریان سابلاغی به تومه تی قاچاغچیه تی بُو شیراز دور خستنه وه؛ منیش یه کتیک لهوانه بوم. نه حقوق، نه بزیو، برهه لدا، برو کار پهیدا که ا ده چووم له مهیدان ده گهل فاعلان راده و ستم، جاروبار کاری قوره کاریم دهست ده کهوت. له مالیک فه عله بوم؛ پیریزني خاوون مال گوتی و هره ببه نوکهرم! نیجازه هی له شاره بانی ساند و پیناسه که می لای خوی گل دایه وه؛ بومه نوکهرم. گه سک لیده! کاروباری ماله بکه! پاشان ده گهل دوو مندان بچمه ده بیانگیرم. شاییه ک پولی گیرفانی نه ده دامی. مندال یه کی دوو قرایان رهنه ده دانی؛ شتیکم لهوان دهدزی بُو جگه ره. جگه له ماندو بوبونی زور و بی پولی و ثاناجی، بوله و جنیوی پیریزني له گیان و هر هزی کرد بوم. بریارم دا خوم له پولیس بدزمه وه راکدم. خو ناشکری به جاده دا برؤم. ریگه هی لادیم گرته به؛ نابله د. به خه یال ده چمه نیسفه هان، جاریک چوار شه و رویشتم، کوچه ری قه شقایی تیان گه یاندم که ریگم هله کرد ووه؛ گه رامه وه. به شه و ده رویشتم، به روز خوم ده شارد وه که ئه منیه نه مبین. له دیهات سوالی نام ده کرد. به یانیه ک له بن بردیک نوستبووم؛ ئه منیه ک به سواری تی راخوریم:

- تو چیت؟!

- ئاغا گیان ده گهل کابرایه ک له ئیسفه هان پنکه وه کریکار و شه ریک بومین، پوله که می دزیوه؛ لهو ده گهربیم!

- دره ده که می! تو رهنه له هه لاتووه کانی شیراز بی؛ بهلام هیندہ رووت و که سیفی ناتگرم!

- ئاغا گیان خیریکم بی بکه!

- مردووت مری کی بیستوویه سوال له ئه منیه بکری؟!

قرانیکی دامی. جله کانم هه ممووی به درو وانه وه چووبون. وا شروش رویل ببوم هه مموو لهشم به ده ره وه بمو. ئه مبار نه مده ویرا بچمه سوالی نانیش. منداله ورکه به ره دیان تینده گرتم و به «شیته شیته» شوینم ده که وتن. ئیواره یه ک له لای هه مه دان گه ییمه قاوه خانه یهی سه رینگا. کابرای خه ریک بوم دایخا. هرام لی کرد؛ دایمه خه! درگای بُو کرده وه. گوتم؛ چای ده ده که اپتر له ده چام خوارده وه. نان و هیلکه بینه، زوو به نانم خوارد. کابرای گوتی؛ من ده چمه وه دی، تو شه و لیزه بخوه و ده رکه داخه.

- ناترسی دزیت لی بکم؟

- نه خیر ناترسم.

- به یانی له بیرت نه چی قه یماغ بینی، نانی تازه ش خراب نییه!

- به لین به چلوان!

به یانی کابرایه باوه شیک نان و قه یماغ و پنهانیه وه هاته وه. تیر لوهه رام و پتر له ده چای شیرنم خوارده وه. رووم تیکردن:

- به لین ده زانم، یه ک شاییت پی نییه و حوكم ده که می بینه بخوم!

ده بوغچه یه کدا دوو نردوو نان و دوو سه لکه پنهانی بُو پنچامه وه، دوو قرانیشی دامی که له رینگه به چای بدده. هیندیکیش قهند و چای وشكی دامی.

گه بیبوومه ناو کوردان. ئیواره یه ک له قهراوغ دییه کمهوه لامدا؛ له مالینک داوای که تریم کرد.
ژنه کهی که تری دامی و له سدر کوچک‌کاروم دانابوو بکولی. میرده کهی هاتمهوه؛ شەقىكى لە
که تری هەلدا و بە پالەپەستۆ دەرى کردم.

سەرت نەيەشىنما! چل و پىنج شەو و رۆز بە روتى و سوالكەرى ئەم ۋىگايەم پىوا. چوومە
گوندى دەرمان. گوتىيان «مېرزا قادر» كۈرى حاجى سالحى موشىرى -ئۇ ھەر بۇولدارە ھەرە
خەسىسە بەناوبانگە كەى سابلاغ كە ئەم گوندەشى ھەبۇو-لىرى يە. ھەر دوور لە دەرگای
حەسارەوە دىتىمى تەمنىتكى بۇ ناردم؛ گوتى: بىرە لىرە مەمەنە لە عومرمدا ھەر شەو جارە
فرميسىكم بە چاودا ھاتووه... تەمنم بۇ فرى دا و دەركەوتىم. ھاتىمە گوندى زىگىراو؛ كە ئاغاكەى
مېرزا كەرىمى شاترى بۇو. ئەويش وەك مېرزا قادر سابلاغى و دەيناسىيم. مەيدان ئەسپىك
مندالى دى بە قۇچەقانىيەو بە پېرمەوه ھاتىن: «شىتە شىتە» راوابيان نام. لە تاوان خۆم بە
ئاودەستخانەي مزگەوتا كرد. بەختى من كويىخا لە ئاودەست بۇو، مندالى لى دەركردم. چوومە
باغ كە گوتىيان ئاغا بە مالەوه لەوييە. ھەر كە دىتىيان مات مان. حوسنى خانىمى ژنى ئاغا بانگى
كرد:

- سەرت دە قورى ئىنى! خۇ ئەوه گەل و گونت ھەموو بە دەرەوه يە، بچۇ پشت دارىكى!
جاجمىكىيان بۇ هيئىنام دە خۆمەوه پىچا. ھەر دەسبەجىي مەنچەلى پلاوى هيئىنا. بە يە ك
ھەلپە خواردم. زۆر زوو يەكى ترى لە پىتش دانام؛ ئەم سا تېرىم خوارد. خانم ناردى دەستىن جىلى
تازەيان بۇ هيئىنام. ئاوابيان گەرم كرد؛ خۆم شىشت. بە راستى حوسنى خانم لە ھەموو پىاوان
پياوتر دەرچوو...

دە رۆز واي بە خىۋا كىردم، تەواو بۇۋاظامەوه. كە گوتىم دەچەمەوه سابلاغ، جىلى ژن و
مندالەكانم و چل تەمنى پوول دامى. لە سابلاغ ھەموو رۆز پۇلىس لە منى پرسىبىوو؛ كە
ھەلاتووه دەبىي بىگىرىت. ھەر ئەم شەوه بۇومەوه چۈلنىشىن و يارىدەي قاچاغچىانم دەدا و
جار-جارىش دىزىم بە بەرھەوە دەكىرد. لە ۋىگەيە فىرە گەدايىش بېبۈم. ئەگەر لە گوندىك
دەمزانى دىزىم بۇ ناكىرى، سوالم دەكىرد. دەرىبەدەر مام تا رەزانخان تىك چوو. ھاتىمەوه و بۇومە
خزمەتكارى كوردايەتى و دە گەل تۆدا بۇومە ناشىنا. ھىشتا كۆمەلەي «زى-كاف» دانەمەزرابۇو،
رۆزىك چوومە زىگىراو. بە سەر تەقەدا كەوتىم. ئاغايانى دەروروبەر ھاتبۇون زىگىراو تالان كەن.
تفەنگىكىم وەرگرت و بەريوومە گىيانى دوزمنان. ھەلمقەندىن و كەوتىم دووپىان. يەكىان ھەرائى
كرد: ئە سەگىبايەتان نەدييە دەلىتى بەرگرى لە مالى باپى دەكا!

با ئۇوهش لە حەممە دېگىرەمەوه:
لە كەر كۈوك چۈوبۇو چاخانە يەك، گوتىبۇوي كەباب دەخۆم. ناردىبۇيان كەبابيان بۇ هيئىنابۇو.
كە ھەستابۇو بە خاوهن چاخانەي گوتىبۇو:

- كاكە دەست خۇش!

- يانى چى؟

- لە ولاتى مە، پىاۋ ئەگەر پۇولى نەبۇو دەلى دەس خۇش!

- جوابە كەي چىيە؟

- سەر خۇش!

- بۇ شەرتە سەر خۇش، ھەموو رۆز بىيەوه لام «دەس خۇش، سەر خۇش» بکەين!

روزیک له چاخانه دانیشتووه، پولیسینک دیته به رده‌می:

- مام قادر دنیات لی گهرام، ئەم ئىحزاره ئىمزا كە.

- برو من مام قادر نیما!

- به خوا دەتناسم، مام قادری و دەبى ئىمزاى كە!

- گوره هەر سېتک تەلاقم كەوی من حەممەدى مەلۇووەد چىرچەم، بە تۆمەتى قەتلی پولیس و ئەفسەری ئىران لە عىراق و ئىران لېم دەگەرنى بىگەنرا
كابرى چاخانەدار راست پىلى پولیس دەگرى:

- كاکە ئەوه براى منه، تازە لە شىتىخانەمان ھىتىناوه تەوه، تا نەيکوشتووی راکە!

زۆر لۆمەش دەكا كە ئەو سەرگەرمىيە بە هيلاكت دەبا...

دەولەت زۆرى قەدرى نىزامى شاعير گرتۇوە. كۆتەلىكى زۆر بلندى لە مەيدانىكە و مۇوزەمى نىزامى ھەيە. بىرىانىم سەيرى مۇوزە. يەكجار زۆر ئاسەوارى نىزامى لە خەتى و چاپى زۆر بەقىمەت تىدا ھەلگىراوە. كىيىك شارەزايى دەكىر «دلاڭ» ناو، بەلام لە راستىدا دلاڭا بۇو. دەتكوت عىزرايىل لە گۆشەى چاوه رەش و بادامىيە كائىدا خۇى مات داوه گيانى لاؤان بىكىشى ا من لەبەر تماشى ئەو باولۇ ناكەم دە هېيج گەيىم! تماشى نوسخەيەكى خەمسەم دەكىر، بە دەنگ لە نزىك كچە كە خوتىدمەوه:

دل شىشە و چىشمان تو ھە گوشە بىندىش مستىد، مبادا كە بە شوخى شىكىنىش دەنگىل ئەنەمە، ئادريسىلى خواتىم. ئىوارى تەلەفۇنى كرد گوتى: ئاپىرم بىمە ئۇتىل. گۇتم: وەرە مالى عەبدوللارەزمۇھىرى كە لەھى دەھۇمەت كراوم. هات. بەلام ژىن عەلى گەلەۋىز گالىتەپى كىردى و تۈراندى. دوايى كە لۆمەي ژىن عەليم كرد گوتى: بۇ تو نابى؛ سووکە! لە كۆپى شاعيران و نووسەران بانگ كرام. زۆرم قىسە كرد؛ مىشكى سەريان بىدا ھىتىدىك خەنۇوچەكە دەپەرنەوه! سەر لە ھەھەلەوه رەھىم قازى مۇتەرجىم بۇو، دەرى نەبرە، عەلى گەلەۋىز جىنگاى گرتەوه. گوتىيان بە ئازەربايچانى قىسە بىكە دەمزانى ناتوانى وەك پىيىستە مەرازى خۆم دەبىرم. بە كوردى دەمگۇت و تەرجمەي ئازەرى دەكرا. لە بىرم نەماوه لە ماوهى سەھات و نىويىكدا - كە بىچان چەنەم لىداوه - چم گوت؛ بەلام پۇختە كە بە سەرچلى ئەمە بۇو:

جارىك لە شىعىرى خۆمدا گوتۇمە: خوتىنى كورد و ئازەرى بۇ پارىزىگارى نىشتىمان دەرئىتە تەشتىكەمە: جارىكى تر گوتۇمە: ئىيمە وەك دوو كاكلەبادام لە تىنکولىك دايىن؛ ئىستا كە زۇرتى شارەزاتر بۇوم، دەلىم ئىيمە دوو گەل نىن، يەكىن. ئىيە لە تارىخى خۇتاندا دەلىن لە عەمولادى مادى بچۇوكىن؛ زەرەدەشت لە خۆمانە. كوردىش ھەر وا دەلىن و مىزۇونۇسان و رۇزىھەلاتناسانىش بۇ كورد وا دەلىن. كە وا بۇ بىزىن: ئىيمە لە بىنەر تدا يەك بۇوين. جا يان ئىيە كوردىيان لە بىر براوه تەوه و بە تەركى قىسە دەكەن، يان ئىيمە تەركىمان وە لا ناوه و بەو زمانە كوردىيە داخىيىن. بەر لە زەمانى سەفهوى گەلىك لە مىزۇودا بە ناوى ئازەرى و زمانىكى تۈركى بە ناوى زمانى ئازەربايچانى نەناسراوه؛ بەلام لە زەمانى گەھەنفۇنى يېنائىيەو ناوى كورد ھەيە كە لە دانىشتووانى چىاي زاگرۇسە و زمانىكى سەربەخۇيان ھەيە. دەشزانىن كە سەفهوى بىنچە كوردى، ئەم تەركىيە يان كردىتە زمانى مەزھەبى و بە سەر خەلکى بەرددەستى خۇياندا سەپاندۇوه. تەنانەت شىخ سەفى بۇ خۇى شىعىرى بە زاراوه يەكى كوردى گوتۇوە. جا ئىستا قىسەي ئىيمە

کورد راست بین بیان قسسه‌ئیو، به هر دووک باراندا ئیمه يه کیکین و لیکیان هەلاردووین. ئەگەر مامۆستا «سەمەد ورگون» ئەو هەممۇ زەحمەتەی کیشاوه و دەلی: «نابى بلین دایکى نیزامى كجه ئاغای كورد بوبو، دەبىن بلین ناوی «پەئىسە» بوبو. لە برسان دەمرد، لە ناچارى رازى بوبو مىرد بە يووسف كورى زەكى موئەيد بکا، كە نازەربايچانى بوبو. دەنائىستاش نە هەر ئاغا، هيچ كوردىك كچى خۆي نادا بە بىنگانە. ئەوسا دەبىن بلین باوکىشى هەر كورد بوبو؛ كە نیزامى لە نازەربايچانەتى دەشۇرى، پېيم وايە خۆي بە خۆرایى زەحمەت داوه. ئەگەر وەك من لىكى داباولو كە ئیتمە هەر يە كین زمانمان گۈراواه، ئەوسا تىدەگەيىشت كە ئەلىاس ناوی كوردانەيە و جىگە لە پېنگەمبەرە كەمى ناو قورغان، نەمبىستۇوە ئەلىاسىتكى غەيرە كورد هەبى. تەنانەت لام وايە دايکى نیزامى كوردى يەزىدى بوبو، چونكە دەلی: «خالۇ عەمنى ئەو خالى من بوبو، «عەمنى» ناوی يەزىدىانە. قەتىش نەبىسىراوه زەن كوردىك ناوی رەئىسە بوبىتت. لە هەممۇ مىزۇوە كانىشدا هەميشه «گەنجه» و «ثاران» بە كورستان ژمیراون. نەخىر، نیزامى كوردە و نازەربايچانى؛ كە ئەو دوو ناوه ئىستا بە سەر گەلەكى لىك هەلاردوو دابراواه. وا من يە كىك لە خۇتانىم و ئىيەش دەتوانى كتىسى خۇتان چاپ بکەن. داواتان لى دەكەم لەو بەشە بەرەباھەتان بى خەبەر مەبن و هاوارىكمان بۆ بکەن...»

نازانم چەند دېكەشم رست. هەرچەند رەحىم بە ترسەوە تەرجەمەي دەكەد و لاي وابوو زۆريان بىن ناخوشە، بەرەنە كەن يە كجارت زۆريان پەسىند كەد و چەپلەي زۆريان لى دا و رۇزى دوايى نامەيە كم بۆ هات كە بە تىكرايى كردىيانە ئەندامى فەخرى لە كۆپى شاعيران و نۇسوھەرانى نازەربايچاندا. لە پاش قسە درىزە كەم، وچانىك درا و چامان دەخواردەوە. چەند كەسىك چەند پرسىيارىكىيان لى كردم؛ بە ئەندازەي ئاقلى خۇم جوابىم دەدانەوە. يە كىن پرسى:

- بىر و رات دەربارەي سەمكۆچىيە؟

گۇنم: سەمكۆ ئاغايەكى كوردى سەررەق بوبو. بەزەي بەوانەدا نەھاتۇتەوە كە لاي وابوو چونكە سەر بە دوئىمن نابى بىانكۈزى. زۆر كەسى بىن تاوانى ترکىزمانى كوشۇتۇو كە هيچ لەو كارەي رازى نىم. بەلام لەم قەرنەدا ئەو رچەي بۆ كىشايىن كە دەكىرى چاۋ دە گۈشۈزۈن راچىنى و بىشىشىكىنى. ئەگەر عەقلى سىياسى تەواو با، بۆ يە كجارتى رېشەي دەولەتى لاسارى پادشايانى ئىراني لە بنەوە دەردىنا. كە وا بوبو قەدرى ئەو مامۆستا يەتىيە دەگرم.

يە كىن تې پرسى:

- لە تارىخي ئەرمەنيدا نۇوسراوه: دوزمنى ژمارە يە كمان كوردن؛ كە لە قەتلۇعامە كەدا ئەوان يارىدەي سولتانى رەميان داوه. تو دەلەتى چى؟

- من باوەر ناكەم شتى وا هەبى. ئەوه لە دەكە كا رووس لە تارىخي خوياندا بىنوسن: دوزمنى هەرە گەورەمان ئەمەر ئاتارن؛ چونكە مۆسکۈيان گرت و قەتلۇعاميان كرد. ئەو سوارە كوردانەي لەشكىرى حەميدىيە بوبون و بە فەرمانى سولتان شەرپان كردووە. چى بە سەر كوردى تەرەوە داوه؟! دەشىبى ئەرمەننى ئەۋەيان لە بىر نەچووبىي كە زۆر خانەدانە كورد، هەزاران ئەرمەننى هەلاتۇويان ئەودەم پەنا داوه و پىزگاريان كردوون. چەند تەتارى ئەمەر ئاتارى يەتارى پىشۇون، كوردى ئەمەرۇش هەر ئەۋەندە...»

پرس و جوابە كانى ترم لە بىر نەماون.

لەو شاعيرانەي لە باڭ دېتمن، «عوسمان ساروپىللى» زۆر شاعيرىكى بەرز بوبو. شىعرى ئەو دە

قاتی شیعری «سەمەد ورگون» بەھیز و جوان بۇون؛ بەلام چونکە سەمەد دۆستى نزىكى ستالىن بۇو، ناوى شاعيرى ھەرە گەورەلى لى نرابۇو.

چاوم بە «مەدینە گولگۇون» كەوت كە لە تەورىز كىزۇلە يە كى جوانكەله و شاعير بۇو؛ من و هيئمن دەمانناسى. ببۇھەشىتىكى زۆر دېرىيى گنجاوى. يە كىكى سەر تەواو سېپىم دىيت نەمناسىيەوە. گۇتى: من «شاعير عەرەب ئوغلىم». ھەر چونكە لە تەورىز رېگەم نەدا بە كە لەو كىزە سروودخۇتنانە بۇ ئەتكاشىيوف (فەرماندەي ھىزەكانى شۇرەسى لە ئازەربايچان) بەرن، ھەر كە ھاتمە باڭ گرتىيانم و چارده سال لە حەبسىدا مام. پاش نەمانى ستالىن و باغرۇف و دەستە دايەرىان، هاتوومە دەر.

بۇيان گىزىمەوهە كە پىشەوهەرى لە ئىران رەويوھ، رېگەي نەدرابو بچىتە مۆسکو. نامەيە كى گەياندۇتە ستالىن، باسى شىكانى ئازەربايچانى ئىراننى بۇ نووسىيە. ستالىن پرسىيە: نەقلى ئازەربايچان چىيە؟ من قەت نەمبىستووھ. بۇچى لەۋى چى رووی داوه؟! با ئەو پىشەوهەرى بىتە لام؛ زۆر بى خەبەرم. پىشەوهەرى كە ساز بۇوە بىرلا، بە فەرمانى باغرۇف [باقرۇف] كامىيۇنىك لە رېگەي فرگەدا خۆى لە تۆرمىبىلە كەمى داوه و كۈزراوه و ئىستاش ستالىن ھەر بە بى خەبەرى ماوه تا مردووھ. ئاي بە كىلکى خىيىوھە! وا دىيارە من و مام ھىئىن كەرى تەواو بۇوين: نە ستالىن زانىویە چىيە حالمان و نە فەرمۇويەتى: «يەمان پرسىسکى، كوردىسىكى خەرەشىۋا!» (فارس خىراپە و كورد باشە!) ئىمە لە عىشقا سووتاوابىن و مەعىشىۋە ئاگاى لە مەحمۇدۇ بىزەۋاد نەبۇوه!...

و كە باسى باغرۇفيان دەكىد، قەت چەنگىز ھىننە خويىرېز نەبۇوه. گۇبا لە محاکەممەدا بىپەروا گوتۇويە: پەنجا و سى ھەزار كەسم بە دېسەوهە بە دەستى خۆم كوشتووھ و بە شوقىرە كەم ناشتووھ. ھەر ئىنیك كە ئە ويسىتىتى و نەچۈوبىتە لاي، بە مىرەد و مەندالەوه خەوالەي سىبىريا كراوه و فوتاون. ئەو زولىم و زەلالەتى لە دەزگاى باغرۇف و يارانىدا كراوه، سەد كەتىبى دەھى. جا ئەگەر كەنفەت واجوان بۇوبى، دەبى خانم چۈن بى؟! دەبى فەزايىھى ستالىن گەيىتە كۆي؟

جارىك لە ئاسايشىگا، نايىيەكى شۇواراي عالى، شوكرانەي ئازادى زەمانى خەرشۇۋى دەكىد. دەيگۇت: ئىستا نامە بۇ باڭ بىنۇوسم جوابىم بۇ دىتەوه. ئىستا دەتونانىن شەوانە بچىنە مالى دۆستان. قەدىم نەماندەۋىزى نامە بىنۇوسين كە سەد جار تماشاي دەكرا. ھەر ئىتوارە سەعات پىنج، ھەر كەس نەچۈوبىاھە مالە خۆى، دەگىرا و شرت و گوم دەكرا...

لە گەل چەند كەسىك لە نووسەرانى باڭ - كە دەيانگۇت ئىمە كوردىن و كوردى نازانىن و يەكىان «رەحيمۇف» شاعيرىكى بەقدەر بۇو - رۇزىك لە مالى مىرزا برايمۇف بۇوين. گۇتىان: ئىستا بولبول (ئەو گۇرانىي بىزە بەناوبانگە كە) دىتە ئىرە. ئىستا كە لەقەبى پرۇفسىردى دراوهتى. گۇرانىي نالى؛ داواي گۇرانى لى مەكە! بولبول هات. پىرەمەيدىكى حەفتا سالەي زۆر جوان و بالابەر ز بۇو.

گۇتم: ئۆستاد ئەگەر منىش داوا بىكم گۇرانىيەك نالىنى؟

- ھەزار من دايىم كورده و كوردم زۆر خۇش دەھى. دادەي دەفيكىم بۇ بىنن!

بە راستى دلى سىسى تىراو دەكىد. مىرزا برايمۇف گۇتى: ھەزار! لەھەتا هاتووى، نىسوھى نووسەرانت لى كردووينە كورد. تەنانەت نىزامىشتى لى ساندۇوين. تكايىھ زۇو بىرۇوه تا منىشتى

نه کرد و کورد!

له و مه جلیسه‌دا قسه کرا؛ یه کن گوتی: کوردستان نازاد دهی؛ ره حیم قازی ره نیسه و ههزار و هزیری فهره‌نگه.

گوتی: ره نگه ره حیم بهوه دلی خوش بی؛ بهلام من ده زانم تا چینی من و دوای منیش لهم ریگه‌یدا نه میرین، ثمو خهونه وه دی نایه. هه رگا کوردستان نازاد بی، پیاوی وه کو من و ره حیمی به پووشتیک ناوی. ئیمه خۆمان کرد و ته بوتی زه مانی جاهلی. وا من هر له ئیستاوه ئیستیعفام له و هزاره دا...

بی جیئی نازانم کورتە باسینکی ره حیم قازی بکەم:
بناموزای پیشەوا قازی محەممەد، برای حەمە حوسین خانی سەیقى قازىيە؛ لە سابلاغ دەمناسى. لاویک بیو، ئەویش دەگەل چەند لاویکى دیكە هاتبۇونە باکو کە فېرى ئەفسىرى بن يان بخوینن. كە سابلاغ شكا زۆريان هاتنەوە. چەند كە سیتیکیان وەك كە ریم ئەبیوبى، مىستەفا شلماشى و عەلی گەلاویز و سولتان وەتمىشى و ره حیم قازى نەهاتنەوە. دە پال دەرس خویندندا - بە ناو - حیزبى ديموکراتى كورديان بۇ ساز داون و رۇزنامە يەكى دوو پەرى بە كوردى و ئازەریيان حەوتانە نووسىيە. نازانم ره حیم چى خويىندوووه؛ بهلام ناوی دوكتور ره حیم بیو.

بەر لەوە بىتمە مۆسکۆ نامە يە كىيم پىنگە يىشت؛ ره حیم نووسىيە و دەلى: وەر ئىرە با بولى تەرجەمەي شىعرە كانىشىت - كە نزىكەي بىست و هەشت هەزار رووبىل - ھەر دە گىرى... بۇم نووسى: دەعوەتىكى سەيرە! تۆ لە عاسمان سفرە رادە خەى و ناردىوانىشىت سووتاندۇوە! چۈن دە توانم بىم؟

لە ئاسايىشگا هاتە لام. پاش چارده سال يە كىرمان قەلە و تر بىووين و ئەو زگى لە من زلتى بیو. لە قسانى بۇنى ئەو دەھات كە لە جىئى پىشەوا بىكىتى سەرۋەكى كورد. گوتىم: كاكا! بارزانى لە مۆسکۆ بیو؛ لە جىزىكە سوورىيا پۇزىك شوانىتىكى يەزىدى و خاوهن مەرىك چەققەيان بیو كە فلانە مەرت دزىووه! درۇ دە كەي گورگ نەي�واردووە. شوانە كە زۆر سوپىندى بە شىيخ هادى و بولقا سام خوارد، بەھەرى نەببۇ، گوتى: «سوپىندى بە سەرىي مەلامستەفا بارزانى، من نەمدزىوە». كابرا گوتى دلەم پابۇوه... ئەمە لە سەرانسەرى كوردستاندا ناوی بارزانى لە سەرووی هەممو ناوانە. باوەر ناكەم تۆ بتوانى ئەو شوتىنە بىگىرە.

دەعوەتى باكۆيەشم هەر ئەو پىتىكى هىنتا. هەر گەيىمە باكۇ، ئازەربايجانى و كورد باشيان باس نەدە كەد. دەيانگوت پىاپى دەولەتى مەركەزىيە و زۆر كەس لە هاواولاتىيانى ئازەربايجانى بە گەرنى داوه كە لە حەبسدا فەتوان. سەرەتاي ئەمەش، ئەمە ئازەربايجانىيە - كە لە بارەي نامووس پارىزىيە زۆر شىلگىرەن - دەيانگوت: زەنە كەي جولولە كەي كى رووسمە؛ ئابرووبەرەيە. تۆ نىحەتى بىكە با دەست لە زەنە بەردا. دەمگوت: من حەقىم چىيە؟ خۇ من قازى مەملە كەت نىيم.

پاش سوبحانە خواردنىك، يە كىن هات گوتى: زەنە رال «غولام يە حىيا» دەيەوى بتىبىنى. خستمە ترۆمبىلىكى سەرداپۇشاو. لە مالىتك دابەزى. تاوىك بە دالانىكى تارىكىدا رۇيىشتىم؛ بىردىانمە زۇورىتكى زۆر تارىك. غولام يە حىيا لەوى بیو. گوتى: لە ترسى رە حىم ئاوام تۆ هەيناوە. هەر بىزانى مەنت دىيە واوهيلابە حالم! زۆرى دەردى دل لە حىزبى توودە ھەلرلىشت: «ئە گەر جارىتكى دىكە بىگە مەمۇھ ئىران و چەكىكىم بە دەستەوە بىي، هەر چى بلى تۈددەم بۇ بايى تەنبىنى

د ۵۰ که...».

چهند په یامنیکی بُو مه لامسته فا نارد.

له ئوتىلە كە خەبەرىك لە من درابۇو كە ئەوسا باوھرم كرد رەحىم چاوهدىرى بزووتنەوهى خەللىكى باكۆيە و كە لىنى دەترىن بە خۇرائى نىيە. خەبەرىش ئەوه بۇو: پاش ئەوهى ژنى عھلى گەلاۋىز دلارامى لى تارانىم، رۆزىك تەلەفۇنى كرد:

- دلت لىم رەنجاوه؟
- كارىكى نالەبارت كرد...
- دەسما وا دىئم ئاشتت دە كەمەوه.
- كەنگى؟

- سەعات چوار دىئم، بە تەننیاش دىئم.

نەھات. شەو دە گەل عھلى هات؛ زۆريش كز و تۈورە دىيار بۇو. حەممەد گوتى: رەحىم گونى لە قەول و قەراراتان گرتۇوه، ھەپەشە لە سىويىل كردووه بۇيە نەيتوانىيە بىتە لات.

- چۈنى زانىيە؟

- ھەر كەس لە تەلەفۇنى ئوتىلە كە قىسە بىكا دەبى ئەو بىزانى. لە يە كەم دىتنەوهىدا، زانىيى و عىلەمەتكىي وام لىن ھەست نەكىد كە بەرچاوبى. بەلام كە عھلى گەلاۋىزىم دىت، واى بُو چۈوم كە عھلى وەك مەمولانى رۇمى زمانى شەمسى تەبرىزىيە و بە دەردى بەشىر مۇشيرى بەغدايدى گوتەنى: «تۇ بنووسى و من تەڭلىفي دە كەم»، عھلى ھەم شاعير، ھەم نۇوسرە، ھەم كوردى زانى باش، دوكتوراي لە ئىقتىسادى سىاسى ھەبۇو. شەويىك رەحىم تا سەعات دوازدە لام بۇو. گوتى: ئەگەر تەلەفۇنم بُو كرا، بالە مالەوه قىسم دە گەل بىكەن.

سەعات يەك، سولتان وە تەمىشى بە تەلەفۇن گوتى: ھەمزە عەبدۇللا دە گەل جەمال حەيدەرلى چۈونە لاي سولسۇف، زۇرىان خرپاھى بارزانى كوتۇوه! مزگىتى بە رەحىم بەدا!

- ھەر خۇت بە تەلەفۇن پىتى بلە ...

لە ئاسايىشگاي گىرتىسن نامەي رەحىم بُو هات، بىست و ھەشت ھەزار رووبىلە كەم بىوھ بىست و دوو! لە نامەيىتكى دىكەدا ھەزىدە بۇو، جارى سېيھەم بىوھ دوازدە، تى نەدە گە يىشتم چىيە؟! بەلام كە لە باكۆ دىئم و باسيان كرد كە چۈن ھەموو ژيانى سەرفى ژنان و مەشروعب دەكە، پىيم سەير بۇو كە دوازدە كە بُو نەچۇتە ڑىز سىفرەوە!

من ھەر رۇزە حەقى نۇوسىنى مەقال لە رۇزىنامە ئازەرى و ئەرمەنى دام بُو دەھات. پۇول وەك كا وا بۇو. كە دەھاتمەوه بُو مۇسқۇ، شەش ھەزار رووبىلەم دايە خزمەتى و ئەھۋى ترىشم بُو حەممەدى مەولۇودى بەجى ھىشت. كە رەحىمېش چەند پارچە دىيارى جوانى دا بە من و دىيار بۇو بە گراني كېرىون.

دەعوەت نامەيە كم بُو هات كە: دەولەتى ئازەربايجان كۆبۈونەوهىيە كى ساز داوه و تؤش دەبى لەوى بى! دەعوەتىنىكى زۆر گەورە بۇو. سەرانى حىزبى تۈودە: رادمەنش، ئىيرەج ئەسکەندەرى، ئەمير خىزى و جەودەت لەوى بۇون. دەبى ئەوهەش بىزانى كە لە پىشىدا -ھەر وەك بە ناو كۆمەللى كوردان ھەبۇو - فيرقە ئازەربايجانىش -بە ناو- تەشكىلاتىكى لە باكۆ ھەبۇو. بەلام كە من لەوى بۇوم، رۇوسييە لىنى مەنۇن كەردىبۇون و خىستبۇونىيە سەر حىزبى تۈودە: كە زۆربەي

ئازهربایجانییه کان لهوه نارازی بون و نهیاندهویرا قسه بکنه. سه‌رۆ کایه‌تی کۆبۇنەوە درا به ره‌حیم قازی؛ ئۇ نۆرهى قسە‌کەرانى دیاردە دەکرد. گوتى: له دواى هەموان نۆرەی تۆ دەدەم، چەند کەس له ئازهربایجانییه ئىرانییه کان قسە‌یان كرد. هەموویان وتاریان بهو دواىي دینا كە: «ئازهربایجان يەك پارچەيە و دەبى رۆزىك بېبىنەوە يەك، له ژىر حوكىمی ھابەشى شۆرەيدا...». نۆرە گەيشتە ئېرەجى ئەسکەندرى. بەۋەپەرى فەساحەت و بەلاغەت نۇقىيکى زۇر پىك و جوانى كرد و چەندىن شىعىرى حافز و سەعدىشى دە ناودا به شايەت ھىتىاھە. له باسى كورد گوتى: «قازى‌ها له رىگەي ئازادى ئىراندا گىيانيان فيدا كرد». دەربارە ئازهربایجانى گوتى: ئىيمە فارس و ئازهرى و كورد وەك سى مندالى بى باب واين، نانە كەمان لە سندوقىك دايە، لاسارىكى ملەستۈر قىلى داوه و له سەرى دانىشتۇرۇ. دەبى ھەر سىكىمان پىتكەوە لە سەر سندوقۇقى فرى دەمەن و ئەوسا نانە كەمان دەست كەۋى و پېكەوە تىر بېين. ئىستا باسى جىابۇنەوە ئازهربایجان و كورستانىك نابى بىرى. رۆزى خۇى باسى دەكەن و بىزەن دەبى چۈن دەبى...».

كاتى ئۆرە درا به من گوتەم:

- مامۇستا ئەسکەندرى كارتىكى كرد كە پىاو شەرم دەكاه رووى ئەودا ھىچ بلى؛ بەلام دوو ملاحەزم ھەيە: له فيداكارى كورددادا ھەر فەرمۇسى «قازيان»، چونكە رەحىم لىرەيە و خاترى گرت؛ بەلام ئەو سەدان كارگەرە كرماشانى و لۇرانەي لە بىر چوو؛ ئۇ ھەموو لاۋانەي سابلاغانى ھەلبوارد كە له پىنناوى حىزىنى توودەدا كۆزۈرۈن. چەند شەو لەو پېش چوومە ئۆپۈرەي كۆرئوغلو، ھاوکارانى دەستىيان راڈەكىشا و سوئىندى و ھەفداريان دەخوارد. كوردىك ھات جەلە دەست راکىشان چۈكى دادا و سوئىندى خوارد. بەلنى كورد سوئىندى و ھەفدارى لە لا زۇر پېرۇزە و ھەرگىز پاشگەز نابىتەوە. ھەزار سال پتر، بە سەد ھەزاران پالھوانى كورد لە رىگەي ئىسلامدا خۇيان فيدا كرد؛ گوتىيان عەرەب و ئىرانى و تۈرك - كە موسىلمان - ھىچ قەدرى كورد نازانى. كومۇنىيەتى زۇر باشه كە فەرقى نەزىادى لە لا نىيە. زۇرمان بەو بانگەوە ھاتىن؛ زۇرمان خۇمان بە كوشت دا. ئەوا ئىستا دەبىنەن كوردى عېراقى لە يەرىوان قسە دەكاه، لىيى دەپرسن كورد چۈن؟ كومۇنىيەتە، بە گوناھى دەزانى بلى كورد ھەيە. دەلى: له عېراق - جەلە لە عەرەب - ئەرەمنى و تۈركومان ھەن؛ كە زۇر حاليان خۇشە! لىرەش جەنابى ئەسکەندرى دەفەرمۇسى: جارى باسى ئازهربایجان و كورستان مەكەن! وەختى نىيە. من دەلىم: نا ھەر ئىستە وەختىيە بىلتىن ئەگەر نانمان لە بن كابراى لاسار دەرىتىنا، ھەر كەس بەشى خۇى پى دەگا. ئەوسا ئەگەر زانيان كەس تەما دە بەشە نانى ئۇرىتى ناكا، پېكەوە لە سەر سفرەيەك دادەنىشىن. بەلام ئەگەر يە كىنك دە بەشى ئەوانى تر رۇبىنى، حەقيان ھەيە نانى خۇيان بەرن و ھەر كەس لە مالە خۇى بىخوا. كە عەدالەتىش ھەر ئەمە يە... بۇ بە ھەرايەك لەو كۆرەدا:

- ھەزار راست دەكاكا! دەمانھۆى بەشمان ھەر لە ئىستاواه دىار بى! نامانھۆى توودەش وەك شا بەشمان بخوا!

لە پاش تەواو بۇونى قسان و دىنتى فىلمى ئارشىن مالالان، مامۇستايانى توودە ھاتىن ژۇورىك كە رەحىم و من لەھى بۇوين. رەحىم گوتى من دەرۆم. من مامەوه و ئەوان. رادمەنش گلهى كرد:

- له و مه جلیسه گهورهدا نهدببوو قسەی وا بکھەی.
- ئیوه دهببوو کارینک بکەن من قسەی وام بۇ نەیە.
- هەزار رېگەی ئىمە پاستە. بۇ به رېگەی ئىمەدا ناپەن؟ دەردى قاسملۇو كە ئىستا بۇ تە دۆزمان و لە رېگەی ئىمە لای داوه، گۇيا ملىيەت دە کا...
- مامۇستا! مەرخومى خالىد بە كىداشىش ھەر ئەو فەرمائىشاتى دە فەرمۇو!
- بۇ خالىد بە كىداش مىرىد؟!

- ئەدى ئەگەر نەمردۇووه كوا؟! مامۇستا گىيان روپەرى مىزۇو ھەلدەدەوە! ھەمىشە عەشايىرى غەرب سەرەبە خۇبىي ئىرانى پاراستووە. ئۇ عەشايىرى غەربە ئىمە پىييان دەلىين كورد؛ ئىستا زۇر تىنۇوئى ئازادىن. ئەگەر ئیوه بە هيچيان نەگەن، ئەمەرىكايى و ئېنگلىيس بىانەۋى تەشقەلە بە دەولەتى ئايىندەتى تۈودە بکەن، ھەر بەوانە - كە تۈزىك دلخۇشىان بکەن - ھەلتان دەدىرن. لەو گۈئى بە كورد نەدانە، ھەزاران قاسىلۇوتانلى يەيدا دەبى. ئیوه ئىستا تەنبا كەچە رادىيە كەن لە بولغۇر ھەيە، بەرناھەي بە فارسى و ئازەرى ھەيە؛ بەشىكىي عەشايىرى غەربى تىدا نىيە - كە ھېچ نەبى بە درۇ - دلخۇشى كورد بەندەنەوە. ھەر لە بېرىشتان نىيە كورد ھەيە!

- لە رادىيە پەيکى ئىراندا، نە وەختى زىاديەمان ھەيە، نە گۇوپەندەمان ھەيە!

- قسە بۇ مندال دەكەي! لە سەعاتىك فارسى، چارەگىك و لە سى چارەگ ئازەرى پېنج دەقىقە بېرىن، ئەو وەختى فەننى. كوردى بېتىش، ھەزار بىكار لە ثۇرۇپا ھەيە بە حەقىكى نەمنەزى كارتان بۇ بكا. ئەگەر كەستان دەس نە كەوت من دىيم بە نانەزگ قسەتان بۇ دەكەم.

- باشە حەول دەددەين ئەو گلە بېەش لايەرین.

«ئەسعەد خۇشەوى» كە لە مۇسکۇ دەگەل بارزانى لە مالىتكىدا ژىابۇو، گىرایەوە: رادەمەنىش و ژەنەكەي - كە زۇر جوان بۇو - چەند جارىك ھاتنە لاي مەلامىتەفا و بۇونە ئاشتا. رۇزىك ژەنەكە بە تەننى ھات. پاش تۈزىك لەپە دىتم مەلامىتەفا دەركەي كىرددەوە و پالىتكى بە ژەنەكە كەنە، وەخت بۇو لە پلە كانان ملى بشكى. ژەنەكە داواي لە بارزانى كرددبۇو، بىلامانى حەزىلى بىكى، تا بە يە كىجاري بېيتە دۆستى رادەمەنىشى رەئىسى حىزبى تۈودە! وەبال بەستۆي ئەسعەد. لە نىوان پەرەدەي كۆبۈونەوە كەمدا مووزىك و رەقس و گۇرانيش ھەبۇو. «سارا قەدىمۇفَا» يى بەناوبانگ - كە ئەوسا تۈزىك پېر بېبۇو - رەقسى كىد، گۇراني گوت. شەۋىكىش چوومە ئۆپۈرەي «لە بىل و مەجنۇونى فۇرۇلى» كە «روبايە» ناوى گۇراني بىز دەورى لە يىلاي دەگىزرا و بە دەنگى خۇشى خۇى دەنلى ئىحىيا كىرددەوە.

جەعەفر خەندان رۇزى زۇرى تارىيفى بابا تايەر كرد، بە تايەتى ئەو بەيەتى كە دەلى:

ئەگەر با مۇ سەرئى يارى نەدىرى چرا ھەر ئیوه شەۋ ئابى بە خوابوم؟

گۇتم: مامۇستا، شاعيرى عاشق دەلىين من خواردن و خەموم لى حەرامە. بابا تايەر دىارە شەۋ تا بۇز پەرخەي ھاتووە؛ بۆيە ھەممۇ نىوه شەۋى خەنۇنى بە يارەوە دىيە!

گۇتى: راستى بېرم لەوە نە كرددبۇو!

لە حالى «بېرىيا» شاعيرى تەھۈرەزى زەمانى پىشەورىم پېرسى، گۇتىان لىرە بىوھ مەزەھەبى؛ دەيگۈت: «دەبى لە جىنگەي كۆتەلى ژەنەرال كېرۆف، كۆتەلى پېغەمبەر دانىن!». بە تۆمەتى شىت بۇون بەرھە سېرىپا براوە.

شارى باكۇ لە سى لاوه دەرىبا باوهشى پىندا كرددووە. دەيانگۇت ملىونىك خەلکى تىايە.

کوته‌لی کیروف له سه‌ر گردیک بهره‌و ده‌ریا چه‌قیوه. به داخه‌وه گنه‌جهی ژیگای نیزامی -که به «گنجه‌وی» مده‌شہ‌هوره - به ناوی نه و زن‌راله‌وه که له شورشدا فرمانده‌ی قه‌فقاز بسووه، ناو نزاوه، ئیستا «کیروف‌باد»ی پین ده‌لین!

باکو تا رهشهای نهیه شاریکی خوش؛ بهلام روزانی رهشه با دهیته سندان و ژههای مار. گویا
ئه و ناوەش؛ بادکوبه «یه یانی با دهیکوتی».

له نویلله وه تله فونم بُو کابرای نئرمەنی کرد؛ که سەلماسى سەلامى ھەبۇو.

- بھلی ئیستا دیم!

- دییه چی؟ سہلام و برایه وہ!

دیتم هات. گوتی: نه و ده مانچه‌ی بدهیه؛ فیلم و یاقووتیش جاری ساز نه بیووه!

- هه تيو ده مانچه و ياقووتی چي؟! برهه وازم لئي یئنه!

له روزیکی رهشہبای زور سهختا، له فرگهی باکو خواهافیزیم کرد و هاتمهوه مؤسکه.

بهر لهوه باکو به جن بیلدم، نه و جوکه ده گیرمهوه:

نه حمه دوف ناویک که وزیریکی باکوویی بود گوتی: مالمن له گوندیکی نزیک تهوریز بود. مندالینکی ههشت ساله بوم؛ ده گهل باهم و خانواده هاتینه تهوریز سه ری خzman بدهین. شه و بورو. نه زمان ده بورو ناوی شه و بزانی دهنا ده گیرای. نه منیه یه ک لهو سه ری کوچه یه که و هه رای کرد:

- گیلان کیم؟ (کیا ہے دیت؟)

بابم گوتی : ئاشنا!

ٹیکسٹ، شہب؟

بابام - که ئاگا له هېچ نا - دهسته پاچه بیوو، له خۆیه وە گوتە : تەنن !

- زرت! بیلمه دن: تیهاران! (زرت! نه تنانه: تاران!)

گوئی: بہلے، تاریخ!

- ئافهەریم، وەرن، بىرۋەن!

جیگهی ئەم جاره له ئوتىل ئوكرابينا بۇو؛ كە وەك له بىرم بى بىست و سى نەۋەمە و من له
نەۋەمى ھەشت يۈوم سەلماسى، خەق، گەياندەم.

- کوره هیچ شهرمت نه کرد قاچاقچیه تمیم بیه، یکهی؟ نه و سه لامهت زهه، ماننا هدیمه!

- دهی جاچ بوو؟ چه مه دانی تو ناپیشکن!

تیلگرافم بو سیدا روڈینکو لئ دا، هات و چوار پڑا شیخی سه ناعانیم ده گھل خوینددهو. نه گهر ده لین وخت له زیره، له موسکو وخت له خوّله میش بیو. به سهف راوهستان به بمر دو کانانه ووه، مه حتمل بونن له رستوران تا خوار دنت بو دین، تاقه تی فیلی ده ویست. له نوتیل ده یانگوت: نیوہر چ ده خوی؟ له به یانیه وه بیلی. گویا تو هرچی داوا ده کهی به تایبہ تی بوت لئ ده دین. روژیک ده گھل چهند کورپکی عیراقي دانش جوودا له رستورانی نوتیل ئوکرايانا زور چاوه نور بوبین: نان هر نههات. هر ده شیانگوت ئیسته. يه ک له کورانه گوتی: خه تای منه. من داواي گوشت کهوم کرد ووه - که له مینوتاه کهدا نووسرا بیو - تا ده چن له چیا قه قفار راوى ده کهن، ده بی چاوه نور بین! پاش سی سه ساعت چاوه نوری نامن خوارد؛ به لام گوشت کهوم هر اههات!

رژانی شهممه و یه کشهمه که دهیان هزار موسکویی دههاته دهشت و دهم چهم، هه
که سثاری سارد و نوشابهای خوی پی نهبا، دهبوو ئاواي گهرمی چوم بخواتهوه. نازانم ئه گهر
نوشابه فروشی لی ههبا و دهولهت به ملیونها روبل قازانجی بکردایه چ دهقهه ما؟!

نهوی پیم سهیر بwoo، له زستانی سهختی موسکوکدا سهفی بهسته نی کر دوور و دریز بwoo. چوومه
قهوهی کرمیلین؛ که ئیستا مووزه یه و هه موو کهل و پهلهی ماله شای لی داندراوه. پیاو سه ری سور
دهمینی که ئه شایانه چون ژیاون ا

له دیواری کرمیلیندا - که کونه قهلا یه ک بwoo - زور قوتیوی زهردی به قهد خشته کی تی
گیراون که خوله میشی پیاوه ناوداره کانی رووسیای تیدایه و له سه ریان نووسراوه.

چوومه گورستانی پیاوه گهوره کانیش که به راستی ئه ویش مووزه ئاسایی بwoo. عه کسی
مردووه که له مه رمه ری کیل دیته بهر چاو. کوتله لی ماکسیم گورگی، کوریکی به سه باوه شهوه
لی بwoo که نووسرابوو: «چاکترين تالیفاتم...».

قهبری لاھووتی، شاعیری کوردی کرماشانیم دیت که به خهتی فارسی زور جوان و درشت
پیناسه کهی نووسرابوو. ده گهله سه لاما سی چووینه ماله کهی. ژنه کهی تاتار و زور لای دهولهت
به قهد بwoo. ده یگوت لاھووتی ئه غلب گورانی به شیعری لوری ده گوت.

له ئاسایشگاوه چوومه مووزه «ئارخانگلیسک»؛ که ماله ئه میر یووسف ناویک بwoo. له
عاجباتیه کانی دنیا بwoo. تهناهت لهو ماله دا شانزی هونه رشاندان هه بwoo؛ که هه قی چوونه
تماشای لیره یه کی زیر بwoo. خانم دوکتور گوتی: له دنیادا تاکه.

گوتم: شوینیکی سهیر ترم دیوه.

گوتی: مه گهر واتیکان.

- بهلی واتیکانم دیوه.

رۆزیک چووینه شهرگهی ناپلیون و رووس. کوله که یه کی بهر دین که ناپلیون به نیشانهی
سه رکه وتن چقاندو ویهتی و هه لوبه کی به سه رهه ویه، هه ر لجه خوی ماوه. کابرای شاره زا
وای باس بؤ ده کر دین و وا گهرم داهاتیوو، ده تگوت بؤ خوی له شهره کهدا بwoo. تۆپ و گولله و
چه کی ئه و رۆزه راگیراون. شهرو لەشكري هه دووك لا به بەرق نیشان دەدرین.

به سه دان داستان و دیوانی شیعری ئازه ری - که به دیاریم درابوویه - به بار ناردمه و. سهیرم
ده کرد له هه کوی ناوی ستالین هه بwoo، قەلەم کیشرابوو. فرهەنگیکی گهوره تاجیکی
رووسیم هه بwoo؛ دام به سه لاما سی بوم بنیری؛ چا بwoo نهیناردا!

رۆزی خواحافیزیم هات. میدیوپ لیی پرسیم: به گشته شۆره ویت چون دیت؟

گوتم: زور شتی باش و کەمیک شتی نه باشم دیت. بەلام حالى شۆره وی - که دهولهتی
کریکارانه - وەک مۆدى پاریس، به پۇز و سەھات دە گورئ. لهوانیه تا دە گەمەوە بەغدا، زور لهو
شنانهی من دیومه گورابن و له چاکهوه چاکتىر بوبن...

شەو که به رېی ده کردم، کەپنیکیکی هەلدا ناو بەفر؛ گوتی: رووس لایان وايە کەسینک ئەھو
بکا دووباره سەھەر کردووه کە دەبینیتەوه.

له پاش يازده مانگ و نیو، مۆسکووم به جى هيشت. له فرگەی شارى «رېگا». له پاتەختى
لىتونى نیوەرۆزم خوارد و به فرۆکە یه کى ئەلیوشنى ۲۴ نەھەر، هاتمە «ستۆکەھولم» پاتەختى
سويد. له فرگە کە وچکى زیوم دیتن؛ سەودام کرد. ژنه کە شتیکی گوت، گوتم: به كرۇن تى

ناگهه، چهند دلار؟
- دو دلار.

- شهشی به دو دلار!
زمانیکی لئی دهرهینام و لاسای ده کردمهوه:
- شهشی به دو دلار!

ئه باش ببو توزیک روسی ده زانی. شهو چووینه «کۆپنهاگ». له ئوتیلیک دامه زرام؛ لال و
کەرى تەھواو. شهو له ژۇورى قاوه خواردنهوه كابرايىك بە ئىنگلىسى دواندى؛ منىش لمتوبەت
جوابىكىم دەداوه. باسى سەياحەتى سويس و قومارخانە مۇناكۇ و ئەم شستانە دەكىرد. گوتىم:
من پىاوېلەكى فەقىرم؛ له و شستانە ناگەم.

گوتى: منىش زۆر فەقىرم؛ هەممۇ دارايىم ناگاتە بىست ملىون دلار!!
- ئەم بەستەزمان! جا چۈن ژياوى!
- جى بىكەين، ۋيان ئەوهىدە!

بە فەركەمى K.L.M. ھاتىمە وىسەن. له ئوتىل دوازدە بەغدىايىم دىتەوه كە له بولغارياوه
دەگەرانەوه. دونيانان ھەر ئاشنای قەددىيم بۇون؛ هەممۇيان عەرەب. ئىتەر ھاوزمانم بۇ پەيدا ببو.
لەويوھ گەيىنە بىرسرووت. گوتىيان چونكە موسافىر كەمن، دەبىنى شەھەر بىن. بەيانى بە
فەركەيىكى دى دەمەزۇنهوه. جا وەرە بە عەرەبى بىكە بە ھەرا: ھەى دەستىرى! ئىمە
كارى تىجارتىمان دوا بکەۋى چەند زەرەر دە كەين... بە ھەزار زمان لووسى گوتىيان: دەتابىنە يە
چاكتىرىن ئوتىل و بە كەيفى خۇتان بله وەردىن. ئىمەش كىشەمان ھەر بۇيە ببۇوا چووينە ئوتىل
پېشىرا له سەر بەحر. ئەميرىكى سعوودى لەۋى بۇو؛ ھېنەدە سلسەلە و پلپلە بېۋە ببو ھەر
برىقەتى دەھات. دەتكوت تاوسەكانى باخچەي بوخارايە! موقتى فەلستينىش (شىيخ حوسىنى)
- كە تەشرىفى لەۋى بۇ-ھەميشە دوو پاسدارى دەست لە سەر دەمانچە لە خزمەتىدا بۇون.
چوومنە تىلگەرخانە گوتىم: برا من بەيانى زوو دەگەممەوه بەغدا. ئەگەر تىلگراف پېش من دەگا،
باشە؛ دەنا با پۇولىك خەرج نە كەم.

- ئاي بىن قەزا بى! پاش دە دەقىقە تىلگراف لە مالە خۇتانە.
نوىزى سەبەيىنە گەيىمە فەركەي بەغدا. بە تاكسيك ھاتىمەوه مال. پاش عەسر تىلگرافە كەيان
دايدە دەست خۆم!

كانتى كە له روسىيا بۇوم خەبەريان دامى خوا كۇپىكى داوه؛ ناوى «زاگرۇس» م لى نا.
شىرىنەيم بۇ مىدىيۇف و چەند ھەوالىكى كېرى. گوتىيان: چەند سالە لىرەي؛ وا كورت بۇوه؟!
گوتىم: لە ناوا كورد نە گەر لە نۇ مانگ تىپەپرى قىبۇول نىيە.
پىنكەنى گوتى: پەيامنېرىنەكى پارىسى رۇزىك شىرنى دايىنى؛ گوتى: من سى سالە لە مال نىم؛
خەبەرم بۇ ھاتووه كچىكىمان بۇوه!

رولىز زۆر و له دەرەوه بەيج ناكا. زېبى سەوتىكم بى كېرى دەگەل يەخچالىك ناردمەوه. له
مۇسکو، له لىينىنگراد، له باكى، له بوخارا و سەھەرقەند، له نومايشگاي سەنعتى مۇسکو، ھەرچى
جوان و شىاوي دىيارى بۇو كېپۈوم. بە دوو چەممەدانى گەورەوه ھاتىمەوه. رۇزىك مەھمەد
گەرپۇو دەستە عەكسىتكى پەيدا كردىبۇو، گوتىبۇوى: دايىھە وەرە! بابىم دەگەل ئەم ھەممۇ ژىنە
رۇوتانە مایىظ دە بەرانە لە دەم چۆم عەكسى گەرتووه! دايىكى گوتىبۇوى: ھەر نىشانم مەده! من

بات باش ده ناسم. هرچی بکا هر دیتهوه لای خومن و نامه‌ی لومه‌ی بکه‌م... له هه‌م و دیاریه کانم به نرخ تر، عه‌کسی چهند که سیکی دوستی با کویی، عه‌کسی «نازم حیکمه‌ت» «بولبول» و هی تر بتو که به خته‌ی خویان بؤیان نووسیبوبوم: «دیاری بؤه‌زار».

ئو بینه که له روسیا بوم، قزلجی له جینگه‌ی من کاری له ستودیو ده کرد و ببوه هاوکاری برای شه‌ریکه‌کم. راست چوومهوه سه‌پهت و سنگی پیش‌شوم و ملم له عه‌کاسی نایه‌وه. ماوه‌یه ک قزلجی ههر ده گهل خوم کاری کرد. کابرایه کی قهره‌قشلاغی - که ناوی ئەحمه‌د بتوو- له ئەرتەشی ئیرانه‌وه به زنه‌وه له تارانه‌وه هه‌لاتبوو؛ پولولیکی ده گهل خۆی هینابوو. گوتی: هیچ کاسبیم نیبه و پولیش سدد و په‌نچا دینار ماوه، چی بکم؟ ستودیویه کی روتونه‌کم به سدد و چل دینار بؤه‌کری. قزلجیش ببیته شه‌ریکی؛ فیری عه‌کاسی بکات. کاریکی تهرجه‌مه له عه‌ریبی بؤه‌فارسیشی له رادیو بع‌مغدا په‌یدا کرد.

که من رؤبیووم بؤه‌رووسیه، بارزانی به قزلجی گوتبوو: حیسابی بکه چاپی مەمۇزىن چەندى تى ده چى بتده‌می. حیسابی کردببوو؛ سدد و ببیست دیناری و هرگرتبیوو. تا من هاتمه‌وه شیست و چوار سه‌فمحه له چاپ درابوو؛ پولیش خه‌لاس ببوو. پیشەکیه کی بؤه نووسیبوبو زور جوان بتوو؛ بەلام نووسیبوبوی خانی لاسای مەجنونون و لەلای نیزامی کردوته‌وه. بەو رازی نه‌بوم؛ لە بیل و مەجنونونم له سەررا خویندەوه. هەر کەس هەر دوو کیان له بەر يە ک راگری، دەزانی خانی زۆر بەھیزتر له نیزامی ئو بەیته‌ی گوتبوو. دیاره خانی حەو سدد سال له دوای نیزامی هاتوتە دنیا و ئەدەبیات رېگه‌یه کی زۆری بەرهو چاک بتوون بپیووه.

مەمۇزىن چاپ کرد و شیست دینارم له سەر دانا. چوار سدد دانه‌یه کم به دیاری دا به ئاشنایان؛ دووسەدیکم دا بەو ئیرانیيانه که له سولەیمانی کۆمۈنەيان هەبتوو. کە گوتیان له پۇزىتىکى ترس و لەرزدا حەمامیان پى گەرم کردببوو ئەوی تریش له سەدا حەفتايى تىتىب‌فرۆشان خواردیان و له عەسلی مایه چل دیناری خوشم زوره‌ر کردا!

چەلیل ناویک خەلکى پېرۇلى باغى نزىك سابلاغ، ئەفسەری مخابرات و بازنىشەسته کرابوو؛ بسازبفرۆش بتوو. بە زمانىتىکى زور لەپوس پولولەکەی دام بە خانوویک. پاش ماوه‌یه ک کە فرۆشتمەوه، تىنگە يشتم دووسەت دیناریکى لى دزیوم! دەستى زور کەسى دىكەشى بە زمانى خوش بپیوو کە يە ک لەوانە عەلائەددىن سەججادى بتوو. بەلام پاشەرۇزىتىک دىتىمەوه، زنه‌کەی رەدوو کەتىبوو؛ مال و زېرى بردبتوو. بؤه خوشى لەرزا بتوو؛ بەزەبىم پىتدا دەھاتەوه. دەستى زەمانە تۈلەی خوار و خېچى لى كردىبۇوه.

بارزانى گوتی: دىيە مالە كەت. گوتوم: راستى من تاقھەتى حەلۋە و جەلۋى تۆم نېيە؛ بە چل - پەنجا حەرسەسته‌وه دىيە كوى؟! گوتى هەر دىيەم. شۇھاتە مالەوه. دىتى جىنگاكەم تەنگەبەرە. پاش چەند رۇز خانوویتىکى دەولەتى لە سى خانووی کە بؤه پارىزەرانى ئە دیارى کرابوو، دامى و گوئىستەوه گەرە کى «ئىسکان» لە دەرەوهى شارى بەغدا. خانوویتىکى چل ونۇ مېتىرى، چوار وەتاغ لە سەر يە ک، وەتاغىتىکى گەرە و درېز بؤه نشىمەن و میوان تىيدابوو؛ حەسارۋىتىکى چكۈلەشى هەبتوو. دەببۇ تا ببىست سال، سالى سدد دینار بەدم و ببىتە مولكم. وەتاغىتىکى لى دروست كرد. قىىستى پىتىچ سالم مابوو كە بەعسى داگىريان كرد.

وەك دە پېشدا باسم كرد، براي جەلالى شەریکم ملى له تەشقەلە و فېل و فەرەج نا. بەشە دوکانى خۆم بە پولولىتىکى هەرزان پى فرۆشت. لە ئىدارەتى «مەبانى عام» رۇزى بە دینارىك

دامه زرام. کاره کهم له سه عاتی هه شتی به یانه وه تا دووی پاش نیو هر ره برو. ره ره نه په ره
کاره کهم سه عاتیک برو. نامه وارد و سادرم له مل برو. ده بواهه تا سه عات دوو بینکار دانیشم.
ملم له کتیب خویندنه وه نا. ره ره به لانی کهم داستانیکم ده خویندنه وه. ره ره کوتیان
مدیر کول دی. کارمهندان - که قهت کاریان نهده کرد - و هخو که وتن؛ هه ره که سه په رومندله له
پیش و چاویان به سه ردا گرت ووه؛ من نه بی. مدیر کول هات، گه یشته من. گوتی: تو کارت چیه?
- ره ره نیو سه عات نووسین و پینچ سه عات و نیو ویز نگ دان برو ده ولت!
پینکه نی و ره ره.

هیشتا له دو کانه کهم بروم، پیاویک به ناوی عهدولکه ریم - که زور سال کارمهندی شرکه تی
نهفت برو، ئینگلیسی زور باش ده زانی - هات و چوی ده کردم و دمرسی پنده گوتوم. جاری گوتی:
- حجز ده که هی کتیبی دینی به هایی بخوینیمه وه؟
- بدلی، هه موو شتیک ده خوینممه وه.

زوری کتیب برو هینام. ته وا شاره زاییم له باره وه برو په یدا برو. ره ره کوتی:
- ئیستا عه قیده ت په یدا کرد ووه که دینیکی باشه؟

- مامؤستا من ئه گهر دهست له ئیسلامه کهم هه لگرم و لام وابی بحاله، چون عه قلت باوه
ده کا لام وابی ره ره قیامهت عه بیاس ئه فهندی شه فاعه تم برو ده کا؟! نا، فریوت نادهم. مهم منوونتم
که شاره زات کرد ووم؛ به لام وه ک دین قبولم نیه.

مامؤستا لیم ره نجا؛ ئیتر هات و چوی نه ده کردم. چهند مانگنیکی پی چووبوو، ره ره له ماله وه
گوتیان پیاویکی دریز، کاله کیکی ئالتونون کوپری برو هینا وی و له مال نه بروی. به نیشانه
مامؤستا که برو. ئیواره یه ک له چاخانه یه کی ئه بونه واژ یه کیک بانگی کردم؛ خوی برو. گوتی:
فلانی من به هایی بروم؛ به خوا منیش وازم لی هینا وه. با ئاشت بینه وه
له ئیداره مه بانی عام، کورپکی کورد به ناوی «زیا خورشید» ره واندزی کارمهند برو؛ گوتی:
تو کتیبی ئه روح ده خوینیمه وه؟
- دیاره ...

زور کتیبی ده باره عیلمی ئه رواحه وه برو هینام. کتیبه کان زور به نرخ بروون؛ به من
نه ده کردن. زور زورم به هر لی دیتن. به راستی مهوز و وعه کانی برو داستانی گالته نووسین،
شتی وانه بونون! کاک زیا به دل و گیان عه قیده هی پی برو. قفت نه پنده گوت: «فلان مرد»،
ده یگوت: «نه قل برو». به پینی ئه و عیلمه، ره و وحه کان که له لهش ده رده چن، ده چن هه مو و
لهموی به ئازادی ده گه رین؛ با خچه ده چینن؛ شیعر ده لین؛ ئیختراعات ده کمن؛ خوشی
پراده بورن ...

له جیگه یه ک توش بروم؛ ره وحی که شه یه کیان حازر کرد؛ لینیان پرسی: حالت چونه؟
- زور شر برو؛ ئهوا خه ریکم باش ده بیم. که مردم دیتم هه ره چی له عمر مدا به مریدانی
کلیسام گوت ووه، هه مموی درو بروه. هه ره کیان که مردووه، چووم عوزرم لی خواسته وه و
عه فوویان کرد ووم. تاقه که سینک له سه زه وی مساوه، ئه ویش ئهوا له حالی مردند، ئه ویش
بمبه خشی حالم خوش ده بی و له عه زایی ویجدان رزگار ده بیم!
شه ویک له خه نمدا هه شت که مس هاتنه سه رباني مالی که منداله کانم نووسنبوون. گوتیان:
- ئیمه ئه رواحین؛ یه کیه تیمان هه یه. تو مانگانه یاریده یه کمان بکه.

گوتم: مانگنی نیو دینار باشه؟

یه کیان گوتی: زوریشه، زور سوپاس!

گوتم: ده غیله با منداله کامن هست نه کمن که ئیوه لیره ن؛ وا ده چم میوه تان بۆ دینم.

گوتیان: ئیوه میوه!

لاباریک سیو هەلزرا!

بەیانی ئەو خەونەم بۆ کاک زیا گیزایەوە. هەر دەگوت: ئای لەو بەختەی تو هەتە! چەند سالە من حەول دەدمەم ھیشتا ئەوەندەیان بە سەر نەکردوومەوە!

ئیعلانیکی پەيدا کردبوو: «کۆمەلی سى زەنگولە لە شارى ئۆكسفوردى برىتانىا لە بەرانبەر ھەزەد شلينگدا ژيانى راپردووی خۇت پى دەلى كە چەند جار قالبىت گۈپىوھ». کاک زیا پۇولى ناراد و بۆی ھات. دەلى: «تو ھەزاران سال لەمەوبەر موغى زەردەشتى بۇوى. مردى. ئەم جار بۇوى بە راقىسە لە مەعبەدى فيرۇعەننانى مىسر. پاشان مردى. بۇوى بە كاھنیکى بۇودايى لە چىن. جارى چوارەم لە كوردىستان پەيدا بۇوى. ئىستا كارمەندى!». گوتی: ئىمانم پى ھەيە، تو چى؟

گوتم: رەنگت سوورە. رەنگە ئەگەر راقىسە بۇوى كەس لە چىنگت نەجاتى نەبۇوى!

گوتی: ھەيھوو؛ تو ھەموو شىت پى گەمەيە!

جىڭە لە كارى ئىدارە يارىدە پارتىم دەدا. پۇولم لە خەلک بۆ كۆ دەکرددەوە؛ نەشەرم بۆ بلاو دەکرددەوە. رۆزىك برايم ئەممەد گوتى: کاكە وەرە حىسابىك بىكەين: خەلک چاپخانەيە كىان ھەيە، چەند مالى بىن بەخىنۇ دەكەن. ئىئەم (پارتى) دوو چاپخانەمان ھەيە. بىرۇ ئىستىعەبا بىدە لە ئىدارە كەت؛ وەرە لاي حىزب كار بىكە! رۆزىنامەمى كوردىستان - كە جەلال تالىمەبانى وەريگرتسوو- تو دەرىخە. حەوتانىيە و لە ھەشت روپەردا. حقوقت لە ئىدارە كەت پىتى بىن.

بە مودىرى كارگۈزىنى جەمال بابانم گوت حىكايەت ئەمەوەيە و ئىستىعەبا دەدمە. گوتى: تىكاىيە مانگىك سەبر بىكە! من لە نیوھەرپەيانەوە مەرخەست دەكەم. ئەگەر نەتتوانى رۆزىنامە كە لە حەوت پاش نیوھەرپەدا دەرخەي، ئەوسا ئىستىعەبا بىدە.

لە دوازدە دەچووم تا شەو درەنگ خەرىك دەبۈوم. پېنج حەوتە پېنج ژمارەم دەرخىست. ئەوەندەي رەمین لە سەر بۇو، كە لە ژمارە چوارھەزارى ھەۋەلەوە، بۇو بە ھەشتھەزار و هەر بەشى نەدەكەد. هەر ژمارەش دەمەتەقەبە كەم تىدا دەننۇسى. لە ئەلف ھەتا يىي، بە ئىعلانەوە خۇم دەننۇسى و كورىك «جەودەت» ناو پاڭنۇسى بۆ دەكەدەم. جارىك يىا دوو جار زەبىحى شتىكى بۇ نۇوسى. رۆزىك جەمال شالى - كە وەكىلى بلاو كەردىنۇ نۇسراوى پارتى بۇو- لە سولەيمانىيەوە ھات. بەپەرى شانازىبىھەو گوتم: ھا؟ رۆزىنامەى كوردىستان دىت كە لە خەبانە عەرەبىيە كە زۆرتر مشتەرى ھەيە؟

گوتى: ھىچ فەخر مەفرۇشە! بە خودا مشتەرىيە كانى ھەمەو دىنىشىنى شارەزوورۇن؛ ھىچيان سىيادىيان نىيە. دەمەتەقە بە زاراوهى ئەوانە. دىن دەكەن؛ بە كىك دەلىن بۇمان بخۇنەوە! قاقا پىتىدە كەنن. كەسيان نالىن رۆزىنامەى كوردىستان؛ هەر دەلىن: ئا بالوه دەمەتەقەبە كەمان بەرى!

چەند مەقالىيەم تىدا نۇوسى دەنگى بلاو بۇوە. ئەوي لە بىرم ماوه مەقالىيەكى درېزىم لە سەر عەرەب و تورك و ئىرانى نۇوسىبىو كە ھەرسىتكىيان دەلىن كورد لە خۇمانە و تىرم گالتەي سەير

پی کردمبون. مهقالیکم له سهر بهرنامه‌ی رادیو کوردی به‌غدا ههبوو، زهعیم و هحیدی هه‌لئزناندیبوو. لهو سه‌روبه‌ندانه‌دا عه‌بدولکه‌ریم قاسم لیمان که‌وتبووه فهندمل فیلان؛ دنه‌ی روزنامه‌ی «الشوره»‌ی ده‌دا ئیسباتی بکا کورد بنیچه عاره‌ب بن. پیسی به‌گزدا چووم و ده‌مه‌ته‌کانم قاسمی ده‌گرتده. پاش پینج ژماره داخرا.

رۆزی که چوومه باره‌گای خهبات، زه‌بیحی له ده‌رگا گوتی: مهلا بۆ هاتووی؟ خۆ روزنامه‌ت نه‌ماوه!

تاسیک بردمیه‌وه؛ جا بەس نهبوو جه‌مال بابان نه‌یهیشت ئیستیعفا بدهم! ئیستا چیم بکردایه؟ سبھی چوومه ئیداره. سه‌عات چواری پاش نیوهرهه هر له‌وی مام. جه‌مال بابان هات:

- ئه‌وه بۆ نارۆی؟

بۆم گیراوه. گوتی: من خۆم ده‌ستم به کار و حقوقی حیزبانه‌وه سووتاوه، چاکت نه‌جات بوبو...

به داخه‌وه ژماره‌کانی کوردستانه کەم نییه؛ به‌لام ده‌مه‌ته‌کانی له بۆ کوردستاندا چاپ کراوه. دوو به‌سته شیعریشم له رۆزنامه‌ی «دەنگی کورد» بلاو کرده‌وه که یه‌کیکیان به ناوی «خالیده» ده‌ستم نه‌که‌وتەوه و فهوتا.

له‌سهر داوای یه‌کیه‌تی فیبر کارانی سوله‌یمانی، مدقاليکی شازده چووبه‌ریم له سهر باری ئەدەبی کوردی و شیعری کون و تازه نووسی. له لایهن ھیندیک له شاعیرانی تازه‌وه چەند جنیوینکی جانانه‌م بۆ هات. ئه‌ویشم له مه‌جهله‌ی رووناهیدا -که خۆم به سه‌ری راده‌گەیشت- چاپ کرد. به‌لام مقاله‌هه‌رایه‌کی نایه‌وه، رۆزنامه‌ی زین و قانیع و زور کەسی تر له سهر منیان کرده‌وه. جنیویده‌ر کانیان کرده کەری نیوهره‌ر!

بۆ مانگی رەمەزان بارزانی چووبووه بارزان. قاسم زوری زوری بۆ حیزب هینا؛ نه‌یده‌هیشت رۆزنامه‌ی خهبات له ولاته‌کانی جه‌نوبیدا بلاو بینتەوه. ئەندامانی پارتی له ریگه‌وبانان ئەزیمت ده‌کران. رۆزنامه‌ی خهبات شکاتی دەننووسی، کەمتری گوئی ده‌درایه. حیزب قه‌راری دابوو به هیچ جۆریک ده‌گەل دەولەتی تیک نه‌دا و تا زور‌تەبار و ساز و ئاماده‌ی کار نه‌بی، پشووی سوار نه‌بی. حیزبی شیوویعیش له به‌غدا ئەو کول و کەفهی نه‌مابوو. به‌عسی لیی وەخۆ کەه‌وتبوون، رۆز نه‌بوبو یه‌ک و دوانیان لى ترۆز نه‌کەن. هەر ئەوهندەیان به ده‌سته‌وه مابوو له رۆزنامه‌کەیاندا ده‌یاننووسی؛ چۆن و ادەبی؟ هەموو رۆز شەھید دەدەین. سیاسەتی ئیمە مارکسیستان پیاوکوشتنی تیدا نییه!

وه‌ک له بیریان چووبیتەوه له وەختی ده‌سەلاتداریاندا چییان ده‌کرد. له سهر خۆپیشاندانی خەلک له دیهات، به دنه‌دانی شیوویعیه‌کان -که له کوردستاندا هەر خۆیان حیساب بوبون و پارتی زور کەم‌ھیز بوبو- زوریان له خەلکی سەیدسادق گرت؛ که شیخ قانیعیش بەرکەوت و خەبەریان دامی له به‌غدا گیراوه. بارزانی له مال نه‌بوبو. رۆزی کە هاتەوه، هەر سەلامی کرد و دانیشت، گوتیم قانیع گیراوه؛ دەست بەجی هەستا. چووبووه لای سالح عەبدی رەئیسی ستاد گوتبووی یان ئیستا منیش حبیس ده‌کەن یان قانیع بەردەدن. قانیعیان هینتاوه. له جیاتی سوپاس دەلی:

- به خوا لهم حەبسە هەموو رۆز لاوە کان پرته‌قال و مۆزیان دەدامی، تو نه‌تەھیشت تیر بخۆم!

قاسم له لاساره سەیرە کانی دنیا بوبو، ببوبه تەیریکی عەجايب. دلى ھەلینەدەگرت ناوی هیچ

کهس به هونه‌رمهند و ئازا بینن. بۇ نمونه: مندالیکی پۆلی پېنجى سەرتايى بە ناوى فەيسەل شەعلان، خەلکى شارى كووت لە سەر تەلەفزيون نيشان درە؛ كە مىشىكى وەك كامپيۇتەر ژمارەي لىك دەدانەوە. زۆر تاجر بە تەلەفون دىارييان بۇ نارد؛ كە كوره بىۋەزىنىكى فەقىر بۇو. قەرار وا بۇو چەند شەھى ترىش لە تەلەفزيونەوە ئىمتىحان بىرى. لە سبەئى ئەو رۆزەوە ناوى نىما. قاسىم بەغىلى پىن بىردىبوو!

بارزانى كە هاتەوە گوتى من بە سەربازىكى خۇت حىساب كە! قاسىم سورى دەيزانى بارزانى درە ناكا و ھاواكارىكى پالھوانى بى وېنسى دەبى؛ ھەر وەك شەرى شىخ رەشيد و ھەراي شەۋوافى بۇ لە ناو بىردى. بەلام ئىحساساتى خەلک بەرابىر بە بارزانى و بىزى - بىزى دەستەجهەمعى، قاسىمى پېرى كەردىبوو لە رك و كىنه. بۇ دەرفەت دەگەرا كە ئەو دركە لە سەر رىتى خۆي لابەرى. بارزانى زۆر خاڭى و بىزى دەعىيە بۇو؛ خۇپەرسى رووچى ئەنەن كەردىبوو. ھەر لۇو رۆزەوە كە هاتەوە، لە ھەموو كۆبۈونەوە يەكدا زۆر لەوانە قەلس بۇو كە تارىفي دەكەن. جارىك لە جىزىنىكىدا - كە بە ھۆى ھاتنەوەي، لە سالۇنى گەل (قاعەي شەعب) گىرابۇو - جەلال تالەبانى بە وتارىك و من بە شىعىنىك باسى ھاتنەوەي ئەومان كەردىبوو؛ بە تارىفەوە. گوتىيان بارزانى گوتۈويە ھەر دەۋوتكىان تەننىي دەكەم؛ خۇتانى نيشان مەددەن! راست چۈوينە بەر دەستى. زۆرى لۇمە كەردىن و بەخىر گۈزەر...

عەشايىرى زۆر لە مىز سالە دۈزمنى سەرسەختى بارزان. ھەرچەند كچى مەحمود داغاي مەزنيان ژى بارزانى و دايىكى كاڭ مەسعود بارزانىيە، بەلام دىسان ھەميشه دىزايىتى ھەبۈوه. لە شەرى بارزان و دەولەت لە ۱۹۴۵ دا، بارزانى ھەوالىان بە دۈزمن [دەولەت] فرۇشت.

قاسىم لە بىنەوە چەك و پۇولى بۇ زىبارىيە كان نارد كە بە بارزان ھەلرۇشىن. بۇ جىزىنى ئۆكتۈپ، بارزانى دەگەل چەند وەزىر و پىاماقۇلى عىراقى بۇ مۇسڪى دەعووت كرا. لە ھاتنەوەدا قاسىم گوتىبۇيى: بىستوومە غەبىھەتى منت كەردىوو. بارزانى گوتىبۇيى: حەز دەكەم ئەمۇ بىزى گىزىيەوە بىتە رۇوبەر رۇوم؛ چونكە من لە بىرەم نەبۈوه بە چاڭكەش باست بىكەم. ھەر ناوى تۆم وە بىر نەھاتەوە... جارىك بە قاسىمى گوتىبۇو: تو لە خۇتووە دوو ملىون و نىيو دينار بە شىيخى زوفار دەبەخشى، گەللى عىراق را زىيە؟ ئەو تەرزە رەفتارە و قىسانە، قاسىمى تەواو شىيت و ھار كەردىبوو. چۈنى لە كۆل خۆي كاتنەوە؟!

زىبارى وەك عەشايىر ملىان لە شەخۇرى و دەستىدرىزى بۇ بارزان دەكەد. مەلامستەفا ماۋىيەك بۇو لە بارزان بۇو. لم بىنەدا دەزگای دەولەت تەشقەلە تەشقەلە بۇ پارتى نايەوە. رېزىنامە داخىران؛ بىرایم و جەلال خۇيان لە بەغدادا شاردەوە؛ بەلام كارى حىزب پەك نەكەوت. حىزبى شىووعى دەنىي فەلاحانى سولەيمانىدا كە دىزى مالىياتى زەھى خۇپېشاندىنەك رېتك خەن. زانىمانەوە كە حىزبى پارتى لە سولەيمانى سەرۋە كايەتى خۇپېشاندەرانى كەردىوو و ھاتۇون رېگەي دەرىيەندىخانىان گرتۇوە و بۇتە تەقە و پىاو كۈرزاوە و حىزب و خۇپېشاندەر شىكاون. قەدەرىنک پاش ئەو شكانە، نۇورى شاۋەپس ھاتە بەغدا كە لە لايەن حىزبەوە و تەۋوپىز دەگەل قاسىم بىكى. دەگەل عبدوللا كانى مارانى چۈوينە لاي. چۈنمان لى بىست، پۇختە كەمە دەگىرمەوە:

«بە هەزاران وەرزىر و خاۋەن مولك بە چەكەوە كۆ بۇونەوە. دىزى باجى زەھى شىعىاريان

دهدا. حیزب هر چهند بپیاری دابوو خوی تووشی شهر نه کا، مه لامسته فاش هرگیز به شهر دهست پنکردن رازی نهبووه، بهلام دیتمان ئه گهر ئیمه سه رکردا یتی ئهو گهله کومه گییه نه کهین، حیزبی شیوعی دیباته وه و ئیمه به یه کجاري شکست ده خوین. ناچار خۆمان لى کرد به ساحب. کهچی هر ده گەل تەق قەوما و پیاو کوزرا، هرچی ئاغا و رەعیه تن، هر کەس بونه دزی گای خۆیان و غەیب بون. حفتا کەس ئەندامی پارتی نەبى کە له مەیدان چەقین و له تاریکائی شەودا سەنگەریان چۆل نەکرد. شەرپىکی خۆتپین بولو، به زۆر بە ملماندا هات....».

بیستمەوه کە شەوی شکانه کە، جەلال تالبانی و نوری ئەحمدە تەھا، بە سواری جیپ بە دەشتی سولەیمانیدا گەرابوون، جوتیان بە مه لامسته فا دابوو: «خوی له بارزان مانگى پېنسەد دینار وەردە گرئ و ئیمە فرۇشت. ئەدى بۈچى نايە شەر بکات؟!».

قاسىم هەلى بە دەرفەت زانى و له ناخافل بارزانى بۇمباران کرد. بە ئەمرى شیخ ئەحمدە، بارزانى لە دەولەت راپەرى. ھەمە باھەم سیسەد و پەنجا پارچە چەكى کۆنلى له سى تىير و پېنج تىير و کەوکۆزى ژەنگاوى بە دەست بارزانىيانەوه بولو؛ بەلام وەك ئاگىرى بە قودرتىن کەوتە گیانى دۆزمن. رۆز نەبوبو مەلبەندىك ئازاد نەکا. رۆز نەبوبو سەدان ئەسیر و تەفەنگ و تۆپ نەگرئ. ھەركى، شیخ رەشید و عەشايرى زىبارى له ولات تەرە كرد. ولاتي زاخو و دەھۆك و برادۇست و بالە كاپەتى و دەشتى بېتۇتنى خىستە دەست. ھەرجى بۇلىسى كوردە لهو كوردىستانە بە هەزاران بە چەك و ھەممۇ كەل و پەلەوە - رايان كرد و چوونە پەنای بارزانى. له ھەممۇ كوردىستاندا ھەميشە دووكەل داھەستان بولو؛ تۆپ بارزان بولو؛ تانكشکان بولو؛ بۇمبارانى تەباران بولو. تەنانەت رۆزىك قاسىم داواي جۇرى مۇوشەكى له رووسيا كرددبۇ كە ئەگەر بە چوار سەھات نەمگاتنى حالم شە! له ئەرمەنستانەوه بە عاسمانى توركىيەدا بۇيان نارد و له بەرانبەر تۈورەيى توركىيادا عۆزىيان خواستەوه.

شەرھەلگىرسا. من هەر لە بەغدا مامەوه و كارى نەيتىم بۇ پارتى دەكىد. يەك لهو كارانەم: گوتیان دەوري سەفارەتى ميسىر ھەمۇوي بە جاسووس گىراوه؛ دەمانەۋى سەفير بىينىن و رېكە ئىبىه. گوتىم من دەچم. عەریزە يەك كم نۇوسى: «بىستوومە رادىپ قاھىرە گۇويندەھى فارسى دەمى؛ ئەگەر حقوقىيىكى باشىم بىدەن ئاماھەم». نامەم نا ناو پۇوشە يەكەوه. لە دەرگاي سەفارەت پەرسىان: بۇ دەچى؟ عەریزەم نىشان دا. سكرتىرى يەكەمى سەفيرم دىت. لە زمان بارزانىيىھەوە رامگەيىاند: «ئەگەر ناسىر كارىكى وا بىكا شەرى قاسىمان له كۆل كاتەوه، تۆزىتكىش چەكى دىرى تانك و فرۇكەمان بىداتى، دە گەل ئىرمان شەر دەكەين و ئەو بەشەش له پەيمانى بەغدا تووشى سەرىشە دەكەين...». چوار جارى ترىش هات و چۆم كرد. ھەر گوتیان: «بە ناسىرى رادە گەيەنин، داواي تەوفىقتان بۇ دەكەين». هيچى لى شىن نەبوبو.

جارىك لهو جارانە دەببۇ بچەمە مالى و باھەستە نىزامى؛ لە عىمارەتىك بولو. دەمزانى سەرایدارە كە جاسووسى قاسىمە. چوومە لاى سەرایدار: سەلام مامە! سەگبابىكى ميسىر دەلىن لىرىھە. من فەقىرم؛ عەكسم بۇ شەۋەتەوه؛ بۇولە كەي نەداومى. بۇم بىتىنە! سەرایداريش چەند جنۇيونكى تەر و تازەي بە ميسىر و ناسىر دا. رۆيىشت و هاتەوه گۇتى: ئابرۇوم بىر. بىرۇ پۇولى خۇتى لى وەرگە! كابرا پىسى سەير بولو! جارىك لهو جارانە سەفارەتى ميسىر، ئەحمدە تەوفىقيشىم دە گەل بولو؛ كە دوايە باسى دەكەم.

لە ئىدارە كەدا بەعسى، شیوعى و پارتى نەبوبون؛ بەلام كەس خەبەرى له يەكتىر نەدەدا.

نه شرهی هه رسینک لا ده درا به هه میوان، هه میو پیکه وه نیوانمان خوش بیو؛ شهره چه قله شمان ندهد کرد. فهرمانی گرتی «فداد عه سکه ری» ناوی به عسی ده چووبوو؛ خوش شار دبیوه. داوم له برادری کی کرد ببینم. باوره پیم هاتبوو، چووم له مالیک دیتم؛ فداد تو به عسی، که س بیز نابا له ماله کورد خوت شار دبیته وه؛ وره ماله من. زور سوپاسی کرد؛ گوتی ثیره شم باشه.

عوبه بدوللا، کوره گهوره مه لامسته خوشی شار دبیوه. توشی کایرایه کی هه ولیری بیوم که مالی له بعدها و کارمهندی نیداره مالیه بیو؛ به ناوی عه بدولواحدید، زور دلگرم له کوردا یاه تیدا. گوتی؛ حه ز ده کهم عوبه ید بیته ماله من؛ که س فکری ناکا؛ دووره له هه میو شتیک. به سه ید عه زیزم گوت. عوبه ید گوتی؛ من نایمه؛ دوو هه والم هه یه با ائه وان بچن. چووینه لای کابرا. که زانی عوبه ید نایه، گوتی؛ ماله من له هه میو شویتان خرابتره. هه میشه بولیسی نهیتی له کولانه که ماندایه؛ رو ناده!

شه ویک دووریین و فلاشم هه لگرت، ده گه ل سه ید عه زیزم شه مزینی چووینه ماله که عوبه ید له «مدینه السلام» که عه کسی بیو بگرم و کارتیکی ساخته بیو ساز کهین و له بعدها ده رچی. عه کسم گرت؛ هاتم بروم، روانیم سرینک له سر دیواره که وه ده روانیه حمسار. گه رامه وه؛
- پیتان زانراوه، خوت خلاس کهن ا-

بینه بهر چاوت؛ دوانی زگزل، بترسن، به دیواریکی به رزی حمسار هه لگه رین، یه ک بچته سه رشانی نهی تر و له بیه برهنه وه؛ به هانکه هانک چنگ له دیوار قایم که نه وه. به زمی وام قهت نه دیوه! له بیه پیکه نین هوشم نه مابوو. به ناهومیدی مانه وه. گوتم؛ کار هاسانه. من ده چمه ده، به هانه یه ک ده گرم و ده گه ل کاربا به شهر دیتم و توند ملی ده گرم. نیوو له و ده رفه تهدا راکن. بیو نه و شهره چوومه ده. سه ره بولیسی، پشیله یه کی رهش بیو له سه ره دیوار ماته دابوو! هاتمه وه گوتم؛ نه خیر زورن؛ چاریان نایه! دیسان نیو سه عانیک نه و مه شقمه پی کردن و پیم نه گوتن!

به عسی زور شر و در بیون. زوریان شیووی تیرور ده کرد؛ زوریان پق له کوردان بیو. دهولت پیی به ره است نه ده کران. شهوانه سه ره کی ماله کوردانیان سور ده کرد؛ یانی دهی بکوژرین. ده رکی نیمه ش سوری به رکه و تبوو. چهندین شه و زور به ترسه وه پاسی مالم ده گرت و له سه ره هست بیوم. تفه نگیکی راوم له دوکتور مراد ره زماوه ری و هر گرت بیو؛ له بن سه ری خوم داده نا.

رُوزنیک لاونکم لی په بیا بیو گوتی؛ خه لکی تور کیم. له ماله حاجه کورنیک ئادریسی تؤی داومی که بمنیریه که رکووک. ریگه زور سه خت بیو. هر که س له بعدها بده و کور دستان رؤبیا له چهند جن ده یان پیشکنی. کارتی شناسایی ده بیو پی بی. عه کسم بی گرت. به خه تی خوم کارتی شناساییم بیو نووسی؛ موزی کارخانه خشت سازیم - که له لا بیو - لیدا؛ ئیمزا ره ئیسی کارخانه کرد و دامی. رؤبیشت.

- نهی بتجاره! خوت من هر به خه تیک ئیمزا خوش و ئیمزا ره ئیسی کارخانه نووسیو. که ده بیو ئیمزا ره ئیسی به هره که بی که س بی و له خه تی ناو کارت جیاواز بی. یه قین ده بیگرن.

پاش ماوه یه ک کور - که ناوی یووسف بیو - هاتمه گوتی؛ هویف له و کارتی توا به خواشتی چاکه؛ هر دیتوویانه گوتوویانه برو! له که رکووکه وه چوومه لای بارزانی. گوتم؛ تفه نگم بدنه نی. گوتی؛ نه گه ره هه زار بیوت بنووسی ده تده می. دهی بیوم بنووسه با بچمه وه!

- کاکه من ناتناسم؛ ناتوانم. ها نه وه سی دینار و بچلوه سوریه.

له سوریه و نامه‌ی سوپاسی نووسیبوبو بُئه و کارته باشته! که بارزانی له شه‌ر کانیدا سه‌ر کمودت، ئەندامان و لاغرانی حیزب له لیوای سوله‌یمانی و هه‌ولیریش بیوژانه‌وه و به چه‌کمه‌وه دایانه چیا و شه‌ر همه‌مو و لاتی گرت‌ته‌وه. که‌سانی که نه‌ناسرابون، له بع‌غدا مابونه‌وه و کار له بع‌غداش زور باش بع‌ریوه ده‌چوو. من مانگانه‌م له کورده کانی ئیداره کو ده کرد‌ده؛ خبه‌ریکم هه‌با، ده‌منارد. جاریک گوتیان کومه‌لیک له کونه زن‌رال و پیاواما‌قاوولانی بع‌غدا په‌یامیکی گرینگیان بُو حیزب هه‌یه؛ ناویرن به نامه بینووسن. ده‌بی یه‌کیک ته‌واوی قسه‌کانی بی زیاد و کم له بیز بی و به شویتی خوی بگه‌یه‌نی. تو بُئه و کاره باشی. په‌یامم و هر‌گرت و چوومه که‌ر کووک. زه‌بیحی مه‌سئولی که‌ر کووک بیو. له‌وی نووسیمانه‌وه و ناردیه چه‌می ریزان بُو مه‌کت‌هه‌بی سیاسی. بُو سبھی ئیواره جوابی هات‌هه‌وه. هات‌هه‌وه بع‌غدا. هه‌ر گه‌یمه‌وه گوتیان: رۆزانه‌مت نه‌خویندات‌ته‌وه؟

- نا، چی تیدایه؟

- له زمان تقوه نووسراوه: «بارزانیم بی پیاوونکی خراپه. پارتی پیاوی ئیستیعمارن و دژی جمه‌هه‌ورین. من حاشایان لئی ده‌کم». - هه‌ی نه‌بی!

سبه‌ی براده‌رام دیته‌وه؛ جوابه‌که‌م گه‌یاند. گوتیان: ئه‌و بوختانه بُو چه‌ند که‌سیکی دیکه نووسراوه؛ ده‌توانی ئینکاری بکه‌ی. چووینه رۆزانه‌مه‌یه ک. گوتی: بەلئی بُوت ده‌نووسین. بەلام ده‌بی بنووسی من موخالیفی جمه‌هه‌وری قاسمم. گوتوم: بوختانیکم پی کراوه، وی‌جدانم نارازییه. بەلام ئه‌گه‌ر ئه‌و درؤیه بنووسم، هه‌میشه وی‌جدانم عزابیم ده‌دا، ئینکاری ناکه‌م. دوویه‌یانی، بەیانیکی چاپ کراوه حیزبی پارتیم نیشان درا که نووسیبوبوی: ده‌ولهت به حیله‌سازی ده‌بیه‌وهی پیاوه چاکه کانمان له که‌دار بکا. نووسراوه ده‌باره‌ی هه‌زار راست نییه و له‌و ده‌مده‌دا ئه‌و له سده‌ردا بیووه و کاری حیزبی راپه‌ر اندووه. گوتیان بلاوی ده‌که‌ینه‌وه. - ئای ده‌غیله! ئه‌گه‌ر ده‌تانه‌وهی له بع‌غدا بمنینم و فایدیه‌یه کم هه‌بی، ئه‌وه مه‌که‌ن. چونکه هه‌ر ئه‌مرو ده‌مگرن!

پاش چهن سالیک که ده‌گه‌ل جه‌لال تاله‌بانی و برايم ئه‌حمدەد نیوان ناخوش بیوو، منیش لای بارزانی بیووم، هر ئه‌و پیاوه مه‌ردانه‌ی که بەیانه‌که‌یان نووسیبوبو، له رۆزانه‌می «نوور» دا نووسیبوبویان: «هه‌زار ئه‌و ساله توبه‌ی بُو قاسم کرد و هه‌ر خاینه‌ا». بەلئی سیاسته نابی دایک و بابی هه‌بی!

ویکه‌وتم کی ئه‌م بوختانه‌ی نووسیووه. ساغم کرد‌دهو که مامۆستا ته‌وفیق وردی شاعیر بیووه! - کاکه وردی تو بُو وات کردووه؟

قەدەری حاشای کرد؛ بەلام شاهیدم بُو په‌یدا کرد که له وەختی نووسینیدا له‌وی بیوون. گوتی: راستت ده‌بی گوتوم ئه‌گه‌ر هه‌زار ئاپرووی بچی و سووک ببی، من وەک شاعیری گهوره‌ی کورد ناوبانگ په‌یدا ده‌کم!

بزه‌یه کم هاتی. چونکه ده‌مناسی و ده‌مزانی عەقلی تۆزیک پارسەنگی ده‌بی. لینی خۇش بیووم و بیوینه‌وه براده‌مری جاران.

رۆزیک سەھعات يەکی پاش نیوهر، وردی ده‌گه‌ل لاونکی کۆبى هاتنه مال؛ به سه‌ر ناندا کە‌وتن. ماسی و بىنجمان هه‌بیو. لای زور کەس گوتیووی: هه‌زار جاسووسی ئه‌مربیکایه؛ ده‌نا

چون وا بورژوازیانه ده‌زی هه‌مoo رۆز ماسی و برينج بخوا!

- هه‌تیو وردی! ئەم نهوارەت چون پى كرددەوە؟

- به خوا كاکە زۆرم خۇش دەۋىيى. گوتىم ئەگەر بلىئىم جاسووسە، خەبەرى لى نادەن و نايگەن. به خەيالىم پياوه تىيم دەگەل كرددۇوى!

جا چونكە له رووسياوه بۇيان دەنۈسى «پەۋەفسۇر وردى»، با چەند نوكتەيەكى لى بىگىمەوە:

* بېتى سىامەند و خەجى نووسيبۇو كە ئەمە لە ئەدەبىياتى ئەرمەنى وەرگىراوه. لۆمەم كرد:

- برا! سىامەند و خەجى هەر دووك ناوى كوردانىن. بەيتەكە سەدان سالە به ھى كورد ناسراوه؛ به كىمانچى و سۇرانى ھەيە. چۇن تو شتى وادەكەي كە مامۇستايەكى كوردى؟

گوتى: دەسا به حەقى خودا ئەمە حىزبابە ئەرمەنیانە تەنباپ پىينىچ دىناريان حەقى تەرجەمە داومى. ئاي لەو دەسپرانە!

* لە كۈلانىكدا رووبەرۇوم دەھات و جىنپىوي دەدا.

- ها، خىتىرە؟

- كاکە! كىتىبىم بۇ دراساتى كوردى غەلەتگىرى كرددۇوه: له باتى شتىكىم دەنى، دەلىن ھەزىز دىنار قەرزىدار بۇوى! بىزانە كارىكىم بۇ ناكەي؟

كە پرسىم نىشانىيان دام. هەر غەلەتەي دەبوايە غەلەتگىر روبۇھە دىنارىك جەريمە بدا. پاش حەقەكەي خۇى، ئەوهەنەدەي دەكەوتە سەر. بە هەزار گىرە مايەباشم كرد؛ هيچى ئەم و هيچى وان!

* پۇزىك گوتى: دوو دىنارم بە قەرز بىدەيە، دوو سبەي دەتىدەمەوە. چىل و پىينىچ پۇزىي پىنى چووبۇو. گوتىيان وردى لىت دەپرسى.

- ها؟

- كاکە! ئەمە رۆزە كە پارەم لە تو وەرگەرت، چۈومە بىنكەي چاپى فرانكلين. گوتىم: كارىكتان نىبىي بىكەم؟

- ناوت؟

- تەھوفىق وردى.

- تو چىل و دوو دىنارت لامانە. ها وەرىگە!

ئۇ سەگىبابە ئەمە پۈولەي لەپى دامى، ھۆشم لە خۇم برا، بە ناوهەپاستى خەياباندا دەرۋىشىتەم. ترومبىيل خۇى لى دام. لەو ساۋە لە بىمارستان بۇوم!

* وردى لە دوكانى بەشىر گوتى: شىيوعى و پارتى و دەولەت دەيانەۋى ترۆرم كەن! جەمال عارف - كە دوكتورى بەيتال بۇو - گوتى: وا بىزانە تو جۇرى نەخۇشى رەوانىت ھەيە؛ دەنا تو لە مەدرەسەيەك فىيركارى و دىيارى. دەتوانى پەيدات كەن.

گوتى: نەخىر من نەخۇش نىم. ئەوانە نەخۇشىن كە مانگى سەد دىنار وەرددەگىرن و جاسووسىن!

دوكتور جەمال گوتى: جارى حقوقە كەم سەتىسى و دوو دىنارە! نەخۇشىيەكەي توش، من كە بەيتالىم دەبىي قىسىي لى بىكەم، نەك خۇت!

زۇر جار ناوى «بەشىر موشىر» دەبىيە! خراب نىبىي بىنناسى:

خەيابانىكى نەخۇيندەوار، تەواو نەيدەتowanى ئىمزاى خۇى بنووسى، زۇر سالان لە لەشكىرى

عوسمانیدا نیستیوار بwoo. جگه له عهره بی بهغدايی، ترکی و هینديک هيندي دهزانی. مهقاله و
كتيبنوسيني لئي ببوو به نه خوشی. هيندهيان به گالته پين گوتبوو مامؤستا و باش دهنوسي،
خوي له خوي لين گورابوو. خه ياتيه که هچ چووبوو. دوکانىكى ههبوو، بسوه كلووب و باشگاي
ئهدىب و پياوانى له كاركهونه. كېت بوويسياه، لهويت دهدىتەوه. به يه كىكى ده گوت: تۇ فلان
شت بنووسە، من تەئىلەپى دە كەم! تەنانەت جاريک شىعىرى منىشى تەئىلەپى كەدە ئەھلى
تەئىلەپى كەدە ئەھلى
كردووه، دوو مانگ نه خوش كەوتۈمم! دەيگۈت: چواز هەزار سال لەمەوبەر شىعە يەك - ناوى

رۆپین بیوو - چنگیک برنجی له چین دزی له هەممەدان چاندی؛ برنجی ئىزرانی لى كەوتەوه!
نەخوش بیوو گوتى: ئەگەر مردم بمبەننوه كوردىستان. گوتىيان شەرە، ئەو كاره ناکرى. گوتى:
دەرسا به خوا من له قەبرىستانى بەغدا دەگەل ئەو عەرمە سەگبابانەدا ناتوانم بىزىم! كەچى چى
سال بیوو له بەغدا دەگەل عەرمەب زىبابۇو!

کتیب و روزنامه‌ی کوردی ده فرۆشت؛ بهلام ئەگه خاوه‌نیان داوای بولله‌کهی بکردایه، جنیوی پین ده‌یگوت: جا وره بوشی بفرۆشه! داوای پولیشیم لئی ده کا؟! هر چونیک بی، ئە حمه‌قیکی خوین شیرین بوو.

هر له و جوزه شهخسيه تانهی که له بير ناچن: مام حه کيم، پيره ميرديکي توروتن فروشی
که رکووکي ببو. خوی به پيغمه بهر دهزاني. صالح ئەفهندىيە كەي باسم كرد - خوی به خودا
دهزاني - جنىوي پى دىدا؛ دىيگوت: ئەوه هيچ كە نەمكىر دۇته پيغەمبەر، هەر مە خلۇوقى منىش
نىيېھ و ناشىئىناسما

خوبه ریکم بُوهات: «مه کته بی سیاسی حیزب دهلى یه کجاري بیته کوردستان. پادیومان پهیدا کردووه؛ نیداره بکا». بُوه ظاماده کردن و دابین کردنی مال و قهروزوقله ریک کردن، حموه تیه ک مؤله تم خواست. ده بواهه شهمه بِرُوم، جومعه کووده تای به عسی قوما. له سه ربانی مالهوه زور باشمان دهدی که بؤمبارانی و هزاره تی دیفاع (بنکه قاسی) ده کرا. من به هه مهوو عهقلی خوم پیم وا بوبو له شکری کوردی خومان هه لی بُوه لکه تووه و زربه تی خوی چاک ده و هشیتی. هر که خوم ظاماده ده کرد، چوومه لای جه لال بابانی کارگوزینی نیداره. گوتمن: له نیداره ده مرم بکه با حقوقی مانگیک له زیادی و هر گرم، ده چمه سورش. گوتی: پهرونده که ت هیند پاکه ناتوانم هیچ به هانه بدوزمهوه. تو تهانه تی حجازه کانیشت ده کار نه کردووه.

به غدایی زوریان عهدولکه ریم قاسم خوش ده ویست. هر خله لکی بازار و کولان، به هه زاران رژابونه و هزاره تی دیفاع که چه کمان بدهنی شهر ده کهین. بهلام غللووری و سه رسه ختنی قاسم لهوانه نه بیو؛ ههر گوتبووی؛ هیچ نیبیه؛ ئیستا خه لاسیان ده کهم. خله لکه که یان ده رکردبوو؛ له مهیدانی پیش وزارت ده بیوون و بزی قاسمیان ده گوت. چهند تانکیک به عه کسی قاسمده هاتبوون؛ خله لک به خوشیه و به پیریانه و چووبوون؛ تانک لییان وه خو که و تیوون؛ سه دان که سیان بهر تیربار دابوو. بو رُزی دوایی - چیشتنه نگاو - قاسم گیرا و کووده تا سه ری گرت. له رادیووه له سه ری که فهرمانی قه تلو عامی شیوو عیان بلاو ده کرایه و. زور له شیوو عیان ده بن زنجیری تانکی ده سکرداری رووسیادا پان و فلچ کرانه و. زور که سیان به مشار دهست و پی برویه و؛ به تهور و نیزه له تويهت کرد. گهره که کورده فهیلیه کانیان - که له دهوری باره گای غه وس بیو - شهلم، کوئرم، ناپاریزم، وه بهر تؤپ و گولله تانکان دا. ئه وی به عسی ده گمل

شیوعی و لاگیرانی شیوعیان ده کرد، رهنگه تهیمور لنهنگ و هولاكوش له دهستیان نهاتبی. قاسم و چهند که سینک له وزیره کانی له مرکه زی رادیو بهر گولله دران. لهو جهه نهنه مهدا تووشی نوری ئه محمد تهها بوم. گوتی: خهم مه خوا به عسییه زه لامه کان که ده گهله مامؤستیانی ئیمه له حه بسدا بون؛ قهولیان پیداوین که ئیستیقلالمان بدنهنی و له عبرا قمان جوی کهنه و!

- کاکه نوری! ئهوانه که نه زادپه رستی وا توندو تیژن، بهلام روحشم به هاونه زادانی خویان ناکن، چون بۇ کورد جیگهی متمنان؟ من قهت بهو دوغا یاه نالیم ئامین.

- کاکه تو هه میشه بەدبىنى؛ ناشزانى سیاست مانای چى!

- ياخوا وا بى...

وا بزامن سیھم شهوى کوودهتا بوبو، مامؤستا سالح یوسفی - که له زه لامه کانی پارتى و له حوكمى قاسىمدا گیرابو - هاته سەر رادیو. مبارە کبادەی له برايەتى کورد و عارەب کرد و تىرى دۇعای بەخىر بۇ بەعس کرد. له هەموو بەعسییه کان توندتر و تىزتر و دېزى شیوعی و کوردىش «علە سالح سەعدى» بوبو کە کرابوبو و وزیر. کورە کوردىکى خەلکى قوشتەپەی پەنا ھەولىر بوبو. برايە کى به ناوى نەدىم سالح سەعدى لە «مەبانى عام» بوبو؛ ھەزار جار ناوى بابى دىنا. ھەروەھا «تەھا رەممەزان جەزرارى»؛ ئاجودانى ھەمیشەيى سەدام «سەباح میرزا ئەردىلان» کورد بوبون و دۈزمنى سەرسەختى کورد!

چەند لاويىکى پارتى وىكەوتەن حەبس کراوه کورده کان له حەبس دەرخەن. زۆر ئەفسەر و کوردى دېكەش له حەسان دەرچۈون. خەبەر ھات کە جەلال تالەبانى له جەبەھى شەرەھەن و ھاتووه بۇ تەبرىك و گفتۇر. لە ئوتىل بەغدا دىتم. لە ناوا قىسى باسى جەبەھە و پالەوانەتى پىشىمەرگەدا، ئەم چەند پرسىارەملى کرد:

- ئىيە كە وا سەركەتووون، حوكىمى بەغداش چەل و ھەشت سەعات له بەر يەك ھەلۋەشاپو، كەس ئاغايى كەس نەبوبو، بۇچى ھەجومتان نەكىر دەپ پاشاگەر دانىيەدا كەرکووك بىگن؛ كە له ھەموو شويىنان حەساس تر بوبو؟ نەودەم ئەگەر قاسىم نەكەوتبا، دەيگوت بە گىز دۈزمنىدا چۈون؛ ئەگەر وەك ئىستا بەعس سەرەکوتبا، دەتائىگوت بە گىز ھىزە کانى قاسىمدا چۈون. با ئىستا و تەۋوپىزى بەشى کوردى بىكەين.

لە بىرمە بە حىرىسىنکەو گوتى: قىسى بىتام دەكەى! سەرباز دە ناوا سەنگەردا، كلاو خودى ئاسىنى بە سەرەھە، تەھنگ و تۆپى رۇوی دە منه؛ چۈنى بىگرم؟

- کاکه! ئەگەر لەشكىرىك فەرمانى لە بەغداوه بۇ نەيە و نەزانى سەر بە كام دەستەيە بۇت نە گىرى، ئەگەر فەرمانىدە بۇ دىيارى كرا و چەك و فەرمانى لە سەرەھە بۇ ھات، زۆر زەھەمەت تر دەبىنى.

- نا کاکه! ئەگەر خەتا يەكىش ھەبى لە بارزانىيە وەيە؛ ئەو گوتى شەر راگرن. برا ئەو پىاوه ھەر سوارى سەرە خۆى دەبى. لە باتى سیاست خەون دەبىنى!

- دە بە خودا خەونە كەشى راست بوبو؛ دوو رۆز پىشىر گوتى قاسىم دەرروخى.

- ها، نازانى بۇچى گوتىمان تو وەرە؟ بۇ رادیو نەبوبو. ئىيمە نیوانمان دەگەل بارزانى ناخوشە؛ توئى خۆش دەھى. وا بىكى نیوانمان خۆش كەيەوه. دەبى ئەر دەگەل خۆم بىتىھە.

داواى لە پىاوى دەولەت كرد - کە لە بىرم نەماوه كى بوبو - لە تەيارەدا جىگەي منىش

بکنهنهوه. پاش نیوهرقی ئهو رپۇزه گوتى: رېگەھى تو له تەيارەدا نادەن.

تووشى يۈوسف مىران بۇوم -كە برادرىڭم بۇو؛ روتىھى سەرگورد و لە حەبس بەرداربۇو- گوتىم: كاڭ يۈوسف دەترسم بىتگرنەوه. با هەتا دەرفەت ماوه راکھىن. كاڭ يۈوسف جلکى ئەفسەرى كىرده بەر، بە تاكىسييەك هەر ئەم ئىوارە بەرەو كەركۈوك هاتىن. لە سايەنى جىلەك كائىيەوە ئىجازە دراين لە دەروازەدى بەغدا دەركەوين. لە رېگە جىلەكاني گۇرۇي و شەمەتتىنە ئۆتىلىل سىرۋان لە كەركۈوك.

لېرىدە دەمەوى ئۆزىك بەرەو دوا بگەرىمەوه:

چەند جار ناوى «عەبدوللا كانى مارانى»م گۇتووه. لەدواتى هاتنەوەم لە سورىيا كەس وا دۆستم نەبوبو؛ وەك گۇپى كەر، جىووت بۇوين. بە مندالى تا كلاسى چوارى سەرتايى خۇينىدبوو؛ چەند سالىك كاسېلى لادى و رەزى فرۇشى كىرىدبوو. لە كەركۈوك ملى لە خۇينىدىن نايەنەو تا لە حقوقق دەرچوو. لە دەورانى قاسىمدا كارى حىزىبى لە بەغدا دەكىرد و ھەمىشە پېكەوە بۇوين و تەنانەت پۇولى من لاي ئەم بۇو كە بۇم خەرج كا. زۇر جار دېگوت: من دەچمە خارىج بۇ دوكتورا ورگىتن، خەمم نىيە چونكە بەرايى بە راستىمى و ئاگات لە مندالى من دەبىي؛

ھەر وەك منىش بۇ تو وام. بە راستى زۇرم دل پى خۇش بۇو.

ئەم رۆزانە كە حىزب ناربۇوي بچەمە شۇرش، هاتە مال گوتى:

- برا تو كە لە بەغدا دەرپۇي نەچى بە تەمائى من بى! بە خودا قەت ئەحوالى مندالە كانت ناپېرسىم!

وەك گۇزىك سەھەلىيۇم بە سەردا كەن تاسام؛ گوتىم: كاڭ من خودا بە ھومىدى تۆي خەلق نەكىردم؛ ھەر وا دەزانم ئەم رپۇزگارىيە كە تۆم نەدەناسى ...

شەو لە كەركۈوك بە ترس و لەرزەوە بە سەرمان بىردى. بەيانى بە تاكىسييەك رېيىشتىن و جادەي گىشتىمان بەجىي ھېيشت و لە رېگەھى دېسەوە چۈوينە ھەولىر، مالى خالى كاڭ يۈوسف (عەبدولقادر ئەفەندى)؛ كە لە بى بى جەك چەند رپۇزىك پېكەوە بە نەھىئى زىابۇوين. بەيانى بە رانك و چۈغە و جىلکى كوردىيەوە چۈوينە كۆپە، بۇوينە مىوانى بىنكەي حىزب. سەعىد مەسىفى ناونىكى پىن راپەدەگە يېشت. باسى ئەۋەھى كىردى كە چەند مېزەر سۈورىك هاتۇن، رايىنە گىرتۇون. تىنگەيىشم كە دەبىن نیوانى حىزب و بارزانى وا خۇش نېبى وەك من بىرم لى دەكىرددەوە.

دەمەو ئىوارە گەيىشتىنە پېشى كانى ماران؛ كە مەلامىستەفا لەمۇي بۇو. لە بەھارى ۱۹۶۱ نەمدىبۇو. ئەم رپۇزەش كە دېتىمەوە مانگى سېيھەمى سالى ۱۹۶۳ بۇو. بى ئىختىيار فرمىتىكىم دابارىن. پاش بەخىرەتىنام گوتى: ھەزار! من تو و وەھاب ئاغا - كە ھەر دووك وا زىزلەن - لە شۇرشدا ج لى بکەم؟! گوتىم: راستت دەمۇي من لە ترسى مردىنى بەغدا هەلاتۇوم. قېبرەھەلقەن بىسەت و پېنچ دىنار دەستىتىن و دواى دوو رپۇز قەبەر كە دەفرۇشەنەو بە يەكى دى. ھەر هاتۇوم لىرە بىرم كە قېبىر بە خۇرایىھە! بەلام تکا دەكەم دەگەل و وەھاب ئاغام حىساب مەكە! ئەمە لە ھەمەو كەس تەنبەل تەرە!

شەو لە مەجلىسى بارزانىدا گوتىم: تو نازانى لە رۇزنامە و رادىيە بەغدا چەند جىنپى داوى؟! گوتى: بەلىن گۆيم لى بۇو. ئەرى كىيى دېكەش لىرە بۇو؟ من چەم گوت؟ شەوكەتى مەلاسمايل - كە ئەفسەرىيکى موخابەرات بۇو - گوتى: فەرمۇوت ئەگەر بۇ خۇم چاوم لى بوايى كە ھەزار ئەمە دەننۇوسى و بۇ خۇم بۇي خۇندىبامەوە، ھەر دەمزانى درۆيە؛ چونكە من ھەزار باش دەناسىم.

گوتم؛ بمبه خش! من به عهقلی خوم چاکترین فرسه‌تی زیرپینتان له دهست دا که لهو
چل و ههشت سه‌عات شتیاوایه‌ی به‌غدادا، هیرستان نه کرده کمرکوک.

بارزانی گوتی: جاری لهو باس و خواسانه گهري!

سبهی پاش نویز ده گهله ل جه لال تاله بانی ده رکه و تینه گردی پشت مالان. زوری پیاوماقو ولا نی عه شابری پژده ری و ده دور و بیر لی ببو. جه لال قسه هی بؤ کردن:

- کاکی خوم به عسی ره گزپه رستن، له بھر ئەوه ناسر ياريدەيان دهدا. يانى لهشكري ميسىر و سووربا و عيراق دەبنە دېمان. رووسياش ياريدەي ناسر دهدا. ئىران و سوركىش دوزمنى سەرسەختمانى. ئەمرىكا و ئىنگلەيس ياريدەي تۈرك و ئىران دەكەن. لە ھەممۇ لايەكەوه خەتهرى زۆر زلمان لە سەرە. خوا بىكا شەرنې بىتەوه ...

تاغایانی عه‌شایریش و هک ده‌لین: «سه‌رچوپی بدهی به گامیشی، هه‌ر به‌ره و کادینی ده‌کیشی»، مليان لى نا: ئىمە توتونه كىمان بۇ نەفرۇشراوه؛ وە پكەين چەند قرووشەكىن بىي بگا؛ وە پكەين شتاقلا دلى نەئىشى، چلتۇوكە كىش بىرۇشىن! خولاسە لەو قسانە كىران و بلادەيان كىرد.

گوتم: مام جه لال تو رهئیسی شورشی؛ ئەو قسانە دلى شەرکەران سارد دەكتەوه. واش بى نابى لە تۈي بىبىهن. تو ھەر دەبى دلىان گەرم كەمى. تاريفى ئازاد بۇونىيان بۇ بىكە...
گۇنى: كاڭ ھەزار! تو ھەرفىنكت لە ئەلپىبای سىياسەت نەخويىندۇووه!

- به لی راسته نه مخویند ووه، به لام بفه رموو چ بwoo کاره که ده تفه رموو من پنکی بینم؟!

- بارزانی نه خویند واریکه؛ روحی عهشیره‌تی ههیه؛ له حیزبایه‌تی نازانی؛ گوی به فه‌رمان و دیسپلین نادا. ئیمە دەمانھوئى دەستەلات بە حیزب بى؛ ئەو هەر فه‌رمان ئىجرا بکا. وەك فه‌رماندەيە كى لەشكىرى دەولەتان. تا واپى بۆمان تەھەممۇل ناڭرى.

- بهلی جهله، منیش دهزانم ئه و خویندەواریه مارکسیستەن نییە کە حیزب ھەیەتى. جا
يان نایزانى، يان نایەھۆي بیزاننى. حیزب لەوەدا خەتاپە کى كرددووه كە لە يەكەم كۆنگرەم بەغدا،
دواي ھانتەھەوھى بارزانى، هەر چەن گوتى نابىمە سەرۋەتلىكى پارتى، ناچارمان كرد و كردىمانە
سەرۋەتكەن. ئىجارتى حیزب و رۇزنامەمان بە ھۆى ئەو لە قاسىم ساند. لە پاش شەرى دەربەندىخان
گوتان شەرى بۇ نەكەردىن؛ بەلام ئەو كە بە بارزانىيەكانى خۆى پاپەرى، ئەۋەھى كرد كە كردى.
حیزب لە شەرىيەتى دەگەل سۆفى شىيخ روھىشىددا، چوارسەد كەسمان لەبەر سى كەسى سۆفیان
شكى؟ كە سەردارى لەشكىرى ئىئەمە عومەر دەبابە بۇو. بارزانى ھەر سۆفیيەتى لە كوشتن و بە دىل
گىرتىن لە دەستى دەرچۈون، ئاوا بۇونە دىيۇي توركىيە. لەشكىرى عەشايىرى جاش و سوپاىى
دەولەتى راوا نا. تا نەھات بەم دىيۇدە حیزب نەبۈۋازىيە و لە سايەتى ئازايەتى و شەرکەرى
بارزانىيەتى بۇونە ئەو قووته. كەسىيەتى عەشايىرى كە توانييەتى ئەم فەتحە بىكا باوەر ناكەم
رازى بىت ھەممۇ دەسەلاتى خۆى بىدانە دەست مىن و تۈيەك و برايم ئەحمدەدىك كە ھېچ
ھونەر يەكمان لەم ھەممۇ شەرەنەدا نەمناندۇوو. بەلام وەك من بىناسم باوەر ناكەم بە زۆر خۆيىمان
بە سەردا بىسەپىتى. رەنگە ئەگەر داوابىلى بىكەين بېچىتەوھ بارزان و حیزب بۇ خۆى شۇرۇش
بەھەر يۇھى بەرى، دەلىتى، چى؟ ئەممە يېن بىلەم؟

- چون دهوييري؟ به شهر هم ھر له دهمت دهريي دهس بهجي بهر گوللهت دهدا!

- ئەگەر بەر موللەشم دا پىتى دەلىم: كورد تۆيان ناوى؛ بچۇر ھوھ پارزان!

«ناویری، ده ویرم» دریزه‌ی کیشا. ههستام گوتمن: هر ئه‌مشه و پیتی ده‌لیم. توزیک دور رکه‌وتمه‌وه. بانگی کرد: راوه‌سته! هاته لام گوتی: وا گریمان تو ویرات پیتی بلیی، ئه‌ویش گوتی باشه ده‌رۆمه‌وه بارزان، بارزانیه کانیش ده‌گەل خۆی ده‌با!

- نا کاکه له‌بهر چاوی ره‌شی من و تو، گوناهی وا ناکا! خوت ده‌زانی ئه‌و بارزانییه چه‌کدارانه نه ده‌یالکتیکیان خویندده‌وه، نه ده‌زانن حیزب و میزب یانی چی. له ژیز فهرمانی بارزانیدا نه‌بن، بو عیفریتیش شهر ناکهن. له ئه‌لتفبای سیاسه‌تدا زۆر له من کۆلله‌وارتن! ئه‌گەر برووا دیاره ئه‌وانیشی ده‌گەل.

- ئای ده به خوائه‌گەر وا بىئي تىيدا ده‌چىن! نا بابه پىتی مەلی! پیشى بلیی ده‌لیم من نه‌مگوتتووه!

شۇ له مەجلیس گوتمن: کاکه بارزانی، ئەم کورد و حیزبە تویان ناوی، تو بو ناچیوه بارزانه‌کەی خوت و له کۆلمان بېیوه؟!
گوتی: دەرباره‌ی من ده‌لین چی؟

- حیزبایته‌تی نازانی؛ خویندەوار نیت؛ به قەولى شیخ ره‌حیمی شیخی بورهان: دیکتاتوری! لاساری!...
- کىنی وا دەلی؟

- من! ئاخى ماويه‌تى: ده‌لین دزه، پوول كۆ ده‌کاتنه‌وه...

- تو بو ئەوانەت نه‌گوت؟

- له بىرم چوو!

- ئەگەر بىرۇم ئەوانە شۇرۇش بەرىۋە دەبەن؟

- بەو شەرتە هېیزى بارزانیان بو بەجى بىلى!

- هەزار تو زۆر له دنيا تىنائىگەی! ئەم مامۆستايانە دەيانه‌وی پوول و پله‌يەك لە دەولەت وەرگرن و بچەنەه مالى خۆيان. قەت واناکەم بەو ئارەزووه بىگەن...
- کاکە! باوەر ناکەم نيازىيان وا بى.

- ئاه دەبىينى! به ھومىتم تو خوت شىت نه‌کەی و تووشى ئەو نەخۆشى خۆپەرسىتىيە نەبى! لەمە گەرئى! دوو قىسى سەيرى بەغدا بگىتىيەوه!

لە کانى مارانەوه چۈوينە «چوارقۇرنە». حەشامەتىكى چۈر بۇو. كۆبۈنەوهى تووتىنە كىنی و چەلتۈوكە كىنی هەببۇو؛ بەلام بە دىزى بارزانى. پىشىمەرگە داوه‌تىيان دەکرد؛ بە نىشانە داکردىنى بە بەرد سەرگەرم بۈون. چەند رۆزىكى بۇو دە‌گەل لەشكەر بۈوم. خاونە مال - كە ئەغلىب ئاغا گوند دەبۈون - گۇشت و پلاۋيان دەداینى. پىشىيارم كرد: كە زۆر وىدەچى شەرى ئىئە زۆر بىكىشى. هەر گوندىكى دوو جارى ميوان بىن، خواردنىان نامىنى. بو ئىئە نەيکەينە جەم و دەھمى حىسابى؟ لە ھەفتەيە كدا بىرېنج، دەنە نىسک و نۆك و ساوار و ئەو شستانە بخۇين. هەر كەسىش لە خەلکى گوندان، ئەگەر بلىيەن تو لە سالىيدا چوار يا بىرېنج دىنار بۇ نانى پىشىمەرگە بىدە زۆريشى بى خۆش دەبى. چەند كەسىك - كە يەك لەوانە ئەھمەد تەھوفيق بۇو - گوتيان: نەخىر خەلک بۇ ميواندارىيە فەخر دەكەن و ئەگەر بىگۈرپىن دلىيان دەشكى. پىشىيارە كەم قبۇول نەكرا.

بنكە کانى حىزبى بە حىساب و دەستنەدە بۇو. تەنانەت هەر كەسە رۆزى سى دەنك نۆك،

نازانم چهند دنک نیسک و خولاسه به ورده حیساب دهیاندرايه؛ که من ئهوم به لاوه په‌سنند ببو. هر چهند ده شمبیسته‌وه که مامۆستا گهوره کان پارووه چهوره‌یان هه‌يه...

ئەحمدە تەوفيق

بۇ ھەول جار «ئەحمدە تەوفيق» يان بلىم «سەيد عبداللا ئىسحاقى»م لە شام دىت. لاويك ببو دوازدە سال لە من كەم تەمن تر. گوتى دەچمە چىكۈسلۈواكيا. ورده كىشەمان كرد: ئۇ كە زۆر ماركسى زانا ببو، لاي وا ببو ئەو دەولەتانەي لهوبەرى دەريابو دىن ولاتان داگىر دەكەن، ئىستىعمارى و سەگ و سەگباين. من دەمگوت: فەرقى چىيە له وشكاني و له دەريابو بى؟ ئەگەر بمخوا، سەگباين و زالمە. خواردن خواردنە؛ به كەوچك و كىرەد و چەنگال بى، يان بە چىنگ و نىنۇك و گاز بى! دەيگوت: ئىمە دەبىن و تىرىاي ئىرانىيە كانى تر و بەر رەحىمەتى شىيوعى كەوين و كوردى عيراقىش و تىرىاي عەرەب و كوردى توركىا و تىرىاي ھەموو توركە كان. من دەمگوت: برا! من بپوام وانىيە كورد، ئىرانى و عيراقى و نوركىايى ھېبى. من خەلکى ولاتىنىكى گەورەن ناوى كوردستانە. سى-چوار دەولەت داگىريان كردووه، دەيخون. دەولەته گەورە كانىش يارىدەيان دەدەن كە بە زارى ئوان بمانخۇن. با ئىمە خۇمان لە بىر بى، گەلانى هاوساش ئەگەر يارىمان بکەن سوپاسىان دەكەين... زۆرمان لەو قسانە دەكەن. نە ئەو لە بىرى خۆى دەھاتە خوار، نە منىش بەرەن عىلمە كەى ئەو سەرەدە كەوتى! لە پاش هاتنەوهى بارزانى، لە بەغدا تووشى بۈوەمەو. وا دىيار بۇو لە سابلاخ لە سەر كوردايەتى، خۆى لە گىرتىنەك رېزگار كردىبو؛ هاتبۇوه عيراق. بە نەناسىياوى لە سولەيمانى خۆى گىرتبۇوه؛ چەند براەدەرىكى كوردى ئىرانى هەلاتۇوى دەست زاندارم و پۇلىسى ئىزان، لىيى كۆ ببۇونەو. بە ناوى «كۆمۈنە» كۆمەلىيكتىيان پىتكەوه نابوو؛ ئەحمدە سەرۋەت كىيان ببو. دىيار بۇو سەرۋەت كایەتى حىزىسى دىمۆكراٰتى كوردى ئىرانىيىشى دەكەن. لە سولەيمانىيەو بە دزى هاتوچۇۋە دىۋى ئىرانىان دەكەن. مودىر ئەمنى سولەيمانى (حوسىن شىروانى) - كە كوردىكى باش بۇو- لە گىرتىنە عيراقى دەپاراستن. بە هاتنەوهى بارزانى زۆرتر خۇيان ئاشكرا كرد. لە بەغدا دەمدىتەوه و بۇونەوه ئاشنا.

شەرى بارزانى و قاسم گەرم ببوو. ئەحمدە هاتە بەغدا و پىيم سەير بۇو چۈن توانىيوبە لە رېگە دىۋارە خۆى دەرباز كا. گوتى هاتتۇم جىلک و دەرمان بۇ بارزان بەرم؛ كە هيچچيان نىيە. ويىكەوتىن جىلک و دەرمانى زۇرمان پەيدا كرد. ئىستاش نازانم چۈنى گەياندەنەو بارزان كە بە راپسى كارىكى ئازايانە ببو. هەرەوھە چۈرۈپ لە بىررۇتەوه «دانا ئادام شەمیت»ي پەيامنېرى ئامېرىكايىكى گەياندېبۇوه لاي بارزانى؛ كە لە كەتىبە كەى (سەفەرېك بۇ ناو پىياوه ئازاكان)دا زۆر بە چالاکى و نەترسان و كارزانى ئەحمدە تەوفيق ھەلدەلى. جارىكىش لە بەغدا پىكەمەو چۈرىنە سەفارەتى ميسىر؛ وەك باسم كرد. عەرەبى نەدەزنانى من تەرجمانىم دەكەن. لە قىسە كەرنى سپايسىدا بە وريام هاتە بەر چاۋ. لە چوارقۇرنەش دېتمەوه؛ بەلام ئەمجارە ئەو فەلسەفە و فلتە- فلتە پىشىو نەمابۇو؛ كە من تىيى نەگەم. ببوه كوردىكى خۇمالى و هاتبۇوه سەر ئەو بروايە: هەر كەس كوردستان لە كورد داگىر بىكى، لە بەراز و ئىستىعمارىش پىستە...

لە كۆبۇونەوهى كى دەشت، چەندىك لە هاوكارانى ئىرانى خۆى پى ناساندم كە «سەلاھى موهەتەدى» (بە ناوى مستەفا)، «مەحمەممەدى سەمایلى مەحمۇداغا» (بە ناوى كاوه)، «سولەيمان

موعینی» (به ناوی فایق نه‌مین)، «مینه شهم» و چهند که سینکی تریش بوون.
ئه‌حمده‌د گوتی؛ ئه‌گهر له خۆمان بى زۆرمان پىن خوشە.

گوتوم؛ ئه‌گهر مەتلەبت ئەوهەي له حىزبى ديمۆكراٽى ئىران بىم، نابىم. چونكە من ئەوا بىست و
ئەوهەندە ساله له ئىران دور كەتتەممەوه؛ هيچ شاره زايىم نەماوه. من له كوردستانى عيراقدا
وختە بلىم ورد و درشتىان ھەممۇ دەناسىم و دەشزانم به چەند مەنزىلدا تىپەرىيون. له بەر ئەوه
وەك ھەوالىتكى ناخىزبى به دوستم حىساب كەن! گوتى زۆر رازىن.

قەرار درابۇو ھەممۇ حىزبى و لاغرانى شۇرش - له ناغاوهت و رۇشنىپاران - له كۆيە كۆنھەوە و
له سەر باسى حەقى كورد قىسە بىكەن و دەگەل دەولەتى كۈودەتاي بەھەس بىكەنە و تەۋوپىز.
چۈوپىنه كۆيە. مەلامستەفە لە گوندى «تۆپزاوا» له نزىك شار، مەنزىلى گرت. رۆزانە دەجۇوه سەر
ناوى حەمامۆك. ئەگەر كارىك ھەبوا يەدەھاتە مالى «كاكە زىياد» له شار. ئىوارەيەك دىتم
مەلامستەفە لە سەر كىنيكى رېزدى كورى رۆزاواي حەمامۆك. بە پى، ورده - ورده پىن ھەلگەرام.
كە سەركەوتىم، دىتمى؛ گوتى: خوا شوکور تۆ لە وەھاباغا زۆر باشتىرى، دىيارە دەگەلمان
دەرەدەبەي!

لەشكىر و میوان لە مالانى شار دامەزران. زەبىحى و من چۈوبىنە مالى مام قادرى باغەوان؛ كە
لە پىشىدا له مەھاباد ناوى سەيد حەمەقالە بۇو. له پاش زۆر حەبس و جىزىاكىشان كەوتىپووه كۆيە
و باغەوانى كاكە زىيادى دەكەد. تاھىر يەحىاي سەرۋەك وەزىر و كۆمەلەن كە پىامقاوولانى
بەھەس بۇ و تەۋوپىز هاتە خەلە كان (زىگەي ئېبىنۇ خەلە كانى مىزۇونووس). و تەۋوپىز دامەزرا. بەر
لە ھەر شت گوتىيان جىزىنى نەورۆزتان بۇ دەكەينە قانۇونى. گوتىيان ئىسوھ واز لە خۇدمۇختارى
بىتىن، لامەركەزىتان دەدەينى. قىسە زۆر ھات و چۈو؛ كە من هيچ ئاڭاڭىشىم لى نەبۇو تا بلىم چۈن
بۇو. حىزب قبۇولى كەد و قەرار درا بىخەنە بەر بىرپەرای گىشتى و كۆنگەر لە كۆيە تەشكىل
بىدەن. هاتىنە «رەنیه». نازانم چەند رۆزىك لەھۆي مائىنەوه، ئەوهەندە دەزانم كىچىن نەيدەھېيشت
بەخويين. كەوشە لاستىكە كاپىشىيان لى دىزبۇوم! لە رەنیه و بەر و كۆيە هاتىن.

لە سابلاغىش كە ناوم شاعىرى مىلىلى و لە نزىكاني پىشەوا بۇوم، لە پاشانىش ھەتا ئىستاش،
كە يەنم بە دەعوەت كەردىنى سىياسى نەھاتووه و نايىه. پىاوه دەولەمەندە كانى كۆيە دەعوەتىيان
دەكرىد. دەيانگوت: چەت پىن خوشە بۇت لى نىيىن؟

- دۆكلەپىو! لە دۆكلەپىو زىاتر ناخۆم!

خوا بىتحەسىنەتەوە! تۈورە دەببۇون و دەيانزانى چەند نانەجىبىم! زۆربەيان وازىيان لى دىتىنام.
جەنگەي كەنگر و گىيا بۇو. بەيانيان مام قادر دەيگوت: دەچەمە بازار ج بىرم؟

- كەنگر و ماست، گىيا دۆكلەپىو!

ئەويش بە قەد منى حەز لى دەكرىد.

رۇزى لە سەر جادەي كۆيە میرانى سالىجىھەگ - لە میرانى شەقلەوە - بانگى كرد:

- ھەزار وەرە! گەنجىك هاتىيە دەرى ساپراغىمە. هيچ دە زمانى ناگەم. ھەر دەرى:

«مەزۇورم! مەزۇورم!»، ئەتە بىزانە دەرى چى؟

بەلىنى گەنج ناوى حەسەنە؛ بىزازى ئەحمدە تەھوفىقە. لە مامى خۇى دەپرسى. خۇشناوېيك و
سابلاغىيەكى دەق نەشكاؤ، تىك نەگەيشتۇن. حەسەن وشەي «مەزۇورم» بە كار دەبا، ئەو لاي

واایه مهزوورم ۵۵ بی ج بی!

له کوییه توپینمان ده کرد؛ توپنکم له پشتی مهسعود بارزانی دا. بارزانیه ک هات:

- چون توب له پشتی مهسعود دهدی؟

- کاکه ئوهه تهقله یه؛ ئاغا و نوکه ری تیدا نییه. لیدهدم و چاتریش ا

زوری بین سهیر بورو!

زهبيحی لهم بهينه دا بیوی گیرامه ووه که روزی کووده تای به عس، پادگانی که رکوک خبه ریان داوهه تی: به توب و تانک و همه مو چه کیکه ووه ده بنه ياریکاری شورش و قبول ناکهن ژیرده ستی به عس بن. به لام حیزب قبولي نه کردووه؛ گوتوبه: ئیمه له حه بسدا قهول و قهاری خومان ده گهله ده عس بربووه تهوه؛ به گزیاندا ناچین. جوابی پرسیاره کهم له جهال - که له به غدا لیم کرد - دهست که هوت.

هات و چوی بارزانیش و کاک برایم ئه حمه دیشم ده کرد. روزیک يه کیک به برایمی گوت: کابرايه ک له هردووک لاقان سهقهت، به سواری کهر له دیهات چه رچیه تی ده کا. زورمان خه بھری زور گرینگ بیو دینی؛ هیچیشی له حیزب ناوی. دهلى کاربدهستان دهلىن تو ده بی حاشا بکھی له حیزبی پارتی، دهنا پیگه کاسبیت نادهین. دهلىن چی بیو مهسله حهت بنووسم من پارتی نیم؟

برایم گوتی: ئیوه پیتان چونه؟

- زورمان بی باشه ئوه حاشا بکا، چونکه زور به هرھی هه یه.

به قامکی شادهی راسا: ده بی ئوه سه گبابه ئيعدام کری!

- چون؟

- با بیو مهسله حه تیش بی سه ر بیو دوزمن نه اوی ده کا!

جاریک دووبه دوو بوبین. گوتم: برا حهيفه ئیوه دلی بارزانی بشکینن. هیز و هه بیهه و

فرمانده بی ئوه بیو نابی به کاری هیج و پوچ له دهست خوتان بدەن.

- وە ک چی؟

- وە ک ئوهه ئیوه ده چن له بنهوه پوول ده دن به «عبدولواحدی حاجی مەلۇ» که ده گهله خومان به و له بارزانی بتەکه وە. قومار بازى کۆبە هەر ئوه شەوه پوولە کەھی ئیوهی لى ده بەنه وە و ئاشكرا دەبیت. وە ک ئوهه «کەکۆ»ی بارزانی - کە مریدیکی گیانفیدای بارزانه - بانگ ده کەن، پینجسەد دىنارى دەدەنی کە واز له بارزانی بىتى. کە کۆ پوولە کە له ناو دەسرە کەدا له پېش بارزانی دادەنی دهلى: ئەزبەنی ئەقى دانە من، نازام چەندە، دېئىن تە بەمەرا بە! بارزانی دهلى: بې خوتى ھەلگەر. لەوەش پیستر: شەللاتى سولەيمانى چەکدارى ئیوه دهلىن: مەندا لىکى مىزەر سورى عەقاويمان بىردىتەن حەمام؛ هەر چونکە وە ک بارزانيان دەچى...

برایم حاشای لەوانە کرد. به لام گوتی: بارزانی بۇتە چقلە چاوى حیزب، کویىر کردووه. ئەگەر چقلە کەش دەر بخەین هەر کوپىر دەبىن.

- کاک برایم! ئەوانە بۇم گیرامیه وە بارزانی ھەمموسى بىستوون. ئەگەر وە ک دەفەرمۇسى ناتوانن خوتان كويىر كەن، ئاگاتان له خوتان بى...

رۆزیک دووبه دوو ده گهله زهبيحی چووبىنە حەمامۆک بې لاي بارزانى. قىسە كانى مەجلىسە کەم لە بىر نەماوه؛ بەلام هەر لە دەورى كىشە فىرى مامۆستاياني پارتى و بارزانى ده گەرا. زهبيحى

گوتی: ئەگەر کەس لە دەورى بارزانى نەبى، من تەنباكەسىكىم كە بە جىنى نايەلەم. يان گوتى: ئەگەر بە تەنباكە سەر بەردىك بىئىتەوە، دەچمە تەنپىشتى، چونكە دەزانم حەق بەوە. رۇزىكى دى عەبدولخوسېن فەيلى و يەدوللا فەيلى - كە هەر دووك لە لېزىنەمى مەركىزىدا بۇون - لە حەمامۆك بە مەلامستەفایان گوت: ئەمانە (مەنزوريان برايم و دەستە و بەستەي بۇون) خەيانەت بە مەسەلەى كورد دەكەن. تو وەك سەردارىكى بە بىرىشت محاکەمەيان بکە و شايەتى لە ئىمە ئەوانەي وەك ئىمە شارەزا بخوازە. ئەگەر بە گوناھبار دەرچۈون گوللە بارانىان كە! كە بە گوناھبارىش دەرددەچن.

من - كە نە پارتى بۇوم و نە رەسمىيەتىكىم ھەبۇو - لە خۇمەوهەلەمدايە:

- جەناب بە بىرى كورتى من، دوور بە دوور يەكتەر موتەھەم مەكەن! راستە پرس و وەرامىك با لە ناوئاندا بى. ئەگەر خەيانەت ناكەن خواھەلناڭرى بە خراپىان برازىنى. ئەگەر خەيانەتىش بکەن با كۆمەللى شايەت بزاپ و لە رىز دەركەن. لام وايدە هىچ شۇرۇشىك ئەگەر لە سەر زەویەكى سەخت و بە مەتمانە رانەوەستى، بىنى بۇش بى، تىك دەرروخى.

بارزانى گوتى: بە قىسىھىچتەن ناكەم. بىانكۈزم دەبىنە شەھىدى ئازادى و دەكىرىتىنە پىاوى گەورە لە لاي دلپىسان. بەلام لىيم رۇونە بۇ خۇبىان ئابىرۇو خۇبىان دەبەن. من خۇبىان تى ناگەيەنم، ج دەكەن با بکەن.

لە بىرمە شەۋىپك «عومەر دەبابە» ھات، چەمەدانىيەكى رەشى پى بۇو؛ داي بە مەلامستەفا. دواى دوو رۇزىش گوتىان دوازدە تەھەنگى بېرۇزى هيئاواه. وەك من گۇئىيىست بۇومەوهە: حىزبى پارتى، بى پىرسى مەلامستەفا، دەگەل ئىئرانىيە كەن پەيپەندى گرتۇوە. عيسا پەزمانى ساواكى هاتۇتە لایان، بىرىارى داوه ئىئران بە دىزىيە يارىدەيان بىدا؛ بەو شەرتە بارزانى - كە دوزىمنى سەرسەختى شا و كومۇنىيەتى مۇسکۆيە - لە ناو خۇبىان دەراوىن. پۇول و تەھەنگىان هيئىدىك وەرگەرتووە.

بارزانى بەوهى زانىوھە. بۇ راپى كەردىنى بارزانى هيئىدىك پۇولىيان هيئاواھە و گوتۇوبانە ئەمە بەشى تۆ بۇ لەشكەرىتىشى و ئىمە فىلىكە لە ئىئرانى دەكەن و هەر موخلىستىن. كە بارزانى گوتۇوھە: تەھەنگە كانتان ج لى كرددووھە؟ چۈون ئەو دوازدە تەھەنگەشىيان هيئاواھە.

وا دىيار بۇ ئىئرانى لە عەقىدەي كومۇنىيەتى پارتى راپىيە: بەلام لە بارزانى دەترسى. چونكە پارتى برايم بەرنامەي حىزبە كەشى ھەممۇي بىراوا بە سىيىستەمى ماركىسى بۇو. ھەممۇ تەكىھىشى لە سەر ئەوھە دەكەد كە عەرەب برامان و مۇسکۆش قىبلەمانە. ئەو ھەممۇ چەكەي رووسىيا كە بە دەستى عەرەب لە دەورانى قاسىدا لە كۆردىستان دەكار كراپۇو، تۈزقالىتىك لە ئىمانى حىزبى كەم نە كرددۇوە.

گوتىان كۆبۈونەوەيەكى گەورە لە دەشت دەكىرى بە موناسىبەي جىژىنى نەورۇزەوە. شىعىرىتىم بە ناوى «كلاوهى مەزن» نووسى كە لە دىوانە كەمدا چاپ كراوهە. لە حەمامۆك بۇ بارزانىم خويىندهوھە. بە تۈورەيى گوتى: راپى نىيم بىخۇنېيەوە! نابى كەس تارىيفى من بىكا؛ بىيدىرىتە!

گوتىم: باش گۇئى بىرى بىشىدەرىتەم لە بەرم كرددووھە. نەشەپەل بىخۇنېمەوھە، رۇزى جومعە دەچم لە سەر مىكروۋۇنى مىگەوتى گەورە بۇ خەللىكى دەلىم. ئەو دەم دەتوانى دەرمكەي! دەتوانى بەر گوللەم دەي!

زۇرى گوت و هيچم نەگوت. كۆبۈونەوە كرا. مەلامستەفا نەھاتبوو؛ بەلام تەھاواي خەللىكى

میوان و حهشاماتی شاری کویه و چه کداران له دهشتی لای «گیستهاؤس» (میهمانسه‌را) کو
ببوونه‌وه. سه کویه ک له دار و تهخته به رزوهه کرابوو. ههموو سه‌رانی حیزب کورسی و
نیمکه‌تیان بؤ داندرا بوو؛ به نیودایریه کی پان رفونیشتیبون. خه‌لکیش له نیودایریه زله‌دا له
پشتیانه‌وه به چهندین سه‌ف راوه‌ستابوون. من له گیستهاؤس بووم. یه کیک گوتی؛ تو هیچت
نیمه بیخویته‌وه؟
نه خیر، به داخه‌وه.

چونکه دهبوو هر که‌س چی ده‌لی، نوسخه‌ی بدا کونترول بکری؛ به‌رانبه‌ر به سیاسه‌تی
حیزب بینته‌وه؛ ئه‌وسا ئیجازه بدری. وتاری حیزب خویندایریه‌وه. چهند وتاریکی دیکه‌ی به
شویندا هات. ئه‌و ده‌مه که هه‌موو که‌س ببوونه گوی و دنیایه کی کر و مات ببوو، سه‌بریک به‌ره‌و
خه‌لک چووم و به کاک برايم گوت؛ ئه‌ری بؤچی شیعریکی خۆم نه خوینمه‌وه؟ نه لای وا ببوو
شیعری تازه‌یه، نه و‌ختی ئه‌وهش مابوو بلی تا کونترول کری. ئیشاره‌ی دا به که‌مال محیدین
که بگیزی جیزنه که ببوو. ئه‌ویش له سه‌ر میکرو‌فونه‌وه به ده‌نگی به‌رز گوتی؛ ئیستا کاک هه‌زار له
شیعره باشه کانی خۆی شتیکمان بؤ ده خوینته‌وه. فرمومو کاک هه‌زار!
سه‌ر له هه‌وه‌له‌وه هر به‌یتیکم که ده خوینده‌وه، ده‌نگی ئافه‌ریم و باره‌که‌للای مامۆستایان
به‌رز ده‌بوو؛ «دهی توخوا دووباته‌ی که‌وه...»، تا گه‌ی شتمه به‌ندی سیه‌هم و گه‌بیمه ئه‌و دوو
بەیته:

«عه‌رب حه‌زیای خواردنمان ببوو داواکاری مردنمان ببوو
له سه‌ر خاکی کورد هوواری رهش و پاپه‌تی داباری»

وه ک «بسم الله» له جندوکه بکه‌ی، قفت تاقه مامۆستایه ک نه‌ما، کورسی و نیمکه‌ت به‌تال و
حه‌تال مانه‌وه. نازانم عاسمان هه‌لیکیشان؟ عه‌رز قووتی دان؟ چۆن واله پر غه‌یب ببوون؟! به‌لام
چه‌پلمریزان و هوورای حه‌شامه‌ته که حه‌شری ده‌کرد. هه‌مووی داخ له دل له عه‌رب، له بومبا و
ته‌باره‌ی روس، نه‌شیانو بیرابوو گله‌ش بکه‌ن؛ ئه‌وا من به زمانی دلی ئه‌وان ده‌لیم. هر
ده‌یانگوت؛ بیلتیوه! ئه‌ی ره‌حمدت له بابت! دیسان بیلی!... زوری کیشا تا شیعم خه‌لاس کرد.
که‌مال محیدین که ده پیشدا زوری تاریف کردبووم؛ «مامۆستای هه‌لکه‌وتتو و شاعیری
ئی‌وینه...»، چووه پشت میکرو‌فون گوتی:

برایانی عفریز! ئه‌و قسانه‌ی هه‌زار بیر و بروای حیزبمان ده‌نابری. ئه‌و بؤ خۆی مه‌ستنوولی
ئه‌و قسانه‌ی خویه‌تی.

هه‌موو بیسه‌ریکی زور دلخوش کردبوو. به دهیان که‌س چووبونه مالی مام قادر گوتبوویان:
شیعری کووه‌که‌ی تومان زور پئ خوش ببوو! ئه‌مەش ببوه گالتھی خیزانی مام قادر، ده‌یگوت؛
هه‌زار کویری تو بئ، دیاره زور پیری!

ئیتر ببوو به سرته و خورتی حیزب که هه‌زار تیکده‌ر و گیزه‌شیونه و زیانی بؤ په‌ز هه‌یه.
بارزانیش له‌وه که دیبووی خه‌لک به گشتی له شیعره کانم رازی ببووه، له لۆمە ده‌ستی هه‌لگرت
و به روویدا نه‌دامه‌وه.

شەویک لە توپزاوا گوتم؛ حهزم ده‌کرد به تهنى بتیینم. چووبنە ژووریکی چکولله‌ی خۆلی
تەندووره شکاویک و لانک و جل و جور تیدا، له سه‌ر بەریه ک دانیشتن. گوتوم؛ برا! له میز
ساله هر ئاواتم ببووه له نزیکته‌وه بزیم. ده‌میشم شره؛ ناتوانم بیت‌نگ بم. با قەراریک بده‌ین:

نه گهر به خهیالی خوم عهیتکم دیتهوه و گوتمن، به هاسانی و بیندهنگ بلی بهرن دوو گولله‌ی پیوه نین! بهلام به هیچ جوز درم مه‌که. پهشیمانم که ئهو رۆزه گوتمن ده‌توانی درم کهی. «با له سه‌ر زویله چهرم بی؟»، به قسمه مه‌که و درم مه‌که! گوتی: باشه قهار بی. ئیتر له ساوه نه‌ونده ساله‌ی ده‌گه‌لیا بوم، هر که ده‌هات لیم توره بی، ده‌مگوت: «ها، له سه‌ر زویله چهرمه!»، ناچار پیده‌که‌نی و ئه‌په‌ری ده‌یگوت: ئاخه تو بُ کاری وا ده‌که‌ی؟!

رۆزی کۆبوونه‌وهی کونگره‌هات. له سالونی مه‌دره‌سیه که کونگره گیرا. بگیری کونگره جه‌لال تاله‌بانی بوم. برایم و باقی ئه‌ندامانی مه‌کته‌بی سیاسی به پیز له سه‌ر شانو دانیشتون. بارزانیش له‌وی بوم. من به ئه‌حمدە ته‌وفیقم گوتبوو ئه‌گه‌ر هەلم دەس که‌وی له‌وانه‌یه قسه بکهم. چوبوو زه‌بستی سه‌وتیکی هینابوو. دیاره مه‌مانان -که بوره‌پیاگ بوبوین- ده‌گه‌ل بوره‌پیاگان به پیوه راوه‌ستابووین و من و ئه‌حمدە دیش له پشت هەممو ریزانه‌وه بوبوین.

قسه زور کرا، هر مامۆستایی به نوره‌ی خوی. حیزبی پارتی که قهاری قه‌تعی دابوو هه‌رگیز له خودموختاری دەس هەلناگری، ئو شهوه باره‌که گۇرا. کاک برایم دوور و دریز له سه‌ر ئووه دوا که: ده‌ولهت دەلی لامه‌رکه‌زیتان دەدەمی. لامه‌رکه‌زیش ده‌گه‌ل خودموختاری ناوه‌رۆکی يه‌که و ناوه‌کان جیان! مەعلوم بوم قسه‌کەرە کانی تریش ئیسباتیان کرد کە وەخته لامه‌رکه‌زی له خودموختاری چاتریش بی! جه‌لال هەرای ده‌کرد: «کى مواقیقە؟... بلی ته‌سویب کرا!». قەت ده سانیه نیوان نەدەکەوتە «کى مواقیقە؟» و «ته‌سویب کرا». وەک سە‌ھنە‌سازیه کي زور گالته‌جارم ده‌هاتە بەرچاو. له هەلیکدا له پشت پیزه‌کانه‌وه هەرام کرد: ئه گەر ئیجازه هەبی قسیکم ھەبی.

جه‌لال گوتی: ده ناو لیستی قسه کەراندا نەنۇسراوی، وەختیش خەلاس بوم! رووم کرده بارزانی: يانی چی؟! مەسەلەی سەرنویشتی کورد -که منیش کوردىکم- باس بکرى و نەتوانم قسە‌یه ک بکەم؟

بارزانی گوتی: قسە خوت بکە! ئەحمدە به دزیوه‌وه زه‌بىتى لە بن میزىك وە کار خست. گوتمن: نەوانه هەمموی قانون زان: دەلین لامه‌رکه‌زى هېننە و هېننە باشە. من كە له قانونون سەرم دەرناجى. دەوندە گەیوم لامه‌رکه‌زى يانى ده‌ولهت بە ئەستانداران ھیندىك کار دەسپىزى کە بۇ هەممو شت چاوه‌نۇرى فەرمانى پاتەخت نەبن. لىرەدا ئىمە و بەسرە و موسول و ئەستانە کانی تری عارەب‌شىن دەبىنە يەک خاوهن حقق. تەنانەت کوردستانىش لە كەركۈك و ھەولىر و سولەيمانى و دىالە دەبىتە چوار لامه‌رکه‌زى کە هیچ دەخلىمان بە سەر يەکەوە نابى. ئەستانى سولەيمانى لە بودجه‌ی خوی جاده ئىسفالت دەك، ئەستانى كەركۈك كارخانىي جووجە كەشى پى باشتە... سەرباز و پولیس و دادگا و چى و چىش حەقى مەركەزە.

خولاسە زۆرم رست، گوتمن: ئەگەر لامه‌رکه‌زى و خودموختارى ھەر يەكىن، من لام وايە خودموختارىمان بەمنى. ھەم ناوه‌کەی خۇشتە و ناوه‌رۆکە كەشى بە قەمۇلى حقوققۇزانان ھەر يەكە. ئەمچار ئەمن نازانى ئىمە لە زەبۇونى و بىئەھىزىيە قسە دەكەين يان لە ھېز و دەسەلاتىكەوە؟ ئەگەر لە زەبۇونىيە وەيە، قسەم نىيە و بە لامه‌وه كۆبوونه‌وه كەمان زىادىيە؛ ده‌ولهت ھەرجى گوت واده‌کەين. ئەگەر لە ھېز وەه قسە دەكەين و لە برييەتى ئەمەممو خوتىنە رېزاوانە و مالە سووتاوانە و لە زىندا داواي حەقىيەتى شەرعى دەكەين، چۈنە كە هيشتا ئابىلۇقە ئىقتىسادى لە سەر سولەيمانى و ھەولىر ھەلنى گىراوه و هيشتان تەنە كەھى نەفت بە

دود دیناره و هیستان له ریگه و بان ههموو ماست فروشیکیش چهند جار ده پشکنری؟ ئیمه لیره لامان وايه دهولهت ئهوبهري بهزهبي و پياوهتى ده گهله نواندووين که هیشتويه كوش بنهوه و ههموومان قول له سر لامه رکهزى ئهسپاردهي ئه و بکيشين. بو دهبي ئیمه «سهرى رهش»، ئه و گئيچه گرينگه له شكريي به جي بيلين - كه نيشانهه نيهت باشيمان بى - ئه ما ئهوان حهسارى ئيقيتسادى لا نه بهن؟ ئهم جار دهولهت به سهستان ته ياره و هيلى كوبتهري هه يه. بو دهبي ئیمه بو گفتوجو بگئينه به غدا، شهويش ئيجازه سه فر له پوليسى ده رگاي شاران و هرگرين؟ بو مهركهزى وت ويز له كه رکوك نهبي که ههموو وشه يه ك به بيسيم و تله فون ده توان به به غدا بيلين؟ ئه گهر له بى هيزيهوه قسه ناكهين، ئهم ئاغاهى و نوکره ته پر له سوو كايه تىيە يانى چى؟ با ئهوان ههنگاو يك بين، ئیمه «الحكم لله» دوو ههنگاو ده چين...

گهرم داهات بوم؛ لهم بارهوه بوم دههات. كابرايەك به ناوي «سهمه ده نجهل» - كه له به غدا به سر ئيداره مريشك و جووجكى دهولهت را ده گېشت و خوشويستى پارتى بولو - ئه و شهوه لهوى عهبايەك به شانهوه، دانيشتبولو؛ برى به قسه كه دادا. جهلال گوتى: كاڭ سهمه ده قسهى هه يه. سهمه ده گوتى: ئهم قسانهه هه زار هه موو زيادين. ئیمه كه له سر دوشى ك، لە مالى گهرم رامانبورادووه، حەقمان نيهه ته داخلو بکهين. ئهوانهه لە مەيداندا بولون حەقيان هه يه!

گوتوم: كاڭ سهمه دا! چونكە خەيالىم نيهه باسى خۆم و ديفاع لە غەيرى ئازادى كوردىستان بكم جوابت نادەم؛ ئه گينا ئىستا شەرمەزارم ده كردى.

بىگىر راينگەياند: جەلسە دوايى هات و دەستەنەت و تەۋویز كەران دەچنە به غدا.

بارزانى لەم ناوەدا قەت بىرۇپروايى به «ئا» يان «نا» دەرنەبرى و كۆر بلاوهى كرد. شەھ درەنگى كه هاتىنهوه، بە منى گوت: بە عسى ده ئىوارىتىدا سەممەدىان به تەبارە ناردۇتە كه رکوك، بە هيلى كۆپەر ھاتۇتە هەولىر، بە پەلە گەياندوويانەتە جەلەسە كە؛ نەوه كا باسى لامه رکهزى تىك درى. پۇولىنىكى باشىشيان داوهتى. هەمۈوم خەبەر هه يه.

ئەممە دەھەنەت و فيق زۇر ماندۇو بولو. زۇربەي كاروبارى چەك كېرىن و دامەز راندىن و پى راگە يېشتنى چەكدارانى لە مل بولو. نېيدە كرا سەرى خۆى بوخىتنى. سەربارى ئەوهش، ئەندامانى حىزب لە ئىراننوه دەھاتن و بە وانىشەو سەرى قال بولو.

بۇ يە كەم جار شەھو يك سەلاھى موهەدى منى تاقى كرددوه و ملى لە خراپەي ئەممە دنا. يەك لە گلەيە كانى ئەوه بولو كە: ئیمه لە ئىراننوه يارمەتى پۇول، گۇرھۇي و دەستكىش و شتى وامان بۇ پىشەرگە هەتىناوه؛ نازانىن ئەممە دچى لى دە كا؟ گۇرھۇي داوه بە هەباساغا...

گوتوم: كاڭا من كە دە گەلتان نىم. نە قىسى ئۆ بە ئەممە دەلىم نە بە بارزانى. بەلام بېھخشە! ئۆ و چەندىكى وەك ئۆ بە پىاوى خوتى دەزانىم؛ هاتوون نانى پىشەرگە بىچارە دەخۇن. ئە گەر لە ولات، هەر خۇت بىكىدەتە عەجمەم و دۇستى دهولهت بوايەي، بەلام بىتوانى باچەند مەدرەسە يەك بە دهولهت لە دىيەتە كاندا بکەيەوه، زۇر لەوه بە شەرف تر بولو.

بنكەيەكى چەكدارانىشيان لە گوندىكى نزىك كۆيە بولو، ئەوانىش گلەي ئەوه يان هەبۇو كە ئەممە دەھەنەت بى را دەگا. هەر چەند جوابى ئەوانىشىم هەر دەداوه كە من حەقىم بە سەر ئەھەنەن دەداوه، دىسان دووبەدوو ئەممە دەداوند. گوتى: لە سەلاح بە شىكم؛ دەترىسم ساواك ناردىتى. بەلام بۇ بنكە كە چۈنت پى باشه وادە كەم. گوتوم: هەمۈيان بە كاواه را زىن، بىكە بە

وهکیلی خوت! کردی. له سهر سواوکی بیونی سهلاح زورم لومه کرد که: ئەم کوره ئاغا نازداره
وهک مەيتەر و كەردارىك كار دەكە و به نانى وشك پازىيە، چۈن واى پى دەلىي؟ گۇتى: بهخوا
من واى دەزانىم هاتېنى كارمان لى تىك دا.
ها، تا ئەوهشم لە بىر نەچۈوه:

له چوار قورنه بیوین. مامؤستا صالح یووسفی که سه ربیخون پیروزبای رسمی له ته ره کوردانهوه له بهعسی کردبوو هات. چووه لای مهلا مستهفا. دهمانزانی بارزانی زوری لی قەلسه. ریگەش نبیوو بچینه زوور. هەمەرەی حەسەناغای مەنگور لهوی هاتە دەر.

- ۵۵ همه مزاغا باس و خواس؟

- وهللاهي به سهري تو ملامسته فا حجهمهی ده مالی کول كرديبوو. حجهمهش هر تفی قووت دهدا و ملي درېز ده کرد و ده یگوت: پيولم يوخ!

ئۇ ھەمەو كۆت و شەلوار لەبەرىيىكى بە عەجمەم دەزانى! لە كەمانچىش تىنە گەيبوو؛ لاي و
بۇو بە تۈركى قىسە دەكەن. كە تۈركىش نازانى!

له کویه بوبین، په یام نیریکی فه رانسی به ناو «فرانسوا» له ته مهنه بیست و دوو ساله دا په یدا بوبو که عه کس و خبه ره بُو چهند مجھه الله يه ک به رئ بکا. ئینگلیسی باش دهزانی. موتھه جمیکی ره گهل خرا بوبو ئنهنور میرزاچی ناو بوبو. ده یگوت له سه دی کهره ج کارم کردوو. له منی خواست کرمانجی بونانی فیبر کهم. باوهه بکه له سی ده رسی هه وه لیدا - که مه علومه میشکی سه ریشی ده برد! - ته او بیک باش تیک ده گه بشتین. قفت زیره کم، وام نهدیبوه؛ زور بوبونه ناشنا.

دهسته‌ی وتوپرکه ران به سه روکایه‌تی سالح و جهلال تاله‌بانی چوونه به‌غدا. تئمه‌یش دواز مانگیک له کویه‌مان گویزتهوه، به ریگای «جهلی»دا، روو به ولاتی «خوشناده‌تی» و له‌ویوه بو دؤلی «هرووتیان». هر شهو یا چهند شهو له گوندیک به پیاده‌یی ململان لیندنهنا.

جا با وه ک چیزه ک شهوانه نوین پر له کنیج، بادهمهوه سه چهند ورده باسیک:
 دهستهی ئەحمدەد تەوفیق - که له زەمانی قاسىمدا هاتبىونه دیسوی عىراق - له سنورى لاي
 بايانه گىرسابۇننوه؛ که له ئىران دوور نەكەونهوه. پارتى بۇ تىك نەدان دەگەل ئىران، مەنعيان
 كىرىدبوون؛ چەند كەسىكىيانلى گىرتىبوون کە تەحويلى ئىرانيان دەدەينهوه. بارزانى دوور له ولاتى
 بادىيان بwoo. هەرچۈنىك بwoo ھاوارىان گەيىندىبوویە: بەريان دابوون. ئەحمدەد دەگەللى تىك
 دابوون. نەشرە يە كى به پولى كۆپى به ناوى «دىسان بارزانى» دەرەدە كرد. پارتى زۇر لەوه تۇورە
 ووون. جارىك كورىنگىيان بەو نەشرە و گىرتىبوو - ناوى «عومەر نىڭلى» لاۋىكى سەنەبى بwoo-
 زۇرگەن لىدابوو؛ نازانم چۈن بەردارابوو. بەو حالەش بەو ھەممۇ ترس و لەرزى رىڭگەوه، نەشرە كانى
 هېيتنا بەغدا. لە بەغدا زۇرم بە ئەحمدەد گوت: ھەر شتى كەمترىن كېشە دووبەرە كى بىنیتە وە
 زۇر زەرەر. دىيارە ئەھۋىش كارى خۆى بە باش دەزانى و دەيگەوت: تۇش ئەگەر وەك من لە ناو
 جە، گەي، كا، كەدا باي، حەقت بە لاما دەددا... .

جا که گهیبوونه بارزانی، دیسان پارتی و نه محمد یه کتريان دهدزا. پارتی لای وا بوو نه محمد بوخنان و درؤیان بو هه لد بهستی و بارزانیان لئی تیز ده کا. نازانم تا کوئ راستیان ده کرد؛ بهلام -وه ک چمند شتیکم لئی گیرانه وه- له زور جنیدا حق به نه محمد بwoo. ئیتر له و کاروانه دا من و فرانسواش ده گهل دهسته نه محمد که و تینه ری.

بوون ده خهوت. که سیش نهیده زانی خوی و پاریزه رانی تایلهتی - که بارزانی بوون - بهره و کام گوند ده رون. چندین قولی جیا بهره و شوینیک و مهلهندیک ده چوون که بیان داده نهاد. له هر که است پرسیبا، بارزانی له کام شوینه؟ بیشیزانیبا نهیده گوت. شه و له شکر له هر گوندیک با - که دیاره پاش تاریکان ده چوون - بهیانی هیشتا تاریک بwoo ده رده که وتن، جینه یان له چویل و چیا ده گرت. دوو گهله کردن به روز مهمنوع بwoo. تنهانه ت به شه ویش جگمه داگیرساندن به ناشکرا نهبوو. جا که ده مانه ویست له یه کنیک پرسین بولان گوند چندی ماوه، نه گهر بیگوتایه نیو سه ساعت، به حهوت سه ساعت نه ده گهیستینی. ئه گهر بیگوتبا سه حاتیک، مانای هه مموی روزی ده برد!

نه حمهد جنیوی دهدا: به خودا خوشناو که رن! نازان به پیاو بلین تا فلاں جی چهنده؟
گوت: به خوا جه نابمان که ره! ئهوانه سه عاتیان نییه، روز لای ئهوان یه ک سه عاته، بوئیمه
فیری نایین؟!

تا شهر نهبوو، به روز به ریدا ده چووین و شه و ده حهساينه و. له کاتی شه ردا، شه و ده بیووه جموجول و به روز خومان مات ده کرد. روزیک له گوندی «سکتان» را ده بیووه به ههورا زی «ههوری» هه لگه ریین. من و «هه مزه هی حه ساناغای مه نگور» له تنه لیان به جی مابیووین. زور سه رنه که وتبیووین توووشی کابرایه ک بووین شهش که ری به تالی پی بیووه سه رده که وتن. هه مزاغا گوتی: کاکه ده بیه رزیت مر م سوارن که! کابرایه گوتی: ئه و پارانه وی بوق چیه؟ سوار بن! گهیستینه نزیک سه رکه وتن، کابرایه گوتی: جا لیره من لا ده ده ده؛ ده چمه داران. دابه زین و زور سوپاسمان کرد.

هه مزاغا گوتی: کاک هه زار! به نمه کی شیخی بورهانی، ئه و که رانه خدری زینده بوون ده فریامان هاتان! نه تو ده لیی چی؟

- ده لییم چی؟ تو به شیخی بورهان سویند بخوی و که رت لی بیته خدری زینده؟ تی ناگهه! گهیستینه «چیوه»؛ پلنگیکی تازه کوژراو له هه یوانی مالی کویخا سه عید هه لواسرابوو؛ کای تی ناخنرابوو. کابرایه ک به تفه نگیکی شینکه کی زور قه دیمه وه (ئهوانه کی به بارووت و په رؤیان داده گرتن)، هر ده یگوت: قرمه کی خوم به بزنیه ک ناده م.

ئه و روزه شوانیک له روهه زبه ردیک پلنگ ده بینی، دی به و کابرایه - که هاتوته راوه که و ده لیی: بچو ئه و مندالانه هاتوونه گیا دوکلیو دوور خهوه، پلنگ هه یه.

- کوا پلنگ؟

- وا له و روهه زه.

به تغه نگی قرمه وه بؤی ده چی، چاوی لی ده گیزی. له پیر پلنگ له ژووره وه خوی داویتی. - له بینی عاسمان و عهرزا توپه په روزی ده نیو چاواني پلنگ ده کا، وه سه ریه کی ده گیزی. نازانم ئه و غیره ته له کام جه رگه وه هاتبوو؟! «کافی نهبوو؟» - که ئه فسهریک بیووه لیی کری به پینج دینار که بیخاته سه رزین. مه لامسته فا پهیدا بیووه، تمما شایه کی کابرای کرد؛ گوتی: حهیفه ئه و به هر هی پاله وانه تیه بفرؤشی. گوتی: ده دیناری بدنه و کهولیش هر هی خوی بی.

یه کیکمان ده گهله بیوو «ملا قادری لاجینی»، شه و دانیشتبووین، قالوچه یه کی پی هه لگه ره؛ له زیرزئی دا و دلی بور اووه. هه مزاغا گوتی: سورش ئه مهی خوشی: یه ک به قرمه پلنگ ده کوڑی، یه ک له قالوچه ده ترسی! جا هر ئه و مهلا قادره له ئیران گیرا و بر دیانه «جه لدیان»

شاپهتی له سهر ههزار کهمس پتر دا که یاریده‌ی حیزبی دیمۆکراتیان کردووه.
پیش نیوهرۆ لهو گوندە لای مه‌لامسته‌فا بوم، به چاپچییه‌که‌ی (یاسین)‌ای گوت: ده‌زانی ج
ده‌که‌م؟

- ج زانم؟

- ریگه‌ی سپیلکی ده‌گرم. سوورچی روحیان له حه‌یواناندایه. ریگه‌ی کویستانیان نادهم،
مه‌گه‌ر...

له‌گهل منا ده‌دوا، گوتوم: کورد جگه له حوكمی زاتی (خودموختاری) بؤی مه‌سله‌حهت نییه
داوای زیاتر سه‌ربه‌خوبی بکا.

فرمووی: بچی؟

- چونکه له سهر به‌حر نییه. دهوله‌تیکی له سهر به‌حر نه‌بی و وه ک نئیم‌مش فه‌قیر بی، ناتوانی
برثی.

- کی ده‌لی له سهر به‌حر نین؟

- من و هه‌مودو دونیا.

- هه‌زار! تو هیچ نه‌بی شهره‌فتامهت خویندۇتھو. کوردستان له تەنگه‌ی هورموز و له
ئەسکەندەر رونه دەکەوتته سه‌ر ده‌ریا، نئیم دوو ریگه‌ی ده‌ریا بیمان هە‌یه.

چەند قسه‌ی خوش: ده‌لین والیه‌کی تورک هاتوته به‌غدا، ویستوویه خۆی ده‌وله‌مند کا،
بىزنىتکی زین و لغاو کردووه، له زووریکی راگرتۇوه. ناردوویه تاجرى شار هاتوون، يە‌ک-يە‌ک
بردوونی نیشانی داون:

- ئەمە چییه؟

- قوربان بزنه.

- ها، به کەرم ده‌زانی؟ زین و لغاوت نە‌دیووه؟ نازانی ئیسترە؟ بىگرن دووسەد لیرە‌ی جەریمه
بەکەن!

یە‌کی تر گوتتوویه: قوربان ئیسترە!

- ها، به کەرم ده‌زانی؟ رېش و شاخ و گوانت نە‌دیووه؟!

ھە‌رووھا پىندا چووه. جوولە‌کەیه ک هاتووه، به دەوري بزىن - ئیستردا سووراوه.

- ها خواجە! ئەمە ئیسترە، يان بزنه؟

- قوربان به سه‌رت قەسم نه ئیسترە، نه بزنه؛ بەلای رەشە و خوا بۆی ناردووین!

لە «چىۋە» مه‌لامسته‌فا گوتبووی ئەسپىك بۆ هه‌زار بىرەن! ئەسپىكى سپیلکى پولیسانیان بۆ
کریم. ئەسپ نە‌بوبو، بەلای رەش بوبو! تۇوشى ھەر ئەسب يان ماین يان ئیستر يان كەر بوايە،
سوارى دەببۇ؛ حىلە‌حىلى دنیاي گىزى دە‌کرد. ناچار ببۇمە گولى دووراوايە، دەبوايە شوولى
ئەستوور بە دەستەوو و ھۆگانه جووتىك، لە پىش يان لە دووی ھە‌مۇو كەسەوو بىرۇم. لە ناو
قوپىتکى زۆر چەقدا تۇوشى فەنسوا بوم كە به پىتھواسى قورى دەشىلا.

- وەرە سوار بە!

- كۈنترۇل و رۆلە‌کەی چۈنە؟!

- ھە‌تىو پۇللى چى و كۈنترۇللى چى؟ من لە سه‌ر بەردى بلندەوو خۆی داۋىمە سه‌ر، رکىف

نادا؛ ئه ویش ده بی سه ریک سه ره هله لگرئ تا ماندوو ده بی؛ جا وه ک ئه سپی موسولمانان بەرپیدا دەروا. ئەگەر تۇوشى بەردیکى بلند بۇوین، لەتىوھ خۇت باوی سەر تەركى!
لە قوره وە وزاقى بەست، راست لە پېشتمەوھ سوار بۇو. گوتى: من سوارى چاک نىم، ژىمناستىكى چاكم!

* شەۋىك لە گوندى ھەرووتىان مىوانى مالىك بۇوين. ناوى كابرا «مەلا سەيد عىسامۇددىن» بۇو. تەكىيە كەلامى «مەخت عەيپ نەبىن» بۇو. مەسەلەن: مەخت عەيپ نەبىن كەرەكىم جل كردا مەخت عەيپ نەبىن چوومە قەلادزى! مەخت عەيپ نەبىن شەكرم كرى!

- كاكە تو مەلائى؟

- نا!

- سەيدى؟

- نا!

- عىسامۇددىننى؟

- نا!

- دەھى ئەو ناوه درېزە چىيە؟

- مەخت عەيپ نەبىن، بابىم مەلا سەيد عىسامۇددىننى، مەخت عەيپ نەبىن خوش دەۋىست. منى مەخت عەيپ نەبىن بە ناوى ئەھوھوھ كردوو!

* مەلامستەفا زۆر لە ھەر لەقەبىك و بە تايىھەتى لە وشەي مامۆستا تۈورە بۇو. دەيگوت: ناوم مەلامستەفایە و هيچى تر، ئەھىش بە مندالى ناوم نراوه مەلامستەفا، دەنا مەلاكەشم قبۇول نەدەكرد.

شەۋىك لە گوندى «خەتى»، ژىگاىي «مەلائى خەتى» كە دەلىن فتواتى ئەم بۆتە سەبەبى رووخانى دەولەتى مىرى گەورەي رەواندز، لاي مەلامستەفا بۇوم. مەلایكە كېتى گوت: «مامۆستا»، بارزانى خۆى لى تۈورە كرد. كابرا لەرزى و زۆر ترسا. گوتىم: دەگەل منى بۇوا!

گوتى: تو بە مامۆستا تۈورە نابى؟

- نا، حەز دە كەم پىتىم بلىن شاھەنشاھى موعەززەم!

مەلام لە ترس نەجات دا.

* مەلا رەحمانى حاجىي مەلائى عەزىز كەند - كۆنه ھەوالە كەي زەمانى تەرەغەم؛ كە ئىستاش ماوھ و لە بۆكانە و مەلائى كۆسەي پى دەلىن - ھاتە سرىشىمە. لام وايە نامە و پۈپۈلى بۆ مەستەفا و كاوه ھىتابۇو. گوتى: قەتم بارزانى نەدييە؛ دەشلىن ناتوانى بىبىنى. زۆر حەزم لىيە چاوم پىن بىكەوى.

- وەرە با ئەمشە و بچىن.

گوتىم: ئەو كۆنه رەفيقىتىكى منه. بارزانى تماشا يەكى كردى:

- مەلا من تۆم لە كۆئى دىيە؟

- قوربان قفت بە خزمەت نەگەيەم.

- ھەوھل جار كە هاتىنە ئىران، شەۋىك لە مالى كەريماڭاي قۇونقەلا تۆم دىيە.

مەلا وە بىرى ھاتەوە: بەلۇن قوربان من لەۋى بۇوم!

* شەۋىك لە گوندى «بىناویە» دەگەل برا كوردە كانى ئىرانى چووبىنە مىزگەوت. گەرم بۇو؛

شله ساواریشیان بۇ هینتاین؛ بهیانی کە یفمان لە چایی بۇو. دەرویشیکى سوورچى لە سەربانیك بە دەفهود شتىيکى دەگوت كە تاریف لە شیخ ئەحمدەدی چاوبەلە كى سوورچى بۇو.
گوتى: دەرویش دەنگ ھەلینە، زۆر خوشە. گوتى: برا دنيا دوو عرووفە: «بى، تى»!
- ئاي ھزار نافمرىن بۇ فەرمۇودەت!
- چات خواردۇتەوە؟

- نە بە سەرى تۇا ھەوالە كانىشىم وە كە منن...
دەرویش چاى و نانىكى حىسىلى دايىنى. دىيار بۇو ئەو قسەى لە مەلايەك بىستووه كە دنيا
«بەد» و «تەم» پېتىرىنىيە: دەست پېتىرىن و تواوا بۇون.
* سەير ئەو بۇو ھەممۇ خەلکى گۈند حاجى بۇون. مەنداڭ مۇوى لى نەھاتۇوھ، كەشىدەيەكى
زەرد بە سەرەوە! ھاتمە لاي مەلامىتەفا، گوتى: ئەم گۈندە حاجى زۆرە؛ وە نىيە?
- كاكە! ئەوانە فېيلبازان. پېرىك، دوانيان چوونە حەج، ھىلکە حاجى زۇريان كېرىيە و لىرە لە
سەرى كورك بۇون و جووجىكىان ھەللىتاوا!

لە ئەسیرە كوردانىي كە زەمانى شەرى قاسىم لە سوبای عىراق گىرا بۇون، يان بە ئانقەست
خۇيان بە گىرنى دابۇو، دەزگايى مخابەراتىكى زۇر رېتكۈپىكمان ھەبۇو، كە بەشى لاي پارتى و
مەكتەبى سىياسى «سمايمىل سەرەنگ» و بەشى لەشكىرى دەگەل بارزانى، «شەوكەتى مەلا
سمايمىل» - كە ستوانىك بۇو - سەرپەرشتى دەكەردى. رۇزى چاودىرى بىن سىيم بۇو، ھەرجى رەمز و
جەفرەي عىراق بۇو دەستبەجى حەلى دەكەردى. رۇزى وا بۇوه موخابەراتى دەولەت دە جار
رەمزى خۇى گۇپرىيە، ئەو لە بەرى حاسىيە نەدەبۇو. ھەميشە بارزانى لە ھات و چۆرى لەشكىريانى
عىراق خەبەردار دەكەردى، كە گەيۈونە فلان، ئىستا لە فلان جىن... دەولەت بە رەمز فەرمانى
تۇپ ياخۇن بەشمەرمانى فلان شويىنى داوه؛ زۇوتەر شويىنە كە چۈل دەكرا. وا دىيار بۇو خەبەر رېتكەن
شەۋىنەك بە لەشكىريان گوت بى دەنگ و مات لە جادەي «خەلەپان» بېپەرنەوە. ئەو شەوه عومەراغا
ناوىنەكى سوورچىمان دەگەل بۇو. لە رېىگە گوتى: زىگم دىيشى دەچمەھو مالە خۇم. دواي
رۇيىشتى ئەو بە دە دەقىقە دەنگى تەنەنگى كەنەنگى شەھى شەق كەردى. ئەو جىنگەش
نiziكى پادگانى گەورەي خەلەپان بۇو. نەزانرا كى ھاوېشتى. من لام وا بۇو عومەراغاي سوورچى
بۇوه بە بىانووی زىگئىشە خۇى وە دوا داوه و خەبەرى بە پادگان دا كە بىزانن ئىمە لە جادە
دەپەرنەوە. گوتىشىم، گوتىشىان زۆر وى دەچى، بەلام باسيان نەكەردى. ھەر ئەو عومەراغايە زۆر
زوو ھەلات و بۇو بە جاشىكى زۆر بىس.

لە بىرم نەماوه ئەسپە سېپىلەم لە كوى بەجى ھېشىتىبوو. بە بىن دەرۈيىشىم و دنيا زۆر تارىك
بۇو. خەوم دەھات؛ ھەر رەتم دەبرىد. بە سەر رۇودا كەھەتم و خەو بىردىمەوە؛ كەسىشىم لە دواوه
نەبۇو. وە خەبەر ھاتم: بەجى ماوم، نەشارەزام، دنيا پېرە لە پىنچىك، رېىگە و مىنگە نىيە، بەرەو كام
لا بېرۇم؟ رۇوم لە كام لا بۇو كە خەوتبووم، بەرەو ئەھى چووم. لەپەشتىكى بۇر لە بن پىنچىكىك
سەرى ھەللىتا:

- كىيى؟
- ھەزارم.
- كاك ھەزار بەجى ماوى؟ وەرە بىرەدا بېرۇ.

تا له چهم پهريموه سه رجاه، له چوار جيگهه تر بورى شاره زام بو پهيدا بwoo. كه له چيا سه رکهوت، بارزانى و جمهاعهت لعوى بوون، چهند كه سيان ناردبوو پهيدام كهنهوه. ديار بwoo ئيحتيانى گهوره له دهورى پادگان كرابوو كه هر دهست بيزيون تييان سرهويتن.

- دهى قول - قول بن و هر قول به رينگه كه يدا بگنهه سريشمه.

ئيمه ره گهل قولى «عهمه راغاي دولمه مهپى» كهونين. شه و زور تاريک و قور بwoo؛ رينگهش نه بwoo. زور رؤيشتىن؛ ماندوو ببويتن. له پر عهمه راغا گوتى: رينگه مان هله كردووه، كه توونىنه ناو سورور چيان - كه دوزمنى سه رسه ختمان - با بگريينهوه؛ گهراينهوه. له گوندى «سەرچيَا» كابرايە كمان له خە راست كردهوه:

- كوا رينگه سريشمه؟

گوتى: چاره گە سەراتىكە لېرەوه برون.

- جائە گەر وا نزىك و هاسانە وەرە پىشمان كمۇھ!

- ئەي بە خوا دوورە و لە قورە ناتوانم!

- دىي يان بتېھىن؟!

ناعيلاخ پىش كھوت. له قور و سەرھۈزۈرېك هاتىنه خوار، كەس نە بwoo دوو جار نە كەھوى. هەر هەلخلىشكەن و سەر بەرەو زېر بوون بwoo. بو خۇم ھەر سى جار كەھوت. له تارىكىيەدا كابرايە كى پېرى بازازىم له پىشەوه دەرۈيىشت، كراسىكى سېي درىزى لە سەر جلانەوه دە بەردا بwoo. ئەها خدرى زىندهم دىتەوه! راست لە دوو قۇونى دەرۈيىشتىم؛ لە كۆئ ئەو دە كەھوت لام دەدا. هەلدەستاوه، دەچۈومەوه پىشت قۇونى. دەرده دلى لەو ھەممۇ قور و تارىكىيە بwoo. گوتى: مامە خۇزگە ئىستا تەرزە يە كى دراشتىمان لى بازىبا، كەيف بwoo! وەك من مەلايىكتە مىشۇولە كەي باران بىم، لاي وا بwoo راست دەبارى. زور بە تۈورەبى:

- كورە تىشتى فە نەبىزە، خودى ئەمى بىرن!

دەيتىم بەزم خۇشە، هەر دەلىم دەبى ببارى، دەلىن و مەلى! پاش سى سەعات كەھوتىن و قور شىلان، لە كازىيە بەياندا گەيىنه سريشمه. ھەممۇ كەس بwoo گولى قوراوى. هەر كۆئ دەست كەوت خۇمان لى بە عەرز دادا. فرانسواي ناسكىيش سەر تا پاي ببويه قور؛ كەچى بە من پىدە كەنى! دواي نوستىنېكى كەم خۇمان شىتەوه. من و فرانسوا و ئەنۇرەمېرزا بەر مالىك كەوتىن. ئەحمدە تەوفىق و باقى برا دەران بەر دوو ياخىن مال كەوتىن. بازازى مىوانى «ئەحمدە شاباز» بwoo كە پېرمىردىكى سەدوبىيىت سالەي زور بە گور دە تاقەت و باوکى ھەممۇ خەلکى گوندە كە بwoo. نەدىدە خۇي دىببۇو؛ شىستەپېيىنج پىاواي چەكھەلگرى لە كور و نەوه-ھەبۇو. مەر و مالات و رەوهى يە كچار زور بwoo. گەرمىن- كويىستانى دە كردى. لە ئەحمدە شاباز نەقلى كۈزۈانى سمايلاڭاي سەمكۆم بىيىت. گوتى: لە كويىستانووه چووبۇوين لە شارى شىخ خوى بىكرين. تۈوشى خورشىداغاي ھەركى بووم، گوتى: ئەحمدە لە شار دەر كەھوه، پاشان و مەرەوه!

- ئاغا خوييماڭ لازىمە.

- دەلىم بېرە دەر...

لە شار دەر كەھوتىن. دواي چەند سەراتىك خەبەر هات كە سمايلاڭا و خورشىداغا بەر گوللە دراون و كۈزۈاون. پاش چەند رۈزىك پىاوايىكى خورشىد بؤى گىرامەوه: سمايلاڭا سويندى خواردبوو نەچىتە شاران. خورشىد كە دۆستى ھەر نزىكى بwoo، قەھولى چوار سەد لېرەي لە

عهجهمان ساندبوو، که وته بن کلیشهی سمايلاغا که به هینده سویند و قورغانه عهجهم فکریان خراب پنیه و ناچاری گرد بچیته شنو. بؤیه ئهويشیان هر کوشت که کاره که سه ر به ده خونه بکری و چوارسهد لیره کهش نهدری.

فرانسا زوری حمز له چارهی ئهنوهر نهده گرد. ئهويان برده مالینکی تر و دووبهدوو لمه ماله ماينه وه. رۆزانه بیکار و بار ده چووینه دهري دی و لاسای تازانمان ده گردهوه: به دار هله چووین و بهه رهه زانه و ده گهه راین و دهه مانقريواند. تا لای ئیواره بەرهه مال ده بويونه وه. شهه ده چووینه لای بارزانی. بۆ خەو دەھاتینه وه ماله رەش. ئهه کيسە خەويکی هەببۇو، بى خەم تى دە خزا. منيش تا بەرە بەيان ده گەل کيچان راز و نيازمان ده گرد.

مهلامسته فا زوری رق له كەسانىك دەھات که بلىن ئارەق دەخواتەوه و كەس زاتى نەببۇو له شۇرشدا بخواتەوه. شەويك فرانسا گوتى: بوتريک كۈنياكى فەرانتىم ھەيە؛ با بىخۇينه وه. تىمگە ياند که له ناو خەلکى گوند شتى وا ناکرى؛ بەلام له دەشت فکرېنىكى بۆ دە گەمەوه. له ناو دارستانىكى زۆر چوغوردا، كانى و ئاۋىتكى زۆر خۇش هەببۇو، هيچ رىڭەشى بۆ نەدە چوو، چووينه ئەوي. خۆمان رپوت گردهوه و به تاي دەربىن لە دەم كانى دانىشتنىن کە هەم تاوي بەھارمان وئى كەوى، هەم كۈنياكىش بىخۇينه وه. لەپە لە بن دارانه و «كافى نەبەوى» كە سەرەنگىنىكى تۈپخانەي عيراقى و هاتبىوه شۇرش و زۆر لە بارزانى نزىك ببۇو، سەرى دەرتىنا:

- ئەوه ج دە كەن؟ بەشم نادەن؟!

- فەرمۇو!

دە گەل خواردىنه وه. ئىواره درەنگى ئەو رۆزە چوومە لای بارزانى. كافى لەۋى ببۇو.

بارزانى گوتى: هەزار ئەمەر لە كوى ببۇو؟ تا كوى چوووي؟

دەلم ئاگاىي گرد خەبەر جىيە. گوتى: ئەمەر دە گەل فرانسا چووينه سەر كانىكە لە دىوي خەليلان، بوتري كۈنياكى ھەببۇو كە بىخۇينه وه. كاڭ كافى لىيمان پەيدا ببۇو، نىوهى ئارەق ئەو خواردىھە، نەيەيشت بە گىيانمان بىكەوى!

باورە كە كافى وەك جاو سېپى ھەلگەر. قەت پىتى وانەببۇو من حاشا ناكەم و راستى ئەو

گوناھە لە خۆم دەلىم، مات و بىدەنگ پالى بە دىوارمە دا.

بارزانى بە بىزەيە كەھو پرسى: جا ئەم سەگە ئەم ژھەمارەدى لە كوى ببۇو؟

- نازانم، بەلام پىتى وايھەر ئەھەندەي ھەببۇو كە لىيمان خەلاس گردا!

كافى ھەر زۆر زوو گوتى: قوربان تۈزىك نەخۇشم، لە خزمەت مەرە خەس دەبىم. رۇيىشت.

بارزانى تەنبا ئەھەندەي گوت: چەند خۇشە كەس دووروو نەبى!

كافى كە دە گەل ئىيمە خواردىبوبىھە، لای بارزانى شەيتانى لە من گرددۇو كە هەزار بە دىزى

تۆ ئەم كاره خراپەي گردووه؛ تا خۇي بە باش نىشان دا!

لە فرانسوم پرسى: تۆ ئەو كۈنياكەت لە كوى ببۇو؟ گوتى: هەر لە كۆيە زەرال رايىسپار دبوبۇم بىكەن.

لە حەمام گىتنى ھەتاوهدا تاو بىردى. فرانسا قوتتۇوييک نىواي دامى، چا بومەھە و فيئر ببۇوم بەر لە خۇ وەبەر تاودان پشت و شانم پى دەھەنۇو.

فرانسا بە قەھولى خۇي بەختى نەيەتتىبۇو لەم ماوهىدا تووشى شهر بېبىن و عەكسى شەرى راستى بىكىشى. بەلام لە كاروانى لەشكەرچى و هاتوچۇي چەكداران و شتى وادا زۆر عەكسى

گرتبوو که دهیگوت ده توانم به پولی ئهوانه خانوویک له پاریس بکرم.

رۇزىك گوتى: تو زورت حەز لە پیواز، ئەوه باش نىيە.

گونم: تو رەنگە قەت كىتايى موقىددەست نەدىتىبى.

- چۆن نەمدىوھ؟ خۇېندۇومەتەوھ.

- پرسىيارىك: خودا بەر لە هەر شتىك چى خەلق كرد؟

- كەلىمە.

- نەخىر. نەتزانى. پیواز! كە تەبەقە تەبەقە يە و خىرە وەك زەمەن و ئەستىرە كان؛ ئەمەن كىرده نەمۇنە و شتىترى لە گويىرى ھەلخىستەوھ

ھەر پىتىدەكەنى و دەبىگوت: ئافەرىم بۇ كەشقى باشتا!

لە سرىشىمەوھ بارزانى ناردىيە جەلدىيان كە بىگەننە سەفارەتى فەرانسە لە قاران. لە جەلدىانوھ بە خەتنى لاتىنى و بە كىمانجى نامەيەكى بۇ نۇوسىبىووم تەواو رېكوبېتىك بۇو. نۇوسىبىووی: زۇرم تو خوش ويست. ئەگەر هاتىيە پارىس بەم ئادرەسە بەمدۇزھو. دايىكمەتلى مارە دەكەم؛ جوانە! چەند رەمىزىكى بىسىمى دەولەتى رايگەيەند كە: «ئىتمەھەمۇ ئەسپابىي ھېرىش بىردىمان سازە و دەبى لەپىر بە سەر بارزانى دادەين». لە رەمىزىكىدا لى: «رۇزىنى نۇيى مانگ ئامادەي ھجىووم بن». پىشىمەرگە كار قايىمى خۆى كرد و لە گۈندان دەركەوتىن و چۈونە پشت بەرد و سەنگەرانوھ. لەو بەينەشدا دەستەي وەت وۇزىكەرمان لە بەغدا ھەر رۇزە بە جۇرىك تەفرە دەدرا: فلان وەزىر نەخۇشە، فلان لە مال نىيە، دەبى عەرەبى دېكە رازى بن كە ئىمە حەق دەدەين بە كورد... جەللايان بىرە قاھىرە، نىشانى ناسرى بىدەن. جار و بارەش لە بەعزە شوينىك عەسکەر و پىشىمەرگە تووشى يەكتە دەبۈون و تەقەيان لېكتە دەكەد؛ كە يەكىك لەو جارانە «هاجمەر» ناوىكى بارزانى لە سەر كىنۇي «گولەكىن» لە نزىك جادە نۇزىز دەك، «بىجان جىندى» - كە شاكاكلەرنى عەبدۇوبىي بۇو؛ دەگەل رەموي بارزانيان لە كوتولەوە دەگەللايان چووبۇوھ پۇوسىا و لە دانشگای تاشكەند زمانى رووسى خۇېنديبۇو؛ لە بەغدا بىوھ مامۆستاي رووسى لە دانشگا و ھەر لە سەرەتاي شۇرۇشمەو دەگەل لەشكىرى بارزانى بۇو - لە دىيارى هاجەر دانىشتووھ تا نۇزى خەلاس دەك. چەندىن كامىيۇنى پېلە عەسکەر بە جادەدا دىن؛ دەيانبىين. دادەبەزىن و بەر تېرىباريان دەدەن. بىجان لېيان دىتە دەست؛ خۆى دەگەيەنتىتە پەنا جادە؛ جا وەر بىكۈزە! سى كامىيۇنى سووتاندىبۇو؛ پەنجاوسى تەفنگ و دوو تېرىبارى گرتبوو؛ باقى ھەلاتبۇون. لە پەنجا پىر كۈزۈابۇون.^۱ لە چەند شوينىكى ترىش لە تووش بۇونانە رووی دابۇو؛ كە ھەمۇ جار دەولەت زيانبار بىوو.

لە بىرمە رۇزى ۱۹۶۳/۶/۷ تىلىگرافىكى سالح يووسفى ھاتىبوو كە: «ئىمە لە بەغدا زۇر سەرکەتووين و كارمان بە ئارەزووی دۆستانە. تاھىر يەحيا لە بەريش ھەستاوه؛ چاشم دەگەل خواردۇتهوھ. دەستى بۇ بە قورغاندا داوم كە نىيەتىان دەگەل كورد باشە. تاكايدە ئەم تەقەتەق و گىرىشىۋىتىنە رابگەن تا خۆم دېمەوھ». بەيانى ئەرۇزە سەيداى مەبارە كىيان گرتبوو؛ لەباتى چا و سوينىدى بە قورغان، دە زىندايان پەستاوتبوو؛ بە پانكەياندا كردبۇو؛ پانكەيان سووراندىبۇو؛ دوو ھەزار شەقىيان تىھەلداابۇو. نىتىر گىرا كە گىرا!

^۱. بىجان لە شەر دەگەل سوپاي پاسدارانى ئىران، سالى ۱۹۸۳ (۱۳۶۲). لە سەلماس كۈزۈر.

۱۹۶۳/۶/۹ عهسکه‌ری هیرشبهر - به بی‌ئه وه بزانی که‌سی له سه رینگه‌یه - له سپیلکه‌ووه حمره که‌ت ده‌گا. دهسته‌ویه خه تووشی پیشمه‌رگه دیت و تهقه داده‌مه‌زی. «حسینی حمه‌داغای میرگه‌سوروی» ده‌گهل پیشمه‌رگه‌یه کی تیرانی، خه‌لکی ره‌حیم‌خان - که ده‌یگوت ناوم عهدوللاهی - بینخه‌بهر به ریندا دین و هه‌ست ده‌کهن له پیشیانه‌ووه شه‌ر و تهقیه‌یه. له دوای عهسکه‌رمه ئهوانیش مل لی‌دهنین. من ئه‌وه دیت که عهدوللاه نو سه‌ربازی عه‌ره‌بی وه پیش خوی داووه، وه ک گاران لیبان ده‌خوری و هینانیه بنکه‌که‌مان له «هاودیان». له‌شکری هیرشبهر شهق و شر کرابوو.

- دهی کاکه عه‌ولا تو چون به ته‌نیا ئه‌م نو که‌سست هینا؟!

- ده‌گهل حوسیناغا لیک هله‌لیراین؛ نازانم ئه وه به کویدا چوو. من له پشت به‌ردیکه‌ووه شه‌رم کرد. نازانم چه‌ندم کوشتوون؛ بلام ئهوانه که دهستیان هله‌لینا و تفه‌نگیان دانا، چه‌خماخی تفه‌نگه کامن ده‌رتنا؛ ئه‌وه‌تا لوده‌سره‌یه دان. گوتهم هه‌رسه تفه‌نگی خوی ده‌شان کاته‌وه و پیشم که‌وی و له دواوه لیم خوریون.

با بزانین ئه وه پاله‌وانه بی‌ناوه نه‌ناسراوه کی بوو؛ و‌هزیریک له ره‌حیم‌خانی نیوان بؤکان و میاندو او، پیاویکی به دهست زایه بوبوه؛ هه‌لاتووه خوی گه‌یاندوته لای شیخ ئه‌حمده له بارزان: «غه‌ریم و ده‌مه‌وی لیره بژیم...»، داری سووتانی بؤ مالی شیخ هیناوه. داوه تفه‌نگیکی کردووه، شیخ ئه‌حمده گوت‌ویه تفه‌نگ ناده‌ین به غه‌ریبه؛ ئه‌گهر بؤ خوت په‌یدا که‌ی قه‌بیدی نییه. له بارزان رؤیشتووه چوته لای شیخ ره‌شیدی لولان. له‌ویش کاری دارکیشی و نوکه‌ری کردووه. له رینگه‌ی هاوینه‌هه‌واردا سوـفیه که تفه‌نگی به به‌ردیکه‌ووه هله‌لپه‌ساردووه، میز ده‌کا. عه‌ولا پری پیدا کردووه؛ سوـفی کوشتووه؛ تفه‌نگه که‌ی رفاندووه و هات‌توه وه بارزان؛ به چه‌کدار قبوقول کراوه. له شه‌ری سره عه‌قره زوری ئازایه‌تی نواندووه. له سه‌نگه‌ریشدا تا يه‌کیکی له دوژمن کوشتووه، هه‌رای کردووه: «خولامي حوسینی حمه‌داغام!»، وه ک ئه و نوکه‌رانه‌ی ته‌مالی که‌رویشک ده‌بیننه‌وه. حوسین ره‌گهل خوی خستووه. ثیتر تا ما، ئازایه‌تی و به‌جه‌رگی ئه و کوره بوبه چیره‌کی ناو پیشمه‌رگه. له شه‌ری «چیای پیرس» شه‌هید کرا. زور مرؤیه‌کی ساده بوو. جاریک له بارزان هاته لای مه‌لامسته‌فا، گوتی: قوربان نیازیکم هه‌یه.

- بلی، هه‌رچی بلیئی بؤت ده‌که‌م.

- با کفس ئه و کلاشینکوفه‌م لی نه‌ستینی؛ زورم خوشده‌وی...

به هوی هاولاتی بون، زور جار ده‌هاته لای ئیمه، زمانه‌که‌شی گوژابوو. که ده‌مانگوت: «کاکه عه‌ولا خه‌بهر و باس چیبی؟»، ده‌یگوت: «خودی ئه ز مرؤیه که سه‌وریمه، عه‌قل-مه‌قل نینه؛ تو تشتا نزانم!».

من که‌تبوومه بنکه‌یه ک له چالیبیه کدا له پشت «گه‌لی عه‌لی به‌گ»، که شه‌ری زور سه‌خت له سه‌ر پادگانی گه‌وره‌ی خه‌لیفان بوو. کانی و ئاونیکی خوشی لی بوبه؛ تۆپی لای ره‌واندز و دیانا نه‌یده‌گرته‌وه. که‌چی وه ک مامه‌ندی چواردیواری گوته‌نی: «زیندده‌وه به حه‌نجه‌له»، رؤزیک نیوهره‌و له‌بهر تاو، کوزیلکه‌یه کی چارده نه‌هه‌ری خه‌ریکی چیشت‌لینان و جل‌شوتون بوبین و یه‌کینک رانکه‌که‌ی خوی پینه ده‌کرد، گولله تۆپیکی قه‌وس هات - له ناوه‌راستی هه‌مووانماندا - کاپرای رانک پینه‌که‌ری پینکا و ئیمه هیچمان لی نه‌هات. له ناوه‌مه‌مو پیشمه‌رگه‌دا، دوو تۆپی خومپاره‌نه‌ندازی دوو گری و سئی گری هه‌بوو؛ که ته‌نانه‌ت یه ک گولله‌شیان نه‌بوو. ئه‌گهر هه‌ر

تاقه توپیتکمان به گولله‌وه ههبا، به هاسانی پادگانی خه‌لیفانمان ده‌گرت، که ئیمه لای سه‌روومان لى گرتیبوو.

ئیوارانه خه‌بهرى شهري نهود رۆزهم که له نزیکمانوه ده‌کرا ده‌نوسسی و ده‌منارد. رۆزیک ناواى چوار شه‌هید ههبوو که يەکیان «شه‌رۆی خه‌بهنده» (کاروانکه) ببوو. نوسسیم خوا عافوویان کا و نامهم نارد. رۆزی دوايى نیزیک نیوه‌رۆ دوو پیشىمەرگە هاتن، لاشەی بريندارلیکیان به سه‌ر شانه‌وه. شه‌رۆیه و بینتیره ده‌رمانگای شورش. شه‌رۆ چا ببۇوه، بهلام لە رانیدا ده‌شەلى. جا با بۆخۆی بیگیتەوه:

- بارى ئیستېریک فیشە کم برد، دام بە پیشىمەرگە. ويستم گوريس هەل‌لوتىن و بىرۇم، لە خرمەی شیست تیر ئیستېر رەویوه؟ دەرپەرى. گوريس دە لاقم حالقا. سەرەکەی بە كورتاني ئیستېرەوه ببوو. رايکىشام بە سەر بەردەلان و بە ناو دارستانى گەلیدا. بىھۇش ببۇوم و ئاگام لە دىنيا بېرا. لە شەودا ھوشم هاتەوه بەر خۆم. كراسە كەم بە لەشەوه نووسابۇو، خويتى پېیوه وشك ھەلاتبوو. ويستم ھەستم، لاقم لە دوو نەھات؛ بىنى رانم زانىكى دەكىد نېبىتەوه. زۇرم تىنسووه؛ خورەی زى دىتە گويم؛ بهلام چۈنى بىگەمى؟ دەستم كوتا رېزەلە مارانەم وە بەر دەست ھات؛ «دەرمى... با بىرم». ملم لە رېزەلە خواردن نا، تىنواتىم شكا. ورده-وردە بە قوونەخشکە خۆم بەرەو زى خازاند. زانى ران بېستى لى بىرىبۇوم. بە قنگە خشکى گەيىمە سەر لاتە بەردەتكى زۇر بلند؛ دەمروانىيە چۈم: «دە جا با بىرم، ئەۋانە هەر دەمكۆزى...». خشگەم كرد و سەرەنخۇون دە زىيە كەوتىم. بىھۇش ببۇوم. بەرپەيان چاوم ھەلینا: نیوه‌ى خوارووم دە ئاودا تەكە تەكىيەتى، لە سىنگەوه لە سەر رەملەم. زانى رانم كەم ببۇوه، بهلام پىشتىم دەزۈورىتەوه و چىڭ دەدا. دەمھوئى لە ئاۋ بېيمە دەر، رانم لە دوو نايە. ئاوا مام. تاو تازە ھەلدەھات گويم لە غەلبەغەلبىك ببوو. نزىك بۇوه، بە كوردى قىسىيان دەكىد. «دىياره جاشن كە دويتى لەم ناوهدا بۇون». من كە لە ۋىيان وەرەزم، ملم لە جىنپىوان نا: «ھەى جاشى بىنامووس! بى شەرەف وەرن! ئەز شەرۆمە، شەرۆ بارزانى! وەرن ئەگەر حىز نىن بىمكۇن!».

ھاتنە سەرم؛ ھەوالى خۆمان بۇون. ديار ببوو لە شەرى دويتىدا سەركەوتىبۇون و لە زۇر جىيگە گەلى كەوتىبۇوه دەست خۆمان.

جهەعفر ناوىك، لاويكى كەلەگەتى زۇر جوان چاک، بىست و پېنج سالە، بە ئیستېرەوه لە سەر پىرى گەلەيەوه شە كەوتىبۇوه ناو زىيە، ئاۋ بىردووی. ئىستېر ھەر چوو، بهلام جەعفر بە ساغى دەر كەوتىبۇو. پاش چەند رۆزىك ئەو جەعفرە لە ئیوارە درەنگىكىدا چۆتە سەر بەردەتكى بلند بىرۋانىتە شەرگە، گولله‌يەكى و بىل بېنکاي و كۆزرا!

«بىجان جىندى» بە چەند پیشىمەرگە يەكوه لە نزىك ئىمە ببوو. رۆزىك مندالىتىكى يازادە-دوازدە سالانەي وردى بە دواوه و ھات:

- كاك هەزار! ئەم ھەتىووه ھاتووه دەلى بىمكە پیشىمەرگە. ئەگەر لانكىكتان ھەيە بىمەنلى ئىتىيدا بخەوى!

مندال گىريا، گوتى: ناوم حوسىئە؛ بابم نىيە؛ ھەتىووم. لە قاوه‌خانەي ديانا شاگىردم. ھاتووم بىمكەنە پیشىمەرگە؛ مامە بىجان گالتەم بى دەكا!

گوتىم: لىرە بىمەنەوه و نان و ئاۋىك ھەيە؛ بهلام ناتوانىن تفەنگت بىدەينى. توش ھېشتا زۇر مندالىي...

کوره که به دلشکاوی رؤیشت. وا بزانم شمش یا حهوت رُوژی پی چووبوو، کیشک گری لای
دیانا هه رای کرد:

- یه کیک بهره و ئیمه دی، تفهندگی پنیه و کورته بالایه که.

- چاوه دیری به و دهنگی مهده! با بزانین ...

حسینی چکوله به تفهندگیکی پرنوی دریز و دوو فیشه کدان به سه رشانه و، هانکه هانک
په یدا ببو:

- کوا مام بیجان؟

- چوته بارزان.

- به خوا چووبیته عاسمانیش ده بی خومی نیشان دهم. لانکم ده وی؟! ئه دی ئه و تفهندگه
چیبه؟!

- راستی له کویت ببو؟

- چوومه و سه رکاره کم له قاوه خانه. ئه م بیانه تازه سه ماوه رم ئاگر کر دبوو، گه سکی
قاوه خانم دهدا، سوْفیه کی جاشی شیخ رهشید هات گوتی: ناگریک پنکه ده چم له کانی مله
ده کم؛ رؤیشت. بانگم کرد: مامه! ناترسی چه ک و جله کانت له سه رعمرز ته رایی بکیشن یان
خوا نه خواسته يه کیک پریان پیدا کا؟ بؤ له قاوه خانه یان دانانی؟ ئه گه رهاتییه و به کاوه خو
ده بیریان که وه ئوه چاش ده گه یه نمی. گوتی خبه بری ته يه. هه رهه و جاریک خوی له کانیدا
قوم کرد، دوو فیشه کدان و تفهندگه کم هملگرت و دامه چیا. تا سوْفی پیسی زانی زور و سه
که و تبوم. چهند تفهندگیکیان پیوه نام؛ به لام من ده رباز بوم و ئاوا بوم و ئاوا هاتوم. دهی
به پرم که بگه مه بیجان!

خوی گه یاندیبووه بیجان له بارزان و زور به دلخوشی ده گه لیا هاته وه. دوای ئوه وش که لیک
هه لبرابن، تا بیجانم ده دی زوری تاریفی نازابیتی حوسینی ده کرد. دوای خبه برم لی نه ما.
ماوه یه ک ببو له ئه حمه د تهوفیق و هه والانی تو زیک دور بوم و که متر يه کترمان ده دیت. له
هاؤ دیانه و بهره و پشتی خه لیفان هه لکشام و تووشی يه کتر هاتینه وه. هر له چهندیک پیشه وه
کوریکی سابلاغی به ناوی قادر - که ئیمه پیمان ده گوت «قه دو» - له سه ره رمانی ئه حمه د
تهوفیق ببوه پاسهوانی من. زه لامیک، جو و تیک سمیلی بابر، میزه ریکی سووری بارزانیانه له
سه ره، سه ره تا پا نوچمی چه ک؛ پیاو که ئه سه ره و سیمایه ده دیت لای وا ببو به فر به کالی
ده خوا! قسنه شی بارزانیانه ده کرد تا به تازای بزانین. قرؤشكه يه کی چا خواردنده وهی له باتی
ئیستیکان به قه ده وه ببو، قوریه کی چا ده برد.

رُوژیک که بهره و بزرایی چیای «براند وست» سه ره ده که و تین، و وک هه میشه من له به
تمنه لی به جی مایبوم؛ قه دوم ده گه ل، سه ره ده که و تین. چهند جاریک ته قهی گولله ده هات.
گوتیان: چاکیکه له بلندایی کیو به ناوی «بیری خه ل»؛ زه مانی خوی راوجی ببوه. هر که س
به لایدا برووا ده بی ته قهی بؤ بکا. ماوه یه ک سه ره و تبوم، دوو ته قه له سه ره يه ک هات. شتیکی
و وک گریانم بیست؛ که میک به په له تر سه ره که و تم. برینداریک له بن داریک ریخولهی رزاونه
سه رعمرز و زنیک بؤی ده گریا.

- ج بومه؟

- ئه و پیاو خالمه، هفوو دوو که سه کوشتیان و رایانکرد.

رآکردووه کان هیشتا نهدیو نه بیوون.

- قه‌دۇ راکه، ئەگەر رانه‌وستان بیانکوژه.

قه‌دۇ رایکرد ولەپەر گەراوه:

- کاکه به خوا لهوانه‌بیو منیش بکوژن، نەمۆیرا!

رەنگە بلنى ئەدى بۇ خوت بۇ ھیچت نەکردى من چە كم بىي نەبیو. تا درەنگیش ھەر بىي چەك رېگەل كەوتۈووم. خەلکى تىريش كۆبۈنەوە. كاپرامان بە داربەست نارادە خەلەفان و لە رېگە گيانى دەرچۈوبۇو. هاتىنە سەرى چىا. دەگەل ھەوالان شوتىمان گرت. گوتىم: مام عەلى (مام عەلى عەجىم كە بە تەنیا باسىنگى دەۋى) بچۇ پىرى خەل تالان كە! لە سايىھى تەقە كردن بۇ ئەوي پىاپىتكى فەقىر كۆزرا.

مام عەلى ھاتەوە. كۆلکە و چە كوج، كەللەونىونىك قەندى، تۈورە كە يەك شەكىر، دىنارىتكە و سەدد فلس پۇول، يەك دوو مىست چا، قۇرى ئىستىكان و ماشە و مەقەلى و چەند ورده كەل پەلەتكى هېيتا. گوتىم: قه‌دۇ ھەر ئەم جەمە دەگەل منى! كاک ئەحمدە ئە خىرۇبىرە ھەر بۇ خوت!

پىرەمېزىدىك بە ناوى «مەلا باقى» لە عەسلى خۆيدا خەلکى سەنە، پەرھۆزەسى لاتى موكىيان، لاي سەرددەشت بۇوە؛ ھاتۇتە دىبىي پېزدەر. زۇر سالان مىرزاى شىيخ حوسىتىنى بۆسکىتىنى و پېزدەرى دىكە بۇو. تەواو بە زاراوهى پېزدەرى قىسە دەكى. كارى بۇ خىزبى دىمەنگەتى ئىنرا نەردووه. لە كۆمۈنە ئەحمدە دەۋىقىدا لە سولەيمانى ڇياوه. بۇ خورمەت لە پىرىيە كە ئەنەن ناوە «باوکى كۆمۈنە». جا ئەگەر لهانە يەكىن زۇر قەلسى كەردووه كۆتۈوپە: «بەر پەدرى جاڭەشى كۆمۈنە!». فارسى دەزانى. بە راستى جواڭرافيا يەكى زىندىووئى كوردىستانى موكىيان و ئەرەلان و بەشە سۆرانىيە كە ئە عىراق بۇو. ھەممۇ شۇينىك و ھەممۇ ئاغايەك و بن و بەنچە كە ئەممۇ عەشيرەت و ھەممۇ مالانى دەناسى. كەسى واشە نەدیو ئەۋەندە بەرگە ئەنخۇشى و بىرسىيەتى و بە پىاپادە رۇيىشتن بىگرى. كەوا و پاتۇلى خاكى دەبەردا، كورتەبالا و چاۋىكى داقلىشىباوو. رادىيە كە دەبەرگى خاكى گىراوى ھەمېشە بە لاشانەوە بۇو. لاۋار، رەنگزەرد، مومۇ پېشەوە و مەريو، كلاۋ جامانەيە كى پېزدەريانە لە سەر، لايىتىكى سى پىلى دەبەرگى خاكى گىراوى دەگەل خەنجه رېتكى كەرۈز بە قەدەدە بۇو. قوتۇوپەنىكى شو كولاتى دەبەر پېشىننەدە شەر چوارقەفە كە ئە چەققاند. ئەو قوتۇو وەك عاسى موساوا بۇو: تۈوتەن و پەرى تىدا بۇو، چاى تىدا لى دەنە، گۆشتى دەست كەوتايا تىيدا سوور دەكەرەدە. لە پاش چا يان چىشت، بە دەسرەيە كى چوار گۇشە زەلامى سوورى قەت نەشۇراو دەيمالىيە و تۈوتەن و پەرى تى دەكەرەدە. قرۇشكە يەكىش بۇ چا خواردەنەوە بە خۇيە وە ھەلواسىبىو. توربىنەنىكى قوماشى خاكىشى ھەبىو لە كۆلى قايم دەكەر. پېشىمەرگە ناويان نابۇو «ئىزىگە شەر». زۇر دەم شەر بۇو؛ ھەمېشە غەيىبەتى خەلکى دەكەر و پاش ملە جوينى دەدا. زۇر دەلناسك، بە كەمترین شەت تۈورە دەبۇو. منىش گيانىتكەم بەوە بۇو؛ سەرم دەخستە سەر، قەلسىم دەكەرە؛ بەلام بە تىكراپى زۇرى خاتىر دەگرتەم.

چىاى براندۇست ئەشكەوتىكى زۇر گەورەي ھەبۇو، سالۇن-سالۇن، لە شۇينىك ئاوابى تىيدا بۇو. نەمانزانى تا كوى رۇبۇو؛ جونكە پىاۋ ئەگەر زۇر چووبا نەفەسى تەنگ دەبۇو، پېشىمىلى دەبەرا. پىتە لە سەد پېشىمەرگە يەك لەم ئەشكەوتەدا دەزىيان؛ كە ئەگەر ناچارى با، جىنگە ئەچارى ئەشىنى تىيدا دەبۇو. دوو-سى ئەشكەوتى پچووكى تىريشى لى بۇو كە زۇر تەنگە بەر و لە

بارانهدا دلپیه یان ده کرد. له تاوساودا له ده ری ده زیابن و هر چهند که سیک له بن داریک، سیپالی به زهی دادهدا. رووناکایی شهومان ناگر بwoo. له بر ناگر ناممان ده خوارد و روده نیشتن تا خوتن. به نزیکه چوارسده پیشمه رگه، فانووسیکی که چمان هه بwoo؛ بی شوشه. نهوتی تیدابوو؛ سه ری جی نهوتکه شه نه بwoo. هر کهس چه خمامی ناگری جگه رهی بی نهوت بواهه، ده چوو له و کونوه ده نهوتکه کهی هله لده کیشا. سهیر لوههدا بwoo رادیه بعدها بهیانی رهسمی بلاو ده کرده و که به حیسابی کیلومیتر به نزین و به حیسابی خیزانی مال نهوت بدنه؛ نه و ک یاغیه کان به هرهی لی ببین!

رُوزیک باران دایدا. با بگه پین و نهنا پهیدا کهین. ده گهله مسته فای کاکه ره حمان بو نه شکه و ده گه راین؛ مهلا باقیش ده گهرا. کونیکم دوزیمه به حال جینگه هه لترووشکانی دوو کهس ده بwoo؛ نه ویش دلپیه لی دههات. گوتوم؛ وهره با به لای مهلا باقیدا بروین و توورهی کهین! به سرتیه کی وا که گوتی لی بی گوتوم؛ نهوه شونتی من و تو، نابی که سی تر بی!

مهلا باقی گوتی؛ به لی، نیو نه جیمز ادانی دیت. له داخان پیکه نی داخی نیو نه مشه و له بر باران بنووم!

- ماموستا مهلا باقی به قور عان ده بی نه شکه و ته ئی تو بی؛ تووره مه به!

پیلمان کیشا، مالی نه جیمز ادانی دیت. له داخان پیکه نی:

- نه گه ر خیری تیدابا و بهر منو نه ده خست؛ ممبارة کی خوتان بی!

ده گهله دوو هه والان - نیسته نازانم کی بون - کونه به ردیکمان دیته وه؛ تیی خرزابن. زور نه وی بwoo. جاریک هه ستام دانیشت، سه رم شکا.

مهلامسته فا خرابووه کونه نه شکه و تیکی لنه وهی گوتوم خراتر؛ دلپیه ده کرد؛ خوی هه لوئز نیبوو دلپیه وی نه که وی. لوو ده مه شدا کاپرایه کی راننده تاکسی هه ولیری ده بینه اند:

- ده بی هر بچم شکایه لای مهلامسته فا بکه؛ زولمم لی کراوه.

له ده کی نه شکه و ته و گوتوم:

- ئاخر گالتنه له وه خوشر چون ده بی؟ بارزانی ده بیوی شکایه له دهستی دلپیه بکا و نهم کاپرایه شکایه لای بارزانی.

بارزانی زور رُوزان بهمه پینده که نی.

له زور له میزه وه که سورچی و سوپی شیخ ره شید دوزمنی بارزان بون، شیخه کانیان مریدی خویان وا تیگه یاند بwoo: هر کهس تووشی میزه ره سورران - یانی بارزانی - بسی و بتوانی و نه یکوری، کافر ده بی. نه و شوینه نیمه لی بوبوین ناو جه رگه سورچی بwoo. نه یاند توانی بمانکوژن، لیمان ده ترسان؛ به لام له شه یانیان ناخوش تر ده بیستین. گویم لی بwoo زنه سورچیه کی ره وندی ددان که وتووی چرج ده یگوت: خواهه بو خاتری هر قه دان و شیخی چاوبله ک! نه یاره بیین و نه کافرانه بکوژن؛ با حه ویانی ده میش به رکهون!

سرودیکم له زمان جاشانه و نووسی که له دیوانه که مدا چاپ کراوه و سه رهنده کهی «جاشین کوری که رانین». بیان گیرامه و که جاشه کان داوه تیان بوه و نه شیعرانه یان به گورانی گوتوه و له بری هله لپه بون!

رُوزیک له گهله ئه حمده چووینه جل شوتون؛ شوانیکمان به لادا هات:

- کاکه! بیک شیرمان ناده یهی؟

- ده فرم وی نییه.

- ئیمە ویمانە!

- نازانم بدؤشم.

من ملى مەربىكم گرت و ئەحمدە ملى لە دۆشىن نا؛ قەت ڙنه بولى واي حەبوان نادۆشىن.

- ئەويش دەزانى؟!

ئەحمدە تەوفيق دەستە پیاوىكى بەلەبارىكى جوان چاك، سېيلكەله، مۇوى لە رەشيان بىرېقەي دەھات. قەت لە كار كردن ماندوو نەدەبwoo. زۆر پاك و خاوين و مورەتتەب بwoo. كەس بە بىن دەگەللى دەرنەدەبرد. رۆز و شەھىپىچان بە شاخ و كىو ھەلگەرابا، نەفسى تەنگ نەدەبwoo. نەيدەھىشت بەردەستانى ساتىك بىكار و تەنبەل رايپۈرىن. لە غارداندا پىيم وا بwoo كەرويىشكى لە بەر دەرنەچى. جارىك جاشىكى دىل ھەلاتىبوو. جاش وەك تازى رايىدە كردى؛ ماۋەيەكى زۇرىش دوور كەوتىبوو. ئەحمدە كەوتە سەرى؛ گىرى. تەنگچى چاك بwoo؛ نەيدەزانى ترس چىيە. ھەمۇ گىيانى ھونەر بwoo. عەيىي ئەوه بwoo زۇو توورە دەبwoo. زۆر سەختىگىر بwoo؛ خەتايدەكى چكولەمى لە زېردىست قبۇل نەدەكىد؛ نەيدەبەخشى. بە چاواي بەدبىنى دەپروانىز زۆر لە ھەوالە كانى ئىرانى؛ زۆر دەترسا كە سلاواك ناردىنى. كە لە سەر ئەھەر دەپروانىز لۇمەمە دەكىد؛ جارى و ا بwoo لە سەر ئەھەر لۇمە كەردىنە لىيەم دەرەنچا؛ بەلام زۆر زۇو ئاشت دەبۈيىنەو. پىشىمەرگە كانى بازىانى و هي ترىش - كە دەياناسى - زۆر لەبەر ئازايەتتىيەكەي خۇشىان دەۋىستى. ئەگەر پىشۇوكورتى و زۇو توورە بۇونى نەبوايە، بۇ كارى زۆر گەورە زۇو ئامادە بwoo. دىسان لام وا بwoo لە ئابىنەدا دەبىتە پیاوىكى گەورە؛ بەلام زەمان مۇلەتى نەدا...

لەو ھەوالە ئىرانيانە، «مام عەلى عەجەم» شىتىكى زۆر سەير و خۇش بwoo. درېزىكى بارىكى بە جووتىك سەنلى شاعەباسى سېپى و دەم و چاوايىكى سوورى بىرېقدار. وەك «متوشالحى تەورات» كەس نەيدەزانى عمرى چەندە! بە خەيال بە ھەشتا سالىمان دادەنا. وادىار بwoo رۆزىكى لە رۆزان ترکى ئازەربايچانى بwoo. كوردىكى زۆر چاکى دەزانى بەلام تر کانەي دەگوت. ترکىشى باش لە بىر نەمابۇو. خوا دەزنانى چەند سال بwoo لە كوردىستانى مۇكىريان و لە كوردىستانى عىراق ژىابۇو. لە كىيۇ نەبا نەدەزىيا. دەگەل پىشىمەرگەي جەھۇورى سابلاغ لە لاي سەرەدەشت بwoo. پاش شىكانى جەھۇورى، دەگەل «علە گاوار» و «سەممەدى چەتە» شەو بە كىيۇ زىاواه. لە سەرتاتى شۇرۇشى بارزانىشىعە هەر دەگەل بwoo. قەت لە كار كردن ماندوو نەدەبwoo. كارىشى چىشت لىيان و رېكەپىنگ راگرتىنى بىنكە بwoo. لە ھەمۇو تەمەنى، شەو بە كىيۇ دا و ھەمۇ گىيانىشى ھەمۇ دەم درۆ و فروفېشال بwoo. درۆي واي دەكىردى كە دە قوتۇو ھېچ عەتارىكىدا نەبى. ناوى ھەر كەسى بىستىا - سا با چوارسەد سال لەو پىشىشىش مەربا - دېيگوت دەمناسى و زۆرى نەقلى دۆستانە لى دەگىزراوه! بەلام درۆ كانى ئەوهندە بەرى و جى دەكىردى، زۆر كەسى بىي ھەلەدەفرىوا و تا درەنگانىك بە راستى دەزانىن:

* لىننین؟ ئەى بە رەحەمەت بى! لە مۆسکۆ دىتىمى سەرى چەنەگەي ماج كردم، فەرمۇسى عەلى بەرنە مۇوزە بە كەيەنى خۆى چى دەھوئ ھەلگىرى! گەرام، گەرام، جووتىك كلاشى

ھەورامىم ھەلپىزاد.

ھەمۇويان بۇيان لە چەپلە دام!

* گاڭارىن گوتى: مەللەيت باش نىيە!

گۇتم: ئەگەر تو لە عاسىمان دەگەرای لە كوى دلت خۇش بwoo?

- له سهه مؤسکو.
- ها، ئهه توش میللى!
- له چەپله يان دا!
- * مارشال تىتى؟ ئهوى سالى ئەمن لە وارشە نوتقىم دەكىد، مندالىيک بۇو جلى مارشالىيان دەبىر كەربوو، زۆر مندالىتكى خويىن شىرىين بۇو!
- * مۇشى دايىان؟ ئهۋى سەگبابە ئىستاش تۇوتىن و پەرم پى قەرزىدارە! فەعلە بۇو لە جادەي گەلى عەلى بەگ، گۇتى: مام عەلى بۇ جغارە چېكەم؟ تۇوتىن و پەر و چەخىماڭم دايىه. ئەمما ئەودەم ناوى مۇوسا دايىان بۇو!
- * كۆپىر بىم، پاش سمايلاڭلاغاي سەمكۈ من گەدرم نەماوهتەوە! هەر پىيى دەفەرمۇومەوە: «دايى ئەلى!». ئەودەم ئەو تەھنەگە بىرنىيەم ھەر بە دەستەوە بۇو!
- ئەھۋى لە كن من و ئەحمدەد دەگىرلاوە كە من تەھنەگە كەم بۇ لە ئەحمدەد ئەستاندبووا
- * باپىرم -باپەكى خورەم دىلى! - كورد بۇو، شەشىسىد، حەۋەسىد، ھەشىسىد سال پىش، ھېزىنى سۈسيال دىمۇكراٰتى درووسرى كەردى!
- * لە تەھۋىز لەشكىرچى سەتارخان بۇوم. ساچىمەتى تۆپمان نەمابىوو. رەحىمەتى مەشتى مەممەدالى خان، كۆلى پەنجا حەنبالى دوو گرانى و بىنچ گرانى نارد، كەرمانە ساچىمەتى تۆپ!
- جارىك دەيىگۈت مودىر پۇستى ئەمنىيە، جارىك سەرلەشكەر؛ ئىتىر ھەرچۈنى بۇيى ھاتبا!
- * جىزىرە خارك چوار دەورە بەحرە؛ پېر لە تىمىساح. كىن بېچىتە دەم ئاول، تىمىساح دېخوا، تاقە پەرىدىكى ھەيدە: تەنبا زىندانىيەك لە دىنلەدا توانىيە لەھۇى ھەلى؛ ئەۋىش من بۇوم! دېتىم يەكىن لە بن كامىيۇن تەكەتەك دەيكانەوە، منى بە لىپاسى ھەبىسى دىيت؛ گۇتى: ئەلى! ئەھۋە لېرە ج دەكەي؟! جلى شاگىرى دامى؛ دەگەلى سوار بۇوم. ھەتىمامى تا زىك شىراز، لەھۇيە بە بىن، بە سەھرەدا دوو مانگ بە پېزى دارتىللاندا ھاتىم تا گەيىشتمە ئابادان. چۈومە گاوهخانە؛ يەكىن گۇتى: ئەلى! لېرە ج دەكەيەو؟! گۇران بۇو، بىردىمى دوو مانگ لە سەرداو - لە پەنا كۆپە شەرابان - بەخىويى كەردى!
- ئەم درە زلانە و ھەزارانى دىكەي واي دەنە خشانىد ھەر حەزىت دەكىد گۈنى لى بىرى.
- گىيانىكىمان بە درە نەخشىنانەيەو بۇو، ھەر باسېكىشى بىكرايە كە لە زەمانى جەمھۇورى ساپلاڭدا با، دەيىگۈت: «ئەھۋە ھەزار دەزانى!»؛ دەمۇيرا بلىتىم نا؟! كەلەمەتى «سەگباب» لە كن ئەھۋە قىسە خۇش بۇو بۇ ھەر كەھسى كەمترىن بەخنەتى لى بىرگەتايە.
- چىشتى لىنەندا، بەلام دەگەلى نەدەخواردىن. رۆزىك بىرنجى سى كەھسى لىنابۇو، خۇيى تى نەكەر دەبىوو. كاكە حەمەد گۇتى:
- مام عەلى و بازام كەھمىن بىخويى!
- ئافەرىيم! ھەر دەمگۈت بازام سەگبابىن كەھزانى خويىم تى نەكەر دوووه؟ تەجەبەم كەردىن؛ تو زۆر زىرە كى!
- بەلام بە پال ئەھەممو درە نەخشىنانەشەوە، يەكجار زۆر چىرۇكى ناو كوردان و مەسەل و راپىدەي گەورەپياوانى دەزانى. زۆر جار وا بۇوە نەمزانىيە بە كوردى بە شىتىك دەلىن چى، ئەھ دەبىزانى. ھەر ئەگەر دەمدى تۆزۈك كزە، دەمگۈت: خەم مەخۇ، با شۇرش خەلاس بىن، دووبەدوو دەبىنە چەتە بە شاخانەوە، ھەر حاجىيان رووت دەكەين! وە كەيف دەھاتەوە. ناتوانىم

ههموو باس و رهفتاری مام عهلى لیرهدا بنووسم، چونکه کتیبیکی گهورهی دهوي. ئهمانهم بۇ چەند نمۇونەيەكى - كەم لە زۆر - گىپراوه كە بزانى چەند وەرويركە و ئاودەنگىيەكى خوش بۇ لە چيا و چۈلە.

سەلاحى موھتهدى (مستەفا) زۆرى شىعري فارسى لە بەر بۇو. كاوه سەرەتاي زۆر ئازايەتى و بەكارى، لە لاساكردنەوهى هەر كەسى دېبۈمى وىتەي نەبۇو. بە دۇوانەش زۆر كەفم دەھات. رۆزىك «مەلا حەسەن رەستگار» و «مەلا رەسوللى پىشىنمازى» دوو كەسيان دەگەل خۇيان هىننا كە تازە لە سابلاغەوە هاتبۇون. دوو جەنەل بۇون، يە كيان ئاولاۋى بۇو، گوتىان گۈي بىگرە زۆر خۇشە. يە كيان بە توورەبى ھەلەيدايدى:

- ئاغا گيان ئەمە بە شەو، بە بىراھە، بە هەزار جان كەندەن، بە نىيو درەواندا ھاتۇوين، لاقمان زەخمى بۇوە، ئەمە گاندەرانە پىمان پىن دەكەنن!

منىكى ئەمە سالە لە زاراوه خاوه دوور، چۈن پىنە كەنەم؟!

لای كابرایەكى سوورچى دانىشتىبۇوم. لەپر پېرسى:

- ئەتو خىرى مە ناناسى؟

- نا.

- لۇ؟ خدر، خدر، كو نايناسى؟!

- بەلىي دەرى...

- خدر جىنپى بە سەيد دابۇو ببۇه گورگ. پاش بىست سالان شەوهەكى دە قولكەي كەوتبوو، بېبۇوه بە خىرى جاران. بەرام ددانە كانى هەر گورگى بۇون؛ ھەستى ستۇرۇرى پىن دەشكەن. خواردنى هەر ھەستى بۇون!

- ئەمە ماشەللا!

ھەر ئەمە سوورچىيە گىايەكى دامى، لاسك درىزى گەلا وەك كەمەرەي درىزۆكە، تامى لاسكەكەي زۆر تىش و خۇش. گوتى: ئەمە مام پىواسە، دەرمانى ھەمەوو كەمانە. بۇ دوكتور مەممۇدم بىد و پىتم گوتۇ؛ گوتى: كەرە، درە دەكا! هەر جۆرە كەرسە دەرمانى تايىھەتى خۇرى ھەيە. پاش چەند رۆزىك دوكتور گوتى: بە راستى كابرا راست دەكا؛ ھەمەوو كەرمىك دەكۈزى. مەلا باقى كونە ئەشكەوتىكى پەيدا كەردىبوو، بە تەنپىا تىا دەزىيا. نازانم بۇ كۆپيان نارد. دوو دارى وشكى سەر دوڤلىقانەي ئەستۇرول لە دەرگاكەي چەقاند و دارەرام كەرد و گيامان خستە سەر، تەواو خۇش ببۇو. ناوم نابۇو «كۈنە باقى»، كەردىمە مالى خۇم. تا نىيەرە بەر سىئەرەتكى خۇشىبۇو؛ دەننۇوستىم، دەمخۇينىدەوە، دەمنۇوسى. دوو سەرمازەلە كە «خەمە گپۇ» يان «قەقەمۇ» يى پى دەلىن دەھاننە بەرانبەرم بە بەر دەركەوە سەرىيان رادمەۋەشاند، دەتىگەت دەرۋىش زىكى دەكەن. تەواو سەبۈورىم پىيان دەھات. رۆزىك دوو بارزانىم لە لا بۇون، چاوابان پىن كەوتىن:

- ھاي دەبىي بىانكۈزىن!

- ئەوانە دۆستى منن، ھەر چى دەستىيان بۇ بەرى خواهار!

دەبىي ئەمە بزانىن كە بارزانى لايان وايە كوشتنى سەرمازەلە خېرىكى گەورەيە و كىن دە سەرمازەلە بکۈزى، وەك كافرييەكى كوشتبىي وايە. ئەمەش دە گەرېتىھو بۇ سەرچىرەتكى كە لە هېنەندىك كېتىبى قەدىمدايدى: ئەگەر برايم پىتەمەريان خىستوتە نا ئاڭر، سەرمازەلەي فاسق فووی لىنى كەرددووه تا ئاڭر خۇشتىر كا! تەننەت وَا بزانىم شىيخ مارفى نۆدىيى كەرددوویە بە شىعريش،

دهلی:

فاسقی خه مسنه دیاره: دووپشک و مشک و ماره سه رمازه له و کوللاره
به روایه تیکیش: قله بازه له و کوللاره
که قله بازه له قشنه لیه و بو خوشم که فه قییه کی مندال بوم، قشنه له کوشتنم به خیر
دهزانی: روژنیک به بارزانیم گوت: ئه گهر شورش خه لاس بی، که رینک و دوو سه بهته ده بهمه لای
کویه. هر سه رمازه له ده گرم و دینم له بارزان ده یفرؤشممه و، دانهی به نیو دینار!
کورینکی مه لامسته فام دی راوی سه رمازه له ده کرد. گوتی: هر تهنجیا یه کینک کوشت.
گوتیم: هر باشه که پوی کافرینکت ده خوین هیناوه!

نهوا له ئشکه وتی کونه باقیدا خه رینکی نووسینه وهی شیعری مهلا ئه حممه دی نالبندم، ئاگام له
دنیا براوه، ته پهی پی له سه ربانه که مهه و هات، هه رام کرد: تى ده که وی مهیا له پر دهسته
که رینک شوره و بیو. دیار بیو بو دهست کوشین دریز کراوه! که رهات بیو گیای سه ربانه کهم بخوا،
تیکه و تیبو. تا رامانکیشا چه قی مه رگمان کرد.

پاش نیوهر پیان تاوی تى ده کرد، ده چوومه ئوبهه که سیبیه بیو. له بن دارینک جیگهم خوش
کر دبوو، کاری نووسینه وهم لی ده کرد. روژنیک خشنه یه ک له پووش هات؛ روانیم مارینکی ره شه.
سه رم داخست. قه ده رینک دوو دل ما؛ پاشان هات به بھر ده ممدا، نزیک میترینک دور رؤیشت.
پاش ماویه که هاته ووه؛ راست به شوینه کهی خویدا گهراوه. ده گهل مار بومه دوست. هه م Woo
پوژ سه عات چوار پینچ دقیقه کم ده هات؛ سه عات چوار و حه ووت ده دقیقه ده گهراوه. قهت
شوینه کهی تیک نه ده دا. ده چوو ئاوی له شوینه که ده خوارده وه. ئه مهه بو مسنه فا گیپراوه - که
ئاشنایه کی وام پهیدا کردووه - هاته لام. ده مانروانیه سه عات، سه ری وخت مار هات. مسنه فای
نامباره ک پلارینکی تیگرت و مار چووه بن وشكه دارینکه وه. هه رچی گوتیم فایده نه بیو. پووشی
کو کرده وه و داری ئاگر دا. تریکیشی پهیدا نه کرد؛ به لام ئاشنا که می توراند.

تا بارزانی بو خوی له چیای براندؤست بیو، بنکهی فه رماندی بی بالا بیو. هه مهه باس و خواسی
شهر - که له هه مهه ناقاران گه رم بیو - ده هاته ئه وی و فه رمان له ویوه ده درا. و که هه میشه
بے یانییه ک دیتمان بارزانی و هه والانی چه کداری پاسه وانی نه ماون. شهر له بارزان توند ببیو، بو
خوی چووبوو. هه رچهند هیشتا زور بنکهی له وی مابیون و کاری جمهه هی ئه ناویه بیان به ریوه
ده برد، ده گهل ئه حممد بپیارمان دا ئیمهش بچینه بارزان. روژنیک چوومه گوندی خه لیفان.
دو کانیکی لی بیو، هه شت پاکه تقاوه و قاوه جوشیکم کری و هیندیک که لوبه لی تر که نه وه ک
ده سمان نه کهون. شه و هه مهه هه واله ئیرانییه کان له ئشکه و تیک کو بو وینه وه که چوون بروین و
چ بکهین؟ «سوله يمان موعینی» که ناوی «فایق» بیو، زور به دلگه رمنی باسی فیدا کاری ده کرد و
ده یگوت: ده بی ئیمه خومان لهو شه هدا نیشانده بین.

ئه حمهد به سر ته پتی گوتیم: فایق ناویری بی، ئیستا به فیلیک خوی ده دزیته وه.
گوتیم: دیسان به دینی؟! به سیه...

پاش و تو ویژنیکی زور، فایق گوتی: کاک ئه حمهد، ئیمه هه مهه مان بچینه بارزان و هیندله له
ئیران دوور که وینه وه، ئه دی کی ده رمانیک، قهند و چایه ک، جلکنک، شتیکمان بو بنیزی؟
ئه حمهد چاوی لی داگر تم:
- راست ده کهی؛ جا کی بچی ئه کاره بکا؟

- من ده گهل چهند براذریک ده چینهوه قهلاذه. ئاگامان لیتان ده بی، که زور لازمه.
ئە حمەد گوتى: فايق زورم تەجرىبە كردووو! پياونىكى زور خويپى و ترسەنۈكى! ئەو جارەي
كە ده گهل هەباسغا دەمە قالەم بۇو، جىنپىم پىن دا. ئەويش سى كەسى ناردبووه سەر رېيگەم كە
لىيەدەن. تو دەزبەجى هەلاتى و بەجىت ھېشتم. من ده گۈزىيان راچۇوم و تەنگىم لە يەكىان
ستاند و بە پارانەوه دەستم لى هەلگەتن. ئەوه جىگە له چىرۇكى هاتنە كەت بۇ عىراق كە
مېنەشەم و كلاوه باشى دەزانن... بىر لە قەلاذە دانىشە! ئىمە دەرۋىن. بەلام براذرە ئازاكىمان
مەبە!

فايق سەرى داخستى دەستى دەناین و دەيگوت: «ھەر خوايە نامرى!»
- برا خواحافىز!

فايق دەستى دە قەبرى مە حمۇمۇد كاوانىم نۇوسىبىوو؛ يانى ئىيە بەرەو كوشتن دەچن.
ئەوەش من بۇ قەبرى مە حمۇمۇد كاوانىم نۇوسىبىوو؛ يانى ئىيە بەرەو كوشتن دەچن.
دوايى لە كاۋەم پېرسى چىرۇكى هاتنى فايق چۆن بۇوە. بۇي گىنېماھو و ئۆپال بە ملى خۆى:
«چەند كەسيك بۇوين دە گهل فايق بەرەو عىراق دەھاتىن. له رېيگە رەمزمان دانا كە بە لايىت
يەكتەر لە شەوا تى بىگەيەنин ئەگەر لىيک بلاو بۇوين. شەو له كىتىيىك بۇوين؛ خرمەي و لاغان
ھات، دەنگمان دان، لە چەخماخى تەنگىيان دا و ئىمە لىيک بلاو بۇوين. تەقەيان لى كردىن و
ئىمەش تەقەمان كرد. ئەسپىتىكىيان لى كۆزرا، يەكىان بىرىندار بۇوە. هاواريان كرد: ئىمە قاچاقچىن،
لىيەمان گەپىن دەرۋىن. پۇيشتن، بلاوبۇوه كان هاتنەوه. فايق دىيار نىيە. زورمان ھەرا لى كرد،
پاش تاوى جوابى داوه:

- ئىيە كىن؟

- چۆن؟ ئىمە ھەوالى خۇتىن و دەنگمان دەناسى و ئەوەش رەمزى لايىت.
ھەرچى كردىمان لە كون نەھاتە دەر. بەجىتمان ھىشت. مېنەشەم بۇي گەراوه، ھەرەشەى لى
كىردىبوو:

- نەيە دەر دەتكۈزم!

بەھەزار گىرە و نىرە و سوپىند كە ئىمە ھەوالى خۇتىن، دەرييەتىنا و هاتنەوه لامان!»
بەرەو دوايى يەك لە چىاي بىرەندۇستەوە داگەزىين؛ دامانە سەر كاروانەرى. لە گۈندىك بە ناوى
«سۈران» دوو پېرىھەمېرىد پېنگەوە داۋەتىان دە كرد. گۈند چوار مالە. جەنەل لە جەبەمن. كورىك
ھاتۇتەوه بۇوكى بۇ بگۈزىنەوه. كور خەرىكى ئامادە كردىنى نانى مىوانە؛ دە گهل ڦنان و باب و
مامى داوهت دە كەن. يەك دوو گەريان دە گهل ھەلپەپىن و ملى رېيەمان گرت.

لە تىئورى «داروين» دا ئالقەيەكى گوم ھەيە كە بۇي نەدۇزراوهەتەوە. وەختە بلىيم ئەسپە
سېپىللىكى منىش لە مېشىكمدا ئەو ئالقە و نەيە! لە ناو خۇشناوهتى پېم بۇو. لەو شەوهەو كە لە
جادەي خەلەپەن پەرىيەمەوه، بىياد بۇوم تا لە چىاي بىرەندۇست ھاتۇومە خوار. ئىستا ئەسپە
سېپىللىك بە بىئەوه ھېچ عاقل بۇوين لە لامە! خۆزگە براذرىكى ھاۋىتى ئەو دەم ئەو ئالقە
گومەي بۇ بىدۇزىبامەوه كە ئەم شەخسىيەتە گىرنىڭە كام دەورى گىنراوه؟!

حەسەن برازاي ئە حمەد تەوفىق دەلى: ئەسپە كەت درابۇو بە مەلا باقى، پىي چووبۇوه
دەرگەلەي گۈندى سلىمان بەگ، پاش چوار رۆز بۈيان هيئىايدەوه!
شەو له دەشت ماینەوه. بەيانى لە گۈندى «سلىمان» ساوارىكىمان خوارد و - بە تىرى - لاي

نیوهره، گهینه «پیزان»، که ماله مهلاستهفا – یا دهی بی بلیم ثیدریس - لهوی دهژیا. دی - وه که همه مو دیهاتی بارزان - به روز چوْل و هوْل له ترسی تهیاره؛ که ههمیشه به عاسمانه و ده خولانه و هر جانه و ریکیان دیبا، بهر بومبا و موسوه کیان دهدا. له قهبرستانیک چووینه بن دارمازویکی زل. میشوله وردہ کارنیکی ده کرد نه عووزوبیلا! هیندیک تهرسی و شکمان کو کرده و ناگرمان دا که دوو کمل میشوله برمونی و بتوانین چاو هله لین. ئه محمد تهوفیق و حمسنه نی برای رؤیشن. ئه محمد گوتی: ئیوه لیره بن بزانم که سینکی وا پهیدا ناکم خبهر و باسینکی لئی برسم. هر ئیستا دیمه وه. ئه رویشت و نههاته وه. مستهفا و من و خدر ناویکی گهورک به دیار دوو کمل تهرسهوه چاوه نور ماین. زه لامیکمان لئی پهیدا بوو:

- مهمنووحه ئاگر، تهیاره ده تابنیین.

ناگری بیت کوژاندینه وه، میشوله هیرشیان هینایه وه.

- برا تا کویر نبووین با بچینه ناو ئه و ماله چولانه.

- تهیاره لیمان دهدا.

گوتم: کاکه! یان تهیاره لهو خانووه دهدا، یان نادا. ئه گهر لئی دا، چووزان لهو شوینه دهدا که ئیمه و تیداین؟ ئه گهر لهوی دا، چووزانین راست وه ئیمه ده که وی؟ هر چیه ک بیت بومبام پیت لهو میشوله کویرانه باشتره. ئه وا رویشم.

مستهفا و خدریش هاتن. له پشت خانووه که وه - که ده رگاکانی داخرا بون - کونیکمان پهیدا کرد. چووینه ناو و هتاغیک، تهخته دامه لی بوو. «با دامه بکهین». گرهی تهیاره ش ناپسینه وه. کا خدر لهو لاوه کرووشمه کرده ووه. بایه کی توندی هه لکرد؛ لوله هی کووره هی بهشی سهربان وری دههات؛ گورهی تهیاره زیاد ده کرد. له پر با ده رگایه کی شهق پیوهدا.

گوتم: ئه ها! به خوا لییدا!

کا خدر قوت بوو، گوتی: بؤ نه چینه دم چوم؟ نان و چا لهوی بخوین!

مستهفا دهیزانی ج باسه:

- له دم چوم میشوله زوره و تهیاره ش ده مانیینی. تو زینکی تر...

دیسان لوره کووله کووره و تقهی ده رکه هات. خدر گوتی: ده چمه سه ر چوم بؤ ده سنویز! رویشت و تا شه و نههاته وه. پاش نویزی شهوانیکی دره نگ، ثیدریس و پیشمرگه و ئه محمد تهوفیق و مهلا باقی داوه رینه وه. تا سه عات دووی پاش نیوه شه و چهقه و هه را بوو. باسی دروینه کی به شه، سووتانی ده خلان به تهیاره و خو شاردن وه کی به روز بوو. له بیرمه ده خله که کی به نیه تی نانی پیشمه رگه بدر وینه وه، بهر تهیاره و سووتان ناکموی...».

دریز بوبین که بیووین، دوای سه عات دوو راستیان کردینه وه:

- برون له ده رمه و خو بشارنه وه.

ده گهل مهلا باقی و مستهفا هاتینه بن کهندالیک له پهنا پر دی ریزان که له سه ر «روکچک» دروست کراوه. له سه ر خیزی دم چوم راکشاین. زینی ئه سپه که م کرده سه رین؛ که شفیکی تازه بوبو! نازانم ئه م خان و ئاغا و پادشايانه چون عهقلیان بهوه نه شکاوه؟! زین هم ر سه رینه و بهس؛ ناهیلی سه رت به هیچ لایه کدا خوار نیته وه. منهجه لیکی پچوک چیشتی برنج، نامان ده گهل خو هینابوو. پاش نویزی شیوان - که هاتنه شوینمان - گوتم: بؤ دوو سه عات راکشان

نایهمهوه گوند؛ جی لیره خوشرت نابی. مهلاقی و مستهفash مانهوه. برنج شهولیمان خوارد، مابوو؛ سبهی پر ببوو له میزولله. مهلاقی له ئاوى پوباریدا نوقم كرد، میزوللهی قى كرد و دەستى به خواردن كرد. كە ئىئىمە دەمانگوت ناخۆپىن ...

- بهلی، ئیوه نه جیمزادەن؛ دایکتان خۆرشت و پلاوی بۆ ھەلگرتۇون!
باور کە چوار جەمی ترى لى خوارد؛ ھەممۇ جارى مىزۈولەی لى دەرەدە كردا
قۇوشىكەي چا بىن خواردنه وەم لى ون ببۇو؛ بە ھەزار پارانەوە مەلاباقى قروپا
لى ھەلبۇوي دامى. بە بەنىكەمەو كرد، وەك فېشە كدان دە ملەمدا بۇو. چام پە
ملەم دانەدەرنى. دەرزىلە يە كم كرده قولاپە ماسى، بەنىكەم تى خىست و لە
دە گىرت. چونكە نووکە نەچەمابۇو، لە دە ماسى، يەكىنلى خۆى لى رىزگار
ھەر جارە شەش - حەوتىكەم دە گىرت؛ بەلام بچووڭ. مەلاباقى دە بىرزاڭدىن.

مهلا باقی چای لیدهنا. یانی که تریکه که ئەو دې يخسته سەر ئاگر. تا بۇ خۆئى تىرى نە خواردایە تەوه نەماندە تواني بلىين: «ئەدى ئىمە؟»، ئە مجار خۆى دې يگوت: «ئەمەش بۇ ئىۋە!»، ھىشتا نيو سەھاتى شەو دەمما چای لیدهنا. چەند سالىك - كە زۇر جار بە يە كەوە بۇوين - فيرى ببۇوم؛ هەر كەس بىگوتايىھ: «دا چايدە كەم دەيھ» تۈورە دەببۇو. دەبوايە خۆى بلى: «ھا ئەو چايدە بخۇوه!». جغفارەي ھەلدەپېتچا. دە گەل تۇوتىن و پەر لە قوتۇوھە موجزانە كەيدا بۇو. بىگوتايىھ: قوتۇوم دەيھ بۇ خۆم يە كى ھەلدە بەستم، بە رۇوح سسووکى دەيدا. كى بىگوتا: دا يە كىك لەو ھەلپىچراو انەم دەيھ، واوهىلا بۇوا

سی یا چوار روز له بن پرده‌مان گوزه‌راند. دهردی گهوره بُو ئه‌سپه سپیلک بوو؛ له میرگیک ده به‌سرایه‌وه؛ فیلم ده‌ویست بولیک رایگوئیز! تهیاره هه‌میشه له و ناوه بوو؛ نازانم بُو و بهر نه کهوت. بهلام ته‌واویک له تونینیان دابوویه کزی؛ ئه و شه‌للاتیبیه‌ی نه‌مابوو؛ له خورپین و گورپین که‌وتببوو. فه‌لله‌سووفانه رُوزی هه‌ر فکری ده‌کرده‌وه و بُو میش ده‌کردن سه‌ر و کلکی ره‌اده‌وه‌شاند. شه و هاتبووینه گوند. ئه حمهد و هه‌والانی ساز ده‌بیون له زی بېه‌رنوه که بارزانی له‌وبه‌ر بوو.

- منیش دیم ...

ئەحمدەد ئىدرىس و گشتىيان دەلىن قەياغ و كەلەك خەتەرن؛ نابى بېرى ئالە بارزانى نەپرسىن. لەوانىيە ليتىمان تۇورە بىن. گۈتم: ھەر دەچم. ئەمچارە بۇ تەجىرىبە؛ شەرت بىن ئەگەر تاۋ بىردىمى و خىنکام، تازە نايپەرمەۋە!

به کن گوستانتانی «بله»دا رابردين؛ قهره بالغ بwoo. پينچ شه هيدى شهري نهو روزه يان دهناشت
كه يه كيان «مهلا شيني» نهو قاره مانى بهنا و بانگ بwoo؛ له پيرس شه هيد كرابوو. نويزى به يانى به
قه ياغ پرينهوه. له روتهن ده رقشتن، نزيك به ليره وار ببوروين. تازه گزينگ له سه رانى دهداد،
پينچ تياره له عاسمن پهيدا بwoo. تا ثهوان چه خيان خواردهوه، خومان گه يانده ناو داران و
بهر موشه كيان داين. له بن داريکى زور زلى پر لک و پوپدا ستار ببوروين. ته ياره دهستيان ههر
هه لنهده گرت. به لاي گهوره ترسستيكي زوري «جهه ميل» ناويك بwoo - پيم وايه باشه بي بwoo -
ئۇقرەي نهده گرت. له جى دەردەپەرى و مەيدانىك رايده كرد و ديسان له ترسان دەھاتوه بن
دارەك؛ كه ته ياره هەستيان پيده كرد له كوى خومان حەشار داوه. لهو گولله بارانەدا قاپوورە
مووشە كىك (فيشه كىكى زل) له بەردىك ھەلبەزىيەوه و كەوتە ناومان. مام عەللى دەستى يۇ بىد،

گوتی: وهی سه گبابه دهستم سووتا! له دانیشتني بن بهرد و هر هز بعوم. ده رکه و تم چوومه سهر ثاو. گومینکی لئی بعو: مدهلم تیدا کرد. دار تویکم دیتهوه، خه ریکی توه خواردن بعوم. چاوم لئی بعو زنیک به ماته-ماته به بن دیواره به ردیکدا ده رؤیشت. له بن ئاو هله دیریکه و به بهرد هله لچوو. له کونه به ردیک له و به رزه و بخچه يه کی دمرینا و هاته خوار. سه ری کابایه ک له کونه که وه ده رچوو، ده بیهويست بیته خوار؛ شیوابوو. هه رام لئی کرد:

- بچوره وه زووری کون، ده پیشدا لاقان بهری که! دهنا به سه ره تو قی سه ردا ده که وی!
- ئیواره گویزتمانه وه شویتیکی تر له بن چیای پیرس؛ که «بن گهه» یان پی ده گوت. له گویایه کی ناو دار و بار و سه ره جوگه، بنکه مان دانا. شهوانه میشوله ورد و تمه بیکویره حه شریان ده کرد. حه جمین هله لگیرابوو؛ دهست و چاومان له ترسان داده پوشی. له سه ره وه که دندووکیان تیده چه قاند، خوینیان ده دینا. ته پاله و ترس - بی دووکه ل کردن دزی میشوله- بیوه ده رمانی چاوان. به کلاوه کهم به بنکه پیشمه رگاندا ده گه رام:
- کاکه! سندووقی سه ری خوتان به هیندیک ته رس دهستان بگن! ئه گهه ته رسی ئه سپه سپی و شک بیته وه ده تانده ممهو!

وه ک تارمایی بایی هاملیتی شه کسپیر ده گه ل به ری به یان و که له شیر خویندن، میشوله ده رهوبن و ئه مجار نوره ته یاره و بومباران و مووشه کباران بعو. هه میشه دوازده ته یاره و پتر خولیان ده خوارد. ئیران و تورک ده گه ل به عس هاوکار بعو. دوو دهسته ئیرانی و تورکی بنکه یان له که رکوک بعو. ده یانگوت رؤزانه ته یاره ئینگلیسیانیش له قوبرو سه وه دین و به شی خویانی تی ده خهن. ته یاره ئی مینگ و هوکره نتهر و به مارکی رووسی و ئینگلیسی و تورکیمان ده دی. به سه دان توپی گهوره و بچووکی سه حرایی و نکرا ده ته قان و به قسهی ئه فسنه ریکی عیراقی چوار سه د توپیان و نکرا ناگر ده دا که سه د و پهنج یان توپی گهوره بعو. رادیو مؤسکو هه ممو شمو تاریفی له بارزانی پالهوان ده کرد و به مه دحی پیشمه رگه دا ده هاته وه خوار و ده یگوت: شوره وی ناتوانی قبوقل بکا ئه شه ره زالمانه يه دزی میله تینک له جیرانه تی ئه ودا بکری. منه گولیاشی راسپارد شکایه تمان بی بکا. وا دیار بعو تورک و ئیران له وفر و فیشه تراسابوون؛ دهستان له یاریده بی به عس به ردا.

رؤزیک گوتم: رووس زورمان بی باشن. بارزانی فه رمووی: من ده گه ل زوریان دوستم؛ خروشوفیش ده ناسم. ئهوانه که جنیو به به عس دهدن و له سه ره ئیمه ده کنه وه، بیوه يه ده ترسن به عسی چه کیان لئی نه کری و ریگه یان نهدا وه ک زه مانی قاسم بینه عیراقه وه. ئه گهه به عسی سه و دایان لئی بکه، نه له سه ره شیووعی ده کنه وه و نه له سه ره ئیمه. که راست ده رچوو: هه که سه لام عارف خوی کرده دوستی ناسر و ده گه ل رووس ئاشت بیوه، دنیا گورا!

هه شتا هه زار جاش و سه ریاز به تیربار و تقنه نگ ده سریزیان ده کرد. هه ممو چه کداری پیشمه رگه له و ناوهداده حال ده گه يشته پینج سه د که س. ناگر باران و جه نگه ده سووتان و دووکه ل داوه ستان، رؤزی حه شری دینا بهر چاوان.

به یانیه ک يه کیک به گهه رمی ئه حوالی پرسیم، نه مناسی. گوتی: مهلا حسه نی بارزانیم. چوار رؤز بعو نه مدیبوو؛ له دووکه لی بارووت و له تونیان وا زمرد و رهش هله لگه رابوو که نه مناسیه وه. نان زور کهم بعو. رؤزی دوو نانی زور چکوله ته نک که سی تیر نه ده کرد. له برسان هیزی ئه زینو شل ده بعو. ئاوى جوگه زور گهرم و گران بعو. نانی و شکمان بهو ئاوه ده خوارد. پیشمه رگه پتر له

هزار سهر مهری جاش و دهوله‌تیان به تالان هینا. به داخه‌وه ته‌نژیم و پیکوپیکی له دابه‌ش کردندا نهبوو. به چوار رۆژ بۆ ههشت که‌س حه‌یوانیک ههبوو. نه قاب و منه‌جه‌لیک، نه جیگه‌ی هه‌لگرتیک؛ ده‌بواهه به یه‌ک جهه ئه و ههشت که‌سه لاشیک بخون. شیش له دار بتاشن و له سه‌ر پولوان ببرزین. چیشت هه‌لگرتایه له گه‌رمان بۆگه‌ن ده‌بwoo. له جه‌میک نه‌وه‌نده‌یان گوشتی بروژ او ده‌خوارد زوره‌یان نه‌خوش ده‌که‌وتن. تا چوار رۆژی تر و جه‌میکی تر نانی وشك و ئاو، ده‌ست پیتده کراهه‌وه. ده‌مگوت: برا ئه‌گه‌ر منه‌جه‌ل و قابی فافون هه‌با، هه‌ر رۆژی به سی و دوو که‌س حه‌یوانیکتان بدایه، هه‌موو جه‌مان هه‌مووبیان گوشتیان ده‌خوارد؛ ده‌یانکرده قاورمه. سه‌ر و پی جه‌میک، جه‌رگ و دل زیادی؛ به‌لام به داخه‌وه نه‌بwoo.

مام عه‌لیه عه‌جه‌مه که‌ی خومان منه‌جه‌لوكیکی پی بwoo ته‌واویک حه‌ساندبووینه‌وه. ده‌مان‌توانی دوو يان سی جه‌م پیتخارمان هه‌بی. رۆژیک قه‌دۇی کۇنە حه‌رسىم هیندەی بەز و چه‌ورى خواردبوو حالى تىك چووبوو؛ هيقى ده‌هاتى و ده‌ینالاند. تا ده‌ینالاند مه‌لا باقى ده‌يگوت: سه‌گ دايىك! كاي خوت نه‌بwoo، كادىتى خوت بwoo! چاي و شكمان پی بwoo. شه‌کر و قەند نه‌بwoo. چاي بى شه‌کرمان ده‌خواردده‌وه و فيرى ببويىن. رۆژیک پیاونیکی زور پايه‌به‌رز كه ثاميرلىوا بwoo (وا بزانم ده‌بىتە سپه‌هبودى ئىران)، به ناوى «عه‌بدوره حمان قازى» ده‌گەل بارزانىيەك هات. گوتى: «مه‌لامستەفا فه‌رمۇوى به هه‌زار بلىن كاك عه‌بدوره حمان با ميوانى ئه‌و بى؛ قەدرى بگرى». - ئاي سه‌ر چاوان!

په‌تۈنگى سه‌ربازى ته‌نکم هه‌بwoo، بۆم راخست.

- مام عه‌لی چاي لېنى!

قرۇشكە چايدىكىان له پىش دانا، هه‌ر تماشاي ده‌کرد. ديار بwoo واى بۆ چووبوو كه شه‌کرى تىكراوه و لىك دراوه. فريکى لى خواردده‌وه و تفى كرده‌وه.

- ئه‌وه كوا شه‌كر؟!

- ببه‌خشە نيمانە، ئىمەش هه‌ر واى ده‌خۆينه‌وه.

- لايمەن ناخۆمەوه!

- نه‌چى بقەرمۇوى قەدرىيان نه‌گىرتىم! لەوه زياتر ده‌ست ناروا.

رۆژى دوايى كەللەقەندىكىيان بۆ هېتىاين، هه‌مووى به دلۋىپە زەرد ببwoo؛ يان ده‌بىن بلىم رەش هەلگەر ابىو. مام عملى رۆژتە! به كولك و قەندىشكىنى تالانى بىرى خەل، هه‌مووى وا ورد كرد عەينە كى زەپبىنى ده‌وېست لىكىيان جىا كاته‌وه! زور بە حه‌وسەلە و دانە - دانە عادلانە بەشى كرد و هه‌ر كه‌س بەشى خۆى بخاتە گىرفانى. حەز ده كا به جه‌میکى خەلاس كا، حەزىش ده كا به مانگىك.

سەرم زور هاتبwoo؛ مستەفا و كاوه گوتىيان بىخووسيئە بۆت بتاشين. به خۇتراشى رېش كەوتىنە سەرم؛ به چوار جى برىنداريان كرد! گوتىم: ئىتىو له سەرى من خۇتان فير ده كەن؛ جا بروانى من چۆن سەرتاشىكى كارامەم! خوا لە خىرى دەرنە كا، پىر لە ده جىئىم لە سەرى هەردووکىيان ده خۇين هېتىنا و تۈلەم لى كردنەوه!

بەرەو چىشتائىك بەرەو زى ده‌گەرام؛ زنان دروينەيان ده‌کرد. هه‌ر كە تەيارە پەيدا ده‌بwoo هەرایان لىك ده‌کرد: «تەبارە كۈرهە هات!» مات ده‌بwooون. تەبارە دەرۈيىشت دەستىيان پى ده‌کرده‌وه. لە نزىك گوندى «زۆرە گوان» زىنیك لە بن دارىك مەشكەى دەزىاند.

- خوشکا من! تو سهروپیت ناوی؟

- ئهی ب قوربان چوئن ناوی.

- کەسى تریش هاوسات ھەبە؟

- ژىيىكە ب چوار زارە كەوه.

- سېھى ززو وەرە چەندى دەنهۋى بىبە. وا من لە سەر رېگەتم.

- ئەدى كاكە تو دۇت ناوی؟

- ئەگەر ھەبى... .

- ھەبە و پیوازى شىنيش ھەبە.

دەمكەيەك دۆ و دەسکە تەرە پیوازىكەم دەگەل خۇ ھىتايەوە. لەو كاتەدا ھەڙدە كەسە كە بىووينە چەند جى. كاوه و مستەفا و مام عەلى ناوىكى گەورك و من لە بن دار چنارىكى دەم رۇوبارىكى پچۇوك بىووين. دەمكە دۆ بە دار داکە سارد بىبى و تەرە پیواز بکە باپولە و بە پادشا بلى ھەتىوھ! نىيارەھە سرىك بارزانى بە پارىزەرائىھە بەوبەرماندا ھات:

- ھەزار! ئەوه چ دەخۇي؟

- كاكە نان و تەرە پیواز بە دۆى سارد.

- ھەزار تو لە من سازترى، من نان و ئاو دەخۇم...

بە كابراي سەلاخى حەيوانانم سپارىد كە لەباتى ئەوه سەر و پىن و پىستى فرى بدا، لە سەر يەكىان كۆ كاتەوە بۇ من. ژىنە كە ھات. پیواز و دۆى ھىتىا، هەتا كۆلى گرتى سەر و پىن و پىستى بىردهوھ، ئىتپ پیواز و دۆمان مىشە بۇو.

ئىيارەيەك بارزانى بانگى كردم: ھەزارا با بچىنە قەدەم لىدەنەيىك. بە ناو دولىكى زۇر وشكارۇي زۇر لېرەوارى چوغۇردا رۆيىشتىن. تۇوشى دار بەرەوپىيەكى زۇر ئەستوور بىووين؛ مىشەنگۈين لە قەدىدا ھەيلانە يان كىدبىو. دىيار بۇو كلىۋارى دار زۇر پىر لە مىش و ھەنگۈينە. حىلەي پىلەنگ دەھات. پاسەوانە كانى مەلامستەفا گوتىيان: وا لە رەوهەزەيە، بىكۈزۈن؟ فەرمۇوى: نا، جاشان بە جىنگەتان دەزانىن. لە دۆلە كە سەركەوتىن و لە بىتدار دەرپۇشتىن. نەقلەتكەم بۇ مەلامستەفا دەگىزراوه، دوو تەيارەي ھوکرەونتەرى سەگىباب گۇزۇگۇممەت پەيدا بۇون و بىن سەلام و كەلام بەر تىربىياريان دايىن. فەرمۇوى: «دانىشىن»، حەرسە كان دانىشتن. فەرمۇوى: ھەزار دانىشە! مات بە!

- تو خۇت دانەنىشى دانانىشىم!

- دەلىم دانىشە!

- بە قىسەت ناكەم!

تەيارە ئەسەر و ئەم سەريان كرد و چوار جاريان لى پېزىندىن و چوون. حەرسەن ھەستان و كەوتىنە رى.

- دەي ھەزار نەقلە كە تەواو كە.

- قوربان لە ترسان لە بىرم نەما!

- درە مەكە، نەترساوى دەمنا دادەنىشىتى. دەبىن تەواوى كەمى!

لە سەر بەردىك دانىشتن. فەرمۇوى: تو ئىستا ئارەززوت لە دنیادا چىيە؟

- تەيارە لىيم نەقىمىنلى و لە پەنا سەماورىك دوو چاى بە ئىستىكانى شۇوشە بخۇمەوھا!

فهرموموی: تهیاره به دهست من نییه؛ بهلام ناواتی چای سه ماوهرت ئیستا هر چونیه بو پیک دینم.

حیکایه‌تی قهدهم لیدانه کهم بو ههوالان گیرایه‌وه. مام عهلى با یه زیدی گهورک -که مردوی شیرنایه‌تی بورو- گوتی با بچینه زگ هنگوینه که.

- مامه گیان! دویکی و شکارویه؛ پلنگی لییه. من ناویم بچم. ئه گمر تو به تهنا ده چی و هره پیت نیشان دهم.

- به خولای خوش بورو به هنگوین هیندیک میشکمان بهاتایه‌تهوه سه رخوا؛ بهلام زه حمه‌ته! روزانه ده چوومه نزیک زنی گهوره. له سهربه زیه ک داده‌نیشم، گویم له دهنگی هاویشتی توب خه مسه-خه مسه (پینچ-پینچ) ده گرت که له دیوی چیای پرسه‌وه دهیانته‌قاند. ۱۸ سانیه به حموادا و زهی دههات. جاریک نه بی نهدی و که فاره‌ی لای (بلی) بکه‌وهی، هر ده که وتنه ناو چهم. مه لامسته‌فا فهرموموی: جاریکی دیکه ئه کاره بکه‌ی حه بست ده کهم؛ ئه وه هیلاکه...

رزویک به ناو در روواندا بمهه و چوم رؤیشتم مهله بکهم. در رووه کان زور به رز و تیک سمراو بعون؛ به زور زه حمه‌ت خوم گهیانده پوله سپیداریک. به رواله‌ت ته‌ری کهم ئاو بورو. ویستم به ناویا ره ۵ بیم، هر چوومه ناو، رچووم. خوم بزاوند تا نه‌زنچ چوومه خوار. دیسان له ترسی گیانی خوم ته کانیکم دا خوم، تا لای سه رووی ئه ستوره‌ای رانم رچوو. نه خیز گیان هاته سه‌ر لیوان؛ ئیستا گورم گوم ده بی. وه ک په له‌قاڑه‌ی مهله سه‌رپراوه ته کانیکی زور به ته‌وژم دا؛ نه مامه سپیداریکی به قه ده سکه پیمه‌ره وه بمه دهست هات. خوم گرتهوه و خوم کیش کرد. توانیم پاش ده دقیقه‌یه ک له زه‌لکاو ده‌رچم و بیمه‌وه بمه زوری پیشوم که پر له درکی بلند و ناره‌جت بورو. خوم به ناو در کاندا خزاند. له چهند جی دهست و دهه و چاوم ده خوین هات. گهیمه سه‌ر لیواری چهم؛ له که وشه‌وه تا کلاوی سه‌رم لیته و قور بورو. خوم ررووت کرده‌وه و به ناوی زی شتمه‌وه و هه‌لمختن؛ مهله‌یه کیش کرد. هه‌تاجل و که‌وش کز بونه‌وه زوری پیچوو. له برسان حالم نه‌ما. شوینیکی هاسان ترم له ناو در رووه کان به‌دهی کرد و هر چونیک بورو ده‌رجوم. توووشی بیستانیک هاتم؛ وه ناو که‌وتم؛ تالکه‌یه کم لئی کرده‌وه. قوزه‌لقورت چونه ئاوا. تیکوله کانیم خوارد. کابرایه کم لئی په‌یدا بورو؛ کردیه هه‌را:

- ئیستا ده‌تبه‌مه کن مه لامسته‌فا. ئیوه مالی متنان ویران کرد.

- برا زورم برسيييه. نانیکم ده‌یه ئه و دهه بمبه لای بازانی؛ يان خوت لیره بمکوزه!

کابرا خاو بیوه. نانیکی بو هینانم؛ به یه ک هه‌لپه خواردم.

- ده فهرمومو! من ئاماذه‌هم، چونت ده‌موی با وا بی.

گوتی: نا نا برق، خوات ده‌گه‌ل!

زور جار گوتومه، بروای ته‌واوم وا بورو: هر که‌سیکی زور به غیره‌تیش، هر درنده‌یه کی وه ک شیر و پلنگیش، هر گا ههست به خه‌ته‌ری مه‌رگ ده‌کا، جو ریک ترس -جا با زور که‌میش بی - دایده‌گری. کتیه له به‌انبه مردندا هیچ نه بی که‌میک تیک نه‌چی؟ خوا له هه‌مو و تافه‌ریده‌یه کدا کم یا زور ترسیکی داناهه. بهلام مه‌لایکه‌یه ترس به دهست، مه لامسته‌فا له بی‌چووبوو؛ ترس به لای ئه‌ودا نه‌هاتبوو. له وه‌تاغی دیوه‌خانی به‌غدا، له ناو دوست و ئاشنایاندا چهند رهو و گهش و خاترجه‌م بورو، له جه‌نگه‌ی گولله و ئاگر باراندا هر ئه و پیاوه بورو. نه رمنگی ده‌گورا، نه قسه‌ی تیکه‌ل ده‌بون، نه وه‌یده‌زانی میشیکیشی له دهوره‌یه. به‌لئی به هۆی به‌خیوکرانی له کومه‌لگای

شیخانی بارزاندا، له خودا ده ترسا؛ له ئابروو نهمان و ناوزران ده ترسا؛ بهلام ترس له مهرگ و دومن؟ همگیز. همئوم دیت گالتھی به مردن بیت. ئازایھتی و نه ترسانە کەی لهو هەممو سالانە راپردۇوی و لهو هەممو شەرەنەدا کە کردووی، وەک ئەفسانەیە کى خەیالى لى هاتبوو. کە ئەو ماپەینە له نزیکەوە دەگەلی بۇوم، بِرَوَام ھىتا کە ھېشتا كەس نەيتوانىيە و كەسىش ناتوانى ئازایھتى و نه ترسانى مىستەفا بارزانى - وەک ھەيە - دە يەكىشى پەي پى بەرى و بزانى باسى بىكا.

رۇزىك له جەنگەي ئەو شەرەنە بىنى دەلاش، ئاگر بەر بىوه ھەر چوار تەرەفمان. تەقە و گرمەش گوپى عاسمانى كەر دەكىد. ئاگری پۈوش و داران ھەر دەھات و نزىك دەبىوو. مەلامستەفا پالى بە بەردىكەوە دابۇو؛ سىغارى دەكىشا. رووی کردىبوو من، حىكايەتى راومەرازىتكى دەگىتىراوە كە سالىك دەگەل شىخ ئەحمدەدى برايدا نۇوشى راوه بەراز ھاتۇن. زۇر بە وردى و ھىيەنى باسى ھەممو ورده كارىھە كى ئەو راوهى دەكىرد. چەند كەسىكىش لە حەرسە كانى لە دەورى راوه ستابۇن. «زورار» ناوىك بە ھەناسەپەركە و شىواوى ھات گوتى:

ئەزبەنى، جاش گەيشتنە گوندى «سەفتى» و ئاگريان تى بەردا.

فەرمۇوى: ھەزار، سواراغا لهو راوه دا لە ھەممومان چىتىر بۇو...

رېزە گوللەيەك ھەر وا دوو بىست بلەندر لە سەرى مەلامستەفا و بەردەكە كەوت و گوللەكان داۋرىينە ناومان.

- جا سواراغا...

گوتى: قوربان سواراغا چى و راوه بەرازى چى؟! بۇ من لە ترسان گويم لە قسان دەمىي؟!

ئىستا ئاگرمان دەگاتى.

فەرمۇوى: سواراغا گوتى راوه بەراز زانىنى دەۋى!

حاجىكى حەرس بە دەنگىتكى لەرزو كەوە كە دىيار بىو زۇر لەو دەترسا مەلامستەفا لە رېزىنە يە كەدا بىكۈزى گوتى: ئەز بەنى خەبەرى ھەزارە، لىرە لاڭەوي باشە...

فەرمۇوى: سواراغا له دواوه بەرازىتكى كۆشت. بەو كارەي...

خوسېنى حەمدەداغاي مىرگەسۈرۈ بە ھەلەداوان و پىشۇ سوارى ھات گوتى: ئەز غولام سەفتى سووتا؛ جاش دىنە ئىرە. سەفتى ھەزار مىترمان لى دوور نەبۇو.

فەرمۇوى: ھەرنى! (يانى بۇي بچىن). بەلى، ھەزار! گۆيتىلىيە?

- نەخىر نەوەللا!

- سواراغا يەك- يەكەي له دواوه دەكۆشت، پىشەوە نەياندەزانى كە بە توندى بېھون... باوهەر كە ئاگر له ھەر چوار لاوه لام وا بىو بىست مىتىرى نەمابۇو بىمانگاتى؛ تىنى دەھانە سەر و چاومان. ئەو پىاوه دەتگوت لە دىویخان پالى بە دەستە نوينەوە داوه و چاوه نۇرە قاوه چى و قەننەدار قاوه و قەننە تىكراوى بۇ بىتنىن. لە چىرۇكى راوه كە وازى نەھىنا و لە جىنگە خۇي چىكەي نە كىرد. خواوراستان ئىستا با، دەمانگوت ھىمدادى غەيىبىيە. ئاگر دامەر و نەمانگە يېشتى!

خەبەر ھات گوتىيان جاشمان لە سەفتى ھەلقەندىن و كەلاكىيان بە كۆمەل لۇ دەشتە كەوتۇوە.

لە رۇزانەدا كەھيف كەھيفى من بۇو. لەھەتا بارزانى لە رۇوسىياوه گەرابۇوه، ھەميشه دەھور بەرى جەمە دەھات. نە شەو نە رۇز قەمت نەبۇو سەت و دوو سەتلى لە دەورە نەبن. بە ئاواتەوە بۇوم جارىك - بۇ دەدقىقەش بىي - بە تەنبا يان دەگەل سى چوار كەسدا لاي بىي؛ دەستى نەددەدا.

بهلام لهو رۆزانهدا که چەکدار لە شەرین و خەلکى تريش كارى ئيدارى و پارتى بازى و هىچ نەھى خۇتى ھەلقوتاندىن و خۇ خوين شىرىپىن كردنى منافىقانەيان نەمابۇو، كەس لە لاوه نەدەھاتە لاي؛ تەننیا من و من. ھەر لە فىننکى ئىتىوار ھەر دەبىرمەن دەبىرمەن بۇ دەكىرىدەن و قىسى قۇرم دەكىد و زۆرى كەيىف پىن دەھات. گۈئى قولاغى رادىيە كوردى بەغدا بۇوم، ھەر كە «شاهىن تالابانى» دەستى كىرىد بە جىنپۇدان بە بارزانىلار، دەمكىرىدەن دەچچوو!

باسى سەھەر خۇى بۇ رۇوسىيا گېپايدەن كە وەختى چۈونە باكۇ، ئەفسەرىنى تۈركىيەن رەگەل خىستۇن كە ئاگای لە كاروبار يانلىق بىي. پاش ماۋەيەك تىنگە يىشتۇن تۈرك نىيە و عەلى گەلاۋىزە؛ ناردار اوھ بىزىنى لە ناو خۇياندا دەللىن چى. زانىبىه كە عەلى بەر دەستى رەحىم قازىيە. رەحىم باغرۇفى وا تىنگە ياندۇوو كە بارزانى بە ھۆى باوكى سەيد عەزىز (حاجى سەيد عەبدۇللا ئەفندى) راسپارادە ئىنگلىسانە و زۆربىان لە سەر ئەنەن زەممەت دىبوه. باغرۇف بۇيى داناوه كە دەگەل رەحىم حىزىبى دىمۇكراٽى كوردى لە باكۇ دروست كەن - وەك فيرقە ئازىز بىرلەيەن - مەلامستە قبۇولى نەكىردوووه؛ چونكە زۆرى بىن ئەخلاقى رەحىم بىسستۇنەوە. لە سەر ئەنەن باغرۇف ئىسى غەزىریوھ و ھەممۇ بارزانىيە كانىيەن دەلداشتۇن بۇ سەحرارى قەرقەلپاقي و ھەرىيەك و دۇوانىلار لە دىيەك كەردىتە كارگەرى كەلخۇزان. مەلامستەفا نەيىگەت بۇخۇى چكارە بۇوە، بهلام لە خەلکى تەرم بىست كە ماۋەيەك لە دوکانى قەسابىيەك و قەدەرىيەك لە ئاشىيە ئاگەر كارگەرى كەردىووھ. وەرەقە و بلىتى سەھەرى لە زىنەك كېرىيە و خۇى گەياندۇتە مۇسکۇ. لەم دەمانەدا كە ستالىن نەماۋە، چۇتە كەرملىن. لە دەرگا رىنگەي نەدراروھ؛ دەگەل ئەفسەرى پاسدار بە شەرەتاتووھ و دوانى بە مەست كوتاواھ. لە كاخۇوھ بىي زانىلاروھ؛ رىنگە دراروھ و شىكاياتى خۇى كەردىووھ. بىريار دراروھ بىتە مۇسکۇ. ئەوانى دەگەللىشى هاتۇن كى پىنى خوشە بخۇيىتى؛ دەنلەنلىكىيان كۆكەنەوە و كارى باشتىريان بىدەنلىق. زۆربىان خۇيندۇووبىانە. ھىندىنلىكىيان - بە قىسى شىخ سولەيمان - لە مەلامستەفا تەكىيونمۇھ و خۇيندىنلىق قىبۇل نەكىردوووه.

ئەحمدە تەوفيق و كاوه لە سەر چىاي پېرس لە شەرەدا بەشدار بۇون؛ بارزانى تارىيفى ئازايىتى ھەر دەنەنەنلىكىيەن دەگەللىشى ئەنەنلىكىدا - كە تازە سىرە ھەللىدە گىرا و گىرمە و نالىھى تۆپيان ھەر دەھات - گۇتى: ھەزار ھەممۇ پەلکى دارانىش سووتاواھ ئەنەن دەنەنەمان لە سەرە: لەوانەيە كەس دەرنەچى.

ھەرچەندى بۇ خۆم چەند جار ئەنەن فىكەرم بە دلدا ھاتبۇو، گۇتنم: تکايىھ شتى وامەفەرمۇو! فەرماندە نابىي باسى شەكەنلىق بىي. دەسا من بىرلەي وايە بەو حالەش و لەمەش خراتر بىي، ھەر خۇممان سەرددە كەۋىن.

فەرمۇوى: لات وايە دەترىسم؟!

- نە. من كە كورە مەلايەكم؛ بلوڭم چەكى ھەرە بەكارى گۆچان و سىيواك بۇو، نەترىسم، دەزانىم تو كە ھەممۇ تەمىنلىك لە مەيدانى شەرەدا راپراواھ ناترسى؛ بهلام نامەمۇ شەتىكى و بەھەرمۇو كە دلى دلى زەعەفانى بىي بىتسى.

فەرمۇوى: لەم گەللىي و نوالانەي بارزانىدا، ھەر بەردىك و ھەر پىچكىيەك يادى پالەوانانى شەھىدىي پارىزگارى حەقى شەرعى خۇيانم بىير دەخەنەوە. هىچ ھەنگاۋىيەك ناتىم كە مەزۇيەكى ئازاي ئىمەمەي لىنە كۆزراپى. ئىستاش كۆزراپى بە لاوه شەتىك نىيە كە قابىلى بىر لىنە كەنەوە

بی. زیان هر دهبریتهوه. دهست داناییم. به هومیندی خودا - وک تو گوتت - ئەمجارهیش سرده کهوبین...

له ناو پیشمه رگهی ولاتی سوران، هر کەس قەلەمینکی به گیرفانهوه با، ناوی مامؤستای ده گرتنهوه. له لوینانیشی تىپەراندبوو کە به هەموو موسافیرىك دەلین ئوستاد. مامؤستای ساده قەدری نەمابۇو. رۆزىك لە بارزان، نامەی کە بۇ بارزانى هاتبۇون، دەمخويىتنەوه. يەكىن نووسىبىووی: «پچووكتان: مامؤستا روکن جەلال!» (روکن يانى ستاد). دىار بۇو وک ئەفسەی ستاد فرقى دەگەل ئەفسەرى دىكەھەي!

وائىمە لە بارزان قەتىس ماوبىن و بە وەهزارەزىلە جاش و عەسکەر و تۈپ و تەيارە، دەورە دراوبىن و شەركەرمان لە پىنسىدە تىنپاھەرى و نان وا كەم و حال وا شەر. خەبەر و باسى جەبەھە كانى لاي سوران، واتا كەركۈوك سولەيمانى و هەولىر چىيە؟

لە رۆزى ئۆزى مانگى جوونى ۱۹۶۳ - كە هيىش بۇ سەر سپىلەك دەستى پى كرد - دەولەتى بەعس فەرمانى كوردىقرانى لە كەركۈوك و سولەيمانى دەركىد. «زەعيم سدىق» ناوىك - كە لە زەمانى قاسىمدا سەرلەشكەر و فەرماندەھى جەبەھە سولەيمانى بۇو - لە كاتى كۈودەتاي بەعسدا بە سەرلىشىۋاوى گەرابۇوه و دەتوازا تۆلەلى لى بىكىتەوه و لەشكەر كەى بە هاسانى چەك بىكىن، پارتى زۇر بە ئىختىرامەوه بە خىتىيان هېتىنا و بە سەلامەتى بۇ بەغدىيان بەرپى كرددەوە. كوردە و پىاوهتى دە كا! زەعيم سدىق شىۋىتكى لە نزىك شارى سولەيمانى ناو نا: «شىۋى مەرگ». دوو سەد و هەشتا لاوى كوردى لەو شىۋەدا ئىعدام كرد و دە چالى خىستن. لە تىلگەرفىكدا بۇ بەغدا، ئايەتىكى قورغانى گوتبوو كە: «لە سەر زەوبىن دانە كافرىكىش مەھىتلىمۇھ». ئەمەش وەفادارى عەرەب لە بەرانبەر چاكەد!

لە كەركۈوك چەند گەرە كە مالىنکى كوردانىان و بەر بىلدۈزەر دا و خاپورىان كرد و نەيانھېشت كەس تىتۆلىك بەریتە دەر. بە هەزاران مالە كورد ئاوارەھى چۈلان كران. خەبەرەتات كە سى كەس لەو گىراوانەھى زەمانى قاسم - كە لە سەر هەرائى كەركۈوك گىراپۇون - ئىعدام كراون. جەمال حەيدەرى يەك لەوان بۇو. ئەوي زۇر داخى بە دلمەوه نا، ئىعدامى «شىيخ مارف بەزنجى» و «شىيخ حوسىن» ئى برای بۇو كە بە راستى زۇرم خۇش دەھويسىن. ئىتىر لەو ترس و لەرزەدا هەر چى توانى ھەلى و چەك بە كار بىننى، دايانە چىا. لەشكەر پىشەرگە لە ئەستانى سولەيمانى و كەركۈوك و هەولىر بۇونە چەند قات. لە موحاسەرە بارزاندا - كە دىۋارى شەرمان لە سەر بۇو - چەكدارى پىشەرگەي پارتى دە هانامان نەھاتن. دەولەتىش كەمتر خۇي دە وان دە گەياند و دەبەھەپىست بارزان بىنەر بىكا.

جارىك بۇ مەلامستەفایان گىزىإيەوە كە پىشەرگەي لاي هەولىر كە دىتۇويانە ئەو هەزاران كامىيۇنە لەشكەر و ئەو هەموو تۈپ و تۆپخانە يە بەرە بارزان دەچن، گىرياون، هاواريان بۇ برايم ئەممە دەركدووه: كەى ئەو شەرەفە برايانى ئىمە بىكۈزۈن و ئىمە دەست لە سەر دەست تماشا كەين؟ برايم گوتتوویە: ئىتىه نازانى! ئەگەر بارزانى نەمەنى، فەرماندەبىي دەبىتە يەك. ئەمجارا عەكسى بارزانى وەك شەھىد دەفرۇشنى، پارتى زۇر دە كا!

ھەر لە سەرەتاي كۈودەتاي بەعسەتاي كە شىووعى قەتلۇعام كران، ئەوي توانىبۇويان راکەن و خۇ لە دەست بەعس رەھا كەن، دابۇويانە كىيۇ كە سەرپى خۇيان بىپارىزىن. پارتى بەر دەستى برايم رۇوتى دەكىن و تەھنەنگى لى دەستاندىن. هاواريان بۇ بارزانى دېتىا. ئەويش نامەي دەننۇسى كە

تفهنهگیان بدنهنهوه؛ لیيان گهرین با دیفاع له خؤیان بکهن. شکایت و نامه چهن پاته بیونهوه، هیچیان لئی شین نهبوو. له بیرمه ناخر جار بیوو؛ بارزانی به کابراي شیوعی گوت؛ ئهوانه جوانی نامهی من نادنهوه. ئه گهر بمینم تفهنهگه کانتان بۆ دهستینمهوه؛ به لام به وختی خوی.

زور کەس له هەموو لاوه، ئەرزاق و دەرمان و شەکر و چائی دیتا؛ به تایبەتى: ئەحمدەد تەوفيق بە هەوالانیوه زوری خزمەت کرد. زور چالاكانه خوی دەگەیاندە سنورى ئیران و كەلپەلی لازمی پەيدا دەکرد و دەگەراوه. له سەرتاکانى شەردا، شەويك دەگەل بارزانی چووبىنە دەم چۆم. چەند ئاغایەکى زەلامى پژدھرى هاتبۇون، شکایتىان لاي مەلامستەفا کرد كە ئىمە ويستومانه دەرك و پەنجھەرەي مەدرەسە كانى قەلادزە تالان كەين، پىشىمەرگە نەيەيشتۇووا! بارزانى زور بەوه توورە بیوو، گوتى:

- شىخ جنیدا خەبەرمە يە تو حەوت رۆز لەوه پېش چووبىه سولەيمانى و فەرماندەي دەولەت دیوه. ئىستا دەو ئاگر بارانەشدا هاتووی دەرك و پەنجھەرەي مەدرەسە بەرى؟! شەو درەنگىك هاتىنهوه. له رىنگە بۆم گىتىراوه كە: سالىنگ خەبەر بە سۈلتان عەبدولحەمید دەدەن والى بەغدا خەلک دەگەزى. پىاوىك بە هەلەداۋان دەنیزى؛ ئەگەر ئەم قسە راست بى، والىم بۆ دە كلکى ئىستىر بىخە و بۆم بىتنە. كاپرا دەگاتە بەغدا. والى خەبەرە كەي زانىوه؛ زور ترساوه. مەجلیس دەگەل پىاۋى سۈلتان گەرمە؛ عەربىيڭ دىته ژوور:

- جەنابى والى چوار لىرە بە کابرايەك چاپچى قەرزدارم. جارى نىمە بىدەمەوه. له سەر رىنگە كارمە. هەموو رۆز داۋام لى دە كا. جەنەرەمە بنىرە بىگرن با دە حەبسدا بى، تا من پۇولم دەبى و قەرزە كەي دەدەممەوه، ئەوسا بەرىدە! والى رwoo دە كاتە پىاوه كەي سۈلتان:

- تو ئەو شەرعە بکە!
كە بۇي تەرجمە دەكەن. كابرا ئاۋاقي عەرمەبە دەبى و گاز لە لاملى دەگرى؟! بە بى والى دەچىتە لاي سۈلتان. نەقلە كەي دەگىرىتەوه، كە دەگاتە ئەوهى «با جەنەرەمە بىگرن»، سۈلتان بە گۇتى كابرادا دەنۋوسى دەلى: نەنانگەزت؟
- بەلىنى قوربان گەزتم!

جارىك «سەيد عەزىزى شەمزىنى»، دەگەل رۇزىنامەنۇوسيكى درېزى رىشدارى مۇوخورمايى هاتبۇو كە وا بىزامىم «دانان ئادەم شميد» بیوو. بۆ جارى دووھەم هاتبۇوه كۆردستان. بە رۇوسى قسەي دەگەل بارزانى دەکرد. سەيد عەزىز تاقى كردىمەوه و زورى دلخۇشى دامەوه كە دەست لە بارزانى هەلگرم و بچەمە لاي ئەوان؛ كە مەنزۇورى مەكتەبى سىياسى حىزب بیوو. گوتىم؛ كاكە! من بە تەمائى گەورەيى نىم؛ بە ژىرەستى بارزانى زور دلەم خۇشە. بە خوا كلکم دە زىر گرەن لېرە نابزووم.

حسىن حاجى ناوىتكى سوورچى - كە جاشىتكى زور پېس بیوو - كاتى كە لە چىاى براندۇست بۇوين، بە ئاشكرا خۇي و كورى دەچۈونە پادگانى خەلیفان، تىپبار و تفەنگىيان لە دىزى ئىمە وەرده گىرت. بە بەر چاوماندا دەھاتنەوه كە گز و فەتمان بەدەن. كاتى لە بارزان بۇوين، خۇي و كورى گىران. بىستەمەوه كە هەموو رۆز مەرىشك و پلاۋيان دەدەنلى. رۇزىك كە بە تەنەيا بۇوين، عەرزى بارزانىم كرد:

- کاکه بیه خشنه ئەم بىئەددە بىبىه دەكەم! تۆ وەك سەلاھە دىنى ئەييۇوبى و پىباوه
گەورە كانى قەدىمىي كورد دەبزۇۋىھە؛ كە ئىستا باوي ئەو شتانە نەماوه. ئىيۇھ سەرسەخت ترین
دوۇزمانتان كە شىيخى سوورچىيە بە هەزار شەر و زەممەت دەگرن؛ پاش ئىختىرامى زۇر، بە
سوارى ئىسلىرى دەنەنەرە مالە خۆى. دەي ئەگەر من بوايىم دەمگوت ھېننەدە زىر و ھېننەدە
تەفەنگە نەدەي دەتكۈزم؛ دەشىدا. حوسىن حاجى دەلىن تا ئىستا دوازدە بارازانى كوشتوو، لە
حەبسا مەريشكى بۇ دەنەنەرە بۇ خۇمان نان و ئاۋ دەخۆين. ئەگەر بەرىدەي نالى مەمنۇونم، دەلى
گەرتىانم و تۆلەي ئەو سووكاياتىيە دەكەمەوە؛ لىمان ھارتر دەپىي... .

هر چند سه ریازی عده هب ده گیران، زور له خومن خوشتار ده یان. کاریان پی نه ده کردن، لیسیاسیان بؤ ده کرین، پولیان ده دانی و به لای موسلدا بهری ده کرانمهوه ولاتی خویان. جگه له تفهنج و چه ک، هیچ شتیکیان له که لاکی دوژمن نه ده کردوه. من، «بیجان» و «حداد» ناموم راسپارديبوو - که هه ردودک سه رقّله‌ی له شکر بون - گیرفانی که لاکان بیشکنن، جغاره کانیان بؤ من بیتن و به بارزانی نه لین.

مهلا باقی مهتموو ریهتی درایه که بچیته گه لالهی باله کایه تی . گوتی: ئهو ئهسپهت له برسان ده مرئی، کەس ناویرى به رۇز رايگۆنۈزى . بىمدىيە بۇت دەبەمە كويستانان قەلەھە دەكەمەوە و ناگام لى دەبى . ئەسپى بىردى . لە پايىزى درەنگدا مەلا باقىم دىتىھە، گوتی: ئەسپە كەتم لە بۇ فروشىتى به پىنج كەللە قەند و ئەۋوشىم بە دىشلەمەوە خواردەوە!

- ئەي بە سىدانت بې؟

کوچمه‌لی ناغواونی لای دهؤک هاتبوبونه بارزان. بارزانی فرموموی ده گهل ئهوانهت دهنیرم که چاوه‌دیر بی و نه‌ھیلی کیشە له ناو خۆیاندا بنینەوە. تەحسین یەزیدی هەر چەند جاشە و مەعاش له دەولەت وەردەگری، بیسازیز و کار تىكت بە شايان دوس، بەت دەکا.

نیو روزه گوشتمن ههبوو. سفره يه کي خامى دوور و دريئر راخرا. بارزانى پالى به تاشه بهردىكەو دابوو. ئاغاوهت له هەر دوو بەر رېز ببۇون و دەستىيان بۇ خواردن برد. مارىكى جنجىر لام وايە مىتىرىك درېزتە ببۇو- به ناوەرەستى سفرەدا هات، راست بۇڭو سەر، بەرمە بارزانى. قەت يەك لە ئاغاوهت نەما، ھەممو ھەلاتن! گوتىم: بىگرم و بىكۈزم؟ فەرمۇسى: نا. مار لە پىش بارزانى لاي دا و چووه بن بەرده كەي پالەپىشتى. بانگى كرد: وەرنەوە نانە كە سارد دەبىتەمە! زۆر بە خەجالدىنى گەرانەوە.

دەبى ئەوه بىزائىن كە لە بارزان جىگە لە «كۆرە مار» - كە مارىيىكى سەر سى سووجى پىسىه و بۇرەلۈكە يە و لاي كىللىكى زۇر بارىكە و سەممە - هېچ مارىيىك ناكۇژن. نەخوازا مارى، وەش - كە پىئو نادا - لە زۇر مالان وەك پېشىلە ئازادانە دەگەرىنى و مشك راودەكە و مندال گالىتەي پى دەكەن؛ وەك ئەسپاب بازى. راوه كە ويش بە تەھنەنگ ناكەن. كەو لە پىياو ناترسى. كە گوتىشىم بىيگرم، بؤيە بۇوەھەر بە لاوهتى فير بىووم: ملى مار تا ئەندىزارە چوار قامك و پىتر رەقە؛ ئەگەر ئۇرى بىگىرى لە پىيۇەدان دەكەوى. زۇر جار لە تەرمەغە دەمگىتن و لاشم وا بۇو مارگىران ھەر شە و فىتىلە دەكەن و دواس، دادان، ۋەھىيان دەكىشىن.

پاش نیوہرپا ئیسترنیکی شینیان دامى كه زور ئیسترنیکی چاک بwoo. ده گەل ئاغایانى سوار و
هاورپيانى پياده ۋېشتن. شەو له شيوپىكى بن چياى پېرس رامانبوراد كه چەند بېرىنگى كەم
قووللى كۆيستانچى لى بۇون. تاوهەلات بە چىا ھەلگەراین. رىنگەيە كى يەكجار سەخت و

به رداوی و دژوار بwoo. جینگه‌ی وا ههبوو دهبوو ئیستر نزیک میتریک خؤی ههلاویته سهر بهردیک؛ یان باز داته خواری!

به نزیکه‌ی سی سه‌عات سه‌رکه‌وتین. ئاغاکان گوتیان: ئیمه ههر چاومان له تو بwoo دابه‌زی تا ئیمه‌ش دابه‌زین. سه‌بیره که ملمان نهشکا و ههپروون به ههپروون نهبووین! گوتم: باوهه‌ر کمن منیش ههر چاوم لهوه بwoo ئیوه دابه‌زم تا دابه‌زم؛ به لام گوتم ئه‌گهه من دابه‌زم ده‌لین شارستانی و ترسنه‌نؤکه. مل شکان له گالته یئی کردن چاکتله!

له بیرم نه‌ماوه چهند شهه له ریگه ماینه‌وه. رۆزیک گهیشتینه گوندی «نه‌سری» که له پهنا گوندی «ره‌به‌تکی» يه. مولکی « حاجی مهلو » بwoo که غازی و عه‌دلو احید خاوه‌نى بعون و ده‌گه‌لمان بعون. شهه تا پاش نیوهره‌ری سبهی له‌هی ماین و ری که‌وتین. له ریگه پیشمه‌رگه‌به‌ک هه‌ر تماشای ده‌کردم و دیار بwoo کاریکی پیم هه‌یه. خۆم دوا خست:

- ها برا چت ده‌وى؟

- کاکه! دیتم قهند له ده‌مت ده‌نی، چای به سه‌ردا ده‌که‌ی. بیکه به خاتری خودا خەلکی ئەم ولاته فیتری ئهه کاره مه‌که!

له شاری کوئیه خه‌یاتیک کراسیکی نیوقولی له فاسونیای ئەفسه‌ری بۆ درووبووم؛ گیانیکم به‌وه بwoo. له ریگه زۆرمان ئاره‌ق ده‌کرد و تۆز ده‌خوارد. ده‌گهیشتینه هه‌ر ده‌م چۆمیک کراسم له ئاو هەلده‌کیش؛ بی سابوون پاک ده‌بیوه و تا مەله‌مان ده‌کرد و شکه‌وه ده‌بیوه.

پیم وايه نۇ رۆزى کیشا تا گهیشتینه «خورکن» له نزیک ده‌وک. حەوت بۆمبای يه‌ک تۆنی پییدا درابوو؛ پېنجیان تەقیبیوون و قەت تاقه مالیک نه‌مابوو و تران نه‌کرابی؛ جۆل و هەول. بەرھەیوانیک و نیوه حەساريک مابوو؛ کرا به جینگه‌ی ئاغایان. له گوند ده‌رکه‌وتم؛ بیست ده‌قیقە ری رؤیشتم، تۆوشی کانی و گۆلیک بوم؛ زۆر خوش و به سپیندار. دار ھەنجیریکم پەيدا کرد، دەتگوت خیوه‌ته. هائمه‌وه گوند گوتم جى خەوی شەوانهم پەيدا کرد. حەسیریکی نیوه شرم له ناو مالان برد و شەوانه تا درەنگ ده‌گەل پیشمه‌رگه رامدەبوارد. وختى خەو ده‌چوومه‌وه بن داره ھەنجیر؛ حەسیر، رايەخ و سەنیر، بەرد. بەيانی که چاوم ھەلدىنا، دنيا يەک ھەنجیرى زەردی زەلامى گهیشتتو چاوابيان لى داده‌گرتم. له پاله‌وه تىرم ده‌خوارد و ئوسا ده‌چوومه دم و چاوشتن. بەيانیکه بە فیته و عەوی شوانیک وە خەبەر ھاتم که ھاتبۇو مەر له گۈلەکه پاراواکا.

- هو کاک! شیرت نییه منیش ھەنجیرت بدەمئى؟

- چم نییه تىي بدۇشم.

ھاتم له ناو ويرانه‌ی دیدا گەرام، كەتريه‌کى رووكەشى سوورم دۆزىيەوه، سەرەکەی نەمابوو. شوان هه‌ر دیتى گەشكە بwoo. گورجى پېرى کرد له شیر و بهردیکى تەنكمان له سەر دانا و شىرى كولاؤ بە ھەنجیره‌وه. سولتانى رۆمیش واي رانه‌بواردووه! كورپىكى شازدە سالان بە ناوی «مەلا عەزىز دەھوکى» - كه باوکى سه‌عات ساز بwoo - له ترسان ھەلاتبۇو؛ له گوند خزمەتى ده‌کردم.

مەلامستەفا پىابویکى زۆر بەوهقا بwoo. ئه‌گهه ده‌لین وەفا له دنيا نهبووه یان نەمابو، له لاي ئەو بە تەواوى ھەبۇو؛ مابوو. كه له سەر ئەم وەفاداریش زۆر جارى زيان دىتبۇو؛ به لام دەستى لى ئەنەدا. كابرايەک بە ناوی «تاھیر حەسەن» له سالى ۱۹۴۵ دادا له گوندی «بله» بە تۆمەتى

هاوکاری بارزانی تیعادام کرابوو. برای به ناوی «هاشم حمسن عهقر اوی» - به وفاداری بو تا هیر - زوری قهدر لی ده گیرا. لهویش خوبی و بی ناموس تر - له عمره ب و عجه میشدانه لنه که و تووه. چهند جار له شهر هلات؛ چهند جار دزی له شورش کرد؛ بهلام قهدری همر ده گیرا. تا تاخری به یه کجاري بوبه جاش و که ئمه ده نوسم، به ناو، رئیسی حیزی دیمۆکراتی کوردستانی سهر به به عسیانه.

«عه بدولعه زیز حاجی ملهو» دوستی بارزان بوبه. ماله شیخی بریفکان له سهر رهواندنی زنیک کوشتویانه. ماله حاجی ملهو بونه ته خوشیستی بارزانی و به وفاداری بو عه بدولعه زیز مه لبندیکی گهوره بیان بی سپیراوه و توله بیان بو له ماله شیخی بریفکان کراوه تمهوه و گوند سووتاوه و دانیشتوانی تاواره کراون. «غازی حاجی ملهو» لاویکی زور نه ترس و له شهر ئازا بوبه؛ بهلام برای گهوره - که عه بدولواحد بوبه - چهند جار بیوه جاش و گهربووه؛ ده بانگوت حیزیشه. چهند ئاموزا و خزمی تری غازیش ههبوون که زور که یفم بی نه ده هاتن. نزیکه نه و ده گوندیان ده خوارد؛ بهلام پیتخاریان نه ده دا به پیشمehrگه؛ جلکیان بو نه ده کرین. شهوانه له مه جلیسیاندا، باس باسی جاشان بوبه که چهند خوش ده زین و چهند پاره و هر ده گرن: «بیستوومه فلان جاش یه ک جی دوازده کراسی کربووه، فلاانه ترومبلی هه یه...».

شهویک گوتمن: ئیوه چونکه له لادی گهوره بوبون و شارتان نه دیون نازانن پاره هی زور لای کی هه یه. زنیکی گهواره، پازده زنی خراپی له بهر ده ستایه له به غدا، ده لین ده ملیون دیناری له بانکدایه و چندین قفسه رسی هه یه. بچی فکر له کاری وا به قازانچ ناکنه هوه؟!

- ئای سیدا ههزار! ئیوه بی شهره فیه، چون وا بکهین؟

- گیانه! ئه و زنده به شهره فتره لهو که سهی نیشتمان و هاونیشتمانی خوی بفروشی... غازی دارکاری پیشمehrگه ده کرد؛ نه مده هیشت. وا دیار بوبو زور له من قفلسه و لمبه ر بارزانی نه ده ویرا.

عه شیره تی غازی (مزوری) له ههموو عه شایری کورد ئازاتر و موخلیس تر بو کوردستان بوبون. هه ره یه که هی به رانه بری سه دغه نیم بوبه. پیشمehrگهی چاک و ئاغای خراپ. چهند که سیکیان خه ببرچینم بوبون؛ هه رچی له ناو ئاغایاندا را ده برا ده مزانی. جاسوسیکی دهولهت به ناوی «ساقی» گیرابووه. شهويک غازی گوتی ساقی هه لاتووه. زانیمهوه که به دوو هه زار دینار به ره لدای کردووه. چهند گوزارشیکم ده باره هی ئه و کاره خراپانه بیان بو بارزانی نووسی که: «ئه وانه له جاش بهزیان ترن؛ چاریکیان لئی بکری باشه». جواب دهاتهوه که سهبر بکه و بمنیمهوه!

بیستووحه وت ههزار دو لارم پوپول هینابووه؛ خه بهرم بو ته حسین یه زیدی - میری یه زیدیان - نارد که دو لاره کان به دینار بگوریتهوه. ته حسین جاشی دهولهت بوبه؛ بهلام له بنهوه ده گهلمان دوست بوبه. خه بهری بو ناردم که دو لار به دو و سه ده و شیست فلس. گوتمن بیگزورهوه. ده بوبه بو خوم بچمه لای، حیسابه که و هر گرم. راشمسپار دبووه که چهندی دهستی ده که و بوززووی رانک و چو خه بکری.

رژویک ده گهلم ده پیشمehrگه به ره و دهشت و هری که و تین. نیوهرؤیه کی زور گهرم بوبه؛ له ده م چۆمیک لاماندا. هه رکه سه بلاو بوبین مهله بکهین. دیتم یه ک دنیا تووترک له بمه ر چه هه یه. جله کانم نایه بن گیا و به پرووتی چو ومه تووترک خواردن. له پاش تاویک دیتم هم را

پیشمه رگه‌ی مزوویریه و دهست له سه پهله‌پیتکه‌ی تفه‌نگ راده‌کا. بهره‌و گرد ده‌چن و په‌کوو- په‌کوویانه. له نیو تووتکه کان هرام کرد:

- چنانه؟!

- ئای مالت ئاوه‌دان! خوائه‌یزانی گوتمان رفاندوویانه. ئه‌وه دوو سه‌عاته به شوین تؤدا راده‌که‌ین!

- کاکه تووتک زور خوشه؛ له بیرم چوبوو چهندم پیچووه. ده برؤنه ئه‌ولا، روتوم، تا جلکان ده‌بهر ده کمه‌وه.

ده‌ببوو پاش نیوه‌شه و بجینه مالی ته‌حسین؛ چونکه تا ئه‌وه ده‌م ئه‌فسه‌ری عیراقی میوانن. چووینه مالی میری یهزیدیان. مریشکی سوره‌وه کراو به پئی فیلان بwoo. به ئه‌هدبیات گوتمن گوتمن: میرم توکه له ناعیلاجی بوویه فورسان... گوتی: نا، ئه‌ز بوومه جه‌حش؛ مه‌بیزه فورسان اپیاویکی له لا بwoo؛ میرازی بwoo (علی چوّقی) له به‌غدا بؤی ببومه واسیته، حقوقی مانگیکم زیاد بؤ ساندبوو؛ هه‌والی حیزبیش بwoo. به سرته گوتی: تو تووتک و پفر ده کیشی، داوای جگه‌ره بکه و حققت نه‌بی. دانیشته‌وه، گوتمن: کاک عله‌ی! یاکه‌تیک جگه‌رم بؤ بینه. هه‌ر راسته‌وه بwoo، دوو گلوسی جگه‌رهی «گریفن ئه‌ی» بؤ هینام. لبه‌ر خووه گوتی: مالی ئه‌وه جاشه سه‌گبابانه بؤ تو باشه!

حیسابمان کرد، په‌نجا دهست بوزووم و هرگرت و باقی دیناری عیراقی؛ له قه‌زاری دوّلار به دوو‌سەد و شیست فلس.

میر ته‌حسین فه‌رمووی: وا من له گیرفانی خوم سیسەد دینار ده‌دەم به شورش. گوتمن: عله‌ی چوّقی میداد و کاغه‌زم ده‌یه.

گوتمن: میرم! ده‌لین کابرایه کی گوندی چوّته لای پینه‌چییه ک له بازار گوتوبیه: دوشادت هه‌بیه؟ پینه‌چی ئاولی کوشانی داوه‌تی، نانی تین کوشیووه و خواردوویه. پاشان گوتوبیه: نه‌بیزی کورد بwoo فامی نه‌وه؛ دوشادو پار بwoo تامی نه‌وه! مه‌لامسته‌فا به منی گوتوبوه نابی ته‌حسین به‌گ بېنجه‌ینن؛ چه‌ند جاریک روتوم و پووته‌ی عه‌شیره‌تی «زیدکی» گوتوبیانه با دهستیک به میردا بېنین، نهمه‌یشتتووه. تو دوّلارت دا به دوو‌سەد و حففتا و دوو فلس؛ که ئاگام له ترخی هه‌بیه. يانی ده‌گەل ئه‌وه پوله‌ی تو به دیاری ده‌مدەیه‌ی، سیسەدوبیست و چوار دیناری فەرقه. رۇنى خوم ده سه‌ری خوم هەلدەسووی، ھېشتا تمواویش نا! نه‌چى بلېی ھەزارم فریو دا!

ته‌حسین هەر ناوی «زیدکی» بیست، رەنگی پەری؛ ده‌یزانی چەند دز و در و خوانه‌ناسن. دەمی تیک هالا و ملى له سویندان نا کە: من وا مۆخلیسم و اۋادە‌کەم و اۋادە‌کەم و وا بچى؛ زیدکی زور بەرازىن؛ پیسن؛ نزیکیان مە‌کەوە فەرمووی: په‌نجا باریش گەنم، دوازدە تەنە کە رۇن و گەلینکیش نیسک و دانه‌ویله‌تان بؤ دەنیرم.

- ئه‌ی مالت ئاوا!

گوندی «باله‌تە» له جى خەوە‌کەمەوو رېگە‌ی سى چارە‌گە سەعات بwoo. عەبدورە حمان قازى، رەشاد بالتە موهەندىس، ناجى بالتە - کە دوكتورى ئازمايشىگا بwoo- و حافز مىستەفا قازى موهەندىس له‌وی دەزىيان. شەوانە پاش سەرىك خەو كردن، ملى چيام ده‌گرت و دەچوومه لاييان؛ به قىسى قۇر راماندەبوارد. وا فير بیوون، ليفەی منيان راده‌خىست تا ئەگەر درەنگ چۈوم جىئم هەبى.

شهوینک له و شهوانه له خمه ههستام، روانیم کابرایه کی بلندبالای بؤشناخ، تفهنج به شانهوه له کولانیکی بالتهوه رادهبری . دهنگم دا:
- کیی؟

- ئەز غولام ئەز جەحشم!

- کوره قسەی باش بکە! دا وەرە بزانم!
ھەوالانم گوتیان بەلئى ئەوه جاشی يەزیدیيە؛ پیاوی چاکە. ھەر چیيە کمان بوى لە موسىل بۆمان دەكرى.

پیلاوە کانم «شەکال» بونن. يانى لاستيکى ترومبيل سەريان بە بەند چندرابۇو. وەك كالەي خاوا، بەن بە لاقەوه دەپىچەران. ھەممو رۆز دەبۇو تا و تاييان كەم؛ خوار دەبۇون. پاش پانىيەم بىرىندار ببۇو. گوتىم: كاكى جاش! بوزۇوي رانك و چۈغەيەكى خەت خەت بە چەندە؟
- چوار دىنار.

- ئەي كەوشى نەرمى كەتاني كە وەرزشكار دە پېيى دە كەن?
- دىنارىك، كەمتريش.

- دە ئەو پىنج دىنارە بەرە و ئەو دووانەم بۇ بىرە!

پاش چوار رۆز رانك و چۈغە كەي بە يەكىكدا ناردۇو؛ دىنارىكى دەگەل بۇو. گوتبوسى:
كەوشە كەم دەس نەكەوت. ئەوا ئەمشەو دەبى بچىنە شەر دەگەل ئىۋە؛ نەمتوانى بىمەوه، بىمبەخشى!

جاشى وا ئەمینم بىن زۇر سەبر بۇو!

خەبەرمان وەرگرت كە چەند سەتونىكى دەولەتى و جاشى زۇر لە چەند جىيەھ جەجۇوم دەكەن. دەبۇو بە پەلە خەبەر بە ھەممو بىنكەكانى ناوجە كە بگا و ھوشىيار بن. من بىرىبارم دا خەبەر بۇ بىنكەي «ئەلقۇوش» بەرم. بە رۆز سەفەر كەردن لەبەر تەبىارە - كە ھەميىشە بە عاسمانەوە خولىيان دەخوارد - نەدەكرا. لە سەرى شەوهە دەگەل دوو پىشىمەرگە - كە من سوارى ئىسلىرى بۇوم - رۇبىشتىن. تاوەلات گەيشتىنە بىنكەي پىشىمەرگە. هاتىن بە پېرمانەوه. لە ئىسلىرى دابەزىم و چوار تەبىارە بۇمبا ھاۋىتىمان وەك جىندۇكە گەيشتنە سەر. زىمب و رېمب بىكتە! دىنيا بۇو بە تۆز و خۆلىك ھەر تارىك داھات. سەد بار خۆلەمان بە سەر و چاوه لەلپىزا. ھەشت بۇمبايان ھاۋىشتۇرۇينى؛ بەلام كەسمانلى بىرىندار نېبۇو. ھەر تۆز بۇو بەرز بېۋو. بە راستى پىشوازىيەكى گەرم بۇوا! لە بەر خۆلى چىرۇچاومان رىڭەي كونە بن عەرزە كەمان نەدەدۇزىيەوە. ئاوىش زۇر دوور بۇو. پاش تاوىك چاوه لەلگۈلەفين و قرخەقىخ كەردن، ئاوەتات و دەمچاومان شتەوه.

چۈوبىنە كونە رەشەو گوتىان: چا بۇو ئەمەنەتى! ئەمشەو چۈوبىنە ئەوبەرى بەشى عارەبى جاش، كامىيۇنىكىمان بار كردووه، ۱۶ مەرى قەلە، ھەممو دەرمانى دەرمانگايدىك كە لەھۇي بۇوە؛ بىسەت و حەوت پارچە تفهنج و دەمانچە، زۇر كەل و پەلە ترىش. خاوهەن كامىيۇنمان ھىنناوه ھەتا بن ئەو گىرددە، كامىيۇنە كەمان بىن فروشتوتەوه بە شىيىت دىنار. جا ئىستا كەيە، گۆشت مەر مەشىيە! بىن تو ناخوش نىيەر رۆزە يەكى شاھانەمان كرد.

شەوينك دۇزمن لە لاي «چەمانكى» وە ھەجۇومى كردىبۇو. پاسەوانە كانى پىشىمەرگە نوسىتون و خافلەگىر كراون. پىشىمەرگە يەك «بەحرى» ناو رادەپەرى؛ دۇزمنىيان گەيشتۇتە سەر. ھەرا دەكَا

و دهیکاته تهقه. پیشمه‌رگه دینه دهست و پاش دوو سه‌عات شه، دوزمن دهشکین. به‌حری زور به برینداری هینرايهوه «خورکی». باسک و سنگ و سه و چاوی پیچرابوو. يه‌کینک گوتی: لهوانه‌یه نه‌زی.

له بن په‌رۇيانووه بانگى كرد:

- دهمرم، به قوربانی كورستان بىم! ئەمن زەربەتىكى گورەم لە دوزمنان دا؛ خەمى خۆم نىيە.

رۇزىك چەند پیشمه‌رگه يەك لە دەوري يەك دانىشتبوون قسەيان دەكەد. يەكىان ھەستا و بانگى كرد:

- سەيدا ئەزار! خواحافىز. من چىدى پیشمه‌رگه نابىم!

- برام كى دلى ئىشاندووی؟ بە خواى نايەلین بروئى! لە سەر چى دەرۋى؟

- سەيدا ئەوانە باسى شەھيد دەكەن. ئەمن ناوم «قرياقوس دنخە» يە. تو و ئىنسافت، ناوى من بۇ شەھيد دەست دەدا! چۈن قبۇل دەكەم لە سەر قەبرىم بنووسن: «شەھيد قرياقوس دنخە!».

- كاكە مەرۋا! لەعنەت لە بايى ئەوه بۆت بنووسى شەھيد!

گوندىك لە لای دھۆك هەيە (سپىيندارە)، خەلکە كەي لە ناو جىرانان بى عەقل مەشهورەن. لەوان دە گىيېنەوه كە زەرگەته بە مەنالىكىيەو داوه، دەستيان داوهتە تەنەنگان: زەرگەته حەدى چىيە بە كورمانەوه بدا! چۈننە راوه زەرگەته. زەرگەته يەك بە سەر لووتى يەكىكەوە نىشتىووه. فىيەتى بۇ ئاوالان لىداوه و ئىشارەت بۇ سەر كەپۈي خۆى كردووه؛ يىانى ئەوهتا، تانەرۇبۇوه تەنەنگى پىتىو نىن!

پىش تاوهەلاتىك يەكىكى سپىيندارەيى تۈوتىن دەدىرى. دەبىنى وا سەرباز و جاش لە گرد وە سەر دەكەون. دەلىن: ئەى بەختىرى سەر چاوى من، دەست دەداتە تەنەنگ و بەرەو سەرەي گرد رادەكە. زور جار بە گوللە قورى پى هەلەپەرۋىز را ئاوه ستى و سەرەي گرد دەستىنى. نۇ كەس لە دوزمن دەكۈزى و بە دە تەنەنگەوە دەچىتىوە سەر ئاوداشتن كە دوزمن هەلاتۇوه.

ستۇونىكى سەرباز بە سى تانكىوە ھجومى كرده گوندى سپىيندار. بە تەنەنگ (تەنەنگى راۋ) بە داس و خەنچەر بۇي چۈننە. تانكىكى دە قولكە كەوت، رىنگەي دووه كانى تر برا. خەلکە كە بە زىن و مەندالمۇھ هېرىشىيان كەدەن. دوو تانكە هەلاتىن. تانكى دە قولكە كەوتۇ ناچار تەسلىيم بۇوە سەرنىشىنە كانيان بە دىيل گرت و تانكىيان ناڭر دا. لە سەرەدا سى كەسيان لى كۈزىرا و دوازدە كەلاكىان لە دوزمن خىست و هەر دەنگوت چۈونە سەر شايى.

شەر لە ھەممۇ لا گەرم بۇوە. بە رۇز نەدە كرا بىگەرلىم. ئەگەر كارم لە خوركى ھەبا، شەو دەچۈرم و بۇ خەو دەھاتىمەو بالەتە. هەر تارىكان لە دىن دەردەچۈوبىن بۇ ناو پۇلە هەسەنارىك، تا ئىسوارە لەسى دەمماين و نان و چامان لەسى دەخوارد. تەنە كە نەوتىكى بەتالىمان كەدبوبوھ مىزى نووسىن، بە كاغەز و كاربۇن نەشرەمان دەنۋووسى.

بەيانىيەك حافز مىستەقا قازى درەنگ وە خەبەر ھاتبۇو. تاو ھەلاتىبۇو؛ لە دىيەو بەرەو ئىيمە دەھەت. دوو تەيارەتى مىنگ ھاتن؛ دېتىيان، بۇي گەرانەوه. لە بن بەردىك دانىشت، دىيار بۇو لە بەر چاوى تەيارەچى ون بىبۇو. چەند سوورىكىيان دا و رۇيىشتن. حافز دەيگۈت:

- زور ترسام. هەر دەمگوت دەھى سەگىباب لىمەدەن با نەجاتىم بى! لېيان نەدام!

خملکی باله‌ته هه‌ممویان خزمی ئه و برادرانه بوون. زور جار ده‌عوه‌تیان ده‌کردین؛ خه‌یار و تهماتیان بۆ دیتاین. شه‌ویک گوتیان موهه‌ندیسە کان بانگت ده‌کمن. بە گەرمایه کی زور، دەرگایان لە سەر خۆ دا خستبوو؛ ئاره‌قیان لە پیش بwoo. ترۆزی زەلام مەزه بwoo. گوتوم؛ کاکه نەمەش ناو دنین زهوق؟ کوره هەستن تا نەپیشاون!

دەستم بى لە جەژنی ئارهق بەرداو و ماوهیه ک بھو بەزمە پیدەکەنین.

سەفەریک بۆ لالەش

گوتمان با بچینه «لالەش» کابهی يەزیدیان. عەبدورەحمان فازى پیشمان کەوت. بە بى پىنگە، بە ناو دروووه زەرددە تاوىکى باش رۇبىشتىن؛ هەممو بەلە کمان برىندار بwoo. دامانه چىا. پیشەرەوە کەمان روتېھى ئەمیر لیواي ھەبwoo؛ ئەفسەرەنگى بەناوبانگ، لە رى رۇبىشتەن ماندوو نەدەبwoo. ھەر فەرمانىشى دەدا: «دوا مەکەون!». حافز و من شرۇلەتلىرىن و تەنبەل تەرىن پیشىمەرگەي دنیا بwooين؛ ھەناسەمان سوار ببwoo، دوعامان دەکردى ياخوا تەبیارە بى و بتوانىن دانىشىن. بۆ يەکم جار دوعامان قىبول بwoo. پیشەرەو ئەمرى كرد:

- دانىشنى تەبیارە هات.
- ئۆخەئى!
- هەستن تەبیارە رۇبىشت.

لە چياوه سەركوتىن و تۈوشى سەرەولىزىكى زور كۈور بسوين. رادىۋەكەم بە كاك عەبدورەحمان بwoo. بەردىكى لە بن بى دەرچوو، رەتى برد و سىن چوار سەرمەقولاتى دا و تەخت لە عەرز درېز بwoo. من بى ئەوه فەركەمەو گوتوم؛ خۆ رادىۋەكەم نەشكەۋە؟!

- ئاي مالت و تۈران كەي دەبىي؟ ئەوه من دەممە، ئەو دەلى رادىۋەكەم!
- گەيشتىنە دەشتايى، پۈومان كرددە گەللى لالەش.

مەلای جىزىرى فەرمۇويە:

دل گەشتەمە ڙ دىرى، ناچم كەنشتەبى قەت مىحرابى وى بە من را وەر دا بچينه لالەش لە كتىبەكانى باسى مەشایخاندا و بە تايىبەتى لە «تەزكەرە تولىھولىاي عەتار» دا باسى شىيخىك بە ناوى «عەدى بن مسافر» ھەبە كە لە رەفيقانى خۇشەويىستى غەوسى گەيلانى بwoo. ڙيانى شاران و زۆرى يارانى لە بەر چاو كەم توووه و لە چىاي ھەكارى، لە كۆختەبە كىدا دور لە دنیا ژىلاوە. مريدە كورد دەوريان داوه. لەوان زەماناندا دەستەبە ك لەو سۆفيانە گەيشتۇونە رادىبەك كە لايان وايه خودا هەمموسى ھەر رەحمةتە و بەزەيى، رەحمةت و عەزاب ھەرگىز دانووپان پىكەوه ناكولى. لەبەر ئەوه جىنپەيان بە شەيتانىش نەداوه و لايان وايه بۇونى شەيتان ئىرادەي خوايە و بە زاراوهى ئەمروز: تاكىتكى تايىبەتىيە؛ كە «مەنسۇرە لللاح» و «جۇنەيدى بەغدايى» و «شىلى» و زور بۇ شەيتان دەخۇزايىتە و لاغىرى لى دەكىا. دەلى: «خوايە شەيتان ھەر چونكە سەجىدە بۆ نادەم نەبرد و گوتى جىگە لە تۆ كەس ناناسىم و بۆ بىيگانە سەر نەوى ناكەم، وات بە سەر ھىتى؟».

لە دواي مەرگى شىيخ عەدى، چەند چىن خەلیفە ئەو ھاتوون و ئەم ئىرشادەيان بەرپىوه بىردووە. مريدى نەخويىندهوار و دلگەرم - كە باشىش تىنە گەيشتۇون - ورددە ورددە پەتىان لى

هلهبریوه، تا وای لیهاتووه که شهیتان به دوستی نزیکی خوا بزان و ناوی بنین «مهله ک تاوس». مسلمانانی جیرانیان به کافریان له قلهم داون و زور جارقه تلوعامیان کردوون و سولتاناوی عوسمانیش دنهی خملکیان لی داون، که کورد به کورد به کوشت بدنهن. کار گهیوه ته را دهیه ک، ههموو یهزیدیه ک رقی زوری هه له مسلمانه و مسلمانیش لای نهوان ههر کورده مسلمانه کهی هاویانه. ئیتر هه رچی مسلمان بیکمن لای نهوان خراپه. بهلام دمرده کهوى که مسلمانان ناوی «یهزیدی» یان به سه ردا بربین؛ که یهزید زور خراپه. بهلام خویان دهلىن ئیمه «ئیزهدین»؛ واتا خودایی. زور کتیب دهرباره یانه و نووسراوه و سه دها چیره کیان بؤریک خراوه؛ که هیچیان یه کتر ناگرنمه و هیندیک دهلىن پاشماوهی زرده شتیه کان؛ هیندیک دهلىن میتراین و زور شت. بهلام من به تیکه لی و ئاشنایه تی و هات چو کردنی شوین و پیاوه زله کانیان واي بؤچووم که لکنکن له مسلمانان و لايانداوه. هر وه ک چون مسلمانه تی پیغەمبەر يه ک تەرح بوبه و ئیستا ماشه للا ههزار لکی لی بۇته و هه مووش يه کتر به کافر ده زان و هه مووشیان راست ده کەن!

ئەو شیو و دۆلەی که خانه قای شیخ عەدى بوبه، ناوی لالەش و چونکە ممبارەک و پیرۆزه، قەت کەس دارىکى نهبریوه، سەرتا پا کەسکە و بە راستی بەھەشتیکى سەر ۋووی زەمینە. گەلی لالەش زیارەتگای هەرە گەورە يە. پیاوە دینیبەر ئەنیان - کە هیچیشیان سیوادى نووسین و خوتىندىان نېیە، جگە لە باھە شیخى رئیسی دینى هەرە زل کە لە شارى «شیخان» دەزى و سالى چەند مانگىك دىتە وي - زوریان تەركە دنیا لە لالەش دەزىن.

ریگەری روو بە لالەش و مەرقەدی شیخ عەدى - کە یهزیدی پیشى دهلىن شیخ هادى - چەورپۈزىکى باش کراوه. من پاش پانیم بە شەکالە خوارە كەم برىندار ببۇو. كە گەینە سەر ئەم رى خۆشە، شەكالەم داكەند و بە پیخواسى ملى رېم گرت. بە سەر پەردىكى سیمانىدا پەرینە وە کە چەمېنکى چكولەی بە زېردا دەچوو. هەر گەيشتىنە ناو ئاوابى، «فەقیر شەمە» کە يەكىك لە پیاوە ئايىننیبەر ئەن بوبو، دەگەل بىست کەسىك لە دوورە و بە پىرمانە وە هاتان. گوتمان دىيارە جەنەرال عەبدورە حەمان قازیيان ناسىيە بۆيە هاتوون. نەخېر زور بە هەلە چووبووين، هاتبۇون بە پىر منه وە. سەرزارە کى بە خىرەتىنى ھەوالە كەنميان كرد. فەقير و سۆفييە كان فلچ و ھۆر ملىان لە ماج كردن و لە باوهش گىتنى من نا. ھەزار جاريان گوتىي «تە بخىرەتى سەر چاڭا، سەرسەرا»، ھېشتا كەمە. بە راستى واقمان ورمابۇو: خوايە خەبەر چىيە؟ بە پالەپەستۆ وە پىش ژەنەرالىشىان خستم و چووينە دىووهخان. هەر كەس لە كىسە توتونى خۇى جغارە بۇ دەپېچەمە و تا چايدە كيان بۇ برادەرەنە دىتا، دوانىيان لە پىش من دادەنا. «سەيدا ھەزار، سەيداى دەللا!» كەرى نېر نېدە كېشىا!

- فەقیر شەمە، ئیمه هاتووين زیارەتىك بکەين و ئەمەرە بېرىنە وە.

- ئەم قسە چىيە؟ سوئىند بە ئەبولقا سم و شیخ شەرەفە دین و بە گۈرى پیرۆزى شیخ هادى، سى ئۆزىان میوانى ئیمەن.

دواي نانى نىيەرە چووينە سەر «ئاوى زەزمەم» کە حەوزىكى سەر داپۇشراوه و سەكۆي لە دەورە ھەلبەستراوه و حەسپىر و بەرەي لى راخراوه. سەرچاوهى كەننیبە كە ھۆرپۈزىكى دىيە دايە كە دەرگای داخراوه. ئاش گىنېيك ئاۋ، سارد وە ك تەرزە، سووك وە ك ئاوى حەياتى فەر دەكَا و دىتە حەوز و لەويوھ بۇ ئاودىرى باغ و دەغل دەرۋا. ئەو كېز و لاؤانەي دلىان دەچىتە يە كتر و

دهین به ده زگیران، له سه فهربی حجاج بُو لاله ش دین له دهوری ئئم حهوزه داده نیشن. «فهقیر شهمؤ» يان «بابی چاونیش» يان «بابی شیخ» بُو خُوی دوان ده باته ژووری سه رکانی و فوتله ته ئاو هله لدھ کیشى و له سه ریان ده بهستى و لیک ماره ده کرین. ثیتر بھو جو ره تا هەموو دلبه ر و دلدار پینک ده گەن.

- فهقیر شهمؤ، يانی چى ئاولى زەمزەم؟

- سەيدا ئەم ئاوه رەگى لە ئاولى زەمزەمى حەجى بىسلمانانه و دى!

- های قسەی هیچ! ئاولى زەمزەمى مەكە سویزە، تالە، بُوگەنە، لە بەرى ناروا، حەدى چىيە چاکترين کانیاوى كور دستان لە رەگى ئەو بىن؟

ديار بۇو بزەمى سەمیلى دەھات؛ بەلام دېگۈت: وا مەفهەرمۇو، وا دەللىن!

فهقیر شهمؤ پېشمان كەوت بُو زيارەتى شىخ هادى. لە حەسارييکەوە رەد بسووين. دەرگايى مەرقەد، گەورە و دارين و سېپى بۇو. رەسمى مارىكى بە رەشلى ئەلگەندىرا بۇو. لە دالانىكەوە رۇيىشىن، لە دەستى چەپ دەرگايى ژوورى مەرقەد بۇو. ئاشكرا ديازە مزگەوت بۇو، شوتىنهوارى مېحرابى ھەر ماوه. شباكى سەر قىبىر سىندوقىكى زۇر زەلامى دارىنە. ھەر فەقىر ماج دەكە و ئىمەش بە شويىندا. تىرمان ھەموو گۇشەمى مەرقەد ماج كرد. فەقىر دوعاى بُو كردىن و دوعاى بُو بارزانى و شۇرۇشە كەى كرد و ئامىنمان گوت.

لە خەلک بىستبوو كە شەھۆيىكى تايىبەتى لە سالدا، مەلەك تاوس لە پشت پەردەوە قسە دەگەل بابه شىيخ دەكە. چاوم گىترا پەردەيە كى سوورى كالەوە بۇو، لە سوچىكى مزگەوت لە بەرانبىر دەرگاوه ھەلەتىو سراوه. پرسىم: ئەمەش زيارەت كەم؟ فەقىر خۇى دا دواى ھەمۇان. گەرامەوه سوينىدم خوارد كە من پىش تو ناكەموم. ناچار پېتىش كەوت. گەيىمە پەرە سوور، ھەلمىدەيەوه. كورسىيە كى لى داندرابۇو؛ ھېچى تر. مەلەك تاوسىش نەدىت!

برەيانىنە چەند زيارەتى ترىش. دارتۇۋىھ كەم دىت كە دەببۇو ماج كرئى. دار زۇر زل بۇو، بەلام لە شوتىنە دەھىي پىياو بىگاتى، لە ناو قەدداد، وا بارىك بىسو كە نزىك بۇو لەبەر باى بەھېتى بشكى؛ ھەمۆوش لە لاي جى ددانان بۇو. چەند نەمامە تۆوى دىكەشيان لە پەنا چەقاندىبۇو كە ئەگەر گەورە كە شىكى، خەلەيفە ئەو بن. لە مىرگۆلەيە كەدا رەنگە چوار پىتىنج ھەزار سىنگۈلەكە دار دە عەرز چەقىنراپى. بەردىكىشمان ماج كرد كە گۇزىا شىيخ هادى لە سەرى دانىشتووه و تەير و تۇر ھاتۇن لە سەر شانى ھەلنىشتوون.

ئەر رۇزەمان بە زيارە تائەنەوە راپوارد. پېش نوتىزى رۇزى دوايىش لە سەر كانى زەمزەم - كە زۇر فيىنك بۇو - چا و نانى نىيەرەمان خوارد. ئەممەت لە بىر بىن كە خواردنى ھەرە باش و ماقۇول لە ھەمۆو بادىيان و جىزىريش، ساوار و گۇشتە؛ بىنچ ھېچ قەدرى نەگىراوه. ژەنەرال قازى - كە ھەر خۇمانە بۇوين - گۇتى: من ھېچ بە دل ماجى مەرقەدانم نە كرد، بەلام نەشىدە كرا نەيىكم.

گۇتم: جەناب وا ديازە منافقى. من لە تەھى دل ماجىشىم كرد و چىش نەقەوما! دەممەدەمى عەسر، حافز مىستەفا قازى و من كەوتىنە شوين فەقىر شەمۇ؛ چووينە قەدى كىيى پشت مەرقەد. بۇ ئىستىراختەت لە بەر سىبىرە دارىك دانىشىن. گۇتم: فەقىر شەمۇ! من حەسرەتىكەم لە دىلدايە: زۇر حەيە ئەو ھەمۆ عىلمەي دە سىنگى جەنابات و بابە شىيخ و بابى چاۋىشدايە نەنۇوسرىتەوە و خوا نەخواستە كە ئىيۇ وەفات بەفرمۇون لە بەين بچى. حافز بھو قسە قۇرە پېتكەننىيەتەن. دەستى بە دەمەيەوە گرت و گۇتى: من دەچەمە ھۆۋىن

داره، جغاره ده پیچمه ووه؛ نهوه ک ئیوہ به توون بېشمن. توزیکمان لى دور کەوته وە کە روو شمان دمو نه بئی. فەرمۇوی: راست دەکەی؛ بەلام پیاو خراپان کار خراپ دەکەن. مەلا خەلیلیک ھەیە لە شىخان، ئەو نامەردە چەند سالە ھەوالى باھەشىخە؛ كىتىبىنى لە سەر ئىزدىيان نۇوسيوھ، ھەمۇوی درۋ و بوختانە. نابى ئەس بىنۇو سېتەوھ.

- يانى باوھر بە منىش ناكەی؟

- چۈن باوھر بە تو ناكەم! ھەر ھەوالان مە لە جىزىرى خەبەرى تۈبان پىداوين کە چەند مەرۆيەكى باشى. پىرى کە دەھاتن چاومان لىتائەو بۇو. زىاد لە ھەمۇوان تو قانۇونى ئىزدىيات بە كار بىردى: شە كالى خۇت داکەند و بە پىخاوسى ھاتى. زانيمان تو تام لە خۇمانى و ھاتىنە پېشوازىت!

- بەلۇن راستە لە خۇتائىم؛ خويىندەوارىشم؛ بەلام ھىچ لە ئۆلى نازانم (ئۆل: دىن). دەمەۋى چەند پېرسىيارىك بىكمەن، ناشىنۇو سەمەوھ.

- بەلۇن سەر چاوا، بىزە!

- چىرۇڭى ئەم خۇ پېتھواس كەردنە چىيە؟

- مەرۆيەك ھەبۇ ناوى مۇوسا بۇو، تەناس دىكى؟!

- بەلۇن باشى دەناسم!

- مۇوسا ز بىناھيا چاقا پېسياز كەد: خودى ئە وى كەنگى بىرى؟ چەند عەمرى تەيە؟ بىناھيا چاقا گۆت: مۇوسا! دەرويىشەك ل گەلۇن لالەش ھەي، تىنى ئە و زانت چقاس عەمرى من مايە؛ ھەر ھەر ژى پرسە. مۇوسا ھات خورجىك سەر ملىن وي بۇو. گەھا نك پلا سلاتىن (پىرى سىپراتى)، خورج ئىنگىر گرت. مۇوسا گۆت: خودى چما ئىنگىر كەتە خورجى من؟ خودى گۆت: «خەلۇع خىزا». نازانى يانى چى؟

- نەخىز.

- يانى شە كالا خۇ پاۋىزە! مۇوسا شە كالا خۇ ناقيت، ئاگىر فەمرد. لەقى گافىي رە، ھەر كەس گەھايە ئى دەرى، دېھ شە كالا ز خۇ كا و خواس بەمەشە.

لەبەر مرقەمى پىتكەننى حافز نەمۇيزا بېرسىم دەي خوا چەندى عومر مابۇو؟ ترسام فەقىر قوشقى بىنى و بەجيئ بىلى. بە داخەوە نەمزانى خودا كەى لە دنیا دەرددەچى!

- دەي ئەزبەنلى، تە پلا سلاتىن مە دىت؟

- بەلۇن، وە بال بەستۇم پىر دەمەبى؛ جىپى بە سەردا دەروا. پىرى سىپراتى موسولىمانان لە مۇ بارىكتەر، لە ئەلماس تىزىتەر، رېنگەي سەد سال دوور، ھىچ تەنافبازىكى لۇتى بىچارىش ناتوانى ئىنى بېپەرىتەنە!

- هىنديك وە كەلە بەردم لە دەورى پىرى سىپرات دىت؛ ئەوانەچ بۇون؟

- برا سىخور زۇرە، بىستانان ناھىلەن. لاوه كاممان لە پشت ئەو بەردا نە شەوانە خۇ مات دەكەن سىخوران دەكۈزۈن!

- ئافەرىم پىرى سىپرات! ھەم زىارت و ھەم راوه سىخورا ئەگەر چۈوبىنە زىارتى مەرقەد، شكلى مارم لە درگا دىت. چەند شتى وەك لىنگە تەرازووی بە زنجىر ھەلۋاسراوی لى بۇو؛ ئەوانە چن؟

- شكلى مار مەپرسە! بەلام بە خودا بە دل دەمزانى ئەو پېرسىارە دەكەي! ئەو لىنگە

تهرازووانه رون و پلیتهیان تیده کری بُ رووناکایی. نابی نهوت بچیته باره گای شیخ هادی.

- به لئن نهوت شتیکی بُ گهنيوی پیسه. ئه و سی کیوهی دهوری گهلي داوه ناویان چیه؟

- ها، ئم کیوهی لئی دانیشتووین: «عورفت»، ئهوى بهرانبه: «شهدهت»، ئهوى لای روزاوا: «عهزرت». وختی خوی له بعضايەرا عبدولقادر گهيلانی، جونهيدی بعدادی، شبلی، حهسنه بھسری و گهليکی تر له ئهولیا هاتنه شهري شیخ هادی. گهیبونه بن چیا، شیخ هادی به کهرامهت زانی ئهوان هاتوون. یهزیدیه کی سواری گاشه بهردیک کرد و به هارههار، وه ک ههور بگرمینی، گهیشته پیشیان له سهري چیا. خبههري پیدان که شیخ هادیش دیت. شیخ هادی سواری شیر بُوو؛ ئاوزه نگی زینی شیر دووپشک بُون؛ ماریکی زهلامی کرده قامچی و چوو...

- دووپشکه کانی ئاوزه نگی نهده پسان؟!

- نا، دووپشکی گله ک مهمن بُون! چاوی بهو شیخانه کهوت. به خیری هینان. له بن سیبههه بهردیک دانیشت. دنیا گرم بُوو؛ ههموو میوانه کان گوتیان: تینوومانه؛ بُ ئاوج بکهین؟ شیخ هادی به گوچانه کهی دهستی له بهرده کهی دا. باوهشیک ئاوى سارد له بهردهه فرکهی کرد. تهزیج و عاسایه کیش به ئاوه کهدا هات. عبدولقادر گوتی: ئو خودی! ئهوى عاسا و تهزیجی منن له بیرم کرديبوون! ایتیر له دیتنی ئهم موعجيذه ههموويان شادهیان دا که شیخ هادی له ههمووان شیخ تره. ناوی کیوه که بُوو به «شهدهت». له تیوه هاتنه گهلى؛ وه سه رئم چیایه کهون. زور باش يه کتريان ناسی و بُونه ناسیار. «عارف، عورف» به عارهی یانی ناسیاري؛ ئهم کیوهش ناوی «عورفت»‌ی لئ نرا. مهلا ئوبه کری جزیری له جزیر و بوتانه وه زور عاشقی شیخ هادی بُوو؛ هات که زيارهتی بکا. گهیشته سهري نهو چیایه، به دیوی گهليدا رُوحی ده چوو، عهزرتی دیداری بین ما؛ بُویه ناو نراوه «عهزرت»!

- مهلا ئه حمهه دی جزیری له شیعری کیدا باسى لالهش ده کا.

- نه خیر ناوی ئه حمهه دنه بُوو، ناوی مهلا ئوبه کر بُوو!

- به لئن رنگه من به غلهت چووبم!

فهقیر له منی پرسی:

- ده لین له حجه بسلمانان، ئه و خهلكه به لئنگازه خؤیان رُووت ده کنهوه، لمو سه حرا گهمه دا راده کهن؛ راسته؟

- ئهی جهناپی فهقیر! چت زانیوه؟ ئه و ههموو رُووته له دهسته دا گریوه غاریکیانه، سه دیان وه بن پیی ده کهون؛ زوریان له بهر توز ده خنکین؛ خوا به نسيبت نه کا!

- ده بازنه حجه جئمه چونه: سی شهوان ههموو کيژ و لاو، زن و پیاو، خو ده خهملین، جلکی جوان ده بهر ده کهن، له سه چیای عورفاتی له بهر ده نگی شمشال (شهباب) دمه قسن تا ماندوو ده بن و خهو به لایاندا ده باتهوه.

- ده ئوبال بهستوم حهج وا ده بی! با عارهی پیخواسی بی ده بی، له ناو خولدا بگهوزن؛ گوپی گیانیانه!

بهو قسه خوشانه سیبهه شور بُون و هاتینه وه گوند. حافظ شین و رهش ببُوه له بهر پیکهنه نین؛ ده یگوت: تو چون پیکهنه نینت نهده هات و ده تگوت پیره یهزیدی سه دسالهی وا کابرات گهرم داهینابوو؟! گوتمن: کاک حافظ! زور ساله له من که رتری دهس نه که و تیوو ئاوا گویی بُو راگری و به لئنی بُلئنی بُلئنی!

شهو له مه مجلس گوتم: کوردە کانى روسيا له ئەرمەنستان و گورجستان پىر لە سىسىەد
ھەزار دەبىن و ھەمووش يەزىدىن.

فەقير شەمۇ قوت بۇو:

- پارەي ئەوان چىيە؟

- رووبىلە.

- ئاي بېچىيە ناويان و رووبىل كۆ كەيەوه!

- روسى كافرن، رىيگە نادەن بەرە كەتى وەك تو بېچىيە ولاتيان!

بە خزمەتى بابى چاوشىش گەيشتىن. ئەگەرچى ھەموو پىاوى ئايىنى يەزىدى جلکىان و
مېزەرەيان رەشە، ئەو سەرتاپاي سېپى بۇو، بېچى ھۆنۈبۈونەوە؛ ھاتبۇونە سەرپاشتى.
تەركەدنىيەكى زۆر پاك و خاۋىن بۇو. دەيانگوت ھەرامە كەي خۇي بە چەقۇ بېرىۋە تا تەماھى لە
زنان بېرى! سى ژنى تەركەدنىا خزمەتى دەكەن، لە پاش «مېر» و «بابەشىخ» لە ھەموو كەس
پايىبەر زىترە. بابى چاوشىش جىڭە لە بەخىرەتىن، ھىچ قىسە خۇشى بۇ نەكەردىن. باسى
سینگۈلەك و كىرووز بۇونى دارتۇشم پرسى، گوتىيان: ھەر يەزىدىيەك بىتە زىارتە، لە ھەجدا
سینگىكى لەو مېرگە دادە كوتى كە رۆزى قيامەت ئەسپى خۇي لى بىبەستىتەوە. ھەر كەسەش
تىسمالكىك لە دار تۇو دەكتەھو، بۇ بەرە كەت دەيخاتە كەندۇوە ئارادەوە.

حەجيyan دەگەل جىئىنلى قوربانى ئىسلام بەرائىبەرە. رۆزى دواى جەزىن چەند لاويىكى زۆر
بە تاقاقت و چالاڭ، ھەر يەك بە گۇپالىكەوە، دەچن لە بەر دەركى حەسارىك رادەھەستن و
گۇپال لە سەر شان ئامادە، گۇپالپارىكى دابەستراو لە ژۇورەمە حەبس كراوه؛ مېر و بابە شىيخ و
پىاوانى ئايىنى لە سەربان سەھفيان بەستووھ و سەير دەكەن. يەكىك دەچىتە ژۇور و دى لە
دەرگا ھەرا دەكە: «ئەوا هات!»، ھەموو وشىار دەبىن و حازر؛ بەلام نايە. دووجار ئەم پېۋەقەيان
پى دەكا و سەرى سى جارە دەلىنەت و گۇپالپار دەردەپەرى و كورگەل بە گۇپالپار دەكەنە
سەرى و ھەرچى بىگاتى دەيکۈزۈن. چەندىن مەنچەلى گەورە ساوار لە سەر ئاڭگە؛
گۇشتە كەي بە سەر مەنچەلە كەندا بەش دەكەن. دىن ھەينىدە كولايى تا پىزال - پىزال دەبى.
ئەجار يەكىك ھەرا دەكە: «بىگەنى!»، ھەى لەھە مەزبۇوت و بەكار بى و پارچە يەك لە
گۇشتى گۇپالپارى قوربانى دەست كەوۇي؛ ئىتىر ئەھو بەختەوەرە. ئەجار وىكىرانانى جىئىنە
دەخۇن و حەجاج بلاوھى دەكەن.

لە بىرم چووبۇو لە سەر ئەو بەرە دانىشتبۇوم كە پىرۇزە و نشىمەنى شىيخ ھادى بۇو. فەقير
شەمۇ گوتى: مەمنووحە! گوتىم: مام فەقير! سالى ئەو ھەموو دىنارانە لەو يەزىدىيانە وەرددەگەن،
ناكىرى دە دىنار بەدەن بە شىىشى ئاسن و دەمۇرى ئەو بەرەدەي پى بەدەن، تا كەسى تر وەك من لە
بىرى نەچى و لە سەرى دانەنىشى؟! گوتى: راستە؛ دەبى ئەھو چىكەن.

پىويسىتە ئەمەش بزاپىن كە يەزىدى كوردە، ئەوانەي لە شەنگال و دەشتى مۇوسل و جىزىرەي
سوورىيا و لە تۈركى دەزىن، چوار تايىفەن: مېر، پېر، شىيخ، فەقير. ھىچ تايىفە يەك ناتوانى ژن لە
تايىفە يەكى تر بخوازى. شىربايى يەكجار زۆرە. زۆر كەس ھەيە پېر بۇوە، ھىشتا قىستى شىربايى
دايىكى لە سەر ماوه و دەبى سال بە سال بىيدا تەلاقىش زۆر زەممەتە. چونكە كابرا زۆر
دەولەمەند نەبى ناتوانى دووبارە ژن بىنى. يەزىدىيەك لە تايىفەي «مېر»، گاوانىك بۇو لە سوورىيا،
زەنە كەي پىتىيە دانەدەنىشت. پازدە ھەزار لىرىە سوورىيان دەدايە تەلاقى نەدەدە، چونكە بەو

قیمه‌ته زنی له تایفه دهست نه ده که و ته وه!

پیاوانی دینی بریتین له «میری گوره» که له ماله میوانن و که بخودایان قولی بو ده کیشن و میر ده سه لاتی يه کجارت زوره. ئه گهر له مریدیک تسووره بی و بلی حرام کردی، که می هات و چوی کابرای حرام کراو ناکا، قسسه‌ی ده گهل ناکن؛ تنهانت نابی مریشکیشی بچیته مالی جیرانان. ناچاره به دیاریه کی باش میر ئاشت کاتهوه. له میر بهره‌زیر «بابه‌شیخ» که کاروباری شرع و پیشواینی يه زیدیانی به دهسته. دهرجه‌ی سیههم «کوچه‌ک» دیت که له قهیکی ئایینی گهوره‌یه. دهرجه‌ی چوارم «فقیر»، دهرجه‌ی پینجهم و له هه مووان نهوي تر «قفوواله» که بهیت و باوي دینی له بره و به دیهاتدا ده گهري و پوول بو میر و پیاوانی ئایینی کو ده کاتهوه و سمنیلی خوشی چهور ده کا و بهشی خوی پاشقل دهدا. له پاییزی دره‌نگدا، میر دیت و گهراندنی «تاوس» که هه یکله تاوسيکی له مس يان زرده به هه راج داده‌نی. قهوالان له سهر يه كتری زياد ده کهن. کي ده بياتهوه، ده گهل چهند که سیکدا دهروا بو گوندان و تاوشه مسه له تيریک دایه. خهلكی دئ -زن و پیاو- به پیر تلوسده دین، ده یکنه موزاده‌یه که کي تاووس بباته ناو دئ. کي بهري كهوت، تيری تاوسي تيدا ده خريته سهر ملي و دیته گوند. هه مهو خهلكی گوند (پیاوه کانیان) دهوراندهور له ژووریکی گهوره داده‌نیشن. قهوال له پاش گوتني چهند بهندیکی دینی، به ده نگ بانگ ده کا: فلان کهس تاووس پووت تئ ناکا، چهندی دده‌ی؟ مه‌ریک؟ کهمه! دوو هه... تا پیک دین و هه ر کهس به ئهندزاره‌ی دارابی خوی. ئه و ده رهه تواسي تئ ده کا پاش سهر چاکردن‌ههوي پیاوان، ئیجازه به زنان ده دری بچن زیارتی تاووس بکهن و بهشه دیاری خویان بهرن. قهوال فازانجي خوی دهبا و ئه و پووله به میر ده‌گا؛ که سالانه خوی له هه زاران دیتار دهدا.

پیاوی به دین نابی قفت موهییک له لهشی بقرتینی؛ نابی نینوکی بکا؛ نابی تارهت بکا؛ یان
دهم و چاوی بشوا. بهره به یانان له خهو که ههسته، ژبریپالله یه ک ثاو تیدا دینتی، سه‌ری ههردووک
قامکی شاده که بمو ژاوه‌یان ته ر ده کا، به قولینچکی چاوی داده‌مالی که روپیقی لئی بکاتمه‌هه.
به لام میر لهو و قهید و بهندانه ژازاده؛ ده‌توانی ریش بتاشی؛ خوی به ثاو بشوا؛ به کاله‌ی مووننه‌هه
له پردى سیراته‌وه بیته مهرقه‌دان. میر زوربیه مانگی سال له لمندهن و نورووپا رایدە‌بویزی و
زؤ، خوشگاه، آنه.

نویزیان، به یانیان تاوهه‌لات روانینی هه‌لاتنی رُوْزه و له بن لیوان دعوا کردنه. رُوْزوویان سی رُوْزه. و هک دهلین خودا بانگی محه‌مداد و مهلهک تاووسی کردووه، گوتورویه رُوْزوو سی بی؛ محه‌مداد چونکه عاره به و به ته‌ماحه گوتورویه سی رُوْزوو باشه! مهلهک تاووس زانیویه محه‌مداد به همه‌له چووه گوتورویه: با ئیزدی سی رُوْزوو بگرن؛ خودا نه یگوتووه سی، گوتورویه سی! به‌لام بابه‌شیخ ده‌بی دوو مانگ له سهر يه ک رُوْزوو بی. ئه‌ماما ئه‌گهر میوانی بین، ده‌بی له‌بهر خاتری میوان رُوْزوو بشکینی و بوی به رُوْزوو حیسابه! فیله شه‌رعیه کیان بُو دُوزیوه‌تهوه: له دوو مانگه‌دا هر رُوْزه چهند که‌سینک به کاور یان گیسکینکه‌وه ده‌بنه میوانی بابه‌شیخ و ناچاره رُوْزووه که‌ی بشکینی! دوو مانگه که بهو فیله دهرباز ده‌بی. بو مايه‌ی زیانی بابه‌شیخ و پیوانی ترى ئایینی، به پیتی کتیبه که‌ی «مه‌لاخه‌لیل سوله‌یمان»‌ی شیخانی -که لام وايه راست‌ترین شتة که له سهر یه‌زیدی نووسراپی -بیست و حهوت جور مالیات و سهرانه له یه‌زیدی ده‌ستیندری.

گونتی که‌لیمه‌ی «شەيتان» هەر نیبه و کفره. تهناهنت هەر وشەیه ک شیخن و تیپی گه‌وره‌ی

تیدابی خۆی لى دەبۈرەن. بە زاراوهی يەزىدىيان بە خلىسکان دەلىن: «شەمگىن»، لە ترسان دەلىن فلان لە قور چەقى. نابى كەس تف رۇ كا؛ نابى ئاو دە لۇولىتنە بىرى. لە جىزىرى حەسەن ناوىتكى يەزىدى لە ترسى حكىومەتى تورك ھەلاتبوو، لە مالە حاجى دەزىيا. رۆزىك دلخۇشى منى دەداوه:

- سەيداي ھەزار غەم مەخوا دەزانم ئاوارەيى ناخوشە. ئەوا منىش ئاوارەم و جارى وا ھەيم مەجبوروم بە مەسىنە دەست بىشۇم؛ بلىئىم چى دىنيا وايە!

- حەسەن گىيان! بە راستى ھەرتۆ لېت قەوماوه!

كاھوو نابى ھەر ناوىشى بلىن؛ كە پىتى دەلىن «خەس». چونكە وەختى كە ئادەم لە بەھەشت دەركراوه و خودا لە مەلەك تاوس رەنجاوه، مەلەك تاوس خۆى لە ترسان لە بن چەلە كاھوو شاردۇتەوه. چەلە كاھوو زمان شرى بەدەفر جاسوسى كردووه و راستى گوتۇوه: «ئەھوتا لە بن من دايە». كە ئەم چىرۇكى كاھوو له كىتىبىي «قصص الأنبياء»ي تورەھاتى خۆشماندا ھەيء.

ئەڭەر نىنۇكىان لە درىزبىان بېھرى، يان مۇويان بېزى، دەبىي بىنېتىن؛ لە قىامەت حىسابى ھەيء. ئىستا زۆر كەسى وايان تىدا پەيدا بۇوه كە رېش دەتاشن؛ ھەيشە خۇينددوويانە و فاسق بۇون ائەو عەلى چۈقىيە باسم كرد، ببۇھ موعەلیم و كارمەندى ئىدارە. پېشىمەرگەي يەزىدى - كە زۇريش ئازان - لە شۇرۇشە كەي بارزانىدا زۇريان چاۋىيان كرابۇوه. گۇنبايان زۆر لەو خرافاتە نەدەگرت.

مەسەلەي نامووس زۆر گىرينگە. پىاونىك ژىتكى بە متىز ھەلگىرى يان ئىلاقەي بىك، جەزاي ھەر كام كوشتنە. درۇ گىردىن زۆر گۇناھىنىكى گەورەيد. بەلام دىزى كردى - نەخوازە لە موسولمان بىي - عافۇولىيە و پىاوهتىبىي. دەلىن لە چىاي شەنگالى ھەر پىاونىك نەتوانى حەيوانى قاورمە بىزى، بە پىاوه حىساب ناكرى. دەيانگوت جارىك يەزىديەكى خەلکى جىزىرە زاتى ئەھەي نابى بىچى حەيوانى قاورمە بىزى. ژەنە كەي زۇرى سەركۈنە دەكاكە تۆپپاۋىنى و ئابپروت نىيە. ناچار دەچىتى لاي فەلەيەك بىزىتكى قەلەوى لى دەكىرى بە وادەي مانگىك بەھار. شەو درەنگىك گۇنى بىزنى گىرتووه و بە دىزېۋە ھەيناۋىيەتەوە مال و بە ژەنە كەي گوتۇوه:

- ئەوا قەلیم دىزى!

- ئافەرىم ئىستا پىاۋى!

مانگىك بەھار چووه. فەلە بۇ قەرزە كەي ھاتووه. كابرا لە ژەنە كەي زۆر ترساوه، ھەر خاوهن قەرز ھاتووه قىسە بىك بىرى بە قىسە كەي داوه و باسىكىي جىاوازى كردووه تا فرسەتى ھەيتاوه و رايىكىدۇوه و چۆتە گىردى ئەۋەبرى مالان و بە سەر خوراندىنەوە بانگى كردووه:

- كەرىقۇ (خزمەكەم) بە ئەبۇلقاسم نە، نە!

ژەن زانىويەج باسە و بە تىلا كەھوتۇته سەرى و نەيگە يوھتى!

قەبرى شىيخ هادى لە عەرزە و چۆتە زەھەرە. قەبرى شىيخ ئەبۇلقاسم و شىيخ شەرفەددىن - كە دوو پىاۋى موقەددەسەن - لە مانگە. رۆزى كە رەپپەن مانگى دەسکەردى خۇيان ناردە سەر مانگ و لە مەجلىسى دىيەخانى تربەسپى باسى دەكرا، عەممەرى خىلتىكى - كە يەزىديەك بۇو - گۇنى: خودى ئۇلا مە چووا (بەخوا دىنمان نەما)!

- بۇچى عەممەر؟

- ئەگەر ئەوانە بچنە سەر مانگ، دەچن لە سەر قەبرى ئەبۇلقاسم دەمىزىن!

ئەو عەمەرە دل سادە يەكى قىسە سەير بۇو. جارىك گوتى: من دەلىم خودا پىساويكى فيلىزان بۇوە. زۇو خۆى لە عاسىمانان جى كىرىدىتەوە و حۆكم لە ئىئىمە دەكا! رېزىك دەگەل زەبىحى بە پىدا دەرپۇن؛ دەلى: لە كىن ئىئىمە يەزىدىيان هەر دوو شت پىسىھە: قەرزدارى و موسولىمان!

يەزىدى خۇيان دەلىن دوو كىتىبى عاسىمانىيان ھەيە كە يەكىان «مەسحەفا رەش» و ئەنۋى تىر «جىلوە» يە. مەسحەفا رەش لاي بابهشىخە ئەگەر لە سندوققى بىتە دەر، تاعۇون ھەممۇ كەس قىر دەكا. جىلوەم دىيواھە ئەچەند حىكايەتىكى كەراماتى شىيخ ھادىيە كە لە زۇر كىتىبى باسى مەشایخاندا خۇيندۇمنەوە. دەلىن مەسحەفا رەش كەرمانجىيە؛ بەلام جىلوە كەى من دىيومە بە عارەبىيە. بە قىسەي مەلاخەللىك كە چىل-پەنجا سال جىرانى بابهشىخ و نىيوان خۇش بۇون، مەسحەفا رەش درۆيە و ھەرنىيە.

زەنە يەزىدى زۇر ناھىزىن؛ لە عارەبىي دەشت دەكەن؛ كراسىيان سېيىھە. كە قەتىش خۇ ناشۇن، دەلىن بۇگەنۈييانلى دىي. قىسيكىيان ھەيە دەلى: «ئەم ئىزىدىنە، جىل سېينە، بوهىشتنىنە، ھەرچى فلنە لە ئىزىريا مەنە. ئەمما بىلسىمان: مان و مان!».

ئارەق خواردەنەوە لە ناو پىياوانىاندا زۇر عادەتە. من شىيخ ناسىرىكەم لە جىزىرى دەناسى ھەمىشە مەست؛ ھەمىشە بەتحە عارەقى لە باخەلدىدا بۇوۇ؛ پىياوى ئايىنىش بۇو. رېزىك لە دەم كانى نوستبۇو، مار پېۋە دابۇو. مارە كە رەق ھەلاتىبو، شىيخ ناسىر و خەبەر نەھاتىبو! گوتى: ھەزار ئەو جەددى من مارە كەى كوشتا!

- بەلى يَا شىيخ ئەو جەددەت كە لە ناو گىرفانت دايە! خوتىت بۇتە ژەھرا!

لالەش چەند زيارەتىكى جىڭە لە شىيخ ھادى لىيە: شەمىسى تەبرىزى، نەزەرگەي بارزان و مەلا ئۆبکەرى جىزىرى؛ كە دەبىن زيارەت بىرىن. شىيخ عەدى وەك دەلىن ئەممەوى يان سەر بە ئەممەويان بۇوە. دوزەمنانى مەرىدە كانى كە ناويان ناون يەزىدى، بۇيىھە بۇوە كە بە يەزىدى بىنى معاویەيانەوە بنووستىن كە بە راپىرىنى زەمانى زۇر، خۇيان (يەزىدىيە كانىش) ئەم باسەيانلى بۇوە بە راست. ناوى يەزىد و معاویە لە ناوياندا زۇرە. ناوى عومەر، عەلى، حەسەن و حەسۋەش زۇرە؛ ھەر مەحەممەد ناويان نىيە. بەيتى سىامەند و خەجى بە كەرمانجى قەووالي يەزىدى دەيلىن. لە وىندا دەلىن: سىامەند خۇرى گەياندە قەتەنە و بۇ شەرى حوسىن رەگەل لەشكىرى يەزىد كەمەت. ئەگەر سىامەند نەبوايە حوسىنيان بۇ نەد كۈزۈرا! جىللىكى ئاغا و دەولەمەندە كانىيان عارەبىيە و عەگال و چەفتەيان بە سەرەوەيە. جىللىكى رەمەكى، كوردى و رانك و چۈغە و جامانىيە. دواي سى شەو بەھەشتى لالەشمان بە جىي هيىشت. چووپىن لە چىبايەك بىيوانى عەبدى زىنگى كى بۇوين كە رەئىسى زىنگىيان بۇو. تەواو شىكلى موزەفەرە دىن شا بىبىنە و عەبدى بە جووتە سەمیلەوە بىبىنە! زەلام و چوارشانە يەك بە دىيمەن زۇر بە سام. مالە كەى لە ئەشكەوتىندا بۇو كە پىنج وەتاغى زۇر رېتك و جوان لە بەرد تاشراوى لېك و لووس كراوى تىدا و جى حەۋە ئاۋىكى تىدا. رەنگە ھەزاران سال لەممەوبەر مالى پادشاھى دەوري بەرد بوبى و لە شۇينھوارە كۈنە كانە. ئەو عەشيرەتە زۇر كەمن؛ بەلام بە دىز و دىر مەشھورون. عەبدى ھەممۇ سەر و بىنى قىسە داواي پۇولى لى دەكرەم. ھېننەدى گوت تا عەيدۇرە حمان قازى جىنپى ئىدا: تو بۇ ھېننە خۇىرى؟! شەو كە جىنگەيان بۇ راخستىن، كورىكى عەبدى بە ناوى فەتاح - كە لاوېكى پازادە سالانە بۇو - دوو سەنیرى زۇر گەورەي بۇ دانابۇوم. گۇتم من يە كەم بەسە.

دهلی: به خوا بالگه‌هه ک تنی تیرا کله‌خنی ته ناکا!

دوو کوری عهدی پیشمه‌رگه بون و زوریش ئازا. يه کیان که ناوی دهرویش بوبو، دوای هاتنه‌وهم بؤ خورکی هاته لام، نامه‌یه کی دامی؛ جوابی باوکی بوبو له دهوله‌تهو بؤی هاتبوو که همر وخت بئی چاوه‌نقرتین. گوتم بابت ده‌بیته جاش؛ چاریکی لئ بکه. خه‌برم بؤ بارزانی نارد. نارديه شويتنی که وهره کارم پیته، عهدی پاش چهند روزیک هاته‌وه. تفه‌نگنیکیشی خه‌لات کرابوو. لام وايه پولیکیشیان دابوویه. دوايی که چوومه‌وه بارزان لم کاره ئيعتیرازم کرد. دیسان نارديان هاته بارزان. ماوه‌یه ک مایه‌وه و چووه ماله خوی و چووبوو ببوب جاش و له شپرکی نیوان خوی و جاشی عه‌ریدا کوژرا.

تیلگرافیکم به بی‌سیم بؤ هات که هه‌زار بیته‌وه بارزان. من که خه‌ریکی خویساز کردن بؤ سده‌فر بوم، رادیو به‌غدا کردیه هه‌را که بارزانمان پاکسازی کرد و سه‌ری مارمان پاک کرده‌وه و مه‌لامسته‌فا کوژراوه. خه‌برکی زور دلته‌زین بوبو؛ به‌لام چونکه زورم درو له به‌غداوه بیستبوو که‌وتینه پی و شویتنی. نه خیر بارزانی شوکور ساعه و ته‌نیا دهوله‌ت له چیای پیرس هاتوته خوار و به‌ری روزاوی زیبه‌ی له جی شمه‌هه که داگیر کردووه و شه‌هه بردموامه. له زه‌مانی قاسمند، ماموستایه کی کوردی سوریا به ناوی «محم‌مهد عه‌لی خوچه» زور پیاویکی موحته‌رم! پینچ هه‌زار دیناری شورشی درابوویه که شمه‌ک بؤ پیشمه‌رگه بکری. حمه‌مه عه‌لی خوچه چووبووه حله‌لب و پولی خواردبوبو، نه‌هاتنه‌وه...

ئه‌ی خودایه! من پینچ هه‌زار و چهند دیناریکی شورشم لایه؛ جگه له فیشه‌ک و بوزووی که کریومه. دنیاش وا شنیواوه خوئه‌گه رئو پووله نه گاته‌وه خاوه‌منی شورش و حه‌تاله ریگه‌دا بشکوژریم، ثابرووم ده‌چی و ده‌لین ئه‌ویش وه ک حمه‌مه عه‌لی خوچه خواردوویه. خوایه همر ئه‌مجار بزیم تا نه‌مانه‌تیبه که ته‌سلیم ده که‌مه‌وه. چهند پیشمه‌رگه‌یه کم ده‌گه‌ل ده‌هات. هه‌شت ئیستران له فیشه‌ک بار کرد؛ ئیسترنیک من سواری بوبو. له باله‌ته‌ش را ره‌شاد باله‌ته‌ی موهندیسی جهنگه‌لیانی و دوو-سی پیشمه‌رگه‌ی ترمان ره‌گه‌ل که‌تون. جا هه‌تا لهو ریگه دوور و سه‌خته داین با ئاوریک بدنه‌مه‌وه لای خورکی. که هاتبوو، مه‌لامسته‌فا فرمومی نه‌چی توختنی «عه‌بدوللا شه‌ره‌فانی» که‌وی که جاشیکی زور پیس و نامه‌رده و ده‌تکوژی. به‌لام ته‌ماحی من بؤ گه‌دایی کردن ده رئی شورشدا لیم نه‌گه‌را. له لایه‌ن خومه‌وه که‌سیکم نارده لای؛ زوری به‌خیر هینتابوو؛ په‌نجا ته‌نه که ره‌نی دابوویه؛ چل سندووق فیشه‌کی بی فروشتبوبو؛ ده سندووقیشی به پیشکه‌شی شورش دابوو. به کابرای سپارده‌ی منی گوتیبوو؛ به‌لئ من جاشم؛ دوژمنی بارزانیشیم؛ به‌لام ده‌زانم له سایه‌ی ثیوه‌دایه که دهوله‌ت پوولم ده‌دادتی. هر گا ئیوه نه‌مین، دهوله‌ت ئه‌گه نه‌مکوژی -وه ک تازی له راو که‌وته- خویریم ده‌کا. ئعوا به ره‌عیه‌تی خوشم گوتتووه تا پیشمه‌رگه گه‌نمیان لازمه نابی که‌س ده‌نکه گه‌نمیک به‌ریته موسول. مالی جاشی وا هر ئاوا!

چهند جاریکیش فیشه‌ک و خویمان له حه‌رس قه‌ومی کری؛ که به کامیونی خویان ده‌هاتنه دهشت و قاچاغ فروشیان ده‌کرد.

ملا عزیزه منداله‌که‌ی ده‌کی زور پاراوه ده‌گه‌ل خومی به‌رمه بارزان. دهیگوت غازی هممومو روز دارکاری ده‌کردم؛ لوهه‌تا تو لیره‌ی ئاسووده‌م. به‌لام نازانم بچی دلم نه‌هات ده‌گه‌ل خومی به‌رم. مندال بوبو؛ ده‌ترسام شتیکی به سه‌بی. بارزانی رای‌سپاردبووم که ئاگات له

«مه حموداغای چه مانکی» بی؛ زورم خوش دهونی. ئەو خۆشەویستییەش و ھادارییەک بۇو کە وەختى قاسىم عەفۇوی بۇ پېشىمەرگە دەركىردووھ - جىگە لە بارزانى - بارزانى فەرمۇبىھە: کى دەرۋانەوھ مالە خۆئى برواتەوھ. مە حموداغا گوتۇویھە: من بەجىت نايەلەم. دەمەوئى كە كۈزۈم تۇ پەلكى چاولم بە پەنجەی خۆت لىك بنىتى. بەلام كە روانىم لە راستىدا زۆر پىباونىكى خويىرى و پۇولە كىيە. ئەوهندە داھاتى دەغلىن و مولكانە ھەزار پېشىمەرگە بەخىو كە دەشىدەت كە من سوالى گەنم و پىتىخۇر لە جاشان دەكەم، لە بەرم دەپاراوه دە تەنە كە گەنمى بىدەمى. ئەگەر لەبەر بارزانى بموئرايە، ساف لە سافم تالان دەكەد.

لە گەرانەوە مەدا دواي دوو رۆز تووشى خىوەتىك بۇوين لە سەر پىگە ھەلدراپوو. مە حموداغای مبارەك دوو رۆز بۇو لەمۇي چاوهنۇرم بۇو:

- دەبىي هىچ نەبىي دوو ھەزار فيشە كەم بىدەيدى!

- مە حموداغا يەك فيشە كىشت نادەمى؟ دەبىيەمەو بارزان كە ئەو شەرە گەورەيە تىدايە. وەك چەرچى مەيدانى مەنگوران ھەر ئەو دىتە خوار و من دەلىم نا. ھاتبۇوە سەر سىسەد فيشەك، ئەو شەن نەدایە!

جارى پېشىو كە بەرە دەھۆك دەھاتىم، لە «دۇوپىرىدى» مىوانى بىنكەي پېشىمەرگە بۇوين كە حەسۇ مىرخانى بىي را دەگەيشت. پاش نىيەرە لە چۈم چۈممە ئەپەر. پىرە كە دوو كارىتە بۇو؛ پەرينەوھ كارى تەنافىبازان بۇو. سىبەرە بەردىكى خۆشم پەيدا كرد كە لە زۆر بەرزىيەمە دەپەرۋانىيە زى. پەتۇۋەكى تەنكمەن بەبۇو، دامە بىن سەرم و نۇوستىم. حەسۇ دەگەل چەند پېشىمەرگە يەك هات؛ گوتىيان: سەيرە ھەلنىدەپەرە لە سەر ئەو لىتىوارە بارىكە بەرەد چۈن دەنۇو؟ خەتەرە؛ ھەستە! حەسۇ پەتۇۋەكى لى وەرگەرتىم. «ھورمز چە كۆ مەلەك» - كە لە فەرمانىدە ھەرە ئازا كانى شۇرۇش و سەرۋىكى پېشىمەرگە مەسىحىيە كان بۇو - لە حەسۇي وەرگەرت. يەكى تر لە ھورمۇزى وەرگەرت كە چۈن جەنابەت ھەلەدە گىرى؟ ھېنندەي دەستاودەست كەنەوە. ئەمچارە كە ھاتمەوە:

- كاڭ حەسۇ كوا پەتۇۋە كەم؟

- بە خوا نەدۇززايەوە. كاكە نەوەك شىعىرىكەم بۇ دروست كەي، ئەم چەقۇ سىنگەرت بىدەمى چۈنە!
- رازىم!

حەسۇ مىرخانى دۇپىرى لە حەسۇ مىرخانى ژاڙۇكى جىايدى؛ كە دوايى لە قەلادزە حوكىمى دەكەد و دىزىكى زۆر پىس بۇو. حەسۇ مىرخانى دۇپىرىم زۆر وە بەر دل كەوت. ھەم عاقل، ھەم زۆر ئازا. ھەم زۆر بە نەزم و تەرتىپ. نۇبەتىيە كى سەختى بۇو؛ دەرمانىيان بۇ ھەتىنا نەيخوارد؛ ناردى بۇ پېشىمەرگە يەكى نۇبەتى دارى ھەوالى!

زۆربەي شەوانە لە ناو چىا و لىتەوار دەماين. ئەگەر ئىتىوار بگەيىانە بىنكەي پېشىمەرگە، مىوانى دەبۇوين. پۇولە ئەمانەتىيە كەم كەدبۇوە ناو چەمەدانىيەكى چۈكۈلەر پىش تاشىن كە زۆر كۆن و بەدنوما بۇو. دەمگوت ئەمەم بۇ بخەنە سەر بارى ئىستەرىك. بۇ خۆشم چەمەدانىيەكى باشىم بە دەستەوە قەل دابۇو، ھەمېشە بە باوهشەمەوە بۇو؛ كە ھېچىي تىدا نەبۇو. تا ئەگەر تەماھىيان كەرده پۇولە كە، ئەمەي دەستىم بىزىن. كەس بىرى چەمەدانى پىش تاشىنە كە نەدەبرد.

تاریف ناکری رینگامان چهند سهخت و بهداوی و هله موت بوو. پیم سهیر بwoo ئیستر چون
دمرده چن، ئیواره یه ک به کیویک هله لگه راین هه موموی ده تگوت پلیکانی دیوانه، ماوه یه کی زور
که ممان به پینج سهعات بپی. چووینه گوندیک به ناوی «هه ناره». مالی لئی نه مابوو. بنکه
هورموز لهوی بوو. شهو دره نگیک گه بنی.

- ئای بخیر بین. وەختیکی باش هاتونو!
- خبهر چییه؟

- سی رۆز لەمه ویه ب سەر گوندیکی جاشانمان داداوه، شەش سەد مەرى دەولەتی و ئاغامان
ھیتاوه. دوازدە سەرباز و ئەفسەر و چوار جاشمان کوشتوو؛ پەنجا مريشكىشمان بە تالان ھيتنا.
مەرە کانم بە سەر بنکە کاندا بەش كرد و دووسەدم ناردە بارزان؛ بىست سەرم بۆ خۆمان
گیپراوه تەوه. دادەی کوره گۇشت سور کەنەوە بەلام بە داخەوە خويیمان نیيە!

- کاکە هورموز ئەدى مريشك كوا؟
- بخوا هەممومان خواردا

گۇنم: دە جا وەرە فەله بکۈويتى سەر مريشكى جاشى موسولمان چۇن ئىنسافى لە لا
دەمینى ۱۹

چەمیک گۇشتى بى خويیمان خوارد. بەرى بەيانى پىشىمەر گەيە کى هورموز هاتەوە و خويى
ھينابوو. هورموز بە ليوان بەشى كرد و ھيندېكىشى وە لا نا بۆ بنکە:
- ئەم نيوەرە يەش میوانى من!

بى تو ناخۇش ئو جەممەش لە گۇشت جاش مۇ بوبىن. پاش نيوەرە گوتى: ھەستن بىرۇن
- نا، تو بە سەرى مەلامستەفا و مەسیح با ئەو شەھویش میوانت بىن!

- دەلىم ھەستن بىرۇن كارتان ھەيە، نەرۇن دەرتان دە كەم!
چارى ناچار ديسان دەم لە پووش وە چىا هەلگەراین. سەرت نەيەشىن دوازدە شەو و رۆزى
برد تا گەيەشىنە رووکارى زىيى بادىنان، لە بارىكايى دۆلىكى تەنگە بەردا لە ولاتى زىباريان.
تا ئەوهشم لە بىر نەچووه: خۆشتىرىن مەلبەندى كە من دىتۇومە دۆلى «نەھەلە» بوو كە
گوندى مەسيحىيە كوردە كانى لىين. دىيەت ھەممۇي لە بەردى تاشراو، خاۋىن، لاتىكى پەر لە
دەغل و دان و بەرە كەت؛ ھەر دەببۇ سەيرى بکەي. لە ھەممۇ ئاقاران رەز و باغى میوه بوبو.

ھەممۇ دژوارى سەفەرە كە بە توە نەدەببۇ كە لە سەر چىاواه بەرەمە زى سەرمە لېز ھاتىنە
خوار. زۆر جار دەبوايە بە دوو كەس يارىدە ئىستەر بکەين كە لە بەردى رېنگە باز بىدا. رەشاد
بالتە دەيگۈت: نەحلەت لە بايى ئەو كەسى ھەمول جار ئىرەي كەردىتە رىئا شەو درەنگىك
چووينە گوندېك لە سەر زى. ناوە كەيم لە بىر نەماوه؛ بەلام حەيدەر بەگ ناوىتكى بە سەر
رەدە گەيەشت كە دەمناسى. دوو سەعات شەوى مابۇو؛ دەببۇ بېرېنھەو. جانتاي پوولە كەم خستە
ناو چەمەدانە گەورە كە. ھاتىنە سەر زى. كەلە كى بە كۆولە كە سەراوى، جىنگە كە دوو كەس بە
حال دەبىتەمە. ئاۋ زۆر خورە، كەلە ك ئاۋ دەبىا و لە دواى دوو كىلۆمېتىك ورددە - ورددە
كەلە كەوان دەبىاتە بەرى ئۇوبەر. نۇرەي من و رەشاد بالتە پىكەوهەت.

كەلە كەوان گوتى: نابى چەمەدانت بىنى بى؛ دوايى بوت دىنەم.
گۇنم: يان خۇم و چەمەدان بە تەنبايا بېرېنھەو، يان نايەم.

ناچار قبۇولى كرد. رەشاد و منى لە سەر چىنچىكان لە سەر كەلە ك جى كرددەوە و چەمەدان

له پیشمه. گوتی: نابی هیچ بیزونون؛ خهتهره. کله ک وه ری که هوت. رهشادی مباره ک دیده‌بودی حورمه‌تم بگری، خوی لادا گوتی: ئەزبەنی جیگاکەت ناخوشە! کله ک لارهه ببوو، ناو هاتنه سه‌ر پشتیندمان؛ بهلام کله کهوان زور ماھیر بیو؛ وه خو کهوت و به سهول لیدان و له سه‌ر یه ک راستی کردده‌وه. زوری خو توره کرد که سه‌ر ببوو نه‌خنکان! پهرينه‌وه. ته‌ر و تلیس، سه‌رمای بەرهیان، دنیا تاریک، که‌وتینه پهله که‌وتن. هیندیک چیلکه و پر و پووشمان کو کرده‌وه و ئاگرمان دا. رانک و دهربی داکه‌نه و به گونی رووت له دهوری ئاگر خوت وشك که‌وه و هەلیشله‌رزم. هەوالانی تریش پهرينه‌وه و ئیستره‌به‌جی مان؛ که به دهراویکی دیکه‌دا بۆمان بنیتن. به چیای شیرین هەلگەراین. تاوهه‌لاتی گەیشتنیه هەوارگەی مالی شیخ ئەحمدە لە بیئرکی بەستریان». «شیخ نوره»‌ی کوری شیخ ئەحمدە لەوی بیو. بەرچاییه کمان خوارد و هەر کەسە له سه‌ر بەردیکی پان خۆمان له‌گەز دا و تیز نووستین. پاش نیوھپر ئیستره کانیان بۇ هیناین. شیخ نوره تەماھى کردبوبو بوزووی رانک و چوغە‌کان، بهلام ئە و زوری فەرمومو من کەمم جواب داوه و گوتمن تا نەيدەمەوه بە بارزانی کەمس نایانبینی. ئە و شیخ نوره‌یه زور پیاویکی خوییری و بەتماح بیو. لهو هەممو لیقە‌ومان و شەرانه‌دا هەر خەریکی قاچاغچیه‌تی خوی بیو.

چیای شیرین - که به سه‌ر گوندی بارزاندا دەروانی - هەوارگەی مالی شیخانه. چاله بەفری تەبیعی زوری هەیه. مەر له ناوی بەفران پاراو دەبی و ئەو چاله بەفرانه تا بەفری نوی هەر دەمین. به قسەی رهشاد - کە موهەندىسى جەنگەل بیو - له هەزار و شەشسەد میتر بلندی بەو لاوه دار ناروی. ئە و شوینەئی ئىمە لى بیووین کیفار و درووی زوری هەبیو؛ داری نە گەیشتبوبویه. شیخ نوره رۆزنامەیه کى عەرەبى هینا گوتی: پىنم نالىي ئە و «کوناکەرى» يە لە کويىيە؟! کۇناکەرى لى بیووه بە قۇونى كەرى!

لە پشت چیای شیرینه‌وه هاتین. ئیواره عەسر گەینه «لېرە بېرى» کە لېرەواریکی چوغور و چیایه کى بلند و بنكەی بارزانی بیو. لە پیشمه رگە يە کى بارزانیم پرسى: كوا مەلامستە؟!

- چۆتە ئەودىبىي چیا؛ به دووربىن سەبىری شەرگە دەکا.

- وەرە کاکە! دانه - دانه پوولەکەم بۇ سەعید بىزاد. هەناسىيکى ئاسوودەم هەلکىشا. خۆم له سەر خۆل راکىشا و كەيف ساز... نویزى شىوان بارزانی هاتنوه؛ چوومە خزمەتى. فەرمۇسى: ئەو پوول بە سەعید دانهت له چى بیو؟ گوتمن: هیچ قسەی لى مە كە! مارىك دە باغەلمدا بیو، فەرىم دا. سېبەي ئە و رۆزە كە لەو شوینەوه چووبوبوينه جىگايىه كە دەپرۇانىيە دۆلى «زووراوان»، فەرمۇسى: كە تىلگرافم بۇ كردى بىيەوه، له بەر دوو شت بیو: يەكىن دەترسام غازى بە دىزىوه بىتكۈزۈ؛ دووهەم عومەر دەبابە دەگەل يەكىنچى ئىرانى كە ناوی جەلال بیو هاتبىون. مەكتەبى سىاسى حىزب داواي تۆيان لى كەرددۇم كە بېرى و له رادىۋە كە ياندا - كە تازەيان پەيدا كەرددۇوه - كار بکەي. خوت حازر كە سېبەي دەتىريم.

پاش تۆزىيەك مات بیوون گوتمن: ئەوه ئەمرە لىيم دەكەي يان پرسە؟

فەرمۇسى: نەخىر تو ئازادى ئەگەر پىت خوشە بچۇ. دەشزانى ئىرە چەندە خەتمەر و ئاگر بارانە و هەممو رۇز شەر و لېكىدانە؛ من له بەر تو دەلەتىم.

- قوربان ناچم. ئەگەر تو ئەمرم بىن بکەي خۆم دە ناو ئاگرىيش داۋىم؛ بهلام بە خوشى خۆم دەمەوی لەم خەتەردا له تو دوور نە كەمەمەوه. فەخر بەو مەرگە دەكەم كە له نىزىك تو بىگاتى. يە كىش من كابرايە كى زمان شەر و خوين تالم، لىيم رۇونە دە رۇز دەگەل ئە و مامۇستايانه نازىم؛

مۇرى جاسوسى و خەيانەتم لى دەدەن و دەرمەدەكەن. من خۆشم دەناسىم و ئەوانىش دەناسىم.
فەرمۇسى: بىتىنەوە!

تەيارە بە رۆز ھىچ مەوداى نەدەدا. بەيانى لە شوينەكەي خۆمان دەگۈزىتەوە و دەچۈۋىنە
رۇوكارى دۆلى زۇوراران - كە بەردەلائىتكى پىڭاشە بۇو- تا ئىوارە. شوينەكەي خۆمان كانى و
ئاوتىكى لى بۇو. زۆر لە پىشىمەرگە لە ئىوارەدا لەوى جىلىان دەشۇشت. بەيانىيەك كە دەپرۇيشتىن
پىشىمەرگەيە كم دىت لە بن دارىك لە نىزىك كانى دانىشتبۇو. گوتىم تۈش وەر بىرۇن! گوتى
ئىرەم خۇشە نايەم. ئەو رۆزە بۇمبایەك وە دارەكە كە تبۇو لە رەگ و رېشەي دەرھىتىباوو؛
پىشىمەرگە كە شەھىد بۇو.

رۆزىك شەرى گەورە كەوتە دۆلى زۇوراران. تەيارە و تۆپ و قىرمەي تىريبار و تەفنگىيان گالىمى
دەكەردى. مەلامستەفا لە شوينىتكەوە - كە باوهەر كە تەنگى دەگەيشتى - بە دووربىن دەپرۇانىيە
شهر و تارىيفى دەكەردى:

- ئەها پىاوه كانى ئىيمە لە فلان شوين شکان؛ هەلاتن؛ خۇيان گەياندە فلان ئەشكەوت؛ ئەى
ئافەرىم! لە ئەشكەوت ھاتىھو دەر، ھجومىيان كەر. ئەها چوار كەسىيان كوشت، ئەها جاش
ھەلاتن. (بە پىنکەننەوە) سەرباز ھەر خۇ ناگىرى ...

وەختى نىوھەرۆ لە بىرى چووبىو نان بخوا؛ بە دووربىن دەپرۇانى و شەرەرى دەدا. رۆزىك
ئىجازەم خواتىت لە چىا بچەمە خوار و سەرى بىنكەي بىسىم بىدەم. كاڭ شەركەت و ھەوالانى
لە دەم چەمىي «چامە» كە پىرىكىيان كەردىبۇو. قولابىكىم لى ساندىن كە ماسى بىگرم. قولابىم
خستىبووه گۆم، ماسى پىوھ نەدەھات. تەيارەش لە سەرمان دەخۇلايەوە. بە ھەر دووك دەست
ئىشارەم بۇ تەيارە دەكەردى، گوتىيان: دەغىلە ئەھە خەرىيکى چى؟ گوتىم: ماسى سەگىباب نايەنە سەر
قولابە كەم! دەللىم تەيارە پى بىزانى و بۇمبایەك باۋىزىتە گۆم؛ ماسىيان قېر بىكا و خېپان كەممۇۋە!

مەسەلەنەنى كوردانە دەلى: «جاو ترسەنۈك». بەلام من بە عەكسەمە چاوم بە غېرەتە
ناترسى، خۆم ترسەنۈك كەم و سەر كەم. ھەوارازىك دەبىنەم، لام وايە زۆر ھاسانە سەرى
كەم، كەچى لە نىوھەر پى كەم دەكەۋى. گۆمېك ھەبۇو ھەر سوورى دەدا و كەسک و شىن
دەينواند. بە چاۋ پىم وا بۇ دەتوانىم بە ھاسانى بە مەلە لىتى بېھەرەمەوە. خۆم تىھاۋىشت و لە
ناوەراستى گۆم كەوتەم پەلەقازەمى ماندو بۇون. پىشىمەرگە كانى بىسىم غاريان دا پىشىنەنەنەنەن
بۇ حەوا دام، گىرمىم و كىشىيان و لە خىنكان خەلەستىم.

گىسىكىك ھەر باعە باعى بۇو.

- ئەھە چىيە؟

- لە خىليل بە جى ماوه و شەلە، دەمانەوى چاڭ بىتەوە و بۇ خاوهنى بەرىنەوە.

- بە خوا كاكى خۆم بە فتوايى من بىخۇؤىن بە خىرى ساحىبى!

ئەويشمان خواراد!

چايىمان نەبۇو. شەۋىك لە سەر بەردىك راڭشاپۇوم. گوتىيان سېبەينى شەر دەكەۋىتە ئىرە؛
دەبى بىگۈزىنەوە. خەرىيکى سازبۇون بۇوين، يەكىك ھات گوتى: كاڭ ھەزار! ئەبوب كورى
شىخ بانۇ دەلى بىتە لاي ئىيمە چايىمان ھەيە. گوتىم: كاڭ شەركەت ئەوا تۆم بە چايى گۈرېھەوە؛
خواحافىز! گەيىمە بىنكەي ئەبوب، ھېشىتا ھەر شەو بۇو. گوتى با لىرە بىرۇن لە شوينىتكى باشتر
چا لى ئىيىن. دنیا رۇوناڭ بۇو. لە ناو چەند پىنچىكىكدا كەتى وە سەر نزا. چووم لە بن بەردىكى

که سینبه‌ری تا نیوهره دهمینی خوله که مساف کرد و راکشام تا چاده گاتی. بانگیان کرد: وهره برؤین! ده چینه شونینیکی ئەمینتر.
- کاکه برؤن من نایم.

مهلا عهولا ناویک بارزانی هات گوتی: ئېستا دەبىتە ھجومى دەولەت، ئىرە زۆر خەتهە!
گوتەم: تا جاش پىلەم نەگىن و راستم نەكەنەوە دەست لە خەموى ئەم بن بەردە بەرنادەم. ئىتىر لە سەرى مەرۋا! تاو كەوت و تەقە پەيدا بۇو. لە عاسىمانەوە بۇمبارانى دوازدە فەرۇڭ، لە ھەممو لايەكەوە گرمەی توپان، دەنگى تەنەنگ و تىرىبار وەك بىرىشكەی سەر سىل، دووكەل دنیاى پېرى كرد. باوەر دەكەی ياناكەي كەيەي خۇتە لە تەقە و ھەرا دووكەلەدا خەوم لىكەوت و ماوهەيەكى زۆر باش نوستم. خەبەرم بۇوە: گرمە و ھەرا زۆر توندترە. ھەمېشە ئە دىمەنە جوانەم دىتەوە بەر چاۋ كە شەش مندالى چۈلەي چوار پىنج سالانە نىشانە بەردىان داكردبوو، گەمەيان دەكىد. ھەر كە تەيارە دەھات كېيىكىيان دەيگوت: «روونىن»! ھەممو دادەنىشتىن. ھەر تەيارە دەچوو ھەلدەستانەوە گەمەی خۇيان دەكىد. پېرىزىنىك لە نزىكمەوە تىپەرى ھەر دەيگوت: چەرگەم رەش بى بۇ ئەمەمەوە گەنجانە كە بە كوشى دەچن. تووشى پىاويك بۇو، گوتى: خەبەر چىيە؟

- دىنایاھە كە كرە! (يانى بى دەنگ و سەدایە).

زەنە كە گوتى: ھە داوهشىئى! ئەم پىاوانەمان شەر دەكەن تو لىرە ج دەكەي؟ گوتى: دايە هاتۇم ئاویان بۇ دەبەم.

تا تاوم هاتى لە بن بەرد نېبزۇوتىم. ئەوسا پاش نیوهره چۈممە بىنكەي مەلا عهولا لە دەم چەم. جىيگاکەي تەيارە نېيدەدىت. نازىكىم خوارد، مەلەم كرد. نەقلى چاي ئەيۈوبىم بىست، ئەم رۆزە پېرى لە دە جار جىيگەي گۈزىتېۋو و نۇقرەي نەگرتىوو. تاخىر جار كەتىرى وە سەر ئاڭر نراوە كە ئەمچار ھەر دەبىي چاي بخوانەوە. ئەم گوللە تۆپ تو وەرە راست لە كەتىرى بەدە ئاڭر ھەلپۈزىنە: چا ئىستاش نەخورايەوە!

بۇمبائى ماسىيانىان دە چۆم ھاۋىشتى. مندالە بارزانى - كە ھەمۈيان وەختە بلىيم وەك ماسىي مەلەوانىن - خۇيان دە رووبارى شىئە ھاۋىشتى و دىنایاھەك ماسىيان گرتىوو. زۆرم شەر دىتن، بەلام شەرى دۆللى زۇراران و شەرى چەمى چامەي ئەم رۆزە دىتىم لە سىنە ماشدا مەنزىھى وام نەدىيە.

برىا فيلىملى ئى گىريابا و بتدىيما!

تەنگى نويزى شىوان بۇو خرمەي سواران هات. چۈممە سەر چى. مەلامستەفا بۇو جىيگەي لىرە بىرى دە گۈزىتەوە. گوتى ھەزار وا ئىستا ئىستىرت بۇ دەنيرم؛ لىرە بە!

مندالىكى دوازدە سالانە بەخىراتنى مەلامستەفای كرد. گوتى: ساغ بى زېخۇ (يانى ئازا). پاشان فەرمۇوى: ئاغا چەت لە من دەھو ؟

- ئەزىزەنى تەنەنگ!

فەرمۇوى: بىدەنلى، كورپى بابى خۇيەتى.

ئەوان رۇيىشتىن و منىش بە چيا ھەلگەرام. زۆر سەر كەوتىم. خرمەي سواران هات و دەنگىيان دام بارزانى فەرمۇوى: ئىستىرم بۇ ناردى تووشت نېبۈون. يەكىك دابەزى با ھەزار سوار بى.

گوتىم: هيىندەم نەماوه سەركەم، بە پى دىم.

گوتى: يەكىك دە گەللى بىگەرىتەوە، زۆر تارىكە و رى نازانى.

حمسن ناویک له بنهوه دهلى: توخوا بلئى ئوم ده گهل بى، چونكە من فل بوم! حمسن
ده گهل گهراوه. له گوندى «بىه» دهر كەوتىن. تارمايىه كمان لە پىشەوه بۇو؛ لايىتى قەلەميم لى
دا، كىيىتكى جھىلى زور جوان بۇو بە تەنبا بەو تارىكە سەلاتەدا دەرۋىشت.

- كىيە دەچى؟

- دەچمە لاي مەلامستەفا له دەلاشى؛ ئەو سوارانه ده گهل ئەو بۇون.

- بۇ دەچى؟

- قولم بە «مستەفا عەبدوللا» داوه مىزدى پى بکەم؛ نازانم بۇ نايە بمخوازى؟ حەرسى
بارزانىيە؛ دەچم شكارىتى لى دە كەم!

حمسن گوتى: تە دىنى!

گوتى: ئا دين نىمە، حەقى منه شكارىت بکەم، دەبى بمخوازى!

حمسن گوتى: بۇ نايەمىزد بە من بکەى؟

گوتى: دەم خۇ بېرە، ئەو پياوهى لە گەلتە عاقلە، قىسە ناكا، تۆ چاولەو كەا من مستەفا
عەبدوللام دەمۇي.

هاتىن بە رۇوکارى دەلاشدا كە بىنكەى بارزانى (مالەوهى) لەوى بۇون. كچ رۈيىشت بۇ مال و
لە حەسەن جىا بۇومەوه بەرەو مەقەر. زور شەكەت بىسوم؛ بىرم نەكەد سەرگەوم. خىوهىتىكى
ھەلئەندرە تووش بۇوم و دەمەورۇو لە سەرى تەخىل بۇوم. بەرەبەيان بە دەنگى حەمایل خانى
دايىكى كاڭ مەسعود وەخمبەر هاتىم، جىنتىو بە خەربەندە كان دا كە چۈن ھەزار لىرە نووسىتۇو
لېفە و سەنیرتان بۇ نەھىتىناوه؟ ئەوانىش سوئىدىيان دەخوارد كە ھەرنەيازانىيە لەوى نوستۇو.
دىيار بۇو حەمایل خان چووبۇو نويىزى سېبىيە بىكا و تۈوشى كەلاكى من ھاتىبو. زور زۇو لېفەم بۇ
ھات و خەوتەمەوه.

لەوهتا شىيخانى بارزان لەو مەلبەندەن، قانۇونىكى تايىبەتى لە بارزان ھەيە: كچ بە شۇو دان بە
زۇرى ھەرنىيە. كچ و كور كە قەولىيان بە يەكتىردا، بە شىيخ دەلىن؛ دايىك و باب راپىزى بن و
نەبن، شىيخ دەياندا بە يەكتىر و بە ئەندازەسى دەست رۈيىشتەن، مالىيان بۇ پىتكەوە دەنلى. ئەو كىيىتەي
شەو دەگەلمان ھات، چووبۇو لاي حەمایل خان. پىيى گوتبوو ئىستا شەرە و تەنگانە، لە «بىه»
داتىدەمەزىتىم. وا دەكەم ئاگايىان لىت بى؛ نايەلەم ناتاچ بى. تاشەر سووك دەبى و دەتىدەم بە
مستەفا عەبدوللا. جلکى زۇرىشى داوبۇيە و راپىزى كەرىدبوو كە شكارىتەن كا.

رۇزىك چوومە مەلە؛ وە ناو ھېننەتكى داران كەوتىم؛ ھەنارىك و دوو گوئىزم پەيدا كەرد. كە
ھاتىمەوه، بارزانى زەنگالەكەي خۇي بە سووزۇن و بەن دەچنېيەوه. كە باسم بۇ كەرد گوتى؛ ئەو
جىنگىيە مولكى منه، ھەنار و گوئىزە كانت حەرام خواردۇوغا! گوتىم؛ دەولەت ھەمۆ مالى تۈى
موسادەرە كردووه. ئەو زەنگالەشت مالى خوت نىيە؛ ج جاي گوئىز و ھەنار! باوھر كە ئەو
مولكەى مەلامستەفا پەنجا دىنارى نەدىتى؛ كەچى رۇزىنامە دوزۇمن دەيگۈت فيئودالە!

شىيخ بابى (بىراڭەورە مەلامستەفا)، لە كونە ئەشكەوتىكىدا بۇو. پىاويك بۇو قەتى تەھنەنگ
نەھاۋىشتىبۇو. ھەميشە ھەر نويىزى دەكەرد. ئەگەر بلىن پەپولەي بەھەشت بۇو، درۇيان
نە كردووه. رۇزىك لە مىز گىنەك دانىشتبۇو، سەدد مىتىپك درىزىايى دەببۇو؛ سى سووج. گوتى:
ھەزار! ئەوه مولكى منه. گوتىم؛ جەناب! من سەدد ئەمەندەشىم ھەببۇو، نەمگۈت مولكەم ھەيە!
دەعوەتى كردم بۇ مالە ئەشكەوتەكەى. نان و چام خوارد، ئەو ھەر نويىزى نەپساندەوە؛ بەجىتم

هیشت.

گویا جاریک زهمانی شیخ سهديقی برای، حمهوت مهر له شیخ بابو دزر اووه. دزه گیراووه. شیخ بابو بهزه بی به دزدا هاتونهوه، چوار دیناریشی داوهه تی! گوتوبویه: ئەم کاپرایه دەستى كورت بسووه بؤیە دزی کردووه. چونکە مالى دزیه تی بسووه دیاره به هەرزانی فروشتوون. رەنگە بەشى ئىختىاجى خۆئى نەكىدى!

حەممەدەمین ناوىتكى خەلکى ولاتى پېزدەر - كە ژنى خۆئى كوشتبۇو - له بارزان دەست به سەر بسووه؛ كرا به خزمەتكارم. زۆرم كەيف به ساولىكەيىھە دەھات. پاش چەند رۆزىك، بن دارە قەزوانيكەم خوش دەكىد، گلەم لى رۆ كرد و تەختم كرد و كردمە جىنگەي يەكجارييم. شەم مانگەشەو بسووه. گوتوم: كاك حەممەدەمین بزانە بەردىكى نەرمەم بۇ پەيدا كە، دەيکەمە سەنپرا زۆرى پىچىچەنەتەوە. هەرام كرد: ئەوه چەت لى هات؟

- وەللاھى ئەگەر مەلامستەفا بەر گوللەم دا تازە خزمەتى تو ناكەم؛ دەستم لە هەزار بەرد داوه هىچى نەرم نىيە!

- كاكا! مەنزۇورم بەردى لووس بسووه كە سەرم نەقىرىنجىتىنى!

جىگە لەو دار قەزوانە، دوو دار قەزوانى تربىش كردى بسووه هي خۆم! جەنگەي قەزوانى فەريك بسووه. رۆزانە زۆرم مىوان دەھات. دەمگوت: كاك حەممەدەمین ھېنەدىك قەزوانى جوانيان بۇ بىنە! ئىوارانە چەند پىر و پاتالى بارزانىم لى كۆ دەبۈونەوە، ماناي شىعىرى مەلائى جىزىرىم بۇ لىدەدانەوە و حەقى فيئر كردىش ئەوه بسووه كە بە دەنگ بىخۇينەوە. ئىتەر گەرەلاؤزە بسووه! رۆزىك ئىدرىس بارزانى هاتە لامان. گوتوم: گوئى بگرى، دەبىن بە گۇرانىش بىلىتى اززى حەول دا، عەفو نەكرا. ناچار شتىكى بە دەنگىكى زۇر ناخۇش بۇ خۇينىدەنەوە!

ئىوارا يەك حەممەدەمین وېزىاي شىيۇي بىرىنج، كوتە گۇشتىكى نەرمەي زلى ھېنابۇو. بىنى چەممەدانى رېش تاشىنە كەم گەرام، چوار قله سىرم پەيدا كرد. گۇشت و سىرمان ھەنچىنى و تىكىمان ھەلپىشاوت، بە لكە دارىكمانداكىد و بەيانى بە ئاڭرى پۇلوانمان بىرزايد؛ كەم شتى و خۆشم خواردووه.

مېزەرىيکى رەشى گول - گولم ھەبۇو؛ ئەبويش وەك قوتۇوه توتۇنى مەلا باقى، عاساي موسسا بسووه: شەوانە لېفەم بسووه، بە رۆز لە سەرم دەنە، ئىواران بە لاي تاومەوە دەگرت بۇ سېبەر. رۆزىك باران دايىدا، لە بىن دار رۆپىشتم كەلەتىك پەيدا كەم. پىن ھەلگەرام، ئەشكەوتىك دىتەوە كە پىتر لە كونە رېبى دەكىد. لە سەر بىستوى وە زۆرم بانگ لە حەممەدەمین كرد كە وەرە! نەيېبىست. روانىم توتۇن و پەر و ئاڭرم پىتىيە. چىلەكەم كۆ كردىوە و ئاڭرم كردىوە و شەو تا بەيانى رامبوارد. بەيانى كە دەرۋانم ھەر وا پىباوه و بەولا و لادا رادە كا. هەرام لى كردن، گوتىيان ئەمشەو ھەر لە تو گەپاونىن؛ حەممەدەمین گوتوبویه نازانىم چى بە سەر هات.

ئەممەد تەھوفيق - كە ھەميشه له سەفەردا بسووه - لە لاي قەلادزە و سەنورى ئىرانەوە بە چەند بارىك چا و خام و خاکىيەوە هاتەوە و مىستەفا و كاواھشى دەگەل بسوون؛ دىسان لىك كۆ بۈونەوە. شەۋىك نازانىم چۆن بسووه ھەر ئەممەد و من لە پىشت چىای شىرىن بە رېيدا دەرۋىشتىن. دىنيا تارىك و قور بسووه؛ رېيگەمان ھەلە كرد. لە مالىكى دەم رېيگەمان پىسى، كچىكى زۇر جوان فانۇوسى هىتىنا. فانۇوسە كەي بەرانبەر دەم و چاوى راڭرىتى بسووه، كە با نەشزانىنى كېيىن، بزانىن جوانىكە هەيە... رېيگە شان دايىن و هاتىن. بە سەر كەندالىكىدا كەمەتىن. پازادە

پیشمه‌رگه له بن کهندال دهوری ئاگریان دابوو؛ بیوینه میوانیان. بردیانینه لای سه‌رووی مه‌جليس. ده‌بوایه پال به کهندال‌ده ده‌بین که تازه داروخیزابوو. دووبشکنیم دیت به‌ره و گری ئاگر ده‌هات؛ کوشتمان.

گوتوم: ئە‌حمدە من له مار ناترسم؛ بەلام له دووبشک رۆحەم دەچى.

گوتى: له چاول من رۆستەمى! نازانى من چەند لە دووبشک دەترسم! دووبشکىكى تر لە پىشمانەوه له کەندال دەرچوو بەره و ئاگر. نەخىر بەكى دى و يەكى دى؛ ناشويرىن بلىين ترسەنۈكىن! ئە‌حمدە گوتى: ئىمە فيئر نەبووين له نزىك ئاگر بىنۇوين، دەچىنە ئۇلا! دايانە تايى كەلامەللايە دەبىن هەر لە جىنى خۇتان بن؛ چۈن جىنگەتەن لە لاي سەرروو نەبى؟! چاومانلى قووقاند و نوستىن و خۇمان تەسلىمى دووبشک كىرد. بەلام وا دىيار بۇو دووبشک بە پىبايان نەزانىبۇوين؛ پىيىنهوو نەدaiين و ئىمەش لە ترسان نەخەوتىن! بەرمەيان هەستايىن بېۋىن، گوتىيان تا چاى نەخۇن نەرۇن. گوتوم: كاكە دووبشکە كان رازى نىن لىرە بىن! خۇمان گەياندە بىنكەي ميرانى سالح بەگ. پىشمه‌رگە يەكى هاتەوه، گوتى: ميران لە بەر ماران جىنگەم پەيدا نە كرد؛ هەممۇ مارن!

گوتوم: مەرگى ئەو سەر و سەمەلەت بى! پىباو چۈن لە مار دەترسى؟!

ميران گوتى: كورە ئەو بە مال دەلى مار! چووبۇو بىنكە پەيدا كا، دەلى مال زۇرن؛ شوينى چۈل نىيە!

ديسان بارانى پايىزە دايادىيەوه. دەگەل كاوه و مستەفا و مام عەلى بايەزىدى بە كېيۇ ھەلگەراين شوينىك بەدقۇزىنەوه. كەلينە بەردىكمان پەيدا كىرد، باران نەيدە گرتەوه. كەلينە تەسک بۇو؛ دوو كەس ئەگەر وەك كاكلە بادام لە تىكولىنىك خۇيان پىتكەوە بىنوساندايە، تازە نەدەبۇو هيچيان بىزۇونەوه. مام عەلى بۇ خۇي جىنگايەكى تايىبەتى پەيدا كردىبۇو، ئىمە مايىووين سى كەس. كۈنىك لە بىنەبانى كەلينە كەدا بۇو؛ توپلىنىك گورگىك، پىويەك، خوانە خواتىتە پلنگىكى تىدابى؟ گوتوم من تاقى دە كەمەوه و بۇ خۆم راڭشام و لاقم بەرى كىرد. تا ئەستوروارىي رانج جىنگەي بۇوه؛ كردىمە جىنگەي خۆم. ئەوانىش با پىتكەوە بچەسپىن. باران زۇرى هيتنَاوە، غارمان داوه دەرەوه. كۆلکە رەزى كۆنلى لە بن بۇو - كە بە دەست ھەلەدقەنزا - زۇرمان كۆ كردىبۇو و لە بەر دەركى كەلين ئاگرمان دا. تەلىسېكىمان پى بۇو، هەر تاو ناتاڭو تەلىس لە كۆل، دەچووينە كۆلکەرەز كۆكىرەنەوهى بە تۈرە، چا و شە كىمان پى بۇو، كەتريمان وە بەر چۈرۈكە ئاوى بارانە دەدا؛ كە لە بەر دەركەوه دەھاتە خوار، چامان لىدەنە. سى رۆز و شەم باران وچانى هەر نەدaiين. لە دووكەلدا دەتگۇت خنکايىن. نانمان خەلاس بىبۇو؛ لە وردىكەي رەق ھەلاتتوو دەگەراين بە چاى بخۇين. بەلام ئەو سى شەو و رۆزە بە قىسى قۇرى كاوه پىتكەنەين.

رۆزى سېيھەم تاو ھەلات. گوتوم: وا من دەرۈم شوينىكى باشتىر پەيدا دەكەم؛ ئىيەش بە دوومدا وەرن بۇ گوندە كانى بۇتى. لە كېيۇ داڭەرام؛ بەرە دى چووم. تۇوشى كانىيەك بۇوم كە چەند ئىنچىلى بۇو. لە دوور ويستانم تا دەرۇن و بېچەمە سەر كانى. زنان هەر فلق وەقىريان بۇو! يەكىك بانگى كىرد: هەزار! ئۇوه بۇ نايەيە سەر كانى خوت دە ئاودا بېينى؟! چوومە سەر ئاوا، رولنیم تەواو قولەرەشەيە كى زۇر پىس، هەر چاوم بىزە دى! تۆمۈز سى شەو و رۆز دووكەل وائى لى كردىووم و ئىمە پىتىمان نەزانىيە. تاۋىكەن هەر رەشاولە چۈرۈچاومەوه هات. گوتىيان بەو شىلەي توپىدە كەننەن!

ژوویریکم له نهومی سهرووی خانوویتکمهوه پهیدا کرد که گاشه بهردیکی زور زهلام له سهربانی کون کراو را که تویووه بهر ههیوانه کهی! تهیاره بومبايه کی به مالیکی نزیک ئهه ماله دادابوو، کردوویه چالیکی زور قوول. بهردی بناغهی خانوو، سهربانه کهی ئهم ماله کون کردوو؛ که تویووه بهر ههیوان. خاومن مال لاویک بوبو تههای ناو بوبو؛ مودنهی کهوهتی دهسمی و نهخش ده کرد. گوتم؛ تهها نه خشے کان جوان نین!

- وهلا کاکه ده پیشدا هی زور جوانم دهزانی، لهوه تا ئهه بومبايه هاویزراوه له بیرم چوونهوه!

- دهی ئهه ماجار نه خشی بومبا و تهیاره کهی لئی بکه!

پیریزني دایکی تهها وختی خوی ده گهل بارزانیان هاتبووه شنؤیه. يك له نهقله کانی ئههوه بوبو که له شنؤیه گتوویانه بؤ نویز ناکهی؟ گتوومه نویز ناکه، خودای عالمی (شیخ ئه حمده) شفاعتم ده کا! کاوه زور سهیر لاسای ئهه پیریزنهی ده کردموه.

رۆزیک له «بن گهريان» تایه کی زور سه ختم هه بوبو؛ گوتم؛ حمه ده مین هیندیک ئاوم فریا خه! تینوومه.

گوتی؛ مام هه زار تهیاره به عاسمانه ووه، ناویرم!

گوتم؛ راوهسته! لیفهیه ک سوورم هه بوبو، بردم له دهشتایی رووتهن - که له تهیاره دیار بم - رامخست و له سفری دریز بوم. هاواری لئی بعرز بوبو. گوتم؛ تا ئاو نه هینتی لیبره نابزووم! به غار خوی گهيانده کانی و ئاوى هینتا. چووبوو حهولی دهرمانی دابوو، له تیک حه بی ئیسپیرینی ده س که تویووه؛ بؤی هینتام!

درمان له لای دوکتور مه حموده هه بوبو؛ بهلام دور بوبو؛ نهیده گهیشتینی. به راستی دوکتور مه حموده نیعمه تیکی گهوره بوبو. بارزانی وايان عاقیده پی پهیدا کردوو که هم برینداریک بگانه دوکتور مه حموده نامری. له باتی تهختی بیمارستان گله لای بهه روی را دخست. رۆز و شهوي نه بوبو. کهسى وا به سهير و پازى به هر جوړه ڇيانيکم نه ديوه. ئیواره یه ک ده گهل عهبدى زيدکى - که سمیلی به قمد باسکي من ده بوبون - له سهير کهندالیک هلتروشكابووين. غه بېهتى ئهوانه ده کرد که له تهیاره ده ترسن و خوی له بئر ده شارنهوه. لهه ده مه دا خوت و خافل تهیاره یه ک به تیباری داین. عهبدى ئاغا له تاوان رېنگه نه دى، ده مهوروو کهوتە کهندال و چې پکیک پېر و پووشى له سمیلی هالا:

- ئه شهد مبیلا تۆ له تهیاره ناترسى؛ بهلام رېنگه ده ستنتولیت سووک بوبوی!

رۆزیک بهردی چه خامخم نه ماپوو:

- حمه ده مین بچو سهير رېنگه بزانه بهردیکم بؤ سوال بکه!

جاریک هه رای کرد:

- مام هه زار ئوهه رېباریکه، دهلى جغاره کهی بنیزی بؤی دا گیرسینم!

- با برو!!

نه ماجاره هاتمهوه، بهردە چه خماغنیکی بؤ له يه کى تر سوال کردوووم.

رۆزیک بارزانی فرمومووی؛ هه زار بېنی خۆمان بى! هیچ پوولمان نه ماوه. هه رچى هه يه ناگانه سه دینار؛ بهلام خودا رېنگی ده خا...

پاش نویزى ئوهه رۆزه يه کينک له لای زاخووه هاتبوو. بارزانی حالى «ئه حمه ده نالبهند»ي شاعیرى پرسى؛ گوتى حالي باش نبيه. سى ديناري بؤ نارد؛ فرمومووی؛ به ئه سعهد خه بئر ده ده

ئاگاداری بکا. بارزانییه ک هاته لای، لیتی پرسی: حالت چونه؟
- ئەز غولام! ئەم بى سەر و بەرین.

پېتىج دىنارى دايىه. گوتىم: لە سەر ئەو حالەر، ئەم حانەميم كەيف نايگرى.

فەرمۇسى: مەلا نالبەند شاعىرى كوردە. ئەمەش ئەگەر هيچى شك بىدايە نەيدە گوت بى سەر و بەرمن. خودا تولە دە كاتىوهە مەترسە!

ماوهىيە ك دواي ئەوه خەبەرى سەركەوتىنى پېشىمەرگە لە چىاي مەتىنا ھات كە بە جارىك ھەنگىتكى دەولەتىان لە ناو بىرىبوو. بەلام بە داخموھە مەلا ئەھمەدى نالبەند ھەر كە دىتبىوو چاش ھجومىيان كەردىتە گۈندەيان، بە كىرىد ورگى خۆى درېبىوو؛ خۆى كوشتبىوو.

قەرار وا بۇو دەولەت لە جىنگەيە كەوه ھىرىشىنى بەرپان بکا. مەلامستە فا چەند سەرقۇلە يەكى كۆ كەرىبىوو بۇ تەگىر لە شەره.

فەرمۇسى: لە ھەر قۆلەي بە جەرگەتىرين پىاۋە ھەلبېزىرن كە بىست و پېتىج تا سى كەس بىن؛ بىدەنگ لە بن ملەي كىتو خۆ مات دەن! دەولەت بەر لە ھجوموم پېشە خۆى بە تۈپان دەكوتى تا خاتىرچەم دەبىنى كەسىلى نىيە؛ ئەوسا ھجوموم دەكە. ئەو كەسانە ئەوهەندە خۇرائىر بن، گۈنى نەدەنە تۆپ بارانە كە. تەنانەت ئەگەر خوا نەكا يەكى بشكۈزۈ، ئەمۇ تر بۇي نەچىن و لە جىنى خۆ نەبىزۇون و خۆ مات كەن. ھجومى پىادە كە ھات، لە نزىكەوه دايىڭىرن. ھەر لەشكىرىك لە جەبەھەدا ھەوھەل جار نۇ يَا دە كوشتهى دا، دەشكى.

ھورمۇز گۇتى: من يەكىك لەوانە. فەرمۇسى: نا، تۇ بە كارى ئەوه نايەي. زۆر ئازاي؛ بەلام زۇو ھەلدەچى و ھەر مل پىتۇ دەننېي. پىاۋى زۆر بەسەبرم دەھى.

ھەر كەسە ناوى چەند پېشىمەرگە يەكى گوت؛ ھيندىتكى پەسند كەرن. راستىش ئەوه بۇ ئەو ھجومومە كرا و دەولەت زۆر پىس شقا. لەشكىرى سوورىياش ھاتبۇوە يارىدەي لەشكىرى عىراق و شەرى دەگەل دە كەردىن. جەبەھى لاي سوورىيا ھورمۇز گەرتىبۇوى، پەتپەتىكى بە لەشكىرى سوورىيا كەرد بە داستان بىگىزىنەوە. چەند جارى راونان و كوشتنى و تالانى لى گەرتىن. بەلام ھورمۇز پىاۋىتكى ئەوهەندە نەترس بۇو گالىتەي بە شەر دەھات. سەنگەرى نەدە گەرت؛ بە پىتۇ بەرەنگارى دۈزەنمان دەبىوو. بە داخخوھە لە شەپىكدا شەھىد كرا؛ كە بارزانى زۆرى بۇ خەمگىن بۇو. تا بەم دىيەشىدا ھاتىن، مندال و خوشك و دايىكى ھورمۇزى وەك كەسى زۆر نزىكى خۆى چاۋىتى دە كەردى.

ھجومىنىكى زۆر گەورەي دىيکەي حکومەت لە لاي مىزگەس سورەوە كرا. شەرى تەن بە تەن و بە نىزە قەوما. عەمەراغايى دۆلەمەرى ئاوقاي جاشىكى يەزىدى تەزەمى زەلام بىبۇو. جاشە كە پېرى دابۇوە گۇنى و بايدابۇو؛ بەلام چاش كۆزرابۇو. عەمەراغايىان بە گۇنى بادارا ووھ گىياندە دوكتور مەممۇود. لەو شەرەدا جىگە لە سەدان سەرباز و ئەفسەر، سەد و چوار كەلاكە جاش لە مەيداندا بەجى مابۇو. ئىتىر لەو شەرەوە دەولەت كەوتە پاشە كىشە و زمان لووسى كە با گفتۇگۇي ئاگىرەس بىكەين.

ئەم لە ماوهىيەدا زۆرى نارەحەت دە كەردىم، دىمەنلى ئۇن و مندالى بارزانىيان بۇو كە لە بەر باران و لە بن داران دەزىيان. مالىيان ھەر ئەوه بۇو كە بە كۆلەيانەوە بۇو؛ بەلام ئەوان قەت گلەيان لە بەختى خۇيان نەدە كەرد. راستى حالىتكى پەريشانىيان ھەبۇو.

ئەو كاتە كە لە «بن گەريان» بۇوين و ھېشتا نەنار دابۇومە خوركى، بارزانىيە كە ناوى «ئاغا»

که «ئاغای زوره گوان» یان پی ده گوت، خه ریک بwoo له جئی گوندی «زوره گوان» خانووییکی به وشکه به رد دروس ده کرد؛ دیواری تا نیوه به رز کردبوو، گوتی: له عمرمدا جاری پینجهمه دیم خانوو بکهم و بهر له تمواو کردن پیم به جئی دیلن. بیستانو کیتکی کردبوو ههر ده گوت: هەزار با خه یار و ترۆزی و تەمانه بگەنی، پێخوری تو لە سەر من!

رۆزیک دیتمەوە:

- ئاغا دەزانم خانوو کەت به جئی هېشت، بەلام بیستانه کەت چى لى ھات؟

- بیستان هەر له گولدا بwoo، راویان ناين. رۆزیک گوتم بچم سەرى بىدەم، کە دەچم دوو دانە جاشى زىبارى له ناوی دان. خۆم لى داگرت، ھەر دوو کم کوشتن. لەباتى ترۆزى دوو تفەنگم بە رەختە فیشە کەوە هيئا.

لەو شەپانەی بارزاندا زور پیاوی زور ئازا کوزران و بريندار بwoo. رۆزیک بومبايەک كەمەتبووه ناو سەنگەریکەوە، له دوازدە كەسان «كە كۆ» دەرچوو. كە كۆ كە له شەپى مامەشەی دەورى سەقز ناوبانگى كرد و بە سى جئی بريندار بwoo. له شەپى دەوري شەنۋە ديسان بريندار كرابوو؛ لەو بۇمبايەش ھەرچەند نەمرد، بەلام له زمان و دەست و پى كەوت.

عەممە راغای دۆلەمەرى له لاي سەرى حەسەن بەگى چۈوبووه زگ جاشان، رەوهەيەك زور گەورەي لى بر دابوون. له رىنگە مار پىيەوه دابوو، بەو حالەش توانبىوو سىسىد سەر دەرباز بکا. ئەحەمەد تەوفيق - كە له دواي ئەو بە رىدا ھاتبۇو - تۈوشى سى ماین و ئەسپ و دووبىرېكى ماچە ئىستىر ببۇو كە له رەوهە كە ھەلبىراپۇون؛ ھەنباپۇنىيە بارزان. ماچە ئىستىر كە زور جوان بwoo؛ دەتگوت بە قەلەم كېشاوتە. ئەحەمەد دەيگوت بۇ خۆم؛ شەوکەتى بى سىيم داواي دەكرد؛ ھەرچى دەيدى عاشقى دەبىوو. نەمزانى دووبىرې هيشتا بارنه كراو بۇ بۇتە فەرۇخ لەقا و ئەو ھەمۇ دلدارەي ھەيە! ئاخىرى شىيخ بابۇ داواي كرد و درا بەو.

دەگەل «میرانى سالح بەگ» ئىئوارىيەك چۈوبىنە سەيرى كۈنە قەلاي مىرى رەواندىز كە له دىيارى كانى بۇتە. قەلايە كى زور قايىمە؛ بە بەردى زور گەورەي رەش دامەزراوه كە دىيارە بەرده كان بە كۆتان گۈزىراونىوە. عەنباراپى گەورەي تىيدابوو. كە گەراینەوه، بە ناو كۈلانى گونددا ھاتىن. من سەركلاۋەم له سەر بwoo. مەندالىك دىتىمى، زېراندى؛ زور ترسا. میران گوتى:

ئەو فەقىرە ھەر بارزانى سەرسوورى مل باركى دىتتۇو. توى بە ورج زانى؛ بۇيە لىت ترسا! سارده پايىز بwoo. شەر لە جەبەھە كان و يىستانبوو، بەلام ئالقەي موحاسەرە ھەر مابوو. بىرپار درا بەرھو سۈرەن بروپىنەوه. دەگەل ئەحەمەد تەوفيق و ھەوالانى و میرانى سالح بەگ و دوو پېشەرگەي كەوتىنە پى. شەۋىك لە نزىك سەنورى تر كان ماین. ھېنديكىمان چۈونە گوندى «زىتى» كە توركىيە. كەوش و پەتتۈى كولكىن و ورده ئەسپاپىيان كېپىوو. زۆرم حەسرەت بwoo كە سى دىنارم شك نەدەبىد لە پەتتۈى كان بىكەم. رۆزى دوايى كەوتىنە ناو سەنورى كوردىستانى بەردهستى توركىيە و شەش سەعاتىنە كى بىدەتلىي دەرچووين، بەلام تۈوشى جەندرەمە نەبىوين. لە رىنگە وھ پېش كەوتىم كە تا ئەوانى تر دىن گىزۈز بخۇم. لە بن دارە گىيۈزىك بۇوم، پلارم تى دەگرت. پياپىنک دوو كەو بە دەستەوە، كچىكى زور جوانى دەگەل بwoo؛ لىتى پرسىم:

- تو بازرگانى؟ كۈوتالت پىيە؟

گوتىم: نا برا! من موشتەرى شەكە مىنى جوانم!

گەيشتبووه ھەوالە كان گوتىووی: ئەوهى پېش كەوتىوو شىيتە! ھىچ وەك چۈدار ناجى و

دهلی شه که می ده کرم!

له گوندی «کاکله» و له زئ پهرينهوه و هاتينهوه ناو عهرزی عراق. شهو له قهبرستانیکمان خست. يه ک دنيا داري وشكى تيدابوو؛ بهلام له ديکهه تزيکى - که هيكله و ماستمان لئ کريين - گوتبوويان داري قهبرستان سوووتين، دهمن! ده گهله ئه حمهد تهوفيق بهربووينه داران و ئهوانى تريش خيرهتىان هاته بەر. ئاگرى ئه و شهوه تا بيهانى گپى بلند بooo. ئەم جار پاش يه ک دوو سهعات رى كوتينه دهشت. ئە حمهد تهوفيق كەسى نەدە گەيشتنى؛ هەر ھەيدىشى لى دەكىدين: «دەي خوش برون!». گەينه سەر گومماونىكى زۇر خوش، چەند داره بى لە دەوره، سىتوھەرى دەتكوت نىيەۋا است بەھاره. مام عەلى بايھيزىدى دەلی: «ئاخ! ئىستا گامىش بام و تېرم لهو سىتوھە خواردبا و لهو گۆمەدا بنووستبام!». زۇرم برسى بooo. ئە حمەد ھەر دەيگوت برون! دەمانى ئهوانى تريش برسيانه و لەبەر ئە حمە ناوېرن دەنگ بکەن. هەر چۈنىك بooo پېش كەوتم. گەيمە شوانىك:

- کاكه نانت پىتىيە؟

- نە بە خوا.

- شىر چۇن؟

- کاكه قاپە كەم هيئىدە پىس و چىلکنە كەس بىزى نايە شىرى پى بخواتەوه، ئاوايش نىيە بىشۇم.

- دە تو بۇم بىنە بزانە چۈننم!

له قاپىكى رەش ھەلگەراوى مۇو پىنە نووساودا شىرى بۇ ھەننام. چاوم قوچاند و يەكسەر بە سەرمەوه نا؛ ئاهىكم هاتەوه بەر. ئە گەر بۇت بلىم قاپە كە چۇن بۇ ئىستا ھېلىنچىت دېتى ا ئە حمەد تهوفيق كاۋىيکى قەلەويى لە كاپراى شوان كرى و پەتمان كرد كە لە كۆي بىنەمان گرت، بىكەينە شىو. ھەمانى زۇر شەكت كرد؛ تا لە ناو چەند بىيەكدا بىنەمان گرت و كاپرمان سەرپىرى و كەولمان كرد و بە زگى زۇر برسىيەوه چاوهنۇرى بىرژاندىن؛ لەپەر لە پىشمانەوه بooo بە تەقە. شەو بooo گوللەي لايەكى شەركەرانمان دەدىت سورا دەخوشىن، پياو لە تەقە كەر دەبboo. خەبەر چىيە؟

- كۈرىنە بىيەتە بەيان تەيارە لە دەشتى «ھېرتى» شەمان دەكە؛ جىيگەي خۇشاردنەوهش نىيە. ھەر بە پەلە تۈزىك گۆشت ھەلدەپەرۋۇزا و قۇوتمان دەدا. كەوتىنە رى. شەۋىكى سارد لەو دەشتە وەك مىۋۇزوكە ھەلدەلەر زىن. بۇ بەرى بەيانى گەيشتىنە ناو گوندى «سېدەكان». چووينە ناو دوكانە چۈلىكەوه، ئاگرىكىمان كرددەوه و ماتەمان ھەلگرت. سېمى خەبەر ئۇ شەرە گۇورەي شەھەمان پىسى، گوتىيان جاشە كانى چىاي «سەرى حەسەن بەگ» بە قەستى تەفەنگىيان بەرەو يەكتەر تەقاندووه. بە دەولەتىان گوتۇوه بارزانى ھاتبۇونە سەرمان؛ تا فيشەكى زۇر وەرگەن. ئەمەش فىلى جاشان!

بە ناو گوندە كانى موھاجیراندا سەرگەوتىن بۇ «گرېشى» و بۇ شەو چووينە «رۇستى». سېمى بۇ نىيەرە لە گوندى «گرېتگ» بۇونىنه ميوانى مەلا وھىسى و پاش نىيەۋە بەرەو رۇست ھاتىنەوه. لە قهبرستانىكى سەر رى، دار گىيۈزىك ھەبboo، گىيۈزى زەردى درشت، دەتكوت بۇ ھەتىوی بەر گەر تۇووه:

- ھاي لەو گىيۈزەم!

مهلا و یسی گوتی: کاک ههزار! هیچ کهس تا ئیستا نه یویراوه پووشنیکیش لەم قەبرستانە بەری؛ دیارە شەخسینیکی زۆر تۈورە يە!
- مامۇستا راوه‌ستە قىسى حىسابىم ھە يە!
رووم بىرده قىسە كە:

- ئەی شەخس ا گىيۈزە كانت گەيشتۇون؛ فەرمۇو بىانتە كىنە و بىانخۇدا دەندا دەوهەن و دەزىن.
ئەگەر نا ئىچازە بىدە من بىانخۇم. خۇ تو گولى بەخىل نى، نە خۇت بخۇی و نە بىشىدە بە كەس!

چۈمم بە لای گىيۈزەوە. مەلا و دوو سۆفى ھاۋىرى دەلىن: نە كەى! گۇناحە! حەرامە! پېتەقەم
لە دار دا، گىيۈز دابارى. باوهە كە مەلا و سۆفى كە گۇناحە كە يان بە من كردىبوو هيچيان وە بەر
من نەھىشت؛ گىرفانىان لى ئاخنى ا

دۇلى گرتىگ و رۇست - كە گوندى «سمىلان» يىشى لى ھەيە - لەبەر باغات وەك بەھەشتە. لە
بەفرى زىستانىشدا سىيۇھ سوورە بە دارانەوە چاولە پىاو دادەگىرن. كەتوونەتە ملى نىزاري
حەسarbۇست كە بلندىر چىاي عىراقە و بە ھەممۇ كىيە كە دەلىن «ھەلگۇرد». لەبۇھە لىك
ھەلپارىن. من رەگەل میرانى سالىح بەگ كەوتىم كە بېچىن سەرىك لە ولاتى «خۇشناوەتى»
بىدەين. ولاتى خۇشناوەتى بە تايىھەتى لە پايىزاندا بە سەر ميوەدا و تۈران دەبى. ھەممۇ دېھاتى -
كە يە كەجار زۆرىشىن - پەر لە ھەنار و ھەنجىر و ھەرمى و سىيۇ و ھەممۇ بەرىكى دار و ھەممۇ
جۇرە ترىيەك. میرانى سالىح بەگ لە میرانى خۇشناوى شەقلەۋە يە. ھەر چەند رۇوت بۇو،
دەسەلاتى ئاغايەتى و میرايەتى نەبۇو، بەلام بىر و بىرأى میرانى ھەر وەك خۇى بۇو. رۈزانە
پېشىمەرگە يە كى دەناراد: بېچۇ لە مالى فلان میران بلى مىوانى دەبىن! جارى وا بۇو میرانى
خانەخۇى رۇوت وەك سلق، ئانى شۇوى نەبۇو.

رۈزىك بە پېشىمەرگە يە كى گوت: شىيخ حوسىن ھەرروو مالى كويىخا حەسەن لە زىوهى، بلى
میران مىوانىتە! گوتىم: میران زۆر عەيىبە بۇ ئىتمە مىوانى كويىخا بىن. كۆنە میرانىتىك نىيە لەم
نزيكەن بىچىنە مالى؟! تىنەگە بىي گالتە دەكم، گوتى: نا كاک هەزارا كويىخا حەسەن ھەر لە
مالە مندا گەورە كراوه و بەخىوم كردىيە. وەك مالە خۇمانە.

بە رۇوكارى زىوهدا دەچووين؛ ج دىيمەننیك؟... بىنە بەر چاوت بە هەزاران دار ھەنار لە ساردى
پايىزدا گەللاي زەردىكە وەك زېپى بى خەوش. گەللاي مىتى رەز سوورە و لە ھەناران ھالاوه.
خودا تابلۇيە كى نەخشاندۇوھ ھەممۇ ھونەرمەندى دەنیا گىيىز دەكى. زۆر وىستام و روانيمە ئەو
دىيمەنە دەلىپەتىنە. چووبىنە مالى كويىخا حەسەن؛ يەكى زىتى قوتى زىرەك؛ دەلىتى لە كونە تەنگى
شەيتان دەرچووھ! رۇوخۇش؛ قىسەخۇش. زۆر عاقىل بۇو؛ پېيم سەير بۇوا ھەر دانىشتىن
سېنىيەكى مىتۇز و كاكلە گۈزىر لە پېش دانايىن، بەشى پەنجا كەسى دەكىرد. میران گوتى:
دەجمە سەراوى؛ تا دىيمەنە چايدە ساز بى! كە ئەو رۈپىشت، كويىخا بە منى گوت: ئەرى میران
نەيفەرەممۇ كويىخا حەسەن ھەتىوي خۇمان بۇوه؟!
- جا بۇوا بلى؟

- كورە لۇولاكى ئاغا بشكىتە گۇوسمەگى تىدايە؛ سەگم لەو تېرىترە. سالى دە جار دەنېرى
تۇوتىن و مىوهى بۇ بنىتىم. دەلى ئەتىوي خۇمان بۇوه؛ لە مالە مە بەخىو كراوه!
شەو زۆر خۇشمان لى گوزەرە. میران تۈورە كە يە كى گەورەتى تۇوتىنى بۇندارى داگىرداو لى

ساند. به چهند ماله میرانی بی نانی ترهوه راماتبوارد تا گه یشتبینه «هیران»، مهرکهزی شیخانی هیران که له باشی شیخ پنیان ده‌لین «کاک». سافی شاعیر -که در رویشان شیعره کانی به دهه‌وه ده خویننه‌وه - کاکی هیران بwoo.

بووینه میوانی شیخ سه‌بری که برای میرانی صالح به‌گ و تیمساریکی بازنشسته بwoo. مالی له ههولیت بwoo؛ له ترسی دولت به ته‌نیا له حوجره‌یه کی هیران ده‌ژیا.

شیخ گوتی: نیستا شیونیکتان لوه لیدنه‌نیم زور خوش. گوشت و ئاولی تهمامه و تر و تمویله‌ی کرده ناو شتیک و له سه‌ر کووره‌ی دانا و چووه ده‌ر. که هاته‌وه، گوتی: ههوا ته‌شتوکمی نایلون بwoo؛ له سر ناگر هه‌لقرچابوو. ببووه توب و چیشت حب‌س کرابووا فریمان دا.

«کاک» نهوده‌مه پیره‌میردیک بwoo به ناوی «کاک عه‌لی»، تا بلینی پیاویکی ممبارة ک بwoo. له دیبه که هه‌مoo دنیای دار و ئاو بwoo، شوئنیک بـو کاک هه‌یه له ده‌وری حه‌وزیک له بن سیبه‌ری شوره‌بییان، که به راستی شاعیرانه‌یه. کاک له قسه‌ی قوری من خوشی ده‌هات. هه‌مoo نیواران ده‌ببو بچمه لای.

رۆزیک گوتی: وانو پرۆز بـو ره‌مه‌زان ماوه. هه‌زار ده‌بئی مانگکی ره‌مه‌زان لای من بی.
- به خوا کاکه بمبه‌خشنه من بـه‌رۆززو نابم. خوشم به تو، به لیدان ناده‌م
- بـابه بـه‌رۆززو مه‌بئا شه‌رته بـو خۆم نانی بـه‌یانی و نیووه‌رۆت بـو دیتم...

پیره‌میردیکی دیکه‌ی برای کاک به ناوی «مام نور» هه‌بwoo، ده‌موجاو چرجی لووت ئاولاوی شل و شه‌وق، نهونده قسه‌خوش بwoo نه‌بیته‌وه. پیاو مردووی له گۆزی باه مام نوری دیبا، ده‌هاته پـیکه‌نین. زورم قسه‌ی خوش لـی بـیست؛ زوریشیان بـو ده گـیزامه‌وه کـه به داخه‌وه له بـیرم چوونه‌وه. دوو سـی شـتم له بـیر ماـون:

* مام نور لـه نـاو ئـاغـاوـهـتـی دـزـهـیـی لـه دـهـشـتـی هـهـولـیـر مـیـوانـهـ. پـیـاوـیـکـی هـیـرـانـی دـیـ، لـیـ دـهـپـرسـیـ:

- تـوـ نـهـ گـهـیـوهـ؟
- بـهـلـیـ قـورـبـانـ «سـهـخـوـرـهـ» بـوـوـهـ (ـقـازـهـ دـهـ گـاـ).

مام نوری ده‌لی: هـتـیـوـ وـسـ بـهـ نـیـسـتـا ئـاغـایـانـی دـزـهـیـی هـهـمـوـ هـجـوـومـ دـهـبـنـه سـهـ تـوـوـیـ هـیـرـانـ!

* لـه خـانـهـقـای سـهـیدـئـهـمـمـدـ لـه کـهـرـکـوـوـکـ، مـامـ نـورـی دـهـچـیـتـه ئـاـوـدـهـسـتـ. دـیـوارـی ئـاـوـدـهـسـتـهـ کـانـ نـهـوـیـهـ وـ بـهـ حـالـ تـاـنـیـوـهـ لـهـشـیـ پـیـاوـ دـادـهـپـوـشـنـ. ئـاغـایـهـ کـیـ بـؤـشـنـاـغـیـشـ دـهـچـیـتـه ئـاـوـدـهـسـتـیـ تـهـنـیـشـتـیـ. مـامـ نـورـی دـهـلـیـ: بـهـخـیـرـاتـیـ بـابـهـ اـخـلـکـیـ کـوـیـیـ؟

جـغـارـهـیـهـ کـیـ پـیـشـکـهـشـ دـهـ کـاـ وـ لـهـ سـهـرـ دـیـوارـهـوـ بـوـیـ دـادـهـ گـیرـسـیـنـیـ وـ مـلـ لـهـ چـاـکـ وـ خـوـشـیـ وـ باـسـیـ وـ کـارـ دـهـ کـهـنـ! بـهـ سـهـیدـئـهـمـمـدـ دـهـلـینـ دـوـوـ شـیـتـ لـهـ ئـاـوـدـهـسـتـ چـهـقـهـ وـ هـهـرـایـانـهـ. دـهـزـانـیـ فـیـکـیـ مـامـ نـورـهـ.

- مـامـ نـورـ ئـهـوـ چـتـ کـرـدـوـوـهـ؟
- قـورـبـانـ بـهـ خـوـدـاـ پـیـاوـ شـرمـ لـهـ مـیـوانـیـ خـوـیـ دـهـ کـاـ نـهـبـدـوـتـنـیـ وـ جـغـارـهـیـ نـهـدـاتـیـ!

سـهـیدـ دـهـلـیـ هـهـرـ ئـهـمـرـ دـیـوارـهـ کـانـ بـلـنـدـ کـهـنـ!
* کـوـمـهـلـیـکـ ئـاغـایـ دـزـهـیـ دـهـ گـهـلـ مـامـ نـورـ دـهـچـنـهـ مـهـلـهـ لـهـ جـوـگـهـیـ گـهـوـهـداـ. لـیـبـاسـیـ مـامـ نـورـ دـهـفـرـینـ. تـاـ دـهـیـوـیـ دـهـرـکـهـوـیـ خـوـلـیـ پـیـنـدـاـ دـهـ کـهـنـ. مـامـ نـورـ مـانـدـوـوـ بـوـوـ، زـمانـیـ کـیـشاـوـهـ وـ

فاقاش پیده که نی.

- به چی پیده که نی؟

- خوم هر وک به رازیک دیته بهر چاو پهنجا سه گ دهوریان دابی و ده قور و لیتهی و هر دهن!

له رؤژی ۱۸ ای مانگی بازدهی سالی ۱۹۶۳ سه لام عارف - که سه رکوماری به عسییه کان بwoo -
له به عسییان هله لگه رایه و ددم له پووشی کردن. نه و ددهم له هیران بووم. له پاش پینچ رؤژ
ده گهل میران - به لمور و دی به دی - خومان گهیاند «دوله رقه» و بوبینه میوانی
هه باساغای مامهنداغا. هه باساغا رهیسی عه شیره تیکی گهوره یه و پتر له پهنجا گوند مولکی
هه بwoo. سه ره رای ئوهش عه شایری بولی و بابولی - که له لای قهندیل گه رمین کویستان
ده کهن و یه کجارت زورن - ده بهر حوكیدا بوون. هر له شاری رانیه و تا گه لاله، ره عیت و ئاغا
خوبیان سه ره به هه باساغا دهزانی؛ نیمچه پادشاھیه ک بwoo. هه وه لین ئاغای که ببسو یاریکاری
شورش، ئه و بwoo؛ به لام هیچ خووی قوڑه ده ماغی ناغایانه نه بwoo. زوری حمز له گالنه و پنکه نین
بwoo. هه تا بلنی روح سووک و خوبن شیرین؛ زه لامینکی زور بلندبالای جوان چاک. سه خییه ک بwoo
که باوکی حاتمه می تهی ده بwoo ورتکه مالی ئه و بچینته و، زوری میوان بووم، قهت نهمدی له
سد میوانی که متر هه بی. رؤژی وا هه بwoo پتر له دووسه ده میوان له سه ره سفره ئه و کو
ده بونه و. نه خوینده واریکی یه کجارت زیره ک و سیاسی بwoo. که چه سیوانیکی که می هه بwoo.
حیزبی شیووعی و پارتی و قوله حیزبی تر هه مووی لی رازی بون و تاریفیان ده کرد.
جاریک جهلال تالهبانی لئی پرسی: هه باساغا تو به نه خوینده واری ئوهندہ زیره ک و به کاری،
ئه گهر خوینده وار بای، ج ده بwoo؟

من گوتم: وه ک حیکایه تی «سه ماشی سو مرست موم» ئیستا مجیوری کلیسا ده بwoo!
به چاوه نوری مه لامسته فا، له دوله رقه ماینه و. میران په تووه توکنی تور کیا به دیاری
دايه؛ هه باساغا هر له مه جلیسه که گوتی: کاک هه زار ئوه له بتووا
گوتم: من نامه وی.

گوتی: تاخ له داخی تو و هز گم داوه! هه موو که س حه تا مامؤستا گه وره کان شتم لی
ده خوازن. من له کویه پیچت ده ده می، ناته وی؛ رادیوم پیشکهش کردی نه ته ویست؛ په تووی
میرانت ناوی؛ وا دیاره تو له دلدا شیووعیه کی زور غه لیزی؛ دلنی مالی فنودال گلاوه!
عهونی یووسفی و هزیری قاسم، هه مزه عه بدوللای کونه سه ره کی پارتی و عوسمانی رهیسی
پیشکهشی بیووی شیووعی میوانی بون و ماوه یه ک بwoo دایانکوتا بیو. رؤژیک عهونی گوتی: کاکه
باس بلنی کراسیکم بتو بینن!

- کوا کراست دراوه؟

عهونی کوت و جلیقه داکهند. کراسیکی شری چلکنی نیشانی مه جلیس دا.
- کاک عهونی! خانووینکت له ههولیر هه یه، پینچ هه زار دینارت ده ده می بمده یه!
- هر چهند ده لنت داگیری کردووه به لام به ده هه زاریشی ناده م.
- ماینیکت هه یه، پینسهد دینارت ده ده می بمده یه.
- حای! به خوا موشه ده دیناری هه یه!

- پوله سپیندارت له گهاله همن، به چوار ههزار دینار لیت ده کرم نهغد و تو دیناریکی لى
بده به کراس!

- قسهی هیچ! سپینداره کانم بای دوازده ههزار دینارن!

گوتی: جا نهو جار موسته حدقی!... هروون دوو کراسی له بوقین!
گلؤسه جگههی جمهوری له پیش بیو، بهشی میوانانی لی دهدا. همه مزه داوای کرد، پاکه تی
بوق دریز کرد. همه مزه دهستی بوق دهبرد، دهستی ده کیشاوه و پینی پیده کهنه اتاویکی مشک و
پشیلهی بین کرد، نه سا دایه. سه رم برده بن گونی: تازه تیده گهم چوتن نه و قوره ده ماغانه و
رام کردووه. ده ته ویست به رادیو و په توو، نه ده مرده ش به سه ر من بینی! زور پینکه نی.

زور ده گهل من گه رمی گرتبوو. پینکه و ده چووینه راوی. شه وانه میوانی هر گوندیک
ده بیوین له مزگهوت ده نووستین. ده گهل ره عیه تان و هک برا چووکه ده جوولا و دهدوا.

پوژیک به دووی که رویشکا نه سیمان تاو دابوو. نه سپه کهی من - که نه ویش ئی هه باساغا بیو -
ویستی له کهندالیک باز دا، به روودا هات و بهر لوهه بکهوى خوم هه لاشته قه راغ کهند و
جیوت بین چه قیم. هه باساغا پینی سهیر بیو؛ ده یگوت: من توم به شارستانی خاویلکه ده ناسی که
ناویری سواری که ریش بی؛ بهلام هرچی بیرت لی ده که مهوه وا ده رنچی!

شه ویک له گوندیکی پشت رانیه بیوین، چوار ناغای پژده ری - یه کیان جوانمیراغای ناو بیو -
هاتن و کاریان به هه باساغا بیو. شه و که را کشاپون، هه باساغا له خموی هه ستاندم و گوتی: با
قسهی قور بکهین! حمید عوسمانیشی راست کرده و، ناردی چوار مر بشکان ببریزن. قسهی
قفرمان ده کرد و ده حیلکاینه و. ناغای پژده ری که به قه لانگیش گویان ناگاهه دهه ا به توره بی
سه ریان هه لینا، بزانن کام بی شه رمه خموی لی تیک داون؛ که هه باساغایان دی خویان مات
کرده و.

گوتوم: هه باساغا، نیستا له بهر خویانه و ده لین هه باسی مامه نداغای سه گتاب به ره فیقا یه تی
سه رهوتی حیزبی شارستانی، پیاوه تی خوی له دهست داوه! نیمه ش که کارمان که و توتھ نه،
همه ثابرو و مان ده چی، هم له وانه شه نه و شه لاتیه بومان پینک نه هینئی!

پیره ئەرمەنییە کی فەقیر لە سابلاغ، کار و کاسبی رەزی دابیزتن بیو. گوتیان «تلیش»
موسولمان به! پوولت بوق کو ده کەینه و، خانووت بوق ده کرین، ۋېت بوق دینین. هەر کە
شاده وئیمانی هینا، سوننەتیان کرد. بهلام زن و مال و خانوو نە بیو. تلیش زور به کول له
سوروچی دوکانه کەی ده گریا، ده یگوت: «کىرە كەشم چوو، دېنە كەشم چووا».

هه باساغا - کە زور پینکه نی - گوتی: ده جا شەرتە کارە كەشیان بوق نە كەم تا تەواو بىنە تلیش!
شە و بیو؛ ده سوار بیوین. کابرا یە ک لە كۆخىكە و - کە تەنبا مالى لە چۈل بیو - هە راي کرد:
- هه باساغا دابىزه ا قاورمەم ھە يە.

دابىزىن. قاورمەم کابرا مان خەلاس کرد. لە رى گوتوم: ئاخىر نه و بەستە زمانە قاورمەم سالى
لە كىس چوو، نە دە بوايە لا دەي.

گوتی: نا بە سەرى تو، لام نە دابا دلى دىشىا!

چەند پوژیک دواي ئەوه، كابرا لە دۆلەر قە بیو. هه باساغا گوتی:

- فلان تو نه و سال چەلتۈو كت لى نە كېریم، ديارە دەستت قوچاندۇوه.

- ناغا جارى پارەم بوق هەلنە سووراوه.

له کاغه زیک شتیکی نووسی و دای به نۆکەریکی. نووسیبیووی شازدە تەنە کە برىنجى بدهنى و
ھەقەکەی گەبۇھا!

رۆزىك لە دۆلەرەقە چۈومە رانىه. شەو لە مالى مام قادر باغەوان بۇوم. سېھى ويستم بە پى
بېچمەو دۆلەرەقە؛ چەمەدانىكىم بى بۇو. مام قادر گوتى: بازارى دارفۇشان ھەممو خەلکى
دۆلەرەقەن. چەمەدانە كەت بۇ بەرنمۇھە ئەخۇت بە پى بېرە.
چۈومە مەيدانە کە، لە كابىرايە كم پرسى: كاكە! خەلکى دۆلەرەقە نىت؟
- نا!

- ئەدى كەسى دۆلەرەقە بى ناناسى؟

- بەلىنى دەيانناسىم؛ بەلام كەس ئەمەرە نەھاتىووه.

گەرامەوە. بانگى كىرمۇ:

- خەلکى دۆلەرەقەت بۇ چىيە؟

- جا كە لىزە نىن ھېيج.

- ئاخىر بلىنى.

- گۇنم: جانتاكم بۇ بەرنمۇھە.

- خەنچەرت پىيە؟

- بۇچىتى؟

- دە ورگىمى راکە بازانە خويتى لى دى؟! كورە ھەزىدە رۆزە لە دۆلەرەقە كى چات بۇ دادەنە؟
كىن جىيت بۇ را دەخا؟ كى ئاوت بۇ دىتى؟ كۈپەرە بە رۆزىك نامناسىيەوە؟!
- ئاي بېھىخىشە، راست دەكەي! چۈنى؟ چاڭى؟!

- دەي ناوم چىيە؟

- ها، چى، بېھىخىشە؟

- برايم!

- ئاي كاڭ برايم گىيان چۈنى؟!

- برايم نا و قوزەلقورت! دەتهۋى ئىستىرت بەھەمنى و دەتهۋى جانتات بۇ بەرمەوە.

چەمەدانىم دايىھە و دەگەل جەعفەرە كۈرى مەنافى كەرىمى سابلاغى - كە زەلامىنگى
بەھە يەكل بۇو - بې بەرە دۆلەرەقە چۈوپىن. شەو داھات؛ گۇتم با بچىنە پلنگان.

- ئاخىر سەھىھە و من لە سەھىھە تىرىسم.

- كاكە من سەگت لى دەردە كەم.

خۇمان لە سەگان خەلاس كرد و چۈوبىنە مالى مەلاعوسىمان. قىرە مەريشىك بىست، گۇتم
ھەرجى ھەتانە ئەمە دەخۇپىن و نەمەنيشت مەريشىك سەر بېرەن. دۆكلىيۇ كەشكانى سەر بە
رۇنىان دەگەل ھېلکە و رۇن ھېتىنا.

- جەعفەر تۆ كامىيان ھەلدە گىرى؟

- دۆكلىيۇ ناخۇم.

نېزىك ھەزىدە سال بۇو دۆكلىيۇ كەشكەن نەخوارد بۇو. ئەمەندەم خوارد شەو خەموم لى
نەدە كەوت.

جەلال تالىھىبانى ھاتە دۆلەرەقە كە چاواھۇر بى تا چاوى بە مەلامستەفا دەكەوى. لە

سهربانیکی گوند هات و چو و قسمه مان ده کرد. دهستی پن کرد که بارزانی له حیزبایه تی تووره به و دوزمنی ته نزیمه، چهند که سله هه والانی حیزبی له لای گه لاله ده رکردووه. به دوره و دریزی حیکایه تی کاره خراپه کانی حیزبم بؤ گنیراوه که دلی بارزانی ئیشاندووه و هه ممو گوناهینکیش له برايم ئه حمهد ده زانی. ئه گهر برايم ئه حمهد به رهیسی حیزب نه مینی و هیچ نه بی وه ک مسته فا کهمال ناوی بنین باوکی کورد و له ماله خوی دانیشی، بارزانی له یاریده دانی حیزب درینغ ناكا؛ قهول ده ده م حیزب به تو ده سپیری که توی زور خوش دهوي.

گوتی: ئه گهر راست بکهی به شعره فم من هه و هل کمس ده بم که دزی برايم ئالا هه لکا و له حیزبی لا با. ده بی شه خسیک - هه رکن بی - بکریته قوربانی ده پیناواي مسله حه تی گشتیدا... بارزانی گه یشته جی. شه ویک دوور و دریز باسی هاتن و قسمه خوم و جه لالم بؤ کرد.

گوتی: من موافقم برايم لادمن، جه لال له جینگهی ئه و بی و به دل یاریده حیزبه که بددم. جه لال به دلخوشی و قهولی مردانه رویشت؛ بهلام نه ک هه ریچی له و باره وه نه کرد، بگره له دزایه تی بارزانی کوشانتر بwoo. و هبال به ستی خلک، ده یانگوت جه لال عاشقی «هیره» ئی کچی برايمه و هیره حمزی لئی ناكا. دیاره برايم قهولیکی پی داوه. له دوایشدا ئه مه وه راست گهره. برايم هه ره شهی له هیره کردووو؛ ئه گهر متird به جه لال نه کهی خوم ده کوژم. ئیستا چهند ساله جه لال زوا زیرینه برايمه...

هه باساغا تکای بؤ هاشم عه قراوی کرد که له خورا بنکه بیتوانه چوؤل کردووو؛ هه لاتیوو. بارزانی عه فووی کرد.

«سه يد عه زیزی شه مزینی» نامه يه کی بؤ « حاجی مجه ممه دی شیخ ره شید» - که دوزمنی سه رسه ختمان بwoo - نووسیبوو: «تو وره با پینکه وه مه لامسته فا له ناو به رین و تو سه ره کمان به ا...». کاغهز گیرا و سه يد عه زیز و چهند که سیکی دیکه وه ک عه لی حمدی گیران. دوایسی لمبر خاتری سه يد عه بدللا نه فهندی، سه يد عه زیز بهردرا. عه لی حمدی کوژرا.

شه ویک ده گهل مهلا باقی و ئه حمهد ته وفیق له «سپیاوی» بwooین که گوندیکی چکوله یه له دو لمه ره قه. مهلا باقی هه شه وی زور مابوو چای لیتنا. خانه خویکه مان (کویخا ره سوو) شیتۆکه یه ک بwoo:

- مهلا باقی ئه وه چیه ده بخویه وه؟

- هه هوو چهند فزوولی! ده رمانه زگه و دوکتور بؤی نووسیوم!

- ده به خوا منیش زگ ئیشمه، لو منیش تیکه!

- زور بی سه لیقه، ده رمانی نه خوشیک بؤ یه کی تر نابی!

- به خودا ده بی و ده بی بوم تیکه!

نه حمده گوتی: مهلا باقی گه یشتوویه گون ره شی خوت! بؤی تیکه تا بهو به فر و سه رمايه ده ری نه کردووین!

کویخا دوانی خوارده و هه ده یگوت: ده لینی چای خومانه!

پینچسهد چه کداریک ده گهل بارزانی بwoo ره زانه ش خبزره هی میوان بؤ دیتنی بارزانی نه ده پساوه. گوشت و پلاو و نویتی هه باساغا بنه نه ده هات و قفت نه مددی ره روی گرژ بی. زور ماینه وه و له ویوه بهره و رانیه هاتین. مه لامسته فا مه دره سه هی سه نگه سه ری کرده بنکه خوی. گوتیان خلکی ئه م گونده زور بر سین. بؤیان که وته سوالی گه نه؛ زور زوو له برسایه تی پر زگاری

کردن.

له به‌غداوه پیاوی دولت به سه‌روکایه‌تی حاجی عهد دور هزاق ناویکی ئهستانداری مووسن
هاته رانیه بؤ وتوویز کردن. سره‌تای گفتونگو دامه‌زرا و دریزه‌ی کیشا و حیزبیش له وتوویزدا
به‌شدار بون و له ئەنجاما گئینه بپیاری ئاگربهس و دولت قمهولی زور شتی دا؛ جگه له
خودموختاری. بیانیه‌ک له هر دوو لا بلاو کرایه‌وه و بپیار درا بارزانی و سه‌رانی شورش کو
بندهوه و بپیار بدهن که بچنه به‌غدا و حهقی خویان داوا کهن و بیخه‌ینه سه‌ر قافهز و مؤر کری.
من که مامؤستای حیزبی نه‌بووم و له وتوویزی سیاسیدا به‌شم نه‌بوو، نازانم دریزه‌ی قسه‌کان
چۈن بونون؛ تەنیا چەند شتیکم لەو باروه له بیره که خۆم ناگاداری بووم؛ شەویک له گوندی
«دوو‌گۆمان» کۆبۇنوه‌یه کی گەوره له مزگەوت پىك هاتبۇو. قسە له‌وه دەکرا که کى بچىتە
بەغدا؟ چەند کەس بن؟ کى دەچى و کى ناویرى بچى؟ يازدە کەس بن يان نۇ؟... من له خوار
مه جلىسەوه ھەلمدایه:

- پېشىمەرگه سەربازە، هەر كەستان پى باش بۇو ناتوانى بلى دەچم يان ناچم. يازدە و نۇ و
حەوت له حىسىبادا فەرقىتىکى واى نىبىه، ئىيۇ رپونى كەنەوه چىتان له دولت دەوى، داواي چى
بکەن و له سەر چى پىك بىن. مەسەلەن داواي نىوهى نەوتى كەركووك بىرى، بەلام بە چوار
يەكى پازى بن و له‌وه نەيەنە خوار. ھەر وەھا هيپىزى چەکدار و ھەممۇ شتى تر كە خۆمان بۇ به
كوشت داوه...

كاك برايم گوتى: ئەوهى تو دەلىي دەبى دە پېشدا به گشتى و به تەفسىل ھەدەفى حىزب
پۇون كەنەوه و ئەممەش ھېچ نەبى سى مانگ وختى دەوى و دەو پەلەپەلەدا ناڭرى.
گوتىم: عەجايىب دەمەنەم لە حىزبىتى سىاسى كە چەند سالە كار دەكما و ئەوه سى سالە
شەرييەتى، ھىشتا ئامانجى خۆي دىيار نەكردىي و نەزانى تەواو چى دەوى...
بارزانى دەمەتەقە كەمانى بېرى، گوتى: يازدە بى و نۇ بى بپوا ناكەم ھېچيان لە دەست بى.
دەمى قسە بکەن كى بچى.

«دوو‌گۆمان» دېيەكى خىلە كيان بۇو كە هەر لە پاپىز‌وه ئاوه‌دان و له بەھارا چۈل دەکرا.
مالەكانى ھەمۇوي زۆر زەلام و به وشكە بەرد داندراوی وەك يەك دەچن. دەگەل میرانى سالىح
بەگ و چەند براھەرىك له مالىك دامەزىرتىراپووين. بەيانى كە لە مال دەرچۈوم، بۇ ئەوه له
گەر انەوەدا لىيم تىك نەچى، قىتايىه كەم لە سەربانى كردد نىشانە. شەو درەنگ كە ويستمان لە
كىن بارزانى ھەستىن، میران گوتى: پېشىمەرگە كانم دەۋىن بىمبەنەوه مالە كە.

- بى قەزا بى منت دەگەل، شارەزام!
رۇپىشىن، نىشانەم نەدىتەوه. سەرم بە حەسارىكدا كرد و لە دەرگاي ژۇورەممە، گوتىان
ئىمە ھېچ میوانمان نىبىه.

- ئاخىر ئەدى مالە مام نەبى لە كويىه؟

- مام نەبى لەم دېيەدا نىبىه!

میران تۇرپە ببۇو: ئابرووت بىردووم!

میران بە تارىكە كەس نەيدىتىوو، دەنگىشت نە كرد تا بىتتاسن و لە رۆزىنامەدا بىنۇسىن
پىنگەلى تىك چووبۇوا!
دېسان گەرایىن، رۇوناکىيە كەم لە ملە گۇزەيە كەوه دىت كە دە دىوار گىرابوو، روانىم

ھەوالە کانمان بۇون، بە خاۋەن مالە كەم گوت: ئەرى من نىشانەم كردىبوو، بۇ نەمابۇو؟
- كاكە نىشانە چى؟ بەيانى من بۇوم فەرەنجىم دە خۆمەوە پېچابۇو، سەيرى حەيوانىم
دەكىد!

- باشە ئەدى ئېرىھ مالە مام نەبى نىيە؟

ھەموو لە قاقايى پېكەننىيان دا: ئەو كورە يەك مانگىلەمان ناوى نەبىيە، چۈنە تو ناوى ئىمەت
لە بىر چووه و ئەوهەت لە بىر ماوه؟!
- كاكە گىيان زىرە كىيە كەم سەر دەكىا!

ناؤى خەلکى گوند و گاران و خۇشمان (میوانە كان) گۇماويك لە بارانى داۋىستاو بۇو؛ كەلاكە
كەرىتكى تۆپبىوشى تىدا بۇو.
شەويك لە «گىربىداغ» كۆ بىبۇينەوە. مەلامستەفا قىسىم كەم كەن ئەنلىكىن دەكىد
كەس لە مامۇستايان قىسىم يان نەكەد. لە خۆمەوە خۆم تى خىست، گوتىم:

- شتىتكى كە مەعلۇومە حىزىب بۇ سەركارىدەتى و شارەزاكىرىنى گەل لە خەباتى ئازادىخوازىدا
زۇر لازىم و بى حىزىبىتكى رېكوبىتكى هىچ كار بەرىيە ناچى. ئەگەر بارزانى لە حىزىبى پارتى و
سەركەر كەنلىق تۈورەيە، با بىيانگۈرۈ؛ بەلام حىزىبىك ھەر دەبى دامەززى. با نىيۇي پارتى نەبى؛
حىزىبى تەنە كە بىن! ناو شەرت نىيە، ناوه رۆك پىيۆيىستە...

كاكە زىاداغا ھەستا و تەسىدىقى بىر و بروايى مىنى كەدەم. بىستم كە مەلامستەفا لە دوايە بە
كاكە زىادى گوتىبۇو: ھەزار فيئىرى كەدى ئەم قسانە بکەي و لە سەر برايم و جەلال و جواب
بىن.

حاشىاي لەوە كردىبوو، گوتىبۇو قىسىم كەنلىم بە باش زانى و تەسىدىقىم كەدەم.

كە لەو مەجلىسە دەرچووبىن، سەھلىم فەخرى - كە ئەفسەر يېرىكى روتىبە سەرۋانى عەرەب بۇو
دە گەل شۇرۇش كەوتىبۇو، كۆردىيش زۇر باش فيئىر بۇو؛ پىيمان دە گوت كاكە حەممە - گوتى: بە
شەرفەم پىاوى وەك تو لە حەق گۇتن ئازاترم نەدىيە. ئەوانە كەسيان نەيانوپەرا دىفاعىيەك بکەن؛
تو وَا بە دەم بارزانىدا چووپەوە...

جەلال كە دە گەلمان بۇو گوتى: كاكە ھەزار بە راستى پىاوانە دىفاعت لە حىزىبى خۆت كەدەم
ئىمە بە خۇرایى تۆمان بە دىرى خۆمان دەزانى.

گوتىم: مام جەلال! ئىستاش حىزىبى خۆم نىيە؛ چىم بە چاك زانى گوتىم. ناشەمەوى كەس
مەمنۇونم بىن.

شەويك لە «بەردەسپىيان» ئى لاي قەلادىزە دىسان كۆ بۇونەوە. ئىستا نازانم قىيىكى چۈن بلاو
كراپۇو كە دىرى بارزانى و شۇرۇشكەي بۇو؛ مەعلۇومىش بۇو ج كەسانىكى بلاۋىان كردىتەوە.
بارزانى ئەو شەوه زۇر تۈورە بۇو؛ فەرمۇوى: دەبى ئەو كەسەي ئەو قىسىم بلاو كردىتەوە
پەيداى كەن و جەزاي بىدەن.

گوتىم: قوربان ئەگەر بۇت پەيدا كەم قە قول دەدەي بىكۈزى؟
- كىيە؟ ئەگەر دەيناسى بۇ نالىنى؟

- من ھەزار ئەم قىسىم بۇيە ھەلبەست تو تاقى كەمەوە. ھەر كەس خاپاھەت دە گەل دە كە
گۇرجى عەفۇوى دە كەي. خرابى وامان لى پەيدا دەبى سەدد جار ئىعدام كرى تو خەلاتى
دە كەي! بەلنى منم گۇناھبارە كە. دە بەفرمۇو با بىمبەن لە سەر بەفر و دوو گوللەم پىيۇھ نىين،

فیری تهنجی کردنی خاینان بی!

گوتی: تو ئەمشە و زور تۇورەتى؛ چىتىر لە سەر ئە و باسە نارقۇم.
رۆزىكى لە گوندى «ساركى» لاي بارزانى بۇوم. رادىۋ باسى ئاغايانىتىكى لاي دەھۆكى دەکرد كە
چاولىان بە تاهىر يەحىاي سەرۆك وەزىز كەھتۈرۈ و بۇونە جاشى دەولەت. تاواي غازى حاجى
مەلۇ، عەبدولواحىدى براي و چەند كەسىكى گوت. سەرم بىردىن گوتىم
- براذرە خۇشەويىستەكەي مەلامستەفاش (مەحمووداغاي چەمانكى) ماوه: گوى بىرىخا
بارزانى پىرسى: چىبىه؟
گوتى: قوربان قىسى خۇمان.

لە پې رادىۋ گوتى مەحمووداغاي چەمانكى قىسە دەكە. تاهىر يەحىيا گوتى: جا بتىبىنم چۈن بە¹
گۈز ئە و سەركەشانەدا دەچى و چۈنیان دەترىتىنى.
ھەباساغا گوتى: ھەزار باسى ئەم پىاوهى دەکرد كە لاي وا بۇوه جاشە و توھەر پىت پىاوى
باش بۇوه.

ئەوانە زۇريان خراپە كىرد. لە ئاخىردا مەحمووداغا كۈرىتكى كۈزىرا، مالى سووتا و هاتمهوه بەر
دەستمان و تۆبەتى كىرد. غازىش چاولىكى بە گوللە كۆپ كرا و ئەھۋىش ھەر ھاتمهوه و خۇرى
كىرددەوه پىشىمەرگە.

ھىزىب بلاوى كىردىبۇوه كە بارزانى كوردىستانى بە چەند سىندوق پېتەقال و چەند كراسىتىكى
دەيارى عەبدۇرەزاقى وتەۋىزىكەر فرۇشت. وائى لىن ھاتبۇو ئەگەر پارەمان دەدا بە دوكاندارىك
دەيگوت بۇنى پېتەقالى لى دى! بە راستى منىش ئىمزاى ئەنگىزەسەم زۇر لا گران بۇو.
رۆزىكى لە سەنگەر دەگەل مەلامستەفا لىيمان بۇو بە كېشە. گۇرۇھ وائى لىن ھات كە حەرەسى
بارزانى ھاتە ژۇور؛ وەيزانى شەرى بە راستە. بارزانى بە حەرەسى كەي گوت: بچۇ دەرما

گوتىم: كاكە! تو زۇر سالت زەھمەت كىشاوه؛ بە پالەوانى رېنگەي ئازادى كورد ناسىراوى؛ پېر
بۇوى. زۇر حەيفت كرد ئە و ئىمزايدەت كىرد. ئەگەر بىنگوتايە بىسەت ملىيون دىنارام حەقى ئىمزا
كىردى دەوى، دەياندايدى. من چاونزۇر بۇوم ئەگەر نەسلى دواي ئىتمە پرسىيان رېنگەي ئازادى بە
كۈيدىدە؟ لە عىراق جى قەبرى توئى نىشان دەن و لە توركىيە قەبرى شىيخ سەعىد و لە ئىران
قەبرى قازى مەممەد. قەبرتان نىشانگەرى رېنگەي ئازادىخوازان بى؛ نەك بچى ئىمزاى
ئاڭگەرسىتىكى وا بىكى كە خەلک گالىتى پىي بىكا و بلىن كوردىستانى فرۇشتۇوه...
لە تۇورەپىان گوتى: كوردىستانى چى؟

گوتىم: كوردىستانى ھەموو شت. من و ھەزارانى وەك من بۇيە تو وەك بىت دەپەرسىتىن كە
خەمخۇرى كوردىستانى. وەك لە قورغاندا دەلى: لە ئىستاوه جىابىي نىوان من و تۆيە؛ خواحافىزا
ھەر ئەمۇ دەرۋەمەوه بەغدايە و فەقىرى خۇم دەكەم...

دەر كەوتىم؛ لە حىرسانىش دەگرىيام... سوارى جىپىتىكى كرى بۇوم و چوومە مالە مام قادرى
باگەوان لە رانىيە. سەعاتىك شەھى مابۇو، لە دەرگايىان دا. گوتىيان ھەزار وەرە كارمان پىتىه. دوو
چەكدارى بارزانى بۇون. خواحافىزى يەكجارىم لە مالە مام قادر كەردى و لىتىم روون بۇو لە سەر ئەم
بىن ئەدەبىيەتى دۈلىتىنى گوللەبارانم دەكەن: گەيشتىنە پشت رانىيە. چوار جىپ لە دۇوى يەك
ۋىستابۇون؛ مەلامستەفا وىستابۇو. گوتى: ھەزار تو لە گەل جىبىي مەلا برايم سوار بە چووينە
«سەرچاوا» بۇوینە مىوانى خىوەتى «ئەحمدە شاباز». پاش نانى نىيەرە گوتى: حەرس بە

جیپه کان برؤنمهوه دوله‌رهقه، نه‌سپی من زین کمن و ئیستره شینیش بۇ هەزار زین کمن! ئیمە به سواری دینىن.

لە رېگە تاوىتكى چاڭ هېچ دەنگى نەكىد. لە پېرىندەنگى شكاند:

- هەزار تو هەر خۆت بە كورد مەزانە! زۆر پیاوى وا ماون كە گیانىيان بە قوربانى ئازادى كوردىستان بىكەن. من لە تو دلسۈزترم؛ چۈن بەجىئىم دىلى و دەرۋىزى و دەلىي «هذا فراق بىنى و بىنك؟» قەرارمان وا نەبۇو «لە سەر زوپەلە چەرم» بىنى؟ لە بىرت چۈتەوه؟ هەزار تو نازانى! وەختى هاتىمە سەنگەسەر، چەند كەسىكىم نارد لە حالى خەلک بېرسن. تەننیا لە ژاراوه يەك تەننە كە گەنم لە مالىتكىدا ھەبۇو؛ كەسى تر نانى دوو رۇزى شىك نەدەبرد. بەر لۇو شەر لە بارزان بۇھىستى، مەدوو لە مىزىگەسۈور لە بىرسان مەدوو، كەس لە بىرسان ھېزى نەبۇو بىنېرىزى. من دەبۇو نان بۇ ئەمەم بىرسىيانە پەيدا كەم. ئىزمام كرد و گەنم و پارەي زۇرىشىم ساند و لە ئازادى كوردىستانىش واز ناهىتىم، خەممە خۇا!

ئەمجار كىرىدىه گالىنە و گەپ، گوتى: چۈن سوارىتكىم؟

- وەبال بەستوم زۆر سوارىتكى خراپى، هەر لىنى نازانى!

- بۇ؟

- خۆت بە سەر زينەوه كۈپەر كەردىتەوه و ئەسپىت ھەزار دىنار دىنلى، وەرە من بە ئىستەرە شىن و تو بەن ئەسپەت گۈرىۋە غار بىكەين!

- نايىكم... دەھى ئەم رۇزە بە عەرەبى قىشم دەگەل رۇزىنامەنۇسانى مىسلى دەكىد بۇچى لە بەر خۆتەوه بىزەت دەھاتى؟ و دىيارە پىت وايە عەرەبى نازانى؟ لە توپ باشتىر دەزانم.

- قوربان عەرەبى دەزانى؛ بەلام لە سەر دەستوورى نەحوى نالىنى!

- جا نەحو چىپىه؟

- چۈن چىپىه؟ پىياو بېچىتە مالىك و بلى لە دىوار باز دەددەم، دەرگا چىپىه؟! چۈن دەبى؟ نەحو دەرگاى عەرەبىيە. جار-جارەش كوردى تىكەل بە عارمەبىيە كەت دەكەى. ھەممو كەس دەزانى حەرب يانى شەر؛ تو لە بىرت چووبۇو، ھەر دەتفەرمۇو شەر... .

بە ورده گالاتانەوه چووبىنه دولەرەقە و گەشتىكىمان بە لاي بىتواتە و دىيەتاتى تردا كرد و هاتىنەوه سەنگەسەر.

زۆرترى وختىم لە قەلاذە رادەبىرد. دەگەل مىستەفا و كاوه ببۇومە ھاومەنzel. خاومەن مەنzelە كەى ناوى ئەحمدەرەمى بۇو، گوتى: من هاتىمە كۆمەلەي سابلاخ و بۇومە پىشىمەرگە و لە سەربازخانە دەزىيام. رۆزىك گوتىيان نەيرۇو (لەشكىرى ئىرلان) دىتەوه. بەيانى كە وە خەبەر هاتىم دىيت سابلاغىيە كان ھەممويان لىيم چووبۇونە سەر رەشى ھەۋەلى! ا ھەر ئەمن قوت لەو نىيۇو مابۇوم. بە خوا منىش ناچار ھەلاتىم و هاتىمەوه عېراق!

ئەحمدە دەھوفيق و فايق مۇعىنى و جەماعەتىيان لە مەنzelە كىدىكە بۇون و ھەمېشە ھات و چۈمان ھەبۇو. زۆر جارىش سەرم لە بىنکەى مامۆستايىانى مەكتەبى سىاسى دەدا. عەبدوللا عەلى - كە باسم كرد و يەخەى لە دۆستايەتىمدا درى - گەلە لى كىرم كە بۇ ناچىم سەرى مالى نادەم؟

- كاکە عمۇلا! كورد دەلىي «نان ئەگەر لەت بۇو يەكتىر ناگىرىتەوه...»...

رۆزىك دەگەل مەلا شوکور مىستەفا بە رېيدا بەرەو ھەموليئر دەھاتىن، گوتى: عەبدوللا

کانی مارانی دهلى ههزار زور بی و هفایه! گوتم: کاکه تو خویندهواری! تو خوا پیم بلی و هفا چیبه و به چی دهلى؟ مات بwoo، گوتی: نابرووی خوشمی تیدا ده چی؛ که تو ئه و هه مومو چاکت ده گهل
کردم و له ببرم نه ما...

میرزا برایمی چاوشینی سابلاغی به شه و حیکایه‌تی ئه سکنه‌نده‌نامه‌ی له قاوه‌خانه ده گوت. به روز نیعلاتی حیزبی به دهنگ بوق خه‌لک ده خوینده‌وه. له سابلاغیان و هه مومو نیرانیان زور ددوره په‌رتیز بwoo. روزیک ره‌حمانه شیتی جه‌لیل کله‌باب - که هاوشاری کونی میرزا برایم بwoo - ده چی سلاوی لئ ده کا و دهلى: ئاغا میرزا برایم! تو خوش‌هويستی پیش‌هوا بwoo؛ چون قبوول ده که‌ی حیزب بتکانه زورنا!

- برو سه‌گتاب! نابی هیچ سابلاغیه که به لامهوه بی!

شهوی چه‌ندیک له سابلاغیه کان چووبونه قاوه‌خانه‌ی «سه‌ید نه‌سیم» که گوئ له حیکایه‌ت بگرن. میرزا برایم - که ئه سکنه‌نده‌ری له قه‌لایه‌کدا به گرتن داوه - داوه چای کردوه، نه‌فه‌سیک بد؛ له دیتنی ئه و سابلاغیانه‌ش دلی خورته. پاش چایه که دهلى:

- جا نه‌گهر حمزه‌تی ئه سکنه‌نده‌ریان گا!...

خه‌لک پینده‌کمن، دهلى: تا ئه و هه‌تیوانه ده رنه‌کمن بوقتان نالیم!

روزیک له قاوه‌خانه‌ی قه‌لادزه، مامؤستا ته‌وفیق وردی - که زور چهور و چلینک و چلکن بwoo - بؤی گیرامه‌وه: له به‌غدا له کار ده‌ریان کردم. چوومه و هزاره‌تی ئاموزش و په‌روه‌رس شکایه‌تم کرد. معاعنی و هزیر گوتی: ره‌نگه تو و هزیری ده‌ریایی بارزانی بی!

گوتم: کاکه وردی! سیامه‌ند و خجت کردنه ئه‌مره‌منی، ده‌نگمان نه‌کرد. چون به سه‌فرنیکی تاران بولای حیزبی تعوده - که ژنه‌که‌ت له سهر دانا - وا فیتری فارسی بwoo که نووسراوه‌ی ماکسیم گورکی له فارسی‌یه و بکه‌یه عه‌ره‌بی؟!

- نا کاک هه‌زار تو غمه‌تی! فارسی زور باش فیر بوبویمه!

ده‌چوومه‌وه مه‌نzel، وردی به غار بانگم ده‌کا:

- کاکه ئه‌ری به فارسی «دیشب» مانای چیبه؟!

- یانی دویشه‌و!...

ره‌سووی و سینی سابلاغی بwoo، مالی چووبووه کویه. دوو کوری بwoo که يه‌کیان دل‌شادی ناو بwoo. له پاش سیه‌همه‌ی ناونجی، چووبووه دار‌لوموعه‌لمینی موقديماتی بیوه موعلیم. له پاش بیستی شه‌هربیوه هاتبونه‌وه سابلاغ . دل‌شاد ره‌سوولی - که له عیراقی خویندبوو - له نووسین و خویندنه‌وه‌ی کوردیدا زور له سهر بwoo؛ له کۆمەلی دیمۇکراتى سابلاغ زور له رwoo بwoo. له رېی ورمى ده گهل زمیبحی و قاسمی قادری گیرا و برایه حه‌بسی تاران و له پاش سهر کوتونی پیش‌هوری بهردرا و له سابلاغ بهرگی ئه‌فسه‌ری ده بهر کرا. مقالاتی جوانی ده‌نووسی؛ سیوادی عه‌ره‌بیشی زور باش بwoo. تو زیک داوین پیس و مه‌شورووی بwoo. شه‌ویک زور به سهر خوشی هاته مال‌مان له سابلاغ . ويستی بروا، گیرفانی گەرام نه‌وه ک به سهر خوشی دزی لئی بکهن. وهر قه‌یه کم بهر دهست هات که پوولیکی له سهر حیزب جەعل کردبوو. حیزب به‌خشی. ده گهل زمیبحی و سه‌ید ئه‌حمدەدی سه‌ید تەها رای کرد بوق عیراق. چونکه عیراقی بwoo نه‌يانگرت و هاته‌وه کویه. حیزبی پارتی لئی دردۇنگ بwoo؛ له قه‌لادزه روزیک گوتیان مامؤستاکان وان له ده‌عوه‌تی دل‌شاد. ئیتر ده گھلیا ئاشت بونه‌وه و برایه کی عه‌زیز بwoo! تىنگه‌یشتیم که گوشت

قهله میونه و پلاو نه گه ره بی، زور دوزمانت بی ده کا به دوست...
وه کیلی شیخ حوسین بوسکینی بیو که ملیونریکی و هجاخ کویر بیو. ده بیوه وه کیلی توون
فرؤشتني پژده ریان. ده امده دیکی زوری هه بیو؛ به لام پیس فیره قومار بیو. نه وسا که له قه لادزه
بیوم زوری کوردا یاهتی ده کرد. به لام له پاشه روزدایه قومار خانووی دوراند بیو؛ فه قیر بیو؛
چو بیو بیوه جاش؛ جاش لای حکومهت. چهند مهقالیکی دیزی کوردان له مه جله لاتی بیرووتیدا
پلاو کرده او. ئاغایه کی پژده ری به ناوی عه لیاغا شه ویک رفاندی و دایه دهست پیشمه رگه و
ئیعدام کرا. جا تا نه وانه نه کر دیو، کونه هه وال و هاو سنه نگره ری شه ری دهوری سه رده شتیشم
بیو؛ له قه لادزه ته واو سه بوریم پی دههات. که رفینزابووش، له خوار گوندی «سلی» له ناو
دهشت دیتم:

- دلشاد بُو وات کرد؟

پیکه‌نی گوتی: سه‌فه‌ریک بیو و کردم...

گوتم: عهره ب ده لیین هه مهو جاریک جه پره به سه لامه تی له ئاو نایه ته وه. من و ئه محمد ته و فیق له هه مهو كه س بوقت ناره حه تر بووین؛ له بره ئه وهی تو سا بلاغیت هه ر له ئیمه يان ده پرسی: دل شاد بؤ وای كرد؟ وه ك خوشكمان ره دوو ك ووشیي وا بويو....

کهچی هه رئو عه لیاغایهش له دوارؤزدا بیوه جاش و ئەویش رفیندرا و کوژرا!

زستانی سالی ۱۹۶۴ سه رمایه کی زور سه خت بوو. که متر سه رمای وایان له بیر بوو. جاریک چهند که سیک چووینه «سندهولان»، گوتیان لاوان چوونه راوی. که هاتنهوه گوتیان به هزاران ریشله و قازوو سه رما بردوویه و هیچمان دهست نه که هوت. چیره کسی کاری سه رما زور له ئه فسانه تیکه ل کرابوو؛ به لام من بو خوم دیم شاهویه ک به سه هولی گولاویکمه نوسابوو، لاقی بهر نه ده بیو. خلکی زوری لئی هالابوو، بیویان روزگار نه که !!

شویک له قهلاً دزه له ده عوهٔتی رسوول مامهند بويين. ده گهل دوكتور سديق نُتروشى و سهليم فه خرى چووينه دهر. كوله بالنيكى ههورامي به زپيم ده بهردا بوب؛ ده تگوت لهشم ده رزى ئازن ده كهن. لام دايه منزللى كاكه زياد. پاش چاره گئيك هاتن گوتيان دوكتور مردووه؛ سه راما سه كته ي پي كرديبوو.

چارده مانگ ببو له ماله خوم بی ناگا بboom. مهره خه سیم ساند و له رنگه هی سوله یمانی بیهوده رویشتم. ببومه میوانی ره حمانه شیت. ره حمانه شیت له سابلاغ ناوی به باشی نه رویوه؛ به لام بلیم چی؟! مالیکی له سوله یمانی گرتبوو، هر لیقه موایکی تیرانی بچووبایه سوله یمانی، میوانی ئه و ببو. سهره ای نان و پیخوری زور و تنسه ل، ثاره قیشی بو ده کرین. نیوه ئوتیلیکی هه ببو، هه رچی له ماله که هی جینگه نه ده ببو، ده بینارده ئه وی که به مفت بخه وی. به راستی سه ریازی گومتاویک ببو که قهدری نه زانراوه. له ماله که هی هاتمه ده بچمه بازار، لاویک له سه ری کؤلان ویستابوو؛ گوتی: هه زارا حیزب رازی نییه تو له ماله میوان بی. گوتی: تو بمیهود ماله خوتان. سه ری داختست و داشت.

که هیندیک داستانی به عهره‌ی و روویی و ئینگلیسی چاپ کراون به ناوی (مهم)؛ به تایبته‌ی چیره‌کی «پهنجا فلس» که زوری ناو بهیدا کردوده. پخته‌ی ئهمه‌یه به هه‌تیوی و زور نه‌داری، له ریگه‌ی مهدره‌سه، پهنجا فلسييکي ديوه‌تهوه، به لايدهوه گنجيکي زور بهنرخه. موعله‌ليم له پولدا راستي ده‌كاهنهوه و له سه‌ر كه‌شفی ئه‌مریکا پرسیاری لين ده‌کله، به دهنگی به‌ز ده‌لئي: پهنجا فلس!

له شهقلاوه، له سالی ۱۹۵۵ دادا ناسیم. زور خوم به بخته‌هور ده‌زانم که تا ئیستاش که ده‌کاته نوزده سال، تwooشی ره‌فیقی له راست‌تر و به‌وه‌فاتر و مه‌رد و مه‌دانه‌تر نه‌بboom. ئه‌و ساله له شهقلاوه منشی فه‌مانداری بوبو. دوايی له هه‌ولیز ده‌بیزا و کارمندی ئیداره‌ی شه‌هداری بوبو. من بير و بروام وايه بیاوه ده‌بیز زور دؤست بگری. ئه‌گهر له هه‌زاریان به‌کیان ده‌گه‌لت راست و به‌وه‌فا ده‌رجی و ئه‌وانی تر هه‌مووی خوار و خیچ و فیلباز بی، هیشتا تو قازانجته. مج‌هم‌هه بارت‌هقای هه‌زار دؤست پتر ده‌هاتهوه...

محه‌مم‌هه مه‌لوود گوتی: ماله‌وه‌تان شوکور ساغن؛ خه‌به‌رم پرسیون. چی تريشی نه‌گوت. دايکی مندالان گوتی: له‌وه‌تا تو چوویه شورش، هه‌موو سه‌ری بورج کاک محه‌مم‌هه مه‌لوود هه‌ر که حقوقی و هرگرتووه، نه‌چوتهوه ماله خوی؛ راست هاتوته به‌غدا، له‌گه‌لى به‌ش کردووین و مانگی پازده دیناري نیوه‌ی حقوقه‌که‌ی به‌جی هیشت‌ووه. کرتی ریگه‌شی له گیرفانی خوی داوه...

«مهم» که بیوه هه‌موو‌که‌س و کاریکی من، له رۆيشتنم بۆ کیبو -هه‌ر چه‌ند ده‌ست کورتیش بوبو - له ياریده و سه‌دانی مال و مندالم درېنگی نه‌ده کرد. جاريکیان که ماوه‌یه ک بوبو له شورش بوبوم، نیوانی حیزبی برايم و جملال ده‌گه‌ل بارزانی تیک چووبوو. شهوان له دژی ته‌رفدارانی مه‌لامسته‌فایان ده‌نووی و ئیمه‌ش له دژی ئه‌وان. نامه‌یه کی کاک مه‌هات؛ نووسیبیووی: «زور له کونه براهه‌ران گله‌یان لیت‌هه‌یه. لایان وايه بوبویه شاعیری ده‌باری بارزانی و گه‌لی کوردت له بير نه‌ماوه و زور شتی‌تريش. زور بیوه ناره‌حه‌تم که به خراپه باست بکه‌ن...»

له جوابی نامه‌که‌یدا نووسیم:

«کاکه نازانم چون سوپاسی ئه‌و هه‌موو چاکه‌یهت بدنه‌مه‌وه که تو تا ئیستا ده‌گه‌ل منت کردووه. به‌لام تو ده‌زانی ئه‌مرو ناشنایه‌تی ده‌گه‌ل من، ئه‌ويش بۆ که‌ستیکی وەک بوبو له شه‌هون مندال که له ده‌زگای ده‌وله‌تا ده‌زی، به راستی خه‌تهره و من باش ده‌زانم هه‌رجی له شه‌هان و منيان ده‌ناسی، ئیستا نایانه‌وی بمناسن و نایانه‌وی ده‌وله‌ت بزانی که دؤستی شاعیریکی نزیک له بارزانین؛ که هه‌رجی خراپه، به ده‌وله‌ت و دؤستانی ده‌لئي. تکابه توش منت له بير بچیته‌وه؛ وا بزانه نه‌تنياپیم. ئه‌گهر که‌وتینه‌وه بی‌ترسی، يه‌کتر ده‌گرینه‌وه و ئیستاش که خوتم لى نه‌ناس و بیگانه بکه‌ی، زور رازیم و هیچ ناکم. با کونه براهه‌رانیش لیت در‌دونگ نه‌بن و له سه‌ر من نامه‌وی توشی هیچ ته‌گه‌ره و بەرھە لستیک ببی...»

زوری نه‌برد نامه‌یه کی هات، ده‌لئي: «هه‌زار! تو ناهه‌قت نه‌بوبو که ئه‌مه‌هت بۆ من نووسیووه. چونکه هه‌ر که‌س تو ناسیوته و به مه‌ردت زانیون، له لیقه‌وماندا دیتووتن که هه‌والی لیقه‌وماوان نین. به داخه‌وه منت نه‌ناسیووه! من خوم له خله‌کى تر به مه‌رد و خاوهن قه‌هولت ده‌زانم. که گوت‌تووشمه خوشم ده‌ویی، راستم گوت‌تووه. تو که‌یفت لیبیه جنیوم بۆ بنووسه! خراپه‌م بلى! دوژمنایه‌تیم بکه! به‌لام لیت رون بى تا مردن ده‌ست له دؤستیت بەرناهده؛ ئه‌گهر له سه‌ر تو

بمبهنه پای نیعدامیش. خراب حالی مهبه! من ههر ئه و که سه که ناسیوتم...».
نازانم بلیم «مهم» چون دوستیکم بورو...

- هاشم کوردی سابلاغیش - که له ههولیر دوکانداره - قهرزه کهی تؤی بۇ هیناونیهوه.
- قهرزی چى؟

- چون؟ گوتى سى دینارم قهرزى هەزار له سەرە؛ لیم وەرگرتەوه. جىگە له و دوانە هىچ ئاشنا
و برادرىكت ئەحوالى نەپرسىوين و هەروه ك نەبوبىي وابووه. بەلىنى جاريک عەبدوللاھات،
مىستەفا و زاگرۇسى برد، عەكسى كىشان و پباوهتى كرد.

ئەم عەبدوللاھ، يۈوسىفي رېزوانى سابلاغى بورو، له دەست دەولەت ھەلاتبۇو؛ ھاتبۇو بەغدا.
رۇزىك ك دەگەل جەلالى شەرىكىم له دوکانى عەكاسى بۇوين، حەيىلىك رەنگزەرد، زۆر بە
كزىتكەوه گوتى؛ كاكە ئىتىوه كوردن؛ منىش لیم قەوماوه. كارىكىم بۇ پەيدا كەن خىرتان دەگاتى.
دەنالېرى له بىسان دەمرم.

- كاكە خەم مەخوا! كارىشت دەدەينى و تائىمە له بىسان نەمرىن توش بىرسى نايى.
كىردىمان شاگردى خۆمان كە هيچى لى نەددەزانى، ورده - ورده فيرى عەكاسىيمان كىردى.
دەستى دەگەل دەستمان بۇو؛ چمان بخواردایە، چمان بېۋشىپا، ئەھۋىش وەك برايەكى
هاوبەشمان. پوللى شاگردىشمان دەدایە؛ تا باش فيرى عەكاسى بۇو. ئەودەم گوتى؛ زۆرم
زەحەمت داون. شۇتىكىم دېتۇتهوه دەگەل عەكاسىك، دەمکاتە شەرىكى خۆى.

- ج لۇوه چاكتى؟ ھەر كارىكت بە ئىمە بى شەرم مە كە! باراي خۆتىن...
جا ئۇو عەبدوللاھ بۇو كە عەكسى بۇ كورەكانم گرتىبۇو، لاۋانبۇونىيەوه و بە وەفادارم ھاتە بەر
چاوا. زۆر زۇ دېتمەوه و ئەحوالىم پرسى؛ گوتى: شەرىكايەتىيە كەم نەماوه؛ ئىستا شاگردم.
كابرای وەستام زۆر دەم پىس و خەسىسە. خۆزگە نەجاتىم بوايە و چىدى شاگردى ئەرمەنیانم
نەكىدبا.

- كاكە رېزوانى هىچ خەم مەخوا! دوکانىكى پەيدا كە! مايە له من و كار له تۇ، بە نىوهىيى.
- كاكە هەزار چون له چاکە تۇ دەرچەم؟ تا دەمرم نۇڭەرى كەوشەكانتىم...
دوکانىكى لە «تل محمد» كە زۆر دوور لە مالى ئىمە و لەم و پەرى بەغدايە پەيدا كرد.
سەدويەنچا دینار دەسمایم دايە و خۇشم كارم دەگەل كرد. تا دوکان كەوتە كار. گوتىم:
رېزوانى تا شىش مانگ هەرچى لى پەيدا بۇو بۇ خۇت؛ چونكە ستودىيە لە ھەۋەلەوه مشتەرى
كەمە. لەو بەو لاوە ئەگەر منىش نەبۇوم، نىوهى قازانچ بەدە بە مالەوه كە من باۋەرىم بە تۇ
ھەيە.

ئەو له سەر دوکانى بە نىوهىيىمانە، رۇزىك كورىتكى پى ناساندە بە ناوى «عەبدوللاھى قالە
سەرشقاو» كە باوكى مردووه و خەلکى سابلاغە و زۆر ئەمینە و دەسمایمەيىتكى بۇ پەيدا كە
دوکانىكى دەكتەوه. سەد دینارشم بە بىرۋا به رېزوانى بۇ كابرا قەرز كرد. ماوهىكە ھەلسۇورا و
دوايى رېزوانى گوتى: شىيىت دینارى زەرەركەى لە پاي من...
زۇر بە خاتىجهمى ئەمجار مالەوه بەجى ھېشت. بە رېزوانىش گوت چونكە من كارت
دەگەل ناكەم، تۇ ئەگەر مانگى دە دینارىش بەدەي بە مالەوه رازىم و زىادى بۇ خۇت. دىسان
زۆرى ئىزەھارى مەمنۇونىيەت كرد. چونكە بە قىسى ئەو، دوکان زۆرى لەو پەتر لى پەيدا دەبى.

پویشتم بوق شورش و دواى چهند مانگ هاتمهوه:

- ها، پيزوانى چونه؟

گوتیان: دوو مانگ. مانگى ده دیناري داوه، ئىستادهلى دوكانى خۇمە و نايدهم!

- هەي نېبى؟...

- دەلى ئەگەر دەتوانن شكايىتم لى بکەن! ئىوه خۇتان قاچاغن! بوق خۇي ئىنى هيئاوه، مالى پىنكەوه ناوه و زۆر سازە!

- ئاغاي پيزوانى ئازادىخواز ئەمەي لى پەيدا بۇوه!... راست دەكى، من خۇم قاچاغم شكايىت چۈن دەۋىرم بکەم؟!

ئاخىرى هەر كاك مەحەممەد مەولۇود چووبۇوه سەرى، جوينى پىندايىو، گوتبووى: دەزانىم تۇ دەگەل بىياوى ئەمنى بەغدا كار دەكەي؛ بەلام من هەزار نىيم قاچاق بىم. وا دەكەم زنجىرىت كەن و بىندەنەوە بە ئىران. جا خۇت دەزانى... خولاسە بە قىرەرى كاك مەحەممەد، سەت و پەنجا دینارى مايەكەي هەوهەلى دابۇوه؛ كە دوكانە كە ئەودەم شەشىسى دینارىيىشى دىتىا. چەندىم پى سەير بۇو كە لم حىزىبى دىيمۇكراٰتى دوايىھى ئىتىردىدا پيزوانى ھاتسەوە و گورجى كردىيان بە سەرپەرسىتى هەمو مەلبەندى ھوشار و قەرار وابۇو بىكەنە وەكىل لە مەجلىسى شوراى ئىسلامى! دەنىي كام سىحرى كردىي كە والبەر چاوابان ببۇو مەلايىكتى؟ ئىستانش نازانم چكاراھىيە.

دەمەو پايزز هاتمهوه شورش. شەو لە نزىك چوارقۇرنە، جىپ دە قور گىرا و بە تارىكى بە رىدا دەھاتىن. لاقم دە قولكەيدىك كەھوت و ورگەرا. قەدرىتكە بە كۈل ھەليانگىرتم. قور خلاس بۇو. سوارى جىپىان كردىمەوە. لاقم تا ئەستۇرمايى رانىشىم ھەلمسا؛ وەك مار پىتەھى دابىي. گەينە حەسارى سەنگەسەر، بارزانى دىتىمى، گۇتى بىگەيەننە قەلادزە.

- قوربان كاغەزم بوق ھيناواي!

- كاغەزم ناوى؛ بە پەلە بىيەن!

مام حارسى بارزانىشى دەگەل ناردم كە شكەستە بەندىكى زانا بۇو. بوق بەيانى ئەحەممەد شابازىش هات. لاقيان ھينامەوە جى؛ بەلام نزىكەي دە رۆزان كەھوت.

لەم بەينەدا زۆر شت رووی دا كە ئىستا بۇم ناچەنەو سەر يەك. ئەوەم لە بىر ماوە كە رۆزىك لاي بارزانى بۇوم لە سەنگەسەر، برايم ئەحەممەد و جەلال و سەيد عەزىز شەمزىنى و عومەر دەبابە و چەندىكى تر لە مامۇستايان كە لە بىرم نەماون -ھا، يەكىكىشيان عەلى مام رەزا بۇو -لەۋى بۇون. سەيد عەزىز گلەيى كرد كە چەند رېزە لە قەلادزە! بوق نەھاتوویە لامان؟

گوتىم: من لاقم ورگەرابۇو، كەس لە منى نەپرسى؛ بىيەنچى؟

مەلامستەفا گوتى: هەزار بوق گۇشت مەريشك نەبى نايە، دەعووەتى بکەن دى!

- بەلئى سېھى لە مالى تاھىرى براى عومەر دەبابە میوانى...

زانىم قسەمى مەلامستەفا مانىيەكى دىكەي هەيە. سېھى پىش نىوهەر چووم. قسەيان دامەززاد:

- بارزانى دوزمىنى حىزىبە؛ وەتەنى فرۇشت؛ هەربىنا بە يەكجارى خۇي تەسلىمى دەولەت كرد و چەكى دانا و شۇرش لە بەين چوو...

ھەر كەسە قسەى خۇي دەكەد. عەرزم كردن:

- برا! من نالیم وانیه؛ ناشلیم له کاری ئیوه رازیه. ئەگەر ئیوه کوردستانن خوش دهولی و ناتانه‌وئی شۇرشه کەھى لەناو بچى، وەرن شتىك بکەن: ئیوه گویتان بۇ بارزانى شل كردبۇو، ھەر دەنانچەت بەلۇ قوربان وايە. كەس ئىعتىزازىكى نەبۇو. ھەستن بچىنه‌وە لای بارزانى، بلىن كاکە ئىمە بۇيە شۇرۇشمان دەكەد لامان وابۇو خزمەتىكمان پى دەكرى، ئىستا كە تۇ لېمان نارازىت، گوندىكىمان بۇ دىيارى بکە لىنى دادەنیشىن. كى لە جىنى ئىمە دادەنیي رازىن. وەك خۆشتن دەللىن، ھەزاران پىشىمەرگە سەر بە ئیوه ھەيە و ھەزاران پارچە سىلاختان لايە. راسپىتن دوو ھەزار تەھنگ و تىبارىك بشارنەوە و پاشقلى دەن، ولاتى سولھ يمانى بە قىسى خۆتان ھەممۇسى سەر بە ئەمرى ئیوه يە و بە ھاسانى ئەو كاره دەكرى. بارزانى بە بى ئیوهى ھىنندە بە تەجرىبە، كاروبارى سىياسى بۇ ھەلناسۇورى. ھىچ دوو مانگى پى ناچى بانگتان دەكتەوە و دەللى بۇ خۆتان تەنزىمى حىزب و پىشىمەرگە بکەن. ئەگەر -وەك ئیوه دەللىن- خۆى و چەكى تەسلىمى حکومەت كەد، چەكى وەشاردووتان و پىشىمەرگەي ھەوالىنان وەكار كەھونەوە و مەھىلەن ئالاى شۇرۇش بکەۋىتە عەرزى. ئەگەر خۆتانى ئىستا لى ياغى كەن، وە بىزانن شۇرۇش فەوتا... .

عومنه دهبا به و عهلى مام رهزا و بابه کر پژده هری گوتیان قسه‌ی ههزار بهر دل ده کهونی. سه‌ید عه زیب شهه مزینی گوتی: قسه‌کانی زور خراپه و ئیممه چهندین فهوج پیشمه رگهی به بیر و باوه‌ر و فيدايیمان هه يه که ده توانين جوابي ملامسته فا نهده ينهوه و دهر يكهين. جه لال گوتی: سويند و ئیمزای پینچ ههزار پیشمه رگم لهو باخه لهدايه. برایم نه حمدد که می قسه کرد. که چووبوومه دهه، گوتبووی: ئیوه ههزار ناناسن؛ هه رچی دهيلی ژهه بلاوي ده کاتهوه. دوزمنی سره سه‌ختي حیزب ههزاره...

هاتمهوه لای بارزانی، ئەو قسانەم بۇ نەگىزايەوە؛ بەلام گوتوم؛ پىيم زۆر ناخوشە كە دووبەر كایەتى بکەويتە شورش. تا نەزەريون تو دلىان خۇش كە! دەترىم بىرۇن و كارمان بە يەكبارى تىك چى...

- پیت وایه که نگی ده رون؟

- لهوانه يه ئەمشەو، سبەي بىرۇن. تا نەرۋىيۇن چارىك بىكە!

- با بیرون بزانم چ ده کهن؟!

بهره بيهاني ئو رۆزه، زور لهو مامؤستايانه رۆپىيۇنەوە بنكەي خۆيان لە ماوهەت. له سەر راديو كەيان بەيانىكى حىيزى و رەسمى دەرچوو كە بازانيمان لە حىزب دەركەد و كەس نابى بە قىسى بكا. بازاني بەوه زۇر تۈورە بۇو و گوتى: دەبى ئەو پاتەختەيانلىقى تىك دەم و خەزىنە كەيان بەدم بە فەقىران. لوقمانى كۈرى بە دووسەد بازانييەوە نارادە سەريان. هەر ھەستى خەتهريان كرد، شىۋابۇون، قەراريان دابو ھەللىن بۇ ئيران. بە سەتان سىندوقە چا و تەلىسە شەكريان دە چۈم ھاوېشتبۇو. بە سەتان تەنگى بىرۇن و كلاشينكۆفيان شەكىندىبۇو؛ دە رۇوباريان خىستبۇو. بابه كە گوتى: لە دەست و پى ون كردنەدا، گوتوم: كاك برايم پىيم وايد قىسى ھەزار ژەھر نەبىو! گوتى: بەلنى بريا بە قىسى ئەومان بىركدايە. بەلام تازە ھەممۇ شە چۈوو....

مامؤستایان به سه تان پیشمه رگه و گهی بیونه سنوری ئیران؛ چه کیان ته سلیمی ساواک کردبوو. گوره کانیان له تاران و چکوله کانیان له هەممەدان دامەز زاندبوون. ئەو ھزاران پیشمه رگهی جەلال دەیگوت سویند و ئىزماپايان له باخلم دایه، دەستە-دەستە دەھاتن، ھەر

یه کهی پینچ دینار و ده دیناریان له بارزانی و هرده گرت و بو کویی ده ناردن، ده چوون. زور پیاوی رُشنبیر و دوکتور و پیاوی زور دلسوز لو له بیریه ک هملوه شانه دلیان له شورش سارد بُوه و چوونه و مالی خُبیان؛ یان چوونه خاریج. به راستی به لایه کی زور گهوره بُوه به سه ره و شورشه گهوره یه هات. زورم له بیر گران ده هات که پیشمه رگهی - به قسمی برایم، دلسوز و رُشنبیر - ههتا دوینی، ههمو گیانیان ئیخلاص بُوه بُوه سه رانی حیزب، ده هاتن جنیویان بهو ماموستایانه و تهانه ت به حیزبی پارتی دهدا. هر بُوهه چهند دیناریک و هر گرن ... «برووو سکه» ناویک پیشمه رگهی حره سی جه لال بُوه، هه میشه له دواوه و ده رُپیشت. دیتم هاته جه ساری بنکه سه ره:

- کاک ههزار! به بابه گهوره بلی: جه لال - ههی دایکی وا - زوری خراپه ده گهی کرد ووم. گوتم: برووو سکه! جه لال توی زور خوش ده ویست. لای من پی گوتی من پوولت ده ده می، تو ده چی دهیده به که باب بو پیشمه رگان؛ ئاخر بُوه خوشت شتیک بکره! ئیستا من پینچ دینارت بُوه و هرده گرم؛ به لام ناپیاویه تو جنیو به جه لال بدھی ... دیسان چوومه و قله لادزه. کاروباریکم نه بُوه. له و سه فرهی دوایدا سمایلی شه ریفزاده ه ناسی. لام و بُوه نه لاه ناسک و نازداره ناتوانی مانگیک له و کیوه هه لکا؛ که چی زور زوو بُوه پیشمه رگهی کی مه زبودت.

مهلا باقی له سنه گه سه ره کاروباری نه و خه لکهی - که ده هاتنه لای بارزانی - به ریوه ده برد. دیار بُوه خه لک زوریان گلهی ده کرد که ئیوا ههیه بیست رُپز زیاتر مه حتمل ده بی و جواب و هر ناگری. بارزانی گوتی با ههزار یاریده مهلا باقی بکا. مهلا باقی تورره بُوه. کاره کهی بُوه من به جی هیشت. سی رُپز من کاره کهم کرد. هر کهس نامهی پی بُوه، به یانی لیم و هرده گرتن، هه مومون له و هر قهیه کدما خولا سه ده کرده ووه: فلان داوای پوول ده کا؛ فلان ئیستیریان لى ساندووه؛ فلان قه رزی ناده نه ووه؛ فلان ... ده مبرده زور لای بارزانی، برم به قسمی خُوی و میوانانی دهدا، يه ک- یه ک بُوم ده خوینده ووه و جوابه کهم لی و هرده گرت. سه عاتی چواری ئیواره پیمانه ووه ده گرام؛ بو تو پینچ دینار؛ تو بچو لای فلان کهس؛ تو... بو تو زره هه مومون به يه ک رُپز به پی ده کرد. به لام دیتم کاره که بقیه به: بارزانی نه بیده زانی له پینچ دینار که متر بو کهس ححواله کا؛ بو زورانیش ده و بیست بُوه. ده مروانی لات و ده سپری قله لادزه و رانیهش فیر بیوون هه ره به دوو رُپز به عریزه یه کهوه ده هاتن داوای پوولیان ده کرد. به يه کنیکم گوت: تو ده لالی بازاری؛ حالت خوش؛ پوولت ناده می. گوتی: نه بی روبعیکم ده بیه (پینچ تممن). دامی، چه قهی لی دهدا! ئه و هشم ده رتانا سه و دام ده گهی ده کردن؛ پینچ دیناری به نیو دینار ژاری ده بُوه. نه و پوولی بهرانیه به ئه مری بارزانی و هر مده گرت، ئیواران هیشتا ههتا سه ت دینارم ده گهانده ووه. گوتم: قوربان زور ده ترسم فیری دزی کردن بیم؛ نه و کاره ناکهه.

فه رموی: دهست هه لمه گهه! و هسوه سه مه کهه!
- به خوا نایکهه!

ناچار کاره که میان دا به «تهها بامه رنی» ئه فسهر و دواي حه فتا دوو سه عات ئیست عفام دا. لهو نامانه که ده هاتن و هه موموی من ده مخوینده ووه، يه کینک نامهی دابوو به حاجکی هه ره سی بارزانی که ئه ویش هه ده بُوه بیدانه دهست من. ئه وهم خولا سه نه کرده ووه، هه مومون بُوه بارزانی خوینده ووه: «ههزار به تو خاینه؛ فورقی ده کا. پوولی داوه به ئایشه ناویک که زینکی

سووکه له قهلاذه و سرتەشی ده گەل كردووه...!«
بارزانى فەرمۇسى: ئەو سەگبایم بۇ پەيدا كەن! گۆتم: رۆيىشتۇوه؛ نايىناسىم. لە راستىدا ئەسلەن
قەت ژىنلەنەتلىك نەھاتبوو تا پۈولى بىدەمى يان نەيدەمى.

عەرىزىھە يەك نۇوسىبىوی: «من مەلا فەلانى سەنەيى، دەممەوى پرسىيات لى بىكمەم؛ تارىخى
كۆردستان دەنۇوسم...». بارزانى گۆتى: ئەوەم لە كۆل كەوە! هەر بە تارىخ نەمنۇسى؛ بە هەر
چى رازى دەكەي را زىم! كابرا مەلا قاوهخانە دىت، چاولىكە بە چاونىكى رېش تۆپى رەش، مىزەر
سېپى بە رېشىو.

- ئۇستاد با تەختە يەك بىكەين!

لە بازىدا لىيم پېسى: چۆنە تەشرىفت لىزىھە يە!
- ئەيزىم تارىخ بىنۇوسم.

- يانى تارىخ بۇ تارىخ، يان بۇ پۈول؟!

- تارىخ چە باوا؟ پۈولىم گەرە كە!

- پىئىچەنەنت بىي بەم چۆنە؟

- بەخوا نامىگە يىنېتە سولەيمانى!

- نىيم دىنار خاسە؟

- مەمنۇونم!

- پۈولى چايمى كەشت خۆم ئەيدەم.

- فەرە مەمنۇون!

مەلام بەرنەدا تا بەرىم كرد.

قانىع - كە حىزىبى پارتى لە سولەيمانىيەوە دەرىكىردىبوو - لە مەريوان بىردىبوويانە تاران و ساواك
ھەلىپىچابۇو كە تو چۈن لە شىعىرى خۇوتدا گۇتووتخ خۇسروۋى پەرويز گەۋاد بۇوه؟
- بە فەرەدادى گۇتووھ كىتىو كون كە، ئەم ژەنە خۇمتە ئەددەمى؟!
خراوهەنەتە حەبسەوھ. عىسا پەزمان گۇتوویيە: ئەمەم لە عىبراق دەرىيانكىردوھ؛ زۇر سووکە، ئەگەر
ئىۋە بىگىرن دەبىتە پالەوانى مىللەي و قەدرى بۇ پەيدا دەبى. خىستبۇويانە ماشىتىنەوە و لە¹
حەدودى عىراق بەرەلايان كردىبوو. ئەويش ھاتە لاي بارزانى، دووسەد دىنارى دايە. قانىع گۆتى:
ئەمە بىدەم بە كى؟

- بە كەس؛ هەر بۇ خۇت.

- دىنم نەبى ئەگەر باوھر بىكمەم! قەت لە حەياتىدا چوار دىنار پىنكەوە نەكەوتۇونە گىرفانمەوە!
كۈرىك دەگەلمان لە چىيى براندۇست بۇو. كەچىكى ھەلگەرتىبوو كە لە سەر بىشىكە مارەي لە
كەسىنەكى تىرىپا بۇو. بارزانى عەقىدەي وابوو مارەي پىشىوو نەھاتووھ. چۈنكە بە رەزامەندى كىچ
نەبۇوھ و باوکىش بۇ مەسلەحەتى خۆى، نە بۇ مەسلەحەتى كىچ ئەمە كردووھ. كېچە كە لە مالە
وھەباباغاي حەمەدى عەلەيغا بۇو. لە سەنگە سەر وھەباباغا دەيدەپىست كارە كە رووبەرە بىكا. مەلا
مەعسوومى كۆيە - كە مەلا يەكى بەناوبانگ بۇو - هاتبووھ دىدەنى بارزانى، نەقلى بۇ مەلا
مەعسووم گىرایا بۇو و گۆتى تو ئەو كېچە لە كورە مارە كە. مەلا مەعسووم گۆتى: كەن ئەمەنلى خۇ
لۇ تو دەفروشىم؟ مارەي لە مىزدى پىشىوو ھاتىيە و ئەو خواگىرىيە ئاكەم!

كە مەلا مەعسووم رۇيىشتە گۆتم: قوربان تىكىت دا! ئەگەر كورە كە بۇ خۆى بىست دىنارى بۇ

بردايه ده يك رد. بهلام خوی له لای تو به ديندار ههلهه گيرته وه؛ يانی ها بُو خاتری بارزانیش شرع ناشکینم!

- باوهر ناکهم واپی.
- ته جره بهی که!

کوربان به تهنی ناردہ کویه؛ بیست دیناری دابوو به مهلا؛ زنہ کهی لئی مارہ کردوو! نیجازم له بارزانی خواست بچمه وه بعدهایه. نیازم وابوو تازه نهیمه وه سورش و مل له کاسبی و کاری خوم نیمه وه. چونکه بهو له بعدهی که ههلهه شانه زور پهست ببوم و هومیدم له کزی دابوو.

هاتمه وه بعدها. ملم له عه کاسی نایمه و جار و باره ده چوومه هه راجه بازاریک شتم ده کری و ده مفرؤشتہ وه و زیانی ئاسایی «ماندوو به و بڑی» م به سه گرتھو. بعدها شو من ناخوش ببیو؛ حیزبی و مهانی پهیدا ببیو. زور له هه والانی پیشوم له دهست دابوو. زهیجی که وتبوبو بعدهی دڑی مه لامسته فا و هیستان کاری بُو حیزبی پارتی برايم و جهلال ده کرد. بهلام نیوانی خومان تیک نهدا. هر که دیتمه وه گوت:

- کاکه من و تو هر له مندالیه وه پیکه وه ژیاوین و زوریشمان کویره وه ری و ده ربهدھری پیکه وه دیوو. ئیمہ له خزمیش بھولو و ترین. بیلاتھیزی وہ که ژن و میرد له سروتھری بھکتر ده زانین. هردوو کیش له بیر کردنہ وه دا ئازادین. مه لامسته فا هر خه تایه کیشی هه بی له کن من موقه دده سه؛ حه قت پی نادهم له کن من خراپی باس بکھی. هر وہ ک منیش کارم به خراپه کاری هه والانی تو نییه.

ببوبنیه وه ثانشا و هات و چومن له ناودا ببیو. دوو رُوْز نه مدیت، گوتیان به خواردنی خراب ژاراوی ببیو. چووم له ماله تهیاییه کهی خوی که وتبوبو. هینانمه وه مالی خومان و بیست رُوْزیک تا چاک بُووه - لام ببیو.

هر وا وردہ - وردہ نیوانی بارزانی و حکومه ت ناخوش و ناخوش تر ده ببیو. کابرایه کم ده ناسی به ناوی خه لیل، ده لالی ناو بازاری گهوره و که رکوکی ببیو. پیم گوت: خه لیل ترس و لهرز پهیدا بُو تمه وه. من به ته ما نیم بچمه وه سورش؛ بهلام ره نگه لیره ش بمگرن. چت به خه بالدا دی؟

خه لیل دوای دوو رُوْز پتی گوت: مودیر پؤلیسینیکی هه ولیری هه بیه که تو ش له زه مانی دانشجو و بیوه زور باش ده ناسی. باسی تو م بُو کردوو که فهقیری خوی ده کا و کاری به کاری کھس نهداوه. ئاگات لئی بی؛ باله هیچ و خورایی گیچھلیکی تئی نه هالین. زوری سه لام لئی ده کردي، ده یگوت ئه و تانجی سه ری منه؛ کھس باسی ناکا. بهلام ئه و بش ده بی ئه گهر مه علوماتیکی به فایده لای، به منی بلی و یاریده بدایا!

گوت: خه لیل من ئه و کھس نیم که بیرتان بُوی چوومه. خه یانه ت به کورد کاری من نییه. سه د جار بمرم و مندالیم له بع جاوم له برسان بمرن، ئه و فوناد ده لین، له من بھدوروه... زور دلم گھرم داهات. شیعری هه لوكم هوندده وه که له دیوانه که مدا چاپ کراوه. له ناو ترس و لهرزیشدا، کاسی خوم هر ده کرد و چاوه نوری قهزا و قهدهر ببوم. مانگیک و ده رُوْز له زستانی ۱۹۷۵ را بردوو، شهر دهس پیکرایه وه. منیکی که خه بالم کردوو تازه ناچمه وه همراه و ئاواره بی چیا و بُو مندالی خوم ده زیم، وہ ک نوبه تی داریکی سه خت، گھرم داهاتم؛ هوش و حه واسم پی نه ما؛ خهوم لئی نه ده که وت. شه و له سه ر جیگه هر جینگل م دهدا... مه عسوم

ههستی بی کردبوو له چ حالیکدام؛ گوتی: لام وايه ئەگەر نەچىيەو شۇرش خراب نەخوش دەكەوى... دىسان هەر دوودل بوم: زۆر حەيفە ئەگەر كوشتن و مال ويرانيش بى، دەگەل ئەهەمەو خۆشەويستانەم نەبىم كە ئەھەمەو دەرەمان پىنگەوە دىيە. مال و مندالىشم لە بى كەسى و ولاتى غەربىايەتىدا زۆر جىنگەى بەزەپىن؛ ئەويش لە بەر دەستى دۇزمىندا. ناشكرى بىابىئەمە ناو شۇرش كە دەبىنە بارىنى گەورە بە سەر خۆم و شۇرشەوە. لە ناو ئەھەو خۆف و پەجايەدا دەپىزىم؛ بەلام ژيانى سەگ...

پېيارم دا هەر چۈنۈك بى دەگەل تەرفدارانى بارزانى لە بەغدا كار بکەم و يارمەتى و دەرمان بۇ لەشكىر كۆ كەمەو و بە دوور لە چاۋى دەولەت و پۆلىس بزىم.

لە بىست و سىتى مانگى مارسدا، خودا كۈرىكى دا. بەر لەوه بىبى ناوم دۆزبىبۇوه؛ ئەگەر كۆر بى ناوى دەننەم «پېران» يان «پېران»؛ ئەگەر كچ بى ناوى دەننەم «چامە» بە يادى ئەو رۆزانەي كە لە بارزان بوم. ئەو شەھەي كە دەنالە كە دەھاتە سەر دنيا، ناوى «خانى» مىشك و دلى ئاخنیم: هەر دەبىن ناوى خانى بى...

- چۈوزانى كچ نابى؟

- نەخىر كۆر دەبىن و دەبىن خانى بى...

باوھر كە بە دەم خەمەمەوە هەر دەمگۈت: خانى. كۆر بەر بەيان هاتە دنيا و ناوى بۇو بە خانى؛ بە ناوى ئەحەمەدى خانىيەوە. نەمتوانى تىير كۆرى تازەھاتۇوم بىيىنم؛ پۆلىسى سرى لە دەورى مالەكەم دەسۈورا تا بىنان ج دەكەم و هات وچۇرى ج كەسانىك دەكەم. ئەمەش دوكاندارىكى كۈنە ئىستىوارى عەرمەب «ئەبۇ ياسىن» ناو كە بەرانبەرى مالىمان بۇو پىسى گۇتم. كابراي نىشان دامى كە دەرۋانىتە دەرگايى مالىمان. رۆزىك بەيانى لە مال دەرچۈوم. كابراي تاين ورددە ورددە بە دوومدا هات و لە دوورەوە گومى نەدە كەدم. چۈومە ئىزگەيە كى ئۇتوبوسووس. ئەو چۈوه ئىزگەيە كى پېشتر لە من كە لىك دىيار بۇوين. من سوارى ئۇتوبوس بۇوم؛ تا ئەويش هات سوار بۇو. لە فرسەتىك خۆم ھەلداشت و گورج بانگى تاكسييە كە كەد و مەھۇدای ئۇم نەدا دابەزى، دوور كەوتەمەوە؛ خۆم گەياندە مالەكەي زەبىحى. بىست رۆزىك شەوانە لاي ئەو بۇوم و رۆزانە لە جەنگەي پاش نىوه رۆدا دەھاتەمەوە مال؛ كە دەمزانى پۆلىسى سرى بەغدايە حەوسمەلەي نىيە بەو گەرمائى لە كۈلان راوهستى. بەلاي گەورە لەھەدا بۇو كە لەو ئاگرېس و ئاشتىيەدا، زۆر پېشىمەرگە چۈوبۇونوھو لاي دەولەت و لە سەرپىگايان داندرابۇن. هەركەسيان بناسيايە، بە گەرتىيان دەدان. خۆمنىش وەك گاي قەشان وا بۇوم؛ پېشىمەرگە نەبۇو نەمناسى.

خەبەرى چەند كەسىكىم زانى كە چۈوبۇون لە بەسراوه بە عەرزى ئىراندا ھاتبۇونەوە كوردىستان، هەر لە ترسى ئەو ناساندىنە. بەر لەوه خۆم لە زۇورە كەي زەبىحى بىشارمەوە، رۆزىك كۆرنىكى ساپلاغى (عەلى عەزىز) - كە لە موخايدەتى پۆلىسى گشتىدا بۇو - گوتى دەلىن بارزانى بە تۆپ لە رەواندىزىان داوه. بۇ زەبىحىم گىپراوه، گوتى: درۇيە؛ تا مامۆستايانى پارتى بە ئىران نەلىن، ئىران فييشە كىيىش نادا بە بارزانى. گۇتم؛ كاكە با هيئىنە سادە فكەر نەكەينەوە. ئەگەر ئىران يان غەيرى ئىران يارىدەي كورد بىدا، لە خۆشەويىستى كوردەوە نىيە؛ بۇ مەسلەھەتى رۆزە. ناسىر و زۆر لە عەرمەبان دەلىن خۇوزستان عەربىستانە و دەمى ئەستىيەن. ئىرانىش بە بىنى خۇوزستان نازى. ئىستا يارىدەي ھېزىك دەكەن كە لە شىڭرى عىراقيان بۇ مەشغۇول كا و

عهربستانیان له بیر بهریتهوه. ئهو هیزهش ئەمرو بازنانییه؛ نه ئەوانەی هەلاتونە تاران و
ھەمدان.

- باور ناکهم! ههسته بچینه لای عدلی عهزیز.

- چووينه ماله که‌ي، گوتی: بهلی ئهوه دوو شوه بیسیم له سه‌ر بیسیم باسي تۆبى بارزانیيە كە له دەموري رەواندز دەدا.

شهوينك گوتمن: زهبيحي! من هه ده رهمهوه كيوان. له كوي ناسيانم و گرتيانم تو سه لامهت؛
به لکو ده رهبازیش بیووم...

گوئی: مهلا! ریگه زور خه تهره، وهره ده گهل من بچینه تاران!

- یانی دهتهوی عجهم ئيعداممان كەن؟!

- نا، مهلا! سیاسهت زور گواروه. من خوم جاریک چوومه تاران و میوانی شاهنهنشا بوم. تئیستاش من خبهر دهنیرم ماشین دیته سنوری خانهقین. لیرهوه ده چینه خانهقین؛ که بریگه کهی ئەمینه. لوقیوه دهمانگه یەننە تاران!

گوتوم: کاکه زور جار به گالانه پیم گوتومی من له تو نه ترس ترم. بهلام به راستی تو نه ترسیکی سهیر! چوونه تارانی ئیمه ئابرو و ده تای تهرمازو نانه. من ناویدم شتی وا بکهم.

هر چهند پیم وا بwoo ناگمه نیوه‌ی رینگه‌ی که رکووک و پیشمehrگه‌ی توبه‌کار به گرتنم ددهدن، دیسان چاوم لی قووچاند و هر چی دهبن با ببئی ... چوومه مهیدان که ماشین بگرم بوهه ولیز، کاک محه‌محمد مهلوود پهیدا بwoo:

- ئەوھ لىرە ج دەكەي؟

- ددهمه و هی بچمه و ه شورش. هاتووم ماشین بگرم.

- کاکه هیچ قسمی لی مه که! من ده گهله مه حموده اگاهی خه لیفه سه مه و حاجی
محه مهه دی شیخ رهشیدی لولان هاتووم؛ سبهی ده پوینه وه هه ولیر. خو هیچیان ناتناسن؟

- وهر دلیلیم ئەوه خالمه و دى سەرى خوشکى دەدە، كە دايىكمە. دىيارە دەگەل ئەو دوو
حاشە ئەنەنە كەس، باتاھان، لە، بىگە، اماڭىز.

- ئەپەنەنەشە باشە!

قهارمان دا بهيانی بچمه ټئیل و ره گهل کهوم. رؤزی عاشورا بیو. ته اوی دوکان و ته نامه ناندوانانه شدراجوون. سه عات حمoot و نیوی بهيانی چوومه ټئیل؛ کاک ماحمه مهد گوتی:

- ئوهىيە خالىه عەبدۇرە حمەنەم!

زور به خیر هاتی

حاجی محبه مهدی شیخ رهشید رهنگی زهرد بیبوو؛ دهینالاند و دهستی به زگیه و ببوو.
گارسونی ثوتیل هات گوتی عاشورایه؛ هیچ ده، مانخانه له و ئاقا، انه نیه.

گوتم: حاجی خیز؟

- کاکه له شه و هوه ز گم زور کار ده کا و دیشی؛ حه جمینم لیز هه لگی اوه.

به گارسونم گوت: قاوه و جهوده هری لیموتان هه یه؟

- ۲۷ -

دهمه که وچکه چایه کی چکوله جوهه ری لیموم له فینجانه قاوه یه کدا توانده و. ده بتشدا

که‌چکنیم لی خواردهوه نهوه ک خهیال بکا که دهرمان داوی ده‌که‌م. خواردیهوه؛ دوای نیو سه‌عاتیک گوتی زانی زگم شکا و زگیشم ویستاوه نهوه. مهمنوون بُئه و دهرمانه‌ت. دوو کامپونی سه‌ربازی پر له سه‌رباز و ئەفسه‌ر هاتن. کاک محمده‌ممه‌د و من ده‌گه‌ل مه‌حموده‌ی خەلیفه‌سەمەد - که جاشینک بwoo زور ده‌بەنگ و که‌ز - کورپیکی مه‌حموده‌بەگ سواری سواریه‌ک بوبین و راندیده‌کی خويان لبی ده‌خوری. حاجی محمده‌ممه‌د و سئی که‌س له خزمانی له ماشینی سواریه‌کی تردا. دوو ماشینی تریش هر چه‌کداری ئەوان له بەغداوه بەرهو ھەولیز هاتین. نیوه‌رۆ گەیشتینه کەرکووک. له ثوتیل «شرق الاوسط» دابه‌زین. کاک محمده‌ممه‌د و من چووینه ژووریک.

گوتی: با بچین له رستوران نان بخوین. گوتیم: کاکه! من چەند سال شاگرد عەکاس بوم له کەرکووک؛ زور که‌س ده‌مناسن. لهوانه‌یه پیشمه‌رگه‌ی پەشیمانیش تووشم بن. تو بچوا گوتی باشه نانت بُئه دەنیرم. نانیان بُئه هیتیام؛ له ژووره کە خواردم. له سەر تەختیک راکشام کە تا دەرؤین بنووم. دەرگای ژووره کەم کرايەوه. کابرايەک له ھەوالانی حاجی محمده‌ممه‌د هاته ژوور؛ - کاک ھەزار دەبى عەفۇوم بکەی من توم نەناسیببۇ!

- جا ئىستا بُئه دەمناسى؟! من توم قەت نەدیوه و ھەزاریش نیم. لیت تىك چووه.

- ئەی بی‌قەزا بى! ئەو رۆزەت له بیر نەماوه کە شەر لە سەر «سەفتى» بwoo؟ تو خوت له حەيدەریه‌گ و حوسیناغاي مىزگەسۈورى تۈورە كرد، گوتت: ناموستان ده خەتلەردايە. ھېچ نەبى ژن و خوشكى خۇتان بىارىزىن تا جاش نەبىردوون... من چۈن توم لى دەگۈرى؟

- باشه جىنابات بُئه لەۋى بوبى؟

- ئەز غولام من له شەرلى لۇلان بە ئەسىر گىرا بوم و له بارزان دەست بەسەر بوم و ئەو رۆزە لە نزىك تو و بارزانىيەوه چووبوومە بن بەردىك و سەيرم دەكىردى. ناوم عەممەرى شىخەولايە. حاجى محمدەمەد يىش هەر تۆى نەناسىببۇ.

- دەي جا ئىستە ناسىيومى؟

- بەللى من پېيم گوت!

- دە باشه بچوا دەر! من دەمەوى بخەوم.

عەمەر چوو. خوايە ئەچەل له كۆيىم دەبىنېتىوه؟ چۈن بە پىتى خۆم كەوتۇومە داوی مەرگەوه؟ مەحمودەی خەلیفە سەمەد، مامى محمدەمەدی شىخ رەشىد، كە بە شىعىر و نەسر ھەزار جوينىم بە باب و باپىرى داوه؛ دەشزانن ھاونشىنى بارزانى بوم. ئىستا چېكەم؟

چوومە سەر تەختە كەم، لە پەنجەرەي بلىندەوه روانىم بەلكو بتوانم خۆم فرى دەم و ھەلىم، نەخىر نە دەگەمە پەنجەرە كە، نە دەتوانم باز دەم، پتر لە شىپەت مىتر بەرزە تا عەرز. نا، باشستر وايە بە بىانووی دەست شوتىنەو بىرۇمە لاي پلە كان و ھەرجۇنیك بى تا حاجى محمدەمەد نەمگەبۈوهتى لە دەرگای ئوتىل دەرچەم و بە ناو كۆلاناندا راکەم؛ بەلكو رىزگارم بى. لەو فکانەدا بوبوم حاجى محمدەمەد هاته ژوور؛

- کاک عەبدۇرە حمان حەز دەگەي بىرۇین پىنکەوه قەدەمیک لى دەين؟

- بەللى بۆچى... .

بە دلەمدا هات: له كەرکووک زور شارەزام؛ له پىچى كۆلانىك ھەلدىم و خۆم ون دەكەم. دەركەوتىن. چوار سۆفى چەكدار بە دوامانەوه و راست بە سەر پىر دە تازە كەي «خاسە» دا

رویشتن که رینگه‌ی هه‌لاتن نهبوو. له رئ زور باسی شیعری کوردی کرد و به قسمی خوشی را بوارد، هیچ باستیکی تری نه کرد. له سه‌ری پرده‌وه گه‌راینه‌وه ئوتیل. بردمیه زوره‌که‌ی خوی. به سویفیه‌کی گوت، دوو کورسی هینا سر بالکون که ده‌یروانیه خه‌یابان. بانگی عه‌مری کرد؛ سرتیه‌یه کی ده‌گه‌ل کرد. عه‌مر په‌نجه‌ره‌ی پیوه‌دا و چوو له ده‌رگای ژوره‌که ویستا. حاجی محمد‌مهد له پر سه‌ری هه‌لینا و پرسی:

- تو هه‌زاری؟

- به‌لی.

- تو ده‌زانی چهندت دلی ئیمه ئیشاندووه و چهندت جنیو به خوم و بابم داوه و خله‌ک چونکه شیعره له‌بهریان کردووه؟ ناخربوچی وات ده‌گه‌ل کردوین؟

- حاجی! تو ده‌لی موسولمان. ئه گهر بلین وا دوزمنیکی دین ده‌یه‌وه مه‌که و مه‌دینه ویران کا و هاوارت بؤ بینن، ده‌چیه هاوایر و به دل دیفاعیان لئی ده‌که‌ی؛ ئه گهر که‌سیک رینگه‌ت لئی بگری و نه‌هیلی له پاراستنی قیله‌که‌تدا به‌شدار بی و سه‌رکه‌وه، ئایا چاکه‌ی ده‌لی؟ يان به‌له‌عنه‌ت و جنیوی ده‌ده‌ی؟ من له عه‌شیره‌تی بارزان نیم. هه‌زارانی وه ک منیش چهند تو کابه‌ت له لا پیرۆزه، کورستانمان پتریش له لا به قهدر و پیرۆزه. نازادی ده‌په‌رسنین. بارزانیمان بؤیه خوش ده‌وه که یاری‌ده‌مان ده‌دا قیله‌که بیارتزین. توش و که‌سانی تری وه ک تو ده‌تanhه‌وه نازادیه‌که‌مان سه‌ر نه‌گری و به‌ره و پاشمان را‌ده کیشن. لیت روون بی ئه گهر شیخ ره‌شیدی بابت له جنیگه‌ی بارزانی با و بؤ نازادی حه‌ولی دابا، بارزانیش شه‌ری ده‌گه‌ل نازادی خواران کردیا، ئه و جنیوانه به بارزانی ده‌درا و تاریفی باتمان ده‌کرد. من لیزه‌دا حق ده‌ده‌م به خوم، توش که‌ی خوتنه چوتن پی باشه و باکه...

- ئیستا که به‌ر چنگمان که‌تووی پیت وا‌یه چت ده‌گه‌ل ده‌که‌ین؟

- نازام، به‌لام تو وه ک پیاویکی کوردی عاشیره‌تی بیزوویوه‌وه پیاوانه و په‌سنده. مه‌مده‌نه ده‌ست ده‌وله‌ت؛ بؤ خوتان له و ده‌شته بمکوژن و گه‌ردنن شازا بی. بؤ که‌وچکه خوینیک ناپاریممه‌وه؛ ناهه‌قیشتان ناگرم. پیاو به‌وه مه‌مده ده‌ست عاره‌بان؛ ده‌شمه‌دهی بلیم چی؟

- ئه‌وه دیاری دا که محمد‌مهد مه‌لوود ده‌ستی ئیمه‌ی بربیوه و تو خالی ئه‌وه نیت. به‌لام پیم بلی بؤ کوی ده‌چووی؟

- ده‌چوومه‌وه بؤ لای بارزانی، ئه گهر له رئ ده‌رچووبام.

- کاک عه‌بدوره حمان! جگه له عه‌مر و من که‌س نه‌یانیو ته‌کی. به عه‌مرم گوتووه باست لای که‌س نه کا. هه‌ر خالی کاک محمد‌مهد به و له هه‌ولیریشه‌وه وا ده‌کم بگه‌یوه ناو پیشمه‌رگه و هیندیک راسپیریشم هه‌یه پیت ده‌لیم. عه‌مر دوو قاوه‌مان بؤ بینه!

قاوه خورایه‌وه. محمد‌مهد مه‌لوود هاته‌وه؛ حاجی به چاوی ئه‌ویشیدا نه‌دایمه‌وه. ده‌وری سه‌عات چوار که‌وتینه رئ؛ به‌لام ئه‌مجار کاک محمد‌مهد و من له ماشینی حاجی محمد‌مهد ددا سوار بووین. له ده‌رکی مالی مه‌حموود به‌گ، مه‌حموود به‌گ گوتی؛ کاک عه‌بدوره حمان ده‌بئ میوانی من بی. حاجی محمد‌مهد گوتی؛ با زوو بچی چاوی به خوشکی بکه‌وه. کاک محمد‌مهد بیش وا‌ی پی خوشه. ده‌گه‌ل کاک محمد‌مهد هاتینه‌وه مالی و له رئ کاره‌ساته کم بؤ گیت اووه:

- کاکه ده‌لی چی هه‌لیم؟

- نا، تازه نه جاتت بووه. هەلئى خراپە. حاجى مەھمەد بە پیاوىيکى پیاو دەناسم، فريودان و درۆي نېيە.

سېبەر شۇر بىبۇن، تەقە قەوما، غارمان دا سەربان. لە دەشتى خوار ھەولىرەوە شەرىك بwoo كەس شتى واى نەدىيە: تەيارە بە بۆمبا و تېرىبار، تۆپ و تانك و عەسکەر، تەقە و گرمە و قرمەيە. دووكەل دەشتى داگىرتووە. تەيارە يەك پېتكرا و لە نزىك مالان كەوت و گىرى لى بەرز بۇوە. ھەموو خەللىكى ھەولىر، زن و پیاو لە سەربانەوە سەيريان دەكىرد و دەنگى «ئافەرىم پېشەرگە» لە ھەموو لايەكىدۇ بۇو. مندالاھ ھەولىرى ھەر مەپرسە چ قىرە و ھەرايەكىان بۇو. ھەر حەزىز دەكىرد گۈيتى لى بى. ھەتا سىرە ھەلگىرا، شەر ھەر بەردەوام بۇو. شەو ماشىنىك لە دەرە كى مال وىستا؛ حاجى مەھمەد بۇو. بەر لە ھەر شىت باسى ئەو شەھەرى گىپراوە گوتى: كورە سەير لەھەدا بۇ سۆفييەكانى ئىمەش - كە دوزىمنى پېشەرگە و ھەوالى دەولەتن - لە سەربانەوە ئافەرىم و چەپلە لىدانىيان بۇو بۇ ئازايەتى پېشەرگە كان!

ئەمما چىرەكى ئەم شەرە چ بۇو؟

«برايىم ئەفەندى» كە سەرەدەستى پېشەرگە كانى ناوشارى ھەولىر بۇو - لە كىيۇ بە كىن زن و مندالى ئاواھى پېشەرگەدا تىيدەپەرى، ۋىنان زۇرى جىنپى ئەنەن كە پېتۈرىكى وامان نېيە و ھەر خۇت قەلەو دەكەى. برايم ئەفەندى دەزانى شەھى عاشۇورا لەبەر خاتىرى سەربازان - كە زۇرىبەيان شىعەن - گۇشت زۇر سەرەدەپەرى بۇ رۆزى عاشۇورا. شەو دەوري قەسابخانەي پادگان دەدا. دوازدە پۆلیسسى لىتىيە، چەكىان دەكَا و حەپسىان دەكالە ژۇورىكىدا و دەركەيان لە سەر گالە دەدا. كەلاكى شىست مەر، بىست مانگا و گا، دوازدە گامىش لە كامىونى قەسابخانە بار دەكَا و دەچى دەلى ئەو پېتۈر و دابەشى دەكَا. سېبەي ئاشپەزخانەي پادگان چاھەنپەرى گۇشتە و نېيە. كە دەچىن جى تەرە و گامىش نەماوه! پۆلیس حەپسەن و قەساب بە ساتۇور و كىرددەوە دەگەل كامىونە گۇشتان براون كەلاكان شەق و پەق كەن. لەشكەر لە برايم ئەفەندى دەنگ دەدەن، دەچىن سەر «بىنە سلاوە» كە بىنكەي پېشەرگە يەتى و ئەو شەھەرى ئىسوارە قەھوماوه كە پىر لە شىست سەربازى دەولەت كۈزۈراوە، دوو تانك شەكاوه و تەيارە يەك بە تېرىبارى گرىنۇف پېتكراوه و سووتاوه و لەشكىرى دەولەت بە سەرشۇرى گەرإاوه تەوهە.

حاجى مەھمەد گوتى: بە دووربىن دەمروانى، تانكىك كەوتە سەر پېشەرگە يەك. پېشەرگە لە بەرى ھەلات؛ لە زور كانىك خۆي ھاۋىشىتە كەندالىتىك و دامەزرا و بېرنەو تەقەي لە تانك كەرد. تانك لە بەر كاپرا ھەلات و لە پىشەتەو پېشەرگە راۋەدۇوي نا!

ئەگەر بۇ گەلانى بىتكەسى وە كۆ كوردىش وەك گەلانى خوداپىداو تارىخ بنووسرا، ناوى برايم ئەفەندى لە رىزى ئازا و كارزاناندا بە ئاوى زىز و بە درشت تىرين خەت دەننۇسرا. بەلام ئاخ و سەد داخ كە ئەو جۆرە پیاوانە ناويان لە بىر دەچىتەوە و كەس ئاۋىيان وەسەر نادا... بەلام ئەوەندەي من لىتى دەزانم زىيانى نېيە توش بىزىانى و جار و بار و بېرت بىتەوە:

برايم ئەفەندى بە دەرەجەي ستوان دوو لە رىشەتى پۆلیسدا بۇو؛ ھاتبۇوە رىزى شۇرۇش. ھەولىرى بۇو. پیاوىيکى بە قەلافەتى چاوابرۇ رەشى جوان چاڭ. لەھەتا ھاتبۇوە كۆرى خەباتەوە، ئاوى برايم ئەفەندى زراوى ئەفسەر و چەكدارى دەولەتى عىراقى بىردىبۇو. دۇزمىتى كوردى نىۋەشەو لە مالە خۇيان دەردەتىا و دەپەراندىن و كەس ھەستى پى نەدە كەرد. جارىك دەپاش نویزى شىواندا، پۆلیس ھەموو رېگەي ھەولىر-شەقلاؤە، ھەولىر - كۆيە بەستووە و ھەموو

ماشینان ده پشکنی؛ زور که سان ده گری؛ تا به یانی نه زانراوه که ئهو پولیسانه پیشمه رگهی برایم ئه فنهندی بون و جل و زمانیان گوپیوه!

سەرھەنگیکی عەرەبی ئەستیره (قوپکە) لە سەر شان ده گەل دوو ستوان لە جىپېتىکى دەولەتىدا، دوو كامىئۇنى زىلى سەربازى بە دواوه، سەرباز و پولیس و جاشە عەرەبى عەگال بە سەر تىدا، تەرىجومانىكى كورد ده گەل، بە ناو مەلبەندى عەشىرەتى گەردىدا ده گەرتىن. لە ھەر دىيەك خەلک كۆ دە ھەنەوه: فەرمانى شەر دە گەل بارزانى دەرچۈوه؛ كى ئاماھىدە بىت.

سەرھەنگ دەلى و كاپراى كورد تەرجەمە دە كا.

- قوربان من ئاماھەم ئەۋەش تەفەنگم.

- بىر لاجۇ تۆ بە كار نايەي، ئىمە پياوى سابقەدارمان دەموى. خۇ پۇولى دەولەت بە خۇرایى نىيە!

- قوربان وەللا گەنمى پیشمه رگەم سووتاندووه؛ لە فلانە جى شەرم كردووه؛ شايەتم ھەيە...
- دە بىر سوار بە!

بىستوهەشت دانە جاش لە ئاغايىانى گەردى كۆ دە گەنەوه و بەرەو ھاوينەھەوارى سەلاحىدەن بە شۇسەدا دىتىن. ھەر كەسيش سوار بۇوه، پولىس تەفەنگى لى وەرگرتسووه و ھەلىپەساردووه كە لە مەيدانى شەردا وەرىدە گەنەوه. لە سەلاحىدەنەو لادەدەن بەرەو ھېرمان.

- قوربان دەچىنە سەر بنكەي كام پیشمه رگە؟

- قوربان و سىندان جاشى سەگباب! دە تانبەمە تەویله! من برایم ئەفەندىم!
ئە دەممە كە دە گەل ميران لە ھېرمان بۇوم، ئاغا جاشە كان لە تەویله و دايان لە من كىدبوو تكايىان بۇ بكمە لە تەویله دەركەون. بىردار درا ھەرى يەكى شازادە عەلابە گەنم بىدەن و لە جى مەدرەسە يەكدا حەبس بىكرين.

دەھەرى وانىتىك لە ژۇورەوەدا بە تەلىسە خۇلە لە لچىتراوه؛ پیشمه رگە سەنگەرى تىدا گەرتۇوە. پاشەپاپش بۇ سەر سەنگەرىنىكى پېر لە جاش چوووه و تەقىي كردوون و جاشى گەرتۇون.
وانىت، سەربازان ھېتىباوويانە ھەولىر، مەنداھە ور كە بە شۇتىيەو ھەرایان دە كرد: حۆكمات تانكى برایم ئەفەندى گەرتۇوە!

ماوهى پىر لە چوار سال، نىوهى بىسىمى رەمزى دەولەت، داد لە دەستى برایم ئەفەندى بۇو. تا واي بە سەرھاتبۇو شەوانە تووشى ئەفسەرى خۇشىيان بۇوناية، دەيانگۇت برایم ھات و ھەلدەھاتن.

جارىك تارىفم كرد كە پياوېتكى ئازا و بە جەرگ و فيلزانى. گوتى: بە خوا من نىيم، كوردى ھەولىر ئەو كاره دە كەن. شەوانە ھەممو مالىك دەركەي كراوه تەمەو. ھەر گۆشەتە كەي عاشۇورا، قەسابى ھەولىر خەبەريان بۇ ناردم و دە گەليان بار كردم. ئىواران بە سوارى دووجەرخە بۇ ئارەق خواردنەو خەلکى ھەولىر دىنە دەشت و خەبەرى ناوشام دەدەنلى...

بە داخەوە ئەو پالەوانە تاقانەيە بە دەستى جاشى پىزەدرىان كۆزرا كە چووبۇو ناوابىزى شەربىان بىكا. بە سەھتان حىكايەتى سەرسوورىتەر لە ئازايەتى برایم ئەفەندى لە ھەولىر و مەلبەندە كانى ترى عيراقا لەبەر كراوه و من ئەمانەم بۇ نامونە باس كرد.

حاجى مەحمەدد - كە سەيد عومەرى كورى شىيخ عوبىدىللەشى دە گەل بۇو - دايىمەززاند كە: برا زور بە داخەنەو مالە لۇلان بۇونە مەلعوونى تارىخى مىللەتى كورد؛ بارزانىش بۇو بە

موقده‌دهس. نازانم بایم چون بوو، به لام خوا شاهیدمه من ئەوهندە بەو جاشه‌تییه ناچەحەتم کە هەتا تماشای خۆم دەکەم بیزم له خۆ دەبیتهو. سۆفی و بارزانیش زۆر له میزسالە دوزمنى خوینى يەکترن و تا تووشی يەکترن بن، ئەگەر يەکترن نەکوژن لایان وايە کافر دەبن. ناتوانین و به قەشم ناکەن کە ئىمە دەگەل بارزانیان بین؛ به لام رىگەمان بەدەن دەچىنه‌وە ولاتى لۇلان؛ يارىدەی شۇرىشىش بە مال دەکەن. پیاوېتى بارزانیش له ناومان بى بۇ ناگادارى له ئىخلاسمان. دەگەل دولەت بە شهر نايىين؛ به لام ناشچىنە يارىدەی. تو ئەم پەيامەم بۇ بگەيەنە بە بارزانى و جوابە كەم بۇ بنىزەوە.

گوتەم: حاجى مەحمەممەدا وەك پەيامە كەم گەيانبىن و جوابىم هيئابىتىھە وايە. بارزانى هيئىدە ساوېلکە نىيە رىگە بدا ئىيۇھ دۆستى حکومەت بن و بچنەوە مەلبەندى لۇلان، بىنە دیوارىك لە نىوان ولاتى سۈران و بادىناندا لېكىمان بىر بىدەن. ئەگەر دۆستى دولەت بى، ناچار دەپتە سەرداشت؛ تۆپ و تانک و زىريپۇش دەپتەن، پشتى ھەلگوردمانلى دەگەن. ئەگەر ئىيۇھ لە دىانا چەند ئەفسەرىك بکوژن و بىرەون، وەك دەلىن پەرداش بىرۇخىتنىن، بارزانى پازى دەبى كە شەرىشى بۇ نەكەن و لە مالە خۇتان دانىشىن. به لام ئەگەر لە سەر ئەم مەبەستە خۇت سۇور بى، وتۇۋىزى منى ناوى و لە ئىستاوا بەفرمۇو بىمگەن!

- بە خوا مەتمانەيان نايە كە ئەودەم بارزانى قىمان ناکەن؛ به لام تو سەعى خۇت بکە و بەلكو جوابىتى باشىم بۇ بنىزى.

- باشە تو ھەرچى گۇتووته بە بارزانى دەلىم و شەرتە زىاد و كەمى نەكەم و بىر و برواي خۇشىم دەرنەبرم.

سېھى بۇ پاش نىيەرە ماشىتىكەم لە دوو ھات و چوومە ئەو گەرەكەي حاجى و سۆفييەكانى لى دەزىيان. دەستىك چۆغە و رانكى دەلنگ فشى جاشانەي زۆر عالى - كە رەنگى سېپى بوو - دەگەل پاشتىندىك و دوو جامانەي سەرى بەستراو - كە وەك عەمامەي تاخوندى شىيعە بە شەش مانگ بلاو نابى و ئەگەر بلاو بۇو دەبى وەستاكار بۆت بېبەستىتەوە - كرا بەرم. وەرەقەيە كى بە ئىمزاى فەرماندەي فيرقەي كەركوک و ھەولىتىيان دامى، نوسىبىووی عەبدورەھماناغا لە فورسانە بەرپىزە كانى دەولەتە! مۇرى پېتە نرابوو. تەنگىتىكى يازادە تىيرى تازەيان بە دوو رەخت فيشە كەوە لى بار كردم؛ قەت جاشى وەك خۆم شىكىم نەدەيە سوارى ماشىتىكى سوارى بۇوم و عەمەرى شىخەولا - بى چەك - كە تەنگ و فيشە كەدانە كامنە ئەم بۇون، دەگەل سى سۆفى ھەركى پىش پانى چەكدار دەگەلما سوار بۇون. راننەدەيە كى كوردىش لىتى دەخورى. راننە دەبىن بچىتە بازىزىن وەرگەزى؛ منىش لە پىشەوە سوارم. ئەم خودا! ئەن ئايە تولكورسى! كەسى ناسياو نەمبىيىن كە بۇومەتە جاش! به لام نەخىر تۇوش بۇوم: براذرىكى پىشەرگە بە ئالى «يۈونس عەقراوى» - كە زۆر پىنكەوە ھەواال بۇوين - جامانەيە كى رەشى جاشانەي لە سەرە و لە سەر كۈرسىيە كە دانىشتو سەپەرى بازىزىن وەرگەران دەكა. لىرە چۆن نەجاتى دەبى؟ بە خودا بى و نەبىن يۈونس بۇتە جاشى دەولەت؛ ئىستا خەبەرم لى دەد، منىش دەگەن و حاجى مەممەدىش تۇوش دەبى. دەلم لە سەر سەت و بىستى لى دەد، يۈونس چاوى بە من كەوت. ھەستا و رووى كرددە پىشتى بازىنخانە و لە بەر چاوم ون بۇو. نەخىر گىرام و تازە رىزگارم نابى. وەرى كەوتىن؛ ھەر ئاور دەدەمەوە: لە كام نوخىتە دەمگەن؟ نازانم. گەينە نزىك شەقلالو بە عەمەرم گوت لامەدەن! گوتى حاجى پىنى گۇتووم. لە خوار

شهقلاوه سهرباز رایانگرتین، ماشینیان پشکنی، هیندیک شهکریان دوزیهوه که دووسهده گرامیک
دهبو. گرووهبانیک پرسی: ئهوه چییه؟

عەمەر گوتى: خوت دەزانى ئىمە فورسانى دەولەتىن، بارزانى شەکرى نەماوه چاي پى
بخواتوه، ئەوهندەی بۇ دەبەين خىرمان دەگاتى!

گرووهبان گوتى: گالتەم پىددە كەھى؟!

- ئاخىر برا تو - بە قەولى بارزانيان - ئەو تۆزە شەكىرە بە چوار پىنج جاش رەوا نابىنى! من ج
بلىم؟

گوتى: بىرون! لە رېگە سۆفييەكانى پىشتهوه بۇ خۆيان قىسىم دەكىد. يەكىان دەيگۈت:
مېزەرسوورىكم كوشت، خەزايەكى باش بۇوا پاش نويىزى شەوانىتىكى درەنگ، زۇرمان نەمابۇ بۇ
شارى ديانا، لە دەشت عەمەر گوتى: بىوتىن، بە منى گوت: دابەزە! بە رانىدە و سۆفييەكانى
گوت: ئىيە بچىنە ديانا تا منىش دىيم. مائىنەوە عەمەر و من. وە دواى كەوتىم كە بە شىيوورىكدا لە
رېگەي لادا. تاوىك دورى كەوتىنەوە، دەشتنە و چۈل و تارىك و لە رى بە دوور، ويستانام؛ گوتى:
عومەرنىظام وايە بتکۈزم! تەھنگەم هىتىا سەرپىن و رامداشتى. عەمەر زۇر ترسا؛ دەمى تىك هالا؛
بە لەرزوڭى كى كىزى گوتى: خودى تە من ناكۈزى!

- بۇ ناتكۈزم؟ دەشتى لەوە چۈلتۈر نابى. دەتكۈزم و تەھنگە كەت دەبەم و بە پىشىمەرگە دەلىم
سۆفييەكى شىيخ رەشىدم كوشتووە؛ خەلاتىم دەكەن. ھەلى وا بۇ كى ھەلدە كەھوى؟!

- خودى تە من ناكۈزى!

- ئاخىر بۇچى ناتكۈزم؟!

- چۈنكە تو لەوە پىاوترى كە من بە غەدر بکۈزى.

- يانى ھەر لات وايە ناتكۈزم؟

- بەلىن دىلم بىروا ناكا تو من بکۈزى.

- دە ئەگەر دىلت باوەر ناكا، ئەو بارە قۇرەت بۇ بە من ھەلگەرتووە؟ ھا بىگە تەھنگى خوت بۇ
خوت ھەلگەر، شانم ھاتە خوار!

نازانى كە تەھنگە كەم دايەوه چەند و كەيف هات! ھەر دەيگۈت: پىس تووش بىسوم. بەلام
دىلم باوەری نەدە كەم بىزى! گەيشتىنە گوندىكى چوار پىنج مالى بە ناوى «سلىماناوا».
چۈوبىنه مالىك، عەمەر سرتەي دەگەل ساحىب مال كەرد؛ دايىنكردىن و زۇريان قەدر گرتىن.
عەمەر ئەمچار دەمى كەيەوه:

- سەيدا! بە بىجان بلى ئەم حەفتەيە كەوش و قوماشه كەھى بۇ دەنيرم؛ بە مىرۇ بلى ئاگاي لە
شكارتە كەم بىي؛ بە فلان بلى كارم بۇ پىك هىتىاوه...

- عەمەر ئەھو تو وە كەرزاڭ بە دوو سەر دەرۋىزى: جاشى سۆفيىشى و دۆستى پىشىمەرگەش!
- با وا بى!

عەمەر رۆيىشت. شەو درەنگىك كابرایەكى كورتە بالاي بۇرەلۈكىنەيان رەگەل خىستم كە
بمبانە گوندى «گوان». مانگ ھەلاتبۇو، مانگە شەوبىكى زۇر خوش. كابرالە سەرچنگان
دەرۋىزى؛ دەتكۈت سەي بۇرە!
- ئەھو بۇ وا دەكەھى؟

- وستا! لە سەنگەرى جاشان زۇر نزىكىن؛ دەمانبىين دەمانكۈزن!

- ههتیو من دوو ئهوهندی تو دریزم. سپیم وەک کەلک. ده پىشدا من ده بىتن. هەستە لە سەر دوو پى برو! دەنا قدىلکەم دى و ناچارم بېتكەنم و جاش بىن دەزانى.

راستم كردەوە؛ بهلام بە رۇيىشتەنە دەلەرزى. گەياندىمە گوندى گوان؛ تەسلىمى حاجى حوسىئن ناوىنكى كردم و گەرایەوە. حوسىئن گوتى: ئەمشەو لىرە بە! لەبەر تۆپان ناوىزم دەگەلت بىم. سېھى شەو دەگەينە پىشىمەرگە.

- كاكە گييان سېھى شەويش تۆپ هەر ھەيدا! وا بىزانم ھەر ئىستە خۇتملى خەلاس كەى باشترە. يان رېگەم نىشان دە! بە تەنى دەرۈم.

ناچار گوتى با بىزىن. نزىكەمى سەعات و نىويك پىن ھەلگەراين. لە بىنارى «زۆزك» پىشىمەرگە دەنگىيان دايىن:

- كىين؟

- كاكە خۇمانىن، دۆستىن.

بىجان جىندى گوتى: كاكە ھەزار خودى من دەنگى تەناس كر، تو چۈن ھاتى؟

گەيمە بىجان و كابرا گەراوە. لە بن دارىك دەگەل پىشىمەرگەمى بىجان مەجلىسمان گەرم كىردى. يەك لەو سەرگەرمىانەمان: تەھەنگىكىيان بەرەو پادگانى رەوانىز داۋىشت، بە ھەزاران فيشەك و گوللە تۆپيان لە جوابى ئەو تاقە فيشەكەدا دەتەقاندەوە!

شەوم لەوى راپارد. سەعىدى حەممەد عەلياغامان دەگەل بۇو؛ كە پىمان دەگوت «سەعىدە كۈپر». هەتا تۆپ لە رەوانىز داۋىزىرا، زۇۋ پەتتۈسى دە خۇيەوە دەپىچا!

- كاكە بۇ پىت وايە پەتتۈۋ زىرى دىرى گوللە تۆپە؟

نەقللىكى گەراوە كە لە دەشتى شىۋى دەگەل ئىران شەرمان بۇو؛ رۇزىك چۈومە دەم چۈم جل بشۇم، تەيارە هات. كونە رېوبىيە كە كەندال بەدى كرد و خۆم خزانىدە ناوى. پىلەقەيە كىيان لە سەرم دا، شىيخ سولەيمانى بارزانى بۇو گوتى: پە كۈو لېرىشملى ناكەرپىن؟

بۇ يانى چۈوبىنە بىنكەمى بىجان. پىشىمەرگەيە كى زۇر زۇو ناردىبوو كە خەبەر بىدا و جىبىتىك بىيما. تا ئىوارە عەسر خەبەر نەھاتەوە؛ گوتىم خۇم بە بىن دەرۈم تا تۇوشى كابراي راسپارە دەبىم. شەوم بە سەردا هات و درەنگ بۇو. لە پەنا رېوه لامدا ناو پىنچىكان و لە قەراغ چۈم راڭشام. سەرمایەك بۇو ھەلدەلەرەزىم. بە حالەش ھىتىدىك خەوتىم. تازە ئاسۇي عاسمان پۇون دەبۇو، هاتىمەوە سەر جادە و ملە لىينا. گۈزىنگ لە سەرانىدا گەيىمە «بەرسىرىن». بىنكەمى حەممە داگايى مىزگەسۈرلى لەوى بۇو؛ لە بن دارىك نان و چايان دەخوارد. ئەگەر ناشارەزا نەبۈومايمە شەو دەگەيەمە بەرسىرىن و ئەو سەرمایەم نەدەچىشتىت. لەوى تا ئىوارە مامەوە. سوارىك ھاتبۇو لە دوووم، بىردىمە گەلالە؛ عەبدۇللاغا پىزىدەرى پى راھەگەيىشت. مىوانى وەتاغەكە ئەو بۇوم. چەقه و ھەرایەك بۇو دەتگوت حەمامى ئانانە. يەك دەرۈيىشت و دوو دەھات، خەمە چى و جەھەندەمى چى؟! سەعات پاش نىۋەشەو عەولاغا گوتى دەچىمە فلان جى تا بىتوانى بىخۇوى. ئەمچارىش نە خەو نە تەھەماش. ھەر دەھاتن: عەولاغا چى لى ئەت؟!... نەخىر بىيادىدە. پەتتۈپىتىكم ھەلگرت و لە دى دەرچۈوم. بە دۇلىكدا رۇيىشتىم، تۇوشى حەسەنى بىرای عەولاغا بۇوم لە سەر تاقە كانىك دوو لبادى راخستوو و نۇستوو. بەھ- بەھا ئىتىر حەسامەوە و گەرمائى تاو خەبەرى كردىمەوە. چوار شەوان بۇ نان خواردن لاي عەولاغا و بۇ نۇستىن من و لباد و پەتتۈۋى سەركانى و حەسەن!

- خه به رمان داوه به بارزانی، بچو له گوندی «بن دایزا» ببینه و ئەسپ حازره.
- سالح بامه‌رنی، يەکی تۆپنەی زۆر قەللو كە له دەزگای بىسىمدا کارى دەكىرد و دەمناسى و جەوانىيکى بىست و دوو-سى ساله بۇو؛ به خەيالىش چەند سال بۇو عاشقى «مرىھەمی سابلاغى» بۇو كە له رادىيۆه ماملى پىنى هەلگوتبووا هاتە لام:
- مام هەزار كارىكى زۆر دژوارم كەوتۇتە تو؛ چارم لى بکە! مائىنە كەم مندالە؛ به قىسم ناكا.
- منىش دەگەل تو دىئم. تو پىتى بلى بپۇا؛ شەرم له تو دەكا!
- ئەي به سەر چاۋ!

رۇزى دووهەم بۇو كە له گەلالە بۇوم؛ تەيارە بۇمابايدى ھاوېشت؛ له مىزگىكى دا. شەفيىعى ئەحمدەداغاي نزىكەي سى مىتر فرى دابۇو؛ دە قورى چەقاندىبۇو؛ بەلام چى لى نەھات!

دەگەل سالح و مائىنە كەي چۈوپەنە «بن دایزا». شەو چۈوم بارزانى ببىنەم، كۈلان زۆر تارىك بۇو، دەگەل پىاپىك سەرمان دەسىرىي يەكتەر كوتا؛ يۇنس عەقرابى بۇو. جا وھە و پى بکەنە؟

يۇونس كە تۆم لە بازىنخانەنە ھەولىر دىت لە ترسان رۆحەم بىن نەما!

ئاڭات لە من نىيە، كە تۆم دەگەل سۆفييان دىت گۇتنى ئىستا بە گەرتىم دەدا!

لە تەنەنگى بەتال دوو كەس ترسابۇون!

بارزانى لە جوابى پىشىيارى حاجى مەحەممەد، هەر وەك خۆم بە حاجىم گوتبوو، واي گوت كە هەتا خۇى دەگەل دەولەت نەكاتە دوزمن، ھېچ ناکرى؛ بەلام فەرمۇوى كارى چاکى ھەر ئەمە بۇو كە تۆي بىزگار كەدەدە. جوابى حاجى بە حەممەداغاي مىزگەسۈوردا بەرئى كرايەدە.

ئەو شەھە لە ناو قساندا باسى جاشىك كرا كە لە باوکى خۇى خراتەرە. بارزانى گوتى: كابرايەك تۆۋەلە سەگىكى دەگەل سەگىكى گەورە بىردىبۇو بىزار، دەيگوت: زەلامە كە بە پىنچ درەم، تۆۋەلە كە بە دە درەم.

يائى چە؟

ئەم زەلامە هەر سەگە، ئەمما چۈلە كە سەگى كۈرى سەگە و نەجىب تەرە!

ئەو نوكتەيەم بىر كەتوھە كە گۇيا حەممەرەزا بە رەزا شاي باوکى كوتبوو؛ تو ھەر شاي، من شاي كۈرى شام؛ دەبىن لە تو سەخى تر بىم!

ماۋەيەك لە ناواھ مامەدە. شەۋىك لە گوندی «شىيخ وەتمان» مىوانى مەلاتەها بۇوم كە پىاپىكى زۆر قىسە خلۇش بۇو، بەيانى كە دەرۈيىشتەم گوتى؛ برا مەلايەك مىوانى مەلايەك بىبۇو؛ بەيانى كە رۈيىشت دەپىلۇلاند و تفى لە رەدىتى خۇى دەكىد؛ تاخى ئەگەر ئەو مەلايەت نەدەناسى خۇ خوت دەناسى؟ چۈن بۇوبە مىوانى مەلا؟ تۆش بىبۇورە ئەگەر خزمەت نەكراوه، خۇشت مەلايى!

لە كىتىبىي «ئەل ئەغانى»دا باسى شاعيرىكى عەرەب دەكَا كە ناوى «ئىبىنولحەمام» (كۈرى كۆتىر) بۇوە. لە گوندىكى لاي حەلب لا دەدانە مالىك، خاونەن مال دەلى؛ مىوان راناگرم.

- تۈزۈك ئاوى ساردم دەدە.

- ئاوكىشى بابت نىيم!

- لىيم گەپى لە بن سىبىھەرى دىوارە كەت بەھەسىمەدە.

- دىوار بۆ نەناسان بەرز نەكراوه تەھە!

- دىيارە تو من ناناسى! من ئىبىنولحەمامە شاعيرى بەناوبانگم.

- برو یه خهم بهرد و کوری قله رهش به!
مه لامسته‌فا له کویستانی «کیکان» بwoo؛ له چادری مام ته‌ها ناویک. نوروی ئەحمدەدته‌ها
گوتی: ده گەل سەرھەنگ مودەریسی ساواکی - کە ناوی خۆی نابوو عەلی - به رپیدا دەچووین،
گوتی:

دەتناسم، تو هەزاری! گوتوم: دیاره ساواکییە کی زیرە کی ا
مەلا باقی سەرەتانی بwoo؛ ناردبوبویانه تاران. ساواک دەوریان دابوو، خستبوبویانه بەر
پرسیارانه‌وه. مەلامسته‌فا خەبەری دانی کە دەبى دە بیست و چوار سەعاتا بیھیننه‌وه.

مەلا باقی گوتی: هەزار! له تۆيان لى پرسیم؛ گوتوم ئەو له لیۋەزىھ و پۇزىنامەمان بۇ دەننوسى.

- جا بۇ راستیت گوت؟

- کاکە زۇرم درە لەبۈ كىرىن؛ گوتوم با راستىيە كېشى تىيدابى ا
لە لیۋەزىھ لەپىكى زۆر بالا بلندى بە سەر و سیمايان ناردبوبو لام کە ئىنارنى كرماشانىيە و پەنای
ھينناوه؛ ناوی داربۈوش بwoo. پاش چەند رۇزىكى رۇبىشت. دەفتەرىكى لى بەجى مابوو؛ بە خەتىكى
زۆر ناخوش چەند خاتراتى خۆئى نوسىبىو كە سەر و بىنى خاتراتى مەدەحى دەزگارى شاهەنشاھى
ئىران و گالتە بە گەللى كوردى رپوت و كەسىف بwoo. پاش قەدەرىنک گوتىيان داربۈوش گىراوه و
ساواک داواي دە كاتەوه. گوتوم: ئۇ خىر و بەرە كەتەيان بەندەنەوه؛ رەنگە خۆيان حەز بىكەن
نەياندەنەوه!

پېيىستە ئەمەش بلىيم: دواى جىابۇنەوهى برايم و ھەوالانى، حىزب كۈنگەرە بەست و
سەرلەنۈي مەكتەبى سىاسى و تەنفيزى و مەركەزى پىكھينا. چەند كەسىكى باشى وەك
دوكتور مەحموود و حەبىب مەممەد كەرىم و ھىترى تىيدابوو. بەلام زۆرەيان پىاوى بى كارە و
ئامرەتىزى عەسکەری بwoo. «لەبر بى مەلايى بە كەلەشىر گوترابۇ بولقاسم...» چونكە وەك
باسم كەردى - زۆرەي رۇشىپىران و پىاوانى لى زان له دووبەرە كىيە كە رەنجىابۇن و شۇرشىيان جى
ھېشتبۇو.

رۇزىكى لە «بن دايزا» دە گەل دوكتور مەحموود و سمايل عارف و پۇزىنامەچىيە کى ئامريكاىي
میوانى مالىك بwooين. سمايل - کە لام وايە له ھىچ ھەراجە بازارىكى بە پوولە سووتاويكىيان
نەدەكرى - ملى لە باسى حىزبى جەلال و برايم نا كە زۆر كەر و نەزان بwoo... گوتوم: هەر
ئۇھەندە كە تۆيان بە ئەندام قبول كەردىبو بەسە بۇ شايەتى ئەحمدەقىيە كەيان!

دوكتور گوتى: خۆ ئىيمە بۇ مەكتەبى سىاسيمان ھەلبىزداردۇوه!

دە گەل بارزانى چووبىنە سەيرانىكى چىاى ھەلگۇردى. لە خوارەوه گەرمە و لەو بەرزە
سەرمایەكى زۆر سەخت بwoo. پاش بىست و چەند سال تۈۋاسىن بۈوم كە وەك زەمانى
فەقىيەتىم بۇ خۆم ھەلکەنم. فرمىسىكىتىم لە چاۋ داوهەرى و بىرى زەمانى جوانى و مندالىيم وەك
فىلمى سىنەمابىي ھاتەوه بەرچاۋ...

نيوھە بwoo، له سەرمان دەلەزىم. غارم دا ناو كونە چارداگىنە چۈل. جىلە ماينىتكىم دىت،
پالۇووه كەم كەرده ملەمە و جل وەك پەستەك پىشى دايپۇشىم و راڭشام. مەلامستەفا سەرە
كېشى؛ وائى دىتىم زۆر پىتكەنلى.

- قوربان سەرمامە؛ ئىجازار بەدە بېرمەمەوه!

داگەرام گەيىمە بەرانبەرى «ناوهندى». خەلکى دى ھاتبۇونە پېشوازى بارزانى. چىلەدارىكى

خواری باریکیان به سه ریوباردا رائهنگاوتبوو، پیت له سه دادهنا دهله‌رzi، دهبوو ئهوسه‌ری بگرن تا ده پریوه. بارزانی و ههوالانی گهیشتنینه سه ریوباره که و به سه دمود و ئهلا-ئهلا په‌رینه‌وه. به مهلاکه‌ی ناوهدیم گوت: مامۆستا ئافه‌ریم بۇ تو! مەشقى په‌رینه‌وه له پردی سیراتت پئی کردىن!

له چیای هەلگورد بارزانی گوتی: دەیانگوت هەزار نایه‌ته‌وه شورش. من لام واپوو هەر دییه‌وه.

رۆزیکی دیش کە تازه هاتبومه‌وه پرسی: زەبىحى ج ده کا؟

گوتوم: موحاليفى تۈيە!

- دەلىن بىردووته مالە خوت؟

- بەلئى رەفيقى چەند سالەم بۇوه؛ نەخوش بۇو. بەلام لېت روون بى نەيتوانىيە فکرى من بىگۇرى...

رۆزى دوايى من و مەلاباقى بەر لەوانى تر داگەراینه سەر جادەی لاي «چۆمان». دنيايدى کى چۈل بۇو. لە بن دیوارى كۆنە قاوه‌خانىيە ک خۆمان دابووه بەر سېبەر. كورە جھىلەيە ک هات راپرى، ئىشارەی بۇ لايته‌کەی مەلاباقى كرد كە دە بەرگى خاكى گىراوه و بە پشتىنىدیدا شور بۇتەوه:

- مامۆستا مەلا باقى ئەوه چىيە؟

- هەھۆ-ھەھۆ لا وايە سىلاھىكى سىرریم پىتىيە، بىرۇ!

گوتوم: بۇ دلى دەشكىنلى؟ جھىلە، دلتەرە، وايزانى زورنات پىتىيە و ئەگەر حەيرانىكى بۇ لىدەي دلى خوش دەبى!

زىرە كىيە کى خۆم: تازه لە بەغدا دوکانم دانابوو. دەگەل دانشجوو يېكىدا بە ناوى مەزھەر دۆست بۇوين. چەند سالىك بۇو لىك هەلبرابووين. رۆزىك كورېك هاتە لام. زور بە گەرمى چاک و خوشى دەگەل كردم.

- ئاي كاکە چۈنى؟ خەبەرى كاک حەميدى برات؟

- حەميدى چى و بىراي چى؟

- كاکە تو مەزھەر نىت؟

- هاي قسەئ قۇر چەند پىتكەوه هەوال بۇوين؟ چۈن نامناسىيەوه؟ كورى شىيخى دارە خورما!

- ئاي راست دە كەي؛ بېھاشە!

- بەخوا دەلەم زۇر لېت ئىشاوه. ئىتر نەچى ئەوجار منت له بىر بچىتەوه!

- نەخىر خاتىر جەم بە!

رۆزىك لە ئىدارەي مەبانى عام يەكىن هاتە لام. لە دلى خۆمدا گوتوم: بروانە من چەند نازىرە ك بوم. ئەوه مەزھەر چۈنم لى گۇرالبۇو. هات سەلامى كرد، كۆكايەكم بۇ بانگ كرد.

گوتوم: كاکە چۈنى؟ خەبەرى كاک حەميدى برات چىيە؟

ھەستا گوتى: شەرتە كۆكتات ناخۆمەوه! تو دىيارە دەتەويى من ئاشنات نەبىم، گالىتم پى دە كەي! بىيم گوتى من كورى شىيخى دارە خورما! رۆيىشت و نەگەراوه.

لە شورشدا رۆزىك لە شەقلالوھ نانى نىيورەرم خوارد. كورېكى مەسيحىشىم كردىبووه مىوانى خۆم. گوتىيان پولە كەتان ئەو ئەفەندىيە داوىيە. لېت روانى بە پىتكەننەوه هات:

- كاک هەزار چۈنى؟

- جاری تو خوا پیم بلی تو کوری شیخی داره خورما نیست؟
- یانی چی؟ نه گهر وای نامناسبیه وه. من مهزه هرم!
- دهی کاک حمدیدی برات چونه؟!
- زور باشه و سلامت لی ده کا.

نهقلی خوم و شیخی داره خورما بُ گیز او. تیر به زیره کیبیه کهم پیکه نی! ده گهل سره هنگ نافیز چووینه «زینوی» ای شیخ و بووینه میوانی شیخ عویه یدیلا. شیخ بُ رُزی ره شمالیکی دوره به کله که برد گیراوی هله لابوو. به شهویش دههاتینه وه گوند. شیخ عویه یدیلا مامی شیخ علاله دین و نهوهی شیخ که مال بُو؛ شیخایه تی نه ده کرد. پیاویکی زور میواندؤست و به نان و خوان و زوریش قسه خوش و له بر دلان بُو. سی کوری گهورهی به مال و ژنی بُو؛ عومه ر - که خوارزای حاجی مامه مهدی شیخ ژه شید بُو - ده گهل سوْفیان ده ژنایا. سهید عهلي فهیرو که یه کی ساده بُو. مستهفا که همه کارهی کاری ژاغایه تی زینوی بُو. شیخ نه و کاته کچی کاکه ره زای دایما وی ژن بُو؛ که نزیکهی پهنجا سالیک له شیخ کهم تمه نتر بُو. مندالی له شیخ نه بُو؛ به لام زور کابان و خانم بُو؛ دهست و پوختی له په پیه پی په سندیدا بُو. نافیز و من پیمان سهیر بُو که شیخ له سه رئه و همه مو و میوانداری و سه خاوه تهی، زوری حمز له ده عووهت ده کرد. هر رُزه به دو کانداریکی ده گوت: که ده عووهتم ده کهی؟ تاجیری زینویه بُش به ناوی ده عووهتی شیخ، گیسکنیکیان لیدهنا و پهنجا که سیان پیوه ده عووهت ده کرد.

دوای پازده شه و به نیازی کویستانی به رده پانهی بناری قهندیل چووین و میوانی شیخی حاجی ژه سوول بووین که ناغای گوندی قه مته رانی بیتوین و خاوهن مهربیکی قه وغا بُو. پیچ رُز له هاوین را برد بُو؛ هر چهند شه و له ناو خیوه تیکی زور کیپدا و له بُر ئاگر و به پیخه فی زور نوستین، تا به یانی له سه رمان له بن چنگی خومان دا. به یانی هه مو ئاو بیوونه سه هول؛ دهست و چاوهان بُ نه شورا. به سویند و قور عانی خاوهن مال، دوو شه و ماینه وه. گوتیان نه گهر به ره و قه لادزه ده رُون، به کویستانی قهندیلدا زور نزیکه؛ به لام چوار سه عاتیک به سه ربه فردا ده رُون، بچین؟ نه چین؟... ناچین! سبهی که وه ری که وتن تو وشی شیوه په له یه کی پر به فر بووین که مهودای بیست میتر نه ده بُو. پله کانی لئی پکه! کهوش دا کنه! به نیو سه عات به قیره ده رچووین. هه لی کرده وره؛ دنیا له مژ تاریک داهات. له سه رمان ده له رزین. هه مهودی سه عاتیکی نه برد به دیوی «ثینی» و «مزدینان» دا هاتین. له دیو زستانی سه خت، لهم دیوی عهینی کیو، له بُر میش و مه گه ز و گه رما و مه ره ز بُووین. هه ردو و کمان ئیستر سوار بووین. نیو ره چووینه «خوشکان» و شه و گه بنه «وه لری»، بووینه میوانی شیخ ره زای گولانی که کونه ئه فسراهی پوچیس بُو. ئیستر کهی من سواری بُوم، فیره بازدان بُو؛ قهت له ده راوی ئاسایی نه ده په ریوه. ئهم حیز باب خیوه مانی ده گرت؛ ده بواهه کهنداله جوگهی زور هیلاک په یدا کا و باز بدا. له سه ره زیرانیش به ئانقه است به ردنیکی بلندی ده دیمهوه، خوی هه لده دا! ئه سه فرهه گه بیمهوه قه لادزه. جگه له ئه حمه ده توفیق و دهسته و دایره کهی، زور کهسی دیکهی سابلاغیم دیتن. ده گهل مینه شه چووینه «هیتره» بُ لای کاک سه عدی حاجی بایزاغا و سهید مامه مهدی ئاجیکهند و چهند کهسیکی تر له خزمانیان. سهیده شینه هی خالل راشم له وی دیت و نو روزان مایه وه و زورم خبه ره لی پرسین که بُ من تازه بُون. به لام ئه مهی خوش بُو هه ره کهسی لیم ده پرسی چونه، ده یگوت: پیری یان دویتنی دیت وومه. نو رُز را برد، تاریخ له لای ئه و

چهند جاریک چووینه کویستانی جه ماله ددین بُو مالی حاجیاغای مه حموداگا. ئیوارانه ده گهل کاک سه عد ده گهرام و شهوان و رؤزانمان به گالته و جه فنهنگ رادهبرا. عهونی یوسوفی کونه و هزیری قاسم له کویستانی جه ماله ددین بُو. رؤزانه ده چووه سه رتی قله رهشی سویستیان، هر کهر و باریکی کوردى فیرانی ده دیت، تاریقی شاهه نشای له لا ده کرد. گوتیان ئهوه چوته تاران میوانی ساواک بُووه؛ رؤزانه سی بوتل ویسکی لئی دریون. له سرهوه دهربیان کردووه. ئیستا که تاریقی شا بُو که رداری سویستی ده کا، به هومیده شا بیتهوه و دووباره بچیتهوه سه رهه و ئاخوره چهوره!

حه سهنه کوری ره حیمی قازیم دی تازه بیوه پیشمehrگه، لای وا بُو پیشمehrگه دهی پیس و چلکن و رووت بی. کاله شره بیکی ده پیدا بُووه گئی لئی ده تورا! به هزار گیره کوشه کانی خومم دایه که هر له کاله کانی چاکتر بُو. چووبووه له قهلا دزهوه جووتیک که لاشی تازهه ههورامی بُو ناردبووم.

رؤزیک له کویستانی جه ماله ددین بُووم. کاک یووسف میران -که روتبه سه رگوردی له ئه ره شدا بُووه- ده گهل با به کر پژده ری هاتن له کیتو دیتیانم. گوتیان: حیزب دهلى کارمان ده گهل بکا. گوتم: نه هاتومهوه بُو کار کردن؛ دهمهوى بیکار پاییویم. گوتیان مهئمورین هم ده گهل خومانت بهرین.

چووهه مه کته بی سیاسی له «هه لشّ». حه بیب و دوکتور مه حمود گوتیان ده بی له روزنامه خه باتدا کار بکهی! گوتم: من له غله تگیری روزنامه عاره بیدا زور ما هیرم. نه گهر قبوقول ده کهن غله تگیر ده بم. نه گهر خوشم به کوردي شتیکم نووسی، له سه ره حیسایی کاره کهم نه بی؛ چونکه لهوانه بی ئهوى من ده بی نووسم پازیتان نه کا و مه جبور نیم به هموای کهس بنووسم. ئهوى نه تانه ویست «مالی قه لب سه ره و ساحبیه تی!». پینک هاتین و به ناوی غه لمه تگیر ئه صرم بُو نووسرا. قه راریش درا مانگی پازده دینارم له به غدایه بُو بدمن به منداله کانم. چاپخانه له «سونی» بُووه؛ چووهه ئه حمده ده و فیتش له هوى بُووه. شه ریف زاده، سالاری حه یده ری، سوله یمانی مو عینی، حه مه ده مین سیراجی، مهلا سه ید ره شید، حه سهنه ئیسحاقی، مهلا قادری لاصینی، مام عهلى عه جهم و زوری تریش که ئیستا له بیرم نین له هوى بُوون.

سونی زور گوندیکی خوش و به رهه ز دار و باره. کارگه ری چاپخانه شهش نه فهه بُوون. بهر لهوه من بچم، يه کی تری به ناوی ئاوره حمانی مه لامه حمود به سه ره را گهیشتیبوو. رؤزیک مه لایه ک له قهلا دزهوه هاتبوو، چووبوون جیگهی چاپخانه یان نیشان دابوو. وه سبهیرا ته یاره بُومبارانیکی خهستی کردووه، به لام به سه لامه ده رجوبوو.

له سه ره جوگه ئاویکی پر له دار و باره، سه کوییکی زور خوش له بهد هه لبه سترا بُووه؛ به راستی شاعیرانه بُووه. رؤزانه جگه له کاری روزنامه، بُو خوم شیعرم ده نووسی و فکرم ده کردهوه؛ حه زم نه ده کرد کهس بیته لام. به لام کورگهل له کوئلم نه ده بُوونهوه. ته جمههی خه بیامم له هوى ته واو کرد. سه ره تای به رهه موکوریانیشم له هوى هونددهوه و له پاشان له شوینیکی تر ته واوم کرد. چهند مه قاله و شیعریشم بُو روزنامه نووسی و چاپ ده کرا. شیعری «مارمیلکه نیم» يه کیک بُووه لهوانه و مه قالاته کهم نه ماوه.

رُوزیک خاوهن ملکه که دهوری جوگه که هات. گوتوم: مام حممهد بایی روبعه دیناریک
تریمان بدهیده! سهر داریکی زور بهرز و باریک کهوت که میوی لئ هالابو.
- مامه ده کهوى! هیچ نهبي کلاشه کانت داکنه!

پیکهنه: بؤ پیتان وايه منیش وه کو ئیوهم؟ ئهو داره بؤ من وه ک جاده وايه!
تُوزیکی تر سهر کهوت؛ دار داهات و مام حممهد کهوت و دهنجی له بمنهاته دهر. خوا
اعفووی کا!

زور جار دهدی پیشمەرگه کان ددهاتن نانی وشكیان و مرده گرت و چیشتیان نه ده خوارد و
ده ریشن. کهوتمه شوینیان، خوبان به ناو درکه تووتر کاندا ده کرد و هنگوینی شمه
تریلکه یان ده خوارد که شانهه به در کانهه هه لدبه است.

له سوئیوه هات و چوی هه لشۆیم زور ده کرد که مه کته بی سیاسی لئ بwoo. تهیاره حه جمینی
له هه موو کهس هه لگرتبوو. که شیشیکی ئاشووری زور پیرمان ده گهمل بwoo، زور له تهیاره
ده ترسا؛ کونیکیان بؤ کولبیبوو. رُوزیک تهیاره هات و «ئه بونا بیداری» رایکرد بؤ کون. پیش ئهو
سە گینک خوی تى خزاندیبوو؛ لینی مراندبوو. هاواری کرد: رەممزان عەقرابوی وەرە سە گم له کول
کهوه!

علیه سووریک خه لکی گوندی «کانی سیوئی» گهور کان، پیشمەرگهی هه لشۆ بwoo. پیاویکی
زور ئازا بwoo که له دواییدا ده گهمل سەید فەتاح و چوار کهس له کیوی « حاجی کیمی» پشت
قەرە گویز شەھید کران. عەلی ئاگای لە کەپران ده بwoo. بؤی گیرامەوه: شیخ مەممەدی
ھەرسینی - کە عەلی ده یگوت: نەسرینی! - عەلی و چەند پاسەوانیکی دیکەی کەپرانی کو
کردۇتەوه، سوخەنرانییان بؤ بکا:

- کورم! پیشمەرگه نابی بترسى؛ نابی ھەوالى خوی لە تەنگانەدا بە جى بىلاي. واى دانىن
ئىستا تهیاره بىن دەسرىز بکا، يە کمان برىندار بى. نابى راکەين؛ دەبى برىندار رېزگار كەين و گوئ
بە تهیاره نەدەين ...

لە دەمدەدا تهیاره هات. شیخ له پیش ھەمواندا ھەلات! دەتگوت کە روپىشكە و تازى تى
بەردرابو. چووه پشت داره بەروونىك و ھەراي ده کرد:

- ھەلمىيەن!

- کاکە شیخ بە خوا ئىمەش چاول له جەنابت دە كەين! ھەلاتىن ...
مامۆستاياني مەكتەب سیاسى و تەنفيزى لە ناو درک و دالى زور چوغوردا كەپرىكىان كردىبوو
كە ھەر گىز تەيارة نەيدەدىت. نیوەرۇزى كە لایان بۈوم، تەيارة قەماندى. لە كەپرەوە ھەلاتن بؤ ناو
بەرەدەلانى ناو چەم. ھەرام کرد: تەيارة رۇزىهەوە؛ وەرنەوه! كاک سامى وەك تىتىرى
سەرەمەقالىيە كى رۇزنامەي كە من نووسىبىووم دەيگوت: «بە قورغان نايەينەوه!».

شەويك لە كەپرى سالج يووسفى بۈوپىن، گوتوم دەلم خەبىر دەدا كە شتىكى ناثاسايى ھەيە.
ھەستام حەسىرى بە خۇم ھەلدايەوه، مارىكى تىدا بwoo!

شهر لە دەوري قەلادزە رۇزىبەرۇز توندتر دەبwoo. برىيار درا مەكتەبى سیاسى و چاپخانە
بگۈزىنەوه بؤ لاي ناو دەشت. دەستە دەستە بەرى دەگران.

بەيانىيەك ھاشم عەقرابوی بە ھانک ھانکە ھانک ھانکە ھانک ھانکە ھانکە ھانکە ھانکە ھانکە
ھەوالە گانم بى سەر و شوينن. لە كەن سەنگە سەر جىپە كەي يووسف میران و خوی تىدا بwoo،

تتووشی چرای جیپیک بیوون که رووبه رویان دی. دابه زیون که ئەگەر دوزمن بیو شەر بکەن. هاشم بە يەك هەلاتن شەش سەعات بىزچان هەلاتبۇو، كە ئەو خەبەرەي دا. كەچى نە دوزمن، نە تەھەماش!

بارمان کرد. مەكتەبى سیاسى چووه «سلئى» و من و كاك سامىش بەرى كراين بۇ لاي بالە كايدەتى. سالىح يۈوسىفى كرابۇو سەرپەرسىي رادىئۇ، كە تازە پەيدامان كربىدوو. لە پېشت «وەلاش» لە ناو جەنگەلىكدا كە «گۇرى گاجووتان» يان بىي دەگۇت چووبىنە كەپرانەوە. دەگەل عوسمان سەعید و دلشاد مەسرەف و جەلال عەبدورەحمان - كە هەر سى گۈپىندەي رادىئۇ بۇون - لە كەپرىكىدا بوبۇن و چەند كەپرىكى تىريش ھەبۇون. نان ھەبۇو، پىتىخۇر نەبۇو. دەور و بەرمان ھەمۆ رەز بۇون، خاوهنىيان ببۇونە جاش و بەجى مابۇون. جا و مەرە تىرى رەشكە بخوا! ھەمىشە سەھەتەيە كە ترى لە كەپ بۇو. كەس نەبۇو رۆزى چەند جار زەرگەتەي پىيوە نەدا!

لە ترى رەشكە وەرەز ببۇوين، گوتىمان با بچىن تىرى سېي پەيدا كەين. لە رەزىك پەيدامان كرد و قەرتالەمان داگرت. كاپرایەك بە تىلایەوە لەو لاۋە ھەت. گوتوم: كورپىنە تۈورەي كەن تىلاكوتىمان دەك. من جوابى دەدەمەوە. كاپرا سنگى دا سەر تىلا: ئەرى كاکە! ئەو رەزەشتن بە رەزى جاشان زانىوە؟

- نەخىر، گوتىمان رەزى پىاوانە و بە تىبرادىوی ھاتووپىنى!

- دە ئەگەر وا بىن نۇشى گىانتان بى؛ رەزى خۇتانە!

ترس و لەرز لە ورج پىر بۇو تا تەبىارە. شەۋانە ورج دەھاتنە ناو كەپران و لىيمان دەقۇولاندىن. رۆزىك تازە تاو سەرى كىتىوانى زەرد ھەلدە گىزى، پىتىج تەبىارە خوت و خافل ھاتنە سەرمان و بەر تىبىارىان دايىن. قفت دىيمەنلىكى ھېننەدە جوانىم نەدىيە: زەردايى ئاگىرى مۇوشە كان و بە ھەندەسە و رېك بۇمان دەھاتن كە نەبىتەوە...

سەيدا سالىحى سەرپەرسىمان فەھۇلەي گرت و چەند قولكىكى ھەلقلەند كە لە ئايىنده دە ئەگەر تەبىارە ھات خۇى تىيدا وەشارىن. قولكە يەكىان نىشان من دا كە ئەمە بۇ تۆبىي: قەبىرىكى تەنگى بارىكى تارىك. گوتوم: سەد جار بە تەبىارە بىكۈزۈرمى ناچىمە ناو ئەو قەبرەوە. رۆزانە دەچۈوم، شۇنىڭىم پەيدا كربىدوو لە ناو رەزىكىدا. كەس پىتى نەدەزانىم. بە ئاسوودەيى دەمنۇسى، تەبىارەش نەيدەدىتىم. شىعرى بەرە موکريانم لەۋى تەواو كرد و زۇرم شىعر و مەقالە بۇ رادىئۇ دەنۇسى.

قەرار درابۇو بەرنامەيەكى تۈركمانىشمان ھەبى. مامۆستا جەلال عەبدورەحمان، يەكى نۇوسى و بۇ خۇى خوتىندىيەوە. بە رۆز بەرنامە زەبت دەكرا و شەو لە رادىئۇ گوينمان لى دەگەرتهوە. جەلال زۇر خۇ بە زل زان بۇو؛ نەدەكرا گالتەي دەگەل بىكى. كە گوينمان لى گرت گوتوم: خودايە بۇ خاتىرى ئەم مەلۇووەنامە مبارە كە رۆحمنىك بە كورد بىكەي!

ھەمۇو پىنكەنин و جەلال تۈورە بۇو؛ دەنگى لى گۈزىم. وە سېھى شەو كە دەستى پىتكىردى، بىتىدەنگ دەستىمان بۇ دوعا ھەللىنا و ھېچمان نەگوت. بۇ خۇى لە فلقةنى پىنكەننى دا، گوتى: برا راست دەكەن، ھەر وەك مەلۇووەنامە دەچى!

جىگە لە نان و جار و بارە چېشىتىكى ساوار، يان بىتىج كە مالە «خدرەنگۈر» ناوىك بۇيان ساز دەكىدىن، رۆزانە يەكى بىست فلس، يانى چوار قۇانمان خەرجى دەدرايە كە بەشى تۇوتىن و پەرى نەدەكىرى.

«ئەلبىر» ناوىتكى ئاشورىيمان دەگەل بۇو؛ حقوقى بۇو؛ سەدۋەنچا كىلىۋىسەك وەزنى بۇو.
چووبۇوه دەنگى شەر زەبت كەرنى. شەر ھاتمۇه و زەبت و رادىيەت پىنى نەبۇو.
- ها، مامۇستا؟

- تارىك بۇو؛ زۆر ترسام؛ دابىزىم. بە بىرمدا ھات لە سەر عەرز مار ھەيە، سوارى ئىستەرە كەم بۇومەهە. زەبت و رادىيەت ون كەرنى!

دوو مندالى ھەش-تۈز سالە لەۋى بۇون. گوتىم: بچىن! ھەر كەس دۆزىيەوە سەد فلسى دەدەنلىنى. زۆرى نەبرەد شىتە كانىيان ھېتىيەتە كە لە دەم رى بەجى مابۇون.

- مامۇستا ئەلبىر! بىتخەينە تەرازوو بارتەقاى دە مندالى كورد دىيەوە. بۇ دەبى ئەوان نەترىسن و تۇز بىترىسى؟!

باران دايىدا و ژيان لە كەپراندا زەحەمت بىوو؛ پەنامان بە گۈندان بىرد. كۆملەتكە ئىتمە چووينە «مېرىگى» ژۇرۇيكمان پەيدا كەرد. دەچووينە «گۈرى گاجووتان» نامان دىتىا. رۆزىك باڭىغان كەردىن و ھەر يە كە سى دىناريان دايىنى. پەك لەو خۆشىيە! كاك عەبدولخالقى مدیرى ھەندەسەي رادىيەكەمان، رادىيەكى خۆى فرۇشت بە ھەشت مەيشك. پوولمان نارد لە «خانى» گۇشت و مىيو و قۇدكاي زۆربىان ھېتىنا، جەزىتكى شاھانەمان ساز دا. جەلال عەبدورەھمان ناردىوو ئۇدكاي كېبىو بەلام نەيدەخواردەوە. لىمان قەرز كە بۇي دە كەنەھەوە. ئەو دەيگۈت دەگەل نەھار و شام ھەر جارە نيو ئىستىكەن دەخۆمەوە. دواى دوو رۆز سالىح يۈوسەنى باڭى كەردىن كە:

- سى دىنار بە سەھە دراوە؛ بىمدەنەوە!
- ھەيھوو سەيدا! ھەزمىش كراوە!

حەبىب مەممەد كەرىم گوتى: دەلىن لە مېرىگى ئارەق خوراوتەھە، راستە يان نا؟
ھەوالە كان سويندىيان دەخوارد كە شىتى وا نەبۇوه. گوتىم بەلى بۇوە و نووك و بەدم بۇ گىيەواھ.
گوتى: وا دىيارە مامۇستا جەلال وىستووې گوناھى خۆى پىن داپۇشى.

حەز دە كەم باسېك لە كاك عەبدولخالق بىكم كە لەۋەتا دىويمە تائە و رۆزە دەمەم لە دۆستە ھەر خۆشەويىستە كانمە:

فەقى بۇوه؛ بۇتە مەلا. لە سەربازى كراوەتە ئىمام تابۇور (قازى عەسکەر). ھەر لەبەر خۆشىيەوە بە ئىشتىپا دەسکارى رادىيەت كەردىوو. گەيشتبووە رادىيە كە فەرنىتەرەي رادىيەت زۆر بە ھاسانى و نەرىخىكى زۆر كەم دروست دەكەرد. رادىيەت نىو كىلە واتىمان بە پەنچا ھەزار دىنار كېرىبىوو؛ كە لە كەم جى دەبىسرا. عەبدولخالق رادىيەكى مەھوجى ناوه راپىتى لە سىم و بۇتى بەتال و چەند لامپىك لېك دەدا كە سەد دىنارى تى نەدەچوو؛ لە ھەموو رۆزەلەتى ناوه راپىت دەبىسرا! لە شۇرۇشدا ناردىيان بۇ چىكىسلافاڭىيا؛ گوتىبۇيان تۇ لە ھەموو موھەندىسان ماھىرتى! بەلام لە كارخانە كار بکە و شتى تازە فىر بىمە دواى شەش مانگ ھاتەوە. پىتىج موھەندىسى رادىيەمان ھەبۇون كە لە خارىچ خۆيندۇبوييان؛ دەبۇو عەبدولخالق فىرېيان كا! لە مەلا يەتىدا زۆر زانا بۇو. كەمتر مەلا لە موجادەلەدا دەگەللىيان دەرەدەبرد. ناغلەب گالتى بە عەقل و سەھادىيان دەكەرد و مەلا ناخۇشىيان دەويىست. قەت نەمدى دەم بە پىتكەنин نەبى. لە عىشقى كوردىستان و ئازادىخوازىدا سووتابۇو. چاوى لە مالى دىنيا نەبۇو. بە گالتە پىيم دەگوت: ئاھر تۇ لە سەربازى مردوو شوتىن، ئەو عىلمى رادىيەت لە قىنگى كاميان دەرھېتىنەوە؟!

به همه‌موهیز و توانای خوبی هم‌تا شورش همه‌بwoo همه‌دگه‌ل بwoo؛ وازی له مال و مندال هینابوو. بو شورش له له‌شکریکی ده هه‌زار که‌سی به به‌هره‌تر بwoo. له شکانه که‌شدا هاته سبلاغ، له تارنه‌وه چووه ئەلمانیا. زور له ژیان ناهومید بwoo. له ئەلمانه‌وه راست چووبووه به‌غدا و له فروودگا گوتی من فلان که‌سی موھەندیسی رادیوی شورش بwoo و هاتووم ئىعدامم که‌ن. به‌لام ئىعدامیان نه‌کرد و هاتنه‌وه هه‌ولیر و دوکانی تەله‌فزیون چا کردن‌وهی دانا. زور به داخوه له سالی ۱۹۸۴ دا له هه‌ولیر تیرۆر کرا و به راستی گهوره‌ترين زیان له کورد که‌وت...

بنکه‌ی ئەحمدەد تەوفيق له پشت گوندی شیخان به چیایه‌که‌وه بwoo؛ کانی و ئاویکی زور خوشی لی بwoo. هەرچەند له همه‌موه بنکه‌کان دەرھەم بەرھەمی زور بwoo، کار زور به ناریکی ئەنجام دەدرا، به‌لام ئەحمدە پیاویکی زور به زاکوون و مورتەب بwoo. پیشمه‌رگه‌ی ئەه دەرسیان دەخویند، هەمیشە کاریان ده‌کرد، کەس زانی نه‌بwoo له خەت لادا. نه‌جار با، دارتاشی پینده‌کرد. هەر کەس هەر سەنعتیکی هەبا دەبwoo بیکا و بەهەر بە شورش بگەیهەنی. زور جار میوانی دەبwoo و بەه تەنزیم و رېکوپیکییە زورم دل خوش دەبwoo. جاریک له جارانه لای بwoo، ناردبwoo لە «خانی» گوشت جوانه گایان کربیوو. هەر دەمانخوارد و رەحەتمان بو گا زەرد دەناردا! له بنه کەدا ئەحمدەد ناچاری کردىبwoo. سەر جىنگە راکشاپون، منیش له پاش خوشوشتنیک - کە ئەحمدە ناچاری کردىبwoo و پیشمه‌رگه کانی شىشتبووبویانم - به تاي دەرپى لە سەر جىنگە کەم دانىشتبووم. کابرايەکى دىيەتى هاته ژوور، گوتى: کاک هەزارا ئەه و نەخوشى؟ گوتىم: برا ئەوانه بەه حىسابه مردوون. چۆنە هەر له نەخوش دەپرسى؟! بwoo بە پىكەنин. کابراش قرته‌يەکى كرد؛ يانى قىسىيەكى سەپرە!

لە پاش ماوه‌يەک رادیویمان گویزىتەوه بو گەورەتى زور گەورەتى تىداپوو. رادیو لە شکه‌وت دامەزرا. کارگەرانىش وئى كەوتىن، له ئەشكه‌وت و كەپردا جىنگە خۆمان كردەوه. كەلىنە بەردىكىم دىيەتە، دیوارىكىم له پىش كرد و دەرگايكە كم تى خىست. ئەوهندە تەنگ بwoo، ئەگەر تىيدا رادە كشام كەسی ترى نەددەبرد. دەبوايە دانىشم كە يەكىك بەباتىيە دىدەنەيم. نىوم لى نا «قەسرى شايىء!» كە لە فەرننسا مەشهورە. هەوەل رۇز كە لىم روانى، كەلىنە بەرده كە بەرەو ژوور تەنگ و تارىك بwoo. چووم سېلىيکى پر لە پۇلۇوم هىنا، مىتىك دەرمانى «دى. دى. تى.» م بە سەرەوه كرد و دەركەم داخست. پاش تاوىك سەرم دايەوه؛ دوو دووپىشىك و چەند جالجالۇكە و هەلەپەزەتىدا مردىبwoo. لەتە دەركىك تەختى نوسىتم بwoo. فانووسيكەم بwoo. قەدەرەتك تا شەو درەنگىك لەبەر فانووسم نۇوسى و لە سەر دەرگا - كە لىفەم لە سەر را خىستبوو - نوسىتم. بەيانى كە هەستام روانىم ماريک - كە بە دەرمان شل بwoo - هەر هىننەدەي بو كراوه بە گىزى و شلى گەيۋەتە سەر جىنگاكەم. قورسايى منى كەوتۇتە سەر و لە بىنما مردووه.

لە چىرۇكى كۈندا دەلىن فلان جىنگە شاي مارانى لى بwoo؛ بە هەزاران مارى لى كە ببۇنەوه. بە راستى «گەردىم» شوينىتىكى وا بwoo. كىيە كە خۇلە پۇتىنە يەكى بور بwoo، ئەوهندەي مارە ببۇنەوه. مارە كانىش هەممو كۈرەمار (كولەوه بىباب)؛ بۇرى سېپى واشى زگىلى كىلک زور بارىكى سەر سى سووج بۇون كە پىيەدانىان يەكايىه كە و گامىشىش فراق لى دەبرى. نیوھەرە و شەو دە چووين لە شکه‌وتىك نان بخۇين، قەت نەبwoo له رېنگە كە سەمان تۈوشى مار نەبى. رۇزىك لە

سهر بهردیک له بهر تاو راکشاپووم، عهبدولخالق هاتبیوه لام، ههراى کرد: کوره ههلی مار پیتهوه دهدا! ههستام، مار له بهر ده رکوه خزیه خوار. گوتوم: کاکه به خوا من زالم بوم، جیگهی پژانهی ئهوم داگیر کردوو!

جاریک بیلامانی له کهلهینه بهردیکا دهستم به ئاو ده گهیاند، که روانیم ماریک له و کولهوه بیبانه، نیو میتریک دور له بهرانیم پاپوکهی خواردووه. گوتوم: خاترجمه به ا تازه تا کاری خوم نه کهم هه لئاستم! هه تماسای یه کترمان ده کرد، تا ئه شهمرمی له من کرد و هیدیکا جیگهی خوی بؤ به جی هیشتم. پیشمه رگه کان سیزده ماریان له روزنیکا کوشتبورو، نابوویانه ناو زهنبیله یه کوه و پووشیان به سهر دادابوو، بردوویان بؤ مه کته بی سیاسی:

- فرمون میوهی گردیمه، به دیاریمان بؤ هیناون!

سهری پووش هله لگره و سهیری مامؤستایان بکه چون راده کهن!

زور بی پیخوری بwoo. روزنیک جوانه گایه کی زور قله هومان بؤ هات که بارزانی ناردبووی. جا و هره گوشت ببرزنه! به دووکه ل تهیاره زانیبوویان. چوار تهیاره مان هاته سه؛ لیده و بوکته! گوتیان راکهن و خو بشارنه و گوتوم: هه زار بومبام وی که وی، دهست له گوشت به رناده! هه چی کرديان نه بزووتم و گوشتی بهشی خوم بزآنند. بومبای ناپالمیان پیدا دابووین، تهختی فنهنری له ناو ئەشكەوتدا ببوونه چنگیک گوراسن؛ له گهه رما توابوونسەو. چەند روزان بھردى ئەشكەوتى که رادیوی تیدا بwoo گری هه ره زر بwoo. قەسرى شايۆی منیش كەس نەيدەزانى جینگاکەی له کوي بwoo. ئىتە تهیاره فيئر بون و هەموو روز سەريان دەداین. شەوانەش تەياره هەر لە عاسمان خولیان دەخوارد و بومبایان داده باراند.

شهویک ده گه ل سئی پیشمه رگه له گەلاله بويين. بwoo به قرمەی تەياره. چرا کۈۋابونسەو، دەركەوتىن بروپىن، من جغارەی داگيرساوم به لېيەوه بwoo. كابرایەك جىنيونىكى دا و خرهى لە چەخماخ هینا بمکۈزى.

- کاکه فريي ده ده مەممۇزە!

بەو شەوه - که زور تاریک بwoo - بى رېنگا به «گردىم» هەلگە راينه و. چەند جاريک ده کەوتىن و ترسىش هەبوبو به سەر ماردا بکەوين. عوسمان سەعىدى (وېزەرى راديو) بهرى دەكرا بچى دەنگى شەر زېبت کا. گەردنازايى خواتى كە مەبادا نەيەتهو. دلشاد مەسرەف گوتى: مامۆستا سەعىدا خوا نە كا مەرگت بىيىن؛ بەلام قەزا و قەدەرە. ئەگەر نەھاتىھە لىفە و سەرينە كەت جلى بکەين؟

- دلشاد با بۇ تو بى.

- ده بۇ ياخوا نەيەوه! خۇ من دوو مانگە پەتۈويكىشىم نىيە!

خەمى روزانەمان به گالتە و گەپ سواغ دەدا. يەكىكمان نامەيە کي زور ناسك و دلدارانەي لە زمان كچىكى رەواندىزى بە ناوی «پوناك» بۇ عوسمان سەعىد نۇوسىبىوو، عوسمان لە ھەممو بەرنامەيە كىدا خوشكە رۇوناکى رەواندىزى باس دەكىد كە كىيىزه كوردى راست ئاوا دەبى!

پىشمه رگەي بە ناو خزمەتكارى راديو زور لە لازم پىر بوبون. هەر بىتكارىك دەچووه لاي ئىدرىس - كە لە گوندى قەسىرى بwoo - دەيگوت بچۇ راديو. دەگەل عەبدولخالق شەو چووينە «مەقسىرى». شىتىكىيان لە بارزانەوە هيتابىو بە گورىس بەستبوبىيان. ئىدرىس گوتى: دە ئىستا من ج لەوه بکەم؟ گوتوم: بىنېرە بۇ راديو، ئىتمە جىگەمان زۇرە!

کاک خالیداغای حیسامیش هاته «گرددیم» بۆ رادیو، چەند شهويك که لە سەفەردا دەبوم، قەسرى شایوم دابوویه. شەو له بەر فانوسس کتىپى خوتىدىبۇوه، مارىك لە حەواوه كەوتىبووه ناو پەرى كتىپە كەمى!

بۇي گىرامەوه: مندالىك مەنچەلىك ماستى بۆ خاليداغا هيئاوه كە حەمموداغا ناوىك بۇي ناردووه. تەنبا ناوى ئاغايىتى دوور بە دوور كەردونىيە دۆست! مندالە كە دەللى: مەنچەلە كەم بۇ بەتال كە! پىتى دەللى: سەرىك بىر، وەرەوە!

قاپى نىيە. نىشتۇتە سەر مەنچەلە ماست و لىسى داوه و شەش رۆزان نەخوش كەوتۇووا! دەگەل كاک سامى عەبدۇرە حمان نارداراين بۇ «لىيۈزە» لە ناو دەشت، كە بە سەر چاپەمەنى رابىغەين.

بىن جىنىيە بىگەرىمەوه سەر باسى ھەلاتووه كان بۇ تازان و ھەممەدان: مامۇستا له تازان خوش ژياون. پېشىمەرگەي تىريش لە ھەممەدان، لە پادگانىك كۆ كراونەوه مەشقى سەربازى دەكەن؛ كە رۆزىك دەزى بارزانى بىنەوه مەيدان. جىزىنى بىستوو يە كى ئازەر دەبىن بە شادمانى ئەو رۆزەي كە جەمھۇری مەھاباد تىك چووه، جىزىن بىگرن. دەبىتە ھەرای پېشىمەرگەي دلىسوز:

- چۈن ئەوە پەروايد؟ ئەگەر ئەم جىزىنە بىگرىن دەبىن لە ھەممو بىن ئابرووينك پىسواتر بىن...
مامۇستا عمۇر دەبىباھ نوتقىيان بۇ دەكا:

- دەي جىزىن گرتىن چىيە؟ بۇ ئابروومان دەچى؟! لاي كى ئابروومان دەچى؟! ھەر وەك جەنابى تىمسار نەسرولللاھى فەرمۇسى: ئەگەر ئەعلاھەزىزەت بەفرەرمۇي گۇو دە پىشتان ھەلسۈون! ئەيکەين. دوايى بە سابۇون و ئاو ئەيشۋىنەوه، سابۇون فەرەيە و ئاوابىش فەرە... ئەوانى ئابرووى كوردايەتىان لە لا گىرينگ بۇوه، گۇتوويانە خۇمان رېش بە گۇو ناكەين؛ كىشە كەوتىبووه نىوانووه. ھېنديك ھەر لە گەل جوى ببۇونەوه. «مەلا جەمەيل رۆزبەيانى» - كە لە سەر زۆر شىتى تەر تۇورە ببۇو - ھەر چەند لە «ماوهەت» قازى شۇرش و رەگەلىان كەوتىبووه، ھاتىبووه تازان و سەرەبەخۇ ببۇه پەناھەندە و لە رادىيە دامەزرابۇو.

رۆزىك لە ھەلشۇ دەمروانىيە كىيۇ. رەشاپىيە كم دىت؛ هات و نزىك بۇوه. «سەفەر» ناوى فەيلى بۇو كە پېشىووتر تەنگىنگىكى فرۇشىتىبوو؛ دەبوايە محاکەمە بىكى.

- ھا سەفەر، خىر؟

- كاکە! لە ھەممەدان رامكىردووه؛ ھاتوومەوه با محاکەمە بىكەن و بىمكۈن.

- حالتان چۈن بۇ؟

- حالى سەگ! پېشىمەرگەيە كمان لە ناو مەنچەلى دە عەرزى گىراوى پادگان - كە ماشىان تىدا لىتىباوو - كەوت و بۇو بە شەھىدى ماشىنە!... مام ھەزار! ناوىكىيان لى نابوين ئەۋەندەي بىن قەلس بۇوم، تا دەيانگوت، دەنگوت ھەزار جوپىن بە باوكم دەدەن!

- ناوى چى؟

- لە بىرم نەماواه.

- دلاوەر؟

- نەخىز.

- چىرىك؟

- بريا چريک با!

- جهوانمه‌رد؟

- کوره نه خيّر زور ناويکي پيس بوو...

- سه‌فهار ئو دهه که من له ئيران بووم، به هى وايان ده گوت: غېيره نيزامي.

- ئاي دهه خوش ا راست ئيزى. غېيره نيزامي زور له جاش پيسىتە! من له داخ ئەم ناوه
ھەلاتم!

كانتى كە شەرمان لە سالى ۱۹۶۵ دا رۆز بە رۆز تونىتەر و خەستتەر دەبۈو، مەلامستە فاش دەگەل ئيران رېتك كە وتبۇو، تاران حوكىم لە غېيره نيزاميانە خۆيى كرد كە دەبى بچنەوه و لە شۇرشدا بەشدار بن. واشيان كرد كە بارزانى عەفوويان بىكا. هاتنهوه؛ برايم ئەممەد لە تاران مايەوه. مامۆستاكان هيئىدىكىيان چۈونە گۈندى «وەلزى» و بەشىكىيان - كە جەلال تالەبانى دەگەليان بوو - لە «دۆلەت، قە» لاي ھەباساغا مانەوه. پىشىمەرگە چەكدارە كانىشيان، بەشى ھەر زوريان هاتنهوه ناو لەشكىر و لە شەراندا بەشدار بۇون. كاك عەبدولخالق - كە دە پىشدا موھەندىسى رادىيەكە ماوەت بوو - دەگەليان چۈوبۇوه ھەممەدان. لە گەۋانەوهدا ھاتە رادىيە شۇرش و پىنكەوه بۇويىنه ئاشنا.

دەگەل كاك سامى رۆزىنامەي «خەبات» و «ئەخبارى كوردىستان» مان وەك مەجهللەيە كى هەفتانە دەننوسى. شەو تا رۆز لە بەر چرا زەنبىورى كارمان دەكىد. بە رۆز دەبۈو خۇلەبەر تەبارە وەشىرىن. كە لە بەغداوه ھاتبۇوم، چاوم زور بە حوكىم بۇو؛ لە جىيلى بىست سالە چاكتىم دەدىت. چاوم لە شۇرش زۆر كىز بۇو، دوكتور پىتى گوتىم ھەمۈمى خەتاي چرا زەنبىورىيە؛ كە لە نزىك چاوتەوه بۇوە و لە بەرت نووسىيە. حوكىم چاوم نىياونىو ھاتبۇوه خوار و بىنەيەنە كە چەم بۇ نەدەكرا.

لەم بەينەدا كە لە «لىيۈزە» بۇوين، شەويىك باران دەبارى؛ پاش نىوهشەويىكى درەنگ، چوار پىشىمەرگەي بادىنانى خۇيان كرد بە زۇوردا كە ئىيمە بە فەرمانى دەرۋىش بەگى سەرەتكەمان پىاولىكمان گرتۇوه؛ لە رېتكە هاتعونن ئىيان سەتەندۇرۇنىھەو. ئەمرى كوشتنمان پى نەبۇوه. ئىوه دەلىن چى؟ كاك سامى گوتى؛ ئىيمە رۆزىنامە دەننوسىين؛ كارمان بە سەر ئەو كارانەوه نىيە. گوتىم: برا ھىچ مەھەستن! بېرۇن ئەوانە بکۈزىن كە هاتعونن سەر رىتەن. غاريان دا. سامى گوتى: حەقت چىيە فتوای وادەدەي؟ گوتىم: كاكە ئەوانە دىيارە زۆر خويپىن. ئەگەر ھىچ غېرەتىان ھەبا حەبىسيانلى ئەستەنەنەو. وىستيان بلىن لە چاپخانە گوتۇريان: نابى شەر بىكەن ا دەيانەوېست پىنە بە سەر ترسەنۈكى خۇياندا بىگرن. بەلى ھەر وا بۇو. نەچۈونە شەر و چۈوبۇونەو بىنگەي خۇيان!

زېنىك چەند قوتۇو مەرەكەبى چاپى بۇ هەينايىن.

- سەيرە ئەممەت لە كويى بۇوه؟

دەركەوت «ئاورە حمانى مەلا مەحموود» - كە بەر لە من سەرپەرسى چاپخانە بۇو - دىزىویە و كەس نەبۇوه لىيى بىكىرى؛ داۋىيە بەر زەنە بۇمان بگەرىتىتەوە.

گۈندى لىيۈزمەم جارېتكى ترىيش دىبۈو؛ ئۇويش لە سەرە بەھارى ۱۹۶۵ دا دەگەل كاك نافىز كە باسمى كردووە. لە «قەسرى» وە بە رۆزىكى باران ھاتىن. لە چۆمى «وەسان» سىيلاو ھاتبۇو؛ بوار نەبۇو. من بە سوارى ئىستەر لىيم دا. ئاو تا نزىك سىنگەم ھات و چى وانە مابۇو ئىستەر بىخنگى،

گه رامه وه. ناچار دوور که وتینه وه و له پردي «به رگر كه» پهرينه وه. ئیواره بwoo؛ من پیش که وتبوم. ئیستره کهم له نزیک پوله سپینداریک، لاقی چه قاند: ناروما به شولی تهر که وتمه گیانی، بی فایده بwoo. كه روانیم ژنیکی قله وه و ک دیله دیو، رووته و خوی دهشوا. بانگم کرد: - دایکم! من و ئیستره که توقاند!

رایکرده پشت داران و ئیستر به فشقه‌فشق رؤیشت!

نابه‌لهد بوبین، شهومان به سه‌ردا هات و که وتینه ناو پنچک و داری ده م چه. نافیز هه هه رای ده کرد: «که‌نگی ده گهینه لیو گوو؟!» تاخری چراهه کمان به‌دی کرد. منالیکمان ده گه‌ل هات و بردنینه ناو گوند. بوبینه میوانی شیخ ره‌زای گولانی. ئه و ره‌زه له جه‌نگه‌ی باران و تهریدا، له هه‌زاری و هسان، تووشی لاویک هاتین، باریک و ره‌نگ زه‌رده؛ بوخچه‌یه کی پی بwoo؛ بوم هه‌لگرت. گوتی خه‌یاتم له که‌رکوک و ده چمه‌وه. تووشی پرایی جه‌نگه‌لیک هاتین؛ لاوه که گوتی؛ له و سه‌ر که هاتم، شه و لیزه ئیستراحه تم نه‌بwoo.

- ها، دیاره له دی بwoo و کتیج هه‌بwoo و تو شارستانی و ناسکی!

- نه‌خیر، دیچی؟ لیزه له و لیزه‌واره بارانم لی ده‌باری؛ ریگه‌م نه‌ده‌زانی؛ چوومه سه‌ر ئه و داره زه‌لامه نه‌وه ک تووشی ورج بم. زور تعر ده‌بوم؛ جارجاره ده‌هاتمه خوار، خوم راده‌زاند ئاوم لی بتکی و ده‌چوومه‌وه ناو لک و پی‌پی دار، تا سیه‌یه ولات رووناک بwoo، رؤیشتمن.

من پیش‌نیارم کرد که حه‌یهه جه‌لال تاله‌بانی له دو‌لهره‌قه بیکار دانیشی؛ قه‌له‌می باشه. با بینته لامان و له نووسیندا هاوکاریمان بکا. نامه‌یه کیان بـه نووسیبیوو که وره مه‌کته‌ی سیاسی کارمان پیته‌ها و تیگه‌یبیوو که ده‌یکوژن. شه‌ویک ده‌گه‌ل هه‌والانی دو‌لهره‌قهی رایکرده‌بwoo؛ چووبووه به‌رده‌ستی حکومه‌ت و بردبوویانه به‌غدا. روزی ۱۹۶۶/۱/۱ بwoo. برووسکه‌مان بـه هات که جه‌لال رایکرده‌ووه. نامان لی نان: «جاشی مودیل ۶۶»، که تا ئیستاش ئه ناوه‌یان له کوْل نه‌بـه‌تمه‌وه. ئیتر جه‌لال و هه‌واله کانی له ساوه بوبونه چه‌کداری ده‌وله‌ت و زور بـه روح‌مانه‌تر له سه‌ریازانی عه‌ره بـه‌ریان ده‌گه‌ل ده‌کردين. ته‌نانه‌ت «عومه‌ر ده‌بابه» بـه شاره‌زاکه‌ری ته‌یاران و دیهاتی دوستی شورشی بـه ده‌ستنیشان ده‌کردن. ده‌وله‌ت ناوی لینابوو: «برا عومه‌ری قاره‌مان».

رؤزیک له گه‌لی بدران، ته‌یاره -وه ک هه‌موو ره‌زانی تر- بـه‌مبارانی کرد. زیاد له خه‌لک، لاویک به ناوی فه‌تاخ، سه‌ری نابووه کونه به‌ردیکه‌وه و له‌شی به ده‌ره‌وه بwoo. ساچمه به‌ردیکی که بـه‌مبا بلاوی کردبوو ویکه‌وت و شه‌هیدی کرد.

«عه‌رب که‌له کس» ئه‌فسه‌ریکی ئه‌رتشی عیراق و زور قسه سه‌یر بwoo. خوشیمان ئه‌وه بwoo چه‌ند که‌سیک له ده م که‌ندال لیکی کو ده‌بوبونه‌وه که ئه و سه‌رگوزه‌شتی خوی بـگنیرت‌تنه‌وه و پی‌بکه‌نین. رؤزیک «علی سنجاری» -که ئه‌ندامی مه‌کته‌ی سیاسی بwoo- هاتبوو له پینکه‌نیندا به‌شدار بـی، تیلگرافیکیان بـه هینا، خویندیه‌وه و ملی له نووکه و گریان نا:

- باوکم مردووه.

به سه‌ر کزی ره‌گه‌لی که‌وتین و هاتینه لای سکرتیر «حه‌بیب ماجه‌ممه‌د که‌ریم»: - ها، خیره؟

- کاک عه‌لی باوکی مردووه.

- دهی جاچ بwoo؟! ده‌لین باوکت سی ژنی هه‌بwoo. تیری که‌یف کردووه! ده‌مرئ جیگه‌ی

خویه‌تی!

گریان کرایه‌وه به پیکه‌نین.

من له شورشدا لمبه‌ر ته‌یاره خوم نهد شاردوه. خه‌لک لایان وا بوبو ئازا‌یه‌تییه و له‌وان به‌غیره‌ت‌رم. به‌لام له راستییه‌کیدا من تنه‌بئل تر بوم؛ تاقه‌تی خو شاردنوه و ناو کون چوونم نه‌بوبو. ده‌مگوت هه‌رچی ده‌بین بیی و مردن هه‌ر جاریکه...

گردیکی به ئاشکه‌وت و دارستان هه‌بوبو، تا ته‌یاره ده‌هات، خه‌لکی دیمان ده‌نارده ئه‌وه. رۆزیک که ده‌مانزانی ته‌یاره دیت، هه‌موو چووبوونه گرده‌که. من له سه‌ر ته‌خته فه‌نریه‌که‌ی خوم نوست‌بوم، زنیک «ئایشی مه‌لا» ناو، زور به ترساوى و شیواوى خوی به ژووره‌که‌مدا کرد: - مامؤسنا ج بکه‌م؟ ناگه‌مه گرد، ئه‌وا ته‌یاره‌ش بومبای هاویشت‌ووه و ده‌شهاوی؛ ده‌خیله فکیکم بی‌بکه‌وه.

- خاتویشتنی بەریز! يان ده‌بین خویت بگه‌یه‌نیه گرد، يان وهره سه‌ر ته‌خته‌که‌ی من ا!
- ئیره‌له و تنه‌گانه‌یدا قسه‌ی چون ده‌کا!

ده‌رپه‌ری و خوی گه‌یاندہ بن داران. تا بومبای داویشت، ته‌خته‌که‌م و دیواره‌کان دله‌رزین؛ به‌لام چم وئی نه‌که‌وت.

شه‌ویک چهند میوان‌یکمان هات، ده‌بوبو له سه‌ریان بین. گوتوم: جرا زه‌ببوریه‌که هه‌لده‌که‌م. له سه‌ر من؛ خاترجه‌م بن ته‌یاره نایه‌ا! يه‌کی نه‌یگوت چون به قسه‌ی تو خاترجه‌م بین؟! چرام هه‌لکرد و ته‌یاره هات؛ جا وهره هه‌لئا!

ره‌مه‌زان هات. ئیممه که شهو تا رۆز کارمان نووسین بوبو، پارشیوان مه‌لامان خه‌بهر ده‌کرده‌وه که هه‌سته سه‌لا بکه. مهلا ده‌یگوت: هه‌ر چهند بی‌خوتان بەرۆزرو نابن، به قورعانی لیم خویندووه خیری رۆزرووی ئه‌م گوندہ نیوه‌ی بی‌ئیوه‌یه!
«عه‌ولای مه‌لا» ناو - میردی ئایشی مه‌لای باسم کرد - راچی بوبو؛ به شویتى کارگىشى ده‌زانى. خوی زور خه‌سیس بوبو؛ چى بوايhe به ئیممه‌ی ده‌فرۆشت: که‌و به سى تمەن و کۆتر پازده قران. شه‌وانى سرما سۆپه‌مان نیل ده‌دا؛ که ده‌بوبو پۆللوو، تەنەکه‌یه‌کى دوو كيلۆپى رۆزنى شاپه‌سەندى بەتالمان پى ده‌کرد له کۆتر يان كەو، سەرمان ده‌گرت و له ناو پۆلۈومان ده‌خاست. شه‌ویک ته‌قیه‌وه، لامان وا بوبو بومبای وئی كەتوووه!

حمدید عوسمان - كۆنه رەئىسى حىزىنى شىووعى - ناردرابووه لامان هاوكارىمان له نووسىندا بکا. شهو كه من خەريکى كۆتر پىشاندىن بوم، گوتى: نه تو، نه سامى نازانن شتى باش بنووسن؛ من فيرتان ده‌که‌م.

- وەك چى؟

- پىويسته نامىلکە‌يە‌کى تايىه‌تى دەركە‌ين، مەسەلەن: «چون ده‌بىيە پىشمه‌رگە‌ي چاک» و شتى ترىش ...

گوتوم: كاکە حەميد، تکايە هەمول نامىلکە بنووسە: چون كۆتر ده سۆپەدا دەپىشىنى؟! تووره بوبو، گوتى: ئىوه گالتە به هەممو شت ده‌کەن!

نىواره‌يە ك سالارى حەيدەر، سماىلى شەريفزاده و چەند پىشمه‌رگە‌يە‌كى ترى ئىرانيم میوان بوبون. شهو كه جىنگەم نىشان دان، له سەر لباد و حەسیر كىشەيان لى پەيدا بوبو؛ سالار به تووره‌يى رۇبىشت. بەيانى هاتوه، گوتى: چوومە مالە جەوا DAGA؛ كەس لە وەتاغ نەبوبو. نوتنم

دیته و نوستم! به راستی قهت پیشمه رگه‌ی هینده وریا و به پیتم نه دیتبوو.
مه کته‌ی سیاسی له گهله‌ی بهدران بwoo؛ که نزیکی لیوه‌ژه‌یه. زورمان هات و چوی گهله‌ی بهدران
ده کرد. گهله‌ی له نیوان دوو کیودا ئوهوندنه تنهنگه، روزی به هاری سی سه‌عاته. لای روزاواي
ئوهوندنه به رده‌لان و سه‌خته، ورچی بین هەلناگه‌ری. پلنگی زوره. چهند حه‌پسیه کی عه‌ره ب
شه و هه لاتبوون؛ له ترسی پلنگ هاتبوونه ناو حبس.

جاریک میوانی «گردیم» بwoo، ته‌یاره هات. من ده گهله سامی تازه خواه‌فیزیمان کردبوو. له
ری که ده مروانیه ته‌یاره، بریقه‌یه کی له کلکی ده رچوو. گوتوم ئه‌ها پینکرا! هه‌ر گه‌یشتینه وه
«لیوه‌ژه» خبه‌ر هات که ته‌یاره‌یه کی سوخوی که‌تووه. ئهو روزه‌ش سه‌ید ره‌سوولی بایی گه‌وره
و چهندیک له هموالانی ئیرانی میوانم بwoo؛ که لام وايه شه‌ری‌فزاده و سالاری حه‌یده‌ریش
ده گهله بwoo. به پله هاتینه وه به‌ره و «چۆمان» که ته‌یاره که‌تووه تماشا که‌ین. له ریگه
توروشی تاقه ماله‌یه که‌هاتین له زار گهله‌ی؛ که ریگه و قونه‌بانی ماله که یه ک بwoo. سه‌گینکی زور
دری بوره‌لووکه شلاوی هیننا. به گوچان بیو چووم. هه‌ر ئه‌و هیرش ده‌هینی و من گوچانی لئی
راده‌وهشیم و کم-کم پی‌دزه ده کا که گوچانی بره‌نه کمی. پاشه‌وپاش لهو سه‌ربانوه که‌وتله
خوار و قوراندی. خۆمان گه‌یانده که‌لاکی ته‌یاره. ئه‌حمده‌ده توفیق و چهند که‌سی‌کی تریش له
شیخانه‌وه هاتبوون. که‌لاکی خله‌بان سووتا بوون؛ که دوان بwoo؛ بیوونه خله‌للووز. هیندیک
نیشانه‌یه ته‌یاره که‌توه‌نماین کو کرده‌وه و شهو بیوینه میوانی ئه‌حمده. «کاخدر» تاویک خله‌لکی
گرشه‌یتانی به‌ری میرگان، له شووشه ته‌یاره که- که پلاستیکیکی روونی ئه‌ستور بwoo- ده‌سکی
خه‌نجه‌ری تاشیبیوو؛ به دیاری دای به من؛ که روزنامه‌نوسی ئورووبایی ده‌یانگوت:
«خه‌نجه‌ر که‌ت شیعري هه‌ره چاکته!...». ئیستاش ئه‌و خه‌نجه‌ر یادگاریم هه‌ر ماوه.

له مانگی ئاپریلدا «سەلام عارف» ویزای زاهید مەممەد که‌ی باسم کرد، له ته‌یاره‌دا سووتا.
برآکه‌ی (ئاوره‌حمان عارف) بwoo به جى‌نىشىنى و «بەزار» کرا به سەرە كەزىر؛ به‌لام شەر هه‌ر
نەھەستا. پیشمه‌رگه له زور شوتان زۆربیان شکست به دوژمن دا. دوژمن له لای ره‌واندزه‌وه
هاته پیش؛ سه‌ری چیای هەندىرىتى گرت و تۆپيان تا نزیکی گەللاه دەھات.

مه‌لامسته‌فا هاته مه‌کته‌ی سیاسی له گهله‌ی بهدران. له ره‌شماليكدا بwoo؛ چوومه لای. تاویک
ماپووم، چاي نه‌بیوو. گوتوم: دەلین جافر سولتانی هه‌ورامى له‌شکري له ئیران کردبوو؛ کابرایه کی
ھەنبانه به کۈل له دواي له‌شکر دەرپیشت. له جوابى پرسیاردا که چت پېيە؟ گوتى: «تۇوي
وشکە و تۆشە سولتانه!»؛ تو به ناشوكى نالىم چاپىشت نىيە! سېھى ئىواره چووم بىبىنەم، له
شىوه‌لە‌یه کدا ده گهله بەساسغا بwoo. به هەباساغاي گوت: دەزانم له شۇرۇش ماندوو بیوو و بى
پرسى من ده گهله ئىران و عىراق و توپىز بۇ مەسىلە‌حەتى خوت ده که‌ی! من مىتەۋام؛ بىناسە!
بە گولله داتدەبىزىم! ئه‌و هەباساغا فيله‌تەنە لىنگى دەلەرزى...»

خه‌به‌ری سه‌رکه‌وهنى دوژمنيان دايىه که‌هاتووه به دىوي باله‌کايىتىدا. قەرارى دابوو زور له
ئاغاياني ولات له گهله‌ی بهدران بىبىنى. عەسر بwoo؛ گوتى دەچم و دىمەوه. به سوارى ئىستەر
رپۇشت. خۆى چووبووه جەبەھ. حەفتا کەسى به سەرکردا يەتى «فاخرى حەمەداغا» ئامادەھى
ھجوم کردبوو؛ که هەر دەبى ئەوى لىيان گيراوە بىسېننەوه. شەر ھەلگىر سابوو. ھەوھل توپمان
-که ستوان خدر تاویکى له سەر بwoo- سەنگەرەنگى دوژمنى له رېزى پېشەوه پېنکابوو؛ ئەوسا
ھجوم کرابوو. بىسىمی دەولەتمان له رادىء دەبىست که چۈن شەكانىك شەقاون.

رۆزانه‌گەریکی زەلامی فەرانسی خۆی گەياندە شەرگە. بە قىسى ئەو پىتر لە دوو ھەزار كلاوخدۇدى سەربازان لە شەرگە بەجى مابۇو. كەلاك ھەر باسى ناڭرى... لەشكىرى دوئىمن قلب بۇوە. خۇيان كوتايىھەن رەواندۇز. جىگە لە سەدان تەفنىگ و دەيان بىسىم، چوار تۆبى زۆر گەورە و بە ھەزاران پەتۇو، جىلىكى سەربازى، بە دە ھەزاران فيشەك، بۇو بە تالانى. تەنانەت كۆتى فەرماندە بە ئىستىرەت و جەحوالىتىكى نايلىقون پە لە نەخشەي شەر دەس كەوت. سەرگەتنىكى زۆر گەورە بۇو. لوو ھەممۇ شەرەدا دوو پىشىمەرگە شەھيد كران كە يەكىان عوسمانى ناو بۇو؛ ئۇمۇرى تېرىشىم لە بىر نەماوه.

ئىتىر دەولەت لە شەرى ھەندىرىتەنەوە زاتى شكا و «عەبدورەحمان بەزار» بەيانى بلاو كردەوە كە لە رىيگەنى گفتۇگۇوە مەسىلە كە حەل بىرى. گوتىشى عاقلە كانى كورد لە بەغدا تىنە گەن كە من مەسلەحتى كوردم دەوى. مەنزۇرۇ لە برايم ئەحمدە و جەلال و ھەوالانى بۇو. برايم كە تارانەوە نەھاتە شۇرش، لە زەمانى عەبدورەحمان عارفدا بە تەيارە چۈوبۇو بەغدا. گوتىيان رۆزىك چۈوبۇو لای رەئىس جەمهور، ژمارەيەك خەباتى ئىمەي بۇ بىرىدۇو؛ شىعەتكەن كە لە سەر برايم نۇوسىبىوو؛ نىشانى دابۇو؛ بۇي تەرجىمە كەرىدۇو؛ گوتىسوو؛ ئاوا ئەوان ئابروومن دەبەن. تو رۆزانەمەيە كەمان نادەيەي جوابىيان بەدەينەوە.

رۆزانەمەي «نۇور» و مەجهللەي «رۆزگارى» وەرگەرتۇو، كە من بە رۆزانەمە كەم دەگوت «نەوەر» (قەرەچى) و بە مەجهللە كە: «رۆزگارى لە نامووس!»

لە رۆزانەمە و مەجهللە كەياندا ھەججومى ھەر گەورەيان بۇ سەر من بۇو؛ كە شاعىرى دەربارى بارزانىيە و ھەر قەسىدەيەك پەنجا دىنار وەرددە ئىرى! خزمەتتکارى تېرىستان و كۆمپەرادۇرانە! باوەر كە ئىستىش نازانىم تېرىستان و كۆمپەرادۇر بە چى دەلىن! ھەر خودى ئەو برايم و جەلال تالبەنەيە چەن جار گۇتوويانە جاسووسە؛ پاشان پەشىمان بۇونەوە و پىيان ھەلگۇتۇوم.

جارىك لە بەغدا - كە ستودىوم لە «ئەعزەمە» بۇو - بە حال نانى خۇم دەردىتى؛ نازانىم چۈن جەلالىم لى تۈورە بىبوو، گوتىسوو؛ نەگەر جاسووس نىيە بە چى دەزى؟! كەچى ھەر جەلال مەقالىتىكى بە عارەمى دە خەباتدا لە سەر نۇوسىبىووم كە ھەزار گەورەتىن شاعىرى مىلىي ئەم چەرخەيە و جىنگەنى فەخرى كوردى و كوردىستانە. كە لە سەر ئەو مەدحە بە گۈزىدا ھاتىم؛ گوتىم كۆردىكى گۇرانى شاعىرى بىن، نابىي باسى ئىمەمانان بىرى...

ھاتوچۇ و گفتۇگۇ لە پاش بەيانىتىكى بەزار كە لە رۆزى ۱۹۶۶/۶/۲۹ دا بلاو كرایەوە، دەستى پىتىكىدەوە. لە بەغداوە دەھاتىن، لە كەن شۇرۇشەوە دەچۈون. تا گەيشتە ئەوە كە سەرەك جەمهور (عەبدورەحمان عارف) بۇ خۆي ھات كە چاۋى بە بارزانى بىكەوى. بەلام لە رووى رەواندۇز، لە دەشتايىھە كى دامىنى چىا دابىزى؛ كە قەرارى پىتشۇوا نەبۇو. ئەو شويىنهش دەيتowanى تەلەيە كى زۆر خەتەر بىن بۇ گىرنى و كوشتنى مەلامستەفا. بە تايىتە كە لەشكىرىكى زۆرى بە ناوى گاردى پاسەوان دەگەل خۆي هيتابۇو. ھەمۇ دۆست و خۇشەويىتىكى بارزانى نەياندەويىست بارزانى لەو شويىنەدا بىچى عارف بىبىنلى ئاشكرا حىكايەتى دەداو كەوتىنى سمايلاڭلارى سەمكۇ و ھەمزاغايى مەنگۈر دەھاتەوە بەر چاۋ. بارزانى بۇ خۆشى ھەستى دە كەد كە گۇرپىنى جىنگەنى چاۋ بە يەكتىر كەوتىنە كە فىيلەتىكى ئاشكرايە و ھەر لە پاشگەز بۇونەوەي سەرەك جەمهور - كە شوين گۇركىنى كەرىدۇو - زۆر قەلس بۇو؛ بەلام پىاوه دەولەمەند و كارىيە دەستە گەورە كانى كوردى بەغدايى - كە هيتنانى سەرەك جەمهور و شەر وىستانىيان بە مەسلەحتى خۇيان دەزانى - سوور بىبۇون كە

بارزانی ئەو ھەلە لە دەست خۆی نەدا و بچىتە ئەو دەشتە روتوندە بەر خەتمەرەوە. تا
واى لى ھات بارزانى رېقى ھەستا و گوتى نابى ھەر چەكدارىشىم دەگەل بىن و بە تەنبا يە سوارى
جىپىك دەچم. رۇزىكى زور تال بۇو بۇ دۇستانى دلىسىز بارزانى و چارىش نەدەكرا. «خوسىتىنى
حەممەداغا» بە دىزىيەو قولەيەك چەكدارى بىردى، لە خوار خىوەتە كانى سەرۋەك جەمھۇر و
ھەوالانى، گىرىدىكى دارستانى گرت و بەرابىبەر بە گاردى حەرس و يىستا و چاوهنۇر بۇو كە ھەرگا
دەستيان بزاوت، تىيان بسرەويتىنى. چەكدارانى بارزانىش بە دىزى بارزانىيەوە خۆيان خزانىدە ناو
پىنچىكى لاي چىاي رۇزكەھو و دەھورى خىوەتانيان دا. زور كەس لە پىياوانى نزىكى بارزانى، زور
لەو رۇزە نىكەران بۇون. يەك لەو خەلکە من؛ دىلم زور توندى لى دەدا...

چۈومە ناو خىوەت كە تەنبا بارزانى و عارفى تىيدابۇو، عەمەراغاش ھات. دوگىمى بەرگە
دەمانچەمان ترازىندىبۇو؛ دەمانچەش لە سەرپى بۇو. كە ئەگەر لە دەرەوە ھەرایەك چۈرى دا،
عارف بىكۈزىن. نانى نىيەرە لە لايەن دەستەي سەرۋەك جەمھۇرەوە دەدرى. دىيار بۇو ئەو
چەكدارانەي نزىك بۇون و لە ناو خىوەتە كاندا چاوهنۇر بۇون، نەچۈونە نان خواردن. ھەر وەك
منىش وىزىإي عەمەراغا گۇتمان تىرىن؛ نان ناخۇين. رەئىسى سەتادى ئەرتەشى عارف - كە رېش
و سەر سېپىيەك بۇو بە ناوى «شاڭر مەممەد» - ھاتە ژۇورى خىوەت، سرتەيە كى دەگەل عارف
كىد. زور گۈنى لە سەر ھەست بۇوم، تىكەيىم پىنى گوت: خراب تووش بۇون؛ ئەوانە لە ھەمەو
لاوه دامەزراون و قەستيانە سوارمان بن. بە سرتە بە عەمەراغام گوت: ئىستىتا ئەوان لە ئىيمە
دەترىسىن؛ واپزانم ناولىن پەل بىزىيون. لە مىيىز بۇو ھەر لە مۇوسل و بەغداۋە پىاۋىكىم دەناسى بە
ناوى «كاكە»؛ فيلمبەردار بۇو. ئەپىشيان دەگەل خۇ ھېنباپو. بە لامدا تىپەرى گوتى: ئەوانەي بە
ناوى فيلمبەردار دەگەلمان هاتۇون، ھەمۈپان پىاپاکۇز و لاتن و زۇرتان ئاگا لە خۇ بى! تا لاي
عەسر دەو دەلە تەپەيەدا ماين. عارف ماشىنىكى سوارى خۆى پېشىكەش بە بارزانى كرد و
خواحافىزى كرا. بارزانى سوارى ماشىنە كە نەبۇو؛ بە جىپەكەي خۆى ھاتەوە. من حەولىم دەدا
يەكىن دەگەل خۆى سوارم كا، بارزانى تووشم ھات و فەرمۇسى وەرە دەگەل من بىرۇينەوە.

لە رىنگە زور بە دل پىرى گوتوم: چۈونە كەت كارىتكى زور خراب بۇو، ھەزاران جار ئەو دەولەتە
بىنامووسانە بەو فەندەل فىل و سويندانە كوردىيان لە بەين بىردوون. فەرمۇسى: بەللى خەتمەر بۇو؛
بەلام ئەو پىاۋە زلانە زوريان بىن داگىرت و من رقم ھەستا و ھەر خوا حىسابە...

گەنۋەك و ھات و چۆى نە شەر نە ئاشتى درىزەي كىشىا. زور جار پىك ھەلدەپېزايىن و زور جار
ھېيىنى و تەركى شەر بۇو. ئەم ماۋىيە دوو سال و سى مانگى كىشىا. لە مانگى جوولاي سالى
1968 دا ھېتىدىك ئەفسەرى ئاجوودان و نزىك لە سەرۋەك جەمھۇر دەگەل بەعسيان رېتك
كەوتۈون و كۈوەتاتىيان دىرى ئاپەرە حەمان عارف كرد و ھەلپىانداشت. پاش سىزىدە رۇز بەعسى بە
سەر كەردا يەتى سەدام و ئەحمدە حەسەن بە كە كۆدە تاچىيە كانىان دەركىرد و دووبارە بەعس
خۆكمى عىراقى گەرتهوە دەست.

لە سەرەتاي بەھارى شىىست و ھەشتدا، خېزانىم بە دىزىيەوە ھاتبۇوە سەردانم. مەندالىشى
ھېنباپوون؛ جىگە لە مەممەد. خانى كۈرم كە لە تەمەننى چىل رۇزەدا بەجىم ھېشىتىبۇو، خەركەلە و
نزىك بە سى سالان بۇو. ھەستى كەدبۇو كە باپى نېيە و دىيار بۇو زورى بۇ بەپەرۋەش بۇوە. ھەر
كە گۇتىيان ئەو بابىتە! دەستى كەدە مەل بەرى نەدەدەم. ھەر دەيگۈت: ئەپى باپى خۆم! تازە
بەجىت نايەلەم! من باپى خۆم ھەيە!... راستى كەم وا بۇوە ئەمەن دىلم بىگىرى و خەمگىن بىم؛

که ئەو دىيمەنە دلتەزىتەم ھەرگىز لە بىر ناچىتەوە...
لىرىدا دەممەوى باسىك لە خۆم و مندالە كامىن بكم:

محەممەد كۈرم عمرى چوار مانگ كەمتر بىو كە بەجىم ھىشت. لە مالى عەبدوللائى برام بەخىو كراوه و دايىكى وەك دەلىن بە بىيۇزنى چاوهدىرى كردووه. كە هاتنە بەغدا، كۈرم عمرى لە تۆ سالدا بىو، نەيدەناسىم. زۇر جار كە من دىيار نەبۇومايان، لە دايىكى دەپرسى: ئەو پىاوه كىيە دەگەلمان لە مالىيكتا! ھەر كە قەلس دەبىو، دەردەپەرى: «دەچەممەو مالى خۆمان!» كە مەنزۇورى مالى مامى لە سابلاغ بىو، مستەقام - كە لە شەقللاۋە بىو - تەمەنلىك لە سالىك كەمتر بىو بەجىم ھىشت و چوومە سوورىيا. پاش سال و نىويك كە دەگەل دايىكى هاتن بۇ لام، نەيدەناسىم، پىتى دەگۇتم: «عەممۇ» (مامە). كاك محەممەد ئىمامى و دايىكى كەرىمىلى لە بىر نەددەچۈون و لاي وا بىو ئەوان كەس و كارى ئەون. كاتى زاگرۇسم ھاتە دنيا، لە مۆسکۆ بۈوم، ئەوهش بەختى من دەگەل مندالان... ئەو چەند سالەش لە بەغدا كە چۈونەتە مەدرەسە، زۇر كەم دىتوومن، من ھەر بە شاخ و كېۋانەوە بۈوم و تەننیا دايىك ئاگاي لى بۇون. جا ئەگەر ئۇلۇغەتىان دەگەل من زۇر نەگرتى، حەقە و كەمتر توانىيەمە ھەستى خۆشەویستى باوكانەيان بۇ دەربىرم. ئەو حالە تا بلىي تال بىو، بەلام عىشقم بە ئازادى كوردىستان لەوە بەھىزىت بىو كە خۆم تەننیا نەزى خۆشەویستى و سەرېرىستى مال و مندال بكم...

لە ماوهى ئەو دەرىيەدەرىيەمدا - كە ئەگەر دە سەر يەكى خەيەوە، پىتى لە پازدە سال لە مال و مندال دور كەوتۇومەوە - وا بىو بە مانگ و دوو مانگ لایان بۈوم و دىسان بەجىم ھىشتۇون. ئەوي بىي پىسانلۇو بىو: ھەشت سالى ھەمەول كە لە سابلاغەوە بۇ عىراق چۈوم. سالىك لە مۆسکۆ، ئۇوي تر لە شۇرش. كە ھەمەول جار چارادە مانگ نەمدىتنەوە و جارىكىش دوو سال و چەندىكى خايىند.

تابىرم لە حالى خۆم و مندالىم دەكردەوە، دلىم تەنگ دەمبۇو، نەخوازا رۆزانى جىئىن كە بە بىرمدا دەھەت كەس نىيە جىئىنانەيان بىداتى و دلىان خۇش كا و زىن، بىيۇزنى و مندال، بىي بان. بەلام دىسان دلىم بە كۆشان لە رېيگەئ ئازادى مىللەتكە كەم سەبۇرى دەھەت و ھەممو لاوه كوردىكەم بە مندالى خۆم دەزانى. زۇر كەسى وا ھەبۇون لایان وا بىو من قەت خەم ناخۆم؛ بەلام ئەوان ئاگايان لە دل و دەرروونى من نەبىو. من پىيكتەننەم كەدبۇوە سواغى غەم خواردن و ھەميشە گاڭتە و قىسە قۇرم دەكەد و خەم و كولى دلى خۆم پى دادەپۇشى. ئەمما پىاولە ھەق لا نەدا، ھونەرى گەورە، ھونەرى مەعسوومى خىزىانم بىو. دەكىرى بلىم فريشىتەيە كى خودا بىبۇو رەفيقەم... بىرسى باین، رپوتت باین، بەو پەرى رەزايەتتەوە، بى ئەۋە گلە لە بەخت و زەمانە بىكا، وەك دايىكى ھەرە دلنەرم و بايى ھەرە دلسۆز، چاوهدىرى مندالى خۆى دەكەد و دۇور لە مېزىد دەزىيا و قەت گلە و لۇمەيە كەم لى نەبىست. ئەگەر تەننیا نانى ويشكى ھەبا، يان ساز و تەيار با و بىتواتىپىا زۇر خەرج كا، ھەرگىز فەرقەت پى نەدەكەد و ھەميشە رۇوخۇش و شوڭرائەنەبىزىر بىو. ھەر ژىنلىكى دېكە لە جىنگەئ ئەو با، سالىكىشى دەگەل دەرنەدەبردم. ھەرچەند من بىروم بە بەخت هاتن و نەھاتن نىيە و لام وايە چارەنۇوس ھەلکەوتىكە و دىتەرى، بەلام بەھو حىسابەي كە دەلىن فلان بەدېخت و فلان خۇشېختە، من ئەگەر لە زۇر شت خراپىم بۇ ھاتووه، لە زىن و شەرىكى ژياندا بەختەوەر بۈوم.

ژىنى پېشىۋوم ھەر زۇر باش و ژىنى دوايىم لە باشىش باشتىر و لە وەفافار تىر بىو و

ئیستاش لە پیریمدا مايەی ھەموو دلخۇشى ژيانمە...

ھیندیک لە سالى ۱۹۶۵ و نزىكەی ھەشت مانگ لە سالى ۱۹۶۶ لە «ليۋە» لە سەر چاپەمەنى شۇرش مامەوە. كاك سامى ھاوکارم بۇو. پىشىمەرگەي چاپخانەمان: «سەعید چەبووشاميل» - كە مەسيحىيە كى عەرەب بۇو - زۇر لە كارى چاپ زانا بۇو: «سەفەرى فەيلى» - كە باسمى كەرسىمىزلىك بۇو: «مەجىد كەساس» - كە ئەوسا مەندالىك بۇو - ئىستا لە شارى سولەيمانى لە چاپخانە كار دە كا و چەند جارىك ناوم لە پىشت كتىبى كوردىيە و دېبوھ كە سوپاسىيان لى كردووه. بەختەورم كە بە ھۆي منھە و فيئرى پىشەي چاپگەرى بۇو: «شىخ نورى ناوىنک» و چەند كەسىكى دىيكلە.

سەفەر زۇر تۇوش و جىنگىن بۇو، مەجىد لە قۇوت و جىنگىن تىر! رۇزى نەبۇو شەرىك نەكەن، وەك دەرسى مەدرەسە لىستەم بۇ نووسىبۈون: شەمە: مەجىد و سەعید، يەكشەممە: سەفەر و مەجىد، دوو شەممە: شىخ نورى و سەفەر يان مەجىد پىتكەوە شەرىكەن! رۇزى وا بۇو سەفەر دوو شەرى دەكىد؛ دەيگۇت: مامۇسا، با ئەمە قەرزى بى لە سەرمە! رۇزىك دەيتىم سەفەر دوو مەريشكى بە دەستەوە.

- ئەمە چىيە؟

- لە ژىنيكم كېرىۋە لە گوندى «يندزە». يەكى بە دىنارىك.

- غەزەبت لى بارى! مەريشك يەكى بە حەوت درەمە! (حەوت تمەن)

- نا مامۇسا، ژەنە كە وتى ھەر يەكى حەقىدە جووجەلە ھەلدىتنى. سى و شەش مەريشك بە دوو دىنار ھەرزانە!

پاش چەند رۇزىك، «سەفەر» تەھنگ لە شاندا بەرمە و يىندزە.

- بۇ كوى؟

- مەريشكىم لاي ژىنيك نايەوە، ئىسە ئەوشى خاکان گىشتىيان فاسد بۇوە. ئەچم ئەن ئەكۈزمە!

- سەفەر جارىك بە كەريان زانىوی بەسىتى! مەريشكە كانت بىكە قەسابى!

- دوايى گۇتم: من بە دىنارىك لىت دەكىرم، بۇ بىنكە سەريان بېرە.

- مامۇسا خۆيىشم لە گۇشتە كە يان ئەخۆم؟!

- ئەمى چۈن.

- كە وا بىن خاسە!

لە مەقالىكى «خەبات»دا نووسىبۈوم: درەكانى دەولەت وەك ئەۋە وايە كە گۇتوویە حەسەن و حوسىن دوو كچى معاویە بۇون؛ عەللى لە بەغدا كوشتوونى! مەقال حرووفچىنى كراوه، نمۇونە يەكى لى دراوه، سەفەر دەتتۈويە:

- سەعید ئەم غەلەتە چىيە؟ تو مەسيحىيت نازانى، من كە شىعەم دەزانم؛ حەسەن و حوسىن كور عەللى بۇون؛ وە دەست يەزىد شەھىد كراون! بىتىنە بىيگۈرە!

سەعید ناچار گۈرۈبۈسى. پەنجا ژمارە يەك لە چاپ درابۇو كە دەيتىم. جا وەرە سەفەر حالى كە

و لە سەررا حرووفچىنى غەلەت بىكەوە!

دوو سەربازى عەرەبى ئەسىرىز زۆز كىيان بۇ ھىتىانىن كە خزمەتى بىنكەيان بىن بىكەين. يەكىان سەيد عەللى، خەلکى حىليلە و ماسىگىر يەكى شىعە بۇو؛ يەكىان حەمەد، خەلکى لاي دىوانىيە،

فهلاحتیکی سوننی بwoo، که هاتن زهرد و زهعیف و لواز، لووتت گرتیان گیانیان دهردەچوو. زۆر زوو لای ئیمە قەلەو بۇونەوە و زۆر وە کەیف هاتن. تەلیسیکى پرم تۈوتى دەگەل پەرە جىفارە لای حەمد دانا. ھەر دۇعای بەخىرى دەکرد، دەيگوت: تىرە تۈوتى بۇوم؛ خوا پاوهستاوت كا! زۆرمان خوش دەویستن. حەممەد زۆر گىزىۋەكە بwoo؛ دوو ئىستىكەن چاي بېتىيە بە سەلامەت نەدەگەشتن! گوتمان تو كە وەرزىر بwoo، بىستانمان بۇ بکە! باوهەر كە بىستانىكى نموونەي بۇ ساز كردىن.

رۆزىك چووبۇوينە راوه ماسى، زۆرمان ماسى گرت بەلام چكۈلە بwoo. بىزاندىمان. ئیمە دەگەپاين دروو بېرى بکەين، سەيد عەملى - كە كۆنە ماسىگەر بwoo - قاقا پىيمان پىدەكەنى كە ئىوه فيئر نەبۈون ماسى بخۇن. دىار بwoo ئەويش ھونەرىك بwoo. ھەر كلکى ماسى دەگرت و بە دىدان دايدەمالى. قەت دروتكى دە گەردووی نەگىر! بەلام ئىستاش فيئر فىلەكەى نەبۈوين. حەممەد كە هيچ، سەيد عەملى چەند دەنكى كوردى فيئر بwoo؛ ناردبۇوم گۈلپارىك بگرىت. ھەراي دەکرد: مامۇستا هشار! نەوه شىتە! شىتە!

دواى پىك هاتن و گفتۇڭ دەگەل بەزار و عەبدۇرە حەمان عارف، ئەسىرە كان ناردرانەوە. من بەيانىيەك لە سەربانى گوندى قەسرى بwoo، ئەم دوانە هاتنە خواحافىزىم. ھەر دووكىيان زۆر بە كول دەگرىيان كە ليمان جوى دەبنەوە و دەيانگوت بريا دە سالى تر ئەسىرى بەرددەستى ئىوه باين...

«عبدولخوسین فەيلى» پىاوىنلىكى كورتەبالاي لوازى زۆر زيت و زىرەك، لە بەغدا لە نزىك مەدرەسەي مۇستەنسىرىيەقەدىم، دوكانىكى خەياتى و جل و فەرش فرۇشى ھەبۇو. كوردىكى زۆر موخلisis بwoo؛ بە تايىتى دەگەل ئەممەد تەھۇفيق و من. تا لە بەغدا بwoo، زۆر ساز و تەيار بwoo. بە تۆمەتى تىرۈرى «بەدرەدىن عەملى» ئەستاندارى ھەولىر، ئەويش تىيە درابۇو. پاش حەبس و جەزرەبەدانى زۆر، بەرداپۇو؛ ھاتپۇو ناو شۇرۇش و ماۋەيەكى زۆر لە لای سولەيمانى كراپۇو ئەمیندارى دەغل و دان و داهاتى پىشىمەرگە. دىار بwoo جارىك بە سەفەرىك ناردابۇو، لەم بەينەدا دىزى زۆريانلى كى كردىبۇو. هاتە لىيۇزە كە بچى دادى خۆى لە مەكتەب سىياسى بکا. مەجىدە مەنداھەكەى دەگەل بwoo. گوتى: ئەوه مەنداھە و زۆرىش جوان و بەرچاوه، باوكى بە منى سپاردوووه كە ئاگادارى بىم. منىش دلەم ھەر بە تو مەتمانەي دى. با لای تو بىن و لە چىنگ پىاوى خراب و بى ئەخلاق بىپارىزە!

پازدە شەۋىنچى حوسىن میوانم بwoo. شەوانە باسى بۇ دەکردم؛ كوردى ئىمەشى باش نەدەزانى. كە باسى يەكىنلىكى دىزى بى ئاكارى بىردىبا، دەيگوت: بەلى مامۇسا، ئەم پىاوى خەراوه، ھەمى لەعنت لە قەبرى بابت بەم! دەمگوت بەلى فەرمائىشە كەت راستە!

ئەو دەمە جەنگە رىتوسان بwoo. مەجىد دەگەل پىشىمەرگە كان چووبۇونە چىيا. خەبەر ھات مەجىد دلى لە خۇ بۆتەوە؛ خۇنى بۇ بەرن. بەستە زمانە كە مەنداھە شارستانى بwoo و دىوپە پىواس بى پوول لە كىيۇ زۆرە، بى خوى ھىننەدە خواردبۇو بۇورابۇو!

رۆزىك بە دەستى گەل دەچووين مەلە بکەين. زۆر دوور لە پىشتى گوند، مەنداھە جەوھەر ھىرانىم دېتن لە بن بەردىكى گەورەدا بwoo. گوتىم: كاك جەوھەر ا بن ئەو بەرددە ھىلەكە، ئەگەر خوا نە كا تەيارە لىيى بدا، ھەر بە تلىيشه بەرد مەنداھە كانت بەردە كەون. با لە ناو ھەۋە مىرگە، لە بن ئەو دارە گەورەيە بن، كە ئەگەر بۆمبا وە مىرگ كەۋى، ناتەقىتەوە و بىشەقى پېيشىكى زۆر لى

بلاو نابن. نویزی شیوان که له مهله گه راینه وه، هه مهو مالی دئ باریان لیناوه و روو به کویستان ده چن:

- بهو شهوه بو کوی؟

- ئای، خوت به جهوده رت نه گوتوروه ئه مشه و بومبارانتان ده کهن! خوتان رزگار کهن؟!

- نه مگوتوروه و خوا پووی دروزن و زمان هله رهش کا!

له گوندی لیزه گیانیکم به «پله»ی دایکی سه رگورد یوسف میران بوو که بنکه کوره کهی له ئیمه نیزیک و لوبه ری دولیک بوو. (پله بانی پورری). ئه و زنه لیم ژونه له هه مهو شیخ و مه شایخی گهوره ش سالح تر و له هه مهو کهس به روحتم تر و له هه مهو مه ردازایان مه ردت بوو؛ خاله خمه بوو.

جاریک له ههولیر، دوکتوریک روزیک سه ری چوار نه خوشان ده دا، له هه موان پله کهی له بن سه ری نه خوش ده بینی که میوه بیهوده بیهوده و دلداری ده داتمه وه. دوکتور گوشییه کهی فری ده دا، ده لئی: پله! ئه گهر تو دوکتوری من چکاره م؟! وخته بلیم منی به قهد تاقانه کهی خوی خوش ده دویست. هه ر چیشتیکی خوشی لینابا، ده بینارد دوام. که ده چوومه مال جینگیه کهی نوستن راخراوه.

- پله! ئه وه چییه؟

- قهله ندر ده تناسم، هه ر نانت خوارد خه و به لاتا ده باته وه. نانت بخو و بنوا! روزیک پیش نیوهره له مالی پله بوم - کاک یوسفی کوری له مال نه بوبو - ته یاره هات. پیشمه رگه کان - که جینگه بان رهو ته و پیش مالان بوو - هه لاتن خه بشارنه وه. پله ده ریه ری گوتی:

- ههی داوه شین! تنه نگه کانو بدمن به من، ئیوه بو پیاو نابن!

له خه جالتیان گه رانه وه و کردیانه ته قه له ته یاره.

که م پیشمه رگه هه بوبو ناوی پله نه زانی و به حورمه ته وه باسی نه کا. تمنانه کوره کهی خوشی وه ک هه مهو پیشمه رگه بیه ک پیشی ده گوت پله. من که هه میشه و ئیستاش له خوششتن به سابوون و ناوی گرم زور ته نبه لم، روزیک پله - که ده عوه تی کر دبووم - هه لیپتچام ثاو گرم کراوه ده بی خوت بشوی. چاری ناچار پاش قیره و هه رای زور چوومه ژووریک، تنه که ناویک له سه رئاگر و بردیکی بو شورکه لئی بوبو. پیتم له بردکه که نا، تنه که ناو و هر گه را ناو ئاگر. به وشکی جلم ده به کرده وه و هاتمه وه گوتوم باشم خو ششت! هه ده یگوت به قهستن وات کردووه!

هه باسی مامه نداغا و شیخ له تیفی شیخ مه حموده هاتنه لیزه و میوانی جواداغا بوبون. شه و چوومه لايان. هه باساغا گوتی ده بی ده عوه تیکمان بکهی. دوو گیسکم کری و ده عوه تم کردن.

مه جلیسیکی گهوره بوبو. قسه ده کرا و «به لئی قوربان» ده گوترا. سه رم برده بن گویی هه باساغا:

- کاکه ئیوه پیاوه گهوره کان له ناو ره عیه ت و ژیرده ستاندا هه قسه ده هاوین؛ دروی زور گهوره ده کهن. ئه وانه زور زیره کن. هه رچند له ترسان به لئی قورباتنان بوبه ده لئین، که دیار نه بوبون لیچتان لئی خوار ده کهنه وه و به بین ئابرو و تان ده زان. توزیک ئاگات له خوت بین! درویان بوبه که!

هه باساغا له پیکه نین شین ببوقه، گوتی:

- يه قین راست ده کهی. به لام شوکور شیخ له تیف له من دروزن تره و دروی زلت ده کا!

لهوہتا ده گهل ئیران نتوان خوش بیوو، حالی ئیمە ئیرانییە کان کھوتبووه خه تھرەوە. دھولەت داواى لە مەلامستەفا دەکرد كە ئیمە ئەسلیم کانه وە. مەلامستەفا حاشای دەکرد كە ئەوانە لای من نین. تەنانەت شەھۆیک چوومە لای « حاجى ئۆمەران » بارزانى ببینم. لە کۈلان تۈوشىم هات، گوتى: زوو بېۋا ئىستا كىشەتى تۇ بیوو. ئیرانى دەلىن لای تۆپە دۇزمىنى دەولەتى شاهەنشاھىيە. ئەگەر تو دۆستمانى، دەبى بىاندەيەوە. من گۇتومە لە كۆيتى دەزى. خولاسە وەك چاۋىشدار ليمان دەگەران. بە تايىھەتى داواى ئەحمدە تەھفيقىيان لى ئەدەکرد كە رەئىسى حىزبى دىمۆكراٰتى كوردىستانى ئیرانە و هەمىشە پېشىمەرگەي بەردەستى ئەو دەچنە ئیران و تەقە لە سەرباز و پۈلىس دەكەن و كەلە گایى لە ئیران دەكەن؛ دەبى هەر بىاندەنەوە. كە يەكجار زۆريان زۆرى هيتابىوو، بارزانى ناچار ئەحمدە بەرپى كەردى بۇ سنورى توركىيە لە گوندى «كائى ماسى» لە «بروارى بالا» بىمېتىتەوە و لە سەر سنورى ئیران دوور كەھويتەوە. كە وەك دەلىن نە شىش بسووتى و نە كەباب. ئەحمدە ھەرچەند بەو دوور خستەوە يە لە چالاکى و حىزبىاھىتى دزى ئیرانى داگىر كەرى كوردىستان دەكەوت، ناچار ملى دا و دەگەل چەند ھەوالىكى ئیرانى بارى كەردى و لېيم دوور كەوتەوە. ئەحمدە بە راستى شىرى مىسرى بیوو؛ دە كالان نەدەھەستا. بەلام ج دەكەي؟ فەرمانى بارزانىيە و واي بە مەسالەحەت زانىوە. ئەگەر لېيکىش دوور كەوتبووبىنهوە، نامەي دۆستانەمان بۇ يەكتە دەناراد و لە بەرامبەر دەرەدەلىيە كائى دىلدارىم دەدداوه كە سەبر بىكا، بەلكو ئەو خوايە ئەم گىر و گرفته بە سەر بچى و بە خۇشى تۇوشى يەكتە بىنەوە. لەو سنورە دوورەش كە دەستى لە ئیران كوتا كراپىوو، لە كاروبارى بەفايدە نەويىستابۇو. سەرەتايى دەرس بە پېشىمەرگە گوتى و سەۋاد فېردىنیان، دوو بااغى بەجى ماو لە جاشانى زىندۇو كەردىبۇوە. راستى باغدارىكى زۆر بە سەھلىقەش بۇوە كە من نەمدەزانى. چەند جارىك سېتو و ميوھى باغە كەي بۇ ناردم؛ دەببۇو هەر بىتىيە سەيريان.

كوردىتكى سابلاغى بە ناوى «سديق ئەنجىرى» ماوهىك بۇو لە تارانوھەتىبۇوە «دەرەندەن» لە «بالە كايدەتى». هەوەل جار لە شارى قەلادزەم دىت. دوايى لە دەرىبەند چەند جارىكىم دەدىت. تارىفي خوتىدەوارى و زاناييان دەکرد. پىاۋىتكى ھىدى و ھىمەن و لەسەرخۇ بۇو. لەو سەرەدەمانەدا كە ئەحمدە دوور خرابۇوە بۇ سنورى توركىيە و ئىمە لە «لىيۇزە» بۇوين، دەگەل سەعىد ناۋىتكى - كە بە چاۋىتكى بۇو - بۇونە میوانى بىنکە كەمان؛ پا زەدە رۆز مانەوە. رۆزانە خۇى و سەعىد دەچۈنە دەرى دى، بۇ جەمى نىيۇرۇ و شەو دەھاتنەوە و تەواو ھۇڭرى سەدىق بۇوين.

چەند جارىك لە مەكتەبى سىاسىيەوە - كە زۆرمان لى نزىك بۇو - خەبەريان دايىنى كە ئیرانى ناوى ئەوييان پېرسىيەوە: با لەو نزىكە نەمەتىنى. سامى و من حاشامان كەردى و جوابىمان نەدانوھە. رۆزىك دەبوايە دوو رۆزىنامەنۇس و فيلمبەردارى ئەلمانى بىتە لامان لە لىيۇزە. كاك سامى بە سەدىقى گوت: ئەمە مەچنە ئەو سەكۈبەي ناو دارانە كە ھەموو رۆز لەسى دادەنىشىن؛ چونكە نازانىن كى دە گەل ئەۋالمانىيانە دى. لەوانەيە جاسوسى ئیرانى رەگەلىان كەھوبىنى. سەدىق لەو قىسە نارەحەت بۇو؛ گوتى: دىيارە دەتهوى رام نەگرى! ئىتىر بى خواحافىزى كردى دە گەل سەعىدە كۈپر رۆيىشتەن. چووبۇونە جىنگەي رادىپ لە «گەردىم»؛ بۇونە میوانى خالىداغاى حىسامى. گۇتىبۇي ھەيلكەم ھەيە چۈنى دروست كەين؟ سەدىق گۇتىبۇي: دەچم لەو دەم چەمە پىنگە دىتىم، كۆوكى دروست دەكەين. ئىتىر ئەۋىپىنە بۇو، نەھاتەوە و بىن سەر و شوپىن چوو؛ كەس خەبەرى نەزانى. سەدىق زۆر جار سەھەفرى دەکرد و بە ھەوالانى خۇى نەدە گوت بۇ كۆئى

ده چم. همه مهو که سی که ده بیناسی لای وا بیو عه قلی بریویه چوتهوه ئیران و تاران بولای هه والانی تووده بی خوی. پاش ماویه کی زور، باوکی سدیق له قفسری هاته لای ملامسته، باسی کوره که کرد که لام ناوه شرت و گوم کراوه. بارزانی گوتی: هیچ وخت کوری توم نه دیوه و ناشرانم کی ده لی. تاقیق ده کهم، توش پرسه به لکو شتیکی له چاره نووسی برازی. نیستاش که س نه برازی سدیق ئنجیری چی به سهر هات.

له پاش رؤیشتی ئه حمهد ته و فیق بول سنووری تور کیه، «سوله یمان موعینی» خوی کرده جینشینی له حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئیراندا. رنگه ئهوانه زوری ده گهل ژیاون چاتری بناسن؛ به لام هیچ و بهر دلی من نه ده که وت. ده یانگوت داوین پیسه، ده یانگوت فهرقی گیرفانی خوی و هه والانی له بره، ده یانگوت ترسنه نوکه و... که من هه ده ممبیست و خوی و ک پیویسته نه مده ناسی. هه رهینده بیو مه رجه با و چاک و خوشیمان پیکوهه هه بیو. چونکه من کارم به سهر کاری ئیرانیه کانه وه نه بیو؛ به لام و ک دوست و برادر خوشم ده ویستن. ده ممبیسته و که موعینی و هه والانی پیشمرگه ده چنه وه ئیران و چالاکی ده نوین. موعینی برایه کی له خوی بچوکتری هه بیو به ناوی «عه بدللا»، کوری په سند و پند نه بیو؛ به راستی زور پیاویکی بدقمیمه بیو. که به داخه وه نه گهور کان ده گهل «مینه شم» - که ئه ویش مالم هه قه پالموانیک بیو - شه هید کران.

بنکه موعینی و پیشمرگه هه والی له «سونی» بیو؛ پاشان هاتبوونه دوله رقه. یه ک لهوانه هه والی موعینی و شه ریف زاده بیو، کوریکی حقوقی به ناوی «حه مه ده مین سیراجی» بیو که زور کومؤنیستیکی تووده بی دو و نه ات شه بیو. پیاویکی زور زیره ک و قسمه زان و لمبله بان و زمان لووس بیو. به داخه وه هر چندی کردم نه متوانی به دل خوشم بیست؛ نازانم بیچی؟... دیاره من ئه حمه بیوم و دوای هه ستری ئه حمه قانه خوی که و بیوم؛ دهنا هه رچی ده مدنی تاریخی ده کرد. یان پیم وايه بیو نامؤییم لی ده کرد که من له و کومؤنیستیه ته کیبیو و مهه و بروای پی بیو.

«مه لا ئواوه» ناویکم له براذرانه دیت، زورم که یف گرتی. بیری یه کجارتیز بیو؛ زوریه شیعری من و یه کجارت زوری شیعری کوردی له بهر بیو. که قسمه ده کرد دلسوزی بول کورد و کوردستان له قسمه کانی ده باری و زوریان کار له دلی گوینگر ده گرت.

رؤییک له «دەریهند» له گهل مام عهلى عه جهم بیوم. نامه يه کم بیهات، سوله یمان موعینی نووسیبیووی؛ «ئیتمه هه والانی ئیرانی - که چهند رؤییکه له زینوی و خلان را یاده بیورین - به عام بپیارمان داوه تو بکهینه رهییسی خومان و به موه له قسمت لا نه دهین. توش ده بی قبول بکه ده بی چاومان پیت بکھوی». خبه رم نارد هاته دەریهند. به مام عهلىم گوت نیوهرؤزه بیان بیو ئاماده کات. ده گهل سوله یمان به قەدم لیدان رؤیشتی، هه من و ئه. ناوه رؤکی نامه که دو و پاته کرده و به چهند سوئندیکی زور زل قایمی کرد. گوتوم: ئه گهه من قبوقل بکه ده ئیستان بیم، نابی هه له ئیستاوه قهت دروم ده گهل بکه. ده بی هه مهو شتیکتان بیانم. گوتی قبوقلمه.

- کاک فایق تو له و سه فهارنه که بول کوردستانی ئیرانت کردووه، تەقەقان له دیتی «شیلم جاران» کردووه و مەدالینکتان کوشتووه؟ حاجییه کت گر تووه، تا چوار هەزار تمەنت لى نەستاندووه بەرت نه داوه و دار کاریت کردووه؟ گیشه هی و هرزیزانت سووتاندووه چونکه پوللیان

نهداویه‌ی؟ رادیوت له پشت بهرد شاردوتهوه و ئانتیله کەت بلند کردووه، وات نیشان داوه کە به بیسمیم قسە دەگەل بارزانی دەکەی و گوتووته: قوربان! حاجی فلان هەر پىنج ھەزار تەمن دەدا. لېتى وەرگرین؟ بەلى باشە. خوا ۋاھستاوت كا! دەستت ماج دەكى؟! ئەو كارانەت کردووه يَا نا؟ نابى درۆم دەگەل بکەي ...

گوتى: بەلىن ھەمموم کردوون؛ بەلام لەلەد بەولاده له قىسى تۆ دەرنانچىن.

- كاك فايق با قسە كەت تەرجه مە كەم: تۆ دەفەرمۇو من بۇشكەيە كى پىر لە پىسايمىم؛ بۇنى دەرچووه. ھەزار وەرە بتىكەمە سەرىپۈشىكى بىن كەلىن، ئەم بۇگەنە داپوشە! برام نە چاوم لە گۇورەبى و سەرەتكىيە، نە ئەو كارانەشم بە دلە. ئىيمە لە باتى دلىسۈزى بۇ مىلەتە كەمان بىبىنە چەنە و رېڭىر و باجەستىن لە سەريان، پىيم كارېكى بە ناموسانە نىيە. خۇت چۇنت رابواردووه حىساب بۇ من مە كە! كارم بە كارى كوردىستانى ئىران نەداوه.

ئىتر خەبەرم لەو برايانە برا؛ نەمدەزانى ج دەكەن. جار و بارىك كە تووشى يەك يان دوانىان دەبوبوم حالىيكم دەپرسى و جوابىتكەم وەردە گرتەوه كە نەمدەزانى تا كوى گەيون. رۆزىك لە گەلالە بىوم. پېرىزىنەك ھانە لام گىريا، گوتى كورە كەم (سەيدى...?) گىراوه لە سەر ئەو كە دەلىن ئىرانييە. تکام بۇ كرد بەريان دا. سەيد چووبۇو چەند كەسىكى رەگەل خۇى خىستبوبو، گوتبوبى مام ھەزار دەلىن بچىنە ئىران چەتەيى لە عەجەمان بکەن! چەند تەقەيە كىيان كردىبو؛ پۇلىسيكىيان كوشتبوبو، ھەلاتبۇنەوە ناو چىيى قەندىل؛ كە بە هيچ جۆر ئاگاشىم لى نەبوبو.

رۆزىك - كە مالە مەلامستەفا لە «قەسرى» بىو - گوتىان بارزانى بانگت دەكى. گوتى: نۇ پېشىمەرگەي ئىراني - كە سالىچ لاجانى و ھەوالانى ئەون - لاي ئىيمە گىراون. ئەوانە لە ئىران زۇريان عەزىيەتى دەولەت داوه. ئىستا ئىراني سوورن لە سەر ئەو كە بىاندەينەوە. تۆ دەلىي چى؟

گوتىم: قوربان! حىكايەتىيان دەزانم. ئەوانە لە لاي قەلاذەوه ھاتۇونە ئەم دىyo. ئىدرىس كورى تۆ قەولى پېتداون كە نايانگىرى و دەيانىرىتە جەبەيە كى دىدور لە سۇورى ئىران. من ڙەوابى نابىنەم بدرىنەوە بە ئىران. ئەگەر ھەر بۇ مەسلەحەتى رۆزە، من ئامادەم - كە زۇرىش منيان لە لا گىرىنگە - لە بەرانيئر تۆپىكىدا كە بىدەن بە تۆ، خۆميان تەسلامىم كەم؛ بەلام ھەرگىز ئەو فتوابە نادەم، خۇشت كارى خۇت دەزانىي ...

گوتى: ئىيمە لەو ليقەموايىدە ھەممۇو لامان لى بىراوه، رېڭەي ئىران نەبى. چۈن دەتسانىن ئەوانە يان نەدەينەوە؟ چۇن برايم و جەلال بە سەرماندا زال نابىن؟

- من فتوا نادەم؛ هيچكارەش نىيم. خۇت دەزانىي ...

پېرە پىاپىك بە ناوى «حەسەن حەوتهوانە»، لاجانى - زۇر سال بۇو پېشىمەرگە بۇو - دەئىوارىدا ھانە لام كە عومەرى كورى تازە لاويكە و دەگەل ئەو نۇ كەسە گىراوانىيە. زۇرم بەزەبى پېتدا ھات. چوومە تكاي ئەو كورە. شەو بەريان دابىوو؛ گوتبوبىان ھەلاتووه. عومەر - كە لە مەردن رىزگارم كردىبو - زۇر جار دەھاتە لام و دەردى دلى خۇى دەكىد. جارىك دەگەل فايق موعىنىي چوونەتە سەر رېگاي نىوان سەردەشت و خانى. گوتى: كاروانىكى كامىيۇنى سەرىازان - كە چارادە كامىيۇنى بارقاو بۇو؛ ھەر يەكەي سى يان چوار پاسھوانى لە سەر بۇو - بە بەرددەمماندا ھاتن. ئىيمە لە ناو دارستانىكى چوغۇردا دەوروبەرى رېڭەمان گرتىبو. دەمانتوانى بە

نهنیا ده سپریزیک بیانکوژین و کاروان رووت کهین. کاک فایق - که سه رکرده مان بسو - فهرمانی ئاگر کردنی نهدا:

- کاک فایق لوه چاتر قهت هەلناکموی!

- نه خیبر رازی نیم تمهق بکهن، خەتەرە!

جا توخوا ئەگەر کاک حمەد بوايە، دە سەر ئەو پارووه چەور و نەرمە دەچوو؟ چۆنت دەمۇی تا خەتەر نەبى؟ بەجىم ھېشتووه و ھاتۇومەوه...

کورىيکى ترى ئەم مام حەسەنە (برايم)، لە پشت شىلەم جارانى لاجان كۈزرا. ئەو عومەرەش لە شەرى «دۇلى خىداوى» دىمۆكراٽى ئىران - کە دەگەل دەولەتى خومەينى كرا - بە تەيارە كۈزرا.

رۇزىكى ئىيوارە ئەحەمەدى بارام ميرزام دى کە لە دەستە و دايىرەي جەماعەتى موعىنى بسو. گوتى قەراريابان داوه بچنەوە ئىران و شۇرشە لىگىرسىن؛ بەلام من رامكىردووه و دەگەللىيان ناچم. گوتى مام عەلەي عەجمەم لە بىنكە بەجى ماوه و ھېشتا نەچوووه. خەبەرم بۇ مام عەلەي نارد كە ئەگەر ناچى بۇ ئىران با بىنته لاي من. هاتە لام و تا ئاخىرى شۇرش لىك ھەلنى براين و بىنكەم تەسلىمي ئەو دەكرد؛ وەك گۈل پى رادەگەبىشت.

بىستىمەوە كە دواي ئەوهى لە بارزانى و شۇرشە كەى ناھومىد بسوون، ويستوويانە بۇ خۆبان لە ئىران كارىك بکەن. حەممە دەمەينى سىراجى لە ھەموان دلگەرمەن بسوو کە دەبى ھەر بچىن. شەۋىك لە دۇلەرەقەوە رۇشىتۇن و حەممە دەمەين تا سەر سنور دەگەللىيان بسوو، گوتۇويە برا و باشە من بچىم دەگەل دەولەتى عىراق قسە بىڭەم و چەك و نەسىپاتان بۇ وەرىگەرم. خۇىلى دىزىبۇونەوە و خۇى گەياندۇتە بەغدايە و ماتەي ھەلگەرنوو. پىشىمەرگە ئىرانييە كان كەوتۇونە چىلاوه و تۇوشى شەر و بە كوشت چۈون ھاتۇون و سىراجى ھىچ خەبەرى نەبسوو و بىسىر و شۇتنە. جا ئىتىشاس تا باسى شەھيد بسوونى سمايلى شەريفزادە و مەلا ئاوارە دەبىسىم، گورجى چىروچاوى پر لە فىئىل و فەرەجى سىراجىم دىتە بەر چاو. لام وايە ھۆى بە كوشت چۈونىيان ئەو كاپرا زىرك و بىن بارديە، كە ئەوانى ھەلناوه و خۇى لى دىزىبۇونە. من بىرۇام وايە؛ رەنگە واش نەبى. ئەوه خوا دەيزانى... لەم بەينانەدا كە ئەو برايدەر ئىرانييانە لە دۇزى ئىران خەبات دەكەن و لە شۇرشى بارزانى تەكىونەوە و پىشىمەرگە شۇرشى عىراق بە كارىتكەدرىيان دەزانىن، ژىن و كورى فايق موعىنى لە سەنگەسەرە و لە مالى حەسەن ميرخانى ۋازەلەيىه. فايق چۆتە سولەيمانى؛ چاوى بە فەرماندەي ئەرتەشى پىنجەم كەوتۇوه، قەھولى چەك و يارمەتى لى ساندۇوه. چۆتە بە كەرچۈ لاي جەلال تالەبانى كە چەكدارى دەولەتن و دۇزى بارزانىن. ھاتۇتەوە شارى سولەيمانى، مىوانى شىيخ لهتىف بسوو. نامەيەكى بۇ حەسەن ميرخان نووسىيە كە: ئىيوه ژىن و كورى منتان داگىر كردووه؛ كارىكى زۇر نامەر دانەيە. ئەگەر نەتائىنگر تۇون، بىانئىرەن سىتەك؛ بۇ مالى شىيخ لهتىف. ويستوويە لە سنورى بانەوە بېراتە دىوی ئىران؛ لە سەر چوار رېيانى سىتەك - چوارتا، جىپە كەيان راگر تۇوه كە فايقى تىتىدایه. «سدىق ئەفەندى» ناوىكى لە كۈنەوە پىشىمەرگە و خەلکى سولەيمانى، كە ھەمومانى باش دەناسى دايىدە بەزىتى:

- کاک فايق كارم بە تۆيە.

فايق بە ليياسى فەقىيە، بى چەك دەلى من فايق نیم و ناوم مەلا قادرە.

- ھەر چىيەك بى رەگەلم كەوهَا!

رُوژنیک که بُو کاری چاپخانه - که ئهودهم له سوره‌بان بوروین - چوومه مالی بارزانی، گوتی: - ئه گهر بتهوی ده‌توانی فایق معینی بینی و قسه‌ی ده‌گهله بکهی. با هه‌رجی ده‌بیانی ده‌باره‌ی قاید فیرقه‌ی پینچ و جهلال و جاشه‌کانی به‌کره‌جو، پیمان بلی؛ دهنا ئهوه نیرانی داوه‌ی ده‌کنهوه و له خه‌تهردايه.

چوومه «وسان» فایقم دیت که ده‌گهله پیشمه‌رگه‌یه ک به ناوی «خه‌لیل شه‌واش» له مالیکی چولدا حه‌بس کرابوو. دوو چه‌کداری بارزانی له ده‌رک و سه‌ربان بوروون. پیکهوه دانیشتن، کاک فایق نهقلی گیرانی خوی و شه‌وباشی بُو گیزامهوه. که گوتمن ئه‌گهر هاوهکاری ده‌گهله شورشی بارزانی نه‌کهی، زور له چاره‌نوسوت ده‌ترسم، گوتی: نهوانه یاریده‌مان نادهنه. تهنانه‌ت برینداریشمان بُو ده‌رمان ناکهن. حازر نیم هیچ هاوکاریه ک بکه‌م...

گوتمن: کاکی خوم! ده‌لین ته‌بری گوشتخور دندووه‌کی خواره. تو پیاوی ئهوه کارانه نه‌بوروو! به زور به مله خوتدا هینا و نهشتزاني ج ده‌کهی. ئه‌گهر من بورومايه له جياتي تو، که ده‌مزاني دوزمنايه‌تى بارزانی ده‌که‌م و به ولاتى بهرده‌ستى ئهودا دیم و ده‌چم، هه‌ر به شهو، به بی‌ری، به ناو دارستاندا سه‌فه‌رم ده‌کرد. هه‌میشه چل تنه‌نگچیه کم ده‌گهله ده‌بیوه؛ له سه‌ر هه‌ست و ده‌ست له سه‌ر پله‌پیتکه. توشی هه‌ر ریبوریک ده‌بیوه، نه‌مدده‌هیشت برووا و خه‌به‌رم لی بد، ده‌مبه‌سته‌وه تا زور دوور ده‌که‌تمه‌وه. بُو چه‌ند کیلو‌میتر له پیشنه‌وه ریگه‌یان بُو تاقی ده‌کردمه‌وه و هه‌میشه ده‌سته‌یه ک له دواوه ده‌یانپاراستم. له کوئ ده‌نگ درابام ده‌مکرده ته‌قه و خوم رزگار ده‌کرد. لیم بروونه ئه‌حمده ته‌ توفیق له جياتي تو ئه‌مهه بکردايه، زور به هاسانی پیکی دینا و ده‌گیر نه‌ده‌که‌وت، تو ده‌زانی «حمسه» شیری که‌ریشی خواردبی، تیده‌گا که تو داوا ده‌که‌ی ژن و کورت بچنه «سیته‌ک». مانای وايه خوت له ناووه و ده‌تھوی بیانبینی. جوابت بُو ده‌نوسیت‌تھو که ژنی تو خوشکی منه و کوری توم له کوری خوم هه‌لناواردووه؛ ئهوا بُوم نارديه سیته‌ک. سدیق ئه‌فه‌ندیت له سه‌ر ریگه داده‌نی که باشت ده‌ناسی و ده‌تگری. تهنانه‌ت ده‌مانچه‌یه کیشت پی نییه دیفاع له خوت بکه‌ی. چون که‌سیک به ئاشکرا دزی بارزانی بجهولیت‌تھو و هه‌موو که‌سیش بینانس، ده‌چی سواری جیبی مسافریه‌ری ده‌بی و به نیووه‌راستی جاده‌دا سه‌فه‌ر ده‌کا و ده‌بیوه بچنی به چه‌ک و ئه‌سپایي دوزمنانی بارزانی له ئیران کار بکا و به عه‌قیده‌ی بارزانی زیان له شورش‌که‌ی ئهوه بدای؟! زور به داخه‌وه پیاوی ئهوه نه‌بوروی. خۆزیا ئه‌حمده ته‌ توفیق با. زوریش بُو ئاینده‌ت دلته‌نگم؛ به‌لام ده‌ستم ناروا. ئه‌ونده‌ی بتوانم حه‌ولی خوم ده‌دهم که له کوشتن رزگار بی.

ئهوه دوامین دیدارم بُو ده‌گهله موغینی. به مه‌لامسته‌فام گوت: راسته له ناچاری خوی چوته به‌کره‌جو و لای قاید فیرقه، به‌لام شتیکی واله هیچیان نازانی که ئیمه نه‌مانزانیبی. ئهوه داوه‌ی یارمه‌تی کردووه، قهولیان داوه‌تی و هیشتان هیچی و هرنه‌گرتووه. راسته کاره‌که‌ی دزی کاری تؤیه که ده‌گهله ئیران دؤستی؛ به‌لام به بروای من به هیچ جوئر نابی ئهوه دوو که‌سنه بکوژی، نه بیانده‌یه‌وه به ئیران. له جیگه‌یه کی دوورده‌ست، له سنور حه‌بیان که! بلی ناتانده‌مه‌وه؛ به‌لام گرتومن و نایه‌لم دزی ئیران بجهولیت‌تھو. بیانکه به په‌ری بهرنه‌دهی قومار. هه‌ر وخت ئیرانی که‌وتته برو بدهانه دوزینه‌وه، ده‌فره‌رموو من فایق و ئه‌حمده ده‌تھو‌فقیم پی به‌خیو ناکری؛ به‌ره‌هله‌لایان ده‌که‌م و ئازادن ج ده‌کهن بکهن. ئیرانی زور مه‌منوونت ده‌بن که ئهوانه‌یان ده گزرا نه‌که‌ی و نه‌بنه مایه‌ی ده‌رمان سه‌ربان. که له حه‌بیسی توشدا بن، هه‌موو رُوژ ئه‌گهر به پیویست

زانی ده تواني فهرمانی کوشتنیان بدھی. بهلام به هیچ جو ریک دلم فتو نادا که تھسلیمی ئیران بکریتھو. چونکه له دزی تو تبلیغاتی پن ده کهن؛ ووه ک چهند جار کردوویانه... دوابی بیستمهوه که فایق و شهوباش کوزراون و لاشه کانیان دراوه تھو به ئیران. راسته فایق به شەھیدنیکی میللى له ناو کوردستانی ئیران حیساب ده کری؛ بهلام به بروای من عبدوللای برای لهو پتر شیلوی ئهو ناووه بسووه؛ مەلا ناواره و شەريفزاده زورتر جىنگەی نیختیرامن. ندەبوایه سیراجیش له بیر بچى و حیسابی ده گەل نه کری. بهلام کەم وايه تاریخ عادل بوبى و هەقى هەر کەسى به پىنى کار و زەحمەتى خۆى دابى...

شیخ له تیف بۇی گىچەمهوه که فایق له سولھیمانی میوانى بسووه. کاتى گوتورویه دەرۈم، پىئم گوتورو به هیچ جۇر وا مەکه «قالە تەگەرانی» بزانى کەی دەرۈى و بۇ کۆئى دەرۈى. چونکه قالە جاسوسى سى سەرەيە: بۇ بارزانى و بۇ ئیران و بۇ عىراق کار دە کا. گوتى باشه. بهلام بیانى کە هاتھ خواحفیزى، گوتى قالە تەگەرانی ماشىنى بۇ گرتۇرمۇ و بەرىم دە کا! له قەلاتى بالەیيان بسووين، «مونتهقىمى قازى» - کە له پېشىشدا دەمناسى و براادر بسووين - هات گوتى: دەچەمهوه لاي مەھاباد هەوالان دەبىنم؛ کارىكت نىيە رامسپىرى؟

گوتوم: خەمیر ددانىك و فرچەيە كم بۇ بىنە!

تەھاو خۆى قەلس كرد كە من بۇ باسى سىپاسى دە گەل ناكەم!

جارىك بە سەھەر چووبوومە هەولىر، میوانى مالى شیخ مىستەفاى كورى شیخ عوبەيدىللا بوم كە ئەوسا له هەولىر بۇو. سالارى حەيدەرى و مونتهقىم لەوی بۇون:

- بۇ ھاتۇون؟

- بۇ سەياحەت!

رۆزى گوتىيان مونتهقىم گىراوه. گوتىان خەبەر بە شۇرش دراوه کە مونتهقىم دە گەل كورى شیخ عوبەيدىللا چۈتە مەركەزى فەرماندە سوپاى عيراقى لە هەولىر. كە له نوختهى سنورى شۇرش لىيان پرسىيە، گوتورویه ناوم عبدوللایه و ناسىويانە کە مونتهقىمە. سالارى حەيدەرى كە هاتبۇوه و زانبۇوه مونتهقىم گىراوه، چووبووه گەللاھ و گوتىبوو منىش بىگرن كە دە گەل مونتهقىم لە هەولىر بوم. گوتىبوويان كارمان بە تو نىيە كە تو ئاگات لە كارى مونتهقىم نەبوبو. بىستمهوه کە مونتهقىم دراوه تھو به ئیران و لمۇي حەبس كراوه.

تا ھاوين لە «ليۋە» مایتهوه. هەممۇمان تۇوشى زگ ئىشىمى زۇر سەخت بسووين. مىشۇولە كويىرەش حەشرى دە كرد و حەجمىنمان نەمابۇو. دوكتور مەحمۇود گوتى ئاوى كانىيە كەی گوند خراپە و جىوهى تىدايە. خەلکى گوند لە مەندالىيە و پىيەوه راھاتۇون؛ بۇ ئىيە سەممە. ئاوى گەرمى چەمە كەمان دىندا دەمانكۈلاند و ساردمان دە كرددوه. بهلام چارى مىشۇولە نەدە كرا.

قەرار درا بار بىكەين بۇ گوندى «سۇورەبان» كە هەشت مالە و لە «وەلزى» جوى بۇتەوه. چەند پۇزىك لە گوندى «قەسرى» مامەوه تا جىنگەي چاپخانەمان پەيدا كرد و بىكمان خىست. لە هاتوچۇنى نبىوان قەسرى و ليۋە، جارىك لە رىنگە لە بىسان ھىزم نەما. لام دا ناو پۇلە سېپىندارىتكە، راكساش. قىشقەلەي سەگباب قەرقە لە دەورەم، زۇرى تۈورە كردم. دەمانچەم لى هەلكىشە، دوو دەمانچەم پىيە نا. هەر چەند دە مىتريش دوور نەبوبو، تازە بە تەقەوه فرى! دىيار بۇ زۇر ئەنگىيە چاكم! راكسامەوه. پاش تاوىك خرمە و تەپەي بىادە و سوارەت. هەرام

کرد: بر سیمه‌ا، دهنگی پله هات، گوتی:
- ئاهوه ههژاری قەلەندەرە! دادەن بىگەنە!

بى تۇ ناخوش، يەك مريشكى سوره وە کراوى بە نانە وە دامى، قىتمە لى بىرى!
ھەر دەو رېگەيەدا شەۋىك دەگەل دوو پىشىمەرگە بۇومە مىوانى شىيخى «بەرگر كە». شىيخىكى جىھىلى زۇر دلتەر و خۇش مەشرەف، دەفىھىتىنا و بە دەنگىكى زۇر خۇش شىعىرى «سافى» كاكى هىرانى دەخويىندەوە.

پىشۇو ھەر لە لىيۇزە گۈئى تىشەيە كم پىسوھ نۇوسابۇو، گۈئىم وە ڙان ھات و زۇرى نارە حەت كىرمە. شىيخ ھەر بە پەلە پىوازىكى نايە سەر ئاگىر تا پىستە كەى سووتا. نىرتىكى پىوازە كەى - كە پىشاپۇو - خستە ناو كونى گۈئىم و ڙانى شىكا. باش بۇو ئە دەرمانەش فىر بۇوم. كە هاتىن بىرەين دوو پىوازم نايە باخەلەم نەھەد كە لە رى گۈئىم وە ڙان بىتەوە! گەيمە ناپىردىان، دوكتور حەسەنەتكى عارەبى لى بۇو؛ خۇرى تۈورە كرد: چۈن تۇ دەرمانى لادى دە كار دە كەى؟

گوتىم: دوكتور زۇرى لە سەر مەرۋا! زۇو دەرمانم دە كەى يان پىواز لە گىرفانىم دەرىتىم!
بەر لەھو تەھاوا لە لىيۇزە جى بىكەنەھە، سەرىتكى چووبىنە دۆللى «بالەيىان» كە مەكتەبى سىياسى و تەنفيزى لەھۆيە و زۇر ئاو و ھەواي خۇش بۇو. دۆللىكە نزىك بە بىست گوندى تىدایە و پىرە لە باغات و مىوه. چۆمە كەى لە نزىك بەفرانە؛ بەھاونى سوورىش ھەر سەھۆللاوە و ناۋىزى مەلەتى تىدا بىكەى! چەند دىمەنەتكى جوانە كە ئەھەممۇ دار بەرۋانە و دار مازۇوھ گەورانە، ھەممۇ مىۋى رەھزى لى ھالاوا و بەھەزاران ھېشۈوھ ترى لە بەرزايانەھە خۇ دەنوتىن.
میوانى كەپىرى شىيخ رەزاي گولانى بۇوم. پىشىمەرگەيە كى ھەبۇو (كەرىمە كەچەل)، چىشتى لى دەنا. ئىوارەيەك چوومەھە كەپىر؛ كەرىم دەممەرۇو لە سەر خۆلە پۇتىنە درىز بۇوه؛ ھاوار دەكە:

- مردم! بىمەنە!

دووبىشك بە قامكىيە وە دابۇو؛ بن ھەنگلىشى خى بىبوو. گوتىم: ماست ھەيە؟ پىالەيە كى چكۈلە ماست ھەبۇو؛ نامە سەر ئاگىر، تۆزىكىم گەرم كرد. قامكى كەرىمەمان گرت بىخەيە ماستەوە، لە تاوى خۇرى دەستى راوهشاند، ماست پڑايدە ناو خۆل. ھاوارمان بۇ دارشكىتىك بىرە، تەنیا دۆي ھەبۇو. دۆم گەرم كرد و فۇرەن كەرىمەمان چا كىرددەوە.
ئە دەرمانى ماستى گەرم بۇ دۆزى دووبىشك، زۇر جار بە كار ھات. باسم بۇ حاجى مەھەممەدى شىيخ رەشید كەرىبۇو. لە پاشەرەزىدا كە لە زىنۇي دىتەمەوە، گوتى:
- نەقلەتكى خۇش: چوومەھە لۇلان و بە سۆفييە كائىم گوت ئەھە دەرمانە فير بۇوم كە زۇر ھاسانە و ماست ھەمىشە ھەيە.

- كى پىنى گوتى؟

- لاۋىكى ئەفەندى شارستانى.

سۆفييە ك گوتى: پاش شىيخ رەشید تۇ دەمەنلى، ئىمان بە سەر ڕەرووتى شارستانى دەھەنلى؟ بە خوا بە قىسەت ناڭمە!
قەبرىك ھەيە لە لۇلان، دەلىن ھەر كەس بەردىكى چكۈلە لە سەر قەبرە ھەلگىرى و بىخاتە گىرفانى، دووبىشك بىپوهى نادا. سۆفييە كە چووبۇوھ سەر ئەھە قىسە، دەستى بۇ بەردىكە بىردووھ و دووبىشكىك پىپوهى داوه! بە دەست و سەر راژاندن ھات:

- حاجی محمد مهدی چم لی ده کهی؟ نهوا ده مردم!
- ماستی گهرم کراوی سه رپرووتی شارستانی عیلاجت ده کا!
- رُزیک له پردی زرددهوه ددهمه ویست بچمه دولی باله بیان؛ به چاو پیم وا بوبو زور هاسان ده تو نام بگهمنی. چهمه دانیکم به دهستهوه بیو؛ به پین ملم لی نا. گهیمه قهسری، ماندوو ببوم و گهرمam ببو. ئیستراحتیکم له سهر جوگه کرد و خوم فینک کرددهوه و ملم له ههوراز نا. به هزار ده ده گهیمه سهر ههورازی وهسان. لینگم دله رزی؛ وه ک سه رخوشان تلاوتلم ببو.
- ناخری گهیمه سه رهوزیره و باوی قاچم خوش بونهوه. شوانیک هه رای کرد:
- هوی کاک! پهراه سیغارام وی نییه؛ ئه گهر هه ته بریکم بددهیه.
- نیو دهسته یه ک پهراه سیغارام له سهر بهردیک له پهنا دانا؛ بهردیکیشم له سهر دانا، با نه بیا. گوتهم وره بیبه. خوم گهیانده ناو گوندی وهسان. مال هه مووه له چوول بعون. چهند لاویک له سهربانی مزگهوت بعون. سه لامم کرد و له سیبه ریک دانیشتم. گوتهم توون و پهرا و ناگرم هه یه و ئه مشه و لم سهربانه رایدبه بورترم. يه کنی گوتی: میوانی من به!
- مالت نزیکه؟
- مالیکی نیشان دام، له ههورازیک که هه ر توفیم.
- نایهم کاکه!
- یه کی تر گوتی: میوانی من به!
- کوا مالت؟
- لوبه ری چهمه و پر دیش هه یه.
- ره گهالی که وتم. له ری تووشی یه کی تر بعوین، گوتی: کاکه میوانی من به!
- کوا مالت که مت؟
- ئه مه تا له ناو نهوا به ردانه دایه.
- باشه ده بمه میوانی تو!
- کردیانه کیشنه که چون میوانم لی دهستینی؟ گوتهم: کاری من به گهه ز و بسته؛ ئیره نزیک تره و توم ناوی! بعومه میوانی ناو به ردان. سهير ده که م زیان هه ری که بیست و پازده میتر شالیان له پشتایه که له عیراق باو نییه.
- ئه ری ئیوه چین؟
- ئیمه سهیدی کولیجین. سهید عه بدوللای کوولیجی نهوه و خوارزای ئیمه یه که له سابلاغه.
- کوره ئه گهر وا بین خزمین!
- شهو کابرایه ک هاته نهوا ماله، گوتی: ما شه للا له دنیادا پیاوی عاقل هه یه و ئیمه نازانین. ئه مړو به ریواریکم گوت پهراه سیغارام ده یه! بؤی له سهر بهرد دانابوم؛ بهردیشی له سهر دانابوو که با نه بیا. بروانه ئه عه قله! گوتهم: کاکه تو چت دیوه؟ عه قلی وام هه یه له لینگه کلاش درشت تر!
- ئه وه تو بعوی؟ شهرت بین سبهی به ئیستری خوم بتبهمه ئه و شوینه ده تهوى!
- له ریگه گوتی ناوم مه لای بؤره. باسی سهید عه بوللای کوولیجی بؤ کردم که ئیستا شوکور پیاویکی دهوله مهند و زور پیاوه. بؤ من خمه بریکی تازه ببو. زورم دل خوش ببو؛ چونکه سهید

عهولام که به جنی هیشتبوو، مندالیکی فهقیر و ههتیوبار بwoo. ئیتر له و ساوه بومه خاوون خزم و تووتني جغارم ههر ئهوان بؤیان دیتام.

له «لیوزه» ده گهله سامي ملمان له کاري چاپهمهنى نايدهوه. رۆزنانمهى خەبات ھەفتەيەك به عارەبى و ھەفتەيەك به كوردى دەنۇوسرا. پاشان كاك سامي چۈوه مەكتەب سياسى له ناپىرداش و تەننیا من مامەوه و بەرپرسى چاپخانە و ئىدارە كىرىنى پېشىمەرگە كان بۈوم. جار و بارە دەرفەتم دىتىنا، دەچۈومەوه بەغدا سەرى مندالانم دەداوه و يەكىنكم لە جىنى خۇم دادەنا تا دىيمەوه بە سەر رابگا. جار و بارەش مندالە كائىم خۇيان دەگەياندە ناو شۇرش و چاوم پى دە كەوتەن. ھاۋىنېتك كە مەدرەسە و چانىيان بwoo، هاتن. خانى چكۈلەم كە ھەمول جار لە گەلالە لە ژۇورى مالە كە دەركەوت و ۋواني، گوتى: ئاي دايە! باخچەي بابه چەند گەورەيە! لاي و بwoo ئەم ھەموو جەنگەل و شاخ و داخە باخچەي منه!

كەپرىكمان لە چىای پشت گەلالە كرد و كەرمانە مالە خۇمان. چەند كەپرى تېرىشمانلى نزىك بۇون. رۆزانە لە «سۈورەبان» كاري چاپخانەم دەكرد، شەۋانە درەنگ كە تا «گەلالە» رېگەي دوو سەعاتىك دەبۈو، دەھاتىمەوه مال. ئىوارەيەك زۇوتى چۈومەوه، مەعسۇوم گوتى: دوو مارم دىتن لىك ھالابۇون؛ ھاوارم لەو جىرانانە كرد كەسىيان بە دادمەوه نەھاتن. گلەيىم لە جىرانان كرد، گوتىيان بە خوا نېيگەتۈوه، ھەر گوتۈويە: «ئەوهتا مار»، «مار ھاتۇون». لەوان وا بۇوه دەلى مالى دىكە ھاتۇون!

- كاكە قىسىق قۇر! ئەو مارەي دىيە كە پىتوه دەدەن.

- دە جا داڭى مەممەددەبۈو بىگوتايە: «مارى گۈرسىن» هات!

گەلىيكم ۋانىيە ئەو بن گاشەبەرە كە دوو مارە كانى چۈوبۇونە بن، پەيدام نە كەردن. دلخۇشى مەعسۇوممە دەداوه كە ھەر ئەو مارە بۇون و رۇيشتۇون. مەترسە چىدى نايىن. كىتىبم دەخويىتەدە و دەمگەوت مار نەما. لەو دەمەدا مارىك بە نىۋەرەستى پەرى كىتىبدە خوشى و لە كەلە كەدا خۇي شاردەدە. جوان بە درۆزىن دەرچۈوم! شەو لە كەپردا چرامان كۆزىندېبۈو، با خشەي لە گەلا دىتىاء، مەعسۇوم دەيگۈت ئەو مارە خۇيلى مات كەردووين تا دەنۈوين. جا ورە و سويند بخۇ كە مار بە شەو ناگەرئى و ئەويش ئىستەراخت دەكا!

ئەمجار سەعید ئەبۇشامىلى چاپخانەچى بە لايەوه شەتىنەكى زۆر عەجايب بwoo كە چۈن بە نىۋەشەوى تارىك، بە ناو ئەو دارستانە پەرەدا بە تەننیا دەچەمەوه مالىن و ناتىرسم؟ دەمگەوت: كاكە! لە درېنە ناتىرسم؛ لە بنىادەمى خراب دەترسم كە بۇ تەماح بىمكۈزى و ئەھۋىش بە پىدا ناپۇم و تووشىيان نابام...

لۇيۇزە خەلکىكى زۆر سادە و بەستەزمانى تىيدابۇو. ژىنەك ئاوى بۇ دىتىاين بە ناوى «مېرى»، ورج بىبىنە و مېرى بىبىنە! ئەگەر ئاوى دەھەتىنا و دەيدى مىوانى نامۇمان ھەيە، كۆلۈوانە كەي بە سەر دەم و چاپىدا دەدا و دەھات.

- مېرى! ئەو بۇ دەكەي؟

- ئاي بە قورىان! ئاشەرمىكم لە مىوانان!

مەلایكى لى بwoo «مەلا نىيىك» - پىيم وايە ناوى عەسلى «سەعید» بwoo- ئەو بېچارە نەيتاپىبۇو دوو سى سلاوەت و «مەمولايەسەللە» لە بەر كا و لە مەمولوونامەدا بەشدار بى. سەيدىتكى نەخويىنەوار فيريان ببۇو، پلاوى مەلۇوودى دەخوارد و مەلا بىيەش بwoo!

گوتیان «مهلا نیسک» چاویلکه یه کی هه یه ده قیمهت نایه! گوتم: مامؤستا ده کری ئه و شته عهنتیکه یه ببینم؟
- بهلی بؤ تو قهیدی نییه.

قوتووییکی هینا پر له پهروز، هر پهروزی هه لکرد تا گه یشته لوزکه. له ناو لوزکه، عهینه که کونیکی ده رتنا لاسکه کهی بمن بیو. راستی قرانیکی نه دینا، له مهلا بیوه بت! دلنم نه شکاند، گوتم: نیشانی که سی مهده! زور گهنجیکی به قیمهتاه!
گیایه ک به زوری له و ناوه دهروی به ناوی «گورمزه»، زور له ئەسپهناخ خوشتره. رۆزانه بیست فلسم دهدا به کچولیکی میری، ده چوو چاروکنیک گورمزه دینا. رۆزیکی جومعه بانگم کرد:
فاتمۆکی وهره بچو گورمزه!

میری گوتی: ئېرۇ! فەقى ئايىشى ئى مەلانىسک دەلى جومعان گيا زىكى ده كەن؛ گوناھە هەليانقەنی!

- خات میری! ئەدى بۈچى مانگا و بىزنه کانت ناردوونه دەشت گیای بە دەم زىكىرە وە بخۇن؟!
بەيانيان «میرى» هەر ئاونىكى شەومەندە بیو، دەبىرەدەوە کانى و لەو سەر ئاوى تازەت دینا.
- ئاخىر تو بە وەهورازە هەلدە گەرىي ئاوى شەو بۇ دەم يەوه؟!
- قوربان! فەقى ئايىشى دەلى ئاوى شەو نەچىتەوە ناو کانى شکايىت لاي خودا دە کا!
جارىك میرى شکايىتى كرد كە ئەگەر تو لە مال نابى، پېشىمەرگە تەنە کەي بە تالم نادەنلى.

- چەندى دەتەۋى بەرە، بەلام بۈچىتە?
- بە قوربان نیوھ رۆنى شاپەسند لىك دەدەم و بە پىرەي مىردىمدا دەينىرمە رەواندز!

های بە كلکى خىيۇ! لە هەممۇ عىراقدا رۆنى رەواندز بە خالىس و چاڭ بەناوبانگە؛ كەچى ئەويش فيلى تىيدا دە كرى!

بەزمى خۇشمان لە سوورەبان «نزار» ناو، كورى «سەبرى بۇتانى» بیو. لە كەركۈشكە وە هاتبىوو. مەندالىكى ۱۷-۱۶ سالە بیو. رۆز تا ئىتىوارى دە گەل سەگەلى ناو دى هەلدە سوور؛ دە باوهشى دە گەرتىن؛ ماقچى دە كردن. خەلکى دى شتىيان پى نەدە فرۇشتىن، دەيانگوت گلاؤ دەبىن. هەرچى دە گەل نزارم دە كردى، بى فايدە بیو. باوكى لە خۇشى زىرە كى «نزار» پىسى بە عەرزە وە بەند نەدە بیو، هەمىشە تارىيە دە كردى.

رۆزىك گوتى: نزار لەغەزىكتىلى پىرسىم: دوو بىز يە كىيان رۇوى دە رۆزە لاتە و يە كىيان رۇوى دە رۆزاوايە؛ لە سەر باقه گیایە كە دەلە وەرپىن. ئەوھە چۈن دەبى؟
قەدەرنىك مات ما، گوتى: بىز نابى، ئەسپ دەبى؛ كە پاروپىك هەلدە گەرى و ئاپىر بۇ پاش قۇونى دەداتەوە!

گوتم: شتىيکى كە پېشىوو بىستوتە و زانیوتە بلى؛ نە تو ئەۋەت دەزانى!
ملى لە سوئىند نا كە بە زىرە كى خلۇي حەللى كردوووه!
نزار كوردى نەدەزانى و كلاسى شەشى خويىن دبوو. هەر زوو گوتى ئىجازەم بىدە بچىمە لاي باو كەم.

- بچو بەلام زوو وەرە وە.
چۈوبۇو هەر لە دوورە وە بانگى كردى بیو:

- بایه له غەزىكم به زىرەكى خۆم حەل كردا
كە بۇي گىپرابۇوه باوکى جوينى پىدابۇو:
- ھەتيو ئابرووت بىردووم!
- حالى كىرىدبوو كە زۆر ھاسانە. نزار شەو نەھاتەوە. بەيانى خۆم لى تۈورە كىرد كە بۇ درۆى كىرىدوو.
- گوتى: سەگەلم بۇ ھات، بە لايتەكەم لە دەم و چاواي خۆم دا، گوتىم من نزارى ئاوالىتام، بەلام قىوللىان نەكىد و نەمۇيىرا بە شەۋىپەمەوە!
جا نايى لە بىرمان بېچى كە لايت [چرا قوه] بۇ سەگ لىدىرى لە شەودا، ھەرگىز ناۋىرىن نزىك پىياو كەونەوە.
- دەگەل نزار بە رىدا دەرۋىشتىن، تووشى پىاوىتكى بۇوين كۈپەلە تىرىشىياتىكى لە سەر باردا بەستبۇو.
- مامۇستا ئەو كابرايە يان تىرىشىياتەكەي بۇ مالى خۆيەتى، يان بۇ مالى جىرانان، يان دەپەرۋاشى!
- گوتىم: يانى چوارەميشى ماوه؟ يان دە قەبرى بابى رادە كا!
شەۋىتكى لە ژۇور دەركەوت و بەفرى دىبۇو. هاتەوە گوتى: شىتىكى زۆر سەيرە، بەفر لە عەرزىدایە و ئەستىرەش لە عاسمان دىاران!
- تەختى نوستنم لە ناو چاپخانەدا نزىك كۈورە بۇو. قەراخى لۇولە كۈورە لە سەربىان دلىپەي دەكىد. نازارم نارد ھىندىك گلى تى پەستىتىوئى. دلىپە ويستا، لەپەر باوهشىك بەفر و ئاوم بە سەردا كەوت.
- نزار تو چەت كىرىدوووه؟
- مامۇستا دىتم بەفر لە خۇل پاكتە، بەفرم تى پەستاوت!
شەۋىتكى چەند سۆفىلەكەيەكى دى لام بۇون. نزار باسى سەگىيکى لى تى پرسىن كە نايىبىن، گوتىيان كوشىمان.
- ئائى خودا رەحىمەتى بىكا جەننەتى، بە خوای رەحىمەتى زۆر سەگى چاڭ بۇوا!
لە سوورەبان ماوهىيەكى زۆر خالىداغى حىسامىشمان دەگەل بۇو. جارىتكى مام عملى پلاوى لىنىباوو، كاكلهى گۆپىزى تى كىردىبوو. خالىداغا بېسى: ئۇوه لە كوى گۆپىز دەپلاو دەكەن؟ من لە جىاتى مام عەلى گوتىم: لە ئىرلان! مام عەلى سوور ھەلگەمرا و بە سەريدا نەراند:
- ئاخىر ترم شىخالى! دوو بىست عەرزە و بىست ئاغايى ھەيدە! تو كەي دىنيات دىيە؟ لە ھەممۇ ئىرلان يەك كاكله گۆپىز بە بىپلاو ناخون!
- خەللىكى دى زۆرەيان من خوش دەويىست؛ دەھاتىنە لام و قىسەي خۇشم دەگەل دەكىردىن.
جارىتكى چووبۇومە بەغدا و خالىداثاغا لە جىتى من بۇو. چووبۇوه سەر بانى پىرئەننەك گۇتبۇوى:
- زولى! ئۇوه بۇچى كەرە و ماست بۇ مام ھەزار دەھىتىنا و بۇ من ناهىتى؟
- خالىداغا! مام ھەزار قىسەي خۇشن لۇ دەك. ئەتو وەك بەراز غەزرىيلىن چووبىھ كونىيە!
خەللىكى گوند ھاوارىيان بۇھەتىنام كە خەللىكى «وەلزى» ھاتۇن دارە پاوانە كانيان دەبىرن. مەلا سەيد رەحىمانم نارد، هاتەوە گوتى: دەلىن دەبىرىن و جوابى كەسىش نادەينەوە. گوتىم وەرن رېنگەيان لى بىگرىن. ھەرچى ھات، بارە دار و بارە بەرمان لى ساندىن، ۋوتىمان كىردىن. پىاوىتكى بە

سین باره وه ده رچووبوو، دوور کهوتبورووه. گوتوم سه عید و مام عهلى بچن ئهويشم بۇ بىىن. سه عيد رايىكىد و به دەمانچە لە كابرا راسا. كابرا نەھەنگىشى بىن بwoo، شەرى نەكىد و تەسلىم بwoo. مام عهلى كە هەموو دنيا يە بە چىرۇكى خۆئى كوشتبۇو، زۇر بە شلى دەرۋىشت. تا سەعىد كابراي هىينا، ئەمجار مام عهلى جوينى بىن دەدا و هەر شەھى لى دەكىد.

- مام عهلى مەرگى ئەو سەر و سەملىكت بىن! خۇ نەتۈزىرا بېچىي پېش!

- نا، گوتوم دېھگانە، فەكىرە، بۇچى بىكۈزم؟!

ئەمجار چوومە «دىلمان» و بە مەلامستە فام گوت وە كىلى تو لە وەلزى رېنگەي داوه زولم لەو فەقيرانە بىكەن. ناردى نەعمانىيان گىرت كە وە كىلىك بwoo. لە تەۋىلەيان كرد تا بە تکاي من پاش چوار رۆز بەريان دا. سووختى ئەو زستانەمان لەو دارە تالاتىيانە پىك هات. دەگەل مەجید و مەلا سەيد رەحمان سەھەر يىكمان بەرەمەو «زىنوى» كرد. شەو لە «ناوبەرگە» مىوانى مەلا مەھەممەد ناوېك بwooين. بەيانى هەر لە مالان ئاوا بwooين، دوو تەيارەت ھۆكىھەنەتەرمان ھاتنە سەر. گوتوم خۇ بشارنەوە! جىنگە كەم رۇوتەن و خىزەشىنە بwoo؛ لە راست خۇم دانىشتىم، قوتۇسى سىغارە كەم دەرىتىن، سىغارىكىم پېچاوه و دامگىرىساند. گوتوم با تاخىر سىغار لە ژيانىدا بىكىشىم. تەيارە لېيان قرماندىم، چەند مەرەتكىيان لە كەرکە مەرەتكى دەھورى من كوشت؛ من وەبەر نەھاتىم. تەيارە چوون و من بانگم كرد؛ وەرن بىرۇين! مەجید هات. مەلا رەحمان نەبwoo. ھەرامان كرد، نالەيەكى هات. لەم سەرە چووبۇوە ئاو دەرە شىلانىكەمەو، لەو سەر دەرنەدەھاتەوە. بە لاق كىشان دەرمان كىشا. ھەموو دەست و سەر و چاوى بە دەرە شىلان دەخوين ھاتىبوو.

قەدەرىيەك ئەنور دلىسۈزم لە جىنگەي خۆم دانا تا لە بەغدا دىيمەوە. پىيم وايە باسم كرد كە چۈن كومۇنىستېك بwoo. ئىستاش لە يەمنى جەنۇوبى ھەمەكارىيە. ناوى مەلا برايم بwoo. كە ھاتىمەوە، ھەردا بwoo. كارى بە خەللىكى دى كردىبۇو، بولۇنى نەدابۇونى. سابۇون و پەرە جغارة و تىغى رىش تاشىنى پېشىمەرگەي بۇ براي ناردىبۇو. دەرزىيەكى بە مەرىشكىنەك لە فەقيران دابۇو. زۇر زۇر گوتوم تۆ لىرە مەمىنە. پولۇلى كرىتكارانىم لى وەرگىتن و دامنى. مەلا برايم بە سووكاىيەتى بۇرىشتى.

دەمېنەك بwoo كە لە سورەبان بwooين. ھەر دەبۇو كە لە دى دوور كەھوينەوە و لە دەشت بېرىن. ويسىتم ئاودەستىك دروست بىكمەم. مام داودى مىزدى مىزدى ئاوهىنەمان بانگ كرد:

- ئاودەستىك بىكۈلە پۇولت دەدەمى!

تۇورە بwoo: عەيىب نىيە من ئاودەست بىكۈلە؟ ھەر ناشزانىم كۆپ دەكۈلن!

- مام داود بېھەخشە! مەنزۇورم ئەو بwoo ئەنور (مەلا برايم) بىردايە، تۆ چۈن قەبرىكت بۇ دەكۈلى؟

- كوا خوا ئەو دە كا؟ ئەگەر ئەو سەگابە بىرى، قەبرىكتى لۇ دە كەم قەتى لى دەرنەچىتەوە!

- دە باشە بېرە بىكۈلە بىزامەن چۈنى دەكۈلى؟

قولكىنەكى زۇر دوور و درېز و قۇولى كۈلى كە ئەنورى زگزلى بە ھاسانى تىدا بنىتىزى. وتم دارەرای كە و كونىتكى تىدا بىتلەوە، ئەو بwoo بە ئاودەست!

پېشىمەرگە يەكمان بە ناوى عەلى - كە خەللىكى ئېرمان بwoo - بە گالىتە پېيان و تېسوو سەيد رەسۇولى بانى گەورە كۆزراوه. ئەو بيش چىل دىنارى لە كەن سەيد رەسۇول داناوه، لە تاوان شىيت

بوو؛ دایه کیو. دواى سى رۆز پەيدامان كرد و هینامانهوه. گوتمان دەينىرينه بەغدا. خزمىكى لە زىنۇيۇھەت گوتى دەيىبەمە مالە شىيخى قەرناقمۇئى. عەليان كە بىرددوه، شىيخ هاتووه و گوتۈۋە: ناوى جىزىكە كانت ھەلەدە تا بىانكۈرمى ئەمن ئەمشە و بە قلىچ (شىر) پېتىجىسىدە جىندۇكە كە فەرم كوشتووه و بەرى بەيان لەو خەزايىھەدا هاتوومەوه. عەلە شىيت دەلى: ئائى بە قورت دابا مل ئەستورى زگزل! ئەگەر تۆ هىنىدە مەردى، دە بچۇ ئىنگلىس و عەرەبان بکۈزە و نەھوتى كوردىستانمان بۇ بىستىنە! شىيخ دەلى: ئەم ھەتىوھ كافرى دل رەشە، بە من چارى ناكرى!

لە دەرفەتىكى تردا - كە لە بىيغۇلان بۇوين - بىردمە بەغدايدە. قەرار وا بۇ دوازدە جار لە بەرقى بىدەن، پاش شەش جار هەلاتىبۇو. كە ھاتىمۇھ جوينىم بىن دا:

- بۇ نەتهىشت باش عىلاجت بىكەن؟

گوتى: بە خودا ترسام ھىنىدە عاقل بىم، بە كارى ئەم ولاته نەيەم!

جيڭىنى رەمەزان بۇو؛ خەبەرم نارد بۇ مەلا قادرى قازى گەلەلە كە بە ھۆى جىزىنە وە شتى بنووسمە بۇ رادىيە. نامەيەكى دوور و درىزى نووسىبۇو؛ كە قەلمەمى كۆپىيە بە زمان تەر كردىبۇو:

«لە مەدەينىوھ «پوعلوبە» دوازدە رۆزە رى چۈوبۇوھ مەككە، بە پىيغەمبەرى گوت: مانگىم دىيۇ، فەرمۇوى: «وەيلون لى پوعلوبە» يانى: وەيل لە بۇ پوعلوبە...». كاغەز ھەممۇوى بەو توورەھاتە پىر كراپۇوه. ناچار جرم دا و خۇم بىن فتوای قازى گوتىم جىزىن لە ھەممۇوا لايەكتان پىررۆز بى.

لە سورەبانەوە لە سەر داواى كاڭ عەبدولخالق چۈوم بۇوە كارگىرپى رادىيە شۇرش لە «شىناواىي»، لە خوارقەسرۇكىنە. جىنگەي تىيدا ڈيانمان نەبۇو. فەعلەمان گرت و چەند ژۇورىكمان دروست كرد. ژۇورىكىم بۇ خۇم كرد؛ زۇر تەنگەبەر؛ بە حال جىنگەي دوو تەختى تىيدا دەبۇو. لە بەرد و قور بۇو؛ ژۇور و دەرى سواغ نەدرابۇو؛ ھەممۇ كە لىنەبەرد بۇون. مىشەممایكى نايلىۇنم بە بەر مىچەكە يەوه دابۇو كە خۇل نەھەرى. ھەوالانى سەر رادىيە زۇر بۇون؛ كە دوو لەوانە شىيخ عەزىزى شىيخ رەزاي باسەرە، مۇھەندىسىي رادىيە بەرق، لە چىكۈسلاواكىباوه ھاتىبۇو؛ ئەۋىتى رەفيق چالاکى ھونەرمەند و گۆينىدە و نومايشنامەنۇوس بۇو.

كەوتىمە سەر ئەو فکرە كە شەرەفnamە بە كوردى تەرجمەمە بىكەم. بەلام كتىب لە كوى بىيىنە؟ سالاح مەممۇودى بارزانى (خوارزاي مەلامستەفا) - كە كرمى كتىبە - شەرەفnamە فارسى چاپى مىسر و شەرەفnamە عەرەبى تەرجمەمەي «عەلى عەونى» و شەرەفnamە عەرەبى تەرجمەمەي «مەلا جەمیل رۆزىيە يانى» بۇ ھەتىنام و ملە لى نا. لە پاش كارى نووسىنى كەرەستەي رادىيە و بە بنكە راگەيىشتەن و نووسىنى مەقالات بۇ رۆزىنامە و شتىتر، وەختىكىم دەدزىيە، يالى بىن دارىك، يان شەو لە سەر جىنگە، خۇم بە تەرجمەمە خەرىك دەكىد.

بەھارى ۱۹۶۹ مەلامستەفا چۈوبۇوھ گەران لە لاي دەشتى شلىئەر و سولەيمانى و لە «ماوەت» ماوەيەك دەمایەوه. ويستم سەھەرەنەنەن بەغدا بىكەم. دەبوايىھ دەربارە كارى چاپخانەشەوە بازانى بىيىنە. بە رېنگەيە ھەولىردا ھاتىمە كەر كۈوك. چۈومە كاراژىيەك گوتىم: تۈرمىتىل بۇ شەدەلە ھەيە؟ كاپراي كاراژدار تماشايەكى دەوروپەرى خۇي كرد، گوتى: دانىشە و دەنگ مەكە! كە خەلکى لە دەورە نەما، گوتى: كاڭ تۆ قىسىك دەكەي باسى سەرە! لەھەتا مەلامستەفا ھاتۇتە ئەو ناوه، ھەر كەس بەرە ئەۋى بىروا دەولەت بەھانەبەكى بىن دەگرى و دەيگرى. تۆ بۇ دەچى؟

- راستىيەكەي دەچم چاوم بە بارزانى بىكەوى.

ناردى كەبابيان بۇ ھەتىنام. راننەيەكى بانگ كرد و سرتەيەكى دەگەل كرد. گوتى دەگەل ئەم

رانتنه برو. هاتینه کن «چه مچه مال». جاشه کانی جهلال و برایم ئەحمدە لە «بەکرەجۆ» را هینابووباننە چەمچەمال و لە ئوتىلىك دامەزرابۇون كە لە سەر چەقى رېڭا بۇو. نەشمۈرە بە رانتنه بلىم لىرە لامەد ئەو جاشانە دەمناسىن. بۇ خۇي زۇر بە پەلە لە شار دەركەوت. گوتىم: حەزم كرد لات نەدا. گوتى: ئەمین گارازدار تىنى گەياندە كە نابى جاش بتىپىن. گەينە سەر چواربىي «تەننیال». رەمەزانىش بۇو. بە كاپرىاي تەننیالى سپاردم و رۇپىشت. چايچى نان و چاي دامى. زىلىتكى پەلە سەرباز ھات. دەستى لى ھەلەن، گوتى: ئەم خزمەمى من تا بەرانسەرى سوورداش بەرن! لە رېڭە تېرمان قىسى خوش كرد. لە بەرانبەر سوورداش دابەزىم و بە پى ملى رېئىم گرت. دوو كەسى بە تەفەنگە وش گەيشتنە من، گوتىيان پىشىمەرگەين. دواى تۈزىك گوتىم: برا من شارستانى و تەنبەلم، ئىۋوه بېۋەن، من ورده-ورده دىيم. گوتىيان: نەخىر بە پىنى تو دەرپۇين و بە جىت ناھىيلىن. وانىتبارىك بە رېيدا ھات، پېلە ژن و مندال و مەرىشك و قەلەمۇونە.

رایگرت:

- وەرن سوار بن.

لە پىشت وانىت سوار بۇوين. نويىزى شىوان گەينە گوندى «ئۆمەرقوم». ساحىب كامىيون گوتى: مالىم لىرە بە و بەربانگە؛ ميوانم بن!

- پۇولە كەت چەندە؟

- بە خوا ھىچم لىتنان ناوى. بە خۇرایي سوارم كردوون.

- دە كاكە بىمانگەينە «شەدەلە» نيو دينار وەرگە!

برىدينىيە بەر قاوهخانە. لە باٽى نيو دينار سىن ropyue دينارم دايە. چووينە قاوهخانە. سۆفييەك ھات گوتى: فەرمۇون بۇ تەكىيە! شىيخ عەبدورەحمان بەخىرى ھينانىن. پىاۋىتكى زۇر عاقل، زۇر چەپەن، زۇر كوردىپەرسەت. لەو وەتاغە ئىمەمى لى بۇوين، بە سەتان كەتىيى تەفسىر و حەدىسى لە سەر تاقە بۇو كە لەبەر دووكەل زەرد و رەش ھەلگەر ابۇون و دىيار بۇو زۇر لە مىزە نەخۇتىندراؤنەوە.

لىتىم ropyونە دەرىبارە شىيخ و دەرىويىشى شەدەلە و شەتەيە كەت بىستووه! منىش وەك تو:

لە زەمانى مەولانا خالىيدا، شىيخ ئەحمدەدى سەردار يەكىن لە خەلیفە خۇشە ويستە كانى بۇوە و سەيدى بەرزەنجىيە. نازانم كەى تەرىقەتە كە لە رېڭەنى نەخشىبەندى لاي داوه، بەلام بەر لەمە بچەمە عىراق، «حەممەسۇر» ناوىك لەو تايىفە داواى پېنگەمبەرایەتى دەكَا و ژن و مىزدى مەرىدى ئەو تىكەلاون و ھەموو ژن بۇ ھەموو پىاوان حەلالن و كەس گۇئى بە شەرع نادا و زىيانان لە لا گۇناح نىيە. دەولەت حەممەسۇرلى گرت و بىدىيە حەبسى كەركۈوك، ژن و پىاوا و مندال مانيان گرت، تا حەممەسۇر بەردرە. زۇر لە مەلائىانىش چووپۇونە ناو ئەو تەرىقەتە. دەيانگوت ھەر كەس چەند رۇزىك لە شەدەلە بى، عەقلى دەگۇرى. من خۆم مەلا تەها ناوىكىم لە لوبنان دەگەل بۇو. لە نەخۇشخانە مەرىد بۇو. دەيگۈت ھاوبەشىيە كى زۇر زۇر عادلانە بۇو؛ كەس لە كەس تىپىت و بىسى تر نەبۇو. ئەو دەمە كە من چوومە شەدەلە، حەممەسۇر مابۇو؛ بەلام داموەزگا كە نەمابۇو. حەممەسۇر لەو بەرى دى كە شىوهلە يەكى نىيوان بۇو دەڙيا. چەند كەسىكى تىشىيانم دەناسى كە ئاغايانە دەڙيان و دەگەل پىشىمەرگەدا بۇون. بە قىسىي «مەلا باقى» - كە تارىخيكى زىندۇوىي كوردىستانى عىراق بۇو - وەختى بەھاۋىللا لە سەرگەللو بۇو، كارى كردوته سەر بېرىۋاي

ئه و شیخانه و له رینگه‌ی پیشواوی لادون.

سُوفیه‌ک خزمتی ده کردین که له سهر یه ک قریبی ددهاتی. دیار بوو له کونه مریده کانی زه‌مانی جه‌زم بوون بووه. شیخ عهدوره حمان ده‌رؤیشت، گوتمن: خواه‌افیزیت لئی ده که‌ین نهوه ک نه‌تبینینه‌وه. گوتی: ده‌بی سبه‌ی نان و چا بخون. گوتمن: یا شیخ! نیمه به‌رؤزو نایین. تو پارشه‌ومان بؤ بنیره و بهره‌بهه بیان ده‌رؤین.

دوای پارشیو خواردن بارگینیتکی جل کراو حازر بوو. گوتی: سوار به تا «هله‌دن». گوتمن: لازم نییه. گوتی: تو لیم مهبه به مام حمه‌منی فه‌بیلی که دوینی سرما بردى! کابرات خاوەن بارگین له رینگه گنیرایه‌وه:

مام حمه‌من - که دوکانداریکی فه‌بیلی به‌غدایی بوو - هاتبوو سه‌ری عهدولحسینی کوری بدا که له هله‌دن به بنکه‌ی پیشمه‌رگه راده‌گا. شیخ عهدوره حمان له شهدله‌وه منی ره‌گه‌ل خست که له کویستانی به ته‌نی نه‌بی. کاتئ سه‌رکه‌وتینه مله‌ی چیای پیره‌مه‌گروون و مام حمه‌من زانی که من خله‌لکی سه‌رگه‌ل‌لووم، هله‌لدنیشی لئی دیار بوو، گرنه‌ی گرت که تو بچوره‌وه ماله خوت. هرچه‌ند گوتمن پوولی تا هله‌لدنم ساندووه و کویستان بؤ نابه‌لله‌د خه‌ته‌ره، به‌هره‌ی نه‌دا و به جنیو لیم جیا بؤوه که من خۆم به پیاو ده‌زانم و و به ته‌نیا ده‌رۆم. له دامینی چا لئی هله‌لکرده کریوه و سرما بردى.

که گه‌یشتینه شوینه‌که، جی پی و جی که‌لاکی مام حمه‌من له به‌فردا مابوون. دیار بوو زوری له کریوه سه‌ر لئی شیوابووه؛ زور له نزیک مالان سه‌رما بردبووی. به سه‌ر سه‌رخوشی مام حمه‌مندا هاتم. میوانی عهدوره حمان قازی بووم. «مامؤستا هه‌ردى» شاعیر له‌وی بوو. به داخه‌وه له‌بهر تاهومیدی خۆی میشکی داخراپووه؛ هه‌موو شتی له بیر چووبووه. دلخوشی دانه‌وه‌ی من به‌هره‌ی نه‌دا. به زور وام کرد سه‌ر و پیشی بتاشن. پاش نیووه‌په چوومه «مالوومه». کابرایه‌کم به کری گرت به سواری بمبای بؤ ماوهت. شه‌و نویزی شه‌وانیتکی دره‌نگ گه‌ینه ناو دیی «ولاخ‌للوو». به‌فر بوو؛ سه‌رماش سه‌سخت. کابرا گوتی: تو بچو مالی مه‌لا، منیش خزمیکم هه‌یه. گوتمن: ره‌مه‌زانان میوان خویتنالله؛ دانابه‌زم. تو بچو به مه‌لا بلئی میوانیتکت هه‌یه. ئه گه‌ر رپووی ناخوش بوو، زوو و هره ده‌چینه ماله خزمه‌کدت. هه‌ر چۆنی بی شه‌وینکه، رایدە‌بوترین. مه‌لا هاته ده و گوتی: فه‌رموو. زووریتکی زور گه‌رمی پاک و خاوینی هه‌بوو. هه‌ر تماشام ده‌کا و ده‌لی: حه‌یه پیر بووی، به داخه‌وه زور گوپراوی!

- مامؤستا من تو ناناسم. تؤش قفت منت نه‌دیوه؛ لیت گوپراوه.

- کاک هه‌زار تو شتت له بیر چوتنه‌وه! من ناوم مه‌لا عهدوللایه. چه‌ند له سابلاخ پیکه‌وه ئاشنا ببوین و له کۆمەله‌دا هه‌وال ببوین؟!

کاوازی زیانی کۆمەله‌مان کرده شه‌وچه‌ره و زور خوش راپرا. پارشیو که‌وتینه ری. چیشتنه‌نگا گه‌یمه ماوهت. دوو شه‌و لای بارزانی و شیخ محه‌ممەدی هه‌رسین - که به‌پرسی ئه‌وی بوو - مامه‌وه. پاش دوو شه‌و ده‌گه‌ل کامیونیک به‌ره و سوله‌یمانی ری که‌وتمن. زور جار کامیون له قوردا گیری خوارد. به حاله‌حال، گا به سواری کامیون، گه‌لینک به پی و به قور شیلان، شه‌و گه‌یشتینه قاوه‌خانه‌ی قه‌دی چیای «نه‌زمر». له‌بهر سه‌رما و بی پیتخته‌فی نه‌مانویرا بنووین. شه‌وی مابوو که‌وتینه ری؛ مه‌لا بانگدان گه‌بینه شار. خۆم کوتایه پاچه‌خانه‌یه‌ک، نان و چام خوارد. نه‌مدمویرا ده‌ر که‌وم؛ شاگردیکم نارد جیگهم له ترۆمیل بؤ په‌یدا کا تا کم‌کووک. بؤ

نه مد ویرا دهر کهوم؟ له کوردي جاش ده ترسام.

بانگیان کرد: مسافری که کوک سوار بن! جینگم له پیشهوه بؤ داندرا بیو. عهینه کی رهشم کرده چاو. گوتهم: برا من له پیشهوه گیژ ده بم. گورجی يه کی له دواوه دابه زی جینگه بگورینه ووه. خۆم له ناوه راستی پشتهوه خزاند. له رینگه له دلدا پیکه نین به خۆم ده هات: سی و ئەوهندە ساله بؤ کورد و کور دستان ماندووم و ده درم دیوه و ئاوارهی و لاتان بیوم و شەب و بیداریم چیشت ووه؛ ئیستا و هره له عەرب نه ترسی، له کوردى خویندەواری هاومەسلەكت بترسی کە بتیبىنى، بتکۈزى!... دیسان به ترس و ئایه تەلكورسى له چەمچەمال دەرچۈوين. جاشىك کە هات له ماشىنە كەى رواني، خۆم و بەختم نېناسىم. له کەر کوکەوه هاتمەوه ھەولىر سەرى كاک مەممەد (مەم) و تايەر تەوفىقىم دا و ئەوسا چۈومەوه بەغدا.

وەک دەزانىن له مانگى جونى ۱۹۶۷دا شەرى ئىسرائىل و عەرب قەوما. ئىمە کە له شەردا زۆر باومان خوش بیو، پیاوى دەولەت هاتن - كە شىخىنىكى عارەب و فەرماندەي دوو سوبای عيراقى له ھەولىر و کەر کوک بیوون - دايانان له مەلامستەفا كرد کە لهو شەردا يارىدەي دەولەتى موسولمانى عيراق بىدا به دىزى جوولەكە. من لهو مەجلىسەدا حازر بیوم. مەلامستەفا گوتى: شىخ عاسى دەلىنى با شىر ھەلکىشىن و بچىنە جىهاد. زەمانى شىر ھەلکىشان بەسەر جووه. برواشم وايە عەرب دەرەقەتى جوولەكە نايەن؛ كە ئىسرائىل دەولەتىكى عەسرى و سەنعتاكارە دنیاشى لەگەر. بەلام چونكە شەرى موسولمان و جوولەكە يە، من شەر دەوهەستىنەم و موسولمانەتى وام ئەمر بى دە كە له رۆزى وا تەنگانەدا نەبىمە خەنجەرىك لە پشتهوه له موسولمان دەم و جوولەكەش ھەر بىانكۈزى... من كە خۆم لام وابۇ چاكتىرىن فرسەت هاتووه شەرە كە گەرمىر كەين و بەغدا ناچار بکەين بەسەر چۆكدا بىن، ئەو جوابەم ھىچ بە لاوه پەسىند نەبۇو؛ بەلام دەسەلات چىيە؟

فەرماندەي ھەيزى ھەولىر له ناو قساندا گوتى: نازانىم كى فەرماندەي سوباي ئىسرائىلە؟ به لەھجه يە كى پەر لە گالىتوھ گوتهم: مۇوشى داياني مەشھور كە دنيا دەيناسى ج بەلايدە كە! سېي ئەو رۆزە - كە وتوۋىزىكەرەكان رۆپىسوون - من دەستى مىستەفا و زاگرۇسى كورم گرتبوو، له پشت گوندى رېزان دەمگىتىان؛ مەلامستەفا را دەبرد؛ بانگى كردم:

- خەبەر چىيە؟

گوتهم: خوا شوکر عەرب و ئىسلامەتىيە كە يان زۆر كزە! چوار سەد تەيارەي مىسىرى له سەر فرگە سووتاوه و جوولەكە گالىيان بى دە كە. دەنگى نە كرد و رۇيىشت. چۈوبۇوه گەلالە؛ جەوهەر ھیرانى لە قاوه خانە گوتبووی: ئىشاللا جوولەكە ھەموو عارەبان قىدە كەن. گرتيان و دوو مانگىان حۆكم دا! زۆرم حەز كرد كە جوو بە سەر عەرب دەزايل بیوون. عەكسىكى مۇوشى دايانىم لە ژۇورە كەم بە رابىئەر بە خۆم ھەلۋاسىبىو.

چەند رۆزىك ئاشپەزمان نەبۇو؛ حالمان شەر بیو. كورنىكى عەربى پىشەرگە هات گوتى: من ئاشپەزى چاڭم؛ ئاشپەزى بؤ كردىن. دواي چەند رۆز گوتى: نەمكەنە گۇويندەي رادىء، ئاشپەزى ناكەم! تاقىمان كرددە، دەنگى بە كار نەدەھات. ئەويش پىيى چەقاندبوو ھەر دەبى گۇويندە بىن. گوتهم: ئەبوبوتالىب! لەوهتا ھاتووى جىتىو بە كومۇنىيەت نادەم لەبەر خاترى تو؛ عەكسى مۇوشى دايانيشىم لابردووه. بېر ئازادم كە و ھەر نانى وشك دەخۆم!

چهند ماله کوردیکی تور کیایی له عهشیره‌تی «قشوروی» له دهوری بنکه که مان بعون که همه مویان عهولادی پیره‌پیاویک بعون؛ ئه‌ویش مالی سره به خوی بwoo. ده‌گهله ئوهوشما که کوره کانی چوار که‌س و پیشمه‌رگه بعون، شیناوه‌ردیشیان گردبوو.

کورنکیان له‌گهله خوشکنیکیدا له ژووریک ده‌زیان، لاویکی بیگانه‌شیان و که رهنجبه‌ر ده‌گهله بwoo، شهوانه له و ژووره ده‌نوست. جاری وا هه‌بwoo چهند رؤژه‌ر هر ئه‌و بیگانه و کچه‌که به ته‌نیا شه‌و له مالدا ده‌مانه‌وه.

دایکی کچ رؤژیک هاواری بوقنکه هیننا: کچه‌که‌م خوینتر بیزی ده‌کا، ئه‌وه ده‌مرئ.

کاک عه‌بدول‌خالق جیپینکی په‌یدا کرد و برده‌یه خانی بوقنکه سه‌ر حه‌کیم؛ هینایه‌وه. برآکانی کچ له حه‌کیمیان پرسیبوو، گوتبووی حامله بwoo و به‌ری هاویشت‌وو.

شه‌وه ته‌نیا له ژووره‌که‌م ده‌منووسی، پیره‌میزد و کچه‌که‌ی هاتنه ژوور پیره‌گوتی:

کوره کانم به زور ئه‌و کچهم ده‌دهن به‌وه‌نجبه‌ره؛ تو قبیول مه‌که! له‌پر چوار کور به ته‌نگه‌وه هاتن ده‌نگی باوک و خوشکیان دا که هه‌ستن! من ده‌رکه‌وتم که نه‌هیلم بیانبهن. قایشی ته‌نگی یه‌کیانم گرت، به دوان ره‌هاتنه قایش و کیشیان؛ ده‌ستم بریندار بwoo. هه‌رام له هه‌والانی مه‌قهر کرد، که‌س به ده‌نگمه‌وه نه‌هات. هیچ ده‌رفتیان نه‌دا و له ده‌رکه‌وه کچیان به ته‌نگ کوشت. پیره‌مامیش هه‌لات؛ قاتله‌کانیش هه‌لات.

ژووره‌که‌م عه‌رزه‌که‌ی پر بwoo له خوین. که دیتم هه‌واله کانم تازه په‌یدا ده‌بن و به ده‌نگی ته‌نگه‌وه هاتون. لاشه‌که‌مان برده دهوری کانی؛ دایک و خوشکی به شیوه‌ن بردیانه‌وه مال. به سوله‌یمانم گوت بزانه ئه‌و شنانه‌ی خوینتاوی بعون له سه‌ر کانی بیان‌شوره‌وه. سوله‌یمان که هه‌ر ده خه‌یالاتی ئه‌و کاره‌ساته‌دایه و سه‌ر دوشه‌کیکی شت‌ووه و له سه‌ر پلووسکی کانی داناوه و خه‌ریکی شوتی شتی دیکه‌یه، سه‌ر دوشه‌ک ته‌پ ده کانی ده‌که‌وه؛ جا وره و هه‌لئی! وه‌یزانی مردوو هات‌تله‌وه سه‌ر کانی!

ژووره‌که‌م زور دیمه‌نیکی خراپی بwoo: له زه‌مین ئه‌و هه‌موو خوینه، په‌له‌ی خوین به دیواران هه‌لپرزاوه، جنی گولله له دیواران دیاران. هه‌رجی گوتیان به ته‌نیا لیزه مه‌نونو، چرام کوزانده‌وه و له سه‌ر ته‌خته‌که‌م راکشام. به‌لام تا خهوم لی ده‌که‌وت، کچه‌که‌م ده‌هاتنه خه‌ونه‌وه؛ ده‌پاراوه که: زولمیان لی کردووم، مهزل‌لوبوم، خوا هه‌لینه‌گری... چهند جار بهو خهونه راپه‌ریم و زوری کار لی کردووم. که دوایی وئی که‌وت، پیره، گه‌وادیک بwoo؛ قهولی به‌وه‌نجبه‌ره داوه کچه‌که‌ی بداتی له باتی شه‌رتی ره‌نجبه‌ری. ده‌نگی نه‌کردووم که بوقنکه شه‌وه له‌گهله کچه‌که‌یدا پیکه‌وه ده‌زین. ئیستا که کار نه‌ماوه، لیتی په‌شیمان بوقنکه شه‌وه که‌تنه‌یان گتیاوه. شکایه‌تی سوو کایه‌تی به سه‌ر بنکه‌ی پیشمه‌رگه‌م گه‌یانده کورانی بارزانی. قاتله‌که‌یان چهند رؤژیکی که‌م حبس کرد و به‌ره‌لدا کرا و هه‌ر به پیشمه‌رگه‌ی مایه‌وه.

به‌هاری ۱۹۶۸ بwoo، خه‌به‌ریان دامی که «هیمن» و چهند که‌سیک له لای قه‌لادزموه هاتون و ئیسته له ته‌رفه‌ی ماؤه‌تن. هه‌ر خه‌برم ده‌پرسی و ده‌ستم پی رانده‌گه‌بیشتن. گوتیان هاتونه ناو ده‌شت و بهره‌و «وه‌سان» چوون. ده‌گهله پیشمه‌رگه‌یه کدا که‌وتمه پی‌وشون. له گوندی وه‌سان له ماله سه‌یدی خزم پرسی، گوتیان چهند لاویک و سه‌یدیکی ئیختیاری زور پیر شه‌وه میوانمان بعون و چوونه دولی باله‌بیان. له گوندی «قه‌لاتی» توشیان بwoo. ئای له و خوشیه‌یه! له پاش بیست‌وسی سال دوری، مام هیمنم دیته‌وه. به‌لام سه‌ید راستی ده‌کرد ببوه ئیختیار.

جا ورده چهنه لیده و باسی دهردی دوروی بُو یه کتر هه لریزه و شوکری خوا بکه که سه رمان گه یشته وه یه ک. سبهی ئهو روزه بزنیکم کری و ئهو دوو جمهه‌ی ترمان پئی را بوارد. دیار ببوو هه واله کانی که حاجی شیخ عهولای کولیجه و خالیدی شیخ ره حیمن، دله - ده لیانه برونه‌وه. قه رامان دا که ئه گهر ئهوان رؤیشتن یه کتر بگرینه‌وه و پینکوه بژین. زوری نه برد که «هیمن» هاته شیناوی و له زوروه که مدا ته ختیکی دانا و بیوینه‌وه هاوده‌می هه میشه بی.

من هیمنم پئی له هه ممو شاعیرانی کورد شاعیر تره؛ بهو شه رته بُو خوی شیعري خوی نه خویندیته وه! شیعیریکی بُو خویندمه‌وه له سه ر شورشی نووسیبیوو؛ لای وا ببوو باش نیبه. لیم ورگرت و له سه رادیه خویندمه‌وه، زوریان په سند کردببوو. تهانه‌ت خوی دهیگوت تا تو نه تخویند بدووه نه مده زانی هیندنه شیعري چاکه! که خه بهره‌ی هاتنی هیمنم به مه لامسته‌فا دا، زوری بی خوش ببوو؛ راسپاردم که تا مومکینه خزمتی بکری و دلی را بگرن.

زوروه که مان سه ره‌ای ته‌نگی و تاریکی، ئهونده‌ی مشک هه ببوو شهوانه خه‌ومان لی حه رام ببوو. به کومه‌ل مشک ره مباریان تیدا ده کرد. شهوانه له پاش کاریش چرا زه‌نborیمان نهده کوزانده‌وه که مشک به رهوناکی که متر دینه ده؛ به لام خرمه و رمه‌ی مشک ده و هدا نه ببوو. رؤزیک من ده منووسی، خرته خرتیک له نایلوونه که‌ی بن میچ ددهات؛ لام وا ببوو باران لیی ده دا. هیمن گوتی: کوا گۆچانه که‌ت؟ ئهوه ماره بیکوژه! ماریکی جنجیری دریز که‌وتبیوه سه ر نایلوونی بن میچ، به حال دهیتوانی برووا که نایلوونه که لوویس ببوو. گوتی: کاکه ئهوه بولبولي خومه نایکوژم! مارهات تا خوی له نایلوون خه‌لاس کرد و له دیواره که دا نیو میتریک له به ره‌زوروی جی سه‌رم له ته‌خته که چووه کونیکه‌وه. هیمن ده‌لی: بیکوژه! ده‌لیم نایکوژم. گوتی: یاخوا نه مشه‌و پیته‌وه بدا، وه ک ره‌شکه کا هه لتناسینی!

- با به منیشه‌وه بدا!

تا رؤزی دووه‌هم مارمان نه دیت. جاریک سه‌ری ده‌هینا، نه خیر ئیمه سه‌یری ناکه‌ین. ورده- ورده سامی شکا؛ هاته ده؛ چووه بن میچ. زیکه‌ی له مشک هه‌ستاند. هه‌ی جانمی تازیه جنجیر! دهی مشک راوه که! قفت مشکیکی بن میچ نه ما. ئه‌مجار بولیان هاته خوار. له بره چاوی ئیمه راوه مشکی دهنا و دهیگرت. خوا و ته‌جه‌سینی، قفت تاقه‌مشکیکی بُو ده‌هانیش نه‌هیشت. ورکه نانمان بُو ده‌رشه بن ته‌خت، کرته کرت ده‌یخوارد. ده‌چووه ئاو خواردنده‌وه و ددهاته‌وه ماله‌که‌ی خوی له پشت سه‌رم. زور له میز ساله بروام وايه هیچ ماریک ئه‌گهر ئازار نه‌دری زیان نادا و له خوپا به که‌سمه‌وه نادا. ئهوه ماره برواکه‌ی منی ئیسبات کرد. بیوه پشیله‌یه کی پاکی خوش‌ویستی بی پیساپی و میاومیاوه. پاش چهند مانگیک که ئهوه شویته‌مان به جی هیشت. پیشمه‌رگه‌ی «فارس باوه» چووبوونی. باسی زوروه کم کرد. فارس باوه گوتی کرد و مه‌ته زوروی خوم.

- تو خوا کاک فارس ماریکی له و ره‌نگه‌ی تیدایه، ئاگات لی بی نه‌یکوژن!
فارس زه‌رد هه لگه‌ر، گوتی: هه ره‌مره ده‌بی چولی که‌م؛ چون پیاو ده‌گمل مار له زورویکدا ده‌زی؟!

باسی زیانی ئهوه رؤانه‌ی شیناوی، هیمن له پیشه‌کی شه‌هفتمه که دا زور جوانی نووسیووه. چهند جاریک له شیناوی زور پیس بومباران کراین و به سه‌لامه‌ت ده‌چووین؛ چونکه له مانگی ۱۹۶۸ دا که به عسی هاتبیونه‌وه سه ر کار دیسان شه‌پیان پئی فروشتنه‌وه. رؤانه‌ی هه

گرمہی تھیا رہ و قرمہی شیستیر و زرمہی توپان و نالہی بُمبا بُوو.

شہویک دهور و بھری رادیو بُمباران کرا. من لہ ژووریکدا بُوم، فانوسیکم لہ پیش بُوو، ده منووسی. لاویک لہ ریزی موہنندیسے کانی رادیو خوی بھ ژووردا کرد. من خوں و گلی سه ربانم لہ توزمی بُمباوہ بھ سردا باریبُوو، خوں کھی میزی نووسینم خاوین ده کردموہ. گوتی: مام ههزار! لہ بُومبا زور ترسام، بھ سہر سیمی خارداردا کھوتم بریندار بُوم. بیکہ بھ خاتری خودا فیرم کھ تو چون لہ تھیا رہ ناترسی؟! گوتمن: کاکہ من ههر لہشم دڑی تھیا رہیہ؛ وہ کسہ عات کھ دیزی ئاؤ تی چوونہ!

مام ہیمنم لئی دوور کھوتوہو کھ لہ گھرما و میشوولہ خوی ریزگار کا و بھرہو کویستان چوو. منیش لہ بھر چھند شتیک دلم لہ رادیو ھلکھندراء و لہ سہر داوای خوں چوومہو سہر چاپخانہ. رہفیق چالاک - کھ لہ حکومہ تھوہ پھنای پی ھینابووین و کاری رادیوی ده گھل ده کردن - هر خھریکی شہیتائی کردن لہ ععبدولخالق بُوو. جاری وا بُوو خبھری لہ من دهدا کھ خاینم. جاریک گوزارشیکی کھ لہ سہر من و ععبدولخالق نووسیبوو، راست بُو منیان ناربُوو. «دوکتور مہ محمود» لہ سہری نووسیبوو: «رہفیق گوو دھ خوا خراپھی ئیسوہ دھلی!» رہفیق نامہ کھی خویندبوو و چھسپاندبوویہو و دای بھ من.

گوتمن: رہفیق! ئے گھر ععبدولخالق نہ بیت تو دھ تووانی کلری موہنندیسی رادیو بھریوہ بھری؟
نا وللا، ئہوو بھو نہ بیت بھ کی دھ کری؟

- ئے گھر من نہ بیم، تو زور قازانج دھ کھی؟ قازانجہ کھت کامہ یہ؟

- خوا نہ کا تو بُرپوی. بھ خوا بھ کھس کاری تویان بُو ناکری.

- من خراپھم دھ گھل کردووی؟

- بھ عکسہوہ، تو لہ گیرفانی خوت زورت زورت زور رہ بُو من کیشاوہ و تو نہ بی ههر ناتوانم دوو رپڑ لیبرہ بڑیم.

- دھی برا ئہو کاغھے زیاریہ و شہیتائی کردنہت لہ چییہ؟

- کاک ههزار راستت پی بلیم: لمو ساوه بُومہ جاسوسی سیری عیراق وا فیر بُوم. ئے گھر رپڑی دوو گوزارش لہ سہر خھلک نہ نووسیم شھو خھوم لئی ناکھوی. خوں فیری بُوم؛ بُوم تھرخ ناکری!

گھر کھ کھی ئہمہ بلیم کھ کوردی عیراقی (خویندھوارہ کانیان) زور گوئی بھ ئے خلاقی باش نادمن. پیاوی زور باشیان تیدا ھلڈہ کھوی؛ بھلام کھمیک لہ ناو زوری نالہبار و بی باردا. تھبھمی سادھ و کھ خویندھواری کوردی همہ مہو شوینہ کانی تری کوردستان - کھ دیومن - پیاو تر و راست تر و بی فیل تر و سہ خی و خوار اگر تر. پیاو هھق بلی، زور لہ پڑای کوردی ئیران نجیب تر و بھوہفا و ئہمہ گ ترن...

ماوہ یہ کی تر لہ سوورہ بان مامہوہ. ئھو جار چاپخانہ مان گویزتھو بُو «بیخولاں» کھ جھنگہ لیک بُوو لہ نزیک «چؤمان». خانووینکمان لہ نزیک خانووینکی کھ بُو کارکھ رانی رادیو کرابوو، بُو چاپخانہ دروست کرد و دھ گھل کاک ععبدولخالق و هھوالانی رادیو بُوویہو جیران. جینگھی دھز گای رادیو و جینگھی چاپخانہ ش لہ کیو لیک نزیک کرابوو. کاری من ئھ مجار بیوہ دووسہ رہ: ههم بُو چاپخانہ هم بُو رادیو دھمنووسی و ئیداری بُنکھی چاپخانہ شم لہ مل بُوو.

مام ہیمن ساردي پاییز ھاتھوہ لام لہ چاپخانہ و لہ ژووریکا دھڑیاين. خانووہ کھمان چوار زور

و دالانیک بwoo. دهرگام بoo دالان کرد، بoo به سالونیک. سوپهیه کم له سالون دانا، هم چیشتی له سر لی دهنرا، هم زوره کانی گهرم ده کرد. له مه کته سیاسیه و بیستوشش وانیت داری سووتهمنی بoo بنکه چاپخانه و سی ودو وانیت بoo بنکه رادیو هاتبwoo. ئهوان ههشت سوپهیان دایساند هیشتا دالانیان سارد و ناشپهزخانه یان له دهرمهه بwoo. نیوهی زستان داریان له من قهز ده کرد؛ ئیمه بههاریش هر زورمان مابوو.

زهوى دهوری خانووه کهم له خاوهنه که - که خهلكی گوندی «مهمى خهلان» بwoo؛ قهتیش نه چیزبرابو - به وادهی ده سال به سی دینار نیجارت کرد و بولله که مان دایه. له سره بدهاره و لیی وەخۇ کەوتین: جۇگەمان بoo کیشا؛ ناردم گولى گولایان له خهلان هینا؛ به لەتى زور ورد به دهوری جۇگەدا چاندم. زۆرم داری میوه لیدا، زۆرم میوی رەز له بەر دەرگا و له بن دار مازوان چەقاند. بیستانی زۆر چاکمان به هۆی مام عملی بەھاتە بەر. قفت سی سالى پى نەچووبوو ببوه بەھەشتیک. كۆتر و كەرویشکم راگرتبوو، هەر دەببۇو سەیرى بکە!

ھەموو رۆز تەیارەمان دەھاتنە سەر؛ زۆر جاریش به شەو مەھەدایان نەدەداین. بەلام فېرى ببۇین و لیمان ببوه شتىکى ئاسايى. زۆر جاران دەگەل کاک عەبدولخالق کە تەیارە دەھات، دەچووینە دەشت و زەبتمان دەبىد، دەنگى بۇمبارانمان زەبت دەکرد.

من له بنکه نەبۇوم، شەۋىيىك ھەوالانم كاپرايە كيان له كوردى ئىرانى گرتبوو كە لە ناوە گەرابوو. ھەلىانپېچابوو، لىياندابوو، گۇتبۇوی: راستىيە کە ئەمەيە ساواك نارددومى و دەمانچە داومى، ئەگەر مام ھەزار بە دزىيە بکۈزم دووسەد ھەزار تەھنم بەھەنی ...

رۇزىيک دەگەل خاليداغا دەستمان له جىپېك ھەلىنا کە تا ناپىردا نمان بەرى. جىپ راوه ستا و له دواوه سوار ببۇين. خاليداغا بە چا و بىرە تىيىگە يانىم كە مەعمۇری ساواكىن. گەينە ناپىردا، گۇتىم رايگەرا پىيم وايدە رانىدە نەبىيست؛ ھەر رۇيىشت. دەستم خستە سەر دەمانچە كەم، گۇتىم رايگەرا راوه ستا. دابەزىن و ئەو رۇيىشت. خاليداغا گۇتى: چا ببوو نەيانرفاندىن. گۇتىم: ھەر ئەو جار رايىنە گرتايە دەمكوشت و گويم نەدەدا بازىانى راپىيە يان نا.

شەۋىيک لە گەلالە چوومە مالى عەولاغا. رەشىدى حەسەن زادە ساواكى لەھى بwoo. خەلکە كە حەپەسان كە نەياندە بىيست ئەو ساواكىيە پىيم بىانى. گۇتىم: وا ديازە ئەو ئاغايە خەلکى خانووه قورە كانە! بە زمانى خەلکى سولەيمانى يانى حىزە! دەمبىستەو كە رەشىد لە ئىزان زۆر خراپى باس دەکردم و دەيگوت وەتەنفرۇشە.

شىعى من قەت بە كەيفى مامۇستاياني مەكتەبى سىاسى نەدەھات. چونكە من لام وانەبۇ عەرەب و كورد برايە و بە ھەواي ئەوانم شىعر نەدەنۇسى. بەلام خەلکە كە دىكە زۆريان حەزلى دەکرد. ناچار بۇون كە لە كۆبۈونەوە كاندا ئىعلان بکەن كە شىعى ھەزارىش ھەيە و بە ئانقەست دەيانخستىم دواوه كە دەيانزانى خەلک بە چاوهنۇرى شىعى من بلاۋە ناكەن و تا لىيم نەبىسن ناپۇن. ئەوان بە سىاسەتى خۆيان دەکرد و من تەرجومانى ناو دلى گەلە رەشايىكە كە بۇوم.

كاک عەبدولخالق فەستىنده كى دروست كردىبۇو بە قەد قوتۇوه سىغارىتكى چكۈلە؛ بە بىمارىيک لە زۇورى مالە خۇي دابوو. ھەميشە شىعرە كانى منى - ئەھوى لاي مامۇستا سىاسىيە كان مەمنۇوع و باسى دوزمنىيەتى عەرەب و كورد و زولىمى حەكۈمەتى دەکرد - لەو رادىئە چكۈلەوە بلاۋ دەکرددەوە كە رەسمەن نەياندە توانى ئىرادى لى بىگەن. ئەگەر گەلەشيان لە كاک عەبدولخالق

ده کرد، ده یگوت: رادیوی خۆمە. ئەگەر تۆپەم کەن وەک دەروپاش بە سوارى كەريک ده یگىزرم و بۇ خەلکى لى دەممە.

داوام له مه کتب کرد دیوانی شیعره کانم بు چاپ کهن؛ جوابیان نهダメوه. به بارزانیم گوت؛
ئه مری کرد چاپ بکری. ئه ویشم له چاپخانه خۆمان چاپ کرد. وەرگیراوی خەبیامیش - کە
له «سۆنی» تهواو کردبوبو - هەر لەھوی بە چاپ گەیاند. له شەرپىکدا له دەشتی ھەولیر،
جاشە کانی جەلال و برايم چوارسەد جلد له دیوانە كەمیان بە تالان برد و سووتاندیان. ئەوندەی
ماپوو بەر نەدە كەمۆت و زۇر زۇو خەلاس بوبو. له ۱۹۷۰ دا ۱۹۶۶ بۆ جارى دووهەم چاپم کرددەوه؛ بەھو
زىيادىلەوە كە له ۱۹۶۶ ارا لیم زىياد کردبوبو. بەلام بارزانى ئىنجازەن نەدا بىلەوی بىكەمەوه. چونكە
زۇزۇری هجومو بۆ عەرەب و ئېران تىيدابوو. له سەد نوسخە بەکە، بىت بىلەو نە كەمەوه.

لهم بهینه‌دا یه ک دوو جار عه بدوره حمانی قاسملوو، که‌ریم حیسامی و براده‌رانی دیکه‌ی
ئیرانی هات و چویان ده کرد و چاویان به بازانی ده که‌وت و چهند رؤژیک خوشمان را ده بوارد.
هاوین مال و متدالم هاتنه بینخولان. خیوه‌تیکم لهو لای خانووه که هه‌لدا. سوله‌یمان - که ناوی
عه‌سلی «بابه‌کر» و خه‌لکی «گه‌رگول» و چهند سالیک بwoo پیشمه‌رگه‌ی به‌رده‌ستی من بwoo-
کاری بو ده کردن. گیا و گزی دهوری خیوه‌ت زه‌رد ببوو، گوتوم: سوله‌یمان ناوی لئی نئی با شین
بینته‌وه و دیمه‌نی خوشتر بی. ئیواره هاتمه‌وه مال، هه‌را بwoo. مه‌عسوم گوتی: لهو ثاو له ده‌شت
نانه، سوله‌یمان پینچ ماری کوشتووه. ناویرم لیره بیم! گوتوم: ده هه‌ر ئه پینچه بwoo و ئه‌ویش
کوژراون. ئیتر تازه مار نه‌ما. وامگوت و خانی گوتی: ئه‌وه‌تا مار! ماریک سه‌ری له بن حمسیره‌وه
ده‌رتناابوو. گرتم ده شووشه‌یه کم هاویشت و گلم ده پال کرد و سه‌رقاپی شووشه‌م بو کون کرد
که راگرم. له پر ماریکی تر له لای سوله‌یمانه‌وه سه‌ری ده‌رتنا! سوله‌یمان ویستی لاسام بکاته‌وه،
پیری پیندا کرد و ده‌ستی کیشاپیوه. که من پیکه‌نیم، حیرسی برووت و ئه‌ویش گرتی و خستمانه
شووشه‌یه کی تره‌وه. به‌لام هیچیان له سئی رؤژ پیر نه‌ژیان و له ثاو شووشه‌دا مردن.

سوله‌یمان زور ئەنگىيە چاک بwoo. تەيرىك ھەيە لە كويستانان ناوى كەودەرېيە؛ زور لە قەلەمۈونە مىتوھ دەكا؛ زور لە سەر ھەستە. ھەميشه لە ناو بەفراندا دەھزى؛ كەمتر دەكەويتەو بەر سىرەت تەھنەنگ. سوله‌یمان يە كېيىكى لەوانە كوشتىبوو. گۇشتىكى زور چەورى ھەبwoo. شەويك لە غۇرماي خەودا بwooين، تەققى تەھنەنگ ھات؛ راپەرىن. سوله‌یمان پشىلە كىوييەكى كوشتىبوو كە هاتىبووه زگ ئاشىيەخانە.

دلو به چکه که ویان بؤ له قنه دیله و هینابووم. زؤر زو و که مریشک فیر ببیون، ده چوونه دهشت بؤ له ور و نیواره دههاتنه و. گوتیان بیانخنه قنه سه وه ده خوین. جو وته که ویکی راویان لئن پهیدا ببو. حاجی محیدینی بازر گانی زینوه بی جووییک قالیچه هی دامی، نه مدايه. رژوییک سوله یمان پینچ که وی نیری بی راو کردبون؛ هه مووی خستبوونه ژووریکه و. کوه کیتیویه کان سه ری هر دوو کیانیان له قنه سه. کله لیمه؛ مردان.

لە دوو کەوانە رۆزیک يە کیان بەر بwoo، دایه کیو، بۆمان نەگیراوە. قەفەسی هەوالە کە يان لە سەربان دانا. خويىندى، هەلاتووه کە جوابى داوه. قەفەسە كەمان بىردى ئەنۇ نزىكە كە كەوهە هەلاتووه کە ليى دەخويىندى. سەرەبە خۇي خزانىدەوە ناو قەفەسە كەھى! دىيار بwoo فيئرى ژيانى زىندايان. سەمە، بە لايەن ناخاش نەدمەھات.

هیمن ددانه کانی ده سکرد بیوون. ده یگوت: ددانم زو، مایوون؛ دوکتو، ئەپ شەم، لە ساپلاگ

گوتورویه شاعیری و هک تو به قیمهت حهیفه ددانی خراب بن! کیشاویه و ددانی بُو دروست کردووم! بهلام چون ددانیک؟ ههمیشه له گیرفانیدا بون! دهمنی نان خواردن ده دهمنی ده کردن و پاش نان خواردن به بی شوشتنه دهیخستنه و گیرفانی و له قسهدا هم رپلهی ددهات. رُوزیکی زستان هموای ثاغایه‌تی قدیم هلیگرت؛ ده گهله سوله‌یمان چونه راو. زور گهه‌بون که رویشکیان دهست نه که‌توو، پاش نویز هاتنهوه. له پر هیمن گوئی:

- ددانم له کیو به جی ماؤن، برؤن بُوم بیننهوه!
- کاکه بهفر چوتهوه، ئهو ههمو دنیا یه گهراون، چون ده بیننهوه!
- نه خیر هر دهی سوله‌یمان بچی لیبان بگهربی!
- مام هیمن تو بلی له ژوورهوه بهجیت نه هیشتی؟!
- ئا، ئا، شیتم؟! ياللا سوله‌یمان تو بچو کیو! يه کیش بچیته گهلاله، کونه دهسته ددانیکم لای حاجیه‌حمدہ ههیه بُوم بیننی!
- بهلی بچن...

خوم چوومه ژوور، ددان له بن سه‌نیردا بون! هینام و هرام کرد: وهرنهوه! ددان دوزرایهوه! شه‌ویک له سه‌ر جی راکشایوم. مام هیمن و چهند پیشمه‌رگه له سه‌ریان نوستیون. دیتم گره‌ناگریک بهرز بلووه و کوزایهوه. پرسیم: چیه؟ گوتیان هیچ نه بونه. بهیانی زانیم هیمن جغاره به دهستهوه خموی لی که‌تووه و لیفه ناگری گرتوه و مام علی کوژاندیوه تمهوه!

پیویسته ئەمەش له هیمن بگیرمهوه:

کاتی ههوله‌لجار گهینهوه يه ک، شهوانه حهیکی خهوي دهخوارد که ده میکه ئەگه شهوانه نهیخوا خهوي لى ناکهوى. دوکتور گوئی به حهی خهوهین لاوازتر دهی. بریارمان دا حهیکی فیتامینی به رهنگی حهی والیومه کهی بدیئنی. سالیک فیتامینم دایه و گوتیم حهی خهوه! زور باش خهوي لى ده که‌وت و په‌سندی بون. سالیکه تمرکی حهی خهوت کردووه! خوا شوکور لیتی خهلاس بونی. چووبو خوی له دوکتور توره کردیبوو که تو و ههزار فیلتان لی کردووم؛ گهرايیوه سه‌ر والیومه کهی خوی!

هیمن ویستی بچیته به‌غدا ای قاسملوو و هه‌والانی. بارزانی گوتی: ئازاده بُو کوی بچی؛ بهلام ده‌ترسم دورر له ئیوه خوشی لى رانه‌بری. هر وخت بیتهوه ئیمه حازرین بُو خزمەتی. پاره‌یه کی بُو نارد و هیمن بهجی هیشتین. ئهوهش شیاوی باسه: جارینک که من له بینخولانهوه چووبوومهوه به‌غدا، هیمن له جیی من به سه‌ر بنکه را‌ده‌گهیشت. رُوزیک کارگه‌ره کان بیو شه‌ریان. سه‌فر گونی مهلا سه‌بید ره‌حمانی بادابوو دلی بورابوو. شکایه‌ت گهیبووه مه‌کتیه‌بی سیاسی، ناردوویان هیمن چووبوو.

- دهی مامؤستا! خهتای کی بونه؟

- کاکه تا تابلوی چاپخانه لانه‌یهن و لیتی نه‌نووسن «خه‌ساس خانه» من قسه ناکه‌م! لهو به قوری گیراو، پیاو، پیاو ده‌خهستینی!
- لهو چهند ساله‌ی پیشمه‌رگه‌بیدا به هه‌زاران ئاشنا و دۆستم بُو په‌بیدا بیو که به زوریه‌یان زور دلخوش بونم؛ بهلام به تایبه‌تی ده گهله «عبدول‌خالق» و «فرانسوا حه‌بری» - که موعله‌للهمیکی حه‌بری و مه‌سیحی بون. لهو سه‌رده‌مانه‌دا به سه‌ر گهلاله را‌ده‌گهیشت و زور له شورشدا موحته‌رم بون - زیاد له خهله‌کی دی عه‌لاقم ده گهله‌لیان هه‌بیو؛ پتر له ههموو برایه‌ک به گیان و

دل دوست بوبین. فرانسوم بُوهه و هجار له بارزان دیت و بوبینه ئاشنا؛ له مهنتیقهی بالله کیش پیک گه یشتبووینه وه. هر کاریک من و عهدبولخالق پیمان بواهی، قفت له پیکه هینانی دریغی نهده کرد. کاک عهدبولخالق له «مه لای وه لزی» دوو کتیبی فتوای شه رعی و هر گرتبوو، ده مانخوتندوه. توشی مفسه له که بوبین ده باره خواردن له شه رعدا، ده لی: «ئه گهر مسلمانیک برسی بی، هیچی دهست نه که وی، به شه رع ده تواني مه سیحیه که خوی یان کور و کچ و زنی - بخوا!». زور جار عهدبولخالق لیستیکی بالابرهزی ده نارد: کاک فرانسوا! مریشك، گوشت، عه رهق، مهزه، میوه و چی و چی نه نیری، بیستوومه قله ویش بوبی، گوشت به پیش فتوای کتیب حلال و زهلاله و خوت ئاماده که! له راستیدا فرانسوا زور به ده ده و مه رگمانه وه بوب. هرچی له دهستی هاتبا له یاریده دانمان دریغی نهده کرد.

رُؤزیک ره مه زان بوب، مام هیمن له همه لیره و به ره بالله کایه تی دیت. له ناو ماشیندا غفاره یه ک داده گیرسینی. هرچی ده ماشینه که دان - راندهش ده گه ل - به گزیدا دین: - پیره میرید! پیت له سه ر لیوی قهبره! له خودا ناترسی و بهو ره مه زانه تیه رُزو و ده شکنی؟ - بُچی کاکه ئیو پیتان وايه من کیم؟ - چووزانین؟ پیره میردیکی و به رُزو و نیت. - کاکه من فله م؛ باوکی فه رانس حه ریریم! کورم حاکمه له گه لاله و ده چم سه ری ده ده م! - ئهی، مامه ده بی بمانبه خشی! نه مانزانی!

هیمن ده یگوت ئه و جار غفاره يان بُوهه داده گیرساندم و ده یاندامی؛ ئاویان بُوهه ده هینام که نهوه ک حاکمی کورم بزانی و لیيان تسووره بی! فرانسوا نقله کهی بیستبُوه و بیوه مایه پیکه نین و ئیستاش هر ده لی: «هیمنی باوکم!».

هیشتا هر له سوره بان بوم و نه هاتبووینه بیخولان، جاریک نامه هی حمده ته و فیم بُوههات که ئه و چهند ساله دور له کاروباری سیاسی و دور له سنوری ئیران را بسوار دووه. ئیستاش هیچ هومیدیک نییه که بارزانی پیگه بدا کاریک له دیوی ئیران بکهین و هه دی و ده سه لاتی ساواک له سه رمان توندتر ده بی. ئه مهار لاهم سنوره دوورده ستھش هیچ حورمه تیکمان نه ماوه و به ئاقه ست کاری واله و کیلانی شورش ده بین که دیاره حمز له چاره ناکهن. نه خوشیشم؛ پشت ئیشه مه. ئه گهر بارزانی دلی نه رهنجی ده مه وی بچمه خاریج؛ هم بُوه مداوا، هم به لکو بتوانم کاریک بُوه کوردی ئیران بکم...

قسه کهم گه یاند و زوریشم لاگیری لی کرد. بارزانی گوتی: مه سله حه تی شور شه که مان واي ویستووه ئه حمده لاهم نزیکانه نه بی. من ده سپیرم که به دلی ئه و بجولتینه وه. ئه گهر بشچیته خاریج موافق و چی ده بی ده کهم. پاش ماوه یه ک له جوابی نامه که مدا، پیشمه رگه کیه کی ئه حمده ده اهه سوره بان و به منی گوت: کاک ئه حمده قه راری داوه تا سه ری مانگ برواری چوْل کا و بچیته به غدایه. چونکه ته او وه گیان هاتووه و پیشمه رگه ئه وی به سه ره کایه تی ئه سعده خوشی، زوری ده گه ل خراپن و زیانی له ته نگانه دایه. ئه گهر ده کری کاریک و چاریک بکهن! به هله داوان خوم گه یانده حاجی ئومه ران. به پله گوتم ده مه وی مه لامسته فا ببینم. گوتیان که سینکی له لایه؛ راوه استه!

- رانوه استم، هر ئیستا ده بی ببینم.

که سه که «قاله ته گهرانی» بوب که ده مبیست دوزمنی ئیمه یه. دیار بوبو قسه شیخ له تیف

-کہ بہ فایقی گوتبوو - راست بوو؛ جاسوسی سی سہرہ بوو. بہ تہنیا دانیشتین و دوور و دریڑ باسی ئەحمەدم کرد کہ حەیفە، زۆر لە رېگھى کورد و بہ تایبەتی شورشی تؤدا زەممەتی کیشاوه؛ ئیستا بچیتە لای دوزمنانی کوردستان. تا سەری مانگ حمودت رۆزى ماوه، وا بکە دلى بدەنهوو. با نەرووا. گوتى: تو درەنگ خەبەرت زانیووه؛ ئەحمەد رۆپیوه بۇ بەغدا و لە دەست دەرچوووه... تىلگرافیکى بیسیمی نیشان دام کە ئەسعەد بۇی ناردىبوو. دوايى کە دەگەل دەولەت ناگریه سمان کردىبوو، چاوهنۇرى حومى زاتى بۇوين، رۆزىك لە بەغدا تووشى ئەحمەد هاتم. بىرمىمە مەنلىخى خۆى کە دەگەل چەند ھەوالىتى ئىرانى و خزمى خۆى تىا دەزىيا. تىيى گەيانىم کە ھەرچەند لە شورش رۆپىشتىوو و دەگەل بەعسى بۇتە ئاشنا، بەلام ھەرگىز خەيانەت بە بارزانى و کوردستان بە دلى ئەودا رانەبردۇوو و راشنابىرى... ئىتر خەبەرم لە ئەحمەد برا. لە كىيو دەمبىستەوە کە دەگەل دەستە قاسملۇو نیوانى خۆش نىبىه و شەرە دندووکەھى يەكتىر دەکەن. گوتىان لە پاش كۈودەتاي سەرنە كە وتۇوي «نازم گزار»، زۆر كوردى دۆستى دەولەت كۈۋراون کە يەكىان قالە تەگەرانى بۇوە، دەگەل ھەشتا و دوو كەسى تر؛ بە تۆمەتى ئەوە کە ئاگایان لە بزوونتەھى نازم گزار بۇوە و دەنگىيان نەكردۇوە، بەر گوللە دراون. بىستەمەوە کە ئەحمەد تەوفيق گیراوە. ئەفسەریتى کورد خەبەرى دامى کە لە زىندانى «قصر الظھور» ھ. پاش چەند جارىك کە خەبەرى گرتى دەدامى، گوتى بىدووبىانە زىندانى «ابوغریب» و ئاگام لى براوە.

جارىك لە كىيو لە دەربەند بۇوەم، دوو پېشىمەرگە لەو لاي منھەو فىسى بان دەکەن. يەكىان گوتى: من لە زىندانى ئەبۈوغەریب بۇوەم. سلۇولەكەم دەگەل سلۇولىتى دىكە كەلىتىتى کە بۇوە. پىاپىتى تىدا حەبس كرابىوو، رۆزانە يەكتىمان لەو كەلىتەوە دەدوانىد. دېگوت نىئوم ئەحمەد تەوفيقە، خەبەرم لى دراوه کە دەگەل كاردارى سەفارەتى ئەمرىيەكا لە سەفارەتى سويس قىشمە كەرددۇوە و بۇختانىتى بۇم ھەلبەستراوه. ھەممو رۆز دىبانىرددە دەرى شىكەنچەيان دەکەن و بە كەلەلايى دەيانەتىناوە ناو سلۇولەكەى. جارىك بىردىيان و نەھاتەوە. وادىارە كوشتووبىانە ...

زۆر بە خەبەرانە دەلم تەنگ بىبوو؛ بەلام دېتم مەسعود و ئىدرىس، كورانى مەلامستەفاش بۇ خەبەرى نەمانى ئەحمەد زۆر دلتەنگن. وام لى مەعلوم بۇو کە لە بەغداشەوە علاقەتى دەگەل مەركەزى فەرماندەيى بارزانى ھەرنە پساندۇتەوە و بە خەبەر بۇ ناردن يارىدەت شورشى داوه. بە بىردايى من بەعسى ھەستىيان بەوهە كەرددۇوە و بەھانەيە كى دىكەيان بۇ تاشىوە و لە ناويان بىدووە. ئىتر خوا دەيىزانى... ھەر چىيەك بىي، من بىرادەرەتى كى زۆر خۆشەۋىست و زۆر ئازا و بە كارم لە دەست دەرچوو... .

يەك لەوانەتى کە دەگەل ئەحمەد چووبۇونە بەغدا «مەلا سەيد رەشید» بۇو کە خەلکى بۇوبەكتانى لاي سەقز بۇو. پىاپىتى زۆر پاك و كوردى چاك و زۇرىش بە دەست و تەنگى خۆى ئازا بۇو. لە بەغدا لە چىنى دووھەمى خانووە كەى من دەزىيا. دە پىشداش ھەر دەمناسى؛ لە سونى و زۆر شوينى تر دېتىبۇوم. لە شەرىك کە دەگەل دەولەت لە «سەرچاوى» كرا، ناوبانگى ئازاھەتى دەركەر. ئەو بەينە کە پېتكەوە لە مالىكدا بۇوين، ھەميشە زۆر بە ئىخترامەوە باسی ئەحمەد تەوفيقى دەکەد و بە كوردىكى نمۇونەتى دەزانى. مەلا سەيد رەشید پاش شەكانى شورش هاتە سەقز؛ بە دارتاشى بەپرى دەچجۇو. لە ئىنقيلاپى ئىسلامىدا لە دەورى دیواندەرە دەگەل كۆنە ئاغاييان تېك گىرا و بە دوامىن فيشەك خۆى كوشت.

وەك باس كرا، بەعسى کە بۇ دووھەم جار حوكىمان گرتەوە دەست، زۆرى نەبرد لە مانگى ۴۵

۱۹۶۸ ارا شهریان به سه ردا سه پاندینه و ه. ئه و شهربه تا سه رهتای سالی ۱۹۷۰ هر به ده وام بمو. یاریده هی چه ک و که ل ویه لمان زور له ریگه هی ئیرانه وه بُو دههات. دولته تی عیراق رُوْز له گه ل رُوْز له کزی و کنه هفتی ده دا. سه دام حوسین ئیعلانی کرد که خود موختاری ده دا به کورد، خوی هاته لای بارزانی له ناوپرداز. ده یانگوت شا له و پیکه هاتنه زور نازاری بیه؛ به لام گوی به قسسه هی ئه و نه در او. دهست کرا به کوبونه وه و تو ویز. پیک هاتن که له ماوهی چوار سالدا حومی خود موختاری به یه کجاري سه قامگیر ببی. چوار و هزیرمان له کابینه دا جی کرانه وه: نووری شاوه وس (وزیری ریگه و بان)، سامی مه حمود (وزیری کاروباری شیمال)، ئیحسان شیززاد (وزیری بهله دیات)، صالح یوسفی (وزیری مشاور و مدیری رفاه نامه و جایمه هن)،

رۇزىك لە چۆمان مەلامستەفا دەگەل ئىدىريسى كورى لە مەدرەسەيەكى ئەم بەرهى چۈم دانىشىتوون؛ باڭىيان كىرمەن. گوتى: هەر وا خەلكە و لە بەغدا و شاران دادەمەز زىرىن؛ دەممەنەوى تۈش كارىكت بە دلى خوت بېپەيدا بىن. گوتىم: من چەند سالە زۇر بە ئازادى رىياوم؛ گلەبىم لە زىيان نىبيه. حەز دەكەم هەر دەگەل ئىئوھ لە چىا و چۈل بىم. گوتىيان: نا، دەبى بېچى و كاڭ سامى بىينى. رامسپاردووھ كارىكت بۇ بىكا كە بە دلى خوت بىن.

هاتمهوه بهغا. رۆزیک بە ماشینی کاک سامی دەچوومەوە مالى، لە رىگە گوتى: من حەولم بۇ تو داوه؛ بەلام بەعسى ناتناسن. پىيوىستە كارىكى وا بکەي وەك شاعيرىكى موحىتەرم - مەسەلەن وەك جەواھىرى - بىناسن! ھەر بە پەله، بەيانى ئەو رۆزە هاتمهوه شۆرش. لە تاپىردان چوومە لاي مەلامستەفابۇ:

- کاکه نهقل ئوهىيە... ئەو ھەممۇ سالە دەرد و دەربەدەرىم ھەر بۇيە بۇوه دۇزمىتلىنى كوردىستان نەمناسن و نەيانناسم. قىسىمى سامى ماناي ئوهىيە بە چەند قەسىدەيەك تاريفى بەعس بىكم تا كارىلەك بىدەنى! توش لاي خۇت رامانەگرى لە بېغا دەچمۇوه عەكاسىي كىردىن.

سه دام به تهیاره‌ی هیلی کوپته‌هات. له حاجی نؤمه‌ران دیسان یه کتریان ده گمل بارزانی دیت. ئاجودانه‌که‌ی (سنه باح میرزا)م دیتهوه که به چکه سنه بیه‌ک و به عسیه‌کی توندوییز و ئاجودانی سه دام بیو. وختی خوی له ئیداره‌ی مهباشی عام پینکهوه کارمه‌ندی قهاردادی بووین و ئیستا بیوه ئه فسه‌ری سئی ئهستیزه. يه کترمان ناسیه‌وه. سبه‌ی که سه دام رؤیشتله‌وه، منیش ده گه‌لی ده تهیاره‌دا سوار بیوم. ده گمل سه باح قسمه‌مان ده کرد، بیو گیراوه که له میزه‌وه شوناس و دؤست بیوین. به ریوی خوشوه دوناندی و گوتی: له سهر فرمایشی بارزانی ئیمه مانگی سه دینارت بازنشه‌سته بی بی ده بربینه‌وه و خوشت هه کاریک ده که‌ی ثازادی. سه باحیش -ئه گه-ر ویست- یارمه‌تیت دهدا. ئیتر هاتمه‌وه به‌غد؛ حقوقوقی بازنشه‌سته‌گی بی شهرت و شروتوتی، «ناسبین» - به گفتگو، کاک سامم - را به‌وه.

یه کیهانی ئەدیبانی کورد له بەغدا دادەمەزرا کە تىكەلاؤ له ئەدیبانی شیووعی و پارتی و بى لایەن بwoo. له هەلبازاردا مەنیان بۇ سەرۆک کاندید كرد. بۇ ئىنتىخابات دەبوبو به رەسمی و له بەر چاودەتىرى حکومەت (وزارتى روشنېرى) دابى. سالۇنى «خولد» دیارى كرا کە له وئى ئىنتىخابات بکرى. دەبوبايە له حىزىنى خۇمان چەند وزىر و مدیركول و پىاواي گەورەمان له وئى بىن؛ له وە جىلىسە گىرنىگەدا شىركەت بىكەن. دامانابۇو كە قىسى ئىزىب، قىسى پەزىز نامە ئەختىخابات، قىسى پىاوانى وە كىلى بارزانى بخۇيندىتەوه؛ بەلام زۇر بە داخەوه زۇرم خۇ مانسۇوو كەرسىيان بە راستى ئامادە نەبۈون. دوو كەس له لايەن حىزىبەوه ھاتىز؛ بەلام له سەر

نووسینی شتیک به عاره‌بی نهیانتوانی دروستی کهن؛ خویان دزیه‌وه! مودیری رفزنامه و چهندیک له وزیر و پیاوه گهوره کان گوتیان له سه‌فاره‌تی کوببا ده‌عومت کراوین. ودکای ئه‌ویان پئ باشتربوو...

له کاتی هله‌لزاردا، شیوعی مليان له گیترشیوینی نا و که‌می مابوو بیتیه شهر. بؤیه که‌م جار له تاریخی به‌غدادا، له وختی رهئی خوینده‌وهدا چرامان له سهر کوزاوه. حاکم له بئر لایت رهئیه کانی جوی ده‌کردوه!... من بئر لوهه دهست بکری به رهئی و‌رگرت، وتاریکم خوینده‌وه که ئمهوه هیچ باسی چاکه‌ی به‌عسم نه‌کرد، ئه‌وهدنده توندوتیز بولو که زور که‌س لایان وا بولو ده‌گیریم. باسی ئه‌وه کرد که ئه‌وه حقه‌ی قهاره و‌ریگرین سه‌ده‌یه کی خوینی ئه‌وه شه‌هیدانه‌ش نییه که له ریگه‌ی نازادی کوردستان دراوه؛ به‌لام به هومیدم که پیاو عاقلانی عه‌رهب ئه‌وه شرته بئرنه سهر و چیدی تووشی براکوشن نه‌بینه‌وه. وتاره که‌م ده‌دقیقه‌یه ک تولوی کیشا. هر خوشم خوم کرده و‌کیلی بارزانی و حیزب و له باتی ئه‌وان ته‌بریکم له کوبونه‌وه کرد. به زوربه‌ی رهئی، من به سه‌رۆک هله‌لزیرام.

زور لهو ئه‌دیبانه هر ئه‌وه‌نده کارتی ئه‌ندامه‌تیان و‌رگرت، ئیتر چاومان پئی نه‌که‌وتنه‌وه. ئه‌وه‌نده‌یان بئس بولو شانازی بکهن که ئه‌ندامی يه کیه‌تی سه‌رکه‌وتتن!

بؤ جیگه و ریگه و ئه‌ساسیه و پینداویستی يه کیه‌تی، که‌وتینه باربورو کو کردنده‌وه له ده‌وله‌مندانی کوردی به‌غدا. خۆمان ته‌بیار کرد و ده‌ستمان به کار کرد. زورمان زه‌حمه‌ت کیشا تا ئیمتیازی مجھ‌للھیه کمان به ناوی «نووسه‌ری کورد» و‌رگرت. بؤچی زه‌حمه‌تمان کیشا؟

کاتی به‌عسى و به تایبەتی سه‌دام خۆی هاته کوردستان، قهولی دا به بارزانی و مه‌کتەبی سیاسى و سه‌رانی شورش که هرچی ئیبوه به ئاواتن گیرتان کموی. من زور پترتان ده‌ده‌می. چیتان دموی بلیئن تا پیکی بینم و زیاتریش. کوبونه‌وه‌ی زور کرا که چی له ده‌وله‌ت بخوازین؟ له بیرمه من له يه ک کوبونه‌وه‌دها به‌شدار کرام، که خاوهن کاره کانی شورش جگه له مه‌لامسته‌فا، هم‌مویان حازر بولون. باسی کاروباری چاپه‌منی و فرهنه‌نگی کرا، که وا رفزنامه‌مان له به‌غدا به نازادی ده‌ردەچی. من گوتمن:

برايان! کابرا دهلى هر چی ده‌تاهوی بلین! ميلله‌تی کورد زور دووره فرهنه‌نگه. به تایبەتی له خوینده‌وارانیشیدا که‌میان کوردی ده‌زانن بخویننه‌وه و بنووسن. بناغه‌ی بیون و زیندوبویه‌تی هر ميلله‌تیکیش به فرهنه‌نگ و گه‌شه کردنی ئه‌ده‌بیات و زمانه‌که‌یه‌وه بەنده. رادیو دامه‌خمن! جاران که جنیوتان پئی به عه‌رهب و به‌عس ده‌دا، ئیستا - تا پیاوی چاکن - تاریفتان ده‌که‌ین و ئه‌ده‌بیات خوشمانی له سه‌ر بلاو ده‌که‌ینه‌وه. سه‌دام دهلى رادیوی گه‌وره‌تان به خه‌رجی زوره‌وه بولو له هه‌ولیز ده‌کممه‌وه. هرگا رادیوی وا له هه‌ولیر ناماده کرا، ئیمه‌ش ده‌چین له سه‌ر ئه‌وه قسه ده‌که‌ین؛ ئه‌وسا ئه‌وه‌ی خوتان عه‌زل کهن. داوا بکهن که ئه‌ستانداری کورد له شاره کورده کاندا بتوانی ئیمتیازی مجھ‌للھی به کوردی و رفزنامه‌ی به کوردی بدای؛ دزی سیاسەتی ده‌وله‌تی به‌عسى تیدا ننوسرى. خەلک فېرە کوردی بکهن و با له زمان و ئه‌ده‌بیات خویاندا شاره‌زا بن. داوا بکهن که هیچ نه‌بئ نیوه‌ی رفزنامه و گۇفارى عه‌رهبی، ئیمه‌ش رفزنامه و گۇفارمان - له به‌غدا و شاران - هه‌بئ؛ يانی بەشیک به دوو بهش... زور له سه‌ر ئه‌م قسانه رؤیشتم؛ به‌لام پیم سه‌یر بولو که زوریان تسووره بیون و گوتیان قەت ئه‌وه‌مان بؤ ناکهن.

- کاکه ئیوه داوا بکمن، با ئهوان بلین نایکهین.

- نا کاک ههزار! زورمان کار ههید که بهو شته بی مانايانه له دهستان دهچی!

جا که له بعضا داواي ئيمتيازى مهجهللەي كورديمان دهكرد، دهولهت ده يگوت ئيمە ئيمتيازى سەت و سىزدە نەشرەمان داوه؛ ئىتير جىنگە نەماوه! هەر چى دادمان دهكرد كە سەت و سىزدەي بە عارەبى دەبى چوارى كوردىشى دەگەل بى! هەر چۈنىك بۇو ساندمان، ئەويش نە بە يارىدەدانى دەولەت، نە بە ئىعلان. ناچار بە باربۇو كۆكىرىنەوە چاپمان كرد. ئەو سالە لام وايد توانىمان هەشت ژمارە دەركەين. كە وا دەبۇو، ژمارە يەكمان دهكردە هي دوو مانگ.

لە زەمانى سەرە كايەتىم له يەكىھتى نووسەرانى كوردداد، «حەممە دەمین مەنگۈرى» - كە وەختى خۆى له «سەرا» دەگەل حەممە رەشىدخان و ئىستا مامؤستا بۇو - له رانىيە پەيدا بۇو.

- فلان كەس! خەلکى رانىي بە عام بە شوين مەلادا، بە دار و بەردمۇھە تانە سەرم؛ بە هەزار نارى عەلى رىزگارم بۇو، هەلاتم. دادم بېرسە!

- چىتلى قەۋماوه؟

- كىتىبى «چۈن چوومە مرىخ» نووسراوى عەبدوللا بەگى ناهىدم كردىتە كوردى و چاپم كردووە. مەلاي رانىي - كۆلەمەز لە سەر شان - دەنگى خەلکى لى داوم: ئەو كافره كوفرى كردووە! ژن و پىباو لە مرىخ نىبيه. وەرن بىكۈزۈن؛ خەزايىھە لە تىسان خۆم نەقل كردىتە «تەۋەلە». گۇتم: كاكه پىرۆزبایتى لى دەكەم! مەلا رەسۋولى سادقى كە شاعىرىنىك بۇو بە ناوى «ئەدىب»، لە پەسۋى مامؤستاي كورانى قەرەنباغا بۇو. بىبۇھە مەيدىكى وشكى خەبىام و لاي و بۇو تازە مەردوو زىندۇو نابىتەوە. لە پەسۋى بە فيتە و بەردىباران دەريان كرد. هەر چەند خۆى بە رەحمەت چووه، ئىستاش زۆر ئۆمەتى هيە و بە نىمچە پىتەمبەرىكى دەزانىن.

ھەربىنا تووش بۇويە شتىكى وا و دەلىن لە سەر دىنىي مەنگۈرىيە!

شەۋىكى بە ناو، شەۋى شىعerman بۇو. من كە گوایە سەرەكى يەكىھتىم، خۆم كىشاوه و گوينىرىكى بۇوم. هەر شاعير و نووسەرە، شىعىرى يەكىنلىرى ھەلدەسەنگاند. «شىرۇكە بىتكەس» شىعىرىنىكى منى خۇتنىدەوە «لە دەمى نەھەنگىدا» كە لە دىوانە كەمدا چاپ كراوه، گۇتى: ئەمە چىرۇكە بۇ مندال نووسراوه؛ ماناشى تىدا نىبيه. بەلام رەنگە مندال حەزى لى بکەن! من وە جواب نەھاتم، تەنانەت سەعىد ناكامىش كە دە پىشدا لاي خۆم زۆرى ئەو شىعەر بە لاوه پەسىند بۇو، پىشى وا بۇو زۆر باش چۈنەتى ئەمەرۇي كوردم دەبەر دەستى بەعسىدا باس لى كردووە، دىفاعى لى نەكىدم. هەرچەند خۆم لام وابۇو ئەم شىعەرم بۇ مندالى بىست ھەتا نەوهە سالە گۇتووە، ئەمما دىسان دەلە خۆش بۇو كە شاعير شىرۇكە و گوينىگان بە شىعىرىنىكى مندالانە يان زانى ...

دەلىن «مەيمۇن بۇ خۆى جوان بۇو، ئاولەشى لىيەت». كە دەگەل سەدام ھاتمەوه، سالح يووسفىش لە تەيارە كەدا بۇو كە كەر كۇوكەوه ھېلى كۇپتەر گۇزىدرا و بە تەيارەي دىكە ھاتىن. لە فرۇودگاوه دەگەل حەرداڭ تىرىتى سوارى ماشىن بۇوين كە بمانگە يەننەوە مال. لە رىيگە حەرداڭ پرسى:

- دىيارە هەزار شاعىرىنىكى بەناوبانگە؛ بارزانى زۆرى تارىف كرد.

سالح يووسفى گۇتى: نەخىر! من لە كورداندا لە ھەممۇ كەس شاعىرتىم و ناوبانگم يەكجار زۆرە!

جا که بزانی ئه و فهقیره له عومریدا تاقه شیعريکي به ناوي «ههواره» نووسیوه و ئهويش هه
دهبی خۆی بزانی چون «میعریکه» سهير نامینى!
سالح يووسفی - كه هم کرابووه وزیر مشاور، هم باشى دهزانى دهم له بهر عەرمەن پان
كاتمه و كلکەسووته بکا - نەيدە كرا هيئىدە تەنازول بکا بىتىه يەكىھتىيە كەوه كە خۆی رەئىس
نەبى، شىجارەي «كۆمەللى رۆشنبىرانى كوردى» لە دەولەت وەرگرت و گورجى پازدە هەزار
دەيانيان دايە. هەر شىيووعىكى كە يېفي بە ئىيمە نەھات لهو كۆبۈونەوه.
ئهوانەي كە له يەكىھتى ئىيمەدا بۇون، كۆمەللىك بە ناو دوكىر وەك «عيزەددىن مىستەفا»،
«مەعرووف خەزىنەدار» و چەند كەسىكى تر لهو بە ناو گەورە و بە ناوهۋەك ويرانانە بۇون
كاروباريان هەلدەسووراند. هەرجى ناوى ئەخلاق و فەرەنگ و ئەدەبە لایان نېبۈو. تىك
ھەلدەچۈن، جىئىوی وايان بە يەكتىر دەدا كە له ناو شەلاتىيانىشدا زۇر عەيىبە! زۇر جار
دەمگوت: برا ئىيە شەرم لە قەب و ناوتان بىكەن! ئىيە بە خەيال هەلبىزادەي هەرە زاناي ئەم
مېليلەتن كە دەبى خەلکى رەمە كى چاوتان لى بکا و لىتىان فيرى ئەخلاق و مەردابىتى بى.
كەچى ئىيە ئەوندە سووكن و ئۇوندە ئابروو بەرمن!... نىتر دەلم لە هەموو ئەو خۇنىدەوارە
خاون ناوانەي كە هيچيان دە باراندا نېبۈو رەش بېبۈو، ئاواتم بە رەفيقايەتى گۈندىيە دل
سادە كانى كورد دەخواست كە له رەفيقايەتىياندا چەند ئاسوودە بۇوم.
لەم سالەدا چوومە سولەيمانى و له كۆبۈونەوهى ئەدەبىياندا - كە له كتىپخانەي گىشتى گىرا -
بەشدار بۇوم وتارم خۇنىدەوه.

با جارى باسېكىي «سالح يووسفی» بکەم كە بىناسى:

خەلکى لاي زاخۇ بۇو. مەلا بېبۈو بېبۈ پارتى. زەمانى نۇورى سەعىد گىرابۇو؛ جارىكى تر لە
زەمانى قاسمدا گىرا. نامەي كە بۆ بىرایم و جەلال دەنۇوسى، هەر پاكەتە كە يان دەدىت
پىدە كەنин: بزانين كابرا شىتە دەلى چى؟! لە كۆودەتتاي بەعسەوه - وەك باسم كرد -
سەربەخۇ تەبرىكى لە حۆكمى تازە كرد؛ بە ناوى كورد و كوردىستانەوا زۇر كابرایە كى دل سادە و
ئەحەققۇكە بۇو. هەر بۆ خاترى دوو جار گىرائە كە بۇو كە دەكرا بە ھەيئەتى گەفتۈگۈ دەگەل
بەعس. وەك گۇتم، پاش نامە كەي كە نۇوسىبىوو: «تاھىر يەحىا چاى داومى و سوئىتىدی بە
قورغان بۆ خواردۇوم...»، دىسان گىرایە وە زۇرى جەززەبە درا. ئەمجارەش كرابووه وزىزىر
موشاور و پاشان رۆزىنامەي «التاخى» (بىرایەتى) ھەلدەسووراند. بە قولى رەفقىق چالاک ھەمىشە
تەلەفۇن لە لاي دەستى راستى و بە گۇيى چەپىيە دەنە! قەت نېبۈ قەيتانى تەلەفۇن بە سەر
كەپۇي دانىيە! كورى خۆى لە بەرانبەرى قىسى دەگەل دەكەد وەيدەزانى تەلەفۇن، ئەلە ئەلۇي
بۇ دەگوت خۇلاسە مەرى پىتەمبەر بۇو. وەك ئىيمام عوسمان كە له هەموو ھونەريدا هەر
دەلين زۇر بەدين بۇو، ئەويش هەر دەيانگوت پىاۋىتكى فەقير و بىنازارە، قەت نېيانگوت لە ھىچ
كارىك سەرى دەردەجى.

تازە وتووتىزى هاتنهو بەغدا و پىتكەتان لە گەل سەدام دەكرا، لە دىلمان بە بارزانىم گوت:
بىستوومە سالح يووسفیت بۆ وزىز ناو بىردووه؟

- دەي جا ج بۇو؟

گۇتم: كاکە! ئەگەر من لە تەرەغە سالح يووسفی دە رۇز لە بەرم بىپارايە وە، نەمدە كردە
گۇيلكەوانى دى؛ چونكە لاقى بىستانى دەشكاندا!

جاریک حیسابمان کرد سی و شهش کاری گرینگی شورشی له به غدا له ئهستو بwoo، يه ک لوانه تهنزیمی کوردى به غدا بwoo که رهنه سدهه زار مال بی. رهفیق چالاک له بهر دهستی ئهودا بwoo؛ مجهله‌لله برايەتى به کوردى ده رده خست. مجهله‌لله ده بwoo سیاسى بى. دوو جار دیتم مهقالى سهره کى باسى «شیخ فخر» بwoo. چوومه سهرى:

- رهفیق ئو گووكارىه چىيە؟

گوتى: غله‌تىكم کرد له رووپېركى برايەتىدا تۈزىك باسى شیخ فخر خم نووسى. سەيدا سالخ بانگى كردم، گوتى: ئهوه زۆر خۇشە. دايكم به رەحمەت بى به مندالى بۆي گىپراومەوه. تۆ وەك من دەلىم واي چاپ بکە! له داخان من ھەممۇ جار دەيکەم مەقالى سهره کى! رهفیق گوتى: ويستم خۇم لاي خۇشەويست كەم. دوو كارتۇنى گەورە هىلىكەم ناردەوه مالى سەيدا. هاتىم خۇم نىشان دا كە تەشكىكۈرم بكا. دەنگى نەكىد.

گوتى: ناخۇ ھىلىكە كان گەيشتن؟

جوابى نەبwoo.

- سەيدا من ھىلىكەم بۆ مالەوه نارد. ئەگەر نەگەيون تا حەممەلە كە ھەلپىچم.

- زەرتىك نىنە!

پرسىم له يەكىن: يانى چى؟

گوتى: دەلى زەردەنە نەبwoo!

- مامۆستاي بەرپىز! خۇ ئەوانە ھىلىكە مەرىشك نەبwoo؛ ھىلىكەي كارخانە بwooون. لوانەيە كريكارى دىز زەردەنە ييان تى نەخستىن!

- ها، راست دېيىرى! ل بەر قىيەنە زەرتىك نىنە!

دەبى بزانى كە ئەم ئەحمدەقە تەواوى ماوهى شورش ھەميشە كارى زۆر گرینگى بە دەست بwooو. «سەبرى بۆتاني» له دايىرە مخابىراتى نەھىنى پۆلىسي عىراق بwoo؛ كەس نەيزانى بwoo كورده. ئەخبارى زۆر باشى - كە بۆ ئىيمە به بەھرە بwoo- دزىيە و ناردووې؛ كە توونە دەست سالح يووسفى. بەلام مامۆستا نامەي سەبرى نەسووتاندۇوه و جارىك لە گىرفانىدا گىراوه و سەبرى تا سەر مردن ئازار دراوه و به هەزاران نارى عەلى لەو ئاڭرىبەسانەدا بەردرابە.

لە كەن بەعسیان خراپەي شورشىانى دەگوت كە هاتوچۇي ئىران دەكەن و من كە عىراقم زۆر خۇش دەۋىي ھەرگىز ناچم و نەچوومە ئىران. ماشىنى دەنارادە ئوردون لاي كوردى دەولەمندە ئەۋى كە ئەۋە ئى مەلامستەفایە و ماتۇرى لى بىگۈرن. خانووبىتكى باشى لە بەعسى ساند. لە سالى ۱۹۷۴ كە شەر ھەلگىرساوه، دىسان لە شورش زۆر كارە بwoo. رەمەزانىك دوو ھەزار دىنارى حەقى باقلابەي بەربانگى مەلايان لە شورش ساند! كە هاتىنە ئىران، ئەو گەراوه بەغدا و بە ناوى «عىراقم خۇش دەۋىي» لە مالە خۇي دانىشت. بەعسى - كە دە سەر كەسەوه ناچن - بۇمىبايەكىان دە ناو قوتويىكدا به ديارى بۆ نارد و كوشتىان. لەو ساوه بۇتە مامۆستاي پايه بەر زى شەھىد لە تارىخدا...

ھەر چۈنۈك بwoo به ھەزار عەزاب و دلتەنگى، سالىم لە سەرە كايدەتى يە كىيەتى ئەدىيەندا گوزەراند. لەم بەينەدا دەولەت دەعوەتى بۆ ناردىن كە وەرن لە كۈنگەرە ئەدىيەنلى ئەرەب لە ئىرىپىد لاي بەسرە بەشدار بن! گوتى: من ناچم. جىنگە يەك باسى كورد و ئەدىيەنلى كوردى لى نەبى، من نازانم تاريفى شىعرى عەرەبان بکەم و سلاوەت لە دىدارى بەعس بىدەم... ناچار

یه کی تر له ئیمه چوو. دیاره ئه گهر به ته‌مای یاریده‌دانیکی پاره‌ی دهوله‌تیش بیووین، به یه کجاري هومینده که فهوتا. سه‌ری سالی دووه‌م گوتیان له هه‌ولیر کو ده‌بینه‌وه و هه‌لیزاردنی نوی دهس بین ده که‌ینه‌وه؛ بلام پوولمان نییه. پینجسهد دینارم له مه‌لامسته‌فا و هرگرت که هه‌لیزاردنی ئه‌دیبانی کورد به‌ریوه بچنی. له هه‌ولیر زور به حیساب و کیتاب کونگره‌م ساز کرد. ده‌یانه‌ویست هه‌لیزیرنه‌وه؛ له وتاری پیش ده‌می هه‌لیزاردنا گوتمن: سالیکمان رابوارد و ئه‌وونده‌ش برهه‌ممان بwoo. برا من نه‌متوانی دهوله‌ت له خوم دلخوش کهم. ناشتوانم پوولستان بؤ له سه‌دام بستینم. حهز ده کهم سالح بوسفی هه‌لیزیرن که ده‌توانی پوولی زور په‌یدا کا و کاری مه‌جه‌له و مخارجتان پیک بینی. ئیتر خوم خلاس کرد.

بؤ توژیک نموونه‌ی ئه‌خلالی هاوکاره‌کانم، ئه‌م چیرۆکه‌ش ناخوش نییه: شه‌وی دواى هه‌لیزاردنی ئه‌ندامانی تازه‌ی دهوله‌ی دووه‌هم، ده‌گه‌ل کاک مه‌محمد مه‌لوود له باشگایه‌ک دانیشتبووین. ناردمان له شوین دوکتور مارف خمزنه‌دار که سه‌ریکمان بدا، گوتبووی: من هم دووه‌کیانم ناخوش ده‌می، نایه‌م! گوتمن: عه‌رزی بکهن په‌نجا دینارم له گیرفاندایه؛ هه‌رجی بخوات و بخواته‌وه له سه‌ر من! فهوره‌ن هات و زور به رووچوشی ده‌گه‌لی رابواردین!

هیشتا هه‌ر ره‌ئیسی یه‌کیه‌تی ئه‌دیبان بوم که دهوله‌ت قبولي کرد «کوری زانیاری کورد» دابمه‌زره؛ منیشیان ده‌ست‌نیشان کرد که ببمه ئه‌ندام. چه‌ند کوبونه‌وه‌یه کی بؤ کرا. «سامی» - که وه‌زیری کاروباری کوردستان بwoo - عاشقی ئه‌وه بwoo که خاونه کارنامه‌ی دوکتورای زور تی بچن. من زورم حهول ده‌گه‌ل دان که کوردیزانی باشی بؤ هه‌لیزیرن؛ نه‌وه ک ئه‌وانه‌ی دوکتورایان له زمانه خاریجیه کاندا هه‌یه. من یه کی وه ک حه‌می مه‌لاکه‌ریم و شوکور‌مسته‌فام بی‌له دوکتوراکانی کوردی‌نه‌زان چاکتر بwoo. دیاره قسه‌ی ئه‌وان له سه‌ر بwoo.

کوکر دامه‌زرا. ده ئه‌ندامی دامه‌زرنه‌ری بؤ دیاری کرا:

- ۱- ئیحسان شیرزاد، وه‌زیری به‌له‌دیات، که مووه‌ندیسی می‌عماری و حقوقیه.
- ۲- شیخ مه‌محمدی خال، که نووشه‌ریکی مه‌شه‌ووره و قازی شاری سوله‌یمانیه‌یه.
- ۳- کاک مه‌سعوود مه‌محمد، کوری جه‌نابی مه‌لای کۆیه که هم حقوقی و هم عالمیکی عه‌ریبی زور به نوابانگه.

۴- دوکتور که‌مال مه‌زه‌ر، که له لینینگراد دوکتورای له سه‌ر تاریخی کورد له قه‌رنی بیسته‌ما و هر گر تنووه.

۵- هه‌زار، که کرا به ئه‌ندامی پینجه‌م.

- ۶- دوکتور عه‌بدوللا نه‌قشبندی، کونه مه‌لا و ره‌ئیسی کوللی حیسابداری عیراق.
- ۷- دوکتور پاکیزه ره‌فیق حیلمی، که دوکتورای له ئالمان له سه‌ر زمان و ئه‌ده‌بی عیبری هه‌بwoo.

۸- دوکتور عه‌بدوله‌مید ئوترووشی، که قازی سوننی بwoo له به‌غدا و زمانی کرمانجی ده‌زانی.

۹- عه‌لائه‌دین سه‌ججادی، که نووشه‌ری «متزهووی ئه‌ده‌بی کورد» و زور کتیبانه.

- ۱۰- دوکتور ناجی عه‌بیاس، که دوکتورای له جوغرافیادا هه‌یه و خەلکی که‌رکووکه.
- ئه‌م ده که‌سه به ره‌سمی ناوی ده‌سته‌ی دامه‌زرنه‌ر و سه‌ر کیمان لئی نرا و ریاسته‌تی جمه‌هه‌وری به بیانیکی ره‌سمی قولی بؤ له سه‌ر کیشاین. ئیمه له‌قه‌بی «ئه‌ندامی کارا» مان درایه. زور که‌سی تریش له خاونه کارنامه‌ی دوکتور و رؤشنبری کوردمان ده‌گه‌ل خۆ خست

که له لیژنه جوژبه جوژه کانی فهره نگیدا به شداریمان بکهن. ههفتنه دوو یا سی جار کۆبونه ووه ده کرا؛ کاری فهره نگستانمان بەریوە ده برد. «له حمەد حسەن بەکر» چل هەزار دیناری بودجه بۆ نار دین، ئیحسان شیرزاد - که رئیس مان بوو، وەکیلی شرکەتی «گولبەنگییان» بوو له عیراقدا - واى کرد گولبەنگییان عیمارەتیک له سەر حیسابی خۆی بۆ کۆری زانیاری دروست کا، کە پتر له دووسەد هەزار دیناری تى چوو. چاپخانەیە کی لاینوتاپیمان ساز دا. يەک دنیا کتیبی زۆر بە نرخی له سەر کورد و شتى تر کۆ کرده ووه. کتیبخانەی کۆری کورد زۆر له کتیبخانەی کۆری زانیاری عاره بان - کە تەمەنی بە چل سال دەگەیشت - دەولەمەندتر بوو. چەند کتیبیتکی کوردیمان چاپ کرد.

من شەرەف نامە کەی خۆم - کە دوو جار نووسیبیووه - نیشان دان چاپی کەن. کى تماشاي کا و ئەگەر پەسندی کرد له چاپ بدرى؟ گوتیان دوكتور ناجى عەبیاس. گوتوم: راوه ستن! ئەوە نووسینى منه. خەبیام چاپ کردووە. ئەگەر ناجى عەبیاس توانى پىشە كىيە کەی من له سەر خەبیام بە رەوانى وە خوینى، قبۇولمە. دوكتور کوردى نازانى! گوتیان ئەدى کېت پى باشە؟ گوتوم: علاڭە دین سەججادى فارسى باش دەزانى و کوردىشى زۆر باشە. بەرانبەرى نیوان مەتن و تەرجمە بکا. دوكتور كەمال خۆم لە شەرف نامە تەرجمە مەتەر جىمەت رووسيدا يارىدە موتەر جىمەت کردووە و تەشە کۆرۈلى لى كراوه. كاڭ مەسۈووەدەم مۇوتان بە ئەدېتىكى گۆرۈھى دەزانى. هەر يەک لەو سى كەسە پەسندىيان نە كىرد بۆم چاپ مە كەن! ئەوان ھەر سى پەسندىيان كرد. ئەم جار ھەرا له سەر ھەقى تەتلىيف پەيدا بوو:

- سەدى دە بەدين؟ سەدى دە لە قازانچى يان له گشت؟

ھىچ مەتقىم نە كرد. قەرار درا سەدى دە لە قىيمەتى گىشتى وەرگرم. ئىمزا كرا. گوتوم: زەھرتان كردا! ئەگەر جىگە لە ھىچ حەقىك داواي پۈولتان لە خۆم بىردايە، حازىر بۇوم پىنسەد دينارتان بىدەمى ھەر بۆم چاپ بکرى!

ئىعلان كرا كە كام چاپخانە بە كەمترى دە كا؟ ھەر چاپخانە يەك دەيدى دەيگۈت ئەم خەتهمان بۆ ناخوئىرىتەوە. بۆ جارى سىيەھە ناچار پىر لە پىنج هەزار رۇوبەرم شەرەف نامە نووسىيەوە. زۆر شەوان گوين لە بانگى سېبەينە دەبwoo، من ھەر دەمنووسى... دەگەل چاپخانە يەكى بە ناوى چاپخانە «نۇعمان» لە شارى نەجەف پىنكەتائىن، بەو شەرتەي كە ھەر رۇوبەرىنىكى من بە ئىمزا خۆم لە سەرى نەنۇوسم «چاپ بکرى»، ئۇ وەقى نەبىچى چاپى كا. دوو فۇرمە يان دەنارادە كتىبخانە يەك لە خەيابانى «مۇتەنەببى»، غەلە تىگىرىم دەكىرە دەمنارادەوە. جارى وابووه فۇرمە يەك چارەدە جار غەلە تىگىرى كردووە. كە دەھات بۆ چاپ ئامادە بى، خۆم لە بەغداوە دەچۈوەم نەجەف، ئاخىر نموونەم بە چاپ كراوەي دەدىت. جارى وا بۇ دوو شەو لە نەجەف دەمامەوە. گوتیان دوو هەزار نوسخە بى. زۆرم داد كە پىر بى؛ گوتیان چەند كتىبمان چاپ كردوون هەزار بىشى نەفرۇشاوا. ھېشتا چوار فۇرمەي چاپ كرابوو گوتوم من پۈولم ناوى! سەدى دە كتىبم بىدەنلى! بە قىز و ھۆر توانىم پىتىان بکەم بە دوو هەزار و پىتىجىسەد نوسخە كە دووسەد و پەنجاي خۆم بى و دوو هەزار و دووسەد و پەنجاييان بۆ بىمەنلى. نرخى دينار و ۋوبع دانرا كە دەببۇوه بىستەپىنج تەمن. كتىب فېرۇشى ھەولىر و كەركووك و سولەيمانى نەدیدە كېرىيان و تا سەدى بەرگ دە گىرە، بۆ ئەوانمان دەنارد. بازارى رەشى پەيدا كرد؛ زۆر زۇو بە پىنج دينار ھەر فېرگەي دەھات. دووسەت و پەنجا نوسخە خۆم وەرگرت، دەبوايە بە قانۇونى كۆر سەد نوسخە

بۆ نووسه‌ر بەخشنیش بى؛ نه ياندامي. لە پايزى ۱۹۷۲ درابوو بە چاپخانە، لە سەرتاي هاوينى سالى ۱۹۷۳ تەواو بۇو.

دەعوه‌تىك بۆ كۆرى زانيارى كورد لە فەرانسەوهەت كە لە كۆنگرهى رۆژھەلاتناسانى دنیادا - كە هەر بە چوار سال جارىك دەبەسترى - بەشدار بىن. دوكتور كەمال مەزھەر و منيان دەستنىشان كرد. بە تېبىارە گەيشتىنە فەرگەي «ئۇرلى». خانم «جۈيس بلۇ» دەگەل لاويكى سەرخر چاوهنۇرى دەكردىن. بىست و حەوت سال بۇو برايەكم لە كلاسى دووهەمى ئىبىتىدايى لە بۇكان بەجى ھېشتىبوو، ئىستا لە فەرانسەيە و بۆ دوكتوراي شىمي دەخويتى. بە سەرە خەركەي لە دوور ناسىمەوهە؛ بە دىتەوهەي گريانىمەتات. ژيانى ئەو چەند سال لىك هەلبىرانەم وەك شريتىكى سينەمايى ھاتەوهە بەرچاو...

سادقى برام كە بە ناو مەولانى خالى باوكمەوهە كرابوو، تەمنى ھەشت مانگ بۇو باوكى مرد. من ھەم باوکى بۇوم ھەم دايىكى؛ چونكە دايىكى لە پاش سالىك مەرگى بايم، مىردى كىرددەوە و بەجىي ھېشت. مندالىكى زۇر خوبىن شىرىن بۇو. جارى وا ھەبۇو ژنانى دى لىيان دەدزىن؛ شىت دەبوبىن تا بۇيان دەھەتىانىنەوە. ھەموو دل و گىيان و ئىمامىن بە سەر خۇۋەپىستى ئەۋدا ساغ بېۋۆھ... كە بۇو چوار سالە، كەمىك دەرسىم بىن گوت؛ زۇر زىرەك بۇو. كە ھاتىنە بۇكان لە مەدرەسە دامەززاند. ھەمېشە لە نەمرە كۆكىردنەوهە حەوتانەشدا ھەرىيەكەم بۇو. لە بىرمە جارىك لە مالە «سالىحى شاترى» بۇوم لە سابلاغ، گوتىان سادق لە بۇكان نەخۇشە. لە بىرم چوو كەوش دە بىن كەم؛ بە تاي گۇرەوەي رامكىرە دەر. لە كۈلان كەوشە كايان بۆ ھەتىنام و بە پەلە خۆم گەياندەوهە لاي. شەقى زەمانە وائى ھەلداشتم كە سادقىم لە كلاسى دووهەمى سەرەتايى بەجى ھېشت و لىيم بۇو بە داخ و حەسەرەتىكى گەورە. تەنبا جارىك كە لە جىزىرى سوورىيا دەزىيام، يانى پاش يازىدە سال دوورى، نامەيەكى سادقىم لە تارانەوهە بۆ ھات. نووسىبىووی؛ پارە كە خەبەرى توپيان داومەتى كە لە «قىبورالبيض»ى. باسى خۇرى كردىبۇو كە دواى دىپلۆم وەرگەرتىنى، لە دانشگاي بېشىكى قبۇول كراوه، بەلام چونكە عەبدوللاي براي دەستى باش ناروا و بېشىكى مخارج و ماوهە زۇرى دەھوى، وازى ھەتىناوه و لە دارولمۇعەليمىنى بەرزىدا دامەزراوه. ئىتىر خەبەرم لى بېرابوو. ئەوا دىسان لە فەرانسە دەبىنەمەوهە. زۇرم سوپاسى خانم «جۈيس بلۇ» كەد كە ئەم دىيارىيە بە قىيمەتەي نىشان داوم.

«جۈيس بلۇ» ئىنلىكى جوولە كەي فەرانسى بۇو كە بە مندالى لە مىسر ژىابوو. عەرەبى مىسرىيانەي وەك بلىل دەزانى. كارى لە سەر ئەدەبىاتى كورد دەكىد. دەرسىكى باسى كوردى، لە «سۇرپۇن» دە گۇتەوە. دەگەل دوكتور كامران عالى بەدرخان و خانمە كەيدا - ھاتىوونە ناۋىپىدان لە شۇرۇش - بۇوبىنە ئاشنا. ھاتىووه بەغداش و دەعوه تم بۆ كردىبۇو. لە كۆرى زانيارىشدا چەند رۆزىك پىتكەوه بۇوين و دەگەل دوكتور كەمال و مندا زۇر نىوانى خۇش بۇو. وابزانم ھەر ئەوپىش سپاردبۇو كە لە كۆرى زانيارى، كەمال و من بانگ كەن.

سادق مالىنلىكى گىرتىبوو لە تەبەقەي ھەمكەفى خانووبىتىكى حەوت تەبەقەدا لە نزىك «سۇرپۇن». قەرار درا من مىوانى ئەو بىم. جۈيس خانووبىتىكى بەتالى بىن سېپىرابۇو كە خاوهەنە كانى بە سەفەر چووبۇون. ئەوپىش درا بە كەمال كە لىيى بىنۇ و پارە ئۇتىيل نەدەين. خوشكىتىكى جۈيس لە نۇرۇپىزەوە بە ماشىنى خۇيەوە ھاتىبۇو. ئىتىر ماشىنى جۈيس و خوشكە كەي - كە ئەوپىش عەرەبى لەھەجەي مىسرى باش دەزانى - ھەمېشە دەبەر دەستماندا بۇون.

لهو رۆزانهدا که تازه چووم، سادق چاوەنۇر بۇو ژنه کەھى بە مندالىتىکى ساواوه بىتە فەرانسا لە تارانەوە. رۆزانه دەچووه فېگە و تا نىوپەرە نەدەھاتەوە. رۆزىك گوتى: تو لە مال بە! تەلەفۇنم كردووە يەخچالىم تازه كېرىۋە؛ لە كار وىستاوه. دوو جار موھەندىس هاتووە لە مال نەبۇوم. ئەو رۆزە موھەندىس نەھات. سادق لە داخان شەقىكى دە يەخچال ھەلدى؛ وە كار كەوتا موھەندىس هات گوتى هيچ عەيىي نىيە. گوتى: بەلى فېرە شەق تىيەلەلدان بۇو، نەمزانىبۇو!

لەم تەبەقەي ھەمكەفە حەمام ھەبۇو؛ بەلام لە تەبەقە كانى بالا نەبۇو. دەيانگوت لە مالە فەرانسىاندا حەمام زۆر كەمە. حەمامى وەك ولاتى خۆشمان نىيە. دەيانگوت ئەو ھەموو عەترە كە لە فەرانسا دروست دەكىرى و سەدان سالە عەترى ھەرە باشە، ھەر بۇيىيە كە بۇگەنىيى خۇنەشۇران داپۇشى!

ژن و مندالى سادق هاتن. ئىتىر لە باپەت چىشت و نانىش حەسائىنەوە. خوا تازه كورىتكى دابۇو بە ناوى «شاھىن»، كە من گوتىم دەبى ناوى «شاھە» بى؛ بە ناوى كىتىيى كوردىستان. ژن سادق، كچى سەيد عەبدۇللەئى بىيۇوبىانى خاونەن دەرمانخانەي مەھاباد بۇو؛ كە پىاوا ھەق بلىز زۆر كابان و دەستاوخۇش بۇو؛ بە ناوى «نوسرەت خانم» كە ئىستاش ھەر ژنېتى و دايىكى سى مندالانە بە ناوى: «شاھە» و «رامىن» و «سارا» و لە تازان دەزى.

رۆزانه پەنجەرەي كۈلان دەكىدەوە؛ گوتىيان لە فەرانسە كەس پەنجەرە ناكاتەوە. رەنگە جىران بىن تۈورە بىن! گۈيىم نەدaiيە! كەچى چەند مالە جىرانيتىكى ترىيش چاوابىان لە من كرد و پەنجەرە يىان دەكىدەوە و هيچ دىنياش خرالپ نەبۇو!

كە لە سەرى كۈلان باتىدەداوە بەرەو مىترۇ، دوكانىتكى جووجىكە مرىشكى يەك رۆزە و دوو رۆزەلى ئى دەفروشرا؛ پىشىلەيە كى زەلامى زەردى مل و كلك ئەستورور پاسەوانى جووجىكان بۇو؛ لە ناوا و بىتىرىنە كەدا دەنۇست. جووجىكە بە سەر دەم و چاوا و كلك و لاقيدا ھەلبەز-ھەلبەز يىان بۇو؛ ئەو پەرخەي دەھاتا ئەگەر كەسيك دەستى لە شووشەي وىتىرىن دەدا، راستەوە دەبۇو؛ كىللى قىچ دەكىد و دەيەوېيست بە گىز دوزمنى جووجىكاندا بچى. زۆرم پى سەير بۇو. زۆر جار لە دىيارى دەپىستان.

مىترۇي پارىس زۆر دوور و درىزە و زۆر كىللى لى دەبنەوە؛ بەلام بە جوانى و رېتكەپىنلى مىترۇي مۆسکو نىيە. شەوانە بە سەدان لە ئاوارە و بى مال و حالان لە ناوا مىترۇدا دەنۇستن. سادق نەخشەيە كى چكۈلەي مىترۇي دابۇومى كە گۈنم نەبىم. كۆيىم بويستايان، بە ئىشارە نىشانم دەدا و دەچووم. جۈپس زۆر جىنگەي واي بىن دەزانى كە نەھار و شامى ھەرزان و بۇ دانشجووبىان بۇو؛ زۆرمان لەو بەھەرە دەبىر. رۆزىك دەگەل جۈپس بە بەر مۇغازەيە كىدا راپىردىن. لە سەر بالتۇيە كى ژنانە - كە نازانم كەھولى ج بۇو - نوسراپۇو: «سەددوسى ھەزار فرانك» كە دەيىكىدە سىزىدە ھەزار دينارى عىراقى. جۈپس قىسى دەگەل ژنه مۇغازەدار كرد، گوتى: گۇتومە بۇوا گرانە؟ دەلى: ئەو بۇ ژنە فەرانسى نىيە. ژنېتكى مiliونىرى ئەمەركايى كە دەيىينى، بە ھەرزانىشى دەزانى و چەكتىك دەنۇوسى و دەيىكتە بەرا لە ھەممۇ زمانى فەرانسىدا «سېل ۋو پلى» فير بىبۇوم كە يانى «تکايىه، خواھىش دە كەم». شەۋىك لە مىترۇدا سەرم لى شىتىوا، ھەر چەند سادق گۇتىبۇمى پىرسىيار كردن لە كەس باش نىيە و قىبۇول ناكەن، ملم لە پىرسىيار نا، تا ھاتىمەوە مال. پىرسى چۈن ھاتىيەوە؟ گوتى: ھەشت سېل ۋو پلىيم خەرج كردووە!

به راستی که ده لین پاریس بیوکی جیهانه، راست ده کهن. شاریکی زور جوانه؛ پره له باخچه و سه پرانگا. شینایی و که‌سکایی نهادیم پی له که‌سکایی گیا و میزگی ولاتی تر که‌سکتر دهاته به‌رچاو. له جوان کردنی شاردا هیچ دریغی نه کراوه و بیوکی رازاوهی خه‌یاله. جار و باره له هیندیک شوین تووشی خانووی پرهش به دووکه‌ل، دیواری ناقلای نیوه رووخاو ده‌بی؛ به‌لام زوربه‌ی شاره که زور جوان و پاک و خاوینه. قاوه‌خانه‌ی که‌جار زوره که له شوینانی تر وا نییه. به تایبته‌ی له نزیک دانشگای سویربون هه‌ر یه‌کجار زور بیو. تا ماندوو ده‌بیوم ده‌چووم قاوه‌یه که تورکیم ده‌خواردهوه و ئیستراحه‌تم ده‌کرد.

کونگره بۆ حهوت رۆز دامه‌زرا. له هه‌موو دنیاوه زانایانی رۆزه‌هه‌لاتناس هاتبوون. شکلی زور سه‌یرت ده‌دی. ئیواهه‌بیو کراسیکی ئاودامانی سوره به ره‌نگی خوبین ده به‌ردا، پیخواس، سه‌رقن‌ا هی واهه‌بیو به‌شی به‌رمالی مزگه‌تیکی کردیووه میزه‌ر که‌شیشیک هه‌بیو به ناوی «توما بوا» چهند سالان له لو بنان ژیابوو؛ عه‌هه‌بی باش ده‌زانی. له لایه‌ن زانایانی فه‌رانسیه‌وه زور به‌قەدر بیو. ئه‌و پیاوه چهند سال بیو ژیانی خۆی بۆ خزمەت و یاریده‌دانی گه‌لی به‌دبه‌خت و کلولی کورد ته‌رخان کردبیو؛ چهندین کتیبی نووسیبیو؛ له ناو عالمانی ده‌روه‌شدا ناویانگی هه‌بیو. پیریک بیو ریش سپی، زور جوان و به سه‌ر و سیما. کلیسا‌یه کی به ده‌سته‌وه بیو له پاریسدا. ئه‌و پیاوه چاکه خۆی لئی کردن به که‌س و کار. «پروفیسیور لازار» ناو که له سویربوندا زور ده‌ستی ده‌ریشت و زور پیاواما‌قاوول بیو؛ فارسیشی ده‌زانی، به راسپییری «توما بوا» قه‌ولی پیدایین که کاریکی و بکا ثیمه‌ش بتوانین خۆمان وه ک گه‌لیکی سریه‌خۆ نیشان بده‌ین. ئیمه نوینه‌ری هیچ ده‌وله‌تیک نه‌بیوین. گه‌لی کورد له هیچ دنیاوه به ره‌سمی نه‌ناسراوه؛ هه‌قمان نییه به ناوی عیراق یا ئیران قسه بکه‌ین؛ که رۆزه‌هه‌لاتناسانی تورک و ئیرانی و عیراقیشی لئی بیوون. به‌لام نفووزی که‌شە «توما بوا» و ماندوو بیونی «جویس» و به‌زه‌ی «پروفیسیور لازار» به‌رانبر به کورد، کاریکیان کرد که رۆزیک له سه‌عات نورا تا دوازده، جه‌لسه‌یه کی به ته‌نیا تایبته‌ی کورد بخربی و هاواری کورد بکری. حهولمان دا تا بتوانین زانایانی کوردى زور لئی کو که‌ینه‌وه که قه‌دریکی پتری هه‌بی. گوتیان «دوکتور کامران عالی به‌درخان» له جه‌نوبی فه‌رانسیه و ژنی نه‌خوشە. «دوکتور مه‌کیزی» ئینگلیسیمان هاته‌لا، که زور کوردى زان و شاره‌زای کار و بار و حالی کوردستانه. «دوکتور شه‌فیق قه‌زار»، «دوکتور مجه‌ممدی وهرزیز» خەلکی سوله‌یمانی، ژنی وهرزیز که کیزیکی چیکوسلواکی و کوردی ناسیکی باش بیو، دانشجوویه کی عیراقی به ناوی مه‌زه‌هر، سادقی برام، که‌شیش «یووسف مه‌تا» - که خەلکی سوله‌یمانی بیو - ساز بیوون.

به جوییم گوت؛ ده لین دوکتور مجه‌ممدی موکری ئیرانی له پاریسە، با به‌ویش بلینین. وه ک به ده که‌سان قدیلکه‌ی بدهن له پرمەی پیکنه‌نینیدا و هه‌ر خاونده‌بیووه.

- جوییس گالتهم نه کردووه، بۆ پیده‌که‌نی؟

- مالاوا لهوه جۆک خۆشتر چون ده‌بی؟! دوکتور موکری نه‌خوشی خه‌یالات و ئه‌وهامه. ده‌ردی ئه‌و له موعلاله‌جه ده‌رجووه؛ به که‌س چاری ناکری؛ له سیبه‌ری خۆی ده‌ترسی. هه‌ر که‌س زه‌نگی ده‌رکه‌ی لیدا یان ته‌له‌فونی بۆ بکا لای وايه هاتوون بیکوژن! خۆی له حهوت کوناندا تاقفت ده‌کا. جنیوی گهوره لای ئه‌و ئه‌مه‌یه که بلین تۆ کوردی. ئیستا چۆنت ئه‌وه قسە قوره و بیر هات که ئه‌ویش لهم کوبونه‌وه به‌شدار بیت و دیفاع له گه‌لی کورد بکات؟!

مهقالیکم نووسیبیو که بیخوینمهوه؛ سادق به فهرانسی تهرجهمهی کرد. جویس و تومابوا هر چهند زوریان پی سهبر و دلتهزین و ئیحساس بزوین بیو، بهلام گوتیان بو ئه و کوبونهوه دهس نادا. پیویسته دهرباره‌ی گهله‌یکی شرقی به جوییک که نهزری روزه‌هلاتناسان بهره‌و خوی پکیشی قسه بکری. له سالئونیکی سوربیون کو بوبونهوه. زور له عوله‌مای روزه‌هلاتناس هاتبوون گوتیمان لی بگرن؛ که پروفسور لازار پتی راگه‌یاندیوون. کهشه تومابوانم به رهئیسی کو بوبونهوه هله‌بزاد. بیاناتیکی زور عالمانه و دلسوزانه‌ی دهرباره‌ی کورد و کورستان گوت. دوکتور که‌مال مه‌زه‌هه‌ر به زمان ئینگلیسی دهرباره‌ی تاریخی کورد و شه‌ره‌کانی ئازادیخواری قسی کرد. زانایه‌کی ورگزی تورک ههستا گوتی: له تورکیا کورد و مه‌سله‌ی کورد نییه؛ هه‌ممو تورکن و بینگانه‌ی تیدا نییه! دوکتور که‌مال مه‌زه‌هه‌ر جوابی دایه‌وه که له تورکیادا هه‌ممو کیوه‌کان شایه‌تی بوبونی ملیونها کورد له تورکیه‌ن. کابرای تورک دهستی هه‌لینا، ئیجازه‌ی خواست دیسان قسه بکا. تومابوا به له پی دهست ئیشاره‌یه کی زور سووکایه‌تی هینی بؤ کرد که ئیجازه‌ت نییه. بؤ خوی گوتی: چون پیم وابن ئم کابرایه عالم و روزه‌هلاتناسه؟ یان پیم وا بی دهرسی خویندووه؟ من ئه‌گه‌ر نه‌لین تنه‌هه سسوب به خه‌رج دهدا، ده‌توانم بلیم له تورکیادا تورک هه‌ر نییه. حه‌یفه پیاوی و نه‌زان له کوبونهوهی عیلمیدا به‌شدار بی! کابرای تورک ههستا و روزیشت. به عه‌هه‌بی، تومابوا به منی گوت: ئه و سه‌گه چون له رووی هه‌لات گووی وا بخوا؟

ئینکاری شتیک بکا که له روزه‌هلاشکراته؟! زور له هاوبه‌شان قسه‌یان کرد و جهله‌هه ته‌واو بوبو. روزه‌ی خاچری کونگره -که هه‌ممو میوانان و خانه‌خویی فهرانسی له سالئونیکی گهه‌وره کو بوبونهوه- کاروباری کونگره و برباره‌کانیان راگه‌یاند. له سهر تریبیونهوه ئیعلان کرا که میوانانی کورد له جه‌رگه‌ی زانایانی روزه‌هلاتناسدا به ره‌سمی ناسران و ئیداره‌ی سوربیون قه‌راری دا مه‌که‌زیک بؤ په‌هپیدانی تاقیق له سهر مه‌سله‌ی کورد و ناساندنی کورستان و گهشیدان به فه‌ره‌نگ و تاریخی، له سهر بودجه‌ی خوی بکاته‌وه و کوردیش وک میلله‌تی تر حیسابی بؤ بکری. راستی سهر که‌وتینیکی گهه‌وره‌مان دهس که‌وت؛ ئه‌ویش له سایه‌ی تومابوا، پروفسور لازار و جویس بلو بوبو. هه‌زار ره‌حمه‌ت له تومابوا که ده‌میکه و‌هفاتی کردووه؛ بهلام بیستووه پروفسور لازار و جویس شوکور ماون. ده‌یانگوت پروفسور لازار پتر له پازده زمان ده‌زانی، که به فارسی قسه‌مان ده‌کرد گوتمن: خویی کوردی فیئر بای! گوتی: له و‌تا ئیووه زورم ئاره‌زووه زمانه‌که‌نان فیئر بیم. ئه‌وا جاری خه‌ریکم زمانی ئاپونی فیئر ده‌بیم؛ پاشان خه‌ریکی کوردی ده‌بیم. له کونگه‌دا جایزه‌ی کونگره درا به کابرایه‌ک، سووری سه‌ر و دم و چاو بی‌توروک، ده‌تگوت چه‌هنده‌ری سووره و پاک کراوه! شکلیکی زور ناشیرنی هه‌بوبو، ته‌نانه‌ت برؤشی مسوی بی‌یوه نه‌بوبو. کابرای جووله‌که‌یه ک بوبو؛ هه‌ر له که‌تیبه‌ی قه‌برانه‌وه خهت و زمانی فینیقی ساز دابووه و کردبوبیه کتیب و مردووه سی-چوار هه‌زار ساله‌ی زیندوو کردبوبو. ئه‌وهدنه‌ی بؤ له چه‌پله‌ه درا نه‌بیته‌وه.

حه‌وت روزه‌ی کونگره نانی نیوه‌روزه‌مان له سهر سوربیون بوبو؛ ده‌چووینه رستورانیک و پاره‌مان نه‌دهدا. روزه‌یک که له رستوران هاتمه ده، «فره‌دیناند میش» چاوه‌نقری ده‌کردم. یه‌کترمان ماج کرد و له قاوه‌خانه دانیشتن. فره‌دیناند میش لاویکی خله‌لکی «لوکسهمبورگ» بوبو؛ زور عاشقه کورد و کوردی بوبو. چهند جاریک له شورش دیبووم. کرمانجی و‌ها ده‌گوت که‌س نه‌یده‌زانی کورد نییه. ته‌نانه‌ت جاریک گوتی: ئیوه که پیش‌شم‌رگم ره‌گه‌ل ده‌خهن بؤ

سده، هیچ خزمه تم ناکهن و جوابم نادهنهوه؛ چونکه لایان وايه منيش کورديکم و هك ئهوان! ئهو لاوه چووبووه کوردستانى توركىه؛ جهندرمه گرتبوپيان؛ بربدوپيان له زيندانى واندا حېسىان کرديبوو. کوردى زيندانىييان لى فيت کرديبوو که ئهوه كافره! لىيىدەن خىرە! کورده کان زوريان ليدابوو؛ پشتىيان شكاندبىوو. بهختى ئهو، زيندانىيەكانى کورد دوو دەستەي دز بە يەكن. دەستە كەىتىر لە رقى ئهوانه، له سەريان كردىتهوه و پارازتوبويانه. بۆچى گىراوه؟ چونكە چەند كتىپىكى کوردى لى گىراوه. له پاشان كە زانيوىه كەس بە دەنگىيەوه نايە، نامەيەكى بە ئىنگلىسى لە ئەستاندارى «وان» نۇرسىيە: ئىيە مننان گرتووه، نازان من كىيم. شهرت بى و باكم دەولەتى گەورەي من بەزمى سەگتان بىن بكا! دەيگوت: وا ديار بىو ئەستاندار نەيدەزانى لوکسەمبورگ لە دەولەتە گەورە كان نېيە و نفووسى بە حال دەگاتە چوارسەد هەزار، ترسا و عوزرى لى خواتىمەوه و بىريان دام. هاتمىوه لوکسەمبورگ شاكايەتم لاي وەزىرى دەرمەوه كرد. وەزىرە كەمان - بەرازە كە مەزنە! - گوتى تو كىشەمان بۆ ساز دەكەى! سالى بايى نىوملىون دۆلار سەودا و ماملەمان دەگەل تورك هەيە. كەنگى ئهو کوردەي تو دەلىي مەزلۇوم توانىان سالى بايى شەش سەد هەزار دۆلار ماملەمان دەگەل بىكەن، دەلىم هەقتە و له سەرت وھ جواب دىيەن ...

جا «فەردىنەن» هاتووه له پاريس منى پەيدا كردووه، هەلى بىچابووم دەبى بچىنە لوکسەمبورگ دايىكم شىوت بۇ لىنى!

- كاكە فەردىنەن! پياو شەش سەد كىلۆمېتىر بۇ شىوى دايىكت سەفر ناكا!

فەردىنەن گوتى: خەرىكم فارسى لە لوکسەمبورگ دەخويتىم تا بچم لە ئەفغانستان بىگەرنىم. بەلام مامۆستاكەمان کوردىكى بىژووه!

- بە چى دەزانى؟

- رۇزىك وشىيەكى کوردى گوت. گوتى: ئەوه کوردىيە، تو کوردى؟ گوتى: نا، فارسم؛ بەلام تۈزىك کوردى فير بوم. گوتى: فارس بە لايەوه عەيىە فيرى زمانى کوردى بى. تو کوردى و لات وايە عەيىە راستى لە خۇت بلېنى. راستى ئەۋىش بەرازە كە!

رۇزانى دواى كۆنگەر و رۇزانى پېش كۆنگەر بە پارىسدا دەگەرائىن. چووينە «بورجى ئىقل». چووينە «كاتدرالى نۆتردام». لە نۆتردام كۆتەلى كەشەيە كە دىت لە زېر بۇو. بە خوشكى جۆيسىم گوت: ئەوه كۆتەلى مامى خۆمە! دەبى بىسەتىمەوه! هەرای لە جۆيس كرد:

- وەرە! كەشە فلان مامى هەزار بۇوه!

جۆيس گوتى: ئەحەمەق! هەزار گالىتە پىنە كا، تو لىت بۇتە راست!

چووينە مەقبەرەي ناپلىون. لە جياتى هەملوا و خىرمان بىدەنى، يەكى سى فرانكىيان پۇوللى ساندىن! راستى مەقبەرەيە كى دىدەننېيە. چەك و ئەسپاپى سەربازانى ئەزىمانە وەك خۇي راگىراوه. چووينە مۇوزەمى «لۇوقەر»، چەند سەعاتىنلىكى تىدا گەرائىن كە لىيم روونە مانگىكى دەۋىت تا ئەۋاسەوارە ھونەر يې بىبىنى.

رۇزىك تۇوشى كاروانىيىكى قەرەچى بۇوين لە نزىك چۈمى «سېن». چەند كەرىكى بە كورستان و چوار ئەسپى چكۈلە تۈپەل كە گەورە تەركىيان نەدەگە يىشە ئەستوراپى رام. ئەسپىكىيان لهوانه عەرابىيە كى تېخراپوو؛ پېتىيان بۇو. زۆرم لا سەير بۇو. پرسىمان، گوتىيان: ئەم جىسە ئەسپە هي سكۇتلاندە. ئەو كەر و ئەسپ و عەرابى، پارىسى بۇ سەيران سوارى دەبن و پوولمان دەدەنى.

به سادقم گوت: ده لین له لهندهن موزه‌ی «میو» ههیه؛ گوتی لیره نییه. روانیه کتیبی شاره‌زای پاریس، گوتی ههیه و من نه مزانیوه. چووینه «موزه‌ی میو» که به موزه‌ی «مادام بواری» بهناوانگه. ههتا بلینی سهیر بwoo. یه کجارت زور له پیاوانی تاریخی و دهسته‌لاتداریان له میو دروست کردودوه. تهناههت شا و شازنی ثیرانیشی لئی بwoo. شاعیرانی مهشهوری فهرانسه و زور له پیاوانی تاریخیمان دیت. ده چووین سهیری کوهم‌لیک بکهین که له پشت شوشوه‌بوون؛ پاسهوانیک لهوی ویستابوو؛ تهواو زیندوو. تهناههت ورده مموی پشتی دهستی دانه به دانه دیار بwoo. زهق تماشای ده کردین. کهچی ئهویش ههـ کوتله‌لی له شهـ بـوو! کابراـیـهـ کـهـ سـهـرـ نـیـمـکـهـ تـیـکـ رـۆـزـنـامـهـ دـهـ خـوـینـدـهـوـهـ؛ سـادـقـ لـیـ پـرسـیـ بـهـ کـوـیدـاـ بـرـؤـینـ؟ ئـهـوـیـشـ هـهـ بـهـ مـیـوـ دـهـ چـوـوـ! هـهـمـوـ شـتـمـانـ لـئـیـ بـبـوـ مـیـوـ! ئـهـ جـارـ بـیـ پـرسـ بـهـ لـایـ کـوـتـلـیـکـیـ مـیـوـدـاـ رـۆـیـشـتـیـنـ. کـهـ چـیـ گـوـتـیـ: بـیـرـهـ دـاـ قـدـدـهـ گـهـ یـهـاـ ئـهـوـیـمـ بـیـ زـورـ سـهـیرـ بـwooـ.

دار خه بیزه‌رانیکم دیت له باخچه‌یه کدا، پتر له شازده میتر بهرز و قهف-قهف، که‌سک، قهت رووشیکی تیندا نه بwoo. داری دهوری خه یابانی شانزه‌لیزه‌م زور بین جوان بwoo. که روانیم هه مموی داره‌رووه خاسه‌ی خۆمانیه.

که‌شے یووسف زوری هات و چو ده کردین. کوردی سوله‌یمانی بwoo؛ چهند سال پیشمه‌رگه بwoo؛ هاتبیووه فه‌پانسا. له دوو مانگدا توانیبووی پیش‌تویزی سی کلپسا پیدا کا. گوتوم: کاک یووسف تا جاریکی تر دیمهوه، یان دوکانی عه کسی ژووت فروشتت دهی یان دهی به پاپ له رۆم! ده عوه‌تی کردم بـوـ کـلـیـسـاـیـهـ کـهـ؛ بـانـگـیـ کـرـدـ چـوـارـ بـوـتـلـ شـهـرابـ بـیـنـنـ. گـوـتـمـ بـهـ خـواـ منـ لـهـ گـهـلـتـاـ نـاخـۆـمـهـوـهـ. گـوـتـیـ: بـاشـتـرـ! مـنـ ئـهـمـانـ بـئـ خـۆـمـ دـهـزـمـ! گـوـتـیـشـیـ ئـهـ گـهـرـ دـهـ گـهـلـ کـهـمـالـ دـهـ چـنـهـ بـکـهـنـ! گـوـتـمـ: شـوـکـورـ پـارـهـ جـيـنـگـهـیـ وـامـانـ بـیـنـ نـیـیـهـ!

شـهـوـیـکـ لهـ بـهـ قـاـوـهـ خـانـهـیـهـ کـهـ سـهـرـ کـورـسـیـ دـانـیـشـتـبـوـوـنـ. کـابـراـیـهـ کـیـ زـورـ مـهـسـتـ تـلاـوتـ هـاتـ دـاـواـیـ پـوـولـیـ کـرـدـ کـهـ تـارـهـقـ نـهـماـوـهـ. فـرانـکـیـکـمـ دـایـهـ؛ گـوـتـمـ: بـرـۆـ خـۆـشـیـ رـابـوـیـهـ! شـهـفـیـقـ وـ کـهـمـالـ زـورـ پـیـکـهـنـیـنـ:

- ئـاـخـرـ بـهـ تـاقـهـ فـرـانـکـیـکـ چـوـنـیـ خـۆـشـ لـئـیـ رـادـهـبـرـیـ؟!

دوکتور که‌ممال گوتی ده چمه هوله‌ند؛ جلک لهوی هه‌رزاوه. جویس تینی گه یاندم که مهچو! که‌ممال رۆیشت. ده گهـلـ جـوـیـسـ سـوـارـیـ قـهـتـارـ بـوـوـینـ وـ بـهـ «لـیـلـونـ» دـاـ چـوـوـینـ قـهـدـیـ چـیـایـ «مـؤـنـ بلاـنـ». له شـارـیـکـیـ چـکـوـلـهـ بـوـوـینـ مـیـوـانـیـ کـلـیـسـاـیـهـ کـ. کـهـشـیـهـ کـمـانـ دـیـتـ. مـنـ باـسـیـ کـورـدـیـ بـوـ دـهـ کـهـمـ وـ جـوـیـسـ تـهـرـجـهـمـ دـهـ کـاـ. کـهـشـیـهـ گـرـیـاـ وـ فـرمـیـسـکـیـ بـهـ رـیـشـ سـپـیـهـ کـهـ بـیدـاـ هـاتـهـ خـوارـ. چـوـارـ کـهـشـیـشـیـ تـرـیـشـ هـاتـنـ؛ دـیـارـ بـوـوـ ئـهـوـ لـهـ دـوـوـیـ نـارـبـوـوـنـ. شـهـرـیـ ئـهـ حـوـالـیـ کـورـدـیـ مـالـ وـیـرانـ وـ کـورـ کـوـرـزاـوـمـ بـوـ دـهـدانـ. ئـهـوـانـهـ نـوـمـایـنـدـهـیـ کـلـیـسـاـیـانـیـ عـالـهـمـیـ بـوـوـنـ. بـرـیـارـیـانـداـ کـهـ بـهـ هـهـمـوـ توـانـاـ لـهـ مـهـ دـهـرـمـانـ وـ کـۆـمـهـ گـیـ نـهـغـدـوـهـ بـارـیـدـهـمـانـ بـدـهـنـ. گـوـتـیـانـ هـهـ ئـیـسـتـهـ هـیـنـدـیـکـ پـوـولـتـ دـهـدـهـ بـینـیـ! گـوـتـمـ مـنـ نـامـهـوـیـ. وـهـ کـیـلـیـ شـوـرـشـمـانـ لـهـ فـهـرـانـسـاـوـهـ دـیـتـهـ لـاتـانـ؛ بـارـمـهـتـیـ بـهـوـدـاـ بـنـیـرـنـ. کـهـشـیـ خـانـهـخـوـیـمـانـ بـهـ ماـشـینـیـ خـۆـیـ بـرـدـیـنـیـهـ سـهـرـ چـیـایـ مـؤـنـ بلاـنـ. بـهـ رـامـیـهـ بـهـ دـیـمـهـنـیـ زـنـیـوـسـ، نـهـهـارـیـکـیـ زـورـ باـشـیـ دـایـنـیـ. جـوـیـسـ دـهـیـگـوتـ کـهـ گـرـیـانـدـوـوـتـهـ وـایـزـانـیـوـهـ ئـیـسـتـاـ بـوـ خـۆـتـ بـرـسـیـتـهـ! شـهـوـ لـهـ شـارـهـ لـهـ ئـوـتـیـلـ مـایـنـهـوـهـ. سـیـهـیـ هـاتـیـنـهـوـهـ وـ بـهـ قـهـتـارـ بـهـرـهـوـ پـارـیـسـ. لـهـ رـیـگـهـ بـهـ مـهـزـرـاـ دـاـ کـهـ دـهـرـؤـیـشـتـیـنـ، لـهـ هـهـمـوـ مـهـزـرـاـیـانـ لـامـ وـ بـوـ توـوـتـنـ کـرـاوـهـ. لـهـ شـوـیـنـیـکـ قـهـتـارـ

ویستا که پاش سه‌عات و نیوبک ده‌روا. چوومه مه‌زا. دیتم ئه‌وی من به تسوونم زانیبسوو ره‌زی میون! هر میوه‌ی که‌متر له میتر بلیند؛ زور ئه‌ستور و پر لک؛ زور ریکوبیک. پیم وايه‌هیشتووی بیست کیلویی له زوربه‌ی میوه‌کانه‌وه که‌وتبووه سه‌زه‌وی. جگه له ره‌ز، زوربه‌ی چیندر اویان نیسک بوو که سره‌که‌یان به ماشین بربیوون و کایه‌که‌یان به ماشین ده‌درووه‌وه. نه‌قلی ئه‌و سه‌فهرم به که‌مال نه‌گوت. ده‌گه‌ل ئه‌و بشدا زور جینگه‌ی وا چووین که داوای یارمه‌تیمان بو کورد لی کردن. زوریان جوابی دلخوشکه‌ریان داینه‌وه.

له چهند مالینک ده‌عوهت کراین که تیگه‌ی شتم جووله‌که‌ی زور پایه‌به‌رزی فه‌رانسان. به تایبه‌تی یه‌کیان که پیاویکی په‌نجا ساله ده‌بوو؛ عمر میشی زور باش ده‌زانی؛ زوری لاگیری له کوردان ده‌کرد. قسمه‌مان ده‌کرد، گوتی:

- خله‌لکی شهرقی هه‌موویان ته‌نیا ئیحساساتین. ئورووبایی سه‌ریان له زمانی ئیحساسات ده‌رناجی. ئورووبایا ته‌نیا زماره و ئامار ده‌زانی. تو هه‌زار سال بلئی دیهاتمان سووتابوه؛ گه‌لمان، ژن و منالیمان له برسان مردوون؛ بەر بۆمبا دراون؛ هه‌موو بى داوده‌رمان که‌توونه‌وه؛ هیچ به‌هره نادا. بلئی دوو هه‌زار و سیسەد و شازده دیمان که ئه‌وهنده ماله و ئه‌وهنده سه‌خیزانه و له‌وانیش ئه‌وهنده پیاو، ئه‌وهنده ژن، ئه‌وهنده مندال، عومریشیان بلئی؛ ئاگر ده‌گرن و سه‌ری کیسه ئاوالله ده‌که‌نه‌وه. بو نموونه: ویتنامی هاواریان له خله‌لکی فه‌رانسا کردووه. هه‌موو شت به زماره و ئرقام. گوتوبیانه دوازده هه‌زار مندالی ده تا سیزده ساله‌ی خله‌لکی پایتهخت به ده‌نگی تۆپ و بۆمبا که‌ر بیون. ئامرازی بیستیان له فه‌رانساوه بو به‌پنکراوه، له بازاری سایگوندا فرۇشراوه...

شه‌ویک لەو ده‌عوه‌تائەدا باسی نه‌مانی ئیستعماز ده کرا که بەم زووانه خەلاس دەبى. ئه‌و جووله‌که‌ی دەلیم گوتی: رەنگه ئیستیعماری خاونەن چەک و لەشكى له ناو بچى، بەلام ئیستیعماری پوول هەرگىز له ناو ناچى... بو داکوتانى قسە‌کەی خۆى، نه‌قلی جووله‌کە‌یه‌کى دەولەم‌مندی پاریسى گىزراوه کە پار له سەرتاي زستاندا هەرچى بەرى دارستان و باغانلى يو گۆسلاويایه كريپويه و خۆى و بەختى پوولى نەغدى داوه. ئىستا يو گۆسلاويا -كە هيچى بو نامينييته‌وه - سەدى په‌نجا قازانچى پووله‌کە‌ی دەداتەوه بە سەرمایه‌وه، كابراي جووله‌کە هېشتا پازى نىيە!

چەند رەفيقىكى سادق هەبۈون زۇرم كە يەپىدەھاتن؛ كە سادق تارىفى مەعلۇوماتى ده‌کردن؛ ئىراني بۈون. رۆزىك سادق، كەمال و منى برده چەلۆكەباخانە يەكى ئىراني كە زەرفە كانيان هەممۇي كاشى شىن و سەماوەر ئىرانيانه بۇو. بەلام ئه‌وهنده‌یان پوول لى ساند كە لە دەرەوه دەمانتوانى سى جەمى باشى پى بخۇپىن. ده‌گه‌ل كەمال چووينە مغازە‌بەك دەفتەر و كىيفى دەستى بىرىن؛ هەر دووكىش فەرانسى نازانىن. كابرايە كم دى رېشىتكى فەرانسىانە سەرچەنە گەئى هەبۈو. بە عارەبى بانگم كرد، بە ميسرى دەرچوو. بە ئارەزوو شتى خۇمان كىرى. رۆزىك سەرمان بە موغازە‌بەكى جلى حازدا كرد، دەستە كۆت و شەلوارىكى پىر بە بەرمەم ھەلبىزاد. كەمال تەرجمانم بۇو كە بە ئىنگلىسى قسە‌ي ده‌کرد:

- بە چەند؟

- چوارسەد فرانك.

- گرانه.

- ليزه معاملە كردن نىيە.

- ناکرم. ئەگەر بە سەد و پەنجاى دەدەن دەمەوى.
كايرا تەلە فۇنىكى كرد، گوتى باشە ھەلىگەرە. كەمال وە تەماح كەوت، ئەويش دەستىكى
ھەلىۋارە:

- بە چەند؟
- چوار سەد فرانك.
- منيش سەد و پەنجا فرانك دەدەم.
- مىسىز ھېيج كەس نىيە تەواو بە قەد و گىپالى رەفيقە كەت بى؛ لە ناچارى فروشمان. بەلام
بۈزانە لىرە سەودا كەرنىن نىيە!
كە ھاتبووشىنهو بەغدا ھەر كەس دەيدىتم دەيگۈت: ئاي لە دەرونە چاكەي ئەم دەستەي
پى درواوه!»

ژن و پياوى فەرەنسىيەم زۆر بە شىكپۇشى دەدىت. دەرونە جل كارىكى گەورە دەكا. باومر كە
ژىنكم دىت كۆت و شەلۋارە كە خامى سېرى بۇو، بەلام جوان دروابۇو ھەر حەزىز دەكىرد لىنى
بۈپۋانى.

دەگەل سادق چووبىنە بازار و گەرە كى «مۇنمەارت». بە سەدان دوکانى بە حەسىرى بورىيا و
تەنە كە، پى لە پياوى رەش و سوورى مۇسلمان، پى لە كەتىبى دوعاى عارەبى، شاخە مار، شتى
جادووگەرى و تر و تەھۋىلەيان دەفروشت. بۇ سادق لە دەكىرد لە دوکانىكى جل فروش دەستىك
كۆت و شەلۋارمان كرى، كە لە ئىرمان با، نىرخى نەدەھات؛ ھەممۇ بە سەد و شىست فرانك.
شەسى چاردەي ژۇولاي چووبىنە سەيرانى جىئىزنى ئازادى فەرەنسە. سەيرى فەوارە و تۈپ
تەقاندىن و بەزم و شابى ئەو گەلە سەربلىيەمان كرد. جوپس گوتى:

- ژەنەرال دېگۈل لە نوقى جىئىنەدا گوتى مەسەلىيەكى كوردان ھەيە دەلى: پىاوان قەلايان
دەگەن، كليلە كە بە ژنانە و لەوان كلىلى قەلا كەرنەو وەردە گەن...
بىيىت و حەوت رۆز لە فەرەنسە ماينەو و بەرەو بەغدا گەرائىنەو. لەم سەر كە چووبۇوين، لە
فرېگەي قاھىرە بىيىنچ پاكەت چاي «لىپتۇن» و چوار بوتلىپ ويسكىم بە دىبارى بىرىپۇو؛
دەسبەندىتكى زىرىش بۇ جۆپىس. لە سەر چەمەدانم پى كەدبۇو لە جىڭەرى «زېستان» و زۆر
گۈرەمى ژنانە و پياوانە و سۈغانلى جوانكىلە بۇ مالەوە.

ئەوهشىم لە بىر چوو بلېيم كە «پۇل» و «ئىتىدىت» زىن و مىرىدىكى رۆزىنامەچى كە چەند جاران
لە كوردىستان و لە ناو شۇرۇش دىتبۇومان و لە بەغدا دەعوەتەم بۇ كەدبۇون، دەعوەتىيان بۇ كەردىن؛
دوكتور قاسىملۇوشىيان مىوان بۇو. قەرتالەيە كى پى لە نانىيان لە پەنا دانانىن؛ گوتىيان كورد زۆر حەز
لە نان دەكەن! ھەر ئۇ پۇلە كەتىبىكى زۆر چاكى - بە ناوى «كىريش كۈچىرا» - لە سەر كورد
نووسىيە و كەتىبە كە مەشەھۇرە. ژنەكەشى ئالبۇومى زۆر گەورە پى لە عەكسى پېشىمەرگەى
نېشان داين و يادگارى سەفەرە كانيان بۇ كوردىستان.

لە زىتىو دابەزىن، بە بن پەركۈتكىدا دەببۇو تىيەرىن، منيان راگرت؛ لەشم گەران، قوتۇو
سيغارم پى بۇو. دەزگاي پشكنىن ئىشارەي داببۇو ئاسىنم پىيە؛ وەيانزابىو چە كم ھەلىگەرتووە.
لە ئىتاليا لە فرېگە سەعاتىك ماینەوە. روانىم لە سەعاتىك نووسرابۇو نىرخى ھەشت ھەزار لىرە؛
فېتىيە كم بۇ لىدا. كابرايە كى عىراقتى لەو لامەوە گوتى: فيتەي ناوى، بايى چوار دينارە؛ زۆر
ھەرزانە!

له فرگهی به بینه لمیله‌لی قاهره دایه زین. همه مهو زهوق و خوشی دیمه‌نی پاریسیانم له بیر چووه. گارسون به کراسی شوری عاره‌بی، رهش وه ک قیل، بو قاوه‌یه ک دهبوو له جوار حن فیش نیمزا کهن. که مال کیف دهستیه کی کری به پینچ دینار؛ من نه مکری. که هاتینه به غدا نرخی هجه‌فده دینار ببوو.

ثیحسان شیرزاد و چهند له هاوکارانمان له فرگه چاوه‌نژرمان ببوون؛ جگه له مال و مندالی خوشمان. به دهردی کورد گوتنه‌نی زور به دهستی پر هاتبووینه و زوریان که یف به بهره‌ی سه‌فره‌که‌مان هات و کوری زانیاری قهدرزانی لئی کردین. چووم خمه‌بری کلیسا‌ای عالم‌میشم به بازمانی دا. فه‌رمووی کاریکی به فایدهت کردووه و په‌یوه‌ندیان ده‌گه‌ل ده‌گرین. که بیستمه‌وه له باهت درمان و کومه‌کی تره‌وه زوریان چاکه کردووه.

له باغداوه هات و چوی کویستان و شورشم زور ده‌کرد. ده‌مدی که ئهوانه‌ی دوینی هاوسمه‌نگه‌ری پیشمه‌رگه ببوون و ئیستا له دهوله‌ت دامه‌زراون و پله و پایه‌یان دهست که‌تووه، چون همه مهو شتیکیان له بیر چوته‌وه و هر حهولی پوول و ماشین و قه‌سر په‌یداکردنی خویانن. شیعیریکم به ناوی «حه‌للهم-مددله‌ق» نوسی له مه‌جه‌للهم «هه‌ولیر» دا - که له هه‌ولیر ده‌ردکه‌وت و کاک مه‌جمد مه‌ولوود (مهم) سه‌ره‌رسنی ده‌کرد - چاپ کرد. هر چی و هزیر و ئه‌ستاندار و فه‌رمانده‌ی هیزی کورد ببوون و مليان له دزی و پوول کو کردن‌وه و پیشمه‌رگه له بیر چووندوه نابوو، زوری پی تووه ببوون. حیزب له کوبوونه‌وه کانی خویاندا، داگیرکه و عه‌ره‌ب و ئیستی‌عماریان له بیر کردووه؛ ده‌رس ئه‌وه ببوو: «دوزمنایه‌تی هه‌زار ده‌گه‌ل حیزیمان!». ئه‌ستانداری هه‌ولیر «عه‌بدولوه‌هاب ئوتروشی» شکایه‌تی لای ئیحسان شیرزاد کرد. کاک محمد مه‌ممد مه‌ولوودیان موعده‌للهم کرد. په‌بری شیعره کانیان له مه‌جه‌للهم که دراندووه. پتر له سه‌د شکایه‌تم له لای مه‌لامسته‌فا لئی کرابووه. بارزانی گوتی: ئه‌وه چت نووسیوه؟ بوم خوینده‌وه؛ گوتی: تو ناوی که‌ست نه‌بردووه. دیاره هه‌رجی دزه و حیزه و اده‌زانن ده‌گه‌ل ئهوانه... نه‌قلیکی گنیزراوه که کاپرایه کی مووسلى که‌له‌باپیکی دزبیووه؛ که‌س شکی لئی نه‌کردووه. سه‌ریه خو له بازاردا تووه‌ی هر که‌س دهبوو ده‌پرسی: نه‌قلی که‌له‌باپه که چ ببوو؟ گوتی: هیندنه‌تان دزی و فزی کردووه، تاقه‌تی بیستنی لومه‌یه کی چکوله‌شتان نییه، با ناوی که‌سیش نه‌برابی ...

رۆزیک له حاجی ئومه‌ران زور له و پیاوه زلانه له دیوه‌خان ببوون. «فارس باوه» - که فه‌رمانده‌ی هیزی هه‌ولیر ببوو - گوتی: کاک هه‌زار! تو جنیویشم پی بدھی قبولمە. به‌لام دیتم یه ک له پیشمه‌رگه کانی هاوکارم به ماشینی مارسیدس راپرد. کاپرایه ک له قاوه‌خانه پیکه‌نی، گوتی: ئه‌وه‌تا به مارسیدس به جیت هیشتم! ده‌باپه بیکوژم؛ به‌لام سه‌رم داخست و به سه‌رشوری رۆیشتم. گوتم: کاک فارس! به شه‌رعی ئیسلام قاپ و قاچاغ و نالی ئه‌سپ له زنر و زیو حرامه؛ بونه‌وه فه‌قیره بی‌بهشه که زگی به خوی نه‌سووتی. ئیوه که شوکور پوولستان زوره، له بانکی دابنین! خوتان له سه‌ر ئه‌وه پیشمه‌رگه ئازابانه - که هر ئهوان له سه‌نگه‌ردا ببوون و ئیوه به‌ری فیداکاری ئهوان‌تان خواردووه و ئیستا خوتان لئی بواردووه و کاری قوره کاریشیان دهست ناکه‌وی - مه‌نوین و گز و فتیان مهدن! نه‌وه ک دیسان کارتان بکه‌ویته ئهوان و به ده‌نگاتانه‌وه نه‌یه... «نافیز» که کرابووه و هزیری کشت و کال، گوتی: ئه‌وه شیعره‌ت هه‌ر ده‌گه‌ل من ببووه! که خانووم له باغدا دروست کردووه. گوتم: کاکی خوم! چهند سال پیکه‌وه ژیاوین؛ هه‌میشه پیم گوتووه شیعه بؤیه نابین تو قسه‌ی لئی بکه‌ی. لوه باره‌دا زور که‌وده‌نی!

حاصل به فهرمانی بارزانی کاک محه‌ممه‌د مهولوود رزگاری هات؛ بهلام قبولي نه‌کرده‌وه که سه‌په‌رستی مه‌جه‌لل‌هی هه‌ولیر بکا.

جاریک بهر لهو ههرا و چه‌ققهه‌یه، مه‌قالیکم ههرا بؤ مه‌جه‌لل‌هی هه‌ولیر نووسی بهو مانایه که: «له بهر دوکانیکی به‌غدا راده‌بردم، چه‌قه‌لیکی موومیابی کراو له بنی نووسرا بوبو نرخی بیستوپینج دیناره. به بیرمدا هات که بی و نه‌بی ئه‌و چه‌قفله به زیندوویی شاعیری کورد بوبه که په‌نجا چه‌قلی زیندوو قرانیک نایه‌نی و به مردوویی نرخی ئه‌وندنه بالا ده‌چی!»! زور له شاعیر و هونه‌رمه‌ندانی کوردم به نموونه‌ئه‌و چه‌قفله باس کردبوو.

شیعری «حه‌لل‌هق - مه‌لل‌هق» بؤ «سه‌عید ناکام» خویندبووه؛ له به‌غدا زوری تاریف کرد. که هاتمه ناویردان و دیتی دوکتور مه‌حمود و مامؤس‌تایان پتی قه‌لسن، ههرا خوی - که زوری تاریف کردبوو - گوتی زور خراپه و زیانی هه‌یه و نه‌ده‌بواه شتی وا بلتی!

هاوینان کوری زانیاری و چانی بوبه. به مال و مندالوه ده‌هاتمه‌وه کویستان و له لای زینوی و حاجی ئومه‌ران ده‌زیاین. رؤزیک سه‌ید عوبه‌یدیللای ئه‌بیوویم لئی په‌یدا بوبه، پازده رؤزیک لام مایه‌وه. له پتی تورکیاوه هاتبوو. له سر داوای ئه‌و، ده‌گه‌لی چوومه لای بارزانی. به بارزانی گوت: دده‌مه‌وه بچم له فه‌رانس بخوینم. گوتی: هه‌زار تو به مه‌کتبه سیاسی بسپیره که هه‌رجی ده‌یوه بؤی بکهن. پینکه‌وه هاتینه ناویردان. گوتوم سه‌ید عوبید نانی نه‌خواردووه.

پیش‌میرگه‌یه ک هات گوتی: فه‌رمو نان بخوا عوبه‌ید کردیه هاوار:

- بؤ ده‌مکوژن؟ چمکردووه؟!

زانیم نه‌وعن نه‌خوشی هه‌یه. خۆم ده‌گه‌لی چووم تا نانی خوارد و کەس نه‌بکوشت! کاغه‌زی له لایه‌ن بارزانی‌یه‌وه بؤ دوکتور کامران عالی به‌درخان نووسرا و چوو. ئیتر نه‌مدیته‌وه و نه‌مزانی چی کردبوو.

ئه‌حمدەدی بارام میرزا لهو ساوه فایق و جه‌ماعه‌ت چووبوونه دیوی ئیران، جیپیتکی په‌یدا کردبوو؛ راندە‌گی ده‌کرد. ئەغلەب له ماله من ده‌نوست و ده‌یخوارد. شه‌ویک نزیکی بھربه‌یان سئی سوار لای خیوه‌ته کەم دابه‌زین. له سه‌ید ره‌سوولی بابی گهوره‌یان ده‌پرسی. خەبەرم دانی که له «سەرگى نىل» ده‌زی و رویشتن. ئەحمدەد چووبوو خەبەری به مەسعودو بارزانی دابوو که هه‌زار چەک بؤ چەتە کانی ئیرانی دەنیزی و شەو هاتن و به باره چەکەوه بەری کردنەوه! به رومدا نه‌دایوه و هەر له سەر من ده‌زیا. تا له پر له رى گرتیان و بردیانه زیندانی به‌غدا و له پاشان ده‌گەل جاسووسانی گیراوی خۆیان گوریانه‌وه و دایانه‌وه به ئیران و کرا به راندەی شاره‌وانی مه‌هاباد. ئىستەش له کەرەجە و راندەبى ده‌کا و هات‌چۆم هەر ده‌کا.

کاک ئەمیری قازی زور جار سەری دەدام و پینکه‌وه ده‌زیاین. به راستی زۆرم کەیف گرتبووی و هېچ عەبیم تیدا نه‌دیت.

له کۆر مه‌جه‌لل‌هیه کمان دامه‌زاند که سالى جاريک يان دوو جار دەرچى. له ژمارە‌یه کەمدا فرييا نه‌کەوتەم چى بؤ بنووسم. له ژماره دوودا مه‌قالیکم نووسى ده‌باره‌ی وشەی عەرەبى کە رەگه‌زيان فارسى، يان كوردى، يان زمانى تر بوبون. مه‌قالاه که چل و چەند روپەریکى گرت. بوبه به هەرای مامؤس‌تایانی «کۆری زانیاری عەرەبى» کە ئەم كوفە بؤ کراوه. ئىحسان شىززادى په‌ئىسمان زور ترسابوو؛ گلەلی لئی كردم کە چارى ئەو کاره چۆن بکەين؟ گوتوم حازرم بؤ محاكمە و جوابدانه‌وه. مه‌جلسیکى زليان تەشكيل دا، پيره زاناي، عەرەبى زور په‌گەزپەرسى

میشک و شک کو ببوننهوه.

رهئیسه کهيان گوتی: تو چون ئهو ههمو و شه عهره بیانهی که له قورغاندا هاتوون دهلىي له فارسي و كورديييهوه و هرگيراون؟ نازاني ئيمامي شافيي فه رموويه: هه رچي له قورغاندا هاتووه هه مووي عهره بي ره سنه و زمانى بىگانه تى نه هاتووه؟!

- جهناپ شافيي بؤ خوي ئهو فه ره مايشته کردووه؛ له لوغه تى بىگانه هيچ خبه رى نه بورو. هه مووه ته فسیره کان دهلىن وشهي «مشکوه» عه جمهه ميه. ئهو جار که من نزيك حه وسه د كه ليميه يهم په يدا کردووه، تهنيا روانیمه ته سى كتیب: «وشهه فارسي به عارهبي کراو» نووسیني کهشهي ماردين «ئه ددای شير» که له ۱۹۰۹ چاپ کراوه؛ دوههه: «المغرب للجواليقى» که له چه رخى چواره مى كۈچى نووسراوه و چەند جار چاپ کراوه؛ سېھم: «المنجد» که سەر لە بەرم پشكنىوه. ئىوه هه رچى نووسىومه ئەگەر لەم سى كتىبەدا نه تاندىتەوه له سەر منى حىساب كەن. ئەگەرچى بؤ خوم پتەر لە هەزار و چوارسەد وشهي عهره بىم دۆزىيەتەوه که له کوردى و فارسي و ئيتالى و حبهشى و عىبرى و ئارامى و فيرعەونى و فەرانسى و رووسى و هرگيراون؛ بەلام من ئەوانى خۇم نەنوسىوه.

كىشەيان له بىر چووهوه؛ ئەمجار دەيانگوت چون باوه بکەين که تو حه وسەلەت هەبۇوه هه مووه «المنجد» بخوتىتەوه؟! بە سەلامەت له كىشەيان پەزگارمان بۇو.

له سەر شافيي شتىكى دىشم له بىرە: له خىوه تى شىخ عوبىتىلا چەند مەلايەك مىوان بۇون. باسى خوتىبى جومعە و تەلقىنى مردوو كرا که شافيي دەلى دەبى بە عارهبي بن. گوتىم: شافيي وەك ئهو بە عسيانە رەزپەرسىتكى عه رەب بۇوە؛ دەنا لە پىتش خوتىبى جومعەدا حەدىسىك دە خوتىتەوه کە دوو خوتىبە له جىڭايى دوو رەكتىي جەماعەتە. ئەگەر وتارىيىچىچووه سەر مىنبەر، كەس قىسە نە كا؛ گۈي بىگرن! كەسى قىسە بىكا پەر و پوچە. كى پەروپوچ بلى، نويىزى جومعە بەرناكەمەن. يانى نسحەتنان دە كەن. كابراي كورد يان تورك کە نازانى باس چىيە، گۈي بىگرى و نەگرى هەر ھىچە. كە وا بى قەت نويىزى جومعە ئەوانەي عارهبي نازانى بەرنە كەمتووه. تەلقىن بؤ مەردوو نىيە؛ بؤ ئەو زىندۇوانەيە كە هاتوون مەردوو بىنېرەن. دلىان نەرمە و مەردىيان لە بىرە؛ نسحەتىان دە كرى کە ئەگەر پىاوى چاك نەبن پاشە پەزىيان خرەپ دەبى. كە وا بۇو دەبى بە زمانى خۇيان نسحەتىان بکرى.

مەلايە كەملى راست بۇوه: تو چۇن بى ئەدەن دەگەل ئيمامي شافيي دە كەم؟!

زۇريان خۇيانلى تۈورە كە قىسەي هەزار حىسابىيە و ئىيمە بىرمانلى نە كەر دەتەوه... لە كۆر نامىلەكىيە كەم دەربارەي «عەشىرەتى گاوانى كورد» - كە له زەمانى عەباسىدا خاونەن ناو بۇون و شارى حىليلەيان دروست كەردووه له عەرمىيەوه كەرده كوردى و چاپ كرا. هەفتەي دوو جار يان سى جار كۆ دەبۇوېنە؛ ئىستىلاحاتىي عاره بىمان بە كوردى دەدىتەوه. هەر كەسەش دەبوايە سالىيانە حىسابىي بەرھەمىي بکرى بىنانىن لە سالىكدا چى كەردووه كە خزمەت بە كۆملەن بى.

دوكتور پاكىزە رەفيق حىلىمى لەو كەسانە بۇو كە هەر دەزانن باسى خەلک بە نەزان و بىكارە بىكەن و گالتەي بە هەممۇمان دە كەردى. دواي دوو سال كە لىنکىيان داوه، قەت تاقە دوو دېرىيەكىي بەرھەم نە بۇو. بۇي نووسرا يان خۇت بکىشەوه يان دەرت دە كەين. ئەو رۈيىشت. عەبدوللا نەقشىبەندىش كە مدیرى كوللىي حىسابات بۇو، نەيدە كرا دوو كار بىكا؛ كشايدەوە. «جەمال باسان».

«شوکور مستهفا» و «محجه‌محمدی مهلا که‌ریم» بعونه هاکارمان. مام هیمنیش له کوپ به‌شدادر بیو؛ توحفه‌ی موزه‌فهریه‌ی درایه که بیخاته سمر خهتی خومانه.

قهار درا له ماوهی پینج سالدا فرهنه‌نگیکی کوردی به کوردی زور تهواو ده‌رخهین؛ «دوکتور تاوه‌ه‌حمانی مهلا مارف» که شهش سال له لینینگراد ده‌رسی فرهنه‌نگ ساز کردن فیر بیو به سه‌ری راگا. «مهلا عبدوللا حهیاکی» پیشی سپیرا فرهنه‌نگی مه‌ردوخ بکاته فیش.

لهو ماوهیه که له به‌غدا بیووم دوکتور قاسملوو، مهلا عبدوللا حهیاکی و حهسنه رهستگار و مهلا ره‌سوول پیش نمازی و مام هیمنم زور دهدی و هات‌وچه‌مان زور بیو. زور‌جار قاسملوو ده‌هاته مال «مه‌عکه‌رونی» بو لی‌دهناین؛ زور ده‌ستاوی خوش بیو. قاسملوو ماوهیه که مام‌ؤستای دانه‌زرابوو؛ مانگی سیسهد دیناری و هر ده گرت و ده‌بکرده مخارجی هه‌والانی حیزبی خوی.

وی که‌تین بیست‌وشهش فرهنه‌نگی کوردی به زمانی غه‌بره کوردمان په‌یدا کرد. که‌تینه فیش سازدان. گوتیان مهلا خله‌لیل سوله‌یمان له «شیخان»ی پشت موسسل، فرهنه‌نگیکی بادینی نووسیوو و له سه‌ر یه‌زیدیه کانیش به عه‌ره‌بی کتیبه‌یه هه‌یه. خه‌بره‌مان بو ناردووه، قبولي نه کردووه هاکاریمان ده‌گه‌ل بکا. من ئه‌و کاره‌م و هستو گرت. له ریگه‌ی هه‌ولیره‌وه چوومه موسسل. شهو بیو؛ راننده حازر نه‌بیون بمبه‌نه شیخان؛ که شهوانه رووت ده‌کران. گوتوم برا من که‌س رووتم ناکا. دلم داهه‌وه و ده‌گه‌ل دوو په‌لیس بردیانمه شیخان. بیومه میوانی فرهماندار که ناوی «حاجی ره‌سوول» و خله‌لکی سوله‌یمانی بیو. ناردم له دووی مهلا خله‌لیل. ده‌میک بیو ده‌مناسی؛ شاعیریکی زور پیر و زور فه‌قیر. شهو زور خوشمان رابوارد و سبه‌ی مهلا خله‌لیل بردمیه‌وه ماله خوی. له ری باسم کرد که فرهنه‌نگه که‌ت زیراکس ده‌که‌ین؛ له فرهنه‌نگی گه‌ور دا سوپاست ده‌که‌ین که له تو به‌هره‌مان و هر گرت‌ووه. کتیبه‌یه عه‌ره‌بیه که‌ی سه‌ر یه‌زیدیانیشت له‌وانه‌یه به ناوی تو چاپ بکه‌ین؛ هیچ نه‌بی نافه‌وتی و تو که چهند جار مالت سووتینراوه و کتیبت فه‌وتاون، نه‌وانه‌ت بو ده‌مینن. باش وایه بمه‌یه بیانبهم. بیولیکیشت ده‌ده‌می.

گوتی: ده‌توانی سی دینارم بدنه‌یه‌ی؟

[ئه‌ی مام‌ؤستای بیچاره! په‌لی ده‌ولهت نه‌دری به تو، به کی بدری؟]

- دووسه‌د دینار نه‌غد ده‌ده‌می؛ کتیبه‌یه کانیشت هه‌ر مولکی خوت بی.

- هه‌زار که وا بی ده‌توانم خانووییک درووس که‌م!...

به فرماندارم گوت. قه‌ولی دا که هه‌م عه‌رزی بدانی، هه‌م که‌رسنه‌ی خانوو. فرهنه‌نگ و کتیبه‌که‌م هیناوه کوپ.

قهار درا یادبوودیکی حاجی قادر له کویه بگیری. کرامه راسپارده‌ی کوپ و چووم. وتاریکم خوینده‌وه، مزدهم دانی که کوپ قهاری داوه کوتله‌لیکی نیوه‌له‌ش بو حاجی له کویه دامه‌زینی و رایانسپاردوته ئیتالیا؛ بهو زووانه ده‌گاتی. بو ره‌زئی دامه‌زنانی کوتله‌لی حاجی من له ده‌ستا نه‌بیوم؛ مام هیمن له لا‌ین کوپ‌وه چووبوو، شیعریکی هه‌ره باشی خویندیبووه.

مانگی سه‌د دینار بازنشسته‌گی، بیست‌وپینج دینار حهقی ئه‌ندامه‌تی کارا له کوپ‌دا، له هه‌ر جه‌لسه‌یه کی هه‌فتانه‌دا سی دینار هه‌قی کوپوونه‌وه دوو سه‌عاته، سه‌هه‌رای ئه‌وانه‌ش ته‌جه‌مه‌ی کتیبی ده‌رسی کوردی - که یه‌کیک بیووم له سی که‌سی پشکنی هه‌ره بالا - فورمه‌ش

کتیب شیست دینار دهدرا؛ داهاتم یه کجارت زور بیو. له سالیکدا لیکم دایه و پتر له حه و سه دینارم هر مالیاتی ده رامه دابوو. زور دهله مهند بیووم. زیری زنان و پولی نه غدم زور بیو. همه مو شت هه رزان. مخاریج کم و ده رامه دزور. بهو پهربی ته سه لی ده زیام و به هه مو توانا یارمه تی ده سکورتی خوم ده کرد. ئهه مه تیحترامه زوره و داهاته زیادیه و به شدار بیوونم له هه مو کاروباری نه ده بی و ته رجه مه دا، بیوه مایه هه سوودی و ئیره بی زور که سی عیراقی که به ناو زانا بیوون و ده گه ل منیان ده نه برد: «چون کوردیکی ئیرانی له کوردی عیراقی به بر هه تر بی؟!...». زور که سی له خورا دزایه تیان ده کردم. دوکتور عیزه ددین مستهفا هه له خووه بیوه دوزمنم. ته نانه ت خبه بری به حکومه ده دا که ئیرانیه و ده بی بیگرن ا به لام له بهه مه لامسته فا پاریزرا بیووم.

کاتی شهره فنامه مهندادی چاپ ده کرد به دوکتور مارف خمزه دارم گوت: تو شهش سال له لینینگراد رووسیت خویندووه؛ پیشه کیه کی خانم «یه فگینا وا سیلیقا» به رووسی له سه ر شهره فنامه ته رجه مه رووسی نووسراوه؛ بیزه حمه ت بوم بخوینه وه تا نه گه شتیکی تازه هی تیدا بی نه قلی بکه.

- باشه، جا نه وه چیه؟ هه مووت بو ته رجه مه ده که مه.

نه هاریک ده عوه تم کرد، هه رجی کردی نه بتوانی دوو دیز بخوینیته وه.

- دوکتور گیان دیاره به شهش سال فیزی رووسی خوینده وه ش نبوبوی! که مال مهزه هر بیو ته رجه مه کردم.

رژیک «دوکتور کاوس قهستان» ده عوه تی کاک مه سعوود مه مه د و که مال و منی کر دبوو. گوتی: هه زار! ده زانی من له کوردی نووسیندا چهند زبر به ده ستم.

گوتیم: کاکه! تا نه چووبویه رووسیا باش بیوو. له و تا هاتویه وه عه سلن کوردی نازانی و شایه تم ئه و داستانه يه که نووسیوتن.

که له ده عوه ته که ده رچووین، کاک مه سعوود مه مه د فه رمووی:

- هه زار تو موجامه له و ته عارف نازانی! نه ده بیو ئه مه به کاوس قهستان بلی.

- کاکه مه سعوود! من رووبینی و موجامه له به نیفاق ده زانم. ئه مه ش نه زریه هی خومه. ره نگه پاش په نجا سالیک مه علوم بیی که موجامه له ش هر نیفاق و دوور ووییه...

رژیک له کومه لی دراساتی کوردی بیووم. گویم لی بیو «ره سوول هاوار» - که شاعیریکه - له ژوو ریکی تر به مودیری ده گوت: مامؤستا عه بدوا ل شالی! سه گیابی و امان لی پهیدا بیوون ده لین ده بی کوردی له شوان و ره نججه ری نه خوینده وار فیر بن! ئه دی چهند ساله ئیمه چیمان کر دووه؟ چون زمانه ئه ده بیه که مان ته رک بکهین و شوین و هرزیم و گاوانان که وین؟! که ئه و جوینه که ده گه ل من بیو. هه میشه من شه ری ئوانه ده کرد که زمانی پاکی کوردی تیک ده ده من و دانه به دانه عه ره بی و مرده گیپن و ئه ویش به ئیشتیابی نه زانی خویان... گالستم پی ده کردن. له بهر ئه وه زوریان زور رقیان له من ده بیوه. نه بزینم له به رانبه ئه و نه زانه خو به زانا ناسانه سره نجام کاریکی وای کر دیوو که زوریان بیر له حالی خویان و قسسه من بکنه وه و ئه گه رچی خراپه یان ده گوتیم، بینه سر قسسه کانم. پیم وايه له و شه و هه رایانه دا توانیم تا ئهندازه يه کی باش گه شه به زمانه که و نووسینی کوردی بددهم.

جاریک له جه نگهه ئه وه دا که «عیزه ددین» له هه مو جن دزی من ده دوا، تووشم هات. زور

به رووی خوش دواندمی، گوتی: مامؤستا! ئەگەر من و تو یەک بین و یاریدەدی یەكتى بىدەين كەسمان پى ناوىرى؛ با بىبىنە دۆست.

گوتىم: كاكە گيان! ئەوي هەممۇ كەس دەيىزلى تۇ تا رېشت هاتووه باشىان باس نەكىردووی؛ لە پاش رېش ھاتنىشت دەيىنم ھەر خەرىكى فىيل و دەستبىرى و دۇورۇوپىت. بە بىرى من دۆزمىنابىتىيە كەت بۇ من لە دۆستايەتى دەگەلت باشتىر بى. چۈنكە كەسانىك بىزانن كە من و تو رىگەمان جىايە، تاريفە بۇ ئەخلاقى من ...

راستى شىتىكى عەجايىب بۇو: زۇر لە كوردانى لە روسىيا خوتىسىدۇوپىان - جىگە لە دوكتور كەمال مەزەھەر - زۇر نەزان و گىل ھاتبۇونەوە.

لە ئاخىر و ئۆخرى پايزىزى سالى ۱۹۷۳دا لە لايمەن كۆرى زانىارى (ئاکادىمىي عىلەمى) شۇرۇوبەدە دەعووه تىنامە يەك بۇ كۆرى زانىارى عەرەبى و كوردى ھات كە شەش كەس بىتىرن. چوار پىرە عارەب لە لايمەن كۆرى زانىارى عەرەبى و كەمال و من لە لايمەن كۆرى زانىارى كوردىيە و دەستنىشان كرائىن. ھەر وەك كە چووبۇومە پاريس، چەند دانەيەك شەھەفناڭەم بىردى و پېشىكەش بە شوتىنەوارە زانستىيەكان و پىاوانى وەك «تسوفيق وەھبى» و «ئەدمۇنس» و «مسىر مەكتىزى» مەكتىزى، دوازدە نوسخەم شەھەفناڭەم دەگەل خۆم بۇ شۇرۇوی بۇ جارى دووهەم پاش چارده سال دىسان لە رۆزىكى پى بهەفردا گەيىمە مۇسکۇ لە ئوتىل «كۇنتىنەتال» لە «مەيدانى سوور» - كە ئوتىلىكى قەدەمەي و زۇر جوان و بەشان و شەكۈ بۇو - دابەزىن. دىيار بۇو زۇر میوانى بە قەدرىن. ھەر كەسە زۇرۇيلىكى زۇر ساز و تەبار و جوانمان ھەبۇو.

جاران كە میوانى نووسەران بۇوم، ئەم جار میوانى ئاکادىمىي علۇوم بۇوم. چاکى ھېتىابۇ: عەرەبە كان - كە هەممۇ مىشىك پووجەللى رەگەزپەرسەت و دىزى كورد و دىزى رۇوسىيە بۇون و زۇرۇبەيان سالەھا مەعاشخۇرى ئىنگلىسان و سەفيرى زەمانى نۇورى سەعىد و پادشاھى بۇون - ھېچىان كەلىمە يەك رۇوسىييان نەدەزانى؛ تەرجومانى هەممۇان دوكتور كەمال مەزەھەر بۇو. ھەر قىسىكى بىتامىيان دەكەد و ھەر عەرەبەيەتىيە كىيان دەنواند، كەمال بە ئازەزۇوی خۇى تەرجومە دەكەد. واى بە سەر ھاتبۇو كە عەرەبە كان بىدونە گالتەجاپى زانىانى مۇسکۇ. بە تايىبەتى «دوكتور پۇلېقۇي» كە سەرپەرسى میواندارى ئىمەي پى سېئرابۇو، ھەر بە دل عەرەبە كانى ناخوش دەۋىست و حەزى لە چارەيان نەدەكەد. دوو جار بەيى ئەوان ھەر دەعوەتى بۇ مالە خۇى كەدىن.

سى جەلسە لە ئاکادىمىي شۇرۇوی دەگەل زانىابان كۆبۈونەوە، قىسە لە پەيوەندى دۆستانە ئاکادىمىي عىلەمى عىراق و شۇرۇوی دەكرا. لە مەجلىسييکدا زانىابە كەتى: وا دەردە كەھۋى كە كوردىستان پېش لە هەممۇ شوتىنەكى رۆزەھلات زۇر ئاۋەدان بۇوە. زانىابانى ئاسەوارى شۇرۇوی لە مەلبەندى «سنجار» شوتىنەوارى گوندىكىيان لە بن عەرز دىۋەتەوە كە خانووەكانى بە زنجىر و بە دەورەي مەيدانىكىدا دروست كراون، كە ئەوه نىشانە يە كورد پەنچا ھەزار سال لەوە پېش فکرى دىفاعى مونەززەميان ھەبۇو و خەلکى گوند توانىييانە بەرانبەر بە دۆزمن، گوندىيان وەك قەلا ھەلخەنەوە و دىيارە تەممەددۇنەتكى گەورەيان ھەبۇو.

گوتىم: زۇر بە داخەوە شۇرۇوی و زانىابانى، ھەر بە مردۇوی پەنچا ھەزار سالەمانەوە خەرىكىن؛ بىلام ئەوانە ئىستا زىنەدونن و لە سەر زەھۆن و قەتلۇعام دەكرين، ھېچ نرخيان بۇ دانەنزاوا! بىريا نىو ئەوهندە كە بە ئاسەوارى كۆنمانەوە خەرىكىن، بە زىنەدونو كەنمانەوە خەرىك بۇونايە و لە

مردن پزگارستان بکردايه...

شهره فنامهم بوقتی بخانه لینین و زور له کتبخانه کافی تر نارد، نویسنده کیشم پیشکهش به نهنسنیتی روژهه لاتناسی کرد که «غهفوروغه» ناو به سه ری را ده گهه بیشت.

وهختی میوانیه که مان تهنا حفته یه ک بیو. بر دیانینه لینینگراد، دوو شه و ماینه وه.

روژیک میوانی «کریم ئیبووی» بیوو؛ هه من و دوکتور که مال. که ریم زور گوپ بیوو؛ سه ر و سینیلی بیوو بیوو. بیوو چاکه رمهه ده زگای ده زنگ هه لسنه نگ؛ وازی له زمان شوناسی هینابوو. شه و تله لفونم له خانم «سیدا روڈینکو» کرد. نادرتسی دامنی که هه دهی بیجم میوانی بیم دیتممه وه؛ پیر بیوو؛ چاوی بی حوكم بیوو. دوو کوری لاوی هه بیوو که له مهدره سهی مووسیقی بیوو و کاریان نهده کرد. میردی نه مابوو. زور مالینکی فهقیری هه بیوو. وا ده رکهوت له رووسیا ش که سانی که له کاری زور به جنی ده مینن له بیر ده چنه وه. داوای مهم و زینم لی کرد که خوی به چاپی گهیاندووه و به رووسی مانای لی داوه ته وه. سویندی خوارد که هه ر تاقه نویسه یه کی هه یه، گوتم لیت ناستینم.

له لینینگراده من و که مال چووینه یه ریوان. عهربه کانیش چوونه تاشکند که چاویان به مه لای ئوزبه ک و کتیبی عهربی بکه وی و له باکو یه کتر بگرینه وه. زور له کورده کان به پیر مانه وه هاتن. شه و «جاسمی جه لیل» بردینیه ماله خوی که شامامان بداتی و شه و بمانه نیتیه وه ئوقتیل. ده تو انم بلیم مالی جاسم مالی هونه ر بیوو؛ ئوردوخانی کوری دوکتورای له ئه ده بیاتدا هه بیوو؛ جاسم بوقتی شاعیر و نومایشنامه نووس بیوو؛ جه میله کچی مؤسیقاریک بیوو بزارده؛ دووهه زار تاھنه نگی زور ره سه نی کوردي خستبووه سه ره لفبای نوت و چاپ کر بیوو. رادیو یه ریوان بیو ماله کاری ده گهرا. شه و جه میله به پیانو هه وای هه لپه رکنی شیخانی لی دا. جاسم و کچ و کوری هه ستان بر قسن، که مال گوتی من نازانم، من هه ستام و تاویکی باش ده گه لیان ره قسمیم. من باوم له که مال خوشتر بیوو که کرمانجی ئه وانم ده زانی.

بەیانی ئه و روژه چووینه ئاکادیمی علومی ئه رمنستان. ده گه ل « حاجی جهندی » شاعیر - که زور پیر بیوو - بیوینه ناسیا. کوره جحیله یه کی کورد سه ره کی کاروباری ریکخراوی کومۇنیستى لە ئاکادیمی بیوو. زور به لامه و بقیمهت بیوو که گوتی: سپاردوومه لە مساوهی شەش سالدا تاریخیکی زور پان و بەرین و هەممۇ لاینه نی کورد و کوردستان ساز بدری. ئه پیاوەشم دیتھ وه که باس کرد له بیکان ئەفسەریکی رووسی بە ناوی یاقوب و له بەغدا باغچەوانی مالی شا بیووا زور کە یفمان پېنک هات. «عهرب شامیلۆف» م دیت - نوو سه ره کەی کتیبی «شوانی کورد» و «بەربانگ» و «قەلای دەمدم» - زور پیر بیوو. بە خەیالم و خەت بیوو بخەرفی ... گەلیک میدالى گەورەی شورەوی بە سینگەو بیوو. ده گه ل جه میله عە کى سمان گرت، هەر وەها ده گه ل عهرب شامیلۆف و جاسم و حاجی جهندی و زور کەسی تر.

له ئاکادیمی کەمال بە رووسی و من بە کرمانجی و تارمان دا کە کرمانجی کەی من کوردىک تەرجەمەی بە هەرمەنی ده کرد. پاش نویز بردیانینه سەیری ئاسەواری کون. کابرايە کی پیرى عەینە ک لە چاو خەتى مىخى دە خویندەوە، قەت تو فارسى و کوردى و ا به رەوانى ناخوئى نەوە! تەرجەمەی بە تور کى بىن ده گوتىن. جاریکيان سەرۆ کی ئاکادیمی لە وەھی بە کى نیشان دام؛ گوتى ئەوە فلان شتە. پېرە لىي مۇر بیووه:

- چووزانى؟ خۇ تو نازانى خەتى مىخى بخوئى نەوە!

- ثوستاد به ئەرمەنی نووسراپوو. دەنا من و خەتى مىخى تو، ھەزار گەزمان نىوانە!
کوردىك بانگىشتنى كردىن بۇ گۈندىكى كوردىشىن لە نزىك چىاي «شارارات». ژن و
پياوه کانى جلکيان تەواو وەك يەزىدەيەكانى چىاي «شەنگال» بۇو. لەۋىش بە دەھۆل و زورپا
رەقسىيكمان كرد. نائىكى ئىيوارەيان دايىنى.

چووبىنه نىشانگەيەك كە بە يادى ئەو دوازدە عەشىرەتە ئەرمەنیانەو چەقاوه كە توركان
قەتلۇعاميان كردوون. نىشانگەيەكىش لە نزىك چىاي ئارارات ھەبۇو، نووسراپوو: «بە يادگارى
برايەتى كورد و ئەرمەنی كە لىرە بە گۈز توركاندا چۈنونەو و نىشتىمانى خۇيان بىرايانە پاراستووه».
لاوه كوردىكىم تاق كردهوه كە حەز دە كەم بەبى درە و دوورپۇرىسى و ھەزى كورد لە ئەرمەنستان
چۈنە بۇم باس بکەي. گوتى: راست ئەوهەيە مىللەتى ئەرمەنی زۆر دەگەل كورد چاكن. جىڭە لە
حقوقى قەمومى، ئەوهەندە شۇرەھەي قەرارى داوه، ئەرمەنی پىتەر لە گەلەمان بە چاڭە دەبزۇنونەو.
ئەگەر دە كەس لە يەك رادەي خۇيندەوارى و بە يەك جۇر كارنامەو داوايى كارىكى دەولەتى
بکەن، يەكىان لەو دەييانە كورد بىن، لېت رۇون بىن كوردە كە قىبول دەكەن، چونكە سەر بە
مىللەتى كەممىنە و ئەقەللىيەتە. حورمەتمان زىياد لەھە دەگىرن كە چاۋەنۇرپىن.

من قىسم كرد، گوتىم: سەيرە بانىك و دوو ھەۋا ھەبىي: كورد لە گورجستان حەقى نىيە لە
پاش كلاسى حەوت - كە ئىچبارىيە - بچىتە مەدرەسە و بگاتە خۇيندنى بالا. ناچار ئەھى بىسەوي
بخۇينى، دەبىي ھەلى بۇ مۇسکۇ يان لىينىنگراد. كوردى ئازىربايجان زمانى خۇيان لە بىر براوەتەوە
و ھەممۇ بۇونە تۈرك! كەچى لە ئەرمەنستان ھەم دەرس بە كوردى ھەيە، ھەم رادىيە و رۇزىنامە.
جل و زمانى كوردىش ئازادى شازادە. من وادەزانم ئەھۇ نەجييابىيەتى ئەرمەنیانە، نە قانۇونى
شۇرەھەي؛ دەنا چۈن دەبۇو بەرانبەر بە كورد فەرقى گورجستان و ئازىربايجان و ئەرمەنستان ھەبىي؛
لە حالىكدا كە كوردى گورجستان دوو ئەوهەندەي كوردى ئەرمەنستان! كەمال گوتى ناوېرەم ئەھۇ
قسە تەرجمە بىكەم، لاويكى كورد گوتى: «تۆ بە كەمانچى بلى تا ئىستا تەرجمەي كەم!». كە
تەرجمەي كەن كابىراي ئازىربايجانى ھەستا دەستى خستە دەستىم، گوتى: لېم رۇونە تۆ راست
دەكەي و ئەرمەنی زۆر لە ئىيمە ئىنسانى تىن و كە يەفيشىم بەو غىرەتىت دى كە رۇوبەررووى من
ئەمەت گوت...

ها، بەيانى رۆزى دووھەم چووبىنه سەيرى كتىيىخانەي گەورەي «يەريوان». زۆر گەراین. خاونەن
و سەرپەرسى كتىيىخانە گوتى: هەر چەند تەبەقەي زېرپۇ بۇ میوانان مەمنۇوعە بىيىن، بەلام
من دەتابىبەم ئەۋىش. بە چەند پەلەكانتىكدا چووبىنه زېرپۇزەمین؛ ھەممۇ كتىيى خەتى بۇو.
ئىنجىلىكى نىشان دايىن گوتى ئەھۇ كوردىيە و ھەشت سەد و پەنچا سالى عۆمرە. دوو كتىيە لە
ناو شۇوشەدا بۇون، يەكىان زۆر پەرگەورە، يەكىان زۆر پەچۈوک و خرىن. گوتى ئەوانە ھەر دەووک
ئىنجىلىكى نەستى ئاسك نووسراون. پېشۇو بىستبۇوم كە ئاۋىستا لە پېستى ئاسك نووسراپوو؛
بەلام لام وا بۇو لە دىبىي زۇورى پېستە كەو نووسراوه و بە كولكەوە ھەلگىراوه. گوتىم: دەتوانىم
دەستى لىيدەم؟
- نا، مەمنۇوعە.

- كورە دەستى لى نەدەم لېم دەبىتە مەراق و خەموم لى ناكەھى!

مودىر پىاپىيەكى زۆر رۇوخۇش و خوينشىرىن بۇو. چوو كلىلىتىكى هىتىا و نووسراوى سەر پېستى
ئاسكى دەرىتىنان. دەستىم لى دا، چاكتىرەن كاغەزى تۇرمەي قەدىم چۈن بۇو، ئاوا ساف؛ بەلام بى

بریقه و نهرم. تازه تیگه‌یشتم نووسین له پیستی ئاسک یانی چی. شەرەفنامەیە کى نیشان داین به جوانترین خەت نووسراپوو؛ دەورەی زېر كفت و نەقاشى كرابوو. چل سال دواي هەوەلین شەرەفنامە نووسراپوو کە دەيگوت له قىمەت نايە. ژمارەیە کى پى يادداشت كردم كە بەم ژمارە يە تارىخى جوولانەوهى شىخ عوبىديلاي نەھرى لە «كتىباخانەي قودسى رەزموى» لە مەشهد ھەيە؛ نە مىكروفيلم، نە نوسخەمان دەدەنلى. بەلكو تو لە عيراقەوە پەيداي كەم. كەم ژمارەم ون كرد، هەم نازامن ھەيە يان نا؟!

كاتى دەچۈويىنە گوندى كورده كان و سەيرى نىشانە يادگارىيە كەمان دەكرد، ئالاي توركان لە دامىنى ئارارتەوە دىيار بۇو. هيچم بۇ نەماپوو، دوو جىنپى سەر بە كولكەم بە جىن و رەگەزى تورك دا!

زۆريان دىيارى دامى كە لە گىشتىان عەزىزتر دوو تابلوى بەرجىستە بۇو، دىمىھنى ھەردووڭ چىياتى ئارارتەپ لە فەرى دەنواند.

ئىوارەوەختە، لە يەريوانەوە چۈويىنە باكۇ. شەو گەيىشتىن و عەرەبە كانىش ھاتبۇون. «دوكىر قادرى ئاسو» و مال و مندالە كائى و ژنى عەلى گەلاۋىز زو زانىبۇيان و ھانتە بەخىرھينان. لە بىرم چوو بلېم: ھەر كە گەيىشتىنە مۇسکۇ، كۆنە دەفتەرىكى چاردە سال لەوە پىشىم بىردىبوو، ئادرىسى فەتحى خوشكىنابى تىدابوو. تەلەفۇنمان كرد، ژىنلەك جوابى داوه كە زۆر سالە لىرە نەماوه، بەلام ئادرىسى تازەيان ئەو ژمارە تەلەفۇنەيە. تەلەفۇنلى كىردى:

- فەتحى دەمناسى؟

- چۈنت بىنام؟ تو كىنى؟

- فەتكەنە!

- بە خواھەزارىكم دەناسى بەلام نازامن لە كوى گۆرى گوم بۇوە! دەنگت تۈزىك لە دەكا!

- وەرە لە فلان ئوتىلەم. ئەمما نەگەر ھاتى چۈنت بىنامەوە؟

- وەك جاران درىزم! رېشىم سېپى بۇوە؛ كلاۋىكى قووچى بۇرم بە سەرەوەيە.

ھات و بە پەلە بردىمەوە مالە خۆى. ژنى ئازەربايچانى نەماپوو؛ ژنى پروسى ھىتابوو. لە ئەنسىتىتى ئۆزھەلاتىناسى لە بەشى تارىخ دامەزراپوو. خانوولى لە مۇسکۇ درابوویە و زۆر ساز بۇو. گۇتى ئىسماعىل كە لە تەرويىز ھەوالمان بۇوە لە باكۆيە؛ با تەلەفۇنى بۇ بىكەم. لىيى پرسى: سمايىل چۈنى؟ ج دەكەي؟ گوتى: ھەزارم وە بىر ھاتۇتەوە؛ دەگرىم و حالىم نىيە! زۆر پىكەوتىكى سەير بۇو. گوتى: ئەمپە ھەزار ھاتۇتە مالە من؛ ھا قىسى دەگەل بىكە!

جا ئەو شەوه ھەر گەيىمه باكۇ، تەواو لە ئوتىل تورىست نەحەسابومەوە، ئىسماعىل ھات:

- با بېرىپىن بۇ مالى ئىيمە.

رەحىم قازى تەلەفۇنى كرد و بېرىك كۆخى:

- ھەزار من نەخۇشم؛ نەمتوانى بىم. تو وەرە و دايىكىشىم لىزەيە!

- رەحىم من ژن ناهىيەم! دايىكت بىدە بە يەكى ترا!

دەگەل سمايىل چۈويىنە مالى پەھىم. نەيەيىشت بەند بىم؛ بردىمە مالە خۆى. كىيىكى بە ناوى «فەرزانە» يەبۇو؛ موسىقاي زۆر خۇشى بۇ لىداین.

بە داخۇوه بىستمەوە كە سمايىل جوانەمەرگ بۇوە! ئازەربايچانىيە كى خەلکى سەلماس بۇو. بىستمەوە كە پروفسور «جەعەفر خەندان» مردوو.

به یانی به ناو شاری باکویاندا گیراین. شهو میوانی سهروکی ناکادیمی ئازربایجان بیوین، عەلی گەلاویزم لەوی دیتەوە. گوتى قەرارە به وادەی چوار سال تاریخی ئابورى ئازربایجان بنووسمهوە. بۇ يە كەمجار میوهی «خورمالوو»م دیت؛ گوتىم تا لە بەر چاوم نەيخۇن ناخۆم!

رەئىسى عمرەبەكان ملى لەوە نابوو كە خانووه كەرى رەئىسى ناکادىمی ناخۆشە! حقوققان چەندە؟ ئىتمە لە عىراق زۆر خۇشتەر دەزىن! كە لەو جىكەيەدا ئەو قسانە زۆر ئەممەقانە بىو؛ بىاوا شەرمى دەكىد. لە خواھافىزىدا من گوتىم: سوپاس بۇ خانمى خانەخوى كە ئەو چىشە خۇشانە لىيَاوە و زەممەتى ئەو توانى وaman بەختىو كا.

خانم گوتى: دە ناو هەمواندا تەنبا ئۇ پىاوا دەزانى دەلى چى. ماناي ھەيدە من ھەر لە بەيانىيەو زەممەت بىكىشىم، بە بىاوان بلىن مەمنۇون؟!

لە بەيانىيە كى زۆر ساردى شەوى دووهەمدا ھاتىنەوە مۆسکو. دوكتور كەمال عەریزەيە كى دابوو كە چەند رۆزىك دەيھوي متالا بكا و چەند ئەسنادىك رۇونووس بكا. قبۇول كرا كە كەمال و من بىست رۆزى تر لە مۆسکو بەمېنېھو و میوان بىن. ئەو رۆزە چووينە بازار و بىرىدىانىنە دىدەنلىنى «مۆزىلە» (ئارامگاي لىينىن). مامۇستا سەعىد جەمیلىتكى پېرمان دەگەل بۇ ھەر دەيگوت: ئەو كافە خودانەناسە رۇوسانە!... راوه ستابووين؛ بەفر دەبارى؛ تا ئۆرەمان دى بچىنە سەر قەبرى لىينىن. چوويمە تەننېشىتى گوتىم: ئۆستاد خودا زىارت قبۇول بكا و نىازات پىك بىنلى!

عەرەب رۆزىنەوە و دەگەل كەمال مائىنەوە و چووينە ئۇتىلىتكى تر. دەگەل فەتحى دەگەرام، دەچۈممە مالى، شەوانە دەچۈمۈنە رەستوران پىكىمەوە.

رۆزىك دەگەل كەمال چووينە دىدەنلىنى «غەفۇرۇزف». شەرەفnamە كەى لە پىش بىو؛ زۇرى ئافەرىيم لى كىردىم. گوتى: ھەزار بە قىسم بىكە وەرە مۆسکو! خانووت بۇ وەردەگىرم. لەم ئەنسىتىتىيە كارمان بۇ تو زۆر دەبىن. نەخوازە كە زانیومە عەرەبى و فارسى و كوردى چاك دەزانى. مەنداشت زۆر باش دەخوينىن؛ خۇشت زۆر خۇش بەرى دەچى. ھەر ئىستا با خەبەر بىتىرم مال و مەنداھە كەت بىنە مۆسکو. تو مەچۇوه!

گوتىم: زۆر سوپاست دەكەم؛ بەلام تا مەلا مستەفا منى بىو، لىيى دورۇ ناکەمەوە. ئەگەر پىم بلى، دىيم و پىيم خۇشە.

كەمال رۇيىشت بۇ سالۇنى كىتىپ خوينىنەوە. غەفۇرۇف فارسى زمان بىو؛ تاجىك بىو. جەلە سەرۆكايەتى ئەنم ئەنسىتىتىيە، لە مەكتەبى سىياسى حىزبى كۆمۈنېستى شۇرۇمۇ ئەندامىكى بالا بىو. لەوانە بىو كە كىرملىن دەزىن. كورسەيە كى هيينا پىش و گوتى: ھەزار! من زۆر دۆستى بارزانىم. لە مەكتەبى سىياسى حىزبىدا دۆستى هەن؛ بەلام ھەشن كە ناخۇشىيان دەۋى. ئىستا قازانچى شۇرۇمۇ لەوەدایكە كە ھىچ كىشە لە عىراقدا سەبى. جا كە عىراق داوايى كەرددووچەبەيە كى يە كىڭ تۇو لە نىيوان حىزبى بەعس، حىزبى شىووعى و حىزبى پارتى بارزانىدا پىك بىت، بە مەسلىھەتى سىياسەتى بالاى شۇرۇمۇيە. لە زمان منهوە بە بارزانى بلى خۇنەگرى و بچىتە ئەو جەبەمەوە.

گوتىم: جەناب! دەزانىم شۇرۇمۇ و ھەممو دەولەتىك دەۋانىتىتە قازانچى خۇى. لىيشىم رۇونە ئىتىو بەعسى دەناسىن كە چەند خوتىرىز و دۇور لە ھەممو پەيمان و قانۇونىكىن. بەلى خىزبى شىووعى لە پاش ئەو قەتلۇعامەي بەعسى لىيان كىرد، بە ئەمرى ئىتىو چوونەتەوە بەردەستى بەعس و ئىستا بە گۈز ئىتمەدا دىن كە ئەگەر نەيەنە جەبەمەوە و شەر ھەلگىرىستەوە، يارمەتى

دهوله‌تی به عسی ده کهین. خهت و شوینیکی به عسی بُو ئه و جه بهه‌یان کیشاوه، ئاشکرا هه‌رچی حق و وقی میللی ئیمه‌یه و هه‌رچی داوای حیزبی کومونیسته ده‌مالیت‌هه‌وه. ده‌بی نوکه‌ری ئالقه‌به‌گوئی به عس بین. پازده ساله شهر و لیکدانمانه، هه‌زاران لاوی کورد لهم رینگه‌دا خوینی رژاوه؛ به هه‌زاران مال سوت‌تیراوه و ویران بوروه. چون باوه‌ر بکه‌م بارزانی بی ورگرت‌نی هیج حق‌قیک دهست له سه‌ر دهست دانی؟ چی جوابی گله لیقه‌مواوه‌که‌ی بدانه‌وه؟ ئایا شوره‌وهی دهسته‌به‌ر ده‌بی که به عسی خودم‌وختاریمان بی کم و زیاد بدنه‌نی و په‌یمانیکی داویانه پینکی بینن؟ کوا ئه و شه‌رته شوره‌وهی ده‌یگریته ئه‌سته؟ ئه‌گهر هه‌ر مه‌سله‌حه‌تی شوره‌وهی و ناتانکری هه‌قمان بُو بچه‌سپینن، مانای وايه ئیمه پاش دوازده سال گه‌راینه‌وه سه‌ر خه‌تی هه‌ولی و ئوجار به عسی توله‌ی ئه و چه‌ند ساله‌شمان لی ده‌که‌نه‌وه.

غه‌فوروغ گوتی: من خوم باوه‌ر ناکه‌م به عسی په‌یمان به‌رنه سه‌ر، باوه‌ر ناکه‌م جه‌به‌هه به ته‌لوای نه‌گرنه دهست خویان. ته‌نانه‌ت باوه‌ر نییه که شیووعیه کانیش له دهست به عس ئاسووده بی. شوره‌وهی بشلی، ناتوانی عه‌رمبان ناچار بکا په‌یمانیان که به کورد داوه پینکی بینن. به‌لام ده‌لیم زور له سیاسه‌تمه‌دارانی شوره‌وهی ده‌یانه‌وهی عیراق هیج کیشه و سه‌ریشه‌ی تیدا نه‌بی. ئه‌گهر بارزانی ئهمه‌ش قبوقل بکا دیاره زیانیه‌تی؛ به‌لام مومکینه فرسه‌تیکی تر هه‌لکه‌وهی.

گوتمن: باشه هه‌مو شتیکی بی ده‌لیم، ئه‌وش که يقی خویه‌تی.

شه‌ویک میوانی «پروفسور به‌کاییف» بیوین که کوردیکی ئه‌رمه‌نستانیه و مامؤس‌تایه له دانشگای زمانه‌کانی روزه‌هه‌لات. بمر له شام، پروفسور «قەناتی کوردیف» هات؛ که هاتبووه مؤسکو فه‌رمه‌نگی رووسی-کوردی چاپ بکا. دمردی دل له حالی په‌ریشانی کورد ده کرا.

به‌کاییف گوتی:

- کچی «گیو موکریان» به ناوی «کوردستان» هاتووه که له سه‌ر زمانی کوردی ته‌حقیق بکا و بخوینی. پیم خوش بwoo که به منیان سپارد.

- کچم له کام زاراوه‌ی کوردیدا ده‌ته‌وهی ته‌حقیق بکه‌ی و دوکتورا بستینی؟

- له زمانی مامم: حوسین حوزنیدا!

چونکه نه‌مزانیبوو حوسین حوزنی زمانیکی سه‌ر بخوی هه‌بwoo، خوم له ده‌رس پینگوت‌نی کیشاوه‌وه!

گوتمن: زور له‌وانه‌ی له رووسیا ده‌رچوون و هاتونه‌وه عیراق، ناویان دوکتوره و هیج نازانن! به‌کاییف گوتی: هه‌مو گوناهی ئه‌م قەناتی کوردیفه‌یه!

کوردیف تورره بwoo:

- من بُوچی؟

- چه‌ند جارم پینگوتی يه‌کی وه ک نه‌سرین فه‌خری، مارف خه‌زن‌هه‌دار و کاوس قه‌فتان به هاسانی و به ناوی ته‌عه‌سسوبی کوردایه‌تی کارنامه‌یان مه‌ده‌یه؟ ئه‌وانه ده‌چن‌هه‌وه له کوردستان ده‌بنه مامؤس‌تا، میشکی هه‌زاران کور و کچی کورد تیک ده‌دهن! هه‌ر گوتت: ئاخر کوردن؛ چون ده‌ریان نه‌چوینم؟!

قەناتی کوردیف خه‌ریک بwoo شام نه‌خوا و بروا. به زور دامانتایه و ئاشتمان کردده‌وه؛ به‌لام گوتمن حه‌ق به به‌کاییفه.

رۆزیک چووینه دانشگای زمانانی روزه‌هه‌لات؛ به‌زم بwoo: يه ک عه‌ره‌بی، دوو فارسی، يه ک

ئوردو، سی پشتوو، زمانی سهیر دهرس ده خویندا. تووشی دوکتوریکی تاجیک بسوون. ناوه کهم له بېر نەماوه، مامۆستای دهرسی کوردی و تەحقیقات له دهوری مەسەله‌ی کورد بwoo. توانيمان به هۆی دكتور «پولیفیوی» بلیتی بالشۇی تىئاتر پەيدا كەين. «ئۆپرای کارمن» بسوون. له دوکتور پولیفیویم پرسى: تو له گەل ئەو پولیفیویه‌ی پالوانی داستانی «پیاویکی به راستی» كە فرۇڭکوانیک بسوون و له پاش لاق پەربىن دووباره بۇتمەوه فرۇڭکوان له شەرى ئەلمانان، خزمى؟ گوتى: نا، هەر ناومان ويک دەچى.

ئەو دكتوره ژنه‌کەی تەتار بسوون. کورىكىي هەبسو له تەمەنى پازده سال، دەيگۈت له مەدرەسە زۇر هار و هازە؛ مامۆستايىان شکايىتى ئەم لى دەكەن و ھەممۇ جارىش دەنۋوسن نەكەى دلى بېنچىتى.

- يانى چى؟

- دەلىن پيازياتى زۇر بەھىزە و لەوانەيە بىبىتە زانايەكى ئەتۈمى! ئەمچارەش نزىك مانگىك لە رووسيا مامەوه. رۇزىك كە دەھاتىن بېرىن فەتحى گریا.

- ئەم چىيە؟

- لە تەھۋىز لىتكى جوى بسوينەوه، پاش چاردە سال يەكتىمان دىتەوه. چووېوه عىراق، پاش چاردە سال ديسان دىتىمەوه؛ چاردە سالى ئايىندە ناژىم بتېيىمەوه... رايىسپاردم كە له بەغداوه «المنجد» و «نەھجالبلاگە»ي بۇ بنىرمۇ؛ بۇم نارد. بەلام بىستىمەوه كە له ئىنقيلاپى ئىسلامىدا ناردابووه تەھۋىز كە فيرقە زىندىوو كاتەوه و نەشرەي ئازىربايچانى بسوونسى. چووېوه قىزلىجى لە تاران دىتىمۇ؛ گوتىبۇي ھېچم بۇ نەكراوه و كەس ئامادە نەبىووه ھاوكارىم بىكا؛ دەچمە فەرانسا و لەويتە دەچمەوه مۆسکو. سەلامى بۇ ناردابووه خۇي نەھات بىبىنەمەوه. ئەم بەينە كە پىنكەوه بسوين بۇي گىزىامەوه كە ماوهى شەش مانگ دەگەل قىزلىجى لە بولغاريا زىياوه و زۇرى قىسى قۇرى نۇوان خۇيان بۇ دەگىزىامەوه.

حەيفە ئەمەشم لە بېر بچى: رۇزىك لە ئوتىل «كۆنتىنەنتال» - كە تازە چووېووين - زىنلىكى خزمەتكارى ئوتىل سەرى بە ژۇوردا كرد. كەمال گوتى فەرمۇو شىنەك بخۇوه! بە دەست ئىشارە كەنگ كەنگ بە دوايە لە دەرەوه پىتى گوتىبۇو كەمترىن قىسە بکەن مېكروۋۇن لە ژۇورە كە تاندا ھەيە زەبىتى دەكە. كە چووېنە ئوتىلە كە تىر، ئەو ژنە دەگەل يەكىنلىكى ترا ھاتبۇونە دىدەنیمان. باسى خۇي كرد كە مىزدى مۇھەندىسى كارخانە بسوون؛ لە جەنگەي كاردا بەر ماشىن كەنەتتەرە و مەرددووه. دوو مندالى لە پاش بە جى ماوه. حقووقى مىزىدە كەيى و حەقى خۇي - كە رۇزى ھەشت سەعات يان بە شەو، يان بە بە رۇز لە ئوتىل ماندۇو دەبى - تىرى خۇي و مەندالە كاناكى و حالى زۇر ناخوشە. دوكتور كەمال باسى فەرمایىشتى ماركس و لېنىنى بۇ دەكە كە خەممە خۇا سوسىالىيىتى دەبىتە كومۇنىيىتى و ھەممۇ كەسى حالى خۇش دەبى. ژن لە دىن دەرچوو؛ لە داخان گریا: من دەلىم من و مەندالىم تىر ناخوشىن، ئۇ دەلى بە قىسى ماركس حالت خۇش دەبى!

رۇزىك دەگەل كەمال لە ئوتىل دەرچووين؛ راستى پىنمان وا بسو توھزاده - كە لە شۇرەھوئى قەفت روونادا. كەمال گوتى با راکىنەوه ئوتىل، گۇنم ھەر دەچم بزائىم چىيە. درم بە خەلک دا: قىرتالەيەك پىتەقالى چۈكۈلەي شىن بسوون؛ ئەو خەلکە دەيانەويست بىگەنەنی و سەرۋى يەكىك بىكەن كە وەبر بىست يەكىان نەدە كەھوت!

ده گهل که مال قهده ممان لیدهدا. چاوم به کوچه یه کی ته نگی بن بهست که هوت؛ له ده گای کوچه نووسرا بیوو: «سلاام عادل». گوتیم: «وهره هر بلی قهدری شیوعی عهرب ناگیری! نه گهر کوژران ناوا له مؤسکو ناوتنان له سهر کولانان ده نووسن!».

له مؤسکو راست هاتینهوه فرگهی بهینه لمیله لی ئهسته مبیول؛ که سهودا همر به دو لاره. زورمان شت کری بؤ دیاری. چوومه دوکانیک داوای جغارم کرد، کابرا گوتی: ده خیله تو بچو پاکه تیک چاچ لیپتونم بؤ بکره. هر جغاره یه کت بوی ده تدهمی و زیادت لی ناستینم. پاکه ته چام بؤ کری و له بن دو کانه کهی شارديمه و چهند گلؤسیک جغاره یه خارجیم لی کری.

له تهیاره یه بدهرو عیراقدا زورمان ویسکی و ودکا کری که به دیناریک بیوو؛ له به غدا به پینچ دینار. چهمه دانه کانمان پر کرد. له دوو بوتل پتر مه منوو بیوو. گوتمان ئه گهر لیيان ساندین ئهوه چش؛ ریسکی خۆمان ده کهین. شهو دهوری سهعات یه کی پاش نیوه شه و گهینه فرگهی به غدا. که مال له پیشدا چوو تهفتیش بکری. ئه فسنه به عسییه که گوتی: کوا پیناست؟ دیتی، گوتی: کوردن؟

- بهلی!

ئه ویش کوردیک بیوو، گوتی برقنه دهه!

ئیحسان شیرزاد چاوه نورمان بیوو. ئیمه پیده که نین؛ گوتی: دلتان خوش، دیاره له رووسیا باش هاتونهوه.

- بهلی باش هاتونهوه. بهلام پیکه نینه که مان بهو دوو چهمه دانه پر له مه شرورو بیه که نه یان پیشکنین!

له سایه سوال کردنی ئیمهوه، یه کجار زور کتیبی زور باشمان بؤ کور پهیدا کردبیوو. « حاجی جهندی » و « قهنانات » بیونه ئهندامی فه خری کوری زانیاری. زور زوو چوومه کوردستان و پهیامی غه فوره فم به بارزانی گهیاند. گوتی: رووس له پهیمان بهستن ده گهل به عسدا که خود موختاریمان بدنهنی، خویان زوریان حمول دا، که چی ئیسته دهیانه وی بى هیچ حمه قنیک خۆمان ته سلیمی ئهوان بکهین! مردن سه د جار لهوه به شهره فتره که پاش ئه و هه مموو خوین پژانه، سهر بؤ دوزمن شور کهم و شرمەزاري گەلم بم. ئه گهر مه سلە حەتى شۇرە وی لهو ته سلیم بیونه دایه، مه سلە حەتى کوردى تیدا نییه...

له پاش ئیعلانی خود موختاری، برایم ئه حمەد و جەلال تاله بانی و عومەر دەبابە و هەم مە دەسته و بەسته یان هاتنهوه لای بارزانی و عەفۇوی کردن و له چیا ده گهل خۆمان ده زیان؛ وە ک قەت نیوانمان ناخوش نەبوبى. حاجی مەھمەدی شیخ رەشید - کە دوزمنی هەرە سەرسەخت بیوو - خۆی سەربەخۇھات بؤ دیدەنی مەلامستەفا و دەخالەتى پېکرد. مالىم هەقە مەلامستەفاش زورى حورمەت گرت. جاریک بەغدا خەبەرى بؤ حاجی مەھمەد نار دبیوو کە بچىتە بەغدا. له وەرامى تىلىگەندا گوتیووی: من له و رۇوه نۇكەرى بارزانیم و هەر گەورە بیه کم هەیە، تا ئەو نەمنىزىت من حکومەت ناناسم!

بە عسى کە پهیمانی پازدە ساله یان ده گهل رووس بەستبوو، شیوعیه کانیشیان بىر دبۈوه لای خۆیان و چاوى هەممۇ خوتىن دهوار و بە کارى کوردىشى بە پۈوول و پلە نۇوقان دبیوو، دەیزانى زە حمەتە ئەم شۇرە دووباره وە ک جاران زىندىوو بىتەوە؛ لیمان کەوتە گەندەل - فیلان! هات و چۈڭ کەر دەھاتن و له لايدن دەولەتەوە گفتۇگۆیان ده گهل بارزانى دە کرد و هەر خەریک

بیون له ناوی بهرن.

رۆزئی بیستونوی مانگی نوی ۱۹۷۱، یازده مهلا له نه جەف و بەغداوه هاتبوون که چاویان به بازانی بکەوی له حاجی ئۆمەران. پیشتریش زۆر دەسته له بەغداوه دەھاتن. مەلاکانم له قاوه‌خانە حاجی ئۆمەران دیت؛ سالح مە حمودیان دەگەل بیو. گوتى توش وەرە دیوه‌خان بزانه ئەم مەلایان دەلین چى. گوتى من حەز له چارە مەلایان ناکەم. چووم له مالى عەلیه كورده خەوتەم. له خەوەكەم بە دەنگى تەقەنگان راپەریم. دیتەم له دەورى مالى مەلامستەفا تەقەيەكى زۆر غالبه، رامكەد. كاپرايەكەم دیتەم دەلدىت. هەرام كرد: مەھىلەن كەس له دى دەرچى!

«سولەيمانى حاجى بەدرى» سەردەستەي حەرسە كانى بازانى بیو؛ گوتى كۈلانان بىرىن! گەيىمە ناوهندى تەقەكە. گوتىيان بۇمبایان لە مەلامستەفا تەقاندووه. دەگەل ئەمەشدا كە لە تاوان وەخت بیو شىت بىم، هەرام كرد:

- پىباوي چا بن مەيانكۈژن! بە ساعى بىانگرن! خەبەريانلى وەرەگرىن.

كەس گۇيى بە من نەدا. من ھەر ئەم ھاوارەم دەكەد و بە ناو تەھنگچىيە كاندا دەسۋورامەوە. لەپىر بۇمبایەك كە لە بن ماشىنىكى تۈپۈتاواه قايم كراپۇو تەقى. پىر لە دوو مىتر لە جىيى خۇم بېپەيم؛ بەلام نە كەوتەم. راننەدەي تۈپۈتا - كە ئەفسەرەيىكى بەعسى و بە جىلى راننەدەيىھە دەگەل مەلایان هاتبوو - لە بن تۈپۈتاڭەمە تەقاندبوو؛ خۇشى كۈزۈپۇو. مەلامستەفا و دوكتور مە حمودە لە زۇورەتە دەر. بازانى سەرچاواي خويتاواي بیو؛ زۆر شاد بۇوین كە نە كۈزۈپە. ئەويش بە سولەيمانى حاجى بەدرى گوت: مەيانكۈژن! سولەيمان - كە بە جارىتكى شەلەزابۇو - لە بازانى تۈپۈر بیو؛ گوتى: بېرۇ ئەمە كارى تو نىيە! بازانى گوتى: وا تۈپۈرەيە لەوانەيە منىش بىكۈژى! رۆيىشتەت، زۆر زۇو تەقە وەستا. هىننەكە كە مەلاكان كە پەنایان بە ئاودەست و زۇورى تىرىپى دەرىپىو كۆزۈران و كەلاكىيان راکىشان. ھەمەل كەس من چوومە زۇورى دانىشتەنە كەوە. يەك كە مەلاكان لە سەر كۆرسىيەك دەستى و بەر چەنەيى دابۇو؛ دانىشتىپو. وامزانى زىنندىووه. كە بىرى چووم، پارچەيى بۇمبَا و بىن ھەنگلى كەوتىپو؛ ھەر لە جىى مردىپو. رامكىشاسەر عەرز. كەلاكە كانى ترىشىيان ھەننەيە ئەم زۇورە. ناڭر بەر بىو زۇورى نويىن؛ پىا لە دووكەل دەخنەكى. دەگەل عەلیه كورده خۆمان دە زۇورى ئاڭر راڭر و توانىمان بىكۈزۈتىنەمە و لەبەر دووكەل و كۆخە چاومان سۇور و ھەلمىساو بیو. مەنيان كەرده مەعمۇرە پېشكىنى كەلاكان. گىرفانم بەتال كەردن. يادداشت و نووسراوه كانىيان و سەعات و پۇپوليان كۆ كرددەوە؛ ھىچ شىتىكى وامان دەست نە كەوت كە مەلا بۆيە هاتبىن بازانى بىكۈژن. لە گىرفان يەكىكىاندا رۆزى بە رۆزى سەھەر لە نەجەفەمە نووسراپۇو كە: «شەو لە ئوتىيل موختار بۇوین. بەيانى سوار بۇوین و گەينە فلان جىيگە و فلان شەو رامانبىوار دوووه...»

من بە بېرۋاي خۆم واي بۇ چووم: مەلاكانيش خەبەريان لەو پىلاتە نەبۇوە. ناردووبىان كە ئىتىو دەگەل بازانى قىسە بکەن. دەزگايەكىيان لە قەدى يەكىكىيان بەستووه كە ئەمە زەبتى دەنگە. ئەگەر بازانى دەستى بە قىسە كەر ئەم دوگەمە يە بکەوە! دەنگە كە ئۆزىمان دەھوى. مەلا كە لە بەرانبەر بازانى دانىشتىووه، ھەر كە دوگەمە كەر دۇرەتەوە، بۇمبَا بۇوە و تەقىيە. بۇ خۇزى بىو پەنچا پارچەش زىاتر. گۆشت و خويىنى بە مىچى زۇورە كەوە نووسابۇو. دوو ئەفسەرەي بەعسى بە ناوى راننە - كە مەلاكانيش نەيانناسىبۇو - ترۇرى بازانىييان پى سېپىراپۇو. تىشىگە يەنزابۇون كە

بارزانی له فلان و هتاغ میوانان ده بینی. ماشینی تؤیوتا له بن دیواری ئهو و هتاغه پارک کرابوو. ماشینی‌کی تریشیان بی بیو که جینگه‌ی پارک کردنی له ولی نه بیو؛ دوورتر را گیرابوو. بهلام ئهو رۆژه بارزانی له و هتاغی‌کی دیکه‌دا چاوی به مهلايان کهوت. راننده که زانیبووی کار له کار ترازاوه، بومبای بن ماشینی ته قاند. سهربانی و هتاغه‌کمی نزیکی ته واو هەلەشاند و تیکوبینکی دا. گەیشتینه سهربانیه ماشینه‌کمی تر، دوو بومبی زۆر دریز و ئەستوری له بن قایم کرابوو. بیازدە کە لاكمان بن گل خست و دوانیان واله بەر يەك چووبون نەزانرا پارچەیان له کوئیه. دواي دوو رۆژ، پیاوی سەدام هاتن و حاشیابان کرد کە دەولەت ئاگای لى ھەببواه. بارزانی هیچ لومەی سەدام و دەولەتی نەکرد و به سەر خۆی نەھینا. ئەو رۆژه دەتوانم بلىم له ھەممۇ رۆژه کانم تالتر دوايی‌کە شیرین تر بیو کە دەمدی بارزانی له کوشتن خەلسەتەوە. دوايی له بەغدا بىستەمەوە کە ئاجودانی سەدام تەله‌فونی بۇ کابرايەکی كوردى ئاشنایى كردوو كە بارزانیمان له كۈل دنيا كىرددەوە.

دوو مانگىك دواي ئهو بەلايە، كوردىيکى سورىيائى گىرا كە چەمەدانىتكى زۆر جوانى به دىيارى بې بارزانی هيتابىوو. ئەويش بومبىك بیو له هەر ژوررىكدا بەتقىيا كەسى لى دەرنەدەچۈو. كاڭ مەسعود و چەند كەسيك چووبونە بەغدا. لە گەرانەوەدا له سووچى خەبابانىتكى بەغدا بەر گوللە درابۇون. جىڭ لە «عەريف حەميد» كە لاقى شىكلابۇو، ئەوانى تر ساغ دەرچۈون.

ھەميشه لهو چوار سالەي قەيرانەدا دەولەت خەريکى له بەين دانى شۇرش و بارزانى بیو. تەنانەت توانييپۇرى عوبىدىيلالى كوره گەورەي بارزانىش بىكانە جاسوس و پیاوی خۆى. وەك لە دوايى شەرفەنامەشدا گۆتونەمە: بارزانى له كۆبۈونەوەيەكى گەورەدا گۆتى: تانك و تەيارە و تۆپى دوزىمن پىيمان نەوهەستا، دەترىم پۈول و پلە و ترومبيل و قەسەر لە بەينتان بەرى ا راست ئەھە بیو. ئەوانەي کە چەندىن سال بیوو له شۇرش بیوون، وا شىتى دەرەجە و پۈول و قەسەر و ترومبيلى بەغدا بىبۇون كە بەعسى روون دەيازانى تازە ئەوانە تاقەتى بەرداوبەرد و شەربىان نەماوه. لە ماوهى چوار سالەشدا، رېنگەوبانى زۆر پان و قەلائى زۆر قايىميان له كوردىستان دروست كرد و ئاشكرا ئامادەي ھجوومى دىكە بیوون. ئىمەش ھەممۇ ھومىدىمان كەوتبووه سەر ئىرمان و چەك و يارمەتى ئەو. ھەميشه بە سەتان لە فەرماندەھانى پىشىمەرگە، لە تاران و شارەكانى ترى ئىرمان، خەريکى خۆشگۈزەرانى و پۈول خەرج كردن بیوون.

ئىتىر سەرت نەيەشىنەم، لە سالى ۱۹۷۰ را، شۇرش بە جاريک بىناواه رۆك بیوو. لە سالى ۱۹۷۴ دا بەعسى - كە زۆر پشتئەستور بیوون لە يارىدەدانى رۇوسان - رايانگە ياند: كەركۈوك، خانەقىن، سنجار و ناچەھى شىخان بەر خۇدمۇختارى ناكەھى. واتا بە زۆر شەربىان بۇ ساز كەردىنەوە. شەرقۇمايەوە...

لېرىدە دەمەۋى و چانىك بىدمەم و باسييکى گشتى خۆم بىكم: ئەو چەند سالە كە من خۆم دەھاتىمە شۇرش، چونكە له شۇرش - بە ناشو كىرى نالىيم - مەدرەسە و خويىندىن نەببوا، دەمگوت با مندالە كانم له خويىندىن بى بەش نەبن؛ واتا رىپسىكىم دەكىد. مستەقام گەيىبۈوه شەش و دەببۇو دىپلۆم بىستىنى. زۆر زىرەكىيى بلىمەت بیوو؛ ھەممۇ سالە كە مەدرەسەدا يەكەم بیوو. زاگرۇسم گەيىبۈوه دۇووهەمى راھنمايى. ئەويش هەر زۆر ھەلکەمتوو بیوو. خانى چىكۈلەش دەبوايە بچىتىھ چوارەمى ئىبىتىدايى. ھىچقىاش دەولەت تەشقەلەي تىنەھالاندبوون. بەعسى لە سالى ۱۹۷۲ دا وىكەوتىن، نزىكەي جلەزار كوردى «فەيلى» كە سەدەها سال بیوو له غيراق دەزىيان، بە تۆمەتى

ئیرانی بعون دهر کرد. که هات ده گەل ئىمەشى تىك دايەوە، بۇ ئەوه مخاريچ لە سەر بارزانى زىاد بكا و ئاوارەتى زۆر بىنە دەستوپاگىر، هەر كەس شېھەيان لى دەكىردى دە گەل شۇرىنى بازنانىيە، بە نيوەشەونىك لە بەغدا دەريانلىرىدىن. كە لەوانەتى ھەۋەل كاروان، مالى من و سەد مالى تر بعون. پىش ئەوه بە ماوه يەك «مەلاحەسەنەتى بارزانى» - كە خزمى نزىكى مەلامىتەفا و ژىنلىكى رەسىمى ھەبۇو - لە بەغدا جىرانم بۇو؛ ھاتبۇوه ناپىردان. گوتوم: مەلاحەسەن تکات لى دە كەم مەحەممەدى ئىمامى و ژنەكەتى با بچەنە خانووى منهەوە. وا دە كەم مندال و مالە كەم بىتنەمە كىتو. تۆمەز مەلاحەسەن بۇخۇي بۇتە پىاۋى بەعسیان و خۇي پى فروشتوون! ژنەكەشى جاسووسى سەفارەتى رەسىمى چۈوبۇو باسى منى ورد و درشت بۇ ئىدارەتى منى بەعسى كەردىبوو. شەۋىيەك سەھات دووئى پاش نيوەشەو پىاۋى ئەمنى بەعسى رېباپۇونە مالە كەم، كليلى ھەموو زۇرە كان و دەركەتى بان لە «مەعسۇوم» ساندبوون. بى ئەوه بەھىلەن زىن و مندال جىلکى خەو بىگۈرن يان جىلکىان ھەلگەن، رەپىچە كىيان دابۇون. مەعسۇوم ھەر ئەمەندەتى پى كرابۇو دينار و روبىيەك (بىست و پىتىنج تەمن) لە سەرتەلەفيزىيەن دەست بىداتى. ئىتىر سوارى كامىيۇنىان كەردىبوون، بىردىبوويانە ئىدارەتى من. لەويى لىيان بىرسىبۇون: ئىمامى و ژنەكەتى كىن كە دەبۇو بىتنەمە مالتان؟ لەويى بىردىبوويانە دەرى بەغدا. دە گەل چەند مالى تر كە بەوانەوە دەبۇونە سەد، بە سەحرادا ھەتىابۇويانەن و لە ھەولىرەوە دەرچۈوبۇون و لە خوار ھاوینەھەوارى سەلاحەددىن دایانبەزاندبوون. ھەر كورىتكى تەمەنلىقى لە دوازده سال و بالاترە، لە سەھافىان دابۇون، تىرىباريان بەرانبەر دانابۇون كە ئىعداميان كەن. ئەفسەرىك لەو دەمەدا گەبۈوە، نەيەيشتىبۇو مندالە كان ئىعدام كەن؛ بەلام بەرھەلدايى چىا و چۈلىان كەردىبوون كە بۇ كۆئى دەچ بىن ا بە پى، بە ناو ساخ و جەنگەلدا ھاتبۇون. كاپرايەك دوو مندالە كەمى سوارى كەر كەردىبوو. گەبۈونە شەقلەوە. سەرمایە و رووتقۇن؛ ژنە لادىتى جەل كۆنلى خۇييان دابۇو بە زىنان. پىاوان لە جىلکى شىرى خۇييان مندالىيان لە سەرما رېزگار كەردىبوو. لەويى چۈوبۇونە «ھەيران» و «نازەنن». بە كامىيۇن باريان كەردىبوون بۇ «رەپىچە» و لە مالى «مام قادرى باغەوان» شەۋىيەك مابۇونەوە. تۆزىتكى پۇشتە كرابۇونەوە و راست بۇ كەمپى ئاواران لە نەغەدەوە، لە خىۋەتىكىدا جى كرابۇونەوە و بە زىانى پەناھەندەبى ئاوارە ژىابۇون. من كە ئەو خەبەرەنەم زانى، ناردم بە دزىيەوە مال و مندالە كەم ھاتنە حاجى تۆمەران. پىيم وايە يە كەم جار بۇو مەعسۇوم دەيت بۇ مال بىرى. زۆرم دلخۇشى دايەوە. خانى كە ھەر دىتىمى گوتى: بابه! زۇرىيان سوارى كامىيۇن كەردىن بە خۇزايى و ھېچ پۇولىشىيان لى نەستاندىن! خۆزگەم بە دلى مندال كا...

جا بىزانىن من كە نزىكەتى سى سال زەحەمەتم كېشاوه و ئەويش زەحەمەتى فەرھاد، چىم لى سىندرابۇو: ھەشت ھەزار و شەش سەد دىنارى عىراقى، چوارسەد مىسقال زېر و خىشلى ژن، پىرى شەش وەتاغ مافۇورەتى ئیرانى، كېتىپخانە كەم كە باوەر كە قەت بە ملىيون دىنارىشىم نەدەدا. ئەو ھەموو سالە كېتىپى ھەللىزاردەم و سەر يەك نابۇو. جىگە لە عەرەبى و فارسى و توركى ئازەرى، ھەرچى بە كوردى لە ئەستەمبۇول و عىراق و سووريا چاپ كرابۇو، ھەمبۇو. دوو سەد و بىست و ھەشت جىلد ھەر شەرفەنامەتى دەست لى نەدراوم ھەبۇو. دىيارى و جايىزەتى مەقالات و ئەمەمۇو عەكسە ياد گاريانە و خولاسە بايى نزىكىدى دوازدە ھەزار دىنار و خانووينىكى «ئىسکان» كە تەنەيا قىيىتى پىتىنج سالى مابۇو، تەلەفيزىيەن و چەند رادىيە، فەرگازى ئىتالى و جىل شۇرۇ و ھەمۇو كەل و پەلە مالى تەيار و سازى شارستانى، مۆبلى ھەر چاڭ، ھەمۇوى لە سەعاتىكى نيوەشەودا

موسادره کرا. جا چون ژنیک که به خوینی دل شهربیکی په یدابونی ئه و ههموو داراییه بورو و ده گهله گه سکنیکیش عهلاقه‌ی دلی زدره، له پر ببینی هاتوتتهوه سهر سیفر و دهست بهتال و نانی پهناههندھی ئیرانی بخوا، خەمگین نابى؟! به لام چار چيیه؟... دەلیئن «جونه یىدى بەعىداتى» وەعزى دەدا، سەرى كوره كەيان بىريبوو، له كۈلانە وە خىستىانە ناو كۆشى. گوتى: «ئه و منجھەلە من سەر ئاگرم نابۇو، دەبوايە كەلاكىنى عەزىزى تىيدا بکولى...».

داواکردنى ئازادى كورستان له مەنچەلی جونه یىد گەرمىر بورو؛ دارايى منىشى تىيدا كولا و هەلا-ھەلا بورو. با ناھومىد نېبىن؛ ئەگەر له ئیرانە وە لاتىم، پېنجىسىد و شەش تەھنم پى بورو. ئەگەر مال و مندالىم بۇ هاتىن، شەش تەھنم هەبورو. به لام دوکانىكى عەكاسىشىم شك دەبرد. له پاش دەولەمەند بۇون، ئىستا شەش تەھنە كەش شك نابىن ئه و مەلاھەسەن بارزانىيەي بىو سەبەبى مال وېرانى من، هەر بەعسى گرتىيان و ئىعداميان كرد. ژنه كەشى به گۇي پەچەر- گۇي پەچەر خۆي گەياندەوه رووسىيا.

رىيگاي شاران نەمايىو. تەيرىش نەيدەوپرا هات وچۇ بكا. رۇزىك له و ناخوشىيە گەمورەدا «كەرىم نەستانى» - كەپىتشمىر گەيە كى ئیرانى و زۇر ئازا بورو - له حاجى ئۆمەران پەيدا بورو.

- كەرىم تو له كۆبە دەزى، چۈنت وېراوه بىتى و بگەيە ئىئرە و بۇچى هاتوو؟

گوتى: من جاروبارە قاچاغىيەتى دەكەم و بە كۆبە رىيگاياندا خۆم لە جاش و سەرباز دەشارمەوه. مەحەممەد مەمولوود (مەم) بىست دىنارى حەقى رىيگە داومەتنى كە سەد و بىست دىنار پۇول بۇ تو بىنەم. زانىويە مالتەهەم داگىر كراوه و ئىستا بە دەستەنگى لە چىا ماوېوه. له پىاوهتىيە كە هيچ تەماھى دىنايىي تىيدا رەچاونە كراوه و لەه و لىقەومانە سەختەدا، براەدەرىكى دەست كورت ئاوا دۆستى خۆي لە بىر نەچۈوبىتىهە؛ گريانەم هات... جا چون نەلىم ئافەرىم مەردايەتى راست! چون ھەزار دۆستى زمان خۇش و لە كەردارى پىاوانە بە دوور، بەقوربانى دۆستىكى وا نە كەم؟...

خىيەتىكمان پەيدا كرد. مالە مەلامستەفا دانھويىلە و كەلۋەليان بۇ ناردىن و ژيانمان دامەززەندەوه. هەممو رۇز تەيارەمان دەھاتە سەر. مەعسۇوم لەوە دەترسا من بەركەوم كە خۆم ناشارمەوه؛ ناچارى دەكىردم كە هەتا من خۆم پەنا نەددەم ئەھۋىش خۆي نەشارىتتەوه. سەرما هاتبۇو. مالىمان بىرده چۆمان؛ له خانووينىكدا دەزىيان.

شەرى ئەمجارە زۇر بىر وە حەمانەتىر بورو. هەممو رۇز هەممو ئاۋەدانى بۇمباران دەكران. رۇز نەبۇو چەند كەسىنگى لە بەر چاومان نە كۆزىرى. من دىسان ھەر لە سەر رادىيى كوردى كارم دەكىر. ژيان لە چۆمان زۇر دۈزار بورو؛ دەترسام خانووە كە و مندالە كانىم و بەر بۇمبايىكە كەنون. ناچار گۇتم بىنە سابلاڭ و مىوانى سەيد عەبدوللائى كولىجي بن ئەگەر وېرائى راتانگرى، بىمېننەوه. ئەو رەنگە بتوانى لە گىرتىن بىزگارتان كا. به لام عەبدوللائى برام هيچى بۇ ناكىرى و لەوانە يە خۇشى تووشى گىچەللى ساواك بىت. بە رۇزىكى زۇر ساردى زستانى ناردەمنەوه. چۈوبۇونە مالى سەيد عەبدولللا. چۈوبۇوه ورمى گوتىبۇوى: ھەزار خزمى منه! مندالىي هاتوون مىوانىمن. ئەگەر رايانە گرم ئابرووم دەچى و دەبى لەم شارە بار كەم. گوتىبۇيان هيچ قەيدى نىيە؛ با مىوانىت بن! تەبەقەفى دووهەمى خانووە كە خۆي بە هەممو ئەسپاپىتكەو دابۇونى و ئەپەرە پىاوهتى نواندېبۇو.

ھېستان ھەر پايىز بۇو، بارزانى لە سەفەرىنى تاران گەرابۇوه؛ گوتى: دەگەل شا دەربارە تۇ

دواوم که چهند ساله دوستی منه و هاوکاری کردوم و ده بی ببه خش瑞. شاقهولی داوه که په گهله کهت نه که ویته کار و تا خراپه ده گهله تیران نه کا و گوناهی دزی دهوله تی شاهنهنشاهی لئی رو و نهدا، باسی نه کری و با بینتهوه تیران. ده ئیستا خوت حازر که! بچو ورمی و خوت به «سه یادیان» بناسینه!

گوتم: کاکه! کاری را دیوم یه کجارت زوره، برواش به قهول و به لیینی شاناکهم. همه رگیز ناچمهوه.

گوته: ئاخر من قهولم داوه که ده گهله خوم بجهیوه و له را بردووت نه پرسنهوه.

گوتم: کاکه! همه گا خوت چوویهوه منیش ده گله لدت دیم. بهلام ئیستا کار به جنی ناهیلهم. له مانگی به فرانباری سالی ۱۹۷۵ ادا - نازانم کام روز بwoo- بارزانی دهاته تاران، گوته تووش ده گهله خوم و مره! هینامیه ورمی، چاوم به سه یادیان که هوت. کوردیکی کرماشانی بwoo؛ که گوته: بهلئی، مه راحمی ملووکانه توی گرتوتهوه؛ ئیستا ئازادی! گوتم: بهو شهرته سواک-ماواک له سابلاغ لیم نه پرسن.

- ناه، خاترجم به! همه ئیستا که چووی با سواک بتیبنن. ئیتر که س تازه باست ناکا.

ده گهله دوو سواکی نارديانمهوه مههاباد. چوومه ئیدارهی سواک، «سەرھەنگ رەشیدی» ناو رەئیسی سواکی مههاباد بwoo؛ تله فونی له کولیجی کرد که وره کاریکی گرینگم پیت ههیه. که منی دیت گریا... ده گهله لیا هاتمهوه مال. دواى وا بزانم سی روز چوومهوه ورمی. ده گهله مه لامسته فا و چهندیک له هه والانی هاتینه تاران؛ له جینگه يه ک دابه زین که باشگای سواک و جینگه میوانی خارجی بwoo به ناوی «شیان»؛ له په پیت رۆزه لاتی تاران. مالی «ژەنەرال نەسیری» سەرۆکی بالای سواک له نزیکی ئەھوی بwoo. دوو کەسی سواکی، يەک به ناوی «ئەمانی» که بريکاری نەسیری بwoo، يەکی تریش به ناوی «کیسەچی» هەمیشه لامان بwoo. ئەمانی پیاویکی سەر و رو و خوش بwoo؛ زوری من دە دوناند. پۆزیک پرسیم: نەسیری له پیش تاوهه لاتدا دەروا. خوا غەزه بی لئی گرتووه که تیز ناخهوه؟!

گوته: ناه، نەسیری به ناو معاونی سەرۆک و زیر، بهلام سەرۆک و زیر (هوهیدا) له ماله خۆی دەرناكوئ تا نەسیری نەچى له شاوه دەستووراتی کاری رۆزانه ورنە گری و پیتی نەدات. جا نەسیری دەچیتە مالی شا، که له خەو خەبەری بۇوه، دەستووراتی لئی وەردە گری و دەچیتە مالی هوهیدا پیتی را دە گەيەنی...

كارمان هەر خواردن و نوستن بwoo. جاريک بارزانی و دوكتور مەحمود چوونه لاي شا. خەبەرمان وەرگرت که شا دەچیتە «جه زاير». شەۋىنک ژەنەرال نەسیری هاتە لاي بارزانی، وەک هەمیشه ماچى کرد و دانیشت و زور قسەی خۇشى کرد. لەپر هەلیدا گوته: بىستوومانە عىراق مۇوشە کى واى له رووسيا وەرگرتووه کە نۇ مىتر درىزى؛ هيچتان ناھىلەن و قرتان دە گەن! دوكتور مەحمود گوته: ئىمە فيرە مردن بۈوين؛ لهو شستانە ناترسىن!

گوته: دوكتور تو نازانی قسە بکەي! ئەعلاھەزەتىش هېچ كەيفى به قسە تۆ نەھاتووه. من هاتووم شتىكتان بى را بگەيەنم؛ ئىرانی شاهنهنشاهی بە سەدھا هەزار دۆلارى يارىدەش شۆرش داوه. بە چەك و سەربازى خۇشمان هاتووبىنە يارىدەتان. ئىتەھىچ بەھەرەتان پىتەوە نەماوه. گەورە كانى لەشكەرتان هەممۇ دزن؛ هەر خەرىكى گىرفانى خۇبىان؛ چەند جارمان گوتووه «حەسەمەرخان»، «عەلی شەعبان»، «رەشید سەندى» و كى دى و خاينىن بە شۇرۇش!

دیریان کهن! به قسه‌تان نه کردوین. نیستا لهم شهربه گهوره‌یدا هه‌رجی سه‌رانی شورش و فهرمانده‌ی هیزه کانتان له شارانی ئیران رایده‌بوبن و که‌سیان له جه‌بهه نییه. په‌نجا هه‌هزار گولله تۆپمان له داوینی چیای «زۆزک» ته‌قاند و سه‌نگه‌رمان به عه‌رمان بە‌جی هیشت، پیشمه‌رگه نه‌چوون سه‌نگه‌ره کان داگیر کهن. یاریده‌دانان جگه له زیان بۆ ئیران هیچ به‌هه نادا. شا ده‌گهله سه‌دام ناشت بۆتتوه و له ئەمرۆ بە‌لاوه لە‌شکری خۆمان ده کیشیه‌وه و ئیوه‌ش ده‌بی تە‌سلیمی به‌عس بن ا! نه‌گەر راکهن و بینه ئیران په‌نانان ده‌دین. ده‌نا ئە‌گەر هه‌ر شه‌ر بکهن، لیتان ده‌دین و یاریده‌ی به‌عس ده‌کهین. ئەوا په‌یامی شاهه‌نشاهم بین راگه‌یاندن. خوتان فکری لئی بکه‌نه‌وه!

نه‌سیری رۆیشت. ماتییه‌ک بالی به سه‌ر مه‌جلیس‌هه که کیشا. مه‌لامسته‌فا گوتی: ده‌لین چی؟ من - که ئەمانی تی‌نە‌گا - له کاغه‌زیک نووسیم: به بروای من پیشمه‌رگه نه‌هیل ئیرانی چه که کانیان بینن‌هه و، ئیمه‌ی که هه‌وهل جار به سیسەد تفه‌نگه‌وه شورشمان کردوون، نیستا به چل ملیون فیشه‌ک و بهو هه‌موو تۆپ و گولله تۆپه‌وه، هیزیکی زۆر گهوره‌ین. هه‌ر کاریکی وا بکه‌ین تو له تاران نه‌گرن و ریگه‌ت هه‌بی بچیه‌وه، له‌وی تا توانیمان به‌رەنگاری به‌عس ده‌بین. نه‌گەر زانیمان خۆ ناگرین، تو ئیختاریک ده‌دین به ئیران که ناچارم به هه‌موو هیزی چه کدارمه‌وه بیمه کیوه‌کان و ناو جه‌نگه‌لی ئیران. لیم روونه شا لە‌وە ده‌ترسی و هه‌ر بۆ ئەوه شه‌ری کورد، ملی خۆی نه‌گری، دیسان ناچاره یاریده‌مان بدا.

بارزانی نامه‌که‌ی منی خوینده‌وه و دای به دوکتور مه‌حمود و گوتی: بیخوین‌هه و بیسووتینه!

که‌وتنیه خەمی ئەوه که بارزانی بتوانی له گرتن رېگاری ببی. رۆز به رۆزیش خەبەر دەھات که دواى ئەوه پیشمه‌رگه زانیوانه ئیران ده‌ستی لئی بە‌داون و یاریده‌یان ناکا، که‌وتوونه شه‌ر کردنیک که هرگیز نه‌دیتراوه. به گۆشتی روبرو ھجوموم ده‌که‌ن و عه‌رمان قر ده‌که‌ن! به بارزانیمان پیشنسیار کرد که تیلگراف له مه‌سعوود و ئیدریس‌هه بیت بهو مانایه: پیشمه‌رگه هیچی بە‌قسەی ئیمه ناکهن. تا بارزانی خۆی نه‌بی‌تەوه، نه دەست له شهربەل‌دەگرن، نه واش ده‌که‌ن لە‌شکری ئیرانی بیته‌وه و سه‌ریان بى کلاو بمنیتی‌وه. تیلگرافه که کاری خۆی کرد: ئیرانی گوتیان بارزانی زوو بگاته‌وه و پیشمه‌رگه رازی کا که دەست له شهربەدەن، له ناو خۆدا - هه‌ر له تاران - قرار وا درا هه‌ر که بارزانی گەیشته‌وه دیوی عیراق، دەست له شهربهه‌یی بە‌دا و مل له شهربی چریکی بنتی‌وه. بارزانی نه‌گیرا و هاتینه‌وه ورمی. له‌ویو سه‌ریکی ماله‌وەم دایی‌وه، وەسیه‌تی يە‌کجاریم کرد که ده‌چینه‌وه کیوان و شەر ده‌که‌ین. ئەسپاپی پیشمه‌رگه‌یی: قروشکه‌ی چا، دەرزی و دەزوو و وردە باهتم تیک نا. چوومه نەغەدە و ده‌گهله بارزانی چوومه‌وه حاجی ئۆمەران.

له راستیدا پیشمه‌رگه‌ی ساده - نه‌ک فهرمانده زله‌کان - که دیتبوویان ده‌بی هه‌ر بروایان به خويان بى، زۆر شهربی زۆر پاله‌وانانه‌یان کردوو، دەشیان کرد. زۆر باش گەرم داھاتیوون. به‌لام نیستاش نەمزانی چون بwoo که بارزانی له شهربی چریکی کردن پەشیمان کرايە‌وه. پیم وايە يە‌کەم پیری و بى تاقفت بونه کەی بwoo، دووه‌میش ده‌یدی که هەوالانی چەند ساله‌ی زۆر فاسید بونون و تا سەر ده‌گەلی ناکهن.

لەپ فرمان دەرچوو که پیشمه‌رگه له هه‌موو جه‌بهه کان تفه‌نگ دانین و دەست له شه‌ر

به ردهن...

له ژیانمدا روزی وا تالم نه دیبوو. پیشمه رگهی کورستان دهسته دههاتن، به دهنگی به رز ده گریان، تفهنجیان دهشکاند و ده چومیان داویشن. تووشی هر کونه فهرمانده یه ک ببونایه دیانکوشت. لهوه تالتر نابی: پازده سال به ئاواتی ئازادی کورستان خوت له به رابه ر گولله داگیر که راندا راگرتیبی، ئو ههمو کوشتت دابی، ئو ههمو موموت له دوزمن کوشتبی، ئیستا به جاریک ههمو ناواتت تیک رو و خابی و بی هومید و هنهناسه سارد که توتبیه دهسته و... بعسى عهفو ویان راگه یاند؛ به لام چهند روزی ههوه ل هر پیشمه رگه یه ک چو خوی تهسلیم کا، دهست به جى کوشتیان. چو ومه کوپستانی حاجی ئومه ران بارزانیم دیت. گوتمن:

- کاکه! تا ئیستا خزمه تکاریکی کورستان بوم؛ توشم به دروشمی ئو خزمته زانیوه. وا ئیستا ههمو شتمان دفراندووه. تو دهچیه ئیران. من سور ده زانم نه شای ئیران قهول و قهاری هه یه، نه منیش عافو و ده کریم. هاتووم خواحافیزی يه کجارت لى ده کهم و سهربی خوم هله لده گرم بزانم له کوى شرت و گوم ده بم...

- تو که نایه ئیران، له عیراقیش دهست به جى ئیدامت ده که ن. رینگمش له ههموی پیاو کوشتنه و نائمه منیه، دهچیه کوى؟

- جهنابا ملى بری ده گرم! هر چونیک بى ئه گهر ژیانم مابی، له گوندیک ده بمه پهناهنده، ده رس به مندالیان ده لیم؛ مهلا یه تیان بۇ ده کهم. خوم ده شارمه و کەس خەبەرم ندانی. ئه گهر بتوانم خۆم بگەيەنمه سوری سووری، ده چمە و جزیرى و زور باش ده توامن له ناو کورده کان خۆم حاشار ددم. به لام به ھیچ جۈريک حازر نیم بىمە و ئیران؛ چونکە ده زانم عەجمە هەرچى بلین درو ده که ن و لیم پوونه بە زەلیلی دەمکوژن. يان دەبى خزمەتى ساواک بکەم كە زۆرم له مردن بى ناخوش ترە و به ھیچ جۈريک نايکەم، يان دەبى لە زیندان و ژىر شىكىنچەدا گیان بدەم. گەردن ئازا کە و خواحافیز تان! بزانین خودا چى قەرار داوه...

بارزانی تاویک لیمی ده روانی و سیغاری ده کیشا و جوابیکی نه دامە و ده یدی زور دلم پرە و گریان گەرووی گرتووم. گوتمن:

- هەزار! هر له سابلاغە و واتا سى سال دەبى دوستى منى. ئموا چەند سالىشە پىشكە وەين. من تۆم بە وەفادار تر پیاو زانیوه لەوانەي کە ناسیومن. له بىرته کە بە ئەممە دەوفیقت گوتبوو ئەگەر بارزانى بېتىتە پۇلسى دەولەت، ھېشىتا دەستى لى بەرنادەم؟ له بىرته کە لە كۆپە گوتت ئەگەر بە تەنبا لە سەر بەردىك بى و ههمو دنیا دوزمنت بن و هجوومت بۇ بکەن، من دىئمە لات لە سەر بەردەم؟ ئەگەر ههمو کەس تەنانەت کورى خۆشم لیم دوور کەنە و بە جىم بىلەن، ئەمەندەم کار لى ناكا کە تو لە ئاخىن دەمدا - كە زور تەنگانەيە - بە جىم بىلەن. تو دە تگوت ئامادەم بە گفتى تو بىرمە. ده ئیستا بە جىم مەھىلەم و بزانه ئیرانى دەتكۈژن. وەفادار بە و لە رىنگەي رەفاقت و وەفاداريدا گیان بده! ئەمرؤش نەبى هەر دەمرى. حەيفە بە وەفادارى بۇ دوستى چەند سالەت نەمەرى...

گوتمن: قوربان بە سیهەتى! ئامادەم تا دەمرم وەفادار بىم. له ئیران بىکۈژن يان حەتا ئابرووم بچى كە لە كوشتن خراپتە بە جىت نايھەلەم. سەرم لە رىتايە و لە كوى تو پېت دابىتى، خاکە كەمى قىيلەي منه! ئەوا گیانم پىشكەش بە وەفادارى تو بى و تو بىخەيە بەر سەگ، فەخرى پى دە كەم....

هر چهند لیم و هک روزی رووناک بwoo که ئیرانی ده سه‌رمهوه ناچن و قمهت ده رُوْز نابا ده‌مگرن و هیچ نهی له زینداندا ده‌مرزین، خوم ئاماده‌ی هاتنه‌وهی ئیران کرد.
مام عملی عهجه‌مم دیت، فرمیسکی به ریشه سپیه‌که‌یدا هاته خوار...
- مام عملی بو ۵۰ گری؟
- خەمی تۆمە. منیش دیم بو ئیران.

- کاکه دییه چی؟ پیره‌میردیکی و هک تو عەمەله بیشت دەس ناكەوی، عەربیش باوەر ناكەم کاریان به پیریکی و هک تو هېبى. بو خوت لە زینوی بمینه‌وه... مام عملی لە بیرم چوو: دوو شووشە ئارقە لە مالى سولەیمانی پیشمه‌رگە يە؛ پىتى دەلیم بتداتى!
به چەند رانندەيە كم گوت بمباتە چۆمان؛ هيئىدىك كتىبم لەوين بىانھىن. كەس نەيدەۋىرا بى؛ لە ترسى پیشمه‌رگە ناھومىد كراو. «خوسىن كلاۋانى» گوتى من دەتبىم. لە رىگە لە چەند جى پیشمه‌رگە رايالىرىتىن، دەيانگوت: مام ھەزار! تو پىاواي چاڭ بwooی؛ دز نەبوبى. ئىمە دەلمان نايە تو بکۈزىن... گەيىمە چۆمان، رانندە گوتى برسىمە. گوتىم با بچىنە لاي كاڭ سولەيمانى پیشمه‌رگەم، نانىكت بۇ پەيدا كەم. ئەگەر چۈندىم بىن سەير بwoo: مام عملی بە عىشىقى دوو بوتل ئارقەفوه، لەو خەنەرە نەترسابوو، هاتبۇو وەرى گرتىبوا بە ناو دەنگى تەقە و گەريانى پیشمه‌رگەدا هاتمەوه حاجى ئۆمەران. هەر وا كاروانى مال بۇون دەرۋىيىشتىن. گۇتىيان پىاواي ئیرانى لە سەر سىنور چەك و كتىب دەگىزىنەوه. دەمانچە كەم دا بە مام عملى، كتىبە كاپىشىم بەجى هىشتىت. لە گەل ترومبيلىنىكى مالە بارزانى هاتمە نەغەددە. لەم ھەرا و ناخوشىيەدا لە بىريان نەچۈبوبو را دىيۈكەم بىزىن!

لە ناو فەلە كەھى نەغەددەدا دەگەرام، «كۈرى رەش» (عملی كورى پىشەوا قازى مەحەممەد) دابىزى و يەكتىمان ماج كرد. عملی گوتى: زۆر بە داخووم كە ئىۋە تازە هاتنە ئەو دىيوه من لە ئەلمان بۇوم. زۆرى بە خىراتىن كردم و رۇيىشت. پاش ماوه‌يەكى زۆر، رۇزىك لە كەرەج هاتنە لام، گوتى بىمبه لاي «شىرازى». لە رىگەدا گوتى: حەيف كە هاتىيە سابلاخ لەوئى نەبۇوم.
گوتىم: كاکە! لە نەغەددە دىتىمى، گوتىم منىكى كە زۆر لە بابى ئەو نزىك بۇوم و ئەۋىش ئەۋەندە دەستى دەرۋا، هىچ نهىي دەلى بچنە ناو خانووىكى منه‌وه لە سابلاخ تا فكىكتان بۇ دە كرىتەوه. تو ئەو پىاوا تىيەشت لە دەست نەھات. ئەگەر ئىستاش پىت دەلىمەوه بۇيەيە كە هىچ چاوم لە چاکەت نىيە. بەلام كولىجى توانى ئەو كارە پىاوانەيە بىكا. حەزم دەكرد توش زۆر بىباو باي!

گوتى: ھەزار! دەولەت منى كرده دەسمال كاغەزى؛ چىلى خۆى پى سېرىم و ئىتىر قەدرم نەما!

- كاکە! پىاوا باي نەدەكراي بە دەسمال كاغەزى. فەرمۇو با بچىن شىرازىت نىشان دەم!
دواي چەند رۇز، لە نەغەددەوه رەگەل بارزانى كەوتىم و هاتمەوه تاران. ئەمچارە لە مەيدانى تەجريش لە مالىك بۇوين كە ئەۋىش ھەر سەر بە ساواك بwoo. رۇزانە دەگەل «حەممەي عەزىز» شەش سەعات بە پىادەيى خەيابانى تارانمان گەز دەكىد. نە كار و نە بار... ئىجازانم وەرگرت بچىمەوه سەرى مال و مەندالىم بەدەمەوه. «ئەمانى» گوتى لە مەھاباد شوناسنامەي خوت وەرگەرەوه دەفتەرچەي پەناھنەدەگىت لى دەستىنەمەوه. چۈومۇمە سابلاخ.
دەلىن شاعيران بە خەيال كۆشك لە پشت ھەوران دروست دەكەن؛ بەلام ناتوانن تىا بىزىن.

من ئەگەرچى هەمۇو زيانى خۆم دۆزۈندىبوو، بەلام دەمگوت خەلکى سابلاغ لىيم رۇونە ئەو ھەمۇ ماندوو بۇون و زيان بە فېرۇچىنىيە منيان ھەر لە بەر چاوه و رەنگە زۆرم حورمەت بىگرن. بەلام تەواو پېتىچەوانە بۇو. ھىچ كەس نەيدەويىرا تەنانەت جوابى سلاۋىشىم بىداتەوە. چەند كەسىك وەك «سەعىد خانى ھومايون»، «خالىمەنن»، «يۈوسەف ئەورامى» جارى وا بۇو دەھاتن سەربىان دەدام. كە لە مالىش دەرددەچۈمم، دەچۈممە دەواخانەي «ئەبۈوبىيان» كە خزمىم بۇون، يان سەرم لە كتىبىخانەي «خەللىل مۇھەفقى» دەدا. تەنبا دوو كەس ھەبۇون كە منىش و سەعىد ناكامىش دەچۈوبىنه دوكانىيان و بە رۇوى خۇشەوه دەيانداندىن: «حاجى مۇتەلەپ» و «وەستا مەھەممەدى شۇوشەفرۇش». يەك دوو جارىش چۈممە دوكانى «سدىق حەيدەرى». لە شار و خەلکە كە ئەواو بىنگانە بۇوم. ناچار ھەر لە بەيانىيەو تا ئىوارە لە سەربىانى مالى سەيد عەولاي كولىجى دادەنىشتىم و دەمروانىيە كۆلان و دەم چەم.

پىاو ھەق بلى، «حەمەدى كەريمى» باش بۇو؛ ھاتوچۇى دەكىرم و منداالە كانمى بە تۈرمىبىلى خۇى دەگىزرا. شەۋىتكە دەھاتمەوە مالى كولىجى، لە پېشتمەو يەكىن بانگى كىرم؛ «جەعفەرى كەريمى» بۇو كە لە زەمانى كۆمەلەدا زۇر ئاشنائى نزىك بۇوين. گۇنى: بېھخشە كە نەھاتۇومە لات؛ لە مال نېبۈوم.

گۇتم: كاڭ جەعفەر! خەبەرم ھەيە لە مال بۇوى. چاۋىشم لەوە نىيە تو بىناسى. حەمەدى برات توپى لاي من رۇو زەرد كەرددووە كە دەھىزى بىمدوينى...

تۇوشى كەسانىك دەبۈوم لە سەر خەيابان، دۆستى قەدىمى بۇون؛ بە چاۋ سلاۋىان دەكىرد و زۇ توپىدەپەرىن. ھەمۇو كەس لاي ولبۇو ھەر ئەم رۇزانە من ئىيعدام دەكىرىم و ئەوانىش بە توپەتى سلاۋ لە من كردن، تۇوشى بەلا دەبن. بە راستى زىگم بەوانەش دەسۈوتا. ھەر پىنم خۇش بۇو زۇو سابلاغ بەجى بىلەم. شتىكىش كە زۇر لە بەر دەلم گرمان ھات: دەمدى ھىچ سابلاغىك خۇ بە كورد زانىنى لە بىر نەماوه؛ سەر و بىنى ھەمۇو قىسان، لە ھەمۇو شۇننان، سفتە و بانك و فەرش و نەغدىيە بۇو. سابلاغىك كە مەركەزى مەر و مالات و ماست و رۇنە، ماستى قوتۇوى تەورىزيان دەكىرى! ھىچ وەك كوردىستان نەدەھاتە بەرچاۋ...

رەفيقى سابلاغىم ھەئۇ عىراقيانە بۇون كە مالىيان ھاتبۇوه سابلاغ. دەگەل ئەوان دەچۈومە قاوهخانە و گەپان. بەيانىيەك لە خەو وەستام، گوتىيان ژاندارمىك لە ئاگاھى شاربەنائىوھە ھاتبۇوه دوات. عەبدۇللەي بىرام و سەيد عەبدۇللەي كولىجى گوتىيان ئىمەش دەگەلتە دىين.

- نا كاڭ خۆم دەچەم بىزام چىيان دەمۇي.

كابرايەكى كورد (رەئىسى ئاگاھى) دەستى بە پرسىيار كرد:

- ناوت؟ ئۇمرت؟ تو وەختى خۇى كومۇنىست بۇوى، ھەلاتووى... لەو قىسانە.

گۇتم: تو كوردى سابلاغى؟!

- بەلى!

- كاڭھە خۇت نا، باوكت، دايىكت، قەت بۇيان نەگىراویيەو كە كۆمەلە ھەبۇوه، قازى مەھەممەد ھەبۇوه، داواي ئىستىقلالى كوردىستان كراوه؟!

- نا، نەمبىستۇوه!

- حەزم دەكىرىد بىستبات! من داواي دابەش بۇونى خاکى ئىران و ئىستىقلالى كوردىستانم كردووە؛ قەت ھىننە خۇپىرى نەبۇوم كومۇنىست بىم!

- تو له دوینیوه هاتوویه سابلاغ، بۇ خەبىرت به شەھرەبانى نەداوه؟!
- ھەرچى دەپرسى و جواب دەدەمەوە، دەينووسى.
- دوئىنى؟ وا من حەوت رۆزە هاتوومەوە! تو به ھەموو زىرە كى خۇت دوينىت پى زانىسوه؛ كەچى مالە كەشم لە نزىك شارەبانىيە!
- ئەوانە ئىمزا كە!

خويىندەمەوە، نەينووسىبىوو حەوت رۆزە هاتۇتهوە. گوتەم:

- تا نەنۋىسى ئىمزا ناكەم! دەبىي دەولەت بىزانى ئاگاھى چەند ورىيابى!
- ئاندارمىنىكى بەو پەروەندەمەوە دەگەل ناردم بۇ ساواك كە بە ناو بازاردا تىپەرىن. لە ساواك كابرايەكىم دىيت بە ناوى «تۈيىسەركانى». ھەر منى دىيت ملى لە جىنيدان بە ئاندارمە كە نا:
- بۇچىتان هېتىاوه؟ كىن گوتۇۋە؟
- تەلەفۇنى لە ئاگاھى كەرد و چەند جوينىكى بەويش دا.

- بە شەرەق نەمانگوتۇوه و ئاگاشمانلى نەبۇوه تۈيان بانگ كردووه و هېتىاۋيانىيە ئىبرە!
- ئاخاى تۈيىسەركانى ا من ھېتىنە سادە نىيم. بە شەرەفت ئەگەر ئىيە داواتان نەكىدىمايە، ئاگاھى - كە سەگى خۇتانە - حەدى نەبۇو بانگم كا. ئىستا بۇ چىتان هېتىاوم؟ ئاخى سەياديان وەك تو سوينىدى خوارد كە كەس باسم نە كا.

- بە هيىنە سوينىد و قورغانە ئىيمە ئاگامانلى نەبۇوه؛ بەلام تازە هاتووى، چەند پەرسىيارىكت لى دەكەم! ئەگەر پىت خۇش بۇو جوابم بەدهوە.
- بەلى فەرمۇو!

- عەبدورەحمانى قاسىلۇو دەناسى؟
- براەدەرىكى خۇشەويسىتمە.
- لە كۈنیيە؟
- لە پراڭ مامۆستاي دانشگايە.
- دەرسى فارسى دەلى؟!
- دىيارە خۇت نايىناسى. ئەو پىياوه نۇ زمان دەزانى، دەرسى ئىقتىسادى سىياسى بە زمانى چىكى دەلى.
- كۆمۈنىستە؟

- باوەر ناكەم؛ چونكە حىزبەكەي مەلاي نويىزكەرى تىدايە، سەيدى تىدايە. رەنگە مىلى بى.
- حەميد خوسەروى دەناسى؟
- بەلى، ئەوھى دوو مانگ گىرتۇوتانە و لاتان وايە جاسووسى پووسانە.
- چۈن پىياويكە؟

- باوەر ناكەم رووسىيا ئەوەندە نەزان بى پۇلۇ خۇي لە حەميد خەرج بىكا تا جاسووسى بى بىكا. حەميد لە بازار بەرەلايى كە، مالە خۇي بى نازانىتەوە!
- دوكىتور مرادى رەزملاوەرى دەناسى؟
- بەلى، ئەو بۇيە دەبىي جاسووسى گەورەي رووسان بى؛ زۇر زىرە كە. بەلام لە نىوان ئەلمان و مۇسکۇدا هاتوچۇ دەكَا و جاروبارەش دىتە بەغدىدەيە.
- تو پىت خۇشە لە سابلاغ بى كە وەتهنى خۇتكە؟

له سواوک رزگارم هات و نیتر تازه نه و خانووهم نه دیتهوه. داوهای شوناسنامه کرددهوه. گوتیان زمارهت چهند بیو؟ خوشکم گوتی: کاکم پیش منه و زمارهی هزار و چوارسده و پنهنجا و دووه. شوناسنامهی خوم و مندالله کام ساند.

زور روزان ده چوومه نه گده؛ وا دهبوو چهند شهویکیش دهمامه وه. جاريکی تر له سابلاغه وه هاتمه وه تاران. روژیک نه سیری هاته لای مه لامسته، به خیراتنى منى كرد. بارزانى پېي گوت: هەزار دەگەل من هاتۇنوه. دەپى كاريکى ھەپى پېي بىزى و نابى لە خۇشم دوور كەۋىتۇوه.

گوتى: بەلى خانووپىنىكى دەدەينى لە نزىك تو بى. بەلام لە بېرت نەچى، شا ھەر فەرمۇبىھ «پەرونەدى وە گەر مەخەن!» ئىمە ناتوانىن كارى بەدەينى. بەلام بۇ خاترى تو، ئە و بۇ خۆى حەولى كار بدا، ئە گەر لە ئىمە پرسىار كرا، دەلىن موققىن. خۇفت دەزانى سپورى جادەش بە بى موققەتى ئىمە دانامەزرى!

بارزانی چووه نهغده که مالی لهوی بwoo. منیش چوومه مالیک که ههر ساواک بتو دوکتور شهفیق قهرازی گرتیبوو. ساخهوانیش - که موهمهندسیکه- ههر لهوی دهژیا. همهقی نوستمن نهدهدا. ماوهیه ک وا مامهوه؛ نه کار، نه بار. کارمان ئیواره سینهما و شهه توهماشای تلهله فیزیون بwoo. پاش ماوهیه ک دوکتور شهفیق دهرویشت، هاتنه سه رمان که ئەم ماله چۆل کەن! شهفیق ناو ماله کەی خۆی - جگە لە تلهله فیزیون و سوریو و يەخچال و شتى بهقيمهت کە فروشتني - دا به من؛ کە تو مالت نه ماوه. ئەوانەم بردە ژووریکەو کە ببويو مەنزلى بارزانی. «عەبدورەزاق مەنگورى» ناویک هەبwoo کە چەند سال بwoo لە تازان دهژیا و كۈنە پىشىمەرگە بwoo؛ زۆربەي شتە گانى لى دزىبۈوم. داخم ناچى کە دەفتەرىكى شىعر و چەند يادداشتىكى منىشى دزىبۈو؛ نە بدامەوه.

گوتم: ئەمانى! بە حەياتى خۇي قىيىكى راستى گرددووه!
ئەمانى زۆر پىتكەنى. چووينە سەيرى پاركى خورەم كە ئەمۇش مولكى خورەم بooo. كە هاتىن
بىرپىن خورەم گوتى: مەرۇن دەنلىرم كۆكاتان بۇ بىتىن! بارزانى گوتى: پوولە كە لە گىرفات بىتىنى
باشتە!... لە گەوهەردەشتى كەرەج زۆر خانووپايان نىشان دايىن، بارزانى قىبولى نەكىد. ئاخىرى
بىرپار درا لە عەزىزمىھى كەرەج چەند خانووبىك بىرۇن و تىيىدا بىبىنە پەناھەندە.
وەختى لە خانووە كەي دە گەل شەفيقىيان راڭوپىزتىن، «ئىلغاي موبىنى» تالوى سواكى - كە لە

دوایه کرا به ئەستانداری ورمى - گوتى: تو لە ئوتىل دىامۇند دادەمەزىتىن لە سەر حىسابى خۇمان. شەۋىنک لەسى مام؛ وەك لە تەھوپىلەدا بىم. بەيانى بە كاڭ موحىسىن دىزەسیم گوت - كە كاروبارى ئىمەن ئاوارەرى هەوالانى بارزانى بەرىيە دەبرد - كاكە! نە شەو چوار دينار حەقى خەمۇم بۇ بىدنە، نە هيچم لېitan دەمەي. چۈومە لاي رەسولى برام. پەتۈك و بەرھەيوانىك، ئىتىر لە منهتى ساواك حەسامەوه.

خراب نىيە باسى رەسوللىت بۇ بىكم: گوتىم دايىكى برا و خوشكە كانم سالىك دواى مەرگى بابىم مىردى بە سەيد حەممەدىمىن ناوىنک كرددەوە كە وردە مالكىكى تەرەغە بۇو. رەسوللى لەم سەيدە بۇو. دايىك كۆپر بۇو. مىردى كەنى زۇر چۈلە بۇو كە بەجىم ھېشىت. لە سالانى ئاوارە بىمدا خوتىدىبۇو. رۆزىك لە «ھەلشۇ» كاپرايەك گوتى: موعلەلمىك لە سەرەدەشت زۇرى يارىدە داونىن. دەلى بىرای ھەزارم و ناوم رەسول قادرييە. خوا شۇكۇر رەسول گەيۋەتى و بۇتە پياو... لە ئازىز بايجانە دوور خرابىووه و لە تاران ببۇھە مۇعەللىم و من كە هاتمەوه تاران، لە ئاپارتىمانىكدا دەزىيا و مۇعەللىمى دەكەد و كردىبۇومە خانەخۇنى خۇم.

«مەلاجەمیل رۆزبەيانى» - كە باسم كردى - دۆستى زۇر لە مىزىنەم بۇو؛ ھەر لە بەغدا دەمناسى. لە ئەدەبىياتى عەرەبى و كوردى و توركى، زۇر نۇوسەرى چاكە. لە ھەممەدان، كە لە جەلال و جەماماعەتى جوى ببۇوه و هاتبۇوه تاران، قەوليان پى دابۇو بىكەنە مامۆستاي دانشىغا. بەلام درۆيان دەگەل كردىبۇو. لە رادىئۇي «بىرۇون مەرزى» دامەزراپۇو. ھەرچەندە بە مەلامستەفایان گوتىبۇو دىزى تۈپە، بەلام ھەر خۇشم دەۋىست. «شەمسەدەن فەقى» بە ناوى «ئەمير قاسىمى» لە تاران وەكىلى بارزانى بۇو. جارىك ھاتە حاجى ئۆمەران. نامەيە كە دايىه بۇ مەلا جەمەيل، دوعا و سلاو و ئەحوالپرسى. نامەردى كردىبۇو، بە بارزانى گوتىبۇو ھەزار ئىستاش دەگەل مەلاجەمیل دۆستە. بارزانى لېنى بىرىسىم، گوتىم: بەلىنى نامەم بۇ نار دوووه. من مەلاجەمیل زۇر خۇش دەمەي چونكە زانايەكى گەورەيە و فەرقى دەگەل مەلايانى كورد زۇرە كە هيچيان ھېچ نازان... دوو نوسخەش شەرەفnamەم بۇ نار دىبۇو كە يەكىانى دابۇو بە دانشىكەدەي ئەدەبىيات. ھەر كە هاتمەوه تاران دېتىمەوه. زۇر دەچۈومە مەنزىلەكەنى. رۆزى جومغان دەچۈوينە دەرى تاران بۇ سەيران. پىكەنە چەند جار چۈوينە دۆلى چالووس و وەرامىن.

قەرار درا كە مالە كەم بىتنە كەرەج و لە بارزانى نزىك بىم. چۈومەوه سابلاغ، دەگەل چەند مالە عىراقىيەكى لە نەغەدە و سابلاغ ھاتمە كەرەج و لە خانووينىكدا - كە ئىستاي تىدام - دامەزرام.

دەگەل مەلاجەمیل كەتىنە كار پەيدا كردىن بۇ من. عەریزەيە كەم نۇوسىبىوو بە بى ئەھو ناوى كەس بلىيم: من كە ناوم و شۇرەتم فلانە. عەرەبى و فارسى و كوردى دەزانم. ئەگەر كارىك ھەبى دەيکەم... دەگەل مەلا لە زۇر دەرگامان دا، كەس گۇووى بە كلاومان نەپىۋا! رۆزىك چۈوينە ئىدارەي «خانلەرى» كە شاعىرى مەشھۇورە و مەلاجەمیل گوتى: ئەم شىعرى ھەلۇي - كە تۆش نەزمت كردووه - كردىتە كوردى. گوتى: ئادرىسەم دەنى كارىكى بۇ دەدۇزىمەوه. بە خوا ئەويش ھېچى لى شىن نەبۇو.

«عەلى خانى سەيىفى قازى» لە كەرەج جىيرانم بۇو. رۆزىك گوتى: لە كۆپۈونەوەيە كى ئەدېباندا چاوم بە جەعفەر يان كەتوووه. گوتۇومە: پىاپىكى وا شاعىر و كورد ھەيە. گوتى: حەز دەكەم

بیبینم. ده گهلهای چووم. به نیشانه‌یه کی که درابوو به عهله خان، گهیشتمه جه‌عفریان. ههر له رپوه به عاره‌بی قسنه ده گهله کردم. عهره‌بی به لهجه‌ی لوستانی زور باش ده‌زانی. زور شاره‌زای ولاتی عهره‌بان بwoo. باسی زور له شاعیران و نووسه‌رانی عهره‌بی لئی پرسیم. عهربیزه بوره بی ناوه کم دایه؛ گوتوم: ثاغای جه‌عفریان! عهره‌ب دهله پیاو له سه‌ریه‌تی به قازانچی خوی حمول بد؛ بهلام زه‌مانه له سه‌ری نیبه ئاوات پیک بینی. که ئهه‌وه شیعریکی عهه‌بیه. گوتوم: با بزانین؛ بهلکو نه‌مجار جیگه‌ی خوی گرتی! ده‌که‌هه‌وتین. تله‌فونی بتو «میرافتاتی» کردبوو که کتیبیکی عهره‌بی بدنه‌نی به فارسی تهرجه‌مه‌ی بکا. له سه‌ر بیری مهلاجه‌میل قه‌رار کرا تاریخی سوله‌یمانی و ده‌وروه‌ری - که ئهه‌مین زه‌کی به کوردی نووسیویه و مهلاجه‌میل له به‌غدا کرددوویه به عهره‌بی - له عهره‌بیه که‌وه بیکه‌مه فارسی. بتو یه کم جار له تاران ده‌ستم له کاریک بند بwoo که مانگنی دوو هه‌زار تم‌همن بدنه‌نی. له خوا به زیاد بی. رۆزیکی دیکه مهلاجه‌میل گوتوم: وهره پیکه‌وه بچینه لای جه‌عفریان؛ گوتوویه هه‌ردووکتان و هرنه لام. جاری پیشودو که هه‌ر به عهره‌بی دواندمی، پیم واپوو نیمتیحانم ده‌کا داخوا راسته عهره‌بی ده‌زانم.

نه‌مجار به فارسی هه‌ردووکمانی ده‌داند. پرسی: ئه‌وه کاپلای ئه‌وه رۆزه ده‌گهله‌لت هاتبوج بwoo؟

گوتوم: مهمنوونی ئه‌وه‌م که تؤی به من ناساند...

گوتوم: زوری لئی ده‌ترسم؛ بؤیه هه‌ر به عهره‌بی دواندمی نه‌وه کا شتیکمان له سه‌ر بنووسی و گوزارش بدنا!

بتو مانگی دووه‌هم مه‌عاشه‌که‌م کرا به دووه‌هه‌زار و پینسه‌د تم‌هن؛ بهلام دیسان زور که‌م بwoo؛ بهشی هیچی نه‌ده‌کرد.

رۆزیک ده گهله مهلاجه‌میل چووینه ئینتیشاراتی دانشگا، لای «دوکتور فه‌هه‌وه‌شی». عهربیزه تاینه‌که‌م له پیش دانا. گوتوم: بتو ته‌جره‌به عهره‌بیه کم بتو ته‌رجه‌مه که‌ا با بزانم چونه. فورمه‌یه کیان دامن نازانم له کام کونه کتیب بwoo. باسی غه‌بیه‌تی ئه‌بوبه کر بwoo که گوتوویه؛ ئه‌گه‌ر تووره بووم لیم نزیک مه‌بنه‌وه؛ نه‌وه کوهک پشیله بتانرینم! ته‌رجه‌مه‌م کرد و بۆم بردن‌وه.

گوتوم: دوکتور! ئه‌گه‌ر ئه‌بوبه کر گوریه پشیله بوبی، يان عهله ئاسک بوبی، فایده‌ی بتو ئیران و قازانچی بتو کومه‌لی بنیادهم چییه؟! ئه‌گه‌ر ئه‌م قسه قورانه‌م پی ته‌رجه‌مه که‌ی، به خوا تیدا نیم!

دوکتور زور پیکه‌نی، گوتوم: کوره ئه‌وهی داوه به تو خویشی نه‌یازنیوه چی تیدایه! من ده‌مه‌وی قانونی ئیبن سینا - که هه‌رگیز ته‌رجه‌مه نه‌کراوه - ئه‌گه‌ر بتوانی بیکه‌یه فارسی پیولیکی باشت ده‌ده‌ینی.

گوتوم: من به پوولی تالیف کاری وا ناکه‌م. من ده‌مه‌وی له ئیداره‌یه ک داممه‌زرنی. ئه‌وسا چون تو دهله‌تی با ولای.

گوتوم: شهرت بی له ماوهی شهش مانگدا له ئیداره داتمه‌زرنیم. هه‌ر ئیستاش بچو په‌ژووه‌یشی ئیران زه‌مین» خه‌ریکی فه‌ره‌هه‌نگی فارسی به کوردی به! بهو شهرتی قانون ته‌رجه‌مه که‌ی.

منیکی که ئاوبرده‌ی کاریک بووم، گوتوم عهره‌بی بی ده‌توانم ته‌رجه‌مه‌ی که‌م. قانونی دامن و هاتمه‌وه مالی. نه بابم حه‌کیم بwoo، نه دایکم هیچی لئی زانیوه... بردمه‌وه و به سه‌ر کزی گوتوم:

من له تاوی بینکاری وه ک هونه ریشه به ک بوم که سیناریوی نه دیتبی و قبوقی بازی کردن له رولیکدا بکا. دمو کتیبه ناگهه. من ههر له گهله کتیبه ئەدەپیاتی عەربەدا سەر و کارم بوبه؛ لمه سەرم دەرناجى.

گوتى: تکایه ناھومید مەبە! بچو حەول بده! ئەگەر مانگى دوو سەفحەش تەرجمەمە كەمى قبوقلەمە. هەفتەي سى پۇز بچو ئىدارە خەرىكى فەرەنگ بە! سى پۇزىش له مال بە قانۇنەمە خەرىك بە!

دیسان ھاتمەمە و بە سەر قانۇندا کورک بوبوم؛ تا توانىم له زمانى ئەبۈوعەلى سینا تىبىگەم. چونكە نە وەک ھېچ كتىبىكى عەربىبىه و ھەممۇسى وەک لەغۇز پېرىنىمە وايە. ملەم لى نا. زۆر شەوان گۈنئىم له بانگى سېبەينە دەبوبو؛ من هەر خەرىك بوبوم. لە ئىدارەش بە ھاواکارى «خانم مۇتەھەسیل» - كە سەنەبىي و لىسانس بوبو - كارى فەرەنگم دەکرد.

سەر له ھەمەل دوكتور فەرەھوھى مانگى دوو ھەزار تەمەنی بۇ قەرار كردم. پاش سى مانگ بۇي كردىم سى ھەزار. داوايى كارمەند بۇونى بۇ كردىبوبوم. پاش شەش مانگ تازە گوتىيان ئوراقى لە ئىدارەي ساواك ون بوبو، لە سەرپا دەست پېتكارايدوه. بۇ سالى ئايىنە قبول كرام كە كارمەندى قەراردادى بىم. دوكتور فەرەھوھى گوتى بە فەوقى لىسانىم قبوقلى و حقوقىم يەك جى بوبو بە شەش ھەزار تەمەن. لە پادىء و لە پەزىۋەھەش كارم زۆر باش بوبو. بىستمەمە كە لە سابلاغ ئۇوانەي حازر نەبوبون جوابى سلام بەندەمە، كەتوونە پىوشۇيتىم! يەكىن لە پادىء گوتىبوسى: ھەزار ھەر زۆر لە مىزە دۆستى ئىران و ساواكى بوبو؛ بۇيە ئىستا مانگى ھەوت ھەزار تەمەن وەردە گىرى! خەبەرم بۇ نارد كە حقوققۇم نۇ ھەزارە، لېم كەم نە كاتلۇوه!

سەيد عەبدۇللەي كولىجى گوتى: دەلىن تو ناوت دە گەل ناوى ساواكىانە؛ راستە؟ گوتىم: كاكە! قىسە زۆر دەكرين. بۇت مەعلوم دەبى كى راستە. مەترىسە! من خۇفرۇش نىم...

لە داوايى تەرجمەمە «تارىخي سولەيمانى»، كتىبىكى دىكەيان لە پادىء دامى بە ناوى «ئىران و عەرب» كە بىكەمە فارسى. كاپرايەكى مەسيحى بە ناوى «سەلیم واكىم» كە نۇوسىبۇوى ئەندام لە كۆمەللى تارىخ نۇوسانى دنیادا و گۇورەترين تارىخي رۇزەھەلاتناس». نزىكەي نىوەم تەرجمە كردىبوبو. نۇوسىبۇوو: «ئىمام رەزا دە گەل مەئمۇن دەچۈنە بەغدا، لە نىوەر لە كەربەلا كۈزرا و ئىستا قەبرە كەى زىارتىگايه!...» جارلۇبارىكىش نۇوسىبۇوى خەلچىخ ھى ئىرانە. لە حاشىيە نۇوسىم: «بە داخەوە ئەو كاپرايە تارىخزان نەبوبو و كلاۋىھەردارە. ئە گەر بېرۋانىبىا يە ئەلمونجىد - كە ھاودىنى خۇي تاليفى كردووە - دەيىزانى ئىمام رەزا لە مەشەد مەردووە و كەربەلاش لە سەر پىگە بەغدا نىيە». جەعفەریان گوتى: من ئەوەم نەزانىبىو، بەلام دەزانم سى مىليون تەمەنلى ساندۇوين! كتىبىكى دىكەم وەرگرت: «پەيوەندى فەرەنگى ئىران و مىسر» كۆمەللىك لە زانىيانى زۆر كارامە مىسرى نۇوسىبۇويان. بە راستى كتىبىكى چاڭ بوبو. دابۇويان بە «شىخ ئەمینى نەقشبەندى» - كە گوتىبوسى عەربى دەزانم - چاوى پىدا بىگىرتىھە. گۇزارشى لى دابۇوم كە ھەزار خەپەي ھېنەدىك لە مەشايىخى گوتىووە. ئىستر نەزانىبىو من تەرجمەمە ئەمینم كردووە. لەوەدا رووزەردى بۇ مايەوە...

يەكىن بە ناوى «يەزدان پەرسەت» كە دەبوايە تەرجمە كانى من بىبىنى، گوتىبوسى مانگى دەبى سى رووپەرى تەرجمەمە ھەر بدا. بۇ جەعفەریانم نۇوسى: بە سرتە بەو كارمەنەت تى

بگه ینه که تهرجهمه -وه ک شیلم - به کیلو نیبه! تا ئایه تیکی قور عان مانا ده کەم، دە توامن ده رووپەر داستانی ئەمیر ئەرسەلان بنووسما! هەر چەند مانگى پىتر له چل روپەرم بۇ بىر دوووه.

جەعفەريان گوتى حەز دە کەم و شەرى فارسى كە بۇونەتە عەرەبى كۆ كەيەوه و هەر كتىبىكت بوي تەھىيە دە کەم و بە دوو رۇز بوقت دىتىن. لە بەشى كوردى چووبۇونە لاي كە هەزار با كارى بەرناخەمى كوردى بىكا. گوتۇووئى ئەگەر خۇي حەز نە كا ئابىن كەس ناچارى بىكا.

«دوكتور مەممەددىق مۇفتى زادە» - كە بەپرسى بەرناخەمى كوردى بۇو - زۇرم بە دەورەدا هات كە ھاوكارى بىكم. پىيم گوت: برا! بە ئارەزوو خۇم كارى خۇم ھەلەن بېرىم، نايكم. نەچى ئىنقلابى سېپى و تەمەدونى رەشم بىدەيە! مەلائى جىزىرى شەرح دە کەم و تارىخى ئەردەلاتىش؛ ئىتىر چىتىر... ئەمچارە بە بەرناخە بۇو؛ هەر بەرناخەمى چوار سەد تەمن، نىزىكە پىنج ھەزار تەمن مانگانە دە كەمöt.

خواھىشىم كرد «خالىداغاي حىسامى» وەك من بەرناخە بنووسى، قىبۇول كرا. بەلام زۇر زۇو عەریزە دابۇو بە جەعفەريان كە دەبىنى مىشىش وەك ھەزار حىساب كەن و بە قەد ئەم بىدەنى. جەعفەريان نووسىبۇوی ھەر پاي مەگرن!

باوهر دە كەمى يان نا، كەيفى خۇتكە! ماوهى نىزىك چوار سال، كە لە رادىيە زەمانى شادا نووسىبۇمەوه، يەكچارىش ناوى «ئەعلاچەزەرت ئارىمەيەر» م بە سەرقەلەمدا نەھاتووه. ھەمېشە خۇملى دزىبۇتەوه... .

كاتىن «قانۇن» لە چاپ درا، جىيرانىكى ساواكى زۇر نازك و موحتەرەمم ھەبۇو - تاجدارى - كە بە سەر كارى بىنگانەكان را دەگەشت. گوتى: لە پاشتى بنووسە «دىيارى بۇ شەھبانوو». دە كەم جايىزە كتىبىسى سالت بىدەنى. گوتىم: من كاپرايەكى كوردى دەربەدەرى كەس نەناس، رېم ناكەۋى بۇ شابانوو دىيارى بىنيرم! خۇم لەھەش دزىيەوه.

لە راستى لا نەدەم: جەعفەريان بۇ مەلاجەمیل و من زۇر باش بۇو؛ خوا جەزاي خىرى بىداتەوه. «قوتى» كە مودىر عامىل بۇو چووبۇو كەرماشان و كوردستان، قەولى دابۇو 15 كارخانىيە كى ئەمرازى مۇسىقىاي كوردى دامەززىين. نامەيەكىم بۇ جەعفەريان نووسى لە روپەردا. پوخختەكەى ئەمە بۇو:

«ئىنۋە كە زمان لووسان بېتىن دەلىن كىورد شاپەرسەتن و نىشتمانى ئىرانيان خوش دەموى، فريوتان خواردۇوه. ھەممو كوردىكى رقى زۇرى لە ئىزان و ئىزانىيە...» بە دوور و درېزى زولىمى دەولەتانى لە سەفەۋى را تا ئەمۇرمۇ نووسىبۇو كە: «ئىستىاش عومەر ناو لە تاران خۇي ناو دەنى ئەمېر، بابە كە دەبىتە باقى... لە رادىيە ئىتمە كوردى دەلىن، بەلام كتىبە كوردىيە كان لە عىراقەوه بە قاچاغى وارىد دە كرىن و ئەگەر ساواك بىانگىرى واوە يلايە! زۇر شەرمە بۇ دەولەتى كە دەلى كوردىش لە خۇمانن، رېنگە كەپ ساواك بىانگىرى كوردى نەدا و عەرەب رېنگە بىدەن! ئەگەر قوتى بۇولى زورنا و دنبەگى دابا بە چاپاخانە يەك و بىمانگوتايە كىن كتىبى بە كوردى ھەيە، يان بۇي چاپ دە كەين و بە ئەقسات مخارىجى چاپە كەى بىداتەوه، يان لىتى دە كرىن و چاپى دە كەين، ساواكىش تماشاي كردىبا، ئەگەر دىزى سىياستى شاي تىدابا، لىتى فرى بدە، ھەم كورد لىتىن رازى دەبوو، ھەم پىيىست نەدەبۇو بە دزىيەوه كوردى چاپكراو لە عىراقەوه وارىد كەين و لە ترسى ساواك وەيىشىرین...».

جەعفەريان ئەو عەریزە دوور و درېزە و پازدە روپەرە دابۇو بە قوتى. قوتى مەلاجەمیل و

منی بانگ کرده ماله خوی. قهولی دا که ئەم کاره بکا و چاپخانه یه ک تەرخان بکا بتو کوردى چاپ کردن. بەلام مەودا نەما تا بزائين دەدیکا يان نا... هەراي دژى شا قەوما. جەعفەريان ئىبعدام كرا. قوتىي ھەلات. لە رۇزانى ئاخىدا بwoo؛ جەعفەريان لە ماله خوی بwoo. گوتبوويان جارى لە كار دوور بى. دەگەل مەلاجەمیل چۈۋىنە لاي. «سولەيمانى» - كە مودىرىي «برۇون مەرزى» بwoo- لهۇنى بwoo. بە تەنبا پېيى گوتىم: جەعفەريان تازە تەرجمەمى قانۇونى دىبىه. پېش ھاتىت بە منى گوت زۆر بە داخەوەم كە قەدرى ھەزارم نەزائىوە. ئەو كارە ئەو كەردوویە لە دەست كەس نايە. ئەگەر لەو بەھولاوە بچەمەوە سەر كار، دەبىن وەك لازمە قەدرى بزانم...

بىبۇوه تەزاھورات و ھەر كەسە «مرگ بر شاه» (شا بىرى) ببۇوه بنىشتە خۇشكەي زارى. خانىمى مەسئۇولىي «پەزۇوهشى ئىران زەمین» بانگى كردىمە ژۇورە كە خوی: - ھەزار! دەلىن تو لە شەپى چرىكى شارەزاي. ئەگەر شا نەزروا تو دەبىن ببىھ سەردەستەمان بۇ شەپى چرىكى.

گوتىم: خانىم فەرەج بەخش! دوعا لە خودا بکە پەشىمان نەبىھوە. ئىمە لە عىراق ئاۋامان كرد و پەشىمان بۇوينەوە و زۇرىشمان جىزىاي كارى خۇمان دىت... ئەو رۆزە بە قەلسى جوابى دامەوە؛ بەلام لە ھەۋەلىن دە كەس كە دەرىانكىد و گوتىان تاغۇوتىيە، يەكىان ئەو خانىم بwoo! رۇزىك ھات گوتى بەلى پەشىمانە كە منم و تازەش ھىچم بۇ ناڭرى.

من كە قانۇونم تەرجمە كرد و چاپ كرا، بەر لە چاپ دەرچۈونى، «دوكتور فەرەھەشى» لە ئىنتىشرات نەما. «دوكتور عىرفانى» ناوىكى توركى ئازىربايجانى ھاتە جىنگەي كە پاكىووسى قانۇونە كەي كردىبۇو؛ يەك بەش لە دوو بەشى حەقى تالىفي درابویە. لام وايد لەو نانە جىب تر كەم ھەبۇو. گىچەللى تىھالاندەم: پىشەكىيە كەم نۇوسىبۇو، ھەر چونكە ناوى كوردم بىردىبۇو قىبۇولى ئەگەر. دەبوايە چىل نوسخەم بىداتى، پېيى داگرتىبۇو كە پازدە نوسخە بىدا. كە دوكتور فەرەھەشى گوتى دەبىن چىل نوسخەم بىدەنى، سى ونۇي دامى:

- تو پەر-پەر بىردووتهوە بۇ غەلەتتىگىرى، دە كاتە نوسخە يەك!!
ناچار ئەو نوسخەم بە پۇول لى كرى، گوتىم: بلىن با بۆم بەرنە ئەمیراباد.

گوتى: ئاغا ئىمە ماشىنمان نىبىي بىدەين بە تو. بچۇ تاكسى بىتنە!

چاوهۇزى تاكسى بۈوم، دوكتور «سەيد جەعفەرى سەججادى» ھات؛ بۆم گىراوە. گەراینەوە، بە كارمەندىكى گوت، كىتىبە كانىيان بۇ بىردىم دوكانىكى لە ئەمیراباد. لە حىسابدا دىتم «عىرفانى» دەبەوى شىتىكىم لى بىزى... ھەر چۈننەك بۇ خەلاسىم ھات. جىلدى دووهەمىش تەرجمەمە كردىبۇو. پاش دوو رۇز عىرفانى تەلەفۇنى كرد:

- ئۆستاد! زۆر زوو جىلدى دووهەم بىتنە تا چاپى بکەين!

گوتىم: جەناب! تا تو ماوى نامەوى بەقالىكى وەك تو بىيىن. كىتىب ئاڭر دەددەم و نامەوى چاپ بىكىرى.

ھەر نەمدىتەوە تا گوتىيان بە دەرمان خوی كوشتوو.

ھەرا و كوشت و كوشتار و تەزاھورات لە تاراندا پەرهى ساند. تەنانەت رۇزىك دەگەل زاڭرۇسى كورم لە مەيدانى بىستوچوارى ئىسەفتەند كەوتىنە نىوان تەقەوهە. زۆر كەسم دىت لە بەر چاومان كۈزىران. خۇمان خىستە دوكانىكەوە؛ كابرا دەركەي داخىست تا ئەھومن بۇوە و

ده رچووین:

شا رای کرد؛ حکومه‌تی مهلا یان دامه‌زرا. روزنیک پیاویکی مل باریک به ناوی «فه خرهدین ئەنوار» هات که من رهیستانم. کۆی کردینه و قسەی بۇ کردین: ئیتر لەمە و بەولا باسی ئیران و ئیرانی نه ما؛ دەبىن بلین موسولمان و هیچی تر... زور فەرمایشی تری له دوو دا. گوتمن: من تیت نه گەیشتووم. ئەوی من دەیزانم، عەربى پېش ئىسلام تەنیا كەنیتىكىيان نەبۇوه. خویندەوارى به عەیب حىساب كراوه. تاجرانى مە كە بۇ حىسابى دەفتەردارى نۇوسىرىيان به كىرى گرتۇون كە به خەتنى سوريانى بۇيان بنووسن. عەرب نەيازانىو كەوش و دەربى چىيە. لە پاش فتووحاتى ئىسلام جل دەبەر كردن و تەرزى خواردن و زیان له ئیرانيان فير بۇون. ئىستا چۈن دەتمەئى باسى ئېبۈوعلى سینا، رازى و زور له و زانايانى خزمەتى زۇريان به ئىسلام و زمان و فەرەنگى عەرب كردووه تەنیا بلین موسولمان و نەويىرن بلین خەلکى كۆي يان سەر به كام نەزاد بۇون؟! گوتى: نا، بەو ئەندازەش نالىتم!... لە پاشان له هەر كەسە پرسى كارت چىيە؟ دەبوايە كارەكەی دەگەل بەرنامەتى تەلەفزىيۇن پەيوەندى ھەبى. كە له منى پرسى، گوتمن: من لىرەدا سىفرم! فەرەنگ دەنۈوسم؛ عەربىم تەرجمە كردووه؛ كە هيچيان بۇ تەلەفزىيۇن نابىن.

دەفەرمۇوى بېرۇم؟ گوتى: نا توھەر كارى خوت بکە!
بەوهدا بېرم كەوتهوه كە زەمان شا جارىك چووينە لاي كابرايتىك، كە مودىرى بەشى دووهەمى تەلەفزىيۇن بۇو. لە پاش زور تارىيف كردن له خۇى، گوتى دەبىن كارى هەر كەس بۇيە بىنى كە بىكىتە فيلم و نىشان بدرى يان سينارىيۇلى لى دروست بى يان نازانم چى... كە له منى پرسى كارت چىيە؟ گوتمن: مەلایكە دەعىزى دەدا، گوتى: هەر كەس چاۋىكى نەبى نىيۇ پىلاوه؛ هەر كەس عىلەمى نەخۇتنىدى، نىيۇ پىلاوه؛ هەر كەس مەلە نەزانى، نىيۇ پىلاوه. كابرايەك هەلidiayi: لەو قەرارەتى تو دەفەرمۇوى، من نىيۇ پىاوىتك قەرز كەم تازە دەبىمە هېچ!

رۇزىكى تر «فەخرەددین ئەنوار» هات و هەممۇوى كۆ كردینه و بە كىزىكەو و لە بن لىوان بەياناتىكى دەس پېتىرىد؛ گوتى: ئىيمە دەبىن ھىندىك كەسان له ناو خۆمان ھەلۋەزىرىن. دەبىن سەدى سەد ئىسلامى و بەرانبەر بە دلى رېزىم بىمېتىن. ساكە كەم ھەلگرت و جەلسەم بە جى هىشت. دوو رۇز دوايى كە چوومە ئىدارە، لە دەرگا وېستابۇو. گوتى: وەرە زۇورە كەى من! گلەى كىرىد:

- ئەو رۇزە من تۇم له بەرائىبەر خۆم دانى؛ زۇرم قەدر گرتى. هەر دەستىم بە قسە كرد بە جىت هېشىتم. ئەو جوان نەبۇوا!

- ئاغاي ئەنوار! تىدەگەيىشتم ج دەفەرمۇوى. هەر گوتت ھەلۋەزارتن، دە فيكى خۆم گەيىشتم. گۆي بىگە! من كوردم؛ مەھابادىم؛ بابم شافعى سوننى بۇو؛ بۇ خۆم شىعە نىيم، سوننىش نىيم؛ ناوم عەبدۇرە حمانە؛ كە قاتلى ئىمام عەلیش عەبدۇرە حمانى ناو بۇوە. ئەوانەم ھەممو گوناھن له نەزەرى ئىتەدا. نزىكەي شىست سال له عومرم بە خۇرایى چوومە دەفەرمۇوى بېرۇم؟!

- كى دەلى بېرۇ؟ نەخىر كارى خوت بکە!

ھەر ئەو رۇزە چووبۇو گوتبوو دەبىن ھەزار بکەنە كارمەندى رەسمى. گوتبوويان عمۇرى زىيادە و ناڭرى. گوتىيان نابىن كەسىنك لە ئىدارە يەك دوو مەعاش وەرگرى. نۇوسيم بەرنامەتى رادىيە نانووسىم. چووبۇون بە «قوتبازادە» يان گوتبوو؛ ئىجازە يەكى نۇوسيبۇو كە بۇ ھەزار قەيدى

ناکا. تا کوردیکی بنه جوو به ناوی «میهراسا» - که به جووله کهی ناوی «بدوحی» بوده - کرا به مودیری «برونه مهربانی». لیکن پرسیم:

- لهو بهو لاوه چیمان بۆ دهنووسی؟
- بۆچی مهلای جزیری و تاریخی ئەردەلاننان ناوی؟
- حەز دەکەین بەرنامەی مەزھەبی بنووسی!

ئیتر چوومە لای سولەیمانی و خۆم لە بەرنامەی مەزھەبی دور خستەوە و ئىستعفام دا.

رۆزیک فەخرەددین ئەنوار بەرمىمە «جىھادى سازنەگى» كە لە مەيدانى ئىنقيلابه. گوتیان بەرانبەر بە فەرمایشى ئىمام دەزگايەك پېتىك دى بۇ بلاو كردنەوەي فەرەنگى قەومىيەتىنى ئىرانى: كورد، ئازىز بايجانى، بەلۇوج، عەرب. تو مەجهەللە كوردىيەكە دەستەبەر بە! دوكتور سەديق موفىتى زادە و سەديق بۇرە كەيى بۇونە هاوكارم. بېرىار درا مەجهەللە يەك بە ناوی «ھىۋا» دەركەين؛ بەلام من چەند شەرتىكەم بۇو: پياويتكى زل لە ئىنقيلايدا پى رابىگا؛ حەقى كورد لە مەجلىسى خوبىرە گان بىكريتە قانۇن و چەند جارىك لە رۆزىنامە و تەلەفزىيەن ئىعلان بىرى؛ ھەروەها ناوی ئەمە جەللە، كە ئەدەبیات و فەرەنگى كورد بلاو دەكتەوە. كىشى ئىمتىازە كەم بەناؤ بى؟ گوتیان مەجلىسى خوبىرە گان كاريان زۇرە؛ ناپەرەزىن.

- بۇ دەپەرەزىن نىخى تەماتە و كۈولە كە دىيارى بىكەن؟ بۇ ناپەرەزىن بلىن حەقى مىللەتى كورد ئەوەندە دەدرى؟ خولاسە پېتىك نەھاتىن.

رۆزیک «ئەنوار» بەرمىمە ئىدارەتى «سەرۇوش» كە نەشرىياتى دەولەتە. سەيد ئىبراھىمى ستۇوەد و چەند لاويتكى كوردى رىش تەنك لەوى بۇون. باسى مەجهەللە كوردى كرا، دەنگ لە دار و بەردهوە هات لە من نەھات. راستت دەھى ئەممۇيام زۇر ناخوش ويسىت. كە ھاتىنە دەر، ئەنوار گوتى: بۇ ھېچ قىسەت نەكىد؟ گوتىم: بىا! من كارم بە كارى كەسەھەن ئىيە. خۆم بە تەننیا يىھەر چىيە كم بۇ بىكى دەيکەم. نامەۋى كەس دەگەل مندا كار بىكا. ئەوانەشم كە دىست، من لام وايە هەر بۇ خۇ خۇشەويسىت كىردىن خۇ نىشان دەدەن...

لە ئىدارە كەۋىمە تەرجمە كردىنى نۇوسراؤە كانى «شەرەعەتى». يە كەميان چاپ كرا نازانىم لە كۆئى. دووھەميش چاپ كرا. سېيھەمى دەببۇ لە سەرۇوش چاپ كرى. چوومەوە لای يەكىن لەو گەنجانەي كە ئەم رۆزە زۇر بە خوينتالىم هاتە بەرچاۋ، بە ناوی «ماجد رۆحانى». دىتىم «خەربەزە بە رەنگ نىيە!» نە ھەركەسىك خزمەت بەو ئىسلامە بىكا و رېشى ھېشتىتىتە، تەواو خراب و منافقە. زۇر كورىتكى باشىم هاتە بەرچاۋ، زۇرم خۇش ويسىت. ئەويش زۇر بە دل دەھەويسىت يارىدەم بىدا. پاش چاپى كىتىبى سېيھەم و چوارمەمى شەرەعەتى، ويسىتم شەرەحى مەلايى جزىرى چاپ بىكەم. ماجيد زۇر موافقى بۇو. پېشىنلەرم بە «زەورەق» كە سەرپەرسىتى «سەرۇوش» بۇو. گوتىم كىتىبى عىرفانىيە و ئەمگەر عىرفانىنان بۇي بۇم چاپ كەن. «زەورەق» لە سەر تارىفىنى كە ماجيد لە منى كەرىدۇو، وا بىانم زۇرىشى موبالغە پىتوھ نابۇو. گوتى باشە؛ ئەمگەر خۇت پەسندى دەكەي چاپى دەكەين.

گوتىم: نا! تاقەتى ئۇوەم نىيە سېبەينى مەلايەكى سەرۇيشك يەخەم بىگرى: ئەمە چىيە؟ مەيخانە و پىرى موغان و رەقس و يارى قەدبىارىك و بالا بەرز و تەرزى تىدايە و ھەممۇي ھەرامە!

- دەپىسا كوردى نازانىن و كى بۇت تماشا كا؟
- عەربىيم ھەيە بىبە نىشانى مەلايانى بىدە! ئۇسا ئەگەر قبۇول كرا چاپى كەن!

شهر حره عهربیه کهی «زفنگی» م بُه هینتا. لام وايه نیشانی «بهههشتی» درابوو؛ گوتیبووی؛ ئەم دیوانه وەک دیوانی حافز دەچى. ئیمام حافزی بەلاوه پیاوی چاکه. باشه چاپی بکەن ا پیاو هەق بللى، ماجید زۆر لە خۇمى پیتوھ ماندووتر بولۇ تا چاپ كرا و ئارەزووی چەند ساللم بىك هات.

بۇومە ئاشنای مالى ماجید. دەتونم بلتىم مالى ئەخلاق بەرزن؛ كە دە پىتشدا ھېچ چاۋەنپۇرى نەبۇوم خەلکى سنه مالى ئاوا ئەخلاق بەرز و كوردىپەروريان تىيدا ھەلسکەوى. برايانى ماجید نەمۇو پیاوی ھەلپازاردن. دايىكى ئىنىكى زۆر كەيخودايدە و پیاو شەرمى لى دەكە. باوكى (بابە شىخى رۆحانى) مەلايەكى زۆر زانايە. چل سالە وەك سەربازىتكى گۈمنام سەرى لى داخستوو و حەمولى داوه ناودارانى كورد لە تارىخدا كۆ كاتنوه و سىفەرىتكى زۆر گەورەي پىتكەمە ناوه. ئەگەر گەلى كورد قەدرى خزمەتكارانى خۇى بىزانى، بەراستى دەبى ئەۋەپەرى قەدرى ئەو پیاو بىگرى.

كاك ئەحمدەدى موقتى زادە» خالى ماجید، وەك دەلىن «نازى شاگىد بە ھونەر دەگاتىھە مامۇستا»؛ دىيارە ئەخلاقى كاك ئەحمدەد كارى زۆر كەردىتە سەر خوارزا و خوشكى و خزمى.

لە ھەرای ئازادىخوارى كوردىستانى دواي ئىنقىلاپى ئىسلامىدا، زۆر كەس لە كوردىكانى سابلاغ و سنه خراپەي نەممەدى موقتى زادەيان دەگۆت. بەلام كە دەگەلى بۇومە ئاشناء، زانىم لە غەرمەزىتكى نەزانانەوە خراپەي دەلىن. گۇناھى ھەر ئەوه بۇوه كە موسولمانى بە راستىيە و ئەم بىردايەش بۇ كۆمۈنىست و زۆر لە لاۋانى ئەمەرۆمان قوت ناچى. موقتى زادە بە دل و يىستوویە ئازادى بۇ كوردىستان بىستىنى؛ زۆريش ماندوو بۇوه. نەشىزنانىيە مەلائى حاكم درۇيان لە لا گۇناح نىيە، فريويى بە قىسىم خواردوو و لاى وابۇوه كە قەولى ئازادى كوردىستانى بىن دەدەن، راست دەكەن. خۇى كە بىن درە و دلىپاڭ بۇوه، لاى وابۇوه قەولدەرە كانىش دلىپاڭ! وائىستا كە ئەم بىرەپەرانە دەنۇوسم، كاك ئەحمدەد لە زىندان دايە و زۆر جىزيا دەدرى و بە سەدان لە ھاوكارانى - كە زۆريان تازە لاون - لە سووچى زىندان توند كراون و هيچيان لە پەيرەوى كاك ئەحمدە پاشگەز نىن و لە سەر بىرداي خۇيان سوورن. لە ساوه خۇم رووبەرروو كاك ئەحمدەد دىوه و سەھەرم بۇ شىمال دەگەل كرددووه، زۆر و بەر دلەم كەوتووه. لام وايه بە مردووبيش ھەزاران كۆمۈنىستى نەزانى دەبى بە قوريان بىرى...

كەسى دېشىم كە لە ھات و چۆي لاي ماجد ناسى، «ھادى مورادى» بۇو؛ كە ئەۋىش خەلکى سنه يە. زۆر لە عەرەبى شارەزايە. تا خوا حەز كا پیاوىتكى نەرم و نىيان و ئەخلاق باشه. لە زەمانى شادا فەرەنگستانى زمانىش بە ئەندامى قبۇول كەرىپەرەن. ھەفتەي دوو جەلەسە لەۋى حازر دەبۇوم. سەرۋەتكى «دوكتور كىيا» بۇو. حەول دەدرا و شەھى فارسى لە جىيگەي عەرەبى دابىندرى. دەگەل ئىنقىلاپ ئەۋىش ھەلوەشا. بە دوكتور سەججادىم گوت: بائەمچار و شە فارسىيە كانمان بىن بکەن بە عەرەبى!

ھەر كە ئىنقىلاپ رووی دا و گەرماوگەرمى بۇو، دیوانى «ھەزار بۇ كوردىستان» و «شەھەنامە» م ئۆفسىت كەدەوە. دیوانە كەم لە ماوهى دوو مانگدا ھەمۇ فرۇشرا. شەھەنامەش تا ئىستا زۆرى لى فرۇشراوە و كەمە ماوهە. كە شەھەنامە كەش بارى گرانى كەوتە سەرسانى ماجید رۆحانى. لە مالە باوكى جىيگەي كەرددووه و بۇ فرۇشتىن و ناردىنى بۇ دەرەوەي تازان ھەمۇ زەھمەتى خىستە سەر خۇى. قىسى خۇمان بىن، بە لاي منھو ئەو ماجیدە رەنگە تۆزىك شىيت بىن كە هيىنده بە دەرد و مەرگى منهۋىيە و خۇم پىتوھ ماندوو دەكَا! چونكە تا ئىستا نەمبىستوو كەس لە سەر قەدر گىتنىم و خۇ بۇ ماندوو كەردىن مىدىلىكى درابىتى! ھەر چۈنىك بىت زۆر بە

خرمه تمهوه ماندووه و هه کاریکم ده بی، زور به رووی خوشمه ده بیکا. رهنه به پیاوی گهوره
بزانی؛ که بؤیه لام وايه شیته! پیم وايه ئه گه رابردووی ژيانه که م بخوتیتیمه، لیم په شیمان
بیتیمه. تا ئهوساش خوا که ریمه. هه تائیستا له هه ممو که سم لئی نزیکتره.

دەربارەی دوكتورانەوە

له بەغدا رپوت و پیخواس و کەس نەناسیک بووم؛ نەخوش کەوتەن چوومە لای دوكتوريک بە
ناوى «دوكتور نوورى فتووحى». مەسیحى و کوردى خەلکى سولەیمانى بوو؛ له بەغدا دوكتوري
دەکردى. مۇعايەنەی کردى؛ دەرمانى دامى؛ پوولى نەستاند. قەولىشى لئی ساندم کە هەتا کارم بە
دوكتور بى بچەمە لای. نەک هەر بۇ من، بۇ ھەممۇ فەقیرىک -عەرەب با يان کورد- باوكىنى
دلسۈز و خېرىمەند بۇو. هەر ئەو دەگەل زور دوكتوري ترى کردىمە ئاشنا کە يەك لەوانە
«دوكتور كەمال حوسین» ناو بۇو. کارتىكى دامى بچەمە لای. ئەويش کە پارەمى نەستاند هېچ،
تەنانەت مەعسوومىشى لە بىمارستانى «خەبىال» عەمەلیات كرد و پارەمى عەمەلیاتىشى
نەستاند. من کە خەجالەتىان دەبۇوم، دەممۇيىت تۆلەيان بۇ بکەمەمەو و تەبلىغاتىان بۇ بکەم.
جارىك كارتىكىم بۇ كاك ئەميرى قازى بۇ دوكتور كەمال نووسى کە ئەمە دۆستى منه و
پوولىشى ھە يە. تکايە تماشى بىكە و پوولىشى لئى وەرگە! ئەمير کە دەبۇو شەو بىتەمە مال،
نەھانەوە. تا سى رۆز ھېچ خەبەرم نەزانى. له بىمارستانوھە تەلەفۇنى كرد کە دوكتور كەمال
بىندەنگ بىردوومى عەمەلى كردووم و گۇتوویە بە ھەزار مەللى! پوولىشى ناوى.

رۇزىك بە دوكتور نوورىم گوت: من ئەوسا کە تازە ھاتمە لات، رپوت و لات بۇوم. ئىستا
پوولم زۇرە. تکايە لىيم وەرگە!
گوتى: ھەزار! بۇ لات وايه پوول ھەممۇ شىتىكە لە ژياندا؟ ئەدى پىاوهتى قەدرى نىيە؟ من

ئىنسانىيەتم بى لە پوول چاڭتەرە...

له دوايەش کە بە شاعيرى كورد ناسرابۇوم، ھېچ دوكتوريکى كورد پوولى لئى نەدەستاند. کە
لەوانە: «دوكتور سەلام بالەتە»، «دوكتور ئىبراھىم»، «عومەر ذەبى»، «تەيپ عەقرابى»،
«دۇغۇرەمەچى» و زۇرى تىريش بۇون.

له ھاتنە تارانىشىمدا راستى دوكتوره كورده كان زورىيان قەدر گرتۇوم: «دوكتور ئەعلمەم»،
«دوكتور فەيزنەزاد»، «دوكتور مۇرەكى»، «دوكتور شافعى»، «دوكتور حەيدەرى».

له ھەممۇوان سەير تەھە بۇو کە جارىك سەربەخۇ چوومە لای دوكتوريک لە كەرەج بە ناوى
«پاشاشەتكەنلىقى»، فارسە. گوتى پوولم ناوى.

- دوكتور! دەمناسى؟

- دەتساسى؟ يانى چى؟! هەر خۇشم لە توھاتووه و دەممەوى دۆستت بىم. گوتىم: پوولم لى
وەرنەگرى نايەمەوە لات! ئىستاش ھەر زۇر دۆستتە.

جارىك لە بەغدا كاك مەھمەمەد مەولۇود (مەم) نەخۇشى زراوى بۇو. چووينە لای دوكتور
كەمال حوسین. گوتى عەمەلت دەكمەم. كاك مەم راizi نەبۇو؛ گوتى دەچەمە بولغاريا.

- كاكە من لە ھەممۇ جەراجى بولغارى دوكتورىم!

- نەخېر، نايەكم!

بە منى گوت: لە ھەولىر بچۇ لای دوكتور مەزەھەر. ئەگەر ئەمە پىاوه زۇو عەمەلیات نەكىرى

خهتهره! که به دوکتور مهزهه رم گوت، گوتی: تو ده گهله خوت بلوم بینه بیمارستان و حهقت نه بی. بهو ناوه که خوم نه خوشم، «مهم» له گهله هاته بیمارستان. له ناو کوریدوردا دوو که س تئی نووسان و هه رچی هاواری کرد برديان و بنهوشيان کرد و عهمه ل کرا و هينايانه سمر تهختیک رایانکیشا! کاكه مهم له نه خوشی رزگاری هات.

له عیراق به هزاران ثاشنام به جي هیشتونون؛ بهلام کاك مجه ممهد مهولوود (مهم) و تاهیر تهوفيق و کاك عهدولخالق همه میشه له بیره و ئاره زوو ده کهم دوبهاره بیانبینمه وه.^۱ هه رگا ددهاتمه ههولیر، میوانی مهم دهبووم و گورجی تاهیر تهوفيق پهیدا ده کرد و ده گهله را پامانده بوارد. «تاهیر» به ناو گورانی بیزه؛ بهلام نابی وه ک هیچ گورانی بیزیک حیساب بکری. زور پیاویکی مهرد و رهند و شهرم به خویه و نهوي له بهر چاوی نه بی مالی دنیايه. له پهپه پری سهربلندیدا ده زی و هه رچی جاریکی دیوه، خوشی دهوي و قفت له دلی دهنناچی.

وهختی که «عهدولوهاب ئوتوروشی» ئهستانداری ههولیر بwoo، له ناوبردان دیتمی. گوتی: کاك ههزارا ئهستاندار له مهلهندی ئهستاندا پادشايه. تو من به پیاو نازانی؛ دیمه ههولیر نایمه سهرم بدھی؛ بهلام له گهله لوئیکی وه ک تاهیر تهوفيق ده گهله ری. گوتم: کاكه! پادشايه تیت له خوت مباره ک. من هه واله تی تاهیر به تهختی پادشايه تی نادهه. چونکه خوتی له من به زلت نازانی، ده شزانی قسهی خوش بکا و دهنگیشی خوش...

کوردى ئیرانی زور زمانیان خوش. بهلام به داخهوه کهم وايه زمان و دلیان يه کتر بگریته وه! به زمان زور دؤستی نزیکن و به کردهوه زور بیگانهنه. زور که سم لهوانه بونه دؤست و زور که میان دلمیان پی خوش. له ناو ئهوانهدا که زور و بهر دلیم که وتونون: «ئه حمەدی قازی» نووسهره کورده که، «حەسەن ئىسحاقى» کۇنە پېشىمەرگە و برازاي ئە حمەد تهوفيق؛ زورپىش بهوه شانا زى ده کهم که له نزىكەه و «محەممەدی قازى» م ناسىيە كه فارسى نووسە و گەورە ترىن موته رجيمى ئيرانە و زور مەشهورە. له ئە خلاقي زور خوشم هاتووه؛ بهلام هاموشۇمان كەمە.

وابزانم تا ئىرە به غارىك و به پەله، ژياننامە يە كى خوم تىگەياندى كه ئەگەر به وردى ليى ورد بىھەو، بۆ خوت دە توانى پانترى لى بىروانى و بىزانى چۈنم ژيان دۆراندووه... ئەمانەم له سالى ۱۹۸۳ از (۱۳۶۲). دا نووسىيون. وا ئىستا كە سەرتاي سالى ۱۹۸۷ ميلادى (۱۳۶۵) كۆچى)، يە، سەرى ژياننامە كەم دەددەمەوه:

من كە له ئىدارەي «پەزۇوهشى ئىران زەمین» بىووم، شاھەلات و مەلا حوكىميان كەوته دەست، له چەند جىيەك ئىشارەم بە ئال و گۇرە كردووه. كە ئىنقىلابى ئىسلامى سەرى گرت، كەس نەيدەزانى كارى ئىران بە كوى دەگا. هەممو كەس بە هومىد بoo كە دنيا زور لە پېشىوو

۱- زور بە داخهوه له سالى ۱۹۸۴ دا کاك عهدولخالق له سەر كتىبىكى كە دەرسارەي ژن له ئىسلامدا نووسىبىووی و هەممو مەدرە كى له قورغان و حەدىس و كتىبى «لام» يى شافيعى نىشان دابوو، مەلايانى ههولير فتوای كوشتنىيان دا و له سەر جادە ترور كرا.

خوشتربی، جحیلان له همه مو گهره کان شهوانه کیشکیان ده کیشا و تا رفز نمده هاتنهوه مال.
شهویک ماشینیک له بهر دهر کی مهایه کی کورد به ناوی مهلا حوسین دابه زیبوو. گوتیان مهلا
حسین رمنگه فارسی نه زانی، تو بچو به لکو تهر جمانی بکهی. به فزوولی چوومه ززوو. نایه توللا
دزفوولی ناویک، جحیل و به ریش و پهشم له ولی بwoo. عهره بی ده زانی و کار به تهر جمانی من
نه بwoo. له ناو قساندا له مهلا حوسین ماریوونسی پرسی: حالت چونه؟ گوتی: زور خراپین. گوتی:
نه تم نینقیلاهه هر بؤیه کراوه تئممه تبهقهه ریووه جانی خوشی رابویرین... دلنم له و قسه ترسا.

بی جی نازانم باسی ئەو مەلا حوسینە بکەم:

مهلا یه کی یه کجارت سه مردو وله شر و شرقل له حاجی ئۆمەران هاتە لای بارزانى. ئەو نەندەی خۇ بە پیاواچاک و بى تەماح نىشان دا نەبىتەوه. بارزانى پارھى دايىه، وەرى نە گرت؛ تەنبا گوتى كەتىيى دىينىم بۇ بىرى دەممەو. واى خۇ شىرىپىن كرد، بارزانى كرد يە شامىرىھىز لە بادىيان. تا لىقەومان نەمدەزانى ج دەك. لە نەغەدە بە پەناھنەدەبى دىيتەمەو، ھەر اى بۇ دەگەل بارزانى كە بۈچى پوللى باشىم نادەمنى! كورە كەى دەگەل ئىتمە لە خزمەت بارزانىدا هاتە تازان كە گۇيا چى مالى خزمىيان لە تۈركىيان و نانى شەھەيەن نىيە؛ بارزانى بىنېرىتە تۈركىيە. دوو ھەزار دىنارى دايىه و قەرار بۇو ھەتىيو بچى. دەگەل حەرسىيکى بارزانى چۈونىھە بازار. كورى مەلا، چەخماخى دووسىددە تەمەنى و تەزىبىحى گۈرانىبىي و كراواتى سەد تەمەنى دەگەل كىرى!

- کاکه ئەوه بۇ چىتە؟ تو نالىي خزمم لە بىرسان دەمەن!

ئەوانە بە دیارى دەکرم!

پیگه نه درا بچته سه‌فهرو پارهش خورا. ملا حسین مالی هاته که ره ج. دوای حومی
مه لایان زور زوو به دوستیان. نار دیانه حج. تاخری خوی کرد به پاسدار و نیستا له دولی
چالهوس مقهه‌ری پاسدارانی ههیه و دوزمنی بهره‌ی ماله بارزانیه. بو عهقل و که مالیش ئه گهر
بلیم میشکی، گووی تیدایه ره نگه دره نهیه!

نزيكه‌ی مانگيک بwoo که ئينقلاب سه‌ركه‌وبو. داخى داخانم، بارزانى - كه زور له مىز بwoo نه خوش ببو - له ئەمرىكا وەفاتى كرد (۱/۳/۱۹۷۹) و جەنازە يان هيئاپەوه. جەنازە كەيەيان بىرده شىنۇ. بە سەدان هەزار كوردى داخ لە دل، لە ناشتىندا بەشدار بۇون، منىش لەمۇي شىعىرىكىم خوتىدەوە.

زور کهس له مههابادهوه به ناوی خویان هاتبوونه شنو، که يه کيان «مهلاکه ريم شاريکنهندی» ببوو. ئهويش وتاريکى خوييندهوه. زور له شاعيران و نووسهرانى تريش شينيان بة بارزانى كردىبوو، بەلام له لايەن حىزىيە كانى، كوردى ئەم دىوه كەس، نەهاتسوو.

ئەو پۇوداوه دل تەزىنەي مەرگى بارزانى بۇ من لە ھەممۇ كەس پىش مايەي غەم خۇرى و تازىيەبارى بۇو. بە راستى باوکى ھەر دىلسۆزم سىبەرى لە سەرم لاقچو. بارزانى بۇ من ھەممۇ كەس و كارىك بۇو. لەو رۆزموھ كە لە ۋووسىياوه ھاتەوە عىراق و منى ذىتەوە، سايە و مايەم بۇ پەيدا بۇو. ئەوانەي كە ھەممۇ ھونھەرى منيان بە كايىھەن نەدەوبىست، لە سايەي خۇشەوبىستى بارزانىيەوە، زۇر رېزىيان لى دەنام. واتا وەك لە زۇر يادبۇودە كانىدا گۇتوومە: من ھەر ھىچكارە نەبۇوم و ئەگەر ئەم بالي بە سەر نەكىشىابام، ھەرگىز كەسىكى نۇو سەرى كورد بە ئاوى ھەزار لە تارادا نەدەبۇو. خوا جەزاي بەخىرى بىداتەوە. لە پاش نەمانى ئەويش كۈره كانى ئەو: «ئىدرىس» و «مەسعود» ھەر بە وەفادارى بۇ باوکىيان، زۇریان حورمەت گىرتۇوم. پارەي لە چاپ دانەوەي

«ههزار بق کوردستان» ئەوان داييان؛ له چاپ كردنوهەي «شهرە فنامە» زۆريان يارىدە كردم. هەر تىنگىراویە كم ھەبي، ئە و دوو كوره به هاوار و باڭگەمه و دىئن.

له پاش سه رکه و تنبیه نینچیلاب، کورده کانی ئیران سه ریان هەلینا و داواي ئازادى و خودمۇختاريان دەكىد. لە مەھاباد پادگانى دەولەتى رووت كرا، چەك و سیلاح دەس كوردان كەھوت. حىزبى دىيمۇكراپى كوردىستانى ئیران بە سەرۆ كايپەتى قاسملۇو دامەزرا. بە پەنا ئەوانىشەوە دەمبىستەوە پىر لە ٢٥ حىزب لە شارى مەھاباد ھەبوو كە ھەر يەكەمى سەربەخۇ فكىرىكى لىنك جىايى دەكىدەوە و دىزى يەكتىر بۇون. بىستەمەوە كە مەلاكەرىم شارىكەندى ترۆر كراۋە. دەگەل دەولەت كەھوتە وتەۋۋىز. قاسملۇو دەگەل چەند كەسىك ھاتە تاران كە مەلا شىيخ عىزىز دىنىشيان دەگەل بۇو. رۆزىك دەگەل ئۇ دەستە يە - جىگە لە شىيخ عىزىز دىن - لە مالىك نەھارمان خوارد. قاسملۇو گۇتى: تو يارمەتى ئىمە دەددەي؟

گوتمن: پروولم نییه؛ بهلام کتیبه کانم چاپ بکنه نه و؛ چی لئی پهیدا بیو بیو خوتان.

حمهه ده مینی سیراجی گوئی: بهو شهرتهی ناوی بارزانی له نووسراوه کانت فری دهی باشه!
- جا ئەگهر ناوی بارزانی ده نووسراوه کانمدا نه بئی، چیم ده مینی؟ کاک سیراجی پەشیمانم؛
زانلندەمی. بەلام بۆ خۆم چاپیان هەر دەکەمەوە. وەک باسم کرد چاپیشم کردنەوە و کاریشم
کەوتە سیراجی و میراجی.

هر لهو روزانه‌دا به قاسملووم گوت: من به لامهوه سهیره ئىيە حىزبىكتان ھەيە! نازانم چۈن رەحىمي قازى كە ئىيە له من چاڭتىرى دەناسىن، فەوزىيە قازى ھەر چونكە كچى قازى مۇھىممەد، نەويىدى موعىنىي ھەر چونكە بىراي فايقە، غەننى بلوورى كە ٢٤ سال لە سەرتىۋوادە گىراوە و تازە بېرلەدا كراوە، لە خۇتان كۆ كردىتۇوه؟! بە لامهوه سەيرە... دەي یووسفى رېزانى كە ئىيە له من باشتىرى دەناسىن چۈن بۇتە ھەوالىتان؟ زۇرتىرى ئەو پرسانە بى جواب مانەوە...

حیزب له مههاباد کاروباری گرته دهست. گفتونگو له نیوان دولت و حیزب دامه زرا. به یانیکی ههشت ماده‌یی درا به دولت که یه کیان دهلى: «دهبی ئهو کورده پهناهه عیراقیانه ههموویان له تئیزان ده ریکتیز». نامه‌یه کم به قاسملوو نووسه:

گۇيا قاسىملۇو گوتپۇسى: راست دەكى؛ بەلام خەتاي سەلاحى موهىتىدى و شىخ عىزەددىن بۇوه ئەم كارەپان بە سەردا سەباندۇۋىن...
ئەم كارەپان بە سەردا سەباندۇۋىن...

ئېران ھېرىشى بىرده سەر مەباباد و سەقز و سەنە گەلىك شەر و كوشتار ۋە رووی دا. حىزب لە شاران دەركەوتىن و دايپانە چىا. وردە-وردە ھەلقلۇچان تا بە سەر حىزىيە ديمۆكراٽ و كۆمەلەدا

ساغ بقوه. ئەو دوانەش ملیان لە يەكتىر كوشتن نا كە ئىستاش لەم سەرتايى سالى ١٩٨٧دا هەر شەپىانە!

شەۋىك كەسانىكى بەدەفر چووبۇن جەنزاھى مەلامستەفایان لە شىن لە قەبىر دەرىتىباوو؛ فېييان دابۇو. ئەم ئىيەنەت بە موقەدەساتى ملىونلار كوردە، زۆر كارىتكى نالىبار بۇو. ديموکراتى تىدا موتەھەم كرا. رادىئ دىمۆكرا提ش حاشاھى كى نەكىد و باسيشى نەكىد. من كە دەمدىت وەزۇز زۆر ناسكە و دەمبىستە و لەگرمانى بارزانى دەيانەوى تۆلە بکەنەوه، چەند نامە يەكم بۇ كاڭ مەسۈوو - كە سەرەتكى حىزىتى بارقى دىمۆكرا提تى عېراقە - نووسى، بەم مانايدى:

«من بە دل لام وايە كورد كارى هيىنەدە بەدەفرانە ناكا. مىتۇو نىشانى نەداوه جارىك لە جاران كورد كەلاكى دوزمىنى دەرىتىابى؛ بەلام عەجم زۆريان وا كرددوو. لام وايە ئەم كارە، كارى حەسەنى بىن كە مەلايەكى شەللاتىيە و لە ورمى ھەممە كارە يە. تكايە تو حەسەلت ھەبى و ئەم شەرە كە دوزەن ناوېتەوه بەربەست بکە. با دىسان لەم لايەتەوه تووشى براکۇزى نەبن...». لە جوابىمدا نووسىبۇوى: «حەز ناكەم براکۇزى بکەين. بەلام ئىمە چەند كەسىكمان ناو بىردووە كە شىكمان لىيانە و سەر بە قاسىملۇون. گۇتوومانە بىماندەن ئاقىقىيان لى دەكەين؛ جوابىان نەداوېنەوه...»

جارىكى تر نووسىبۇوى: «بىرا بە خوا ھەوالانى كۆنۈ بارزانى - كە چەكدارن - چەكىان بە سەر من داداوه تەوه و پىتم بەربەست ناكىرىن».

خولاسە شەر لە نىواندا قەمۆما و زۆر پىياوى كوردى بە كار و ئازا لەم سۈنگەيەدا كۆزىران. پىلانى حەسەنى كارى خۇى كردى... ئەو سەر و بەندە كە دىمۆكراٽ بە سەر مەھاباد رادەگەيىشتەن و زۆر لە بىرەدە بۇون، «موھەندىس ئارىيَا» ناو ھاتە لام لە كەرەج. داي دايە تاي كەلامەللائى كە دەبى تۆش بىيەوە شار و شىلە وا و بىلە وا...

گۇтом: بە هيچ جۆر نايەم! كاڭ بىستۇومە ٢٥ حىزىب لە شارە بچىكۈلە ھەبى! ئەمن زۆرىش زىرەك بىم هەر دەتowanم يەكىان لە خۆم رازى كەم؛ بىست و چوارەكەي دى جوتىم بىتەدەن! گۇtom: دەلىن مەلايى ماواھەرەنى - كە ئىستاش ناوى پىرۇزە و خەلکى عىراق سوينىد بە گۇرى دەخۇن - رۇزىك دوو كەس چوونە لاي بۇ شەرع لە سەر بىزنىك. فەرمۇويە دووسبەي وەرنەوه! فەقىيكانى بە تەنبا ئەپتەن گۇتۇوه ئەم شەرعە زۆر ھاسان بۇو، دووسبەي بۇ ج بۇو؟ گۇتۇوبۇي من گىزە و كايەكەم دانەپۇشراوه؛ شەرع بە لاي ھەركامىاندا نەدەم، شەھەلىم دەسۋووتىنى. سېھى قەرارە دايپۇشم. دووسبەي شەرعىان دەكەم!

گۇtom: كاڭكى سۆفيەكى شىيخ رەشیدى لۇلان لە گوندى ژىر بۇو. رەمەزانى بە رۇزۇو نەبۇو؛ سەبىلەي دەكىشىا. گوتىيان تو تۆبە كارى، چۈن بە رۇزۇو نابى؟ گوتى: كەسم تەجەرىبەم كەرىيى، وام ئاسوودەترە! من وام ئاسوودەترە كە نەيەمەو ناوتان. بىم ج بکەم؟ كاسىي من لەھۇي نىيە. مەسىھلىكە دەلى: «بۇ فەقىر، يان دارستان يان شارستان». منىكى بى مال و دەستەنگ، لە تاران حەولىتىكىم بى دەدرى. لە ساپلاغ دەبى چاوم لەو بى پىياوىكى وەك تو جارىك تەنە كە رۇنىكىم بە خىير و منهت بۇ بنىرەي...»

بە دلىشكەواي گەراوه، بەلام ھەر ئەو موھەندىس ئارىيە حىزىبەكەي بە جى ھېشت و عاقىبەتى خۇى گەياندە پاريس و لەھۇي رانىدەي تاكسىيە.

شهوینکیش کاک هیمنم میوان بیوو،^۱ له ناو قساندا گوتوم: کاکه من و تو پیر بیوین؛ رهنگه بهردابهرد و زیانی چیمان له تاقه‌تدا نه‌مایی. حمز ده کهم تو له ئەندامەتی ئیفتیخاری حیزب واز بینی و بچى له ماله خۆت ئەدەبیاتی کوردى بنووسى؛ هەموو کەس حورمه‌تت دەگرى. قبولى نەکرد. دوايى دەگەل غەنی بلۇرلى و سیراجى و چەندىتىكى تى لە حیزب جوى بۇونەوه و بەر نەحلەت و جوینى حیزب كەوتۇن و ھیمنیان چەند رۆزىكى لە چىا گل دايەوه و ھاتەوه لە گۈند بەپەرى پەريشانى دەژىيا. ھەم ترس له حیزبى دىمۆكرات، ھەم ترس له دەولەت. ئاخىرى چارى ناچار ھاتە مەھاباد و خۆى دايىه دەست دەولەت و بىدیانە ورمى و گۇفارى سروھى بۇ دەننوسىن. چوار ژمارە و نیوی نووسى و سەرەنچام له ۱۳۶۵/۱/۲۹ - کە دەبىتە ۱۸ ئاپریلى ۱۹۸۶ - بە سەكتە قەلبى مەرە و بىدیانەوه مەھاباد نازتىيان. بە راستى بە مەرگى ھیمن خۆم زۆر بە تەننیا ھەست دەکەم. بە داخەوه ھېشتا من ماؤم... لەم بەينەدا كە له «ورمى» بیوو - چەنگە بە ھۆى تەلەفۇن - چەند جارىكىش لە ورمى دىتمەوه. تەنائەت جارىك پىكەمە چووبىنە «پازان». مالە بارزانى و سەرانى پارتى زۇریان حورمەت گرت و ھېچ بە چاواباندا نەداوه كە بۆزگارىك زۆرى خراپەي بارزانى گوتبوو. تەنائەت پولىشيان دايە.

دەمەمەوي بىرىك بە قىسە كامىن بىدەم و با بىدەمەوه سەر دوو ھەوالى سى تەنگدارە كە كە بىرىتى بۇون لە قىزلىجى و زەبىحى و ھەزار:

لە سەرەدەمانەدا كە مەلامستەفا لە رۇوسياوه گەرابۇوه بەغدا، قىزلىجى سەرەكەللەي پەيدا بۇوه. دوايى گەرانەوهى لە تازان، ماوهى دوو سال لە ھەلەبجە لە مالى شىخ ئەممەد، نوشتنەنوسى كىدووه و بىشى ھېشتىتەوه و نان و دۆزى تەكىھى خواردووه. ھاتەوه بەغدا. مەلامستەفا بىرىدە لاي كارىبەدەستانى دەولەت، دەستەبەر بیوو كە ئەم بىباوه عراقىيە؛ ترسى نەما. ئەۋىش وەك باسم كرد عە كاسى دە كرد و عەرەبىشى بۇ رادىئۇ دەننوسى.

لە سالى ۱۹۶۱دا كە بارزانى دەگەل قاسىم تىك گىران و شهر ھەلگىرسا، قىزلىجى زۆر دەترسا كە ھەر چونكە بارزانى ئەۋى بە دەولەت ناساندۇووه، بىگرن. منىش تازە لە موسكۇ گەرابۇومەوه. حىزبى كۆمۈنېستى عىراق بە من و قىزلىجىيان راگە ياند كە ئەگەر پېتىان خۇش بى لە ئەلمان دادەمەززىن و دەكىرىتە مامۆستا لە دانشگا. من قبۇولىم نەكىد؛ گوتوم: ئەگەر لە ئەلمان بام و بارزانى لە دەولەت ھەلگەراباوه، لەنۇو دەھاتەمەوه. قىزلىجى قبۇولى كىد و ناردىيان. بەلام لە باتى ئەلمان بىدیانە بولغاريا. و تارى تۈودەي دەكىرە كوردى و دەگەل كەرىم حىسامى تەسجىلىان دەكىد و لە سەر رادىئۇ «بەيکى ئىرمان» لە ئەلمانى رۆزەلاتەوه دەخوبىتىرىدايەوه. دەمىك بۇو رادىئۇ كە نەمابۇو، ھېچ خەبەرمان لە قىزلىجى نەبۇو. لەپە سەر و كەللەي لە تازان پەيدا بۇو؛ كە پاش سەركەوتى ئىنىقىلابى ئىسلامى، دەگەل «ئىحسان تەبەرى» ھاتبۇو. لە سەر رۆزىنامەي «مردم» ئى تۈودە دامەزرا؛ بەشە كوردىيە كەي بۇ دەننوسىن. جار-جار دەھات لە كەرەج سەرە دەدام، چەند رۆزىكى پىكەمە دەزبىان. بەلام قەت ئادرىس و تەلەفۇنى خۆى نەدامى ئە حىزبى تۈودە كىردىبوو يە كەندىدای بۈكەن لە ئىنتىخاباتدا؛ لەمۇي سەرنە گوتبوو. تا لەپە خەبەر ھات كە ھەركى دەنکە جۆيە كى تۈودەي خواردووه گىراوه. بىستىمانەوه كە قىزلىجى دەگەل «عەلى

۱- ھىمن لە مەھاباد گوتبوو: ھەزار موتەعەھىدە بۆيە نايەته لامان! نەمدەزانى مانى «مۇتەعەھىد» چىبىه! درەنگىك تىگەيشتم كە يانى ئەو پەيرەوى مالە بارزانىيە، بۆيە سەر و بەر بارى حىزب ناھىتى.

گهلاویز» گیراون. تا له روزی ۲۷ سپتامبری ۱۹۸۴ دا بیستمان که له زیندانی «ئیوین» دا وهفاتی کردووه و تهناهه نه مانزانی قهقهه که شی له کوییه... «زبیحی» - وه ک باس کرا - ده گهله کومه لی برایم و جه لال کاری ده کرد. که ئه وانیش بوونه هه والی دولته تی به عسی، زبیحی ریگه هی دمرک و دیوانی بُ کرا یه وه. گهی شته را ده یه ک که هات و چوی قهسری جمهوری ده کرد. جاریک - نه مانزانی چون بُو - بی سهر و شوین بُو؛ دوو سال خه به ریم نه زانی. له پر هاته وه سهر دنیا و گوتی له مالینکدا حه پسیان کر دبووم. دیسان وقه در که و ته وه. «بهختیار» - که سه روکی ئه منی ئیران بُو - له دری شا چوبوبوه دمر و له ویوه هات بُوه به غدا. زبیحی کرابووه و کیلی دهوله ت و یاریده ری بهختیار. که بهختیاریش به فیکی شای ئیران کوژرا، دیسان هه رهات و چوی ژنی بهختیاری ده کرد و کاری له دهوله ت بُو پیک دینان. روزیک به نیوه گالتنه وه گوتیم؛ ئه و بهختیاره فه قیره ت چون به کوشت دا! توروه بُو، حاشای کرد. گوتیم؛ کا که تو ده تگوت هه رکه س له ئیرانه وه بیتنه لای بهختیار، تا من قولی له سه ره کیشم و نه لیم باشه، قبولی ناکا. ده بسا چون ماشین نووس و خزمه تکاری به رده ستی قبول کرابوون؟ که هه ره وانیش سواکی بُون و له دهشت بهختیاریان کوشت.

من له شورش و ئه و له بعدها خه به رمان لینک نه ما. پاش شکانی شورش و هات نمان به دیوی ئیراندا و پاش ئینقیلابی ئیسلامی و شا رو و خان، گوتیان؛ زبیحی هات نه وه مه هباد شیخ عیزه دینی دیتووه. روزیک به تله فون قسه هی ده گهله کرد، گوتی؛ نازانم چونت بیینم؟ گوتیم؛ ئه گه ره ناتوانی بییه که ره وه شاره گه وره که... پاش ماوه یه ک شویک له بعده او تله فونی کرد؛ حالی پرسیم؛ گوتی؛ ئه و ئه هات و چو و هله بز - هله بزه - له چیه؟ بُو فرهنگه که مت چاپ ناکه؟، گوتی؛ ئه زستانه چاپی ده که م. گوتیان هات نه وه لای برای شیخ عیزه دین (شیخ جه لال)، له ریگه دیموکرات گرتوویانه و چه ک و پاره بیان لئی گرتووه و به ریان داوه. ئیتر ناوی نه ما. پاشان گوتیان له عیراق به عسی کوشتوویانه. ئه ویش زور ئه سه مح نه بُو. تا خه بری ئه سه حم ده س که و ت که هات وه بُو ئیران و له نزیک تهوریز گیراوه. ئیتر له و ساوه ئه ویش وه ک وه فایی؛ ئاخري ختیر بی، ده میکه بی سهر و شوینه...
له سی تفه نگداران جاری هه من ماوم. کوا بزائین من چون شرت و گوم ده بم؟ خوا ئه يزاني ...

مه حوى شاعير ده فه رموي:

به جى ماوم له ياران، نابه جى ماوم؛ ئه جهله زوو به!

با مردن لهم قوسووری ژينه ئىستىعفا نه كەم، ج بكم؟ شاعيرىكى عھرى بى بىر له ئىسلامىش دەلى: «بى بىرى من مردن كويىرىكە ده ست ده كوتى. ئه گه كەسىكى و بىر نەھات، تا زور پىر نەبى ئامرى...». لهم شىست و شەش - حەو سالەي تەمەن ئه گه ره بارى ئاسايىدا لينكى دەممەو، رەنگە دەبوا يە سەد جار بىر دمايمە. ئه وانەي بە مندالى ناسىومن، لهو شوينانەي لىيەم خويىدۇون، لهو گوندانەي لىيان ژياوم، لهو سەفرانەي كردوومن و لهو هەمۆ بەلايانەي بە سەرم هاتتون، ھەزاران كەسم ناسىومن كە ئىستا دەپرسىم - تاق و وازىك نەبى - نەماون و ھەمۆيان مردوون. كەچى وا من هە ماوم و بە دەردى شىخ رەزا گوتى؛ «سەگ مەرگم و گيان سەخت...». بەلنى جىگە له دوو تفه نگدارى ھەوەلم، سەدان رەفيقە رېگەم دىيانايان بە جى هېشتووه. خۇم له

بهرد و هله مووت هلداشتلووه، نه مردووم. برسيايه تى زورم كيشاوه، به نه خوشى سيل و ديق و چهندين نه خوشى تووش بعوم، سددان جار گولله توب و بومبام به سهدا هاتووه، خه تهري تر تووش بعوم و ئيستاش هر ماوم. جا چون نه ليم مهرگ كويره و پهل ده كوتى؟ با بزانين كهى ئهم ريانه گوواويه ده بريتهوه...

من و كهرج

- له عمرمدا بۇ يه كەم جار ئەم ناوهەم لە پېشمەرگە يەكى كوردى عيراقى بىست، گوتى:
- لە شارى كەرەج قەتارە كەمان ھېنديك ما.
 - لە كويىه؟
 - چەل كېلۆميتر لە تاران دوورە.
 - لاي غەربى تاران يان شەرق؟
 - لە شەرق(!)

وەك باس كرا، لە پاش شكانى شۇرش هاتمە تاران. لە كەرەج خانووپىنكى شىر و خورشىدى ئەوسا يان هيالل ئەحەمەرى ئىستايان بۇ دەسنىشان كردم و چوومە تىسى. كاريكم لە «پەزۇوهشى ئىران زەمین - فەعالىيەتھاى فەرەنگى» درايە. لە سەر پېشىيارى دوكتور فەرەھووهشى سى رۆز دەچوومە تاران و سى رۆز بە تەرجمەمە قانۇونى ئىيىنى سيناوه سەرگەرم بعوم. جزمى يە كەمى سالى ۱۳۵۷ ئى شەمى لە دانشگا چاپ كرا. جارى دووهەم دام بە سرووش و تا ئىستا سى جار چاپ كراوه. ئىتە تەرجمەمە قانۇونىش ھەر بۇ بە ئەر كى ئىدارەي «فەعالىيەتھاى فەرەنگى». جزمى دووهەميش چاپ و تەجديد چاپ كرا. جزمى سېيھەمى وا ئىستا لە سەرەتاي سالى ۱۹۸۷ دا، سال و نيوىكە لە چاپ دەرنەچووه! دەلىن كاغەزمان نىيە! جا نازانم بۇ جزمى چوارەم و پېنجهەم - كە من تەواو تەرجمەم كردوون - چۈن دەبى، يَا عومرا!

فەرەنگىكى فارسى بە كوردىم نووسى بە خەتى لاتىنى باوى ئىران، لە پاشان گوتىيان فەرەنگى كوردى بە فارسى بنووسە. ماوهى چوار سالىك دەگەلە ماندو بعوم. فەرەنگىكىم نووسىيە پتەر لە ۵۵ هەزار و شەھى كوردىيە و لە ئاخرياندا فارسىيە كەم نووسىيە. ئەويش والە سەر تاقە داندرابە و سرووش دەلىن چاپى دەكەم و من بىرام نە كردووه. تارىخى ئەردەلانم لە چەند تارىخيكى بە فارسى نووسراو كردوته كوردى و ئەويش چاپ نە كراوه. وەك باسيشىم كردد دوو كتىبى عەزەبى بە ناوى «تارىخى سولەيمانى» و «رەوابىتى فەرەنگى ئىران و ميسىر» لە عارەبىوھە كرده فارسى و چاپ نە كران و ھەر وا بى كەس مانھەو. تەنانەت «رەوابىتى فەرەنگى» يە كەم ھەر زىراكسىشىم دەس نە كەتووه!

لە كتىبىي «آشارالبلاد و اخبارالعباد» تەئىلەيى «محەممەد مە حمودە ئەلقەزوينى» كە جوغرافىي تارىخى دىنابىيە و لە زەمانى ئاخىر خەليفەي عەبباسىدا نووسرايە، ھەرجى دەربارەي ئىران بۇوه كردوومەتە فارسى و ئەويش لەبەر بى كاغەزى! چاپ ناكرى.

«چوارينە كانى حەكىم عومەر خەبىام»، دووسەد و پەنجمام لى كردوونە كوردى، ھەر لە سەر كىشى فارسىيە كە. جاريک لە عىراق لە چاپخانى شۇرش لە چيا چاپىم كردد. لەو دەمھوھە لە ئىران لە لايەن «سەيديانى مەھابادى» كە قەدىم بە «ابنالشيطان» مەشهور بۇو، دوو جاران بە بى پرسى من چاپ كراوه. دوو جارىش لە سەنە ھەر بى بى پرسى من لە چاپ دراوه و بلاو

- کراوههنهوه. بهلام دهلهت ئیجازههی به خۆم نهداوه چاپی بکەمەوه!
- لە سالى ۱۹۸۶ دادا تهواو نەخۆش كەوتەن. كەوتە بىرم كەپچى تامام كارىك دەگەل مەم و زىنى خانى نەكەم؟ چوار نوسخەی لىنگ جيای چاپىم هەبۇو كە «حەمزە» سالى ۱۹۱۹ لە ئەستەمبوول و «سىدا رودينكۇ» سالى ۱۹۶۲ لە لىنگراد و «بۈزۈئەرسەلان» سالى ۱۹۶۸ لە ئەستەمبوول بەلاتىنىي و «مام گىو» لە ھەولىتىر چاپى كەپچى بەر يە كە راگرتەن. نوسخەيە كى راستم لى نۇوسيئەوه و خەيالم كەدەگەل مەم و زىنە تەرجىمە موڭرىيانىيە كەي خۇمدالە چاپىان بدەم. بهلام تا ئىستا بۇم نەلواوه. بازىنин چۈن دەپى. كە وا بۇو لېرەدا بىن جىيى نازانم ھەموو نۇوسراروه كەنام -چاپ كراوه و چاپ نەكراوه- ئەوي تا سالى ۱۹۸۷ نۇوسييۇمن بۇتى بنووسم:
- ۱- «ئالە كۆك»: كۆمەلە شىعىيەكى زەمانى «كۆمەلە ئى-كاف»، لە تەورىز سالى ۱۹۴۵ لە لايەن «زەوابىتى فەرەنگى ئېرەن و شۇرمۇي» لە تەورىز چاپ كراوه و بە ئازارى و ئەرمەنى و ھىندىيەكى بە رووسييش تەرجىمە كراوه.
 - ۲- «بەيتى سەرەمەر و لاسايى سەگ و مانگەشەو»: كۆمەلە شىعىيەكى ھەزار بەيتىيە. لە «شام» بە قاچاغ چاپ كراوه.
 - ۳- «مەم و زىنى خانى» بە موڭرىيانى: سالى ۱۹۶۰ لە بەغدا چاپ كراوه و سالى ۱۳۵۷ ھەتاوى (۱۹۷۹ ئى زايىنى) ئۆفسيتىت كراوههنهوه.
- چوار نامىلىكەي «دوكتور عەلى شەرىعەتى»، لە فارسىيە كەردىوومە كوردى و لە تاران چاپ كراون:
- ۴- «بەك لە پەنای خال و سىفەرى بىنغانەوه».
 - ۵- «ئارى برا، وا راپرا».
 - ۶- «عىرفان، بەرامبەرى، ئازادى».
 - ۷- «دایا! باوه! كى خراوه؟».
 - ۸- «تارىخى سولەيمانىيە»: لە عەربىيە بۇ فارسى. چاپ نەكراوه.
 - ۹- «زەوابىتى فەرەنگى ئېرەن و ميسىر»: لە عەربىيە بۇ فارسى. چاپ نەكراوه.
 - ۱۰- «ھۆزى لە بىركراروى گاوان»: لە عەربىيە بۇ كوردى. سالى ۱۹۷۳ لە بەغدا لە سەر ئەركى كۆپى زانىيارى چاپ كراوه.
 - ۱۱- «شەرفنامە» بە كوردى: كۆپى زانىيارى سالى ۱۹۷۳ بلاوي كەردىتەوه.
 - ۱۲- «دىوانى مەلائى جزىرى» بە شەرەحەوە: سالى ۱۳۶۱ ھەتاوى (۱۹۸۲ ئى زايىنى) لە تاران لە چاپخانە سرووش چاپ كراوه.
 - ۱۳- «فەرەنگى فارسى بە كوردى». چاپ نەكراوه.
 - ۱۴- «فەرەنگى كوردى بە كوردى». چاپ نەكراوه.
 - ۱۵- «تارىخى ئەردەلان»: لە فارسىيە بۇ كوردى. چاپ نەكراوه.
 - ۱۶- «أئارالبلاط و اخبار العباد»: لە عەربىيە بە فارسى. چاپ نەكراوه.
 - ۱۷- نامىلىكەيەك بە ناوى «پىنج ئەنگوست دەبنە يەك مىست»: لە فارسىيە بۇ كوردى، بۇ منالاتە دوو جار: ۱۳۵۹ و ۱۳۶۲ ئى ھەتاوى (۱۹۸۰ و ۱۹۸۳ ئى زايىنى) لە تاران، لە «مەكۆي راھىتىنە ھۆش و بىرى منال و رۇلان» چاپ كراوه.
 - ۱۸- «چوارتىنە كانى عومەر خەبىيام بە كوردى»: لە شۇرش چاپ كراوه و لە ئېرەن بە دىزى

منه و چوار جار چاپ کراوه ته و ها!

۱۹- «ههزار بؤ کوردستان»: دیوانی شیعره. له عیراق دوو جار چاپ کراوه و له ئیران ته جدید کراوه تهوه.

۲۰- «قانون در طب»: (تهرجهمه له ئېبۇوعلى سیناوه به فارسی) جزمى يەكەم، كە تا ئىستاسى جار چاپ كراوه.

۲۱- «قانون در طب»: (تهرجهمه له ئەبۇوعلەسىنابه فارسى)، جزمى دووهەم، كە دووجار چاپ كراوه.

۲۲ - جزء سیمین

۲۳ - جزمه، چوارم

^{۲۴}- جزئی پینجهم له «قانون در طب» که هیشتا چاپ نه کراون.

۲۵- «مهم و زینی خانی»: عهسله‌کهی به ماناکردن‌وهی و شه گرانه‌کان و یستلاحم
موشکیله‌کانیه‌وه له نوسخه‌یه کی دروست دا.

چگه له مانهش زۆرم مەقالات و شیعر له زۆر رۆزنامه و گۇفاراندا چاپ كراون و نازانم له كۆپىن. كە لهوانه دەكىرى بلىم له رۆزنامەكانى: «خەبات»، «كوردستان»ى زەمانى قازى، «كوردستان»ى بىراي «خەبات»، مەجھلەمى «ھەلالە»، گۇفارى «رووناھى» له بەغدا، «ھېيوي»، «رۆزنامەمى عومەر جەلال كە واپزانم «چراي كورد» بۇو، «كومسە مولسکى پرافدا»، گۇفارى «لىتىراتور ئى ژىزىن»، كە بە ناوىكى تر چاپ كرا. «رىيگەمى گەل»، «نۇوسمەرى كورد» و زۇرى تريش كە ئىستا له بىرم نەماون. لە سروھشا چەند مەقالىكىم هەمە، لە پىشەنگىشدا هەر روهە. هەر وەك وەت وۇيىتكىشىم دەگەل «پىشەنگ» هەمە و چاپ كراوه.

له تا خر و تؤخری پاییزی سالی ۱۹۸۶ ده گهله «مه عسوم» چووینه پاریس، بیوینه میوانی رسوسولی برام که ئیستا زنیکی ئیرانی و کوریکی هه يه چوار سالان به ناوی «دیاکو». سەفەری پاریسم بۆیه خوش بوو که ده گهله «ئەنسستیتوی کوردى پاریس» و کاک کەندالی مودیری بیومە ئاشنا. رۆزانه هات و چوی ئەو شوینه پیروزەم ده گرد. ئەو شوینه له پاریس به هاواکاری «یەلماز گونه‌ی» و «کاک کەندال» دامەزرا. «یەلماز گونه‌ی» برباری داوه که هەرچى داھاتى فيلمە کانىيەتى لەويى خەرج بکا. کەندالىش کە يە كىكە له زانىانى مەشهورى فيزيك، هەمۇو هيپىزى خۆى لەو بارەوە سەرف بکا. بەلام داخى گرائم «یەلماز گونه‌ی» مردن مەوداي پى نەداوه و جوانەمەرگ بۇوه.

شوینه که له چاکترین جاده‌ی پاریس واتا «لافاییت» دامه‌زراوه. به هه‌زاران کتیب، بلافوک، ئەفلامی ویدیو، کاسیتی ورگیپاو له هه‌مومو بابه‌ته کانی سهر به کوردستانی تیدا کو کراوه‌ته‌وه. دهولته‌تی فهره‌نسه‌ی سوسیالیست زور یارمه‌تی ئه و شوینه‌ی داوه. جگه له ئه‌ساسیه، سالانه هه‌شسده هه‌زار فرانکی یارمه‌تی کردودوه. به لام دواي ئه‌وه که دیگولیه دهسته راستیه کان هاتونونه سهر کار، پاش دیداریکی و هزیری دهره‌وهی تورکیه، ئه و کومه‌که‌یان براوه و که‌توونه‌ته بی‌پولی و دهست‌نه‌نگی. ملیونیزی کورد له نئوروپا و شوینی تر يه‌کجارت زورن؛ به لام کورد فیری ئه‌وه نه‌بووه که سه‌ری خۆی بهو شتانه‌وه بیشینی! یارمه‌تی ناکهن. هر چونیک بیت چاکترین جیگه‌ی کو کردن و راگرتني کلتوری کورد لهو شوینه‌یه.

له سایه‌ی هات و چوُم بُو ناو نه و مهر که زه گرینگه، ده گه ل زور کوردي دلسوزي فيداکار بومه

ثاشنا. به تایبته‌تی کاک شهوقي، تهیمومور و زوری تریش. به رلهوه بروم بو پاریس، ممه و زینه عهسلیه‌کهی خانیم به مانا لیدانوه له تایپ دا. نوسخه‌یه کم نیشانی کاک ئیدریس بارزانی دا، خویندبوویه‌وه. قهاری دا له ئورووپا چاپ بکری. نامه‌یه کی بو ماموستا پیرۆت له «فیهن» نارد و کتیبه‌کهشی بو نارد که به زوتترین کات - به ههر نرخیک بی به چاپی بگهیه‌نه. پاش ۱۷ رۆز تهئخیر توانيم تله‌هفونی پیرۆت و هرگرم. قهار درا پیکه‌وه حهولی له چاپدانی بدهین. به ههی کاک کهندال که‌وتمه پرس و راه گوتیان زور جوان چاپ بکری، دووسه‌د و چل ههزار فرانکی تی ده‌چی. که لیکم دایه‌وه به پولی ٿیران ده‌یکده سی میلوون و ئهونده تمدن. ده‌مزانی ئه و پولله بو ئیدریس هه‌لناسووری. کهندال گوتی ئیمه ماشینیکی چاپی کامپیوتر ده‌کرپن به حهوت ههزار دوollar، مه‌شغولی ده‌بین به‌لام جاری پوول نییه.

وهختی هاتمه‌وه که‌رهج، به ئیدریس گوت با نه و حهوت ههزار دوollarه ته‌رتیب که‌ین. گوتی شهرته ئه گهر حیزبیش موافقه‌ت نه‌کا، من خوم ته‌رتیبی ده‌که‌م. به‌لام دوو رۆز دوای ئه ووت‌وویزه، ئیدریس به سه‌کته‌ی قه‌لبی مرد و ریسه‌که‌م بیوه به خوری.

لهو سه‌روبه‌نده‌دا که له پاریس بیوم، کوبوونه‌وهی لاغرانی ئه‌نستیتۆ بیو که له هه‌ممو لا‌یه‌کی ئورووپاوه بین. زور که‌س له‌بهر ویزا ده‌س نه‌که‌تون؛ نه‌هاتن. له سویده‌وه چهندیک هاتن و له نه‌لمان و شوینی تریشه‌وه هاتبیون. له کوبوونه‌وه کاندا شرکه‌تم ده‌کرد. رۆزی دوایی گوتیان برپار وا بیوه «دوکتور عیسمه‌ت شه‌ریف والنی» رهیسی جه‌لسه بی، نه‌خوشه و ناتوانی بی. که وا بی با «هه‌زار» ئه‌م ریاسه‌تی جه‌لسه‌یه وه عۆده بگری و قسی خه‌لاس بیونی کوبوونه‌وه ئه و بیکات. له جه‌لسه‌ی تایندا من زور به راشکاوی تیرم گله و گازن له کورد کرد که با بهه ئه و هه‌ممو حیزب-حیزبه چیه هه‌تانه؟ ئیمه‌ی کانی ئه‌مریکا بچین. ئه و هه‌ممو حیزبه که هه‌مموشی تؤمان ببرنه‌وه و به ده‌ردی سورپیسته کانی ئه‌مریکا بچین. ئه و هه‌ممو حیزبه که ده‌گه‌ل دزی يه‌کتره بو چیه؟ جاران ده‌مانگوت شیخ و ناغا لی ناگه‌رین نازاد بین، ئیستا حیزبه کان له شیخ و ناغا خراپترن و زورتريشن! وه ک خه‌لکی قوره‌به‌هه‌رازمان لی هاتووه: به دوازده ئاغا ره‌عیه‌تیکیان هه‌بیو! وه خته ناوی حیزبه کان له هه‌ممو کورد زیاتر بی. با بهه پیاوی چاک بی! ئیمه بیکه‌س و رووت له ده‌شتیک له‌بهر باران و بهفر ماوین، جاری با پهنایه‌ک دروست که‌ین سه‌رما نه‌مانبا، ئه‌وسا له سه‌رنه‌نگ کردن‌که‌ی، سور بی یا شین و زه‌رد بی، شه‌ر ده‌که‌ین... خولا‌سه زورم هه‌ممو لا‌یه ک شیلا.

له لاین ره‌نامه‌ی «کوردستان پریس» و فه‌رهد شاکه‌لیشه‌وه چه‌ند ووت‌وویزیکم ده‌گه‌ل کرا. هه‌رچه‌ند ئیدریس سپارديووی که پیرۆت له خه‌ر جیدا یاریده‌م بدا، به‌لام ئه‌هوي راست بی ئه گهر دوکتور «عه‌زیزی فه‌یزنه‌زاد» له ئه‌لمانه‌وه یارمه‌تی نه‌دابام، لام وا بهه ره‌زیل ده‌بیوم. خوا جه‌زای به‌خیری بداته‌وه.

کاک حده‌مه‌ی عه‌زیزیش هات چه‌ند ره‌زیک میوانمان بیو. به دیداری زور شاد و شوکور بیومه‌وه.

لهو سه‌فه‌ره په‌نجا ره‌زیم پی چوو. له چه‌ند مالیک له پاریس ده‌عوه‌ت کراین: مالی «نازیه خانم» (خوشکی کهندال)، «نازی خانمی شافعی» و «که‌مالی داودی». چه‌ند جاریکیش نانمان له مه‌تعه‌میکی کوردی کرمانجی خوارد؛ که ئاشپه‌زه که ژنیکی مه‌هابادی بیو.

کوہتاوی

نه گذر به چاوی رخنه و چاو له چیشتی مجیور بکهین، به بوقوونی من یه ک له و شتانه که هله لدگری بهر رخنه که وی، چونیه تی دوایی هاتنی کتبیه که یه. خوینه ر وا هست ده کا مامؤسنا قله مه که داناوه چاییه ک بخواتوه و چانیک بدآ و نه مجار دهست پی بکاتوه؛ که چی به یه کجاري تهوا! زیاد لوهش به داخه و سیبیریک له پهزاره و دلگرانی، نهم دوایانه داگر تهه؛ که یه کتبنیک. وا هنیا، ز؛ حجه فهه به دلساردي، و ناته اوای دواي، بنت.

وک خویندمانهوه، مامؤستا ههزار چیشتی مجیوری سالی ۱۳۶۲ ک. (۱۹۸۳ز.) نووسیوه و سی سال لهودوا، سالی ۱۳۶۵ ک. (۱۹۸۷ز.) پنیدا چوتهوه. دهشانین کوچی دوایی مامؤستا بروزی دووهمه می رهشهمهی سالی ۱۳۶۹ ای کوچی (۲/۲۱ ۱۹۹۱ز.) رووی داوه؛ یانی دهوری چوار سال و نیو پاش نووسینی ئاخر دیزی ئهم کتبیه. ئاخو ئهو ماوه چوناواچون بهسهر چووبی؟ لمراستیدا ئه و چهند سالهی ئاخری زیانی مامؤستا، يه كجارت پرپیت بوو. زوربهی کتبیه کانی له چاپ دران و بلاو بونهوه. بو خوشی زور پر کار بوو؛ شهو و بروزی نهدهناسی و ئاوری له خواردن و خواردنوه نهدهداوه. داده مهعسووم له گەل ئهم بارهشی راهاتبوو؛ له پەنای دادهنىشت و پارووی له زارى دەنا. جازىكیان دواي نان خواردنەكە، پرسىم: ئەرى مامؤستا ئهم ژممە چمان بوو؟ هەر چەند بىرى كردهوه نەيزانى!

لهم كتيبةدا چهند جار ناوي داده مهعسوم هاتووه و مامؤستا ئهوبهرى رېز و خوشە ويستى خۆي بەرامبەر بەو دەربىريو، بەلام بە بېرىاي من لەبارەي كەسايەتى ئۇ زەنە وەفادارە فيداكارە، كەم گۇتراوه و زۇرى ماوه. بۇ كەسيك بەو مالئۇوه نزىك دەيۋو، دەرەدە كەوت كە رەمزى ئەو ھەممۇ داشت و سە، كەھتۈپ، مامؤستابە، دادە مهعسومە.

مامؤستا ههر کارینکی تازه‌ی به دهستهوه ده گرت، داده مه‌عسوم ئەركى سەرشانى خۆي
دهزانى ھەممۇ شتىك تەنانەت دەركەوانى و ھينانە ژوور و بەرى كردنى مبوانى بىئەزمارى مال
وەنەستە گرى؛ لەگەلى شەنۇخسى بکىشى؛ ئىلى دورۇ نە كەويىتهوه، نەوهە ك شتىكى پىويست
بىي. چارە كە سەعاتىك جارى چايىك، ئاۋىك، مىوهىيە كى بۇ بىتىنى. ئەگەر لىت بېرسىيابا كارە كە
گە يىشتۇته كوى، بە وردى دەيزانى چەند لاپەرەي چووه و چەندى ماوە و ئىستا خەرىكى چىيە!
واي دەكەد مامؤستا كارى بەسەر ھىچ شتىكە و نەبى؛ ئارخەيان دانىشى و شانى لى شل كا و
خەرىك كار بىي؛ و بەس.

بهلی مامؤستا هزار و بیزینکی یه کجارت به قمهوت و قوولی ههبوو، بهلی ناگای تنهبلی نهدهزانی و قفت له کار ماندوو نهدهبوو، بهلام ئه گهر هاوسریکی واى نه بوایا، چون دهیتوانی به بیری بلاو و ئاللۇزاو، له سەرینهی ئەركى مال و میوان و هەزار بەزم و پەرمى تر، به رۆز و شەو کار بکا و ئەمە ھەممە کا، ھ یابىخدا ھ بە، ھەم بىتىن؟

رسنه يه کي شڪسپيره دهلى: «ئه گهر پياوينکي زور گهوره تان بىنى، له سىبەرى پشته سەریدا شوين زىنېكى گهوره تر بىگەرن». بريا ژيانى ئەو شىئر ژنهش دەبۈوه كتىپىك بۇ دەرس لىنى گەتنىن و حاولىنى بىنى، هەممۇۋە ڙىز و بىاونىك.

三

مامؤستا ههزار بهر نامه يه کي خوشی هه بيو: نه گهر کاريکي تهواو ده کرد، نه واريکي «ماملي»
يان «شهده، يان»، يان «ئوممو كولسوم» ي نه خسته سهه و دهنگي بليند ده کرد. نه مجاز

خهبهری به دوستانیشی دهداد. جار-جار تلهفونیکیشی بُو من ده کرد. جا که گووشیم هلبگرتایه و یه ک لهو ده نگانه بیستایه، ده مزانی کاره که دوایی هاتووه و ئۇورۇ مالى مامؤستا جیزئنە! تاوم به دهستمه بوایه دامدەنا و خۆم بەھو جیزئنە پېرۋەز دەگەیاند. لم دوایانەدا منیش فېر ببۈوم. ھەركام لە كتىبەكان لە چاپ دەردەچۈون، بە تلهفون رامدەگەیاند: قوربان با ماملئى بخوتىنى؛ میوانىكى خۆشەويستت بُو دى!

چاپى تەرجەمە كەدى قانۇونى بوعەللى سينا بە فارسى لە حەوت بەرگدا بە جوانترین شىيە، وەك چۈرۈدۈنکى گەورەنگى، لە ئىراندا دەنگى دايەوە و مامؤستاييانى ناودارى فارس زمان، بە ئافەرين و سەرسوورمانەوە باسى ئەم كاره گەورە و گرانەيان دەكىدە؛ كە چۈن پاش ھەزار سال زانىيەكى كورد زمان لە خۆى رادىيە دەست بُو ئەم كاره دژوارە بەرى و تىيدا وەها ئوستادانە سەركەوى. تەنانەت مەجەللەي مانگانەي «كىيەن فەرنگى» كە ئەودەم ناسراوترىن گۇفارى وىزەبى - فەرەنگى ئىران بۇو، ژمارەيەكى بُو ناساندىن مامؤستا بە كۆمەللى بېرەهران و زانىياني ئىران تەرخان كرد.

چاپى فەرەنگى «ھەنبانە بۇرىنە» - كە ئىستاش پاش نزىك بە بىست سال، باشترين فەرەنگى كوردى بە كوردىيە - پلەي بەرزى كوردى زانى و وىزەوانى مامؤستاي زيانى لە پىشۇو دەرخست و لە ھەممۇ لايەكەمە بارانى نامە و تەلەفون بۇو بُو سپاس لەو خزمەتە گەورەيە. «ممۇ زىن» ئىخانى، بە شەرەح كەمانجىيە كەيەوە و بە شىۋازىتكى رازاوه، ھەر لە ئورۇپا چاپ كرا و مامؤستا بۇو ئاۋانەشى گەيىشت.

«چوارىتە كانى خەبىام» يىش دىسان لە چاپ درايەوە و لە دوو مانگدا دەھەزار نوسخەلى لى فرۇشا.

لە پايىزى ٦٨ (٨٩) دا، مامؤستا وەرگېپانى قورئانى دەسبېتىكەر و ماوهى نۇ مانگ شاكارىيەكى بەدىيارى بُو گەلە كەدى بەجى هيىشت، كە بە برواي زورىك لە وىزەوانان، لە ئەددەبىياتى جىهاندا دەگەمنە.

سەرچەمى ئەمانە و ئى ترىش، بۇو بە ھۆى ئەمە كە ناوى «ئوستاد ھەزار» - وەك لە بەغدا - لە ھەممۇ شويىتىكى ئەددەبى و فەرەنگى تارانىشدا بەۋەپەرى رېزەھە بىتە سەر زاران و يادى لى بىكىرى.

مامؤستا بُو خۇشى بەھەممۇ تالى و سوئىيەوە چەشتبووى و بەو گش گەرمى و سەردىيەوە كىشىبابۇي، تا دوامىن ٻۆزى زيانى تەواو دل زىندوو و دەم بە پىنكەننۇن بۇو. با ئەم دوو نمۇونەتان تو بىگىرەمەوە:

* كارى مامؤستا سەر لە ھەممەلەوە، لە «واحد فعالىتەلەي فەرنگى» بۇو. پاشان بېيار درا بىتە دەزگاي چاپ و بلاو كردنەوەي «سرووش»؛ كە ئەمېش ھەر سەر بە رادىيە - تەلەفېزىيۇن بۇو. ئەمچار قسە هاتە سەر ئەمە كە زۇر حەيە مامؤستا كاتى بە ھات و چووئى تاران و كەرەجهە بېروا. با لە مال بى و بە ھاو كارىنکىدا كارى بُو بنىرىن و بۇمان بنىرىتەھە. ھاو كاره كە بىرادەرېك بۇو «زېرەك» ناو، خەلکى شارى رېشت لە باکوورى ئىران كە مالى لە كەرەج بۇو. ھەممۇ جارىك ئەمە پۇيىست بۇو مامؤستا بېيىنى، بە ئاغاي زېرە كەم دەدە. مامؤستاش ھەرچىكى دېتبۇو پېنى دەداوه؛ بەيانى كە دەھاتەوە، دەيھەتىناوه. جارىكىيان دېر چووبۇو، چۈن بۇو، ئەگەر كاره كەمى ھەتىناوه و كردىمەوە، دەھېبىنم بەيتىكى فارسى لەسەر نۇرسىيۇ:

حقا که با عقوبت دوزخ برابر است رفتن به پای زیرک رشتی سوی سروش!
 * رُؤژیک له مالیان بوم، مامُوستا مجه‌ممه‌دی قازی و چهند که‌سینکی تر هاتن. مامُوستا
 قازی پیشتر نه خوشی شیرپه‌نجه‌ی گه‌رو و تووش ببسو؛ تاله دهنگدهره کانی گه‌روویان
 ده‌هینابوو. بهو بُونهوه قسه‌ی ناسایی پی نه‌ده کرا؛ شامرازیکی به لاملیه‌وه دهنا و ده‌نگیکی
 ناناسایی لی ده‌ردنه‌هینا. بهو حاله‌ش گفتی خوشی دوایی نه‌ده‌ههات. ئه‌وی جوک و نوکته و
 له‌تیفه‌ی تازه و که‌س نه‌بیستو ههبوو له لای بسو؛ بی‌وچان و یه‌ک له‌دووی یه‌ک ده‌یگیڑاوه.
 رُؤژی شاد، به‌راستی مه‌جلیسی خوش بسو.

ئه‌و رُؤژه ده‌وری نیوسه‌عاتیک له‌سه‌ریه ک قسه‌ی خوشی کرد؛ تا باتری ثامرازه که‌ی ته‌واو بسو.
 ده‌ستی برد له کیفه‌که‌ی یه‌کینکی تازه ده‌ربینی و تی‌بخته‌وه، مامُوستا هه‌زار گوتی؛ ئه‌گهر
 که‌سینک رسته‌یه ک، وشه‌یه کی هه‌یه، فرسه‌ته؛ دهنا تی‌تی خسته‌وه هه‌یهاته نوره‌ی قسه به که‌س
 بدایا نه‌مجار رووی کرده مامُوستا قازی و تی؛ کاک قازی و هللا کاری تو بهم ورده و پردانه
 بع‌ریوه ناچی؛ بابه تو ده‌بین باتری تهراکتور هه‌لگری!

راسته مامُوستا نه خوش بسو؛ له‌شی - له‌چاو ته‌منی - زور پیر بسو. به‌لام تا ئاخر ساتی ژیانی
 گوچانیکیشی هه‌لنه‌گرت و بُو بع‌ریوه‌بردنی خوشی، پیویستی به یارمه‌تی که‌س نه‌بوو.
 داده مه‌عسوم دیگیرتنه‌وه؛ بی‌یانی ئه‌و رُؤژه که له خه و هه‌ستام دیتم هیشتا هه‌لنه‌ستاوه؛
 به‌لام به‌خه‌به‌ر بسو. پرسیم هه‌لناسی؟
 - به‌لی، بُوچی. هیندیک قورس.

هه‌ستا، ئاویکی به سه‌ر و چاویدا دا و چاییه کی خوارده‌وه؛ به‌لام هیچی تری پی نه‌خورا. گوتوم
 با دوکتوریک خه‌به‌ر که‌م. و تی نا، بُو خوم ده‌چم.

ماشینیکمان بانگ کرد و ری که‌وتین. ده‌وری سه‌عاتیک به‌ریوه بسووین تا گه‌یشتنیه لای
 دوکتور حه‌یده‌ری له تاران. خه‌به‌ریان دایه هاتووین، به ده‌ممانه‌وه هات و بردینیه ژووریک و
 داوه کرد راکشی تا نه خوشیک لهو دیوه، ده‌بینی و دیتنه‌وه. بُو خوشی ده‌راورد و له
 سه‌ر ته‌خت راکشا. پاش پینچ - شهش ده‌قیقه دوکتور هاته‌وه.

- دهی مامُوستا گیان! چون بسوه ته‌شریفت هینتاوه؟
 جواب نییه. ته‌مه‌شا ده کا هه‌زار سال!

ته‌رمی مامُوستا گویزرا‌یه‌وه مه‌هباباد و له په‌نای مامُوستا هینمن و مه‌لا غه‌فورو دا نیثرا. ئه‌و رُؤژه
 و سئ رُؤژی پرسه‌ی له مزگه‌وتی سووردا، شتیک زور به‌رچاو بسو؛ هه‌موو کوردیک - به هه‌ر بیر
 و بُوچونیکه‌وه - هاتبوون. که‌سانیک به چاوی سووره‌وه سه‌ر خوشییان له یه‌ک ده‌کرد که تا
 دوینی به دزمئی قه‌سته‌سه‌ری یه‌ک ده‌ناسران. دیار بسو - وه‌ک هه‌موو ژیانی - مه‌رگیشی
 ره‌مزی یه‌ک‌گرتن بسو.
 هه‌زار دروود و ره‌حمة‌ت له گیانی پاکی.

۱. به کوردی ئاوای لی دی:

راست هه‌ر وه کوو جزیای جه‌هنه‌نم وايه چوون بُو سرووش به پی‌ی زیره کی ره‌شتی!

به‌یته‌که له گولستانی سه‌عدیدایه؛ ده‌لی:

حقا که با عقوبت دوزخ برابر است رفتن به پایمردی همسایه در بهشت

ناونامه

ئەبۇۋاتالىپ (يىشىمەرگەىي عەرەب) ٤٥٤
 ئەبۇوەھلى سىنَا ٥٠٣, ٥١٧, ٥٠٧, ٥٠٤
 ئەبۇ ياسىن (دو كاندارىنىكى عەرەب) ٤٠٩
 ئەناكشىۋەف (فەرماننەدەي ھېزەكانى شۇرەوى لە^{لە}
 ئازەربايچان) ٣٠٥
 ئەحمدەد بانى خىلانى ١١٩
 ئەحمدەد تەوفىق (سەيد عەبدوللا نىسخاقي) ٣١٨
 ، ٢٣٩, ٢٣٥, ٢٣٤, ٢٣٣, ٢٣٢, ٢٣٨, ٢٣٧, ٢٣٦
 ئەحمدەد حەسەن بەكر ٤٣٤, ٤٣٣, ٤٣٢, ٤٣١, ٤٣٠, ٤٣٨, ٤٣٧, ٤٣٦, ٤٣٥
 ، ٢٥٣, ٢٥٢, ٢٥١, ٢٥٠, ٢٤٨, ٢٤٧, ٢٤٦, ٢٤٥
 ، ٣٩٩, ٣٩٥, ٣٨٩, ٣٨٨, ٣٨٥, ٣٦١, ٣٥٩
 ، ٤٤٠, ٤٣٩, ٤٣٧, ٤٣٢, ٤٢٦, ٤٢٢, ٤٢١, ٤٠١
 ٥١١ ٤٩٧, ٤٦٢, ٤٦١, ٤٤٣, ٤٤٢
 ئەحمدەد حوسىن ٢٢٣
 ئەحمدەد حەسەن بەكر ٤٦٩
 ئەحمدەد حەمدى ١٣٠
 ئەحمدەد حەۋىزى ١٢٢
 ئەحمدەد خواجا ١١٢, ١١٣
 ئەحمدەد سالىح عەبدى ٢٥٧
 ئەحمدەد شاباز ٤٠٤, ٣٩٨, ٣٩٧
 ئەحمدەد شەوقى ١٢٨, ١١٨
 ئەحمدەد عوسمان ٢٤٦, ١٩٠, ١٧٥, ١٧٣
 ئەحمدەد عەنتەر ٢٠٨
 ئەحمدەد نالبەند ٣٨٦
 ئەحمدەد ناوىنكى ھىندى ١١٦
 ئەحمدەد ھەرمى ٣٩٩
 ئەحمدەدغا (كۆنە ئەفسەرى عوسمانى) ٢٤٣
 ئەحمدەدغا حاجى بايزاجا ٢, ٣٦, ٥٥, ٦٠, ٧٦
 ٧٧
 ئەحمدەدۇف (وەزىرىنىكى باكتۈمى) ٣١٠

ئابۇ جىلىمى ٢٤٤
 ئابۇ عوسمان ٢١٥, ٢١٢
 ئاراكىنل ٢١٦
 ئارام كوردىيان ٦٥
 ئارتىن ئەرمەنى ١٥٧
 ئارسىن لوپىن ١٦٠
 (موھەندىس) ئاريا ٥١٤
 ئاغا قۆچ بەگ ٢٤٤, ٣٦
 ئاغاي زورەگوان ٣٨٧
 ئامىن (يە كەم زىنى مەلا مەممەدى بۇر) ١١
 ئانان قول فرنس ١٣٨
 ئاۋەرە حەمان عارف ٤٣٤, ٤٣٢
 (دوكىتور) ئاۋەرە حەمانى مەلا مارف ٤٨١
 ئاۋەرە حەمانى مەلامە حەمەود ٤٢٩, ٤٢٢
 ئايەتوللا دزفوولى ٥١٢
 ئايەتوللا مەردۇخ ٢٤٧
 ئايىشەخان (دايىكى شىيخ لهەتف) ٩٦
 ئايىشى (ئايىشى مەلا، زىنى مەلانىسک) ٤٤٨, ٤٣١
 ئۆزىتىلى (پۆزەلەتتاسى پرووسى) ٢٨٢
 ئوستاد شەھاب ٢٢٨
 ئۇغۇستىن ١٣٩
 (دوكىتور) ئەبرىشەمى ٤٥٩
 ئەبولعىز ٢١٢
 ئەبۇنابىدارى ٤٢٣
 ئەبۇو ئەبىوب (سەرتاشى بەجىنەس) ١٤٧
 ئەبۇو ئەبىوب (خاوهن ئوتىل) ٢١٥, ٢١٤, ٢١٢
 ئەبۇو باسمە ١٩٤
 ئەبۇوە كەر (خەلەپەي يە كەم) ٥٠٣

ئوستوانی (تیراھیم) ۲۳۶	ئەحمدەدی بارام میرزا ۴۷۹، ۴۲۲
تیراھیم عەبدولەھمان خال ۱۷۰	ئەحمدەدی خانی ۲۱۰، ۲۱۲، ۲۶۳، ۲۱۲، ۲۸۲، ۲۸۲
تیراھیم / برایم ئەحمدەد ۲۵۳، ۱۹۲، ۱۷۱، ۹۹، ۹۰	۳۷۲، ۳۶۸، ۳۱۲
، ۲۹۵، ۲۶۰، ۲۲۹، ۲۲۵، ۲۲۰، ۳۱۵، ۲۶۶، ۲۶۵	۵۲۰، ۵۱۹، ۵۱۸، ۴۰۹
۴۹۰، ۴۰۵، ۴۰۴	۱۱۸، ۱۱۶
ئېینولەھمام ۴۱۸	ئەحمدەدی قەرەقشلاغ ۳۱۳
ئېینولەھردی ۲۳	ئەحمدەدی هیندی ۱۲۰
ئىحسان تەبەرى ۵۱۵	ئەدمۇنس ۴۸۳
ئىحسان شىززاد ۴۶۳، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۶۸، ۴۷۸، ۴۷۹	ئەدىپ (مەلارەسولى سادقى) ۴۶۵
۴۹۰	ئەرسكىن كالدولى ۲۹۴
ئىدرىس بارزانى ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۸۴، ۴۲۷، ۴۲۸	ئەسعەد (فەقى ھاو جوڭرى ھەزار) ۳۰، ۲۳، ۲۱
۴۴۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۲	ئەسعەد خوشۇرى ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۱
تىدىت (زنى كىرىس كوجىرا) ۴۴۷	۴۶۲، ۴۶۱
ئىراندۇست (موحسىن) ۴۴۷	ئەسکەندەرى (تىرىج) ۳۰۸، ۳۰۷
ئىرەج میرزا ۱۲	ئەسەد (كىماشانى لە بەخەنس) ۱۵۰
ئىسحاقى (حەسەن) ۳۵۱، ۴۲۲، ۵۱۱	ئەسەدۇف (راوۇزىكەرى شۇرەۋى لە مەھاباد) ۲۹۵
ئىمام تابور ۱۹۷	(دوكتور) ئەعلەم (مىستەفا) ۵۱۰
ئىمام رەزا ۵۰۴	ئەكرەمى حاجى ۲۱۲
ئىمام شافعى ۱۱۵، ۱۱۰، ۴۸۰، ۵۱۱	ئەلبىر (ئاشۇورى) ۴۲۵
ئىمام عەلى ۱۱۱، ۱۲۱	ئەلكسەندر دووما ۱۰۹
ئىمام مووسا كازم ۱۰۲	ئەمانى (ساواكى) ۴۹۵
ئىمامى (محەممەد) ۱۲۶، ۱۹۷، ۴۳۵، ۴۹۳، ۲۵۱	ئەمىرىشۇلقەپس ۲۱
ئىمامى (ھەوالى زى-كاف) ۱۲۶، ۰۳، ۲۰۲، ۱۲۹	ئەمىر خىزى ۳۰۷
۲۰۳	ئەمىر يۈوسەف ۳۱۱

ب

بابا تايەر ۳۰۹	ئەمين فەيزى بەگ ۴۷
بابان (چەعەفر) ۱۴۷	ئەمين گارازدار ۴۵۲
باباپۇف ۲۹۰	ئەنوار (فەخرەددىن) ۵۰۸، ۵۰۷
باپەشىخ (مامى سەيد كاميل) ۵۹	ئەنۋەر میرزا ۳۳۹، ۳۳۴
باپەشىخى رەخانى [بابا مەردىقۇخ] ۵۰۹	ئەنۋەرى مەلارەسول ۴۵۰
باپە كى پېزەرى ۴۲۲، ۴۰۵	ئەورامى (يۈوسەف) ۴۹۹
باپە كرى سەھليم ئاغا ۶۲	ئەيوب (كۈرىشىخ باپق) ۲۸۱
باپە كى خورەمدىنى ۲۷۶	ئەيوبىي (كەرىم) ۲۷۱، ۲۷۴، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۴۸۴، ۳۰۶
بارامى (عەبدوللا/ میرزا عەولا) ۷۷	ئەيوبىي (سەيد عوبەيدىللا) ۴۷۹
باقرۇف (باقرۇف) ۳۰۵، ۶۲	ئەيوبىي ئەكراد ۲۱۴
باقي بامەرنى (مام غەفور) ۲۹۵، ۹۱	ئەيوبىيان (سەيد عەبدوللا) ۴۷۱
بالزاڭ ۱۲۸	ئەيوبىيان (تۇسرەت خانم) ۴۷۱
بايمىزىدى بەستامى ۱۲۴	(دوكتور) تىيراھىم ۵۱۰

برایم ثُفهندی ۴۱۳، ۴۱۴

برایمه سووری قاجاغچی ۳۰۰

بررووسکه (حمره‌سی مام جه‌لال) ۴۰۶

بلوت (شهریکه چه‌نهی حمه‌مدی مه‌ولووده چرج) ۲۰۰

بلوروی (وه‌هاب) ۲۰۲

بُرْه که‌بی (سدیق) ۵۰۸

بوزنره‌سلان ۵۱۸

به‌حری (پیشمرگ) ۳۶۶

به‌ختیار (شاپور) ۵۱۶

به‌درده‌دین عه‌لی ۴۲۷

به‌دیع باباجان ۱۸۹

به‌زار (سهره ک وہ‌زیر) ۴۲۲، ۴۲۳

به‌شیر موشیر ۳۲۱، ۳۰۷، ۲۵۸

(پروفسور) به‌کایف ۴۸۸

به‌هائه‌ددين مجه‌مهد (شاهی نه‌قشبی‌ند) ۲۹۲

به‌هیه خانم (دایکی که‌ریم) ۴۳۵، ۲۰۲

بیجان جندی ۴۱۷، ۳۴۳، ۳۴۱

(سه‌روان) بیداره‌خت ۷۵، ۷۳

بیتریا (شاعیری ته‌ورتیز) ۳۰۹

پ

(دوكتور) پاشا مشکانی ۵۱۰

(دوكتور) پاکیزه ره‌فقیح حیلمی ۴۸۰، ۴۶۸

پورتوبان (عه‌کاسی ته‌رمه‌نی له که‌رکوک) ۱۶۲

۱۶۴

(سهره‌نگ) پزشکیان ۵۹

(دوكтор) پولیفوی ۴۸۹، ۴۸۳

بووشکین ۲۸۱، ۶۳

به‌هله‌وی (حمه‌رها / شای نیران / ثاریامیهر)

۲۵۶، ۲۴۷، ۲۲۳، ۱۸۵، ۱۸۱، ۱۱۲، ۹۱، ۶۱

۴۹۶، ۴۹۵، ۴۹۴، ۴۷۵، ۴۶۳، ۴۲۲، ۳۳۰، ۳۰۸

۵۱۶، ۵۱۱، ۵۰۷، ۵۰۶، ۵۰۵، ۵۰۱

په‌هله‌وی (رهزا / رهزا شا / ره‌خان) ۵۲، ۴۷، ۲۲

۴۱۸، ۳۰۲

پیره‌میرد (حاجی ته‌وفیق) ۱۵۸، ۱۵۷، ۱۰۰، ۹۹

پیری خمل ۲۴۴

پیشنه‌وری ۳۰۰، ۲۷۲، ۷۵، ۷۳، ۷۲، ۷۱، ۷۰

۴۰۰، ۳۰۵

ت

تاج‌الدین (ماموستای دینی ته‌یمومور) ۲۹۰

تاھیر (برای عومه‌ر ده‌با به) ۴۰۴

تاھیر ته‌ توفیق ۵۱۱، ۲۶۱

تاھیر حمه‌سنه ۳۶۲

تاھیر یه‌جیا ۳۲۸، ۳۴۱، ۳۹۸، ۴۶۶

تور‌جانی زاده ۱۰۷، ۹۵

تور‌سون‌زاده ۲۷۸، ۲۷۷

تومابوا ۴۷۲، ۴۷۲

توه‌هامتی (له بخاریست) ۱۷۶، ۱۷۵

ته‌حسین یه‌زبیدی ۳۶۴، ۳۶۲

ته‌حیه کاریوکا ۱۷۱، ۱۷۹، ۱۸۱

ته‌وحیدی مه‌لانه‌جمه ۵۳

ته‌وفیق وردی (مجه‌مم‌مد) ۲۵۹، ۲۶۶، ۲۲۰

۴۰۰، ۳۲۱

ته‌وفیق وه‌بی ۴۸۳، ۱۱۱

ته‌ها باهه‌رنی ۴۰۶

ته‌ها حوسین ۱۳۸

ته‌ها ره‌مه‌زان جه‌زراوی ۳۲۲

ته‌یمومور (له ته‌نستینوی کورد له پاریس) ۵۲۰

ته‌یمومور له‌نگ ۲۹۰، ۲۲۲

(دوکتور) ته‌ب عه‌قر اوی ۵۱۰

(مارشال) تینتو ۳۴۸

ج

جامس جه‌لیل ۴۸۴

جافر سولتان هه‌ورامی ۴۲۲

جامی (عه‌بدوره حمان) ۳۱، ۷۷

جگه‌رخوین ۱۴۱، ۱۴۶، ۲۰۵، ۲۰۰، ۲۰۹

۲۲۲، ۲۸۲

جوانمیراغا ۳۹۲

جوبران خه‌لیل جوبران ۱۴۵

جوبرایل ته‌رمه‌نی ۱۲۲

جونه‌یدی به‌غدادی ۳۶۸، ۳۷۲، ۴۹۴

۴۷۵، ۴۷۴، ۴۷۳، ۴۷۲، ۴۷۱، ۴۷۰

۴۷۷

جه‌عفه‌ر خه‌دان ۶۲، ۶۳، ۲۹۵، ۲۹۰، ۴۸۶

(دوکتور) جه‌عفه‌ر مجه‌مهد که‌ریم ۱۰۸

حاتمه می تهی	۲۹۲, ۸۲	جه عفه ر مووسا ۱۵۸
حاجو گاغا	۱۸۲, ۱۹۹, ۲۰۱, ۲۰۲, ۲۰۳, ۲۰۴, ۲۰۵, ۲۰۶, ۲۰۷, ۲۱۱, ۲۱۸, ۲۲۰	جه عفه ر (کورپی مهناوی که ریمی سابلاغی) ۳۹۴
حاجی بابه شیخی تورجان	۳۰۰, ۷۱, ۶۲, ۲۴	جه عفه ر (له رهوابیتی فرهنه نگی ٹازه ریجان) ۴۹۹
حاجی بایزاغا	۳۷۵, ۳۱۹, ۲۵۱, ۲۴۶	۶۲
حاجی چندی	۹۱, ۷۰, ۳۶, ۳۵	جه عفه ریان (کار به دستی رادیو-تله فریزنی
حاجی جهندی	۴۹۰, ۴۸۴, ۲۷۱	تیران) ۵۰۲, ۵۰۳, ۵۰۴, ۵۰۵, ۵۰۶
حاجی حesseن ئه فغانی	۱۱۶	جه لاده ت عالی به درخان ۲۲۶, ۲۱۲, ۱۴۶
حاجی رهسول (فرمانداری شیخان)	۴۸۱	جه لال بابانی ۲۲۲
حاجی شیخ عهولای کولیجه	۴۵۶	جه لال به یار ۲۲۲
حاجی شیخه	۷۹	جه لال بیتووشی ۲۷۵, ۲۵۱, ۱۹۸, ۱۸۶
حاجی عهد بوره حمانی مجیور	۱۲۳	جه لال تاله بانی / مام جه لال ۲۰۵, ۱۸۷, ۱۱۸
حاجی عهد بوره زاق (هستانداری مووسل)	۲۹۶	, ۳۱۸, ۲۱۷, ۳۱۵, ۲۶۵, ۲۵۲, ۲۵۱, ۲۴۷, ۲۲۸
حاجی عهد بوللا (کورپی گهوره شیخی بورهان)	۵۶	, ۳۹۴, ۳۹۷, ۳۹۲, ۳۳۴, ۲۲۲, ۲۲۵, ۲۲۲, ۲۲۰
حاجی عهد بوره تیف	۱۴۹	, ۴۹۰, ۴۴۲, ۴۳۰, ۴۲۹
حاجی عه بدولای توکمه چی	۱۰۷	جه لال عه بوره حمان ۴۲۵, ۴۲۴
حاجی عه لی ئه کبه ر ناویک	۵۹	جه مال شالی ۳۱۵
حاجی قادری کوبی	۴۸۱, ۹۲	جه مال بابان ۳۱۵, ۴۸۰
حاجی کرامه ت	۱۱۷, ۱۱۶	جه مال حیدری ۲۵۷, ۲۵۳, ۲۴۶, ۱۹۳, ۱۹۱
حاجی مهلا ره حمانی شه ره فکه ندی	۳۵, ۳۴	, ۳۶۰, ۳۰۷, ۲۹۵
حاجی مهلا	۳۶۳	جه مال ره فعت ۱۶۰
حاجی مهلا صالح	۲۰۲	جه مال عارف ۲۲۱
حاجی مهلا باز رگانی زینو هی	۴۵۹	جه مال قادر ۱۹۴
حاجی موتھ لیب	۴۹۹	جه مشید به درخان ۲۱۲
حاجی میرزای بازاری قامیشلی	۲۲۲	جه میل حاجو ۲۴۴, ۲۲۳, ۲۰۸, ۲۰۲
حاجی گای مه محمود اغا	۴۲۲	جه میلاغا ۲۰۵, ۲۲۲, ۲۰۲
حافز [شاعیری شیرازی]	۳, ۲۱, ۱۲۸, ۱۲۷, ۲۲۷	جه واداغای لیوژه ۴۲۸, ۴۳۱
حافز ثیره ایم	۱۳۸	جه واهیری (شاعیری عهره ب) ۴۶۳
حافز مسته فا قازی	۳, ۲۶۵, ۲۶۷, ۲۷۰	جه وده د مهلا محمد ۲۷۵
حاکم سه عبد	۱۵۴	جه وهر هیرانی ۴۵۴
(حسین) حوزنی موکوریانی	۱۰۹, ۱۰۸, ۴۸	جه وهاد شاهین ۲۰۷
حسنی خانم (زنی میرزا که ریمی شتری)	۴۸۸, ۱۲۹, ۱۱۵, ۱۱۲, ۱۱۱, ۱۱۰	چارلی چاپلن ۱۸۱
حسنی زه عیم	۱۴۲	جه چنانگای حاجو ۲۱۰, ۲۱۸, ۲۲۲
حسنی به زاز	۱۴۲	جه نگیر [خان] ۳۰۵
حسین حاجی ناویکی سورچی	۳۶۱	چیخوف [ثانتوان] ۷, ۱۲۸, ۲۷۶
حسین شیروانی	۲۲۷	چ

(حاجی سهید) حمه ده مین ساره وانان	۱۲	حسین کاوانی ۴۹۸
حمه ده مین منگوری	۴۶۵	حسین هورامانی ۱۶۸
حمه ده مین ناویکی خله لکی ولاتی پزدھر	۳۸۶	حسین ودتار ۱۴۵, ۱۳۹
(خرم تکاری ههزار)	۱۰۹	حسیناغای قاجر ۲۵
حمه ده مین همه وندی	۷۵	حسینی حمه داغای میرگه سووری ۳۵۸, ۳۴۲
حمه ده میناغای مه حموداغا	۳۷	۴۳۴
حمه ده مه لووده چرج	۶۶	حسینی زیرپنگه ران ۴۸
, ۲۹۷, ۲۹۶, ۲۹۵, ۲۹۷	۳۰۷, ۳۰۳, ۳۰۰	حسیناغای میرگه سووری ۴۱
(ک) حمه دی نوبار (بابی مه عسوم خان)	۳۶	(دوکتور) حه بیب (له به حنهس) ۱۴۳
حمه ره شیدخانی بانه	۸۸, ۶۹, ۶۰, ۵۹	حه بیب مه مه د که ریم ۴۳۰, ۴۲۵
حمه سووری	۴۰۲	حه دادی (مهلا حمه ده مین) ۶۲, ۶۱
حمه که ریم مه جیدی	۶۰	حه رق (شاعیر) ۳۳
حمه ره شادی	۲۹۶, ۱۸۶, ۱۶۰, ۱۰۳	حه سو میرخانی زازله ۳۷۸, ۴۴۲, ۴۴۳, ۴۴۵
حمه ره عزه کویر	۱۹۴	حه سهنه به سری ۲۷۲
حمه ره عزیز	۵۲۰, ۴۹۸	حه سهنه توچله ۲۰۱
حمه عوسمن	۴۳۱, ۲۹۳, ۲۵۹	حه سهنه حه وته وانه ۴۴۱
حه ننا ثه بولجه ننا	۱۶۲, ۱۶۴	حه سهنه زهیات ۱۳۸
حه یده بر گی میرگه سووری	۴۱۱	حه سهنه عه سکه ر ۱۵۱
(دوکتور) حه یده ری	۵۲۳, ۵۱۰	حه سهنه غه ربیب ۱۰۱
حه یده ری (سالار)	۴۳۲, ۴۲۱, ۴۲۲	حه سهنه ناویکی یهزیدی ۳۷۵
حه یده ری (سدقیق)	۴۹۹, ۱۳۳, ۴۸	حه سهنه ناغای حاجو ۲۰۱, ۲۰۴, ۲۰۲, ۲۰۵, ۲۰۶
حیسامی (خالیداغا)	۴۳۹, ۴۲۷	۲۴۶, ۲۲۴, ۲۲۲, ۲۰۷
حیسامی (که ریم)	۴۰۵, ۴۵۸	حه سهنه زاده (ره شید) ۴۵۸
	۴۵۹, ۱۷۸	حه سهنه کوری ره حیمی قازی ۴۲۲
		حه سهیب (حافزیکی عه ره ب) ۱۸۶
		حه مایل خان ۲۸۳
		حه مه حسین خان ۵۳
خات روقيا (دایکی شیری ههزار)	۱۳	حه مه حسین خانی سه یقی فازی ۷۱, ۹۶, ۳۰۶
خات سه لاما (دایکی حوزنی)	۱۰۸	حه مه خانی بانه ۵۳
خات شه راقه هت (دایکی شیری ههزار)	۱۲	حه مه ره شیدخان ۴۶۵, ۱۹۷
خات شه وکه هت (خاوهون مالی ههزار)	۱۹۵	حه مه سه عید کانی مارانی ۱۰۰, ۱۰۴, ۱۰۳, ۱۰۲
خات مهله ک (زنی وه ستا برایمی وتنه گر)	۱۵۵	حه مه شه رفیع حاجو ۲۲۰, ۲۲۱, ۲۲۲, ۲۲۴
	۱۸۷	حه مه عه لی به گ ۱۰۸
خاتوامان (زنی مه لاور همانی مامؤستای قوتا بخانه)	۱۴	حه مه عه لی خوجه ۳۷۷
(سه روان) خاکسار	۷۸	حه مه فرهج ۲۷۷
حالو عه من (خالی نیزامي شاعیر)	۲۰۴	حه مه سه ربانی (سه ربانی) ۴۳۷, ۴۳۶
حاله مه لای داودی	۵۳, ۵۱, ۴۸	حه مه داغای سه را ۷۴
حاله مین	۴۹۹, ۴۳	حه مه ده مین (بابی ره سولی قادری) ۵۰۲
, خالید به کداش / به کشاش / هه وال خالید	۲۰۸	حه مه ده مین (خالوزای ههزار) ۴۶, ۱۶
, ۲۴۴, ۲۴۲, ۲۲۸, ۲۲۹, ۲۱۷, ۲۱۶, ۲۱۵, ۲۰۹		

دیاکو قادری	۵۱۹	۳۰۹, ۲۶۱, ۲۴۵
(زهنهال) دیگول	۴۷۷	۲۶۴ خالید محدثین
		۴۵۶ خالیدی شیخ ره حبیم
		خان ئەحمدەدخان (ئەردەلان)
		خانی (شیخ ئەحمدە)
		۲۸۲, ۲۶۲, ۲۱۲, ۲۱۰, ۲۸۲, ۲۱۳, ۴۹, ۳۶۸, ۳۱۲
		۵۲۰, ۵۱۹, ۵۱۸, ۴۰۹
		خدر مەنگور ۴۲۴
		خدر ناویکى گورکى ۳۵۲
		خدراغای قزلجە ۱۶۱
		(ستوان) خدری توبچى ۴۲۲
		(کا) خدرری گرشهپتان ۴۳۲
		خرۇشۇف [خرۇشچوف] ۳۵۴, ۲۹۱, ۲۸۲
		خورشیداغای ھەركى ۳۳۹
		خوسره پەرویز ۴۰۷
		خوسرهو (حەمید) ۵۰۰, ۲۹۲
		خوسرهوی (هاشم) ۷۰
		خوشکە زەکىھى فەيلى ۲۵۲
		خولەپىزە ۹۶
		خەلیفە خەلیل ۷۸
		خەلیفە سالح ۸۲
		خەلیفە مەھمەد ۲۴
		خەلیفە مەحمود ۹۳
		خەلیفە مەلا عەلى زەنبىلى ۵۱
		خەلیل شەوباش ۴۴۲
		خەلیل كەركۈكى (دەلال) ۴۰۸
		خەلیل مۇھەققى (كتىپ فرقىش) ۴۹۹
		خەيروللا (ئەفسەرى سەر بە بارزانى) ۱۱۳
		(حەكىم عومەر) خەيىام ۴۶۵, ۵۱۸, ۵۱۷
دیاکو قادری	۵۱۹	داروين ۳۵۱
(زهنهال) دیگول	۴۷۷	داريوش (كرماشانى) ۴۱۹
		دانا ئادام شىيت ۳۶۱, ۳۲۷
		داودى (كەمال) ۵۲۰
		دلشاد رەسۋولى ۴۰۱, ۴۰۰, ۷۵, ۶۷, ۶۵
		دلشاد مەسرەف ۴۲۷, ۴۲۴
		(دوكور) دوغرەمەجى ۵۱۰
		دەريشى بەگ ۴۲۹
		دەھام ئەلهادى ۲۱۰

سالح بامه‌پنی	۴۱۸	روشنه خانم (به درخانی) ۱۴۶
سالح به‌حرولعلوومی (شاعیر)	۲۵۸	۲۲۸، ۲۱۲، ۲۴۴، ۲۴۲، ۲۲۹
سالح جهیری	۱۲۲، ۱۲۰	بریزوانی سابلاغی (یوسف) ۴۰۳، ۴۰۴
سالح حهیده‌ری	۲۵۷	ز
سالح دیلان	۱۶۹	زاهید محمد مهدی ۴۲۲، ۲۵۱، ۲۲۳
سالح پوشدی	۱۸۹	زگریتا ۲۲۳، ۲۲۲
سالح شاتری	۴۷۰	زهیجی (ثاوره‌حمان) قادره سوور / ثاوره‌حمانی
سالح عهبدی	۳۱۶	۴۵۵، ۴۶۵، ۴۷۴، ۴۷۳، ۴۷۲، ۴۷۱
سالح لاجانی	۴۴۱	عیسا عهرفات ۱۷
سالح محمد حمودی بارزانی	۴۹۱، ۴۵۱	، ۶۵، ۶۲، ۶۱، ۵۸، ۵۷، ۵۶، ۵۵، ۵۴، ۵۳، ۵۱
سالح یوسفی	۴۲۴، ۴۲۲، ۳۲۱، ۳۲۴	، ۱۶۹، ۱۶۲، ۱۶۰، ۱۰۹، ۱۰۸، ۱۰۷، ۷۲، ۷۱
سامی عهبدوره‌حمان	۴۲۱، ۴۲۹، ۴۲۸، ۴۲۳	، ۲۲۳، ۲۱۲، ۲۰۰، ۱۹۹، ۱۹۸، ۱۹۳، ۱۸۶، ۱۸۵
سامی م Hammond	۴۴۷، ۴۳۹، ۴۳۶، ۴۳۲	، ۲۲۳، ۲۲۲، ۲۲۱، ۲۲۰، ۲۲۸، ۲۲۷، ۲۲۵، ۲۲۴
سامی مه‌حیی‌الدین [جوزف]	۴۶۸، ۴۶۳	، ۲۴۲، ۲۴۲، ۲۴۱، ۲۴۰، ۲۳۹، ۲۲۸، ۲۲۷، ۲۲۴
سباعی (نووسه‌ری عهره‌ب)	۱۲۸	، ۲۶۱، ۲۵۲، ۲۵۲، ۲۵۰، ۲۴۸، ۲۴۷، ۲۴۶، ۲۴۴
ستالین	۱۳۹، ۱۰۹، ۹۰، ۵۹	، ۲۲۹، ۲۲۸، ۲۲۰، ۲۱۶، ۲۱۵، ۲۶۶، ۲۶۵، ۲۶۰، ۲۶۲
ستودده (سید نیرا‌اهم)	۵۰۸	۵۱۶، ۵۱۵، ۴۲۰، ۴۱۰، ۴۰۹، ۴۰۸، ۴۰۰، ۳۷۶
ستونده	۵۰۸	زهردۀ‌شت ۳۰۲
ستونده (سید زبده‌یاد)	۲۹۲	زه‌عیم سدیق ۳۶۰
(دکتور) سدیق نتوتروشی	۴۰۱	زه‌عیم و‌حید بامه‌پنی ۲۱۶، ۲۶۲، ۲۶۱، ۲۶۰
سدیق ئەفهندی	۴۴۲	زه‌که‌ریا محبیدین ۲۶۴
سدیق ئەنجیری	۴۳۹	(سهرتیپ) زنگنه ۶۵
سدیق شەنسل	۲۴۷	زه‌تنون ئەبیوبی ۲۶۰
سله‌مان ئاغا	۱۲	زه‌ورهق (به‌بررسی ده‌گای سرووش) ۵۰۸
سمایل (حاجی بۆکانی)	۲۲۷	زیا خورشید ۲۱۴
سمایل سه‌رهنگ	۲۲۸	(کاکه) زیاداغای کوبه ۱۲۳، ۱۱۰، ۱۱۸۹
سمایل عارف	۴۱۹	۴۰۱، ۳۹۷
سمایل‌لاغای سمکو	۱۲، ۱۷۴، ۲۳۹، ۳۰۴	زینه‌ناغای هەركى ۵۷
سمایل‌لاغای سمکو	۴۳	زینه‌ناغای (هاوکاری سرووش) ۵۲۲، ۵۲۳
سۆفی سدیق	۷۸	زینه‌ب کەریم توقا ۲۸۹
سۆفی شیخ رهشید	۳۲۵	ڈان ڈاک روسو ۴۰
سۆفی مینه	۱۷	ذیان (کوری سەلماسی) ۲۹۴
سولتان عهبدولجه‌مید [عوسماوی]	۳۶۱، ۹۳	ڈ
سولتانوف (مامۆستای عهربى له مؤسکو)	۲۸۳	سارا قەدیمۇقا ۳۰۹
سولتانی (حەمید)	۴۹	سافی (کاکی هیرانی) ۴۴۵، ۳۹۱
سولسوغ (حاکمی ئازربایجانی شوره‌وی)	۲۹۵	سالح ئەفهندی ۳۲۲، ۱۰۲
	۳۰۷	

سه‌لیم ... (سه‌رگه‌کی حیزبی ئەلقاعیدە شیوو عیان)	۴۵۹
۲۱۲, ۱۹۱	سوله‌یمان (بابه کر گره‌گول)
سه‌لیم خانى کىورە ۵۹	۴۴۰, ۳۹۹, ۳۵۰, ۳۲۷
۲۲۲, ۱۷۶, ۱۷۵	سوله‌یمانی موئینى (فایق)
سه‌لیم شاهين ۴۰۱, ۲۹۷	۴۵۹, ۴۴۳, ۴۴۲, ۴۴۱
سه‌لیم فخرى ۵۰۴	سوله‌یمانی حاجى بەدرى
سه‌لیم واکىم ۵۰۴	۳۹۲
سه‌لیمی (محەممەد) ۵۳	سەپاچاگە دەن عەلی
سه‌لیماغانى بايزى ۶۹	۲۲۳
۳۳۳	سەبرى بۇتاني
سەمەد مەنجەل ۳۰۵	۴۶۷, ۴۴۸
سەمەد ورگون ۳۴۷	سەبرى يۈوسەف
سەمەدى چەتە ۲۲۵	۱۴۶, ۱۴۰
سەمعانى كەلدانى ۴۹۵	(دوكتور) سەججادى (سەيد جەعفر)
سەياديان (ساواكى) ۴۰۰	۵۰۹, ۵۰۶
سەيد ئەحمدەدى سەيد تەھا ۴۰۰, ۱۶۱, ۷۵	سەدام حوسىئىن ۴۶۵, ۴۶۴, ۴۲۴, ۳۲۳
سەيد ئەحمدەدى كەركوک ۳۹۱	۵۱۳, ۴۹۶, ۴۹۲
سەيد ئەحمدەدى نەقىب ۱۰۷	سەدرولئىسلام (میرزا قاسمى قازى) ۷۱, ۶۱, ۵۸
۱۹۸	۷۲
سەيد نېيرەھيم ... (شىخى ئەھلى حق)	سەعدى (شاعيرى شىرازى) ۱۰۰, ۳۷, ۲۷, ۶, ۵
سەيد برايمى نەقىب ۱۱۷, ۱۱۶	۳۰۸
سەيد برايمى ئازادى ۶	(كاڭ) سەعدى حاجى بايزاغا ۴۲۱
سەيد پۇشۇرى سەيد تەھا ۱۱۱	سەعيد ئەبوۋاشاميل ۴۴۷, ۴۳۶
سەيد تەھا (فەرماندارى برواندز) ۱۰۸	سەعيد جەمیل ۴۸۷
سەيد جەمالەدينى ئەفغانى ۲۱	سەعيد حەسەكەپى ۲۱۰
سەيد حەسەن (سۇوختە) ۲۴	سەعيد حەمەقالە ۴۸
سەيد حەممە سەعيدى نۇورانى ۴۱	سەعيد رەھىم ۱۹۸, ۹۰
۵۰۲	سەعيد قەزار ۲۴۷
سەيد حەممەدىمین (بابى ېرسوول قادرى) ۳۲۸	سەعيد مەسىفي ۲۲۴
سەيد رەشيدى خانەقا (كاڭ سەيد) ۳۴, ۳۳	سەعيد ناكام ۴۷۹, ۴۶۵
سەيد رەشيدى شاعير ۱۹	سەعيد كۆپر ۴۳۹, ۴۱۷
سەيد عاسىنى نەقىب ۱۱۶, ۱۰۵	سەعيد خانى ھومايون ۴۹۹
سەيد عومەر، كورى شىيخ عوبىدىيلا ۴۲۱, ۴۱۴	سەعيدى حافىدى ۱۹۹
سەيد عەبدورەحمانى نەقىب ۱۰۷	سەعيدى كانى مارانى ۵۷
سەيد عەبدوللا ئەفەندى ۳۹۵	سەعيدى مام حەممەد ۳۴
سەيد عەزىزى شەمزىنى (كۈرى سەيد عەبدوللا ئەفەندى) ۵۷, ۵۸, ۳۶۱, ۳۵۹, ۳۱۹, ۲۹۸, ۲۹۷	(دوكتور) سەفا حافز ۲۲۸, ۱۷۷
۴۰۵, ۴۰۴, ۳۹۵	سەفرى فەيلى ۴۳۶
سەيد عەلى (سەربازى ئەسىر) ۴۳۷, ۴۳۶	سەلاحەددىنى ئەيپۇرى ۳۶۱, ۴۹
سەيد عەلى بىسمىلا ۸۹	(دوكتور) سەلام بالەتە ۵۱۰
سەيد عەلە شىتە ۷۸, ۲۷	سەلام عادل ۴۹۰
سەيد عەلە سووتۇو ۷۹	سەلام عارف ۴۳۲, ۳۹۲, ۳۵۴, ۲۲۳
	سەلام موسا ۱۲۸
	سەلماسى / شەلماشى (مىستەفا) ۲۷۸, ۲۷۶, ۲۷۱
	۳۱۱, ۳۱۰, ۳۰۶, ۲۹۴, ۲۸۷, ۲۸۶, ۲۸۵, ۲۷۹

سهید فتح ۴۲۲

سهید فادری بوغدۀ داغی ۳۲

سهید کاملی کوپری سهیدی (زنبل (شوات)) ۳۶

۵۹

سهید له تیف (باوکی حوزنی) ۱۰۸

سهید مجه محمدی لاجانی ۱۶

سهید مجه محمدی تاجیکه ند ۴۲۱

سهید مجه محمدی حمیدی ۷۷

سهید مجه محمدی زنبیل ۳۹، ۳۴

سهید محیدینه شینه ۴۶، ۱۱

سهید مه حمودی نه قیب ۱۰۷

سهید نه سیم ۴۰۰

سهیدا صالح ۴۶۷

سهیدزاده ظاشنی ۳۲

سهیده (نه خوشبکی به حنه س) ۱۴۲

سهیده شینه ۴۲۱

سهیدیان (کتیب فرقه‌شی مه‌هابادی) ۵۱۷

سهیفی قازی ۷۱

سیدا رودینکو ۳۱۰، ۲۸۲

سیامه‌ند (کوپری سلماسی) ۲۹۶

سیستنی توحه بیه ۱۷۹

سیدار رودینکو ۵۱۸، ۴۸۴

سیراجی (حمه‌دهمین) ۵۱۳، ۴۴۲، ۴۴۰، ۴۲۲

۵۱۵

سینهم به درخان ۲۲۱، ۲۳۰، ۲۲۹، ۲۲۸، ۲۱۲

۲۴۵، ۲۴۲، ۲۴۱، ۲۲۹، ۲۳۶، ۲۲۴، ۲۲۲

ش

شاوه‌سهندی (هه‌والی ذی - کاف) ۵۳

شاتری (میرزا کهریم) ۳۰۲

شاروخ میرزا ۲۹۰

شاریکه‌ندی (مهلا کهریم) ۵۱۳، ۵۱۲

شازاده خانمی میریهنج ۷۰

شاعیر عره‌ب ئوغلیم ۳۰۵

(دوکتور) شافیعی ۵۱۰

شافیعی (نازی خانم) ۵۲۰

شاکر مجه محمد ۴۳۴

شاہیدوف ۲۹۱

شاہین ناله‌بانی ۳۰۹

شبلی ۱۲۴، ۳۶۸، ۳۲۷

شکسبیر [ولیام] ۵۲۱، ۲۰۳، ۱۲۸

شوکور مستهفا / مهلا شوکور ۱۶۵، ۱۶۴، ۱۶۳

۴۸۰، ۴۶۸، ۳۹۹، ۱۹۷، ۱۸۷

شولوخوف ۷۷۸

شورؤی خەربەندە ۳۴۳

شەرەفکەندی (خانی هەزار) ۱، ۴۰۹، ۴۳۴، ۴۴۷

۴۹۳، ۴۹۲، ۴۰۹

شەرەفکەندی (رامین) ۴۷۱

شەرەفکەندی (زاگرس هەزار) ۳۱۲، ۴۰۳، ۴۳۵

۵۰۶، ۴۹۲، ۴۰۴

شەرەفکەندی (زینه‌ب) ۱۵، ۹، ۱۸۴

شەرەفکەندی (садق) ۹، ۲۸، ۲۲، ۳۲، ۱۹۵

۴۷۷، ۴۷۶، ۴۷۵، ۴۷۲، ۴۷۱

شەرەفکەندی (سارا) ۴۷۱

شەرەفکەندی (شاھو/ شاهین) ۴۷۱

شەرەفکەندی (شیرکو / مجه محمد هەزار) ۱۹۵

۴۲۵، ۴۲۴، ۳۱۲، ۲۲۰، ۲۰۳، ۱۹۶

شەرەفکەندی (عبدوللا) ۱۵، ۹، ۷۶، ۱۹۵

۴۹۹، ۴۹۴، ۴۷۰

شەرەفکەندی (مستهفا / تاگری هەزار) ۱۹۷

۴۹۲، ۴۵۴، ۴۲۵، ۴۰۳، ۲۲۲، ۲۰۳

شەرەفی (مینه/ تامین) ۲۰۲، ۴۴۸

شەریعەتی (دوكتور عەلی) ۵۰۸، ۵۰۸

شەريف شکاک ۶۷

شەريفزاده (سمايل) ۴۰۶، ۴۲۱، ۴۲۲

۴۴۰، ۴۴۲

شەفيعی ئەحمدەداغا ۴۱۸

(دوکتور) شەفيق قەزار ۴۷۲، ۵۰۱

شەلماشی (حاجى ئەحمدەد) ۲۹۴

شەمسەددىن (کوپری نه قیب) ۱۱۷

شەمسەددىن فەقى (میر قاسم) ۵۰۲

شەمسى تەبرىزى ۳۷۶، ۲۰۷

شەوقى (له ئەنسىتىئۇي كورد لە بارىس) ۵۲۰

شەوكەتى مەلاسمايل ۳۲۸، ۳۲۴

شەوواف (ەفسەرى عېراقى) ۲۷۵

شەھيدوف (ھاورى لە سەممەرقەند) ۲۹۰

شىخ ئەبولقاسم (بىباونىكى گەورەي يەزىديان) ۳۷۵

شىخ ئەحمدەد بارزانى ۳۵۸، ۳۴۲، ۳۱۸، ۲۹۶

- شیخ عهدوللای ذره ۵۷
 شیخ عهدولله‌هار (نه خوشی به حنفه س) ۱۴۲
 شیخ عهدی ۳۶۹, ۳۶۸, ۳۷۱ ۴۰۲
 شیخ عه‌زیزی شیخ په‌زای باسهر ۴۵۱ ۵۱۵
 شیخ عه‌لاته‌دین ۲۰۰, ۲۹۶ ۵۰۴
 شیخ عه‌ولای کولیجه ۴۵۶ ۵۳
 شیخ فرخ ۴۶۷ ۳۸۲, ۳۸۱
 شیخ کامبل (بابی شیخ عوبه‌یدیلای زینوی) ۲۳ ۳۸۸, ۳۸۴
 شیخ که‌مال (بابیری شیخ عوبه‌یدیلای زینوی) ۴۲۱ ۲۰۷
 شیخ له‌تیف (کوری شیخ مه‌حموو) ۸۲, ۸۳, ۸۴, ۱۲۹, ۹۰, ۹۲, ۹۳, ۹۴, ۹۵, ۹۶, ۱۰۰ ۱۶۶
 شیخ مارف به‌رزنجی ۱۶۲, ۱۶۶, ۱۶۷, ۱۸۹ ۳۹۰
 شیخ مارف به‌رزنجی ۱۶۲, ۱۶۶, ۱۶۷, ۱۸۹ ۳۱۲
 شیخ مه‌ممه‌د (عه‌ریبی کونه کورد) ۲۱۰ ۴۰۱
 شیخ مه‌ممه‌دی خال ۴۶۸ ۹۳
 شیخ مه‌ممه‌دی هه‌رسینی ۴۲۳, ۴۵۲ ۹۹
 شیخ مه‌ممه‌دی خانه‌قا ۱۸, ۱۹, ۲۱, ۲۲ ۲۴
 شیخ مه‌ممه‌دی مه‌لای نه‌جه‌فی ۱۳۹
 شیخ ره‌حیمی شیخی بورهان ۳۲۶
 شیخ ره‌زای تاله‌بانی ۴۷ ۵۱۶
 شیخ ره‌شیدی گولانی ۴۲۱ ۴۸, ۱۷۷, ۱۷۲ ۴۲۱
 شیخ سادق (برازی مه‌لامسته‌فا) ۲۵۲ ۵۱۴, ۳۴۲, ۲۶۰
 شیخ سه‌دیق (برای مه‌لامسته‌فا) ۲۸۴ ۳۸۴
 شیخ سه‌عبدی پیران ۲۰۴ ۳۹۸, ۲۴۲
 شیخ سه‌فی ئه‌ردوه‌وتلی ۴۶ ۳۰۴
 شیخ سه‌میع ۱۵, ۱۶۶ ۴۲۱
 شیخ سوله‌یمانی بارزانی ۳۵۰ ۴۱۷
 شیخ شه‌رفه‌دین ۳۷۵ ۳۶۹
 شیخ شه‌علان ۲۰۱ ۲۱۲
 شیخ عابید ۴۵۴
 شیخ عاسی ۴۵۴
 شیخ عوبه‌یدیلای (مامی شیخ عه‌لادین) ۴۲۱ ۵۷
 شیخ عوبه‌یدیلای زینوی ۴۸۶, ۴۸۰, ۵۸, ۵۳ ۴۸۶
 شیخ عوبید ۲۱۰
 شیخ عوسماں سیراچه‌دین ۱۸
 شیخ عومه‌ر وجدی ۲۶۳, ۲۶۲
 شیخ عه‌بدوپه‌حمان ۴۵۲, ۴۵۲

شیرکو بینکه س ۴۶۵
شيخ عهد دوره حمانی شده دله ۴۰۲، ۴۰۳ ۴۵۳
شیخوناده ۲۰۷، ۲۰۶
شیروانی (حوسین) ۳۲۷
شیشه کلی ۱۶۷، ۱۳۰

ع عارف عه بیاس ۲۲۷
ع عوده هد ۲۹۵
ع عوسمن ناغا (مجنیور) ۲۰۵
ع عوسمن دانیش ۹۱
ع عوسمن سارویلی ۳۰۴
ع عوسمن سه بربی ۲۱۲، ۱۴۶
ع عوسمن سه عید ۴۲۷، ۴۲۴
ع عوسمن گاموش ۹۱
ع عوسمن مه جیدی کوئی ۲۵۹، ۱۱۸
ع عومه ره ببوری شه ۲۷۴
ع عومه رجه لال ۵۱۹
ع عومه رحمه شین ۲۵۹
ع عومه ره ببابه ۵۰۱، ۱۳۳، ۴، ۱۹۰، ۲۲۰، ۲۲۵، ۲۰۱
ع عومه ره ببابه ۴۹۰، ۴۲۸، ۴۰۵، ۴۰۴، ۲۸۰
ع عومه ناویکی نانعوا ۱۸۸، ۱۸۷
ع عومه نیکلی ۳۳۴
ع عومه راغای سوروجی ۳۲۸
ع عومه ری حسنه حه وه وانه ۴۴۲، ۴۴۱
ع عه بیاس ئه فهندی ۳۱۴
ع عه ببود ۱۳۵، ۱۳۴
ع عه بدکنی (که ردار) ۲۰۸، ۲۰۷
ع عه بد دوره حمان (ئه بلانیایی) ۱۷۴
ع عه بد دوره حمان به زار ۴۲۳
ع عه بد دوره حمان عارف ۴۳۷، ۴۲۲
ع عه بد دوره حمان قازی ۳۶۹، ۳۶۸، ۳۶۵، ۳۵۵
ع عه بد دوره حمان ۴۵۲، ۳۷۶، ۳۷۰
ع عه بد دوره حمان قه ساب ۲۷۵
ع عه بد دوره حمانی سیوتی ۱۰
ع (دو کنور) عه بد دوره زاق ۲۹۸
ع عه بد دوره زاق عه بایجی ۱۸۴
ع عه بد دوره زاق مه نگوی ۵۰۱

عه بدولجه مید ئوترووشی ۴۶۸
عه بدولجه مید سه راج ۲۴۴
عه بدولحسین فهیلی ۴۲۷، ۳۳
عه بدولحول خالق ۴۲۵، ۴۲۹، ۴۲۷، ۴۰۱، ۴۰۵
عه بدولحول حاجی ئه للا ۲۹۸
عه بدولعه زیز حاجی مهلو ۳۶۴
عه بدولله تاح دیدی ۲۲۵
عه رهه نگ) عه بدول قادر ۲۴۹
عه بدول قادر ئه حمهد (کا خدر) ۹۱
عه بدول قادر ئه فهندی ۲۲۴
عه بدول قادر ده باغی ۹۷، ۶۴
عه بدول قادر گه يلانی ۳۷۲، ۹۲
عه بدول قادری کوری شیخ عه بوللا ۵۷
عه بدولکه ریم (بههای) ۳۱۴
عه بدولکه ریم (کوری گهوره) شیخ محمد مهدی
خانه قا) ۵۹
عه بدولکه ریم شه و که ت ۳۷، ۳۶
عه بدولکه ریم شیخ داود ۱۸۲، ۱۷۰
عه بدولکه ریم قاسم ۲۵۱، ۲۵۰، ۲۲۲، ۲۰۲، ۱۸۰
، ۳۱۶، ۲۷۵، ۲۶۰، ۲۵۸، ۲۵۶، ۲۵۵، ۲۵۴، ۲۵۲
، ۳۲۷، ۳۲۵، ۳۲۴، ۳۲۲، ۳۲۰، ۳۱۸، ۳۱۷
، ۳۹۲، ۳۷۸، ۳۷۷، ۳۶۰، ۳۵۴، ۳۲۸، ۳۲۴، ۳۲۰
۵۱۵، ۴۶۶، ۴۲۲
عه بوللا (خه لکی ره حبیم خان) ۳۴۲
(جاجی سه ید) عه بوللا ئه فهندی ۳۵۹، ۲۹۸
عه بوللا به گی میسیاح دیوان ۳۴
عه بوللا به گی ناهید ۴۶۵
عه بوللا شه ره فانی ۳۷۷
عه بوللا شه ره شه ره ۲۰۱، ۱۹۸، ۱۸۶، ۱۵۹
عه بوللا عهلى کانی مارانی ۲۰۲، ۲۰۱، ۱۹۷
۳۹۹، ۳۲۴، ۳۱۷
عه بوللا یاسین ۱۱۳
عه بوللاغای پزدھری ۴۱۷
عه بوللای حاجی میرزا ۲۲۷
عه بوللای قاله سه رشکاو ۴۰۳
عه بولواحد (کارمه نندی ئیداره مالیه) ۳۱۹
عه بولواحدی حاجی مهلو ۳۹۸، ۳۶۴، ۳۶۳، ۳۲۹
عه بولوهاب ئوترووشی ۵۱۱، ۴۷۸

- عهلى مام رهزا ۴۰۵, ۴۰۴
 عهلى مدهوش ۱۳۰, ۹۷
 عهليوپ (تهرجانى برووسى) ۲۹۱, ۲۸۹, ۲۸۱
 ۲۹۳, ۲۹۲
 عهلياغاي تيلخاني ۹۶, ۷۰, ۶۲, ۳۵, ۲۷, ۲۵, ۲۴
 ۴۰۱
 عهليه سورر ۴۲۲
 عهمه راغاي دولتمه بري ۱۱۱
 ۴۲۴, ۲۸۸, ۲۸۷, ۲۲۹
 عهمه راخانى شاك ۶۹
 عهمه رى خيلتكن ۳۷۵
 عهمه رى شيخه ولا ۴۱۶, ۴۱۵, ۴۱۲, ۴۱۱
 ۱۸۳
 عهمو نجهف ۶۸
 عهولا شاك ۱۹۹, ۹۱, ۷۵
 عهولا غاي گهلاه ۴۵۸
 عهولا غاي محموداغا ۹۱
 عهولاي مهلا (ميتردى ثايشن ملا) ۴۳۱
 ۴۲۲, ۳۹۲, ۲۶۱
 عهونى يووسف ۵۰۶
 ۲۵
 عيرفان ئەفەندى (دوكتور) عيرفانى
 ۴۸۲, ۴۶۶
 عيزىز دين مستهفا رسنول ۱۱۳
 ۴۰۷
 عيسا په زمان ۳۳۰
 عيسا مهسيح (يتغەمبەر د.) ۱۱۹, ۱۱۵, ۸۸, ۱۱
 ۳۷۹, ۲۸۱, ۱۴۶, ۱۴۲
 عيسازاده ۶۱
 (دوكتور) عيسىمەت شەريف والى ۵۲۰
- غ**
- غازى حاجى مەلۇ ۲۹۸, ۳۶۴
 (دوكتور) غوسن ۱۴۱
 غولام يەحبا ۳۰۶
 (سەرەنگ) غەفارى ۷۲
 غەفور وۇف (بەرپرسى ئەنسىتىۋى رۇزھەلاتناسى
 شۇرۇھوئى) ۴۸۸, ۴۸۷, ۴۸۴
 غەفور چەنبەرى ۱۷۸
 غەفورى كەرىم ۲۲۵, ۱۶۸
 غەنى بلىورى [يلۇورىان] ۲۰۰, ۱۹۳, ۱۹۲, ۱۹۱
- عهبدولوهاب بهيانى ۲۶۴
 عهبدولوهاب مەحمود ۲۷۷
 عهبد شالچى ۱۲۰
 ۲۷۷, ۳۷۶, ۲۱۰
 عهبدى زىندى ۳۷۶
 ۳۶۸
 عهرب شەممە (شاميلوف) ۴۸۴, ۲۲۴
 ۴۲۰
 عهرب كەله كىس ۴۹۲
 عهريف حەميد ۱۴۲
 ۲۹۴, ۱۴۲
 عهزيز ئەلمانى (عهزيز زەندى) ۵۱
 ۲۵۱, ۲۴۸, ۱۲۷
 (دوكتور) عهزيز شەمزىنى ۲۷۱
 عهزيز شىخانى ۱۳۲
 ۱۸۹
 عهزيز مووشى ۲۸
 عهزيز خانى سەردارى موكترى ۱۹
 عهزيزى رايى شەل ۷۲, ۴۹, ۴۸, ۳۶۷
 عهسكەر ئىلى عېمى ۱۳۸
 عهقاد [عەباس مەحمود] ۴۶۹, ۴۶۸, ۳۱۳, ۳۵
 عهلاڭ دين سەججادى ۳۴۷, ۶۹, ۶۸
 ۲۸۱
 عهلى بن حوسن توغراسى ۸
 عهلى جۈقى ۳۷۵, ۳۶۵
 عهلى حەمدى ۳۹۵
 عهلى حەممەد ۱۶۱
 عهلى حەيدەر سولەيمان ۲۲۷, ۱۳۳
 عهلى خوسره و ۷۱
 عهلى سالىح سەعدى ۲۲۳
 عهلى سەوزەچى ۳۶۰
 عهلى سىنجارى ۴۳۰
 عهلى شەعيان ۴۹۵
 عهلى عهزيز ۱۸۶, ۱۸۷, ۱۸۸, ۴۰۹
 ۴۱۰
 عهلى خانى سەيفى قازى ۵۰۲
 ۱۱۰, ۱۰۱
 عهلى كەمال بەگ ۴۸۶, ۳۰۷, ۳۰۶, ۳۰۳, ۲۹۵
 ۵۱۶, ۴۸۷

فهیسل شهعلان ۲۱۷
فیردهوسی (تتوسی شاعیر) ۲

۵۱۵, ۵۱۳, ۳۶۴
غهوسی گهبلانی ۳۶۸

ث

فولوشین (نهندامی کومیته‌ی مرکزی حیزبی
کومونیستی شوره‌وی) ۲۸۲, ۲۷۶
فیکتوریا (کچنکی لادیتی له به‌نهس) ۱۴۴

ث

(دوکتور) قادر ناسو ۴۸۶
قدار (قاله)ی سوخته ۲۴
قدار فهزاز ۱۱۲
قدار راغا ناویک ۹۵
قداری (رسول) ۵۰۲
قداری (قاسم) ۴۰۰, ۵۳
قداری (میرزا قاسم) ۵۷, ۶۱, ۵۸
قازی (جعفر) ۵۱۱
قازی (تمیر) ۵۱۰, ۴۷۹
قازی (رهحیم) ۲۹۵, ۲۹۴, ۳۰۰, ۳۰۲, ۳۰۶, ۳۰۶
قازی (عبدالله حمان) ۳۵۵, ۳۶۵, ۳۶۸, ۳۶۹
قازی (عهبدوره حمان) ۴۵۲, ۳۷۰
قازی (علی) / کوبی پهش ۴۹۸, ۳۳۸
قازی (فهوزیه) ۵۱۳
قازی (محمود) ۵۲۳, ۵۱۱
قازی (مونته‌قیم) ۴۴۴
قازی (میرزا محمد) ۱۵, ۶۱
قازی خدر ۵۸
قازی فتاح ۶۱
قازی عبدولوهاب ۵۸
قازی علی ۶۱
قازی (کاکه حمه) ۹۵, ۷۷
قازی ملا خالید ۵۸
قازی محمد ۶۴, ۶۳, ۶۲, ۶۱, ۴۴, ۱۵, ۳
قازی ملا ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۷۴, ۷۵, ۹۰, ۱۰۱, ۲۹۶, ۲۹۶, ۳۰۶
قاسملو (عبدالله حمان) ۴۹۹, ۳۹۸, ۵۱۲, ۵۱۹
قاسماغانی نیلخانی ۶۳, ۶۴, ۷۵, ۷۶, ۹۱
قاسملو (عبدالله حمان) ۲۲۴, ۵۰۹, ۳۰۹, ۴۸۱, ۴۷۷, ۴۶۲, ۴۶۰, ۴۰۹, ۵۰۰

ف

فاتم (کجی شیخ محمد محمدی خانه‌قا) ۲۲
فاتمه سوری دهفهزدنی سابلاغی ۱۰۵
فاخری حمه‌داغا ۴۲۲
فارس باوه ۴۷۸, ۴۵۶
فالح غهنتام ۲۲۲, ۲۲۲
فایق (سوله‌یمانی موعینی) ۳۲۷, ۳۹۹, ۳۵۰, ۴۴۰
فایق ئەمین ۳۲۷
فایق بیکه‌س ۱۰۰, ۹۹
فایق سامرایی ۲۴۷
فرانسوا (بهیام‌تیری فرانسی) ۳۲۹, ۳۲۶, ۳۲۴
۳۴۰

فرانسوا حربیری / کاک فرانسو ۴۶۰, ۴۶۱
فروووه‌هر (حسین) ۴۸, ۵۴
فوئاد عارف ۲۶۱, ۲۶۰
فوئاد عەسکەری ۲۱۹
فوئاد قەدری ۲۴۶, ۲۱۷
فەتحی (حسین) ۳۷

فەتحی (ھەمزە خوشکابی) ۲۷۲, ۲۷۳, ۲۷۴, ۲۷۶
۴۸۹, ۴۸۷, ۲۹۵, ۲۸۹, ۲۸۸, ۲۷۶

فەخري بامه‌رنى ۲۶۰
فەردیناند میش ۴۷۳, ۴۷۴
فەرزانه (کجی پرسولی سەلماسی) ۴۸۶
فەرھاد (عاشقی شیرینی ئەرمەن) ۴۰۷
فەرھاد شاکەلی ۵۲۰

فەرھادی (بازرسی گشتی ئىدارەت تووتەن) ۳۷
فەرھادی (مارف) ۲۹۹
(خانم) فەرەج بەخش ۵۰۶

(دوکتور) فەرھەوھى [ەھرام] ۵۰۳, ۵۰۴, ۵۰۶, ۵۱۷
فەقى بايز ۱۶, ۱۷
فەقى شەمۇ ۳۶۹, ۳۷۰, ۳۷۲

(مامۆستا) فەوزى ۳۵
(دوکتور) فەیزەزاد (عەزىز) ۵۲۰, ۵۱۰
فەیسل سامر ۲۶۰

کریس کوچیرا (بول)	۴۷۷	۵۱۴, ۵۱۳
(مارشال) کوتوزوف	۲۶۶	قاله ته گهرانی ۴۴۴, ۴۶۱, ۴۶۲, ۴۶۳
کوری رهش (عهله) / کوری پیشهوا فازی		قاله‌ی پر حممه‌تی (مهنسوری) ۱۹۴
محمه‌مد (۲۲۸)	۴۹۸	قانیع ۹۶, ۹۷, ۹۸, ۹۹, ۹۹, ۱۰۰, ۱۶۵, ۱۶۶, ۳۱۶,
کولاھی (کتب فرقشی سه قزی)	۷۵, ۷۲	۴۰۷
کولوزی شره	۲۸۰, ۲۷۱	قرلچی (حمسه) ۹۲, ۷۷, ۵۱
(حاجی سید مستهفا) کولیجی	۱۱	, ۹۵, ۹۴, ۱۰۵, ۱۰۳, ۱۰۱, ۱۰۰
کولیجی (سید عهد بدوللا / ناغا سید عهد بدوللا)	۱۱, ۵۰۴	, ۱۹۸, ۱۸۶, ۱۶۲, ۱۶۰, ۱۵۹, ۱۳۳, ۱۳۱, ۱۲۹
کوبخا ته وفیق (عاقلمه‌ندی سینه ک)	۹۳	۵۱۵, ۴۸۹, ۳۱۳, ۲۵۲, ۲۰۰, ۱۹۹
کوبخا حمه‌نی بله‌سنه	۳۹۰, ۸۱	قرلچی (محمه‌مد) ۹۵
کربله‌لایی زهینه‌لعادبین	۱۱۴	قوتبزاده (رهنیسی پرادیو - تله‌فزيون) ۵۰۷
کربله‌لایی فه‌تحوللا زه‌نگانی	۲۷۴, ۱۲	قوتبی (رهنیسی پرادیو - تله‌فزيون) ۵۰۵
که‌رماغای قوونقه‌لا	۳۳۷	قوسم بن عه‌باس ۲۹۰
که‌رمیمه که‌جهل	۴۴۵	قولی‌خانی قه‌ره‌به‌پاخ ۲۹۷
که‌رمیمه کونبری گورانی بیز	۲۱	قولی‌وق (بهربررسی شوره‌وی له ژاوه‌ربایجانی
که‌رمیمه (حمه‌مد)	۴۹۹	ثیران) ۶۴
که‌رمیمه (مهناف)	۷۱	قددری جان ۲۴۲, ۱۴۶
که‌عب ثین زوهه‌بر	۲۳	قددری قه‌لعلجی ۱۲۸
که‌تو (پیشمه‌رگ)	۲۸۸	قدده (قادره، باسه‌وانی هه‌زار) ۲۴۴
که‌مال محبیدین	۳۳۱	قدره سید (فالگر) ۳۸
که‌مال به‌گ	۱۰۱	قدره قه‌ره‌یوق (مووسیقاری ژاوه‌ری) ۲۸۲
(دوکتور) که‌مال حوسین	۵۱۰	قدره‌نیاغای مامه‌ش ۶۲, ۳۲, ۲۰, ۲۸۲, ۲۷۱, ۴۸۸,
که‌مال مه‌زهه‌ر	۴۶۸, ۴۸۲, ۴۷۲, ۴۷۰	(بروفسور) قه‌هاتی کوردی‌یوق ۴۹۰
که‌ندال [نهزان]	۴۱۷, ۳۸۶, ۳۸۵, ۳۸۴, ۳۰۰	قامی (کونه و وزیری ثیرانی) ۲۸۱
	۵۲۰, ۵۱۹, ۴۳۰	
که‌یانی (عه‌بدوره‌حمان)	۱۹۵, ۴۸	ك
(دوکتور) کیا	۵۰۹	کا خدر ۴۲۲, ۹۱
(زندرال) کیرۆف	۳۱۰, ۳۰۹	کازمی (له دهفته‌ری کونگیره‌ی بوخاریست) ۱۷۷
کیسه‌چی (ساواکی)	۴۹۵	کافی نه‌به‌وی ۲۴۰, ۳۳۵
ك		کاک ژه‌حمدی شیخ ۲۷۳, ۹۴, ۹۳, ۱۵
کاگارین [یوری]	۲۴۷	کاک ژه‌هه‌لی (کاکی ژه‌وده‌می هیران) ۳۹۱
کاندی [مهاتما]	۲۲۹	کاکی شیخ‌هله‌لی ۱۹
(مامؤستا عه‌بدوللا) گوران (شاعیر)	۲۵۷, ۲۵۳	(دوکتور) کامران عالی بهدرخان ۴۷۰, ۴۷۲, ۴۷۹
	۲۵۸	(دوکتور) کاووس قه‌فتان ۴۸۲, ۴۸۸
گوگل	۲۷۶	کاوه (محمه‌مدی سمایلی مه‌حمووداغا) ۳۲۷
گوگول	۱۲۸	, ۳۸۴, ۳۵۹, ۳۵۶, ۳۵۰, ۳۴۹, ۳۳۷, ۳۳۳
گیوی موکریانی	۵۱۸, ۴۴۸, ۱۱۲, ۱۰۸	, ۳۹۹, ۳۸۶, ۳۸۵
		کرانک بیل ۱۸۱

مامه سهیدی مجتبور ۲۴۳
 مایاکوفسکی ۲۷۶
 مهه برهق ۹۶
 محمد محمد (پیغمه بری ظیسلام .د) ۱۹، ۱۸، ۴، ۱۴۲، ۱۱۹، ۱۱۵، ۱۰۶، ۹۶، ۸۹، ۵۶، ۳۹، ۲۹
 ، ۲۷۴، ۲۶۹، ۲۲۲، ۳۰۹، ۲۸۸، ۱۶۸، ۱۶۰، ۱۶۴
 ۴۶۶
 محمد محمد عهله (باریکاری حوزنی) ۱۱۰
 محمد محمد عهله خوچه ۳۷۷
 محمد محمد محمود ئەلقزونی ۵۱۷
 محمد محمد محمود قودسی ۱۱۳
 محمد محمد مولوود (مهم) ۴۰۱، ۴۰۴، ۴۰۳، ۴۰۲، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۱
 ۵۱۱
 محمد محمد خات زبیا ۱۹۵
 (حاجی) محمد محمد شیخ رهشیدی لؤلان ۳۹۵
 ، ۴۲۱، ۴۱۸، ۴۱۵، ۴۱۴، ۴۱۳، ۴۱۲، ۴۱۱، ۴۱۰
 ۵۱۱، ۴۹۰، ۴۴۵
 محمد محمد (حجه) ملا که ربیم ۴۶۸، ۲۵۷
 ۴۸۰
 محمد محمد مهدی ۱۹، ۶۴
 محمد محمد تانهوا ۵۳
 محمد محمد یاهوو ۵۳
 محمد محمد دیار (تورکی کوپره سوتی) ۱۹
 محبیدین چناره بی ۹۶
 محبیدین حاجو ۲۱۱، ۲۰۲
 مدیریه گ ۱۵
 مریم (دایکی عیسا پیغمه بر .د) ۱۱۵
 مریم (زردایکی ههزار، ناسراو به «کجی قازی») ۱۳، ۷
 مستهفا (سلاح موتهه دی) ۳۴۹، ۳۴۶، ۲۲۷
 ۲۹۹، ۲۸۵، ۲۸۴، ۳۵۶، ۳۵۲، ۳۵۰
 مستهفا به گی ئاغای عه بشاباد ۲۴
 مستهفا به گی کوردی ۱۱۲، ۴۲
 مستهفا پاشای نه مرودود ۵۳
 مستهفا خانی خوبیاو ۳۰۰
 مستهفا خوشناو ۱۱۳، ۶۷، ۶۶
 مستهفا شیخه لی ۱۳۸
 مستهفا عهدوللا ۲۸۲

L
 (بروفسور) لازار، ۱۸۷، ۲۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳
 لینین ۳۴۷، ۲۹۱، ۲۸۸، ۲۸۶، ۲۶۴
 لیوشاوی ۲۵۹
M
 مانوتستیونگ ۱۲۰
 ماجد / مجید (برهانی) ۵۰۹، ۵۰۸
 مادام بواری ۴۷۵
 مارف (مهعرووف) خەزىەدار ۴۶۶، ۴۶۸، ۴۸۲
 ۴۸۸
 مارک توانی ۱۳۸
 مارکوس [فریدنالد] ۹۰
 مارکس [کارل] ۴۸۹، ۱۴۰، ۹۲
 ماری لویس ۱۴۰
 ماسکیم گورکی ۱۲۸، ۱۹۷، ۱۹۷، ۲۷۶، ۴۰۰
 مام تەها ناویک ۴۱۹
 مام جەعفرەری خانەقا ۱۹
 مام حارسی بارزانی ۴۰۴
 مام حوسینی کەرەتاجی ۱۰۵، ۱۱۴، ۱۰۸، ۱۰۶، ۱۰۶، ۱۱۸، ۱۱۶
 ۱۱۲، ۱۲۱، ۱۲۱، ۱۲۹، ۱۲۶، ۱۲۱، ۱۵۲، ۱۳۱، ۱۲۹، ۱۲۶، ۱۵۴
 ۱۸۶، ۱۸۵، ۱۶۷، ۱۵۴
 (حاجی) مام حوسینی مەنگۈر ۱۹
 مام حەسەنی ئافان ۲۲
 مام حەسەنی بىزىل ۶۸
 مام حەسەنی فەيلى ۴۵۲
 مام حە کى ۳۲۲
 مام عەللى بايەزىدى ۲۸۹، ۲۸۵، ۳۵۷
 مام عەللى عەجم ۴۴۲، ۴۴۰، ۴۲۲، ۳۴۷، ۳۴۵
 مام غەفور ۹۲، ۹۱
 مام فەرەج ۱۵۱، ۱۵۰
 مام قادر ۳۰۲
 مام قادرى باغەوان ۴۹۳، ۳۹۸، ۳۹۴، ۳۳۱، ۳۲۸
 مام كەربىم ۱۵۶، ۱۵۵
 مام نور ۲۹۱
 مامۆستا عەسکەر ۲۷۶
 مامه حەمەدی حاجىلالى سابلاغى ۱۹۵، ۱۸۴
 مامه رەھمان (خالۇزاي هەزار) ۱۶

مه محموده ناوی یه ک چاو	۱۵۹
مسته فا که مال [ناناتورک]	۳۹۵، ۲۰۴
مسته فا به گی ناغای عه بشاباد	۳۴
مسته فاغای گوندی قاسملوو	۵۷
مسته فای شیخ عوبه یدبلای زینوی	۴۴۴، ۴۲۱
معاوية ۳۷۶	
منه شنی ۱۰۲	۱۰۴
موبینی (ساواکی)	۵۰۱
(خانم) موتاهه سیل	۵۰۴
کاک) موسین دزیه ۰۲	۵۰۲
(سهرهنهنگ) موده بررسی	۴۱۹
موده بررسی (قادر)	۵۳
مورادی (هادی)	۵۰۹
دوکتور) مؤره کی	۵۱۰
موزه فرهادین شا	۳۷۶
(دوکتور) موسه دیق	۱۸۱، ۱۸۰، ۲۵۶
(جاجی سالح) موشیری	۲۰۲
موعینی (عهدوللا)	۴۴۴، ۴۴۰
موقتی توتوچی	۸۶، ۸۵، ۸۴
موقتی زاده (کاک ئەممەد)	۵۰۹
(دوکتور) موقتی زاده (مەھمەددسديق)	۵۰۸، ۵۰۵
(دوکتور) موکری (مەھمەد)	۴۷۲
مولوتوف (حاکمی ئەرمەنستان)	۲۷۱
مووسا (بیغهمبەر د)	۲۱۸
مووسا جەنگى	۱۱۸
مووشی دایان	۴۵۴
موهته دی (حاجی رەحماناغ)	۴۸، ۵۴، ۴۴، ۳۶، ۶
موهته دی (سەلاح / مسته فا)	۲۴۶، ۳۲۷
مه تینی (برايم)	۳۹۹، ۳۸۵، ۳۸۴، ۳۵۶، ۳۵۲، ۳۵۰
مه جدى (مەلا حوسین)	۲۲۰
مه جيد ثاغا (کوردی عفرين)	۲۴۲
مه جيد کەساس (بىشىرگەچاپخانه)	۴۳۶
مه جيدی (مەلا حوسین)	۴۵۰، ۴۳۷
مه جيدی حەممەکەرىم	۶۰
مه جيدی کاكه (عومدە فروش)	۲۹۷، ۱۶۶
مه حمود (کارمەندى ئىزىگەچەتار)	۱۲۲
مه حمود ئەممەد (لاي حوزنى)	۱۱۱، ۱۱۰
مه حمود ئەممەد (نووسەر)	۱۲۶، ۱۲۵
مه حموده ناوی شیخ وتمان	۴۱۸
مهلا تەھا (دۆستى مەلا مەھمەد) بۆر)	۱۲
مهلا تەھاينى بامەرنى	۴۰۶
مهلا تەھاينى شەدەلە	۴۰۲
مهلا باقى	۴۵۲، ۴۲۰، ۴۱۹، ۴۰۶، ۳۹۵
مهلا ئەممەدی تالبەند	۲۸۷، ۳۸۶، ۳۵۰
مهلا ئەممەدی نامى	۲۲۵
مهلا ئەممەدی قەلا	۷۷
مهلا باقى	۳۸۴، ۳۶۲، ۳۵۱، ۳۴۹، ۳۴۶
مهلا ئەممەدی شەھەمىي	۲۶
مهلا ئەممەدی تالبەند	۲۸۷، ۳۸۶، ۳۵۰
مهلا ئەممەدی نامى	۲۲۵
مهلا ئەممەدی قەلا	۷۷
مهلا ئەممەد (دۆستى مەلا مەھمەد) بۆر)	۱۲
مهلا تەھاينى بامەرنى	۴۰۶
مهلا تەھاينى شەدەلە	۴۰۲
مهلا تەھاينى گوندی شیخ وتمان	۴۱۸
مهلا تەھاينى شەھەمىي	۱۴۱، ۱۲۲
مه محموده ناوی	۹۶، ۹۰
مه محموده ناوی	۴۱۲، ۴۱۱
مه محموده ناوی	۹۶، ۹۱
(دوكتور) مە حمود عوسمان	۳۴۹، ۳۴۶، ۳۸۷
مه محموده ناوی	۴۹۶، ۴۹۵، ۴۹۱، ۴۷۹، ۴۵۷، ۴۴۴
مه محموده ناوی	۴۱۹
مه محموده ناوی	۲
مه محموده کاوانى	۲۵۱
مه محموده داغاي چەمانكى	۷۰
مه محموده داغاي چەمانكى	۳۹۸، ۳۷۸، ۳۷۷
مه محموده داغاي خەلیفە سەممەد	۴۱۱، ۴۱۰
مه محموده داغاي سەگەنېر	۵۰
(دوکتور قادر) مە حمود زاده	۲۹۹، ۲۹۵
مه محموده دى فەقى مەھمەد	۲۶۲
مه حوى [بالخى ، مەلا مەھمەد]	۵۱۶
مه دەھەت ئازىز بىجانى	۲۷۳
مه دېئەنگ كۈلگۈون	۲۰۵
مه زەھەر (داشجۇو)	۴۲۷، ۴۲۱، ۴۲۰
(دوکتور) مەزەھەر (بىرىنكار)	۵۱۰
مه سەعوود بارزانى	۳۱۷
مه سەعوود (زىنەت)	۴۹۲، ۴۷۹، ۴۶۲، ۳۲۹
مه سەعوود مەھمەمەد	۵۱۲، ۴۹۶
مه سەعوود مەھمەمەد	۴۸۲، ۴۶۹، ۴۶۸
مه عسوم (زىنەت)	۲۰۲، ۱۹۶، ۱۹۵، ۳۶
مه عسوم (زىنەت)	۴۳۵، ۴۰۸، ۲۵۱، ۲۰۰
مه عسوم (زىنەت)	۵۲۳، ۵۲۱، ۵۱۹، ۵۱۰
مه عنى بىنى زائىد	۱۴۲
(دوکتور) مە كېنىزى	۴۸۳، ۴۷۲
مهلا ئاوارە	۴۴۴، ۴۴۲، ۴۴۰
مهلا ئۆپە كىرى جىزىر	۳۷۶، ۳۷۲
مهلا ئەممەدی سەممەمىي	۲۶
مهلا ئەممەدی تالبەند	۲۸۷، ۳۸۶، ۳۵۰
مهلا ئەممەدی نامى	۲۲۵
مهلا ئەممەدی قەلا	۷۷
مهلا باقى	۳۸۴، ۳۶۲، ۳۵۱، ۳۴۹، ۳۴۶
مهلا ئەممەد (دۆستى مەلا مەھمەد) بۆر)	۱۲
مهلا تەھاينى بامەرنى	۴۰۶
مهلا تەھاينى شەدەلە	۴۰۲
مهلا تەھاينى گوندی شىخ وتمان	۴۱۸

مهلا عهولا ناوینکی بارزانی	۳۸۲	مهلا جهمیل پرورزیه بانی	۵۰۲، ۴۲۸، ۲۸۱، ۲۵۸
مهلا قادره پیره	۲۸	مهلا حوسین ماریونسی	۵۱۲
مهلا قادری قازی	۴۵۱	مهلا حوسینی کاکی مهلا زاده	۱۹
مهلا قادری لاجینی	۴۲۲، ۳۳۵	مهلا حسنهن پرستگار	۲۴۹
مهلا که ریم (موقعی)	۸۵	مهلا حسنهن بارزانی	۴۹۳، ۳۵۴
مهلا مارفی کوکی (کوکه بی)	۲	مهلا حسنهنی دزلی	۱۰۹
، ۴۲، ۴۱، ۲۲، ۱۲، ۲	۱۰۰	مهلا حمیده مین (فریزکه کهر)	۱۹
مهلا محمد محمد (کوری مهلا عهله حمامیان)	۲۵	مهلا حمیده مین (مهلای وشته به)	۷۸
مهلا محمد محمد ناوینک	۴۰	مهلا حمیده مین حاجی مهلای تورجانی	۲۲
مهلا محمد محمدی بور (بابی هزار)	۱۰	مهلا خه لیل گور گهر	۱۴، ۱۵، ۶۲، ۱۱۱
مهلا محمد محمدی چروستانی	۱۹۷	مهلا خه لیل سوله بیمان (له شیخان)	۳۷۴
مهلا مستهفا بارزانی	۳	۴۸۱، ۳۷۶	
، ۹۰، ۶۹، ۶۶، ۶۱، ۶۰، ۴	۲۴۸، ۲۲۲، ۲۱۲، ۲۱۲، ۱۱۲، ۱۰۱، ۹۶، ۹۱	مهلا ره حمانی ثافان	۲۲
، ۲۶۱، ۲۶۰، ۲۵۹، ۲۵۸، ۲۵۷، ۲۵۶، ۲۵۴، ۲۵۳	۲۶۰، ۲۷۰، ۲۷۵، ۲۶۹، ۲۶۶، ۲۶۵، ۲۶۴، ۲۶۲	مهلا ره حمانی حاجی مهلای عه زیز کهند	۴۸، ۴۸
، ۲۸۰	۲۷۰، ۲۷۵، ۲۶۹، ۲۶۶، ۲۶۵، ۲۶۴، ۲۶۲	مهلا ره سوولی پیشماری	۴۸۱، ۳۴۹
، ۳۱۷	۳۱۷، ۳۱۶، ۳۱۲، ۳۰۹، ۳۰۷، ۳۰۶	مهلا ره سوولی سادقی	۴۶۵
۳۲۷، ۳۲۶، ۳۲۵، ۳۲۴	۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۶	مهلا ره سوولی سولتانی	۱۹
۳۲۷، ۳۲۶، ۳۲۵، ۳۲۴	۳۲۷، ۳۲۶، ۳۲۵، ۳۲۴	مهلا رسوداری که رمنداری	۲۱
، ۳۲۴	۳۲۲، ۳۲۲، ۳۲۱، ۳۲۰، ۳۲۹، ۳۲۸،	مهلا رسوداری سوله بیمان	۲۰۹
، ۳۴۱، ۳۴۰	۳۲۹، ۳۲۸، ۳۲۷، ۳۲۶	مهلا رسعدوللا	۱۶۴
، ۳۵۰	۳۲۵	مهلا رسیده شیخه	۱۶
، ۳۵۰، ۳۵۴	۳۵۰، ۳۴۷، ۳۴۶، ۳۴۲	مهلا رسیده شیخه زمانی	۴۷
، ۳۶۳، ۳۶۲، ۳۶۱، ۳۶۰	۳۵۶، ۳۵۹، ۳۵۸، ۳۵۷	مهلا رسیده شیخه سادقی	۴۶۰، ۴۵۰
، ۳۷۹، ۳۷۸، ۳۷۷	۳۷۵، ۳۷۰، ۳۶۵، ۳۶۴	مهلا رسیده شیخه شید	۴۶۲، ۴۲۲
، ۳۹۲، ۳۸۷	۳۸۷، ۳۸۶، ۳۸۴، ۳۸۲، ۳۸۱	مهلا رسیده شیخه عیساموددین	۳۲۷
، ۴۰۴	۳۸۰، ۴۰۲، ۴۰۰	مهلا رسیده شیخه عیسی میدی	۴۷
، ۴۱۲، ۴۱۱، ۴۱۰	۴۰۹، ۴۰۸	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۹، ۴۴۰
، ۴۲۷، ۴۲۰	۴۰۷، ۴۰۶، ۴۰۵	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۰، ۴۴۱
، ۴۲۷، ۴۲۰، ۴۱۹، ۴۱۸	۴۱۷، ۴۱۶، ۴۱۵، ۴۱۴	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
، ۴۴۱، ۴۴۰	۴۲۹، ۴۲۸، ۴۲۷	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
، ۴۵۶، ۴۵۴	۴۲۲، ۴۲۱، ۴۲۰	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
، ۴۵۶، ۴۵۳	۴۲۰، ۴۱۹، ۴۱۸	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
، ۴۶۰، ۴۶۴	۴۱۸، ۴۱۷	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
، ۴۶۰، ۴۶۴	۴۱۷، ۴۱۶	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
، ۴۸۸، ۴۸۷	۴۱۶، ۴۱۵	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
، ۴۸۸، ۴۸۷	۴۱۴	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
، ۴۹۷، ۴۹۶	۴۱۳	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
، ۴۹۷، ۴۹۶	۴۱۲	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
۰۱۰، ۰۱۴	۰۱۳، ۰۱۲، ۰۰۲	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
مهلا مستهفا سابلاغی (شیخی شامی)	۱۹	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
مهلا مه عسوم	۴۰۷	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
مهلا نالبهند	۲۸۷	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
مهلا نیسک	۴۴۷	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
مهلا وہیسی	۲۸۹	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
مهلا و ره حمان (ماموستای قوتا بخانه)	۱۴	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰
مهلای باله کی	۱۳	مهلا رسیده شیخه رهیانی	۴۴۱، ۴۴۰

نایابی عهیتی	۴۶۹	مهلای جزیری (شیخ نه محمد) ۲۱۱، ۳۶۸، ۲۸۳، ۲۱۱
(دکتور) ناجی مراد	۱۲۰	۵۱۸، ۵۰۸، ۰۰۵، ۲۸۴، ۳۷۲
نادری (برایم / نه محمد حمدی)	۱۳۰، ۱۴۱، ۱۶۷	مهلای خته ۳۷۷
نازم حیکمه	۲۴۸	مهلای وله‌زی ۴۶۱
نازم گزار	۴۶۲	مهلیک فاروق و مهلای ۱۶۷
نازیه خانم (خوشکی کهندال)	۵۲۰	مهلیک فیسه‌لی دووه‌ههم ۱۸۶
(دکتور) نافیز	۲۴۲	مهلیک محمد مدی پینجه‌هم ۱۸۱
(سرهنه‌نگ) نافیز	۴۲۱، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۷۸	مهنسوره‌هه للاح ۳۶۸
نافیع مه‌زهه (شاعیر)	۶۰	مه‌هدایی (حاکمی مه‌حکمه‌هی قاسم) ۲۵۷
نالی (مهلا خدر)	۱۹۷	مه‌هدی حمیده ۲۵۷
نایل حاجی عیسیا	۱۸۹	مه‌ولانا خالید ۴۵۲
(دکتور) نوره‌دین زازا	۲۱۷، ۲۴۲	مه‌ولانا سادق ۱۱، ۱۰
نوری نه محمد ته‌ها	۲۵۱	مه‌ولانای برزمی ۳۰۷، ۱۸۶
نوری سه‌عید	۲۱۳	مه‌وله‌لوی (تاوه‌گوزی) ۲۸۲
نوری شاهدیس	۴۶۲، ۳۱۷	میدویدویف (سه‌رکی بنکه‌ی به کیه‌تی نووسه‌رانی شوره‌هی) ۲۷۸، ۲۷۷
(دکتور) نوری فتووحی	۵۱۰	میدویف (?) ۳۱۲، ۳۱۱، ۲۹۴
(دکتور) نه‌جیب خه‌فاف	۲۴۸	میرافتانی (هاوکاری جه‌عفه‌ریان له رادیو-تلله‌فیزیونی نیران) ۵۰۳
نه‌جیب مه‌حمود	۱۳۳	میرانی صالح به‌گ ۳۲۸، ۳۹۰، ۲۸۸
نه‌دیم صالح سه‌عددی	۳۲۲	میرانی صالح ۳۹۱، ۳۹۰
(دکتور) نه‌زیبه دلیمی	۱۸۰	میرچه (هه‌والنکی برزمانیای) ۱۷۵، ۱۷۲
نه‌ستانی (که‌ریم)	۴۹۴	میرحاج (بناغدانه‌ری زی-کاف) ۶۹، ۶۶، ۵۲
نه‌سره‌دین ناویک	۶۵	میرزا ئیبرایموف ۳۰۵، ۲۹۵
نه‌سرین شیروان	۲۶۱	میرزا برایمی چاوشینی سابلاغی ۴۰۰
نه‌سرین فه‌خری	۴۸۸	میرزا ره‌حمانی بانه‌بی (مام میرزا) ۸۹، ۸۸، ۸۶
(قیمسار) نه‌سرو‌للاهی	۴۲۸	میرچه ۱۴۵، ۹۶
نه‌سیرزاده (که‌فسه‌ری نازربایجانی)	۷۲	میرزا قادری سابلاغی ۳۰۲
(زترال) نه‌سیری (سه‌رکی ساواک)	۴۹۶، ۴۹۵	میرعه‌لی شیری نه‌وابی ۲۸۹، ۴۱
	۵۰۱	میرزی لیوژه‌بی ۴۴۷
نه‌قشب‌ندی (عه‌بدوللا)	۴۶۸، ۴۸۰	میشیل ئەنزاپل (میکلانز) ۱۷۰
نه‌مازی (له ده‌فته‌ری کونگره‌ی بوخاریست)	۱۷۶	میناسی شوپیر ۷۲
	۱۷۷	مینه‌شهم ۴۴۰، ۴۲۱، ۳۲۸
نه‌مازی (مودیری دربانی تهریز)	۱۶۲، ۲۰۸	میهراسا (بدوچی) ۵۰۷
نه‌ورزی (له برلین)	۰	ن
نه‌ویدی معینی	۵۱۳	۷۴، ۳۲۲، ۳۱۱
نیزامی گه‌نجه‌وی (شاعیر)	۲۱، ۲	پلیون
	۱۳۰، ۷۲	۲۷۰
نیکولا یه‌فنا	۲۶۶	اتاشا
	۲۸۱	اجی باله‌تله ۳۶۵
	۳۱۲، ۳۱۳، ۳۰۹، ۳۰۴، ۳۰۳	
	۲۸۲	
	۳۱۸	

۹

وریا (برای حمه سه عید کانی مارانی) ۱۹۰

وریا علی ۱۹۷

ولوشین ۲۰۹

وهتمیشی (دوكتور سلطان) ۲۸۰، ۳۰۶، ۳۰۷

وهخشی بافقی ۱۶۷

وهزتر (دوكتور محمد مهدی) ۴۷۲

وهستا برايمی بهننا ۶۷

وهستا برايمی وینه گر (گهردالی) ۱۵۵، ۱۸۹

وهستا مجه مهدی شوشه فروشن ۴۹۹

وههاباغای حمه دی عهليغا ۴۰۷، ۳۲۸

ویکتور هوگو ۱۳۸

۱۰

هاراکیل ۲۱۶

هاشم حمه نعه قراوی ۴۲۲، ۳۶۲

هاواکیان (یوسف) ۱۱۴

هولاکو (خان) ۳۲۲

هورمز چه کو مله ک ۳۷۸

(سهرتیپ) هومایونی ۶۹

هوهیدا (سهره ک و هزیری تیران) ۴۹۵

ههباساغای مامه نداغا ۳۹۳، ۳۹۲، ۳۵۱، ۳۲۳

۴۲۸، ۴۲۲، ۴۲۹، ۳۹۸، ۳۹۵

(مامؤستا) هردی (شاعیر) ۴۵۳

ههزار (عهبدوره حمان شهره فکهندی / مهلا

په حمان / مهلا مجه مهدی / عهزیر قادر / سهید

عهه زیر / عهبدوره حمان حمه ندن / حاجی /

عهبدوره حمان مجه مهدی) ۲۲۲، ۲۰۱، ۱۵۱، ۱۲۴،

۷۴، ۷۰، ۶۵، ۶۲، ۶۰، ۵۸، ۵۲، ۴۴، ۳۱

۱۰۸، ۹۰، ۹۵، ۹۱، ۸۹، ۸۰، ۷۸، ۷۷، ۷۶، ۷۵

۱۶۱، ۱۵۷، ۱۰۲، ۱۴۷، ۱۴۶، ۱۴۵، ۱۲۹

۲۲۱، ۲۲۰، ۲۱۹، ۲۱۷، ۲۰۹، ۱۹۷، ۱۸۵، ۱۶۲

۲۴۶، ۲۴۵، ۲۴۲، ۲۴۰، ۲۲۸، ۲۲۷، ۲۲۶، ۲۲۲

۲۷۰، ۲۶۶، ۲۶۵، ۲۶۲، ۲۶۱، ۲۵۸، ۲۵۲، ۲۵۲

۲۹۶، ۲۹۲، ۲۸۲، ۲۸۰، ۲۷۹، ۲۷۷، ۲۷۲، ۲۷۲

۳۲۰، ۳۱۹، ۳۱۲، ۳۰۹، ۳۰۸، ۳۰۶، ۳۰۵، ۳۰۱

۳۳۶، ۳۲۵، ۳۲۲، ۳۲۱، ۳۲۸، ۳۲۶، ۳۲۵، ۳۲۴

۳۵۹، ۳۵۸، ۳۵۶، ۳۵۵، ۳۴۸، ۳۴۲، ۳۴۰، ۳۳۸

۳۸۲، ۳۸۱، ۳۷۷، ۳۷۶، ۳۷۵، ۳۶۹، ۳۶۷، ۳۶۴

۱۱

یووسف (رهعیه‌تی قهره‌نیاغای مامه‌ش) ۲۲

یووسف کوری زه کی موئیه یهد ۳۰۴

(کهشیش) یووسف مهتا ۴۷۵، ۴۷۶

(سه رگورد) یووسف میران ۴۲۸، ۴۲۳، ۴۲۲، ۲۲۴

یووسفی حاجو ۱۲۰، ۲۰۴

یووسفی نه ججار ۲۸۱

(دوکتور) یوناتان ۲۸

یوونس عه قراوی ۴۱۵

یه حیا چروستانی ۱۹۷، ۷۹

یه دوللا فهیلی ۳۳۰

یه رمیا (دووکانداری جوو) ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۰۵، ۱۰۴

۱۹۴، ۱۸۶، ۱۳۲، ۱۲۰، ۱۲۹، ۱۲۸

یه زریه ک (نووسه) ۱۳۸

یه زدان په رست (له برادیوی تاران) ۵۰۴

یه زدی (له برلین) ۲۲۳

یه زید کوری معاویه ۳۷۶

یه فگینا واسیلیفا ۴۸۲

یه عقووب / یاقووب (نهفسه‌ری شوره‌وی) ۱۳۲

۴۸۴

یه لماز گونه‌ی ۵۱۹

چهند
وینه
بې يادگار

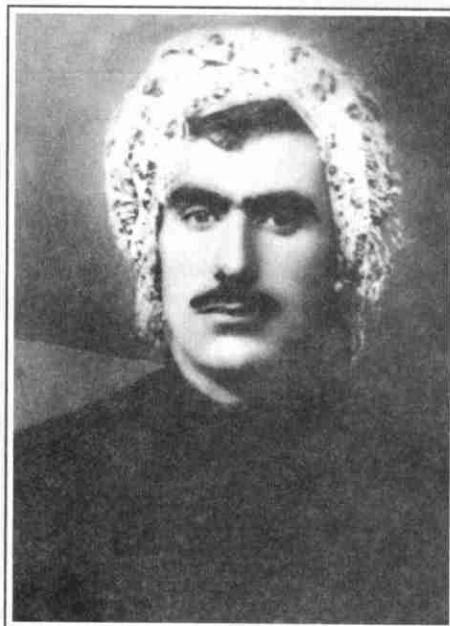

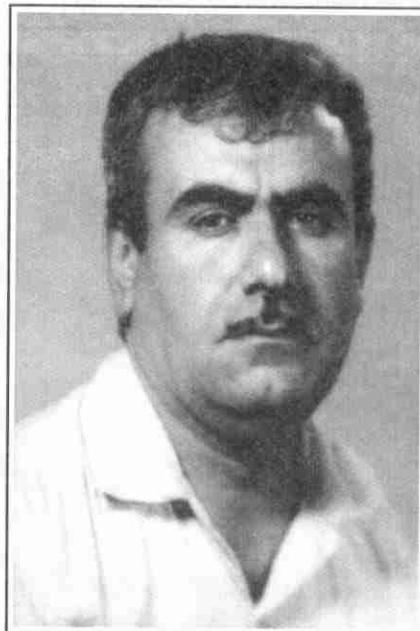
حاجی ملا محمد مهدی بور (بابی ماموستا هدهزار)

فهقی ره حمانی تازه لاو

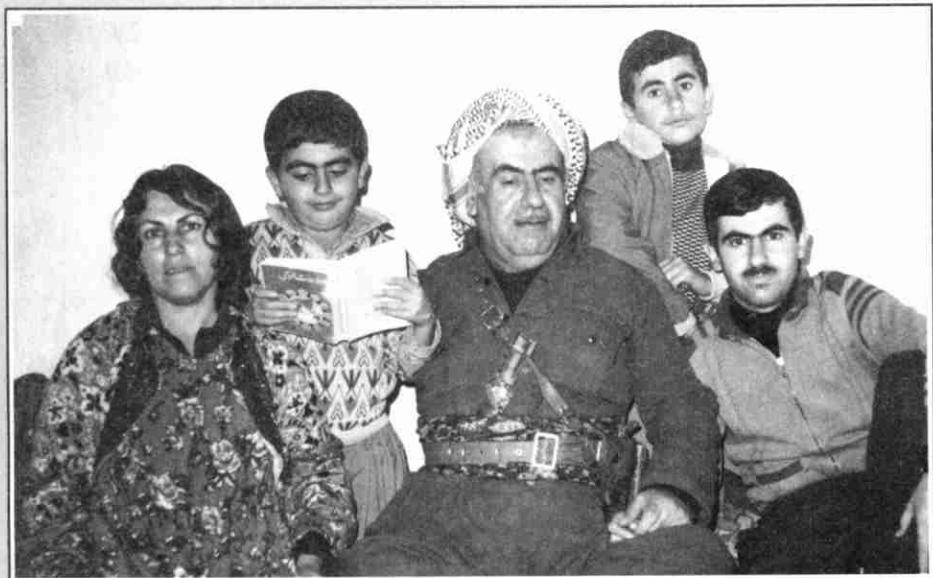
ههزار (عبدالله حمان شهره فکهندی) له سه‌رده‌می کوماری مه‌هاباد

عهزیز قادری وینته گر (ماموستا ههزار)

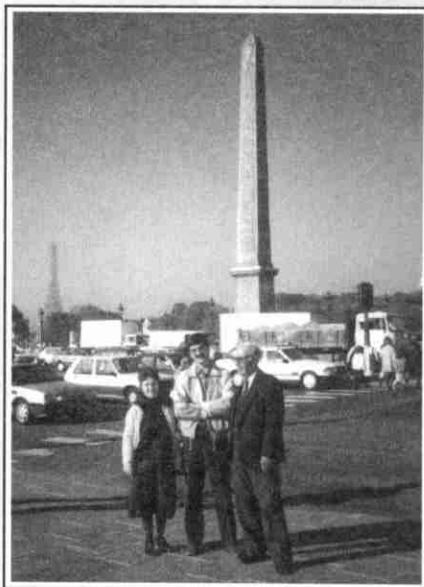
پاش نوسالان يه ک گرتنهوه، هکزار، مهعسوم، محمدهمد (شیرکو)

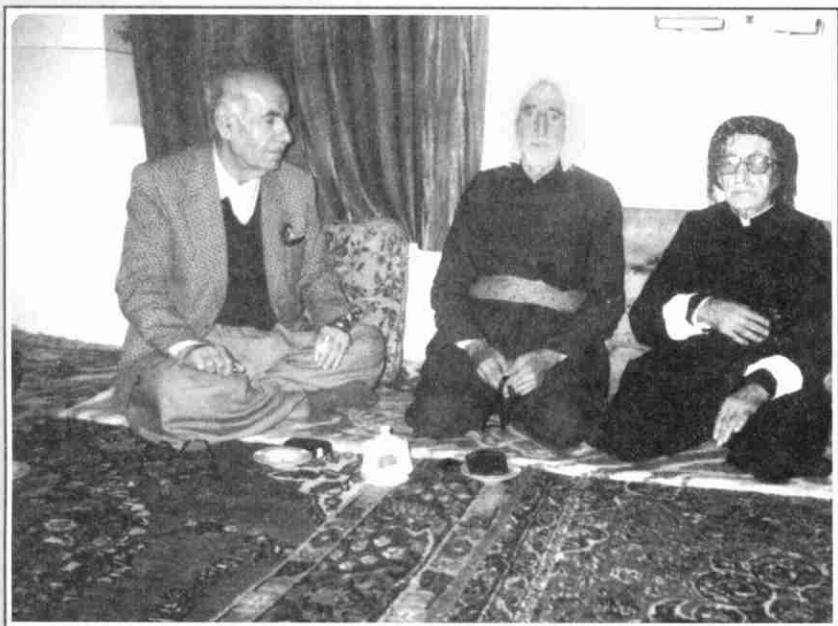
سەردانىكى مال و چاپىتكەوتى زن و مندالان، مىستەفا (ئاگرى)، زاگرس، خانى و مهعسوم خان

وه کوو پیشمه رگه يه ک له شورش

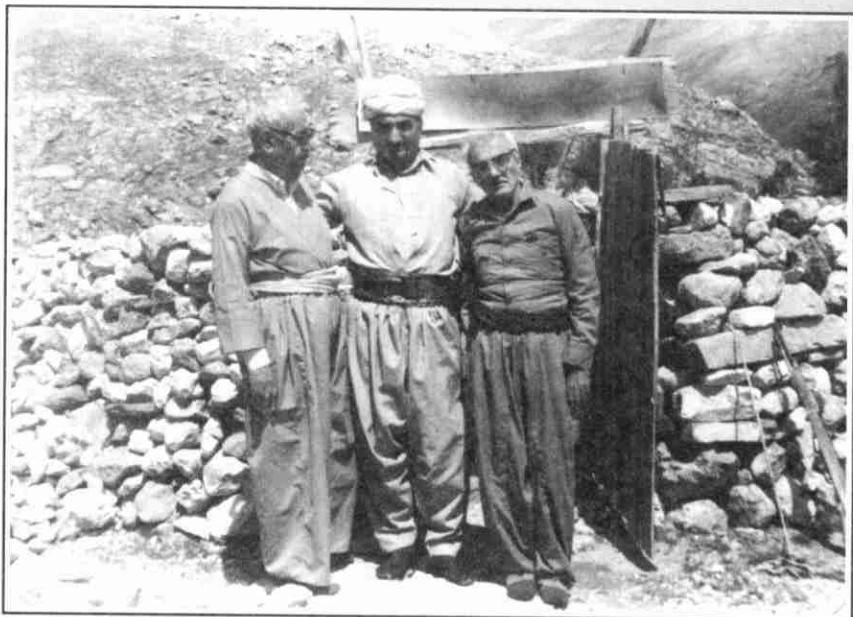
مامؤستا ههزار، ماجد، داده مه عسوم

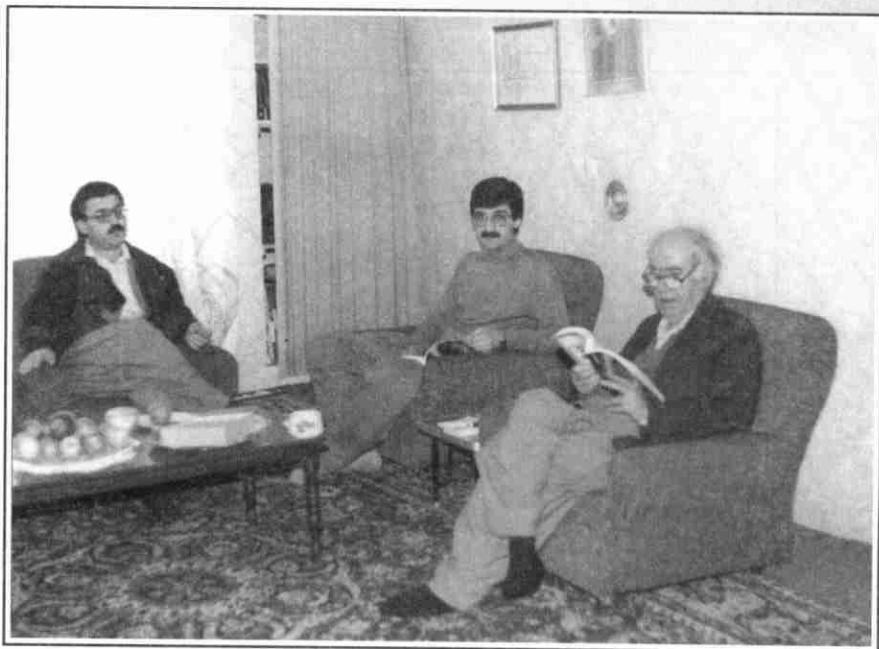
له راستهوه ماموستایان: حهقيقی، ئاوات، ههزار

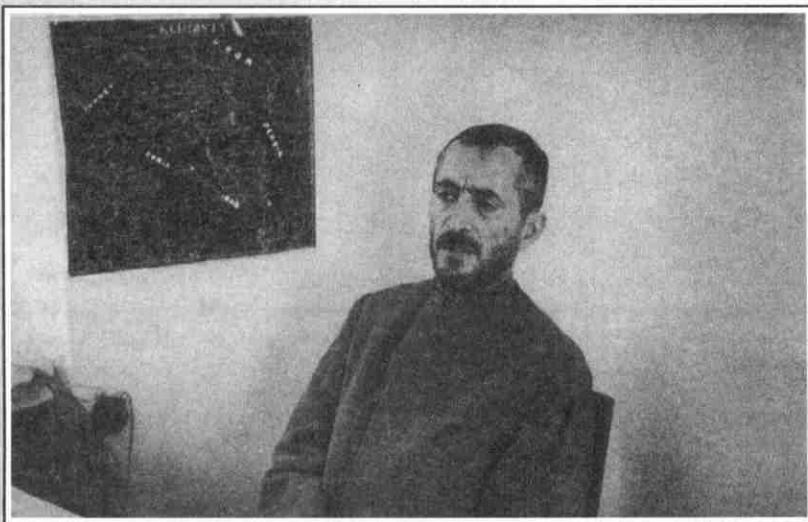
ماموستایان: ههزار و مخدوممەدی قازى

ماموستا هیمن، فرانسوا حهربیری، ماموستا ههزار

ماموستا ههزار، ماجد، ماموستا هادی مورادی

قازی محمد مهد له ده فته ری له مه هباد

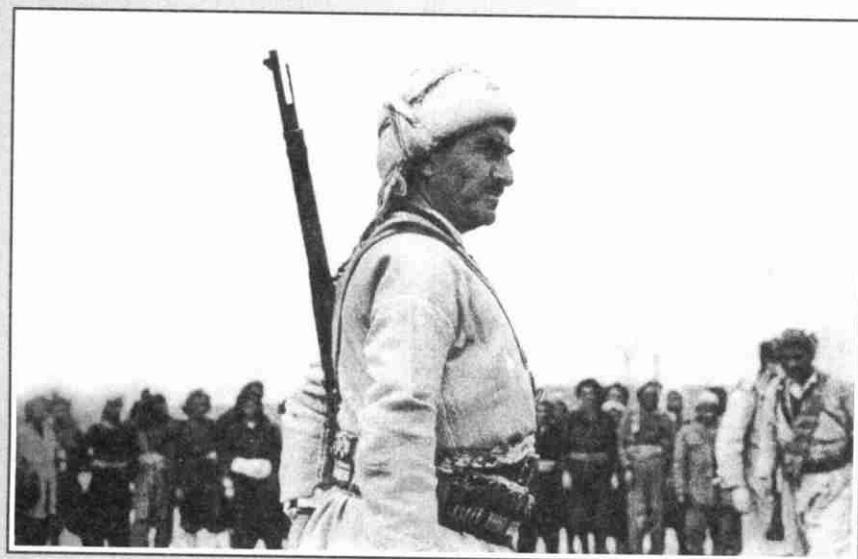
ژنرال بارزانی و پیشنهوا قازی

دھولهٰتی کوٽماڑی مہھاباد

ھیمن، قازی محمد محمد، ھےزار

بارزانی، وە کوو پىغەمبەرىك لە ناو ئومەتە كەيدا

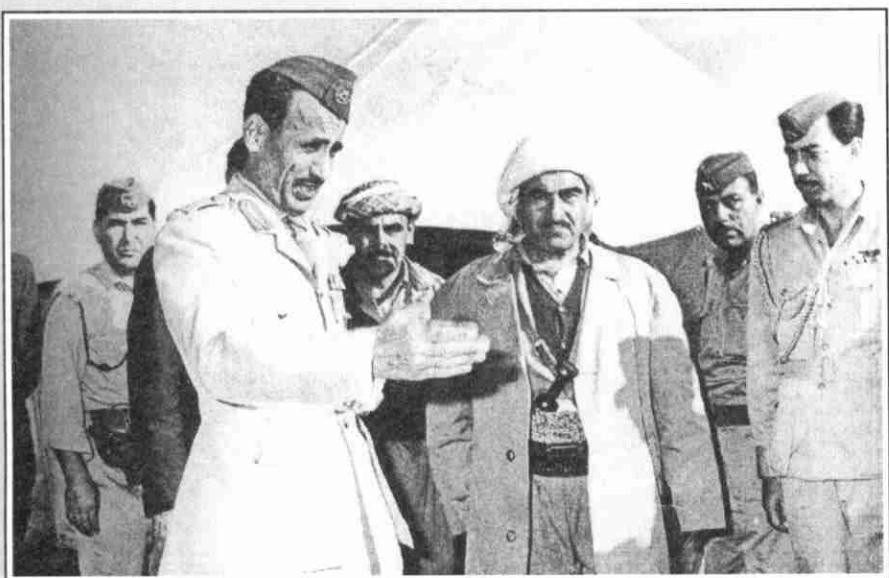
مەلا مىستەفا بارزانى و مەسعود بارزانى لە چىای ھەندرىن

بارزانی و کوره کانی، له راسته‌وه: مه‌سعووود، ئیدریس و سابیر

مه‌لا مسته‌فال، ئیدریس و له پشتەسەریان فرانسو احەریرى

بارزانی و عهبدوره حمان عارف، دوای شهری هندرین

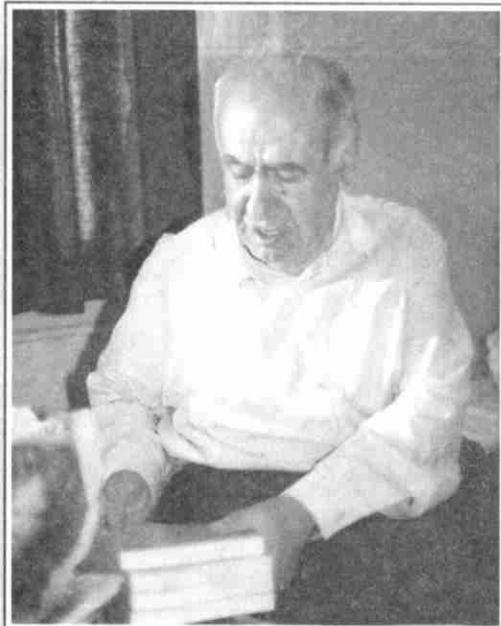
له راستهوه: شیخ له تیف، مهلا مستهفا، سه لیم فه خری و مهلا عهدول باقی

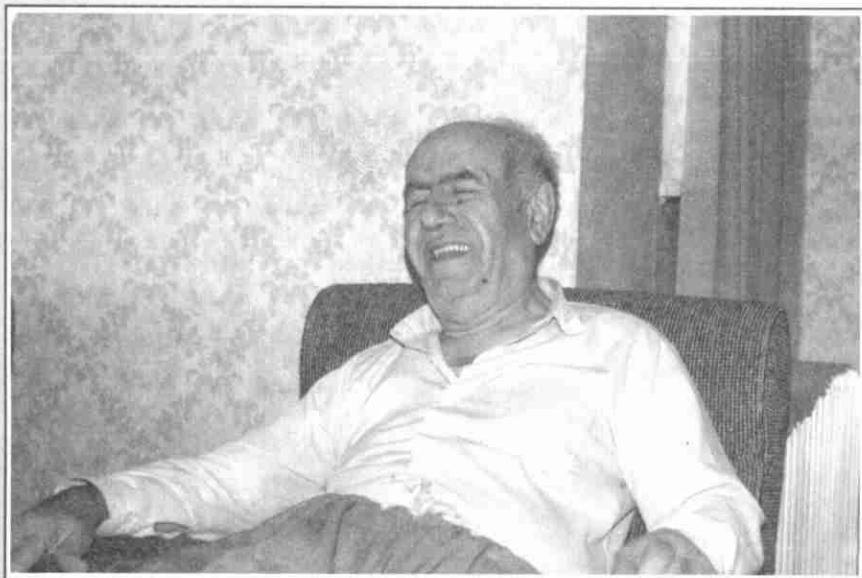
له راستهوه: سه‌دام حوسین، بارزانی، فوئاد عارف، له ریزی دواوه: هه‌زار و نووزی شاهوه‌یس

له راستهوه: سه‌دام حوسین، مه‌سعوود بارزانی، ئەحمدەد حەسەن بەکر، ئىدرىس بارزانی و مەحموود عوسمان

کارنامه‌ی ژیان: دهستنیکی پر له کتبی هیٹا بۆ کتبخانه‌ی کورد

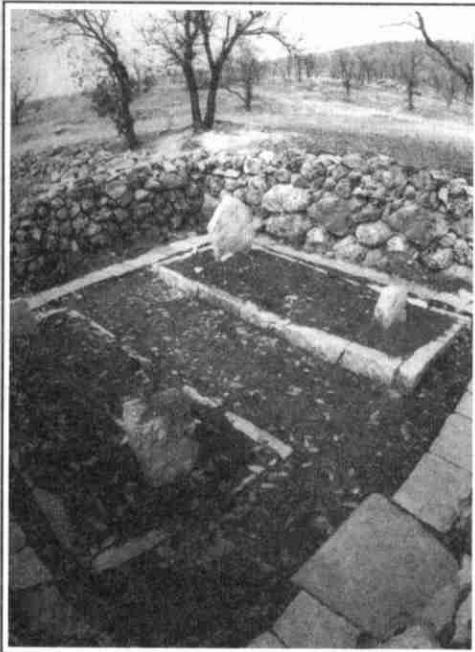
دنسی ئەوهنده ناهیتى ...

تکرمی مامؤسنا له سهر دهستان

هموو هاتونون ...

گلکوی مهلا مستهفا و تیدریس له بارزان

گلکوی ههزار له مههاباد. لای کهم بالیزهدا له پهناي يه ک بن

... سه‌ر له هه‌وهله‌وه لهو شاگرد گارسونییه به خومدا ده‌شکامه‌وه؛
به شهرمه‌وه ئامان و ده‌فرم له پیش موشته‌ری لاده‌برد؛ به‌زه‌شم
به خومدا ده‌هات. به‌یتیکی مسته‌فا به‌گئی کورديم هاته‌وه بير
كه ده‌لی:

سه‌با ياراني مه جليس گهر ده‌پرسن حالي زارم ليت
بلئي كيشايه مه يخانه دوو چاوي بيچووه عه يياريك
بيچووه عه ييارى ئه و شاعيره، به‌چكە ئاغايىه كى لووسكە بىووه.
لي قه‌وماوه؛ بوشى بچمه سووچى مه يخانه و لهوهش ره‌زيل تر يم،
جي شانازيمه. ئىتىر به راستى ئەم به‌يتىه شىعره، شهرم و تەقىيەى
لا‌بردم و زۆر به راشكاوى كارى خوم ده‌كرد ...

ل. ۱۱۲، ۱۱۳